

**Воєнна округа УПА “Буг”
Документи і матеріали**

1943-1952

Книга 2

Нова серія, том 13

**National Academy of Sciences of Ukraine
M.S. Hrushevs'kyi Institute of Ukrainian
Archaeography and Source Studies
“Litopys UPA” Publishing House
State Committee for Archives of Ukraine
Central State Archive of Public Associations
of Ukraine
State Archive of the Security Service of Ukraine**

Litopys UPA
New Series, Volume 13

**Military Okruha
UPA “Buh”**

**Documents and Materials
1943-1952**

Book 2

Kyiv

2009

Toronto

**Національна академія наук України
Інститут української археографії
та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України
Видавництво “Літопис УПА”
Державний комітет архівів України
Галузевий державний архів Служби безпеки
України**

Літопис УПА
Нова серія, том 13

**Воєнна округа
УПА “Буг”**

**Документи і матеріали
1943-1952**

Книга 2

The compilation contains documents of the UPA Military Okruha command and various subordinate units, its press publications, as well as the reports and information documents of the OUN leadership of Lviv region.

Збірник містить документи командування воєнної округи і окремих підрозділів, пресові видання, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині.

Редакційна рада:

**П. Сохань (співголова), П. Й. Потічний (співголова),
Г. Боряк, В. В'ятрович, Я. Дашкевич, Ю. Котляр,
В. Лозицький, Р. Пиріг, О. Удод, Ю. Шаповал**

Editorial board:

*P. Sokhan (co-chairman), P. J. Potichnyj (co-chairman),
H. Boriak, V. Viatrovych, Ia. Dashkevych, Iu. Kotlar,
V. Lozyts'ky, R. Pyrih, O. Udod, Iu. Shapoval*

**Упорядники:
В. МОРОЗ, О. ВОВК**

*Compilers:
V. MOROZ, O. VOVK*

Редактори: В. Мороз, О. Вовк

Оригінал-макет П. Клим

**ISBN 978-1-897431-12-2 (Canada)
ISBN 978-966-2105-13-1 (Ukraine)**

© "Літопис УПА", 2009
© *Litopys UPA*, 2009

65-річчя Української Головної Визвольної Ради 1944 – 2009

Фундатором цього тому “Літопису УПА” є
Тарас Нарожняк

Народився 9 липня 1921 р. в селищі Єзупіль Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.

Член Юнацтва ОУН, де виконував обов'язки звенового. Брав активну участь у громадських і політичних заходах. У травні 1943 р. став вояком I Української Дивізії "Галичина". З 1945 р. перебував у таборі військовополонених в Італії, відтак при кінці 1946 р. перебрався до Франції, де в 1947 році вступив у Стразбурзький університет на факультет політичних наук. В листопаді 1948 року виїхав до м. Вінніпег у Канаді. Там згодом одружився з Мирославою Стельмах та активно включився в громадське і церковне життя. У 1949 р. вступив до Манітобського університету, де 1954 року отримав ступінь Bachelor of Science.

Проживає у Стоні Крік, Онтаріо. Має троє дітей - дві доні Ліду, Адріану та сина Юрія.

Born July 9, 1921 in Iezupil, Ivano-Frankivsk oblast in Ukraine.

He was member of the Youth Section of the Organization of Ukrainian Nationalists in which he served as the Link leader, and was very active in various social and political activities. In May 1943 he enlisted and served in the First Ukrainian Division "Halychyna".

From 1945 to 1946 he was in the prisoner of war camp in Italy and afterwards left for France where in 1947 he enrolled in the Faculty of Political Science of Strassbourg University. In November 1948 he migrated to Winnipeg, Manitoba where he married Myroslava Stelmakh and became active in community and church affairs. In 1949 he began studies at the University of Manitoba and in 1954 graduated with the Bachelor of Science degree.

At present he lives in Stoney Creek, Ontario. He has three children – two daughters, Lida and Adriana and son Yurii.

* * *

ЗМІСТ

Книга 1

Вступ	9
Introduction	39

Розділ 1. Накази та інструкції командування	71
Summary	192

Розділ 2. Звітно-інформаційні документи командування	195
Summary	287

Розділ 3. Окремі підрозділи	289
Summary	578

Додатки	581
----------------------	-----

Книга 2

Розділ 4. Інформаційні документи структур ОУН на Львівщині	9
Summary	319

Розділ 5. Організаційно-мобілізаційна (військова) референтура ОУН на Львівщині	323
Summary	331

Розділ 6. Господарські документи УПА і ОУН на Львівщині	335
Summary	366

Розділ 7. Документи Українського Червоного Хреста на Львівщині	367
Summary	384

Розділ 8. Пресові видання	385
Summary	849

Розділ 9. Документи до діяльності ВО “Буг”	851
Summary	995

Додатки	997
----------------------	-----

**РОЗДІЛ IV.
ІНФОРМАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ
СТРУКТУР ОУН НА ЛЬВІВЩИНІ**

№ 102-144
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ (ЛЬВІВСЬКИЙ КРАЙ)

Не раніше 17 жовтня 1943 р. – липень 1946 р.

№ 102
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 17 жовтня 1943 р.]

ВІСТІ

Рава Руська

Впродовж вересня німецька та українська поліція робила в цілій Равщині облави на людей, що не поїхали до Райху, або не пішли до СС дивізії чи до Бавдінсту. Зловлено дуже мало людей.

14.IX.1943 р. на Волицю (Жовква) приїхало до двора 40 німецьких солдат і там закватували. З УОТ забрали всі лавки, крісла та віконні рами.

Дня 5.IX.1943 р. німецька жандармерія разом з українською поліцією робила облаву в лісі коло с. Гребенова на якусь банду. Вбито одного поляка з Равщини і одного ранено. Решта втекла. Забрано шатро та два новенькі скоростріли, загорнені в полотно з парашута.

25.IX.1943 р. шосею Рава–Жовква над'їхали автом німецькі жовніри та почали стріляти на людей, що йшли саме до поїзду. Жертв не було.

На терені Равщини діють зорганізовані польські банди. Вони напали двічі на село Любичі, ограбили в с. Майдан 4 господарів, а 16 у Верхраті. Це є банда Длугоша Стаха, який впав з нашої руки. Ця банда з Річок має зв'язки з бандами з замиських лісів. Коло Гребенова висліджено дві криївки, яких стереже озброєний стійковий.

Бібрка

В Бібрці плановано з шумом святкувати обжинки. Числено на яких 3000 вправляючих та 25000 видців, одначе явилось лише [...]0 вправляючих та біля 2000 видців, головно німців, форналів, урядників та асупільних типів, що ішли попити та погуляти.

Львів

Дня 4.X.1943 р. до с. Великополе (Янів) приїхали вранці дорффірери з совітськими фольксдойчерами. Били людей та забирали коні в возами і людьми на три дні, обрабляти поле на колонії. Під час нагінки один москаль вдарив селянина, якому захворів кінь. На запит чи вільно бити, москаль відповів: “Так, нам вольно вас біть”! Господар зареагував і луснув нахабу в пику. Слідуючого дня Гестапо грозило арештуванням, якщо люди не оброблять даром поля фольксдойчів.

9.IX.1943 р. до Підрясни (присілок Руської Рясни, Львів) приїхало автом двох німців. Вони спинили та по-німецьки питали щось Івана Вуса, що був тоді на своєму полі. Опісля револьверами побили його, а коли він на їх наказ ішов до хати, прострілили йому коліно та від'їхали. Вус лікується в шпиталі.

В днях 19.IX.43 р. появилися в Щиреччині большевицькі банди. Від українських лісничих забирали лише рушниці, а в поляків, все що мають. Оцінюють їх на яких [...]50-[...]100 чоловік. Мають списки втікачів з СС дивізії та Бавдінсту. Питають за ними. Німці не ведуть протиакції (залучник).

Яворів

З гутірок наших людей з німцями виходить, що німці вповні деморалізуються. В Яворівщині німецькі фірми припинили роботу біля новозалізничного шляху Яворів–Ярослав.

Радехів

Дня 6.X.43 р. німецька жандармерія арештувала в Стоянові 18 господарів за неповну здачу контингенту. Через три дні звільнено.

11.10.43 р. в Середпільцях побила німецька жандармерія кількох господарів за нездачу контингенту.

19.IX в с. Гумницька святковано “обжинки”, на яких говорив ляндркомісар Есер, щоб контингент здати в 100% і не слухати бандерівців, які бунтують людей проти німців. Перекладач м[агістр]р Лісовець з Буска накинувся на бандерівців, які вбили Барановського та інших. Він сказав: “що між бандерівцями є багато бандур, а мечем від жорен вони України не збудують”. Цей самий Есер в розмові зі священником а Гумниськ заявив, що бандерівців повинні видавати передовсім священники. Між іншим священника з Гумницьк назвав своїм найкращим священником в цілім бецірку.

Кам'янка Струмілова

До вчителя в Буську о год. 22-ій добувалося двох людей. Вчитель втік вікном, а жінка на стриху кликала допомоги. Ці типи ввійшли до хати. Це були німецькі жандарми по цивільному. Німці пояснили, що, за вказівками поляків, до вчителя мало заїхати двох підозрілих наколесників і вони хотіли переконатись, чи це правда.

По селах арештують людей за те, що не йдуть до лігеншафтів на роботу. По двох–трьох днях звільняють.

В с. Полонична в акції на людей брав участь крайсгавптман Негрінг. Після грабунку селян придерджано 30 старших жінок і 5 мужчин. Молодь повтікала.

Сокаль

Дня 5.X.1943 р. вивезено решту в'язнів до Львова. Везено поїздом. Таксівою відвезено Бойко Івана і Мандрик Володимира (що вбив шофера ляндркомісара).

9.X на шосі Кристинопіль–Радехів, між селами Корчин–Поздимир двох незнаних наколесників вбили німця Гіля, ляйтера уряду виживлення в Кам'янці Струміловій. Він їхав фірою і задержав згаданих осібників. Їм револьвер затявся. Користаючи з переляку, вбили німця його власною стрільбою. Німці думають, що це вбили українці, хоч візник зізнає, що вбивники говорили по-польськи.

В днях з 8 на 9 і з 10 на 11.X появилися мельниківські боївки в північному терені пов. Буськ*, що вклинюється між Волинь та Холмщину. Вона включила кількох невідповідальних типів до акції проти поляків. На протязі двох ночей було приблизно 15 трупів. Участь брали члени ортсшуців, створених при волостях.

Німецькі окупанти звернули спеціальну увагу на південну частину терену. Один німецький поліцей сказав: “Українцям тут задобре поводитись і починають гуляти, але ми маємо ще досить сили, щоб всіх бандитів жорстоко ліквідувати” (події з 8–11.X).

11.X.43 р. польська боївка вбила Мирослава Пшепюрського з Хороброва, який їхав з іншими працівниками волості Крилів (Холмщина) в урядових справах до Грубешова. Інші повтікали. Секретаря Крилівської волості Висоцького зловлено знов в Крилові і замордовано. В Посадові вбили поляки українця – вчителя. В Сокальщині монтуються боївки для боротьби з українцями – так кажуть поляки, які пускають чутки про десант польського легіону на 18.X.1943 р.

14.X в лісі біля Поториці – Сокаль появилася група комуністів з 10 людей.

* Імовірно, повинно бути: Белз

Броди

30.IX.43 р., в с. Пеняки*, Черношин** нім. поліція пограбила селян (збіжжя, полотно, рушники).

4.X в Підкамені німці ловили дезертирів до Бавдінсту і СС дивізії. Зловлено трьох хлопців.

24.IX німці зарядили варту з цивільного населення на залізничних рейках.

3.X з Бродів відійшли німці на фронт, а їх місце заняла мала частина мадярів.

3.X один хлопець викинув ляха, що кричав в читальні “Просвіта” – гайдамаки і т. п. Цього поляка вночі вбито. Арештовано хлопця, що викинув цього поляка з читальні.

З 4/5.X в Пеняках озброєна боївка забрала паси в млині і ограбили нашого підрайонового. Бюлетеня не брали. Забрали 840 зол[отих] зі збірки.

10.X хтось напав на станицю української поліції в Лешневі. Вбито команданта поліції, забрано зброю, два поліцисти і один допоміжний пропали без вісті.

26.IX в с. Комарівці grenшуци вбили вояка з УПА.

27.IX. Відділи УПА здобували команду grenшуців. Не здобувши її, відійшли без втрат.

Карательні відділи Вермахту грабили такі села:

с. Гавареччина 16 шт. худоби,

с. Кути – 64 – “ –

с. Соколівка – 60 – “ –

10.X.1943 р. до села Белзець приїхав сам крайсгавптман з озброєним відділом нім. колярів. Забрали дещо збіжжя, ограбили кількох господарів.

4.X в Золочеві Кріпо з озброєними поляками з Бавдінсту зловили 4 учнів укр. рем[існичої] школи і відвезли до карного лягру у Львові.

18.IX нім. поліція і веркшуци забрали з села Утно*** 45 мужчин і 5 жінок. Всіх відвезли до тюрми в Золочеві. Слідуючого дня забрали з того села 100 штук корів.

10.X нім. поліція арештувала в селі Вороняки зв’язкового, що віз грипси і літературу.

10.X нім. поліція вночі під час засідки в с. Романівка арештувала 2 чоловіка з грипсами.

9.X нім. поліція під час засідки коло цвинтаря с. Бужок обстріляла фіру з організаційним добром. Поранили одного чоловіка.

* У тексті: Виняки

** Так у тексті. Імовірно, має бути: Черниця

*** Так у тексті. Імовірно, має бути: Ушня

17.X нім. і укр. поліція арештувала в селі Юськовичі 4 жінки. Одну з них польку – зараз випущено. Арештовані Павліна, Софія, Ганна Бидюк. Банда мазурикан напала на присілок Казьмірівка с. Ляцька. В часі нападу на с. Вільшаниці тяжко побили одного українця, називаючи його німецьким шпигом.

18.IX хтось ранив пострілом двох наших членів коло с. Красне.

5.X під час пострілів до хати нашого члена в с. Зарваниці – вбито його матір.

1.X хтось пострілів в Жукові нашого члена.

9.X узброєний відділ, що подав себе за українських партизан, ограбив молочарню в Жукові.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 15-17. Копія.

№ 103 **ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ** **ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН**

[Не раніше 15 листопада 1944 р.]

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за час від 1.X. по 15.XI.1943 р.

Львівщина

Німці

Дня 25.X.43 в Отиневичах робила облаву нім. жандармерія, узбеки (30 осіб), обставивши село машиною зброєю. За чим шукали – невідомо. Облава тривала 4 години. У висліді арештували 22 особи, їх відставили до Ходорова, а опісля до Стрия.

Дня 27.X в Чорторії в одного господаря за контингент забрали все збіжжя та побили жінку й дитину. Подібні випадки конфіскації й побиття були в інших селах Ходорівщини.

Дня 30.X вдруге в с. Отиневичі узбеки і жандармерія зробили облаву і шукали за партизанами. За утікаючими стріляли.

У зв'язку з появою більшої кількості банд в Ходорівщині, Гестапо перемондуровує на цивільно військово, яке стаціонує в Ходорові, і висилає на села. Їх завданням є робити розвідки і провокувати людей. Така група партизан появилась дня 17.XI в с. Чорний Острів.

Дня 20.X о год. 5 зроблено облаву в с. Гоголів* (Сокаль) через Вермахт, Шупо, укр. поліцію і Сіпо з Кам'янки Струмиллової. Забрали на авто 77 людей та відвезли до Львова. Там при комісії звільнено 18 осіб, а решту вивезено до Райху. В часі облави порабовано багато річей, худоби і т. п. Поведінка була дуже дика.

Дня 10.XI приїхало Гестапо і шуцполіція в числі 20 осіб до с. Розджалова, окружила церкву (в той час в тому селі був празник), заждали аж закінчилася відправа, після того арештували 7 людей, котрих мали на списку, та відвезли їх до Сокаля на Гестапо. На списку мали ще більше людей, шукаючи за ними по хатах, але не знайшли, тільки перевели стислі ревізії, забираючи гуси, кури, шкіри і т. п. речі. Ці всі люди сидять в тюрмі в Сокалі.

Дня 11.XI приїхало Гештапо до с. Розджалова вже втретє і з собою привезли арештованого з дня 5.XI, який сказав їм місце одного українця з того самого села, з яким закопав на цвинтарі зброю. Німаки викопали легкого скоростріла і кілька гранат. Арештуючи того українця та переводячи основну ревізію, при цім забираючи майно, від'їхали до Сокаля.

Дня 9.XI на команду Греншуцу в Шарпанцях впало кілька серій стрілів з машинового кріса. Німці розбіглися по селі і арештували 8 людей, в котрих було в цей час світло. Чотирьох випустили, а 4 держать, в тому числі 2 українців.

Дня 9.XI в вечір від німецької кулі згинув укр. націоналіст Шпендер Дмитро із села Волиці Борилової.

Останніми днями німці ввозять до Рави Рускої машини з Дніпропетровська. Тут хочять урухомити фабрику, яка продукувала б военний матеріал.

Поляки

Дня 7.XI в с. Красне (Золочів) боївка, зложена около з 30 осіб, замордувала нашого симпатика Постолоюка та його сина реф. СБ, а їх мешкання здемолювала і ограбила. Тої ж ночі теж здемолювала та ж сама група мешканця Сусла Михайла та ограбила Союз кооператив.

Останньо подібні люди приходили по лікаря (с. Красне), але його не було дома.

Вночі з 8 на 9.X около 30 невідомих осіб зайшло до українського священика в с. Сасів о. Лиска і ограбили його. Присутним дали наказ лягти на долівку. Пізніше стріляли до укр. поліції і вибили вікна польському священикові (для замаскування себе), опісля пішли в сторону Львова. Говорили польською і німецькою мовами.

* У тексті: Волонів

Дня 3.XI поляки з Красного зажадали охорони перед українцями. Приїхала нім. поліція, зробила ревізію в одного поляка та знайшла кріса. Також знайшла кріса в українця польонофіла. Їх арештовано. На другий день перевели ще ревізії по поляках і знайшли в одного поляка револьвер, у Врублевського скоростріл, а в іншого поляка крадені з залізничної станції речі. Всіх арештовано.

Дня 1.XI біля польського с. Майдан (Броди) хтось вбив укр. поліціс[та] Власюка.

Дня 1.XI в Старих Бродах хтось підпалив стодолу укр. активного священника о. Ковальчука. Ковальчук твердить, що це зробили поляки.

Дня 3.XI в с. Паликорови (польська) поляки вбили команданта укр. поліції Павлюка.

Дня 5.XI в с. Поняки (польська) хтось вбив члена [ОУН], поліциста Ципа.

Дня 6.XI в с. Паликорови спалили кілька господарств поляків, що завинили у вбивстві (протоколів не переслано).

З 6 на 7.XI в с. Паликорови вбили укр. поліциста Сокола з Поняк і спалили будинки активного українця, якого прізвища не подано.

В Старих Бродах о. Ковальчук і посадник Чорній одержали від поляків листовий наказ вибратися за Збруч.

Сайдан Ян спільно з Сакалою Степаном, лісничим з с. Курники і Скрибою Андрієм, гаєвим там же, зробили донос на Гештапо в Раві Руській, що на терені сіл [Яж]ів Старий, Вербляни, Завадів і Шеплоти к[оло] Яворова перебувають українські люди, які мають багато зброї та переводять вишколи. Учасниками тих вишколів [є] довколишні українські селяни.

Трапляються також вбивства українців через поляків. Дня 21.IX в с. Ляшки [...]орівської поляки з с. Родатичі к[оло] Городка вбили на рабунковому тлі Хомика [Ф]едора, українця.

В Любачівщині є польська банда около 400 осіб, яка дня 16.X спалила 20 укр. хат в с. Любленець, а дня 11.X в с. Воля Велика спалила 10 господарств і вбила 6 осіб.

Дня 27.X банда із 6 осіб озброєна напала на с. Любичу, присілок Будюки*, де [ог]рабили кількох селян.

Знова 28.X напала польська банда в числі 30 люда на присілок Полиці (Любича) та ограбили трьох господарів.

Дня 2.XI напали польські партизани на поїзд, яких їхав зі Львова до Люби[чі] з політв'язнями. Поїзд розбили і в'язнів всіх випустили. Між в'язнями було багато українців.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Потоки

Дня 5.Х в переїзді лісом командант поліції укр. в Городку стрінув 4 озброєних поляків. При спробі їх задержати був ранений в плечі.

Дня 4.Х на шляху між Магеровом а Добросином двох озброєних поляків відібрали у проїзджаючого укр. поліциста ровер.

Супроти українців поляки дальше стосують випробовані методи донощицтва [в] німецькі поліційні установи. Головно активується це в Жовківщині. Напр[иклад], [...]по арештувало в Скваряві Старій 3 українців на донос поляків Кавкіна і Гниди. Подібно було Мацошині, де Кріпо хотіло арештувати на донос поляка [...]віцького Юзефа також трьох українців.

Банди польські мають свої головні бази по всіх більших лісах. В крехівських знаходиться бл[изько] 300 польських партизан (Жовква). В белзьких, томашівських і білгородських лісах невідома кількість, але за те ці з найактивні[ших]. На терені Люблинського дистрикту виконують різного рода диверсійні акти і вбивства активних українців. На терені північної Равщини dokonюють [м]асових грабункових нападів.

Від дня 5.Х до 16.Х польські банди виконали три грабункові напади на укр. селян в с. Хлівчани (Рава Руська – Угнівщина).

Дня 6.ХІ вечером година 22 в с. Ляшків, де міститься районова молочарня, [пр]иїхало дві фірі озброєних людей. Убрані у військовому і цивільному однострою. В канцелярії застали людей. Всіх тих людей поклали ниць на землю, одного з них взяли і пішли до молочарні. Привели його до молочарні, сказали йому відсунути двері, забрали більше як 2 метри масла, опісля вистрілили два [ра]зи в повітря і від'їхали. Їдучи через с. Гричево[л]ю, кого стрінули з прохожих кляли на землю. Говорили по російськи.

Мельниківці

В с. Гранки–Кути* (Ходорів) поширюють летючки під заголовком “Великі роковини”, “1 листопад”, “Отвертий лист Тараса Бульби до Укр[аїнських] Націоналістів”.

В інших теренах в Городку [і] Комарно хтось вислав листи під заголовком [“Д]о укр[аїнського] громадянства”. Підписаний: “бувші члени ОУН”.

/-/

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 27-28. Копія.

* У тексті: Гнидки–Кути

№ 104
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

9 лютого 1944 р.

Львівщина

ВІСТКИ
за час від 15.XII.43 – 15.I.1944 р.

Бібреччина – Ходорівщина

Ляндкомісар в Ходорові видав наказ до солтисів громад, щоб вони подали список утікачів з Райху, дезертирів з Бавдінсту та СС дивізії й щоб ці всі люди зголосились до ляндкомісаріату по “кенкарти”.

Дня 6.I.44 до села Селиськ (Бібр[еччина]) приїхала нім. жандармерія з укр. поліцією ловити дезертирів до СС дивізії. Зловленого одного хлопця беріг укр. поліцист і хлопцеві пощастило втекти. Жандармерія зловила під лісом двох хлопців і їх підводами везла до Бібрки. За селом хтось привітав цю валку крісовим, а відтак скорострільним вогнем. Німці пустили хлопців і казали їм зголоситися на укр. поліції. Покищо ще до села німці більше не приїздили.

Подібні наскоки робили німці на села: Під'ярків, Гринів, Романів, Підгородище і Глібовичі. За цілий час зловили тільки одного дезертира СС д[ивізії] “Г[аличина]” з Під'яркова, якого відставили до Дембці.

Дня 20.I зі залізничної станції Глібовичі Великі виладувались і закватували в Бібрці військові частини (фронтовики) в числі 300 чоловік. На квартири заняли будинок школи, суду, а теж кілька приватних будинків. Поводяться “взірцево” – купують все, що попаде їм, за ціну 2-3 рази в лице, коли ставити опір. Крім цього полюють на гарних жінок, погрожують, де треба, пістолями та насилують їх. Солдати цілковито здеморалізовані, зневірені в позитивний вислід боротьби. Між австрійцями цілком явні протиурядові настрої.

Дня 8.I кількох невідомих узброєних людей помордували в Сугрові трьох людей (українців), а саме: Сидора Івана, Карпінського Миколу і Церковного Івана.

Дня 14.II нім. жандармерія арештувала 5 осіб у м. Ходорові:

1. Раковський Ярослав – інженер, уповноважений по військових справах для СС-ів, працював на цукроварні.

2. Лозинський Іван – працював на цукроварні.
3. Троян Сиверин – – “–
4. Длужим Тадей – – “–
5. Любінецький Панько – – “–

Всі арештовані українці, ще того самого дня їх відставлено до Стрия.

Дня 5.I о год. 3.30 рано нім. жандармерія при помочі узбеків і татар загально в числі 220 осіб зробила облаву на село Сугрів. Всіх людей зігнали на середину села, а потім вичитували зі списа-ка прізвища людей. Мали списаних около 30 осіб. Забрали з них 13, бо решта втекла. Догадуються, що списки людей подав Хома Олекса, арештований 31.XII.43 р. за крадіж у церкві в Загіречку.

Городеччина – Комарянщина – Щиреччина

Дня 28.XII.43 р. приїхало Кріпо до Новосілки Опарівської з намови польки Вислужільової з Колодруб, якій вбили 23.XII сина у Львові, який служив при Кріпо і арештувало таких людей – українців:

1. Лозинського Володимира – учителя.
2. Лозинську Марію – учителька (жінку Володимира).
3. Карабина Володимира з Палеників, який прийшов до тестя.
4. Карабин Анну.
5. Ярош Гната.
6. Ярош Марію.
7. Данильців Василь.
8. Данильців Настю.

По селах швендаються невідомі нікому типи, які випитують про ОУН та про зв'язки з партизанами.

Яворівщина

В селі Старичах Бавдінст з Рави Руської буде невідомо в якій цілі величезний барак.

До Яворова приїхали шпиталі з Винниці. Для тих цілей заняли будинки: семинар с[естер]-с[лужебниць] Василіянок, школу “підратушем” та багато приватних будинків. З цього приводу наука в школі перервана.

Дня 18.XII.43 р. невідомий осібняк вбив стрілом з револьвера під час легітимування в лісі на “Гуках” інспектора Бавдінсту.

Дня 17.XII переходила через Шкло в напрямі на Равщину озброєна група червоних, зложена з кількох мужчин. Усталили зв'язок похідних большевицьких груп з місцевими комуністами в

Збірній Громаді Шкло. Останньо в терені появились східняки, що хочуть прилучитися до партизанки.

Яричівщина

В селі Миклашів забрала поліція 5 селян, які не здали вповні визначеного їм контингенту збіжжя. Арештованих відставлено до карного лягру у Львові при вулиці Янівській. В тому селі забрали 57 корів у селян за те, що не здали 100% молочного контингенту.

Золочівщина

Дня 3.I в селі Вороняки поляки застрілили нашого симпатика.

Серед поляків останньо велике пригноблення і жах, які викликали організовані чиеюсь рукою вбивства поляків (відплатні акти).

Дня 28.XII.43 – рій УНС звів бій з переходячою бандою, що начислювала 20 чоловік, коло села Вільшаниця. Банда вицофалась.

Дня 12.I до села Коропчик приїхало 5 большевицьких партизан, узброєні майже всі в фінки. Говорили, що йдуть прочищувати шлях червоним до Львова. В сутичці з цією бандою вгав кущевий, станичний акт[иву] і юнацтва, кущевий вояк. Банда залишила одного раненого з фінкою і гранатами. Говорять, що більше вбитих і ранених своїх забрали зі собою партизани.

Брідщина

Дня 26.XII в с. Берлин поліція Бавдінсту арештувала 6 хлопців. Арештованих відвезли до Бродів.

Дня 8.I німці, що приїхали до с. Ясенів, натрапили на нашу боївку, що вертала з села Жарків. Нав'язалась стрілянина, ранено одного хлопця, побито два коні. Є здогади, що німаки знали про це, що ця боївка буде вертати через Ясенів.

Дня 12.I 13-ть німців робили ревізію в с. Кадлубища. Мали на списку 20 людей. Не знайшли нічого, як також не зловили нічого.

Дня 30.XII в с. Болдури місцеві поляки напали на дім організованої родини Теодора Ількова. Вбили самого Теодора і його жінку. Донька, коли побачила, що батько вбитий, почала борікатись з напасниками, видерла одному кріс, але в цім моменті другий бандит зранив її і дівчина впала непритомна. Коли опритомніла і втекла, заалярмувала село. Там рівно ж ранили сина Ількова

Василя. Другого дня по нападі приїхало СД і арештували поляка, якого пізнала донька Ількова. Одначе його випущено.

Дня 30.XII польська боївка напала на солтиса с. Болдури. Напасників відбито.

В Підкамінію перебуває разом 300 боєздатних боєвиків з Волині. Останньо німці видали їм кріси на самооборону.

Дня 3.I незнані люди забрали зі Звіринця (к[оло] с. Ясенів) директора школи Воврова. Жінку його вбили. Є здогади, що це робота поляків.

Дня 7.I о год. 6 рано зі села Ясенів виїхав о. Балюта до Жоркова відправити Службу Божу. По дорозі пропав без вісти. Крім священика пропав фірман. На дорозі під Жорковом знайдено коні о. Балюти, фелон і хрест. Це напевно робота польської боївки з Майдану.

Дня 11.I німці вивезли Бавдінст з Бродів на захід. Багато х[л]-опців втекло.

Сокальщина

В другій половині місяця почали копати німці окопи в північній частині Сокальщини між селами: Свитазів, Горбків, Спасів. Копають день і ніч. Роботу цих окопів оглядав крайсгавптман з Кам'янки Стр[умилової].

Дня 19.I забралися з усіх пограничних станиць до Сокаля grenшуци. Зі собою взяли всі магазини і інше майно.

Дня 19.I німаки зробили облаву на село Ромош в ціли масового арештування. Люди крилися і не арештовано нікого.

Дня 3.I вибрались з кольонії біля Бобятини всі поляки.

Солтиси дістали зарядження від німецької влади перевести спис річників, що підлягають покликанню до Служби Батьківщині. Перепис відбувся дня 23.I.44 р. Списано річники 1923, [19]24, [19]25. По двох днях після перепису згаданих річників доставлено перед комісію, і здібних відразу відставлено до будови окопів.

Сокальське Гештапо перевело арештування в дні 26.I. Арештовано 4 свідомих українців: Кінаша – директора бази з “Нар[одної] Торгівлі”, Білика – дир[ектора] друкарні, Бриля – власника склепу і Йосифа Каравана – урядника місцевої управи м. Сокаля. Всі арештовані сидять в сокальській тюрмі.

Радехівщина

Дня 20.I німці зайшли до одної хати в Топорові. В тій хаті був приміщений один рій УНС-у. В хаті почали стріляти і німці втікли.

Вечером приїхало їх більше і арештували того господаря, [у] котрого був приміщений рій УНС-у.

По дорозі невідомі люди відбили арештованих.

Як подають з терену, що поляки підготовляються до самооборони і мають помагати німцям зліквідувати небезпечних українців. Про це мають поляки широко гов[о]рити.

Дня 27.ІЗ-я год. рано приїхала зі сходу з Брідщини через село Станиславщик до села Нивиці-Трійця большевицько-польська банда. Начислюють 140 підвод, кіннота і піхота, около 700 людей. Банда була добре узброена в автоматичну зброю (фінки, кріси, арматки протипанцерні). Закватурили в Нивицях і почали сильно рабувати. В селі зараз стрінулися з двома роями УНС-у і боївкою, де вив'язався страшний бій, який тривав від години 4 рано до год. 12 в полудне. Згадана банда почала сильно палити села Нивицю і Трійцю. Пополудні около 4 години німці вислали проти цієї банди військо і панцирні вози. Ця банда почала вицофуватись в напрямі Топорова, а дальше в Брідщину.

В м. Радехові стаціонує штаб полевої жандармерії, 500 жовнірів цієї служби, інженерний штаб, який є зараз зайнятий будовою оборонної лінії.

Белзщина

Дня 18.І.44 повітовий староста скликав представників сіл і міст на конференцію до Грубешова. На цій конференції були присутні учителі і солтиси. В окремій залі радили представники польського населення, а окремо українського. Ціллю конференції було успокоїти населення перед можливістю приходу більшовиків. У зв'язку з цим видано летючки слідуячого змісту: "Большевицькі банди, користаючи з непроглядного терену над Прип'яттю, передерлись на Волинь. Є можливість, що ці відділи рятуючи життя, будуть старатись втікати на захід, бо німецька армія перетне відворот. Тому звивається населення помагати нім. військови будувати укріплення над рікою Буг, де мається задержати большевицьких партизан".

Дня 30.І нім. жандармерія зробила облаву на с. Боратин. При облаві не зловлено нікого, бо люди почасті повтікали.

Постій, 9.ІІ.1944 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 37-39. Копія.

№ 105
СПЕЦІАЛЬНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

17 лютого 1944 р.

Львівщина

СПЕЦІАЛЬНІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Дня 6.ІІ.1944 р. большевицька банда в числі около 5000 перейшла границю з Волині на терен Сокальщини. Ця банда почала поступенно посуватися на південь в Кам'янецьчину. Згадана банда зробила рейд через такі села: Торки, Бишів, Збоїска, Зубків, Розджалів, Ордів, Корчин, Гоголів, Яструбичі, Сушно, Тоболів, Родовинці, Павлів, Київ, Тишиця, Добротвір, Рукити. З Рукити пішли в напрямі в південний захід в Жовківщину, а відтак в Равщину. Через ці оселі, що ця банда [переходила], переводила грабежі та вбивала наших людей.

В деяких селах зловили наших вартових, де зараз розстріляли.

Дня 8.ІІ.44 р. ця банда прибула до с. Радованець. В тому селі натрапила на одну частину (чоту) УНС-у, що була приміщена в тому селі (частина), а частина в лісі в таборі. В селі банда звела бій з УНС-ом. У бою впало наших 11 осіб, а у ворога невідомо, бо зараз забрав з собою.

Між УНС-ом, що містився в селі, було двох східняків-шоферів, радіотехніків, які були приділені до тої частини (вони втікли від німецьких частин та хотіли йти до УПА, але їх як фахівців-українців 4 залишено тут, а не вислано до УПА). Вони зараз прилучилися до тієї банди і сказали, де міститься табор. Большевики прийшли з кличкою до табору. Роззброїли стійкового і сказали йому, щоби він пішов до табору і сказав, щоби здалися, бо вони вже обступили весь табор довкруги. Вартовий пішов і сказав їм ці слова, що йому сказали червоні. В таборі друзі висміяли його і сказали, що вони не здадуться, а з табору почали негайно виступати. Червоні банди почали атакувати табор, але в таборі вже не було відділу. Вони здемолювали, спалили табор і вернулись в село. З 52 людей, які були в тій чоті, впало 11 осіб і двох зв'язкових з того села. Разом 13 осіб.

На другий день, 9.ІІ.44 червона банда посунулась на села: Яструбич, Гоголів і Корчин. В Яструбичах знову натрапили на другу чоту, яка ще в час відійшла в ліс. Зловили тільки двох

людей з тої чоти, яких зараз розстріляли. Крім цих двох в Яструбичах розстріляли ще трьох молодих місцевих людей, двох організованих, а одного господаря, якого зловлено з крісом. Організованих людей зловлено в хаті, в якій знайшли "Діхтярова". Їх по допитах розстріляли (на допитах держалися добре, нікого не всипали).

Вночі з 9–10.II.44 р. червона банда поїхала на Тешицю, а з Тешицю до Добротвори. На Рукитах (присілок Добротвори) висадили поїзд. Звільнили всіх цивільних людей, а німаків розстріляли. Дальше банда пішла в напрямі південно-західному в Жовківщину, а далі в Равщину.

Червона банда поводитися в терені по-бандитськи. В страшний спосіб переводила грабежі, забираючи людям вбрання (взуття стягали з ніг), шкіру, полотно, білля, муку, вози, коні і інше. Банда нищила Тризуби, глузуючи при тім портрети Коновальця, Петлюри, Шевченка, Франка і ін. До образів святих стріляли.

Ця банда розкинула летючки в тому терені, через який проходила. В тих летючках заявляє, що за три дні прийде регулярна Червона Армія, що вона (банда) розбила УПА біля Кам'янця Подільського, що вже УПА не існує.

Ця банда залишає в терені, через який переходить, своїх шпигунів, які мають завдання слідкувати за рухами УПА та УНС-ом. Вона є переконана, що УПА перейшла на терен Галичини, а також має відомості, що тут є відділи УНС-у. Нам вдалося зловити одного їх шпига-східняка, який на допитах признався, що йому припоручено в терені вести розвідку. Мав вести розвідку на терені б осель і доносити їм: які є відділи, де стаціонують, скільки їх є, яка зброя та як з ними співпрацює населення. (Цей східняк є з тих, що були приділені до чоти, яку розбили в Радованцях). Як в терен приходять червоні банди, то в першій мірі витають їх східняки залишені тут з 1941 р. і інші бувші сексоти. Від них одержують інформації про життя і працю даної околиці.

Німаки перед приходом цієї банди повтікали в міста. Всі німці є згруповані в містах. Терени двох повітів (Сокаль–Радехів) є опущені німцями та німецькою адміністрацією.

Німаки стаціонують в Сокалі, Поториці і Радехові. Владу на цьому терені перебрала Ортскомандатура, яка вже приїхала. Сокальське Гестапо вже майже не урядує. Ляндскомісар сидить спакований. З тереном не має жодного зв'язку.

З тих двох повітів німаки стягнули українську поліцію до міст. З деяких станиць укр. поліція під напором червоних банд розбіглись домів.

Німаки концентрують свої військові частини на лівому березі Буга, мабуть думають ставити опір на ріці. Червоні банди не переходять за Буг. Один з червоних висловився, що за Бугом “ето Германия”.

В терені цих двох повітів (Радехів, Сокаль) почалась фронтова фаза. Приступаємо до реалізування інструкцій на фронтову фазу (на терені тих двох повітів).

Слава Україні!

Постій, дня 17.II.1944

в. з. /-/ Бурий
-/ / Кедр

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 40-41. Копія.¹

¹ Тотожний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 242-243.

№ 106

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ПРО ПОДІЇ В с. НИВИЦІ

17 лютого 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ про події в Нивицях

Зі східнього напрямку Бовдури*–Козаки–Станиславчик (Брідщина) через Панькову прибула до с. Нивиці 27.I.44 р. велика група озброєних людей (кріси, фінки, скоростріли і гранати). Виявилось, що це є комуністична банда, зложена з поляків, жидів, москалів, українців-комуністів, яка напала на села Нивицю і Трійцю. Входячи в село, банда розіграла варту, а одного вартового зловила з крісом, якого й убила.

Тих двох вартових, що втікли від банди, заалармували село. Селяни почали втікати із села. Бандити, впадаючи до хат, питали жінок і дітей “Де ваші хазяї, де ваші бандити, ті що ходять зі зброєю, говоріть, бо як не будете говорити, то ми вас поріжемо”. Селяни з переляку ще більше почали втікати. Один наш чоловік вирвався з хати, знаючи, де квартирує рій УНС-у, побіг до нього і зголосив це роєвому і пробоевикові Радех[івського] повіту. Ці почали готувитись до наступу. До цього роя УНС-у приділено ще

^{*} У тексті: Бендури

б людей військових, то почали наступ, підсуваючись з Трійці під село Нивиці, де закватувала ця банда. Наступ під село вдався дуже добре так, що доперва під самими хатами почули большевики, що хтось підлазить і почали стріляти на них. Наші відповіли градом куль. Почалась запекла боротьба (наших всіх 17 людей, ворога до 700-800 людей). Наші зачали атакувати дві хаті, в котрих містилися большевики. На хату, де містився штаб, атакували Володимир Федішин–Кармелюк, районий Самар і Вовк. Вони здобули хату, а друга половина не дійшла до хати, бо червоні перемогли. Боротьба де містився штаб – вдалася. Чотирьох друзів обскочили хату на віддалі 5-10 м. Самар з Вовком скочили до хати, стрінувши на порозі большевика, крикнули “руки в верх!” Цей большевик заметушився і поч[а]в утікати до сіней. Самар стиснув пістолю, яка не випалила. Большевик, користаючи з цього, втік через сіни на другий бік хати. Тоді Самар заправив другий набій в цівку і вбіг до хати, де стрінув 20 большевиків. В хаті світилася лампа. Самар крикнув руки в верх, дехто з большевиків підніс, а деякі не піднесли рук. Тоді їхній командир, що сидів напроти дверей, витягнув пістолю і націлився на Самара. Пістолі Самара і командира затялася. З-за дверей посіяв із скоростріла Вовк і поцілив трьома стрілами командира. Скоростріл затявся, а лампа згасла. Самар кинув до хати гранату; граната вибухла. Самар з Вовком вибігли з хати. В тій хвилині інші большевики, що квартирували в селі по інших хатах, обступили хату навкруги і почали стріляти. Тоді Кирея вирвався з свого становища з окликом: “да, да – товарищі наступають” і почав стріляти з свого кріса. Ззаду наступила хмара червоних[x], стріляючи в нього, і він перший впав від ворожої кулі. Почали хлопці відступ і оборону, за собою, пробиваючи собі дорогу до відступу. Большевики почали великий наступ з криком: “Уррра!” Зараз у відступі впало 7 друзів, а Кармелюк, Самар, Вовк та ще чотирьох друзів відбивали навалу червоних. Відступ йшов добре. Вже друзі пробилися 300-400 м від села, як паде Кармелюк. Большевики припинили свій наступ. Друзі відбились за річку, яка пливе за селом у віддалі 800 м. Большевики вернулись назад до села, числячи жертви, які впали з нашої сторони. Наших впали 9 осіб. Скільки впало з їх сторони – невідомо, бо вони трупів своїх людей забирали із собою, щоб селяни не знали, скільки їх впало. В тій хаті, що містився штаб, мало хто лишився живим.

Поведінка большевицької банди в селі Нивиці і Трійці була варварська. По відступі УНС-у увійшли в село і почали ловити мужчин та придержали їх доти, доки їхні командири не приміс-

тилися по хатах. Зловлених мужчин вели до командирів, які їх переслухували, примінюючи тортури. При допитах натякували селянам, що ваші самостійники нарobili цього, а ви мусите терпіти за них. Питали, хто на них стріляв, де є зброя, та грозили смертю, хто не признається.

Наловили около 70 людей, між ними були також жінки. По переслухуванні заводили до одної стодоли, зав'язуючи очі, щоб не знали, куди ідуть. В стодолі стояли кати із сокирами і пилами та почали "нову операцію". Деяким селянам відрубили чи пилами відрізували живцем руки і ноги. Здіймали з них живцем шкіру та вішали, добиваючи їх сокирами по головах. Перед вечором мали вже 35 людей, між ними трьох німців-форстшувців, які приїхали за підводами. Година 17 вечером підпалили стодолу. Всі жертви почали горіти. Було чути зойки догоряючих людей. Большевики не допускали нікого до стодоли. Це був перший вогонь. Зараз зачало горіти село з усіх сторoн, а люди, що були позамикані по хатах (ті, що були на переслуханні) почали кричати. Большевики успокоювали селян, кажучи, що це ваші стріляли і запальна куля запалила стодолу.

За селом зачалась стрілянина. Червоні опустили село і втікли в ту сторону, звідки приїхали (в сторону Станіславчика, Козаки, Бандури).

Червоні переводили через цілий день грабежі. Забирали одіж, взуття (стягали з ніх), все що попало під руки. Нищили Тризуби, портрети Коновальця, Петлюри, Шевченка, Франка, образи святих. Банда червоних замордувала 36 людей – українців. В бою впало 9 членів, один юнак, 6 симпатиків, 20 українських громадян. Впало також в тому селі трьох німців-форстшувців.

Серед населення є страх і паніка.

Слава Україні!

Постій, дня 17.II.1944

в. з. /-/ Бурий
-/ Кедр

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 41-42. Копія.

№ 107
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

№ 1/44

16 лютого 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч. 1/44

(про хід рейду большевицьких партизан)

5–6.ІІ.44 група большевицьких партизан, в числі около 4000 осіб, прорвалися з терену Волині через Горохівщину, пол[удневу] Холмщину і перейшла в Равську округу. Дня 10–11.ІІ знищили залізничну лінію Львів–Рава-Руська і перейшли янівським лісом в Яворівщину, займаючи своїм маршем простір (шириною 18-20 км).

Перейшовши на терен Яворівщини, рейдували через такі місцевості: Вишенька, Верещиця, Курники, Тростянець, Вербляни, Яжів Старий* (попід Яворів), Щеплоти, Дрогомишль, Липовець, Нагачів, Гуки, Вілька Руснівська, Наконечне, Поруденко, Любині**, Морянці, Сарни, Бунів і в дні 15.ІІ передні стежі доходили до с. Райтаревичі (Самбірщина).

Рейдуючи по згаданому теренів дні 12–13.ІІ висадили дрезину, в якій їхали залізничні урядники – німці (з Клепарівської станції) – на лінії Жовква–Рава-Руська. Вислід: згинуло трьох німців і один ранений. Комунікація на цілій лінії перервана, майже від 10.ІІ.

Одночасно в селі Вербляни ограбили священника, солтиса (поліція втекла), знищили всі урядові документи – жертв в людях не було, крім одного німця.

В с. Завадові (13.ІІ) стаціонував штаб цієї партизанки в місцевого священника. Священника ограбили, знищили стрілами портрет Коновальця і Петлюри та забрали з собою Тризуб.

Ідучи, грабують лігеншафти, нищать телефони, урядові приміщення (селян менше), вбивають укр. поліцистів, війтів і тих, що служили “германові”, а також випитують за “бандеровцями” (мають списки людей – головно нім. сексотів).

Узброєні в кріси, десятизарядки, “Діхтярова”, револьвери, гранати і полеві гарматки (ок. 70 шт.), амуніції мають доволі – майже не щадять.

Ідуть своїми возами і саннями, також є відділи кавалерії. (Одна третя загального числа є жінки і підлітки, останніх около 50 осіб).

* У тексті: Янів Старий

** У тексті: Лобяні

Фізично виснажені, боєвий рівень високий, п'ють самогон, сплять по хатах і чуються досить певно.

Національний склад різний (москалі, жиди, українці). Командний склад – москалі. Одиті в уніформи німецькі, совітські, укр. поліції, а також і цивільних. Одіння і обуття майже добре. Харчуються грабованням (лігеншафти, кооперативи, молочарні).

Розклеюють свої летючки, лозунги і пропагують серед селян скорий прихід Черв[оної] Армії.

Німці (поліція) з нехиттю ставлять малий спротив. Пробували їх задержати на лінії Яворів–Немирів, але безуспішно, а щойно в околицях Бунова–Серн звели з партизанами бій, однак не рішальний. Німці бояться іти в ліс, тільки обстрілюють здалека.

З 13–14.II партизани зупинилися в лісах Бунів–Соколи–Чернява–Малнів і тут зупинилися на стаціонування. Мала група (окол[о] 200 осіб) переправилася через автостраду в околиці Ляцької Волі. На тому відтинку висадили два поїзди і спалили польську колонію Маріянку (коло Ляцької Волі). 15.II в Буневі забрали 50 коней і 6 возів (не платили), ограбили кооперативу і здемолювали читальню. В цей час в Чернєві роззброїли і обезмундували укр. поліцію, пустивши поліцаїв големи; питали за націоналістами.

Від 14.II німці (жандармерія і шуцполіція; жовнірів – Вермахту – не було) обложили такі села: Жодика, Биків, Новосілці і частину Плишевичі; обстрілюють ліс, але в отвертий бій не вдаються. Помітно серед них страшну паніку. Залізничної лінії Перемишль–Львів не наладно (поїзд доїжджає до С[удової] Вишні).

Група, що переправилася на другу сторону автостради (Перемишль–Львів), пройшла через такі села: Щенець, Баличі, Шигені, Мочеради, Боевичі, Гусаків. В останньому часі взяла з собою двох укр. поліцистів, а в усіх інших селах тільки грабили (легко). В Баличах і Стренці Перем[иському] спалили кілька господарств і залізничну станцію.

До населення відносяться ввічливо, натомість помітно мстяться на поляках (палять кольонії, вбивають лісничих).

По останнім звідомленням, завважено, що партизани (стаціонуючі в бунівських лісах) посувають свої передні стежі в напрямі с. Стібно, а коли це станеться, то мабуть просуватимуться в Яворівщину, з ціллю нищити залізничні лінії.

Постій, 16.II.1944 р., год. 12 дня.

Архів Літопису УПА. Копія.

№ 108
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

5 березня 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за час від 30.I–15.II.1944 р.

Ходорівщина – Стрілеччина – Бібреччина

Німці:

Дня 10.II.44 р. год. 18.30 в Ходорові зі шпиталю викрали якісь люди раненого німцями Хомусяка Антона з Молодинча. При цьому вбито одного німця (лейтенанта). На німецьку жандармерію і поляків викликала ця подія страх.

Дня 18.II в Ходорові на жидівському кладовищі розстріляли нім. жандармерія 10 українців, яких привезли зі Стрия, правдоподібно громадян Долинщини.

Дня 17.II в Ходорові відбулася нарада під проводом ляндркомісаря, в якій брали участь війти волосних громад, солтиси, священники, учителі та представники установ. Було теж двох представників військових. Ляндркомісар з'ясовував діла німців за останні роки та сучасне положення. Відтак відкликався до українського народу, більша частина якого – по його словам – солідаризується з Німеччиною, щоби він – якщо бажає перемоги й забезпечення майбутнього своїх дітей – масово достарчав робітника до Райху та тисячі фронтовиків до СС дивізії. Під кінець взивав усіх представників, щоби на місцях представили населенню сучасну ситуацію, вказали зрозуміло вагу хвилини й відповідно себе повело. На закінчення голова Комітету проф. Кость Собчишин відчитав виготовлену двома губернаторами телеграму до Фірера, яку нібито висилають збори:

“Ми, тут зібрані представники українського народу, запевняємо Тебе, Фюрере, о вірній поставі українського народу по боці Німеччини і готові поносити всякі тягарі, які за собою ця страшна війна несе для остаточної перемоги” (Зміст телеграми не є дослівний.

Інші вісті:

Дня 4.II біля с. Кнісело (Стрілеч[чина]) упав мадярський літак, правдоподібно ушкодили його самі мадяри, щоби не їхати на фронт. Вони говорили до українців, що не хочуть воювати разом з німцями та ще інші речі виговорювали на німців. Мадяри, що переїжджали автом через с. Соколівка, в розмові з українцями висловлювалися, що “німці свині, а українські партизани “гут”.

Городеччина – Комарянщина – Щиреччина

Поляки:

Дня 2.II в с. Жбад[ин] хоронили вбитого поляка; на проповіді говорив ксьондз, що українці – це їхні відвічні вороги, але, як довго є тут польська мова, так довго буде тут Польща.

Дня 15.II. Невідома банда около 20 чол., правдоподібно поляки, обграбувала священника Загаєвича в с. Вовчухи та при цьому побила його.

Всі лісничі-поляки виїхали з лісів до Комарна, де втікли рівно ж деякі зарядчики фільварків, як Малус з Монастирця, Поблю (німець) оберляйтер з Погорець разом зі своєю ляшнею-прихвостнями, Абчинські з Грімна. З лісничих утікли: Вислужіль зі своєю родиною з Колодруб, Совінські з Чулович. Ці втікачі згуртувалися в с. Хлопи на фільварку і від німаків одержали зброю. В с. Лівчиці (Комар[янщина]) поляки говорять, що українці є добре зорганізовані і дадуть собі раду з німцями і совітами.

Янівщина – Яворівщина

Німці:

З Янова евакували німці всі збіжжеві магазини. Йде підготовка до вивозу машин з різних заведень (горальні, молочарні). З установ забрали телефонічні апарати.

Дня 19.II біля Наконечного (Яворів) упав німецький літак залоги.

Сокальщина

Німці:

До Сокаля приїхало військо в числі 1000 вояків. Самі молодики. Вони стоять на в'їзних дорогах до Сокаля і легітимуть людей. Приїхали дня 4.II. 1944 р.

Німці копають окопи на схід від м. Сокаля – Горбків, Тартаків, Спасів – до роботи гонять місцеве населення.

Збірні громади дістали розпорядження, що молодь мусить відійти до Бавдінсту до робіт в прифронтових укріпленнях.

Дня 14.II німецьке військо, яке було приміщене в Сокалі і Радехові, виїхало на фронт в числі 2000 чол. Зі сіл забрали підводи.

До м. Сокаля стягнуто всю українську поліцію за виїмком двох станиць, яка по дорозі до Сокаля десь пропала.

В Сокалі організують німці польську поліцію. Вже вписалося 20 поляків. Говорять, що ця поліція має складатися зі 100 осіб.

Кам'янецьчина

Німці:

Дня 6.II прибув до Кам'янки Вехтер, де відбув нараду з німецькими урядовцями. Після цього запросив на "чорну каву" представників українського громадянства. На нараді заявив, що не дасть Німеччина українців на поталу большевикам. На запит о[тця] шамб[еляна] Цегельського, чому нім. влада арештує українців та не творить укр[аїнської] армії – він відповів: "Панове, Ви стукаєте у виломані двері". "Якщо б це все було в моїй силі, тоді будьте певні, що не одні Ваші бажання були б вже давно здійснені. Мені дивізія СС "Галичина" коштувала багато трудів, заки її зорганізовано. Я особисто вповні переконаний, що загал укр. громадянства ставиться з довірям до нім. проводу, тому я стараюся всіма силами в той же спосіб відплатитися". На цій зібранні обговорювано створення самооборони українського громадянства. Крайсгавптман Нерінг запро[пон]ував Вехтерові створити спец. відділ із українських людей, добре його узброїти, влучити до нього певну кількість донських козаків та разом мали б вони переходити наші ліси, очищуючи їх від большевицьких банд. При цьому Нерінг заявив таке: "Я вірю, що ці донські козаки і група місцевих українців скоро зніюхаються з бандерівцями і для нас пропадуть. Але однаково ж вірю, що хочби і з ними зійшлися, таки виконають їм поручену роботу".

Холмщина

Поляки:

Польські банди з білгорайських лісів на терені Холмщини спалили село Малків (чисто українське), при чому повбивали масу людей та не менше спалено. Зо згарищ витягнуто досі 80 людських трупів.

На весіллі укр. поліциста в с. Верешин напала польська банда в числі 50 чол. і вимордувала 20 осіб, в тому 4 укр. поліцистів та 6 жінок.

Золочівщина

Німці:

Дня 9.II вночі приїхали до с. Ремезівці 80 зондердінстів. Арештували 6 українців. Коли виїжджали з села, стрінули варту, яку засипали стрілами. Арештовані, користаючи з стрілянини, втекли, крім одного, якого відставили на Кріпо. Трьох вартових ранено. Один з них вже помер, другому втяли ногу. Німці приїхали на донос поляків, що в селі є партизани.

Дня 16.II до с. Ожидів приїхала о год. 8-ій рано фельджандар-мерія, взяла до помічі військо, ходила по хатах українців, яких мала на списку. Німців водили місцеві поляки. Арештовано 15 осіб:

1. Заяць Микола
2. Заяць Осип
3. Романишин Мих[айло]
4. Сень Пилип
5. Сень Федір
6. Гапчин матвій
7. Гапчин Ф.
8. Гудима Тимко
9. Москва Павло
10. Москва С.
11. Москва Пилип
12. Москва Павло
13. Москва Дмитро
14. Ганин Яким
15. Дмитрів Лев

Арештованих відвезено до Олеська. Останньо 6 випущено, решту держать.

25.II. На стації в Ожидові вивантажилось 2 сотні німців та закватурили в цьому селі. Говорять, що вони приїхали з Варшави і мали б бути ужиті до боротьби з партизанами.

Німецькі вояки, що кватерують в с. Зазулі, насилувати жінок на очах мужа і дітей. Виїжджаючи грабили майно. Аналогічні випадки були в селах Підлипці і Зарваниці. Настрій між нім. вояками поганий. Помітне негодування війною, бажання вернутись до рідної хати, вороже наставлення до партії.

Поляки:

Вечером 10.II польська боївка в числі 9 осіб приїздила до села Верхобужа, питала за кущевим, але його не застала.

В с. Риків поляки працюють в комуністичному підпіллі, ходять на зв'язки та переводять червоних партизан. В польськiм присілку Купцева має пристановище жидівська узброєна банда.

Поляки зосередилися в с. Гута Пеняцька, Опаки, Руда Колтівська, Віцинь, Новосілки. Звідтіля роблять випадки їхні боївки, а рівночасно ті села є базами комуністичних банд.

Дня 18.II вечером поляки вбили в с. Митулин одного українця.

Дня 11.II поліція польського Бавдінсту з Золочева робила ревізію в церкві с. Котів, при чому понищено церковну обстановку.

Дня 21.II банда польсько-большевицька напала в числі 60 осіб на с. Верхобуж та сильно його пограбила, забираючи безро-

ги, худобу, харчі, збіжжя. Одна жінка пізнала між бандою знаного поляка з сусіднього села.

Поляки з села Куліки, де кватерували червоні, вибрались всі разом з червоними, лишаючи пусті хати.

Блідщина

Німці:

Дня 14.II в с. Ясенів заквартирувало 2 сотні війська. Говорять ці вояки, що будуть поборювати партизан. Покищо перевели ревізії в наших селян, не знайшли нічого.

Дня 17.II в ляндркомісара відбулася нарада з участю крайсгавптмана і посадників. На нараді обговорювано справи партизанщини, протипольських акцій. Крайсгавптман сказав, що рішучо покінчить зі сваволею. Запевняв, що йому відомо, що все це робить не Волинь, але місцева молодь. Грозив, що спровадить два курені війська, яке вилапуюватиме молодь на роботи до Німеччини. В цілому терені, за виїмком декількох сіл, стаціонують німці. Деякі з них заховуються як бандити.

Дня 20.II до Лешнева приїхали німаки та забрали 70 шт. рога-тої худоби, 20 безрог і багато курей.

На бувшій австро-російській кордоні німці копають окопи. До цієї роботи гонять місцеве населення, при чому брутально поводяться з українцями.

Дня 20.II до Золочева і Бродів приїхали укр. СС-и дивізії "Галичини". В Золочівщині стаціонує їх близько один курінь, частина квартирує в самому місті, частина в с. Фільварки і Тростянець. Є чутки, що вони поборюватимуть партизан.

Поляки:

Дня 4.II вночі поляки з Майдану (польське село) вимордували укр. родину в с. Ясенів. Замордовані: Вікторський Павло, його донька і син Роман. Знищили хатню обстановку. Хотіли замордувати брата його, але цей втік з жінкою. В згаданому морді брали участь Кізяк Юзеф, Чижевський Стах зі с. Майдан.

Комуна:

Дня 20.II до с. Пеняки приїхала большевицька банда в числі 600 чол. добре озброєних. Відтак ця банда пішла на Пенятську Гуту, де її частина стаціонує. Вона до себе мобілізує місцевих поляків.

Слава Україні!

5 березня 1944 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 41-44. Копія.

№ 109
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ
ПАРТИЗАНІВ

№ 2/44

8 березня 1944 р.

Львівщина
(Золочів)

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч. 2/44

Дня 20.II.44 большевицька партизанка, передержись з Волині переходила через село Пеняки пов. Броди, що начислювала около 600 людей. Між ними було декілька жінок. В селі заховувалися спокійно. Сільська варта ходила поміж них з крісами, червоні її не чіпали. Узброєння червоних добре. Майже кожний мав десятизарядку або фінку. З Пеняк згаданий загін подався до с. Гута Пенятська, одна частина тут залишилася, інша зложена з двох груп в числі до 60 чол. подалася на села Тростянець, Зарваниця, ще інша, зложена з около 80 кіннотчиків і разом до 300 чоловік подалася на села Гавареччина, Підли[s]ся, Закомар'я. Там закватирувала дня 24.II в польських селах Куліки, Адами, Бортники, де перебуває до сьогодні, роблячи випадки на українські села.

Перебуваючи в селі Гута Пеняцька, червоні набирали до себе боєздатних поляків. Дня 23.II згаданий загін з 300 партизан перебував в с. Гавареччина. На дорогах, що ведуть до села, ставляли варту, щоби нікого не пустити до села, ані з села.

В одній частині села вив'язався бій між стежою червоних а нашою боївкою. Остання відступила без жертв. Обграбували деяких селян з одягу і харчів. Особливо пограбували тих, що, втікаючи, залишили пусті хати і тих, де перебувала наша боївка.

Дня 23.II червоні вислали стежу з Гавареччини, зложену з 10 чол., яку мусів вести зловлений станичний до села Підлисся. Тут задержали їх наші вартівники та зажадали зложити зброю. Червоні вислали на переговори станичного з Гавареччини, що вели з собою, а самі втекли.

Дня 23.II цей відділ перейшов ніччю через Підлисся, Закомар'я та закватирував в згаданих попередньо селах. По дорозі між Підляссям та Закомар'ям червоні зловили нашого зв'язкового і казали вести себе до с. Ангелівка (польська). Тут зайшли до місцевого поляка, якого прізвище невідоме. Один партизан збудив його і сказав: "Не бійся, я твій знакомий, ми стрічались колись у Львові". Дальше згаданий розказав збудженому, звідкіля він є і як

називається. Зв'язковий не запам'ятав даних і тому їх не подаю. По цьому партизани набили зв'язкового, забрали в нього 250 зол. і годинник та пустили домів.

Дня 25.ІІ червоні обложили с. Переволочну і ограбили його. Того ж дня нічю [були в] с. Баймаки, де прийшло до бою з нашою чотою. Висліди бою не відомі. Він тривав правдоподібно цілу ніч.

Дня 26.ІІ год. 12.30 червоні обложили с. Боложинів і грабили його. В с. Соколівка червона стежа ранила нашого зв'язкового і вбила йому коня. Є чутки, що зараз прийшла з Радехівщини ще одна група партизан.

Дня 24.ІІ до Золочева приїхало 2 сотні СС д[ивізії] "Галичина". Закватирувала в селах: Зарваниця, Фільварки. Говорять, що приїхали нищити партизан. Рівно ж, в невідомому покищо числі, приїхали СС-и до Бродів.

Дня 24.ІІ німці робили облаву на польське село Майдан. Поляки стріляли до німців і вбили одного вояка. Німці за те забрали з села 150 поляків, кілька скорострілів та багато крісів і амуніції.

В Бродах відбуваються арештування поляків. Говорять, що це тому, що в поляків знайдено багато жидів. В акції цій мали б брати участь [вояки] СС д[ивізії] "Г[аличина]". Точних даних нема.

Слава Україні!

8.ІІІ.1944 р.

/-/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 53. Копія.

№ 110
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

№ 3/44

8 березня 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч. 3/44
(Большевицька партизанка в Равщині)

Дня 26.II.1944 р. насунули зо заходу та півночі большевицькі банди на терен Любачівщини в силі 9000 людей. Німці вже стягнули в той час на ліквідацію банд полк СС див[ізії] "Гал[ичина]" (2000 людей) та близько 4000 німецького Шупо та Вермахту. Прийшло до кількох сутичок, в котрих німці розбили большевиків на менші групи, та почали відступати в напрямі через Магерів, Добросин, Кам'янка, Любеля, Кулява, Замочок попри Туринку на В'язову, Верени, Желдець, Батячичі і напрямі на схід. Відразу далось відчути, що вони вертаються тою самою дорогою, що нею просувались на захід, оминаючи биті шляхи та зудари з німцями, що цілий час старалися, хоча в більшості без успіху, загородити їм відворот. Німці вжили до ліквідації большевиків панцирних авт та легких танків.

Дня 1.III.1944 р. прийшло до сутички німців з большевиками під Желдцем (Жовківщина). Німці посипали скорострільним вогнем та гранатометами, розбиваючи цілковито обоз большевиків. Большевики, бачучи безвихідність ситуації, збитою масою кинулись на німецькі позиції, так, що прорвали німецький перстень та посунулися в напрямі на Батячичі (Кам'яниччина), залишаючи все майно на полі бою. У висліді на побоєвищі залишилося 9 німецьких трупів та 2 большевиків. Большевиків було приблизно 2000 осіб.

Характеризуючи большевицькі відділи, треба ствердити, що вони цілковито здеморалізовані та розбиті. Н[а]пр[иклад], група в силі 500 чол. мала половину ранених, що їхали на підводах без лікарської опіки, так, що кров'ю значили сліди. Майже всім недостає набоїв. Н[а]пр[иклад], здобуті фінки мають тільки по 10-15 шт. набоїв, тому не диво, що вони не приймають набоїв. Серед населення не знаходять симпатії та піддержки, якої вони сподівались (це можна відчути з розмов з ними). Всі східняки, що тут залишились на роботі, переходять до банди, даючи партизанам точні відомості про настрої села та про нашу роботу. Большевики,

прийшовши до села, питають за “бандеровцями”, що їх мають на списках (списки зладжені правдоподібно східняками або місцевими комуністами). Забирають коні, вози, убрання, білля, включно з постіллю, так, що можна підозрівати, що цю роботу виконують за повним планом. Найбільше граблять родини наших членів та симпатиків. Все, що їм непотрібне, нищать (рубають убрання, перини і т. д. – Верени, Желдець).

У зв'язку з просуванням більших большевицьких відділів досить важко встрявати з ними в бій, тоді коли на п'яти їм стають німці. Все-таки наші збройні відділи, що діють на тому терені, стараються ліквідувати їх менші групи чи індивідуально. Н[а]-пр[иклад], зліквідовано 4 большевиків, при чому здобуто 2 ППШ, 2 кріси і 3 коні зо сідлами.

Дня 2.III.44 р. чотирох большевицьких партизан зайшло до хати в с. Ператин (Кам'янка) та старалися знасилувати матір та дочку, що спали в хаті. Ці вчинили крик, на що позбігалися люди, та наша боївка, яка цих большевиків зліквідувала, здобувши 2 фінки і 2 кріси.

Дня 3.III банда большевиків грабувала три коні та вози, убрання, білля (село Верени).

Слава Україні!

8.III.44 р.

/–/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 51. Копія.

№ 111
ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НІМЕЦЬКУ ОБЛАВУ
В с. БОРИНИЧІ

8 березня 1944 р.

Львівщина

ПРОТОКОЛ

Дня 11.II.1944 р. приїхало з Берездовець до Боринич два авта німців в супроводі поляка з Берездовець Собеского. Німці почали ловити прохожих, зокрема варту і так піймали 14 осіб. Рано всіх звільнили і пішли пішком до Ляшок Долішніх, де робили (12.II) облаву. Вони приїхали на донос поляків – на [ни]х мала напасти українська партизанка та вирізати їх. При цій облаві зловили таких осіб з Ляшок Долішніх і Горішніх:

1.	Шелесьць Федь	ур[оджений]	1908 р.
2.	Патик Михайло	"	1913 р.
3.	Василишин Іван	"	1898 р.
4.	Кузьмич Іван	"	1922 р.
5.	Голуб Осип	"	1926 р.
6.	Білюш Степан	"	1917 р.
7.	Макогон Осип	"	1923 р.
8.	Возьний Михайло	"	1913 р.
9.	Легкий Михайло	"	1911 р.
10.	Вишенський Дмитро	"	1921 р.
11.	Гарасимович Михайло	"	1904 р.
12.	Войцеховський Гриць	"	1923 р.
13.	Райтаровський Гриць	"	1916 р.
14.	Ревер Михайло	"	1916 р.
15.	Байда Петро	"	1914 р.
16.	Продиус Іван	"	1913 р.
17.	Спас Осип (с. Василя)	"	1908 р.
18.	Легкий Дмитро	"	1911 р.
19.	Колодій Микола	"	1914 р.

Крім цього, застрілили під час облави Стельмаха Олексу, ур[одженого] 5.VII.1906 р., за це, що жінка не хотіла відчинити дверей. Німці насилу вдерлися до хати, забрали її чоловіка до сіней і там застрілили. Цього ж дня ранили 10-літню дівчинку Мандрик Степанію і Сидора Осипа з Ляшок Долішніх. Є дані, які вказують, що цю облаву спровокували поляки з села Гранки-Кути. Доказом цього є між іншим факт, що в облаві брав участь поляк з Гранок Кут Собескі Зойшек в однострою нім. жандарма.

На його ж домагання відпущено арештованих поляків. Німці мали списки людей. Між ними забрано одного 50 літнього селянина, якого німці хотіли пустити – він старий, не є партизан, одначе поляк Собескі сказав: “він не є партизан, але має двох синів, які є в партизанці”.

Слава Україні!

8.III.1944 р.

/-/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 51-52. Копія.

№ 112
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

19 березня 1944 р.

Львівщина
Радехівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ

Дня 13.III і 14.III в нашім терені в селах Бурдуляки – Козаки, Станіславщик, Монастир Брідський, Труйло, Гутисько Турянське, Потоки, Трійця кватирує банда більшовицька, яка села сильно зрабувала і знищила (Монастир Брідський). Головно забрали всі харчеві продукти, також безроги, корови, вівці і коні з возами. Переводять сильні ревізії по хатах, всих будинках, садах, подвірях, спеціальними штиками копають раз коло разу та знаходять ті всі речі, що люди позакопували чи сховали в криївках під землю. До цеї банди прилучилося багато жидови, поляків та іншої сволоти. Люди тих сіл подають такі дані: на днях до них прилучилося ок. 200 жидів, а також до 150 поляків з дооколичних місцевостей і з Волині. Банда ця начислює 2000 людей. 700 кіннотчиків, а решта піхота і табор. Табор дуже великий – 400 фірманок. Мають масу загарбованого майна. Узброєння мають дуже добре:

- а) 12 гарматок протипанцирних,
- б) 2 гармати протилетунські,
- в) 40 “Максимів” – скорострілів,
- г) 120 легких скорострілів, багато фінок і крісів.

Банда ця дуже ослаблена. В неї великий брак амуніції. До гарматок взагалі не мають набоїв. До фінок та крісів їх є великий брак. Мають між собою 600 ранених.

Дня 14.III.44 німці бомбардували їх знову та обстрілювали в лісі між Турьом, Трійцею і Потоками. Банда ця почала наступати на Тур'ю і Гутисько Турянське, де дорогу їй загородили наші збройні сили з терену Золочів. Там витв[о]рився великий бій зі скорострілів і крісів. Банда назад завершила в ліс під Монастир Брідський. Там кватирувала через цілий день 15.III.44. Вночі відійшли 3 км в брідські ліси на Козаки, Збруї, Бандури, Войтовичі. Звідси робить випади на села за харчами. Банда ця хоче получитися з другою бандою, що має оперувати десь коло Радивилова або на Горохівщині. Найновіші звідомдення кажуть, що ця банда робить рухомий міст і хоче переправитися через ріку Стир в села Грицеволя і ін.

В Монастирі Брідським 14.III наші люди розбили стежу тої банди. Двох убили, а двох ранили.

Узбеки і татари дальше гонять людей до окопів, при тому побивають їх, рабують, знасилують жінок. [Вояки] СС д[ивізії] "Г[аличина]" стають в обороні українського населення. В кількох селах вони добре набили узбеків, частину розоружили.

19.III.1944

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 258. Копія.

№ 113
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

№ 10

8 квітня 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч.10
Большевицька партизанка в повіті Жовква

29.III.44 з пов. Кам'янка Струмилова на терен Жовківщини прийшли большевицькі партизани, в числі около 1000 чоловік. Згадана група партизан рекрутується переважно з москалів, жидів та поляків. Між цією групою трапляються теж українці – галицькі комуністи, але їх дуже мало. Партизани – це в більшості молоді люди в віці 16-20 років. В банді є теж багато жінок. Це галицькі жидівки. Одяг партизан – трофейний. Військового однострою не видно. Багато партизан носять шапки “мазепинки” з тризубами, які то при кожній нагоді забирають. З тих причин большевицькі партизани подекуди підшиваються під УПА, але безуспішно. Між бандою спостерігається, що деякі з них носять на лівій руці червоні опаски. Запитані партизани пояснюють, що такі відзнаки носять новобранці зі ЗУЗ. Характеристичним є те, що тоді, коли партизан без опаски на рукавах розговорюється з населенням, то другі в такі розмови не входять.

Партизани в загальному мають дуже добре озброєння. Майже всі озброєні в легку автоматичну зброю. З тяжкою зброї мають тільки дві малокаліброві гарматки. Амуніції мають досить (так, що їм не бракує). Зі собою возять достатню кількість вибухового матеріалу.

Партизани переважно на конях, які ограбили по селах. Сідла заступають вони коцями та подушками.

Боевий дух в молодих досить сильний. В старших, яких досить мало (переважно командири), можна завважити повне пригноблення. Один такий командир, побачивши в хаті малу дитину, в присутності всіх людей розплакався. При тому нарікають. Між партизанами чути часті нарікання на те, що вони не мають за що воювати, хочуть вже кінця війни.

Німців вони ненавидять, та рівночасно їх легковажать собі, натомість бояться українських партизан. Вони говорять: “германци ето чепуха, только чтоб не стренуться где з бульбовцями, бандеровцями, бо ето сволоч”. В загальному настрої в них як

висловився один із них: “Столько нашего, что вып’єш, пакушаєш і пагуляєш, а завтра ілі послізавтра всьо равно палучиш пулю”.

Першою жертвою цієї банди впали сс. Товмач і Дальнич. Голодна банда на хатах грабувала, що попало. Входячи до хат найскорше питали за “водкою”. Водка бандитів дещо присмирює і звичайно в тій хаті, де їх погостять водкою, вже так не граблять, тільки забирають ті речі, що їм подобаються. Найбільше подобаються їм годинники і за ними пильно шукають. В кого немає водки, забирають все, що тільки попаде їм у руки, навіть ті речі, що їм до нічого не додаються. Забирають дослівно весь одяг, навіть діточий. З харчів беруть хліб, масло, яйця, цукор, готового мяса та солонини звичайно не беруть (бояться, щоб не було затроєне). Партизани п’ють до безтями і при тому насилують жінок.

Партизани, прийшовши до села, в першу чергу питають за “бандеровцями”, а коли хто відповідає, що не знає, що то таке є, кажуть: “Це ті, що б’ють поляків”. До села приходять вони звичайно з уже виготовленими списками найсвідоміших українців, але не всіх забирають. В с. Товмач забрали зі собою тільки солтиса. В тому ж селі забили одного німецького жандарма, якого приволікли під хату одного українця, мовляв, прийдуть німці і господаря розстріляють за те, що він вбив німця.

В с. Дальнич зловили двох наших людей, яких на місці розстріляли.

31.III ця банда перейшла в села Воля Жовтанецька, Верини та Білий Ліс. В тих селах повторилася та сама історія, що в попередніх – грабунки, побої. За криївками партизани не шукають, тому нема частих випадків мордів, бо вся молодь (обох полів) скрилася, а частина повтікала зі сіл. Партизани в розмовах з населенням кажуть: “Почто нам вас убивать? Вот придет вкортці К[расная] а[рмія], НКВД, то вони с вами розчитаються”.

В с. Білий Ліс партизани несподівано заскочили чотирьох укр. поліцистів (підпільники), яких на місці розстріляли, а господаря, в якого вони перебували, вибили та ограбили.

1.4.1944 на хуторі між Білим Лісом а Туринкою партизани прострілили одного нашого чоловіка, який втікав перед ними. Раненого забрали до табору, де перев’язали, виміняли чоботи і пустили, кажучи: “Другим разом не втікай, бо ми не прийшли вас убивати, а тільки захищати”.

Банди, яким німці загородили шлях Жовква–Мости В[еликі] та Жовква–Кам’янка Ст[румилова], хочуть за всяку ціну продістатися на Равщину. Треба зазначити при тому, що вони уника-

ють боїв з німцями. В Равщину хочуть продістатися шляхом на Бутини.

2.IV.44 большевики скинули коло Кам'янок (Рава) 7 парашутистів, з яких 4 зловила наша боївка.

С[лава] У[країні]!

8.IV.1944

/-/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 65-66. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 260; ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 52.

№ 114
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

№ 11

7 квітня 1944 р.

Львівська обл.
Сокальщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч.11
(дії більшовицьких партизан)

Більшовицькі партизани на терені Сокальщини появились дня 18–20.III.44 р. Вони заняли лісисті терени Радехівщини, Кам'яначчини та Сокальщини до межі Буга за такою виточною лінією: Тадані, Соколе, Сілець Беньків, Д[о]бротвір, Тишиця, Волсвин, Яструбичі, Комарева Воля.

В терені пересувались групами, в силі чоти, при тому захували далеко йдучі засоби обережності. Не завважувалось також, як це було під час попередніх трасувань таких банд, особливої агресивности. Банди є загально дуже добре узброєні, переважно автоматичною зброєю. За останніми відомостями їм бракує вже амуніції. Приблизно нараховують 3000 люда партизан. По національному складі це переважно москалі, є між ними також українці, поляки і жиди. Їхні вихідні становища знаходяться коло Холоева, звідки ведуть свої рабунково-диверсійні акції в напрямі Кам'яначчини і Равщини. Як подають, коло Холоева звели вони

бій з німцями, при чім знищили деяку кількість німецьких боєвих машин. Як виходить з їх розмов зі селянами, мали вони передертися через Равщину, Яворівщину і напрямі Карпат. Похід банд в напрямі полудня не вдався тому, що в Жовківщині і Равщині стаціонує німецьке військо. На поважніші дії не можуть собі дозволити з браку амуніції. Тому обмежуються до грабування сіл по Буг. В перших днях квітня штаб більшовицьких банд мав свій осідок в польській колонії Теодоргоф коло села Желдець. Зв'язок з Червоною армією вдержують, як і штаби попередніх партизанських груп, при помочі полевой радіостанції. Партизанські відділи є здеморалізовані, розпиваються та стараються уникати збройних сутичок з відділами місцевої самооборони. Н[а]пр[иклад] в с. Гоголеві коло Корчина наскочив місцевий відділ самооборони несподівано на партизанську групу. Червоні командири були так п'яні, що партизанам ледви вдалося їх вивести до ліса і втекти. Рівно ж санітарний стан відділів дуже поганий. Партизани брудні і завошивлені. Серед відділів шириться в застрашаючий спосіб короста.

З початку партизани оперували в селах меншими групами до 30 осіб. Коли відділи УПА зліквідували кілька груп, партизани концентрують свої сили у відділі по 300-500 люда і займають на постої більші села. В селах розпитуються за українськими націоналістами, беруть на допити сільську інтелігенцію та свідоміших селян. Пропаганда, яку ширять по селах, є дуже бліда. Говорять, що за кілька днів прийде Червона армія, яка раз на завжди визволить братів українців з германського ярма. Щоб задемонструвати свободу, яка тепер панує в Радянському Союзі, голосно моляться. 29.III більшовицькі банди переправились через Буг на пол[удневий] схід від Кам'янки Струмислової і перейшли в таданські ліси. 30.III заняли село Тадань. Повідомені солтисом німці приїхали з Кам'янки і звели з партизанами бій. Більшовики, відбиваючись запальними стрілами, спалили 20 хат в с. Тадань. Того самого дня більшовицька банда спалила в с. Сілець Беньків на північ від Кам'янки Струмислової збіжєвий магазин і горальню. Переправа більшовиків через Буг на північ від Крестинополя покінчилася невдачею, їх зліквідували наші відділи УПА. 3.IV відділ УПА роззброїв і зліквідував коло села Тудорковичі партизанський відділ в числі 27 бандитів.

Польське населення і польське підпілля входить в контакт з більшовицькими бандами та старається за їх поміччю нищити українські села. 13.III польські боївкари проводили більшовиків по селі Горпині і забирали в наших селян харчеві припаси. Опісля

напали на хату станичного, хотіли його вбити, однак йому вдалося втекти. На польським протиукраїнським вічу в селі Язениця Польська були запрошені поляками представники більшовицьких банд. Поляки жалувалися перед більшовицькими бандитами, що українці з села Язениці Руської спалили польське село Бербеки. По вічу поляки провадили більшовиків до села Язениці Руської і поінформували їх, котрі хати свідоміших українських селян пограбувати.

Про співпрацю поляків з більшовиками звітують майже з цілого терену.

7.IV.1944 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 259. Копія.

№ 115 **ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ** **ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН**

23 квітня 1944 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
від 30.III–20.IV.1944

Сокальщина

Німці: Німецька адміністрація взагалі перестала діяти. Уряди нім. виїхали на захід, залишаючи в деяких місцях ляндркомісарів, яким зараз доручено вести військову розвідку. Вони, як розвідчики зі знанням української мови, можуть в сьогоднішній час дати поважніші прислуги для нім. армії. Згадані комісарі та помічники для них, вислані нім. військом розвідчики, намагаються всіма способами нав'язати контакт з українськими збройними силами, щоби їх використати на відтинку протибільшовицької боротьби, а головно зне[й]тралізувати їх переговорами в терені проти себе. Зачали переговори тоді, як побачили, що наші відділи зачинають атакувати, активізуватися на польському відтинку на західному фронті.

Німці задумують робити офензиву на східному фронті. Стягнули більшу кількість війська та відсунули на відтинку Ковель–

Радехівщина кільканадцять кілометрів більшовицькі сили на схід. На лінії Буга концентрують ніці переходово військові частини. Є спеціальні військові відділи, що їх завданням є укріплення лінії Буга. Вони гонять людей зі сіл до копання окопів. При фронтовій полосі німці не пускають нікого з зайнятих ними сіл, роблять списки мужчин від 17-55 року життя та наказують їм кожного дня зголошуватися до місцевої команди. Зловлених людей на терені зайнятих місцевостей легітимують. Якщо згадані не викажуться добрими документами, а є місцевими, провадять до солтиса для перевірки. Їх звільняють залежно від опінії солтиса. Чужих людей, затриманих в місцевостях зайнятих німцями, задержують і держать як арештованих. Німці не довіряють українському населенню. Переводять ревізії в господарських забудованнях, думаючи, що знайдуть там захованих людьми більшовиків та інших підозрілих шкідників для нім. окупантів.

Серед нім. вояків є замітний моральний занепад, помітна є дизерція, говорять з огидою про війну, не хочуть воювати, є завошивлені, але під культурним оглядом стоять вище як обідрана, завошивлена, забруджена, голодна, грабіжницько до терену наставлена більшовицька партизанка, а за нею і ЧА.

На терені Радехівщини, по втечі нім. адміністрації і жандармерії, військо кинулося розбазарювати господарські установи, забираючи для себе, що краще. Решту викінчували укр. "патріоти". День по відсуненні більшовицької армії 10 км назад, німці вернулися в Радехів та шукали тих, що розграбили державне майно.

Дня 15.IV.44 заквартирувало нім. військо в селі Стриганка (Кам'янка) в числі около 500 людей. На другий день в лісі між Стриганкою і Грушкою появилася група озброєних людей, ближче неокреслених. Німці почали бити на той ліс з гарматок і та група вицофалася назад в сторону Реклинця, Туринок. Мабуть це були поляки з більшовицькою бандою, яка прийшла при кінці минулого місяця за Буг у вище згадану сторону.

Від дня 6.IV нім. війська відсунули більшовицький наступ на відтинку Радехівщини на кілька кілометрів назад, а саме в околиці Щуровичі-Лопатин.

Точніших вісток про події на Радехівському терені ще не одержано.

Дня 17.IV нім. відділи в числі до 20 людей їздили до Пархача, Волсвина, Поздимира, шукаючи зв'язку з УПА. Нам не відомо, в якій цілі, бо ніхто з ними не говорив. Такі намагання повторюються дальше.

Золочівщина

Від 17.IV нім. саперські відділи при допомозі полонених червоноармійців почали копати окопи вздовж правого берега Золотої Липи, попри села Жашків, Гологори, Новосілки та Перегноїв в сторону Кам'янки Струмилової. Окопи копають бувшою австрійською фронтовою лінією 1914 р. Зараз їх тільки вимірюють, а що 50 км копають якісь скорострільні гнізда чи що. В цілому терені немає адміністрації, ні поліції, натомість є військова влада.

Ортскомандант Золочева до охоронного відділу при ортскоманді приняв поляків (нам вдалося пропхати туди кількох українців). На терені сильний рух нім. військ. Одні відділи відходять на фронт, інші приходять на їх місця. В цілому терені військо гонить людей до роботи, до направи доріг та забирає худобу. З населенням військо поводяться досить добре. Військо є сильно зневірене, чути часто між ними нарікання на війну та на Гітлера “шайсен Гітлер”*.

Німці останньо видали заборону ходити пільними дорогами, хто буде проходити, стріляють без попередження.

Бібреччина

Вечером дня 18 на 19.IV більш. літаки в околиці Коцурів, Гринів, Підмонастир, Баківці, Стрільська скидали парашутистів. Тоді також вони скидали малокаліброві бомби на поля зовсім без ціли та без жадних пошкоджень, за виїмком села Підмонастир, в якому згоріло 3 хати та згинуло 2 людей. Ранком наступного дня селяни згаданих сіл збирали по полях похапцем парашути більших та менших розмірів.

Дня 22.IV перед полуднем більшовики старалися бомбардувати залізничну лінію Львів–Станіславів. Літаки з бортової зброї обстрілювали особовий поїзд, але без ушкоджень. Теж обстрілювали станцію Глібовичі Великі, де частинно знищено стаційний будинок. В той час на станції стояв цілий транспорт амуніції (правдоподібно гарматні стрільна). Бомби, скинені літаками, не попали ні одна в намічену ціль. Того дня більш. літаки розкидали летючки із закликом до населення, замешкалого при залізничній лінії, вибратись звідтіля в дальші околиці, бо більшовики на днях будуть ті лінії бомбардувати.

Нім. війська, стаціонує в Бібреччині по шосах Львів–Бібрка–Рогатин та Бібрка–Куровичі, враз зі штабом, стаціонуючим в Бібрці, перенеслися дальше на схід.

* *Scheißen Hitler – Гітлер лайно (нім.).*

В дні 23.IV нім. військо під керівництвом поліційних чинників перевело облаву в селі Звенигород. Претекстом до цієї облави мав бути випадок (правдоподібно) замордування одного нім. вояка. У висліді ограблено село з харчевих продуктів та вбито одного чоловіка, що втік, і арештовано 12 селян.

Городеччина

Дня 30.III.1944 в Лісновичах на рідню Рибаків напали ляхи комуністи-бандити, причому застрілили Рибака, його жінку та 14-літню дочку. Сільська варта при співдії з укр. міліцією вбила 2 напасників.

З багатьох сіл повідомляють, що місцевий комуністичний елемент щораз більше підносить голови та відважніше відгрожується. Це є той елемент, який донедавна був притишений, а що більше, як здавалося, був поборником більшовизму. У зв'язку з тим деякі з них вже зникли без сліду, правдоподібно пішли в партизанку.

Громадські уряди, як теж волосні – нечинні. Волосні війти в більшості виїхали. Укр. поліція на своїх місцях.

Ввесь провід УЦК вибирається на еміграцію, при чому гаряче виготовляють собі польські кенкарти, а деякі з них таки вихрещуються на “родовитих поляків”. Нпр., д-р Верисюк з Городка, нотар Кобилецький – Комарно, Пеленський Остап і інші.

З інших теренів не заподано нічого замітного.

П[остій], 23.[IV].1944

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 60-61. Копія.

№ 116
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

25 квітня 1944 р.

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ

В днях 25.III–2.IV більшовицька партизанка опанувала села Верхобуж, Ковтів, Кругів, Тростянець Малий та ще декілька сіл поза нашим тереном. Партизанка ця посувається кільканадцять кілометрів пере[д] армією. Завданням її опанувати бездоріжні, лісові терени, наносити якнайбільше шкод німцям у їх тилах та шукати за УПА (бандерівцями).

Зверхний вигляд партизан нужденний, завошивлений, немилий, виснажений. Серед них найбільше поляків з довколишніх сіл, москалів, грузинів, татарів, україн[ц]ів, чехів. Українці і чехи силою змобілізовані на СУЗ. Нищий командний склад – це переважно 18-20-літні хлопці української, московської і жидівської національностей.

Озброєння партизан добре, переважно автоматична зброя, легкі та тяжкі кулемети, гранатомети та міномети.

Після приходу до села партизани зразу шукають за бандерівцями, до цього вживають всяких хитрощів. Часто заходять у хату й поздоровляють окликом “Слава Україні”, а, не одержавши відповіді, питають про причину. Буває, що окремі партизани просять господарів, щоб їх переховали, вони думають утекти від своїх, але бояться, щоб бандерівці не розстріляли і т. п. Арештують тих, що на них зробили поляки доноси. Їх допитують спочатку грозьбами, далі бійкою, вкінці виводять до ліса над яму, роздягають і грозять, що коли арештований не признається, розстрілять. Коли й тоді не признається придержаний і нікого не всипле – звільняють. Загально на підставі самих доносів не розстрілюють, арештований мусить сам признатися.

Розкинені наші летючки на деяких робить враження. Загально вони дають приклад до докладніших розшуків за бандерівцями та їхніми криївками. Про бандерівців висловлюються з респектом і зо страхом.

В Кругові на донос поляків арештовано симпатика, він сипнув 7 осіб, з того 3 розстріляно, решта втекла. В Тростянці розстріляно 4 особи, забрано трьох ранених, шо були в селі.

Відношення партизан до поляків дуже гарне, хвалять їх гостинніс[т]ь, подобається їм, що поляки мають добру зброю і т. д.

Карність серед партизан на високому рівні. Сильно вони бережуть себе, нічю виставляють сильні застави й стежі.

Як говорять партизани, мають вони безпосередній зв'язок з фронтовою лінією. Розказували, що коли пробували перейти Зарваницю й перетяти німцям автостраду й залізничну лінію, німці стягнули піхотні сили й відкинули їх з сіл – Луки, Тростянець, Колтова, Кругів, Сасів і Верхобуж. В Верхобужі стоїть тепер німецька артилерія, яка обстрілює пеняцькі ліси, кудю переходить фронтова лінія. Один німецький сотник сказав, що на цей відтинок німці кинули 3 легкі стрілецькі дивізії, стягнені із Франції.

25 квітня 1944

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 261. Копія.

№ 117
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

8 травня 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ

В другій декаді квітня малі групи більшовицьких партизан почали посуватися з Кам'янецького повіту в напрямі Яворівщини. Є це малі відділи, слабо озброєні. Вештаються по лісистих околицях, до сіл не показуються.

Одна з таких груп попала на табір сотні УПА. Несподіваний вогонь таборової застави заскочив більшовиків. Вив'язалася перестрілка, більшовики вицофалися, забираючи ранених. Після цієї події сотня влаштувала засідку й біля 16 квітня попала в неї біля Тростянця мала група червоних партизан. Всі вони згинули. Між ними був москаль-політрук. 20 квітня ця сама сотня зловила трьох більшовицьких партизан-зв'язкових без зброї.

Після переслухання їх розстріляно. За зв'язковими йшла сильна партизанська група (коло 100 осіб), з якою сотня УПА, будучи неприготованою, в бій не вступала.

30 квітня більшовицька банда в числі около 100 чоловік перейшла з равських лісів до Магерова. Населення вивтікало до ліса. Партизани ограбили Магерів. Зловленого чоловіка питали партизани за харчовими криївками. Відступаючи бандити спалили половину села.

Інша більшовицька банда в силі 300 чоловік напала на с. Майдан і підпалила його. Банда втекла до лісу, почувши стріли двох німців, що на цей час над'їхали. Такі випадки вказують на великий брак амуніції у червоних партизан.

Партизани одягнені переважно в військові совітські уніформи, говорять російською мовою. Не стрівши піддержки з боку населення, палять села, грабують. Брак амуніції в них в великій мірі обмежує дії більш. партизан, а перед УПА викриває можливість знищення їх і здобуття зброї.

Більшовицькі банди перейшли з терену полеґону та янівських лісів через Равщину та Любачівщину в білгорайські ліси.

Дві сотні УПА одержали наказ перетрусити ці ліси та прочистити їх від більшовицьких банд.

8 травня 1944

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 83, арк. 262.

№ 118
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ДІЇ ЧЕРВОНИХ ПАРТИЗАНІВ

№ 20

8 травня 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч. 20
Більшовицька партизанка в Равщині

В північній Равщині і Любачівщині вже другим разом показали більшовицькі партизанки. З Мостищини вони прийшли на початку квітня. Одначе тим разом прибули в меншій кількості і скоро посувались на захід. По дорозі старались виминути всяких сутичок з німцями. З населенням поводитись трохи інакше, як першим разом. Не рабували вже одержі, а і худоби, брали лише коні, коли їм треба було в дорозі. Коли входили в село, вже не питали за бандерівцями, лише за німцями. Нікого не розстрілювали. Малими відділами загнались одні аж під Перемишль і Ярослав, а другі в північну Любачівщину. Серед укр. населення не знаходили підтримки, зате поляки всюди в контакт[і] з ними. Німці подекуди їх розбили так, що вони муіли робити відворот. На терені Равщини вертались вже по кільканадцять, а навіть одинцем. Де було можливо, окружували їх наші відділи і ліквідували. Коло с. Верхрати одна боївка напала на відділ большевиків дня 1 квітня, кількох з них убила, а інші втекли в ліси, залишаючи 5 коней. Більшовики з фронту посилають їм поміч – парашутистів. Одначе богато з них дістається до рук укр. селян, а ті віддають їх до УПА або самі ліквідують. Ці більшовицькі парашутисти омундувані в німецькі мундури з документами полонених – охотників до нім. армії. Ходять по терені добре озброєні і роблять акції диверсійні (дуже часто мають з собою магнітки до висаджування поїздів і радіонадавчі апарати). Чотирьох диверсантів-парашутистів зловила одна сотня УПА і забрала від них надавчий радіоапарат.

8.V.44 р.

/-/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 126, арк. 79. Копія.

№ 119
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО СТАН ТА ДІЇ ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

№ 21

8 травня 1944 р.

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ч. 21

Поляки в Равщині

Згідно з наказом Організації, в цілій Равській окрузі польське населення покидає села. Менша частина поляків лишилася в містах Рава, Жовква, Немирів, Любачів. Більша частина вибирається на Ярослав і далі на захід. Тих, що не хочуть добровільно опустити наших земель, наші відділи знищують. Чисто польські села, що були центрами поль. активу, спалено, як Річки, Ковини*. В мішаних селах попалено тільки деякі хати, а багато їхніх господарств лишилось в руках укр. селян (рівночасно з акцією палення польських сіл попалено і зруйновано всі лігеншафти). Поляки, тікаючи, забирають все майно. По міських станціях сидять поляки цілими тижнями, тому що їх є дуже багато і не можуть заладуватися в товарні вагони. Деякі поляки з мішаних сіл хочуть переходити на грецький обряд і ставати українцями. Серед утікачів майже самі жінки і діти. Мужчини лишуються на місцях і творять збройні відділи. Сотня Галайди, що брала участь в акції на польське село Річки, зліквідувала одну таку польську боївку, яка готовилась до нападу на укр. села. С[ело] Річки спалено, а всіх мужчин зліквідовано. В останньому часі поляки почали втікати також з міст. З самої Рави вибралось вже понад 100 поляків, вони говорять, що німці переводять переговори з українцями і обіцяли їм поміч в ліквідації поляків. Всі поль. організації провадять тепер, на приказ поль. уряду в Лондоні, пробільшовицьку політику. Творять свої відділи "Сіл збройних в краю", що мають завданням помагати більшовикам в нищенні німецької армії.

На початку травня зазначено, що до Рави прибули з Варшави більша кількість поляків, які розмістилися в селі Липник (2 км від Рави) і сильно узброїлися в автоматичну зброю. Є здогади, що вони зачнуть акцію проти українців. Їхні сили понад 100 чоловік. Поляки шкодять українцям провокацією. В с. Новини Горинецькі вони підминували поїзд з транспортом автомашин. Після катастрофи розлючені німці спалили ціле село (з якого одначе всі поляки ще не вибралися) і розстріляли 7 українських родин, що були в тому селі. Це сталося в неділю 30.IV.44 р.

8.V.44 р.

/-/ Скала

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 126, арк. 79. Копія.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Новини [Горинецькі]

№ 120
ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НІМЕЦЬКІ АКЦІЇ
ПРОТИ УПА В РАВСЬКІЙ ОКРУЗІ

16 травня 1944 р.

Львівщина

ЗВІДОМЛЕННЯ

про німецьку акцію на відділі УПА на терені округу Рава Руська

19.IV.44 під час акції на польсь[ь]ку колонію Стенятин, яку знищено, а відтак у розстрільній на Ляців, на два кілометри перед Лашковом, відділи УПА (Ягоди з чотою Кармелюка) попали у засідку німецької військової частини. Відділи Ягоди вицофалися без бою в сторону Посадова. Чота Кармелюка, мимо виразного нак[а]зу, почала відворот пиняво, не маючи певності, що це німці. Німці відкрили вогонь. Кармелюк відстрілювався, почав вицофуватися в сторону Посадова, лишаючи вбитих. Німці попробували щастя, підсунулися під Посадів та відкрили вогонь з гранатомета та скорострілів. Відділ Ягоди цільним обстрілом приневолив німців вицофатися.

Власні втрати – кільканадцять убитих і ранених. Здобуто: 1 гранатомет, 6 гранат до нього, 1 скоростріл (“Кольт”), 2500 набоїв.

11.V відділи УПА (Богдан) звели з німцями в Карові бій, який закінчився поразкою для УПА.

Про намір німецької акції на Карів і Вандзін, де були розташовані відділи УПА, Богдан був передчасно повідомлений з Рави, а відтак з Угнова, однак злегковажив, бо навіть видав наказ не стріляти до німців. У той час в Карові біля читальні робила вправи сотня Яструба.

Німці поїхали з Угнова на Карів, що стійка завважила й повідомила про те сотенного. Сотенний дав наказ станичному під загрозою кари смерти здержати німців на краю села й переказав, що коли німці увійдуть в село, УПА почне стріляти. Станичний здержав німців і передав наказ. Німці поділились на групи й почали наступ. Частина авт в'їхала в село, частина відтяла Карів від сторони ліса. Вив'язалася стрілянина, впали вбиті з обох сторін. Сотня Яструба почала відступати в сторону Домашева через поля, тут заатакували їх німці так, що сотня була приневолена піддатися. У вислід: 8 вбитих, 4 ранених і 40 полонених. Крім цього німці взяли 6 “Дехтярових”, 1 “Максима”, 1 великий міномет, багато крісів (у всіх полонених), муніцію до

міномета і крісів, багато виряду. З цивільних 4 осіб убитих і 6 взято як закладників.

На Вандзіні бої почалися вполудне, село німці почали обстрілювати з Михайлівки. Сотня Морозенка, що там стаціонувала, відступила з втратами, залишаючи 3 убитих, двох було ранених. Між убитими один чотовий. Німці захопили всі магазини (харчі, одяг). Вандзін спалено. В акції спалено 6 господарств. Полонених і ранених відставлено до тюрми в Раві Руській. Двох ранених померло там, а саме: Качор Степан, 23 роки, помер 12.V.44 і Вишняк Роман, років 24, помер 13.V.44.

Ніччю на 13.V. недавно змобілізована жовківська сотня переходила на пункт, де приміщувався курінний провід УПА на нашому терені. В Борі Кунинському сотня стрінулася з німцями. Вив'язався бій, у висліді якого вбито 4 німців і багато ранено. Німців було до 40-60 чоловік, наших 150. З нашої сторони впало 4, 4 поранених, 5 поранених німці зловили зі зброєю.

16 травня 1944

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 61, арк. 106. Копія.

№ 121

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 15 червня 1944 р.]

Львівщина

ОСТАННІ ВІСТКИ З ТЕРЕЛУ

15.6.44 р. польсько-більшовицька банда зловила 4 селян зі с. Селиськ, що працювали на полі поблизу ліса.

15.6.44 р. віднайдено трупи половлених поблизу лісничівки того ж села. Лісництво було спалене. Відділ УПА в силі 130 чоловік повів в терені тих лісів розвідку. В Чорному лісі, біля с. Копані, в гущах стежі того ж відділу натрапили на польсько-більшовицьку банду в силі около 200 чоловік. Заставу, що її поставила банда, в поблизу своїх бункрів на правому крилі, зовсім знищено (7 чоловік). Тоді ж решта банди відкрила сильний вогонь по відділі УПА з

важких кулеметів і гранатометів. З огляду на дуже мале поле зору стрільців, в бою, що тривав 15 хвилин, відділ вицофався. Банда втратила 20 чоловік вбитими і багато ранених. Відділ УПА мав 5 ранених, одного вбитого і одного пропавшого без вісті.

10.6.44 р. до с. Поляни прибуло 200-300 німецької збиранини на 35 автах і 5 танкетках. Запальними кулями запалено село. Арештовано 5 припадкових людей, яких відставлено до Стрия. Поранено 3 людей. Акція тривала до сумерку. Німців, що до цього часу встигли награтити досить господарського добра і які рішилися вже були заквартирувати на ніч у селі, відігнав вечером заалармований відділ УПА. У висліді нападу 3/4 господарств є спалено. Створено комітет, що займається справами відбудови та прохарчування села. Постава населення дуже прикладна.

Зі с[іл] Дмитрович і Мелятич українське населення зо страху перед польськими бандитами переселилось на сусідні села.

В селах поблизу Львова німці ловлять щодня людей до копання ровів та бункрів, що їх обводять колючим дротом.

13.6.1944 р. в с. Чижикові німці з українською поліцією арештували 4 людей, що не ходили до копання окопів у визначенні дні. Між арештованими є 3 старші жінки.

13.6.44 р. на с. Дмитровичі напали поляки та пограбили, що попало. Були це поляки зі сіл: Дмитрович, Ганчар та Винничок. З ними разом був німець, завідуючий фільварку у Винничках.

Вночі 1/2.5.44 р. до с. Сугрова приїхали монголи в числі 40 осіб. Обложивши село, забрали 80 людей, що їх завезли на жан-дармерію в Ходорові.

При помочі донощиці Базарко Катерини – польки – із поданих 80 людей вибрано 10, яких завезено до арешту в Стрию. В часі ревізії монголи ограбили село.

12.5.44 р. ті ж самі монголи зробили подібно облаву в Підлісках та забрали знову 11 осіб. При ревізії грабували селян з усяких більших і найбідніших речей і предметів. Ограблено 18 господарств.

15.5.1944 р. в с. Молодинчу відбулася знову ж така облава. Арештовано 12 людей. В часі облави одного чоловіка поранено, іншого знову вбито.

В селі Вислобоках пов. Львів стаціонує около 100 німецького війська. В тому 60 козаків, решта німців. Серед останніх половину творять агенти, що є розміщені в лігеншафті. Ці агенти досить часто виїжджають в прифронткову полосу (Рава, Броди, Золочів) і там перебувають по 2 тижні. Людей, що там наловлюють, перевозять спец. автом (зелена деревляна крита буда із дверима,

замиканими на колотку ззаду). Первозять на місце свого постою і там їх поголовно ліквідують. Місцевий чоловік, який працює в лігеншафті, зізнав, що чув крізь стіну крик катованої жертви. Одна якась жінка кричала: “Люди, скажіть мені, де я”. Селяни з Вислобок знайшли 2 трупи на полі: одна з жертв мала вишиту сорочку. Селяни оповідають, що ці агенти душогиби ходять убрані в різних уніформах, а також перебираються за жебраків і підорожних. Провірити місце постою цієї банди є дуже важко, бо там же стоїть сильна охорона.

Ходорівський ляндркомісар закликав до себе голову Українського комітету і заявив йому, що за голову одного поляка буде розстріляно 10 українців. Коли буде застрілений один українець, тоді також розстріляють 10 українців.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 126, арк. 87. Копія.

№ 122

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

4 липня 1944 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за час другої половини травня 1944 р.

Ходорівщина ^а-(7000)-а

А) Від 17.5.44 р. в с. Бортниках арештовано Мамінську Евдокію за те, що її брат втік з укр. поліції. Арештовану відставлено до Дрогобича.

27.5.44 р. до Ходорова окуп[аційна] влада кинула спец. відділ зі східняків-чужинців, що його завданням є переслідувати укр. суспільство. Цей відділ зганяв з дооколишніх сіл людей до центра міста і цілий день гонив ними.

30.5.44 р. старшини донських козаків арештували Юревича Теодора при вул. Стрийській. Причиною арешту – донос поляків. При ревізії знайдено військовий кожух, такі ж чоботи та ковбур на револьвер. Арештованого відставлено невідомо де.

29.5.44 р. за вказівками поляка Кобилінського в с. Підлісках, 15 донських козаків в полі, в криївці, знайшли такі речі: 150 кг

муки, 2 гранати, 2 дубельтівки, около 1000 шт. [набоїв] до кріса “Мавзера”. Забрано також відтіть жіночі і мужеські убрання невідомої кількості.

2.6.44 р. в Городищу Кор[олівському], що його обложило 46 донських козаків від 8-15 годин, 2 кіннотчиків з тієї ж групи через той же час обсервували рух в селі. Не роблено одначе розшуків і не перевіряно документів. Німецькі військові частини розкинули багато листівок – відозв до населення, в яких взивають людей доносити їм про підозрілих людей, як також віддавати зброю.

В другій половині травня прибуло до Вибранівки 150 нім. (Вермахт). Вони підмінують залізничні мости і станції. Відношення їх до населення не визиваюче.

Б) Евакуація поляків тепер здержалась. В Берездівцях вони почали навіть вже відгрозуватись українцям. До того ж села приїхало кількож поляків з Велькопольські, що провадять спец. пропаганду проти виїзду на захід. Навіть методою застрашення голодом. З німцями поляки дуже симпатизують.

В) Тільки у Чорному Острові відомі вже типи, а саме: Богдан Володимир, Федоришин Роман, Трохим Петро та Федиш Теодор проявляють свою “діяльність” в тім, що клеветують на УПА та її дії і провідників ОУН. Іншої діяльності не піднімають, бо до такої нездарні.

Бібреччина б-(0000)-б

А) 24.5.44 р. зловлено голуба-листоношу, який до ноги мав причіплене пір'я, що в ньому була штафетка від одного поляка до ком[андира] поль. військового підпільного відділу “Вода”. Цю штафетку задержано.

25.5.44 р. в Гриневі зловлено двох нім. агентів, укр. східняків, що мали за завдання розвідати, де знаходиться відділ УПА.

27.5.44 р. приїхало 10 німців до Під'яркова, та від солтиса вимагали 20 людей до роботи. Солтис оправдувався тим, що немає дозволу від ляндркомісаря. Чергового дня ті ж самі німці зробили облаву в селі і, зловивши 6 хлопців, забрали їх під фронт копати окопи.

В Борусові на залізничній будці кватирують дальше азербайджани та кожного стрічного, що туди переходить, перевіряють. Дуже часто стріляють за прохожими.

Б) Поляки в більшості опустили вже села. Полишились тільки мішані подружжя в місцевостях, де є німці. 27.5.44 р. поляки від'їхали з Білого Двора, де вони перебували довший час.

27.5.44 р. в лісі, що в ньому знаходились наші відділи, трьох

боєвиків наткнулось на групу 20 неznаних їм інших боєвиків. Тому, що на кличку “шулі-пул” вони не знали відповіді, вив’язалась стрілянина, в якій поцілено одного із трьох боєвиків. Ці ж двадцять були мабуть польською боївкою.

22.5.44 р. в часі акції на поляків в Березині, кількох з них втіло втекти та [у] військового команданта у Вибранівці та лянкомісаря в Бібрці просили допомогти. В обох випадках дістали вимовну відповідь. Нім. командант у Вибранівці відповів: “Коли партизани вас ріжуть, то ріжте ви їх. В нас до того немає ніякого відношення”. Через два дні до Бринець Загірних приїхало Г[еста]-по, щоби списати протокол з акції на Березини. Зустрівши там же озброєних людей, вернулися негайно через Вибранівку назад до Бібрки.

В) В с. Бориничі та Бринці: Максимяк Михайло, Маївка Федь, Крижанівський Павло, Денега Онуфрій, Вирста Михайло даліше симпатизують більшовицькому рухові. Вони часто кудись відходять поза села і мабуть піддержують зв’язки з більшов[ицькими] парашутистами.

Яричівщина В-(3000)-В

А) В минулому місяці в [19]44 р. в Германові німці разом з поляками пограбували в селян корови та хатнє майно та замордували 8 українців. Інших 26 арештували і відставили до Львова.

В травні 1944 р. в с. Жиравка нім. СС-и разом з поляками напали та пограбили селян й арештували 2 особи, що їх відставили до Львова.

25.5.44 р. о год. 9.30 німці трома автами та одним мотоциклом приїхали в с. Глуховичі. Поставивши застави за селом, 20 із них ходили по селі та робили труси в господарів, в яких перебували люди, що переходили до УПА. Список тих господарів мали готовий при собі. В міжчасі дали намовитись на піятику, серед якої деякі сільські хлопці почали необережно пропонувати купно зброї. Їх усіх арештовано. Із секретаром громади, що його арештували за брата, який втік з Баудінсту, арештовано всіх сім осіб. О год. 17-ій арештованих відставлено до Львова.

26.5.44 р. із Чижикова до Гаїв переходив Тютко Богдан. Нападений трьома осібняками, що наказали йому скинути свій плащ, прострелив одного із напасників, а сам серед стрілів, що на нього спрямували ті ж останні, втік до Гаїв. Напасники подались до Дмитрович.

Б) Поляки і німці пограбили такі села: Селиська, Товщів, Черепин, Лопушна, Жиравка.

Щиреччина Г-(0000)-Г

А) 22.5.44 р. нім. спец. частина заложила підривні міни в м. Щирці. 22.5.44 р. до волосної управи в м. Щирці приїжджала нім. полева жандармерія в справі протитанкових гарматок, що в дні 15 і 16.5.44 р. в загадковий спосіб зникли.

25.5.44 р. у Виняві арештували німці свідомого українця Вуйціха Михайла.

25.5.44 р. до сіл: Вербіж, Гонятичі, приїхали змобілізовані калмуки, в силі 8 сотень. Вони граблять місцеве населення та роблять облави на людей, що їх обвинувачують у зв'язках з партизанами.

До с. Бірча навідується часто двох озброєних німців, які випитують за партизанами. Центр тих німців для боротьби з партизанкою знаходиться в Любеню Великому.

24.5.44 р. напали на с. Коросно* фольксдойчі-східняки з Кугаєва**. Вони вбили Теслю Михайла, ограблювали хати та знасилували кілька дівчат та жінок.

5.6.44 р. до с. Поршни приїхало автом 4 німців, що розпитували про морд в тарасівському лісі. Питали також, хто тепер є командантом УПА та де він перебуває. Треба додумуватися, що це в справі переговорів.

Б) 1.8.44 р. польська боївка зі с. Семинівки в числі 5 осіб, перехопивши, вбили на дорозі українця Оліяна Бабія, волосного секретаря з Пустомит.

3.6.44 р. польська боївка спалила одно господарство на Глинні.

8.6.44 р. до Наварії заїхала поль. боївка в силі одної сотні. Вечером того ж дня преїздила патрулька тієї боївки.

8.6.44 р. поль. боївка напала на укр. поліцію в Пустомитах, де поранено одного поліциста.

Комаренщина Д-(0090)-Д

А) 5.6.44 р. в Комарні невідомий осібняк двома стрілами поранив німця СС-а та його візника. Це мабуть провокаційна робота поляків.

В польських селах розкинули листівки, що в них наказується польському населенню покинути українські землі. Поляки цим дуже пригноблені. Багатьох вже вибралося.

27.5.44 р. в Комарні на очах німецьких вояків невідомі осібняки вбили вдома пострілами польського активіста Циганіка. Німці ніяк на цей факт не зареагували. В травні польська підпільна організація зарядила серед польського населення збірку в грошах та одягах.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Хоросно

** У тексті: Пугаєва

До с. Тулиголов заїхала польська боївка в числі 50 осіб, як охорона того ж і других сіл: Хлопів, Ясенів, Сусоловичі та Піддолини, в тому ж селі поляки міцно окопуються і провадять військовий вишкіл. Там же також розкинено листівки “До хлопів українців”. Підписано: “Хлопі польсьци”. Звідтіль теж вислано до губернатора делегацію за поміччю, але безуспішно. [В] усіх вищезгаданих селах розкинено листівки в укр. мові з наказом до поляків, щоб ті негайно вибралися в Польщу. Вночі 2/3 червня 1944 р. виконано протипольську акцію. Серед цієї акції перелетні поляки скинули кілька бомб. Німці й місцеві поляки думають, що це українське летунство брало участь в акції.

Городеччина 6-(2090)-6

А) Німці зі с. Чорносілець пограбили в с. Тучапах у місцевих господарів безроги, багато корів, а не пасовиську вбито двоє овець, яких також забрали зі собою. Це сталося за намовою поляків із с. Городятич. Німці, що є по лігеншафтах, виганяють щодня місцеве населення до роботи. Вживають їх також до пакування технічних матеріалів, призначених до вивозу до Німеччини (Угерці, Добряни, Мелятин, Суховоля, Родатичі).

Б) 21.5.44 р. укр. поліція застрілила невідомого осібняка, який при арештуванні в с. Мшана пробував втекти.

21.5.44 р. польський священник в Мильчицях не видав на бажання Куциняка Степана з Путятич його метрики. Священник повідомив про це польську боївку, а Куциняк пішов в підпілля.

В останніх днях травня знайдено трупа д-ра Блавацького на кладбищі в Родатича[х]. Д-р Блавацький ще в місяці лютому попав в руки польської боївки, яка його сильно тортуровала, а опісля забила. До того часу рідня нічого про це не знала.

10.6.44 р. в с. Добряни разом з фольксдойчерами з колонії Брундорфу відбили при втраті двох ранених напад польської боївки с. Семинівки.

2.6.44 р. укр. поліція застрілила відомого поляка активіста с. Границі при спробі втечі в часі арештування. Похорон цього поляка обернувся в протипольську маніфестацію.

Яворівщина 6-(3060)-6

А) 25.5.44 р. через Яворівщину переходило багато узбеків, що на своєму шляху робили облави по селах, та попід лісами. При облавах забирали пастухів та селян, буцімто вони є партизанами.

31.5.44 р. німці спалили у с. Ставок два господарства, на яких було трьох верхівців, що втекли на очах німців. Німцям попало в руки двох коней.

1.6.44 р. до м. Янова прибуває щораз більше нім. війська, що має мабуть намір обложити янівські ліси. Шефом нім. розвідки, що вони її в останньому часі посилили, є Льоник – властитель склепу в Янові.

2.6.44 р. до с. Прилбич приїхала нім. жандармерія і питала солтиса за станичним.

3.6.44 р. в с. Великополе ограбили німці місцеве населення із худоби. Полишились тільки ті, що повтікали.

3.6.44 р. в с. Молошковичах за одну літру горілки німці не арештували господаря, що в нього випадково знайшли кріса, що лежав на печі під кожухом. Вони зайшли в хату за яйцями.

Б) 21.5.44 р. в с. Шутові місцевому солтисові кинув хтось гранату крізь вікно до хати. Це зробили мабуть поляки, що виїхали з цього села: Чолотко Юзеф і Мацюга Франц.

26.5.44 р. ніччю двох поляків у с. Старому Яжові вбили стійкового німця. В тому селі квартирують німці у приходстві.

31.5.44 р. поляки ограбили в присілку Ляшки-Чорнокінці кількох укр. селян. На місце нападу приїхала жандармерія з Яворова. Селяни твердили, що пізнали між бандитами поляка Шпитулу, але жандармерія відїхала зі словами: “невідомо, хто це міг бути”.

В районі Судової Вишні повертаються із-за Сяну поляки. Вони гуртуються біля жандармерії та нім. війська. В с. Воля Гнійницька* створено польську боївку. Зі с. Великі Очі нім. жандармерія враз з Вільчинським Франеком, поляком, ограблює укр. населення цього ж району та його тероризує.

В Яворівщині баудінстова поліція нищить господарки та селян, що їх сини не пішли до Баудінсту. В с. Поруденка спалили хату господаря за те, що не було сина дому. Всі члени баудінстової поліції – поляки.

В) 5.6.44 р. між селами Дубровиця – Рокітно появились більші й менші групи партизан більшовиків. Між ними пізнали поляків із села Рокітно, які свого часу втекли до с. Рясної Польської. Ці партизани не ведуть ніякої наразі акції.

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 82-84. Копія.

* У тексті: Голя Гнійницька

№ 123
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ПОЛЬСЬКУ АКЦІЮ В с. ШОЛОМИЯ

4 липня 1944 р.

Львівщина

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ПРО АКЦІЮ ПОЛЯКІВ В ШОЛОМІЇ

10/11.6.44 р. о год. 24-ій поляки зі Старого Села, Давидова і Гончар оточили село і почали нищівну акцію, що до неї приготувалися кілька днів. Почавши обстріл з двох сторін відділами, подалися в середину села. Крім запальних куль із крісів, почали кидати на хати запальні гранати та посипати легко запальним порохом стріхи. Село загорілось з полуденної і західної сторони. Тільки від східної сторони село було вільне. В акції брало участь около 500 чоловік, зо 7 командирами, які держали зі собою зв'язок через вершника. Мали зі собою також санітарний відділ з жіночою обслугою, яка опісля кинулась заповідливо на грабунок. Було багато порожніх возів, призначених на зрабовані речі. Напасники на руках мали білі опаски. Коло год. 2-ої малий відділ УПА з'явився на підмогу селові й напасники хутко втекли. Бандити були узброєні в скоростріли, автомати, кріси й гранатомети. Слід зазначити, що розвідчу роботу перед акцією на Шоломию вели польські жінки, які критичного вечора в чорних одягах, узброєні, підсунулись під саме село. Боївку з Білки Шляхотської, яка напередодні нападу на Шоломию продиралась до Старого Села, боївка ОУН не допустила до цілі. Спалено 54 господарства та вбито 4 людей. Втрати противника – трьох вбитих.

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 86. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 243. Копія.

№ 124
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
ПРО ПОЛЬСЬКУ АКЦІЮ В с. МИКЛАШІВ

4 липня 1944 р.

Львівщина

**НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ПРО НАПАД ПОЛЬСЬКИХ БАНД
НА СЕЛО МИКЛАШІВ**

4.6.44 р. банда в числі сотні поляків і 20 німців з Борщович напала на с. Миклашів, нібито в цілі вивозу польського населення, яке в тому селі ще було. Скоро все дійшло до грабежі, в справі якої почала інтервенцію укр. поліція. Арештовано м[іж] ін[шим] одного поляка Карпа, який серед втечі згинув від куль укр. поліциста. Цей факт довів до закінчення грабежі. Вкоротці приїхала до села полева жандармерія, якій німці на її запитання відповіли, що вони є охороною для поляків з Білки Шляхотської і Кор[олівської], які приїхали по польське населення в це село. При відвороті поляків місцеве населення, обурене на грабіжників почало бій з бандитами. Втрати бандитів – 7 чоловік. Місцеве населення мало двох вбитих.

Дня 8.6.44 р. поляки з Білки Шляхотської підійшли під с. Миклашів, де пасли хлопці коні, та простріли[ли] двох 9-літніх пастухів. Одного серед катувань – замордували (відривали м[іж] ін[шим] йому руки).

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 86. Копія. ¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 243.

№ 125
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

25 серпня 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

(Сокальщина)

Дня 18.VII.1944 р. під час просування червоних частин НКВД арештувало кількох хлопців з Поздимира і питало за станичним та господарчим. Того самого дня червоноармійці знасилували 3 дівчині з Поздимира.

Дня 21.VII.1944 р. НКВД влаштувало облаву вночі в с. Поториця, де за списками вишукувало людей та арештувало 4 молодших, що їх відвезло до Сокаля. Подібні арешти в інших селах не вдалися.

Дня 26.VII.1944 р. обшуки НКВД в с. Горбкові не дали жодних наслідків. Того самого дня арештувало НКВД бувшого громадського голову, що його по кількох днях звільнено. Він зараз вибрався зі села. того самого дня і в наступний день НКВД-исти грабили село.

Дня 2.VIII.1944 р. самооборонний куц Спасів, що ніччю стаціонував в Первятичах, під час бою з більшовиками вбив більшовицького капітана жида, одного лейтенанта та полонено 5 бійців. Залапаних бійців нагодовано хлібом, салом і звільнено. Бійці після повороту до села казали, що бандерівці не б'ють зброєю, а хлібом і салом. Наступного дня приїхало військо тієї самої частини, арештувало 25 людей, з яких 20 зараз звільнено, військо тієї самої частини, 5 забрано зі собою. Цих п'ятьох людей пустили пізніше, кажучи на дорогу: "Ми пускаємо Вас, бо Ви не вбили наших бійців. Якщо б цю справу просліджувало НКВД, то ані один з Вас не вернувся б."

Дня 5.VIII.1944 р. у вечорі боївка СБ забрала на Вільці Поторицькій магазини зброї. Два більшовики, сторожі магазину, зголосили до Сокаля, що їм бандерівці забрали зброю. Їм відповіли: "Добре, що Вас там не побили".

Дня 8.VIII.1944 р. НКВД під охороною червоноармійців робило облаву на куц Стенятин. Ввечорі провели ревізію в селі. Наступного дня влаштовано облаву і залапано 45 людей. 5 бойовиків куца гнало 12 НКВД-истів.

З початком серпня 1944 р. приїхали до Сільця і Пархача українці з Київщини і Вінниччини до копання окопів вздовж Буга і Рати. Говорять, що їх більшовики забрали силою, та просять, щоб їх хтось визволив.

Дня 11.VIII.1944 р. куц Розджалів і Волиця Комарева разом з боївкою СБ звели бій з більшовиками. Під час бою в обляві був вбитий командант СБ Марко. Куці відступили в ліс. Частина боеків пішла додому.

Дня 12.VIII.1944 р. більшовики спалили хату господаря і забили його за це, що перетримував бандерівців. Батька забрали зі собою. Це сталося в селі Лісових. Того дня НКВД-исти забили раненого, якого везли до лікаря. Фірмана вбито, а дівчину забрано зі собою.

Дня 16.VII.1944 р. між Нимиловом а Хмільном, повіт Радехів, осів совітський літак. Летун був ранений і старшина його добив. Тоді один боек вбив старшину з МП, бо той не хотів здатися. З літака забрано 1 радіоапарат, дві гарматки і один кулемет.

Дня 19.VII.1944 р. в с. Кузьня коло Камінки більшовики зловили д. Буревія, пропагандиста цього терену. Знайдено пропагандивну літературу. Д[руг] Буревій задемонстрував свою приналежність до ОУН такими словами: “Я член ОУН, працюю для нашої ідеї. Нас багато і ми знищимо Совітський Союз, а Сталіна повісимо”. Його відвезли в напрямі Львова.

Дня 19.VII.1944 р. в Хмільні пов. Радехів на донос поляка арештувало НКВД Сморгуна Константина, бувшого команданта укр. поліції. Він сидить в Лопатині, де перебуває тепер 26 людей з інших теренів і 4 з Радехівщини.

Дня 22.VII.1944 р. полька з Полового передала в руки червоноармійця одну курієрку з округи. Її відвіз той на НКВД в Кристинополі, а звідси пустили її, бо не мали жодних матеріялів.

Дня 24.VII.1944 р. арештувало НКВД повітового курієра Бажана, якого здемаскував поляк Твардовський, що тепер працює на НКВД.

Дня 26.VII.1944 р. в Лопатині, Кривому і Дмитрові закватерувало біля двох тисяч совітських старшин. В часі політичної дискусії один лейтенант вбив підполковника.

Дня 30.VII.1944 р. в Дмитрові згинув в таємничий спосіб один совітський генерал. Убивник невідомий.

Дня 30.VII.1944 р. вночі перевезено на НКВД в Оглядові 60 людей з Равщини. Їх тортурували 5 днів і відвезли автами через Лопатин на Берестечко.

Дня 1.VIII.1944 р. в Лопатині згинув таємничо совітський майор, з цієї причини встановлено гостре поготівля та придержувано прохожих мужчин. Між тими переловлено 3 СС-ів і розстріляно.

Дня 8.VIII.1944 р. самооборонний відділ провів акцію на сексотів в с. Кустин. Повішено бувшого голову сільради, що в 1941 році втік з Червоною Армією, а тепер повернувся. Біля повішеного написано: "За зраду Української Нації", "Так буде всім сексотам". Того дня зліквідовано поляка, що повернувся і служив в НКВД, а українському селянинові, за те, що його скривав, виховано 25 буків.

Дня 12.VIII.1944 р. двох членів самооборони роззброїли двох совітів, що проводили транспортне авто, і забрали 22 пари англійського білля, сухарі та прибори до авта. Бійців звільнено.

Дня 11.VIII.1944 р. один куц взяв в полон 3 бійців з ЧА і 5 жінок санітарок. Після перевірки звільнено їх. Спеціальний звіт в цій справі прийде окремо.

Дня 14.VIII.1944 р. в Нестаничах 3 НКВД-истів смертельно пострілили селянина та сказали, що се зробили бандерівці.

Дня 16.VIII.1944 р. приїхало з Холоєва до Нестанич 36 советських партизан. Вбито одного селянина, 2 ранено і пограбовано село.

До Лопатина приїхав воєнкомат і провів облави за людьми до ЧА. У висліді зловлено по селах біля 30-40 людей.

В терені бувають випадки, що невідомі люди ліквідують НКВД-истів.

Слава Україні!

Постій, дня 25.VIII.1944 р.

Петро*

/Сурмач/

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 40-41. Оригінал.

* Надпис у титулі.

№ 126

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

Серпень 1944 р.

Львівщина

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ
за серпень 1944 р.

Радехівщина

Дня 14.8.44 р. год. 4 рано відділи військ НКВД в силі 3 чоти окружили кілька хатів в місцевості Гута Бабинська під лісом. В той час ночувало там 5 друзів. Друзі звели бій з відділом НКВД, вбиваючи в бою командира відділу НКВД. В сусідстві в лісі квартирував відділ самооборони. Залярмований стрілами, взяв участь в тому бою, заскакуючи їх з боку, і змусив відділ НКВД до відвороту. Большевики почали панічно втікати. В цьому бою згинув героїчною смертю стрілець друг Скоропад. При відступі большевики спалили запальними кулями 2 господарства.

Дня 15.8.44 р. в селі Завітче вбито сексота Федішина Петра за співпрацю з НКВД.

Дня 17.8.44 р. в селі Миколаїв вбито сексота за співпрацю з НКВД. Цього самого дня в с. Батиїв большевики робили акцію, рабуючи майно селян, переводили ревізії і ловили муштин. Вбили одного селянина, який втівав до ліса. Цього самого дня зробили облаву на ліси Кустин, Руденко, Батиїв, де стрінулися з самооборонним відділом, з яким звели завзятий бій. Самооборонний відділ без жертв вийшов ціло. Большевиків остало кілька ранених і один вбитий.

Дня 18.8.44 р. в селі Увин сексоти зібралися в одній хаті, де дятько робив самогонку і там провадили п'ятику. Хату хтось підпалив і повбивав сексотів. Цього самого дня розпочали большевики акцію на муштин в околиці Топорова. Під час акції зустрілися з самооборонним відділом даної місцевості і двома чотами* УПА. Звели великий бій, під великою перевагою большевиків наші відступили до ліса. Вислід бою був такий: по нашій стороні був ранений скорострільчик, якого большевики докололи штиками в шию. Під час акції зловили двох муштин, яких в жахливий спосіб змасакували на смерть. Оба вище згадані муштини – це укр. громадяни з м. Топорова – Іван Каштилянський та Іван Петринка.

* В подібному тексті (ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 80-83): сотнями

16.8.44 р. кінний відділ НКВД оточив село Манастир Брідський з метою перевести акцію на мушкетерів в силі 80 чоловіка. Дорогу їм заступив самооборонний відділ тої місцевості в силі одної чоти. Вислід бою: 5 большевиків вбито, кількох ранених. Здобуто 8 коней, 1 скоростріл, 2 кріси, 1 пістоль. Вбиті большевики не мали при собі жодних документів. Зі сторони самооборонного відділу не було жодних жертв.

Дня 19.8.44 р. відділ самооборони з боївкою СБ наскочили на с. Криве, відбили від большевиків 15 коров і 59 овець. Під час бою з обох сторін не було жодних жертв, большевики в ганебний спосіб втекли.

Дня 20.8.44 р. частини військ НКВД в силі 4-5 сотень почали наступ на топорівські ліси, попереджений вогнем гранатометів і гарматок. Большевики перешукали ліси коло Чаніжа, в яких нічого не знайшли. Рівно ж перешукали частинно ліси Топорівщини. Того ж самого дня большевики переводили виловлених мушкетерів з лопатинського воєнкомату в сторону Холоєва, транспортуючи їх до Львова. В с. Оглядів заступив їм дорогу відділ боївки СБ, де дійшло до збройної сутички між большевиками та нашими боекниками. Під час скорострільного вогню впав член пов. проводу Семен, член боївки друг Наливайко та ранений боевик друг Тріска. Всіх людей в числі 75 відбито, з большевицької сторони 2 бійців остало ранених.

Дня 20.8.44 р. до села Оплітсько прибуло 3 членів райвиконкому з Лопатина в пропагандивних цілях. В часі їхнього повороту до Лопатина відділ місцевої самооборони зробив засідку, у висліді якої вбито заступника голови Лопатинського райвиконкому, секретаря райвиконкому тов. Толстого і голову зем[ельного] комітету. Зі сторони самооборонного відділу зістав ранений один боевик.

Цього самого дня вбито в селі Забава двох сексотів за співпрацю з НКВД.

Дня 21.8.44 р. в с. Сушно хтось вбив трьох сексотів, спалив хату одного поляка – сексота за співпрацю з НКВД. Цього самого дня в с. Хмільно робило НКВД акцію, рабуючи майно населення, вбиваючи кілька жінок, дітей і мужчин, арештували голову сільради і двох старших громадян.

Дня 23.8.44 р. відділ військ НКВД в ранніх годинах розпочав облаву в дмитрівських лісах. В часі облави большевики стрінулись в лісі з відділом самооборони в с[илі] одного роя. Відділ самооборони зробив відворот в сусідний ліс. Під час бою зі сторони сам[оборонного] відділу впав в бою стрілець Брова.

Зі сторони большевиків впало вбитих і ранених 8 большевиків, яких товариші забрали на підводи. Большевики під час цієї акції розстріляли під с. Дмитровом трьох мужчин, що працювали в той час на полі, а то: Гриць Нечай – літ 40, Прокоп Федорусь – літ 50, Василь Марків – літ 40 (учитель). Повище поданих громадян вели до села по дорозі сказали їм піднести руки вгору і так безборонних зі заду розстріляли, трупів полишили по дорозі. Під селом і в селі Дмитрів зловили 85 мужчин, яких зараз пігнали до Радехова до военкомату. Участь в акції брала частина большевицької бувшої партизанки, яка була в цивільних одностроях, а навіть деякі і босі.

Дня 24.8.44 р. відділ большевицької партизанки перевів рабункову акцію на с. Оглядів, де рабували переважно мужеські речі. Під час рабунку жінка Волошина Василя поставила гострий спротив рабівникам, які до неприємності побили і запалили обістя. З горючих будинків вискочив зі стодоли господар, якого большевики розстріляли. В тих самих будинках згорів один невідомий чоловік, який переховувався разом з Василем Волошиним.

Того самого дня подібна акція відбулася в с. Кривім, де большевики обложили село військом, ловлячи мужчин. Між ними мали зловити трьох мужчин зі зброєю. Зараз їхні родини НКВД арештувало і вивезло. В акції рабували господарське майно і сильно тероризували населення.

Того самого дня в селах Оборотів, Тоболів, Сушно НКВД робило акцію, рабуючи майно селян та ловлячи мужчин і жінок, терирозуючи при цім сильно населення. Місцева самооборона пішла в оборону сіл Оборотів, Тоболів). Бій тривав цілий день. Перед вечером большевики почали палити ці села.

Дня 25.8.44 р. більшовики робили облаву на ліси Павлів, Нестаничі, Радованці, Тишиця, обстрілюючи ліси і переходячи їх. Зводили малі бої зі самооборонним відділом, який зараз переходив цей ліс. В цім бою не було жодних втрат по обох сторонах. Цього самого дня НКВД робило акцію на села Киї, Нестаничі, Тишиця, Радованці, Яструбичі. В Тишиці спалили 20 господарств, а в Радованцях около 18. В Нестаничах арештували о. Муровича і двох старших селян, яких відставили до Радехова.

Цього самого дня НКВД робило акцію в Холоєві, при цім рабували майно селян, ловили мужчин, яких відтранспортовували до районного пункту Радехові.

Дня 26.8.44 р. відділи НКВД переводили облави по селах в цілому терені і погрожували, що наколи мужчины від 18-55 літ

життя не зголоситься в днях 27–30-го цього місяця, то відділи НКВД будуть палити майно і стріляти все українське громадянство.

Сокальщина

Дня 17.8.44 р. большевики на шляху Комарів–Поториця арештували 2 дівчині, які везли харчі для самооборони і відставили їх до Сокаля. По тижневому передержанні у в'язниці їх звільнили.

Сам[ооборонний] кущ Омелька роззброїв большевицького летуна майора, який осів лісом коло села Гоголів. З літака забрано надавче радіо, парашут і пістолу. Партійного летуна майора (по нац[іональності] білорус) зліквідовано.

Дня 17.8.44 р. большевики окружили в лісі Спасів самооборонні відділи під проводом вишкільника Морського і почали з ними бій. Морський, сам ранений, пробився крізь перстень большевиків. Втрати по нашій стороні 17 люда (в тому числі 1 ранені), по большевицькій около 50 трупів. Большевики своїх вбитих і ранених забрали зараз з поля бою.

Дня 19.8.44 р. на підставі доносів арештували большевики Залізняка та Гурського Гриця зі Скоморох.

Дня 20.8.44 р. відділ Чорноморця–Сірка задержав валку з 15 підвод коло села Аннівка, яка везла бензину до Сокаля. По короткій перестрілці забрано 7 бочок бензини по 200 л та вбито трьох бійців з залогі. Остаті речі і вбитих бійців на слідуючий день большевики віднайшли.

Дня 20.8.44 р. НКВД в селі Бобятині на мітингу закликали батьків, щоб сини вертали з лісів до хати, бо до війська брати не будуть.

Дня 21.8.44 р. перейшла група робітників під ескортом в напрямі Тартакова.

Дня 24.8.44 р. НКВД перевело облаву на с. Андріївку, але нікого не зловили. На другий день арештували одного свідомого українця.

Дня 25.8.44 р. погранзастанова з с. Комарева обступила хату кущевого в Зубкові Веселки, який вирвався їм з рук і втік. Розлючені большевики перевели ревізію, сконфіскували майно, приарештували жінку, але по двох днях її звільнили.

Дня 27.8.44 р. погранзастанова обскочила село Зубків, перевела сильну облаву, залапала 10 неорганізованих людей.

Того самого дня НКВД арештувало на кольонії Бренів коло Спасова господаря Костюка Володимира, мабуть на донос сексотів.

Дня 28.8.44 р. НКВД випустило по переслуханню 7 громадян зі села Ількович і трьох зі села Роліківки.

Кам'яничина

Дня 16.8.44 р. відділ НКВД переведив рабункову акцію в с. Соколя. Відділ Конашевича напав на цю банду і вбив около 20 грабіжників, а решта втікло за Буг.

Дня 19.6.44 р. НКВД перевело облаву на Волицю Деревлянську, Деревляни, при якій вбили 11 старших громадян і заступника районного Явора. Над убитими в звірський спосіб знущалися. НКВД в Мелятинському районі постійно переводить акції на села.

Дня 15.8.44 р. спалено село Якимів і забрано багато мужчин з того села. Під час цієї акції впало вбитими 5 людей з боївки СБ.

Дня 16.8.44 р. по переведенню НКВД акції на Соколів і Горпин, мужчини із цього села пішли до мобілізації (навіть ті, що вже раз втікли від мобілізації).

Дня 18.8.44 р. НКВД в звірський спосіб замордувало заступника районного Корнила.

Від дня 23.8.44 р. до 25.8.44 р. провели відділи НКВД акцію на села і ліси. Під час акції zostали розпорошені кілька кущів. В часі акції впало кількадесять людей, головно старших в селах Грабова, Соколя, Яблонівка, Полонична, Незнанів. П'ятьох людей із Гряди (присілок Незнанова) зловили на полі і в звірський спосіб помордували. Сілецький кущ мав вбитих 5 осіб. Біля Тишиці на Грабині під час тої облави впало 11 осіб. По цій акції відділи НКВД почали окопуватись на Бузі. По тридневній підготовці стягнуто відділи НКВД з кількох районів зробили акцію на Соколю. Акція відбулася дня 28.8.44 р. Відділи НКВД окружили село, ограбили і більшу половину спалили. Із села забрали около 40 зловлених мужчин.

Відділ Лиса в спілці в самооборонними кущами звів бій з відділами НКВД, знищивши 28 большевиків і 20 ранених. По нашій стороні трьох вбитих.

Дня 30.8.44 р. НКВД з м. Кам'янки описували актив з села Тишиць і арештували кілька дівчат. На них наскочили стрільці із відділом Монети і вбили сімох енкаведистів. Від вбитих забрано списки, пороблені в селі, і інші документи.

Холмщина

Дня 2.8.44 р. в Белзі відбувалася сесія солтисів при участі комісара Фурашова. На сесії постановлено: 1) перевести спис населення, 2) потворити в повіті міліцію, що занялася б стяганням зброї та держала б порядок в місті й по селах, 3) заборонити

населенню без дозволу солтиса ходити по чужих селах, 4) не переночовувати, без дозволу коменданта міліції, чужих незнаних осіб, 5) перехід через Буг і Солокію дозволяє лише комісар міста. (Фурашов* виїхав. Постанов сесії ніхто не виконав).

Дня 10.8.44 р. Комісар міста Белза виїхав в напрямку Грубешів. Від'їзджаючи, заявив, що незадовго прибуде цивільна влада (уповномочений НКВД), та що границя між Радянською Україною і Польщею йтиме так званою лінією Керзона. Від часу виїзду Фурашова в Белзі немає жодної влади.

По двох тижнях приходу совітів в місті Варяж було створено міліцію і районну управу. З Варяжа влада рівно ж виїхала в напрямку Грубешова.

В звіттовому часі НКВД перевело слідуючі арешти: в с. Хороброві – 8 осіб, Опільсько – 5 осіб, Конотопи – 5 осіб, Березів** – 4 осіб, Борятин – 2 особи. По переслуханні декого з арештованих звільнено. Задержано у в'язниці: з Хороброва двох людей, з Ванова – одного, з Куличкова – 2 і з Гори – трьох. З села Прусинава чотирьох людей відіслано на фронт. Арештованого в Борятині, що був ранений совітами і лежав в загальному шпиталі в Сокалі, люди викрали. Причиною арештів були доноси. Донощиками показали в першу чергу східняки, а відтак поляки.

Дня 6.8.44 р. до села Прусинів заїхав відділ совітів в силі одної сотні. Окруживши село, стали ловити мужчин (примусова мобілізація). Зловили 11 осіб, в тому одну жінку. В часі облави мали сов[іти] сутичку з партизанами, у висліді чого 2 особи були вбиті. Большевики від'їхали, одні в напрямку Ухнова, інші Сокаля. Зловлених під час облави відвезено до Сокаля. По шістьох днях 7 осіб звільнено, селянам сказано ставитися на мобілізацію, бо в противному випадку знищать село й населення.

Дня 12.8.44 р. по ріках Солокія і Буг встановлено границю, яка обсаджена погранвійськами НКВД, що розташувались по селах Ванів, Глухів, Гора, Прусинів та інших селах понад Бугом. Через кордон перепускають лише в конечних випадках (перевести з поля додому збіжжя і т. п.). Пограничники розбирають у Белзі незамешкалі деревляні будинки і перевозять їх за Солокію.

В теренах за Солокією часто появляються відділи погранвійська НКВД. Говорять, що мають очистити ліс від бандерівців.

В місті Грубешів поляки розкинули летючки проти Ванди Василевської і Польського Комітету Визволення, внаслідок чого арештовано багато поляків з самоуряду Грубешова.

* У тексті: Фушаров

** Так у тексті. Імовірно, має бути: Безеїв

Дня 7.8.44 р. в Крилові совіти арештували 15 польських міліцаїв і відомого їх проводира Басая. Того ж дня переведено совітами арешти і по багатьох інших станицях польської міліції.

Дня 11.8.44 р. вночі в Крилові хтось убив одного польського міліцаєя і скинув червоно-білий прапор.

Дня 12.8.44 р. з Крилова і околичних сіл повтікала вся польська міліція.

Дня 13.8.44 р. у год. третій польська банда в силі парусот людей перевела акцію на с. Богутичі. Після чотирьохгодинного бою поляки зайняли село. Спаливши частинно село та пограбувавши селян, подалися під Пересоловичі, де внаслідок сильної оборони зі сторони українського населення мусіли відступити. Коли селяни звернулися до Грубешова зі скаргою, совіти показали безрадними. Говорили селянам вдатися до Володимир-Волинського, бо там є більше війська.

Дня 13.8.44 р. під Турковичами знайдено вбитого повітового команданта польської міліції Едварда Скерчинського.

В Грубешові поляки викинули з аптики її власника українця Смеречинського. Аптеку передано польському Червоному хресті. При реквізиції аптики брало участь біля 30 поляків.

Ващук Дмитро (бувший працівник грубешівського “Пробоем”) має бути секретарем комісара міста Юльїна.

В околиці Діброва–Вишнів селяни знайшли багато польської підпільної літератури (ще не розпакованої), в якій закликається польське населення нищити комуністів і українців.

Дня 6.8.44 р. в Грубешові під час виборів до міської ради поляки демонстративно співали своїх патріотичних пісень (“не жуцім земі” і т. п.). На вибори прибули представники місцевих комуністів та багато селян (з цікавості). Збори відкрив якийсь старшина польської армії, нав’язуючи героїчних подвигів вояцтва. Предсідником зборів видвигнуто Бадзяна, якого поляки відкинули, поставили свого кандидата Дубіка. Дубік, вийшовши на сцену, почав від роботи польського підпілля. Поляки стали бити браво. Під час цього скочило на сцену двох типів з ПР і скинули Дубіка вниз. На сцені счинилась метушня. Присутні почали втікати крізь вікна і двері. За хвилину всі поляки, під проводом Сьвідзіньського (одномумця Дубіка), перейшли до будинку бувшого союзу волостей, де продовжували мітінг з симпатіями до уряду. Натомість в залі кіна продовжувались вибори до міської ради. Предсідником був таки Бадзян. Під час вибору були присутні Козак і Фелько з 15 людьми своєї боївки, яка держить тепер порядок в місті. Згадана боївка поусувала багато з Грубешова

польських міліцаїв. Тепер міліція в Грубешові складається переважно з українців. Міліціанти носять червоні опаски.

Серед населення кружляють вістки, що большевики відступають, через що селяни поважно сподіваються приходу німців.

З приводу цього, що селяни не ставились на заряджену совітами мобілізацію, совіти спалили цілковито або частинно села Сілець, Хлівчани, Куличків, Остобіш і Дениски.

С[лава] У[країні]!

Постій, дня 1944 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 111-115, 118. Копія.¹

¹ Подібний текст (ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 80-83) має розділ:

“Равщина

В с. Річиця відступаючі німецькі частини натрапили на сотню Лиса. Під час [акції] частинно спалено село. Жертв по стороні сотні не було. Сотня вицофалася в [біл]ьші ліси. Відступаючи, зайняла німецький табор – багато зброї, виряду та [2 т]анки. Ловити людей та палити села німці не мали часу. 12.7.44 більшовики [зай]няли Раву, німці не ставили жодного опору. Малі групи німців роззброєно в [По]тиличу, Верхраті, Дев’ятирі і Манастирі, при чому здобуто трохи зброї і аму[ніц]ії.

18.7.44 більшовицькі відділи вступили на терен Равщини. Окр. боївка СБ, [як]ою проводив друг Клим того ж дня, приймала бої в с. Хлівчанах і вицофалася без [вт]рат. Більшовики йшли скоро вперед, займаючи щораз нові села. Ніччю наскочи[ли] на табор Лиса, що тільки що зупинився й захопив його. Ранком зайняли Раву [і по]сунулися вперед. В деяких селах були написи, мальовані нами, які більшовики [про]читували, деякі відгрозувались, інші, на наказ, здирали їх. В житах коло [Заб]ір’я знайшли більшовики 10 хлопців із сотні Лиса, 6 розстріляли зараз, [4] запрягли до гармати, вели так через село й тоді за селом закололи штиками. [В] Угнівщині забирали стрічних мужчин, підозрілих розстрілювали.

Багато червоноармійців мало зі собою нашу літературу, декалог мали переписаний олівцем і показували його.

В другій лінії показалося НКВД, автоматчики. Вони почали вишукувати криїв[ки], допитувати навіть дітей про бандерівців.

До більшовиків-енкаведистів приста[ли] східняки, що залишились тут в 41 році і полонені, що бували в дядьків та [бо]льш. партизани. Почався терор і грабіж. Розстріляно кількох солтисів, пере[ве]дено арештування на доноси сексотів. Деяких звільнено. В Верхраті на донос [од]ної жінки розстріляно 3 чоловіків (наших). Розстрілювала польська партизан[ка]. В терені вдалося більшовикам відшукати кілька наших криївок, що не були доб[ре] замасковані. В Любичі померло 2 дівчини, що їх біль[шовики] знасилували. В той [ча]с у Верхраті хтось задусив лейтенанта, а в Синковичах втопив “балакучу” жінку. [Вби]то одного господаря за доноси.

У в’язниці в Угнові сидить біля 30 арештованих біль[шовиками] наших хлопців.

10.7.44 відділ більш. партизан переїзджав до Хлівчан. Дорогу перетяла одна [наша] сотня і внаслідок перестрілки, що вив’язалася, впало вбитими багато більшо[вик]ів.

11.7.44. Райвиконком разом з партизанкою і НКВД вибрався з Угнова до Рави, [а] до Угнова й інших сіл прийшли пограничники. Угнів і Піддубці будуть прилуче[ні] до Польщі.

Серпень 1944 р.”

№ 127
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПРО ТЕРОР РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ

30 жовтня 1944 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за вересень 1944 р.

а) Большевики продовжують свої терористичні акції винищення Українського Народу.

Під плащиком розправи з бандерівщиною – большевики нищать все, що українське. Ось низка конкретних випадків.

Бібреччина

4.IX.1944 р. НКВД з Ходорова арештувало з с. Отиневич Костика Осипа, Заборського Миколу і Яскерського Стаха. Заборського арештовано підступом в той спосіб, що ввечорі післали (год. 23-а) Яскерського, що[б] покликав Заборського на вулицю, мовляв там його хтось кличе. Заборський вийшов на вулицю, НКВД-исти привитали його “Слава Україні” – він відповів “Героям Слава”, – тоді НКВД-исти крикнули руки вгору і арештували Заборського. Того самого дня большевики зробили облаву в с. Отиневичах і вбили при цьому двох мужчин.

6.IX.1944 р. большевики зробили облаву на сс. Бородчиці*, Залісці і Жирава. В згаданих селах зловлено 63 особи, яких допитувано в Ходорові про бандерівський рух. По допитах всіх звільнено.

7.IX.1944 р. цей самий відділ в числі 200 “звіздарів” робили облаву в с. Чорторії, де в поодиноких підозрілих українців (Сидор Іван) перекопували ціле подвір'я, шукаючи за криївкою. Вони перевели облави в сс. Піддністряни, Тужанівці, Берездівці і Станківці. В часі облав зловили 55 мужчин різного віку та вбили 5 осіб в с. Тужанівцях. Село обступали о 3-ій год. ранку.

9.IX.1944 р. відбулася облава в Гранках Кутах, Ляшках Горішних і Долішних. Зловили 20 осіб.

10.IX.1944 р. “Звіздарі” поновили облаву на села Ляшки Долішні і Горішні, обступаючи село о год. 4-ій. Робили розшуки за криївками при помочі псів. Знайшли одного чоловіка в криївці, якого жінки викупили самогонкою. Один зі звіздарів сказав місцевим людям, що вони облави роблять тому, бо поляки доносять, що в них є багато бандерівців.

* У тексті: Вородчиці

10 і 11.IX.1944 р. НКВД арештувало в с. Добрівлянах Стеранівського Миколу і Садоху Ярослава.

В половині вересня ходорівське НКВД арештувало дуже багато людей майже з кожного села, а всіх по переслуханні звільнило. Всіх їх допитували про бандерівський рух і організаторів цього руху. Догадуються, що багато з цих арештованих людей підписали заяву про співпрацю і є сексотами НКВД.

15.IX.1944 р. НКВД застрілило при допитах Гоменецького Ілька зі с. Сугрова за те, що він не хотів сказати, хто розкидав летючки до червоноармійців. Жінка та дочка убитого хотіли забрати тіло і за це їх НКВД арештувало.

15.IX.1944 р. відбулась облава на сс. Новосілці, Черемхів, Молодиньче. В облаві брало участь 270 осіб. В облаві зловлено 61 особу. Того самого дня арештували Печеного Дмитра з с. Новоселець (солтиса), якого засудили на 10 літ тяжких робіт. Останньо його звільнили і випустили на волю.

В с. Волчатичах НКВД арештувало 3 українців і поставили під суд за те, що вони в 1941 році організували Українську владу.

У в'язниці в Ходорові сидить около 50 політичних в'язнів, яких большевики в звірський спосіб тортурують. Щоденно вивозять по кількох в ліс коло цукроварні і там розстрілюють.

7.IX.1944 р. о год. 6-ій ранком до с. Калинівки приїхало 45 більшовиків тягаровим авто, авто залишили в селі, а самі пішли до с. Ятвяг і зробили облаву. Зловлених людей під час облави пов'язали колючим дротом і забрали до фільварку в с. Грусятичах. На слідуючий день більшовики всіх звільнили, тому, що всі були старші віком, а розстріляли тільки друга Казимира (д. Шрам – член окр. проводу), якого зловили, як він вертав з лісу до села. При ньому знайдено “Щоденні Вісти” і зброю.

6.IX.1944 р. 4 НКВД-истів преїжджало через с. Ятвяги і вбили хлопця, який рвав грушки.

10.IX.1944 р. звіздарики зробили разом з поляками облаву на ліс коло Дев'ятник. Переходячи краєм ліса, натрапили на буду конюхів і всіх старших людей, які там були в числі 7 мужчин, замордували в нелюдський спосіб. В с. Девятниках в хаті Візного Василя застали 4 господарів, які прийшли з церкви. Всіх їх забрали зі собою і помордували в лісі коло Гранок Кут.

10.IX.1944 р. в с. Борин[и]чах арештовано 12 осіб під закидом приналежності до ОУН. Яка стрінула доля цих людей – невідомо. Слідуючого дня ці самі звіздарики робили розшуки в селі Борусові. Знайшли одну криївку, до якої кинули гранату і вбили 3 особи.

19.IX.1944 р. в с. Ліщині знайшли НКВД-исти 400 кг папери. Знайдені папери замкнули та поставили сторожу з місцевих людей. Ніччю прийшли невідомі люди забрали папір, а на стіні написали “Смерть Гітлерові і Сталінові”. Коли на другий день більшовики приїхали по папір і його не застали, то арештували голову і секретаря сільради. По переслуханню їх звільнено.

24.IX.1944 р. ходорівське НКВД арештувало в Лучанах Шоробуру Осипа та Пшека Степана. НКВД-истів привів до села жид, який колись там жив.

22.IX.1944 р. НКВД під час облави в с. Ліщині ранили одного чоловіка, а 4 зловили.

10.VIII.1944 р. в с. Водниках НКВД арештувало 4 осіб на донос поляків і сексота Фішера.

Городеччина

15.VIII.1944 р. в Пустомитах при поборі до ЧА поляки вказали на 6 українців, що вони бандерівці.

23.VIII.1944 р. під с Сердицю підсунулось НКВД, окружили село і окопалися, а відтак почали стріляти на село і наступати. В селі зловили 13 людей, пограбували та спалили 18 господарств.

23.VIII.1944 р. о год. 3-ій ранку большевики в числі 120 осіб зробили облаву на с. Піски. Обступили село і перевели розшуки лише з двох сторін, а в середину не пішли. Підпалили хату міліциста, що втік з міліції, від якої загорілося 3 будинки.

28.VIII.1944 р. до с. Лубяна приїхало кількох НКВД-истів, які арештували 7 осіб і відвезли до Миколаєва.

31.VIII.1944 р. досвідком підійшли звіддарі на облаву під с. Попеляни. В селі кватирували озброєні люди, які на більшовицькі стріли почали відступати до лісу. За втікачами червоні відкрили вогонь а тамті, заслоняючи собі відворот, відізнались зі скоростріла. Жертв у людях не було. В селі більшовики зловили 25 мужчин і спалили одне господарство, в якому знайшли кріса. Припадково один червоний натрапив на вхід до криївки (завважив свіжу землю) і приказав дівчині відкопувати. Дівчина мимо цього, що її бито, відмовилась від цього і втікла. Червоний, не знайшовши лопати, обстріляв криївку з фінки. В криївці сиділо 10 осіб і всі вийшли ціло.

11.VIII.1944 р. в с. Ястрибків НКВД арештувало дівчину та застрілило солтиса на донос поляків.

14.VIII.1944 р. ніччю НКВД і польська міліція забрали з Якимчиць 8 мужчин і одну жінку.

17.VIII.1944 р. о год. 4-й ранку НКВД із звіддарниками в числі 200 людей окружило с. Гуменець. 11 мужчин арештувало, а 80 забрали до ЧА.

8.IX до с. Пісок приїхало із Комарна кількох НКВД-истів та польська міліція. Село ограбовано, а відтак спалено всі будинки. Церкву також обляли бензиною і підпалили. Звідси напасники поїхали до с. Бірча і також підпалили.

В днях від 3–10.IX.1944 р. відділ червоних в числі около 1500 людей перевів акцію на ліси і села Комарянського і Щерецького району. У висліді поарештували по селах деяких людей. По акції знайдено 7 осіб вбитих. Арештованих допитували в Горожанній Великій, а відтак вивезено їх до в'язниці в Комарні. Їх допитували над ямою з трупами і коли арештований нічо не хотів говорити, один кричав “стріляй” і тручав його в яму з трупами. Такі допити повторяли кілька разів. В Колодрубх вбили 5 стариків косарів (одного понад 70 літнього). В селі Блятівка вбито 7 старших господарів за те, що в їх хатах були тризуби. Між вбитими був один каліка сліпий і німий.

Під час облави НКВД відразу монтувало сітку сексотів і другого дня вже переводило арештування і навіть розстріли. Жінка совітка розстріляла солтиса і дві жінки. Червоні зловили 17-літню дівчину та переводили страшні оргії. Дівчина боронилася дві години і щойно по цілковитому обезсилен[н]ї її знасилували і відгризли з тілом кульчики, які вона мала на вухах.

В с. Горуцько знаходиться штаб одної військової частини та полеве НКВД. Туди часто привозять з фронту різних вояків та старшин, там їх допитують, а опісля розстрілюють.

7.VIII.1944 р. більшовики арештували в с. Керниця 4 українців. В селі Мальчицях – 3.

11.VIII.1944 р. арештувало НКВД в с. Керниця 11 українців, з цих арештованих вже 4 розстріляли, між ними станичного.

Сокальщина

Дня 4.IX.1944. Большевики з погранзастави Комарів зробили облаву на ліс біля Зубкова. Під час облави вбили двох муштин, що втікали з ліса на поле.

6.IX.1944 НКВД в числі около 30 осіб зробили облаву на с. Гоголів. У висліді облави арештували 3 муштин і одну жінку.

Дня 10.IX.44 НКВД здирало листівки і кличі УПА і ОУН в с. Свитазові.

Дня 11.IX.1944 в сс. Сільці і Пархачі НКВД при помочі 400 “звіддариків” зробили облаву і перевели сильні труси. У висліді

нічого не знайшли, а зловили кілька старших громадян, яких забрали до Мостів Великих.

12.IX.44 переведено облаву на село Волсвин. Облава тривала від 3 год. ранку до 20 год. вечора. Під час облави зрабували кільканадцять господарств і арештували 7 мужчин і 2 жінки.

13.IX.44 НКВД зробило облаву на село Поздимир. Зловили кількох мужчин, а одного зловленого із зброєю відразу розстріляли. Навіть в церкві НКВД переводило ревізію.

12.IX.44 перевезено частину в'язнів, які сиділи в Сокалі, до Львова. Багато мужчин, насильно змобілізованих до ЧА, вертаються ранені додому і розказують, що большевики не дають раненим жадної помочі. З раненими переходить багато дезертирів з ЧА, які втікають на схід.

Дня 23.IX.44 перевели большевики облаву на с. Бобятин. Арештували одну дівчину і 4 мужчин. Запалили шість хат, з яких зайнялися 15 інших господарств.

Радехівщина

Дня 28.VIII під час облави в с. Бабичі зловлено 3 мушчин.

29.VIII.44 червоні запалили хату господаря Савчука, від чого згоріло 11 господарств з цілим інвентарем. Селяни намагалися вогонь згасити, але енкаведисти в брутальний спосіб їх побили, викрикуючи: "Бандеровська сволоч".

1.IX.44 в с. Сушно арештовано три жінки.

3.IX.44 в рай. пункті Лопатині під час облави зловлено 27 осіб.

В с. Чаниж арештовано 7 осіб, під замітом, що нібито вони мали спалити польську кольтонію Адами коло Топорова.

Дня 5.IX. і 6.IX.44 в с. Волиця Барилова червоні зловили 9 осіб, арештували три підозрілих родини, спалили 6 господарств і три стоги збіжжа.

6.IX.44 відділ НКВД обступив stodолу в с. Гречихо (присілок Стоянова), в якій ночувало 3 озброєних людей. Вив'язався бій і одному з окружених вдалося втекти, одного вбили, а третього ранили. Це заслуга сексотів.

Цього самого дня большевицька партизанка переїздила через с. Нивиці. В селі зловили 15-літнього хлопця, якому зв'язали руки колючим дротом та забрали зі собою. Їдучи далше, обстріляли село і ліс і ранили 3 людей.

Дня 8.IX.44 в с. Збруї арештовано 6 родин і зграбовано їхнє майно.

8.IX.44 арештовано в с. Павлові 3 мужчин.

10.IX арештовано 6 дівчат і 4 господарів за співпрацю з УПА.

Дня 12.IX війська НКВД в силі двох куренів перевели облаву на ліси Радехів, Немилів, Тетевчичі, обстрілюючи сильно з гранатометів і кулеметів.

Дня 16.IX.44 червоні робили розшуки в лісах коло Колісників а Нивиць, рівночасно спалили с. Потоки, та одну хату в с. Нивицях. Також арештували три дівчині.

Дня 23.IX. червоні перешукали ліс Монастир Оглядівський і Майдан. Знайшли місце постою відділу, спалили шаласти та посунулися в сторону лісів Трійця, Топорів.

Кам'янецьчина

Дня 3.IX.44 НКВД обступили село Желехів, перевели труси і ревізії, арештували багато мужчин, яких вивезли до Львова. НКВД забирали людей з церкви в часі Служби Божої. В цій облаві згинув юнак Куць Ярослав.

4.IX.44 арештовано й вивезено одну родину зі с. Якимова і одну родину зі с. Спас.

Дня 8.IX.44 в с. Лодина арештовано Лемішку Ан., Лемішку П., Сікорського М., Левка П., Якимовича Я., літ 60, Івановича П., Ститкевич К., Ститкевич А., Ститкевич П., Лучку М. та Куку М.

В с. Деревянах арештовано Стеця Тому, а опісля арештовано його родину і вивезено за те, що згаданий служив при поліції в часі нім. окупації. Як тільки прийшли большевики, згаданий зголосився на НКВД, зложив свою зброю і мундур та заявив готовість співпрацювати з НКВД.

28.IX.44 в с. Соколя арештовано 12 мужчин.

В с. Стрептові арештовано двох хлопців, що служили при укр. поліції.

В с. Хренові арештовано 9 осіб, яких по переслуханні випущено. Кілька днів пізніше арештовано і вивезено їхні родини.

Дня 28.VIII під час облави на Сілець Беньків вбито 5 українців. Знайдених двох господарів в криївках розстріляно на місці. В лісі біля присілку Грабина НКВД розстріляли 9 чоловік, які там скривалися.

Під час облави в с. Тишиця большевики розстрілювали жінок і дітей до 10 років життя. Зловили 15 осіб. В лісі біля Тишиці знайдено 5 людей вбитих зі села Добротвора.

28.IX НКВД арештувало Муранця* Федя, літ 43, зі с. Тишиці.

29.VIII поляки, що служать при НКВД в Ка[м'янці] Струміловій, грабували селян в с. Товмач. Грабували одяг та взуття, вибивали вікна, виломлювали двері.

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): Муравця

2*.IX.44 200 НКВД-истів окружили с. Руду і арештували 16 осіб.
9.IX.44 під час облави на с. Стриганку і Тишицю – вбили в Тишиці двох мужчин, а двох арештували.

24.VIII НКВД в Бузьку арештувало Жовтанецького Євгена, літ 35.

22.VIII.44 відділи НКВД робили облаву на с Яблонівка і Грабову. В часі облави вбито одного чоловіка і одного поранено.

2.IX.44 під час облави на с. Чучмани Заболотні НКВД арештували двох старших людей, грабували громадян і питали за бандерівцями.

8.IX.44 під час облави на с. Здишів нікого не зловили, тільки арештували трьох мужчин.

10.IX.44 загони НКВД робили облаву на села Рожанка, Зубовміст, Обидів та Ягуня. Нікого не зловили.

В селі Батятичах червоні підпалили стодолу, в якій згоріло двох людей. В цьому селі арештували Мартишин Анну за співпрацю з бандерівцями.

15.IX.44 була облава на ліс між Нестаничами і Киями. Під час облави спалено Киї та арештовано Свистун Марію.

16.IX.44 червоні “звіздарі”, які переходили через Воротну, вбили Баб’юка Миколу, літ 23.

17.IX.44 в с. Тишиці арештовано і вивезено 12 родин тих, що не зголосилися на воєнкомат до ЧА.

19.IX.44 вивезено з Дідилова родину поліциста Щербана. Арештовано також родину Мужика Івана, яка по дорозі втекла.

Дня 20.IX.44 НКВД приїхали грабити Волицю Добровлянську**. Забрали 15 шт. коров, дві парі коней і вбили одного чоловіка.

14.IX.44 відділ НКВД в числі 20 осіб обступив хату Чучмана Івана в с. Гумниськах. На подвір’ю в той час був молодий юнак, якого тяжко ранили. Він скористав з неуваги большевиків і втік. В одінню раненого юнака [було] два універсали і летючки. Господаря з родиною вивезено, а господарство спалено.

Золочівщина

Дня 16.IX.44 відділи НКВД в силі 400 осіб зробили облаву на с. Закомар’є. Арештували до вивозу 7 родин (разом 21 особа), господарства яких ограбовано і здемольовано.

21.IX.44 НКВД-исти арештували в с. Стовпин дві жінки і двох мушчин. Перевели ревізію ще в кількох хатах, забрали вівці і з тим від’їхали.

В лісі біля Боложенева знайшли червоні три криївки, забрали два кулемети, 5 крісів і спалили 28 м збіжжа.

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): 8.IX

** Так у тексті. Імовірно, має бути: Волицю Деревлянську

Під час облави на с. Брахівку зловили 5 осіб.

В с. Юськовичах НКВД перевели труси, арештували 6 осіб і зліквідували три господарства.

Дня 4.IX.44 орґаблено в с. Цішки дім Цибуляка і арештовано 7 осіб. Прострілено смертельно Манду Миколу, л[іт] 40, який другого дня помер.

6.IX.44 в'їхали вночі до с. Соколівки 150 большевиків і одна танкетка. 100 осіб з них пішли на Гутисько перевірити ліс, а решта почали арештування. Забрали Ольгу Шиковецьку під замітом співпраці з бандерівцям[и]. За кілька днів забрали родичів Ольги.

10.IX.44 відділ НКВД в силі 250 чоловік оточили ніч[ч]ю с. Соколівку, арештували 30 осіб, вивезли 14 родин. Їхні господарства пограбовано і зліквідовано.

В с. Підсоколі спалили два господарства, в с. Лабаци 21 господарство і вбили одного господаря під замітом, що в нього скрився бандерівець. О год. 15 почали скликати людей на мітінг і під час цього запалили село. Згоріло 18 господарств, а решта отрабовано.

Від 17.IX.44 почалися облави на підлісні села Рожнів, Ксьонзики. Ліси переходили тільки лініями. Під час облави арештовано в с. Рожнів три родині. По цьому відбули облаву в південній частині лісів, брало участь 600 червоних. Мали зі собою два танки.

23.IX.44 по переведенні облави на ліси зробили облаву на такі села: Пиняки, Голубицю, Кадлубиська і Жарків. В с. Пиняки арештували людей і питали за бандерівцями. Брали на допит навіть 80 літню жінку. В Голубиці під час облави селянин убив сержанта і заховав його у гній. Большевики знайшли вбитого і запалили це господарство. В Кадлубиськах арештували трьох мужчин, в яких знайшли части до радія.

20.IX.44 арештовано в с. Пониковиці 9 родин, яких вивезено до Бродів.

22.IX.44 в с. Жарків зловили 6 осіб.

29.IX.44 арештовано в с. Голосковичі чотирьох мужчин і дві жінки.

27.IX.44 відділ НКВД в силі 300 чоловік робив облаву на с. Тростянець і околичний ліс. У висліді арештували трьох мужчин і одну жінку.

25.IX.44 була облава на с. Почапи, Жуличі, Белзець і Княже. Зловили разом 39 осіб. Під час облави один боєць докопався до криївки з людьми і закрит її, сказавши другому, що там нічого немає.

10.Х нічю о год. 24 300 звідриків окружили ліс коло станиці Жуків. На другий день ліс перешукали – не знайшли нікого.

26.IX.44 НКВД в силі 100 осіб зробили облаву на с. Сукманів, зловили 3 мужчин і одну дівчину. Вертаючи, зловили в с. Угорцях ще 4 мужчин. До села Угорці, Жуків, Ремезівці большевики приїжджають нічю. В с. Вороняках нічю закватировали на зв'язковій хаті і робили застави.

26.IX в Золочеві НКВД арештувало отця Плашовецького, як цей відправляв похорон. Його завезено до тюрми, де він разом з польським ксьондзом мусів відправляти панахиду над відкопанними трупами жидів. Присутні були червоні і багато поляків. Цю церемонію фільмовали. По панахиді отця Плашовецького звільнили.

В терені появляється багатодезертирів з ЧА. В с. Вороняки (Б.) вивезли 5 родин за це, що їх синів не було в дома.

16.IX в с. Митниця арештовано 5 осіб.

18.IX ці самі НКВД-исти арештували в с. Пісках 6 родин.

20.IX в с. Грималівці арештовано одну жінку та спалено 2 господарства.

В Підкаменню НКВД арештувало 4 родині – 3 українські, одну польську; а в Боратині 3 родини.

Під час облави на Буді Хилецькій червоні зловили друга Єнка, якому вибрали очі, вибрали ніс, а опісля закопали. Також замордували друга Тура зі села Боложенова. Цей також мав закінчену середню освіту.

30/Х .44

/Сурмач/

Пров. Петро*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 131-135. Оригінал.¹

¹ Подібний текст вміщено в документі “Вісті з терену від 1.Х–15.Х.44 р.” (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171).

* Надпис у титулі.

№ 128

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УПА І САМООБОРОННИХ КУЩОВИХ ВІДДІЛІВ

30 жовтня 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

за вересень 1944 р.

б) Збройні сили українського народу УПА і самооборонні кущі продовжують збройну боротьбу проти червоних окупантів. Українські повстанці гідно мстяться за кривди і насильства докнані над укр. населенням. Ось ряд фактів.

Бібреччина

15.VIII.1944 р. З Ходорова до Бортник конвоювали червоні 150 новозмобілізованих. З лісу посипались на них стріли. Всі люди розбіглися. На місце, де розбіглися люди, приїхало панцирне авто, в цей момент вибіг з лісу озброєний чоловік та вистрілив в напрямі авта ракету. Большевицька залога втікла, залишаючи на дорозі авто.

16.VIII большевики знову конвоювали новозмобілізованих на Рогатин. В дорозі хтось почав стріляти і всі разом з конвоєнтами розбіглися.

18.VIII.1944 р. в с. Ляшках НКВД-исти наїхали ніччю о год. 2-ій на відділ озброєних людей. Почалася перестрілка, у висліді якої 2 НКВД-истів було тяжко ранених, які за 2 дні померли. Зі сторони цьої групи 1 легко ранений.

Укр. нарід гідно розправляєтьсЯ також з вислужниками НКВД, сексотами.

1.VIII.1944 р. в с. Серниках зліквідовано 2 донощиці.

18.VIII.1944 р. червоні арештували в с. Вільхівці одну жінку і 3 мужчин. Самооборонний кущ зробив засідку, вбив 2 НКВД-истів, арештованих звільнив.

Городеччина

13.VIII.1944 р. приїхали НКВД-исти автом до с. Сердиці, щоби перевести арештування. Самооборонний кущ зробив засідку і підмінував дорогу. Авто наїхало на міну, яка вибухла, знищила авто і ранила кількох НКВД-истів. Щойно на другий день червоні забрали ранених.

16.VIII.1944 р. кількох людей з самооборонного куща переходило через село Бротки і наткнулися на совітську стійку в особі 1 жінки. Вона здержала і зажадала документів. Під час цього

стійкова вистрілила і залярмувала других. Серією в автомату ранено стійкову і до хати, де кватирували совіти, вкинено 4 гранати, з яких 2 вибухло.

20.VIII.1944 р. в с. Сердиця зловлено 2 людей (говорили по руски), які удавали дезертирів з ЧА. На допитах призналися, що вони є вислані НКВД на розвідку, щоби їм це простити, вони будуть служити в УПА. Після цього пробували втікати і їх зліквідовано.

21.VIII.1944 р. до с. Піски приїхало 27 НКВД-истів о год. 4-ій і почали переводити арештування. Залярмовано самооборонний куц, який зробив за селом засідку. Авто наїхало на міну, а хлопці почали стріляти. Арештовані втікли, а НКВД-истів повбивано. В той час повідомлено, що НКВД-исти ведуть через село решту арештованих. СК подався в цей напрям, а НКВД-исти, побачивши озброєних людей, почали втікати в поле в напрямі с. Семенівки. Куц пішов в наступ і під час бою було вбито 8 НКВД-истів. Зі сторони с[амооборонного] куца один вбитий і 1 ранений.

З приводу бою в с. Піски НКВД в Щирці дуже затрівожилося і цього дня післали курієра за поміччю до Любіня Великого. Цього курієра разом з запискою перелапано. В тій записці було написано, що на місто Щирець напало 1500 бандьоровців. Наших двох хлопців, які переловили курієра, були перебрані за НКВД-истів. В цьому моменті наїхало авто, а на ньому 5 з НКГБ. Наші їх провірили і зліквідували.

25.VIII.1944 р. до с. Бродки приїхало 6 більшовиків. Залярмовано СК, який всіх 6 зловив і по допитах [їх] зліквідовано.

25.VIII.1944 р. до с. Демні приїхало 3 НКВД-истів і почали арештувати. Арештували одного хлопця, але після цього їх арештовано і зліквідовано, а хлопця звільнено.

28.VIII.1944 р. до с. Лубяної* приїхало 15 більшовиків, а відтак ще 10 приїхало автом. Люди, побачивши звіддарів, почали втікати, а за ними посипалися стріли. СК відкрив вогонь по більшовиках, які відступили. На цей час наїхало авто з червоними, які почали стріляти. Всіх, що були на авті, зловлено, українця, що не стріляв, випущено, а інших зліквідовано.

29.VIII.1944 р. о год. 8-ій рано ішов курієр з Мочарів на Бродки. Його зловили червоні, які зловили також дівчину. Залярмований СК відкрив вогонь по червоних, які випустили хлопця і дівчину, а самі повтікали. Червоні залярмували більшу силу, щоби залапати СК. Під час перестрілки зловлено бригадієра – партійця – якого зліквідовано. Інші більшовики втікли.

* У тексті: Дубяної

В с. Гуменці вбив хтось на полі бувшого голову колгоспу.

В с. Сердиця хтось показав НКВД-истові активного комуніста, мовляв це бандерівець. НКВД-ист вбив комуніста.

19.VIII.1944 р. до с. Татаринава приїхали НКВД на облаву. Заалармований СК виступив проти червоних, яких стрінув частину в розстрільній, а інших на підводах. По перших стрілах червоні відступили. В цьому бою здобуто 3 ППШ, 3 кріси та взято в полон 4 червоноармійці, які також брали участь в цій облаві. Вбито 2 НКВД-истів і одного ранено. Із сторони СК був один ранений в руку. Попереднього дня НКВД вислало 2 комсомольців на розвідку, яких зловлено і зліквідовано.

19.VIII.1944 р. 4 СК вирушили до Комарна в цілі визволення в'язнів з тюрми. О год. 2-ій ця група підійшла незаметно під в'язницю на віддаль 100 м. Червоні сподівались наскоку і всі були в строгому поготівлі. Завваживши людей, які підходять до в'язниці, крикнули "стой – хто їдьот". На команду стрільці відкрили вогонь. Рівночасно червоні з усіх вікон будинку відкрили сильний вогонь з автоматів. Освітили терен світляними ракетами, алярмуючи решту червоних. Командир Грім пішов з групою в наступ. Група прорвала вогонь ворога наближаючись на 50 м під в'язницю. Підійшли під вікна, з яких стріляли червоні, та сипнули по них гранатами, зліквідувавши в той спосіб огонь червоних з одної сторони. Друга група червоних ще вперто стріляла. Тоді одна частина цієї групи взяли під обстріл спротив ворога, а друга кинулась до в'язниці, розбиваючи сокирами та спеціальними залізними осами двері. Визволено 25 українських в'язнів. Бій за в'язницю тривав годину. При збірці виявилось, що втрат не було, крім одного раненого легко в руку. Рівночасно обстріляно будинок міліції.

17.VIII.1944 р. 2 конвоєнтів відставляло новобранців до Комарна. Коло с. Мостів стрінув їх один озброєний селян, який ранив одного з конвоєнтів і відбив 20 осіб.

Транспорт новобранців із львівського воєнкомату розбігся під Бродами.

Другий транспорт із Янівського розбігся коло Рави Руської.

12.VIII.1944 р. хтось прострілив щоку активного комуніста в с. Річичанах.

13.VIII.1944 р. в с. Тучапах був назначений побір до ЧА. Цього дня в селі стацьонувала групка УПА. Село цілковито не пішло на мобілізацію. Тоді НКВД в силі 60 осіб зробило облаву на село. Між ними були деякі поляки з с. Родатич, які добре знали це село. Ще перед тим до села приїхало авто з 3 червоноармійцями (один

жид), буцімто по збіжжя, це була розвідка. За ними прийшло 6 червоноармійців без зброї, а після них в'їхало на підводах ще 4 червоноармійців зі зброєю, яку мали поховану під плащами. Коли остатні (4) ввійшли у село, вив'язався між ними бій з малою групою озброєних людей, а рівночасно розпочався другий бій в іншому кінці цього села з наступаючими НКВД-истами в силі 40 осіб. Наступ НКВД-истів відперто, а всіх, що злапано в селі, зліквідовано. По провірці документів виказало, що вбитими були: 1) підполковник-червоноармієць, 2) майор НКВД, 3) старший лейтенант НКВД, 4) молодший лейтенант НКВД, 5) сержант НКВД. Всіх вбитих червоних 8, а зі сторони групи УПА один ранений чотирма кулями в руку (ранений чотовий).

14.VIII.1944 р. СК зліквідував 2 НКВД-истів, які приїхали арештувати до села.

16.VIII.1944 р. група озброєних людей зліквідувала в с. Добрянах [і] арештувала конвоєнтів, які вели арештованих з Яворова.

До с. Зашкович прийшов один НКВД-ист до голови сільради і казав дати собі список всіх "главних бандеровців". Голова сказав, що він таких не знає, але має такого, що міг би про них сказати. На зізволення НКВД-иста голова прикликав одного чоловіка, що був озброєний і дав відповідь НКВД-истові кулею в голову.

Сокальщина

Дня 5.IX.1944 р. закінчився бій відділ[у] УПА командира Юрченка, що тривав 5 днів. Бій відбувся в лісі біля с. Барані Перетоки. Вислід бою: вбитих 70 червоних, з нашої сторони 20 вбитих.

6.IX.1944 р. з м. Сокаля виїхало 7 авт (250 бійців) на облаву в напрямі Порецька. За два дні з цієї облави вернуло тільки одно авто ушкоджене, з 11 раненими і 6 здоровими бійцями.

Відчули червоні на власній шкурі сильні відплатні удари укр. повстанців самооборонних кушів.

Дня 13.IX.1944 р. червоні робили облаву на ліс між селами Яструбичі, Радованці, Тишиця, Нестаничі. Облава на цей ліс тривала 3 дні. Під час облави вбито 17 людей, в цьому двох з СК. Під час цієї облави біля с. Киї відбувся великий бій, який тривав від год. 10-ої до год. 23-ої.

(Дня 15.IX.1944 р.) Вислід бою: 80 убитих червоних та около 120 ранених, 8 з УПА, 5 з СК, 2 санітарі з вишколу, 1 кур'єр і один член обл. АБ друг Лісовик та 9 ранених. В часі тої акції червоні спалили с. Киї в цілості, а с. Радованці в 90%.

В часі цьої облави червоні вбивали людей, які працювали на полі.

Радехівщина

31.VIII.1944 р. спалено в с. Щуровичах міст на ріці Стир. Говорять, що це зробили відділи УПА-П[івніч].

1.IX.1944 р. згорів міст на ріці Стир коло с. Лішнева. Цього ж самого дня робили червоні облаву на ліси Щуровичі, Грицеволя із Лопатина. де звели бій із відділом СК. Червоні наступали в силі 3 сотень, СК відступив. В бою був ранений один стрілець.

Вночі 8*.IX.1944 р. в с. Хмільній невідомі люди зробили чистку з сексотами. Повісили 3 мужчин з написом “За зраду Української Самостійної Соборної Держави, за співпрацю з НКВД, ганьба і смерть зрадникам”. 2 сексотів пропало без вісті. Другого дня червоні перевели паціфікаційну акцію, грабовали селян, арештували 4 родини і підпалили їхні господарства, вогонь перекинувся на сусідні господарства і згоріло 30 господарств. Арештовані родини забрали зі собою до Лопатина. Цього самого дня ввечері невідомі люди спалили 3 господарства сексотів.

Дня 7.IX.1944 р. невідомий озброєний відділ приїхав до с. Топорова, забрав з млина муку і паси і від’їхав.

Дня 9.IX.1944 р. узброєний відділ перевів чистку сексотів і ліквідацію НКВД в Стоянові. Знищено 32 сексотів і НКГБ. В цій акції втікли голова і секретар сільради, які зараз на другий день рано в брутальний спосіб мстилися на населенню. Стріляли на безборонних людей, переважно старців, жінок і дітей. Разом вбили 17 осіб.

Дня 10.IX.1944 р. вночі розліплено в цілому терені відозву до червоноармійців та кличі по головних шляхах, селах і районних центрах. НКВД на другий день перевело сильні розшуки, однак не зловили нікого.

12.IX.1944 р. в с. Немилові питали більшовики малих дітей пастухів, хто розкидав і розліплював відозви і кличі. Малі діти відповіли таке: “Коли ми гнали рано корови, то бачили, як червоноармійці щось розліплювали по дорогах”.

19.IX.1944 р. о год. 9-ій перед полуднем СК звів бій з червоними, що переводили облаву на ліс біля Топорова. Більшовики відступили, лишаючи кількох вбитих і ранених. По дорозі відступу застрілили одного селянина до 50 літ і підпалили 3 господарства. В цьому бою здобуто один скоростріл, 2 фінки, одно МП, 1 десятизарядку і 2 кріси. Зі сторони СК було 3 ранених, з того 1 тяжко.

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): 6.IX

18.IX.1944 р. розвідка СК донесла, що більшовики перевозять арештованих з лопатами до Радехова. Самооборонний відділ в числі 2 роїв зробив засідку в лісі на шляху Лопатин–Радехів. Це зроблено в порозумінні з сусіднім СК, який на віддалі 200 м зробив також засідку з 2 роїв. О год. 14-ій на засідку над'їхав транспорт з арештованими людьми під охороною НКВД в силі 30 людей. Застава відкрила вогонь і червоні в паніці розбіглися, а арештовані повтікали. Червоні втратили кількох вбитими між ними 2 лейтенантів. Зі сторони СК один легко ранений.

Дня 20.IX хтось вбив агента НКВД коло с. Ператин. Цей особняк був за нім. влади агентом Ге[ста]по, а зараз на службі НКВД.

22.IX СК зробив засідку на шляху Топорів–Радехів з чотою відділу командира Черемоша біля с. Монастир Оглядівський на відділ НКВД, який транспортував на 8 підводах арештованих людей. Почався бій, в якому згинуло кількох червоних та кілька ранено. Втрати СК 2 убитих, а 3 ранених. Червоні панічно втікли, а арештовані розбіглися домів.

23.IX.1944 р. червоні в силі 1200 бійців зробили облаву на лісі Трійця, Топорів, Тур'є. Вони мали до диспозиції арматки, гранатомети та тяжкі скоростріли. Самооборонний куц звів завзятий 3 годинний бій. Зі сторони СК начислено 50 убитих. Червоні вивезли з ліса 9 фірманок убитих та вивезли кілька авт ранених, яких були лишили на побоевищі. По цій акції червоні подалися в брідські ліси.

28*.IX СК зачав бій з відділом НКВД і, бачучи перевагу сил ворога, відступив. При відступі згинув тереновий провідник друг Володар і тяжко ранений друг Кленовий, якого вспіло зловити НКВД.

Кам'яниччина

28.VIII.1944 р. НКВД Мелятинського району, переводячи облаву, налізло на відділ Сіроманців. Біля Дідилова вив'язався бій, в якому вбито 40 НКВД-истів. Зі сторони Сіроманців 1 вбитий. В с. Дідилові ці самі НКВД-исти зі злости вбили 56-літнього мужчину та одного поранили.

28.VIII червоні в силі одного куріня обложили с. Соколю і намагалися ввійти в ліс. В лісі стрінулися з СК та з відділом командира Лиса. Вив'язався бій, який тривав 6 годин. Згинуло 25 НКВД-истів та багато ранених. З нашої сторони 5 вбитих і 1 ранений. З пімсти за свої втрати пішли в село і спалили 50 господарств, а арештували 40 мужчин і 3 жінки.

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): 2.IX

Золочівщина

27.IX.1944 р. червоні робили облаву на ліс біля с. Боложенева. В лісі дійшло до бою з відділом УПА, який тривав з перервами від полудня до вечера. Червоні втратили 15 вбитих, зі сторони УПА 2 вбитих і 2 ранених.

Дня 13.IX.44 р. червоні в силі 100 осіб робили облаву на село Баймаки. Одна частина з них пішла в село і почала рабувати, а друга заходила від лісу і зустрілась з огнем застав СК. Червоні зараз окупалися в полі. Пополудні прийшла їм підмога в силі 100 осіб, 4 міномети і одна танкетка, які відкрили безцільний вогонь по лісі. Густий обстріл лісу був цілковито безцільним і червоні не бачучи успіху від'їхали забираючи з поля вбитих і ранених. Втрати СК 4 ранених. У Баймаках арештовано 3 особи, а крім цього 3 родини забрано до вивозу і спалено 29 господарств.

14.IX.44 р. червоні брали сіно на луці коло с. Лабаші і обстріляли ліс. Вертаючи, натрапили на застави СК. Вбито 2 НКВД-истів, кількох ранено, а решта втікла, покинувши всю зброю. Другого дня червоні зробили облаву на цей ліс, який тільки обстріляли і в дійсності завернули на село в якому зловили 10 мужчин понад 40 років і запалили решту села. Згоріло 32 господарства. Участь в цій акції брали комуністи з села Чех.

6.IX.44 р. відділ НКВД перевів в арештування в с. Пісках і забрав 7 осіб, яких везли в сторону Бродів. За Пісками в лісі наїхали на заставу з СК, яка почала стріляти на НКВД-истів. У висліді вбито одного НКВД-иста і 3 ранено, а решта втекли до Лешнева. Другого дня о год. 5-ій рано червоні обложили с. Піски, спочатку рабували, а відтак почали палити. Спалили 150 господарств і при цьому викрикували: "Маєте Самостійну Україну". В цій акції вбили Остапчука Дмитра, літ 18, кинули в вогонь 85-літню старушку Марію Кузичку. В цій акції вбив себе один НКВД-ист, який необережно бив фінкою арештованих, фінка вистрілила і його вбила. В акції брало участь 50 поляків.

10.IX червоні в числі 800 осіб обложили ліс коло Пісків, Грицеволі та Козаків. Дійшло до сутички з СК, який у висліді стратив убитих 3 людей, 2 розірвали себе гранатою. Рівно ж убили одну жінку і одного мужчину, які утікали зі села.

Дня 30.IX червоні перевели велику облаву на села і гологірські ліси. Під час облави дійшло до бою з СК і відділом УПА. Большевики були змушені вицофатися. Пополудні о год. 18-ій, діставши підмогу, червоні пішли до ліса, де натрапили на нові відділи УПА. Бій тривав до ночі. Ніччю відділи УПА вицофались, а окопані більшовики залишилися до дня.

В той же сам час окремих відділ УПА (Сіроманці) вів великий бій з червоними біля Унева.

Слава Україні!

30/Х.44 р.

/Сурмач/

Пров. Петро*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 136-139. Оригінал.¹

¹ Подібний текст вміщено в документі “Вісті з терену від 1.Х–15.Х.44 р.” (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171).

№ 129 ВИТЯГ З ВІСТЕЙ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

[30 жовтня 1944 р.]

Львівська обл.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
від 1.Х–15.Х.44 р.

Ходорівщина

а) Більшовики на дальше своєю зухвалою тактикою переводять масові облави і арешти у звіттовому терені.

В днях 2–15.Х ходорівське НКВД перевело облави у таких сс.: Піддністрияни, Чорторії, Залізці, Бородчиці, Демидів, Букавина та Бортники. В часі облав зловлено 27 осіб, всіх забрано в ЧА. В Букавині більшовики застрілили одну жінку Кіт Катерину, літ 60, закидаючи її, що вона носила їсти бандерівцям.

13.Х.44 р. відбулась облава на ліс Тунятини. В облаві брало участь 250 вояків. Узброєння – кріси, фінки, тяжкі та легкі скоростріли та дві гарматки. Також робили ревізію в 4 господарів (що мешкають в тому лісі) та нічого не знайшли. Ті, що робили ревізію,

* Надпис у титулі.

перепрошували господарів, що в них нарушили спокій, говорячи при тому, що їм донесли поляки, що в лісі є багато бандерівців, а справді виказалось, що немає нікого. При облаві в лісі зловили двох мужчин з Бринець Загірних, з них одного розстріляли, а другий кинувся на більшовика, здушив його за горло, а сам втік.

30.IX.44 р. більшовики арештували Лашка Миколу з с. Бородчиць, ур[одженого] 20.III.20 р. (симпатик [ОУН]), при тому перевели ревізію, знайшли криївку, з якої забрали дві парі убрань, чотири парі білля, чоботи. Арештованого забрали до Ходорова.

9.X.44 р. 3 НКВД-истів арештували підступом двох мужчин з с. Чорного Острова, які працювали на залізній дорозі. Арештування відбулось в той спосіб: всіх робітників скликали на мітінг, коли вже всі поприходили запитали, чи є такі а такі робітники. Коли сказали, що є – їх негайно забрали. Арештовано Богдана Осипа, літ 33, та Скрутовського Миколу, літ 23. Їх арештували за те, що вони служили при СС-ах.

11.X.44 р. ходорівське НКВД арештувало Печеного Івана, літ 44, зі с. Сугорова та Кресана Михайла, літ 41. Арештованих забрали до с. Жирави* там питали їх, скільки зібрано збіжжя та вирядів для бандерівців, скільки є партизанів в лісі Ясенові. Вони відповіли, що нічого не знають. На те НКВД-исти їм відповіли, що в лісі знаходиться 140-170 партизанів. По переслуханні Кресана Михайла випустили того самого дня, а Печеного за два дні. Останній має що п'ять днів голоситися на НКВД.

13.X.44 р. ходорівське НКВД робило ревізію в с. Сугрові в Ониського Федя, Базарка Юрка, Базарко Христини, Церкового Івана та Кобрини Володимира. В часі ревізії нічого не знайшли, тільки пограбували господарські речі, а саме: чоботи, убрання, горілку, масло, мило, олій, бритви, білля.

13.X.44 р. НКВД арештувало Яскерського Івана (поляк) зі с. Отиневич, при тому його сильно побили та забрали до Ходорова.

13.X.44 р. год. 16 до с. Піддністрян приїхало два авта НКВД-истів в числі около 35 осіб. Вони заїхали одним автом на кінець села від Руди, а другим в село до господаря Ковальчука Василя. Одні і другі розстрільною почали окружувати господарство Довбеньки Степана, в якого квартирував рій змілітаризованого куща ч. 5. Кількох прийшло на подвір'я та почали кидати гранати до стодоли. В той час з хати вийшов господар. Тоді більшовики приставили йому до грудей кріса та кричали: скажі где бандеровці. Господар показав більшовикам, де знаходиться криївка, а

* У тексті: Жирани

вони сказали йому, щоби він копав. Інші зловили ще двох мужчин, що вертали з поля, і також примусили їх копати. Коли докопали до дощок, більшовики почали кидати гранати, які нічого не зробили. При вибусі НКВД-івських гранат хлопці, бачучи своє базвихідне положення, було чути тричі оклик “Слава Україні”, самі себе повбивали. По розкопанні криївки більшовики почали витягати побитих хлопців. Між побитими ще було 3 ранених, яких НКВД-исти пов’язали дротом і забрали зі собою. З побитих постягали чоботи та убрання, а їх самих покидали назад до криївки. Більшовики, від’їжджаючи, забрали зі собою 3 ранених, господаря Довбенюку Степана та його дочку Ольгу. В криївці було вбито 15 осіб, а саме: Хамусяк Павло, Процикевич Василь, Олійник Іван, Верес Іван, Шорубура Степан, Сомик Степан, Пшик Михайло, Шальвіра Василь, Ратич Петро, Троцько Василь, Івах Микола, Харачевський Іван, Ковальський Гриць, Млюзан Василь, Мазепа Михайло, Маринів Дмитро, Гора Осип, Коник Степан.

Того самого дня рій змілітаризованого куща зробив засідку, щоб відбити наведених осіб, не знаючи, що вони погинули в криївці. У висліді засідки пошкоджено вантажне авто, вбито 8 НКВД-истів, 5 ранено, а також 5 вище наведених. Наші втрати – один вбитий.

11.X.44 р. Кучер Микола – Сурмач з с. Бородчиць найшов на більшовиків в с. Демидові. В сутичці з ними був тяжко ранений в горло і помер. З його руки впав один більшовик.

12.X.44 р. д. Шрам – Кацала Богдан – робив контролю в районі з своїми друзями і окружним командиром по змілітаризованих кущах. В часі контролі в с. Букавині був легко ранений в ногу під час облави, а якої він вихопився. 12.X.44 р. д. Чайка зістав забитий, а одного більшовики зловили живцем і забрали до Ходорова. По облаві д. Шрам ніччю вернувся з своїми хлопцями до с. Демидова, та закватирував в того господаря, що мешкав, заки йшов до с. Букавини. 13.X.44 год. 15 з Букавини надбігло около 50 більшовиків, яких вів зловлений жандарм Шрама (його пізнали жінки, в яких він скорше ночував). Більшовики разом з жандармом прибігли до Демидова і оточили тих господарів, в яких кватирували вище згадані. В одній криївці не було нікого, в другій (у Хоми Анни) сидів д. Шрам ще з одним жандармом. Тоді більшовики закликали Хому Анну, наказали її лізти до криївки. Жінка не хотіла, але вкінці більшовики присилювали її і вона полізла. Звідти витягнула кулемет МГ та скринку набоїв і сказала, що в криївці нема більше нічого. Більшовики не повірили жінці і післали одного із своїх бійців, щоб перевірів чи в дійсності там нема

нікого. Боєць як поліз, так звідти вже не вернув, бо д. Шрам з своїм жандармом задушили його. Тоді решта більшовиків почали кричати та кидати гранати до криївки, при чому підпалили столу. Другу столу у Цибрана також більшовики спалили, хоча в його криївці не було нікого. Більшовики, вертаючи з Демидова через Букавину, арештували Хому Анну, літ 42.

15.X.44 згорів фільварок в с. Отиневичах.

27.IX.44 змілітаризований куш ч. 2 знищив Карка Юзека (поляк), що був командантом міліції в Бортниках (нар[одився 19]13 р. в с. Стани пов. Ярослав, зам[ешкалий] в Бортниках, член польської організації, в [19]41 р. мав зв'язки з Лукавцем). Від польської орг[анізації] дістав наказ вступити до міліції, слідити українців та видавати в руки НКВД. За час своєї служби від 10.VIII до 27.IX.44 р. зробив доноси на НКВД в Ходорові на с. Молодиньче і подав кілька осіб, що служили при укр. поліції, а саме: Хомусяк Павло, Гес Осип, Коваль Михайло і Хомусяк Василь. Він же нав'язував сітку донощиків між поляками в Сугрові, Молодинчі, в Бортниках і ін.

Один більшовик в с. Отиневичах виговорився до нашого чоловіка так: "На світі нема нічого вічного, перше була Росія і жилося добре, а тепер також є Росія, але є нужда й голод, всюди є тільки нужда та голод. Всюди є лише багато зброї. Дальше говорив про пр[овідника] Степана Бандеру. Хто він, що бореться, дальше подав точний життєпис від народження до тепер, сказав де родився, учився, який мав світогляд, що він ще студентом працював в орг[анізації], що робив замах на Перацького. Що робив за німців і що робить зараз. Під кінець сказав, що Україна була і буде, що їх не буде".

б) Поляки провадять дальше свою донощицьку роботу. Загал поляків дуже заклопотаний тим, що мають виїздити на захід. Деякі говорять, що не поїдуть на захід, хочби їх тут більшовики постріляли, а частина думає виїжджати.

Стрілоччина

Від 7–22.X.44 р. робили більшовики облави в таких селах: Дуліби, Ліщин, Синів, П'ятичани. В облаві брало участь біля 50 більшовиків. Загально зловлено 20 чол., яких забрано в ЧА. В тому самому часі відбулася облава на ліс т. зв. Бунчу між Ятвягами і Сеневом. В лісі нікого не зловили, а лише ті більшовики в числі 300 осіб в Синеві і П'ятничанах застрілили 7 мужчин, а саме: Задирецький Пилип, Кульчицький Гриць, Шляк Михайло, Козак Петро, Гуменчук Осип, Задирецький Іван, Горбатий Іван.

Цю облаву спричинили польські донощики: Паланец Юзеф з П'ятничан і Кулік зі Соколівки.

13.X.44 командир змлітаризованого куща Яр вислав на розвідку друга Федора Адама (Пугач) в напрямі Ілова лісом. Під Іловом наткнувся на більшовицьку засідку і його зловили. На місці, де його зловили, в нелюдський спосіб катували, чи він є бандерівець – партизан. Пугач до нічого не признався, тільки сказав, що він тому ходить по лісі з крісом, бо немає що робити вдома, тому що більшовики вивезли його родину на Сибір, а він з того нуду тиняється по лісі. Д[руга] Пугача забрали з його другом на Понятини. Пугача розстріляли, а другий кинувся на другого більшовика, вдушив його і втік.

11.X.44 оборонний відділ під команду Всеволода зліквідував НКВД-івських донощиків (сексотів) в числі 14 осіб в Бориничах.

В звітному терені більшовики переводять далше мобілізацію до 50 років. На мобілізацію йдуть всі мужчини. Дуже малу частину більшовики звільняють. При поборі муштин більшовики справляють спеціальні мітінги, на котрих багато говорять про УПА та бандерівців. На мітінгах викликають дядьків, щоб їх сини верталися з ліса (навіть зі зброєю, котру мають зі собою). Коли такі люде повернуть і зголосяться на военкомат, їм кара буде дарована. Коли не повернуться, то вони і так їх зліквідуять.

В облаві на Ліщин один старший лейтенант сказав до селянина таке: я дуже добре обходжусь з населенням, тому мені бандерівці нічого не зроблять, я їм покажу тільки свій паспорт, вони подивляться і мене пустять живим. Цей самий лейтенант говорив, що в Дев'ятниках міститься штаб УПА і що стріліське НКВД готує скок на него.

б) Поляки далше роблять свою донощицьку роботу на НКВД, коли тільки завважують найменші рухи відділів УПА чи інших груп та навіть якусь роботу в селі, так зараз голосять на НКВД. Дуже невеличка частина поляків сидить тихо і до нікого не торкається.

Бібреччина

Більшовики у звітному терені проводять масові облави і арешти серед свідомих українців. Арешти і облави спричинюють сексоти, попередньо арештовані, котрих НКВД навіть зловило зі зброєю в руках, а зараз їх звільнило. Вони показують більшовикам, де знаходяться відділи, змлітаризовані кущі, а навіть доми, де мешкають орг. люди. Сексотство і облави у звітному терені дають змогу більшовикам зневірювати народ в нашу перемогу.

Бібрцьке НКВД забезпечило родини сексотів перед ліквідацією. Пр[иміром], в с. Суходолі зловлено двох хлопців на облаві, які знали про наш рух, і більшовики їх використовують як добрих інформаторів, де можна вдертися на лінію зв'язку чи станичного, показують магазини і т. д. Їхні родини НКВД забрало до району під свою опіку, щоб забезпечити їх перед бандерівцями. Інший приклад: 28.X.44 НКВД зловило Маркового (УПА-іст) з Глібович Вел[иких], котрому дали докладний плян праці в терені і умовило з ним стрічу. До праці дало йому "Наган", яким би він міг вбити кількох людей, що він їх докладно знає та наказало йому, щоб він по вбиттю тих людей відрубав їм голови і приніс на НКВД до Бібрки. За таку роботу він одержить великий маєток. Крім того, брали його на облаву в його селі, але з тим, що цілого його завивали в плахту. Це зізнавав той самий хлопець, який вийшов в терен на роботу і вже більше не повернув на стрічу, тільки прийшов до місцевого куща. На стрічу до їх НКВД одержав кличку "Москвин".

16.X.44 бібрцьке НКВД зловило Кота Василя з Суходолу. Він того ж дня прийшов з НКВД-истами до с. Вільхівця до одної дівчини, постукав у вікно, щоб вона відчинила і показала, де станична і зв'язкова, бо більшовик по* п'ятах ганяє за ними. Дівчини не було вдома. Тоді вони пішли до дятка, який завів їх до голови сільради, а голова сільради завів їх до одної дівчини крамарки, яку НКВД-исти забрали зі спання і заарештували. Більшовики всюди стараються підорвати авторитет організації і УПА, та викликати ненависть між Організацією, населенням та УПА. Мовляв, всяка біда, яка спадає на населення, тільки через бандерівців. Для терору і переслідування населення і орг. роботи, більшовики розмістили всюди по терені військово-НКВД-івські карні відділи. Між тими відділами знаходяться більшовицькі партизани. Відділи розміщені в таких місцевостях: Бібрка – 14 НКВД, 50 поль. поліцаїв, с. Романів – 150 військових більшовиків, які щодня роблять облави на села, Гринів – квартирує 23 більшовики під маскою рубки дров у лісі. Їхнє завдання слідити за рухом у лісі. Звенигород – 30 більшовиків під маскою стягання контингенту. Водники – 30 більшовиків (10 партизан), Підмонастир – 25 більшовиків. Один рядовик з того відділу висловився, що це все більшовицькі поляки. В селі так поводяться: перед населенням вдають, що вони українці з Волині, питають людей, чому так впали на дусі, у нас не так, в нас тримаються добре, а вас так більшовики перестрашили, що ви до нічого не здобні. Такими

* У тексті: на

балачками хочуть собі виробити довір'я в населення. Питають, хто читальню будував, що кімнати зле розміщені, хто головою був, як будували, хто за німців був, де ті люди тепер.

14.X.44 той же відділ зробив облаву на Суходіл, Вільхивець і Лопушну. В Суходолі зловили хлопця Скробацького Володимира з Глібович і одного з відділу Хмари, що ходили в село на розвідку. При тому зловлено одного чоловіка Пташка. Пташок разом з Котом Василем (відомий сексот) перевів цей відділ зі Суходолу лісами до Лопушанської колонії т. зв. Тереміж, де ненадійно зробили наскок (з тої сторони, де не було стійки) на табори Максима і зміл[ітаризованого] куш[а]. У висліді тої засідки вбито 9 людей, з того два станичних, один підрайоновий командант Софрон, 3 людей Бродича, одного з Сіроманців, який йшов на відпустку додому. Зістали зловлені 4 особи підрайон[ов]ої Тетяни, одного станичного Льва, про решту невідомо кого.

Такі облави переводяться щоденно по всіх селах. В зв'язку з тими облавами є утруднена організаційна праця, як також виконання доручень. Навіть населення до певної міри здеморалізоване і знеохочене до організаційної роботи, як також до всяких даток. Населення говорить, чому наше УПА не реагує проти більшовиків на ці акції, які переводять на наших селах. Загально населення є наставлене ворожо супроти більшовиків і говорить, що хай вже перевернуться в руїну, але хай наші б'ють тих клятих більшовиків.

Зарядження більшовицької адміністрації: ще раз приходять додаткові позики на села 20 тисяч, додатковий контингент збіжжа. Коли селяни не здадуть до кінця місяця, то зараз висилають військо, яке стягає його силою. Також масово забирають рогату худобу, мобілізують далі до 50 р. в ЧА, звільняють тільки 100% калік, також приходять набір призовників з [19]27 р. народження. Була спроба набору дівчат до робіт, але покищо здержано. Більшовики погрожують, що вивезують всіх на Сибір, а залишать тільки по одній особі на господарстві.

Поляки. Польське шумовиння (міліція) пішло на співпрацю з більшовиками, щоб нищити українство. Польсько-більшовицька міліція переслідує укр. села. Н[а]пр[иклад], більшовики разом з поляками в Підмонастирі зробили напад на церкву, зграбували церковні речі, порозкидали по підлозі, потім арештували сина священника, а священника набили. Арештований син священника в дорозі втік. У того священника зграбували цінніші речі як взуття, убрання і т. п. Лише дехто з поляків говорить, щоб українці і поляки не провадили між собою боротьби, бо ми однаково в

неволі. Українське суспільство живе під постійним страхом переарештування і облавами. Тепер найбільше облави проходять в Бібреччині. Бібреччина найбільше терпить як матеріально, так і фізично. В цьому терені населення до крайности здеморілізоване і знеохочене до орг. роботи. Стрілоччина і Ходорівщина є також під сильними облавами, але населення тримається на душі.

13.IX.1944 р. більшовики силою 100 бійців та багато поляків зробили облаву на села Воля Велика, Стільсько, Глухівець, яка рівно ж засягнула ліси в поблизу тих сіл. В часі облави – трусу на ліси, натрапили більшовики на озброєну групу людей, з якою зв'язався бій. В цьому бою впало 38 більшовиків та один з озброєної групи, яка також втратила цілий свій табір. Наші відділи УПА відступили в сторону Миколаєва, а більшовики пішли в напрямі Бібрки. Характерним випадком є, що трапився випадок в часі облави в с. Мочари, Бродки, Глухівець. Тут переходячі бійці не то, що не грабували нічого, але навпаки, казали поховати все, що мають лише на верху, говорячи, що вони тепер не беруть, але по них можуть прийти такі, що будуть грабувати.

15.IX.44 до с. Демні прийшло 2 боєвиків із сотні Голуба. Розвідавши, що в селі знаходяться більшовики та що вони квартирують на кінці села. На одному підвір'ї вони стрінули одного більшовика, який нічого не казав. Зорієнтувавшись, що тут знаходяться більшовики, нема куди втікати, вони пішли, один в кімнату, а один в напрямі виходу з підвір'я. При вході стрінулись з п'ятьма більшовиками, які тому нічого не робили, бо думали що це господар, а другого вбили на підвір'ю. Більшовики втекли, вбитого негайно похоронено. На другий день приїхало НКВД до того господаря та питалося, де подівся труп, якого вони вчора лишили. Не довідавшись нічого, вони забрали батька й дочку, батька по короткому допиті звільнили, а дочку задержали. ...*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 95-109.

* Закінчення документа не подається, оскільки воно дублює інші документи.

№ 130
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

14 листопада 1944 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць жовтень 1944 р.

Сокальщина

24.9.1944 р. більшовики зробили облаву на ліс від Корчина до Зубкова. В тій облаві на краю зубківського ліса зловили одного зубківського чоловіка Яремка, що йшов з ліса додому. Яремка відставляли до Комарева на погранзаставу. По дорозі наїхали на засідку АБ. Зчинився бій, де загинуло 3 більшовиків, а двох ранено. Яремка відбито. В часі бою більшовики спалили 4 господарства.

Дня 24.9.1944 р. до Горбкова приїхало зі Сокаля дві підводи більшовиків о год. 12-ій. Прокурор, замісник голови райвиконкому і 7 міліціонерів для їх охорони. Вони зробили мітінг і призначили головою сільради Заяця – східняка (піяк, голова сільради в Тартаків) і заявили, що коли йому що-небудь станеться, то ціле село буде відповідати.

Дня 25.9.1944 р. до Сокаля приїхало 5 авт бійців з фронту та привезли зі собою 50 псів. Загальний стан псів в Сокалі доходить до 200 штук, котрих щоденно школять.

Дня 27.9.1944 р. відбулась облава на ліс Бір біля Перв'ятич. Участь в облаві взяло біля 80 більшовиків з підводами. Автами переїхали через ліс, обстрілюючи його. При облаві не зловлено нікого.

Дня 28.9.1944 р. зі Сокаля прийшло багато агентів НКВД в розвідку на села.

Дня 1.X.1944 р. мають вийти на розвідчу роботу по селах жінки, котрі до цього часу вишколювалися при Сокальському райпарткомі.

Дня 28.9.1944 р. до Тартакова вернув з фронту ранений Глушко Володимир, який оповідав, що на фронті страшні бої. Всі новозмобілізовані на фронті українців женуть без зброї на фронт. Перед лінією фронту дають кріси. Всі червоноармійці переконані, що краще згинути вдома, як іти на фронт.

Дня 3.X.1944 р. більшовики зробили облаву на ліс біля Волсвина, де стаціонувала АБ під кермою Чоса. Облаву розпо-

чали ранком. Окружили ліс з трьох сторін. Приїхали 17 автами та одною танкеткою в числі около 600 осіб. Внаслідок облави згинув командир АБ Чос і один ранений. Більшовики зловили під час цієї облави в с. Волсвині 17 мужчин та 1 дівчину.

Дня 4.X.1944 р. НКВД переводило пробну облаву з псами, яких було біля 50 штук, пси було добре не вишколені та порозбігалися так, що бійці мусіли їх ловити, а деякі залишилися в господарів. Того самого дня переведено точну ревізію на цвинтарі в с. Горбкові, де знищено багато пам'ятників на гробах, розкинено кілька мурованих гробівців, а також зрубано хрест на могилі.

Дня 5.X.1944 р. 3 дезертирів з ЧА, які йшли на Волинь, повідали таке: на фронті панує велике безладдя. В передову лінію дають людей з Західної України та Польщі. Зброю дістають ті, які відходять в передову лінію, а ті, котрим не стало зброї, остають ззаду та закопують трупів і збирають зброю. Коли вони в цей спосіб озброються, то їх також відсилають в бій. Бійці змовляються та цілими групами переходять на сторону ворога. Дезертири оповідають, що їх півторатисячна військова група була все в змові, та чекала лише нагоди, щоб здатися в полон. Новобранці, не одержавши зброї, питали командирів, чому їм не дають зброї, а один командир сказав: "Як вам дати зброю, коли недавно ваші ребята убили командирів, а самі здалися в полон". Польське населення, як оповідає дезертир, ставиться дуже ворожо до більшовиків та Ванди Васілевської. Не хочуть іти до польської армії, ховаються, розбивають уряди, та нищать всякі папери і документи.

Дня 5.X.1944 р. НКВД-исти, перебрані на цивільно, зловили в Розджалові двох людей. Ці люди мали можливість втекти, але не втікали, бо взяли НКВД-истів за своїх. Зловлених відставили до Радехова.

Дня 6.X.1944 р. в с. Громоші більшовики знайшли під підлогою школи господарський магазин, забираючи усе. При цім арештували голову сільради (великого провокатора) і інших людей.

6.X.1944 р. приїхало 2000 більшовиків до Сільця Белзького та Пархача і там заквартирували. Вони говорять, що з пархачької стації будуть від'їздити на фронт. Зі собою мають багато ранених. Вони роблять сильну нагінку на мужчин. [В] деяких господарів, яких вони мали за підозрілих, зривали підлогу і викидали зі стодоли збіжжя. В одній стодолі вирізали стіну і знайшли в криївці 3 молодих хлопців, яких забрали і вивезли в сторону Мостів Великих.

Дня 10.X.1944 р. в сс. Бобятин, Лучиці, Лещатів, а також і полях відбулася більша облава. В Бобятині зловлено 18 осіб і одного вбито. Цей чоловік сховався в комин горальні, але зрадив

себе тим, що заглянув, бо хотів переконатися, чи більшовики вже від'їхали. В Лучицях зловлено одного старшого мужчину. В Лищатові зловлено раненого, якого забрали разом з його батьком. В Бобятині зловили більшовики 8 мужчин і 3 жінки – одного вбито, який хотів застрілити більшовика, але тому, що фінка затялася, більшовик його випередив. Під час облоги були випадки, що більшовики стріляли за людьми нецільно. За те їх командири сварили, називаючи їх “бандерівцями”. Летючки, що були в той день розвішані, ховали до кишень, говорячи, що будуть їх вдома читати. Деякі бійці, знайшовши лист до Сталіна, кричали: “Як можна оплугавлювати такого нашого батька”. Цього самого дня, переїзджачи через с. Копитів, більшовики зловили районного пропагандиста Ірчина, якого звільнили 22.X.1944 р.

Дня 12.X.1944 р. голова сільради в Горбкові в п'яному стані зайшов до одної хати, де вечеряли 3 бойовиків СБ. Побачивши їх, хотів стріляти, але жінка підбила йому фінку до гори. Один боєвик вистрілив в нього кілька разів, голова разом з двома пограничниками втікли до Тартакова. Пограничники погубили шинелі, шапки та залярмували Сокаль, що в Горбкові є сотня “бандеровців”.

Дня 15.X.1944 р. більшовики арештували в с. Зубкові двох людей, що жили на Млиниськах, Семенюка Теодора і Мельника Івана. Їх відставили до Сокаля.

Дня 17.X.1944 р. на Забужжі більшовики розоружили польську поліцію і привезли до Сокаля на НКВД.

Дня 17.X.1944 р. до с. Копитова приїхало 2 більшовиків тайняків. Вони ходили по хатах та питали, де є наші хлопці. Жінки нічого не відповідали, більшовики говорили, чому нічого не говорите, чому не говорите правду і ще питали за хлопцями з сотні. Саме тоді приїхало 5 пограничників і пристанули біля хати даної господині. Провокатори, які саме прийшли до цієї хати, просили, щоби господиня їх сховала. Господиня їх сховала в хаті, але довідавшись від сусідів, що це провокатори, прийшла до хати і хотіла їх вигнати. В той час, як вона відмикала хату, прийшло двох пограничників, вона їм видала тих людей. Такі комедії по селах є на деннім порядку.

Дня 17.X.1944 р. на Бендюзі з пограничної застави відійшло 15 бійців на фронт. Їх місце заступає 15 мужчин з Бендюги. Того ж дня між Бендюгою а Вількою на Ключівських сіножатах більшовики виорали пограничну полосу, щоби можна було пізнавати перехід людей через границю.

Дня 19.X.1944 р. до с. Спасова приїхала фіра більшовиків в числі 6 бійців. Двох з них зайшли до Сороки Михайла за бакуном.

В хаті застали його сина, обох забрали і відвезли до Сокаля. Того ж дня більшовики, вертаючи з Шарпанець, де збирали контингент, в Лучичах стрінули на дорозі двох мужчин і їх пострілили.

Дня 19.X.1944 р. в с. Сільці Белзським заїхало авто з моста в ріку. Автом тим проводив п'яний шофер, внаслідок цього кілька більшовиків поломало собі руки і ноги.

Дня 24.X.1944 р. до с. Спасова приїхали більшовики за гордовиною. Ходячи по хатах, стрінули боївку СБ. Ті в самообороні постріляли більшовиків.

Дня 25.X.1944 р. більшовики почали масову вивізку українських родин в Сокальським районі. Вивезли родини СС-ів і українських повстанців в таких селах: Горбків, Копитів, Стенятин і Поториця.

Радехівщина

Дня 27.9.1944 р. більшовики в силі 120 бійців переїздили з Лопатина в напрямі Топорова. Шукали за бандеровцями, через переїзджаючи села. В тому зловили одного чоловіка, а одного легко ранили, який втік. Оба зловлені були українці.

Дня 28.9.1944 р. наші залапали одного НКВД-иста, який був на розшуках в с. Тоболові. Його переслухано і віддано до СБ.

29.9.1944 р. НКВД в силі 30 осіб прибули до с. Хмільна, зробили наскок на одну стодолу, в якій спало 4 мушчин. Їх половлено. Забрали всіх до Лопатина. Двох було з СК, а двох звичайних громадян. До запланих один НКВД-ист сказав: "Вот зволоч з вас, до бандеровцов не йдете і в ЧА також не йдете". Стодолу, в якій вони спали, спалили.

Дня 30.9.1944 р. наші зробили засідку на більшовиків біля Бишева, які переїзджали до Спасова в числі 4 осіб, одною підводою. У висліді бою є один більшовик ранений, а решта втікло.

Дня 1.X.1944 р. головними дорогами з Радехова на Топорів в сторону Бродів переїзджали автами совіти з жінками і різними господарськими речами. Переїзджаючи питали за дорогою до Радивилова. І питали, хто є в Бродах. Цего самого дня більшовики зробили вночі заставу в с. Сушно. Зловили двох людей з СК, яких відставили до военкомату в Радехові. Того самого дня в Дмитрові були совітські льотчики з Мазярні Каранської, вони стрінули на вулиці одну дівчину, яка держала на руках свою малу сестричку. Її питали, де чоловік. Вона, сміючись, відповіла: "В лісі". На другий день до її хати приїхало 10 більшовиків, де почали переслухувати ту дівчину і її рідню, вкінці виявилось, що вона

чоловіка не має. В селі зловили двох мужчин, яких по двохднєвому переслуханні звільнили.

Дня 1.X.1944 р. відділи НКВД і ЧА в силі 200 бійців приїхали до Виткова, закатерувалися, перестояли одну ніч, пішли рано лісом на Радованці, Корчин і робили перешуки. НКВД в числі 30 осіб перебралося в цивільні одяги, ходили по хатах, просили, щоб їм дати щось поїсти. Багато розпитували про більшовиків, вдаючи з себе людей з УПА, та як збирають контингент для УПА. Коли господиня, відповідаючи, що вона про щось таке не чула, ті пояснювали наш рух, рівно ж сказали господині, що всі в селі мусять співпрацювати з нами, бо інакше ми заставимо силою збирати харчі для УПА і виряди. Коли вкінці нічого не одержали, від'їхали далі до Радехова.

Дня 5.X.1944 р. приїхало автом з Лопатина 25 більшовиків, які перевели стислу ревізію в двох розконспірованих громадян в с. Оглядові та забрали корови згаданим громадянам. Це все робили на донос одної жінки, яка дала список розконспірованих громадян.

Дня 7.X.1944 р. в с. Бордуляки пропало без вісті двох сексотів, які признались, що забрали зброю від більшовиків, щоб бити "бандерівців". Їх зліквідовано, зброю забрано.

Дня 9.X.1944 р. до с. Немилова зі Щурович приїхало 50 більшовицьких партизан, переважно поляки, зрабовали село, питали за одною жінкою, яка є районою, і від'їхали назад до Щурович.

Дня 12.X.1944 р. група більшовиків в силі около 100 бійців їхала перед вечером в напрямі Лопатина, взяла з собою арештованих, стріляючи дорогою.

Дня 13.X.1944 р. більшовики робили летунські вправи на[д] лісом між Холоєвом а Топоровом, стріляючи з літаків по лісі гарматками і скорострілами.

Дня 9.X.1944 р. з львівської тюрми повернула дівчина Костюк Емілія, літ 22, зі села Хмільно, яка зістала арештована через НКВД в Лопатині. Оповідає про переживання тюремні і про тортури НКВД, які стосують до в'язнів. Щоденно по чотири рази протоколюють, по дві години денно держать в воді по шию, в страшній спосіб б'ють гумовими палками, в дуже брутальний спосіб відносяться, морять голодом, що третій день дають сухий харч, хліб і солену рибу та не дають води. Запроваджували її під шибеницю та пробували вішати. Протоколюючи її так 43 рази. За кожним разом примінювали щораз то інші методи терору. Дівчина по виході з в'язниці є хорою.

Дня 10.X.1944 р. з в'язниці лопатинської випустили більшовики дві дівчині, яких сильно тортували, щоб там їх заломати. Дівчина оповідає подібні методи більшовицького терору, як оповідає дівчина з львівської в'язниці.

Дня 11.X.1944 р. пе[ре]ходячи з Топорова до Лопатина більшовики в силі 120 бійців перевели ревізію в [с.] Монастирок Оглядівський, де арештували Маковецького Петра. Зв'язавши руки дротом, забрали до Лопатина, а опісля відставили до Львова.

Дня 13.X.1944 р. більшовики в силі около 700 бійців обложили Щуровичі і поблизький ліс, а опісля з літаків і з гарматок били по лісі і на село. Внаслідок цього згоріло дві stodoli. Того дня перевели більшовики облаву на сс. Станиславчик, Монастирок Брідський та довколишні ліси. Облава почалась в год. 5-ій, більшовики по обстрілі лісів з гарматок і кулеметів приступили до розшуків по селах Станиславчик і Монастир Брідський. В акції брали участь війська НКВД і частина ЧА. Піхота, кіннота та два танки і 600 бійців. Перевели труси по господарських хатах та господарських будинках. Зловили 6 громадян в Монастирку Брідським і 8 в Станиславчику. Під час акції більшовики зрізали хрест на могилі "Борців за Волю України" в с. Станиславчик. О год. 16-ій зробили мітінг, на якому говорили про здачу контингенту. Говорили, що знають, що господарі мають наложені два контингенти. Один для них, а другий для "бандерівців". Від'їхали до Бродів о год. 18-ій, забираючи зі собою арештованих громадян.

Дня 15.X.1944 р. більшовики в силі 300 осіб обложили і перевели облаву в лісі Грицеволя. В с. Грицеволя зробили мітінг, на котрім гов[о]рили, що поляки мусять відійти в Польщу, а тут лишуться лише українці, бо тут є Радянська Україна. В лісі і в селі не зловили нікого.

Дня 16.X.1944 р. більшовики, переїзджаючи в силі 120 бійців з Топорова до Лопатина, злапали на полі при праці Боруцького Миколу з села Трійця. Йому закидують, що він є зв'язаний з бандерівцями та брав участь в бою на Потоках, в дні 10.9.1944 р.

Дня 16.X.1944 р. на воєнкоматі в Лопатині зголосився один совітський партизан, який сказав, що волить іти до ЧА, ніж має за 170 рублів тут бути і боятися поодиноких куців бандерівців.

Дня 17.X.1944 р. о год. 9-ій рано війська НКВД в силі 120 осіб окружили село Гуту Бабинську і Щури. Перевели докладні ревізії, шукаючи за чужими людьми і зброєю. Рівно ж шукали за "Батьком", "Мстиславом" і одною жінкою з чотирма дітьми.

В днях 19.X.1944 р. відділи НКВД повели акцію на с. Полове. Ведучи більші розшуки по господарських будинках, зловили около 30 осіб, різного віку і полу. В тому запали двох наших людей, які скрилися в криївці в стирті соломі. Їх зловили зі зброєю. Арештованих відставили до Радехова, рівно ж арештували господаря і зліквідували господарське майно.

В днях 20.X.1944 р. НКВД з відділами ЧА в силі 800 бійців повело акцію на сс. Розджалів, Ордів, Бишів, Забаву, Сушно, Тоболів, Торки, Збоїська. В с. Ордові застрілили одного нашого чоловіка, а одного зловили. Коло с. Торків знайшли бункер, в якому знаходилося 4 особи. З з місцевого Самооборонного Куцця, а 1 з боївки СБ. Їх забрали зі зброєю. Бункер цей показав дезертир з відділу, який пішов на службу НКВД.

Дня 21.X.1944 р. о год. 14-ій до с. Станиславчик приїхало окло 300 бійців ЧА, які закатерували в селі. З більшовиками приїхав голова сільради Садовий. Того ж самого дня до с. Хмільно 3 автами приїхали війська ЧА, які розпродали всю бензину і дальше не їхали. Хтось доніс на НКВД до Лопатина. На другий день приїхало НКВД, арештуючи кілька підстаршин, яких хотіли розстріляти за саботаж. Наказали червоноармійцям іти і відбирати бензину від людей. Ті це зробили.

Дня 21.X.1944 р. в с. Барилів згинула трагічною смертю дівчина Мацьків Ксеня, літ 22, член ОУН, причина смерті була через це, що покійна найшла на міну.

Дня 21.X.1944 р. до с. Станиславчик повернув дезертир з ЧА з фронтової лінії Карпат. Оповідає про великий голод в ЧА, сильні бої і великий огонь німців. Разом з ним втікало 50 бійців з Київщини. Оповідає, що щоденно втікає з фронту велика кількість бійців. Того самого дня приїхало НКВД автом в числі 15 осіб до с. Оглядів. Шукали за громадянином Стецем Іваном і його жінкою. Не знайшовши згаданих, поздіймали вікна з хати на це, щоб хата стояла пустою.

Дня 23.X.1944 р. НКВД в числі около 90 бійців о год. 4-ій рано наскочили на с. Хмільно і запали 5 мужчин. Між ними запали 2 членів ОУН. Того ж дня перевели труси в с. Пустельник біля Топорова. Шукали за мужчинами і зброєю. Під час ревізії кололи штиками землю, шукаючи криївок по городах, як рівно ж по столах в сіні і соломі. Не знайшовши нічого, вернули до Топорова. Того ж дня в с. Підкарань коло Холоєва 3 НКВД-исти напали на господаря, вирізали два пні меду від пчіл та, грабуючи речі оджеві, відїхали до Холоєва.

Дня 24.X.1944 р. більшовики в силі 120 бійців робили заставу

вночі коло Гради за Холоєвом, від сторони Камінки. Такі облави по шосах і роздоріжжях та корчистих теренах відбуваються дуже часто.

Кам'яничина

Більшовики стягнули зараз в терен Кам'яничина около 3000 війська для ліквідації бандеровців. Від 7–10.X.1944 р. перевели облаву в терені лісів: Лодина, Горпин, Дернів, Тадані і Пиви (по одній стороні Буга), Яз[е]ниця Руська, Незнанів, Полонична, Гута Полоничька, Чучмани, Заболотів, Яблонівка, Побужани, Грабова, Соколя (по другій стороні Буга).

Дня 8.X.1944 р. більшовики почали наступ на ліс Незнанів–Соколя, обложивши всі важні дороги і лінії. В лісі були відділи Скали, Лиса і один куш, які прийняли бій, що тривав 8 годин. У висліді бою з нашої сторони 10 вбитими, зі сторони більшовиків около 300 вбитих.

На мітингу в Бузьку більшовики призналися до 120 вбитих, а бандеровці мали 600 вбитих, 1000 зловили, а всіх було 5000. Наші люди бачили, як більшовики вивезли з ліса 6 повних авт ранених. Крім цього, на Грабовій поховали 15 старшин, в тім одного полковника, якого забрали до Бузька. По акції арештували 15 селян з с. Соколи (підростків і старих) і казали в Бузьку, що це бандеровці і що це їх зловили в лісі. Останньо дійшли вже до цього степеня, що нічю роблять на терені Кам'яничини засідки на лініях і дорогах, на котрих сподіваються переходу наших частин та поодиноких людей.

Дня 5.X.1944 р. боївка СБ наткнулась на заставу НКВД в Стрептові, вив'язалась стрілянина. Наших втрат не було. Втрати більшовиків покищо невідомі.

В Новомелятинському районі проголошена мобілізація дівчат уроджених 1924, 1925, 1926 рр. (18, 19, 20 літні). Їх мають правдоподібно вивезти в Донбас на роботи.

Велика скількість поляків в супереч договорі про від'їзд в Польщу приїзджають до районових центрів. Всі говорять: “Нех нас позабійов, ми сен з тонд не винесеми, бо там стрешни глуд”. Майже всі ці поляки є на услугах НКВД. З фронту втікає велика скількість волиняків та з надзбручанських районів. Щоденно є по 5-6 чоловік в кожній станиці нашого терену. Ховаються по стодолах так, що дядьки не знають, що там хтось є.

З Новомелятинського району останньо більшовики змобілізували 29 учителів і їх всіх забрали до ЧА. В Желехові є дві учительки східнячки, що стоять в стислому контакті з НКВД.

На похороні голови сільради з Хренова, що був вбитий, було 50 більшовиків з Мелятина зі штабу НКВД. Начальник НКВД виголосив промову, де між іншим сказав, що упавший був найкращим працівником совітської влади в Новомелятинському районі.

В Новомелятинському районі совітські агітатори роблять мітинги, на яких говорять, що в такому-то а в такому місці (вигадують) вбили скільки-то (подають великі числа) “бандеровців” і велике число забрали в полон. Між іншим говорять, що здобули в “бандеровців” танки і гармати. Такі мітинги роблять систематично.

Дня 9.X.1944 р. відбулася облава в с. Сілець Беньків на мужчин. Під час акції спалено господарство Оленича Андрія. Решту майна більшовики skonфіскували.

Дня 11.X.1944 р. робили більшовики облаву на с. Товмач і поблиські ліси. Зловлено капітана італійця.

Дня 12.X.1944 р. до с. Батятч прибуло НКВД і кількох жидів з Камінки Струмилової. В господаря Курівця Івана побили вікна в хаті і пограбували хатню обстановку. Причиною було це, що він за німців купив для себе жидівську хату.

13.X.1944 р. арештовано в с. Товмач Цвика Михайла. На допитах питали його, хто збирав і магазинував збіжжя. Того ж дня пограбували все його майно.

Дня 13.X.1944 р. арештували більшовики в с. Батятчах Клима Михайла. По двох днях його випущено.

Дня 15.X.1944 р. з невідомих причин згоріло в селі Зубовміс[т] 5 stodіл зі збіжжям.

Дня 15.X.1944 р. НКВД під час акції в с. Сілець Беньків арештувало двох молодих хлопців. Їхні господарства та господарства їхніх сусідів спалені.

Того ж дня зробили під церквою мітинг та грозили спаленням села, коли мужчини не зголосять до ЧА.

Дня 16.X.1944 р. приїхали до с. Зубовміст НКВД-исти і забрали 4 господарів. Їхнім родинам призначили зложити на протязі одного дня 10 м картопель і 10 м збіжжя.

Дня 17.X.1944 р. в с. Ворожбин застрілив більшовик Курочко Андрія, літ 36. Того ж дня забрали більшовики зі с. Незнанова трьох дітей, кажучи, що везуть їх в школу.

Дня 20.X.1944 р. зробили більшовики облаву на с. Рокити, де зловили 4 господарів. Зловлені досі не вернули домів.

Дня 21.X.1944 р. арештували більшовики в с. Добротворі Секуту Івана, тому, що його син не зголосився до ЧА. Сикута сказав, що його сина забрав Мазяр Михайло. Мазяра зараз арештовано.

Того ж дня арештовано в с. Добротвір селянина Давидовича Петра літ 45 і відставлено до Камінки Струмілової.

Дня 25.X.1944 р. під час облави в Сільці Беньковім спалили більшовики 3 господарства і забрали 2 мужчин. Того ж самого дня була облава в с. Побужани. Нікого в селі не зловлено, тільки вбито боївкаря СБ Пантеру.

Дня 26.X.1944 р. більшовики робили облаву на лісі біля села Чучманів Заболітних. В облаві брало участь кілька сотень більшовиків з 3 танками та арматами. Облава тривала два дні. Під час облави зловлено 20 людей з Золочівщини. На нашому терені не зловлено нікого. Того ж дня НКВД з поляками приїхало до села Яблонівки. Робили ревізію в хаті Ковалика Івана, пограбувавши хату, від'їхали.

Дня 27.X.1944 р. у висліді облави на село Язиницю Руську арештовано Ткачшин Марію. Зібрали жінок з підлісних хат, привели до авта, коло якого стояв завинений в коц сексот. Більшовики сказали жінкам обернутися до авта, а відтак сексот вказав на згадану Ткачшин, яку арештували і відвезли до Камінки Струмілової. Того ж дня ніччю більшовики поробили застави в селі Таданях. Ранком в селі арештували 4 дівчині, котрих забрали до Камінки на НКВД.

Постій, дня 14.XI.1944 р.

П. Дорош*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 175-180. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 127-133.

* Надпис у титулі.

№ 131
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

15 листопада 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць жовтень 1944 р.
(продовження)

Золочівщина

Звітний час проходив даліше під знаком облав, арештувань, збирання контингенту, побору мужчин до війська.

15.X.1944 р. роблено облаву в с. Коропець. Зловлено 12 мужчин. Двох розірвало себе гранатами в бункрі. 16.X.1944 р. більшовики робили облаву в с. Віцень (польське). Зловили 40 мужчин.

17.X.1944 р. була облава в с. Жуків. Зловили 5 осіб.

18.X.1944 р. була облава в с. Ремезівці. Зловили 4 мужчин. В одного з них знайшли тризуб. Цей тризуб прибили йому цвяхом на чолі, також вирізали йому тризуб на спині ножом в скірі.

19.X.1944 р. зроблено облаву в с. Коропець. Зловили 5 мужчин. В згаданих облавах брало участь 300 більшовиків.

4.X.1944 р. була облава в с. Вороняки. Її спровокували поляки, говорячи, що бандерівці збираються в лісах коло Вороняків, щоб напасти на стацію в Золочеві. Польські поліцисти, що брали участь в облаві, спалили одно господарство.

18.X.1944 р. в с. Вороняки була облава. Під час неї розбито самооборону. В боях впало 20 більшовиків без жертв з нашої сторони.

13.X.1944 р. роблено облаву в с. П[л]угів, Підлипцях. В першому селі зловлено около 40, а в другому 24 дівчат. Їх відставлено до Підволочиськ копати картоплі.

1.X.1944 р. більшовики обкружили села Бужок, Розваж, Закомар'я, Підлисса, Ожидів. Зловили 30 мужчин і 2 дівчині.

3.X.1944 р. більшовики силою 20 бійців робили ревізію в с. Побіч*. Арештували одну дівчину.

4.X.1944 р. більшовики силою 10 чоловік робили труси в с. Стівпин. Арештували дівчину.

5.X.1944 р. роблено облаву в с. Кути, Лісові, Годилів. В Годилові спалено одну хату, не зловлено нікого.

5. і 6.X.1944 р. більшовики силою 600 бійців робили облави на ліс і села Рижани, Баймаки, Грабина, Боложині[в], Соколівку.

* У тексті: Побач

В Баймаках на полю зловили дві дівчині. В тій же станиці шукали за раненими, спалили одну хату. В Соколівці зловили 7 мужчин.

8.X.1944 р. роблено облаву на закомарські ліси. Розбито самооборону. Під час облави впав повітовий провідник Ворон (ранений дострілився).

1.X.1944 р. попав в засідку коло с.Закомар'я д. Дармоїд, член самооборони. Його ранили і забрали на НКВД.

27.X.1944 р. арештувало НКВД одну дівчину в Закомар'ю, одну в Скваряві. Арешти дівчат загальне явище.

15.X.1944 р. в Краснім більшовики робили облаву силою 250 бійців. Арештували дві дівчині.

24.X.1944 р. більшовики робили облаву на гологірські і унівський ліси. Під час сутичок впав один стрілець з УПА.

19.X.1944 р. роблено облаву на станимирський ліс. Знайшли криївку зі зброєю і харчами. В Станимирі спалили два господарства. Коли більшовики вертались ніччю з цієї облави, стрінулись коло Глинян з боївкою в силі 7 чоловік. Впало 4 більшовики, без наших втрат. Під час бою червоні спалили в Глинянах 3 господарства. В сутичці впав начальник НКГБ в Глинянах. Під час облави в с. Розворянах около 20.X один стероризований більшовиками мужчина всипав 6 криївок, в яких зловлено 10 мужчин. Одного розстріляно. В Скнилові роззброїло НКВД сільську міліцію під замітом, що вона співпрацює з бандерівцями.

25.X.1944 р. в вечір НКВД в Краснім на станції робило провірку документів, а потім сильно пильнувало стацію (казали, що бандерівці мають напасти на стацію).

24.X.1944 р. в Підгайчиках здезертирував один лейтинант. Він говорив, що за час кватерування його частини в Підгайчиках здезертирувало 36 осіб, старшин і підстаршин.

В Глинянах відбудовують ткацьку фабрику. В терені орухомляють гарбарні, горальні і млини.

Є чутки, що з області прийшов наказ до НКВД, щоби на акції з військом їхали 2-4 НКВД-исти (бо багато їх вбивають). До кожної майже школи дали більшовики по кілька учительок зі сходу. В цілому терені проводять мобілізацію мужчин від 18-45 років. Є села, де майже всі зобов'язані цій мобілізації мужчины йдуть до военкоматів. Частину їх пускають додому, частину вивозять в напрямі Львова.

По селах більшовики роблять мітинги. Грозять вивозом на Сибір всіх тих, що дають контингент і помагають бандерівцям.

Починають робити засідки ночами. В с. Кути 3 більшовиків засілось на стриху в одного дядька і вбили на подвір'ю жандарма

з відділу УПА. В селах близько районів НКВД-исти, перебрані на цивільно, ходять ночами вдаючи вояків УПА. Просять хліба та говорять селянам, щоби дещо переказати до своїх – до ліса (Юзьковичі, Кути).

Появляються дезертири з ЧА, питають за зв'язками, переважно з Галичини і Волині. Частина польської міліції більшовики забрали в ЧА, а частина даліше їм вірно служить. Поляки на загал даліше сильно шкодять українцям, рівночасно говорячи про співпрацю з українцями. Польська банда в ковтівських лісах зловила розвідчика з відділу УПА. Йому багато говорили про співпрацю та пустили на волю. В околицях Ковтова, Віцїня*, Сасова появились малі озброєні польські боївки. До с. Хмелева (пол[ьське]) втікло 25 поляків, що служили при міліції в Олеську. Ховаються в дооколичних лісах. В лісі коло с. Коропець польська боївка з с. Біцень забрала нашому дядькові коні з возом.

До справи переселення на Захід поляки ставляться ворожо. Сили ворожі такі: Олесько – 600 бійців, Ожидів – вивантажилося 600, Золочів – до 200, Заболотці – до 150 бійців, Підкамінь – 150, Броди – до 300 бійців. Останньо появились частини ЧА в Пони[ко]-вици, Рожнів, Монастирок Брідський, Руда, Станиславчик. Число невідоме. В північних брідських лісах роблять вправи. Ночами кладуть огні, а літаки бомбардують ці місця. В с. Ражнів кинули бомбу на подвір'я, де дядько варив самогонку. Вбили його.

Красне – 200 бійців, Глиняни – 225, Сторонибаби – 100 бійців і на литовищі 25 двомоторових транспортних літаків, Куткір – 30 бійців, Утішкові – 25, Куровичі – 400 і летунський майдан має 50 літаків, склад бомб і бомбосховища, Альфредівка – 20, Унтервальден – 150, Підгайчики – 300 бійців, 10 НКВД-истів, Полоничі – 70, Задвір'я – 70, і Ляшки Кор[олівські] – 30.

Щиреччина

13.IX.1944 р. большевики силою 1000 бійців та багато поляків зробили облаву на сс. Воля Велика, Стільсько, Глухівець, яка рівно ж засягнула ліси поблизу тих сіл. В часі облави – трусів на ліси, натрапили більшовики на групу УПА, з якою зав'язався бій. В цьому бою впало 38 більшовиків та один з групи УПА, яка також втратила цілий свій табор. Акція тривала два дні. Відділи УПА відступили в сторону Миколаєва, а більшовики пішли в напрямі м. Бібрки. Трапився був випадок в часі облави на сс. Мочари, Бродки, Глухівець, що переходячі бійці не то, що не грабували нічого, але навпаки казали ховати усе, що мають люди на верху, говорячи, що вони тепер не беруть, але по них можуть прийти такі, що будуть грабувати.

* У тексті: Бциня

13.IX.1944 р. більшовики зробили облаву в с. Піски. Зловлено одного поляка та 3 мужчин, що не пішли до ЧА.

15.IX.1944 р. НКВД-исти в числі 20 осіб робили облаву в с. Містки. У висліді облави зловлено 2 місцевих мужчин.

16.IX.1944 р. НКВД в числі 150 осіб разом з поляками зробили облаву с.Поршна. Зловлено 2-ві особи, що не пішли до ЧА. За селом змілітаризований кущ мав сутичку, однак мусів уступити перед переважаючими силами.

17*.IX.1944 р. в с. Демня зробили більшовики облаву, де зловили 40 старших мужчин. Арештовано також одну дівчину, яку по допитах звільнено.

17.IX.1944 р. сотня більшовиків окружила с. Сайків. О год. 6-ій рано, маючи добрий плян та добрих курієрів, почали облаву на село. Вступаючи в село, почали стріляти на варту, яка негайно заалармувала всіх в селі. Всіх мужчин, що втікали зі села, більшовики стріляли. На цей час в тому селі знаходився д. Железов, Пугач, Карий, Вій, Холодний. Зчинився бій, в якому згинули д. Пугач, Омелян, Довбуш, Певний, Смерека, Шрам, Сокіл, Вій, Карий, Железов. Також з тими згинуло ще 6 людей місцевих. Друг Пугач згинув зі словами: "Боже, прости мені, я гину за Україну".

Більшовиків впало 19 чоловік. Між ними старший лейтенант. Більшовики спалили 30 господарств. По акції від'їхали в сторону Щерця, забираючи зі собою всіх мужчин, яких по допитах звільнено. Крім одного, якого здержано.

18.IX.1944 р. до с[іл] Попелян та Пісок приїхали НКВД-исти силою 25 осіб, щоби вивозити родини підозрілих людей. Зі села виїхали в сторону Щерця. По дорозі натрапили на озброєну групу наших, але перед переважаючими силами наша група відступила.

19.IX.1944 р. одна сотня більшовиків зробила облаву на присілок села Горбач – Гай. В часі облави вбили одного бойовика, а двох забрали живих. Арештовані по кількох днях вернулись, мовляв, їх звільнили.

18.IX.1944 р. до с. Гуменець приїхали вечером більшовики та заквартирували в селі. На другий день приїхало більше більшовиків та почали облаву у висліді якої забрали 3 місцеві родини, яких сини не пішли до ЧА, а іншим загрозили, що коли їхні сини не підуть до ЧА, то сконфіскують їхнє майно.

23.IX.1944 р. до с. Бродки приїхали НКВД-исти в числі 20 осіб. Ціль поїздки НКВД було арештувати 2 місцевих хлопців. 16 з них виїхали до с. Поляна, а останні робили розшуки в одного гос-

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): 16.IX

подаря Кухарського, де нічого не знайдено. Рівно ж в с. Поляна нічого не знайдено. З НКВД-истами був східняк Кармелюк – член УПА групи Функу.

28*.IX.1944 р. в с.Піски вивозило НКВД 4 родини за це, що їх сини були зголосились до міліції та втікли.

25.IX.1944 р. НКВД вивезло 4 родини, яких сини не зголосились до ЧА.

26.IX.1944 р. змілітаризований кущ зловив між сс. Повергів та Колодруби більшовиків (прокурора нар[одного] суду в Комарні, 4 поляків міліціонерів, та одного візника українця, який працював як сексот. По коротких допитах їх зліквідовано.

27.IX.1944 р. до с. Черкаси приїхали більшовики силою одної сотні і зробили облаву на село. Село вони обставили вже о 3-ій годині ранком. Під час облави арештовано одного стрільця, та забрано одного господаря, що в нього був стрільний порох. Цих арештованих забрали до Щерця. Вертаючи із Черкас до Щерця, зустріли НКВД-исти по дорозі двох хлопців, що не пішли до ЧА. Одного застрілили, а другого забрали зі собою.

25.IX.1944 р. до с. Гутиська приїхав НКВД-ист, що був в польській армії. Двох наших людей зі змілітаризованого куща придержали його та зліквідували.

26.IX.1944 р. до с. Поляна приїхало вечером 20 НКВД-истів, заночували, а рано пішли на місце криївки групи УПА-Функу. По дорозі зустрілись вони з військовою групою Січовика. Обминувши стійки, натрапили на табор. Група, заскочена несподіваним приходом більшовиків, відступила.

29.IX.1944 р. до с. Глинка (присілок Гутиська) приїхала група НКВД-истів в числі 17 осіб, а з ними східняк з УПА групи Функу. Зробили ревізію в одного чоловіка, де був магазин, нічого не знайшовши, від'їхали, забираючи господаря зі собою. З Глинки поїхали на с. Гутисько, де рівно ж перевели розшуки, але, як і в першому разі, так і тут нічого не знайшли. В поворотній дорозі до Щерця змілітаризований кущ зробив засідку на вертаючих більшовиків. У висліді засідки вбито 11 більшовиків та знищено одно авто. Ранений східняк Степовик попав живим в руки. Втрати куща: 1 вбитий і 1 ранений. На слідуючий день приїхала сотня більшовиків та спалили на Гутиську 19 господарств, 4 особи застрілили. На Мочарах спалили 7 господарств, 1 чоловік спалений, 1 вбитий. На присілку Глинка спалено 4 господарства.

1.X.1944 р. НКВД приїхало до с. Демні арештувати родини підозрілих їм людей. Арештовано одну жінку, а решта родини втікла.

* В подібному тексті (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171): 24.IX

Комарянщина

4.X.1944 р. о год. 18-ій донесла розвідка, що до с. Повергів приїхало 54 більшовиків, з цього 6 на конях, а решта возами. Між ними було 34 поляків з Бучал та Хлоп і Комарна. Решта це НКВД-исти та члени воєнкомату із Комарна.

Група ім. “Перуна” в числі 40 осіб (повітова охорона) вирушила з місця свого постою та лісом дійшла на місце засідки. Між сс. Грабівно і Підзвіринцем (місце засідки) на краю ліса група окопалася та приготувалася до зустрічі з НКВД. О коло год. 15.30 більшовики виїхали із села Грабівно та їдуть в напрямі лісу на засідку. На переді їде кінна стежа в силі 5 осіб. Падають останні слова приказу. Всі приготуються до зустрічі з ворогом. Частина роя (4 особи з одним скорострілом) висувається в поле на віддалі 100 м від лісу, щоб взяти під обстріл передню стежу на конях. По довгій хвилі наїжджає повільно стежа. Не помітивши нас, переїжджає спокійно даліше. У віддалі 200 м від стежі їдуть вози (8). Кожний прицілюється. Паде приказ вогонь. Всі роди зброї відкрили вогонь. Серед наїзджаючих ворогів склалась паніка. Багато поляків та НКВД-истів паде трупами. Налякані стрілами коні втікають на поблизьку долину або в сторону села Підзвіринець. Кілька більшовиків (5), що чудом врятувались від куль, залягли в рові та почали обстрілювати ліс. Кількох інших (3) повзають в сторону села Підзвіринець, однак їх викінчили крісовим вогнем. Всі арештовані (8), що їх везли більшовики зі собою, втікають в напрямі лісу до нас. По дорозі НКВД-исти, ті, що залишились (5) в рові, вбивають одну жінку з поміж арештованих, а 7 мужчин втікає в ліс. Між ними 3 дезертирів з ЧА – українців Бережанщини, що їх зловили поляки під с. Повергів. Повідомлений куц Морозенка заходить залягаючих НКВД-истів іззаду. 3 москалів вбиває, а 3 поляків ловить живими. З причини скорого вечора не було можна шукати за полишеною зброєю, крім забраного одного кріса, фінки та 7 кружків до “Дехтярова”. Вбитих поляків та НКВД-истів начисляють около 45 осіб. Між вбитими правдоподібно був заступник голови Райвиконкому та заступник начальника НКВД. Між нашими було ранено 2 легко в руку.

Один рій на чолі з д. Чорнієм пішов в сторону с. Татарінова і Підзвіринця, щоб забрати решту більшовиків та поляків. Під с. Підзвіринцем д. Чорній випередивши групу, підійшов під одну копицю сіна під якою лежали поляки, які серією із фінки та стрілами із кріса тяжко ранили д. Чорнію, який по 7 годинах тяжкої муки помер.

4.X.1944 р. група “Перуна” зробила засідку на НКВД-истів та поляків між сс. Грабівно, Підзвіринець. Разом всіх було 54

особі. З того вбито 42 особи. Зі сторони групи Перуна один вбитий, а один ранений легко в руку. Цього ж самого дня поляки з Комарна та поблизьких польських сіл почали обстрілювати ліс між Андріяновом.

Ніччю з 4 на 5.Х.1944 р. військо силою 120 осіб прибуло до с. Підзвіринець на облаву. Облава почалась 5.Х.1944 р. на ліс та села під лісом. Поляки спалили 22 господарства в с. Грабівно, з с. Татарінова забрали 50 мужчин. По допитах, які переводили в Комарні, всіх вивезли в сторону Рудок. На вагонах написали "Бандеровці".

5.Х.1944 р. поляки спалили в Комарні на Діброві (передмістя Комарна) 5 господарств. Одна стара жінка ранена згоріла. Цього ж самого вечера робили поляки в Комарні стислі розшуки та контролювали дома. Кожній дім обставляли, аж щойно тоді ходили по мешканнях.

6.Х.1944 р. поляки разом з НКВД-істами робили облаву на с. Татаринів. У висліді облави зловлено 100 старших мужчин, які відставили до в'язниці в Комарні. По допитах всіх арештованих звільнено. Того самого дня старший лейтенант вислав групу бійців силою 70 чоловік, щоб всі разом з головою сільради провірили ліс. Бійці пересиділи цілий день на крайочку ліса, а вечором вернулись до села і на запит, чи перевірили ліс, відповіли, що так.

7.Х. 1944 р. поляки зробили облаву на с. Татаринів. Село сильно пограбували. Були випадки, що стягали навіть взуття з людей, та вишивані сорочки. Наприкінці облави запалили одну хату. Все військо, що було в Комарянщині, виїхало в сторону Городка, а на їх місце приїхали партизани силою 100 чоловік.

8.Х.1944 р. партизани зробили облаву на с. Підзвіринець і забрали 107 мужчин, яких по допитах майже всіх випущено.

9.Х.1944 р. згадана група робила облаву на Татаринів та Повергів. В Татарінові вбито 3 мужчин, одного старого а 2 молодих.

10.Х.1944 р. знова ця сама група зробила облаву на сс. Блятівка та Новосілка. Там знайдено магазин збіжжя (1 вагон). З Новосілки забрали 2 господарів. Там вбито 2 місцевих та німецьких хлопців.

Городеччина

НКВД веде по селах Городеччини розвідчу роботу, монтує сітку сексотів. Останніми днями почали організувати міліцію по селах, мовляв, щоби зберегти себе перед "бандеровцями".

Кожного дня вивозять більшовики з Городеччини контингент прямо на фронт. Кажуть, щоб селяни здавали контингент, бо від цього залежить ситуація на фронті. Проголошено в цілій Городеччині загальну мобілізацію від 16-50 років.

На летовище, яке зробили більшовики в с. Цуневі, зганяють щоденно з сіл робітників на роботу. Беруть навіть мужчин віком до 60 років.

Яворівщина

7.IX.1944 р. арештовано в с. Сернах Кісіля Андрія – солтиса, книговода Гладиша Івана.

8.IX.1944 р. в с. Порудні арештовано Лещинського Івана, бувшого солтиса.

9.IX.1944 р. большевики зробили облаву на с. Хоросниця. В часі облави вбили Гарабаха Михайла, що втівав в полі.

10.IX.1944 р. вбили більшовики в с. Селеська Гринишина Тимка, літ 54, що сидів на городі та не хотів встати, коли до нього прийшли більшовики. Того самого дня ранили Салана Андрія, що тікав перед облавою в ліс.

На другий день більшовики зробили облаву в селі Селиськах, де зловили 6 мужчин. 4 випустили, а 2 ще придержали.

В с. Свидниці арештували більшовики солтиса – Павука, якого до сьогодні не випустили.

В с. Великі Очі під час облави зловлено 5 українців.

Голова райвиконкому в Краківці наказав сесію голів СР та вчителів, на яку наказав принести зі собою слідуючі відомості до районного осередку: 1. Списки обліку землі, та живого і мертвого реманенту. 2. Скільки дворів. 3. Скільки засіяно зернових культур по селах, 4. Скільки спалено будинків німцями та бандерівцями. 5. Скільки вбито людей німцями та бандерівцями (в окремих рубриках). На сесію прибуло на 200 осіб всього лише 20.

По терені вештаються більшовики, перебрані в дуже дрантиве убрання. Вдають дуже бідних, жебраків, калік, роблять засідки на людей, яких хочуть виловити до ЧА.

10.IX.1944 р. здобуто слідуючі документи від більшовицького старшини, командира НКВД в Краківці. В тих інструкціях пише слідуюче:

1. Взяти під увагу всіх зрадників Батьківщини, запроданців, прихильників ворогів, членів УПА, ОУН, і УНРА, злочинців, власників домів, ресторанів, великих крамниць, прислужниць німецьких старшин, проститутток, урядників, дезертирів ЧА та людей, що мають зброю.

2. Підшукати таких людей, що будуть такі відомості доносити.

3. Зробити список домів та членів родин.

4. Вбитих людей німцями та бандерівцями.

5. Члени родин, яких пішли в СС дивізію "Галичина".

6. Списати пограбоване державне майно та забрати його.

7. Забрати від священників всі церковні записки, а самим священникам запропонувати з'явитись на НКВД (без грубостей, делікатно).

Про сильний страх більшовиків в Краківці свідчить плян їхньої оборони всіх установ та заводів на випадок "нападу" бандерівців на Краковець.

19.VIII.1944 р. впав в руки НКВД відомий лікар д-р Липа Юрій в часі переходу фронту. Липа Юрій виїхав з Яворова на с. Бунів, де його зловили більшовики та в звірський спосіб замордували. Липу і ще 4 повішено, а опісля похоронено невідомо де.

26.VIII.1944 р. большевики окружили ліс від сторони Лукавця та Корівіці і почали обстрілювати ліс з гранатометів та артилерії. В цьому лісі знаходився загін УПА в силі 500 стрільців, які прийняли бій. Про вислід бою не подано, але натомість подано, що в цьому бою деякі люди попали в полон, а також деякі, будучи окружені, самі себе постріляли. Між іншими постріляли себе к-р Дністер, пров. Славич і пров. Карпо, бо від цього часу ніхто не бачив їх у терені.

В с. Цитуля більшовики зловили станичного, який мав при собі фінку та пістоль. Його забрали до Янова, де він сидить до сьогодні.

Більшовики стягнули більшу кількість ЧА на бльокаду лісів в північній частині янівських лісів на місці бувшого полігону. Ці війська будують шатра, мовляв, це на відпочинок Червоної Армії.

Ходорівщина

13.X.1944 р. год. 16 ходорівське НКВД в числі 30 осіб наскочило на господарство Довбенки Степана з села Піддністрян з метою зліквідувати рій змільтаризованого куща ч. 5, котрий приміщувався якраз в того господаря. Повище згаданий кущ, не знаючи, що НКВД приїхало, щоб їх зліквідувати, скрилися в повищезгаданого господаря до криївки. Скрився тому, щоб не наражувати села на небезпеку. НКВД, котре приїхало просто до згаданого господаря на подвіря і без найменших розшуків, почало копати в тому місці де була криївка. Докопавшись до стелі криївки (стеля була з грубого гияля-патиків), кинули гранату,

котра нічого не зробила. Члени змлітаризованого куща в числі 15 осіб, котрі сиділи цілий час в криївці, бачучи своє безвихідне положення, порозривали себе своїми гранатами. Того самого дня в той час зловили ще 3 людей, котрі не були в криївці, їх пов'язали дротами та забрали зі собою.

Того самого дня год. 17.30 куш ч. 4 зробив засідку за селом Чорторя а селом Піддністряни з метою відбити повищезгаданих арештованих.

Вислід засідки: знищено одно товарове авто, вбито 8 НКВД-истів, 5 ранено.

Наші втрати: Вистріляно кількадесять штук набоїв і один вбитий. Також вбито тих 3 арештованих в часі облави. Імя і прізвище подам у теренових вістях.

2.IX.1944 р. Ходорівське НКВД в год. 14-ій разом з польською міліцією (разом 9 осіб) арештувало двох хлопців з с. Ляшки Горішні: Мрука Івана та Кучменду Михайла. Рій змлітаризованого куща під проводом ройового д. Сокола зробив засідку, з метою відбити арештованих. Вислід засідки: відбито арештованих, вбито одного НКВД-иста (сержанта) і одного польського міліціонера. Всі інші були тяжко та легко ранені, з котрих один помер на другий день. Втікаючі погубили шапки та зброю, так, що до Берездовець, де містилася польська міліція, зі зброєю прийшло лише 3.

Здобуто 2 кріси, 1 фінку, коня та віз, та деякі матеріяли на яких були списані українці, а також був список донощиків, які мали зв'язок з НКВД. Наші втрати: вистріляно 55 штук набоїв та 1 граната.

Постій, дня 15.XI.1944 р.

/Юра Сурмач/

П. Максим*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 187-192. Оригінал.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 133-138. Частину подібного тексту вміщено в документі "Вісті з терену від 1.X-15.X.44 р." (ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 156-171).

* Надпис у титулі.

№ 132
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

18 листопада 1944 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
(за листопад 1944 р.)

1. Радехівщина

Дня 28.X.44 лопатинське НКВД арештувало в с. Ляшків Шанківського Гриця, члена ОУН, псевдо Доброволець. Він мав при собі ручну гранату і, скориставши з того, що не робили при ньому ревізії, розірвав себе гранатою, коли гнали його на протокол.

Дня 27.X.44 до с. Адамівка* приїхав на відпустку озброєний в фінку один поляк. Говорив, що поляки в Польщі ведуть повстанчу збройну боротьбу проти большевиків, що місцеві поляки є глупі, тому що співпрацюють з большевиками, що розвал ЧА є неминучий.

Того самого дня до села Хмільно приїхало 8 енкаведистів з Лопатина, між якими був поляк Вільшовський, працівник на НКГБ, який пострілив 22-літню Шморгун Теофі[л]ю, яка померла, залишаючи однолітню дитину.

Дня 28.X.44 арештувало НКВД двох українських громадян в с. Дмитрові: Куцупира Трофима і Левицького Михайла. Їх арештовано на підставі доносів сексотів та за співпрацю з УПА.

Дня 2.XI.44 до с. Щурович приїхало автом 32 енкаведистів, які зажадали від голови сільради показати їм родини “бандерівців”. Коли голова сказав, що в нього таких нема, тоді енкаведисти кинулись на голову сільради, побили його та назвали його “бандерівцем”. Опісля кинулись в село, зрабували 11 штук свиней, кілька штук овець, курей і виїхали назад до Лопатина.

3.XI.44 до одного села в Сокальщині вернувся українець аж з-за Уралю, який був там на роботі, та оповідає, що на Сході є крайній голод, що в колгоспах орють жінками в той спосіб, що запрягають по кілька жінок до одного плуга. Цей чоловік оповідає страхіття нужди і біди “в щасливій радісній країні”.

3.XI.44 на терені Сільця Бенькового (Кам[’я]неччина) появились скинені німецькими літаками парашутисти. Вони говорять, що були в рядах СС “Галичина”, що Німеччина звільнила всіх

* У тексті: Академівка

в'язнів українців включно з Провідником Бандерою, що всіх робітників змобілізовано до війська, яких зараз перевишколюють і мали б їх перекидати на зади ЧА.

Того самого дня до Львова прибув Хрущов з Радехова, де відбув конференцію з районовими урядами Лопатина і Радехова. Супроводжувало його 5 авт бійців та чотири лімозини. Обабіч шоси Кам'янка–Радехів є сильні застави військ НКВД. Сам Хрущов і його секретарі були убрані в червоні кожушки. Причина і ціль приїзду невідома. Того самого дня цілий уряд Лопатинського району був звільнений, а на його місце прийшов новий.

3.XI.44 о год. 6-ій ранком війська ЧА і НКВД в силі 2000 бійців розпочали облаву на трієцько-топорівські ліси і села Топорівщини. Війська обступили ліси від сторони Тур'є. Від сторони Станіславчика, Монастир Брідський, від Топорова, Бажанів, Пустельника, Нивиць і Трійці потворили сильні застави з кулеметів, гранатометів і гармат і почали наступ на ліси. Населення сильно цим застрашилось. Деякі почали втікати до ліса і попали на большевицькі застави і їх большевики помордували. Жертвою впало 6 молодих хлопців з с. Трійця: Федишин Дмитро, Федишин Яків, Боднарук Петро, Дідух Степан, Боруцький Дмитро, Юзькевич Гаврило. Всі симпатики і юнаки. Їх большевики пов'язали дротами і били так сильно, аж шкіра потріскала, повиколювали декотрим очі і покололи тіло. На останку всіх розстріляли. По лісі переходили у віддалі 5-10 м один від другого. Всі горбки і місця, де могли бути криївки і бункри, скололи дротами, шукаючи за магазинами. У висліді знайшли 4 харчевих магазини. Під час цієї акції в с. Трійця зловили ще 5 людей, з яких трьох старших звільнили додому, а двох молодих забрали до Лопатина. В часі акції в Монастирі Брідським зістав вбитий друг Комар, член СБ. Друг Комар був вбитий, втікаючи під рікою Стир від большевицької застави. Большевики забрали трупа, завезли до села і питали одного господаря, що за один і де мешкає. Господар показав обістя забитого, тоді большевики спалили будинки вбитого і його вкинули в огонь. Рівно ж спалили господарство того господаря, що вказав будинки друга Комаря. Ніччю большевики втягнулись в сторону Станіславчика, а звідтам рушили в сторону Нивиць і Манастирка Оглядівського. Автомашинами і панцерками від'їхали в Топорів.

4.XI.44 в ранніх годинах большевики обступили села Нивиці, Колісники, Монастир Оглядівський, Гуту Бабинську і Оглядів і рушили через ці села і ліси в сторону Дмитрова. В Нивицях зловили большевики раненого, якого господар, місто до криївки,

заніс до ліса. Його большевики в страшний спосіб змасакрували і розстріляли. В цім самім лісі зловили большевики одного молодого чоловіка з Нивиць, якого сильно побили. Цей привів до бункра, в якому крилося 11 мужчин з с. Нивиць. В цих бункрах большевики їх всіх зловили. Зловлених большевики забрали до Лопатина, де сидять в тюрмі. Під час акції знайшли при допомозі собак 1 бункер з товщем.

7.XI.44 в цілому терені як і районних пунктах большевики перевели мітінги з нагоди річниці Жовтневої революції. Усі були в підхмельному стані. Поміж ними можна було запримітити сильну ворожнечу. В Радехові під час святкового мітінгу війська ЧА і НКВД почали між собою сварку, у висліді чого один червоноармієць пострілив тяжко старшину енкаведиста, за що НКВД хотіло його арештувати, тоді бійці ЧА кинулись на НКВД і почали між собою бійку. Бійку старшини ЧА зліквідували, обстоюючи за своїми стрільцями. В районі Лопатина теж прийшло до бійки між відділом партизан НКВД і бійцями ЧА. У висліді один забитий, а один тяжко ранений з бійців НКВД.

Цього самого дня в с. Трійця посварилося двох енкаведистів на мітінгу. В дорозі до Лопатина один другого пострілив так, що цей на місці загинув.

7.XI.44 в с. Дмитрові кватируючі льотчики посварились з НКВД-истами, де прийшло між ними до бійки. Льотчики придержали двох енкаведистів.

9.XI.44 в цілому терені НКВД і їхнє військо перевели арештування розконспірованих родин українців. Майже з кожного села забрали від 2-10 родин. Їх забрано до районних пунктів, а майно skonфісковано.

10.XI.44 НКВД району Лопатинського під сильним конвоєм ескортувало арештовані українські родини до Радехова, де має бути створений карний лягер. Ці родини мали б дати до цього лягру.

Цього самого дня війська ЧА – льотчики з Радехова, Кривого і Холоєва частинно виїхали на Схід під кордон Японії.

12.XI.44 війська НКВД перевели акцію на с. Немилів, шукаючи за відділами УПА і за розконспірованими родинами, яких з початком вересня відділ СК відбив у транспорті до Радехова. У висліді акції зловлено одного члена СК, якого забрали зі собою.

Цього самого дня большевики перевели акцію в с. Ператин, шукаючи за мужчинами, які мали відійти в ЧА. Зловлено трьох старшин мужчин. Цього самого дня в с. Криве невідомий тип вбив старшину льотчика. Правдоподібно, що це мали зробити

самі бійці льотчики. Зараз з Радехова приїхало НКВД з військом, обступило село і робили в селі обшуки. В селі нічого не знайдено, тільки спалено 6 господарств і від'їхали до Радехова.

2. Сокальщина

26.X.44 большевики робили облаву в селі Свитазові в силі 300 осіб. Зловлено 7 осіб, в тім числі б[увшого] станичного. При ревізії в нього знайшли літературу і український прапор. В тім дні НКВД вивозило родини в цілому Сокальському районі. Вивезли 25 родин. Деякі з бійців виявляли незадоволення з вивізками.

26.X.44 приїхали большевики за контингентом до с. Спасова. В тому селі арештували поліцая Сидора Нестора і ще двох мужчин.

27.X.44 о год. 5-ій ранком приїхало около 500 большевиків з Корчина і обступили село Розджалів. Около 50 бійців ввійшло в село, а решта пішла в ліс. Вони пішли в ліс під хутори, в яких квартирував курінь УПА, який саме відступив в ліс. Большевики прийняли з відділом бій, що тривав три години. В бою впало по стороні большевиків 26 осіб, 274 ранених і 50 полонених, яких з місця звільнили. Наші втрати: 6 вбитих, 11 ранених. Під час облави большевики спалили 14 господарств на Андріївці і від'їхали в напрямі на Корчів.

27.X.44 до с. Стенятина приїхало 3 бійців, це був прокурор і 2 енкаведистів. Зробили збори, на яких прокурор говорив, щоб "бандерівці" виходили з лісів, а кара буде їм дарована, бо з того, що вони сидять в лісах, нічого не буде. Він казав, що місто Самостійної України завоюють для себе півтора метра землі.

27.X.44 год. 5-а рано приїхало до с. Розджалова 50 большевиків і зробили облаву на село. Стисло перешукали деякі господарства і від'їхали до Радехова.

28.X.44 о год. 7-ій рано приїхало до с. Спасова 9 авт большевиків на облаву. Було їх всіх около 230 осіб. Приїхали з Сокаля і Радехова. Обложили село, ходили по хатах і питали за зброєю і "бандерівцями". Шукали по ліжках та шафах, скринях, але не в кожного господаря. В деяких хатах взагалі не шукали і не говорили, за чим прийшли. Посиділи трохи і пішли. Не найшли нічого. Забрали лише кілька старих мужчин і голову сільради та від'їхали до Радехова.

28.X.44 большевики перевели облаву на с. Первятичі. Мали список деяких свідомих громадян і питали за ними.

29.X.44 до с. Андріївки прийшло около 50 большевиків з погранзастави Комарів. Вони зловили одного мужчину і відійшли

в напрямі Комарева.

29.X.44 до с. Копитова приїхало двох большевиків і перевели мітинг. На мітингу говорили, щоб селяни вибрали земельну комісію, яка поїде до Львова на курс, а опісля верне і буде розділювати землю між селянами.

29.X.44 з м. Сокаля виїхали пограничники за Буг на облави. Вернули 2.XI.44 і привезли з собою 17 бійців важко ранених.

30.X.44 НКВД нав'язало собі тайну поліцію в с. Сілець Белзький, яка має складатися з 15 осіб. Їм видали коротку зброю. Того ж дня большевики возили стовпи до Буга і говорили, що будуть на бродах снувати дроти, бо кажуть, що там переходять "бандерівці".

30.X.44 большевицькі війська, які стаціонували в сс.: Куличків, Прусинів, Сілець Белзький і Пархач виїхали мабуть на фронт.

Дня 4.XI.44 був бій біля с. Яструбич відділу УПА з большевиками. У висліді бою впав командир Євшан*. По большевицькій стороні є кілька вбитих і ранених.

7.XI.44 зліквідовано в Поздимирі сексота, за донощицтво на НКВД. Коло вбитого залишено картку з відповідним написом. На другий день большевики читали цю картку і сказали: "Що заслужив, то й получив".

9.XI.44 і 10.XI.44 большевики робили засідку на дорозі Поздимир–Яструбичі і Поздимир–Волсвин. На цей час тими дорогами ніхто не переходив.

6.XI.44 большевики, які вертали з Зубкова з облави, стрінули по дорозі кількох стрільців з відділу УПА. Большевики відкрили по них вогонь. У висліді один стрілець вбитий.

7.XI.44 на цілому терені большевики святкували свято жовтневої революції. Участь у святі брало військо, шкільна дітвора і адміністрація. Українське громадянство участі в святі майже не брало. Під час свята большевики в терені порозліплювали різні кличі.

7.XI.44 в Радованцях представник з району Радехова робив мітинг, на якому підкреслював конечність здачі дарунків для ЧА. Місцеві громадяни відповіли, що вони погоріли і не можуть стягнути дарунків.

10.XI.44 большевики обложили с. Переспа, котре тримали обложене через два дні. В селі не зловили нікого.

6.XI.44 зроблено засідку в первятицькому лісі на НКВД, котрі приїхали до села Первятич, ходили по хатах та ловили людей. Вислід засідки: трьох зловлено, 1 вбитий, 3 пропало без вісті, а 4 втекло до Сокаля.

* У тексті: Явшан

7.XI.44 зроблено засідку на полі між Переспую а Тартаковом. Знищено трьох визначних большевицьких районих діячів.

3.XI.44 до с. Радованець приїхало 8 авт большевиків. Вечером НКВД ходило по хатах та розпитувало, хто робив вінок на могилу і таблицю.

На другий день згадані большевики виїхали до Яструбич.

9.XI.44 вивезено зі Сокаля з переходячого лягру 6 автами людей до Львова.

18.XI.1944 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 145-147. Копія.

№ 133

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 5 грудня 1944 р.]

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць листопад 1944 р.

1. Ходорівщина

а) Большевики:

Від 1.XI–15.XI.44 перевели большевики облави в слідуєчих селах: Підгірці, Ляшки Горішні, Ляшки Долішні, Загіречко, Новосілки, Вербиця, Молодиньче і Черемхів. Під час облави зловлено 91 особу, вбито – 6, спалено господарств – 23.

Село обступили о год. 22-ій вечером і тримали його в облаві до год. 5-ої ранку. Щойно по дуже сильному обстрілі села підходили в село та робили сильні труси. В більш підозрілих господарів зривали підлоги, перекопували землю в стайнях і стодолах.

В часі облави на село Ляшки Горішні в часі від 1.XI–6.XI.44 вбили большевики 6 осіб та арештували 15.

В часі облави на с. Молодиньче спалено 1 особу.

Крім арештувань, в Ляшках Горішних наложжи большевики

ще й контрибуцію: 1000 кг вівса, 500 кг хліба, 10 шт. безрог, 100 кг масла, 600 шт. яєць, що його треба було здати до 48 годин.

В часі тих облав грабували сильно населення. Деколи облави переводили вони виключно з метою наживи і грабунку. Ось конкретні факти: до с. Черемхова і Молодиньча приїхали червоні партизани ніби на облаву, а фактично вони сильно пограбували село, забираючи безроги, корови, коні, убрання, взуття, білля та харчеві продукти.

Крім тих сіл большевики грабували ще інші села: Новосільці, Городище Королівське, Чорторию, Загіречко, Демидів, Буковину, Сугрів.

В с. Загіречку у Велинського Михайла накидали до розчиненого тіста заболочені чоботи, щітку, а до збіжжя натовкли шкла та його вимішали.

Від 15.XI–30.XI.44 переводили большевики арешти у підозрілих осіб.

В с. Залісцях арештовало ходорівське НКВД Ілечка Федя, закидуючи йому приналежність до “бандерівців”.

15.XI.44 в с. Сугрові арештувало НКВД голову с[ільської] р[ади] Закорченого Івана, закидуючи йому “зв’язки з бандерівцями”.

17.XI.44 ходорівське НКВД арештувало в с. Бортниках Ухана Івана.

7.XI.44 п’яний НКВД-ист вибив вікна в Кутної Анни. Стрілець Вовк вбив його.

11.XI.44 в с. Вербиці вбито командира партизанів, що приїхав в село грабувати.

14.XI.44 в с. Городищі Королівським вбили большевики Шоробуру Степана.

14.XI.44 Голова Ходорівського району переїздив з с. Молодиньча до Черемхова. В дорозі виїхав на засідку, що її урядили стрільці куща ч. 1. У висліді засідки голова райпарткому ранений, що по двох днях помер в Ходорові, та один НКВД вбитий.

Окупаційна влада наложила в терені новий контингент по кілька вагонів на одно село.

В Ходорові квартирує 40-НКВД-истів, 22 бійців ЧА, та 30 з “істребительного баталіону”.

В звіттовому часі розпочали большевики вивози.

В с. Ляшках Горішних вивезли большевики 2 родини, в с. Новосільцях 4 родин (між голову та секретаря с[ільської] р[ади]).

22.XI.44 большевики хотіли вивезти ще більше родин в с. Новосільцях, але люди, попереджені, повтікали. Большевикам вдалося зловити тільки одну стару жінку, яку забрали, та сконфіскували майно тих родин, що їх мали вивезти. В дорозі до Ходорова на них була приготована засідка. Стрільці, що були на засідці, вбили 6 НКВД-истів, 2 поляків, та ранили ще 7 НКВД-истів і відобрали в них все пограбоване.

1.XI.44 вивезли большевики з с. Вовчатич одну родину.

25.XI.44 зміцнили большевики охорону моста в с. Бородчицях.

29.XI.44 до Бавзи Анни в с. Чорторії прийшов незнаний чоловік і просив, щоб господиня дала йому їсти (говорив, що вертається з ЧА). За кілька хвилин приїжджає на подвір'я цієї господині ще кілька большевиків автом і рівно ж просять що-небудь з'їсти. Господиня дала і тим большевикам молока, а незнаний використав момент і втік вікном. Большевики зробили паніку і почали стріляти, а на кінець арештували господиню та сконфіскували все її майно (цей дезертир, як виявилось опісля, був один із тих, що приїхали автом).

б) Поляки:

Надалі ведуть себе супроти українців визиваючо. Відношення їх до українців стає подекуди дуже напружене. Вони, крім доносів на НКВД, беруться до грабунків, а навіть мордують безборонних жінок.

29.XI.44 в с. Красна Гора (польська колонія б. Берездовець) замордували поляки жінку Гриневич Катерину, р[оків] 88, що верталася з с. Малехова* від своїх родичів.

2. Новострілеччина

а) Большевики:

15.XI.44 із сторони Стрільськ їхало підводою 3 НКВД-истів з зрабованим від українських селян майном. В с. Ходерківцях зустріли на дорозі господаря, що їхав порожньою підводою і його задержали та казали завести себе до Бібрки. Господар погодився, переложив ці речі на свою підводу, а большевики пішли погрітись в хату. Тимчасом господареві накучилось ждати на НКВД-истів і він сів на підводу і поїхав в невідомому напрямі. Погрівшись вийшли большевики на дорогу і не застали вже нікого, ні господаря, ні речей. Один з них сказав: "От "бандьора" вдьор, бодай була наволоч оставила пулімьот. И з чем ми тепер повернем к свои части".

Адміністративна влада району Стрільськ повідомила неофіційно, що вкортці відбудеться генеральна облава на ліси

* У тексті: Желехова

та села. Це була т. зв. “сталінська облава”, яку переводитимуть червоні партизани силою 200 тисяч мужчин.

Від 15.XI.44 до 30.XI.44 перевели большевики облави на слідуючі села: Ліщин, Дуліби, Грусятічі*, Баківці, Стрілиська Старі. В часі тих облав зловили большевики 10 осіб “нестроевой” – стариків від 50-55 років.

30.XI.44 перевели большевики облаву в с. Бертешів, де зловили 2 дівчині.

1.XII.44 перевели большевики дуже сильну облаву на сс. Девятники, Ятвяги, Юшківці і Луг б. Ятвяг. В облаві брало участь 300 большевиків. В с. Девятниках вбили большевики 3 особи. В Лузі знайшли криївку, в котрій вбили також 3 особи. Знайшовши криївку, большевики вбили ще й дочку господаря, в котрого була криївка, а самого господаря і жінку арештували, спаливши господарство.

В с. Девятниках втратили большевики 55 вбитими (за їхніми словами). В цей час в с. Дев’ятниках стояв відділ УПА. Большевики завважили його, відкрили по цьому сильний вогонь із всіх родів зброї (відділ цей вицофався в ліс). Командир приготував стрільців до оборони, в часі котрої большевики наступали 3 рази, але безуспішно. Відділ вийшов без втрат, завдавши большевикам сильного удару. В часі оборони відзначився один скорострільчик, що своїм вогнем спинював наступаючих большевиків.

5.XII.44 до с. Юшковець приїхало зі сторони Стрілиськ 3 авта большевиків та окружили народній дім. Ввійшовши в середину, зірвали підлогу та почали копати. Відкопали криївку – магазин – де була замагазинована аптичка, папір, література, машини до писання і лампові радія. Крім цієї криївки знайшли большевики ще дві в господарів, з яких забрали двох мужчин. Під час цієї акції арештували 2 жінки і одного мужчину, крім тих, що знайшли в криївці.

3. Винниківщина

а). Большевики:

16.XI.44** перевело НКВД з Винник ревізії – розшуки в Винниках у всіх громадян українців. Декотрих арештували, але по триденному допиті випускали.

Від 29.XI–30.XI.44 перевели большевики основні облави по всіх українських селах. Під час тих облав зловили 22 особи, з яких 6 випустили, по триденному допиті, а 16 відставлено в ЧА.

В польських селах зловили большевики 320 осіб, з яких всі поголоосились в ЧА.

* У тексті: Гусятічі

** У тексті: 16.XII.44

В Винниках в поляків знайшли НКВД-исти 14 підвод зброї й амуніції.

29.XI.44 в с. Чижиках вбито 3 НКВД-истів.

29.XI.44 зробили большевики облаву на с. Селиська, де вбили одного чоловіка, який ховався в криївку, що його большевики завважили, та забрали двох мужчин до армії.

29.XI.44 і 30.XI.44 переводили большевики облаву в с. Товщеві, в часі котрої вбили 3 місцевих мужчин та чл[ена] окр. пров. д. Дана.

Ці самі відділи большевиків переводили облави в с. Черепині. В часі тої облави зловили 28 осіб. Знайшли одну криївку, в якій вбили 3 особи.

Між ними один українець із Східньої України, що перебував в тому селі. Згаданий бився до останнього набоями, кинув п'ять гранат, які одначе не вибухли.

б) Поляки:

30.XI.44 вбили поляки 14 НКВД-истів в с. Чижках з Винник.

27.XI.44 в с. Давидові вбили поляки 9 НКВД-истів.

Поляки, зловлені на облавах в польських селах, голосяться добровільно в ЧА. Дотепер зголосилось 350 осіб із всіх підльвівських польських сел.

4. Щиреччина

а) Большевики:

В цьому терені сильно большевики розвели свою сітку сексотів, які вислугуюють окупантові в різний спосіб. Тут большевики зуміли так опанувати терен, що роблять по ночах засідки, хоч і без успіху кожного разу. Такі засідки роблять большевики найчастіше в таких селах: Піски, Лани, Попеляни, Горбачі, Черкаси, Добряни. В часі одної засідки, що відбулася 9.XI.44, ранили большевики в ногу одного мужчину.

Крім засідок практикують большевики рівно ж облави на згадані села по кілька разів підряд.

9.XI.44 перевели большевики облаву в с. Черкасах, в часі якої зловили дві особи невійськово зобов'язані. Запалили 7 господарств, вбили 4 мужчин, що крилися в тому селі.

7.XI.44 большевики силою 200 осіб зробили облаву на с. Демня, де зловили 20 мужчин.

18.XI.44 зробили большевики облаву на с. Горбачі. О год. 4 ранком обступили село і тримали його в облозі до год. 12-ої. В часі облави зловили 5 осіб, що не пішли в ЧА, та арештували 9, закидаючи їм приналежність до "бандерівців".

9.XI.44 прийшло до с. Демні 3 большевики (правдоподібно з розвідки) питали за одним чоловіком по псевді. З вечера впав стріл і большевики почали просити господиню, щоб їх скрила в криївці. Господиня одначе не погодилась на це, мовляв, “в нас нема криївки”. Після того, коли вона не схотіла скрити їх, зажадали, щоб вона запровадила їх до дядя, бо хочуть висповідатись. Прийшовши до хати, арештували дядя, який в дорозі втік.

29.XI.44 щирецьке НКВД і “істребітельний батальон” робили облаву на чоловіцький ліс. В висліді облави вбили 4 мужчин. Облава тривала до год. 12 в полу[дне].

9.XI.44 в с. Демні повісили невідомі люди донощика Доскочинського. За час своєї донощицької роботи видав 20 осіб.

5. Городеччина

а) Большевики:

19.XI перевели большевики силою 70 осіб облаву в с. Річичанах. В часі облави зловили 5 мужчин.

27.XI перевели большевики облаву в с. Тучапах. В часі облави зловили 7 мужчин, одного застрілили, та арештували одну жінку. На слідуючий день перевели большевики облаву на с. Жбадин. В часі облави не зловили нікого, лише арештували одного батька, якого син втік з ЧА.

22.XI НКВД з Городка арештувало 4 дівчині з с. Добрян.

19.XI НКВД з Городка вивезло 2 родини з с. Любінь Великий.

9.XI арештувало НКВД з Янова в с. Мшані 3 господарів. Арештували їх підступом, прикликавши до хати с[ільської] р[ади] ніби в господарських справах. Рівно ж тим самим способом хотіли арештувати ще й дівчат, але ті не пішли.

Того самого вечора вбили большевики в с. Мшана 2 хлопців, кинувши гранату в середину. Після того забрали ще господаря і дочку, хату спалили.

15.XI вбили невідомі люди в с. Угорці родину секретаря с[ільської] р[ади] та кількох із “істребітельного баталіону”.

б) Поляки:

19.XI вбили больш. Гридчишина Гр[игорія]. Він вертався зі стації з Городятич і в часі дороги між поль[ськими] селами вийшли невідомі осібняки і зажадали документів. По перевірці забрали згаданого в ліс і там його вбили.

13.XI.44 робили поляки в Городку мітінг в справі виїзду за Сян.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 148-150. Копія.

№ 134
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

Січень 1945 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за грудень

Сокальщина

Дня 1.XII.44 р. більшовики перевели облаву на с. Андріївку. Під час облави зловили двох мужчин. Зловлених відвезли на погранзаставу в с. Лучиці.

Дня 1.XII.44 р. до с. Розджалова приїхало около 70 пограничників, які перевели труси та зловили 3 мужчин, котрих відставлено до Радехова.

Дня 1.XII.44 р. до Корчина приїхало 16 авт червоноармійців. Вони перевели облаву в таких сс.: Волиця Радованецька, Радованці, Яструбичі, Гоголів, Поздимир і Волсвин. Облаву переводили через два дні. Під час облави зловили кільканадцять мужчин.

Дня 4.XII.44 р. більшовики зробили засідку біля с. Зубкова. На засідку ввійшло 4 наших людей. Більшовики одного з них вбили, а 3 втікло.

Дня 6.XII.44 р. вночі в с. Ільковичах до хат, в яких кватерували більшовики, хтось кинув гранату, внаслідок чого згинуло 2 більшовиків.

Дня 9.XII.44 р. до с[іл] Спасів, Бобятин, Перв'ятичі, Лещатів і Переспа приїхало більш. військо і закватерувало в числі від 30-50 бійців на село. Ці більшовики ведуть розвідочну роботу в даних селах.

Дня 13.XII.44 р. в с. Розджалові більшовики зробили облаву, в якій спалили до 50% село. В селі згинуло 38 людей та кільканадцять осіб зловлено. Більшовики зрабували в цілості село. Арештували голову і секретаря сільради, яких відставили до Радехівського району, де досьгодні перебувають (залучую окремо протокол).

Дня 17.XII.44 р. зробили більшовики акцію на с. Перв'ятичі, в котрій впало 7 людей. Більшовики спалили в тому селі під час цької акції кілька господарств.

Дня 21.XII.44 р. відбулася облава в с. Копитові. Під час цької акції зловлено 12 мужчин, а 3 забито.

Радехівщина

Дня 28.XI.44 р. більшовики в силі около 1500 людей перевели акцію на сс. Топорів, Пустельник, Майдан, Поради, Каштеляни. У висліді акції є кілька залапаних старших мужчин, які звільнили через воєнкомат. Після облави забракло більшовикам 20 мужчин-бійців, які мабуть дезертирували.

Дня 28.XI.44 р. польська міліція і НКВД в переїзді з Топорова і Лопатина пострілили і заарештували одну свідому дівчину з с. Трійця. Дальше в дорозі заарештували крамарку того ж села, яких вивезли до Лопатина в тюрму, де перебувають до сьогодні.

Дня 30.XI.44 р. НКВД разом зі своїми спец. відділами перевели облаву на такі сс.: Ордів, Бишів, Забава, Збоїська, Торки, перешукуючи всі села. В с. Забава в одного господаря на стриху знайшли 3 мужчин, яких на місці більшовики розстріляли. Рівно ж заарештували 2 жінки, яких по кількох днях звільнили.

Дня 1.XII.44 р. більшовики в силі около 500 бійців зробили облаву на сс.: Тетевчиці і Ператин. Ці села обступили вночі, а з досвідком почали перешуки. В с. Тетевчихах зловили одного члена СКВ і кілька старших громадян. В с. Ператині залапали кількох мужчин. Більшовики перешукували по два-три рази ті самі місця.

Дня 2.XII.44 р. більшовики втретє зробили облаву на сс.: Ордів, Бишів, Забава, Торки. В с. Ордів арештували дві жінки, яких по кількаденім переслуханні звільнили.

Дня 3.XII.44 р. НКВД разом зі своїми спец. відділами перевели облаву на с. Бишів, під час якої зловили 28 людей. Зловлених відставили до Радехова на воєнкомат. Старших звільнили додому.

Дня 4.XII.44 р. більшовики перевели облаву на сс. Тоболів і Обортів. Під час облави не зловлено нікого.

Дня 6.XII.44 р. війська НКВД перевели акцію на с. Немилів. Під час акції зловили 12 мужчин, яких відставили до Радехова. Того ж самого дня більшовики перевели облаву на с. Середпільці. Під час облави вбито одного члена СКВ. Не зловили нікого.

Дня 7.XII.44 р. голова райвиконкому в Лопатині на сесії голов сільрад говорив, щоб всі мужчины, які укриваються, поголосилися на воєнкомат, де дістануть книжки і підуть до праці до села. Рівно ж закликав тих, що укриваються в лісі, щоб вийшли і спокійно будуть працювати на своєму господарстві.

Дня 9.XII.44 р. НКВД з Бродів в силі 15 осіб арештувало в с. Монастир Брідський 3 дівчині. Арештованих забрали до Бродів. По дорозі в лісі СКВ в числі 6 людей відбив арештованих.

Під час бою більшовики ранили легко одну дівчину. По стороні більш. 2 вбитих. СКВ втрат немає.

Дня 9.XII.44 р. більшовики разом з істребительним відділом з Лопатині в силі 100 бійців перевели облаву на с. Грицеволя. В згаданому селі зловлено 5 мужчин. Зловлених відвезено до Лопатина.

Дня 10.XII.44 р. війська НКВД з Топорова в силі около 50 бійців зробили облаву на присілку Тур'я, Бажани. В часі акції більшовики знайшли бункер, в якому було 7 стрільців з відділу УПА. Більшовики кинули до бункра гранату і по якомусь часі витягли звідтам 5 вбитих стрільців, 2 живими, яких забрали з собою. Арештовано також і того господаря, в котрого знайдено бункер.

Цього самого дня в Лопатині в підхмеленому стані один більшовицький лейтенант пострілив одного цивільного чоловіка, як також застрілив і одного старшину з воєнкомату. На ці стріли прийшов директор спіртзаводу і, побачивши його роботу, застрілив цього лейтенанта. Директора цього арештувало НКВД і по 3 днях звільнило.

Дня 13.XII.44 р. істребители з Топорова арештували в Топорові 3 громадян. Арештованих відставили до Лопатина. Їм закидають співпрацю з УПА.

Дня 13.XII.44 р. відділ військ НКВД в силі около 100 бійців перевів акцію на с. Монастир Оглядівський. В часі акції більшовики знайшли одну криївку, в якій було 6 мужчин. Більшовики кинули туди гранату, у висліді чого остало вбито 3 мужчин, 2 витягли живими, а одному раненому в ногу вдалося втекти.

Того ж дня в с. Нестаничах перевели більшовики облаву, де злапали 24 мужчин. Зловлених відставлено до Радехова. В тому селі спалили дві господарки.

Дня 14.XII.44 р. в с. Бишеві більшовики робили облаву, в якій зловили 2 людей. Зловлених відвезли до Сокаля. Цього самого дня більшовики робили акцію на с. Холоїв, де зловлено одного стрільця з УПА.

Дня 14.XII.44 р. НКВД з Лопатина арештувало в с. Оплицько одну жінку літ 78, а господарку її зліквідували.

Цього самого дня більшовики в числі 13 осіб вивозили дві родини зі села Адамівки над Миколаєвом, яких везли до Лопатина. Під селом Завидче родини ці остали відбиті через СКВ.

Дня 17.XII.44 р. в с. Руденко більшовики перевели акцію, в котрій зловили 8 старших мужчин. Арештованих вивезли до Лопатина.

Дня 17.XII.44 р. СКВ в числі 2 роїв зробив засідку на повертаючих з акції більшовиків, котрі переводили акцію в с. Оглядів. По

дорозі більшовики вїхали на нашу заставу. Більшовики, заскочені несподіваним наскоком СКВ, розбіглись. Залишаючи на полі бою 23 вбитих. З відділу СКВ втрат не було.

Дня 19.XII.44 р. більшовики в числі около 200 переводили акцію на с. Нестаничі, де зловлено 9 людей. Зловлених відвезли до Радехова.

Дня 20.XII.44 р. 5 НКВД-истів, перебраних за жінки, перевозило важну пошту з Радехова до Лопатина. 5 членів СКВ зробили на них засідку. Ранили двох НКВД-истів і пошту забрали.

Дня 21.XII.44 р. більшовики в районі Лопатина перевели облави в дооколишніх селах. Найбільшу акцію перевели в с. Немилів, де зловлено 5 мужчин і 2 дівчини. Зловлених відвезли до Лопатина.

Дня 23.XII.44 р. більшовики несподівано наскочили на колючню коло с. Тетевчич, на котрій кватерував відділ СКВ. Більшовики почали обстрілювати людей, які втікали з хатів. Впало 7 людей. Між ними пров[ідник] куца зі своїми референтами. Вбитих більшовики ограбили, а трупів лишили на побоєвищі. Цього самого дня відділ СКВ в числі одного роя зробив засідку на вертаючих з Топорова до Лопатина 12 істребітелів, між якими був начальник райзаготвідділу. У висліді бою вбито 7 більшовиків, а 2 тяжко ранено. Між вбитими є також [начальник] райзаготвідділу Могила. В бою здобуто: 5 крісів, 2 пістолі і деякі речі з одежі. Наших втрат не було.

Дня 23.XII.44 р. рій АБ і рій СКВ зробив засідку в лісі коло Радехова на більшовиків, які мали перевозити в'язнів з Лопатина до Радехова. Ще перед транспортуванням в'язнів стрінувся відділ з більшовицькою заставою, яка рівно ж йшла до цього ліса. Між ними вив'язався бій. У висліді бою більшовики остали розбиті. Втрати по стороні червоних 12 вбитих, по нашій стороні один легко ранений.

Дня 24.XII.44 р. коло с. Дмитрів стійковий СКВ задержав двох невідомих мужчин, які зачали втікати. Було це ранком. Стійковий вистрілив за ними два рази. Як виказалось пізніше, була це більшовицька розвідка.

Дня 26.XII.44 р. відділ СКВ перевів чистку в м. Топорові. Підмінував будинок, де кватерував відділ НКВД, висаджуючи їх в повітря. Також спалив будинки, де кватерував істреб[ітельний] батальон. Істребітельний батальон остав цілковито розбитий. Рівночасно згаданий відділ очистив дану місцевість від сексотів.

Дня 28.XII.44 р. більші сили військ НКВД (т. зв. "ковпаківці") в силі около 6000 приїхали з напрямку Дубно–Берестечко і заква-

терували в Лопатинському районі в таких місцевостях: Волиця Борилова, Руденко, Кустин, Лопатин, Хмільно, Оглядів, Нивиці і Топорів. В цих місцевостях перевели сильні труси, шукаючи за криївками. Рівночасно з цих місцевостей роблять випадки на інші місцевості. Майже в цілому терені роблять нічні і денні застави. В акціях є багато жертв місцевого громадянства. Відділи ці мають намір посунутися на захід і південь. Крім ловлення мужчин, ці відділи вивозять свідомі розконспіровані укр. родини. З Лопатинського району вивезли около 80 родин. Всі родини вивезені до Лопатина. В Лопатині переслухують, старих і малих нижче 16 літ звільняють, а молодших членів родини вивозять на Схід. Майно арештованих рабують цілковито.

Дня 24.XII.44 р. більшовики перевели акцію на с. Ператин. Зловлено 7 осіб, котрих відвезено до Радехова. Цього самого дня в с. Ордові зліквідовано родину сексотів.

Дня 25.XII.44 р. більшовики робили акцію на с. Сеньків. У висліді акції зловлено 2 ранених стрільців з УПА, котрих забрали до Радехова.

Дня 28.XII.44 р. в м. Радехів НКВД повісило нім. парашутиста, по національності українець, волиняк. Трупа не прятали через 3 дні, застрашуючи тим і місцеве громадянство, що мовляв “зроблять так із всіма бандерівцями”.

Дня 2.I.45 р. більшовики перевели акцію на с. Немилів. В часі акції зловили 5 мужчин, які крилися від ЧА. В цьому селі зробили мітінг і на другий день зголосилися кілька мужчин на военкомат. Їх зареєстрували і звільнили додому.

Дня 2.I.45 р. до с. Стоянів вернуло 2 польські родини зі Заходу. Оповідать про посилену боротьбу поляків з більшовиками.

Дня 3.I.45 р. 3 членів СКВ зробили засідку на переїзджуючих 4 НКВД-истів, яких у бою знищили. Між вбитими впав жертвою старший лейтенант НКВД Вішньовський (поляк).

Дня 4.I.45 р. в с. Бабичі хтось зліквідував одного НКВД-иста, який, вдаючи дезертира з ЧА, зайшов до села на розвідку.

Дня 5.I.45 р. до с. Нестанич приїхало на розвідку 5 більшовиків, яким вдалося зловити кількох людей, котрих відвезли до Холоєва.

6.I.45 р. перевели більшовики облаву на с. Павлів. Під час облави зловлено 15 людей, в тім одного раненого з УПА, та знайдено 6 криївок. Більшовиків водить по свідомих громадянах один поляк Мазуркевич з цього ж села.

Дня 7.I.45 р. більшовики в числі 150 людей, обложивши з

світанком село, почали перешуки. Зловлено 5 мужчин, яких відвезли до Радехова.

Дня 8.І.45 р. в м. Радехові вбито старшого лейтенанта НКВД, якого на другий день більшовики з парадом поховали.

Дня 10.І.45 р. в с. Холоїв зліквідовано НКВД-иста Кота з Холоєва. Згаданий походив з Холоєва, який постійно їздив на сусідні села в справі арештування свідомих українських людей.

Дня 7.І.45 р. більшовики перевели облаву в с. Рожанка, під час якої зловили кілька мужчин.

Дня 4.І.45 р. СКВ зробив засідку на червоних, в якій вбито заступника райпарткому з Мостів Великих. В акції здобуто 1 десятизарядку, 1 “Токар” (пістоль), 3 диски до “Дехтяра” і одна пара упряжі.

Дня 5.І.45 р. під час облави на с. Копитів (Сокаль) знайшли більшовики 2 магазини збіжжя. СКВ зробив засідку на більшовиків, які вертали з облави, де вбито начальника НКВД і НКГБ та 8 істребітелів. Здобуто один скоростріл, 2 фінки, 1 ППШ і 5 крісів. Збіжжя забрано назад. Втрати власні – жодні.

Кам'яничина

Дня 21.ХІ.44 р., починаючи від цієї дати, аж до 30.ХІ.44 р. більшовики щоденно робили облаву на Бузьку і на його передмістя. Арештували протягом цього часу 4 особи, які сидять в тюрмі в Бузьку. Крім цього придержали 3 особи, яких по переслуханні звільнили. Вивезли 3 родини. З причини сильних облав кількох громадян зголосились добровільно до ЧА.

Дня 21.ХІ.44 р. перейшов з Бузька через Яблонівку і Побужани відділ війська числом 300 осіб на Грабову, де закватерував. Звідси повів цей відділ облаву на Вовчі Ями (сокільський ліс).

Дня 23.ХІ.44 р. істребітельний баталь[й]он з Бузька перевів облаву на с. Чучмани. В часі облави зловлено 2 мужчин і 1 жінку. По кількох днях їх звільнили під услів'ям, що будуть доносити на НКВД, де знаходяться “бандерівці”.

Дня 25.ХІ.44 р. ЧА і істребітельний баталь[й]он в числі 400 бійців перевели облаву на с. Чучмани. В часі облави зловлено 2 молодих мужчин і заарештували кілька жінок, яких чоловіки не зголосилися до ЧА.

Дня 25.ХІ.44 р. війська ЧА перевели облаву на грабівський і сокільський ліс. Військо з Яблонівської кольтонії перейшло облавою простір від адамського гостинця та перевели ревізію в с. Яблонівці. В часі облави більшовики вбили двох стрільців з відділу УПА.

Дня 5.XII.44 р. арештувало НКВД в с. Яблонівці, яких відставлено до тюрми в Бузьку.

Дня 7.XII.44 р. війська НКВД перевели обласу на с. Побужани, де знайшли 4 людей, що перебували в бункрі. Причиною цього є всиа сексотів.

Дня 1.XII.44 р. перевели більшовики обласу на присілок с. Якимова, де зловлено одного мужчину, 2 дівчині та вбито 2 мужчин зі спец. відділу. Рівно ж під час цієї обласи спалено 3 господарці.

Дня 2.XII.44 р. зробили більшовики заставою ночею біля с. Убині. На заставу найшли другі більшовики. У висліді вбитий один старший лейтинант.

Дня 4.XII.44 р. перевели більшовики обласу на с. Якимів, де зловлено 2 мужчин та спалено трупарню на цвинтарі. В часі обласи один лейтинант сказав: "копайте криївки, бо тепер будуть посилені акції". На кінці сказав, що війна вже вкоротці скінчиться.

Дня 21.XII.44 р. більшовики в числі 700 бійців перевели обласу на с. Полонична. В часі обласи зловлено 3 мужчин, які були в криївці. Крім цього, заарештовано ще кількох старших мужчин, яких по переслуханню випущено.

Дня 25.XI.44 р. около 2 год. нічю війська НКВД обставили с. Добротвір. Ранком почали розшуки. При розшуках сильно грабували господарів. Арештували 6 мужчин і 3 дівчині, між ними учительку Жарську. Арештованих забрали до Кам'янки.

Дня 26.XI.44 р. робили більшовики мітінг в Кам'янці Бузькі[й]. В часі мітінгу НКВД арештувало секретарку голов[и] сільради Зубомости. Причини арештовання невідомі.

Дня 28.XI.44 р. батятицький істребітельний баталь[й]он в числі 70 чоловік витягнув з криївок в тому селі 8 мужчин. Цей іст[ребітельний] баталь[й]он їздить на обласи, де жорстоко поводитьсь з населенням та арештує наших людей.

Дня 30.XI.44 р. війська НКВД перевели обласу на с. Добротвір. В часі обласи зловлено 4 мужчин. Згаданих забрано до Кам'янки.

Дня 1.XII.44 р. при ревізії в с. Рокитах закололи більшовики дротами для розшуків чоловіка, який знаходився в солоні.

Дня 8.XII.44 р. арештувало НКВД в с. Грушка господаря Мисак Івана. В часі арештування сильно пограбили господарку. Пчоли залляли горячою водою, а мід забрали.

Дня 9.XII.44 р. більшовики в числі 100 осіб та істребітелі з Батятич вивезли зі села Добротвора 7 родин. Багатьох родин,

призначених на вивоження, не застали в дома. Майно вивезених цілком пограбили. На закінчення зробили мітінг, на котрім говорили: “Якщо решта мужчин воєннозобов’язаних не зголосяться на воєнкомат, то знищать ціле село”.

Дня 3.XII.44 р. в с. Незнанові заквартирувався відділ летунів в числі 300 бійців. На місце їхнього постою розкинено наші летючки “За що бореться УПА”. По розкиданні летючок на другий день дезертирувало 3 лейтинанти і 10 сержантів, забрали зі собою кілька парашутів та з каси гроші – подалися на Схід. Крім того, щоденно число дезертирів збільшується.

Дня 11.XII.44 р. більшовики перевели обласу в с. Нагірці, де вбили одного громадянина, а господарство його зрабували.

Дня 5.XII.44 р. більшовики перевели обласу на с. Чучмани Заболітні. В часі обласу закололи штиками станичного і господаря, в котрого він перебував.

Дня 8.XII.44 р. НКВД зорганізував в Яблонівці мітінг, на якому прочитали населенню “Звернення”. Після мітінгу вивезли одну родину.

Дня 9.XII.44 р. НКВД перевело обласу на с. Яблонівка, де арештувало 5 дівчат, яких по кількадевному переслуханню звільнили.

Дня 7.XII.44 р. НКВД з істребітелями прибуло до с. Побужани і на вказане місце сексотами знайшли бункер, де знаходилося 6 громадян. Після 4 годин бою бункер червоні розбили, а всі, які в ньому перебували, покінчили самогубством життя. При тому був ранений один істребітель і один НКВД-ист. Після цього зліквідовано в Побужанах кількох сексотів, які вказали цей бункер.

Дня 10.XII.44 р. в с. Гумницька НКВД вивезло 4 родини. СКВ намагався відбити ці родини, але не вдалося. При цім вбито 5 більшовиків.

Дня 13.XII.44 р. війська НКВД приїхали вивозити в с. Гумницька родини. Родини не застали, побили тризуб на народньому домі, вимінували могилу, зрабували майно родин, які мали вивезти і виїхали.

Дня 16.XII.44 р. більшовики в селі Добротворі заангажували всіх ковалів до роботи залізних штиків – довжини півтора метра. Кожній коваль має виробити більшу кількість цього знаряддя.

Дня 17.XII.44 р. більшовики оточили село Рокити і намагалися вивозити родини. Тому, що цих родин не застали, зрабували все їхнє майно і від’їхали.

Дня 15.XII.44 р. більшовики зруйнували Могили Героїв в с. Сілець Беньків і зрізали хрест. На другу ніч поставили люди ще більший хрест, як був давніше.

Дня 19.XII.44 р. істребітелі в с. Батятичах арештували одного громадянина і дві жінки. Жінки по дорозі втікли.

Дня 13.XII.44 р. арештовано органами НКВД в с. Незнанові двох громадян і забрано їх до Кам'янки. В Кам'янці питали їх про санітарів, ранених, місце аптек, збирачів контингентів для “бандерівців” та за молодими людьми. Всіх цих людей НКВД випустило на волю.

Дня 15.XII.44 р. впав в с. Руді д. Залізний. Цю господарку спалено.

Дня 12.XII.44 р. в м. Кам'янка Струмилова д-р о. Гнатій Цегельський виголосив на проповіді промову, в якій висловився про УПА словами: “Молодь, яка працює в УПА, подичіла в лісах і, наче лісові звірі, мурдують наших братів, бо не стало їм поляків”. В дальшій промові звертав промовець людям увагу, щоби молодь виходила з лісів.

Постій, січень 1945 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 159-163. Копія.

№ 135

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 28 березня 1945 р.]

Львівщина

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ
за лютий – березень 1945 р.

Сокальщина

Дня 21.I.1945 р. в с. Бабичі 150 більшовиків разом з істребітелями переводили вивізку свідомих родин, яких звозили до школи і там заночували. Вночі відділ СКВ разом з боївкою СБ зробив напад на школу і в бою відбив арештованих. Ворог втратив 14 убитих і кільканадцять ранених, з нашої сторони 2 вбитих і кількох ранених.

Дня 21.I.1945 р. до с. Бобятина приїхало 200 більшовиків, які завважили, як зі села вицофувався відділ СКВ. Відділ, відбиваю-

чись, вбив 4 більшовиків та кількох ранив. З нашої сторони втрат не було. При цьому більшовики застрілили 14-літнього хлопця, який вертався до села.

Дня 21.I.1945 р. пограничники в числі 60 бійців зробили наскок на село Перв'ятичі і оточили хату, в якій кватирували виш[кільник] Беркут і 2 стрільців. Двох стрільців більшовики зловили. Друг Беркут поранивши 3 більшовиків – застрілювався.

Дня 22.I.1945 р. ніччю в с. Бобятині 45 пограничників зробили засідку в середині села. В засідку влізло 2 наших людей, яким вдалося втекти. Під час перестрілки вбито одну дівчину.

Дня 22.I.1945 р. вночі 7 істребітелів арештували в с. Суховолі одну дівчину і 16-літнього хлопця.

Дня 23.I.1945 р. в с. Роліківка вночі 20 істребітелів переводили ревізії, вбили одну жінку і спалили одну хату.

Дня 23.I.1945 р. пограничники в числі 150 осіб робили облаву на с. Ганівку. Зловили 4 дезертирів з ЧА.

Дня 23.I.1945 р. пограничники в числі 200 бійців зробили облаву на с. Оборотів і на ліс. В лісі стрінулися з відділом СКВ, який відв'язався без втрат. Зате зловили підводу і вбили одного члена СКВ. На наступний день повторили облаву, але нікого не знайшли.

Дня 23.I.1945 р. пограничники в силі 150 бійців робили облаву на ліс біля Гоголева. Під час облави вбили зв'язкового друга Медведя.

Дня 24.I.1945 р. НКВД з істребітелями з Радехова забрали в с. Ператин 16 родин і вивезли до Радехова. По дорозі відділ СКВ зробив засідку і розгромив більшовиків. Родини арештовані повтікали, крім 8 стариків. Під час бою більшовики застрілили одного мужчину, кажучи до його жінки: "Бачиш, твій син убив свого батька". В бою вбито 2 більшовиків, а 4 тяжко ранено. СКВ втрат не мав.

Дня 24.I.1945 р. відділ НКВД з істребітелями в числі 40 людей, перебравшись у цивільні убрання, приїхали до с. Хмільна. Провокуючи людей, питали за відділом УПА, за раненими з УПА і іншими. Провокація не вдалася.

Дня 25.I.1945 р. більшовики в числі 100 бійців в с. Миколаївці стрінулися з волинським відділом УПА. В бою впало 4 більшовиків і кількох ранили. Відділ втрат не мав. Більшовики спалили три господарки і застрілили одного господаря.

Дня 25.I.1945 р. СКВ залапав коло с. Стирківці 2 енкаведистів з району Берестечка. На другий день приїхало з Берестечка 40 більшовиків і арештували завідуючого млина в с. Стирківці.

Дня 25.I.1945 р. до с. Кольонія Воленська (біля Волиці Комаревої) приїхало 20 пограничників і наскочило на хату, де кватерувало 2 боєвиків. Вив'язався бій, який тривав 4 години. Більшовики бачучи, що не візьмуть хати, запальними кулями запалили її. Боєвики відстрілювалися до останку і згоріли в хаті. Більшовики втратили одного ст. лейтинанта, 2 сержантів і кількох тяжко ранених.

Дня 25.I.1945 р. пограничники перевели облаву в с. Свитазові, де зловили 2 мужчин, і в с. Лучицях, де зловили 4 людей.

Дня 26.I.1945 р. пог[р]аничники в силі 50 бійців стрінулися з відділом УПА. Під час бою впало 5 більшовиків та кількох ранених. Підвідділ не мав втрат. На слідуючий день пограничники зробили ґрунтовні ревізії в Бобятині і арештували 4 дівчині.

Дня 27.I.1945 р. пограничники в числі 150 бійців перевели облаву на с. Бобятин. Під час облави заарештували 3 дівчини, одного молодого мужчину і кількох старших.

Дня 27.I.1945 р. пограничники в силі 150 бійців перевели облаву на с. [...]иці, де зловили 4 мужчин.

Дня 28.I.1945 р. пограничники в числі 20 осіб в с. Борку зловили 5 мужчин. 3 — зі села Копитова, а 2 — зі с. Борку.

Дня 28.I.1945 р. в с. Хмільно більшовики обскочили хату, в якій пере[б]увало 2 членів СКВ. Стрільці відбивались завзято, а вкінці пострілялись з крісів. Більшовиків впало 2 вбитими і 3 раненими. Про наших друзів більшовик сказав таке: "Такі молоді постріляли себе, видно, що в бандерівців є строга дисципліна".

Дня 29.I.1945 р. НКВД при допомозі льотчиків в числі 60 бійців перевело облаву на с. Підкарані. Під час ревізії стрінулися з одним боєвиком, який, відбиваючись, згинув. Більшовики спалили цю господарку, в якій був цей боєвик.

29.I.1945 р. кільканадцять членів СКВ розігнали 24 істребітелі в с. Грицеволя. 4 з них зловили живими, а інші втікли. Здобули 1 скоростріл і 4 кріси. Істребітелі були поляки, їх зліквідовано.

Дня 29.I.1945 р. в сс. Прусинові і Ванові пограничники вивезли 6 родин, яких члени воєнно-зобов'язані втекли в "Польську Радзецьку". З цієї причини з-за Солокії вернулось кільканадцять мужчин і зголосилися на погранзастави.

Дня 31.I.1945 р. більшовики в силі 150 бійців наскочили несподівано на відділ СКВ в с. Грицеволя. Вив'язався бій, в якому впало 4 більшовиків, з того один старшина та кількох ранених, з нашої сторони впало 9 членів СКВ.

Дня 30.I.1945 р. більшовики розпочали сильні акції при допомозі піхоти, кавалерії і танкеток в силі 500 бійців піхоти і 200

кінноти в Лопатинському районі зайнявши такі села: Бордуляки, Станіславчик, Грицеволя і Щуровичі. Під час облави застукали СКВ, який розбігся. Один рій СКВ застукали більшовики в хаті на присілку Медведівка (коло Лашкова). Стрільці хоробро відбивалися, вбито 4 більшовиків, а кількох ранили, одначе всі впали жертвою, крім одного, який ранений втік. Деякі важко ранені розривали себе гранатами. Тіла впавших більшовики забрали і перевезли до с. Бордуляки на пострах населенню.

Дня 1.II.1945 р. 3 членів СКВ найшли на більшовицьку заставу біля Ляшкова. У висліді 2 впало, а 1 втік ранений.

Дня 1.II.1945 р. в лісі біля с. Корчина підвідділ УПА разом з СКВ обступив лісорубів, між якими було 4 автомашини з більшовицькими шоферами, що мали заготовлений матеріал на станцію. По короткій промові, виголошеній к-ром відділу, лісорубів розігнано, автомашини спалено, а шоферів розігнано.

Дня 1.II.1945 р. більшовики в силі 400-500 бійців зробили облаву на с. Сілець Беньків. У висліді облави вбили 2 мужчин і одного ранили. Спалили два господарства а майно skonфіскували.

Дня 1.II.1945 р. военкомат при рай. Лопатин відпроваджував одну роту війська на фронт. Цю роту віпроваджував майор. При відході бійці піднесли протест та почали нарікати на майора різними словами: “Щоби тебе перша куля бандерівська не минула”. Між іншим один сказав таке: “Пощо нам було проливати тут братню кров”.

Дня 2.II.1945 р. більшовики в силі 150 бійців перевели облаву на сс.Ператин, Тетевчиці. Під час облави більшовики зловили одного члена з СКВ, який вказав місце постою СКВ. Несподівано заскочений відділ СКВ почав відступати, з чого було вбито 3 членів СКВ і 5 мужчин, які скрились до ліса. Більшовики втратили 3 вбитих і кількох ранених. На другий день більшовики заарештували 8 осіб, вивезли одну родину і від'їхали до Радехова.

Дня 3.II.1945 р. пограничники зробили вночі засідку в с. Копитові. У висліді зловлено одного мужчину.

Дня 4.II.1945 р. війська НКВД в силі 100 бійців зробили облаву на с. Тетевчиці. Закликали всіх молодих хлопців з 1928 р., забрали їх до Радехова, видали їм зброю та створили з них відділ стрибків, якому дали завдання не допускати до села бандерівців.

Дня 5.II.1945 р. пограничники в силі 120 бійців в с. Корчині обскочили хати, в яких кватирувала боївка. Боївка пробилась крізь перстень більшовиків в ліс, в лісі були застави, які вигнали

боєвиків на чисте поле. По нашій стороні 9 вбитими, а 4 раненими. По стороні більшовиків втрати невідомі. Відомо тільки про смерть їхнього командира.

Пограничники в числі від 80-150 осіб перевели ряд облав на прикордонні села, шукаючи за бандерівцями й дезертирами з ЧА. У висліді облав зловлено або арештовано двох до трьох мужчин, а деколи з нічим верталися [до] своїх баз.

Дня 7.II.1945 р. війська НКВД перевели облаву на сс. Здишів, Грушка і [Вор]ожбин. У висліді облави заарештовано в с. Здишеві 5 старших і одну [жін]ку, в с. Грушка знайшли в криївці 2 мужчин, яких забрали з собою. [В] облаві брало участь 250 бійців.

Дня 7.II.1945 р. війська НКВД перевели облаву на с. Полонична. У висліді облави вбито друга Чикаленка. Тіло його забрали до Кам'янки Струмілової.

Дня 8.II.1945 р. більшовики перевели облаву на такі сс.: Язиниця Руська, [Ли]пники, Константівка і Пиньки. У висліді облави арештували в с. Липниках [од]ну жінку і 2 мужчин, яких за кілька днів звільнили. Цього самого дня везли 11 родин зі с. Гути Полоничній.

Дня 8.II.1945 р. НКВД, переїзджаючи через с. Павлів, зрізало хрест на могилах поляглих.

Дня 9.II.1945 р. війська НКВД в числі 550 бійців перевели облаву на сс.: Добротвір, Рокети, Руда Сілецька і Сілець Беньків. Перед розшуками перевело НКВД мітинги. У висліді облави зловили 4 старших мужчин і одну жінку, а одного молодого мужчину ранили, забрали зі собою.

Дня 10.II.1945 р. в м. Кам'янці Струміловій НКВД арештувало 5 дівчат, які працювали на пошті.

Дня 10.II.1945 р. війська НКВД в силі 80 бійців перевели облаву на сс: [Сапі]жанка і Зубоміст, де зловили 2 мужчин. Того самого дня більшовики в силі 200 бійців перевели облаву на с. Сілець Беньків, де знайшли кілька криївок, в яких знайшли 6 молодих мужчин.

Дня 11.II.1945 р. війська НКВД в силі 650 бійців перевели облаву на сс. Полонична, Стриганка, Тишиця і Нестаничі. В с. Полоничній заарештували і вивезли 7 родин в числі 13 осіб, яких вивезли до Кам'янки Струмілової. В с. [Тиш]иця вивезли 2 родини, в с. Стриганка зловлено 2 мужчин. В с. Нестаничах більшовики відкрили криївку в б[увшому] фільварку, в якому перебували 18 осіб з СКВ і ПЖ. Більшовики всіма способами старалися взяти живими в полон, але ті відповіли, що краще смерть, ніж іти в полон. Більшовики почали стріляти з скорострільів і крісів

та палити, але тому, що криївки були бетоновані, це їм не вдалось. Тоді зажадали з району арматок, які їм негайно доставили. Почали бити з армат, розбиваючи бункер. З бункра вискочило 3 друзів, які почали вести рукопашний бій, вбиваючи більшовикам командира відділу і кількох (7) НКВД-истів, та кількох ранили. Під сильним вогнем більшовицьких кулеметів впали всі 18 друзів. Один з них був тяжко ранений і його більшовики забрали до Радехова, який на другий день поповнив самогубство (скочив з поверху на тротуар). Всіх вбитих на другий день похоронено в спільній могилі.

Дня 12.II.1945 р. війська НКВД в числі 550 бійців перевели облаву на сс. Ворожбин, Добротвір, Сілець Беньків, Стовпин, Топорів, Чаниж. В Ворожбині вбили одного мужчину, в Добротворі зловили 2 молодих мужчин, в Сільці Беньковім зловили двох мужчин (їхні жінки видали), в Топорові вбили двох мужчин і в Чанижі зловили 4 мужчин.

Дня 13.II.1945 р. війська НКВД в силі 600 бійців перевели облаву на сс. Немилів, Сілець Беньків, Долину і Рокити. У висліді облави в Немиліві вбили 2 мужчин, яких в жорстокий спосіб змасакували, в с. Сільці Беньковім заарештували дві жінки, в с. Рокитах зловили 2 мужчин.

Дня 14.II.1945 р. війська НКВД в силі около 600 бійців перевели облаву на сс. Стриганка, Тичок і Сілець Беньків. У висліді облави у с. Стриганці відкрили криївку, в якій було 3 мужчин. Одного вбили, а двох забрали живими. Рівно ж забрали 4 хлопців призовників і одну дівчину. В с. Тичку зловили 13 молодих мужчин, в с. Сільці Беньковім зловили 3 мужчин і побили голову сільради.

Дня 15.II.1945 р. війська НКВД в силі около 320 бійців перевели ревізії в таких сс.: Язиниця Руська, Стриганка, Браташі, Сілець Беньків, Куликів. В Язиниці Руській зрабували в 3 господарів майно, в с. Стриганці зловили 2 мужчин, в с. Браташі вивезли 5 родин, в С[ільці] Беньковім арештованих людей грабували майно, в Куликові вбили 3 молодих людей – мужчин і спалили одне господарство.

Дня 16.II.1945 р. війська НКВД перевели облави і ревізії в таких селах: Батятичі, Руда Сілецька, Нивиці, Трійця, Нестаничі, на прис. Станина (Тарнів-Мельники). В акції брало участь около 700 бійців. В Руді Сілецькій арештували і вивезли 2 родини, в с. Нивиці відділ СКВ звів бій з більшовиками. По нашій стороні один вбитий, а по більшовицькій 7 вбитими і кількох ранених. В с. Нестаничах арештували і вивезли 5 розконспірованих родин.

На прис. Тернівці більшовики наскочили на рій СКВ, який, з боєм відступаючи, втратив 2 вбитими, зі сторони більшовиків вбитий ст. лейтенант і 3 бійців. В лісі біля Павлова застукали 3 членів СКВ, які, пробиваючись в глибину ліса, залишили одного вбитого.

Дня 16.II.1945 р. зловлено на терені Кам'яниччини 4 дезертирів з [ЧА], які сказали, що утікають зі Львова, що у Львові в лагері сидить їх [...]ейшло 4 тисячі, що більшовики поводяться з ними дуже погано і т. п.

Дня 17.II.1945 р. війська НКВД в силі около 650 бійців перевели облаву на сс. Батятичі, Товмач, Немилів, Витків. У висліді облати в с. Батятичі [зло]влено 2 старших мужчин, в с. Немиліві перевели ряд рабунків, у висліді того пропав без вісті один більшовик, в с. Виткові зловили 3 мужчин.

Дня 18.II.1945 р. війська НКВД разом з істребітелями в силі около 620 бійців перевели облаву на ліси і села Сілець Беньків, Добротвір, Язиниця Руська, Топорів, Павлів, Оборотів, Тоболів. В лісі біля с. Добротвора наскочили на рій СКВ. У висліді бою: по нашій стороні 6 вбитих і 4 [...]ко ранених, по більшовицькій кількох вбитих і ранених. В с. Язиниця Руська (прис. Пеньки) заскочений більшовиками відділ СКВ почав відбиватися. У висліді бою впало по нашій стороні 14 вбитих, по стороні червоних [...]ох (причина заскочення – необережність). В с. Топорові заарештували [...] дівчат. В с. Павлові згинув д. Кащенко, в сс. Тоболові і Оборотів впали вбитими д. Чорнота і 3 друзів зловлено. В с. Оборотові заарештували голову сільради.

Дня 19.II.1945 р. війська НКВД разом з істребітелями в силі 350 бійців перевели облаву на сс. Ордів, Сушно, Полове. В с. Ордів зловили 4 мужчин, а одного вбили. Вивезли 4 родині, яких відставили до Радехова. В с. [Су]шно арештували 3 родині, яких рівно ж відставили до Радехова. В с. Полове арештували 3 родині.

Дня 20.II.1945 р. війська НКВД в силі 200 бійців перевели облаву на Торки. Перевели сильні розшуки. У висліді зловлено 13 мужчин, забрали [...] родин, майно їх сконфіскували і від'їхали до Радехова.

Дня 21.II.1945 р. війська НКВД разом з істребітелями в силі понад 500 бійців перевели облаву на сс. і ліси Тишиця, Стриганка, Здишів і Миколаїв. В с. Миколаєві заарештували дві родини, які забрали до рай. Лопатина. В лісі біля Здишева звели червоні бій з нашим підвідділом. У висліді бою було по стороні червоних 6 вбитими і 5 ранених, з того 2 ст. лейтинанти, по нашій стороні 6 вбитими.

Дня 22.II.1945 р. війська НКВД в силі 350 бійців перевели обласу на сс. Гуту Полоницьку і прис. Перекалки. Під час обласу нічого не зловили.

Дня 23.II.1945 р. війська НКВД разом з істребітєлями в силі около 300 бійців перевели розшуки в таких селах: Горбків, Лучиці, Сілець Бенків, Незнанів. В с. Лучиці арештували 11 дівчат, яких відвезли до Сокаля, в с. Сілець Бенків зловили 5 мужчин, яких забрали і заграбили їхнє майно. В с. Незнанові зловили 3 мужчин.

Дня 24.II.1945 р. війська НКВД в силі 200 бійців перевели акції по сс. Сілець Бенків, Перекалки, Незнанів, Язиниця Руська. В с. Перекалки знайшли криївки, в яких зловили 5 мужчин, один з забраних застрілився. В лісі біля цього села замордували червоні двох чесних українців, які скрилися в криївці. В с. Незнанові забрали 7 родин. Біля Язиниці Руської стрінулись з відділом СКВ, який, відступаючи до ліса, залишив одного вбитого. Рівно ж в тому селі арештували 2 мужчин, яких по кількох днях випустили.

Дня 25.II.1945 р. війська НКВД в силі 450 бійців перевели акції на сс. Батиїв, Нєстаничі, Станин, Рогалі, Мусії (прис. Добротвора). В с. Батиєві ранили червоні двох мужчин, яким вдалося втекти до ліса. В с. Нєстаничах арештували священника, 2 дівчині і одного мужчину. Священника по кількох днях звільнили. В с. Станині перевели ревізію, арештували дві дівчині і вивезли одну родину. На Перекалках арештували і вивезли 3 родини.

Дня 26.II.1945 р. більшовики в силі 420 бійців перевели обласу на ліси Гута Полоницька–Чаниж, на села Незнанів, Мазярня, Супилів, Забужжя (передмістя Кам'янки), Зубомости. В часі перешуку лісу Гута Полоницька–Чаниж не знайшли нікого. В с. Незнанові зловили 10 старших мужчин. В с. Зубомости арештували 3 мужчин і одну жінку.

Дня 27.II.1945 р. відділ більшовиків в силі около 120 бійців перевів обласу на с. Грушку і Язиницю Руську. В Грушці заарештували одну дівчину, в Язиниці зловили двох мужчин. Тої самої ночі зробили заставу між Кам'янкою а Язиницею, на яку влізли перехолячі люди. У висліді вбили одного мужчину.

Дня 28.II.1945 р. відділ більшовиків в силі около 450 бійців перевів акції на сс. Язиниця Руська, Полонична, Батятичі, Товмач. В с. Язиниця Руська заарештували 3 дівчат, яких по кількох днях звільнили. В с. Полонична зловили 4 молодих мужчин, в сс. Батятичах і Товмачі взяли по кілька[де]сять штук коров і від'їхали.

Дня 28.II.1945 р. відділ істребітєлів і НКВД з Лопатина в силі 150 бійців з представником з обл[асного] НКВД Якеменком, рай.

нач. НКВД Ткаченком, секретарем рай. КП(б)У Маланюком під маскою відділу УПА підійшов під постій одного куща і двох чот УПА. Більшовиків проводив сексот гаєвий. Більшовики сунулись під відділ УПА і викликали к-ра відділу. Одначе відділ скоро [зоріє]нтувався і відкрив вогонь по ворогові. В контрнаступі зліквідували одну заставу і відбили наступ ворога на табор. Опісля перед переважаючими силами ворога відділ мусів відступити. По більшовицькій стороні впали обл[асний] [НКВ]Д Якеменко, нач. рай. НКВД Ткаченко, секретар рай. КП(б)У Маланюк, ком. істребительного батальону, його заступник та 5 інших більшовиків і стрибків, а двох важко ранених. По нашій стороні впав чот. Наливайко, заст. чот. [Л]їщина і 8 стрільців та 4 ранених. Якеменка хоронили більшовики у [Льв]ові.

Дня 1.III.1945 р. більшовики в силі понад 70 бійців перевели акції в с. Копитів, Зубків, Бобятин вивезли 15 родин. В с. Монастирі Брідському перешукали село і ліс. Акція не дала жодних успіхів. В лісі біля Незнанова зловили 3 мужчин. На прис. Грабині зловили [...] мужчин, вертаючись попали на заставу СКВ. Зловлені втікли, крім одного, якого вбили більшовики. Впав майор НКВД, двох стрибків та трьох ранено.

Дня 2.III.1945 р. війська НКВД й істребители в силі понад 500 бійців перевели акції на сс. Добротвір, Полонична, прис. Колісники, Вирки і Панько [...], Оплицько на прис. Медиківка. В Добротворі під час облави зловили одного мужчину. В с. Полоничній заарештували двох старших мужчин. На прис. Вирки [...]ли одного чоловіка. На прис. Медиківка заскочили 3 членів СКВ, при тому впав д. Лобуз, який вбив одного більшовика та двох ранив, даючи змогу [вте]кти своєму синові, третій був важко ранений. В с. Оплицько здемолювали [...]и, сконфіскували майно і арештували одну дівчину.

Дня 3.III.1945 р. війська НКВД з істребителями і пограничниками в силі понад 500 бійців перевели облаву на с. Стенятин, Станин, Гута Полоницька, Добротвір. В с. Стенятин вивезли одну родину, а три інших втікли. В селі Добротворі арештували одного мужчину і дві жінки. Цього самого дня в селі Завидче заскочили в хаті 5 наших стрільців більшовики. Одного вбили, двох зловили, а два втікло. Тогож дня пограничники під маскою своїх зайшли до Спасова і зловили двох мужчин.

Дня 3.III.1945 р. зловлено на терені Радехівського району більшовицького розвідчика перебраного на жінку, якого вислало НКГБ району Жовква в Лопатинський район слідкувати за волинським відділом кінноти. Мав пістоль і справку від НКГБ.

Дня 4.III.1945 р. війська НКВД в силі понад 2000 війська перевели акції на ліси сокільсько-незнанівські і в с. Полонична. В лісі під час облави впало 2 стрільців СКВ, один зловлений та 2 ранених, яким вдалось втекти. В с. Полонична арештували одну дівчину.

Дня 5.III.1945 р. війська НКВД в силі 150 бійців перевели облаву на с. Манастирок Оглядівський, Оглядів та Бабин. В с. Оглядіві арештували 6 дівчат та 3 родини. В с. Монастирі Оглядівським 2 дівчині і 3 родини та 3 старших мужчин. В с. Бабині зловили 2 мужчин. Цього самого дня 15 НКВД-истів з провокатором Кармелюком в с. Половім обскочили хату одного господаря, в якій був один стрілець. Він відбивався, але раненого більшовики зловили. За кілька днів втік зі шпиталю.

Дня 6.III.1945 р. більшовики в числі около 650 людей перевели акції на с. Батятичі, Дмитрів, Топорів і Спасів. В с. Батятичах арештували 2 мужчин, в с. Дмитрів на заставу попала боївка СБ. Під час бою був один боєвик вбитий, а двох зловлено. В селі під час облави зловили 2 молодих і 7 старших мужчин. В Топорові зловили 30 старших мужчин, вивезли 4 родини та спалили 3 господарства. В с. Спасові стрінулись більшовики з підвідділом УПА. Під час бою втратили більшовики 2 вбитих і кількох ранених. Підвідділ втратив одного вбитого і 3 ранених. Опісля більшовики [зі]гнали всіх жінок і змасакували їх за те, що “передержували бандерівців”. [Ве]чером зловили 3 мужчин. Вночі підвідділ УПА стрінувся під с. Холоїв з відділом більшовиків. В бою впало 6 більшовиків і кількох ранених, з нашої сторони 1 вбитий і 2 ранених.

Дня 7.III.1945 р. більшовики в силі понад 1000 бійців (пограничники, [виш]кільні частини, війська НКВД, істребітелі) перевели акції на с. Спасів, Первятичі, Товмач, Липники, Константівка, Пеньки, Зубомости, Трійця, [Топ]орів, Оглядів. В с. Спасові і Первятичах вивезли 4 родини. Інші повтікали. В с. Пеньки зловили одного мужчину. В с. Трійця, Топорів зловили коло 46 старших мужчин і відставили на воєнкомат. 11 забрали на воєнкомат, решту звільнили. В с. Оглядіві арештували 2 дівчині та одного мужчину. Рівно ж знайшли одного раненого стрільця. Цього самого дня над ранком біля села Кривого 3 членів СКВ влізло на большевицьку заставу. Один остав вбитий, один був ранений і зловлений, а один втік. Того ж дня в м. Лопатині НКВД перевело в місті арештування дівчат. Арештували 21 дівчину і 16 урядовців.

Дня 8.3.1945 р. в с. Спасові істребітелі арештували 1 дівчину і 2 ранили.

Дня 9.III.1945 р. істребітелі в числі 30 осіб наскочили вночі на с. Спас, арештували 2 дівчині, вбили одного мужчину і одного зловили.

Дня 12.III.1945 р. більшовики в силі около 2000 бійців, з того 250 кіннотчиків (в складі: пограничники і війська НКВД) перевели акцію в селах і лісах: Павлів, Радованці, Воля Радованецька, Яструбичі, Гоголів, Корчин, Поздимир, Нестаничі, Бабичі, Холоїв, Добротвір, Тишиця, Сушно, Топорів, Трійця, Пустельники і Нивиці. В селах квартирували, робили ревізії по два-три дні. Село Павлів обступили вночі і в хаті заскочили 6 членів боївки. Бойовики відбивались і вицофалися в ліс. При цьому впало 6 більшовиків і один наш боєвик. В лісі найшли знову на більшовицьку заставу, де впало 3 людей. В іншому місці знов впав ще один боєвик і один ранений. Більшовики арештували в селі двох старших людей. Квартирували три дні і провіряли ліси. В с. Гоголеві вивезли 3 родини, а в Корчині 2. В с. Бабичах стрінулися з одним роєм СКВ. Під час бою впало 2 більшовиків і кількох ранених. З нашої сторони впало 4 і кількох ранених, решта пробилася і втікла. В с. Нестаничах зловили 42 старших мужчин-лісорубів. Їх забрали на воєнкомат, 16 звільнили, а решту забрали [в] ЧА. В с. Сушно стрінулися з 6 стрільцями, при чому впало 6 вбитих більшовиків та кількох ранених. По нашій стороні 1 вбитий і 1 ранений. [Стріль]ці на конях втікли. В с. Топорові арештували 5 родин і 11 старших мужчин [та] зловили 5 молодих мужчин. Спалили 5 хат. В с. Трійця забрали 3 родини [і] 6 старших мужчин. Зловили 2 молодих та вбили 2 в лісі. В с. Нивиці арештували і вивезли 4 родини і 9 старших мужчин. В лісі зловили 3 [мо]лодих, один з них розірвав себе гранатою. Також арештували 2 дівчині. В с. Пустельник забрали одну родину, 2 старших мужчин, зловили одного молодого мужчину і одну дівчину.

Дня 13.III.1945 р. більшовики в силі около 800 бійців перевели акції в с. Оборотів, Тоболів, Ордів, Бишів, Забава, Оглядів, Монастир Оглядівський, Гута Бабинська, Бабин, Дмитрів. Акція тривали три дні. В Тоболові арештували три родини, а в Бишеві — 6 родин. В с. Забаві — 2, в с. Оглядів — 3 родини, дві дівчині і 3 старших мужчин. В с. Дмитрів арештували 2 дівчині і 2 старших громадян. В с. Монастир Оглядівський забрали 3 родини, 2 дівчині, [...] і в криївках 3 молодих і кількох старших.

Дня 14.III.1945 р. більшовики в силі 900 бійців перевели акції на с. Збоїська, Торки, Стоянів, Оплицько, Колісники, Вирки, Панькова і Мукані. В лісі Торки–Стоянів стрінулися з підвідділом УПА. Вив'язався бій, в якому більшовики втратили 2 вбитих і кіль-

кох ранених, по нашій стороні було кількох ранених. В с. Оплицько забрали 2 родини, 6 дівчат і в лісі зловили 5 мужчин. В с. Колісники вбили одного мужчину, забрали одну родину і одну дівчину арештували. На прис. Вирки, Панькова забрали 2 родини, зловили 3 молодих хлопців. В с. Мукані вбили одного молодого хлопця. За роєм СКВ, який вицофався в ліс, вели погоню 21 км.

Дня 15.III.1945 р. більшовики в силі понад 500 бійців перевели акцію на с. Криве, Витків Новий і Старий. В с. Витків Новий і Старий знайшли в криївці 2 молодих хлопців, арештували 3 родини і 6 старших мужчин, 11 громадян сильно побили.

Дня 16.III.1945 р. більшовики в силі около 1000 бійців перевели акцію на с. Полове, Тетевчиці, Ператин, Сабанівка, Середпільці та Немилів. В селі Полове забрали 3 родини, в с. Ператині забрали 3 родини і в с. Тетевчихах — 2 родини. У Немиліві арештували 2 старших мужчин. Кватерували і переводили ревізії по селах через 3 дні.

Дня 18.III.1945 р. більшовики в силі 150 бійців і 30 кіннотчиків через [...] дні переводили акцію в с. Хмільно. Зловили одного мужчину, який показав криївки, де крилося кільканадцять громадян від мобілізації. Одначе людям вдалося втекти так, що під час погоні зловили більшовики 2 мужчин, а одного вбили.

Дня 19.III.1945 р. більшовики в силі 250 бійців зробили акцію на с. Немилів та Сморгів. В Немиліві під час акції застрілили одного чоловіка і одного в криївці. Висадили мінами 3 хати, зробили мітінг і загрозили населенню, що якщо будуть кватирувати відділи УПА в селі, то село знищать. В с. Сморгеві заскочили 2 рої СКВ і оточили їх. Вив'язався бій, який тривав [...] години, аж прийшла більшовикам допомога в силі 150 бійців. 12 червоних вбитих та кільканадцять ранених. З нашої сторони впало 13 стрільців та [...]ох ранених, решта пробилася. Згоріло 6 stodil і одна хата.

Дня 20.III.1945 р. більшовики в силі 150 бійців перевели акцію на с. Сморгів та заарештували 7 родин і 3 дівчини, та цього самого дня після полудня транспортували їх в напрямі Лопатина в силі 50 кіннотчиків і 150 бійців. Підвідділ УПА і три СКВ під командою чотового Богуна зробили засідку під селом Завидче. Більшовиків підпустили на віддаль 50 м і відкрили по більшовицькій кінноті вогонь, яка очолювала транспорт арештованих. Сильним кулетметним вогнем знищено скоро всі коні і майже всіх кіннотчиків. Вогонь спрямовано на піхоту, яка панічно почала втікати, залишаючи багато вбитих. Щоб врятувати катастрофічне положення, більшовики почали хаотично займати становище і відбиватися.

Арештовані повтікали, при чому більшовики кількох вбили. Бій тривав 5 годин. Нашим відділам вдалося спаралізувати більшовицький вогонь так, що діяли два кулемети і кілька фінок. Зі с. Смержева прийшов більшовикам на поміч відділ більшовиків в силі 60 бійців. Наше праве крило заатакувало їх і вони панічно втекли під село, залишаючи 26 вбитих. Перед вечером на поміч прибуло 2 танки і 2 танкетки з Лопатина. Сумерком наш відділ відступив до ліса. По стороні більшовиків впали: майор, 3 лейтенантів, 96 бійців, 60 коней та багато ранених. По нашій стороні впало 8 стрільців, чотовий Богун (тяжко ранений дострілювався) і 11 ранених, [...] 13 осіб з цивільного населення. В с. Завидче більшовики спалили 7 господарств і 4 стодолі.

Дня 21.III.1945 р. в с. Завидче більшовики вивезли 5 родин.

Дня 23.III.1945 р. більшовики в силі 150 бійців перевели акцію в с. Монастир Оглядівський, арештували 2 родини і спалили 2 хати. Цього самого дня перешукували с. Криве, де нікого не знайшли.

Равщина

В часі від 28.I.1945 р. – 23.III.1945 р. більшовики перевели ряд акцій на ліси і села, арештування та вивізки людей. За той час зловили 75 мужчин, [...]ли 44 та вивезли понад 110 родин.

Дня 2.II.1945 р. більшовики перевели облаву на с. Купичволя, де зловили [...]ох мужчин. Їх змасакували, вирізавши язики, повідрізувавши носи та [пок]оловши штиками. Ще живими повісили на дереві за статеві органи.

Дня 5.II.1945 р. більшовики перевели облаву на с. Стремінь. В одній хаті застукали СКВ, який пробоем відступив до ліса. Двох стрільців зловили [жив]ими.

Дня 23.I.1945 р. підвідділ к-ра К. був заатакований біля с. Гутиська більшовиками. В протинаступі підвідділ опанував поле бою, на якому ворог [ли]шив 30 вбитих. Ворог панічно втік. Здобуто багато зброї та зимовий одяг. [Наші] втрати один вбитий і 2 ранених.

Дня 7.II.1945 р. зробили більшовики облаву на с. Оплітна і на ліс. В лісі стрінулись з СКВ, який прийняв бій і в бою відступив в другий ліс. У висліді був один наш стрілець вбитий і один ранений. Червоні втратили 2 вбитих і 2 ранених.

Дня 8.II.1945 р. підвідділ Л. зробив засідку на большевиків біля с. Ж. В бою впало 16 большевиків і кількох ранених, решта відступила. Наші втрати: 4 вбитих і 1 ранений.

Дня 19.II.1945 р. СКВ зробив наскок на істребітелів і НКВД, які робили перепис населення в с. Жолтанцях. Під маскою НКВД

зайшов “старшина НКВД” до канцелярії, в якій нач. НКВД робив перепис. Начальник на наказ нашого “старшини НКВД” зробив збірку всіх істребітелів і здав йому звіт. В тому часі наші стрільці забрали зброю, яка стояла по кутах. 4 НКВД-истів і 8 істребітелів вбито, а 14 звільнено. Перед звільненням покарано буками.

Дня 14.II.1945 р. в с. Боянець більшовики заатакували боївку СБ. Боївка прийняла бій, в якому впало 2 більшовиків і 2 ранених. По нашій стороні було 3 вбитих. Відзначився в бою к-р боївки Хмарний, який вбив [...] більшовиків і 2 ранив і сам важко ранений, відбиваючись до останньої хвилини, розірвав себе гранатою зі словами: “Вам не здамся”.

Дня 15.II.1945 р. зробили більшовики облаву на ліс коло с. Дзіболок, де стаціонував СКВ. В бою вбито кілька більшовиків і кількох ранено. СКВ втрат не мав. Рівночасно в селі прийняла бій боївка СБ. У висліді 2 більшовиків вбито, один здався в полон та 2 ранено. При тому здобуто зброю, коні і відступили в ліс без втрат.

Дня 18.II.1945 р. приїхав відділ більшовиків до с. Купичволі на перепис населення і під час перепису грабуючи громадян. Вертаючи, попав на засідку підвідділу УПА. В бою впало 32 істребітелів і НКВД. Здобуто 1 скоростріл, кілька автоматів і кріси. Того ж дня червоні зробили облаву на с. Желдець, де стаціонував СКВ. СКВ відступив до ліса. Хати, в яких він кватерував, більшовики спалили. Більшовиків заатакував підвідділ УПА, у висліді чого 6 більшовиків вбитих і кількох ранених.

Дня 20.II.1945 р. в с. Желдець зробили більшовики знова облаву і зловили [...] старших мужчин. Тогож дня перевели облаву на с. Жолтанці, де зловили 8 старших мужчин.

Дня 21.II.1945 р. підвідділ П. закватерував на присілку с. Х. Більшовики заатакували підвідділ, запаливши кілька будинків запальними кулями. Підвідділ відступив до ліса, занявши становища і приняв бій, в якому ворог втратив 27 вбитих і кілька ранених.

Дня 22.II.1945 р. зробили більшовики облаву на Білий Ліс, під час якої був ранений один наш боєвик і 2 більшовиків.

Дня 28.II.1945 р. зробили більшовики облаву на с. Крехів, х. Шабельня, [го]луби. Зловили 3 мужчин, змасакрували їх, замордували. З криївок витягнули 15 людей.

Дня 2.III.1945 р. більшовики перевели облаву на присілок Бориси (Вишинька), в якому кватирувала боївка і рай. пров. Пробиваючись через три застави згинуло 9 осіб. Всі згинули. Впало до 15 більшовиків.

Дня 5.III.1945 р. більшовики в силі 500 бійців перевели облави на с. Вишиньки Великі і Малі та на всі присілки. На прис. Горбовиця в хаті заскочили більшовики боївку та ще деяких людей. Вив'язався бій, під час якого впав пропагандист Заграва, 3 боєвиків та 3 було зловлено живими. Підвідділ УПА зробив засідку, знищив 2 автомашини з військом, при чому згинило 40 більшовиків.

Дня 7.III.1945 р. перевели більшовики силою 800 бійців облаву на ліс Зіболки–Верени та дооколишні села. Два СКВ і боївки та підвідділ К. відступили в ліс. Більшовики, йдучи слідом, намагались нав'язати бій, але за цілий день окрім сутичок бою не було. З нашої сторони було 15 вбитих та кілька ранених. Між вбитими є д. Гай і Явір. В бою відзначився боєвик Пушкар, який, стримуючи більшовиків до останнього набоя, важко ранений розірвав гранатою кулемета, а другою себе. Більшовики на своєму зібранні подивлялися цього стрільця і ставили його за приклад.

Дня 22.III.1945 р. зробили війська НКВД в силі 3000 (в тому вишкільні частини) на дзіболський ліс і дооколишні села облаву. В лісі стрінули підвідділ УПА к-ра П. і нав'язали з ним бій. По цілоденному бою відділ пробиваючись відступив. Більшовики втратили до 350 вбитими та багато раненими, а в тому 14 старшин. По нашій стороні понад 30 вбитими і 16 раненими.

Дня 23.III.1945 р. зробили ці самі війська облаву на ліс Сто моргів і довколишні села. Вислід облави невідомий.

Яворівщина

Дня 12.I.1945 р. в с. Наконечне вив'язався бій з місцевою самообороною, після якого НКВД-исти кинули в огонь живцем селянина Олексюка Олексу літ [...] за це, що не хотів зрадити криївки, де укривалися наші люди. Б[л.] п. Олексюк згорів.

Дня 18.I.1945 р. в с. Яжів Старий вив'язався бій між НКВД і істребітелями з одної сторони та СКВ з другої. У висліді впало 2 НКВД-истів та 4 істребітелів. 3 СКВ впало 2 вбитих і 1 ранений.

Дня 24.I.1945 р. в с. Новосілках наткнулись місцеві хлопці на групу НКВД. Вбито одного НКВД-иста і одного ранено. З нашої сторони було 2 ранених.

Дня 30.I.1945 р. в с. Селиськах більшовики перевели облаву при чому зловили одну жінку, яка під тортурами видала криївку, в якій перебував д. Топір з 2 людьми з його охорони. К-р Топір довго відбивався, вбиваючи 2 більшовиків. Хлопці з сусіднього села під командою Джона рішили відогнати більшовиків, щоб звільнити командира. Наступ не вдався, бо затялися кулемети

і згинув чотовий Джон. К-р Топір і його люди пострілялися. Тіло к-ра Топора забрали до Яворова.

Дня 31.І.1945 р. більшовики вивезли зі села Прилбичі 7 родин і з Молошкович 6 родин.

За час від 15.І.1945 р. – 31.І.1945 р. більшовики зробили облави на 14 сіл в районі Яворів і Краковець. Зловлено 15 людей.

Любачівщина

Дня 17.І.1945 р. на вулиці в Любачові члени АК вбили поручника польської [по]ліції з Любачева Чайківського.

Дня 22.І.1945 р. члени АК вбили в Любачеві на заставі слідчого повітової [по]ліції в Любачеві поручника Аргасінського.

Дня 23.І.1945 р. міліція з Угнова приїхала в с. Піддубці. В одній хаті був наш стрілець, який застрілив одного міліціанта, а решта втікла до Угнова. Командант города дав наказ спалити цю хату. Міліція, використовуючи цей наказ, на другий день спалила в цьому селі 22 господарства. Командант города за це роззброїв міліцію і вислав до Томашова. Дня 5.ІІ.1945 р. міліція в тому самому складі повернула назад.

Дня 27.І.1945 р. польська міліція грабіла присілок с. Салаші біля Верхрати. Боївка заатакувала поляків, при чому був вбитий один міліціан[т] і 2 ранених.

Дня 28.І.1945 р. на цьому присілку міліція в числі 300 міліціантів спалила 19 хат і вбила 9 мужчин.

Дня 28.І.1945 р., коли польська міліція їхала палити Салаші, в с. Нове Село совітські старшини сконтролювали її. Показалось, що більшість не була міліціантами. Це прямо озброєні банди, які ідуть грабити укр. населення. Від них відібрали зброю. Дня 3.ІІ.1945 р. такий самий випадок був у с. Суха Воля.

Дня 28.І.1945 р. за Томашовом боївка АК відібрала від большевиків-заготовщиків худобу, яку ці провадили до Томашова.

Дня 1.ІІ.1945 р. боївка АК зробила наскок на тюрму в Любачеві, роззброїла службу тюрми, кількох міліціантів та забрала своїх в'язнів.

Дня 2.ІІ.1945 р. переїздив курінь польського війська з Львова на Замость. [Є] вістки, що цей відділ за Томашовом втік в ліс. Тогож дня польська міліція під проводом совітського підстаршини арештувала в с. Денисках 3 мужчин.

Дня 7.ІІ.1945 р. польський демократичний уряд видав відозви до АК, щоб виходили з лісів і голосилися до мобілізації. Провини їхні їм прощені. [В] наших селах дістали ці відозви також солтиси.

Дня 7.II.1945 р. появилсь в терені польський карний загін в силі 400 людей. Цей загін зробив облаву на с. Суха Воля. 9.II.1945 р. на с. Борова Гора, [...]II.1945 р. на с. Башня, 14.II.1945 р. на с. Нове Село. Під час облав грабували все, що могли забрати: одіж, взуття, муку, худобу, збіжжя, а навіть жорна, а що не далося зрабувати нищили: начиння, стінні годинники, образи, вікна вибивали, демолювали хати, до інших харчевих продуктів лляли нафту. В с. Суха Воля вбили одного хлопця і арештували 11 господарів. Наймолодшому повісили через плече жовто-синю ленту, яку забрали в церкві, підв'язали його перевеслом, дали церковну хоругву і казали з рештою робити муштру, мовляв “[б]ульбовський сотник”, опісля казали машерувати походом під рев міліції до Любачева. По дорозі казали співати пісню: “Хлопці підемо”. Видали речинець [до] 15.II.1945 р. записатися на виїзд, бо в противному разі спалять село. Акція на село Борова Гора мала той самий характер. Спалено одну хату і 4 стодоли. Вбили 4 мужчин, 2 живцем спалили в будинках і 10 зловили, їх в подібний спосіб провадили до Любачева. В с. Башня-Дільня під час богослуження окружили церкву, вигнали людей і змусили руками розкидати Могилу Героїв. Перед тим висадили одного господаря на могилу і казали кричати: “Нех жиє Польска”! селянин виліз і сказав: “Та нех там буде ваша Польска не бороню”. В с. Нове Село застосували подібний терор. Зловили 3 мужчин, але ті втікли. Зловлених сильно побили.

Дня 7.II.1945 р. польська банда напала на дім священника в с. Куровичі*. Священника і жінки в дома не було. Поляки зрабували дім, вбили батька священникової жінки і 2 служниці. Священник зголосив це на НКВД, яке перевело ревізії на станиці міліції і знайшло зрабовані речі. НКВД не робило [з] того жодних потягнень. Порадило виїхати в УРСР.

Дня 8.II.1945 р. виїхали з терену всі воєнні совітські командири. [Уря]дування і всі справи передали польській адміністрації і міліції. Того ж дня арештували в Любачеві 5 мужчин і 1 дівчину.

Того ж самого дня польська банда наскочила на прис. Павлищі, зрабували [...] корови і коня і негайно втікли під обстрілом СКВ. Подібний напад був перед тим на цьому ж присілку, де зрабували 4 корови і в Гуті Старій забрали 5 коров. Подібні напади поляки роблять часто на с. Лукавець, Великі [Оч]і, Соплі, Руда Ружанецька, Фільварки, Нароль і Лисі Ями.

Дня 9.II.1945 р. на мітингу в с. Піддубці воєнний командант Угнова закликав українців виїздити з того терену. Знова поль-

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Коровиця

ський командант міліції закликав до співпраці з поляками і щоб українці голосились до польського війська.

Дня 11.II.1945 р. польська банда підкинула лист священникові і дякові із [Б]ашні Дільної, щоб вони виїхали, в противному разі його замордують. Того ж дня в с. Нароль відбувся бій між АК і більшовиками. Польська міліція брала теж участь по стороні більшовиків проти АК. Відділ АК квартирував в палаці поміщика. Несподівано наїхали автомашинами більшовики і польська міліція. Між ними вив'язався бій, в якому впало 7 совітських старшин, 4 члени АК більшовики зловили. Про втрати обох сторін немає точних даних. Палац і частину села поляки спалили.

Є вістки, що на прис. Фільварки с. Німстів квартирує відділ АК в числі 300 людей. На пограниччю наших теренів АК концентрується в трикутнику Плазів, Руда Ружанецька, Гута Ружанецька. В сс. Соплі, Лукавець і Великі Очі часто перебувають польські боївки АК. В лісах поляки магазинують харчі.

В Ярославі майор польського війська зробив мітінг, на якому закликав поляків відходити до польського війська. Під час промови хтось з юрби застрілив майора. Це викликало боротьбу між охороною а юрбою. Були вбиті і ранені. Багато поляків, які брали участь у мітінгу, арештовані.

Брідщина

17.I.1945 р. з с. Пониковиці вивезли більшовики 3 родини. В часі вивозу арештували ще 10 мужчин та 3 жінки. Обвинувачують за співпрацю та допомогу партизанам.

10.II.1945 р. в с. Суходіл вивезли 2 родині. Приблизно в тому самому часі случилось ось що: польські стрибки отуружили ідучого на відпустку стрільця Кайдаша. Всіх було 35 (стрибків). По короткій перестрілці, не бачучи жодного виходу, стрілець застрілився.

27.II.1945 р. забрали більшовики всіх бронірованих лісорубів за це, що відмовились піти в стрибки. Це діялось в с. Пониковичі. 3 з них арештували.

25.II.1945 р. в Казьмірах обрабували стрибки (польські) одного господаря, забрали все, що було в хаті. Стан стрибків в Бродах збільшується: в січні — 75 осіб, в лютому — 100, тепер добирають більше. Стрибки дістали нове озброєння, нові десятьзарядки нового випуску, фінки та МП.

20.II.1945 р. до Голубичі о год. 5-ій рано приїхали більшовики, обступили село та почали робити ревізії. В часі ревізії зловили 3 чоловіків (організованих). В год. 3-ій пополудні відїхали в сторону Пеняк. Всіх стрибків було 90.

26.II.1945 р. в с. Кадлубиськах відбувався мітинг, на якому тов[ариш] Шунь, пояснюючи політ[ичну] обстановку, між іншим сказав: “Війна скінчиться, не слухайте брехливих “бандерівців”, бо України Самостійної не було і не [буд]е, буде тільки один Радянський Союз”.

[...]9.II.1945 р. о год. 12-й до с. Пониква, в якому знаходиться бровар, [при]їхали якісь люди перебрані за большевиків, поробили застави та почали [...]штувати сексотів на чолі з директором бровару. Всі сексоти цього села [жи]ли в броварі, де знаходились спеціально пороблені до цього сховища та [...]марки. Арештували сексотів і директора, спалили авто з льотчиками, які в той час туди приїхали. Вечером від'їхали назад. В два дні пізніше до [ц]ього села приїхало 70 большевиків, які питали, хто забрав директора і найкращих радянських людей.

25.II.1945 р. арештували більшовики в Дуб'ю Гриноха Микиту (Гаї Дубиська). Забрали в нього: скрипку, гармонію та бубин і відвезли до Заболотець.

Вже що другий день приїжджають до села Берлина поляки (міліція) з совітами на нічні засідки. Дня 11.II.1945 р. о год. 7-й вечером приїхало [...] поляків та 1 большевик і зробили заставу. Около 9-ої год. через село [пер]еходив якийсь військовик наліз на цю заставу. Затриманий поляками не встиг вистрілити, коли дістав кулю в гортанку та помер на місці. Обдерши його до нага, повісили картку на грудях з написом: “Так зробимо завойовникам Української Держави – бандитам УПА”.

18.II.1945 р. в с. Берлин на прис. Довжан о год. 5-й ранку наскочили більшовики і заарештували 2 дівчині: Сех Марію і Чуй Юстину. Арештованих дівчат відвезли до Бродів. Побиті до безтями, лежать тепер в шпиталі.

18.II.1945 р. в с. Лагодів прийшло 3 озброєних людей до хати місцевого господаря повечеряти. Нагло обскочили більшовики хату, обкидали гранатами, при чому вбили згаданих людей і родину.

12.III.1945 р. до с. Шнирева приїхало 3 більшовиків переводити мітинг. Якийсь відділ обстріляв їх. 2 більшовиків ранено, а одного вбито. Ніччю приїхало ще 30 більшовиків, арештували голову сільради та 24 дівчат. З того [...] вже випустили, а решту тримають ще.

22.III.1945 р. більшовики зробили облаву на сс. Попівці, Нем'яч* і Дудин**. [...] стрільців куща місцевої самооборони зробили заставу на більшовиків, які [...]ли фірою. 2 забито (більшовиків). Сотка більшовиків, яка над'їхала, окружила їх. В бою

* У тексті: Немач

** У тексті: Рудин

ще забито 5 більшовиків. Один стрілець застріливсь, а [...] -ох втікло.

14.II. 1945 р. більшовики вивезли з Дуб'я 4 родини.

26.II.1945 р. більшовики вивезли з Роженова 10 родин. Забраних до вивозу родин багато пускають, зрабувавши майно.

Бібреччина

20.II в с. Миколаїв пропали без вісті дві совітки, а саме учительку українку та фельчера-московку.

22 і 23.II в с. Миколаїв переведено труси, шукаючи упавших совіток. Трус переводило НКВД та істребітелі. Заарештовано 2 громадян. На вертаючих більшовиків зробило СКВ засідку, обстріляно кулеметним вогнем, причому ранено 5 НКВД-истів.

25.II ланка СКВ звела бій з більшовиками, які кватерували в с. Городиславичах. Знищено 10 більшовиків (один лейтинант). Наші втрати 2 вбитими, одного ранено.

1.III.1945 р. переходили с. Звенигород 2 членів СКВ, яких здержували кватеруючі в селі стрибки. Стрільці відкрили огонь і знищили 2 стрибків. До колишнього фільварку с. Романів приїхали більшовики і зорганізували радгосп. В цьому радгоспі квартирує 50-70 (число змінюється) більшовиків, які крім роботи в радгоспі, ходять по дооколишніх селах на грабунки.

В час від 3-12.III.1945 р. в Бібреччині переходили облави. Облаву перевела спецчастина, яка прибула сюди з Городеччини. В терені оперувало [...]0 більшовиків. Облави дали слідуочі висліди: Коцурів — заарештовано 2 жінки, Романів — взято 4 лісорубів, Гринів — 3 лісоруби (селяни з бронірівками, [які] працюють в лісі).

У Звенигороді на всипу одного дезертира УПА відкрито криївку в якій впали (пострілялися) д. Русич, Поет, член ПЖ і командир Олесь — згинув від більшовицької кулі, вбивши перед тим 2 більшовиків і ранив лейтинанта.

10.III.1945 р. приїхали більшовики на вивізку родин до с. Під'ярків. Вивезли 3 людей (з 3 родин), їх майно зареєквіровано.

11.III.1945 р. забрали більшовики з с. Селеськ голову сільради, одного хлопця і 2 дівчині.

16.III.1945 р. біля с. Підгородище переходило дві ланки СКВ ч. 1, 2. Переднє обезпечення наскочило на переїзджаючих більшовиків, у висліді* чого спалено 2 фіри з сіном, знищено 3 більшовиків, здобуто разом з упряжем четверо коней. Другого дня більшовики з радгоспу Романів перевели трус та арештували кількох дядьків, яких 18.III.1945 р. звільнили.

* У тексті: складі

17.III.1945 р. більшовики грабили родини арештованих в с. Городиславичі.

20.III.1945 р. 4 істребітелів нашли на двох членів ланки в с. Миколаїв і почали до них стріляти. Стрільці відстрілювались і ранили одного стрибка. Розлючені стрибки запалили одно господарство, від якого зайнялись і згоріли дальших три. Коли зібралась ланка, більшовики втекли. Тоді ланка знищила обсерваційний пункт. Взяла один кулемет, одну фінку та прогнали обслугу.

20.III.1945 р. ланка СКВ ч. 1 та СКВ ч. 2 перевели спільну акцію на станицю стрибків с. Коцурів. У висліді чого знищено 4 стрибки та участкового НКВД-иста, станицю спалено.

17.III.1945 р. під час облави на с. Волощина більшовики вбили одного підпільника, другого забрали в район.

14.III.1945 р. приїхали (на всипу) більшовики до громадянина Горбала [Па]вля (Глібовичі Великі) витягнули з криївки і тортурували. Під час такого [сл]ідства полостили йому руки і відтак розстріляли.

Ланка СКВ роззброїла стрибків в с. Шоломії. Взято одну фінку, 2 зарядки, [...] крісів. Ця сама ланка роззброїла двох стрибків в с. Звенигород, останні віднесли цю зброю до району.

23.III.1945 р. ланка СКВ ч. 2 знищила “видатного” стрибка-поляка Казиновського Петра. Взято одну ППШ.

28.III.1945 р. ланка СКВ ч. 3 спалила фільварок та станицю МТС в Глібовичах В[еликих].

Винниківщина

В другій половині місяця перевели більшовики у Винниківському районі ряд облав та вивіску родин.

Від 16.II.1945 р. до 27.II.1945 р. перейшли облави в с. Підберізці – пограбовано 2 громадян. Чижиків – заарештовано 2 жінки, які сидять у Винницькій тюрмі. Підбірці – вивезено 6 родин. Чижиків – не зловили нікого, пограбували село і від'їхали.

Облавами кермувало Винниківське НКВД, а переводили ковпаківці та істребітелі.

У Товщеві закатерувало 20 більшовиків – лісорубів, які, крім роботи в лісі, снуються ночами по хатах. Між тими більшовиками є 8 НКВД-истів.

25.II.1945 р. Винниківське НКВД арештувало Стець Софію з с. Черепин.

26.II.1945 р. ланка СКВ виполошила більшовиків зі с. Підберізці, які виїхали на арештування.

19.II.1945 р. знищено в с. Чижиків сексотів:

Лисий Олекса (Карло), 1922 р.

Чепіль Михайло, 1919 р.

Дацко Іван, 1919 р.

20.II в тому ж селі знищено старшого лейтенанта НКВД.

Від 4–12.III.1945 р. переводили більшовики “Сталінська мітла” сильні облави в цілому районі.

6, 7, 8.III.1945 р. в с. Миклашів відбулись облави. Забрано 10 мужчин.

10.III.1945 р. приїхали більшовики до с. Миклашова, обскочили хату ланкової і почали стріляти до присутніх в хаті. У висліді впали: ланкова “Квітка”, її брат “Ворон” та їх хата. Тяжко ранені: 1 господар та жінка сусіди, вони в той час перебували в цій хаті.

12.III.1945 р. більшовики зробили в Миклашові облаву, зрабували церкву та забрали до району 12 осіб.

8.III.1945 р. на облаві в с. Вовкові забрали з криївки одного поляка, в якого теж забрали машину до писання.

6, 7.III.1945 р. робили більшовики облаву на польське село Кротошин, де 3 вбито, а 30 забрано до району.

7.III.1945 р. в час облави в с. Товщів забрано до району Кисілевського Семена, Думанського Степана, Клодька Григорія.

9.III.1945 р. знайшли більшовики під час облави в стирті соломи 3 друзів: “Вудка”, “Вітра”, “Вишню” в с. Підберізцях. Більшовики поставили кулемети і так довго били до соломи, доки не вбили в соломі друзів, які відбивались. Тіла вбитих друзів вивезли до ліса.

6.III.1945 р. робили більшовики облаву на с. Чижиків. Під час облави знайшли в stodолі д. Чипіля, який, обороняючися, вбив 3 більшовиків і, поцілений ворожою кулею, згинув. Більшовики спалили 4 господарства, арештували 6 громадян, всіх арештованих вивезли до Винник.

Від 5–10.III.1945 р. переходила облава в с. Гаї. Під час облави арештували 4 дівчини. Зорганізували мітінг, на якому одній дівчині казали говорити, що вона ланкова, що її роботу доручив с[л.] п. Лис, щоби населення не допомагало “бандерівцям”.

9.III.1945 р. між Підберізцями а Островом невідомі бандити напали на [...] -ох селян українців зі с. Гаї, які вертали з “норми” і їх помордували.

Того ж самого дня замордовано селян Кондиру Миколу та Дмитерка Петра зі села Підберізець, які також вертались з “норми”. Цю роботу могли зробити тільки поляки з сусідніх польських сіл.

24.III.1945 р. польська банда в напрямі Чижки напали на с. Підберізці. Напад відбила одна ланка СКВ. В обороні згинув один член ланки.

Постій, 1945 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 170-182. Копія.

№ 136

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 31 березня 1945 р.]

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

Яворівщина

(за час від 1.12.1944–10.1.1945 р.)

Дня 1.XII.1944 р. СКВ зліквідував станицю НКВД в Брухналі. На станиці було стало 4-6 НКВД-истів і около 20 істребітелів. Село було напівпольське – а польська частина села була прибіжищем НКВД-истсько-істребітельської сволочі та донощицтва. Станиця була пострахом для всіх сусідніх сіл і стало тероризувала мирне населення. Істребітелі у 80% поляки знущалися над зловленими та було багато випадків розстрілів. Станиця розгромлена. Впало 4 НКВД-истів і около 10 істребітелів. Польська частина села (около 30 господарств) окружено і спалено, під час чоґо згинуло понад 140 людей – в тім рівно ж кількох істребітелів. Репресійних наслідків не було жодних. Большевики станиці не відновили. Села відітхнули. Населення піднеслося на душі. Здобуто 7 крісів і 2 автомати.

Дня 6.XII.1944 р. відбулась велика облава на с. Порудно, Поруденко та сусідний ліс. Через зраду однієї жінки большевики знайшли одну криївку в якій було 3 друзів: рай. військовик і господарський [районовий] та один бойовик. Большевики в силі 50 чоловік окружили криївку та почали кидати гранати, що одначе нічоґо їм не зробили. Використавши відповідний момент друзі гранатами розігнали большевиків, вискочили з криївки та почали утікати під густим градом куль з фінок і дихтярів. У висліді 2 друзів

вбитих, а господарський районний три рази легко ранений втік. Більшовиків 2 ранених і один вбитий.

15.XII.1944 р. впав в сутичці з більшовиками командант районної боївки. Пізніше командир куца, а останньо як чотовий УПА д. Гіль.

16.XII.1944 р. відділ місцевої самооборони спалив маленький фільварок біля Яворова Якшу. Того ж самого вечора в с. Цетулі зліквідовано 5 сексотів та спалено їх господарки. Це сильно скомунізоване село.

Дня 3.I.1944 р. повісили большевики в Яворові на ринку 2 друзів, арештованих ще в серпні минулого року. Висіли через 3 дні. Москалі і голота переходячи плювали на повішених, поляки тішилися. Настрій серед громадянства пригноблюючий. Друзі згинули по геройськи. Перший – Роман–Роберт–Лісовий (псевда), бувший районний, опісля заступник командира Лева при сотні “Переяслави”. Останні слова Лісового: “Гину за правду, за волю України. Слава Україні”. Другий – станичний з Вільшаниці – рівно ж прийняв смерть зрівноважено і гідно.

Дня 6.I.1945 р. згинув геройською смертю, попавши на большевицьку заставу, друг Стіс в лісі під Іваниками. Тяжко ранений відкинув ще 2 гранати поранивши одного большевика.

7.I.1945 р. в лісі під Іваниками, за Забрідю попала в облогу частина боївки районної (4 людей) і один роевий з УПА. По геройськи обороняючись, полягли всі вбитими, вбивши кількох більшовиків.

Дуже цікава була сутичка місцевої самооборони з большевиками в с. Наконечне в дні 11.I.45 р. Рано около 9-ої год. коло 30 більшовиків і істребітелів окружили всипане місце одної криївки, де укривалося 4 друзів. Пошукування за входом тривало до самого вечора без успіху (дуже добре замаскований вхід). Перед вечером большевики вимінували місце, де мала бути криївка і післали до Яворова по допомогу, тому, що думали залишитися в селі на ніч і на другий день взятися до розкопів. Прибула з Яворова поміч ще около 170 людей, так, що разом було около 200 чоловік. Тим часом ввечорі зібрало[ся] 24 хлопці і рішили відбити zagrożених друзів. Поділилися на дві частині. Одна в силі 9 чоловік мала заатакувати больш. з поля, друга зі села. Підходячи до большевиків, почули сильний вибух. Це друзі користаючи з нічного сумерку хотіли видобутися з криївки і пробитися. На жаль, натрапили на міну і всі згинули геройською смертю. Большевики зачали палити сусідні стодоли. В той час наспіла відсіч цілком не знаючи про те, що з Яворова наспіла поміч. Пустивши білу ракету хлопці поба-

чили, що коло вогнів далеко більше большевиків, як їм донесено. Застава, яка пішла в село, ще не заняла становища, однак хлопці без вагання в числі 9 людей бравурно заатакували ворога одним кулеметом, фінками і крісами. Большевики переполошені почали утікати і попали на заставу. На полі лишили больш. 18 трупів. Жертв по нашій стороні не було. Большевики бою не прийняли і ганебно втікали. Згоріло 9 stodil і 2 хати. Один підпільник задусився в криївці. У відповідь большевики на другий день сильно пограбували попалених господарів. Забирали все, навіть начиння, скрині, бамбетлі. Останньо зробили велику облаву без висліду.

Золочівщина

(за час від 15.III.1945 р. – 31.III.1945 р.)

Дня 17.III.45 р. 10 стрибків і 2 большевиків арештувало в с. Ремезівцях жінку дезертира зі стрибків Івана Корнили. Дня 17.III.45 р. вивезли большевики з олеської в'язниці до Золочева около 40 дівчат, що були арештовані в січні й лютому 1945 р.

22.III.45 р. боївка роззброїла стрибків з с. Кропивна. Роззброєння відбулося без стрілів. Стрибків було 12 людей.

24.III.45 р. закватувало якихсь 3 людей в с. Жукові. Про це довідались місцеві стрибки і намагались їх роззброїти. У висліді перестрілки між ними зістав ранений командир стрибків (большовик), який день після цього помер. Обложені відступили вечером без втрат. У зв'язку з цим, що став раненим командир большевик, большевики виарештували всіх стрибків с. Жукова, підозріваючи їх у змові з бандерівцями.

25.III.45 р. 40 большевиків виловлювало людей у вугляній шахті ч. 2 в с. Тростянці. З 250 зловили 22 працюючих, решта розбіглися. Шахта від цього часу не чинна.

25.III.45 р. пропав секретар громади с. Чижів (большовицький прихвостень).

26.III.45 р. пропав без вісті голова земель[ної] комісії с. Залісся Присяжний.

31.III.45 р. пропав большевицький поліціант с. Заріччя і Медвідь.

31.III.45 р. в с. Плугів вбили большевики двох молодих людей, які на їх вид почали втікати до ліса.

1.IV.45 р. на станції Золочів кинувся під поїзд підстаршина ЧА. На записці при ньому було написано на російській мові, що йому немає для чого жити.

Від 1.III.45 р. до 5.IV.45 р. з золочівської тюрми випущено около 70% перебуваючих тут в'язнів.

20.III.45 р. Робили більшовики з стрибками разом облаву на Гавареччині. Віднайшли 3 криївки (дві порожні), з третьої витягли мертвого хлопця (застрілився). Крім цього арештували одного хлопця й 10 дівчат. 7 дівчат вже випустили.

22.III.45 р. в цьому ж селі перевіряли нічею мешканців. Хто не хотів відчиняти дверей – вломлювалися самі.

27.III.45 р. в с. Загірці підступом, як партизани, арештували одну дівчину. Водив стрибок з Хватова.

28.III.45 р. вивезли більшовики 2 родині с. Вулуйки (Гірняків і Сушків). Цеї самої ночі робили ревізії по хатах в с.с.: Вулуйки, Теребежі і Гавареччина.

17.III.45 р. арештували більшовики священника о. Іздрика з Олеська, якого з місця відставили до Львова.

Блідщина

(за час від 1.III–21.III.45 р.)

4.III.45 р. 30 більшовиків проїздило через с. Голубицю, де вступало за їдою. В розмові з людьми говорили, що вже Берлін здобутий, там бійці ловлять Гітлера та Бандеру, після чого буде спокій, бо не буде кому підбурювати людей до війни.

10.III.45 р. 250 більшовиків робило облаву на с. Голубицю. Забрали 4 жінки за чоловіків, що не пішли в армію. В цьому дні вбили 5 розвідників зі сотні Богдана, які найшли на більшовицьку заставу.

5.III.45 р. в с. Ясенів урядили більшовики мітинг, на якому грозили населенню воєнним судом за допомогу бандерівцям.

9.III.45 р. робили більшовики облаву на с. Ясенів. Забрали 4 мужчин в віці 50 років.

11.III.45 р. около 600 більшовиків проводило зі сторони с. Жаркова багато арештованих людей. Над в'язнями дорогою страшно знущалися. Пішли в сторону Бродів.

2.III. на 3.III.45 р. наїхало на більшовицьку заставу 4 наших кіннотчиків в с. Кадлубиська. Стративши одного коня, повстанці ранили старшого сержанта, який день після цього помер.

7.III.45 і 10.III.45 р. робили більшовики облаву на с. Голосковичі. В сутичці з ними впав один стрілець з УПА, який вбив 2 більшовиків.

17.III. 45 р. робили облаву в с. Пониковиця звідки вивезли одну родину.

26.III.45 р. зрабували большевики 3 господарства в с. Глушині за це, що синів, як зрадників, розстріляно на фронті.

В днях від 5–15.III.45 р. розібрали большевики господарства вивезених людей в селах Перелісок, Швайки і Вовковатиці.

10.III.45 р. арештували большевики в с. Ражневі одну дівчину, закидаючи її зв'язок з бандерівцями.

16.III.45 р. організували большевики в с. Ясенів стрибків. Привезли 18 крісів і 1 кулемет. Місцеві люди в протиакції на тих вбили начальника [ша]хти і 2 лейтинантів.

22.III.45 р. арештували більшовики 2 жінки в с. Ясенів, закидаючи їм співпрацю з бандерівцями.

Від 5.III–12.III.45 р. перевірявали більшовики в с. Боратин каміньоло[мні], шукаючи тут за криївками. Знайшли 4 кріси.

8.III.45 р. арештували в цьому селі одного мужчину і 3 дівчині, закидаючи їм співпрацю з бандерівцями.

10.III.45 р. вивезли більшовики з с. Салашка 2 родини.

8.III.45 р. робили більшовики облаву на с. Гаї Дубинські. Вбили одного стрільця з сотні Богдана.

28.III.45 р. зробили більшовики наскок на Поникву, де арештували одну дівчину.

Від 16.III–22.III 45 р. більшовики разом з стрибками вигонили людей [до] вугільної шахти зі сіл Лешнів, Корсів, Комарівка, Митниця, [...]оролівка і Грималівка.

25.III.45 р. около 600 більшовиків закватувало в підлісних селах Брідщини, це Берлин, Бовдури, Бордуляки, Станиславчик і Войтовичі. Довкола ліса зробили застави. Частина ходила перевіряти ліс. Тут мали бій з кущем [Ст]ефанівського. Впало 5 більшовиків.

22.III.45 р. куц Бурулі на заставі між Бродами а Лешневом розбив одно [ав]то й колону більшовиків, що їхали на облаву. Впало 5 більшовиків.

Постій 1945 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 166-168. Копія.

№ 137
**ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН**

3 червня 1945 р.

Львівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць квітень 1945 р.

Ходорівщина, Стрелеччина, Щиреччина,
Городеччина, Янівщина

У звіттовому часі на терені Ходорівського надр. більшовики провели 43 облави, зловили 17 осіб, вивезли 18 родин, 22 вбили.

Під час облав впали магазини збіжжя та магазини медикаментів в Голдовичах (Стрелеччина).

В Комарнівському р-ні було за цей час 5 облав. Наші втрати: 14 вбитих, [...] -ох зловлених. Більшість вбитих впало у всипаних криївках.

Дня 31.III.45 р. до Каменоброду приїхало з Янова 12 НКВД-істів. Вони оточили хату, де кватерував куцевий Дзвін. Цей здався більшовикам і всипав відразу криївку, де ховалося 3 хлопців, та магазин збіжжя. Зараз Дзвін очолює групу істребітелів в числі 20 людей і ними проводить засідки в терені.

В днях між 15–17.IV.1945 р. в с. Керниця Городокського р-ну відбулася облава, яку переводило приблизно 300 більшовиків. Ловили загально всіх мужчин, жінок і дівчат. У висліді взяли до Городка 50 мужчин і декілька жінок. Всіх по провірці звільнили. Того ж дня арештували в с. Керниці священика, якого на допиті сильно збили і пустили щойно на другий день.

Дня 19.III.1945 р. відбулася облава в таких с. Янівщини: Вороців, Карачинів, [...] ланики. В облаві брали участь: охоронні відділи держ. об'єктів Янівщини, війська НКВД і стрибки, разом 400 осіб.

В Пустомитському районі відбулося 4 облави. Арештовано 4 мужчин і 6 дівчат, з них 3 звільнено.

12.IV.45 р. більшовики з Пустомит арештували в с. Хоросно священика Комара Степана. По двох днях приїздили за його родиною, але нікого не застали в дома.

В цілому терені більшовики постинали хрести на могилах героїв.

Завважається зміцнення залог в районних осередках до 400 осіб. В Щирецькому р-ні квартирують більшовики в таких селах: на колонії Лінденфельд – 30, Бродки – 20, Гонятичі – 45, Гуменець – 30, Дорнфельд – 40. Це сталі залоги, а їхнє завдання боротьба з “бандерівцями”.

В сердицькому лісі переловлено більшовицьких розвідників — поляків, які мали завдання розвідати про підлісні терени в цілях переведення нової серії облав.

Дня 25.III.1945 р. СКВ Щиреччини зліквідував станицю “істребітелів” в Красові (р-н Щирець). Під час акції вбито командира “істребітелів” і одного “істребітеля”, інших роззброєно. Здобуто: одну фінку, чотири кріси, пістолю, телефонний апарат. Дім станиці вимінувано. На слідуочий день приїхали більшовики і спалили 7 господарств, власників яких вже вивезено давніше. Тому, що був вітер, згоріло більше господарств – приблизно 60 будинків, що були власністю 32 господарів.

Дня 9.IV.1945 р. СКВ ч. 5 Ходорівщина зробив засідку на більшовиків, що вертали з арештованими з с. Берездовець. В висліді засідки вбито 6 більшовиків, 2 ранено. Наші втрати — двох легко ранених.

Дня 25.III СК під командуванням Х. зробив засідку на більшовиків, в висліді вбито 3 більшовиків, між ними старшого лейтенанта, здобуто 1 ППС, [...] кріси і 2 пістолі.

1.IV.1945 СК зробив засідку, в якій згинув один більшовик, решта втікло. Того ж самого дня СК в числі 28 осіб зробив наскок на районний осередок Стрілиськи. Акція почалась о год. 9.30 ранку. Обстрілювано будинки НКВД і НКГБ. Вбито 5 більшовицьких посіпак та визволено 60 осіб, що були призначені на вивіз.

Дня 8.IV.1945 СК здобуло 330 л нафти і 60 л бензини, призначеної для МТС Н[ові] Стрілиська.

[...].IV СК забрав спирт з горальні в с. Виківцях та всі паси. Горальня дальше не чинна.

26.IV.1945 р. На дорозі з Грімна до Комарна група під командуванням З. обстріляла підводу, на якій їхало 3 більшовицьких начальників, побито коні і 2 начальників ранено, один по двох днях помер.

[...].IV.1945. Зліквідовано начальника “істребітелів” с. Сторона.

[...].IV.1945 р. розвідка донесла, що в с. Підтемне (р-н Щирець) більшовики переводять облаву. Командир відділу УПА К. прогнав більшовиків, що в паніці [втік]али. Більшовицькі втрати один вбитий, один ранений. Відділ втрат не мав.

[...].1945 р. Відділ УПА під командуванням К. зліквідував нічню горальню і фільварок в с. Милятичі (р-н Пустомити). Забрано 800 л спирту і кілька штук [...], решту майже спалено, щоб не дісталось до рук більшовиків.

[Про]довж звітового часу на терені 2 надрайонів зліквідовано біля 60 сек[сотів].

[Господ]арка й адміністрація.

В травні ц. р. большевики реалізують розпльоновану позику на 1945 р. [...] всяких оподаткувань, які й так висмоктують з останнього гроша укр. [се]ла, позика це свіжий налог досить високої ставки. Нпр., с. Голдовичі (Стрілиська) повинно здати понад 17000 крб. Від середньо заможного селя[нина] вимагають 500-1000 крб. Низова більшовицька адміністрація і надаліше [вислуг]овується більшовикам, чи добровільно чи під терором.

[Поля]ки. Проводять даліше свою політику, нібито неутральну супроти українців. [...]від добровільно виїзджати не хочуть. Польська боївка переводила збірку [...]шого виряду в с. Берездівцях. При тій збірці повідомляли всі родини, [які маю]ть синів при "стрибках", щоб ці покидали роботу і йшли до них. Якщо ці [не пос]лухають, примініться до них збірну відповідальність. Ця сама група перейшла [К]расну гору (коло Ляшок Горішніх, р-н Ходорів).

В звітовому часі (3 районів) большевики від 15.II–15.III.1945 [проводили] безнастан[н]і облави. Найбільш жорстокі облави (т. зв. генеральні), які [тривал]и два-три дні в одному селі. Відбувались 4–15.III.45 р., які принесли [терен]ові великих спустошень матеріяльних і фізичних втрат.

[Мета о]блав була: масова ловля мужчин, вивіз родин, перепис населення, палення господарств і грабунок селян.

[Зага]льне число зловлених мужчин під час облави (і жінок):

250 осіб зловлених під час облави;

160 –"– витягнуто з криївок на всипу сексотів

267 –"– зголосилось в зв'язку сильних репресій

43 –"– зголосилось до стрибків (рятувати свою душу)

Разом – 720.

[Це] загальне число, що їх большевики витягнули з криївок, всіх арештували і [вед]уть допити в р-них центрах. Добровільно зголошених, яких мали на списку, арештували і допитують, а решту кинули до лягрів в Дрогобичі і також багато з них вже померло, тому що лягер був затифознений. Крім того, [більшо]вики вивезли ще 69 родин, 130 осіб та спалили 19 господарств за те, що не пішов чоловік в армію, чи знайдено якусь криївку. Також

кілька господарств (Щиреччина) мінували мінами. Кілька господарських хат закидали гранатами за те, що з тих господарі не пішли в армію. Під час сильної масакри про[тягом] звітового часу впало від большевицької кулі 110 мужчин. Під час облави [...]ови в звітовому терені позрізували всі хрести на могилах.

27.III.1945 р. відділ “Верховинці” закватував в с. Сугрові. На донос сексо[тів] більшовики слідуєчого дня зробили облаву на село. Відділ почув, що є облава і сховався в криївки. Більшовики під час розшукі[в] при помочі сексотів знайшли криївки, з яких витягнули кілька стрільців. Про це довідалися кома[ндир]и змілітаризованих кушців, які кватували в поблизьких селах (було 6 кушців, [які] повтікали під час сильних облав з сусідових теренів Рогатинщини, з Жура[венщи]ни) і зробили наступ на село зі всіх сторін. Більшовики в паніці розбіглися, хто куди міг залишаючи, всіх витягнених стрільців з криївок в селі.

1.III.1945 р. до с. Люб'яне приїхало 3 НКВ[Д]-істів. СКВ хотів їх роззброїти. [...] роззброєння вбили тільки одного. Двох, залишених живих, заалармува[ли] ракетою [...]ські постой більшовиків. На алярм приїхала більша кількість більшовиків з Демні і почали окружувати стрільців, що сховалися [в ст]одолі в Лігенфельді. Більшовики підпалили стодолу, звідтіля наші почали [в]тікати, під час втечі більшовики вбили 7 стрільців, 2 згоріло, а 2 [інш]их втікло. На другий день більшовики шукали і знайшли ще двох стрільців сотні. Під час облави зловили чоловіка з с. Люб'яни Сохана Андрія (б[увший] крамар). [Він] показав їм кілька криївок і є тепер донощиком на НКВД.

8.III.1945 р. Рій куща Семена роззброїв в с. Пісках “істребітелів”. Вбито їхнього більшовика командира та одного істребітеля сексота. Здобуто 1 фінку, 1 пістоль та 13 крісів.

9.III.45 р. до с. Демня приїхало около 50 більшовиків та запалили господарство за це, що господар не пішов до ЧА. В сусідній хаті сиділи двоє стрільців з куща “Черник” та “Кричевський”. Коли перша хата почала горіти, згадані стрільці почали стріляти до більшовиків, вбиваючи 4 більшовиків, а [...] ранили. Більшовики почали атакувати на них. Стрільці повилазили на стрих і постріляли себе.

9.III.45 р. в с. Горбачах більшовики робили облаву, під час якої зайшли [на] одну квартиру, де кватував невідомий чоловік – псевдо Ігор – котрий переходив до сусідньої окр[уги], коли більшовики вдерлися до хати, він почав відстрілюватися, убиваючи при цьому старшого лейтенанта. Між інших більшовиків кинув гранату і ранив двоє, які на місці померли. Сам кинувсь втікати, але

під час втечі його вбили, а хату спалили. Д. Ігор був озброєний у фінку пістоль та гранати. При собі мав кен карту, далековид та якусь записку.

15.III.45 р. Більшовики зі Щирця і Миколаєва вертали з облави в с. Вербіж. Переїзджаючи попри с. Гонятичі, завважили 2 хлопців, що хотіли скритись в полі. Більшовики почали за ними погоню. Хлопці залягли в оборонну позицію і почали відстрілюватись. Стріляли до останнього набоя, при кінці, бачучи своє безвихідне положення, розірвали себе гранатами. В часі бою хлопці вбили 4 більшовиків, а 4 ранили.

5.III.45 р. НКВ[Д]-исти зі Щирця приїхали зі зловленим Кордюком Степаном “Лешком” на перевірку і арештування. К[ордюк] показав криївки в Вербіжі та спричинився до арештування 2 дівчат та 7 мужчин.

10.III.45 р. під час облави на с. Горбачі більшовики зробили мітинг, на якому загрозили всім тим, що не пішли до ЧА, що вимінують їх господарства, коли не зголосяться до (ЧА) [протягом] 2 годин. По двох годинах більшовики справді вимінували кілька господарств і дві хати закидали гранатами.

5.III.45 р. о год. 7-ій рано чота “Запорожця” з сотні Громого хотіла перейти через с. Бринці Цер[ковні] у ілівські ліси, по дорозі найшли на більшовицьку засідку, в якій упало 16 стрільців згаданої чоти. Разом з стрільцями впав чотовий Запорожець і політвиховник Корінь. Зі сторони більшовиків не було жодних втрат. Причиною жертв був сам чотовий Запорожець, тому що вийшов вдень з ліса на чисте поле, другий раз тому, що не дав переднього забезпечення чоти.

По масовій облаві більшовики змонтували собі сітку сексотів, довіреним припоручили стріляти визначних осіб, як провідників терену, сітки й командирів УПА.

З терену Ходорівщини зліквідовано сексотів загально 14 осіб, з того 10 українців, а 4 поляків.

Беручи під увагу цілість звітового терену й сильні репресії більшовиків, українське населення хвилево було заломане. Зараз очуняло від сильного тероризування і до нашого руху ставиться вдоволяюче.

Винниччина

1.IV.45 р. відбулася облава в с. Миклашеві, під час якої нікого не зловлено.

4.IV.45 р. Група озброєних людей напала на село Підбірці. Напад відбила квартируча на той час в селі ланка.

13.IV.45 р. 3 НКВ[Д]-истів із 3 стрибками приїхали до с. Дмитровичі, перевели трус в церкві і в домі о. Годунька. Під час трусів сильно побили о. Годунька хрестом і прикладами, а коли він пробував втікати, зв'язали руки дротом і відвезли до Винник.

13.IV.45 р. знищено в с. Селиських 3 більшовиків і одно авто. Внаслідок цього на другий день більшовики зробили облаву, але відділ УПА прогнав їх.

Бібреччина

4.IV.45 р. Відділ НКВД разом зі стрибками зробили засідку на с. Суходіл, де вдалося їм захопити підводу одної сотні УПА. Після цього ограбили кількох господарів.

6.IV.45 р. 60 більшовиків зробило наскок на всипаний постій куща біля с. Волощина. Стрільці, зорентувавшись, відступили.

[...].IV.45 р. В с. Романів витягнули з криївки д. Джерю. Зрадила жінка через подавання їжі. Зловленого більшовики вбили.

[...].IV.45 р. В с. Під'ярків переводили більшовики труси, при тому грабили, що попало під руки. Зловили дезертира ЧА. Повертаючи зі здобичею, виїхали на засідку і при цьому залишили 6 вбитими, в тім одного сержанта гвардії.

8.IV.45 р. В с. Миколаїв рій СКВ знищив начальника райзем-відділу.

9.IV.45 р. 70 більшовиків перевело облаву на с. Під'ярків. Арештували 3 [осіб], яких випустили по триденних допитах.

10.IV.45 р. Більшовики в силі 70 чоловік перевели облаву на с. Звенигород. Не зловили нікого.

11.IV.45 р. В с. Миколаєві арештувало НКВД три дівчини, після цього в с. [...]аснів вивезли одну родину.

13.IV.45 р. Рій СКВ спалив фільварок Чернів.

14.IV.45 р. В с. Волощина закватувало 150 більшовиків лісорубів.

15.IV.45 р. підвода з харчами попала на більшовицьку засідку на дорозі поміж селами Селиська – Підярків, по короткій перестрільці стрільці відступили, підводу забрали більшовики.

15.IV.45 р. В с. Волощина та Глібовичі перевіряли більшовики докладно пра[цююч]их лісорубів та держ робітників, при цьому зловили 3 дезертирів ЧА.

19.IV.45 Відділ НКВД-истів в силі 500 вояків перевів облаву на с. Селиська (рівночасно на ліс). Під час облави на ліс знайшли криївку, в якій перебувало на той час 3 стрільців із СКВ та 5 дезертирів ЧА. Заскочені більшовиками й не маючи змоги чинно

боротися, члени СКВ розірвались гранатами, дезертири ЧА здались живими. Тих, що здались більшовикам живими, більшовики на місці розстріляли. Того ж дня зловили та забрали хлопця з 1927 р.

20.IV.1945 20 НКВД-истів із 30 стрибками, зробили облаву на с. Суходіл. Забрали 5 жінок.

21.IV.45 зробили більшовики облаву поблизу с. Лани, не зловили нікого.

Того ж дня зробили більшовики облаву на с. Глібовичі В[еликі]. Вбили під час облави стрільця СКВ, а його родину із 5 членів вивезено.

22.IV.45 р. Військові групи переходили ліси та села. Під час зустрічі з відділами СКВ старалися не зводити боїв.

26–27.IV.45 р. Відділ більшовиків в силі 500 чоловік зробив облаву на сс. [Рома]нів, Підгородище та сусідуючі з тими селами ліси. Зловили громадянина з Романова Дикого Теодора.

28.IV.45 сотня НКВД-истів, переїзджаячи через село Миколаїв, зловили 3 дезертирів, з того двох втекло, одного забрали в район.

28.IV.45 р. Лісоруби-більшовики, які кватирують в с. Волошина – зловили двох стрільців, яких передали в район.

29.IV.45 р. Рій СКВ зробив засідку на більшовиків, які робили в с. Гаї облаву, і гналися за втікаючими хлопцями. В першій сутичці знищено 5 більшовиків, в тім одного майора. Перед переважаючою силою (150) рій відступив в с. Звенигород, де більшовики перевели облаву і забрали кілька старших громадян.

6.V.45 р. Рій СКВ зробив засідку на більшовиків з Радгоспу Романів, ранено [...]ох більшовиків.

7.V.1945 р. того ж дня більшовики переходили села Підсоснів, Миколаїв, Городиславичі. В Городиславичах рій СКВ знищив одного сержанта та одного бійця.

8.V.1945 р. більшовики перевели облаву на сс. Селиська, Романів та поблиські ліси. Під час облави в с. Селиськах 2 стрільців СКВ знищили одного кіннотчика, а одного ранили. Під час облави в романівському лісі згинули в нерівному бою з НКВД-истами д. Нецасний, Незнаний (члени ОУН) та симпатики Лобода і Лис. Знищили 3 сталінців.

Глинянщина

2.IV.1945 р. 150 більшовиків робили облаву на с. Станимир. Забрали 12 мужчин до 65 років, 5 дівчат та місцевого священика. На вертаючих більшовиків СКВ в силі 45 стрільців зробив засідку і у

принятому бою, який тривав [...] годин знищив 70 сталінських бан-
дитів. Власні втрати 2 вбитих стрільців. На другий день більшовики
в силі 300 чоловік повторили облогу на те саме село. Спалили 4
господарства і арештували 10 стариків, яких по тижні звільнили.

5.IV.45 р. 300 більшовиків робили облогу на с. Солова, вбили
одного лісоруба і вивезли ти родини.

5.IV.45 р. Розірвано рейки між Полтвою а Задвір'ям, куди мав
проїжджати панцирний поїзд.

6.IV. В с. Задвір'ю знищено двох стрибків.

12.IV.45 р. В с. Полоничі зліквідовано більшовицького розвід-
чика поляка.

13.IV.45 р. В с. Полтва зліквідовано радгосп, при цьому зни-
щено начальника облав кап[ітана] НКВД.

18.IV.45 Знищено одного більшовика-інструктора, який при-
їхав до Задвір'я вишколювати молодь в військовому ділі.

18.IV. Спалено в с. Полтва горальню.

19.IV. районна боївка знищила 3 більшовиків, які приїхали
з району до с. Полонич. Другого дня приїхало 40 більшовиків,
забрали голову і секретаря сільради, побитих більшовиків, спа-
лили одно господарство і від'їхали.

21.IV. більшовики зробили облогу на с. Полюхів, не зловили
нікого; в тому ж селі знищено донощика НКВД.

23.IV.45 р. Приїхало до с. Вижляни і заквартирувало 350 біль-
шовиків. По їх від'їзді зі села приїхало НКВД, питали, що то за
військо квартирувало та чому голова сільради їх не провірив.

28.IV.45 р. приїхали більшовики на облогу до с. Полоничі.
Наткнувшись на наші застави, які відкрили по них вогонь — від-
ступили.

27.IV.45 р. приїхали до с. Полтва більшовики, пішли на цвин-
тар, казали розкопати могилу, в якій похоронено наших стрільців
і питали, що це за військо.

27.IV.45 р. біля с. Полонич наша боївка наскочила на 30 біль-
шовиків, 2 [...]шила і 3 ранила.

4.V.45 р. більшовики в силі 80 бійців зробили наскок на
с. Полоничі, де квартирувала згадана боївка. Боївка вогнем про-
рвалася через перстень і відступила в ліс.

6.V.45 р. 80 більшовиків підходили через село Полоничі і
наткнулися на цю боївку. Боївка відкрила по них вогонь сама від-
ступила в ліс.

8.V.45 р. Приїхало около 500 більшовиків з двома танками,
обступили село Полоничі і ліс. В лісі мала з ними перестрілку
боївка, яка відступила.

10.V.1945 р. боївка, вертаючи до села Полонич, стрінулась з переїзджаючими більшовиками, звела з ними, бій у висліді якого знищено одного старшого лейт[е]нанта, одного сержанта і 7 більшовиків ранено. Більшовики в паніці втекли.

7.V.45 р. До села Солови приїхало 5 НКВД-истів, 4 стрибки і одна московка; приїхали в справі позики. Переходячи через село, обскочили будинок, де було двох членів РП і один кущевий, які вели через 20 хвилин перестрілку з більшовиками, доки не прийшов рій СКВ, який відбив окружених. Знищено заст[упника] нач[альника] НКВД – старшого лейтнанта, 3 ранено, а московку взято живою. По тій перестрілці всі зі села виступили: одні на Підсоснів, другі на Під'ярків. Коло години 13-ої до села приїхало около 60 більшовиків, спалили господарство, де знищили більшовиків, та переводили труси. Зі сторони Підсоснова відділ СКВ почав наступати на Солову, з чого почався бій. Більшовики стягнули сили з Свержа, Глинян, Яричева, Винник (400 бійців). Бій тривав 5 годин, [у] висліді якого знищено 21 сталінців та 43 ранено. З нашої сторони втрат не було.

Краснянщина

3.IV.45 р. Зліквідовано в с. Балучин 2 НКВД-истів і роззброєно 30 стрибків.

7.IV.45 р. більшовики в силі 200 чоловік перевірили ліс Гологори Митулин. Вбили одного чоловіка.

8.IV.45 р. більшовики в силі 30 чоловік переводили труси в селі Угорці. Нічого не знайшли.

10.IV.45 р. Около 500 більшовиків закватувало в с. Гологори. Другого дня після цього перевірили ліс Гологори–Митулин. Над селом Трудовач вбили одного чоловіка.

15.IV.45 р. більшовики перевіряли ніччю хати в с. Фирлеївка. Вбили одного чоловіка, арештували дві жінки.

Золочівщина

9.IV.45 р. В с. Залісся група озброєних людей урядила проти-більшовицький мітинг.

[...].IV група озброєних людей розігнала в с. Тростянець робітників вугільної шахти ч. 2. Майно зі шахти роздали робітникам. Внаслідок цього більшовики [на] другий день робили облаву, не зловили нікого.

[...].IV.45 р. В с. Чижеві арештувало поморянське НКВД одну дівчину, обвинувачуючи її за зв'язок з бандерівцями.

Блідщина

1.IV.45 р. около 200 більшовиків Підкамінецького і Заболотського районів [роби]ли обלאву на ліс між селами Пеняки, Чепілі та Шишківці. В обלאві цій вбили одного поляка з 1922 року народження.

4.IV.45 р. Около 70 більшовиків робило обלאву на с. Жарків. Жертвою застав 2 стрільців, одного з них більшовики застрілили, а другого в с. Голубиця забили киями. Цьому другому при допитах випалювали горіючою свічкою очі, різали паси на плечах і череві.

[В]ночі з 3.IV на 4.IV.1945 р. наїхало 4 стрільців з відділу Богдана в с. Боратин на більшовицьку заставу, один з них, ранений в груди, попав більшовикам в руки.

8.IV.45 р. на мітингу в с. Кадлубиськах більшовики говорили, що скоро війна скінчиться, тоді вивезуть на Сибір всі села, так що не буде вже кому помагати більш бандерівцям.

9.IV.45 р. Около 70 більшовиків Підкамінецького району перевели обלאву в с. Голубиця, де зловили 2 мужчин.

10.IV.45 р. більшовики провіряли документи робітників бровару та переводили ревізії в с. Пониква.

11.IV.45 р. В с. Дуб'я наскочило 12 більшовиків на одну хату, вбили одного хлопця, а родину виарештували.

14.IV.45 р. більшовики в силі 35 осіб, повертаючи з грабунку в с. Чепілі, наїхали на нашу заставу, стратили 5 бійців.

15.IV.45 р. о год. 4-ій вечером згинув розірваний міною повіт[овий] пропагандист д. Сон.

Сокальщина

Дня 20.III.1945 р. НКВД в силі 80 бійців, вертаючи зі застави в селі Грицеволі, наскочили на хату в с. Ляшкові, в якій завважили світло. В хаті був [чле]н СКВ д. Тарас. В бою д. Тарас вбив 2 більшовиків, а 3 ранив. Сам згинув [від] більшовицьких куль і згорів в хаті, яку червоні запалили. Того ж дня попали на заставу 2 наших друзів коло с. Нивиці. Одного червоні вбили, а [друг]ого, тяжко раненого, забрали зі собою.

21.III.45 р. Війська НКВД в силі 80 кіннотчиків в районі Лопатина наскочили на с. Смержів, де обскочили кілька будинків, де квартирував рій СКВ. Вив'язався бій, який тривав дві години. Більшовики почали палити будинки. В бою [впал]о 15 більшовиків вбитими і кільканадцять раненими. В бою відзначився своєю відвагою д. Циган, який вбив сам 7 большевиків, а коли йому не стало [набо]їв до кулемета, застрілився з пістолі. Про нього один

більшовицький [лейте]нант висловився. “От якби були всі такими бандерівцями, то війна вже не скінчилась би”. Червоні витягнули його тіло з вогню і сказали, що не можна такого героя палити.

22.III. Війська НКВД в силі 120 бійців перевели арештування в с. Батиїв. Арештували 8 дівчат. Того ж дня ті самі червоні перевели арештування в с. [К]устин, де арештували 18 дівчат, та спалили одну господарку. Частина тих більшовиків, переїзджуючи через с. Руденко, арештували 2 дівчини та від’їхали [в] Лопатин.

22.III.45. Війська НКВД в силі около 50 бійців перевели вивіз родин в с. [Пера]тин, заарештували і вивезли 3 родини. В Хмільні — одну родину, Бариліві[й] Волиці — [...] родин. В цьому ж селі перевели перешуки, грабуючи майно громадян.

Того ж дня військо НКВД в силі около 80 кіннотчиків приїхали до с. Увина, [от]очили одного господаря, де кватирувало 7 членів СКВ. Повстав бій, у висліді якого з нашої сторони впало 4 стрільців, а трьох залапали живими. З більшовицької сторони 3 вбитих та 2 ранених. Зі зланими стрільцями більшовики від’їхали до Лопатина. Того ж дня більшовики спалили в с. Топорові [...] господарств і там заквартирували.

23.III.1945 р. НКГБ при співучасті військ НКВД в числі 120 бійців з Лопатина перевели масові ревізії та арешти в таких сс: в Лопатині — 8 дів[чат], 3 мужч[ин] (за час від 16.III–23.III.45 р. в тій місцевості арештовано 26 дівчат і 8 мужчин). В с. Ляшків – 3 дівчини і 3 хлопці, в с. Грицеволя – 6 дівчат і кілька родин в числі 24 особи. В с. Бордуляки – 4 дівчини, [в с.] Щуровичі – три дівчини і 2 мужчин, в с. Смержів – 5 дівчат і 2 родини, [в] с. Завидче – 16 дівчат і 5 родин в числі 28 осіб. Арештованих передержують в Лопатині.

23.III.45 р. Більшовики в силі 80 бійців переходили через с. Радованці, вбили двох кіннотчиків – розвідників УПА і пішли в напрямі с. Яструбович, де стрінулись з заставою підвідділу УПА. Вив’язався бій, у висліді якого впало з нашої сторони 2 вбитих, а один ранений, по стороні червоних кільканадцять вбитих і кілька ранених (червоні скрито поховали своїх вбитих).

Того ж дня війська НКВД разом зі стрибками в числі около 150 осіб перевели облаву на присілок Топорова – Пустельник. У висліді арештували 3 дівчини, одну учительку східнячку та одного старшого мужчину.

24.III.45 р. Війська НКВД в числі около 250 осіб перевели облаву на такі сс.: Майдан, Нивиці, Трійця, Оглядів, Монастир Оглядівський. Під час її арештували в с. Нивиці три родини, в с. Трійця – 2 родини, в с. Монастир Оглядівський – 5 родин – та

від'їхали до Лопатина. Того ж дня вивезли червоні ще такі родини: в с. Топорові – 5 родин в числі 8 осіб, в с. Пустельник – 2 родини.

26.III.45 р. червоні, перебрані в цивільні одяги під маскою УПА, прийшли з с. Топорова до с. Чанижа питаючи за господарчим, зв'язком та дівчатами.

27.III.45 більшовики перевели облаву в с. Сілець Беньків, під час облави зловили 2 мужчин.

Від дня 23.III. до 30.III.1945 р. більшовики переводили акції, квартируючи в таких селах: Топорів, Чаниж, Гута Бабинська, Монастир Оглядівський, Колісники, Нивиці, Пустельник, Трійця. Весь час робили перешуки лісів та сіл.

1.IV.45 р. більшовики перевели облаву на присілок Топорова – Пустельник, де арештували голову сільради та 4 поважних господарів. Їх сильно змасакували, випитуючи про відділи УПА та на другий день звільнили. Того ж дня в районі Лопатин НКВД звільнило 6 дівчат з с. Кустина, які були арештовані 18.III.45 р. Дівчата сильно зтортуровані, знасилувані та заражені венеричними недугами.

2.IV.45 р. більшовики в числі 140 осіб перевели акцію на присілки: Грушка, Залізки, Поповичі і на с. Топорів. Під час акції грабували різне господарське майно. Один господар почав сваритися, називаючи їх бандитами, більшовики змісця його вбили. Ці самі більшовики переходили ліс між Чучманами а Лісовою коло Топорова. В лісі стрінули двох друзів, яких вбили.

3.IV.45 р. війська НКВД в силі около 150 бійців перевели перешуки лісів між Топоровом а Трійцею. Нікого не знайдено.

5.IV.45 р. Війська НКВД в силі около 60 кіннотчиків приїхали з Лопатина до Топорова, а звідтам вночі приїхали до с. Стівпин. Тут перевели ревізію в 4 виказаних хатах, де зловили 4 наших мужчин. Вертаючи з цього села в с. Топорові, вбили молодого мужчину, який втік.

Того ж дня пограничники в числі около 80 бійців перевели розшуки в с. Селець Белзський в поодиноких громадян, на яких вказали сексоти, пограбили їх майно і вивезли дві родини.

7.IV.45 р. частина відділу СКВ при співуділі підвідділу УПА напали на квартируючих стрибків в числі 38 бійців в с. Топорові. Вив'язався бій, у числі вбито команданта стрибків та кількох стрибків ранено. По нашій стороні втрат не було. Під час бою більшовики спалили 4 господарства.

8.IV.45 р. Війська НКВД в числі около 350 бійців, з того 100 кіннотчиків, перевели облаву на ліс Чениж–Топорів. В лісі стрі-

нули рій СКВ, який на появу червоних відкрив вогонь, вбиваючи кількох більшовиків. Бачучи більшу силу, СКВ вицофався в інший ліс без втрат. Опісля червоні обступили село Чениж, обстрілюючи його з гарматок і гранатометів. Внаслідок стрілів повстав вогонь в котрому згоріло 58 господарств. Після цього червоні закватерували в селі та перевели основні ревізії.

9.IV.45 р. Війська НКВД в силі около 300 бійців разом зі стрибками перевели облаву на с. Топорів, грабуючи сильно населення. Під час акції не зловлено нікого.

10.IV.1945 р. Відділ НКВД разом зі стрибками в цивільних одягах під маскою УПА приїхали до села Нивиці та ходили по селі за збіркою, питали за дівчатами, збирали харчі. Від'їзджаючи, арештували 4 мужчин.

Кам'яничина

20.III.45 р. арештувало НКВД в с. Убинях 6 дівчат. Деякі з них вже в шпиталі від тяжких тортур. Того ж дня в с. Нагірцях більшовики витягнули з криївки 7 мужчин.

З кінцем минулого місяця більшовики не стрічаючи опору по всіх селах (майже) р-ну Ново-Милятинського потворили "участки", які кватирують по селах і роблять застави. Такі участки вже є по селах Стрептів, Желехів, Вирів, Неслухів, Соколів, Дідилів. Червоні з тих "участків" роблять застави на других селах, дорогах, стежках, кладках і мостах. Були випадки, що наші люди налізли на таку заставу, у висліді її розігнали, вбили одного більшовика, одного ранили та здобули один кулемет.

20.III.45. До присілка Сільця Бенькового Осівець приїхало 40 більшовиків, наскочили на хату, де мали точні дані про криївку. Господар, втікаючи, зістав вбитий. При дальшій акції більшовики вбили ще одного 18-літнього хлопця.

Того ж дня арештували в Кам'янці Стр[умиловій] о. д-р[а] Ігнатія Цегельського, якого вивезли до Львова.

22.III.45 р. сімох пограничників, які кватирували в с. Добротворі, наскочили на підлісну хату в с. Грабині, де зловили сплячого одного мужчину. Зловленого сильно побили. Під вечір зловлений д. Шугай одному пограничнику вибив зуби, одному відкусив пальці і почав втікати. Пограничники дігнали його конем та вбили. Того ж дня більшовики перевели облаву на ліс біля села Грабина, де стрінули 5 мужчин, одного з них зловили, а решта втікла.

24.III.45 р. Більшовики в числі 700 бійців перевели облаву на сс.: Константівка, Рожанка, Зубовміст, Грушка, Милятин.

Рівночасно зробили перешуки лісів. В часі тих акцій зловили 2 мужчин, а 2 вбили.

6 і 7.III.45. Більшовики перевели сильну акцію на с. Ременів. Під час акції вбили 3 мужчин а криївці, понад 200 арештували та вивезли 25 родин. Більшовики вимінували 4 хати підозрілих людей та 3 господарів запалили. При цій акції сильно пограбили населення.

23 і 24.III.45 р. більшовики перевели облаву на сс. Ситихів і Ременів*. Під час облави в с. Ситихові впав один наш мужчина, а один тяжко ранений. В Ременові** впав один наш чоловік вбитим.

28.III.45 р. поляки з Білки Шляхетської напали ніччю на селян зі с. Сухорічча. Обрабували около 20 господарств. Вимордували 2 укр. родини. У зв'язку з тією подією більшовики робили через два дні облави на с. Білка, арештуючи при тім кілька поляків. Поляки цього села здержуються від виїзду на Захід. Говорять, що Польща буде скоро в межах 1939 р.

Того ж дня скликали більшовики всіх штатних робітників – лісорубів до рай. Кам'янка Стр[умилова], зробили мітінг на якому вербували всіх робітників до істребітелів. Лісоруби не згодилися.

2.IV.45 р. більшовики в силі около 80 осіб перевели облаву на присілки Добротвора. Під час облави вбили 2 мужчин, а 2 зловили. Крім цього, арештували 3 лісорубів та вивезли одну родину в числі 3 осіб.

4.IV.45 вечором до с. Добротвора вернули більшовики в числі 150 бійців, які раніш там кватирували. Вони поробили кругом села бункри і поставили обсерваційну вежу. Кожньої ночі роблять в поблизьких селах застави. Того ж дня зробили заставу на присілок Сільця Бенькового Банівці, де вбили одного мужчину.

5.IV.45 р. більшовики перевели облаву на с. Руданці. У висліді нікого не зловлено. На другий день з нашої сторони зроблено там мітінг і зліквідовано одного сексота (прилюдно).

10.IV.45 р.*** перевели більшовики облаву на сс. Соколя, Спас, Деревня****. Під час облави в с. Соколя вбито 3 мужчин і 4 зловлено. Цього ж дня наша одна чота під командою к-ра Ч. мала з червоними бій в лісі біля с. Незнанова. У висліді бою ворог втратив 30 вбитими. Наші втрати 5 осіб.

12.IV.45 р. НКВД перевело розшуки в Язиниці Руській, де вже вдруге арештували дві жінки. Того ж дня на присілку Верени вивезено дві родини.

Того ж дня більшовики перевели облаву на с. Сороки. Облаву повторяли кожного дня аж до 20.IV.45 р. Наскакували на село

* У тексті: Семенів

** У тексті: Семенів

*** У тексті: 1_.IV.45 р.

**** Так у тексті. Імовірно, має бути: Деревляни

в різні пори дня. Скликали людей на мітинг до сільради, а самі рабували населення. Ночами робили засідки за селом.

14.IV.45 більшовики в числі 50 осіб робили облаву на с. Рокити. Забрали [од]ного робітника з залізничної дороги і відставили його на воєнкомат до Кам'янки Стр[умилової]. Зрабували два господарства та арештували одну жінку, яку відставили до Кам'янки.

Того ж дня більшовицькі бувші партизани з радгоспу Руданці виганяли людей до праці. Один з них пострілом з пістоля ранив одного господаря. НКВД з Яричова Нового перевело протокол з тим партизаном та на тім скінчилося.

15.IV.45 в с. Лісок на заставі вбито двох більшовиків і двох поранено. Між вбитими є начальник Милятинського НКВД Антонюк і один підстаршина.

Того ж дня більшовики робили облаву в с. Вислобоки. У висліді нікого не зловили, пограбили населення і від'їхали.

15.I.45 в м. Кам'янка Струмилова більшовики перевели облаву, ловили мужчин у віці 45 і вище, зловлено кількох.

16.IV.45 р. більшовики з поляками з Кам'янки Стр[умилової] робили перевірку населення с. Дальнич. Пограбували в селян одяг, збіжжя, харчі та від'їхали.

16.IV.45 в с. Новосілки Лісні роззброєно 5 бійців, з того 2 лейтинантів [і] 3 підстаршин, які на другий день відійшли до району.

17.IV.45 до с. Товмач прибуло 4 більшовиків, які грабували населення, арештували одну жінку. По переслуханню її звільнили. Того ж дня приїхали більшовики танкеткою на присілок Сільця Долини. Приїхало їх 30 осіб і пішли на присілок Осівець. Зловили там 2 мужчин [і] від'їхали в напрямі на Радехів.

21.IV.45. Більшовики з району Ново-Яричівського робили облаву в селі Ременові. Під час облави зловили одного господаря в молодому віці. Того ж дня вечором робили засідки за селом. На другий день зробили в тому селі мітинг. На мітингу говорили про підготовку до 1 травня та між іншим говорили, що війна на укінченні.

25.IV.45 о год. 11-ій під час короткого бою вбито в с. Вирові Новомилятинського р-ну 2 участково уповноважених Ново-Милятинського РО НКВД Завалія Петра та Кресанова Михайла (сержант партизан) та їх співробітницю з Желехова. В ході цієї операції роззброєно істребительний батальйон участка Соколів в числі 16 людей. Здобуто один скоростріл "Дехтярова", 2 ППШ, 15 крісів, 1 "Наган". Роззброєних істребителей покарано буками та розігнано домів.

Равщина

20.III.45 в Жовкві в харчівні потроїлись НКВД-исти і старшини ЧА, які вели старшинську школу. У висліді 30 осіб померло на місці, а понад 20 відіслано до шпиталю. Внаслідок цього весь персонал кухні арештований.

В днях 20–23.III.45 р. пограничники в числі около 100 осіб зробили облаву в таких сс.: Новини, Дацки і Вербляни. У висліді зловили 3 мужчин, між ними одного свідомого українця, якого ранили і забрали живим. Майже щодня пограничники виїжджають на облави в прикордонні села, на яких грабують села та тими грабованими харчами харчуються.

23.III.45. Розгромлено погранзаставу в селі Яжів Старий нашою боївкою. Використавши нагоду відсутності військ НКВД, які від'їхали на облаву, наша боївка наскочила ніччю на село, де залишилось кількох НКВД-истів та 16 стрибків, розгромила їх, закидаючи будинок гранатами.

24.III перевели більшовики облаву на село Яжів Старий і Яжів Новий. В облаві не зловили нікого, натомість пограбили населення і від'їхали.

Того ж дня зробили більшовики облаву на с. Туринка. У висліді вбили 10 людей. Між ними одного свідомого українця.

24.III.45. Через село В'язову переїжджало більшовицьке військо в числі около 60 бійців в напрямі на Захід. Того ж дня переходили через село Оплітну війська НКВД, де розбили капличку, яка була замкнена, забираючи вартісні речі. Обстановку зруйнували. При переході вбили одного нашого стрільця, якого завважили. Того самого дня війська НКВД перевели облаву в с. Воля Висоцька. У висліді арештували одного старшого чоловіка і голову сільради, мовляв, за співпрацю з бандерівцями.

27.III.45. Війська НКВД в числі около 200 осіб обступили с. Скваряву Нову з метою перевести облаву і вивіз родин. Один з наших відділів окружив більшовиків, вдарив по них і перевів успішний бій, в якому впало 18 більшовиків і було багато раних.

28.III.45 12 більшовиків з Магерівського р-ну зробили облаву в с. Хитрейки. Кількох стануло на заставі в напрямі ліса, а решта червоних, стріляючи, бігла до села. Кільканадцять місцевих громадян, втікаючи перед облавою до ліса, вийшли на заставу. На відкритому терені червоні сипнули по них вогнем, внаслідок чого впало вбитими 7 мужчин. За два дні зробили знову заставу в тому селі, але вже більшими силами, внаслідок чого зловили 2 молодих мужчин.

30.III.45 р. Один з наших підвідділів напав на райцентр Магерів. Після обстрілу будинків НКВД і НКГБ і інших військових об'єктів відділ змушений був відступити, бо з Рави Р[уської] надходила червоною допомогою. Відділ відступив, а червоні ще ніччю пішли за відділом в полігон і окопалися край ліса. Рано переглянули терен і вернулися до Магерова. Під час акції згинув один голова Магерівської міськради і один НКВД-ист був ранений.

Того ж дня приїхало 30 більшовиків і 3 місцевих стрибків до с. Деревня, звідки пішли на присілок Підлози, де кватирував наш підвідділ, який завчасу вицофався в ліс. Більшовики арештували дві дівчини, підозріваючи, що вони повідомили відділ про прихід більшовиків. По кількох днях арештованих звільнили. До с. Крехова приїхало до 60 військових більшовиків і кілька цивільних, які почали сівбу в місцевому радгоспі.

31.III.45 перевели більшовики облаву на с. Оплітна. У висліді облави пограбили селян, арештували одного старшого мужчину і від'їхали.

Того ж дня спалено військові кошари на Волі Висоцькій, в яких більшовики хотіли закватирувати свою військову частину. Кілька днів перед спаленням обгородили дротом і обкопали ровами.

5.IV.45 р. Перевели більшовики облаву на слідуючі сс.: Скварява Нова, Скварява Стара, Мокротин, Майдан, Крехів, Фуйна, Бір Кунинський, Кунин, Хитрейки і Цитуля. При переведенні облави грабили майно селян, били жінок та арештували кількох старших громадян, яких по переслуханні звільнили.

Того ж дня приїхало около 30 більшовиків до с. Дворець. Другого дня вечором перебрались по цивільному, ходили по деяких хатах, щоб їм дати зв'язок, бо вони добиваються до відділу. Пізніше грабили харчі, вбрання і відійшли.

6.IV.45 р. Більшовики сконцентрували на краях полігону великі скупчення військ. Почали облаву на полігон і на сумежні терени. Переводячи облаву в яворівських і янівських лісах, більшовики заняли з заходу такі опорні пункти: Янів, Дуброва, Вересиця, Мелетин. Того ж дня перейшли розстрільною ліси мокротинські, скварявські, рокитинські і станули на гостинці Крехів–Фуйна–Добровиця. Вдень робили облаву по селах і лісах полігону. Облава тривала через два дні. 8.IV війська стягнулись і від'їхали. Як подано, в облаві брало участь два полки війська. Війська були стягнені зі всіх довколишніх районів і зі Львова. В більшості молоді річники-призовники. Наші втрати – 8 мужчин, знайдених в криївці в Вишинці. Як звичайно, не обійшло без грабежей.

7.IV.45 р. Більшовики в силі около 700 бійців перевели облаву на с. Замочок і присілок Свереди, де натрапили на СКВ, який прийняв бій, але вміло відв'язався від червоних без втрат.

8.IV.45 р. З монастиру біля с. Крехова забрали більшовики монахів на воєнкомат. Покищо їх звільнили, а опісля арештували і відставили до Львова.

Загально в цілому терені почали більшовики переводити арештування священників.

Того ж дня перевели більшовики облаву на сс. Щирець і Туринку. В с. Щирці зловили 3 стариків, яких прилюдно побили, забрали до Магерова, а відтак звільнили. В с. Туринці шукали за раненими, але не знайшли. Забрали 4 мужчин, з них 2 втекло, а 2 забрали до Мостів Великих.

10.IV.45. Один наш підвідділ розбив колгосп в с. Сопошин, майно роздав населенню того ж села.

В днях 10–12.IV.45 перевели червоні облави на всі села Магерівського р-ну. Перед облавою робили в кожному селі мітинг, на яких загрожували паленням сіл, коли не зголосяться бандерівці. Мітинги не дали жодного успіху. В цілому р-ні зловили одного чоловіка, який не хотів датись живим – застрілився.

11.IV перевели більшовики облаву на с. Цитулю, зловили одного чоловіка.

Того ж дня переїжджала частина військ НКВД через с. Любелю, пограбила село і зловила одного чоловіка. Цього ж дня перевели більшовики облаву на с. Стремінь, де перевели точну ревізію в кільканадцятьох хатах і пограбили їх.

12.IV.45 р. НКВ[Д]-исти перевели вивіз родин в с. Верени. Переїзджаючи через Туринку, декого пограбили. В селі через помилку вбили одного червоноармійця, говорячи, що це бандерівець.

Того ж дня НКВД арештовало 2 мужчин в с. Бутини. Арештованих відставили до Мостів Великих.

13.IV.45. Більшовики перевели облаву на боянецький ліс, яка не дала жодного висліду.

В звітovому часі більшовики перевели цілий ряд облав меншими силами і вужчому масштабі, як попереднього місяця, під кутом грабежі і ловлення боєздатного елемента, вивозу, арештувань і т. п. Останньо почались арештування священників.

12.IV.45 р. Органи НКВД м. Жовкви арештували 12 монахів ЧСВВ. Після перевірки їх звільнили, а 4 забрали, правдоподібно до ЧА.

Того ж дня більшовики зробили облаву на село Мацошин. При облаві не знайдено нікого. Пограбили населення, перевели ревізії і від'їхали.

12.IV.45. В Мостах Великих перед полуднем відділ пропаганди і агітації скликав всіх урядовців більшовицької адміністрації до свого кабінету для слухання статті з газети "Вільна Україна" Володимира Росовича під заголовком "З хрестом чи ножем". Відтак в формі пояснень і дискусій кинули гостру [...]у на наше духовенство, посуджуючи його в активній співпраці з бандерівцями. Того ж дня органи НКВД арештували священників з самого м. Мости Великі і з с. Бутини, відставляючи їх сейчас до Львова.

12.IV.45. Старший лейтенант жовківського НКВД вертався з Мостів до Жовкви. [В]їхавши до с. Туринки, запримітив, що загубив важні документи. Сейчас випряг коня, шукаючи слідом за згубленими речами. На той час з присілка с. Туринка Тятрі виїхало 5 більшовиків, які там забавлялись. Запримітивши верхівця, почали його обстрілювати, вбиваючи на місці. На місце випадку приїхало НКВД з Мостів і Жовкви. По короткім слідстві були змушені ствердити факт слідст[ва] таки ж своїми через непорозуміння.

13.IV.45. До с. Бутини приїхало 9 НКВД-истів з кільканадцятьма стрибками в цілі ловлення одного дезертира з ЧА. Зробили точну ревізію, пограбили майно, стріляли забудівлю. Дезертира не нашли й від'їхали.

Того ж дня приїхало до с. Волиця 20 більшовиків, перевели ревізії, награбили багато майна і від'їхали.

14.IV.45 в с. Липина 6 НКВД-истів з 20 стрибками перевели ревізії, грабуючи харчеві продукти, одяг, і з награбованими речами від'їхали до Жовкви.

16.IV. О год. 1-ій пограничники в числі понад 150 бійців обложили село [Лю]белю. В селі стрінули підводу, якою переїзджали наші люди. Вив'язалась стрілянина, в часі котрої більшовики спалили 4 господарства. Наші, залишаючи фіру, вицофались без втрат.

Того ж дня більшовики перевели облаву в с. Вязова, обкладаючи село ще з вечора. Із сходом сонця вступили в село, зробили кілька ревізій і перед від'їздом спалили два господарства. Вечором вернули до Жовкви. Під час облави не знайшли нікого, ані жодних компромітуючих речей. Тої ж ночі зробили засідку на Гаях, але безуспішно.

17.IV.45 р. на Волицю Висоцьку приїхало кільканадцять НКВД-истів, які по ревізії і допитах почали свавільно поведінку з

населенням, грабуючи і побиваючи його. Ревізії і допити не дали жодних позитивних вислідів.

17.IV.45 на присілок с. Замочка приїхало три авта більшовиків, одна частина поїхала в сторону Любелі, а друга почала нічний обшук села. Не маючи жодних вислідів, пограбили присілок і від'їхали. Того ж дня такі самі грабежі переведено в селах Бутини і Волиця.

17.IV.45. Пограничники в числі понад 100 осіб перевели облаву на села Хоронів, Салаші, Вороне. Під час облави не зловлено нікого, перевели ряд ревізій, пограбили майно і від'їхали.

19.IV.45 більшовики в числі понад 90 бійців перевели облаву на село Пили і присілок Біси, під час облави не знайшли нікого, граблячи населення, побиваючи його від'їхали в напрямі Жовкви.

24.IV.45 р. Під селом Улицк наша боївка зробила засідку на місцевих стрибків, які переходили з присілка. Убито командира стрибків, а решті вдалося втекти. Здобуто кулимет і амоніцію.

Постій, 3.VI.1945 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 189-199. Копія.

№ 138
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 25 липня 1945 р.]

В[і]дпис
1, 2, 3, 4, 5.

Львівщина

Вісті з терену
за червень 1945

Комарянщина

4.V.45 згинув у бою з большевиками сл. п. д. Практичний.

9.V.45 покарано карою смерти сексотів з с. Чулович Заяця та його жінку. Майно їх skonфісовано, будинки спалено.

10.V.45 в бою з большевиками згинув сл. п. д. Буря. Большевики переводили облаву на татарянський ліс.

19.V.45 большевики робили акцію на чолівській і любінській ліси, а рівночасно на підліські села: Чуловичі, Якимчиці, Бірче, Любін Малий, Добянка. В облаві брали участь залоги районів: Комарно, Щирець, Пустомити, Городок, кількістю приблизно 750 вояків. У висліді облави витягнули в Мірчу 3 мужчин, що крилися перед мобілізацією в ЧА. В ніч на 20.V большевики повторили облаву на чулівський ліс і зробили кілька безуспішних засідок.

26.V около 800 большевиків робили на татаринський ліс облаву, робили також розшуки по селах. Облава не принесла жодного успіху.

Рудеччина

4.V.45 в с. Дубаневичі стрільці куща роззброїли трьох стрибків і одного “прикріпленого” (агроном українець-східняк), що приїхали до села збирати позику, роззброєних звільнили.

12/13.V большевики зробили засідку в с. Конюшки Тулиголовські, в котрій згинув сл. п. д. Ш., його товариш, відстрілюючись, утік.

14.V.45 коло 150 большевиків робили облаву на с. Конюшки Т[улиголовські], забрали 8 старших нестроевих мужчин та одного 1[...]-літнього хлопця, якого зараз звільнили.

14.V в с. Дубаневичі вив'язалася перестрілка між 7 большевиками і групою повстанців, що переїжджали через село,

більшевики панічно втекли, а повернувшись за дві год. в більшій кількості, спалили 4 господарства.

16.IV*– 18.V відбулися облави на села Сусулів, Подільці, Погірці, Чайковичі і малинівський ліс. В облавах не зловлено нікого.

6.V.45 большевики в силі 300 вояків зробили безуспішну облаву на с. Коропуж. В тому часі зі згаданого села виступила група повстанців в числі 12 стрільців, які під с. Конюшки натрапили на большевиків під командуванням начальника НКВД Горова. В перестрілці загинув сл. п. д. Богдан. Вбито 6 стрибків, здобуто 3 ППШ і 3 кріси.

Городеччина. Янівщина

1.V.45 в с. Керниця 10 большевиків зробили засідку коло вивішеного большевицького прапору коло сільради. Два повстанці (що переходили туди) відкрили по большевиках вогонь та одного смертельно ранили.

2.V.45 в с. Тучапи група повстанців арештувала двох сексотів агентів Городокського РО НКГБ Стеценка Кліма і Кіш Степана.

В с. Велике Поле пропав без вісти начальник стрибків Світлий Іван. На другий день большевики заявили в згаданому селі, що Світлий доносить їм на бандерівців, а сам передержував їх у себе. При цьому спалили його стодолу.

6.V.45 7 большевиків ходило по с. Бартатів та грабували печиво. Одному господареві вкрали ровер, при тому ранили одного військового зобов'язаного та відставили його до Пустомит.

8.V.45 на полі під с. Зушиця знайдено тіло дівчини, була арештована большевиками 8.IV.45. Цю дівчину напівпритомну забрали зі собою, по дорозі роздягнули до нага і правдоподібно насильно замучили. Її убрання знайшли зараз на третій день після арешту, тіло аж за місяць.

10.V.45 в с. Рясна Р[уська] 8 большевиків з МТС напали на хату селянина Вовка, якого під час втечі тяжко ранили, ранений добився.

11.V.45 група большевиків зі стрибками в силі около 30 чоловік робила засідку біля річчанського ставу. На засідку натрапила група повстанців під командою д. В. В перестрілці загинув сл. п. д. Вишня і Шпилька. З ворожої сторони вбитих 3 москалі і один стрибок, в тому числі старший лейтенант.

13.V.45 30 большевиків зі Щирця арештували в Любліні Малому б[увшого] посадника міста Щирця Книша та вбили в лісі Яримчука Степана.

* Так у тексті. Імовірно, повинно бути: 16.V

14.V.45 в с. Вороців 5 НКВД-истів вбили Журка Василя та пограбували його майно.

15.V в с. Суховоля в господині Волинець квартирувало [...] -ох повстанців. На хату найшло 2 большевиків, в перестрілці згинув один большевик, другий втік.

19.V около [...] большевиків робили облаву в с. Керниця та поблизьких присілках. Того ж дня ті самі большевики зрізали хрести на могилах героїв в Любені Малому.

20.V.45 до с. Мальчиць приїхало около 500 большевиків з Янова і опісля заняли села Залуже, Повітно, Цунів, Зушиця, Сторона, Мальчиці. Переводили обшук, де [...].

25.V.45 у Мальчицях арештували 5 мужчин та вивезли 8 родин. Село сильно зграбили.

22–23.V відділ большевиків під назвою “Сталінські діти” [19]28 і [19]29 р. в числі около 1000 чоловік перевели облаву на сс.: Путятичі, Добряни, Годвишня, Шоломиничі, і Коропуж, охоплюючи цілість поземелля: села, ліс, поля. Шукали досить поверховно. Успіхів не мали жодних. Виїхали в напрямі Жовкви.

7–10.VI*.45 війська, що стаціонують у Львові, перевели облаву на терени Яворівських і Городоцьких р-нів.

Опис облави:

Впродовж одного дня большевики замкнули і заблюкували терен лініями, що лучить такі пункти: Львів–Янів–Порічча Янівське, Мальованка. Довкруги заблюкованого терену окопалися у віддалі 1-20 м один від другого. Другі війська переходили з під самого Львова замкнутий терен розстрільною у віддалі 1-20 м один боєць від другого. За першою боєвою лінією йшли стрілецькі чоти запасним рядом так, що кожнчасно вони могли створити другу боєву лінію. Переходили поля, ліси, села. В селах не робили дуже точних ревізій і за криївками спеціально не шукали. В облаві брали участь піхота, кіннота, моторизація, артилерія і розвідувальне летунство. Виховатися без криївки було прямо неможливо. Облавою командував генерал. Втрати ані не підсумовані.

Пустомитщина

3.V.45 в с. Лісневичах на засідці, зробленій большевиками, згинув зв’язковий, що переносив пошту. Торбу з поштою встиг завчасу відкинути, так що вона не попала в руки ворога.

Щиреччина

16.IV.45 30 большевиків перевело облаву на горбачівському полі і в лісі. На полі вбили Михайлів Марію і поранили Пилипа

* У тексті: IV

Гладкого. В тому часі повитягали хрести з могил героїв.

25.IV.45 большевики зробили засідку в Горбачах і зловили двох людей.

27.VI.45 около 30 большевиків приїхало в с. Горбачі, привезли зі собою арештованих людей, а саме Гладкого Теодора і Андрія, з тим щоб вони показали, де мешкають загрожені люди і де є криївки. Гладкий Андрій показав одну криївку. При цьому большевики арештували Онишків Семена, Ю[ш]кевич Февронію, Юшкевич Юлію, Харів Марію і Заганяча Василя. Також на цвинтарі повитягали хрести з могил поляглих.

28.VI.45 большевицький спецвідділ зі Львова при допомозі військ Щирецького р-ну зробили на с. Бродки облаву. Село окружили о год. 1.30 ніччю. Наткнувшись на большевицьку заставу, згинув д. Сапер – кущовий військовик.

В цілому терені часті засідки на полях, так що люди, які не знають терену, порушуватись не можуть. Райцентри обсажені досить сильно. В Городокському р-ні – курінь пограничників. Комарянський р-н – курінь війська. Залози по 50 НКВД-истів. В Оборозині, Ставчанах, Любіні Великому цювечора виходять на засідки. Близькість Львова паралізує роботу в терені.

Рогатинщина

25.V.45 коло полудня приїхало 20 большевиків до с. Бовшів, замовили 30 підвод. При тому вбили одного чоловіка літ 35, а трьох мужчин середнього віку зловили. На другий день їх випустили і один з них признався, що большевики намовляли його на донощика.

26.V.45 около 12-ої год. вночі большевики обступили с. Гербітів, а над ранком прийшли до села і почали шукати. Зловили 5 мужчин. Один з них старий, одного стрільця з УПА, та дівчат і від'їхали. Дівчат та старшого чоловіка на другий день випустили.

1.VI.45 о год. 2-ій большевики окружили с. Кінашів і зловили 2 хлопців, одного з відділу, а другого місцевого молодого хлопця, який їхав селом на коні і кричав, щоби всі втікали, бо в селі большевики. Цей самий стрілець водив большевиків до с. Бовшева показувати, де він був на квартирі.

1.VI.45 о год. 15-ій наскочили на село большевики в числі 40 осіб, зловили дві місцеві дівчини і трьох стрільців з відділу.

6.VI. 30 большевиків наскочили на с. Ганівці, окружили хати, де ночували стрільці. Один з відділу здався живим большевикам в руки, а один тяжко ранений другого дня помер.

6.VI приїхало до с. Колоколин два большевики на конях, зрізали хрест на могилі, повідкривали штахети, назбирали по хатах яєць і поїхали.

8.VI.45 о год. 22-й обступили 80 большевиків село Кінашів. Рано повертали з нічлігу два хлопці, большевики, перебрані на жінок, відкрили по них вогонь. Один з них, тяжко ранений, добив себе власною пістолем.

17.VI.45 боївка НКГБ наскочила на бічні хати с. Колоколин і, зловивши одного бойовика, відійшла в район.

17.VI.45 большевики переводили облаву на ліси від села Руди до Мелни. Ідучи розстрільною, вбили біля с. Ферлеїв [...] мужчин над криївкою в лісі.

20.VI.45 о год. 2-й ранку між селами Колоколин а Чернів большевики робили засідку. Прийшли до села оброшені і обочені. Наївшись, зловили одного чоловіка, зломали хрест на могилі і відійшли в район.

22.VI.45 о год. 10-й вечером їхали большевики на чолі з бовшівським НКГБ начальником. До села Скоморохи Старі. По дорозі стрінулись з ними бойовики СБ. Між ними вив'язалася перестрілка, у висліді якої згинув начальник НКГБ. Решта большевиків завершила в район.

23.VI.45 переїжджали большевики через село Дички та зрізали хрест на Могилі Героїв і забрали в одного приватного купця магазин заліза.

Щоденно переїжджають шосею Ходорів–Рогатин та Львів–Рогатин більші транспорти війська, які вступають до поближких сіл, щоб наїстися.

Бібреччина

В цілому Бібречькому р-ні в звітному часі кватирувало около 400 большевиків. В Романові на радгоспі постійно кватирує до 100 большевиків. У Водниках – понад 60. Вони озброєні в тяжкі скоростріли та гарматки. Частина фактично працює на полях радгоспу, а більшість бере участь в облавах. Вечорами та ночами роблять у підлісних селах засідки.

25.V.45 большевики робили облаву на ліс та села Суходіл, Вільхівець, Лопушна. Не зловили нікого. В лісі була перестрілка, у висліді якої вбито одного большевика, а чотирьох ранено.

1.VI.45 під час облави на Суходіл, зловили большевики чотирьох людей, двох вбили.

20.VI.45 відбулась облава в с. Городиславичах. Знайшли одну всипану криївку, в якій було 10 людей. Один застрілився,

один ранився, а 8 здалося. З криївки забрали 2 кулемети, 4 пістолі, 2 автомати, 4 кріси, гранати та багато амуніції, відтак спалили господарство, в якому була криївка, від якого зайнялося 10 господарств.

В цілому р-ні большевики стягали позику та реквірували в господарів корови, якщо вони не здавали молока. По селах рабували населення.

Винниківщина

Цілий Винниківський р-н є постійно пантрований большевиками. Шосами на схід переїжджає ЧА і звичайно квартирує по селах. Їх присутність використовує НКГБ і НКВД та безперервно їздять по селах. В самому райцентрі квартирує постійно залога до 400 большевиків.

По всіх установах в р-ні відбувалися протигазові виклади. Зараз переводять 3 і півмісячний санітарний курс, в якому бере участь 30 осіб. Обласне НКВД арештувало з р-ну 2 НКВД-истів, які за гроші випускали людей.

В селі Чішки НКВД викрило польську підпільну організацію, знайдено більшу кількість зброї, та арештовано 3 польки.

29.V до села Підберізець приїхало 5 большевиків у розвідчих цілях. Свою фактичну ціль маскували збиранням кваску для ранених.

29.V.45 робили большевики облаву в с. Миклашові і зловили дві дівчини.

7.VI.45 зловили в цьому ж селі 6 місцевих хлопців.

Замість великих цілоденних облав, большевики роблять постійно засідки (днем і ніччю) і несподівані наскоки в кожній порі дня. При цьому уряджують мітинги, збирають позику, податок і грабують господарства.

Перемишлянщина – Поморянщина

2.VII.45 до с. Новосілка прибуло 12 стрибків з р-ну. Робили труси по селі, але нікого не зловили. Опісля цілком обрабували 4 господарства, та від'їхали.

7.VII. 15 большевиків приїхали до с. Білки за горілкою. При тій нагоді награбили в селян курей та товщів і від'їхали.

По всіх селах робили мітинги, на яких зачитували звернення уряду УРСР та грозили вивозом на Сибір, якщо ті що криються, не поголосяться до 20.VII.45 р. Збирали також позику і податки.

11.VII в с. Новосілка большевики знайшли одну криївку, з якої витягнули трьох хлопців. Одного з них, що втівав, вбили, а двох

забрали зі собою. Крім того забрали одного 55-літнього чоловіка, одну жінку і дівчину.

У багатьох селах р-нів заквартирували спец. баталіони в числі від 30-60 осіб, які постійно наскакують на присілки та села, виловлюють дезертирів з ЧА, роблять засідки та облави.

В днях від 20.VII–25.VII.45 зробили большевики ґрунтовну облаву на ліси від Бібрки–Перемишлян аж по Рогатин. В облаві брали участь панцерні відділи та моторизації. Цей раз, як ще ніколи досі, переходили всі гущаки і взагалі всі найбільші закутини перевірили дуже ґрунтовно. У висліді не зловили нікого, а тільки в сутичці самі між собою мали кілька вбитих.

Золочівщина

14.VI.45 большевики в с. Ясенів перевели ряд ревізій у поодиноких господарів, шукаючи ніби за зброєю. В часі ревізій рабували, що тільки попало під руки.

1.VI.45 около год. 2-ої ранку 80 большевиків робило облаву на присілок Гаї Дубиські, де застукали сплячого у stodолі враз з кількома стрільцями сот. Св[ободу], який, почувши стріли, почав втікати в сторону Вічуків. Втікачів большевики обстріляли, однак їм вдалося втекти і скритися.

8.VI.45 большевики в числі 50 осіб робили ревізії та арештування в селі Лешнів. Під час ревізії наткнулися на СКВ під командуванням Д. Г. По короткій перестрілці СКВ вицофався до лісу... Один, що відступав, останній, будучи оточений большевиками, розірвав себе гранатою. Після цього арештували большевики 16 селян, ограбивши перед тим їхнє майно. Арештованих відвезли до р-ну.

8 та 9.VI.45 перевели большевики облаву на північні села Блідщини. В облаві брали участь війська Блідського, Лопатинського, Олеського р-нів. Не зловили нікого.

[...]4.VI НКВД-исти прийшли під церкву с. Гумниська, щоби після богослуження перевести мітінг. Люди, думаючи, що це буде вивіз, повтікали з церкви, через що і мітінг не відбувся.

2[...].VI.45 в Бузьку заквартирувало багато війська (ЧА), повертаючи зі заходу.

Краснянщина

20.VI.45 один большевик під час облави в селі Вільшаниця розбив двері у місцевій церкві та зрабував звідси гроші та два обруси.

Майже щоночі роблять большевики застави в слідуючих селах Скнилів, Русилів, Вільшанка і Бортків (підрайонні села). В

цих селах арештувало кількох людей, що працювали легально, закидаючи їм зв'язок з бандерівцями.

У звіттовому часі прийшло з Німеччини багато людей. Старих і дівчат большевики пускають домів, а молодих большевики вивозять в Росію.

25.VI.45 около 17 большевиків ходили в селі Вільшаниця в грабункових цілях. Ограбили кількох господарів, багатьом повибивали вікна. В часі грабунку стріляли на пострах.

Автостради на схід переїжджають навантажені добром з Німеччини авта і підводи. На залізниці також великий рух. Перевозять господарський інвентар і різне майно. Натомість на захід їдуть порожні авта, порожні поїзди. Їде військо, танки і важка артилерія.

28.VI.45 на засідку в селі Гологори найшов зв'язковий д. Позюмко. Тяжко ранений попав большевикам в руки.

Через с. Вільшаницю переходили дня 29.VI.45 трьох перебраних НКВД-истів, питали за підпільниками цього села.

4.VII.45 на полі при косовиці біля села Ляцьке зловили большевики Семена Пилип'яка, підпільника с. Гологори. Цей зразу пристав до стрибків.

5.VII.45 згинув відступаючи до ліса д. Явір зі села Майдана.

Глинянщина

1.VI в селі Задвір'ю вбили большевики двох хлопців.

15.VI в селі Станімир робили большевики облаву на село і ліс. Зі села арештували і вивезли дві родини. В лісі не зловили нікого.

12.VI.45 в с. Затемне зловили большевики одного стрільця. Цей зараз пристав до стрибків і на його всипу арештували в Станімірі одну дівчину з УЧХ.

На заставі біля села Белзець, яку робили большевики в переддень облави, згинув д. Рій. Під час облави не зловили большевики нікого.

Золочівщина–Олесьчина

Під час облави в селі Чучмани (Бузеччина) застукали большевики в криївці 2 боєвиків. Ці, щоб не попасти в руки живими, пострілялися.

9.V.45 72-літній старець переходив до сусіди і найшов на большевицьку заставу. Босяки його вбили. Це сталося в Гумніських (Бузецького р-ну).

В кожному селі р-ну большевики робили мітинги, на яких порушували справи позики і звернення уряду УСРР.

В Золочівському і Краснянському р-нах силою виганяють людей (жінок і дівчат) на роботи при добуванні вугля в с. Козаки.

Сокальщина

24.V.45 большевики, переїжджаючи нічю з Лопатина до Оглядова через присілок Гута Оплицька, стрінули одного старшого чоловіка і жінку, яких з місця постріляли. Трупів лишили на дорозі. Ці люди верталися від хворої жінки.

24.V.45 большевики в числі 17 осіб приїхали до села Стремільче, перевели в кількох господарів ревізію, арештували три дівчини, яких відвезли до Лопатина. Того ж дня пограничники в числі 30 осіб перевели ревізію в селі Лещатові, найшли одну криївку, з якої витягли 4 молодих мужчин. Арештували одну дівчину, яку відвезли до Сокаля.

25.V большевики в числі 120 осіб (в тому 50 кіннотчиків), перевели ревізію в с. Станиславчик. У висліді нікого не зловлено. Вечором біля того села зробили застави, на які зайшло наших трьох боєвиків. Большевики відкрили по них вогонь, вбиваючи двох, а третій д. Козак вхопив від вбитого друга скоростріл та почав стріляти до большевиків. Вбив двох большевиків, а двох ранив. Большевики обскочили його довкруги, але він, тяжко ранений, дальше боронився. Большевики кричали до нього, щоб здався, а цей їм відкрикував “добровільно не здамся, бо бачу перед собою ворогів”. В цьому вбив ще одного большевика, а кількох ранив. Большевики вбили його гранатами. Впавших стрільців поховано на цвинтарі в даному селі.

На другий день ці самі большевики, переїжджаючи через Монастир Брідський, відкрили вогонь по втікаючих двох стрільцях. Одного вбили, а другий ранений втік. Вбитого тіло замаскували, привезли до села, зробили мітинг, на якому показували людям вбитого, мовляв бандерівця і грозили, що це саме будуть робити всім бандерівцям. Опісля вкинули його тіло у воєнний окіп і робили коло нього кілька ночей заставу, чи не прийде хто забирати його тіло. Того ж дня большевики в числі 18 осіб перевели ревізії в присілку Романівка село Щуровичі, арештували одну жінку з двома дітьми, яку відвезли до Лопатина.

25.V большевики в числі 70 осіб перевели облаву на село Дмитрів. В результаті згинуло 4 наших людей. Большевики стріляли до молодих людей, яких тільки стрінули. При цьому арештували двох свідомих селян, які ухилялися від призову в ЧА.

Того ж дня боївка зліквідувала колгоспне майно в с. Криве. Все передано населенню.

Того ж дня згинув в сутичці з большевиками один стрілець в с. Бишеві.

26.VI.45 пограничники перевели розшуки в таких селах: Лещатів, Лучиці, Тартаківець, Стинятин. В селі Лещатові знайшли криївку, з якої забрали трьох людей, що крилися від мобілізації в ЧА. В с. Тартаківець зловили двох молодих мужчин. В с. Горбків зловили одного мужчину, який крився від ЧА, його сильно побили і він в дорозі до Сокаля помер. В с. Ст[и]н[я]тин перевели большевики стислу облаву, у висліді якої зловили двох старших мужчин, які крилися від мобілізації в ЧА. Під час тієї облави до однієї хати зайшов один старший віком большевик і застав в цій хаті двох молодих мужчин, які не встигли ще скритися. Большевик сказав: “Не бійтеся, я не є цей, щоб я вас кував, але памятайте, коли я прийду до вас, то мене не куйте”. Того ж дня перевели большевики облаву на ліс Оборотів, Витків. У висліді нікого не зловили.

Того ж дня большевики перевели ревізію в таких селах: Криве, Оглядів, Топорів, Нивиці. В селі Криве обскочили церкву, в якій відправлялося богослуження, арештували одну дівчину, яку відвезли до Лопатина. В селі Топорові під час ревізії вбито 65-літнього громадянина Юзькевича Теодора. В с. Нивиці вбито одного стрільця зі СКВ, а другий легко ранений втік. Вночі в тому ж селі вбили двох старших людей і тяжко ранили одну жінку, яка по двох днях померла.

27.V.45 пограничники в числі 60 бійців приїхали до с. Шарпанці, окружили церкву під час відправи богослуження, всіх людей, що були в церкві, зігнали на мітінг, на якому грозили, щоби зголошувалися всі ці, які криються, бо в противному разі вивезуть всі їхні родини. При цьому забрали кількох жінок, яких по кількаденному переслуханні звільнили. Подібні мітінги большевики перевели у всіх селах р-ну.

В с. Горбкові забрали 27 жінок, відвезли їх до Сокаля і терором змушували признатися, де їх чоловіки. По кількох днях їх звільнили.

18.V.45 пограничники перевели облаву в с. Лучиці і Лещатів. У висліді облави знайшли одну криївку, з якої забрали трьох молодих мушин. Під час облави рубали стіни в стайнях і стодолах, шукаючи за криївками.

Стрибки з Волині роблять часті наскоки на прикордонні села Галичини.

29.V по переведенні мітінгу в с. Полове, большевики зрізали хрест на могилі героїв, а на місце хреста поставили стовп зі звіз-

дою. Вночі поставлено новий хрест. Тої ж ночі боївка забрала з міста Радехова з млина муку, кілька безрог, завідуючого млином (НКВД-иста), одного стрибка і спокійно вицофалася з міста.

Того ж дня большевики з Топорова переїжджаючи через село Нивиці в напрямі Лопатина вбили 2 молодих мужчин, які втікали з с. Нивиці до ліса.

30.V.45 до с. Станиславчик приїхало 17 кіннотчиків і 15 піхотинців з р-ну Броди. Перевели ревізію, арештували дві дівчини і від'їхали до Бродів.

31.V.45 большевики в кількості 55 бійців р-ну Берестечко зробили облаву на село Миколаїв. Під час облави застукали в одній stodолі 3 стрільців з СКВ та 2 хлопців з 1927 р., які крилися перед мобілізацією в ЧА. У висліді 4 вбито, а одному вдалося втекти. Господарство большевики спалили. Під час перестрелки впало двох большевиків вбитими і кількох раненими. Того ж дня ті самі большевики зробили наскок на село Увинь та заскочили один рій СКВ.

СКВ звів бій з большевиками. [Впало] 4 наших стрільців і двох ранених. По большевицькій стороні 7 вбитих і кільканадцять ранених.

Того ж дня кущевий військовик д. Лівар найшов біля с. Куликова на переходячих большевиків. Большевики кіньми заатакували д. Лівара, який завзято боронився, вбиваючи кількох большевиків, сам згинув від большевицької гранати. Тіло його похоронено на цвинтарі в с. Куликові.

2.VI.45 большевики пограничники перевели ревізію в таких селах: Ксаверівка, Перв'ятичі, Лучиці. В с. Ксаверівці під час ревізії пострілили одну жінку і арештували одну дівчину. В с. Лучиця[x] вимінували стрілецьку могилу, при цьому хотіли зрізувати ювілейний хрест "Хрещення України", але місцевий священник цьому гостро спротивився. Сказав, що можуть його застрілити, але хреста зрізати не дасть. Большевики хрест не зрізали і від'їхали.

Того ж дня появилися листівки в польській мові в м. Сокалі п. з. "Брати українці не кидайте зброї, а приступайте до спільної боротьби проти спільного ворога – большевиків". НКВД з військом збирали листівки по місті і відбирали від громадян.

5.VI.45 біля с. Руденко (Радех[івщина]) двох стрільців з СКВ зробили засідку на переїжджаючих большевиків. У висліді вбили одного молодшого лейтенанта, одного бійця і трох бійців втекло.

Кам'яниччина

[...].V.45 група большевиків в чилі 45 чоловік зробила заставу на шосе Кам'янка–Радехів. На присілку Браташі зловили одного мужчину і 4 дівчини. Одну звільнили зараз, а 3 забрали до Кам'янки.

30.V.45 з р-ну Новий Мелятин приїхало 200 большевиків, які там закватували і говорили, що вертають з облави в Карпатах.

Того ж дня трох боєвиків зробило засідку. У висліді вбито двох большевиків. Другого дня до села приїхало 20 большевиків, перевели ревізію і від'їхали.

4.VI в с. Язениця большевики уладили мітінг. На мітінгу страшили людей, що якщо не здадуть контингенту м'яса і позики, будуть суворо покарані. Усіх бандерівців, які не здадуться до 20.VII, будуть вішати.

Того ж дня на повертаючих большевиків з Полоничної в напрямі на Кам'янку Стр[умилову] СКВ зробив засідку, вбито 5 большевиків і спалено одно авто. По нашій стороні один легко ранений.

7.VI.45 большевики перевели облаву в с. Желдець і Воля Жовтанецька (Куликівщина). В результаті пограбували кілька господарств, стягнули силою контингент бульби і позику і з награбованим майном вертали до Куликова. По дорозі відділ УПА (ліс Зіболки) зробив засідку. У висліді відібрав все награбоване майно та передав населенню.

8.VI переїжджало 80 авт (таксівок) шосе Львів–Київ – транспорт старшин на схід.

10.VI.45 в с. Дальнич кількох большевиків переводило облави ревізії та грабежі селян. Трьох боєвиків зробило засідку на переїжджаючих большевиків в сторону Кам'янки Стр[умилової]. Вбито одного старшого сержанта, одного легко ранено, без власних втрат.

Через цілий час большевики насакають на села і переводять арештування жінок і дівчат. Багато з них звільняють. Переважно арештують родини тих, що скриваються.

Сокальщина

10.VI пограничники, переїжджаючи через с. Зубків, завважили одного члена СКВ, який, запримітивши большевиків, почав втікати. Большевики відкрили вогонь. Стрілець, відстрілюючись, вбиває одного большевика, другого ранить, сам ранений добивається пістолем.

Того ж дня стрільці СКВ зробили засідку, вбили двох стрибків, одного ранили.

11.VI.45 большевики перевели облаву на с. Павлів. Вбили одного стрільця СКВ і арештували дві жінки.

12.VI.45 большевики перевели облаву на с. Сілець Белский, зловили двох молодих мужчин і двох вбили.

Того ж дня большевики перевели облаву на с. Первятичі, де знайшли один бункер. Не можучи його здобути, замінували газовою гранатою, у висліді чого один чоловік згинув, а 3 вратовано. На полі знайшли одну криївку зі збіжжам, яке забрали до Сокаля.

13.VI пограничники з р-ну Мости при співучасті НКВД перевели облаву на Сілець Беньків*, під час якої ловили дівчат на роботи в Донбас. Зловили 8 дівчат. Того ж дня пограничники зробили засідку біля села Бобятиня, на яку зайшла боївка СБ. Вив'язався бій, вбито большевика, а кількох ранено. В бою був ранений командир боївки Чор, який на другий день помер. Під час бою большевики зловили одного молодого хлопця, якого під час бою замордували.

14.VI.45 большевики понад 100 осіб перевели облаву на села Пустельник і Трійця. Вбито трьох стрільців з СКВ.

Того ж дня на Бишівську кольонію найшло 15 стрибків з Волині, вони вдавали, що вони з відділу і хочуть відшукати зв'язок. Одна жінка несвідомо вказала їм хату, яку обскочили. Там спало 4 стрільців, які, почувши стріли, почали втікати і попали в руки стрибків, які їх на місці постріляли.

Того ж дня до села Спасів прийшли 3 жінки з підробленими документами (волиняки). Вони, збираючи позірно по хатах збіжжа на прожиток, вели розвідку. В хатах, де завва[жили]...**

The Peter J. Potichnyj Collection on Insurgency and Caunter-Insurgency in Ukraine, Box 81, University of Toronto. Копія.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Сілець Белзький

** Текст без закінчення.

№ 139

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

Вересень 1945 р.

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ

за місяць серпень, вересень 1945 р.

Комарянщина

У звітному часі за місяці: серпень, вересень большевики ще з більшою заїлістю поновили акції проти рев. елементу. Спецгрупи большевиків безпереривно квартирували по деяких селах, не виїжджаючи з них. В боротьбі з нами застосовували різних метод як пропаганда, листівки, мітинги, засідки і провокаторство.

Дня 16.8 в с. Татаринів большевики наскочили на одну хату, де квартирував д. Бобер, який при втечі зістав ранений, від чого помер.

Дня 18.8 під с. Мости впав під час засідки д. Рибак.

Дня 23.8 в Новому Селі під час засідки зістав ранений д. Груша, який при помочі д. Головка втік.

Дня 28.8 в с. Вербіж найшли на засідку два хлопці, які по короткій перестрілці зістали вбиті.

Дня 1.9 група большевиків зробила перевірку колодрубського ліса, під час перевірки вбили одного хлопця, а одного злапали живим.

Дня 22.9 група большевиків в с. Тартаків арештувала 6 дівчат, яких по тижневі звільнили.

Городеччина

Дня 2.8 в с. Любінь Малий наскочили на засідку дд. Грізний і Черешня. Після короткої перестрілки д. Грізний вбив одного большевика серж. Оба дд. зістали також вбиті.

Дня 4.8 в с. Бірча найшли на засідку дд. Козак і Вишня... (знищене)*

Дня 17.8 в с. Любінь Малий наскочили большевики під час облави на одного стрільця з відділу "Ж". Відбиваючись, вбив двох большевиків, а двох поранив, відтак сам застрілився.

Дня 18.8 група большевиків зробила облаву в с. Любінь Великий, під час якої зловлено двох стрільців з відділу "Ж".

Дня 2.9 в с. Зашковичах трьох большевиків, які ходили за контингентом, натрапили на двох хлопців, які квартирували в одного господаря на стриху. Хлопці вбили одного большевика

* Так у тексті.

лейт., а двох інших втекло. Зараз большевики зробили облаву в цьому селі та пограбували цю господарку.

Дня 7.9 відбулася облава на любінський ліс, де впав др. Колос, якого всипав боєвик СБ Морозенко.

Дня 14.9 в с. Тучапах квартирувало трьох стрільців, на яких натрапили большевики, які йшли до цього господаря за крісом. Під час перестрілки впав д. Татар, а двох втекло. З большевиків один легко ранений. Господаря большевики спалили.

Дня 15.9 в любінському лісі кватерував д. Морозенко зі своєю групою. Около год. 4 пополудне цю групу обкружило ок. 15 большевиків та несподівано почали стріляти. Внаслідок чого впали дд. Морозенко, Орест і Сивий. Друг Когут ранений, а решта вийшли ціло. Тіла вбитих забрали до Городка. Від дня 21.9 до 27.9 щодня робили большевики засідки. Через день спали по стодолах, а вечером робили засідки.

Миколаївщина

Дня 1.9 відділ к-ра Г-ка зліквідував в с. П. сільраду та кооперативу.

Дня 3.9 большевики в с. М. зловили одну дівчину (організовану), яку замордували.

Дня 3.9 на вулиці міста М[иколаєва] боєвик К. днем вбив сексота, який втік зі села до району.

Дня 7.9 в с. У. зліквідовано двох сексотів.

Дня 15.9 в с. Т. зліквідовано розвідчика НКВД, післаного як червоноармійця із шпиталю.

Дня 19.9 в с. Р. большевики віднайшли одну криївку, в якій впало 4 наших людей.

Дня 24.9 заквартирували большевики в с. В[оля] В[елика], де робили стислі ревізії. Під час квартирування зловили двох дезертирів ЧА та знайшли одну криївку, в якій було двох хлопців. Вони вийшли з криївки, але большевики казали лізти по зброю. коли вони влізли, то большевик вкинув за ними гранату і обох їх побив.

Дня 26.9 в с. Д. зліквідовано одного сексота та покарано шістьох дівчат за неморальну поведінку з большевиками.

Комарянщина

Дня 1.7 на засідку налізли дд. Прут і Яким, Яким згинув, а Прут втік.

Дня 8.7 в с. Романівка у всипаній криївці впав д. Гонта, який при цьому вбив двох большевиків.

Дня 11.7 большевики робили облаву на ліс коло Чулович–Любінь, де зловили одного чоловіка, що втік з ЧА.

Дня 18.7 попав в с. Лівчицях тяжкоранений в руки НКВД д. Лев. В Комарні змушували його до виступу на мітинг, але він рішучо відмовився.

Дня 15.7 група большевиків в числі 50 чол., що квартирує в с. Новосільці, забрали одну родину в числі трьох осіб і одну жінку 55 літ зі с. Новосілка Опарська.

Дня 17.7 в Лип'ю (передмістя Комарна) натрапило кількох енкаведистів на стодолу, де квартирувало кількох повстанців. Під час перестрілки вбитий ст. лейт... (знищене)*

Дня 21.7 закликували большевики всіх голів с[іль]рад на обласну передконтингентову нараду.

Дня 30.7 оперативна група большевиків заквартирувала в с. Татаринів, де забрала господаря.

Рогатинщина

При кінці серпня під час облави в с. Михайлівцях большевики обкружили стодолу, в якій були: сот. Колос, надр. СБ Нечай і стр. Груз. Обкружені зі всіх боків вбили 13 большевиків, а самі пострілялися. Тіла вбитих забрали большевики до Букачівцець.

Під час облави в с. Журавенко впали НБ-сти дд. Летун і Трембіта. Вмирили з окликом “Слава Україні”.

Дня 9.9 ніччю большевики наскочили на хату в с. Колоколин і застукали політвих. д. Д., який з пістоля вбив заслуженого большевика старш[ину].

Дня 24.9 до рай. центру Болшівці прибув зі сходу місцевий комсомолец Мороз. Скликавши мітинг, хвалився, що за кілька тижнів знищить в районі всіх “бандерівців”. На жаль, цього подвигу не дочекав, бо повис цеї ж таки ночі в своєму місточку.

Дня 16.9 трьох большевиків, що переходили з Путятинець до Пукова, в ганебний спосіб знасилували в полі жінку Анну Лібер.

Дня 16.9 з рай. центру Букачів втекло 180 червоноармійців. Мимо шаленого розшуку за НКВД не встановлено напрямку втечі.

Дня 30.9 в с. Пута[ти]нці большевики пограбували кілька господарств. Подібних випадків трапляється більше.

Між червоноармійцями, що стягають збіжжя, є багато таких, що отверто агітують за зрив контингентової акції. Говорячи: “советсоюз” це діравий мішок, якого ніхто ніколи не наповнить.

* Так у тексті.

Перемишлянщина

Дня 4.9 до с. Корелич наскочили 32 большевики, де зловили кількох дятків та куц. Арсена.

Дня 8.9 наскочили большевики на с. Біла, зловили сільського інформатора, який всипав криївку, звідки витягнули живими дд. Марка, Довбуша і Оленя.

Дня 28.9 большевики наїхали на криївку, де умовив їх Байда (кущевий з Болотні), звідки витягнули живими Байду і Ворона, а д. Хмеля вбили.

Дня 5.9 15 стрибків зайшло до с. Втіхович і в хаті застукали дд. Руха і Горіха. По короткій перестрілці оба впали.

Дня 13.9 НКВД наскочило на хутір Під Телячим коло Болотні. На хуторі було трьох повстанців. Побачивши большевиків, двох втікло, а один сховався до шафи. На перевірку до хати входить капітан з двома бійцями. Повстанць вбиває капітана, інші большевики втікають. Повстанець, користуючи з нагоди, вибігає ціло в поле.

Дня 23.9 відділ ч[ервоно]армійців, що квартирував в Перемишлянах, не одержавши через два дні харчів, розбив магазин наркомзагу і розграбив його, коли НКВД-ист Дяченко хотів арештувати одного ч[ервоно]армійця за саботаж, цей вбив його.

Дня 25.9 в цьому ж селі вбив ч[ервоно]армієць... (знищене)*

ГДА СБ України, спр. 376, т. 79, арк. 218-220. Копія.

* Так у тексті.

№ 140
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖЕРТВИ РАДЯНСЬКОГО
ТЕРОРУ У ЛЬВІВСЬКОМУ КРАЇ

30 листопада 1945 р.

“Хутір”

П[остій], 30 листопада 1945 р.

АНКЕТНИЙ ЛИСТОК

Статистичні дані цілорічного большевицького терору
за час від липня 1944 до липня 1945

(райони: Сокаль, Радехів, Кам'янка-Бузька, Новомилятин,
Великі Мости, Жовква, Рава Руська,
Немирів, Магерів, Куликів, Краковець, Яворів, Мостиська,
Судова Вишня, Крукеничі)

Арештовано людей	5045	(в тім 1633 організа- них)
Вивезених мужчин	678	
Вивезено жінок	963	
Вивезено дітей	723	
Убито, замордовано мужчин	1962	
Убито, замордовано жінок	107	
Убито, замордовано дітей	78	
Убито, замордовано старців	133	
Знасилувано жінок	382	
Відбуто облав на село	3982	
Відбуто облав на ліси	1308	
Спалено господарств	2997	
Розграблено господарств	3132	
Насильно мобілізовано:		
до ЧА	21303	
до поліц[ійної] служби і “стреб- ків”	1519	
до роботи на Донбас	740	
Збещещено і розграблено церков	22	
Арештовано священників	35	
Знищено могил, хрестів	544	
Знищено бібліотек	134	
Вивезено збіжжя	173585	сотнарів
Вивезено бараболі	204908	–”–
Вивезено м'яса	23790	–”–
Вивезено паші	52621	–”–

Вивезено молока	1312900	л (тільки з останніх 5 рай[о]н[ів])
Вивезено лісу	126510	куб. м (тільки з 10 перших рай[онів])

Завваження: Не брано в облік польських сіл. Бракує даних з кільканадцять українських сіл, в деяких випадках не далось ще уточнити повних втрат.

Витягнуто зі звітів Косенка і Інгула.

Для унагляднення інтензивности терору поодиноких окупантів в Україні подаємо зведення про число вбитих українців в часі від 1939 до квітня 1945.

Вбитих поляками	36
Вбитих німцями	123
Вбитих большевиками	1426

(неповні дані з терену одної округи. Вбиті – це самі члени або симпатички ОУН. Позвітував Косенко).

Для унагляднення руйнівальної господарки поодиноких окупантів, подаємо число зруйнованих господарств на терені районів Кам'янка-Бузька, Куликів, Яричів, Новомилятин за час від 1939–1945.

Поляки знищили господарств	33
Німці знищили господарств	489
Большевики знищили господарств	933

(Позвітував Лобода)

/Верлан/
в. о. реф. пропаганди

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 398, т. 1, арк. 3. Фотокопія оригіналу.

№ 141
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВТРАТИ
СЕРЕД КЕРІВНОГО СКЛАДУ

[Не раніше 19 грудня 1945 р.]

НАДЗВИЧАЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Дня 19.12.1945 р. на прис. Бесіди ад* Любеля Велико-Мостівського району впали в бою з большевиками сл. п. провідник Золотар, командир Чайчук–Чучман, та надр[айонов]ий пров. Володимир.

Оставини смерті:

В згаданому часі цілий терен залили енкаведівські банди (пограничники зі Сербії), що переводили стислу перевірку сіл і лісів. Вище згадані сл. п. друзі кватерували в одного господаря на прис. Бесідах, який скривався перед большевиками. На його хату часто насакували большевики. Цього ж дня наведені вгорі друзі вийшли з укриття коло години 10-ої рано (за старим часом), на снідання до хати, не виставивши варті. Саме в той час на ту хату наскочили большевики. Вив'язалася стрілянина. Провідник Золотар впав, прошитий ворожими кулями, зараз за порогом, а два останні (Чайчук і Володимир), відстрілюючись, почали вицофуватись, та впали яких 100-200 м від хати. Що сталося з тілами впавших, ще не повідомлено.

Цього ж самого дня і майже в тій самій годині на присілку Корчемка ад Купичволя Велико-Мостівського району в часі большевицької облави впали на полі слави сл. п. друзі: командир Стрункий–Верлан, командир Аркас–Модест, та друзі Блакитний і Бродич.

Обставини смерті:

Большевики мабуть знали про місце, де скривалися вище-згадані друзі, бо обскочили стодолу, в якій [була] криївка, в котрій друзі скривалися. До середини в стодолу ввійшов старший лейтенант та почав викидати вилами сіно і кричав: “Вилази бандіто”. Сл. п. командир Стрункий відкрив тоді діру до криївки, викинув гранату, яка розірвала лейтенанта, вискочив та почав відстрілюватись і втікати. Кільканадцять метрів від стодоли зістав важко ранений і дострілився з власного пістоля. Трьох останніх розірвали себе гранатами в криївці. Тоді большевики запалили

* Тут і далі калька з латинської Ad – До.

стодолу і від'їхали, забираючи тіло командира Стрункого до Мостів Великих. Другого дня приїхали по решту трупів, але тіла впавших сл. п. друзів командира Аркаса, Блакитного і Бродича вже успіла забрати наша боївка і похоронили.

Дня 8.12.1945 р. в часі облави на село Скварява Жовківського району впало приміщення надр[айоново]го тех. звена разом з працівниками і з цілою обстановкою. А сталося це так:

В часі обшуку села большевикам здався живим в руки друг Явір, який знав, де приміщене тех. звено. Сей час по зловлен[н]ю його, запровадив він туди большевиків. На цей час перебували там друзі-жінки: провідник тех. звена Кропива, цикльостилістка Зірка і машиністка Надія, які працювали в тому ж звені. Друг Кропива викинула до большевиків дві гранати і з окликом "Слава Україні" – "Смерть Сталінові і НКВД" – "Смерть зрадникам" всі три сл. пл. героїні-жінки розірвалися третьою гранатою. Щойно тоді вдерлися сталінські бандити до середини криївки та пограбили все устаткування технічного звена.

Слава Україні! Героям Слава!

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 72. Копія.

№ 142

ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

28 квітня 1946 р.

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ

за місяці: грудень [19]45 р., січень, лютий 1946 р.

Сокальщина

18.11 больш. в числі 25 бійців, які квартирували в с. Ляшкові, о год. II ніччю, проходили на село Добрилівку, де стрінулись з 2 стрільцями, які їх спинили. В сутичці зістав легко ранений один стрілець.

20.11 в с. Поздимир больш. наскочили вечером на хату, в якій був д. Петренко з 2 бойовиками. Під час відступу з хати зістав вбитий д. Петренко. Коло тіла вбитого больш. робили

засідки через кілька ночей. Тіло д. Петренка похоронено з почетом. З хати арештували одного хлопця, а з села дівчину і від'їхали.

23.11 30 больш. в с. Ляшкова о год. 11-їй наглянули 4 стрільців і почали слідити за відступаючими. За слідами зайшли на постій СКВ, який вицофався без втрат.

Того ж дня 5 НКВД-стів пограбили майно впавших стрільців дд. Горошка і Буревія з с. Руденка.

26.11 під с. Поздимир больш. кіннота наїхала на сліди 2 стр[ільців], що верталися з ліса. Больш. почали їхати слідом і їх дігнали. В перестрілці д. Левик вбив одного коня, який впав з большевиком. Левик думаючи, що большевик вбитий побіг по зброю до большевика, та цей з-за коня вбив д. Левика.

27.11 ніччю до с. Немилова приїхало 3 большевиків, які покрали у господарів вівці і кури.

Того ж дня в с. Станин пограничники зробили скоки на хутори. При перешуканні в одній stodолі почали стріляти в солому, де був скритий стр[ілець] з підвідділу ком[андира] Ч. Ранений стр[ілець] крикнув з болю, якого больш. витягнули та відвезли до лічниці в Радехові, де він помер.

28.11 12 пограничників з с. Підкарані переводили ревізії в с. Дмитрів. Під час ревізії зловили д. Ковалика. В одній stodолі больш. почали стріляти в солому, перелітаючі кулі вбили одного большевика, а одного ранили.

29.11 в с. Станині больш. переводили сильну акцію та зловили д[рузів] Ведмедя і Квітня, яких по 3 днях звільнили.

Дня 1.12 на прис. Застав (Топорів) 4 больш., шукаючи за підводами, принагідно попилися. З пішло до міста, а одному заблаглося дівчат та молодиць. В стайні стрінув 30-літну вдову, до якої почав стріляти, опісля завів її до хати та знасилував.

2.12 3 піших і 2 підводи больш. приїхали до с. Куликова (рай. Лопатин) та почали вночі провіряти хати. В часі перевірки вкрали свинку і 2 гуски.

4.12 до с. Середполець приїхали больш. та стрінули там д. Тиху, яку почали провірювати, вона почала втікати та впала від куль НКВД-ських.

7.12 пограничники переводили облаву на прис. Дубин, в той час переходив через село один демобілізований з ЧА родом з Краснодарської обл., який вступив до знакомого, в якого квартирував минулого року, та сказав йому, якщо в нього криється хтось в хаті, то він може його вивести поміж заста[ва]ми в село. В той час був там один повстанець. Він виліз з укриття і демобілізова-

ний випровадив його на поле, де він просидів до ночі, а відтак повернувся до села.

8.12 в с. Смержеві больш. зайшли до хати, де було двох повстанців та почали ревізію. Повстанці, вицофуючи, оставили деякі речі. За то больш. арештували господаря.

Того ж дня пограничники зловили в с. Щуровичах* одного чоловіка, що крився та побили його так тяжко, що заломили череп.

Того ж дня через с. Дмитрів переїзджало вночі біля 13 підвод больш., які пограбили кількох господарів, забираючи в них кожу-хи, гуси і свині.

Того ж дня в с. Оглядів НКВД арештувало 4 дівчини, а в с. Розджалові 4 хлопців.

Під час облави на с. Поздимирів больш. зловили 7 чоловіків.

9.12 в с. Руденку* больш. обскочили хату раненого стр. д. Забіяки, якого залишили та дали йому посвідку.

Того ж дня больш. обскочили хату стр. в с. Куликові, якого зловили, по 3 днях звільнили.

10.12 3 больш., їдучи з Радехова, вступили на прис. Вигода ад*** Кули[ків] на горілку. Оден больш. стояв на стійці, на якого наткнувшись один стрілець з СКВ та пострілом з кріса вбив больш.

В с. Переспі НКВД зі Сокаля враз з провокатором Осою зробили наскок [на] хату та арештували кількох молодих (16–17-літних хлопців).

В с. Тоболові больш. арештували одного хлопця.

В с. Поздимирі больш. зловили 8 молодих муштин.

11.12 в с. Куликові больш. арештували одного хлопця та 4 дівчини, а [на] прис. Вигода одну дівчину та 2 хлопців, з яких одному вдалося втекти.

Того ж дня в с. Увині 5 больш. стрінулось з повстанцями. В перес[тріл]ці згинув один больш.

В с. Павлові пограничники зловили 5 молодих хлопців.

В с. Яструбичах больш. зловили одного муштин та відставили до с. Добротвора.

13.12 до с. Смержева приїхало вночі 15 больш. та зловили д. Ром[...] і арештували господиню, в якій він мешкав.

15.12 в с. Оглядові НКВД арештувало кілька дівчат.

16.12 больш. зловили в с. Радванцях одного хлопця, що там скривався.

Того ж дня в с. Переспі погранич[ники] в часі трусів арештували одного хлопця.

* У тексті: Журовичах

** У тексті: Ридинку

*** Тут і далі калька з латинської Ad – До.

17.12 в с. Станині 4 стрибків з с. Кривого стрінулись [з] д. Березо[ю], вбили його з автомата. Береза був куц. госп.

Того ж дня пограничники в с. Ператин арештували мушину, який повернув з Німеччини. По дорозі його замордували і тіло його залишили.

19.12 в с. Павлові ок. 200 погранич[ників] переводили сильні перешуки.

Того дня нічю підкрадався до Радехова д. Качалка, якого больш. зл[овили].

19.12 до с. Х. пограничники наскочили на одну хату вечером о год. [...] в які квартирував д. Доброта. Цей відкрив вогонь по больш., вбиваючи одного сержанта та ранили одного погранич[ники]. Больш. запали[ли] цю хату. Прибувши з [до]-помогою погранич[ники] з доколішніх застав, почали палити село, внаслідок во[гну] згоріло ок. 30 господарств (третина села). В часі стрілянини больш. ра[ни]ли кілька осіб.

Кам'яниччина

19.11 10 НКВД з головою Кам'янобузького райвиконкому та його за[ступ]ника Рихвою приїхал[и] до с. Сілець Бенків, зайшли до млина і побили зав[ідувача] млином Магера Гриця, за це, що перемелював повстанцям збіжжа.

22.11 10 НКВД-стів з місцевими стрибками з с. Бенків Сілець зрабували господарство гр[омадянина] Муровецького М. за це, що його дочка зголосилася [на] заклик НКВД.

Того ж дня зайшли на больш. заставу на Гуті Полонична ком[андир] Морозенко, його заступник Лев і стр[ілець] Шишка. Під час перестрілки ранено Лева, а по большевицькій стороні тяжко ранено нач[альника] НКВД з Бузька та двох бійців, які [помер]ли в лічниці.

Того ж дня до с. Ляшки Муровані двох больш. крало сіно в госп. Малая[... , а] д. Кат, який там квартирував, одного вбив, а одного ранив. Господаря та [його] двох братів НКВД арештувало.

23.11 на прис. Мазарня ад Полонична нічю погранич[ники] спалили господар[ство] Баран Марії.

27.11 на с. Воротна ад Добротвір больш. застава наткнулася на двох стрільців СКВ. В часі перестрілки оба друзі погинули.

17.11 вечером до с. Черношовичі прибула обл[асна] провокативна боївка в числі 45 осіб, які під маскою повстанців замовляли по господарях одяги та харчі. 6 повстанців зробили на провокаторів засідку вбили 5, а 3 тяжко ранено, з котрих один помер.

Решта провокаторів панічно втекла в [на]прямі с. Германів. При тім відзначився д. Байда, який вмiлим скорострiльним вогнем знищив 5 зрадників.

21.11 до с. Цеперiв* прийшло нiччю 18 провокаторiв та хотiли вдертися до хати. Селяни їх не впустили.

23.11 до с. Пiдлiске Велике 6 провокаторiв збирали контингент та пiдманювали деяких людей.

26.11 стацiонуючi вiйська в Збоїсках з частин ЧА вбили свого старшину.

27.11 в тому ж селi НКВД арештувало 13 полякiв, що належали до пiдпiльної польської органiзацiї. При ревiзiї знайдено в них криси, пiстолi i гранати.

28.11 до с. Кукезiв приїхало 2 больш., щоб зорганiзувати iстребiтельний баталiон. Населення вiдмовилось брати зброю.

29.11 в м. Львовi при вул. 1-го травня вбили 3 лейт. НКВД.

31.11 у Львовi при вул. Жовкiвській бiля рафiнерiї з авта висiло двох червоноармiйцiв, застрiлили одного партiйного i вiд'їхали.

28.11 в с. Желехiв В[еликий] боївка вимiнувала дiм, де мiстився участковий НКВД i станиця стрибкiв. Стрибкiв роззброєно, а участковий Мельник з одним раненим стрибком втекли.

29.11 в тому селi больш. арештували голову кооперативи Демюх iвана та молочарку Бiлiнську I. Крiм них, арештовано всiх роззброєних стрибкiв.

1.12 18 НКВД-стiв з с. Полонична зловила Лотошинського Василя, що крився.

3.12 46 НКВД-стiв з с. Руда Сiлецька арештували 70-лiтню старушку.

Того ж дня шайка больш. злодiїв в с. Збоїських вкрала в гро[мадянин] Янчишина одну безрогу, 40 крiликiв i 12 курей.

Тогож дня в с. Кукезiв кiлькох сталiнських посiпак арештувало невинних громадян Мировича I. i його жiнку.

2.12 в с. Стрептовi Новомелят[инського] рай. больш. арештували за пiстолю Футряк Теклю. Про згадану пiстолю писав до неї чоловiк в її листi, який перелапало НКВД.

1.12 в с. Пруси НКВД арештувало 24 укр. гром[адян].

3.12 в с. Желiхiв В[еликий] НКВД покликало до рай. всiх демобiлізованих i репатрiюваних, вiдiбрали вiд них документи та змушували їх вступити до стриб[кiв].

Того ж дня в с. Соколя силою всадило НКВД зброю 21 мушкетеру i зробило з них iстребiтельний баталiон.

* У текстi: Пеперiв

2.12 в с. Підліски Великі* 4 НКВД-стів арештувало 2 дівчини.

4.12 в часі облави в с. Добротворі больш. зловили стрільця Гордого.

Того ж дня НКВД арештувало [в] Якимів (село) Крук Я. і Макара М.

5.12 50 больш. арештувало в с. Руді Сілецькій дві дівчини Бойцун М., літ 17, та Самсін А., літ 22.

Того ж дня з с. Соколя СКВ роззброїв істребительний баталіон в ч[ислі] 11 людей і то в тому часі, як в селі кватирувало 20 больш. Другого дня всіх роззброєних НКВД арештувало.

Того ж дня в с. Ляшки Муровані ок. 100 больш. перевели нічну облаву та не знайшли нікого. Від'їзджаючи, спалили 5 хат та 11 стоділ.

6.12 в с. Яричові Старому НКВД арештувало 6 гром[адян].

7.12 до с. Артасів приїхало 8 НКВД-стів та арештували 10 виборчих агітаторів.

Того ж дня в с. Білка Королівська д. Залізняк з 3 бойовиками роззброїв станицю стрибків в числі 12 осіб, після чого 4 з них знищено за співпрацю з НКВД. Здобуто 12 крісів і амуніцію.

8.12 в с. Вихопній двох повст[анців] зайшло на больш. засідку, на якій зістав вбитий д. Чорнота, а другий втік.

Тої ж ночі в с. Жовтанцях спецвідділ, що кватирував в тому селі, арештував демобілізованого з ЧА Грех А. та бувшого стрибка Прихидько М. По дорозі до рай. обох арешт[ованих] постріляли та тіла забрано з собою.

9.12 в с. Передрімиха В[елика] больш. цілий день зганяли людей на мітинг, однак на який ніхто не пішов.

Того ж дня до с. Кукезова прийшло 10 больш. з кількома провокаторами та пограбили одного господаря.

Того ж дня в лісі біля Каменополя повісилося з голоду та нужди 9 червоноармійців. Повішені мали на грудях картки з написом: "Німецьку неволю видержали, а большевицької ми видержати не можемо".

10.12 большевики в числі 700 осіб, переводили облаву в с. Артасів. Не знайшовши нічого від'їхали до с. Нагірці, де почали переводити ревізії. На вказанім господарстві зловили д. Крука, якого ввечером розстріляли. Господаря побили, а сестру і матір ранили.

Того ж дня вертаючих з облави большевиків стрінув д. Шпак, який чергою з автомата вбив 4 больш., а одного ранив. Сам під градом ворожих куль вспів втекти. Розлючені больш. відкрили по будинках вогонь, внаслідок чого вбили зовсім невинни[х] людей Голят І., Вовкун М. і Струк К. та ранили Ціха[...]ського А.

* У тексті: Підлісте В[елике]

Того ж дня в с. Артасів відбувся передвиборчий мітинг. По закінченні Струк І. забрав голос і сказав: “Ви хочете, щоб ми йшли на мітинг, а ви [в] той час ходити по селі та грабити наше майно, яке багато вартісніше, ніж ваші дурні мітинги”. Йому перевали бесіду і змісця арештували.

Того ж дня в с. Товмач больш. забрали з колгоспу живий і мертвий інвентар та відвезли його в райцентр Кам’янка-Бузька. Стягнуто рівно ж ч[ервоно]армій[ців], які охороняли цей колгосп.

Того ж дня в с. Новий Став 6 сталінців зловили двох муштин, що крилися.

11.12 в с. Гребенці больш. застукали 4 повстанців, які змушені були відступати в сторону с. Могілян. По дорозі наткнулись на інших больш., які відкрили до них вогонь, при чому двох з них ранили. Повстанці відступили [в] с. Нагірці і тут один з них скрився під церквою. Бійці завважили це і зголосили лейт[е]нантові. Цей, вказуючи на муштин, що ішов полем в напрямі Передрімихи В[еликі], наказав бійцям бічи за ним, мовляв, що це втікає повстанець. Ц[ей], знаючи добре, що повстанець скрився під церквою, пішов і замаскував сліди на снігу тоді, як вже бійців не бачив.

Того ж дня сталінці арештували вертаючого з Львова Загайка Івана біля с. Артасів, якого по дорозі розстріляли. Після того арештували ще його жінку та батька.

В с. Грушка больш. повибивали вікна і пограбили господарку Кулявця І.

13.12 у Львові біля костела св. Єлисавети найдено в нім. окопах про [...] ніхто не знав 27 свіжовбитих больш. старшин.

14.12 під час облави на с. Верени больш. зловили Булат Г. та Маринюк [...]. Вечером ці больш. стрінулись в с. Жулдець з 4 повстанцями. Під час перестрілки больш. вбили обох зловлених, щоб ці не втекли.

Цього ж дня на прис. Микулинці ад Дідилів сталінці розліплювали лист про бандьори. Селяни по відході листівки понищили.

Того ж дня в с. Рокети больш. зловили д. Края, та в зв’язку з тим арештували Скіпчачка Івана та Давидович Володимира.

В с. Добротворі погранич[ники] зловили д[рузів] Листюка і Касяна.

Того ж дня в с. Кізлів невідомі люди забрали місцевого священика, що підписав заяву на православ’я.

Того ж дня больш. арештували в с. Банюнин Янів Ілька.

17.12 війська погран[ичників] в часі облави в с. Воля Жовтанецька найшли дві криївки. В одній двох друзів пострілялося, а з другої двох витягнули живими.

Того ж дня больш. вкрали в с. Язениця корову, про що господар зголосив НКВД, яке під містом зробило заставу. Вертаючи з коровою больш. відкрили по заставі вогонь. Коли прийшло до порозуміння, виказалось, що злодії були 3 капітани і 3 майори.

Того ж дня в часі облави в с. Сільці Беньковому зловлено двох повстанців Грізного і Бурмила, та 4 інших, що крились.

Того ж дня пограничники дослідили мушин, які йшли ніччю до криївки. З криївки витягнули больш. 5 мушин, що крилися.

18.12 відбулась облава на прис. Перекалки ад Сілець, в часі якої зловлено Дідуса Д.

Того ж дня у Волі Жовтанецькій больш. вислідили по снігу двох повстанців. Повстанці закидали больш. гранатами та пробували втечи. Больш. їх вбили.

Того ж дня в с. Косів*, коли ніхто не хотів йти на мітінг, больш. зробили мітінг з шкільною діворою, яку зігнали до канцелярії та зобов'язали дітей про все розказати родичам.

19.12 Желехів Ново-Мелятинського р-ну больш. опричники невідомо за що арештували 65-літню старушку, яку по звірски змасакували.

Того ж дня в с. Дернів вбито військового прокурора та важко ранено прокурора рай. суду. Здобуто 2 пістолі та одяг.

Того ж дня в с. Дернів больш. перевели облаву, арештуючи Назаркевича І., Ковальчук І., Ковальчук В. та Сидор О., літ 12.

Того ж дня ок. 200 погран[ичники] робили облаву на с. Вихопні та арештували Харченко К.

20.12 в с. Жовтанці рай. Куликів в часі облави НКВД арештувало 60 мушин.

22.12 в часі облави больш. арештували в с. Колодно вище-згаданого рай. – гром[адянина] Левицького М.

19.12 на прис. Бесіди ад Любеля рай. Мости В[еликі], де перебував пров. З[олотар], наскочили больш. Вив'язалась перестрілка, у висліді якої впали вбитими сл. п. пр[ов.] З[олотар], ком. Чайчук і надр. Володимирко. Було це около 10-ої години ранку.

Того ж дня на прис. Корчемка ад Купичволя в часі облави впали сл. п. друзі Стрункий, ком[андир] Аркас, Блакитний і Бродич. Про місце перебування друзів доніс хтось больш. Коли лейтенант почав вимірювати сіно, де була криївка, д. Стрункий викинув гранату, вбив лейтенанта та почав відступати. Під час відступу зістав вбитими. Решта друзів розірвали себе гранатами таки в криївці, яку больш. підпалили.

* Так у тексті.

Миколаївщина

5.12 в с. Крупсько больш. арештували 2 селян, яких відставили до Миколаєва.

6.12 в с. Київці* 7 больш. перебралися та ходили вечером поміж хати та домагалися в людей їсти, мовляв: “Ми прийшли з ліса”. Населення пізнало відразу перебраних бандитів, щинили в селі крик, а коли оден чоловік взяв трубку та почав трубіти, больш. поховалися до одної хати, де просидили до ранку.

7.12 2 стр. з СКВ зловили двох розвідників, яких больш. вислали на розвідку через Стільсько на Ходорів.

9.12 в с. Малехові больш. робили перепис населення, при чому арештували 7 осіб. По переслуханні 5 пустили, а двох задержали.

11.12 больш. робили перепис населення в с. Березина, де рівно ж арештували 8 осіб, 5 пустили, а 3 задержали.

12.12 в с. Дроговіже больш. разом з стриб[ками] арештували одного хлопця і дівчину.

15.12 кількох стр[ільців] з підвідділу ком[андира] К. в дорозі до с. Черниця стрінулися ніччю з большевиками. В сутичці, яка нав’язалася, вбито одного больш. Повстанці відступили без втрат.

16.12 в с. Київці* больш. вивезли одну родину, а майно пограбили.

В с. Держів больш. вивезли 5 родин, в с. Черниця – одну родину, в с. Пісочне – 5 родин, в с. Рудники – 5 родин. Майно вивезених сконфіскували.

18.12 20 больш. конвоювало 15 підвод з вивезеними родинами, яких відставляли з Миколаєва до Стрия. 8 стр[ільців] СКВ обстріляли цей конвой та вбили одного больш. При цьому втекло декілька людей.

18.12 в с. Рудники 6 стр[ільців] з боївки СБ прийшли зліквідувати сексотів. Коли прийшли до означеної хати, 3 стр[ільців] стало на дворі, 2 в сінях, а один пішов до хати. В хаті стрінув 7 больш. Він крикнув “руки вверх” і хотів стріляти, але йому затялася фінка. Больш. тим часом захопили за зброю, почали стріляти та ранили нашого стрільця. Тих, що були на дворі та в сінях, також відкрили вогонь по хаті. Большевики сигналізували ракетами та відбивались гранатами. Їм прийшла поміч з с. Пісочна і наші мусіли відступати, залишаючи раненого стрільця. Большевики забрали його до Пісочної і камінн[ям] добили. Вбитий лежав два дні на дорозі.

9.12 в с. Крупсько заночувало 6 больш. Вечером ходили п’яні по селі і один з них десь пропав. На другий день по селі ходило

* У тексті: Криївці

НКВД та арештували 8 осіб. 4 по кількох днях звільнили, а решта задержали.

20.12 4 наших стр[ільців] СКВ ходили до Роздолу. Коли вертали, їх запримітили больш. та заслідили їх до табору. Наші розложили в лісі вогонь. Тоді їх обскочили больш. та почали стріляти. Ранили одного стрільця, а решта відступили. Раненого больш. забрали до с. Стільська на допит. Не довідавшись нічого, забрали його з собою. По дорозі наші стр[ільці] обстріляли їх з ліса та вбили одного больш. та ранено стрільця.

25.12 група больш. в числі 40 осіб арештувала в с. Ілів* 8 чоловік.

В м[ісяці] грудні больш. перевели перепис населення в цілому Миколаївському районі, при чому робили мітінги. Больш., що квартирують в с. Пісочна, постійно наскакують на сс. Рудники, Березина, Пісочна, Черниця і Надітичі; ті, що квартирують в Роздолі, наскакують на сс. Крупсько, Малехів; з Миколаєва – на сс. Усте, Дроговиже, Тростянець і Велику Волю.

3.1 до с. Дуброва приїхали больш. з району і арештували 16 дівчат.

4.1 в с. Верень больш. арештували ок. 20 осіб.

5.1 підвідділ ком[андира] Ж. зліквідував шевський артіль в м. Роздолі. Того таки дня больш. арештували 5 вартових того артілю і ніччю робили засідки доокола міста.

5.1 в с. Пісочна больш. арештували одного господаря, а майно пограбили. Того дня вивезли одну родину в Сибір.

6.1 в с. Розвадові больш. урядили п'ятику, під час якої побилися, вбили одного свого сержанта та поранили армійця. Другого дня НКВД всіх арештувало.

9.1 в с. Малехів больш. арештували 6 осіб.

13.1 стр. з підвідділу ком[андира] Ж. стрінулися з больш. і в сутичці вбили одного большевика.

18.1 в с. Держові больш. арештували одну дівчину.

20.1 в с. Рудниках больш. арештували 5 дівчат. Другого дня робили в селі перевірку та вивезли на Сибір 3 родини.

1.ІІ в м. Роздолі больш. обложили стійками ціле місто та провірювали всіх прохожих людей.

4.2 в с. Устю больш. зробили облаву та знайшли криївку, де був станичний д. Хомин. В безвихідному положенні він розірвався гранатою. Родину, де була криївка, вивезли.

5.2 больш. арештували всіх бабтистів, що відмовлялися брати участь в голосуванні, та вивезли їх з Роздолу до Миколаєва.

* У тексті: Ільків

3.2 в с. Березині больш. робили перевірку. Вечером обложили господарство місцевого голови, де була криївка, до якої якраз заходили 4 повстанців. Один з них, не співши залізти до криївки, розірвав себе гранатою та вбив при цьому одного большевика, а другого важко ранив. Другого дня родину голови вивезли на Сибір.

8.2 в с. Малехові больш. вивезли дві родини.

Того ж дня в с. Березині больш. арештували 12 осіб. Того ж дня в с. К[...]ці арештували одного господаря.

9.2 в с. Стільську большевики знайшли криївку, де було два місцеві хлопці, їх забрали до району.

10.2 в с. Березині больш. арештували 13 людей, між ними і голову сільради, що не хотів йти до виборів. Після виборів больш. поконфіскували майно в родин тих, що скриваються.

14.2 в с. Розвадові больш. арештували 4 особи, після того знайшли криївку, де скривався 1 повстанець. Його арештували, а родину, де була криївка, вивезли.

16.2 в рудницькому лісі больш. обскочили 3 повстанців. Повстанці довго відбивалися, при тому вбили 3 больш. та кількох ранили, самі згинули в нерівному бою. Ро[з]лючені больш. спалили хату одного повстанця.

22.2 в с. Воля Велика повстанці вбили лейт. НКВД і одного НКВД-ста. На другий день больш. арештували в тому селі 45 муштин. По переслуханню всіх – трьох звільнили.

23.2 в м. Миколаєві больш. арештували 6 дівчат.

24.2 в місті Роздолі переходив больш. майор. Він стрінув 12-літнього хлопця, якого хотів задержати. Хлопець хотів втікати. Больш. кинув за ним гранату, граната не вибухла і він втік.

Щиреччина

15–16.12 в с. Сердиця больш. перевели облаву, під час якої больш. зловили двох місцевих хлопців, що крилися.

16.12 в с. Гуменець больш. 40 осіб робили нічну перевірку населення по хатах. Під час перевірки розбивали людям двері, рабували хатні речі, стріляли та прострілили одного малолітнього хлопця, що вертав вечером домів. Днем перевели в селі облаву, однак безуспішно.

16.12 в с. Демня больш. робили перевірку населення, домагалися в людей харчів, рабували хатні речі, в одній господині вкрали мешти.

25.12 в с. Гонятичі кількох стрільців під проводом ком[андира] Н. зробили засідку на сталінців, при чому зловили живого стар-

шого міліціонера Худакова, який був пострахом для всіх дооколичних сіл.

29.12 в с. Черкасах больш. робили поодинокі ревізії в господарствах.

6.1 в с. Попелян приїхав автом больш. та зробили нічну засідку. На засідку попали два повстанці. Один з них згинув, а другий попав живим в руки. На другий день до того села приїхало 30 больш. разом зі зловленим стріл[ь]цем, якого вони дуже скатували. Больш. домагалися, щоб він показував криївки. Одначе повстанець, використавши неухагу больш., замішався між колядників, що переходили вулицею і втік. Больш. за ним дуже шукали, але не найшли.

9.1 в с. Черкасах больш. зробили засідку, на яку попав місцевий стрілець Явір. Ранений від больш. кулі почав втікати, але стративши силу дострілився з власної пістолі.

21.1 в с. Черкасах на полі знайшли больш. криївку, в якій крилися Боднарєнко – рай. пров. Щирєччини, Спритний – рай. пропагандист, бул. Нєчай – рай. оргмоб, Галя – реферєнтка УЧХ та ланковий Муха. В нєрівному бою з больш. згинули.

23.1 в тому сєлі больш. знайшли одну криївку, в якій крилися 6 повстанців та одна дівчина, які згинули героїською смертю.

23.1 в с. Гуменці больш. ходили по полі, найшли криївку, де крилися 4 повстанців, які рівно ж пострілялися.

1.2 в с. Добрянах больш. під час облави шукали в церкві за криївкою. У церкві перекинули всі рєчї, а навть шукали в Кивотї, де висипали На[й]святїші Тайни. На цвинтарї шукали дротами по всіх гробах, одначе нічого не найшли.

Пустомиччина

13.11 в Пустомиччину прибув відомий провокатор Крук зі своєю групою бандитів в силі 18 осіб (11 зголошєних та 7 больш.). Він оперував 14.11 у Містках, 15.11 – в с. Поршні, 16.11 – в с. Полянці, 18.11 – в Ставчанах. Бандити були вбрані в різні уніформи з тризубами на шапках та у вишивках. Всюди удавали укр. повстанців, витали людєй привітом: “Слава Україні”. Старались довідатись від цивільного населєння про наших людєй, шукали до них зв’язків, ніччу робили засідки, грабили господарства і т. п. Підступом арєштували одного хлопця, який крився і їм повірив, що це свої, а також одного господаря з с. Місток, яких відставили до Пустомит на НКВД.

4.12 до Пустомит приїхала група больш. в числі 120 чол. Їхнім завданням є переводити облави і перевірка сіл.

12–14.12 цей сам відділ больш. переведив облаву в с. Лісневичах, а в днях 15–16 – в Поршні, 19 і 20 – в Підсадках, Берегах, Виняві, 21 і 22 – в Полонці, 25 і 26 – в Містках, а 27 – в Ставчанах. Під час цих облав зголосилося кількох людей з с. Лісневич, між ними 4 організованих.

1.1 в с. Підсадках около 70 больш. робили облаву на село. Облава пройшла без успіху.

Від 4.1–9.1 большевики перевели облаву [в селах] Полянка, Поршна, Липники, [Бе]реги, Винява, Жиравка, Ставчани, Оборошин. Хоча большевиків було дуже багато, одначе облава була без успіхів.

15.1 большевики вивозили українські родини в Сибір в таких селах: Поршня – 4 родини, Молошовичі – 1 родина, Винява – 1 родина.

15.1 в с. Поршні під час вивози большевики арештували одну дівчину. Вона промовила до людей, яких вивозувано: “Не плачте люди, ми не пер[ш]і і не останні терпимо за Україну. Тисячі страждають по тюрмах та прийде час, що вороги перестануть нас арештувати. Україна напевно буде”. Большевики зараз їй взяли відокремили від інших.

14.2 в с. Вовкові большевики обскочили хату, в якій був повст[анець] Орел. [Він] почав втікати, але большевики його ранили. Він дострілювся. Його трупа больш. повісили на телефонічному стовпі при гостинці.

22.2 в с. Поршні большевики на облаві зловили сплячого стрільця СКВ. Його примушували показувати криївки. Тоді він завів большевиків до одної криївки, де не було нікого, сам заліз до середини і заявив большевикам, що зв[ід]там не вилізе. Тоді большевики кинули гранату й вбили його.

Комарянщина

4.12 в с. Горожанка боївка СБ розстріляла провокатора Макара О.

14.12 в с. Лівчиці боївка СБ зліквідувала польського стрибка – Каплу[на].

15.12 в с. Грімно невідомі люди вбили участковго НКВД-ста Ярему Іван[а].

16.12 в с. Мости боївка СБ зліквідувала 3 провокаторів: Пех Г., К[...] П. і Бокало М.

Того ж дня в с. Монастирець боївка СБ спалила колгоспні стайні і розбила одного воєнного, що стеріг майна. При відході хлопці віддали москалеві [...] поінформували хто ми, і що боремось. При

допиті згаданий москаль особливо підчеркнув добру поставу наших стрільців та не щадив похвал. Його мову чу[ули] люди зі села.

16.12 ворожі частини враз з НКВД з Комарна провели акцію вивозу родин в цілому районі. До сіл приходили ще вночі і обступили всі всипані хати. Забрали родини, яких передше випустили з табору в Комарній і родини, яких сини згинули в боротьбі з большевиками. Вивезено в с. Горожанка Велика [...] тула П., дочка Марії, Вашилишин М., Крочак А. В с. Грімно вивезено Кузи[...], літ 60, в с. Підзвіринець – Хабаль Єву, літ 24, в с. Татаринів – П. Анну, літ [...], дочку літ 15 і сина літ 9. [Кол]одруби: Маланій Т., літ 55, його жінка, [літ] 45, син 6 літ, Сидорак Хима, літ 48, дочка Анастасія, літ 16. З с. Новосілка Опарська: Джума А., літ 68, його жінку Марту та дітей, Головач Анну, літ 2[...] її двох синів, Данильців В., літ 76, його сина Івана, жінку та троє дітей. З Комарна – Ольхового, літ 50, та його жінку.

20.12 большевики арештували 15 людей з Горожанни Великої.

28.12 в с. Повергів двома серіями з автомата пор[ан]ено слідчого НКГБ з Комарна Платонова, який наліз на наших стрільців. Продовж звітного періоду постійно замітні нічні наскоки, засідки та вештання енкаведівських груп по селах.

7.1 в с. Татаринів під час того, як люди виходили з церкви, больш. арештували дві дівчини. Рівно ж тоді забрали дві родини на Сибір.

9.1 в с. Повергові повстанці знищили больш. лозунги та плакати і портрети больш. достойників. Рівночасно обстріляли больш., що тут квартирували, вбили одного больш. і відступили. Больш. втекли зі села.

13.1 в с. Лівчицях больш. спалили рибне господарство враз з інвентарем.

17.1 в с. Комарній больш. вивезли на Сибір такі родини: Огородницьк[а], літ 30, та її маму, біля 70 років, Вигнанську Е. та Софію, приблизно 30 [літ,] Карабин Т. та Софію, Перун К., приблизно 60 років, Юзич В., Юстину та На[...], Пилинського О. з жінкою, Мисаковець М.

14.1 в с. Ричигів* больш. окружили за всипом хату, де квартирував др. Нестор (Донський) та Хмара. Окружені відстрілювалися, під час того [заги]нув Хмара та госп[одар] хати, а Нестора, важко раненого, больш. забрали з собою.

25.1 в с. Підзвіринець слідчий НКВД Соболин сильно побив Карабина Я. за те, що він не зголосився до сільради на його приказ. Того ж дня Соболин побив одну жінку.

* У тексті: Ричевогове

31.1 в с. Новосілка Опарська больш. окружили за всипом хату, де квартирували друзі Бук, Майстер та Пйон. В бою, що вив'язався між ними, впали три згадані повстанці. Того дня в тім селі НКВД-ст бив господаря Дзюму І., ур[одженого] 1908 р., за те, що він сказав йому, що не піде голосувати за сталінських кандидатів.

1.2 в с. Новосілка Опарська больш. арештували людей, які говорили, що не підуть голосувати: Кореновського П. та Михайла, Білик П. та Марію, Пелих Т., Дзюму П., Кориновську А. та Параскевию, Тирлецького В. та Анастасію, Федунь Т., Смоликевич П., Бай Л., Пелих М., Дзюму М., Шийка Ю. та Ірина, Кориновську Т., Петрів К. та Михайла. Арештованих забрали до Комарна і щойно по виборах випустили на волю.

3.2 з с. Лівчиця больш. покликали до райцентру 20 військово здібних муштин та змушували їх стати на службу істребіт[ельний] баталіон. Люди відмовлялися від того. В подібний спосіб вербують до тієї служби в всіх інших селах р-ну і тих, що відмовлялися, відсилають на примусову роботу по тартаку.

3.2 до с. Нове Село приїхала дипутатка Коваленко, щоб стрінутися з виборцями та ніхто з виборців не був цікавий оглянути дипутатку і ніхто не стрічав її. Дипутатка тим дуже оби[з]лилася та сказала до голови с[ільської] ради, що коли б прийшли до села бандеровці, всі люди напевно йшли б їх зустрічати.

5.2 до с. Свинуща приїхали больш. автомашиною, насильно вдерлися до хати господаря Попереки М. і пограбували його (приблизно 70 тис. крб.). В сусідів вони покрали гуси і кури та кудись втекли.

7.2 по всіх селах Комарянщини больш. ревідували всіх прохожих людей, шукаючи за нашими листівками. І так в с. Колодруби арештували Маланія Д., 18 років, Джавалу В., 50 років. В с. Піддолинах – Заваринського П., 52 р.

20.2 в с. Колодрубх больш. арештували дві дівчини, що скривалися.

Рудеччина

18.2 20 наших стрільців під командою ком[андира] Р. зробили наскок на с. Добряни, де квартирували стрибки. Здобуто два кріси та кілька гранат. Після того переведено мітінг для населення.

23.2 в с. Бенкова Вишня прийшли три замасковані больш., ніби продаючи бензину, зайшли за вказівками місцевого сексота в хату одного нашого стрільця, якого вбили разом з жінкою, його господарство зліквідували.

27.2 в с. Болозва Дільна* з Самбора приїхало 27 больш., в господаря Мариняка вкрави віз, в Хай І. дві свині, в Хай М. пень бджіл.

27.2 в с. Ваньковичі больш. арештували голову та секретаря с[ільської] ради за це, що в цьому селі пропав участковий НКВД та двох стрибків. Їх звільнено.

1.12 3 стрільців СКВ попали насильно на больш. засідку. Двох стр[ільців] згинуло, а один здався живим. При чому видав кулемета і 7 крісів.

3.12 в с. Ятвяги больш. з Самбора до Рудок в силі 100 чоловік перевели облаву та зловили двох дизертирів ЧА, яких відставили в рай. Рудки. Того ж дня 30 наших стр. під командою др. Р. зробили наскок на МТС в с. Тулиголови. МТС спалено, а вартових та механіка роззброєно та випущено.

Того ж дня в с. Сусилю 12 больш. арештували 10 хлопців.

5.12 Поміж М. з с. Конюшки Сем[енівські] вертався із торгу зі Самбора. В дорозі напали на нього больш., зрабували закуплене майно, а господаря вбили.

9.12 в с. Коропуж приїхало 15 больш. Двох больш. побачили в одній хаті двох наших людей, що в той час їли. Перестрашені больш. почали втікати та говорили "єсть бандіти". Внедовзі збіглися всі інші больш. та почали стріляти до хати. Одначе там нікого не було.

Слава Україні!

Постій, 28.IV.1946 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 230-234. Копія.

* У тексті: Болозов Вдільна

№ 143
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 24 липня 1946 р.]

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ
за місяць липень 1946 р.

Надрайон Золочів

В другій половині липня бузьке НКВД покликало всіх поворотців з Німеччини та питало їх: “Коли виїхали до Німеччини, де працювали та хто їх визволив”. Коли хтось відповів, що визволили його англійці або американці, того держали кілька днів та в деталях протоколували життєписи. Інших, як їх “визволила” ЧА, звільнили з першого дня.

Зі всіх сіл р-ну Красне вибирались кватеруючі від довшого часу війська НКВД. Деяких з них старі гарнізони позамінювано змісьця новими і так: гарнізон, що кватерував через оден рік і два місяці в с. Гологори, вибрався до Львова, а на його місце прибув гарнізон в ч[ислі] 40 бійців з Дунаєва. В с. Вільшаниця змінено також гарнізон. Це сталось в днях від 13.7 до 16.7.

В с. Куткір кватерує 25 большевиків – як охорона зав[ідуючого] станції і ок. 50 в підсобному хазяйстві.

В с. Сторонибаби, як охорона горальні, кватерує 25 большевиків.

В с. Ферлеївці гарнізон до 30 большевиків.

У Скнилові і Борткові большевики зорганізували станиці стрибків по 25 чоловік.

7.7 з'їхав з рейок особ[ий]. поїзд Львів–Київ біля с. Утішків. 8 вагонів вискочило з торів та перевернулися з насипу. В катастрофі згинуло ок. 300 людей і приблизно [с]тільки було ранених. Для того, що це був напіввійськовий поїзд, між вбитими майже не було цивільних. Тут згинули 1 генерал, 2 полковники, кільканадцять нижчих рангою старшин і підстаршин.

В цьому районі є ще станиці стрибків в с. Стадня – 30 чол., Зашків – 22, Трудовач – ок. 20 стрибків.

В с. Віцинь є підсобне господарство, на якому працює зараз ок. 200 в'язнів зі СУЗ. Усі перебувають в лагері, який охороняє ок. 100 больш. (охорона зменшена з почат[ком] липня – скоріше було ок. 1000 больш.), є тут теж станиця стриб[ків] ок. 20 чол., які охороняють нічню спиртзавод. Для охорони його приходять сюди ще стрибки зі с. Кропивна (ок. 15 людей).

8.7 ловили больш. людей до вуг[і]л[ьної] шахти Тростянець в с. Обертасова, Казимирівка та Підлипці. Зловили в кожному селі около 10 людей.

В с. Тростянець квартирує гарнізон військ НКВД в числі ок. 30 чол.

21.7 в с. Тростянець зловили больш. одного чоловіка, якого на допитах збили до непритомності, опісля відвезли до лічниці.

24.7 зганяли больш. людей в с. Обертасів, щоб похоронити трупи трьох людей, яких вбила невідома рука. До цієї роботи заставили двох 60-літніх стариків.

В Золочівському районі квартирують гарнізони в с. Залісся – 30 бійців, Риків – 50 бійців (кіннота), та 20 стрибків, Белзець – 32 бійці, Почап[и] – 20 бійців.

Війська НКВД, що квартирують по селах, роблять скоки на підставі всип (це все дуже рідко, бо немає сексотів, які б підглядали та доносили з охотою), та часті засідки по полях, в середині сіл, на краях лісів – ніччю і на перехрестях ліній в лісах та по важніших дорогах – днем. Засідки зводять в більшості до підслухів, щоб самим точно довідатись, де підпільники квартирують, якими дорогами ходять та в яких місцях стрічаються. Помагають адміністраційним чинникам стягати контингент та лапати людей до місцевих вуг[і]л[ьних] шахт і до Донбасу.

Вугільна шахта Козаки – Тростянець:

В цілому є чинних сім шахт (Козаки – три, Тростянець – чотири), в яких працює ок. 1200 робітників. За планом, до кінця цього року мають ще постройти ще 6 шахт.

Зараз по селах Львівської області та Тернопільської набирають большевики нових робітників до цих шахт, при чому роблять це силою. До роботи народ не хоче йти, бо зарплата не вистарчає навіть на двотижневий прожиток. Висота зарплати не змінилась від поданої в попередньому звіті, при чому її виплату затягають робітникам по 3-4 місяці, а то і зовсім не виплачують (це у випадку більшого прогулу). Останньо на шахті Козаки розбудовано сильну електростанцію, яка дає світло у всіх шахтах в нутрі і на поверхні.

Всі шахти зараз видобувають від 200 до 220 т вугілля на добу, яке зараз транспортують на зал[ізничну] станцію Зарванця і звідси на схід. В плані є добувати при кінці року по 500 т вугілля на добу.

Минулого місяця (на початку липня) знято з роботи начальника вуг[і]л[ьної] шахти Тростянець за це, що замало присвячував уваги до розбудови шахти.

18.7 роззброєно стрибків на вуг[і]л[ьній] шахті Козаки, при чому забрано 9 крисів, гранати та набої.

Козаки:

Працює ок. 300 робітників; 14 ос[іб] в заряді.

а) начальники – 4 чол. з платнею від 2000 до 2500 карб.

– рускі.

б) заступники – 2 чол. –“– 2000 – 2300 –“– – українці.

в) секретарі – 3 чол. –“– 700 –“– – рускі.

г) завідуючі – 2 чол. –“– 1500 –“–

д) інженери – 2 чол. –“– 2000 –“–

Тростянець:

а) начальники – 5 чол.; б) заступники – 2 ос[іб]; в) завідуючі – 2 ос[іб]; г) секрет[арі] – 2 ос[іб]; д) інженери – 2 ос[іб] – їхня платня як у вуг[і]л[ьній] шахті Козаки.

е) механіки – 4 чол. з платнею 100[0] карб.

є) бугалтери – 2 –”– 1300 –”–

ж) статичники – 2 –”– 1300 –”–

Зарплата робітників у випадках стахановщини, при забоях – 400, 600, 700. Звичайні робітники дістають 250-400 карб.

Майже щотижня партійні чинники роблять на шахтах мітинги, різного рода зібрання. Тут виказують прогульників, які після відчитання їх перед загалом мають виправити свій прогул та наказ виконувати роботу 200%.

30.6 обидві вуг[і]л[ьні] шахти роз’їздив Грушецький з охороною 30 больш.

м. Золочів:

Крім сталого залого НКВД і НКГБ в місті квартирує ок. 300 НКВД-истів – червонопагонників. Усі квартирують при вулиці Легійонів.

На площі “Просвіти” стоїть полк артилерії (андрюші) – 150 до 200 чол. обслуги. Говорять, що має прийти з Яворівщини дивізія війська, яка буде помагати стягати контингент. У зв’язку з цим роблять порядки по всіх казармах міста.

Всі партійні чинники заняті зараз справою хлібозаготівлі, до чого забрали останньо з кожного уряду по одному працівникові.

Занимаються також набором робітників на різні роботи.

В місті є 3 неповносередні школи та дві десятирочки (одна українська та одна російська).

По відомостях з поліклініки стверджено, що в Золочеві є більше людей хворих на венеричні хвороби, чим у Львові. В самій золочівській поліклініці 75% усіх хворих творять венерично недужі.

Останньо зі Золочева виїхала комісія “по переселенні поляків” на захід в Польщу. Зосталося ще ок. 71 поляків, які мають прийняти радянське горожанство.

В Бродах, Золочеві і в с. Купче (р-ну Буськ) є лагри військово-полонених німців. В Золочеві – ок. 60, в Бродах – до 300, в Купчу – до 70 чол. Між ними ведуть большевики сильну комуністичну пропаганду. Майже щотижня роблять мітинги, а щодень або два перечитують газети та журнали висвітлюючи “добробут” в рад[янській] країні. Крім цих лагерів є ще в терені (с. Жуличі, Віцинь і Буськ) три лагери робочих в’язнів з Великої України і Галичини. Ці працюють під сторожею на полях колгоспів та радгоспів.

Надрайон Броди

22.6 під час облави на ліс б. с. Ожидів найшли большевіки на постій місцевого СКВ. Тут квартирували 4 стрільців. Заскочені зауважили скоріше большевіків, відкрили по них вогонь, при чому ранили двох большевіків, а самі вицофались в ліс без втрат.

25.6 стрільці СКВ, підходячи вечором за харчами до с. Ангелівка, найшли на большев[ицьку] заставу. Коли большевіки відкрили по них вогонь, ті залягли та, відстрілюючись, вбили одного большевика. Самі пізніше вицофались без втрат, у зв’язку з цим провели большевики слідуєчого дня на цей відтинок ліса облаву, однак не мали жодних успіхів.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 250-251. Копія.

№ 144
ВІСТІ З ЛЬВІВСЬКОГО КРАЮ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 28 липня 1946 р.]

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ

за місяці: березень, травень, червень, липень [19]46 р.

Рудеччина

14.3 в с. Хішевичах кільканадцять больш. застукало 4 боєвиків СКВ, що там квартирували. Стрільці, відстрілюючись поранили одного больш. та щасливо відступили.

20.3 в с. Кулбуєвичі ок. 100 больш. (НКВД і війс[ь]ко) робили облаву. На всипаному місці натрапили на 3 стрільців, що сиділи в криївці. Вискакуючи з криївки, вони відстрілювались та по короткому бою згнули.

25.3 в с. Колбуєвичі під час облави натрапили больш. на 3 стрільців, які кватерували на стриху. По короткій перестрільці повстанці почали відступати. Під час відступу впало 4, а двом вдалось скритись.

23.3 в с. Бенькова Вишня больш. переводили облаву на ліс, яка не дала нічого.

4.4 в с. зістав вбитий кущ. провідник.

1.5 в с. Ятвяги больш. зі стрибками обікрали кооперативу.

9.5 в с. Крукавець повстанці натрапили на больш. засідку. В бою впав оден повстанець, больш. втратили одного вбитого і 2 тяжко ранених.

13.3 в с. Вістовичі больш. вбили одного господаря, що вертався від сусіди.

Городеччина

15.3 в с. Добростанах больш. застукали в одній хаті 2 стр[ільців] СКВ. Стрільці в бою відступили. Больш. спалили господарство та арештували господаря.

8.3 в с. Угерці больш. вивезли на Сибір Ікавого Михайла з родиною.

5.4 із с. Путятич больш. вивезли на Сибір Вовк Зофію з дочкою та Процька Михайла. Їхні господарки пограбили.

7.4 в с. Бірча больш. вивезли на Сибір Мацину Петра з жінкою.

8.4 в с. Велике Поле під час облави впало 2 повстанців.

17.5 до с. Угерці з Рудківського р-ну прибула група 6 осіб, які під маскою повстанців стягали уніформи, біл[л]я та гроші. Натрапивши на наших повстанців, втікаючи, оставили одного трупа.

Комарянщина

16.3 в м. Комарні больш. замордували та покололи штиками старців Ольхового Осипа і його жінку. Приходили вони в цілі грабунку.

24.3 в с. Підзвіринці больш. натрапили на криївку, де було 3 повстанців. Ті, відбиваючись, вбили одного лейтенанта та поранили одного рядовика. Відступаючи, одного повстанця больш. ранили, двох інших, рятуючи раненого, впали. Важко раненого больш. кілька разів кидали у вогонь палаючих будинків і так по варварськи його замордували. Родину Бобелів, в якій була криївка, вивезли на Сибір.

5.4 в с. Колодруби больш. забрали на Сибір 6 родин. Того ж дня забрали 6 родин зі с. Повергів. Вивезені родини це переважно родини впавших повстанців. Майно родин пограбували та знищили.

5.4 зі с. Новосілка Опарська больш. вивезли на Сибір Матвійового Г. та його жінку.

16.4 на дорозі зі с. Татаринів – Підзвіринець стрільці СКВ обстріляли дві фіри больш., які конвоювали вивезені родини. Енкаведисти повтікали, а арештовані розійшлися домів.

20.4 на дорозі Татаринів–Повергів група повстанців задержала 7 стрибків зі с. Повергова. Зав'язався бій, в якому вбито нач[альника] та 4 стибків. Двох, які здалися, звільнено.

22.4 больш. вбили в с. Новосілка Опарська Возьного Григорія з [19]29 р. При ньому найшли наші святочні листівки.

26.4 в с. Татаринів больш. вбили нашого симпатика, бувшого члена СКВ Запорожця.

Миколаївщина

Від 2.5 по 5.5 больш. збирали позику по селах Миколаївського р-ну, при цьому [треба] здати контингент товщу до 15.5 ц. р. і контингент м'яса за 3 р.

10.5 в с. Рудники больш. під час облави арештували 2 дівчині.

13.5 з м. Миколаєва вивезли больш. з тюрми до Стрия 7 дівчат.

18.5 в с. [...] больш. арештували 29 осіб.

19.5 в м. Розділ больш. арештували 10 осіб.

22.5 в с. Держів зловлено больш. розвідчика, венерично хворого, який заражував дівчат по тюрмах Рудки, Комарно, Мединичі, Пустомити, Щирець та Миколаїв.

26.6 в с. Крупсько вечером зловили больш. 3-ох, з яких оден втік, двох забрали до району.

6.6 стрільці СКВ зловили больш. розвідчицю.

2.6 стрільці СКВ зловили боль[ш.] розвідчика.

Того ж дня в с. Надітичі больш. арештували дві дівчині.

17.6 больш. зробили засідку в с. Тростянець, на яку найшли два стрільці з СКВ. Під час перестрілки вбили 3 больш. і одного ранили; самі відступили без втрат.

18.6 в райцентрі Миколаїв боевик д. К. виконав атентат на головного сексота – стрибка, який втік до району з с. Стільсько. Атентат був виконаний в то[р]говий день в ринку міста, що викликала великий переполох серед больш.

20.6 в м. Миколаїв арештували больш. кілька осіб в зв'язку з виконаним атентатом дня 18.6.

25.6 до с. Держів приїхало 150 больш. косити держ[авні] сінокоси.

1.7 в ліску за селом Березина больш. налізли на наших стрільців з підвід. Ж-и. В бою впав оден стрілець. 3 больш. сторони оден ранений.

12.7 в с. Пісочна 5 стрільців організувало харчі. Їх запримітили больш. і почали підсуватися до хати, де вони зайшли. Стійковий заалармував стрільців. Стрільці, не маючи доброго поля відступу, залягли під хатою, наш кулеметчик обстріляв больш. Стрільці під прикриттям кулеметного вогню відступили. Відступаючий кулеметчик зівстав ранений в ноги, вистрілявши всі набої, розірвав себе та кулемет гранатою. 3 больш. сторони було кілька вбитих.

13.7 в с. Воля Велика больш. пограбили церкву, забираючи всі дорогоцінності.

26.7 в с. Пісочна больш. зробили засідку, на яку попали наші стрільці, оден стрілець (Циган) згинув.

В цілому районі є ще три гарнізони в Роздолі, Волі Великій і Пісочній. Вони роблять по селах перевірки і засідки.

Щиреччина

Від дня 4.5 почали больш. збирати з українського населення нову “грабуй” позику, при допомозі НКВД і стрибків.

4.5 в с. Добряни больш. під маскою укр. повстанців робили збірку харчів та одягу. Населення пізнало, що це провокація і не пускало до хат.

В с. Лани квартирує 200 робочих больш., які будують алярмово залізничу лінію Львів–Стрий, на відтинку Щирець–Миколаїв.

В с. Лубяна квартирує більша кількість больш. функерів і робочих, які будують прискішеним темпом військову радіостанцію великої потужності. Ця радіостанція має діяти, як зізнав оден большевик, на цілу західну Європу. Будову цієї радіостанції большевики сильно конспірують.

2.5 в с. Піски большевики, які квартирують в радгоспі в Збудові, разом з кількома зголошеними, вдаючи укр. повстанців, збирали харчі та одяг. Кількох селян, не знаючи цієї штуки, пустили їх до хат, де вони пограбили жіночі хустки та зимовий одяг.

17.5 в с. Піски відбувся мітинг, де говорив оден больш., що війна між ССРСР та Англією неминуча. Американці не будуть помагати Англії, а вони їх розженуть, як німців.

19.5 в с. Вербіж вдерлися больш. до церкви і пограбили церковні речі, фелони, хоругви, чашу та інші речі.

22.5 в с. Попеляни больш. роззброїли місцевих стрибків.

23.5 в с. Добряни больш. провокативна група з Дорнфельду вночі напала на о. пароха Леоніда Щербу. Злочинці виважили двері, родину зігнали до пивниці, а священника розстріляли за те, що не хотів перейти на православ'я.

24.5 в с. Кагуїв ніччю большевики обікрали церкву. Другого дня крадені речі міняли за горівку в с. Дмит[р]є. Люди ці речі в більшості відкупили і назад передали до церкви.

20.6 в с. Горбачі начальник НКГБ арештував о. пароха Брицького Василя, який післав в ЧА 3 синів.

23.6 в с. Піски больш. вбили одного зголошеного стрибка. З терену Щиреччини доносять, що больш. по полях понищили хрести і кам'яні статуї.

4.7 в с. НКВД кликало до району ок[о]ло 30 людей, яких питали про комуніста Дзьордзя Петра, якого хтось вбив ще 1941 році. Не довідавшись нічого, людей звільнили.

10.7. больш. порозсилали на села району НКВД-стів до збирання контингенту, які всіма можливими способами і терором відбирають від людей збіжжа.

13.7 в с. Лани больш. напали церкву і забрали все, що в ній було.

17.7 в с. Красів бандити з рб.* пограбили Кавуту Миколу.

22.7 в с. Гуменець група провокаторів з рб. пограбила господаря Хомина Федора та в Завицької Анни вкрали коня.

26.7 в с. Попеляни больш. арештували Дорош Марію та гос-

* Тут і далі імовірно, скорочення: робітничий батальйон

подиню, де вона крилася два роки. Єї так збили, що напівмертву завезли до Щирця.

27.7 в с. Демня больш. ранили на весілі молодого Траду Василя. При тому важко поранили одного больш., який помер.

27.7 в с. Красів больш. вкрали в Дідика Павла корову, а на другий день говорили, що це зробили повстанці. Одначе господар пізнав свою корову у Львові на Знесінню, зголосив на міліції і корову забрав. НКВД арештувало за це двох больш. з рб.

15.7 в с. Острів Микитка Олекса виготовив картки, поналіплював їх людям на вікна і в цей спосіб робив грошеву збірку нібито на організацію у Львові. Хто не здасть гроші грозив карою смерті. Обманені люди здали 16000 крб.

Пустомиччина

2.5 в с. Ставчани больш. розбили церкву і забрали всі церковні речі.

4.5 в с. Лісневичі знищено сексота, голову бушого больш. клубу.

6.5 в с. Лісневичі під час облави больш. арештували одну родину і двох муштин.

9.5. поляки на станції Оброшин вбили одного селянина зі села Ставчан і кинули в ліс.

25.5 больш. зловили одного хлопця зі села Поршна, убрали його в уніформ і водили по засідках та облавах.

3.6 в с. Поршна під час облави больш. арештували одну жінку і хлопця.

24.6 в с. Поршна больш. ограбили господаря, забрали віз та коні та поїхали на Львів.

27.6. на групу повстанців в с. Ставчани натрапило 4 пограничників. Одного з напасників повстанці вбили, одного ранили. Самі відступили без втрат.

4.7 в с. Липники больш., що збирали контингент, робили ревізію в підозрілих хатах, також арештували одного чоловіка.

17.7 в с. Ставчани знищили участкового Кокара.

28.7 в с. Оборошин больш. стріляли з запальних куль, запалили одну хату і згоріло два господарства.

Комарянщина

5.5 в с. Грімно вечером наскочили больш. на хату, де квартирувало трох повстанців. По короткій перестрілці повстанці відступили без втрат.

8.5. на передмісті Комарна (Литовка) з рук повстанців згинув участковий НКВД Сорокін. Повстанці, відстрілюючись від погоні, відступили без втрат до ліса.

12.5 в с. Грабівно під час наскоку больш. на кількох повстанців впав д. Мирон.

23.5 больш вбили Онуфрія Пеленьського, що скривався як дезертир ЧА.

29.5 в с. Новосілка Опарська кількох повстанців натрапило на больш. засідку, в якій паде д. Думка. З больш. сторони двох тяжко ранених.

18.7 в с. Татаринів били больш. Бегена Михайла, що крився на власну руку.

21.7 в с. Нове Село була перестрілка між двома групами больш. У висліді двох тяжко поранено.

22.7 в с. Березець невідомий чоловік східняк (американець) хотів замордувати господаря Івасечко Яцка, в якого працював. Кинувшись на сплячого господаря в столі, повиривав йому всі золоті зуби і думаючи, що вже замордував, кинувся грабувати в хаті. На крик жінки збіглися вартівники, зловили і віддали на НКВД.

28.7 в с. Підзвіринець больш. вбили одного господаря, стріляючи по долинах за бузьками.

Городеччина

У звіттовому часі робили больш. безнастанні засідки, під маскою укр. повстанців провокували масово укр. селян та грабували і били поодиноких людей.

2.5 вночі до с. Лісновичі прийшло перебраних 15 больш. під маскою повстанців та збирали харчі, при тому тяжко побили Гольмеса Василя, хлопця та дівчину, яких зрана забрали до району.

4.5 в с. Добряни під час акції СКВ на клюб, сільраду та молочарню в стрічі з больш. вбито старшого сержанта та два бойці.

7.5 в с. Тучапах зловили повстанці провокатора Крука з одним стрипком.

21.5 в с. Родатичах СКВ роззброїв станицю стрибків.

10.7 в с. Порічча Задвірне больш. вбили Петришина Василя що крився на власну руку.

16.7 до села Лісновичі прийшли три больш. до Дороша Стефана, в якого ночувала Дідріган Юстина і казали, щоб віднесла штафету до Кармелюка (член куца). Ця відмовлялась, тоді сі побили, а записку залишили. Звідси пішли до Кулинича Петра і

закватували в stodoli. Рано господиня зголосила в гарнізоні. П'ятьох больш., що прибули, почали стріляти до stodoli, але так, що дали можливість першим втекти. На слідоуючу ніч прийшли ці самі до цього господаря, що зголосив в гарнізоні, кажучи: "Ти сексот! Ми вже п'ятий рік за тебе терпимо", опісля зайшли до Кулинича Івана та його ограбили.

17.7 з доручення голови райспоживспілки р-ну Городок вивезли міста всі важніші товари.

Рудеччина

14.5 в с. Купновичі повстанці вбили начальника стрибків.

Того ж дня в с. Новосілки больш. пограбили церкву.

24.5 в с. Хишевичі повстанці здемолювали сільраду.

27.5 в с. Болозва попали повстанці на засідку пограничників.

Під час бою больш. панічно втекли, залишаючи вбитого та тяжко раненого. Повстанці втрат не мали.

3.6 в с. Коропуж больш. вбили дезертира з ЧА.

5.6 в с. Підгайчики замордували больш. Глинську Марію.

12.6 в с. Купновичі больш., вдаючи повстанців, грабили людей.

2.7 в с. Острів двох повстанців зробили засідку на больш. У висліді вбито одного больш., одного поранено.

3.7 в с. Вошанці* 10 больш. прийшло на всипу до господаря, де квартирувало два повстанці. З палаючої хати повстанцям вдалось відступити, вбиваючи при тому одного большевика.

6.7 в с. Дубаневичі больш. арештували 9 осіб, яким закидали поміч укр. повстанцям. Арештованих відправлено в Самбір.

21.7 в с. Коропуж прийшли больш. на всипу до одного господаря, де квартирували рай. орг. Борис та стр. Туча. Після короткої перестрілки оба друзі погинули.

Продовж всього звітового часу помітна активна діяльність зі сторони больш яка проявляється в робленні засідок на передніх пунктах, всяких перевірок та облав. Майже в цілості больш. заапсубовані стяганням контингенту збіжжа, мяса та молока за ввесь 1946 р. Збирання контингенту провадиться насильницьким методом.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 246-249. Копія.

* У тексті: Рошанці

№ 145-148
ГОРОДОЦЬКА (ЛЬВІВСЬКА) ОКРУГА

Не раніше 13 вересня 1944 р. – 23 січня 1945 р.

№ 145
НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ ПРО ОБЛАВУ
В МИКОЛАЇВСЬКИХ ЛІСАХ

[Не раніше 13 вересня 1944 р.]

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ
з облави на миколаївські ліси

Рівночасно з облавами на ліси в інших теренах відбулась і облава на миколаївські ліси. Розвідка донесла по полудні 9.IX.44, що більшовики починають обкладати дооколишні села: Веринь, Прийму, Крупсько, Малехів, Ілів, Стільсько, а на Волі Великій копають окопи. Дехто думав, що це відступаючі більшовицькі фронтові частини, бо в ті дні було чути дуже близько канонаду з фронту. Багато війська було в Миколаєві і в Роздолі. Наразі не можна було встановити їхньої кількості. В лісі перебувала в той час сотня Явора, командир військової округи, рій боївки СБ, два рої пропаганди та місцева самооборона.

Тому, що ліс коло Миколаєва малий, рішено перейти в більший в напрямі Поляни (Львівщина). По дорозі стрінули більшовицьку заставу коло Волі Великої. Вив'язалась стрілянина з нашою заставою. Відділ тим часом перейшов заставу, а наша, відбиваючись, згубила в пітьмі напрям і долучила до відділу щойно за три дні. Відділ став табором коло Поляни. Тим часом більшовики робили ревізії по селах. В кожному з зайнятих сіл було коло 500 більшовиків. Перешукували дуже докладно, голов-но по стодолах, пхаючи в сіно довгі дроти. В ліс пішли на другий день, але переходили тільки лініями і стежками. Стріляли, накликували, щоб бандерівці виходили. Старались викликати з гуц-вини людей підступом. Жінки, які також брали участь в облаві, накликували: "Миколо, Іване, виходи, я принесла тобі їсти" і т. п. Облава скінчилась по полудні і всі більшовики виїхали, як самі говорили, рятувати ситуацію на фронті.

Загально в ліс пішло дуже мало, кілька сотень. Вислід тої вступної облави був дуже малий. Зловили двох з самообо-

рони і кілька, які крились на власну руку. За два дні війська вернулись і зайняли ті самі села. Тепер розпочалась правдива облога. Села перетрясено ще раз. Досвітком пішло в ліс коло 4000 червоноармійців і весь НКГБ. Наступали від Роздолу і лева. Проходили у віддалі один від одного 5 м навіть найбільші гущаки. В лісі були в той час дві малі переходячі групи (охорона д. Перебийноса і д. Шпака), які заховались в недоступні гущаки. Більшовики проходили побіч них у віддалі 2 м. Чому їх не завважили – це дуже дивне, або це було якесь чудо, або прямо не хотіли бачити.

В лісі вернулась з Поляни самооборона, яка перейшла облогу в подібний спосіб. По облозі знайшли селяни в лісі 6 трупів, яких, не розпізнавши, поховали. 2 ранених забрало НКВД до Миколаєва. Знайшли також одну більшу криївку з папером.

Відділ таборував коло Поляни. 12.IX більшовицькі стежі підійшли і туди. Відділ відійшов глибше в ліс. Рівночасно було чути стріли з гранатометів зі сторони Лопушної. Це була облога на ті ліси. Наш відділ злучився з одною львівською сотнею (Січовика) і місцевою самообороною. Злучений відділ начисляв приблизно 250 стрільців.

В полудне 13.IX підійшли більшовицькі стежі аж під табір. Командир дав був приказ правильно відступати, але було запізно, бо більшовики заатакували цілу групу. Наша група прийняла бій; витворилася густа стрілянина. Слід завважити, що найбільше гуку наробила самооборона, яка стріляла навмання. Добре держалася сотня Явора, два рої з сотні Січовика і два рої з пропаганди, на які був звернений найбільший вогонь ворога. Діставши сильний вогонь, більшовики почали утікати, забираючи за собою ранених. Командир дав наказ відступати. При цьому витворився сильний балаган, який спричинила самооборона. Провідника самооборони не можна було знайти, а стрільці втікали, забувши про всі правила відступу. Також не по-військовому повівся сотенний Січовик, який замість зробити заставу, втікав перший разом зі своїми чотівими. Ситуацію рятував сотенний Явір, який зробив з двох роїв пропаганди і одного свого роя заставу, які спинили поновлений наступ червоних. Відв'язуючись в той спосіб від більшовиків, пішла наша група без львівської сотні і самооборони в напрямі на Гутиська. Більшовики не важились її переслідувати, а задоволились здобутим табором, який залишила львівська сотня (Було це кілька возів, 75 кг масла, хліб і трохи цукру). Вночі перейшла наша група попри Полянну і Стільсько назад в миколаївські ліси, де

попереднього дня якраз скінчилась облава. По нашій стороні був один вбитий, по більшовицькій 17. Кілько ранених – невідомо.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 188, арк. 51. Копія. Опубл.: Сергійчук В. Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944–1953 рр. Нові документи і матеріали. – Київ: Дніпро, 1998. – С. 135-136.

№ 146

ВІСТІ З БІБРСЬКОГО ПОВІТУ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

№ 18

12 жовтня 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ ч. 18
За час 15–30.IX.1944 р.

Ходорівщина

а) Більшовики:

Своєю жорстокою поведінкою роблять щоденні облави в цілому терені, як також вистрілюють свідомійший елемент українства.

15.IX.44 р. Ходорівське НКВД арештувало Польового Мартина [з] села Добрівлян, літ 55, за те, що він в 1941 р. палив портрети Сталіна. До позше згаданого арештування причинилися такі особи: Кравець Дарія з села Добрівлян (мати партійного комуніста голови рай. комсомолу в Ходорові Кравця Михайла), Кравець Антін, Полінський Антін, Лучаківський Владик, Калінський Стах (всі три поляки). 17.IX.44 р. відбувся мітинг в селі Жираві, на котрий більшовики зігнали людей прямо з церкви. На мітингу більшовики складали подяку батькові Сталінові за визволення Західних Земель з-під німецької окупації. На цьому ж мітингу кричали проти бандерівців та УПА, називаючи це все бандою, запроданцями та німецькими націоналістами. Наприкінці мітингу сказали людям підписувати подяку Сталінові та ЧА за визволення. З людей за визволення батькові Сталінові ніхто не підписував, люди всі повтікали. Подібні мітинги відбулися в цілому терені, на котрих також торкали справу вивозу поляків на захід.

19.IX.44 р. ходорівське НКВД заїхало до с. Ляшок Горішних, зловили Гарасевича Михайла й питали його, де ділися хлопці

зі села, хлопець сказав, що всі хлопці зі села виїхали на роботу до Німеччини. Тоді енкаведисти розібрали його до нага і стали тортурувати й питати за такими особами: Васишин Микола, Васишин Степанія, Левицький Михайло, Зазуля Федь, Мрук Іван, Панчишеного Василя і ін. Дальше питали, хто стягав контингент для бандерівців. Пускаючи його, сказали йому, щоб він сказав тим всім хлопцям, щоб вони верталися домів, а не сиділи по лісах і коли вернуть, то їм кара буде дарована.

18.IX.44 р. НКВД з польською міліцією зробили ревізію у Вереса Гриця [з] села Гранки Кути, при ревізії нічого не знайде-но, тільки забрали його власний ровер.

20.IX.44 р. 21 летуни (котрі квартирують в селі Жираві) зробили облаву на села Городище Королівське, Загіречко, в котрому зловили 9 мужчин і 1 жінку. Зловлених людей завезли до села Жирави й замкнули до пивниці Давида Йосифа. Ніччю повище згадані люди всі повтікали.

Під час облави в селі Загіречко грабували горілку, одяг, цукор, масло, мило. Під час [облави] командант НКВД попитував людей, хто сипав могили та закопував хрест на ній. З людей ніхто не признався. По тім сказав людям, щоби негайно хрест зрізали. На те також ніхто не погодився, говорячи, що це гріхом хрест зрізувати. Вночі з 22 на 23 більшовики самі зрізали хрест на могилі, а на місце хреста закопали червоний стовп з зіркою та написом "Слава героям за визволення Радянської України з під німецького ярма". По закопанні того стовпа більшовики хотіли зробити парад у почали зганяти силою людей, але на цю парад у ніхто не пішов і вона не відбулася. То саме НКВД дало зарядження, щоб зрізати хрести в інших селах, але що ніхто їх не зрізує.

21.IX.44 р. стрілець зміл[ітаризованого] куща ч. 3 д. Верба, вертаючи з розвідки, год. 16 наткнувся на три фірі енкаведистів та пол[ьську] міліцію в числі 25 осіб. Коли побачили д. Вербу, більшовики почали за ним погоню. Д. Верба скрився у лози над рікою Дністра. Більшовики заслали за ним шукати по лозах і найшли на д. Вербу. Д. Верба вистрілив з револьвера та вбив начальника НКВД (майора), другими двома ранив другого енкаведиста й одним стрілом третього. Сам д. Верба під обстрілом більшовицьких куль втік. Розлючені більшовики за те, що їх майор-начальник НКВД вбитий, заїхали до с. Букавини зловили 5 людей, котрих розстріляли. Розстріляні зістали Павлишин Петро, літ 58, Матуш Микола, літ 40, Брик Іван, літ 45, Лучак Тимко, літ 40, Кат Іван, літ 45, і Шарана Миколу, літ 50. Ця сама група, вертаючи через село Демидів, зрабували в Андрієвського Миколи коц, простирала та

куртку, при тому побили тяжко його дочку Марію за те, що вона не давала їм грабувати.

25.IX.44 р. комсомолка райпар[т]кому з Ходорова (східнячка, національність русска), котра збирає контингент збіжжя в селі Жираві, зробила акт до прокурора на Сомика Дмитра (завідуючий фільварку в тому селі) за те, що не подавав людей під суд тих, котрі не виходили до роботи, або спізнялися, відпускав людей на обід, а вечором скоро пускав додому. Вище згаданий мав стати під суд дня 25.IX.44 р. (але він втік).

26.IX.44 р. більшовики з польською міліцією зробили облаву на село Підгірці. В часі облави зловили двох мужчин, одного з них пустили, а один втік. По облаві почали грабувати по господарях Мазепа Йосифа, Мандрика Прокопа, Слабого Андрія. В цих господарів зграбували убрання, взуття, мило, нафту, сірники, тютюн. В Мандрика Максима постріляли скриню (в котрій лежало убрання і білля) з фінки через то, що ця скриня була замкнена. В скрині подіравлено все, що було, а в Кобрини Миколи застрілили коня. По грабунку командант совет та командант міліції поляк при горілці висловився, що доноси ті зробив Вісик Іван з села Підгорець.

25.IX.44 р. більшовики в числі 300 осіб робили облаву в селах Демидів – Молотів. Перед облавою перевірили поля, обступили ліс, а щойно тоді робили облаву в селі. В облаві зловили 5 людей, винайшли одну криївку. Уловлених людей забрали до Ходорова. По облаві більшовики наказали місцевому священникові, щоб він проголосив у церкві, щоб всі мужчини зголосились до ЧА.

Того самого дня ходорівське НКВД приїхало до села Станковець за Сомиком Миколою, його не застали вдома, тільки жінку. Жінку запитали, де її чоловік, жінка сказала, що її чоловік поїхав на форшпан і до сьогодні не вернув. Тоді більшовики вивели жінку на подвір'я, приложили її до грудей дуло кріса і сказали, коли не скажеш, де чоловік, так тебе розстріляємо. Помимо того, що приложили до грудей жінці дуло кріса, жінка не призналась.

20.IX.44 р. НКВД разом з польською міліцією зрабувало Могильного Михайла з села Руди за те, що не застали його вдома, котрого хотіли арештувати. В него зрабували збіжжя, убрання, взуття і інші речі.

27.IX.44 р. ходорівське НКВД з пол[ьською] міліцією спалили в Під[д]ністриянах два господарства, а саме: Федиша Анну та Гунців Василя, при тому згоріла також стодола Олійника Івана. Їх спалили за те, що їх сини не зголосилися до ЧА.

27.IX.44 р. через с. Дроговичі переходило двох більшовиків, котрі вступили до Троцка Михайла, зробили ревізію, при ревізії

не знайшли нічого, тільки зрабували солонину та жіночі мешти. Цих двох вояків це були ті, котрі конвоювали новомобілізованих з Станиславова на Львів.

24.IX.44 р. НКВД роззброїло пол[ьську] поліцію в с. Берездівцях, а на їх місце zorganizували українську міліцію. При роззброюванні пол[ьської] міліції більшовики сказали їм, щоб вони зложили їм 150 крісів, котрі вони мають заховані.

13.IX.44 р. по селі Черемхові ходив хата в хату німий чоловік. Хлопці з куща ч. 1 зацікавилися цим чоловіком, якого арештували. Як пізніше слідство виказало, що це не був німий чоловік, це був розвідчик, післаний польською організацією з села Лукавця на розвідку до повище згаданого села. Цего чоловіка вислано до земельного відділу. Перед від'їздом признався, що його вислала поль[ська] боївка, котра кватирує між Григоровом а Молодинчем в лісі в числі 80 осіб. Ціль його розвідки було розвідати, чи в тих селах немає українських боївок, тому що поляки з Лукавця мали на меті робити відплатну акцію на села.

25.IX.44 р. відбулася облава в слідуючих селах: Новосільці, Бортники, Букавина. В часі облави зловили 5 людей, того самого дня арештували Труш Анну (кущева), при ній знайдено компромітуючі матеріяли, які – не відомо.

29.IX.44 р. НКВД арештувало Труша Пилипа з села Черемхова за те, що арештована його дочка сказала, що знайдені при ній матеріяли вона взяла з столової шуфляди.

2–3.X.44 р. коло фільварку села Берездівець знайдено трьох трупів незнайомих. З них двох мужчин і одна жінка (ця справа слідиться).

В цілому терені більшовики наложили на кожне одне село від 30-40 тис. карбованців позички, а також накладають новий контингент збіжжя помимо того, що населення один контингент здало.

30.IX.44 р. більшовики позрізували хрести з могил в селі Жираві та Чортори[ї]. На місце хрестів поставили жидівські стовпи з зіздами, при тому робили мітинги говорячи, що це були хрести фашистівські. На цих мітингах примушували священників говорити до населення “що більшовики кажуть, що тому хрестові не місце стояти, бо він є фашистівський тому, що має скісно зрізані рамена й більшовики цей хрест перероблять і поставлять на могили стовп”. Між іншим сказав, щоби населення молилося за Сталіна, Радянську Україну та перемогу ЧА.

2.IX.44 р. год. 14 три енкаведисти і 6 поль[ських] міліцаїв арештувало двох хлопців з села Ляшок Гор[ішніх] Мрука Івана і Кучменду Михайла. Рій зміл[ітаризованого] куща ч. 6 з роєвим

д. Соколом зробив засідку з метою відбити арештованих. Ця засідка вповні вдалася, відбилосся цих двох арештованих і вбито одного енкаведиста сержанта, одного пол[ьського] міліція. Всі інші були тяжко ранені, з котрих один помер на другий день. Втікаючи, погубили шапки та зброю. При тому здобуто два кріси, одну фінку, коні з возом та матеріяли, на котрих були списані люди з цілого району. Наші втрати: вистрілено 55 шт. набоїв.

б) Поляки.

Дальше на співпраці з більшовиками, масово видають свідоміший український елем[е]нт. Частина поляків, котрі були виїхали в часі німецької окупації, зараз знову вертають на свої місця (Жирава, Демидів).

Стрільщина

20.IX.44 р. стрілеське НКВД арештувало в селі Бориничах Кузика Івана та перевело в него сильний трус. При ревізії нічого не знайдено. Повище згаданого всипав донощик Шатковський з того села, котрий має контакт з енкаведистами, Крижанівський Павло.

27.IX.44 р. до села Лучан приїхали автом 22 червоноармійці з жидом Ваньштоком Ізем на чолі, де зробили облаву в котрій зловили 8 мужчин, їх завезли до Жирова. По переслуханні всіх звільнили.

1–2.X.44 р. більшовики зробили облаву в селі Ятвягах, Калинівці й Голдовичах. В Ятвягах вловили трьох мужчин, одного звільнили, двох забрали в армію, на Калинівці нікого, у Голодовичах зловили двох мужчин, одного легко ранили, Дралу Івана застрілили, тому що втікав. Того самого дня ті самі більшовики зробили облаву в селі Чижичах. При облаві застрілили Заставного Ярослава та одного ранили, а одного зловили, котрого забрали з собою.

В часі акції більшовики повибивали вікна у Пасічник Анни і запалили стіжок сіна, також побили маму Пасічника Осипа. Повище згаданим двом жінкам сказали викопати для себе яму, але що їх не розстріляли, тільки пустили серію стрілів з фінки їм понад голови. Того самого дня побили Щіпну Анну за це, що вона не дала їм пляшку на горілку.

2.X.44 р. год. 7.30 приїхали більшовики 40 осіб до села Дев'ятник вивозити слідуєчі родини: Макуша Івана, Филипів[сь]-кий Микола, Сусік Дмитро, Візний Василь. З повище згаданих родин забрали тільки деяких осіб, а саме: Макуш Теклю, років 73, Филипівську Катерину, років 60, Філіповського Володимира, років 25. Решта осіб повтікали, тільки сконфіскували в них такі речі: збіжжя, убрання, перини і ін. Все це майно забрали до

Стрілиськ. До повище згаданого вивозу причинилися Холевка Надія і Бик Агафія.

Того самого дня до Бринець Загірних приїжджали трьома автами 50 більшовиків забирати підозрілі родини. Родини забрали: Доскочинську, літ 85 (вона лежала в ліжку розібрана і так її забрали), Лазаркевича Василя з його жінкою Явдокією та трьома дітьми, Каганяк Катерину з маленькою дитиною, Тибіньку Олексу, Федорова Анну і Василя. Решта члени родин повтікали. Повище згаданих господарів все майно skonфіскували і забрали до Стрілиськ. Щодо вивозу повище згаданих, причинилися поляки з місцевого села.

Того самого дня хотіли забрати родину Тушецького Михайла з [села] Ліщина, але його не забрали, тільки жінку Марію. Решта повтікали.

Деякі більшовики говорять, що вони будуть вивозити родини політично підозрілі, родини СС-ів, родини поліції і родини тих, які пішли до УПА.

б) Поляки:

В цій половині місяця дещо притихли, але активно діють даліше проти українців, як також польські донощики.

Бібреччина

В Романові квартирує спеціальний відділ НКВД – “істребітелі” в числі 150 осіб, котрий приїхав з Бібрки і переводить лапанкові акції та тероризує населення.

13–19.IX.44 р. повище згаданий спецвідділ “істребітелів” перевів облаву в слідуючих селах: Миколаїв, Городиславичі, Під’ярків, Підсоснів, Се[ли]чах. В Миколаєві і Городиславичах спалили 5 господарств, у Під’яркові зловлено 15 мужчин, у Підсоснові – 5, у Селичах зловлено 2 дівчині і спалено 1 господарство.

24–27.IX.44 р. проведено облаву повторну в с. Під’яркові і в Селищах. В Під’яркові не зловили нікого, тільки вбили одного 30-літнього мужчину. В Селищах зловлено одну дівчину з мапою. В Під’яркові зловлено синів і жінку Довбуша і вбито 3 старих мужчин.

28.IX.44 р. відбулася облава в с. Коцурові, в якій зловлено д. Брюса, якого вбили. Крім нього, зловлено підрайонового юнацтва і шістьох старших людей.

2.X.44 р. більшовики в числі 80 осіб зі сторони Романова розстрільною напали на с. Під’ярків в цілі ловлення людей. В цій облаві вбили д. Лиса та обкружили одне господарство, якому знаходився д. Павук – Стеців Василь з с. Дуліб. Він, щоб не здатись більшовикам в руки, власноручно застрілився. Крім того, зловлено 4 хлопців і одну дівчину, яких забрали зі собою.

5.X.44 р. до с. Гринева приїхало військо більшовицьке озброєне, але одягнене в цивільний одяг і зажадали в голови сільради 20 дівчат до роботи на 15 днів. Частина дівчат забрали і вивезли до Водник, а вечором ще того самого дня [вернулися] до повище згаданого села ловити решту дівчат. Дівчата повтікали, більшовики на їх місце зловили їхні родини (мужчин і жінок) в числі 30 осіб.

У Гриневі від двох тижнів стаціонує 25 більшовиків, узброєних в автомати, призначених (так вони говорять) для рубання дров в лісі. Більшовики ці слідкують за рухом в селі, щоденно ходять по хатах, шукають по господарствах невідомо за чим. Говорять “ми бандерівців не чіпаємо, хай нас вони не чіпають”.

9.IX.44 р. райвоенкомат приїхав до села Глібовичі, перевів насильну мобілізацію при допомозі НКВД тих людей, що працювали на залізній дорозі. Забрано до 100 людей.

14–18.IX.44 р. НКВД на спілку з пол[ьською] міліцією перевело облави на такі села: Глібовичі Горішні, Підмонастир, Будьків, Суходіл, Лопушна. В згаданих селах зловлено 13 осіб. Того самого дня, ті самі більшовики в числі 500 осіб розстрільною пішли на ліс в сторону Селиська–Підтемне. В часі перемаршу через ліс вони вбили двох стрільців з сотні Голуба, трьох стрільців з куща ч. 2 зловлено і одного селянина з с. Суходолу.

27.IX–3.X.44 р. більшовики в числі 300 осіб робили сильні облави і труси в таких сс. Суходіл, Лопушна, Глібовичі. З с. Суходолу в цих днях спалили одно господарство Сенишина Гриця, говорячи: “Ето горить хата українського сотника”. Того самого дня арештували Горбала Михайла, якого по 5 днях звільнили тяжко побитого. Зараз він лежить важко хворий. 25.IX з цього села забрано жінку арештованого Івана Мотиса і Фіцик Анастасію. В с. Лопушна робили сильні труси за криївками. Опісля наложили на село 50 кірців збіжжя як контрибуцію і наказали до кількох годин здати. В с. Глібовичах зловили 120 людей, в тім 31 жінок, знайшли одного кріса, якого дівчина закопувала. В Підмонастирі квартирує 25 більшовиків, що займаються рубкою дров в лісі. Квартирують на лісничівці. Є також 30 осіб польської міліції, яка квартирує в школі. Вони ходять по господарях і роблять до певної міри розшуки. В Глібовичах квартирує 15 більшовиків, які займаються стяганням контингенту, а на стації перебуває 70 більшовиків, які монтують телефони.

24.IX. бібрецьке НКВД в селі Миколаєві спалило 3 господарства за те, що люди не пішли на мобілізацію.

Докладніші дані про дії наших відділів під командою д. Гонти з дня 7.IX.44 р.

7.IX.44 р. донесла розвідка, що до с. Підгородище прибуло 60 більшовиків, які окопалися під лісом. Також зі сторони Селиськ і Романова було окопано 200 більшовиків. Вдень більшовики вислали розвідку до ліса, яка була аж під табором “спец. відділу”. Вночі о год. 11 приїхало до Підгородища около 350 більшовиків. Розвідавши про сили більшовиків, які містилися на тім терені, вицофалися в любешські ліси цієї самої ночі, але й тут більшовики почали окопуватись ще більшою силою, як на попередньому місці.

Дня 8.IX.44 р. відділи під командою ком[андира] Гонти вирушили в напрямі Мелни. Після трьохкілометрової дороги розвідка донесла, що в самій Мелні від сторони ліса стоїть сильна більшовицька застава з танками та гарматами. Відділи вернулися знова до любешського лісу. По півторагодиннім відпочинку більшовики почали атакувати ліс від сторони Мелни. Тоді наші відділи подались в сторону Стік з метою продертись в романівські ліси.

На Новім Світі стрінулися з більшовицькою заставою, яка по 5-хвилиннім бою втекла. На полі бою лишилось наших 3 ранених і 1 вбитий. З більшовицької сторони 1 вбитий. Цей бій спричинив стягнення більших більшовицьких сил з сторони Свержа і Бібрки, а наші відділи посунулися дальше в сторону Стік. При переході гостинця Сверж–Стоки стрінулися з більшовицьким відділом у числі 200 осіб, около 12 возів і одна танкетка. Цей відділ впродовзі кількох хвилин був вповні зліквідований, а наші відділи перейшли ліс, звідки більшовицька застава вицофалась в глибину ліса. Тут прийшло до тяжкого бою з більшовиками, тому що наші відділи були обкружені з чотирьох сторін.

Запеклий бій тривав 4 години безпереривно. В найбільш критичному положенні із співом гимну ми прорвалися в романівські ліси. На полі бою начислено 74 вбитих, 19 ранених, котрих забрали зі собою.

З визначніших людей впали: пров. Катинський, ком. Гонта, Струя, Зимовий, Скрипач і сот. Орленко (Кравс).

З більшовицької сторони впало около 300 вояків і 12 вищих командирів.

Наші втрати: около 30 скорострільів, тому що скорострільчики падали вбитими або раненими. Про скількість вбитими в кожному відділі сказати не можна, тому що люди з різних сторін.

Постій, дня 12.X.1944 р.

/-/ Горбовий

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 126-130. Копія.

№ 147

ВІСТІ З БІБРСЬКОГО ПОВІТУ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

ч. 24/44

5 січня 1945 р.

ВІСТИ З ТЕРЕНУ ч. 24/44
з пов. "Базар" за час від 1–30.XII.1944 р.

Ходорівщина

Ворожі чинники

а) Більшовики

28–29.XII.44 ходорівське НКВД пограбувало селянина Коцовського Остапа [з] с. Отиневич, коц та фортепан і Бавзу Анну с. Чорторії, у котрої забрали всі хатні речі, розбили скриню та забрали всю одіж, полотно та харчі. При тому арештували Бавзу Анну, літ 27, за те, що її чоловік не пішов у ЧА.

29.XI.44 д. Скала, провідник куща ч. 3, натрапив на переїжджаючого більшовика, котрий його здержав та хотів перевірити. Д. Скала витягнув револьвер та вбив його. Вбитий був партієць з Ходорівського району.

2.XII.44 до с. Букавини зайшло трьох більшовиків, котрі стаціонують у с. Бородчиця (охорона залізного моста), грабували селян. Награбувавши селян, ті більшовики вертали назад свого стаціонування. В той час двох стрільців самооборонного куща ч. 1 д. Клим і Ріг зробили засідку, постріляли більшовиків, забрали пограбоване майно (котре віддали назад селянам) та здобули 3 кріси.

5.XII.44 40 більшовиків з Бородчиць спалили в Букавині три господарства та стріляли з гарматки на село. При тому арештували одну жінку Брик Настю, літ 35, та трьох старших муштин, котрих з [Б]ородчиць звільнили. Питалися, де ділися їх трьох старших товаришів. При допитах повизше згаданих осіб позаяганяли всіх у воду Дністра та тримали дві години. Внаслідок цих туртур Брик Настя розказала більшовикам все точно, що сталося з більшовиками, та хто їх постріляв.

7.XII.44 ходорівське НКВД арештувало Лисак Розалію [зі] с. Сугрова. В ходорівському млині її забрали на переслухання, котра сказала, що в селі Сугрові квартирує боївка, а Печена Анна і Закорченна Анна варуть їм їсти. Також сказала, що в селі криються деякі хлопці, хто сипав могилу та хто має криївки. Питали її також, де є магазин збіжжя. Вона сказала, що про ці магазини

довідається та скаже другим разом, також погодилась доносити на НКВД.

8.XII.44 НКВД арештувало Криївського Михайла, літ 39, [зі] с. Загіречка.

6.XII.44 ходорівський воєнкомат дав наказ головам сільрад с. Жирава й Чорторії, щоб вони постягали всю худобу від тих людей, що не пішли в ЧА. Голови сільрад цього наказу не виконали, тоді воєнкомат покарав їх по 100 крб. кари.

12.XII.44 3 НКВД-стів заїхали до с. Залісець за хлопцями [19]27 року народження, котрі повтікали з Ходорова. У Півовара Павла забрали подушки та пирини за те, що його син також втік. На другий день Півовар Катерина (котра працює в міській управі м. Ходорів) пішла на НКВД, щоби її віддали пограбовані речі. НКВД її арештувало, де вона призналась, що, крім її брата, криється ще більше хлопців з того села.

8.XII.44 всі голови та секретарі сільрад дістали наказ, щоб вони виловлювали всіх тих людей, котрі не пішли в ЧА і віддавали їх в руки НКГБ.

Начальники залізничних станцій дістали наказ робити мітинги зі своїми співпрацівниками й кожний один до 15.XII.44 має видати одного бандерівця.

Поляки дістали наказ, що кожний поляк чи полька має іти обов'язково до ліса різати стоси. Їх норма на один день три метри дров. За невиконання стають під суд.

12.XII.44 до с. Городища Королівського прийшло трьох більшовиків з Ходорова й пограбували селян: Заборського Федя, у котрого забрали олій, цибулю, горілки та білля, а [у] Скавронського Осипа коц і плащ.

14.XII.44 двох НКВД-стів, котрі стаціонують в Чорному Острові, зайшли до Горина Гриця, в котрого був на квартирі стрілець д. Крига, самооборонного куща ч. 6. Побачивши більшовиків, вискочили на стрих хати. Це помітили більшовики та сказали господареві дати драбину, по котрій один більшовик почав лізти на стрих. В ту хвилину д. Крига вистрілив з кріса і вбив більшовика (сержанта) і господаря, котрий стояв просто більшовика. Другий більшовик вспів втекти та заалярмував своїх тов[аришів] на стації, котрі прибігли і оточили хату, в котрій нікого вже не було. Більшовики забрали вбитого сержанта, запалили хату і відступили.

15.XII.44 до села Станковець приїхало трох більшовиків грабувати населення. Горілку, харчі та одяг. Коли награбували, тоді ті більшовики почали втікати з села. В погоню за бандитами пусти-

лись 4 стрільців самооборонного куща ч. 5. В погоні вбито одного більшовика – нач[альника] райдорожного відділу (партієць).

16.XII.44 ходорівське НКВД в числі 45 осіб зробили облаву на с. Сугрів, де зловили кілька муштин старшого віку. При тому спалили два господарства й ограбили селян.

Того самого дня самооборонний кущ ч. 1 зробив засідку на грабіжників, у котрій відбито зловлених людей та награване майно.

Вислід засідки: 8 вбитих і 11 ранено.

17.XII.44 більшовики підтягнули на стацію Ходорів 2 панцерки, з котрих обстрілювали село Сугрів. При обстрілі з гармат на село більшовики більшою силою почали вдруге наступати на село, при чому спалили 23 господарства. В часі тої облави зловили дві жінки, котрих по переслуханні звільнили.

20.XII.44 ходорівське НКВД арештувало Салабана Івана, нар[одженого] 1909 року, секретар сільради села Новоселець. Арештованому закидують, що він протибільшовицьку пропаганду.

22.XII.44 ходорівське НКВД в числі 70 осіб робило облаву на с. Демидів. В часі облави зловили Сивка Василя, літ 40. Також в него знайдено криївку і Стригу Івана, літ 32, котрий якраз у той час сидів. Коли виліз з криївки Стрига Іван, почав утікати, котрий у часі втечі зістав тяжко ранений так, що по дорозі до Ходорова помер. Того самого дня ці самі більшовики арештували таких осіб: 25, 223, 214, 216, 22, 110, 11, ю (Незабудька), років 22; 25, 13-117, 118, 218, 416 ю 25, 13, 216, 26, 110, 22, 214, 11, 21, 216, 26, 615 – літ 52; 25, 223, 214, 28, 21, 19, 32, 22, 218, 22, літ 15.*

25.XII.44 ходорівське НКВД покликало до себе голову сіль[ради] і питали його, що в селі діється і скільки людей криється у селі.

22.XII.44 більшовики, вертаючи з с. Демидова, по дорозі зловили малого хлопця Шведа Юліяна з цього села. Йому закидували, що він бандерівець і забрали з собою. По дорозі питали його про роботу бандерівців у селі. Приїхавши в Ходорів, хлопець скочив з фіри і втік.

19.XII.44 трох більшовиків пограбували [в] двох громадян с. Отиневич Медьведя Михайла вартісний інструмент музичний, а [в] Коцовської Анастасії забрали коц і білля.

23.XII.44 до с. Чорторий приїхало 9 більшовиків на ревізію до Березюка Миколи. Під час ревізії забрали одну безрогу. Коли більшовики робили ревізію, запримітили рух муштин, як втікали до криївки. Більшовики почали робити розшуки за втікаючими

* У тексті вжито кодування.

особами. В часі розшуків почав утікати Бенчак Іван, котрого більшовики вбили та стягнули з него всю одіж.

Від 24–30.XII.44 більшовики робили облаву в селах Дороговичі, Чорний Острів, Городище Королівське, Городище Цетнарське. Під час облави більшовики зловили загальне число без огляду на вік 110 муштин.

З Дрогович – 37 осіб, Чорний Острів – 20 осіб, Городище Кор[олівське] – 9 осіб, з того 4 жінки, Городище Цет[нарське] – 5 муштин, Отиневичі – 1. Всіх зловлених осіб забрали до району, всіх переслухували й до одного тижня майже всіх випустили. В цій самій облаві більшовики вивезли слідуєчих родин: з Дрогович – Троцько Катерина і Явдоха, з Чорного Острова – 4 родини: Бабій Анна – 6 осіб, Бабій Настя – 3 особи, Гурська Анна – 4 особи, Кобельник Катерина – 4 особи.

27.XII.44 в Городищу Цет[нарському] більшовики в числі 100 осіб робили вдруге облаву, на котрій зловили 15 осіб, з того 4 витягли з криївки, котру видав Беньків Іван.

25.XII.44 більшовики в числі 35 осіб приїхали до с. Підністрян, зробили облаву, на котрій зловили 7 осіб, котрих зараз випущено.

б) Поляки.

Частина польського населення ставиться до українців неутрально. Друга частина дальше старається винищувати українців у спілці з більшовиками. Відношення поляків до більшовиків щораз то більше загострюється. Більш польський елемент пропагують поміж польські маси, що українці найбільший ворог поляків.

Новострілеччина

а) Більшовики

7–8.XII.44 більшовики в числі 600 осіб робили облаву на села Репехів, Трибоківці, Баківці та Жабокруки. В тій облаві зловили кількох муштин, котрих вечером звільнено.

10.XII.44 в селі Орішківцях більшовики робили облаву, в котрій знайшли одну криївку, котру всипав Хорів Олекса (фінагент), котрий стало ходити до Стрілиськ і інформує більшовиків про наш рух. Криївку знайдено Задерського Михайла.

14.XII.44 більшовики зробили облаву на село Борусів. Облава виглядала в цей спосіб. Більшовики, маючи докладні дані, що в селі знаходяться чужі люди, обложили село ще з вечора. Тої самої ночі обступили хату д. Зеленого, котрого більшовики запримітили, що він пізно вночі зайшов до тої хати. Щойно Зелений зайшов

у хату й нараз чує, що до вікна хтось стукає. Зелений відкрив заслону вікна й почав питати “хто є” вони відзиваються “свої”. В ту ж хвилину д. Зелений побачив на подвір'ю 80 більшовиків. Д. Зелений не тратить рівноваги, зі своїм другом і мамою виходять до сіней і по драбині лізуть догори. Ще перед тим д. Зелений відчиняє двері, кидає одну гранату, а його друг стріляє з автомата. Зелений, користаючи з вибуху гранати, продерається через стрих і всі троє починають втікати до ліса. Більшовики за втікаючими почали стріляти з кулемета. Зелений лягає на землю і починає відстрілюватись, де за разом вбив двох більшовиків, а трьох зістало тяжко ранених. Того самого дня в цій облаві впало 6 друзів, котрі йшли по зв'язку до сотні (прізвищ та псевд не відомо тому, що з чужого терену).

14.XII.44 більшовики з рай. Стрілиськ провадили 20 людей, котрих зловили на облаві, в сторону Ходорова. Зміл[ітаризований] кущ зробив засідку за селом і відбив цих людей. На другий день приїхало 45 більшовиків до села Дуліб і запалили 4 господарства, котрим погоріло дві хаті, одна стодола і один оборіг. Також робили розшуки та знайшли одну криївку, в котрій було 25 муштин. З тих 25 осіб 2 розстріляли на місці: Безерник Іван і Безерник Петро. Цю криївку всипали трьох місцевих хлопців: Ботра Микола, Масний Панас і Баглай Гринь. Також в цій облаві більшовики зловили дві дівчині, котрі забрали зі собою.

19.XII.44 сотня під командуванням сот. Максима зробила наскок на більшовицький район Нові Стрілиська. Під час акції випустили всіх політ[ичних] в'язнів, спалено будинки НКГБ, райпар[т]кому та знищено тюрму. В цих будинках згоріло багато майна. В цій акції згинуло 6 осіб та зістав тяжко ранений у груди начальник НКВД та забрали кількох живими. Також попало в наші руки архів НКГБ і райпар[т]кому. Голова райпар[т]кому на похороні більшовиків говорив, що вони за це відімстяться.

Того самого дня застава сотні спалила два авта більшовикам.

По акції, котра відбулася на Стрілиська, до району приїхало багато війська, котре зробило генеральну облаву в цілому районі, котра тривала від 20.XII по 29.XII.44.

До села Лучан год. 19 зійшлись дівчата, щоб почати імяни. В цю хвилину зі сторони Голодович над'їхали більшовики, прийшли під вікно й почали питати за головою. У цій хаті був д. Босий, побачив через вікно більшовиків і відразу почав стріляти з фінки по більшовиках. Більшовики тоді силою почали продератись до хати, а д. Босий почав дальше відстрілюватись, де

вбив одного рядовика й одного сержанта. Нарешті його фінка затялась, тоді д. Босий кидає фінку, хапає за сокиру, котрою вбиває більшовицького лейтенанта. Більшовики почали кидати в хату запальними гранатами, де згоріла місцева дівчина Марійка, Володимиру розстріляли під хатою, а Мартушку, Березу та Віру й жінку голови сіль[ради] забрали до тюрми.

В Дулібах з полевих криївок зловлено 65 осіб, а в селі зловили 40 осіб. На Соколівці знайдено дві криївки, з котрих витягнули 5 осіб. Ці криївки були всипані. Хати, у котрих були криївки, більшовики висадили вибуховим матер[і]ялом. В тому селі більшовики висадили вибуховим матер[і]ялом могилу з хрестом у повітря. В селі П'ятничанах більшовики висадили в повітря хату і стодолу, в котрих були криївки. З криївок не витягнули нікого тому, що не було. В с. Кологурах більшовики знайшли дві криївки, з котрих витягнули 6 осіб. Ці криївки також були всипані. В Юшківцях у часі облави впали такі люди: Шугай, Град та один невідомий. З селян впав Лірука Іван. В тому селі більшовики підрізали оборожини, перевертали з збіжжям та перевертали стіжки. В селі більшовики знайшли криївку, в якій був папір, сухарі, а крім того розкопали всипану криївку з збіжжям, у якій було 29 кірців. В селі Орішківцях більшовики зловили д. Стефаніка, котрого прилюдно повісили в район[н]ому центрі. Разом з ним було повішено ще кілька осіб, прізвищ не відомо.

Всіх зловлених у облаві більшовики в нелюдський спосіб знущалися. Прим[іром], насамперед стягали чоботи й одіж (котру вже нікому не віддали), били до безтями, пекли розпеченими дротами, казали лазити на колінах з тюрми на НКВД, а з НКВД до тюрми. Також ставили босих [в] чотири ряди та гонили по місті, пізніше казали кластись на землю і спец. приладдями розбивали людям голови. В часі тої облави більшовики почали сильний вивіз на Сибір. Загально в цілому районі мали вивезти 210 родин, а зловили тільки 140 родин. З тих 140 більша половина втекла домів.

Повизше згаданих всіх людей більшовики звезли до райцентру, завели до клубу й там під сильним конвоєм люди просиділи кілька днів. Одначе населення не турбувалось своєю долею і на злість більшовикам співало українські національні пісні, як: "Не пора, не пора" і інші пісні. Коли перевозили з Стрілиськ до Ходорова, всі люди співали всякі церковні пісні та коляди. З Ходорова багато тих людей більшовики звільняють.

Десятьднівні облави, котрі відбулися у районі, не принесли більшовикам жодних успіхів, як також не далось їм вгнати страху та здеморалізувати українське суспільство.

б) Поляки.

Поляки провадять даліше свою донощицьку роботу супроти українства. Дуже малий відсоток польських мас, котре не вмішується у політичні справи.

До цього звіту залучую:

1) Протокол ч. 8/44

Постій, дня 5.I.1945 р.

/Сельвестер/

Д о д а т о к

ПРОТОКОЛ ч. 8/44

Списаний дня 15.XII.44 з п[ані] Стальнік Апольонії (полька), ур[одженої] 10.11.1911 р. в с. Кужани пов. Бережани, замешкала у Львові, вул. Пекарська ч. 6 в домі Марії Заяць (полька).

Зізнає, що евакуації німцями міста Львова я виїхала на Лукавець (польська колонія), Рогатинщина, звідти час від часу доїжджала до Львова. Про польську організацію на Лукавці сказала: організація польська має назву “Бяли Ожел”, до організації не належала і про завдання організації нічого не знаю. Роботу роблять майже легально й тому знаю таке:

На Новім Лукавці в Цубра Івана приміщується канцелярія польських старшин, де працює 20 старшин польської армії. Між іншим знає Федорович Владислава, підпоручника армії Горчинські Станіслав, другої армії.

Друга канцелярія приміщується у Косьцельніка Стефана у кривці під хатою, вхід з сіней (підлога), пачка стоїть на вході.

Магазини зброї: знаходяться на Новім Лукавці при вул. Жидівській, переважно по старих жидівських хатах, та у Цубра Яна в stodолі під снопами. Узброєного війська є коло 150 осіб. Узброєні в кулемети, автомати, кріси та гранати. Щодня робить варту вдень і вночі 20-30 осіб довкруги села та дорогах, а також ведуть розвідку по лісах довкруги Лукавця. Зізнала, що ходять часто грабувати укр[аїнських] селян Новошина та Вишнів. В цілому Лукавці здібних муштин до армії є 500 осіб. В ЧА пішла 150, до “істребітельного баталіона” – 80 осіб.

На сходинах поляки кричуть, що найгрізнішим ворогом для поляків є українці і проти них треба організувати всі сили. Старатися також нищити українців рускими руками, доносити

в різний спосіб на НКВД. “Істребительний баталіон” повинен вистрілювати та палити українців (головно свідомих). Між іншим такі сходини часто організує Даца Роман (ксьондз) з Новоселець, тепер у Львові в костелі “Катедра” при вул. Рутівського.

Постій, дня 10.XII.1944 р.

/Сильвестер/

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 199-204. Оригінал.

№ 148
ВІСТІ З БІБРСЬКОГО ПОВІТУ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

№ 1/45

23 січня 1945 р.

ВІСТИ З ТЕРЕНУ 1/45
З пов. “Базар” за час 1–15.I.1945 р.

Ворожі чинники

Ходорівщина

а) Більшовики:

Своєю деспотичною робо[то]ю та терором у звітовому терені масовим вивозом та арештуванням свідомішого українського елементу хочать вбити чуйність та відібрати охоту до дальшої боротьби. Але українське суспільство навпаки, чим більше дістає ударів зі сторони більшовиків, тим більше стає завзятим у своїй боротьбі.

29.XII.44 ходорівське НКВД в числі 120 осіб робило облаву на село Новосілці, в котрій зловило 6 осіб. По облаві більшовики наложили на село контребуцію на 50 кірців збіжжя. При тому ограбили майно вивезених громадян.

10.I.45 р. ходорівське НКВД приїхало до села Вербиці, Сугрова та Підлісок списувати людей на мітинг (ці люди мали згоситися на мітинг до районного центра Ходорова). При записі людей більшовики обставили кожне село скорострілами й після сильної охорони грабували населення.

13.I.45 р. ходорівське НКВД приїхало до с. Черемхова вивозити родин. Більшовикам вдалось забрати тільки три родини, а

решта родини повтікали, а також пограбували майно вивезених і втікаючих.

Того самого дня кущі ч. 1-2 зробили засідку, в котрій відбили родини й пограбоване майно.

Вислід засідки: вбито 13 більшовиків, з того один капітан і спалено “Максима” та здобуто дві фінки.

Наші втрати: вистріляно около 3000 шт. набоїв.

11.1.45 польська боївка з Лукавця (чисто польська кольо-
нія) напала на гаївку в лісі коло с. Молодинча і замордувала наших 8 хлопців, а саме: Олійник Андрій (ССС), Бенець Роман, Баран Василь, Труш Іван, Сохан Михайло, Ворона Гриць, Кадюк Микола. З помордованих лянша постягала взуття та убрання. Як господиня зізнає, що напасники говорили польською, руською та українською мовами.

10.1.45 більшовики, котрі стаціонують у Бородчицях, як охорона моста, зайшли до села Демидова та ограбили Коцовського Михайла. В нього забрали кухонне начення та гардиробу.

13.1.45 до с. Демидова приїхало 6 більшовиків і писали квати-
ри в тому селі. Як виходить з того, що це був спеціальний підступ більшовиків, котрі хотіли перевірити всі хати.

В с. Бородчицях стаціонує 130 більшовиків на охорону [моста], а до будови моста прибуло 200 бійців т. зв. “рабочий баталіон”. До с. Залісець прибуло 20 бійців для охорони моста.

14.1.45 ходорівське НКВД зробило облаву на с. Загіречко. При облаві більшовики вивезли Кутного Карпа жінка та 7 дітей, Ковалишина Михайла, Шарана Ілька та Магій Марію, а Ганущака Андрія забрали за те, що був добре одітий і взутий, котрого за с[елом] розстріляли і стягнули з него чоботи і одяг. При тій облаві питали за 28 річником та говорили людям, щоб ішли до праці, бо коли не підуть, то сплять село.

3.1.45 ходорівське НКВД робило облаву в с. Отиневичах. При облаві переслухали в млині 4 муштин з інших сіл, котрі мололи. При облаві сильно грабували населення.

9.1.45 20 НКВД-истів з Ходорова приїхали до Городища Королівського, напали на хату Чад Пелагії, розбили хатні двері, її забрали силою, щоб вона показала, де мешкає Король Анастасія, вона показала повизше згадану, котру більшовики арештували, забрали до району, де її переслухано та випущено домів.

9.1.45 до села Отиневич начальник НКГБ з двома НКВД-истами приїхали до Коцовського Осипа в гостину. Коли добре попились, начальник НКГБ [від] всіх присутніх зложив побажання дочці Коцовській Степанії в день її імянин і зажадав від неї, що вона собі

бажає від нього в день її імянин. Стефанія сказала, що вона бажає собі випустити 6 в'язнів. Він у той час забрав її до Ходорова, зайшов з нею до в'язниці та випустив ті в'язні, що вона собі бажала.

11.І.44 20 більшовиків приїхало до с. Жирава з арештованим Давидом Дмитром, котрий був убраний в більшовицькому уніформі з фінкою на шиї із зв'язаними руками, котрий показав, де мешкає Щербатий Дмитро та його криївку. В той час у хаті були Щербата Анна, дочка Марія і син Дмитро та один стрілець з куща. Давид Михайло, Щербатий Дмитро та ст[рілець] Хитрий почали втікати. Щербатий Дмитро забіг до сусідньої стодоли, котру більшовики почали палити. В той час Щербатий Дмитро вирвався з горючої стодоли й почав відстрілюватись, доти стало набоїв, коли не стало набоїв, Дмитро почав дальше утікати, де зі сторони більшовиків посипалось град куль так, що Дмитро з бою вийшов ціло. Повизше згаданого Дмитра забрали його маму Анну та сестру Марію та спалили всі будинки, крім хати.

3.І.45 ходорівське НКВД приїхало до с. Ляшок Гор[ішніх], у котрому шукали за мущинами. При розшуках зловили Зазуля Федя – Богун (б[увший] станичний), Думин Іван та Макогін Настю. Повизше згаданого Зазулі родина зістала вивежена дня 25 листопада [19]44 року.

10.І.45 з сторони Берездівець у напрям Боринич переїжджало 30 більшовицьких партизан. У с. Ляшках Гор[ішніх] зчинилася паніка так, що люди почали втікати до ліса. Партизани побачили втікаючих людей, почали за ними погоню і зловили трьох мущин, котрих завезли до с. Боринич. У Бориничах партизани передали цих людей "істребітелям", котрі мали завезти до районного центру Стрілиськ.

Куц під командуванням д. Лиски зробив засідку коло фільварку Боринич і відбив цих трьох мущин.

9.І.45 до села Черемхова приїхало трьох більшовиків а саме: ходорівський суддя Павловський Григорій (більшовик), Кравець Михайло з с. Добрівлян (секретар комсомолу) та Ніцман Тадеуш (поляк, начальник "істребітельного баталіону").

На ті шишки куц ч. 2 зробив засідку за селом, де їх всіх трьох убито та здобуто багато документів, дві фінки, один кріс, виряд, пара коней з возом.

Наші втрати: вистріляно 300 шт. набоїв та один легко ранений.

В рай. центрі більшовики мали нараду, на котрій робили прохання до батька Сталіна, щоб Сталін дозволив їм стягнути екзуктивні відділи на паціфікацію району.

Пацифікація мала б виглядати в цей спосіб, що на кожне одне село мало б приїхати по 1000 вояків і знищити матеріально господарів і в цей спосіб викликати голод.

21.XII.44 в селі Дроговичах впало 4 друзів від більшовицької кулі, а саме: 96, 19, 110, 19, 218, 18, 22, 214 14, 13, 415 – 13, 15, 11, 216, 11, 10, народжений 1917 р. в 91, 13, 15, 13, 110, 11, 14. Орг. пост – господарчий пов. референт. 11, 14, 12, 218, 36, 11, 14 14, 13, 415, 13, 15, 26, 216, 26, 110 на[роджений] 5.5.1920 р. в 414, 13, 110, 13, 15, 26, 34, 37, 216, 13, 110. Член орг., також відбув десятимісячну службу УПА, за дозволом ком[андира] Гонтара зівстав звільнений до теренової роботи. 22, 110, 223, 12 нар. 1926 р. в 218, 13, 14, 13, 45, 11, 415, 36, 11. Орг. сим[патик] 32, 22, 45, 24, 15 – 110, 218, 22, 214, 22, 218, 21, 11, 22 нар. 1927 р. в 15, 110, 13 – 117, 13, 14, 26, 18, 11 сим[патик].*

б) Поляки.

Більшовицько-польський конфлікт зростає з дня на день. Масове арештування поляків та вивози з українських земель змусило поляків змінити свою маску до українства. У звітovому терені звітovого часу були випадки, що поляки повідомляли українців, щоб стереглись, бо більшовики ідуть на облаву. Польські ксьондзи на проповідях говорять, щоб єднатися разом з українцями і спільно бити більшовиків, бо нам інакшого виходу немає, що українці провадять правильну політику й боротьбу (це говорив поль[ський] ксьондз Козловські в Берездівцях). Також був випадок, коли наш куц зробив засідку на більшовиків, то поляки (одиниці) помагали бити більшовиків.

Ново-Стрілеччина

а) Більшовики.

Від 1–15.I.45 відбулася облава в селах Любешка, Бертешів, Дев'ятники, Борусів, Бринці Загірні, Вибранівка. В цій облаві зловили около 15 муштин. В Дев'ятниках знайшли магазин збіжжя, у котрому було 14 метрів пшениці. В Репехові знайдено одну криївку, з котрої витягнуто раненого чоловіка. В цьому селі робили сильну ревізію, муштини настрашилися, що їх познаходять і зголосилось з страху 14 осіб. Більшовики цих людей не забирали, тільки сказали їм зголоситись на воєнкомат Стрілеський.

10.I.45 змілітаризований куц п[ід] н[азвою] “Бір” відбив трьох муштин, котрих везли до району. Того самого дня зліквідовано одного НКВД-ста лейтенанта та здобуто одну фінку.

* У тексті вжито кодування.

В минулому половині місяця зістали вивезені:

Стрілиська Нові	4	родини
Любешка	8	-"-
Трибоківці	2	-"-
Ятвяги	3	-"-
Калинівка	7	-"-
Ліщин	4	-"-
Грусятичі	3	-"-
Юшківці	4	-"-
Борусів	7	-"-
Чижичі	3	-"-
Ходорківці	17	-"-
Сенів	1	-"-
Стрілиські Ст[арі]	8	-"-
Кнісило	6	-"-
Бертешів	11	-"-
Орішківці	3	-"-
Лучани	9	-"-
Дуліби	3	-"-
Дев'ятники	3	-"-
Бориничі	4	-"-
Бринці Заг[ірні]	13	-"-
Кологури	12	-"-
Соколівка	4	-"-

Сильним більшовицьким тероризуванням деякі страхопуди почали зголошуватись до ЧА, думаючи, що їх більшовики помилюють.

Ще до зголошення добровільного вжилося спеціальної пропаганди, а радше наказів, що не сміє ніхто йти до ЧА.

б) Поляки.

Дальше залишилися тими самими, як попереднього місяця.

До цього звіту залучую:

а) протокол ч. 1/45, 2/45 і 3/45*

Постій, дня 23.І.1945 р. /Сельвестер/

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 205-207. Оригінал.

* Текст додатків відсутній.

№149-156
РАВСЬКА ОКРУГА

Не раніше 27 квітня 1944 р. – 14 квітня 1945 р.

№ 149
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОТИПОЛЬСЬКІ АКЦІЇ
В РАВСЬКІЙ ОКРУЗІ

[Не раніше 27 квітня 1944 р.]

Львівщина
Рава Руська

ЗВІТ
з відбутих протипольських відплатних акцій
на терені окр. Рава Руська

Равщина

Дня 17.IV.44 р. відділи УПА, що діють на наших теренах (Галайда, Пролом), провели нищильні акції на гнізда польських банд Равщини – Річки і Забір'я. Цього ж дня польська банда, зложена з кількодесяти осіб, мала виконати, як це без сумніву ствердила наша розвідка, протiuкpaїнську акцію в с. Забір'ю. Акцію польської банди наші відділи випередили всього на пів години. Відділ "Галайда" провів акцію в Річках, де зліквідовано 16 польських бандитів. В часі акції "Галайди" над'їхало під Річку 10 автомашин нім. шуцполіції і одна танкетка з Рави. Між ними і скорострільним гніздом "Галайди" нав'язалась перестрілка. Одначе німці по деякому часі почали давати знаки піднесенням кріса, в обох руках з закличками: "Україна! Україна!", щоб здержати вогонь. Чорнота пояснив їм, в чому річ, і після того німці від'їхали, а акція в Річках продовжувалась. Відділ "Пролом" в тому часі провалив акцію в [З]абір'ю, де знищено 30 бандитів. Кільканадцять польських бандитів втекло до лісу, звідки відстрілювались. Власних втрат не було.

Дня 19.IV.1944 р. відділ "Ягоди" з чотою Кармелюка зробив напад на польську кольонію Стенятин, яку знищено без опору. Відділ зі Стенятини подався чотами на Лашів, два км перед Лашевом відділ наткнувся на засідку німецької військової частини. Відділ "Ягоди" завернув в сторону Посадова, не чіпаючи німців. Одначе чота Кармелюка, мимо виразного наказу до відвороту, пинево почали відворот, не маючи певности, що це німці.

Німці відкрили по ній вогонь. Відстрілюючись, Кармелюк почав відворот в сторону Посадова, лишаючи вбитих. Німці підсунулись під Посадів та відкрили вогонь з гранатомета і скорострілів. Однак відділ Ягоди цільним вогнем примусив ворога до втечі.

Власні страти: 6 вбитих (між ними Кармелюк), 3 пропавших, 3 ранених.

Втрати ворога: кільканадцять вбитих і багато ранених. Здобуто один курінни[й] гранатомет і дев'ять гранат до нього, один скоростріл ("Кольт"), дві тисячі набоїв.

10.IV.44 вечером польська банда силою 20-30 чоловік пробувала розстрільною продертися до села Річиці. Наша стежа обстріляла їх і примусила її до втечі в сторону Жарники.

24.IV.44 відділи УПА[-]П[івніч], "Тигри" і "Пролом" та відділ Орла провели нищільну акцію на польську кольонію Поледів, Лупче, Зімно і село Рат[и]чів. Акція тягнулась дві години. Опору жодного не було. Всі з[апо]дані місцевості знищено (Зімно лише східно частину з фільварком). При відході наших відділів, прибули фольксдойчі аж з села К[а]рова, однак вони не наважились чіпати наших, лише спалили кілька українських хат.

Дня 25.IV.44 окружна боївка провела нищільну акцію на село Смолин, в висліді чого спалено 6 польських господарств і зліквідовано 6 муштин і дві жінки поляків.

Дня 27.IV.44 та сама боївка зліквідувала в селі Улицько-Середковичі 55 мужчин і п'ять жінок-поляків. При цьому спалено около 100 господарств. Під час пожежі чути було вибухи муніції і гранат.

Подрібні відомості про число зліквідованих поляків відділами УПА.

Потоки – 3 (місц[еві]), Любача-Колайці – 3 (місц[еві]), Гута Любачька – 2 (невід[омі]), Люба[ч]а – 10 (втік[ачі]), Потелич – 13 (місц[еві]), Дагани Вел[ики] – 2 (нев[ідо]мі), Верхрата – 1 (місц[еві]), Річиця – 83 місц[еві] 5 невід., Домашів – 2 (1 місц[еві] 1 нев[ідо]мий), Брукенталь – 2 (нев[ідо]мі), Остобіж – 1 жінка (місц[ева]), Хоронів – 1 (місц[евий]), Салаші – 1 (місц[еві]), Тяглів – 15 і 4 жінки (місц[еві]) і 44 нев[ідо]мі, Вербиця – 3 (місц[еві]), Ходованці – 9 (нев[ідо]мі), Забір'я – 30 (місц[еві] і нев[ідо]мі), Річки – 15 (місц[еві] і нев[ідо]мі)

Жовківщина

17.IV відділи УПА (Громовий) і боївка Довбуша знищили польську твердиню Станіславок.

При цьому зліквідовано около 80 мужчин-поляків.

Любачівщина

19.IV.44 р. відділ УПА[-]П[івніч] “Местники” знищили польське село Гутку. В год. 5.30 відділ вступив в село і зажадав від солтиса, щоб населення здало зброю, в противному разі ціле село буде спалене. Село поставилось до домагання негативно. Тому село спалено і зліквідовано 80 поляків. Під час пожежі чути було вибухи муніції, що не вгавали довший час. Власних втрат не було.

25.IV.44 р. сотня “Местники” знищила чисто польське село Вільку Коростовицьку*. Село спалено. Під час пожежі чути було часті вибухи муніції. Власних втрат не було.

4.IV.44 р. сотня “Местники” з повітовою боївкою провела акцію на містечко Чесанів, де є більшість поляків. Поляки перед цим розстрілювали місцевих українців (н[а]пр[иклад] атентат на д[окто]р[а] Бабяка – адвоката з Чесанова). Чесанів спалено.

13.V.44 р. та сама сотня знищила польську кольонію Фрайвельд. При цьому зліквідовано 9 польських колоністів. 13.V.44 р. окр. боївка зробила засідку на поляків, що йшли з Немирова до Рави. У висліді зліквідовано 20 поляків. Під час бою поляки відстрілювались, одначе серед наших втрат не має.

Холмщина – Бої за Посадів

Розвідка донесла, що польські боївки т. зв. “Армії Крайовей” розміщені в колонії Стенятин, фільварку Посадів, в лісі Посадів і оточуючих колоніях Поледів, Жарники, Лубче, Губинок.

Дня 13.IV.44 р.** наші відділи “Галайда” і “Тигри” провели нищильну акцію насамперед проти кольоній Губенок, Лубче, Поледів, Жарники. В той спосіб очистили собі праве крило, щоби відтак вдарити на головне гніздо Посадів і Стенятин. Відділ “Галайда” і “Тигри” [у]війшли насамперед в колонію Лупче. Поляки не сподівались і взяли їх за своїх. Щойно коли “Тигри” запалили сусідню колонію Губинок, зор[і]єнтувались і почали протиакції, оточуючи наш відділ. Почався бій. Поляків примушено втекти до Жарник. Тоді здобуто один важкий кулемет, кілька крісів і багато муніції. В Поледові наші відділи перегрупувались і вдарили на Жарники. Ворог в числі 100 людей заняв становища за фільварком біля стиртів. По півгодинній перестрілці примушено поляків до дальшої втечі. На полі бою залишив ворог вбитих, між ними команданта Завішу (виходило зі записок, знайдених при ньому), і подався в сторону посадівського лісу. Переслідуючи ворога відділ (Галайди) дав поміч “Проломові”, який через припізнену акцію попередніх

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Вільку Коровицьку

** Помилка. Ця акція відбулась раніше.

відділів попав в скрутне становище. “Пролом”, знищивши колонію Рокітно, заліг вздовж тору вузькаторівки, мав одначе невігідне місце, бо поляки з посадівського лісу, занявши узгір’я, посипали по Проломові скорострільним і крісовим вогнем. Відділ мусів лявірувати під вогнем ворога та відступати, це одначе коштувало трохи жертв. Але тут саме чота Чорноти з відділу Галайда виручила своїх, уможливаючи їм своїм вогнем відступ без дальших втрат. В акції з дня 5.IV.44 р. знищено отже колонії Губенок, Поледів, Ліпче, Рокітно. Здобуто 1 важкий кулемет, кріси, муніцію, архів, боєприпаси. Крім того, відділ самооборони “Лиса” знищив колонію Марисін і Радків, а відділ “Орла” – польські колонії в Ріплині. Згинуло кількадесят польських вояків і багато цивільного населення. Власні втрати: 11 вбитих (в тому 3 санітарки) і 14 ранених. Бій 5.IV виказав, що головні сили ворога знаходяться в колоніях Посадів і Стинятів. Ліквідацію їх призначено на польський Великдень.

Дня 9.IV в год. 2-ій ночі, наші частини виступили зі села Ульгівок в напрямі на Ріплин, звідси цивільне населення втекло і тут заквартирував штаб. В год. 5.45 починається бій на посадівському лісі, що його почав відділ УПА[-]П[івніч]. Рівночасно відділ Галайда атакує на село Посадів, проганяє ворога зі села й фільварку і лучиться з УПА[-]П[івніч]. Поляки втекли на Жуличі, лишаючи вбитих. Після того йде наступ на село Стенятин. Праве крило УПА[-]П[івніч] підходить до жулицького лісу, де сконцентрувався ворог, не опанувавши одначе хребта від північного рогу по Телятин. З-за того хребта висувається ворожа розстрільна, грозить окруженням, УПА[-]П[івніч] робить відповорот, полишаючи Посадів, що переходить в руки ворога. В тому часі в лісі, де оперували “Тигри”, ворог починає запеклий бій. “Тигри” домагаються помочі.

Коло год. 18-ої інспектор Вадим створив з одного роя відділу “Орли”, з мородерів із частини УПА[-]П[івніч] відділ, як поміч “Тигра”. Вони сильно держалися в лісі аж до год. 15-ої і зліквідували багато ворогів.

Тимчасом командир Євшан побачивши, що УПА[-]П[івніч] опустила Посадів, наказав своєму відділові опанувати назад фільварок і не допустити ворога до села. Коли ворог наблизився на віддаль 150-300 м, відкрито скорострільний, гранатометний і крісовий вогонь. Ворог панічно втік, лишаючи багато трупів. Коло год. 16-ої бій закінчився, табор зі здобутим майном вирушив зі села Посадова, залишивши фільварок.

Втрати ворога: Знищені колонії Телятин, Посадів, частина Стенятина, решта колонії Рокітно, фільварок колонії Лагівці. Понад 100 польських бандитів убито (в самім лише лісі Посадів –

70 вбитих), багато ранених. Здобуто 1 РКМ, багато крісів, одежа, аптеку, кінний табір, худобу і т. д.

Власні втрати: 4 вбитих і 13 ранених. Загально припускають, що до акції воров кинув около 300 людей.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 37-39. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 34, арк. 264-266.

№ 150

ВІСТІ З РАВСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 17 червня 1944 р.]

Равщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за час від 1.6–13.6.1944 р.

Німці:

29.V–1.6.44 р. через Равщину переходили відділи нацменів (на німецькій службі), питали за польською партизанкою. Ставлення до цивільного населення було прихильне. В с. Г. продали за кури, масло, яйця, гроші, понад 20 крісів, кілька pistolь, до 40 шт. гранат і амуніції.

1.6.44 р. німці окружили с. Кам'янка-Пільце, перевели в хатах ревізію і забрали людей до в'язниці (Рава) 35 селян – мужчин різного віку. 12.6.44 р. їх звільнили. Того ж самого дня на присілку с. Гори Кам'янецькі арештували 6 мужчин, присілок Лужки (10 мужчин), село Річки. Під час арештування переводили ревізію.

Також перевели того ж самого дня основну ревізію у всіх господарствах с. Кам'янка-Ператин. Нікого не арештували, бо всі мужчины втекли в ліс.

Вночі з 8/9.6.44 р. до с. Річки біля год. 21-ої приїхало одно нім. авто. Під селом німців задержала стійка, не знаючи, хто їде. В цей час з авта вискочило 6 німців і скрилося в житах. Сстійка обережно підійшла до авта, оглянула й відійшла. Тоді німці вийшли з жита, посідали до авта і від'їхали назад. Біля год. 1-ої вночі з Рави приїхало 6 панцирок з мінометами і 45 мм гарматками. Під'їхавши під с[ело], почали

стріляти гураганним вогнем, на село і ліс. Стріли розривалися між хатами, у висліді чого 1 селянин був вбитий і 1 хлопець легко ранений. Сільська самооборона відкрила вогонь з крісів і “Максима” по німцях. Бій тривав 1 годину, після цього німці втекли до Рави.

Ранком біля год. 8-ої до с[ела] приїхало біля 400 німців, закватували в с[елі], питаючи, хто стріляв вночі. Селяни говорили, що це більшовицькі партизани. Репресії відносно цього не було жодних.

З Рави повідомляють, що 17.6.44 р. до Рави приїхав спецвідділ нім. СС-ів зі Сокаля, який буде переводити примусову мобілізацію до Галицької дивізії. Відділ цей мав би робити масові облави по селах на мужчин у віці від 14–44 р[оків] життя.

Поляки:

2.6.44 р. польська банда в с. Денисках спалила п'ять укр. господарств, в с. Річиця – 10 укр. господарств.

Вночі з 5/6.6.44 р. польська банда спалила сс. Любича-Колайці й Павлиші. Причому вбили двох мужчин і дві жінки.

До Рави починають поляки масово вертатися, де в останньому часі концентруються та організуються, при чому вдержують зв'язок з Белзцем, Наролем, Угновом і Львовом. Про наші сили у відділах УПА добре поінформовані. Помічується насміхи з їх сторони.

Більшовики:

4 і 5.6.44 р. на терени Равщини [з] Кам'яничини через Жовківський повіт перейшла більшовицька партизанка в числі 500 людей. Частина в силі 300 людей продерлася через гребівські та селиські ліси під с. Верхрату (Равщина). Самооборона і частина УПА загородили їм дорогу. В деяких місцях сотні УПА звели з ними бої і змусили їх вицофатися. Після цього більшовицька партизанка намагалася увійти до с. Задвір'я*. Однак місцева самооборона прогнала їх. Також у всіх намаганнях увійти до сіл більшовицькі партизани були прогнані місцевими самооборонами так, що вони почали оминати села, а нападали й грабували присілки, розміщені під лісом. Більшовицька партизанка концентрується в більшій кількості (до 2000) в піддубецьких, карівських і салажських лісах.

9.6.44 р. до с. Карів прийшло 30 більш. партизан, зажадали від солтиса хліба. Селяни перевели в с[елі] збірку, зібрали 250 бохонців хліба й 200 л молока. Це все разом з партизанами відставлено до ліса. На другий день повторилося це саме. Але цим разом самооборона зловила 6 партизан. Здобувши при цьому ППШ 5 (фінок) і один кріс. Партизани зізнали, що всі вони дуже добре узброєні. На 10 припадає 2 дехтярови, а решта ППШ.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Забір'я

Завдання їх – нищити військові транспорти. У своїх дальших нападах більшовики напали та ограбили с. Михайлівку. В цьому часі дезентерувало 2 партизан, які заявили, що їх може багато дезентерувати, тільки бояться, щоб їх бандерівці не постріляли.

2.6.44 р. вдруде напали на с. Задвір'я*, одначе і тим разом місцева самооборона їх відігнала. В перестрілці була вбита одна місцева жінка. Більшовики загрозили, що спалять села. Ограбивши села Піддовге**, Іванки, Салаші й Михайлівку, згадана група більшовицьких партизан подалася на Холмщину в лісі коло Рохітна і злучилася з польськими партизанами. В с. Іванки залишили 16 ранених, а дезертувало 25 осіб.

Відступаючи, вбила 6 укр., двох пострілених – невідомі, двох повішених – невідомі, двох замучених з с. Михайлівки. Замучених знайдено з обпеченими на вогні животами, обпареними в окропі руками й ногами, вибраними очима і повідрізуваними носами й язиками.

Любачівщина

Німці:

30.5.44 р. нім. літаки бомбардували польське село Руда Руженецька (Любачівщина), де є скупчення польської банди.

6.6.44 р. німецька жандармерія зловила в с. Нове Село б[увшого] інформатора СБ, який стояв на стійці. При собі мав пістолю. Його перевезли до Любачева до тюрми. Тому, що заходила небезпека, що він може сказати багато орг. справ, ужито всіх засобів, щоб його звільнити. Пропоновано жандармерії викуп (40000 зол[отих]), але ці не годилися на жодну ціну, тішилися, що мають укр. партизана. 8.6.44 р. повітова боївка забрала арештованого разом з ключником, який попередньо погодився, що випустить арештованого. Забрано також родину ключника на наш етап, арештований зізнав німцям, що пістолю купив в калмиків, які переходили через с. Нове Село, більш нічого. Репресій після цього покищо не було жодних.

На Олешицькім терені німці виарештували всіх східняків з причини частого виміновування поїздів на згаданому терені і вивезли до Ярослава.

В с. Суха Воля квартирує Шупо. В склад його входять також французи. Завдання Шупо є нищити більшовицьку партизанку й охороняти залізну дорогу. Французи відносяться до укр. населення прихильно. Для приміру такий випадок: один француз знайшов у селянина в stodолі гранату. Про це нікому не доніс, тільки закликав селянина і сказав, щоб цей добре її заховав, бо тут між ними є такі, що як найдуть, то він пропаде.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Забір'я

** У тексті: Підовче

Поляки:

Дуже часто нотується напади польських банд на укр. села, що граничать з польськими (Чесанівщина). І так 6.6.44 р. польська банда напала на с. Плазів, де вбила 9 укр.

17.6.44 р. польська банда спалила присілок села Люблинець Новий – Типили. В часі нападу наша самооборона не могла дати відсічі, бо в с[елі] квартирують німці (Вермахт) для будови мостів. Самі німці не хотіли йти проти поляків, лише зробили поготівля і сміялися.

В цьому ж селі попередньо (23.5.44 р.) польська банда спалила присілок Кутні, при цьому вбивала тих, що застала дома, а частинно забирала до ліса за собою. Разом вбитих і пропавших 15 осіб. В цій акції пізнали поляків з с. Руда Ружанецька. При відступі забрали всю худобу й коні. Крім цього польські стійки, що стоять від згаданого польського села, дуже часто стріляють на селян українців, що працюють в полі.

10.5.44 р. в с. Лівче коло год. 17-ої польська банда напала на селянина, що працював на полі. Його, перестріленого двома кулями, хотіли забрати в ліс, але наша самооборона його відбила.

Вночі з 10 на 11.6.1944 р. польська банда напала на с. Воля Велика, де запалила 5 господарств. Самооборона банду прогнала.

13.6.44 р. польська банда вимінувала на шосі під с. Плазів німецький танк. За це німці вночі з 15/16.6.44 р. розбили польську стійку, забрали одну полеву протитанкову гарматку, три скоростріли, три коні, при чому вбили 8 поляків.

Комуністи:

Місцеві більшої діяльності не розводять. Парашутисти вимінують залізничні шляхи й мости.

31.5.44 р. за Олешичами вимінували особовий поїзд, при чому 7 осіб вбитих, багато ранених. Багато більшовицьких партизан вештається по лісах і присілках, до більших сіл не заходять.

14.6.44 р. до станичного в с. Люблинець Старий прийшло з с. Борівець двох більшовицьких партизан. Кажуть, що воли українці з Ковельщини, не хочуть служити більшовикам, тому від них втекли. Їх передано до СБ.

Мельниківці:

В терені майже не стрічається.

Українське суспільство:

Українське суспільство до нашого руху відноситься прихильно, щедро помагає.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 89-91. Копія.

№ 151
ВІСТІ З РАВСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

4 липня 1944 р.

Равщина

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ
за першу половину травня 1944 р.

4.5.44 р. нім. жандармерія арештувала в с. Крехові 3 селян, та знищила їхні господарки.

5.5.44 р. в Мостах Великих почато копати окопи.

5.5.44 р. нім. СС-и в Мокротині відкрили підпільну друкарню. Працівники і господарі втекли. Весь інвентар знищено, а господарство спалено.

11.5.44 р. на шосі біля Станиславівки невідомий чоловік трьома стрілами вбив німця, який наглядав над дорожними робітниками.

12.5.44 р. сотня УПА коло с. Хитрейок, зіткнувшись з нім. охороною залізничного шляху, втратила трьох вбитих і одного раненого. Німці мали двох вбитих, кількох ранених. Відтинок тієї ж лінії німці тепер ще більше зміцнили.

15.5.44 р. на присілок Мокротин приїхали нім. СС-и, що спалили 2 господарки та арештували невідомого чоловіка, який вийшов з ліса.

15.5.44 р. нім. військо обложило сс.: Честині, Малий Став і Дальнич, пробували тероризувати населення в цілі “добровільного” зголошування до СС д[ивізії] “Галичини”.

2.5.44 р. згоріло в с. Колодні 107 польських і 14 укр. господарств.

4.5.44 р. 6 озброєних поляків вбило, виманивши з хат, двох селян в с. Надічу.

8.5.44 р. озброєних поляків 19 осіб і фольксдойчерів з Ягуші Рожанки ограбили с. Стремія. Заалармовані сусідні села скоро вигнали грабіжників.

14.5.44 р. в зарудецьких лісах поблизькі селяни зліквідували польську боївку в числі 8 чоловік.

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 80. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 56.

№ 152
ВІСТІ З РАВСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

4 липня 1944 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за другу половину травня 1944 р.

А) 19.5.44 р. нім. жандармерія зловила 2 хлопців, що втікали. Одного випустила за 3 кг масла. Інший, що мав кріса, сам втік. На всьому терені німці більшими й меншими групами, часто при помочі поляків і фольксдойчерів, грабують населення із всякого господарського майна.

Б) 24.5.44 р. появилися в с. Вихопній польські летючки, що взивали українців до 24 годин вибратися за Збруч.

28.5.44 р. в с. Смерекові польська боївка вбила одного вартового, до якого звернулися з польською кличкою за відкликом.

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 126, арк. 80. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 56.

№ 153
ВІСТІ З РАВСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ТА
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

4 липня 1944 р.

Равщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за другу половину травня 1944 р.

18 і 19.5.44 р. нім. поліція перевела арешти серед родин українських поліцистів. Арештованих відвезли до Рави, а частину до Львова.

В Нимирівщині Шупо арештувала 50 українців за зв'язки з УПА.

В Угнові загрозило Г[еста]по Марії Оліярник смертю, якщо вона не доручить листа в справі переговорів з УПА.

Вночі з 28/29.5.44 р. одна із сотень УПА, неждано обложена шуцполіцією, понесла тяжкі втрати: 25 вбитих, 15 полонених, 5 кулеметів, 1 гранатомет, 20 коней і апровізаційний магазин. Німці мали 20 вбитих і 3-4 ранених. Присілок Карпи с. Смолин, на якому відбулася сутичка, згорів. Німці арештували також багато селян.

В Нимирівщині і Любачівщині появилися узбеки, що їх завданням є робити облави на УПА. Серед них розкинено летючки ОУН.

14.5.44 р. відділ УПА, перебиваючись через залізничний тор, мав 4 вбитих і 5 ранених. Це сталося внаслідок нім. засідки.

24.5.44 р. відділ УПА звів бій із узбека[ми] в лісі Залуже–Нове Село. На поміч узбекам приїхало 2 танки і 5 авт Шупо. У висліді було вбитих 2 узбеків і 20 ранених. Відділ УПА мав одного вбитого і 2 ранених.

21.5.44 р. відділ УПА знищив такі польські села: Липсько, Воля Велика, Андріївка, Нароль Старий і Лукавець. Ці села дуже багато шкодили укр. селам, а в часі акції місцеві поляки відстрілювались з хат. Було вбитих около 80 поляків. Втрати відділу: 6 вбитих і 14 ранених.

15.5.44 р. боївка ОУН розбила польську боївку, та переловила список українців (около 100 осіб), що їх мали знищити поляки.

11.5.44 р. польські стійки між Лівкою а Наровим обстрілювали працюючих на полі укр. селян. Подібні вихватки були також біля Обші, Мазярні й Витків.

17.5.44 р. літаки розкидали летючки біля Вільки Мазовецької і Кам'янок під н[азвою] "Український Народ і Товариші!"

24.5.44 р. у висліді бою з більшовицькими парашутистами біля сс.: Верхрати, Новини, відділ УПА здобув автоматичну зброю і вибухові матеріяли. Більшовики мали вбитих 26, поранених 2. Відділ УПА мав 4 вбитих і 2 ранених.

* * *

В днях 4 і 5.6.44 р. перейшов з Кам'яниччини в Равщину відділ більшовицьких партизан в силі до 5 сотень. Відбулися вже перші сутички цієї ж банди з відділами УПА, що загороджує їм шлях.

2–3.6.44 р. польська банда в силі до 700 чоловік атакувала терени Холмщини і Угнівщини. В с. Жерники було вбитих около 700 українців. У дальшому наступі відділ УПА загородив просування бандитів вперед та в сильніших боях примусив до відступу.

6.6.44 р. польська банда спалила сс.: Любича, Колайці й Павличі. Убито 2 мужчин і 2 жінки.

Постій, дня 4.7.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 126, арк. 81. Копія.

№ 154 **ІНФОРМАЦІЯ ПРО СУСПІЛЬНИЙ** **ТА ГОСПОДАРСЬКИЙ СТАН В УРСР**

[Не пізніше липня 1944 р.]

ВІСТІ З ПІДСОВЕТСЬКОЇ ДІЙНОСТІ

В Равщині наш відділ УПА зловив три більшовицькі парашутистки, які вспіли тільки приземлитися. До рук попали всі матеріяли – включно до радіостанції.

З них одна місцева, яка еваку[ю]валась в 1941 р. на схід. Переслухано дві. Всі вони були призначені виключно до військової розвідки. Одна з них мала організувати на терені Равщини резидентуру. У зв'язку [з цим] з більшовицьким підпіллям, а краще партизанами, не вільно було їм ходити з партизанами.

Ні одна з них добровільно на цю роботу не згодилась. Їх змобілізували – стаючи навіть шантаж.

Всі вони українки. До розвідки уживають тільки українок. Руські жінки обслуговують зенітну артилерію. До українців уряд відноситься з недовір'ям, бо не “виправдали” довір'я в партії, уряду.

Увійшовши до Києва (також і до інших міст) зробили перепис населення (взяли на облік). Документів не видавали. В місті стосують сильний контроль руху. По вулицях ходять багато патруль НКВД і перевіряють усіх людей, цивільних і військових.

Загально населення ділять на три групи. Перша на розстріл, друга на роботи, третя [на] фронт. Зразу стосували масовий терор – арештували вдень і стріляли (Житомир). Опісля змінили це і роблять арешти тільки вночі. Менш грізних беруть на роботи, або на фронт у штрафні батальйони.

Вище шкільництво чинне. Опера і кіно також чинне.

Населення одержує тільки хліб, інші продукти можна купити на базарі по дуже високих цінах (навіть американські конзерви).

Звичайно спекуляція цвіте. Харчі ділять на три сорти:

1) 3 кл хліба на 5 днів, пів кілограма конзерви, трохи цукру (150 гр[амів]), трішки сала і борошна. Такий харч повинні одержувати військові старшини.

Жиди вертаються на Україну і займають посади. В армію не йдуть.

Церкви відкриті. Можна бачити в церквах багато військових і старшин.

В Києві є вже чинні заводи: “Більшовик”, “Ленінська кузня”, “Арсенал” і інші менші. При заводах і урядах є т. з. “криті столовки”.

Червона Армія мала б дійти до лінії Керзона (Сян). Зараз сов. офіцери мають свої клуби і сходять окремо від вояків. Харчі, одяг, зброю одержують від Аліянтів. Аліянтам не вірять.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 66, арк. 163. Копія.

№ 155
ВІСТІ З РАВСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 31 грудня 1944 р.]

Равщина

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ
за час від 1 жовтня – 31 грудня 1944 р.

Цілий місяць жовтень пройшов під знаком мобілізації до ЧА, закріплюванні адміністрації по селах та стягання контингенту. В половині жовтня виїжджає армія, яка була тут на вправах і переходила свою реорганізацію.

22 вересня 1944 р. згинув в с. Замочку пов. провідник Жовківщини д-г Могила. Большевики заскочили його в моменті, коли цей вийшов вечером з криївки.

26 серпня 1944 р. впав в бою з червоними окупантами б[увший] провідник нашої округи д. Карпо. В тім часі перебував він при сотні д-г[а] Дністра, який оперував в Яворівщині.

17.X.44 р. спец. відділ з Рави Руської робив облави в с. Піддубцях і Вербинці. [У] Вербинці арештовано б[увшого] солтиса. В Піддубцях зловили кількох старших мужчин, яких по переслуханні в Угнові випущено. При тім грабували, що попало під руки.

17.X.44 р. бій відділу УПА під командуванням курінного Євшана коло с. Ул[ь]гівка. Наші втрати невеликі.

19.X.44 р. наші відділи звели з більшовиками бій коло с. Верхрати. По ворожій стороні 300 вбитих і стільки ранених. Наші втрати незначні.

27 і 28.X.44 р. була велика облава в с. Верхрата, Монастир, Прісся і Деятир. Не зловлено нікого.

13.XI.44 р. була облава в с. Річиці. Зловлено 40 мужчин.

15.XI.44 р. згинув пов. пропагандист Любачівщини д-г Лис. Вертаючи вечером на місце постою, попав на заставу польської поліції.

Від 20.XI – [до] кінця місяця большевицькі розвідчики вешталися щоденно. Вночі по селах Любачі, Корні, Верхрата та Річки. Впадали до хат, контролювали стан сім'ї та випитували, як живеться нашим селянам під польською владою.

21.XI.44 р. арештовано на Вільці Мазовецькій 8 дівчат.

25.XI.44 р. арештовано в Забір'ю 5 дівчат і 2 мужчин.

25.XI.44 р. арештовано в с. Михайлівці дівчину Кох Олю.

25.XI.44 р. в с. Любача-Княжів дві дівчини видав дезертир з одного відділу.

27.XI.44 р. арештувала поль. поліція в с. Любачихах Затила двох мужчин, одного з тих по переслуханні відпущено.

30.XI.44 р. в с. Вербиця арештовано Зраду Гриця і Зраду Теодора.

30.XI.44 р. в с. Кам'янка-Боброїди арештовано Шкоропад Михайла, його майно skonфіскували, а його самого відставили до Магерова.

8.XII.44 р. відвезено 4 родини з с. Карова.

9.XII.44 р. згинув пов. провідник Жовківщини д-г Левадний. Впав жертвою провокації зі сторони свого підзвітного.

1.XII.44 р. впав весь районний провід Куликівщини wraz з р[айон]ним [провідником] Демоном. Причина: неконспіративна поведінка.

8.XII.44 р. вивезено 4 родини з с. Карова.

13.XII.44 р. вивезено з Хлівчан 2 господарів.

2.XII.44 р. поляки грабили населення на Колайцях (Любича). Ранили одну жінку та побили людей.

8.XII.44 р. 30 поляків робили облаву на Любичах. Не зловили нікого, тільки грабували людей.

[...].XII.44 р. було дві сутички нашої боївки з поляками: перша в Любичі, де впало 4 польських поліцистів і командант Кіліян, друга між Грибенним і Любичею, де впало теж 4 поліцистів і командант з Грибенного був раненим.

2.XII.44 р. в Новосілках Кард[инальських] арештували поляки Восьняка Петра і Восьняка Павла. Арештував б[увший] голова сільради, за те, що коло нього і його хати його поранили.

5.XII.44 р. [до] Ульгівку вернулося з Равської тюрми 8 людей. Всі вони підписали заяви вірності сов. владі.

7.XII.44 р. на Затилі (в Любачах) арештували поляки 3 людей. 2 відставлено до Томашева, а одного звільнили.

7.XII. на Солтисах (Любича) арештували поляки 4 мужчин.

29.XII.44 р. повісили більшовики підрайонового Захарія на публичному місці в його рідному селі (Добрусин). Менш-більш в тому самому часі більшовики повісили публично 5 наших людей в Немирові (між ними б[увшого] підрайонового Карого) та одного на Крем'янці. Тіла повішених висіли 3 дні.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 164-165. Копія.

* У тексті: IV

№ 156 ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО БОЇ ТА ОБЛАВИ

14 квітня 1945 р.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Дня 21.III*.1945 р. відбувся бій підвідділу УПА під команду командира П[еремоги] з червоними в зіболецькому лісі. Вже з самого ранку обставили червоні всі дооколишні села того ж лісу (Воля Ж[овтанецька], Зібовки, Блищеводи, Білий ліс і Верено). На підставі розвідчих даних, щоб не прийняти бою в селі, підвідділ УПА вицофався в вищезгаданий ліс. Червоні в числі около 6000 бійців, в тому вишкільні частини призовників НКВД, обставили ліс і почали трьома лавами переходити зі всіх сторін, стискаючи перстень окруженого підвідділу. Сподіваючись того вже з самого ранку, дав наказ окопатись і ждав надходячого ворога. Коло 11 год. дня червоні підійшли під сам окопаний і замаскований підвідділ, виходячи з густого лісу на поляну. В цей час к-р П[еремога] дав наказ відкрити вогонь по ворогові, від чого падає майже ціла перша лава червоноармійців з вишкільних сотень, яких гнали війська НКВД вперед. Серед червоних вчинився великий зойк і перша лава почала відступ, одначе остання лава військ НКВД гонила до наступу кілька разів. О год. 14, коли стрільці перемучились від безупинної стрілянини і вичерпувались уже останні запаси амуніції, к-р П[еремога] дав наказ пробиватись в оден бік. Коли червоні стягнули всі свої сили в ту сторону, тоді наш відділ [вдарив] в противну сторону, пробиваючись через всі три лави ворожого війська. Червоні, зор[і]єнтувавшись, що наш підвідділ вже на задах, почали панічно утікати і опинились аж в с. Колонія. До самого вечора вже бою не було і наш відділ вечором вицофався роями і чотами до заздалегідь зазначеного збірного пункту. Червоні, стягаючи своє військо з застав, не були зор[і]єнтовані, де стоїть чи відійшов наш відділ. Розпочали бій між собою в с. Колонія, в якому впало багато червоних.

За обчисленими даними (таки більшовиками) впало 416 бійців вбитими і кільканадцять раненими. По нашій стороні тридцять кілька вбитих і кільканайцять раненими. Багато наших вояків, щоб не попасти в руки червоних, добивались самі. А деякі просили інших добити їх (один стрілець, побачивши свого брата

* У тексті: IV

тяжко раненим, хоче його забрати. Тому що це не було можливе, бо брат був майже смертельно ранений, на його просьбу, здоровий брат добиває). На другий день після бою самих більшовицьких старшин похоронено 40 чоловік в райосередку в Жовкві.

Дня 23.III*.45 р. відбулася облави на ліс Стоморги, де червоні застукали боївку СБ і друга Гордія з нею. В цій облаві загинув сл. п. друг Гордій і 6 бовіків. Тіло сл. п. Гордія знайдено в лісі за кілька днів по облаві і похоронено на кладовищі в с. К.

Слава Україні! Героям Слава!

/-/ Володимир

Постій, 14.IV.45 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 66, арк. 120. Копія.

№ 157-167
СОКАЛЬСЬКА ОКРУГА

1 березня 1944 – січень 1945 р.

№ 157
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

1 березня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 15.II–29.II.44

Сокальщина

Дня 20.II.44 р. год. 11 рано в с. Волиця Комарева впало наших трох людей. Двох зв'язкових (в тому одна жінка) родом з с. Зубків і висланник Помсти Гроза. Др. Гроза впав поцілений кулею з МП під час втечі до ліса. Зв'язкових німці зловили і після обрабування (їх убрання) розстріляли. Перед розстрілом сильно побили.

Дня 13.II.44 р. невідомі люде (НБ) зліквідували в селі Волиця Комарова 26 осіб-поляків і одного жида.

В с. Корчині зліквідовано трох комуністів, з того одного українця і двох поляків. Того самого дня в с. Корчині знищено канцелярію кульчикатора.

Дня 17.II.44 "німці" арештували в с. Розджалові двох комуністів, в тому одного поляка і одного українця.

Дня 20 і 21.II.44 р. переїжджали німецькі військові частини (ріжні роди збруї) через села Спасів, Первятичі, Лещатів на Горохів.

Дня 24.II.44 р. німці в с. Поздимир переловлювали людей, які везли дерево з ліса (будівельний матеріял). Забрали 3 людей, яких слідуючого дня відставили до лягру у Львові. При цім забрали три парі коней і одного чоловіка ранили. Ляндкомісар видав зарядження, щоби все дерево, яке люде забрали з ліса по переході большевицької банди (в часі хаосу нім. адміністрації), звезли до м. Сокаля. За невиконання цього наказу грозить застусуванням репресій.

Дня 25.II.44 р. перейшли з терену Радехівщини в терен Сокальщини 3 сотні СС-ів. Вони кватерують в селах Переспа,

Горбків. Узброєння мають добре, старшини самі німці, які чують-ся тут не дуже добре. Перед приходом на терени українські мали доповіді до жовнірів-українців: "Ми старалися з Вас зробити добрих жовнірів, зараз будемо бачити, як Ви оціните нашу роботу на своїх теренах та яке буде відношення Ваше до нас". СС с[трілецької] д[ивізії] "Г[аличина]" хлопці в більшому складі під-карпатчики, а частина є навіть місцевих. Всі СС-и, за винятком старшинського складу, є прихильно наставлені до нашого руху. Вони приїхали на ті терени в цілі нищення банд польських, большевицьких, но і українських.

З теренів пограничних з Волиню німці, переїжджаючи на фронт, забрали багато підвод до веження війська і амуніції в околиці під Луцьк. Забрали около 70 підвод, з яких до сьогодні повернуло щойно шістьох людей, залишаючи вози і коні. Вони оповідають, що фронт під Луцьком. Їх там уживали до вивожування з поля бою трупів і ранених, очевидно самих німаків. Деякі з тих людей вже були залапані большевиками в полон, але німаки знову знова їх відбили. В тих теренах гуляє большевицька партизанка, яка творить своїми скоками страшне замішання серед німців. Як вони оповідають, що на Волині мужчин-українців, переважно молодіж, немає, а вся пішла в ряди УПА. Дівчата криються, а німаки їх виловлюють і вивозять до Німеччини до роботи. Під фронтом все в руїнах. Хати спалені і знищені нім. вояками. Переводять розшуки за харчами (запасами харчів), частично знаходять і вивозять.

Останньо Арбайтсамт видав розпорядження-покликання до багатьох людей з терену Сокальщини в справі виїзду до Німеччини на роботи. Ніхто з тих покликаних ще не відійшов, покищо реакції зі сторони німаків ще не має.

Сокальський ляндркомісар Мілер висловлюється, що він знає по всі зарядження Організації, про зброю і про людей, які працюють в Організації.

Дня 28.II.44 р. німецька поліція арештувала одного нашого чоловіка з с. Тартакова. Він перебуваючи вже довший час в підпіллі.

Радехівщина

В місяці лютому відбулася нарада солтисів цілого повіту. На нараді був присутний ляндркомісар та бецірксландвірт. Темою нарад були господарські справи щодо здачі контингенту, а голов-но, щоби солтиси вели безпощадну боротьбу з всякого рода банд[ами]. Для того повинні слідити за підозрілими людьми, хто їх передержує, це все доносити німецьким властям. Доказували,

що це є зараза в українському народі і її конечно потрібно знищити, бо носії її виступають проти Великонімеччини та проти свідомого українського елемента.

Шеф окружної німецької жандармерії Дальман повідомив окружного команданта укр. поліції, що німецькі власті звільнили Бандеру разом з іншими людьми, що були з ним арештовані. Рівночасно повідомив про це льойтенанта нім. жандармерії в Радехові. Окружний командант укр. поліції повідомив про це повітових командантів, а ці повідомили майже всі станиці укр. поліції.

Укр. поліція, яка була стягнена зі станиць до Радехова, знова зістала розпущена-розіслана по своїх станицях.

Крайсгавптман в своїй промові на зібранні солтисів сказав між іншим таке: “Деякі українці, що залишили свої хати та пішли до ліса, не можна назвати бандитами, ані партизанами, тільки українськими повстанцями, бо вони борються проти спільного ворога більшовиків”. Це він сказав на підставі того, що УПА розбила великі відділи червоної партизанки на Волині, яких не могли розбити німці.

Дуже ворожо ставіться до українців ляндромісар і бецік-сляндвірт в Радехові. Ляндромісар до однієї жінки-українки, яка хотіла харчового приділу, висловився такими словами: “Для українців не приділемо нічого, бо це самі бунтівники, бандити, що не хочуть слухати нім. влади та виконувати її накази”.

Здовж границі Галичина-Волинь німці копають окопи, які є вже майже на викінченню. Нагляд над копанням окопів мають німці та відділи грузинів, а самі роботи виконує місцеве населення. До с. Синьків приїхав відділ нім. війська та пограбував населення.

Дня 23.II.44 приїхали до міста Радехова українські СС-и (СС с[трілецька] д[ивізія] “Г[аличина]”). Частина їх роз’їхалась по селах. Їхнім завданням є вести боротьбу з партизанами. Німецька команда укр. СС-ів, які стоять в с. Берліні, заявила їм таке: “Не стріляти до українських повстанців, бо вони борються проти большевиків”.

Великі частини німецького війська переїжджають в напрямі фронту через Кам’янку, Холоїв, Радехів і Стоянів.

З Волині переходять численні групи біженців цивільного населення, а також німецька військова влада.

В цьому місяці на терені Радехівщини почало гуляти Гестапо. Воно є розіслане по цілому терені і ходять перебрані в селянському одязі.

Через терен перейшла сотня мадярів (через терен Радех[івщини]), які фронт залишаючи самовільно.

Дня 24.II.44 відбулося привітання добровольців СС с[трілецької] д[ивізії] “Г[аличина]”, які прибули до Радехова. До них промовляв командант відділу СС-ів (німець). Він закликав, щоб вони боролися по героїськи проти большевицьких банд, а навіть проти українців, які провадять боротьбу проти нового ладу в “Новій Європі”.

Серед польського населення зауважується великий переполох, який повстав з причини акції, що відбулася проти них. Один польський священник говорив з урядником-українцем про відносини поляків до українців. При тім заявив таке: “Українцям потрібна співпраця з поляками, щоби боролися спільно з большевиками та німцями”. Польське населення перестрашене УПА, та говорить, що УПА має велику силу. Поляки говорять, що їм має прийти на поміч польська партизанка з Люблинщини.

В терені появилися вже втретє большевицька банда, про що останньо наша розвідка донесла таке: Від фронту прорвалася частина большевицької армії та посунулася в сторону пиняцьких лісів і там їх німці розбили. Розбитки, які залишилися, перебилися до пиняцьких лісів в сторону до Олеська, до Переволочної. З Переволочної вислали розвідку в троєцькі ліси, де наразі задержалися. Розвідка розпитує населення, де дівається молодіж зі сіл, до котрих вони доїздять, чи є в терені УПА і де вона стаціонує. По селах ширять свою пропаганду устно та розкидають летючки в російській мові. Місцеві комуністи твердять, що за два тижні прийде Червона Армія та заведе лад і порядок – знищить УПА і сітку ОУН. Червоні партизани стараються ставитися до нас пасивно (до укр. громадянства). В однім селі большевицька банда стрінула наших двох узброєних хлопців. Їх роззброїли і переказали до “бандеровців”, щоби з червоними не билися, а билися з німцями та завзивали до співпраці.

Серед населення ходять чутки, що німці мають дати Галичині автономію. Урядовим чинником в автономній Галичині має бути УЦК. Місцеві комітетчики до нашого руху ставляться негативно та говорять, що політика ОУН зовсім немудра, та що в рядах ОУН є люде недосвідчені, які не можуть політики добре вести.

Гестапо заарештувало в Радехові голову Укр[аїнського] комітету та одного купця.

Багато українських купців, а також комітетчиків задумують виемігрувати за границі. Між населенням ходять чутки про скору війну більшовиків з англо-американцями. Є люде переконані, що коли впаде Німеччина, то прийде загибель українцям (фізичне винищення).

Кам'яниччина

Дня 19.II.44 крайсгавптман видав зарядження, що усі дотепер видані нічні перепустки і дозволи їзди поїздом є неважні. Години, в яких можна перебувати в місті і селах такі: міста Кам'янки, Радехів, Бузьк, Сокаль до год. 9-ої, а по селах до год. 6-ої вечером.

Як подає терен Кам'янка, що крайсгавптман Нерінг виїздить з головою Укр[аїнського] комітету на Волинь до Горохова в цілі прилучення Горохівської округи до Кам'янецької округи.

Нім. Вермахт дістав тайний наказ не стріляти до українських партизан – УПА. (Як доносять з терену, то ця вістка має бути правдивою).

До Кам'янки привезли д[октор]р[а] Мотлюка, голову Комітету м. Радехова, арештованого, де він зараз перебуває в арешті. Причини арештування покищо невідомі.

Дня 21, 22 і 23.II.44 козаки і поліція з СУЗ, яка залишилася ще в нім.службі, виїхала до Естонії. Перед виїздом стягнули німаки від цієї поліції зброю.

Як подають з терену Кам'яниччини, що у с. Грабовій міститься польська банда, яка зараз перебуває в с. Вархолах.

Белзчина

На залізничній лінії Сокаль–Рава Руська відділ саперів поробив гнізда на міни. В Белзі відділ війська, який там зараз квартирує, дістав доручення на випадок евакуації знищити збіжіві магазини і висадити в повітря районову молочарню.

Завідувачі горалень дістали припоручення, щоби на випадок опущення терену, затроїли спирт по всіх горальнях.

З фільварків стягнуто адміністрацію, а на їх місце прийшли донські козаки, які бережуть майна по лігеншафтах.

В Долобичеві пов. Грубешів заквартирувалася німецька жандармерія в числі 150 осіб. Цей відділ є призначений для охорони фільварків проти грабунків польськими партизантськими відділами.

На терені Белзчини на зарядження СД стягнуто всі телеграфічні апарати. Послугуватися телеграфом і телефоном неукраїнцям є заборонено.

Поляки побільшили чисельно і заактивізували свої боївки, які зараз почали свою діяльність супроти українців. Останньо спалили рештки господарств в с. Малкові, пов. Грубешів.

На весіллі одного укр. поліциста польська банда вимордувала всіх весільних гостей, в тому числі з новоженцями. Між вимордуваними було 6 укр. жінок.

Місто Тарногород, Білгорайського повіту, опанували большевицькі банди в спілці з польськими і ведуть уличні бої з укр. СС-ми і німцями. Розстріляли бурмістра українця Кравса і його секретаря. Біля Красного висадили міст большевицькі партизани. Зорганізовані робітники почали цей міст направляти, а большевицька банда в спілці з польською цих людей розігнали.

Слава Україні!

/Р. Павур/

Постій 1.III.44

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 1-3. Оригінал.

№ 158
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

8 квітня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 15.III–7.IV.44 р.

Радехівщина

Большевицько-німецький фронт на терені Радехівщини проходить такими селами: Миколаїв, Завидча, Новоставцями, Щуровичами, Грицеволя, Підмонастирок, Брідська Руда, Топорів. До дня 30.III.44 р. большевики заняли в пов[іті] Радехівському такі села: Стремільче, Стирківці, Смержів, Щуровичі, Добрилівка, Бурдуляки, Станіславчик, Манастирок Брідський.

Большевики зараз на занятих теренах переводять мобілізацію від 15–55 років життя. Наразі беруть охотників. Таку мобілізацію перевели в Лешневі, Пісках, Мерва, Бордуляках, Станіславчику, Манастирі Брідському.

В ті терени, де приходять большевики, питають за “бандерівцями”. Говорять, що німців вони не бояться, тільки є страшні для них “Бандеровці”, які провадять фронт зі заду. Говорять, що “Бандеровці” опанували по задах такі області: Київську, Чернігівську і Полтавську. Кажуть, що Ч[ервона] Армія зводить

з ними бої, що вже впало в боротьбі з “Бандеровцями” 7000 червоноармійців. Ведуть велику пропаганду, що батько Сталін дасть по виграній війні повну свободу всім народам. Деякі з червоноармійців говорять, що вони підуть тільки по Буг і поза Львів на границі 1939 р. і там стануть, а дальший похід на Захід буде децидувати Англія і Америка. Як подають з терену, то між большевиками помічується великий балаган.

Кам’яничина

Дня 18.III.44 р. відбулася нарада волосних старшин, представників Укр[аїнського] комітету і інших довірених українців в присутності місцевого крайсгавптмана, який сказав: “Ситуація грізна. Для безпеки заряджую евакуацію родин СС-ів, жінок і дітей, всіх урядовців, учителів, священників і т. п.” Ці родини мали виїхати дня 22.III.44 р. спец. поїздом. Місце, де мають вони опинитися, покищо невідоме.

Дня 17.III.44 р. віднайдено 3 пропавших людей з Язиниці Руської, які пропали під час перебування цих банд в Бербеках. Тіло вбитих віднайдено в с. Мазярня Вавринькова недалеко ліса. Люде ці мали порубані голови, поломані ноги і руки і повипалювані груди. Назвиська помордованих: два брати Лобай і В. Рудий. Помордованих похоронили в дні 19.III.44 р.

Дня 28.III.44 р. відбулася судова розправа арештованих в Оглядові і Кам’янці Стр[умилової] поліцистів. У висліді розправи звільнено усіх арештованих, крім команданта станиці укр. пол[іції] в Оглядові Я. Мудрика, якого засуджено на кару смерті.

Протягом трьох днів останнього тижня еваковано всіх німців та всю нім. адміністрацію з осідку Крайсу. Крайсгавптман і його заступник ще лишилися на місці.

На місце ортскомандантури приїхала дня 28.III.44 до Кам’янки Ст[румилової] фельдортскоманда.

Нім. жандармерія рівно ж виїхала, тільки частина залишилася для нагінки людей до окопів.

Кругом міста Кам’янки Ст[румилової] копають рови (стрілецькі). Мости на Бузі, залізний на лінії Кам’янка–Радехів та деревляний на шосі Кам’янка–Радехів, є підміновані. Комунікація шосова між Кам’янкою а Радеховом перервана від дня 29.III.44 р. у зв’язку з діями большевицької партизанки.

Дня 30.III.44 відбулася сутичка між німаками а большевиками. У висліді сутички німці уступили, забираючи ранених.

Ранком дня 31.III.44 нім. бомбардувальники заатакували ліс між Холоєвом а Сільцем Беньковим, в якому оперують больше-

вицькі банди. У висліді атаки німці скинули кілька десятків бомб. З початку большевики сильно відстрілювалися та збили 1 бомбовик, який впав в лісі Руда Сілецька. Літак німці запалили.

Автострада Львів–Бузьк вже від двох тижнів підмінована. В самім Бузьку повно німаків, недобитків з фронту та фельджандармерії. Що 50 кроків стоять штрафи, які провіряють проїжджаючих та проходячих.

Дня 13.III.44 польська боївка в порозумінні з большевиками ходила по селі Горпині, збирали кури та яйця, а опісля напали на хату станичного. Хотіли його вбити, та не застали його в дома. Пограбували його хату цілком та забрали зі собою місцеву учительку східнячку під претекстом, що вона націоналістка. Бандити хотіли її вбити, але та, скориставши з нагоди, що вони були п'яні – втікла, зголосила на жандармерію, яка спалила хату цього поляка, де бандити кватирували.

По спаленню Бербек та Турки – ляшня зробила віче в селі Язиниця Польська. Учасниками цього віча були представники з більшовицької банди. Перед учасниками большевицької банди ляшня пожалувалася, що Бербеки спалили українці з Язиниці Руської. Довго не надумуючись, большевицька банда в складі 8 людей на конях і двох проводирів з Язиниці Польської в'їхали в село Язиниці Руської. Провідники польські лежали в возі, конспіруючись перед населенням, показували наших людей большевикам. До першої з хат заїхали до нашого станичного цього ж села. В мешканні застали тільки стару матір. Питали за батьком та сином. Старенька мати каже, що не знає, де оба ділись. Більшовики до ньої відізвились такими словами: “Твій син та твій чоловік бандеровці і спалили село Бербеки”. Відтак сказали: “Хазяйко дай щось кушать”. Попоїли, забрали чоботи і годинник та пішли даліше.

На терені Кам'яниччини згоріли до сего часу такі польські села: Мазярня Ваврикова, Вальки, Мазярня Гоголова, Павуки, Бербеки, Турки, Мазярня Кам'янецька, Язиниця Польська. Поляки під впливом цього вогню почали масово втікати до міста, а з міста виїжджають на Захід.

Крайсгавптман Нерінг довідуючись, що на терені Кам'яниччини діє якась більша військова сила (про стан її не знає), яку очолює щонайменше полк[овник] Орел (так він собі уявляє), звертається через різні українські компетентні чинники до нього в справі стрічі. І дня 2.IV.44 год. 8 рано виїхав Орел особисто на конференцію до крайсгавптмана в тов[аристві] вїйта Незнанова п[ана] Кушинського, який посередничив. Конференція

складалась зі слідуєчих осіб: крайсгавптман, полковник фельдкомандантури 4 округ, вїт і Орел. Крім цих, добивався на конференцію гавптман жандармерії Дальман, якого крайсгавптман не допустив на цю нараду. На цій нараді йшла головно нарада про співпрацю українських повстанчих відділів з нїм. Вермахтом проти большевицьких банд. Після чоґо крайсгавптман і полк[овник] фельдкомандантури вистусували йому потрійнї письма, що він, як фірер Української Національної Кам[п]фґрупи, має право перевозити зброю та кїнно чи пішо переїздити всі терени округи за умовленими знаками, про які стаціонуєчий Вермахт в данїй округі є повїдомлений. Опїсля др. Орел дістав по можності крайсгавтмана 40 крісів (боль[ш.]), 1 “Дїхтярова” і 11000 (11 тисяч) набоїв. При тїм заявив, що їдить до Губернатора Вехтера обговорити усї справи і вірить моцно, що українські повстанчі відділи на цьому теренї узброють до ступня арматок.

Орел заявив, що він зараз займається нищенням польських сіл і нищенням польського елементу, який стисло співпрацює з большевицькими бандами. На це крайсгавп[т]ман погодився і обїцяв на знищення польської твердинї Адамів вислати поміч Орлові сухопутню і воздушну.

На коли довідався про ту конференцію гавп[т]ман жандармерії Дальман, який зістав моцно тим вражений – в доказ цього заявив, що він також в силї дати зброєву поміч українським повстанцям.

Друга конференція відбулася в дні 5.IV.44 – крайсгавптман, вернувши від губернатора Вехтера з деякими новими справами. Заявив, що не тільки їдуть переговори з проводом округ, областей, але з вищою верхівкою. Орел на домагання дістати дозвіл для своїх зв’язкових – такий дозвіл дістав на 12 людей, які мають право посуватися в теренї через німецькі фронтівї частини і доносити своїм зверхникам про суть дій большевицьких банд. Крім цього, дістав особисто знаки порозуміватися зо всіма військовими частинами сухопутніми і воздушними. Крайсгавптман вимагав від Орла докладної розвідки про большевицькі банди, не забирати людей з СС с[трїлецької] д[ивїзїї] “Г[аличина]” до свого відділу та не роззброювати німецьких військових частин. Крім цього, спросив д. Орла, щооби дати йому, на яких хвилях надає УПА свої комуїкати. Про УПА висловлювався дуже додатньо.

Вночі з 26 на 27.III.44 большевицькі партизани наскочили на присїлок Банюка біля с. Сїлець Беньків. Повїдомлений командант повітової АБ Шкляр рушив на присїлок, де впав в сутичці з боль-

шевиками разом із двома боеківками. Большевики порушаються головню ніччю, грабуючи населення.

Дня 29.III.44 р. большевицька банда перервалася човном через Буг до таданського ліса. 30.III.44 в год. 6 ранку большевицька банда вступила до сила Тадань. Місцевий солтис втік до Кам'янки та повідомив німців. Німці приїхали до села та звели бій з большевиками. Большевики, відбиваючись, почали стріляти запальними кулями та спалили около 20 хат в тому селі.

30.III.44 большевицька банда спалила збіжевий магазин та горальню в с. Сілець Беньків. В дні 31.III.44 майже половина терену Кам'яничини охоплена большевицькими бандами.

Сокальщина

Дня 20.III.44 в лісі коло Варяжа розоружено 4 людей з нім. жандармерії. На слідуючий день около 60 жандармів обставили цей ліс, вкопали дві арматки і почали стріляти в ліс. В лісі нікого не було.

Польська банда на терені Холмщини на протязі другої половини березня спалила такі укр[аїнські] села: Мяжке, Сагринь*, Турковичі, Надиліна, Андриївка, Модринь, Ласків, Малків, Терebinь, Орновичі, Малечі, Моложня, Жабче, Ощів, Ріплин, Костяшин, Ліски. Вбито около 2000 українських селян, в тім найбільше жінок і дітей. У відповідь на це знищено понад 16 польських сіл і кольоній, де вбито около 1000 польського населення.

В дні 31.III.44 згоріло польське село Острів. Частина людей-поляків погоріла, частина побитих, а частину німці забрали зі збуєю, яка боронилася в костелі.

Дня 3.IV.44 розоружено біля с. Тудоркович 27 большевицьких бандитів. Всіх розоружених відставлено до "допру".

Слава Україні!

/-/ Р. Павур

Постій 8.IV.44

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 154, арк. 7-9. Копія.

* У тексті: Сафень

№ 159
**ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИЙ СТАН**

19 квітня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
За час від 1.4.44–18.4.44 р.

Сокальщина

Дня 4.IV.44 проїжджаючи дорогою між Тартаковом двох німців з фірманом. Ця дорога була підмінована большевиками. Вони наїхали на міну та остали побиті вибухом міни.

Дня 6.4.44 появилася в Лучичах і Барані Перетоках большевицька банда. В тому селі вони звели бій з німцями, де їх багато остало вбитими і раненими, а решта втікла в напрямі Завидів, ліс (Волинь). На другий день знову появилася большевицька банда вже в більшому складі в Лучичах, Шарпанцях, Барані Перетоках і Лещатові.

Дня 11.4.44 згинув від міни підрай. Семенюк Іван (Дорошенко) в дорозі від Копитова до Бобятина.

Дня 10.4.44 німці разом з поляками з Комарева, що втікли перед акцією до Сокаля, в'їхали до села Комарова рабувати українців і дозволяли собі навіть стріляти до українців. Було їх [...] осіб. Усі добре озброєні. В тому часі квартирувала на тій станиці наша АБ. Люди з села вивтікали, а молодь ставила опір, стріляючи з крісів. На допомогу прийшла АБ і боївки з сусідних сіл. Під сильним огнем скорострілів і крісів поляки почали втікати. Німці втратили одного вбитого і одного раненого. По відступі німців вичищено село Комарів і Во[л]ицю від польського елемента. Вбито біля 50 поляків. Наші втрати: двох вбитих в селі, а один перенятий німцями в лісі.

Радехівщина

Дня 16.4.44 большевицькі літаки розкидали відозви до большевицьких партизан в околицях Павлів, Радованці, Нестаничі.

Від дня 6.4.44 р. німецькі війська відсунули большевицький наступ на відтинку Радехівщина на кілька км взад, в околиці Щуровичі–Лопатин.

Точніших вісток про події на терені Радехівському ще не одержано.

Кам'яничина

Останні події з Орлом вплинули до певної міри деморалізуюче на укр[аїнське] населення. Деякі з укр[аїнських] громадян говорять, що Орел був фольксдойчем, тому на тій підставі його зліквідовано.

Дня 15.4.44 р. заквартирувало німецьке військо в ст[анції] Стриганка (Кам[']яничина) в числі около 500 осіб. На другий день в лісі між Стриганкою а Грушкою появилася група озброєних людей, ближче неочеркнених. Німці почали бити на цей ліс з арматок і ця група вицофалася назад в сторону Реклинця, Туринок. Мабуть, що це були поляки з большевицькою бандою, котра перейшла при кінці минулого місяця за Буг в вище подані сторони.

Белзчина

Дня 18.4.44 р. німецькі літаки розкинули летючки, в яких звертаються до українських відділів, щоб вони заперестали боротьбу з польським населенням і вицофалися за Буг для боротьби з большевиками, де шаліє терор НКВД і де є поле до попису. В противному випадку загрожують ліквідацією відділів на Холмщині, Грубешівщині (оригінал такої летючки залучемо).

Дня 17.4.44 р. німецькі відділи в числі до 20 людей їздили до Пархача, Волсвина, Поздимира, шукаючи зв'язку з УПА. Нам не відомо в якій ціли, бо ніхто з ними не говорив.

Такі намагання повторюються дальше.

Від 14.4.44 р. німці почали копати окопи на лінії Буга. До окопів гонять місцеве населення.

Дня 19.4.44 в с. Боратин стрінули німаки наших кількох озброєних людей, які були в хатах. Одного хлопця в німецькому мундурі придержали на дорозі і стерирозували, стягаючи з нього мундір. Тоді друзі наскочили на німаків і роззброїли їх. Одного взяли зі собою.

Дня 19.4.44 наш озброєний відділ наїхав на німецьку жандармерію в числі чотирьох людей, яких роззброїли і пустили додому на цивіля. Також пустили того німця, що забрали в Боратині, розстрілюючи на їх очах одного комуніста.

Слава Україні!

Постій, 19.4.44

/-/ Р. Павур

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, стр. 154, арк. 10. Копія.

№ 160
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

1 травня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 15.IV–30.IV.44 р.

Сокальщина

18.IV.44 р. впав коло Комарова більшовицький літак. Німці його пильнують, думаючи, що прийдуть до нього большевицькі партизани.

13.4.44 р. німці обстрілювали ліс між селами Конста[н]тівка і Рожанка. Там мали бути большевицькі та польські банди.

15.4.44 р. осів большевицький літак на пасовиську біля Сільця Белзкого, взяв двох людей, які вийшли з ліса, відтак від'їхав на захід. Це мали бути більшовицькі розвідчики.

16.4.44 р. зловили сільські хлопці біля Ульвівка німця, якого роззброїли, а потім забавлялися. Німець був дуже вдоволений, що його не били. Вони зловленого німця пустили. Він зголосився до своєї військової частини, а на другий день приїхало їх більше та розстріляли там кількох людей.

18.4.44 р. спалили поляки дві хати в селі Комареві. В одній хаті було двох жидів і одна жидівка. Жидівку зловлено, та призналася, що два рази викупилася з рук німців. Її переховував селянин за гроші. Гроші дістають вони через агентів з Англії.

18.4.44 р. відбулася в Сокалі сесія вїттів і солтисів, на якій, між іншим, порушену справу самооборону сіл. Нічо конкретного про це не вирішено.

21.4.44 р. з села Бобятини виїхало до Німеччини на роботи (добровільно) 40 поляків.

22.4.44 р. до села Поториці приїхали фольксдойчери та поляки, які грабували українське населення. Їх прогнанано з села.

Дня 22.4.44 р. до села Яструбич приїхали німаки за жebra-ниною. Зустрілися в селі з двома СС-ами з того ж села, що вертали додому. Німці їх роззброїли і відставляли на команду. Ці по дорозі втікли їм з рук. Німці відгрожувалися, що спалять село, але забрали лише віз і пару коней та від'їхали. На другий день знова приїхали та забрали ще дві пари коней і від'їхали.

Дня 22.4.44 р. до с. Пархача приїхали німці, виганяючи людей до окопів. В одній хаті знайшли наших людей, яким вдалось в час втечи. Німці почали за ними стріляти. З наших ніхто не впав. Цього самого дня в с. Сілець стрінувся один наш чоловік з відділу в німецькій уніформі. Німці відкрили по нім вогонь, але йому вдалося втечи. Коли пізніше довідалися від людей, що це український повстанець, то заявили, що якби були знали, не були би стріляли до нього.

22.4.44 р. совітські бомбовики стрінулися з німецькими винищувачами. Між ними зчинився бій. Совітські бомбовики скинули бомби на села Яструбичі і Волсвин. Шкод від бомб не було ніяких. Ці совітські літаки розкинули багато летючок, звернених до німецьких вояків.

23.4.44 р. стійка УПА роззброїла 4 німців в с. Глухів. Роззброєні німці пішли до своїх відділів. Були дуже вдоволені, що укр. партизани їх не повбивали. Хвалили їх, нарікаючи при цім на поляків, що розстрілюють всіх полонених.

24.4.44 р. обступили большевицькі бандити церкву в с. Шарпанцях, обдираючи з людей, що були в церкві, одяг.

24.4.44 р. вечером стрінулася АБ з Сок[альщини] з більшовицькими бандами, які, побачивши їх, втекли. Жертв не було.

25.4.44 р. переїжджали большевицькі банди через с. Роятин, намагаючися забрати з того села до свого відділу людей. Люде повтікали. Долучилася до них одна жінка, бувша депутатка, Цейко Стефа зі Стенятина.

25.4.44 р. появились більшовицькі банди в сс. Лучиці, Шарпанці і Бишеві. Головна сила большевицьких банд находиться на Волині в завидівських* лісах.

25.4.44 р. зловлено совітську шпігунку, яка йшла до м. Сокаля. Її передано до СБ.

Дня 26.4.44 р. німецький Вермахт пострілив одного нашого чоловіка, який йшов дорогою до Волиці Комарової.

Радехівщина

Фронтові дії. Від 18 березня 1944 р. до 28.III.44 р. фронт стояв на ріці Стир. Німецькі сили всего один баталіон. З противної сторони була одна ціла большевицька дивізія. Через цілих 10 днів німецькі війська держали фронт на Стирі. Дня 28.III.44 р. більшовики продержалися на Щуровичі, заняли Сморгів, Стремільче, а 30.III переправилися через ріку Стир з Бордуляків на Підмонастирок та сильним наступом через Лопатин просунулися аж під Радехів. Під Радеховом стояли до 11 квітня. Тут німці

* У тексті: завадівських

кинули більшу кількість війська (моторизації), яке 12.4.44 р. розпочало наступ. Перед тим один день большевики вицофалися взад до 10 км і там заняли оборонну лінію. Від 12.4 до 28.4.44 р. на цій лінії йдуть бої місцевого характеру. Большевицька фронтова лінія переходить через Піски, через ліс, понад Грицеволею, до Ляшкова, а звідтам через Новоставці, Гаронівку до Увина, попід Скриголів до Пільган. Німецька лінія фронту переходить через Бужани, Барилів, Вигода, Батиїв, Кустин, Очадь, Бебехи, через ліс до Грицеволі та через Козаки. Большевики на своїй лінії сильно окупалися і на деяких відтинках фронту атакують німців майже щоденно. Дуже сильно діє большевицьке летунство, яке в останньому часі бомбардує легкими бомбами і гранатами ліси Козаки–Війтовичі, Грицеволі, Лопатин, Барилів і поза фронтовою лінією залізничні станції. Німці на тому відтинку фронту скупчили легку артилерію, танки і тяжкі міномети “Іванюші” (їх на тому відтинку фронту є лише 6). Німці сильно окупалися і ставлять самооборону.

В прифронтовій лінії німці визначають контингент людей до копання окопів. Села, які не дають визначеного контингенту, заквартирує вісько, яке силою ловлять людей і гонить до копання окопів. В останньому часі німці стягають більші військові формації на цей відтинок фронту. Німецькі старшини говорять, що німецьке головне командування приготується до великої офензиви, яку хочуть робити в травні, ужити модерну зброю, яка ще не була дотепер вжита, кинути нові військові сили, тобто 1922 і 1923 річники, які є модерно вишколені, та повести інтенсивну офензиву на середньому відтинку фронту. Ця офензива має бути остаточною перемогою над большевиками.

Між військовими частинами ходять такі чутки, що децидуючою політичною владою зараз керує Гімлер, заводячи нові порядки, зміцнюючи новий терор на окупованих Німеччиною теренах і також в самій Німеччині. Говорять старшини німецькі, що Німеччина готується цього року до двох великих офензив. Перша це є офензива на Англію, яка має розпочатися весною і до двох місяців розбити і окупувати Англію. Говорять, що ця офензива приготується заходами ще від 1940 р. Друга офензива також має відбутися весною проти большевиків, де німці мають кинути нові військові сили та нову модерну зброю.

Серед німецьких вояків кружляють чутки, що Англія, Америка і Совіти цього року плянують перевести спільну велику офензиву проти Німеччини. Німецьке головне командування вже зробило певні заходи протиставлення цій офензиви. Дальше твердять

німецькі старшини, що Німеччина цього року переведе мобілізацію українців до нім. війська.

Більшовики говорять, що вони в порозумінні з Англією і Америкою мають договір зайняти пів Європи і про дальший хід ЧА в Європу буде децидувати Англія і Америка. Другі говорять, що вони дійдуть на кордони з 1939 р. і там стануть, а даліше на Польщу вислють польську “Армію” і її будуть помагати зайняти Польщу. Твердять, що розіб’ють цілковито Німеччину і займуть Балкани.

Кам’янецьчина

Дня 19.4.44 р. в ранніх годинах німецьке військо спалило польський присілок Шльонзаки побіч Адамів. Причиною спалення були стріли з того села, які впали на німецьку колону, що проїжджала через цей присілок. В цьому присілку квартирувала польська банда, що перенеслася з Адамів, в яких заквартирували німці. Після ліквідації села далосся чути детонації від вибуху замагазинованої поляками амуніції. Всіх молодих поляків з цього присілку забрано до лягру.

Дня 19.4.44 р. німецька жандармерія спалила в с. Стрепові господарські забудування 3 українців Пр[и]ставських. Арештовано при цім 5 осіб – станичного і симпатиків. Причиною арештування був Гриць Балущ, місцевий дяк-комуніст, який вирвався недобитий з рук нашої боївки та поробив всипи на жандармерію в Кам’янці Струмелові[й]. Як доносять, є всипаних до 80 осіб з того району.

Від деякого часу кружляє чутка, що крайсгавптман Нерінг має бути перенесений до іншої місцевості, а на його місце має прийти новий, який буде вести більш остру політику супроти українців.

Німці готуються до нової офензиви на східньому фронті. У зв’язку з тим будують і поправляють (зміцнюють) усі мости на ріках в нашому терені. В найкоротшому часі на східний фронт мають німці прокинути через шоси Кам[’янецького] терену важку панцерну зброю.

Німецька адміністрація, яка була евакуована з Кам’янки Ст[румелової], майже вповні вернула до Кам’янки і веде свою “адміністративну роботу”.

Дня 24.4.44 р. нічю вимордувала польська боївка чотири українські родини на присілку Круки біля Язиниці Руської. Хати стояли оподалик села в лісі, що угоднило польським бандитам виконати цей морд.

Дня 26.4.44 р. згоріли польські села Пташники і Терезія. А дня 27.4.1944 р. поляки з сусіднього села Гавліки еваку[ю]валися по причині загрози і наказу евакування від німців. Поляки масово опускають села і наразі концентруються в містах Кам'янка Ст[румилова] і Бузьку. Відсіль за дозволом крайгавптманшафту замовленими вагонами вибираються в незнане. Вибираючись, говорять, що в недовзі повернуть на свої місця. Молоді поляки частинно втікають в ліс. Деякі поляки передають українцям свій живий інвентар.

Дня 19.4.44 р. побіч Чучманів-Заболітних завважено загін большевицьких бандитів. Вони мали пімститися на селі за це, що наші відділи розгромили їх свого часу біля цього села. Звідси большевицька банда відійшла в напрямі Боложинова.

Від декількох днів большевицькі літаки налітають на терен цілої Кам'янецьчини. Головними об'єктами налітів є шляхи сполучення. Дня 26.4.44 р. німецька протилетунська артилерія збила один большевицький літак, який впав під лісом біля села Дернова.

Дня 17.4.44 р. большевицькі літаки скинули бомби в селі Лапаївка біля Кам'янки Ст[румилової]. Бомби попали в непризначене місце. Крім цього, бомбили так зв. Кам'яну гору біля Кам'янки. Бомбами запалили кілька хат в селі Дернів.

Дня 26.4.44 р. большевицькі літаки бомбили кам'янецький поїзд, який вертав зі Львова. Вбита одна львівська полька. Подія ця мала місце між Руданцями а Колодном.

В дні 27.4.44 р. большевицькі літаки скинули бомби в селі Батятичі. Розбито будинок місцевої молочарні. Жертв в людях не було.

Белзчина

Дня 17.4.44 р. до села Теляж прийшов німецький жовнір і хотів продати коня зі сідлом. Селяни почастиували його горілкою і він розговорився. В розмові заявив, що він хотів би перейти з 12 людьми до УПА, бо дістав наказ відійти на фронт, а цього зробити не хоче. Подав селянам військову кличку на цей день ("мільке") і просив, щоб його перевести через Буг. На слідуючий день появилось в селі 37 німаків і постріляли цих людей, що говорили з німцями. Ось прізвища постріляних: Гладинюк Григорій, селянин – 30 літ, Якемчук Іван – літ 35 (наші симпатики), Дзядик Ярослав – юнак. Один селянин ранений втік. При цім не переводили жадних протоколів.

Дня 17.4.44 р. в Белзі стрінулися 4 людей з УПА з 4 німцями з Гестапо (Грубешів). Наші хотіли німців роззброїти, одначе на

велику прозьбу їхнього команданта залишили зброю при них, лише казали негайно виїхати їм з міста. Німці від'їхали.

Дня 19.4.44 р. до с. Боратин приїхало трьох німецьких вояків брати людей до копання окопів над Бугом. При тому стрінули одного з наших людей в німецькій уніформі. Він почав втікати. За ним посипалися стріли, які одначе не поцілили його. Змобілізовані до УПА люде, що в тому часі були в селі, окружили німців і одного з них роззброїли, а двох втікло. Над вечером того ж дня появився відділ війська в силі двох сотень і зажадав видати схопленого вояка. Роззброєний вояк вернув міжчасі до своїх і справа зістала на цім закінчена.

Дня 19.4.44 р. до с. Мицова приїхало трох нім. жандармів з Варяжа. Тут їх роззброїли люде, змобілізовані до УПА. Двох із жандармів звільнено, а одного фольксдойчера, що накоїв в терені багато пакостей людям биттям, а навіть стрілянням невинних – застрілено.

Дня 6.4.44 р. відділ червоних партизан перейшов з Равщини через Стаї, Махнівок, Василів до Переводова, де хотів закатерувати. Відділ червоних складався з 120 кіннотчиків. В Переводові в тому часі була самооборона в силі около до 80 людей. Командант самооборони заявив, що має в тому селі закатерованих 800 людей і тому немає місця на більше. Большевики питалися про дорогу на Радехів і від'їхали.

Слава Україні!

/-/ Бурий

Постій 1.5.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 14-16. Копія.

№ 161
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

16 травня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 1.5.44 до 15.5.44

Сокальщина

З 27/28.4.44 забрали більшовицькі банди 4 людей, між ними жінку укр. поліциста Семенюк Олену з Лучич. До сьогодні її не випустили. В селах Шарпанці, Лучиці, Лещатів наїжджають більшовики два-три рази денно з Волині (завидівський ліс). Німці стараються винищити їх при допомозі літаків. В тому найбільше терпить цивільне населення. Більшовики ловлять людей, висилають на розвідку до міст Тартакова, Сокаля.

Дня 28.4.44 ввійшла більшовицька банда до Тоболова і питає дороги на Гоголів. Ніччю перейшла вона біля Виткова на Киї, де заквартирувалася.

29.4 приїхало до Сокаля багато війська, переважно змоторизовані частини, які квартирують зараз по селах. Німці почали будувати мости (зміцнювати їх), що вказує на перевіз змоторизованих частин на східний фронт.

На Волині вбили німці стрільців з УПА, які вертали на відпустку з Холмщини. Крім того, одного зловлено з крісом.

30.4 ввійшла більшовицька патруля до Горбкова побіч нім. окопів. Німці не завважили її. На другий день німці довідались про це.

30.4 год. 7 вечером впав від большевицької кулі Іван Петрушка (зв'язковий між пов. а рай.). Після цього банда зрабувала дещо з одягу від нього і від'їхала в напрямі Ксаверівки.

1.5 заняли німці багато худоби в Переспі, Рожанці та Зубкові. При цім арештували двох людей з Переспи.

2.5 німецька розвідка зустрілася з малим відділом УПА в селі Корчин. Між ними повстав бій. В бою зловлено 4 німців-східняків в полон. В цім бою впав один стрілець з УПА.

2.5 год. 6 рано приїхало до Первятич 20 нім. авт. По півгодинним постою від'їхали в напрямку Ляшки-Лещатів. Перейшли через Шарпанці, спалили частинно Милятин, Підбереззя, а цілковито Завидів. Серед цивільного населення, як подають з

терену, є 140 жертв. Більшовиків розбили. До полону взяли одну жінку комуністку Стефанію Цейко зі с. Стенятин. Скільки вбито більшовиків – невідомо.

Дня 3.5 забрали німці в Корчині і Поздимирі худобу. Забирають пересічно від 25-35%.

7.5 переходила більша група більшовиків через села Горбків, Ксаверівка, яка заквартирувала в лісі біля Ксаверівки. Від цієї банди відлучилось четверо людей, з того двоє дітей, які були забрані більшовиками ще на Білорусі. Їх зразу еваку[ю]вали до Володимира-В[олинського], а пізніше забрала їх силою більшовицька банда.

9.5 до Переспи і Зубкова приїхали німці танкитами і панцерними автами. Розпитували про розміщення більшовиків, хто вбитий від мін та скільки жертв серед українців.

8.5 зловлено в Поздимирі одного більшовика-москаля, 20 років, молодшого сержанта. В слідстві показалося, що він був дуже добре поінформований про наш рух. День перед тим зловлено одного нім. розвідника в с. Яструбичах, який на допитах признався, що йому доручено вести розвідку в справі УПА.

Дня 7.5.44 більшовицька банда в числі около 80 осіб в'їхала в село Яструбичі, в якому квартирував відділ "Сіроманців" під проводом сотника Яструба. Відділ "Сіроманців" звів з бандою бій. Банду відбито. В бою впало 20 більшовиків, а наших 4. Між нашими вбитими є такі: Біло Стах – Галка, с. Підкамінь, пов. Рогатин; Гладун Дмитро – Чорний, м. Броди; Мельник Іван – Заяць, с. Болотне, пов. Перемишляни; Мельник Осип – Тарнавський, с. Загір'я, пов. Рогатин. Легко ранених двох. В тому бою залапано в полон 4 більшовиків.

Дня 9.5.44 німці зробили більшу облаву на села Яструбичі, Радованці і Волиця Радванецька. В тих селах стаціонувала сотня УПА (новоорганізована). Німці звели з ньою бій, у висліді якого по нашій стороні впало 5 людей, по німецькій стороні 4 і двох ранених. Крім цього впало 18 стрільців в полон. По двох днях їх німці звільнили, але без зброї.

Радехівщина

Дня 3.5.44 в станиці Гута Бабинська мав місце такий випадок: узбеки, які є в нім. армії, приїхали грабити місцеве громадянство. На це селяни обурились. Дали знати до відділу АБ, який поблизу стаціонував. АБ звело з узбеками бій, в якому впало двох узбеків. На другий день приїхало більша кількість узбеків до того села і почали переводити стислі ревізії по хатах. Населення почало втікати в ліси.

З одної хати втікало більше людей, між ними один на коні, в ліс. Узбеки це завважили і обступили це господарство та спалили.

В дні 1.5.44 в с. Опліцко мав місце такий випадок: до села привела полька двох нім. підстаршин і трьох східняків, що є при нім. військ. частинах. Вони мали забрати все майно цієї польки. Тоді, коли навантажували майно на вози, східняки почали ходити по сусідах за яйцями і горілкою. В одній хаті натрапили на наших двох озброєних людей. Коли увійшов цей східняк до хати і відчинив двері до кімнати, завважив цих людей. Страшно залякався. Він, не відзиваючися, вийшов з хати. За кілька хвилин знову застукав один до дверей і звернувся до одного з них: "Вас просить на одну хвилину наш командир, чи ви можете вийти?". Той сказав що може і пішов за ним. Командир-німець чемно попросив о лігітимацію, а коли той показав йому, німець відпустив його до хати. Полька побачила це і сказала, що це український партизан. Німець знову прийшов до нього і сказав: "Ти є український партизан". Цей йому відповів жартом, що так, і почав сміятися, тоді німець почастував його папіросом і почали розмовляти. В розмові німець сказав, що та полька приобіцяла дати їм за це, що перевезуть її речі, дві вівці і літру горілки. Цей йому відповів, що полька овець немає, бо забрала їх передтим. Німець знова відповів, що полька повела його жовнірів на пасовисько по господарські вівці. Німець розізлився, наказав скинути майно польки з фіри, всів на фіру зі своїми жовнірами і поїхали до міста Лопатина. Полька забрала деякі речі і пішла до міста.

Під Броди приїхала більшовицька комісія, яка досліджує причини застою більшовицької армії на відтинку Броди. У висліді цього мали розстріляти багато старшин і підстаршин. Ходять поголоски, що більшовики стягають великі сили на відтинок Броди, приблизно 13 дивізій і готуються до більшої офензиви.

Поміж офіцерами німецькими ходять такі вістки, що маршал Роммель перебрав головнокомандування східним фронтом. Тим самим є великі підготування до сильного спротиву і до контр-офензиви. Німці стягають свої частини з Франції, Бельгії та Німеччини. Мають на меті в часі офензиви зі сторони більшовиків впустити більшовиків клинами і сильним протиударом розбити головні більшовицькі сили і тими самим досягнути остаточну перемогу над більшовиками.

Кам'яничина

Дня 30.IV.44 р. відбулася в Буську сесія в справі мобілізації до війська. На сесії німецький старшина говорив слідує: "В імені

фюрера закликаю всіх жителів Ваших місцевостей до боротьби з більшовизмом, бо йнакше большевизм заляє цілу Європу”. До 7 а найдалше до 14 днів дістануть всі мужчини від 1909 р. – 1925 р. включно повідомлення до відходу. На цім повідомленні має кожний написати червоним олівцем, до чого він бажає відійти. Після цього будуть всі стягнені до Львова, а відсіль будуть приділені до відділу. Наколи б хто не зголосився, тоді повідомлять жандармерію і військо, які кожного чоловіка по зловленні будуть розстрілювати.

Дня 23.4.44 р. німецьке військо кватерувало в с. Гумниськах. В тринадцятім відділі тої військової частини був хорунжий поляк родом з Каліша. Поляк цей в розмові з нашим чоловіком сказав, що два тижні тому їх відділ стаціонував в Адамах (чисто польське село). На Адамах перевели військовий вишкіл з усіми боездатними мужчинами. Він знає також особисто лісничого Краєвського з Адамів, бувшого капітана польсько армії. Старший брат Краєвського є генералом. На Адамах цей хорунжий запізнав Краєвського з командантом його відділу – німцем. Коли цей відділ відходив з Адамів, залишив там 8 машинових крісів (ЦКМ), багато гранат і крісової амуніції. По відході війська німецького з цього села стійки заняли узброєні місцеві поляки. Цей хорунжий остро виступав проти бандерівців, називаючи їх бандитами. Між іншим сказав, що цього села ніхто легко не здобуде, бо мають багато збруї і вишколених людей. Щоби здобути це село, треба узброєних 100 людей. Це все оповідав він нашому чоловікові, думаючи, що це поляк. Відділ цей подався тепер до Ременова на давний постій.

Дня 1.5.44 р. німецькі війська зарядили, що права сторона Буга належить до фронтової полоси. Кого знайдуть по цій стороні в лісі, будуть без задержання стріляти.

Дня 5.5.44 о год. 7 вечером прибуло на Соколю 15 панцерних німецьких авт. Переполохане населення села почало втікати. Німці прибули до села на розвідку і при цьому хотіли зібрати собі певну кількість яєць. Між цим балаганом, який в тому часі витворився, зловили громадянина, який був з відділу Мацейка (десятник). При особистій ревізії знайшли в нього два пістолі, які забрали. Він зізнав їм, що є з відділу Орла і прийшов на розвідку за большевиками. Вони посадили його на авто та відвезли до крайсгавптмана Нерінга. На допитах в Нерінга повторив те саме, що військовим, кажучи при цьому, що Орел вибрався на зади большевицького фронту і там оперує. Крайсгавптман звільнив його та віддав оба забрані пістолі. Військо відвезло його автом на Соколю.

Дня 7.5.44 відбувалася друга сесія совтисів в Буську. На сесії ляднкомісар сказав, щоби всі мужчини від 1909–1925 р. включно голосилися до війська з слідуючих сіл: Купче, Журатин і Буськ. Вони мали зголоситися дня 19.5.44 з наплечниками та харчевими припасами. Реглямації можуть вносити ті, які мають звиш 6 моргів поля і є родиною обтяжені. Поляки відійдуть до відділу “Бауабтайлюнг”, а українці можуть вибирати собі всяку зброю, крім летунства і маринарки. При кінці грозив, що на випадок неявкі будуть ставляти під полевий суд. Помимо цього до сего часу ніхто не голосився і покищо не має жадних репресій.

Дня 3.5.44 вночі німці, які кватерували в Сільці Беньковому, з польської намови окружили хату бувшого укр. поліциста Семка Балемби і почали з місця стріляти до середини та кричати по польське “отвуж”. Вище згаданий і шеф компанії, ідучи на стрих, дальше говорив по-польське. Цей не зорієнтований, що це німці, стрілив з пістоля і тяжко ранив його, а сам продер стріху і втік. Втікаючого німці запримітили і почали стріляти за ним і його вбили, а брата його ранили. З тієї причини німці арештували 20 людей, яких після зізнань звільнено. Рідню вбитого арештували і держать до сьогодні. Все майно, яке лишилося, зліквідували.

Дня 5.5.44 в с. Добротвір приїхали німці (шльонзаки), які забирали контингент худоби, не звертаючи уваги на тяжкі обставини деяких бідних селян. Забрали останні корови та безроги, а селян в додатку ще били. Двох господарів, які втікли з худобою, попалили, а худобу забрали. Подібні випадки бувають в багатьох більших селах цього терену.

Вночі з дня 9 на 10.5.44 в лісі побіч села Тишиця німці робили облави на большевицькі банди, які в цей час туди переходили. Наш відділ в числі 14 осіб, узброєний, вертаючи з ліса, попав німцям в руки. Десять з них перед зловленням вспіли зброю заховати, а чотирьох, роззброївши, також пустили.

З днем 1.5.44 німецькі війська наближаються масово до східнього фронту на відтинок Броди–Лопатин. Майже всі села Кам'янецького повіту є переповнені ріжними військовими німецькими частинами. Усі мости на Бузі скріплено, а крім цього побудовано нові, які можуть видержати 70 т ваги. В тих селах, де кватерують військові частини, переводять грабежі господарського майна.

Дня 8.5.44 о год. 6 рано напала на село Тишиця група в силі около 200 людей. Переважаюча кількість це були поляки і жиди. Між ними розбитки большевицькі. Групу цю очолював поляк Войцеховський. Між іншим були там місцеві поляки з Кам'яниччини (Гавліки). Група ця ограбила село, забираючи 63 шт. безроги, хар-

чів, збіжжя, одягу та відійшли в ліс. По цьому нападі найдено в лісі побіч Тишиці 4 замордованих людей. З того одна жінка і трьох мужчин, які були мешканцями села Тишиці. Найдено також в лісі замордованих кількох людей неznаного походження.

Дня 9.5.44 вечером в село Обидів прийшов неznаного прізвища поляк до громадянина Мацюшинського Омеляна (українця) та намагався вербувати його до війська. При цім говорив "ходзь кабане, юж тобе дзісяй пшийдзе конец". На цей рух прибіг його сусід також поляк, який має жінку українку, та не дав йому Мацюшинського забрати. Не далеко в лісі було ще кількох людей, до яких вернув цей поляк. Як твердять, це були поляки з Будок Незнанівських.

Жидокомуна.

Дня 30.4.44 більшовицький літак скинув дві бомбі в Милятині Старім, від чого згоріло одно господарство і ранило одного чоловіка. В цьому селі не було жодних військових одиниць. В тому часі в Купчу і на Лянерівці запалилися по одному господарстві від запальних більшовицьких скорострільних куль. Натомість в селі Яблонівка кватерувало військо, де більшовицькі літаки скинули около 30 бомб, з чого згоріло 5 господарств, вбито одного німця, одну жінку і ранено двох цивільних людей.

Дня 10.5.44 у віддалі 3 км від села Тишиці закватерувала в лісі большевицька банда. Наш відділ, який ішов від Яструбич, а другий відділ наш, який стояв на Тишиці, окружили цю банду та відкрили вогонь. Більшовики в переполосі кидали коні і всяке награбоване по селах майно. Розбитки більшовицькі подались в напрямі на радванецький ліс.

Дня 2.5.44 большевицький літак з невідомої причини впав в лісі побіч присілка Марушанка. Наш відділ АБ, який недалеко стаціонував, літак цей роззброїв. В літаку находилося 2 большевицьких летунів, один з них ще жив та хотів відстрілюватися. Відділ його зліквідував.

Дня 10.5.44 в лісах побіч Соколі появилася большевицька банда в числі около 20 людей, узброєних переважно в автоматичну зброю. Туди переїзджали попри них наші люди. Одного господаря з кіньми зловили і він пропав.

Слава Україні!

/-/ Бурий

Постій, дня 16.5.44

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 17-20. Копія.

№ 162
**ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН**

16 червня 1944 р.

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ
за час від 30.V.1944 р.–15.VI.1944 р.

Сокальщина

Дня 25.V.1944 р. зловили казахи в селі Волиця Комарева дві дівчині з села Поториці. Одна з них доставляла убрання, білизну та набой для АБ. Обі дівчині заарештовано та відставлено до Сокаля. Одну з них звільнено, другу залишено на жан-дармерії.

Дня 28.V.44 р. в с. Яструбичах зловлено одного східняка з більшовицької банди, другому бандитові вдалося втекти до ліса.

Дня 29.V.44 р. обкидали більшовицькі літаки бомбами села Корчин і Комарів. Жодних втрат не було.

Дня 29.5.44 р. відбувся в Бобятині величавий похорон сл. п. Володимира Дризни (Аскольд, Морозенко), стрільця УПА, вбитого в бою з большевицькими парашутистами під Любачевом. Сл. п. Морозенко служив в відділі “Галайда”. Участь в похороні взяв цілий район. На могилі зложено 29 вінків.

Дня 2.VI.44 р. відбувся в селі Горбкові похорон Пилипа Василевського, замордованого большевиками в корчинськiм лісі. На похорон прибуло багато людей.

Дня 2.VI.44 р. прибули німецькі військові частини до таких сіл: Розджалів, Корчин, Гоголів, Яструбичі, Волсвин, Поздимир, Андріївка, Радованці, Бендюга. Слідуючого дня біля 3 години рано вони обложили ці села вартою так, що ніхто не міг зі села вийти. В 6 годині почали ловити всіх мужчин в віці від 15-60 років. Акція тривала аж до вечора, а в Поздимирі і Волсвині тривала до 10 години слідуючого дня. Були випадки, що люди голосилися самі на заклик громадського голови, не підозріваючи в тім жодного підступу, бо німці заявили, що всі мужчины від 15-60-літ мусять зареєструватися, а хто не зареєструється, цього підозриватимуть, що він є партизаном. Всіх зловлених відставлено до Виткова. Там їх поділили, молодших до 35 років взяли до СС-ів, старших до окопів та до робіт в Німеччині. Державних урядників, священників та учителів звільнено. В вище згаданих селах зловлено загальною околo 516 чоловік. Багато зі зловлених

втікло з Виткова, Радехова та Кам'янки. Під час акції вбили німці 4 людей.

Вночі на 2.VI.44 р. наприсілок Збиця біля Яструбич напали більшовицькі партизани в числі 14 осіб і ограбили селян. Бандити були страшенно голодні так, що пили навіть помії. Вони оповідали, що 3 дні нічого не їли. Опісля втікли назад в ліс. На другу ніч з ліса після Радованець перейшов попри присілок Збиця більшовицький відділ, зложений з 500 осіб. Відділ, нігде не вступаючи, перейшов Буг біля с. Городища Василіянське і, оминаючи села, подався в сторону Великих Мостів. Перед Мостами цей відділ розділювався на дві частини: одна пішла в напрямі Куличкова–Карова, а друга в напрямі Жовкви. Під час маршу заборонили їхні командири контактуватися з людьми в якій-небудь формі. Був випадок, що старшина убив прикладом фінки одного з партизан тільки тому, що останній вступив до хати напитися води.

Один з цієї банди скрився в лісі біля присілка Збиця (коло Яструбич) і віддався в наші руки. Він сказав, що вони довгий час перебувають в лісі, живляться тільки вареним ячменем, а старшини кінським м'ясом. Між ними є багато таких, які хотіли б перейти до УПА, однак бояться, щоб їх там не постріляли. Другого більшовика зловлено в лісі біля Тишиці. Він признався, що їх табор стояв в лісі біля Київ. Стан людей около 500. Узброєння добре. Відділ намагався за всяку ціну перейти за Буг, злучитися з поляками для спільної акції проти німців. 5.VI.44 р. розкинули німці летючки в українській мові: "Українці, що знаходитеся в лісі" і "Добровольці – Українська молод[ь]".

Дня 6.VI.44 р. перевезено тіло замордованого більшовицькими партизанами в Завидові сл. п. Лісовика до його родинного села Ксаверівки. Велечавий похорон відбувся 7.VI.44 р. на місцевому кладовищі.

Дня 7.VI.44 р. о 10 год. перед полуднем приїхало з ліса з Ксаверівки 3 в нім. уніформах узброєних людей. До селян говорили по-польськи, а між собою по-німецьки.

Дня 8.VI.44 їхав через с. Лучиці німецький вояк на коні. Коли над'їхало німецьке авто і старшина хотів перевірити документи, він зіскочив з коня і подався в сторону Шарпанець. За ним посилались стріли, однак безуспішно.

До Сокаля приїхало багато танків марки "Тигр". Вони заквартирували в Сокалі, Горбкові та Барані Перетоках. Ніччю з 8-9 год. до села Скоморох заїхало німецьке авто та німці, які ним приїхали, переводили контролю по хатах (шукали за партизанами).

Дня 9.VI.44 р. до с. Ількович приїхали німці та забрали метри-кальний витяг населення. Населенню загрозили, що як прийдуть контролювати, а якогось члена родини не буде в дома, то цілу родину вивезуть до концлагеру. Цього самого дня заквартирували в цьому селі німецькі військові частини.

Дня 9.VI.44 р. через Лучиці переїжджала група озброєних людей в числі 20 осіб. Німецька варта їх не придержала, лише зголосила своєму командирові. Цей сказав щоб їх задержати, якщо будуть вертати назад.

Щоденно зі Сокаля переїжджає через Первятичі в напрямі Горохова багато вантажних німецьких автомашин. З Горохова на Сокаль їде багато санітарних авт з раненими.

Дня 9.VI.44 р. в с. Горбкові вбили невідомі люди таких селян: Гранду Яна і Гранду Евстахія. Оба згадані були поляками, що свого часу втікали до Сокаля, а до Горбкова навідувались на це, що діється в селі.

В с. Шарпанцях невідомі люди вбили одну українське родину. Справників вбивства до цього часу не вдалося викрити.

Дня 10.VI.44 розкинули німецькі літаки над селами Стенятин, Барані Перетоки, Скоморохи летючки під назвою: “План Жукова сорвався”.

Між німцями, які зараз стоять в Поздимирі, є багато українців зі Стрийщини. Вони оповідають, що їх завданням є ловити українців-мужчин. До цього часу стояли вони в Яричові Новім, де акцію переводили в слідуєчий спосіб: військо розквартирувалося в кожній хаті і докладно вивідало, скільки є мужчин. По кількох днях постою всіх мужчин в селі зловлено та відставлено до лягрів. З Яричова вислали німці цю частину в Сокальщину.

Дня 10.VI.44 р. німці дали припоручення населенню Груді (коло Волсвина), щоби до 8 днів ціле село перебралось разом з будинками. При цьому зазначили, що полоса 400 м від Буга мусить відкрита. В ті[й] цілі вирубують всі дерева і розбирають будинки, що знаходяться в ці полосі.

Дня 11.VI.44 р. дали німці припоручення солтисам сіл Зубкова, Волиці Комаревої, Комарева, Поториці, Стенятин, Ількович та інших сіл повіту, щоби вони зробили поіменний виказ всіх мужчин ур[оджених] 1909–1930 рр.

Дня 12.VI.1944 р. в селах Первятичі та Спасів роздали німіці мужчинам, ур[одженим] 1909–1930 рр., картки праці до копання окопів. Населення догадується, що це чергова про-вокація німців, яка має за ціль всіх боекдатних мужчин забрати до німецької армії, під фронт до роботи, або в Німеччину. Німці

загрозили, що як населення не послухає наказу, вони вживуть терору.

Радехівщина

Дня 28.V.44 р. відділ АБ знищив відділ польських бандитів (11) в м. Лопатині. В цій акції впав один наш рядовик.

Дня 5.VI.44 р. приїздив до села Оглядова один з вищих німецьких старшин і говорив з командантом місцевого відділу (німців) про акцію на мужчин, але цей сказав йому, що потребує робітників до копання окопів.

Дня 9.VI.44 р. вибиралися німецькі війська з Нового Виткова. Один старшина сказав таке: “Ми забираємося на французький фронт. Ви, українці, робіть бункри, позакопуйте все, що маєте, бо за кілька днів прийдуть сюди більшовики”.

На фронті коло Ляшкова хотіли німці прорватися вперед, але попали на підміновані поля, внаслідок чого впало 30 німців і багато є ранених. Втікачі з-за фронту повідомляють, що в глибині большевицького запілля чути сильні детонації і артилерійську канонаду. Населення говорить про бої УПА з большевиками.

Німці говорять, що по стороні большевицькій завважено в останніх днях перегрупування більших частин військ. Можна сподіватись большевицької офензиви.

Дня 11.VI.44 р. зайнявся в повітрі з невідомих причин німецький літак і розбився. Один пілот під час катастрофи пробував стрибнути з літака. Парашут не отворився і він забився. Невідомі люди забрали скоростріл з розбитого літака. Німці арештували у зв'язку з цим 20 людей. Це сталося в Холоєві. Цього ж дня годину пізніше бомбардували большевицькі літаки залізничну стацію міста Холоєва.

3.VI.44 р. в другій годині рано обступили німці деякі села повіту і ловили мужчин у віці від 15–60 рр. Облави переведено в таких селах: Дмитрів, Станин, Полове, Нивиці, Оглядів і інші. Загалом зловлено 739 осіб. Багато з них втікло. Молодих від 16–35 рр. забрали до СС-ів, старших до копання окопів.

Північно-східна частина Радихівського повіту знаходиться під большевиками (такі села: Барилів, Новоставці, Увин, Дубови[ця], Завиче, Смержів, Стримільче, Щуровичі, Миколаїв, Загадка, Монашівка). Села, через які проходив фронт, знищено майже у 80 [...] Барилів, Куликів, Хмільна, Ляшків, Новоставці, Грицеволя, Ку[с]тин, Увин, Дубовиця, Батиїв, Підбитиїв, Завиче, Щуровичі, С[мор]жів, Стримільче, Миколаїв, Загадка, Маріянка, Монашівка.

Кам'яниччина

2.VI.44 р. год. 19 в селі Полонична і Незнанові заквартирувало німецьке військо. По півночі військо оточило вище згадані села та почало зганяти людей до церкви, загрожуючи люд[ям], що будуть стріляти, як хто схоче втікати. Хлопця, який пробував втікати в поле, німці дійсно забили. В Полоничній наловили [...] мужчин, а в Незнанові – 120, віком від 16–60 рр. Всіх людей забрали на авто і відвезли до Кам'янки до перегляду. При перегляді 40 старших мужчин, нездібних до праці, звільнили, всю молодь вписали до СС-ів і відтранспортували на вишкіл, старших приділили до копання окопів та роботи в Німеччині.

2.VI.44 р. большевицька банда, яка довгий час стояла в лісах Незнанова, переправилася через Буг і подалася в напрямі Товмач, Дальнич–Львів. Банда начислювала до 200 людей. В лісі лишила помордованих людей з Дернова, яких забрала була на [по]водирів в терен. В склад банди входило 16 поляків і 10 жидів.

6.VI.44 р. німецька жандармерія перевела ревізію і арештувала Петра Згурського зі Сільця Бенькового (Перекалки). В нього шукали за зброєю, але нічого не [н]айшли. Арештованого відставлено до Великих Мостів. На переслуханні питали його, де він подів зброю та закидали йому, що про укр. партизанку. Арештований до нічого не признавався і дня 10.VI.44 р. його випущено на волю. Причиною арештування був донос польки Волян Броніслави зі Сільця Бень[кового], яка прискаржила німцям, що Згурський часто ходить з крісом до ліса.

Ніччю з 4–5.VI.44 р. пропав без вісті в Добротворі німецький дольметчер, знавець 7 мов. Німці за ним шукають, але покищо безуспішно. Німецькі війська, які кватерують по селах біля Добротвора, постійно рабують селян, забирають худобу, безроги, і хатчі.

8.V.44 р. при перегляді худоби в Деревлянській Волиці вбив поляк з Зондердінсту українського господаря.

11.VI.44 р. до села Рокит приїхав поляк Зв'язек Віцко, залізничний майстер, який колись замешкував в Рокитах. Він ходив по селі та щось списував. На подвір'ю Дідика Василя зістав вбитий невідомим чоловіком. Перестрашений громадський голова села дав знати німцям про випадок. Німці прибули, оглянули його і забрали від убитого список, де було списано багато українців. Німці питали за сином Дідика, а що його не було в дома, запалили хату, від якої згоріла стодола і стайня сусіда Кошиковського та стодола сусіда Даня.

Він 20.V–10.VI.1944 р. в незнанівських лісах між Соколею а Полоничною знаходилась польсько-большевицька банда, яка постійно грабила селян по близьких селах.

Героям Слава!

/–/ Черник

/–/ Бурий

Постій, дня 15.VI.1944 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 24-27. Копія.

№ 163
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

30 червня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 12.6–30.6.1944 р.

Сокальщина

Дня 12.6.44 р. зі с. Волиці Комаревої німці забрали до м. Сокаля три жінки-східнячки, мотивуючи їх присутність в терені загрозою.

Дня 14.6.44 р. відбулася в Сокалі сесія волосних старшин та солтисів. На сесії сокальський ляндркомісар обговорив такі справи:

1) приготування до жнив, 2) справа обов'язкового зголошення до СС дивізії "Галичина". На сесії був присутній представник СС-ів (українець).

Дня 14.6.44 р. в м. Сокалі відбувся побір добровольців до СС д[ивізії] "Г[аличина]".

Дня 14.6.44 р. до Зубкова приїхали німці за робітниками до окопів. Тим людям, що не вийшли до роботи, забрали корови й ждали на повний контингент людей. Коли всі люди вийшли, німці корови віддали, а спізнених арештували.

Дня 15.6.44 р. до с. Комарева приїхали автами двох поляків та кілька фольксдойчерів, які почали грабувати селян. Забрали

муку, свині, кури, убрання, вози, упряж і т. п. В обороні майна виступили місцеві українці. В боротьбі вбито двох поляків і одного фольксдойчера, а решта, в панічному переполосі, втекло до Сокаля. В селі залишили авто з пограбованими речами. Около 6-ої год. під вечір приїхали на місце випадку три нім. авта (фельджандармерія), забрали ушкоджене авто та забрали 6 селян та відвезли до Сокаля.

Дня 16.6.44 р. відбулася в Сокалі учительська конференція. На конференції обговорювано:

а) закінчення шкільного року до 17.7.44 р.

б) збірка зел для німецької армії.

в) пропаганда вчительства серед населення та вступ до СС д[ивізії] “Г[аличина]”.

Дня 16 і 17.6.44 р. громадяни Стенятинської волости (Сок[альщина]), обов’язані були зголоситися до СС д[ивізії] “Г[аличина]”. Дня 18 і 1[9].6.44 р. розпочалася грабункова акція на терені Тартаківської волості. До реєстрації ніхто не зголосився.

Дня 16.6.44 р. До Тартакова і Ксеверівки приїхали нім. танкові частини. Вони закватировались теж в ксеверівському лісі.

Дня 16.6.44 р. до с. Перев’ятич приїхали німці, ходили по селі та жебрали яйця та масло. В директора районної молочарні, пана Шевчука, забрали одну свиню. Ті німці питали, чи в селі немає партизанів, а один з них відповів, що всі українці – це партизани.

Дня 17.6.44 р. в м[ісцевості] біля шоси Крестинопіль–Корчин знайдено трупа 20-літньої українки, Рубак Анни, замешкалої в Новім Дворі. Вона вчителювала в с. Яструбичах і йшла додому. На грудях була подерта сорочка та багато синяків. Всі дані говорять, що це робота козаків, що є при нім. військових відділах, які в той час кватировали в Поздимирі. Випадок цей стався 14.6.44 р.

На день 19.6.44 р. нім. влада зарядила в сокальській торговельній та інших школах іспити. Населення здогадується, що це німецький підступ в цілі забрання людей до СС дивізії “Галичина”.

Дня 19.6.44 р. німці зарядили списати всіх господарів, в котрих забрано худобу та безроги. Кажуть німці, що будуть давати премії.

Акція на вступлення до СС дивізії “Галичина” проходить на цілому повіті. Немає в терені випадку, щоби хтось добровільно зголосився до СС д[ивізії] “Г[аличина]”.

Дня 20.6.44 р. між селом Яструбичами а Гоголевым хтось важко пострілив німця, який з двома товаришами ніс вижебрану картоплю.

Дня 22.6.44 р. нім. вояки на терені Сокальщини дістали летючки від нім. командування з картою Галичини та з характеристикою українців Галичини та політичних груп, що нуртують серед українського суспільства.

Дня 23.6.44 р. німці знищили партизанське з'єднання в завидівському лісі на Волині.

Дня 24.6.44 р. один німак пострілив с. Стенятині одну дівчину. Того самого дня німці робили облаву в с. Шарпанцях та ловили мужчин від 14–60 рр. життя. Всіх зловлених вивезли.

Німецькі війська кватерують в таких селах Сокальського повіту: Горбкові, Тартакові, Переспі, Зубкові, Поториці, Корчині, Копитів, Ксаверівка, Городище, Пархач, Свитазів, Ільковичі, Барані Перетоки, Стенятин, Луциці та Шарпанці.

Дня 27.6.44 р. переїздило нім. авто попри беріг, де білилося на сонці селянське полотно. З авта вискочило двох німаків та вкрали два куски (50 м полотна).

Німецькі літаки на терені Сокальщини розкинули летючки: “Красноармеец, следи за євреєм”, “Большевики должны постачать людей”, “Война должна продолжаться, так хочет Сталин”, “Откуда появляется эта ужасная смерть?” Ті летючки пропаг[андивний] референт залучує.

Радехівщина

Дня 15.6.44 р. в акції в с. Павлові зловлено двох членів АБ зі зброєю, їх відставлено до Стоянова, де задержали п'ять днів. Дня 26.6.44 р. одного звільнили зі зброєю, а другого задержали, як закладника з УПА.

Дня 15.6.44 р. в акції на с. Ордів знайшли в одного господаря два кріси, три гранати і три уніформи військові. Господаря разом з чотирьома членами родини заарештували, коли довідувалися, що то є зброя з УПА, то дня 21.6.44 р. господаря з родиною звільнили. Господар до нічого не признався. Говорив, що не знає, чия це зброя.

Дня 15.6.44 р. в с. Сушно в часі акції зівстав ранений хлопець, літ 19, який утік в часі акції.

Дня 16.6.44 р. кватирувала АБ (один рій) в с. Потоках. Німці там виганяли людей на роботу й натрапили на АБ, яке змусило німців зложити зброю. Німці просили, щоби їх не стріляти й АБ німаків звільнило. На другий день ті самі німці приїхали знову виганяти людей до роботи і питали за АБ. Кілька людей з АБ були ще в тому самому селі й німаки знову їх побачили. Привіталися з ними, поговорили й від'їхали. Застерегли собі, щоб про ту стрічу АБ нікому не говорило.

Дня 22.6.44 р. Шупо в Радехові перевело [обшук] в українця Харкова. При ревізії нічого не знайшли. Дня 23.6.44 р. в Радехові було Гестапо, яке переводило розшуки.

Дня 23.6.44 р. зістав звільнений ляндркомісар з Радехова, якого стягнули до війська. Його місце заступив бецірксляндвірт Германздирфер, знаний, як співпрацівник Гестапо.

Дня 19.6.44 р. німці розпочали свій наступ на відтинку Барилів, Завидче, Ляшків, Грицеволя. Ужили усіх родів зброї: артилерію, танки, літаки, а на відтинку Завидче–Ляшків прорвалися танками й піхотою до ріки Стиру, до Щурович, знищили міст на Стирі. Більшовики ужили контрудару й прогнали німців. Німці встелили свій відворот трупами. Впало около 500 німців і 5 танків цілковито знищених. Більшовики заняли передові німецькі окопи та с. Грицеволю. На другий день німці сильно вдарили і прогнали більшовиків зі своїх становищ. Більшовиків згинуло в тім бою около 2000 і знищено 9 танків. Зараз йдуть на тому відтинку фронту похжавлені дії. Німці є в повному поготівлі. Скріпили свої сили новими військами, які прибули зі заходу. Дня 22.6.44 р. більшовики обстрілювали з тяжких гармат Стоянів.

Дня 23.6.44 р. в полудне зі сторони Дубна велике з'єднання більшовицьких літаків бомбили німецькі окопи.

Дня 18.6.44 р. до присілка Потоки (коло Нивиць) прийшло двох червоних партизан за хлібом. Наші люди їх залапали, роззброїли і віддали СБ. Червоні партизани були дуже виснажені голодом. Убрання і взуття мали дуже знищене. Були узброєні в фінки.

Дня 22.6.44 р. до с. Трійця прийшли з ліса 6 червоних партизан за хлібом. Наші люди їх зловили і сказали зложити зброю. Ті зложили зброю і здалися на ласку наших людей. Вони були дуже виснажені голодом, брудні, мали убрання знищене. Були узброєні в дві фінки і три кріси. Оповідають, що залишили одного свого товариша в лісі коло Збруїв, який виморенитий голодом, не міг дальше йти з ними. Вони твердять, що він з голоду помер.

18.6.44 р. на присілку Панькова коло Станиславчика в лісі селяни стрінули червоного парашутиста, який був убраний, відживлений і узброєний. Питав селян, куди дорога до Щурович.

Дня 15.6.44 р. селяни з присілка Поради знайшли в лісі двох трупів большевицьких партизан, що згинули з голоду.

Дня 19.6.44 р. рано о год. 6-ій малолітня дівчина (літ 13) Штонь Катерина пасла коло Лопатина корову. Зближилось до неї двох молодин мужчин, говорили до неї по-польськи, напали на неї й завдали їй два ножі в голову. Дівчина в шпиталі померла.

Того самого дня ввечер, год. 11, до господаря Редьки Теофіля, прийшло двох озброєних людей, які зажадали, щоб він вказав їм дорогу до Станиславчик, забираючи його з собою. До сьогодні він не вернувся.

Дня 20.6.44 р. німці зловили двох поляків, що почали тікати. Одного німці застрілили, а одного зловили. Є здогади, що це є ті поляки, що вели попередньо терористичні акції.

Дня 16.6.44 р. з Топорова втекло 10 східняків з Шупо. В тому 7 українців і 3 руских. Вони зараз є в терені. Вони заявили, що не хочуть служити німцям, а хочуть вступити в ряди УПА. За намовою одного поляка зі Станина, дня 18.6.44 р. в Павлові до мешкання укр. Короля Олекси, прийшло трьох москалів з нім. армії і заявили господареві, що мають вишукати всіх активних українців. Про це довідалася боївка СБ і хотіла їх зловити, але москалі почали втікати. Під час втечі двох убито, а один ранений втік.

Кам'яничина

Дня 17.6.44 р. німці обступили хату, де містилася боївка СБ, в Нагірцях. Біля боєвиків не нашли зброї, бо вони її заховали. Боєвика Хмару, біля якого знайдено зброю, німці арештували і відставили до Львова. По дорозі Хмара втік з поїзду. Рівно ж арештували 6 осіб з с. Нагорець. Причини арешту: знайдення швального пункту німаками. Арештованих людей німці забрали зі собою. Боївка СБ, крім одного, зістала звільнена.

Дня 15.6.44 р. зробили німці облаву [на] села Гумницька, Чучмани Заболітні, Чучмани Гумницькі, Вербляни, Журатин, Купче, Ракобути і Побужани. Рівно ж зробили облаву в м. Буську. Облаву з Гумницька зробили підступом.

Дня 14.6.44 р. забрали в Гумницьках одну жінку й сказали, що вона заражена венеричною хворобою і з тої причини всі мужчини мали ставитись дня 15.6 до перегляду лікарського. Народ зійшовся у визначене місце. Німці там загорнули всіх людей. В Побужанах, коли німці окружували село, впав стріл. Вартові побудили населення, яке мало нагоду втечи. З усіх інших сіл та Буська забрано багато мужчин. В Буську урядувала комісія, яка звільнила працівників різних установ, а понад 200 осіб забрали. Старших приділено до окопів. Молодь від 20-30 літ забрали до СС-ів, а юнаків до 20 р. до протилетунської оборони.

Дня 21.6.44 р. відбулася облава на мужчин в Кам'янці Струміловій, Лапаївці й Ланах Польських. З тих місцевостей забрали около 500 людей. До повітряної оборони – 50 юнаків, до Вермахту – 150, до СС-ів – 80, а решту, понад 200 осіб, приді-

лено до організації Тод[т]. Наших організованих людей вдалося в різний спосіб вирвати з лягру.

Дня 22.6.44 р. німці окружили села Батятичі, Рожанку, Тадані, Деревляни, Спас, Стрептів, Нагірці, Горпин, Лодина, Дернів і Сапіжанка. В селах над Бугом забирали також людей і з Жовківщини, які працювали при окопах. В Таданях ловили також жінок. Точних чисельних даних з облави з вищеподаних сіл поки що не одержано.

Дня 14.6.44 р. нічю вдерлися німці до хати господаря Вуса Івана в Добротворі та насилували його 13-літню дочку.

Дня 21.6.44 насилували з Ланів Польських Марію Грабинську, яка працювала в полі. Німці дуже часто ловлять молодих дівчат, які нібито не хочуть працювати при окопах, замикають до лягрів і там насилують.

Дня 17.6.44 р. прибули до Батячич невідомого походження люди. Опісля виказалось, що це перебрані на цивільно німці, які добре володіли українською мовою. Заїхали в першій мірі до Бодаркевича Павла й Шкота Василя й завели розмову про працю в селі, мовляв, вони є з верхівки і їм треба поговорити з провідником села й довідатися дещо про збірку й магазинування харчів. Вкінці забрали Бодаркевича зі собою та шукали по селі за провідником. Такого не найшовши, від'їхали в сторону Камінка Струмілова, кажучи, що на 30.6.44 р. приїдуть до Ботятич зв'язком, а тоді буде гірше.

Дня 18.6.44 р. о год. 12-ій їхав ровером з Константівки Солудчик Михайло (українець) в сторону Рокет. Переїжджаючи через згарища польського села Підрудне, стрінув двох мужчин: один в нім. уніформі, а другий залізничній. Чоловік в залізничній уніформі віддав 6 стрілів до Солудчика. Солудчик пізнав залізничника, це був поляк Семинович Станислав з Підрудного. Солудчик щасливо втік.

Дня 15.6.44 р. в с. Брата[ша]х появилася в господаря Войтовича картка до нього заадресована. В картці було наказано, що господар має положити на означене місце 15 яєць та деякі інші харчі. Якщо господар цього не виконає, буде розстріляний. Картка була писана по-польськи.

Дня 22.6.44 р. о год. 6-ій трьох поляків з родини Рудків з Дальнича, Жовківського повіту, переїздили разом з 5 гренцшущами через Толмач в напрямі Дальнича. Люди того села прибігли до Толмача, повідомляючи про рабунковий напад поляків і німців. Заявили, що їм забирають корови, вівці, кури та інше хатнє майно. В год. 7-ій рано вертаючи, напасники зстрінулись

з групою озброєних людей, яка віддала кільканадцять стрілів по поляках, з яких двох тяжко ранили. Крім цього, роззброїли двох німців та відобрали корову.

В ніч 21.6.44 р. з'явилися якісь озброєні люди на присілку Терebinь* біля Сільця Бенькового. Люди ці були обідрані й босі. Діставши його, подалися в сторону ліса Браташі. На запит селян, хто вони, не відповідали. Найправдоподібніше були це залишки більшовицької банди. Було їх 6 чоловік.

Слава Україні! Героям Слава!

/-/ Бурий

Постій, 30.6.44 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 31-34. Копія.

№ 164
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ
ПРО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

17 серпня 1944 р.

Сокальщина

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ
за час від 15.7 до 15.8.44

Дня 18.7.44 НКВД, яке було між фронтовими частинами, арештувало кількох хлопців з Поздимира, яких питали, хто був станичним, а хто господарчим.

Того самого дня знасилювали червоноармійці три дівчині з Поздимира.

Дня 20.7.44 НКВД арештувало на Волиці Комаревій 5 чоловіків. Їх замкнули до ями, звідки двох втікло, а решту відставлено до Сокаля.

Дня 21.7.44 НКВД зробило вночі облаву в селі Поториця, де з готовими списками ходили по хатах та забирали наших людей. Багато не застали вдома. Арештували 4 молодших, яких відвезли до Сокаля.

Подібні арешти хотіли зробити вони цього самого дня в Переспі, де одначе це їм не вдалося і там нікого не забрали.

* У тексті: Терebinь

Дня 23.7.44 один наш чоловік з села Переспа найшов на 2 червоноармійців в саді. Одного з них застрілив, а другий кинувся на нього. Почали борікатися, при чому другий теж зістав ранений, а бойовик втік, лишаючи кріса.

Дня 23.7.44 приїхало НКВД до Бобятини та хотіли арештувати Демчука, в якого знайшли літературу. Питали за Енейом, як найстаршими бандерівцем, Харченком, Сірком і всіма поліцистами. Нікого з них не застали. Арештували одного неорганізованого чоловіка, в якого спав Харченко. По кількох днях його звільнили. Люди говорили, що їх всипали совітки, до яких заходило НКВД.

Дня 25.7.44 НКВД арештувало в Ільковичах батька команданта куца і по 3 днях пустили. Питали скільки в селі бандерівців, послуговуючись при допитах звірськими терористичними методами.

Дня 26.7.44 ходили енкаведисти в Горбкові за підозрілими людьми, але нікого не найшли.

Того самого дня арештували вони бувшого громадського голову та по кількох днях звільнили. Він зараз вибрався зі села. Того самого дня та ще й на слідуючий день рабували село.

Дня 2.8.44 НКВД арештувало в Корчині 10 людей. Між ними станичного та господарчого. Ці люди не хотіли йти до самооборонних кушів. Прізвища арештованих: Шульган Яків, Покотило Богдан, три Кончуки, чотири Шульгани та Мельничук Настя.

Дня 2.8.44 самооборонний куц Спасів, що нічю стаціонував в Первятичах, увійшов в бій з більшовиками, у висліді якого вбито більшовицького капітана-жида, одного лейтенанта та залапано 5 ЧА-рмійців. Всіх залапаних нагодували хлібом, салом, дали папіросів і звільнили. Бійці по повороті до села казали, що бандерівці не б'ють їх оружжям, а хлібом і салом. На другий день приїхало більше війська тої самої частини, заарештували 25 людей, з яких 20 зараз звільнили, 5 забрали зі собою, але й цих пустили, кажучи на дорогу: "Ми пускаємо вас, бо ви не вбили наших бійців. Якщо б цю справу просліджувало НКВД, то ані один з вас не вернувся б".

Дня 5.8.44 вечером боївка СБ забрала на Вільці Поторицькій магазин збруї. Два більшовики, що стерегли цього магазину, зголосили до Сокаля, що їм бандерівці забрали збрую. Їм відповіли: "Добре, що вас там не побили".

Дня 8.8.44 на Вільку П[оторицьку] приїхав голова райвиконкому, щоб назначити там голову сільради. Люди не зійшлися, а повтікали в ліс.

Дня 4.8.44 відбувся на Поториці мітінг, на якому закликали, щоб люди виходили з лісів, а кара буде подарована.

Дня 10.8.44 НКВД вело слідство в Романівці в справі забитих 2 поляків.

Дня 8.8.44 НКВД разом з ЧА-рмійцями робили облаву на куш Стенятин. Вечером робили ревізію в селі. Другого дня рано почали облаву по полях зі сторони Перетік–Скоморохи на Стенятин. Залапано 45 людей, а між ними бойовиків зі самооборонного куща. 5 бойовиків залапаних гнало 12 енкаведистів.

З початком серпня [19]44 р. приїхали до Сільця і Пархача українці з Київщини і Винниччини до копання окопів здовж Буга і Рати. Говорять, що їх більшовики забрали силою, та просять, щоб їх хтось освободив.

В Мостах Великих на мітингу говорив голова РВК: “Ми знаємо все. Ваші люди в лісі. Голови сільрад ходять до них радитись, що мають робити. Це добре, що вони вишколюються, але мусять вони йти до ЧА. Коли не підуть – не дістануть горожанських прав та будуть волочитися як вовки по лісі”.

11.8.44 куш Розджалів і Волиця Комарева разом з боївкою СБ звели бій з більшовиками, які там робили облаву, у висліді якого зістав убитий командант СБ Марко. Кущі відступили в ліс. Частина бойовиків розбіглася додому.

12.8.44 більшовики спалили хату Склянки на Лісових за це, що перетримував бандерівців. Господаря забили, а батька забрали зі собою.

12.8.44 більшовики забили раненого, якого везли до лікаря. Фірмана також убили, а дівчину зв'язкову забрали зі собою.

Дня 16.7.44 між Немиліном а Хмільном, пов. Радехів, осів совітський штурмовий літак з причини пошкодження мотору. Летун був ранений і тому находячи[й]ся там старшина добив його. Коли ж наші селяни хотіли старшину роззброїти, він прогнав їх пістолем, аж надійшов один з боївки та вбив його з МП, бо той не хотів здатися. З літака забрано 2 радіоапарати, 2 арматки, 1 скоростріл.

Дня 19.7.44 в селі Кузьня коло Кам'янки більшовики зловили др. Буревія – пропагандиста цього терену. При ньому найшли пропагандивну літературу. По здемаскуванні задемонстрував він в героїчний спосіб свою приналежність до ОУН словами: “Я член ОУН, працюю за нашу ідею. Нас є багато і ми знищимо Совітський Союз, а Сталіна повісимо”. Його відпровадили в напрямі Львова.

Дня 19.7.44 в Хмільні пов. Радехів арештувало НКВД на донос поляка Сморгуна Константина – бувшого команданта укр. поліції. На допитах питали його про протижидівську акцію, за протипольську роботу, закидали співпрацю з Гестапом, а остан-

ньо тортурують за зв'язок з ОУН. Він сидить на НКВД в Лопатині. Крім нього, в тому ж НКВД сидить зараз ще 26 людей з інших теренів та 4 з Радехівщини.

В днях 22 і 23.7.44 полька з Полового передала в руки червоноармійця одну курієрку з округи. Її відвіз той до НКВД в Кристинополі, а звідси пустили її, бо не мали жодних компромітуючих матеріалів.

Дня 24.7.44 арештувало НКВД повітового курієра Бажана, якого здемаскував поляк Твардовский, що зараз працює на НКВД.

З сіл Хмільна, Оплицька, Оглядівського Монастиря і Топорова перша совітська лінія забрала зі собою громадських голів. Що з ними сталося – невідомо.

Дня 26.7.44 в Лопатині, Кривому і Дмитрові закатерувало коло 2 тисячі совітських старшин. В часі політичної дискусії між ними один старший лейтенант убив підполковника. Убивник мабуть власівець.

Дня 30.7.44 в Дмитрові згинув в таємничий спосіб один совітський генерал. Убивник невідомий.

Дня 30.7.44 вночі привезли на НКВД в Оглядові 60 людей з Равщини. Їх тортурували через 5 днів і відвезли автами через Лопатин на Берестечко.

Дня 1.8.44 в Лопатині згинув з невідомої руки совітський майор. З тої причини було острє поготівля і придержувано проходжих мужчин. Між тими переловлено 3 з СС д[ивізії] “Г[аличина]” і розстріляно.

Дня 2.8.44 2 наших бойовиків зліквідували в Оглядові одного енкаведиста.

Дня 4.8.44 самооборонний відділ в Трійці зліквідував 2 сексотів, українця і поляка, а одного з НКВД ранив.

Того ж дня в Топорові зліквідовано одного енкаведиста, а в Адамах – поляка, бувшого директора школи, який скривався в часі акції.

Дня 8.8.44 самооборонний відділ перевів акції на сексотів в селі Кустин. Повішено бувшого голову сільради, що в 1941 р. утік з Червоною Армією, а тепер вернув. Його повішено з допискою: “За зраду Української Нації. Так буде всім сексотам”. Того ж дня зліквідували одного поляка, що останньо вернув, а українському селянинові за це, що скривав його, вложено 25 буків. Інших 5 анархістично настроєних укр. селян покарано по 25 буків.

Дня 12.8.44 2 членів самооборони розоружили 2 совітів, що проводили транспортне авто, і забрали 22 пари англійського

білля, сухарі та прибори до авта. Совітів звільнено з пропагандивних взглядів.

Дня 11.8.44 один самооборонний куц взяв в полон 3 з ЧА мужчин та 5 жінок-санітарок. Їх передано окружному пропагандистові. По перевірненні їх персоналії та обзнайомленні з нашою програмою всіх їх випущено з пропагандивних взглядів (спеціальний звіт в цій справі перешлеться осібно).

Дня 14.8.44 в Нестаничах 3 з НКВД смертельно пострілили одного селянина та сказали, що це зробили бандерівці.

Дня 15.8.44 в Павлові пов. Радехів, НКВД арештувало 3 дівчині (станичну, розвідчу і господарчу).

Дня 16.8.44 3 Холойова до Нестанич приїхало 36 совітських партизан. В погоні за людьми вбили одного селянина, а двох ранили. Порабували дещо в селі і від'їхали.

Того ж дня в Тоболові перевели совіти обלאву на людей та перепровадили кілька ревізій.

В зв'язку з приїздом военкомату до Лопатина мабуть за його вказівками переведено цілий ряд обלאв за людьми до ЧА в таких селах:

Станиславчик – зловлено до 30 осіб.

Монастирок Брідський – не зловлено нікого.

Лопатин – зловлено до 40 осіб.

В селі Оплицько не зловлено нікого, лише ранили в погоні одного господаря.

Слава Україні! Героям Слава!

/Черник/

Постій, дня 17.8.1944 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 154, арк. 45-46. Оригінал.

№ 165
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПОКАРАННЯ МАРОДЕРА

17 листопада 1944 р.

“Альпи”

Постій, 17.11.44

ЗВІТ ЗГОЛОШЕННЯ

Дня 16.11.44 о год. 24-ій покарано смертю через повішення дезертира з УПА Шостака Миколу з с. Кустин.

Вищезгаданий Шостак Микола, літ 22, зістав змобілізований до УПА дня 24.8.44 і перебував в сотні Грішного. Дня 24.9.44 втік зі сотні з повним вирядом і з крісом та почав на власну руку переводити різні грабунки на громадянах на conto нашого Революційного Руху. В тім часі в селі Кустин пограбував багато різних речей, до котрих, помимо набіглих свідків, не хотів признатися.

Дня 16.11.44 грабівник Шостак в присутності членів пов. пров. зістав зліквідований.

Тер[еновий] пров.

/-/ Зуб

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 63, арк. 174. Копія.

№ 166
ВІСТІ З РАДЕХІВСЬКОГО ПОВІТУ ПРО
ВІЙСЬКОВИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 11 грудня 1944 р.]

Радехівщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за час від 28.XI–14.XII.1944 р.

Дня 28.XI*.44 в Лопатині відбувся мітинг для поляків, на якому говорив якийсь польський делегат з Бродів, щоби всі поляки виїзджали в Польщу, поки ще є час. Поляки запротестували, що абсолютно звідси не виїдуть.

Дня 28.XI.44 більший відділ більшовиків перевів облогу на такі села: Ордів, Бишів, Забава, Збоїска і Торки, перешукуючи

* У тексті: 28.XII

ці села. В селі Забава в одного господаря на стриху знайшли 3 людей, членів СКВ, яких з місця більшовики розстріляли. Рівно ж заарештували дві жінки, яких по кількох днях звільнили.

Дня 29.XI.44 вечером в Топорові переходило кілька боєвиків з СКВ, де по дорозі стрінулися з польською міліцією, у висліді чого поляки відкрили вогонь по наших людях. Члени СКВ заняли боєве становище, кинули дві гранати і відповіли вогнем із крісів. Між польською міліцією почалась паніка і вони почали втікати. У висліді бою було двох ранених зі сторони польської міліції, з нашої сторони втрач не має.

Дня 30.XI.44 червоні зробили облаву на села Ордів, Бишів, Збоїська. На Збоїських в господаря знайшли бункер, в якому було 4 мужчин, які, побачивши більшовиків, почали відстрілюватися, але більшовики закидали їх гранатами, де 3 з них остало вбитих, а один тяжко ранений. Раненого більшовики забрали. В тому ж селі арештували ще кількох мужчин (7) старших і арештували одну жінку, яких відставили до Радехова. Зліквідували рівно ж дві господарки. В с. Ордові злапали 6 мужчин, яких рівно ж забрали до Радехова.

Дня 29.XI.44 р. більшовики робили облаву на с. Бабичі. Під час облави одного мужчину вбили, а одного ранили.

Дня 30.XI.44 р. 3 більшовиків з леговища Ганунин прийшли до с. Павлова за горілкою. В підхмеленому стані пішли до одної господині, яка почала від них втікати. Більшовик почав за нею стріляти і ранив її в руку. Жінка впала непритомна на землю. Тоді більшовики взяли цю жінку, занесли під стирту соломи і там знасилували її. Коли вертали на леговище, то почали стріляти до стійок на леговищі. Ці відкрили по них вогонь, один з них остав ранений, а один вбитий. На другий день старшини того леговища списали протокол зраненої жінки і сказали, що більше їх стрільці до села не прийдуть.

Дня 1.XII.44 р. відділ УПА злапав двох НКВД-истів, перебралих на цивільне, біля с. Смержева.

Дня 1.XII.44 р. більшовики в силі около 500 бійців зробили облаву на сс. Титев[ч]ичі, Пиратин. Ці села обступили вночі і раненько почали перешуки. В с. Титевчичах зловили одного свідомого українця і кілька громадян. В с. Ператині злапали 7 громадян. Зловлених відставили до Радехова. Ревізії і розшуки були сильні. Перешукували по два-три рази одні і ті самі будинки.

Вночі з 2–3.XII.44 р. на присілку с. Дмитрова Терпіння, де є побудоване леговище, виникла коло год. 23-ої сильна стрілянина, яка тривала 2 години. На другий день привезли льотчики

до с. Криве на місце свого постою 5 вбитих бійців-льотчиків, при чому говорили, що “бандерівці” напали на летовище, але ми їх відбили і залапали 300 в полон. Пізніше виявилось, що цієї ночі переходили туди совітські дезертири з ЧА озброєні і що це власне вони попали на охоронні стежі летовища і звели з ними двогодинний бій.

Дня 2.XII.44 р. більшовики втретє зробили облаву на сс. Ордів, Бишів, Забава, Торки. В с. Ордові арештували дві жінки, які по кількох днях звільнили. Того самого дня в с. Бишеві залапали більшовики 28 людей (старших громадян) і 3 парашутистів, які почали відстрілюватись. Більшовики запалили стодолу, де двох парашутистів в вогні згоріли, а один почав втікати, та його стрілами вбили. Всіх залапаних завезли до Радехова.

Цього самого дня більшовики почали облаву на с. Обортів і Тоболів. При перешуках знайшли один бункер, але порожний.

Дня 3.XII війська НКВД перевели облаву на 4 присілки Топорова. Під час облави не зловили нікого. По облаві виїхали в терен Золочівщини, де звели бій з відділами УПА. У висліді бою багато вбитих зі сторони більшовиків.

Дня 4.XII війська НКВД з Радехова і Лопатина в силі коло 700 людей перевели акцію на с. Немилів. Під час акції зривали і розкидали печі, вибивали вікна, зривали підлоги, викидали сіно і солому зі stodil, у землі шукали криївок. З більшовиками був один парашутист, який був скинутий з нім. літака в тих околицях. Він сказав, де йому давали їсти, більшовики ті родини сильно зрабували. Під час акції зловили 12 мужчин з Немилова, а 20 з сусідних сіл, яких звільнили. Це були робітники-лісоруби. Зловлених мужчин під час акції зі с. Немилова вивезли до Радехова.

Дня 4.XII більшовики перевели акцію на с. Середпільці, віддалене від Немилова на 3 км. В тім селі акція не була така сильна, як в Немілові, так що в селі можна було добре скритись. Під час тої акції більшовики вбили [...] особі, що втікали з того села.

Дня 6.XII більшовики перевели облаву на присілки Топорова, де зловили [...] -ох мужчин, які працювали на більшовицькій роботі, як гаєві і заготовщики. Двох гаєвих звільнили, а 3 задержали.

Дня 6.XII.44 р. НКВД з Буська приїхало до с. Чаниш, де розкидали могилу, насипану в честь поляглих за волю України. Опісля зробили мітінг, на якому заявили, що заберуть ті родини, що члени їх не зголосилися до ЧА. Арештували того дня голову сільради за невиконання їхніх наказів та за недопильнування, хто направив розкинену могилу і хто розкинув лист до Йоськи Сталіна. Цього голову забрали до Буська, а на його місце вибрали іншого.

Дня 7.XII.44 р. більшовики в силі около 80 людей перевели розшуки в с. Нивиці. В селі стояв відділ Наливайка, з яким більшовики звели бій. У висліді по стороні більшовиків – 3 вбитих і кількох ранених, по стороні УПА – 2 вбитих, а 2 легко ранених. На другий день більшовики перевели акцію на те село в більшій силі. Під час акції зловили 9 старших мужчин. Залапали 3 призовників і порабували селян.

Дня 9.XII.44 р. більшовики перевели акцію на м. Лопатин, де перешукали всі присілки і передмістя Лопатина. Під час перешуків нікого не зловили.

Дня 11.XII.44 р. більшовики в числі около 40 бійців робили ревізії і розшуки в с. Руденко. Під час акції вбили одного громадянина, який під час акції втік з села. Того самого дня перевели облаву в м. Радехові, де ловили мужчин без різниці їх віку.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 151-152. Копія.

№ 167
ВІСТІ З СОКАЛЬСЬКО–РАДЕХІВСЬКОГО
НАДРАЙОНУ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ
ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН

[Не раніше 10 січня 1945 р.]

Терен: Сокальсько–Радехівський

ТЕРЕНОВІ ВІСТКИ
за час від 10.XI.44 р. – 10.I.1945 р.

Дня 9.XII.44 р. НКВД з Бродів в силі 15 осіб арештувало в с. Монастир Брідський 3 дівчині. Арештованих забрали до Бродів. По дорозі в лісі СКВ в числі 6 людей відбив арештованих. Під час бою більшовики ранили легко одну дівчину. По стороні більшовиків двох вбитих. СКВ втрат немає.

Дня 17.XII.44 р. СКВ в числі двох роїв зробив засідку на повертаючих з акції більшовиків, котрі переводили акцію в с. Оглядів. По дорозі більшовики в'їхали на нашу заставу. Більшовики,

заскочені несподіваним наскоком СКВ, розбіглись, залишаючи на полі бою 23 вбитих. З відділу СКВ втрат не було.

Дня 20.XII.44 р. 5 НКВД-истів перебрали за жінки, перевозило важну пошту з Радехова до Лопатина. 5 членів СКВ зробили на них засідку. Ранили двох НКВД-истів і пошту забрали.

Дня 23.XII.44 р. більшовики несподівано наскочили на кольонію коло села Тетевчич, на котрій кватерував відділ СКВ. Більшовики почали обстрілювати людей, які втікали з хатів. Впало 7 людей. Між ними пров. куца зі своїми референтами. Вбитих більшовики ограбили, а трупів лишили на побоєвищі. Цього самого дня відділ СК в числі одного роя зробив засідку на вертаючих з Топорова до Лопатина 12 істребітелів, між якими був начальник райзаготвідділу. У висліді бою вбито 7 більшовиків, а двох тяжко ранені. Між вбитими є також [начальник] райзаготвідділу Могила. В бою здобуто: 5 крісів, 2 пістолі і деякі речі з одежі. Наших втрат не було.

Дня 23.XII.44 р. рій АБ і рій СКВ зробив засідку в лісі коло Радехова на більшовиків, які мали перевозити в'язнів з Лопатина до Радехова. Ще перед транспортуванням в'язнів стрінувся відділ з більшовицькою заставою, яка рівно ж йшла до цього ліса. Між ними вив'язався бій. У висліді бою більшовики остали розбиті. Втрати по стороні червоних 12 вбитих, по нашій стороні 1 легко ранений.

Дня 24.XII.44 р. коло с. Дмитрів стійковий з СКВ задержав двох невідомих мужчин, які зачали втікати. Було це ранком. Стійковий вистрілив за ними два рази. Як виказалось пізніше була це більшовицька розвідка.

Дня 26.XII.44 р. відділ СКВ перевів чистку в м. Топорові. Підмінував будинок, де кватерував відділ НКВД, висаджуючи їх в повітря. Також спалив будинки, де кватерував істребітельний батальон. Істребітельний батальон остав цілком розбитий. Рівночасно згаданий відділ очистив дану місцевість від сексотів.

Дня 3.I.45 р. 3 членів СКВ зробили засідку на переїзджаючих 4 НКВД-истів, яких в бою знищили. Між вбитими впав жертвою старший лейтенант НКГБ Вішньовський (поляк).

Дня 4.I.45 р. в с. Бабиці хтось зліквідував одного НКВД-иста, який, вдаючи дезертира з ЧА, зайшов до села на розвідку.

Дня 10.I.45 р. в с. Холоєв зліквідовано НКВД-иста Кота з Холоєва. Згаданий походив з Холоєва, який постійно їздив на сусідні села в справі арештування свідомих українських родин.

Дня 4.I.45 р. СКВ зробив засідку на червоних, в якій вбито заступника райпарткому з Мостів Великих. В акції здобуто 1 десятизарядку, 1 "Токар" (пістоль), 3 "Диски" до дехтяра і одна пара упряжі.

Дня 5.1.45 р. під час облави на с. Копитів (Сокаль) знайшли більшовики два магазини збіжжя. СКВ зробив засідку на більшовиків, які вертали з облави, де вбито начальника НКВД і НКГБ та 8 істребітелів. Здобуто: 1 скоростріл, 2 фінки, 1 ППШ і 5 крісів. Збіжжя забрано назад. Втрати власні – жодні.

Постій, 1945 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 79, арк. 169. Копія.

SUMMARY

Chapter Four contains informational documents on the OUN structures in the L'viv region, which cover the period from September 1943 to July 1946. The documents are thematically divided into four subsections (Nos. 102-167).

The first subsection is comprised of OUN documents from L'viv oblast and L'viv krai (territory), covering the period from 17 October 1943 to July 1946 (Nos. 102-144). The majority are general information items and news about the military and sociopolitical situation in the territory (Nos. 102-104, 108, 115, 121-122, 125-144). Several extraordinary reports and announcements illustrate a number of events (Nos. 105-107, 109-114, 116-120, 123-124).

The second subsection contains documents from the Horodok (L'viv) OUN okruha, which cover the period from 13 September 1944 to 23 January 1945 (Nos. 145-148). They contain news from Bibrka County about the military and sociopolitical situation (Nos. 146-148). One extraordinary report describes the course of a huge dragnet operation by Soviet military subunits in the Mykolaiv forests (No. 145).

The third subsection contains documents from the Rava-Rus'ka OUN okruha covering the period from 27 April 1944 to 14 April 1945 (Nos. 149-156). The majority of these documents are general news items about the military and sociopolitical situation in the okruha (Nos. 150-153, 155). The rest consist of separate information items and announcements (Nos. 149, 154, 156).

The final, fourth, subsection consists of documents from the Sokal' OUN okruha covering the period from 1 March 1944 to January 1945 (Nos. 157-167). Most are general news items about the sociopolitical and military situation in the okruha, the Sokal'-Radekhiv nadraion, and Radekhiv County (Nos. 157-164, 166-167). One document (No. 165) contains information about the punishment meted out to a looter.

Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 1/44.

Про хід рейду більшовицьких партизанів /.

5-6.11.44 група більшовицьких партизанів, в числі якого 4000 осіб, провела рейд в терену Волани через Герасівшину, под Усманшину і перейшла в Равську околицю. Дня 10-11.11. знищили залізничну лінію Львів-Рава Руська і перейшли Яворівським лісом в Яворівшину, забравши свої марши проєкт /ширину 18-30 км. /.

Партизани на терен Яворівщини рейдували через такі місця роски Ішениця, Верешня, Курниці, Бродівці, Вербиля, Ніч в Стрий /побі д Яворів /, Веплош, Досеминя, М.повець, Негачів, Гука, Вілька Руська зова, наконично, Поруденко, Лобяні, Моряні, Серні, Бушів і в дні 15.11.передні стаді доходили до с.Раїзарівці /Самбірщина /.

Рейдували по сгаданому терені в дні 12-13.11. висадили десантну, в якій 4-х дні зацікавлені урядовці - німці /в Клепарівській станції /- на лінії Жовтва-Рава Руська. Жолді: стинуло трьох німців і один ранений. Комунікація на цілій лінії перервана, майже від 10.11.

Одночасно в селі Вербиля оgrabили священника, солтиса /поліція втекла/, знищили всі урядові документи - жорст в людей не було, крім одного німця. В с.Саварові /13.11 / оgrabили шість цілих п'ятикласки в місцевому священика. Оgrabили оgrabили, знищили оgrabили програт Кошованиця і Гелетри та вєбрали всі особі Грєбу.

Людє гребують лігєшадити, вивать телефони, урядові приміщення /селян менше боявуть укр. поліцїстів, вїзів і жидє до служби "Германові", а також вивитують за "Бандароцями" /мають списки людей - головно нім. секторів /.

Узбросні в кїрас, доляжє армія, дїхєрова, револьєри, гранати і полєві гармати /ок. 70 шт. /, саунїці мають доволї - майже не щадять.

Людє своїм вєсамі і сєням, а також с відділи кавалерїї, /одна третя вєгадного чєла-є жїни і підлітки, озаннїх около 50 осіб /.

Слїдєно вєснаєні, бєснї рівень жєснї, вєть жєснєр, спїляє по хатєх і чутєся досить гєвно.

Національний склад рішнїй /мєстадї, жиди, українці /, Комендний склад - жєснєр. Слїдї в унїформі німєцькї, совїтськї, укр. поліції, а також і цивїльнїх. Одїнїя і обудтя майже добре. Харчуютєся гребованнєм /лігєшадити, коопєративнї, мєкєчєрнї /.

Рєкєлєють свої лєтєчки, лєсуни і пропєгєдєть сєред сєлян скєрїй прїхїд Черв. Армії.

Нїмці /поліції / з нежїтєя ставїть малїй спрїтив. Прєбували їх задержали на лінії Яворів-Некєрїв, але безуспїшно, а нємєно в околїях Букова - Сернє зєвнї в партизанамєх бїй, однак не рішєльнїй. Нїмці боятьєя їти в лїс тїльнї обєзрївають владєкє.

З 13-14.11. партизани зївнїлиєся в лїсах Буков-Сєкєли - Чернєва-Мєлїшєв і тут зївнїлиєся на стєцієнуваннє. Мєла група /скєл. 200 осіб / прєправїлєся чєрєз вїєстєрадє в скєлїці Лєцькєй Волї. На тєму відївнїку висадили два поїздї і свєдєли польськє коєсїє Мєрїєнєку /кєлє Лєцькєй Волї / 15.11. в с.Буковї вєбрали 50 конєй і 6 вєзїв /не вїзївали /, оgrabили коопєративу і зївнїлєвєдї читальнє. В цєй час в Чернїєві рєсєброїли і обєамундурували укр. поліціє, пуєтївшє поліцієв гєлїни; вїзївали за націоналістамє.

Вїд 14.11. нїмці /кєндєрєорїя і пуєкполїціє - коєнїрїв- вєрмєхтє не було обєсєдєли тєкі сєлє: Мєлїєкє, Буков, Нєкєсїєлї і частину Лївєвєчї; обєзрївають лїє, але в сєвєртьїй бїй не влєдєтьєя. Пємїтєно сєред нїх стрєшнє панїку, Зєлїєнїєтє нєї лінії Прємїєшєль - Лє вївєє налаєдєнє /поїзд доїзєдєє до с.Вїшнї /.

Група, до прєправїлєся на другє сторону артєстєрадї /Прємїєшєль-Лєвїє / прєбрєла чєрєз тєкі сєлє: Кєнєць, Рєвїчї, Лїтєнї, Мєчєрєдї, Бєсєнїчї, Гусєкї і в днї 10.11. вєчєрєм дохєдїли дох Пєтєрєкї до с. Гайєвєрєвїчї /Самбїрщина /.

В сєтанїєсьмє часї вєзїєлє в сєбєє лєох укр. поліцієстїєв, ає уїєх їнїєх сєлєх тїльнєх грєбїєлї /лєтєкє / в Рєвїчєх і Стрєнїці, Прєм. /спїєдїлє вїлькє гєспєдарї і залїєвнїєчє стєкїєнїє.

До нєсєдєннєя вїдєкєютьєя вєдїєчєно, вєтємїєтьє пємїтєно мєстєтьєся на полєях /вєкєлє вїльєснїє, вїєлєютьє лїєстїєчї /.

По сєтанїєсьмє вїдєдєлєннєм зєвєдєно, до партизан /стєцієнуєчї в Буковськєх лїсах / прєбуєютьє свої вєрємїє стєдї в нєпрємї с. Губїєно, є конїє не стєдєтьєсьє то вєбудєтє прєдєчєтїєтьєє і Яворівшїну, є цілєю їє вїєдїєлїє, вєдїєлїєчїє лїєвїєчїє.

Пєстїєй, 16. 11. 1944 р. год. 12 днєя.

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ

В мій терен перейшов курінь УПА. Стаціонував в с. Черниця /Брідщина/. Там були німаки і в п'яному стані почали стріляти до наших. Наші їх розбороили і старшину ранили. Пізніше перев'язали рану і відставили до вродів з відповідним листом. Потім німці приїхали до Курінного до с. Черниці. На авті мали білу керуговку. Почались переговори, які вів зв'язковий старшина. Договорились, що ні німці не будуть стріляти до УПА, ні УПА до німців. Німці запропонували, щоб цей курінь заняв Підкамінь і хоронив ці терени перед Бандами, бо стаціонує там війська відіслали на поблиський фронт. Курінний на це погодився. Устійнено клички, щоб взаїмно не стрілялись. В переговорах курінний домагався зброї і пославив контингент: 10 максимів, 20 кулеметів, 1500 крісів, 15 мінометів легких, 4 тяжких, 100 фінок, 20 пістолів, 2 гарматки, 10 далековидів і карти. Німаки зараз видали 200 крісів, 2 міномети, 6 максимів, 20 лент, 2 легкі кулемети, 12 дисків, 22000 амуніції, карти. Той курінний видів лише 2 четі. Решта вкривається, лише німцями показав місце постю, одначе і втім місці людей всіх не тримає. Німаки зазначили, що вони зброї не можуть видати, бо її не мають під рукою. Далше німці сказали, що будуть забирати зі собою всіх молодих мужчин. Зараз їх використовують на старім російським кордоні до копання окопів. Курінний цьому спротивився, а німці погодилися не брати до роботи мужчин. Їх хоче цей курінний змобілізувати до своїх відділів. Цю політику веде генерал Бридман. Якщо наших арештували б, то треба признатися, що з укр. партизан і покликаться на генерала і курінного то німці випускають. Були вже випадки, що таким способом випустили 3 стрільців і 2 зв'язкових.

Німці в двох повітах :Золочів і Броди заборонили укр. поліції та всім своїм частинам зачинати наші відділи та стріляти до них, якщо вони проходять. Німці у всіх місцевостях домагаються зв'язків з командирами УПА та ОУН.

Курінь цей ребув на польські села акцію. Німці дали нашим до розпоряджености 4 гарматки і танкетку. В цій акції курінь поповнив нетакт. Вистрілявши поляків 300 чоловік. В тім теж жінок. Далше наші зробили акцію на монастир в Підкамінні, де було 700 поляків з Велині. Одначе вони втекли ніччю. Вбите 150 поляків. Німці до цієї акції хотіли нашим дати до розпоряджености літаки і дві сотні німаків. Курінний відмовив. В монастирі здобули великі запаси харчів, аптеку та багато іншого майна.

14.III. 1944.

Надзвичайний звіт про дії УПА на Брідщині. 14 березня 1944 р.

ПРОТОКОЛ

в справі спалення села Шпиколоси (пов. Золочів).

164

Дня 18. квітня о год. 7.30 рано, приїхали до села Шпиколоси 60 німців зондердінств-фольксдойчерів - 55, штурманствів поляків в Волині - 70, разом було 185 осіб. Щедмані - це поляки з довколишніх сіл, які з ортскомандантом в Золочева творять польську поліцію в Золочеві.

Як приїхали під село Шпиколоси, командант цієї експедиції - убрани по цивільному, розділив групу на три часті, які оточили село, та пригрізок Бучину. По дорозі німці стріляли всіх стрічних людей. Обхопивши село, німці почали знаняти всіх людей в одно місце, які передчасно не втікли з села. Втікаючих стріляли. Зігнаних в одно місце людей почали сортувати окремо поляків, окремо українців. Старців і дітей випустили, а в молодих і всередньому віці жінок та мужчин заладували на авта та відвели до Золочева. Обрабивши село, поляки підпалювали українські хати, оминаючи польські.

Підчас акції згинуло: мужчин 22 /в тому 12 задушилися від диму/, жінок 1, дітей 5. Крім того в богато вбитих по лісах та дебрах, яких ще досі не віднашли.

До Золочева на замок забрано: мужчин поверк 70, жінок та дітей 65.

Спалили 190 господарств, а ушкоджених 30.

Після відїзду зі села Шпиколоси, німці обстріляли запальними кулями село Ремезівці, де згоріло 24 господарства.

Дня 19. квітня приїхали до села Шпиколос ще раз німці в числі 30 осіб, і командант цього відділу виголосив до людей промову, в якій сказав: " якщо б в селі, або в околиці згинув один поляк, то вони винищать за це всіх, до одной душі українців, крім того розстріляють всіх, які на замку в Золочеві! /забрані підчас акції/.

Даліше казали привести собі 4 свині, 100 курей, 300 яць, 5 кг. масла. Забравши це все відїхали.

Зі забраними людьми в Золочеві обходяться дуже брутально. Нікого до них не пускають, беруть на слідства, де сильно їх побивають. В вже кілька побитих на смерть.

Жінок насилують поляки, які їх стережуть. Сараз в селі Шпиколоси урядув солтис поляк зі Золочева. Всякі місцеві поляки ходять явно зі зброєю.

Ціла ця акція - це вислід доносів на та інтриг поляків, як також вислід співпраці поляків з німцями.

Дня 16 квітня зі Шпиколос пішло до Золочева двох поляків, які опісля привели німців. В Золочеві говорять німці, що село спалено за це, що місцеві люди пережовували в селі бандитів, та за це саме подібна доля стріне села: Ремезівці, Жуків і Жешків.

Слід згадати, що підчас і перед акцією в цьому селі не сидів ані один з УПА, ані жадна боївка, як також ніхто з підпільників - мужчин. До німців ніхто не стріляв. Руїнувати село почали самі без жодних причин.

Постій, 7.V.1944 р.

**РОЗДІЛ V.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-
МОБІЛІЗАЦІЙНА (ВІЙСЬКОВА)
РЕФЕРЕНТУРА ОУН
НА ЛЬВІВЩИНІ**

№ 168-169
ГОРОДОЦЬКА (ЛЬВІВСЬКА) ОКРУГА

14 липня – 23 листопада 1944 р.

№ 168
РОЗПОРЯДЖЕННЯ ОКРУЖНОГО ПРОВОДУ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МОБІЛІЗАЦІЙНИМ РЕФЕРЕНТАМ

[не пізніше 7 жовтня 1944 р.]

ТЕРЕНОВИМ ПРОВІДНИКАМ ТА ОРГМОБАМ ДО ВИКОНАННЯ

I. Теренові провідники звернуть більшу увагу на військові справи в своїх теренах. Оргмоби займаються своєю властивою роботою, це є організацією та мобілізацією нових відділів УПА та самооборонних кущів, як також працею цих останніх.

Оргмоби охоплюють своєю працею цілість справ в своєму терені.

II. Опанувати та упорядкувати всі самочинно створені відділи, організувати нові відділи УПА до максимум. Не допустити до діяння анархістичних відділів, як також, з другого боку, охоронити перед анархією всіх українців, які упилися поза рявцями легального життя.

III. Подбати про військовий вишкіл всіх тих, що ухилилися від мобілізації до ЧА, а з браку зброї не можуть бути під теперішню пору включені [в] ряди УПА, а саме в цей спосіб, що командири самооборонних кущів переведуть окремий вишкіл цих людей, не включаючи їх в склад самооборонних кущів.

IV. Оргмоби з хвилиною передання змобілізованих людей до УПА втрачають до них всякі компетенції.

V. У відношенні до самооборонних кущів теренові провідники і оргмоби залишаються у повних компетенціях.

VI. Теренові провідники працюють у тісній співпраці з командирами відділів УПА, що стаціонують в їхньому терені та подбають про харчеве забезпечення.

VII. Теренові провідники відповідальні, щоб командири і стрільці знали свої обов'язки та були ознайомлені з напрямними та інструкціями проводу та згідно з цими інструкціями діяли.

VIII. Теренові провідники та оргмоби переведуть та перешлють точний виказ стану зброї, виряду, амоніції та їхнього вжиткового стану.

IX. Скасувати всяке приватне посідання зброї!!!

X. Командири кущів приступлять негайно до магазинування харчів з метою повного харчового забезпечення до місяця серпня 1945 р. (інструкцію про спосіб магазинування та консервування залучую).

XI. Звернути пильну увагу на скорий та інтензивний військовий вишкіл, в якому головно узгляднити підготовку до партизанського діяння.

XII. Теренові провідники подбають про виховання політ. підготовку самооборонних кущів.

XIII. Строго заборонити вживання стаєних висловів при військових вишколах.

XIV. Оргмоби та підлеглі їм самооборонні кущі негайно перешлють звіти про дотеперішню діяльність на пункт 222. Крім того, що місяця кожного 30 числа пересилають звіти про діяльність продовж місяця, як рівно ж надзвичайні звіти про бої, сутички до 48 годин від інциденту.

Постій, дня 1944 р.*

Слава Україні! – Героям Слава!

/Майський/

/Савич/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 62, арк. 81. Оригінал.¹

¹ Подібний текст: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 3, арк. 26.

* Подібний текст за підписом членів Ходорівського повітового проводу "Горбового" і "Леська" датований 7.10.1944 р.

№ 169
ЗВІТ ОКРУЖНОГО ОРГАНІЗАЦІЙНО-
МОБІЛІЗАЦІЙНОГО РЕФЕРЕНТА
ПРО ФОРМУВАННЯ ВІДДІЛІВ УПА

23 листопада 1944 р.

ДРУЖЕ КОМАНДИР!

Я зорганізував вже дві сотні. Одна сотня була Яра, який був як сотенний, але через те, що все було непорозуміння між стрільцями та ним і як сотенним він не міг бути через брак знання військового, рівно ж цивільного. Тому я з тереновим провідником далисьмо до цієї сотні як сотенного “Дира”, а “Яра” забрали до теренової роботи. В тій сотні першій Дира є 110 чоловіка, 12 кулеметів, один гранатомет і стан старшинський та підстаршинський є вповні відповідальний.

Друга сотня “Громового” є 120 чоловіка, 12 скорострілів, з одним гранатометом. Стан старшинський і підстаршинський також добрий. Під зиму рішилисьмо більше сотень не організувати, лише ті дві добре вивінувати, та лише штафеткою повідомляти чи треба може спеціально звітувати на якихось формулярах?

Також зорганізував жандармерію в окрузі як окружну, так повітові. Не звітую тому, бо говорив мені командир Аркас, що подасть мені плян на звіти. Уже минає третій місяць не маю жадних інструкцій – ані від Вас, друже командир, ані від командира Аркаса. Відносно відділів послуговуюся тими інструкціями, що подав мені Тигр. Прошу мені друже командир подати.

- 1) Як звітувати, чи вистарчить лише штафеткою повідомляти.
- 2) Надати інструкції, щодо відділів, їх перебування надалі.

Слава Україні!

Здоровлю Вас друже командир дуже і щиро.

Дня 23/ХІ

/Савич/

Ще одно забув Вас спитати друже командир. Тут до мого терену прибув курінний Град з 60 чоловіками.

Прошу подати мені, що він має робити, кому підпорядковуватися, бо щоби не було отаманії.

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 22, арк. 9, 33. Оригінал.

№ 170
ЗОЛОЧІВСЬКА ОКРУГА

7 грудня 1944 р.

№ 170
ІНСТРУКЦІЯ ОКРУЖНОЇ ЖАНДАРМЕРІЇ
ПРО ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

7 грудня 1944 р.

ІНСТРУКЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЖАНДАРМЕРІЇ

ДЖ (державна жандармерія) стоїть нарівні з СБ, лише має військовий характер. Цікавиться головню справами дезертирства, а в дальшому співпрацює тісно з СБ. Цікавиться справами сексотів в терені, їх віддає до СБ, значить стоїть на сторожі (це СБ) Організації і українського Народу. В терені підпорядкована провідникам військової розвідки. Їй підпорядкована ДЖ відділів УПА. Вона наглядає і контролює варти, проводить контролю лісових і лінійних бльоків розвідки, береже порядку між населенням і провадить на рівні з розвідочною сіткою розвідку в терені. З розвідки подає звіти своїм провідникам розвідчикам.

Сексотів з протоколами передає до СБ. Дуплікат протоколів висилає своїм командирам. Протоколи з дезертирів (і сексотів) передає повітовим провідникам розвідки в оригіналі, дуплікати своїм командирам.

Проробити “Пашні буряки” або “Сад і город” і примірник “Розвідки і контррозвідки”*.

Примітки: поведінка в терені

Строго забороняю членам ДЖ пити горілку, входить у близькі зносини з жінками. При зустрічі з СБ або іншими тереновими провідниками не сміє бути сліпого амбіціонерства, а внутрі сітки фамільярності.

За невиконання інструкції або переступлення наказу в примітці буду примінювати найстрогіші карі.

Постій, 7/ХІІ.1944

/Опора/
скорше Мороз

ГДА СБ України (Львів), спр. П-29828, арк. 70. Оригінал. Рукопис.

* У тексті: примірник розвідки і контррозвідки

№ 171-172
СОКАЛЬСЬКА ОКРУГА

1 травня – 10 червня 1944 р.

№ 171
ЗВІТ ПРО ФОРМУВАННЯ ВІДДІЛІВ УПА

1 травня 1944 р.

“Климівка”

ВІЙСЬКОВИЙ ЗВІТ¹

На терені окр. “Климівка” зорганізовано до сего часу 4 1/2 3/2 1/6 1/13 1/1, з того 2 вже на фронті, а других 2 вже заквартировані в 7/3 1/1 1/2 1/1 біля 2/4 7/6 7/3 1/7 13/10 2/4 5/2 3/2 6/3. В склад 1/2 3/2 1/6 1/13 1/1 входить 180 7/3 10/3 8/1 6/5 2/3.

Других 2 1/2 3/2 1/6 1/13 1/1 є в стані організації. Одна числить вже 83 людей під 2/8 6/1 6/2 5/2 28/33 14/10, а друга 61 під 2/8 6/1 6/2 5/2 28/33 14/10. Незадовго ми доложимо всіх зусиль, щоби їх поставити – зорганізувати в повному складі.

Є під 2/8 6/1 6/2 5/2 28/33 14/10 ще крім того в окр. “Климівка” ПЖ в числі 44 особи, по 11 при кожнім пов.

АБ окр. “Климівка” числить 86 осіб. По 20 осіб при кожнім пов., а 6 осіб при окр. Вона зараз є в терені і переводить акції проти поляк[ів], а також є заангажована до магазинування харчевих запасів.

Наші 3/1 1/1 7/5 8/1 1/1 7/3 2/6 до цього часу не зробили певн[ої] кількості запасу харчів, бо є зараз заангажовані в боротьбі на “другому фронті”.

Зараз є посилена в тому напрямі робота.

Слава Україні!

Постій 1.5.44 р.

/–/ Бурий

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, стр. 8. Копія.

¹ Імовірний варіант з розкодованими частинами тексту:

“Климівка”

ВІЙСЬКОВИЙ ЗВІТ

На терені окр. “Климівка” зорганізовано до сего часу 4 сотні, з того 2 вже на фронті, а других 2 вже закватеровані в лісі біля Куличкова. В склад сотні входить 180 людей.

Других 2 сотні є в стані організації. Одна числить вже 83 людей під зброєю, а друга 61 під зброєю. Незадовго ми доложимо всіх зусиль, щоби їх поставити – зорганізувати в повному складі.

Є під зброєю ще крім того в окр. “Климівка” ПЖ в числі 44 особи, по 11 при кожнім пов.

АБ окр. “Климівка” числить 86 осіб. По 20 осіб при кожнім пов., а 6 осіб при окр. Вона зараз є в терені і переводить акції проти полякі[в], а також є заангажована до магазинування харчевих запасів.

Наші відділи до цього часу не зробили певн[ої] кількості запасу харчів, бо є зараз заангажовані в боротьбі на “другому фронті”.

Зараз є посилена в тому напрямі робота.

Слава Україні!

Постій 1.5.44 р.

/-/ Бурий

№ 172

ЗВІТ З КАМ'ЯНКА-СТРУМИЛІВСЬКОГО ПОВІТУ ПРО СТАН ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗБРОЙНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

10 червня 1944 р.

Терен Карпати

Слава Україні!

ЗВІТ

військово-мобілізаційний до дня 10.VI.1944 р.

I. Військо

Організація війська. В кожній станиці повіту є зорганізований військовий рій, в різних складах, більших і менших. На ройових призначено лише організованих людей, які мають військово і пропагандивно приготовляти людей-військовиків.

Рівно ж військова сітка в кожній станиці має дбати про побільшення стану зброї та амуніції.

В переведенню ширшого військового вишколу утруднюють німці, які кватирують по станицях.

2. ПЖ

Стан ПЖ 1+1+9. Військовий розвідчик покликаний на В. З. Ж. Його місце обняв один з ПЖ. Один хворий не вернув до служби з причини дальшої хвороби. На місце цих двох до повного стану ПЖ взято двох з АБ.

ПЖ від 10.V–20.V.44 помагала організувати військову сітку в терені та в підбиранню ройових по станицях. Від 20.V–28.V.44 в районі I/К. переводила докладну збірку зброї, амуніції і виряду (про стан зброї і амуніції в терені позвітовано діловому зверхникови в тижневому звіті). 29.V.44 ПЖ брала участь в ліквідованні ворожого елемента. До 10.VI.44 4 ПЖ було в терені за дезертирами з вишкільного табору. Решта ПЖ (6 чоловік) виконувало службу, контролі варт, відставлювання арештованих осіб на В. З. Ж.

3. АБ

АБ в стані 80 чоловіка поділена по районах. Район I/К. – 15 чоловік, район II/Д. – 47 чоловік, район III/Б. – 18 чоловік. Переводила дальшу чистку в терені. Очищено мішані станиці від ворожого елем[енту].

Дня 18.V.44 АБ кватирувала в селі Грушка, район I/К. До цього села прийшло 2 німців та почали грабити населення. Крім цього хотіли забрати коні табору нашого АБ. Їх наші люди забрали та розходили.

Дня 19.V.44 до села Константівка прибуло 6 підвод з німцями і східняками. Разом 10 осіб. Вони почали грабити населенню сіно та харчові припаси. АБ зробило на них засідку в лісі, де на візвання здати зброю, німці відповіли вогнем. Вив'язалася перестрілка, у висліді якої вбито 1 німця, а другого ранено. З нашої сторони було 2 ранених. Східняків роззброєно і звільнено.

Дня 25.V.44 табір АБ, який під охороною 1 роя переїздив лісом, побіч Хімок наїхав на більший відділ німецького війська. Ці останні запримітили наш відділ та почали по них стріляти. Табір мусів відступати до ліса. У висліді страчено 2 підводи, на яких знаходилася частина виряду АБ. Жертв в людях не було.

В дні 1.VI.44 передано 31 чоловік з АБ до УПА. Між ними було 9 східняків. Цих східняків друг сот. Каменяр звільнив, забираючи від них повний зброєвий виряд.

Зараз АБ в числі 15 чоловіка очищує терен з ворожого елемента. Решта АБ по районах помагає в магазинуванні харчових припасів.

[4.] Сотні

У звіттовому часі на нашому терені перебували сотні Наливайка, Юрка і Громого. Це були переходові частини, які

по кількох днях побуту переходили в інші терени. З повітового проводу вони одержували всяку підмогу в харчах, одінню, розвідці та переправах в інші терени. Від довшого часу квартирує в районі III/Б. відділ Малинового (Золочівщина), який перейшов в наш терен перед репресіями нім. СС-ів, які в Золочівщині переводять ґрунтовну частку по селах і лісах. Він квартирує в нас не в лісі, а в селах, в числі 80 люда. Цей відділ він поділив на 3 частини (Поведінка командування цього відділу на нашому терені є дуже непримірна, про що подасться окремо). Довший час на терені рай. II/Д. квартирував відділ Мацейка в числі 40 люда. Вони перебували в станицях цього району довший час та не вели жодної роботи у винищуванню ворогів. Він мав намір зі своїми людьми перейти до відділу Малинового.

Постій, дня 10.VI.44

/Сойка/

Карат*

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 13, арк. 10, 12. Оригінал.

SUMMARY

Chapter Five contains five documents prepared by the organizational-mobilizational (military) section of the OUN in the L'viv region. They are thematically divided into four subsections (Nos. 168-172).

The first subsection consists of documents of the Horodok (L'viv region) okruha, covering the period from 14 July to 23 November 1944 (Nos. 168-169). Among them are an order from the okruha leadership to territorial leaders and responsible leaders for organization and mobilization, as well as a report prepared by the okruha responsible leader for organization and mobilization in connection with the formation of UPA units, which is signed by responsible leader "Savych" (Vasyl' Lialiuik).

The second subsection contains an instruction dated 7 December 1944 about the principles governing the activity of the gendarmerie in Zolochiv okruha, which is signed by "Opora" (No. 170).

The third subsection contains documents dated 1 May and 10 June 1944, which discuss the activity of the OUN's organizational-mobilizational (military) section in the Sokal' area (Nos. 171-172). The first of these is an encoded report and a presumably decoded version of a text about the formation of UPA units, signed by the leader of the okruha, "Buryi" (Iakiv Prytulka). The last document concerns the situation and activities of armed subunits in Kam'ianka-Strumylova County and is signed by "Soika," a member of the command of the "Roztochchia" TV.

* Надпис під текстом.

Тереновим Провідникам та Оргмосам

до виконання:

I. Теренові Провідники звернуть більшу увагу на військові справи в своїй території. Оргмоси займуться своєю властивою роботою, це є організацією та мобілізацією нових відділів У.П.А. та самооборонних кушів, як також працею цих останніх.

Оргмоси охоплюють своєю працею цілість справ в своїй території.

II. Планувати та упорядкувати всі самочинно створені відділи, організації нові відділи УПА до максимум. Не допустити до діяння анархістичних відділів, як також з другого боку охоронити перед анархією всіх українців, які опинилися поза рямими легального життя.

III. Подбати про військовий вишкіл всіх тих, що ухилилися від мобілізації до ЧМ, а зброю зброї не можуть бути під теперішню пору включені в ряди УПА, а саме в цей спосіб, що командири самооборонних кушів переведуть окремих вишкіл цих людей не включаючи їх в склад самооборонних кушів.

IV. Оргмоси з хвилюючою передачею мобілізованих людей до УПА траплять до них всякі компетенції.

V. У відношенні до самооборонних кушів теренові провідники і оргмоси закладаються у повних компетенціях.

VI. Теренові провідники працюють у тісній співпраці з командами відділів УПА, що стаціонують в їхньому території та подбають про харчеве забезпечення.

VII. Теренові Провідники відповідальні за те, щоб командири і стрільці знали свої обов'язки та були обнакомлені з напрямними та інструкціями Проводу та згідно з ними інструкціями діяли.

VIII. Теренові провідники та оргмоси переведуть та перешлють точний вивід стану зброї, амуніції, виводу, та їхнього вжиткового стану.

IX. Сказувати всяке приватне посідання зброї !!!

X. Командири кушів приступлять негайно до магазинування харчів з метою повного харчового забезпечення куша до місяця серпня 1945/інструкцію про спосіб магазинування та консервування залучити/.

XI. Звернути пильну увагу на зброю та інтенсивний військовий вишкіл в якому головною увагою підготувати до партизанського діяння.

XII. Теренові провідники подбають про виховання і політ. підготовку самооборонних кушів.

XIII. Строго заборонити вживання стовбурних висловів при військових вишколах.

XIV. Оргмоси та підлеглі їм самооборонні куші негайно перешлють звіти про дотеперішню діяльність на пункт 490. Крім того щомісяця кожного 5-го пересилають звіти про діяльність продовж місяця, як рівно щодзвичайні звіти про бої, сутички до 48-ох годин від інциденту.

Постій, дня ... 1944 року.

Слава Україні !!! - Героям Слава !!!

Майський

Савич

ЗАВВАЖИ для ВІЙСЬКОВИКІВ.

1. КОМАНДИР мусить бути військово-вишколеною людиною, яка знає воєнське ремесло. Командир мусить бути всебічно підданий та перенятий військом. Не вистарчає знати військовість, а не дбати про виряд, зброю, одяг, харчі, вишкіл, виховання та безпеку воїнів. Добрий командир стає душею військової частини. Довір за ним піде і в нещасті.
2. НАКАЗИ при війську мусять бути рідучо виконані. Добрий воляк виконає кожний наказ. Він є тоді карним воляком. За накази відповідає той, хто їх видає під оглядом змісту, а той, хто їх виконує під оглядом їх виконання. Для війська не існують новяття, як дощ, буря, ніч, день, літо, зима, горляч, мороз. Там панує загально пошита часу, до чого воляк виконує накази своїх командирів.
3. ДИСЦИПЛІНА мусить панувати у війську передовсім. Воляк мусить бути карним. Карність мусить проявитися в першу чергу в командирів. Командир не сідє викрапати карності від стрільця, якщо сам таким не є. Для скріплення карності серед воїнів, треба піднести авторитет бойового. Бойовий для стрільця є безпосереднім командиром. Воляк виконує його накази. Бойовий мусить піддержати свій авторитет, бути карним і неюміє забирати ласки у підлягаючих йому воляків.
4. ЖІНКА з військовоїкх відділів випає. Жінка в відділі деморалізує воляків, послаблює їх хоробрість та карність. Не потрібні жінки у відділах - байдуже на яких функціях, воляк затрачує почуття систематики в праці, і тумить за теплим сімейним життям.
5. ВОДКА має то до себе, що пригнічує і задурманяє мозок та робить чоловіка нездібним до праці. Він спить тоді - його не обходить цілий світ, ні ворог ні приязель, ні накази ні ді. Воляк мусить бути систематично, навсягоду заклопотаний своєю системою. Через горілку часто доходить до непослушності. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним.
6. СИСТЕМАТИКА мусить бути введена в життя воляка. Воляк має свій триб, виряд і ритм. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним. Воляк мусить бути систематичним, а не горілочним.
7. ПОЛІТ-ВИХОВНИК це мусить бути тем військової людде. Щоби виховати воляка, треба бути воляком. Жінка не виховає і не вишколить воляка. Політ-виховник мусить бути інтелектуалом. Воляк мусить бути воляком підтягнута, ласка йому зміст і бажання для його політичного світогляду. Волякові треба дати здорову думковість і навчити його за що він має битися. Щоби повше досягнути - політ-виховник мусить бути систематичним, воляк мусить бути всебічно відданий вихованню воляка. Політ-виховник мусить дошкільнувати, доби між командиром а стрільцем виробити здорове гармонійне відношення. Він має навчати стрільця цілості, манувати, повчати, до слугати своїх командирів. Політ-виховник мусить бути сам добрим командиром, бо між задатки на нього. Інакше він воляк не виховає а противно - деморалізує. Політ-виховник звертає увагу на простоту життя. Простота в поведінці і в харчуванні. Воляк і старшина їдять з однієї і той самої кухні - одну і ту саму страду. Округа старшинаська кухня воляка деморалізує. Він хоче бачити в командирів свого провідника, до з ним їде в бій на смерть і життя для тієї самої справи, за ту ж саму ідею. Стрільць не хоче бачити в своєму командирів пана в рукавичках, до кадетів каретою. Кетє з окремої кухні, до горілку і возить за собою цілу фамілію жінок...
8. ВИШКІЛ повинен бути на смаршні і підстарши. Треба вмійти підобрати відповідний до цього людський матеріал. Виконувати систематично, посленено, програшово. Кожен воляк повинен думати і хотіти бути старшином. В тому напрямку повинен він працювати і вчитися.
9. ПОХВАЛИ, АВАНОН, КАРИ, ДЕГРАДАЦІЯ. Скрізь, а там більше при війську, за добру працю виканяни певних доучень, пованани труднощів наданть волякові похвали. Воно може бути виголошене в формі похвал, чи за спеціальні відзначення виголовають авансон.

Початок інструкції про засади військово-організаційної діяльності.

1 червня 1944 р.

Приймають командири відділів П. А. Ч. П. та
свої господарники та їхні інтенданти.

зв'язку з невідланими досі за інструкціями госп. ред з серпня 1944 р. по-
свідання харчів, одягу та взуття тереном для відділів ЦНА та другими налож 74
показани в богу терену супроти відділів наказує:

Терен до 11 забезпечує відділи ЦНА в одягу, харчі та взуття без опалуду
на це, до якого терену ввійде відділ тактично призначений. Терен зобов'язан-
ний також забезпечити в харчі а навіть по змозі в інших випадках відділи
з інших теренів, коли такі з konieczних причин чи за наказом своїх вище-
конних зверхників, перебувають на терені нашої до. На кожному виданні арж
кул господарськими чиновниками терену відділам, дістають господарські
чиновники посвідки, ствержуючи скількість та якість поборонено відділами
артикулів, потвержені підписами командирів відділів чи їхніх інтендан-
тів. Інтенданти відділів натомість дістають від теренових господарників
протягати з їхніми підписами, щоб могли у себе закваліфікувати скількість
поборонені артикулів, щоб тим разом уможливити господарям чиновникам терену
контроль над господарським майном внутрі.

Теренові господарські органи зобов'язані зголоситися негайно до коман-
дирів відділів безпосередно по їх прибутті на їхній терен, щоб спитати
командирів чи їхніх заступників про їхні домаранні від терену та зорен-
тувати відділи про положення ворожих та наших сил на їхньому відтинку
терену.

У разі на перепони з боку ворожої адміністрації у заготовці тереном для
відділів ЦНА, командири відділів зобов'язані особисто доглядати за себе
посадки сиріяків в одягу та взуття в обличчі надходженнями. Робити
це пра постох в селах дорогов дозволівної адмч селом вижись артику-
лів, а не дорогов рабунку. / Важливі моменти, що командири зявлять
лидів і терен, зявлять про загарблені людьми ві сьовні речі і особже
пару чи дві взуття отагати для потребуючих стрілячів в відділі. / Нето-
ність господарські чиновники терену доловать усіх зявлять, щоб поновати
найбільш трудності і назначений для них приділ в час заготовити.
Стрільці мусять мати в собі постохно загасову пару шкєго білля, щоб
могли перобратись бодай раз в тиждень в нього, а брудно та коцрте білля
замінити в станіях-кудук за чистого.

Стрільці старатимь забезпечити в одягу та взуття по змозі з дому. / За-
ресати практикувати завжди замішувати в хаті добре взуття та одягу, а
в доштявому приходити до відділу в надії операти нове і добре а своє
заховати на будуче. / Командири відділів уможливають стрільцям забезпе-
читися в одягу в дома.

Стягнути в терені від приватних людей усі вільнові часті одягового ву-
рду, взуття, збруї і т. д. що в часі перехоу бронів населення роар
было з вільнових магазинів або в інший спосіб надудо отагати речі.
ди цього не допальнували бр. щоб даних теренів. Р. блять це не по с.
ловилькову а способом усвідомлення селян про konieczність залачі для
своє вільнових речей.

Відділи перевозять з собою зайвих частей одягу чи іншого вряду. Не і від-
ділки згаданих речей як тоє інших дороговцінностей, здобутих в акцій
інтенданта при відділах передають протоколярно господарям терену чи
іншим провідним особредам згідно з наказом ЦНА, поміченим в інструкціях
вбо Ч. П. 1/44 в дати 2.9.1944 р.

Нездатні до везити часті вельного вряду відділи виміняють за речі того
самого роду якією адмчі до ужитку. / Вести систему виміняти.
командири відділів зголосить через своїх інтендантів до перобрати всіх
теренових господарників за саботажного наказу.

Постіа 22.10.1944 р.

Р. Зеніт
/ Р. ЗЕНІТ

Наказ про організації господарського забезпечення відділів УПА.
№ 1/44, 22 жовтня 1944 р.

**РОЗДІЛ VI.
ГОСПОДАРСЬКІ ДОКУМЕНТИ
УПА І ОУН НА ЛЬВІВЩИНІ**

№ 173
ІНСТРУКЦІЯ ОБЛАСНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ
РЕФЕРЕНТУРИ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА СПІВПРАЦЮ З УПА

14 серпня 1944 р.

ГОСПОДАРСЬКА ІНСТРУКЦІЯ

З уваги на існуючу дійсність належить примінити відповідно до неї спосіб господарювання за поданими нижче вказівками та за всяку ціну подбати про заготівлю назначеної кількості поодиноких артикулів, наложених на поодинокі терени. Господарські референти при нижчих організаційних клітинах розроблять плян розподілу поодиноких артикулів на поодинокі станиці, беручи під увагу спроможності поодиноких теренів так, щоб загально зорганізувати в терені наложену кількість та якість продукту чи виряду, узгляднюючи речинець заготівлі назначений згори.

I. Завдання жіноцтва

1. Суспільна опіка.

Жіноча сітка розробить в порозумінні з господарськими референтами плян, обіймаючий та вичерпуючий цілість потреб підлягаючих опіці. Господарські референти зобов'язані стисло співпрацювати в тому ресорті з жіноцтвом, щоб не занедбати так моральної, як і матеріальної сторінки в несенні опіки, яка є для приймаючих її ніякою ласкою, а слушно належністю. Опіки не дістануть від нас ці, що їм не належиться.

2. Харчеві припаси.

Заготовляє жіноцтво в нижче поданих родах і кількостях. При тому належить подбати про здорові продукти та солідне і вміле заготовлення його та переховання. При магазинуванні та переховуванні харчевих припасів не творити більших магазинів, а переховувати їх меншими кількостями в поодиноких громадян, які зобов'язалися свідомо приділену їм контингентову норму переховати при своїх харчевих припасах. Магазины творити лише тоді (менші магазини), коли є певність або припущення, основане на певних даних, що разом з господарськими припасами приватними можуть впасти чи в інший спосіб бути нараженими на страту наші припаси. Змагазиновані подрібно харчеві припаси в поодиноких громадян обов'язково мусять бути зінвента-

ризовані та в міру потреби провірювані й забираєні з поодиноких пунктів до підручних невеличких магазинів, з яких черпатиметься кожнoчасно потрібні кількoсті для війська (Подані нижче кількoсті є призначені виключно для війська). Продукти, що мають бути перетворювані, належить за посвідкою передавати до пунктів перетворювання. За збереження харчевих припасів та їх розходoвання відпoвідують в першій мірі жінки, які забезпечування військових частин переводять через господарських приміщених при с. куцах, або переводять забезпечення самі безпосередньо. Кожне розходoвання може бути роблене лише за поквітoванням, підписаним господарським, або командиром даної військової частини. Господарський при с. куці мусить бути втаємничений про запаси змагазиновані жіночою сіткою.

Роди і кількoсть продуктів.

1.	Масло	кг.	(топлене)
2.	Сир	-"-	
3.	Яйця	-"-	(консервувати у вапні)
4.	Смалець	-"-	
5.	Солонина	-"-	
6.	Олії	-"-	(льняний, коніпний, ріпаковий не мішати)
7.	Мід	-"-	
8.	Кава	-"-	(палене збіжжя)
9.	Чай	-"-	(сушені зела і цввіт)
10.	Гриби	-"-	(сушені)
11.	Огірки	-"-	(квасити в бочках)
12.	Капуста	-"-	
13.	Помідори	-"-	(консервувати в буклях, квасити)
14.	Цукрові буряки	-"-	
15.	Квікл. буряки	-"-	
16.	Морква	-"-	
17.	Петрушка	-"-	
18.	Хрін	-"-	
19.	Часник	-"-	
20.	Цибуля	-"-	
21.	Квасоля	-"-	
22.	Горох	-"-	
23.	Гарбузи	-"-	(передавати до фабрикації мармеляди)
24.	Грушки	-"-	
25.	Яблука	-"-	
26.	Сливки	-"-	
27.	Ягоди	-"-	
28.	Сушина	-"-	(овочі і ягода)
29.	Диньки	-"-	(зернятка гарбузів і соняшників)

30. Тютюн -"- (Зірване листя складати на купки й пере-
кладати що два дні аж листя пожовкне).
Пізніше селяти на нитки й сушити най-
краще під солом'яною стріхою не на сонці.
Можна також вирізувати тютюн з бадил-
лям, складати на купки й перекладати, як
пожовкне селяти на шнурки заки висохне.
Потім різати на січкарні й сухий товкти в
ступі на крішку).

3. Заготівля одягу й білля.

Жінки подбають про заготівлю назначеної нижче скількості поодиноких частей одягу й зібраної в терені вовни. Назначені запаси доповнять новими збірками вовни. Крім того жінки зберуть в терені назначену скількість полотна на білля, яке пошиють.

1.	Вовна	кг	
2.	Свитери	шт.	(з рукавами)
3.	Рукавиці	пар	
4.	Скарпети	-"-	
5.	Наушки	шт.	
6.	Шалі	-"-	
7.	Полотна	м	
8.	Сорочок	шт.	
9.	Підштанців	-"-	
10.	Ручників	-"-	
11.	Онучі	пар	
12.	Півхолявок	пар	(для стрільців спинати штани на черевки
щоб не сипався сніг зі старого сукна)
13.	Коци	шт.	

Зі згаданих речей частей одягу не творити спеціальних більших магазинів, а подібно як харчі, переховувати в поодиноких провірених людей. Видавання одягових частей за нижче поданими інструкціями. Шиття білля належить виконувати не по збірних більших швальнях, а шити повинні поодинокі кравчині.

Прання розложити на поодинокі жінки місцевості. Все білля належить зінвентаризувати та мати його в невеликих скількостях в поодиноких осіб, або підручних магазинах так, щоб стрільці кожночасно могли змінити брудне білля на чисте. Не вільно видати стрільцеві чистого білля, доки він не здасть брудного, яке негайно належить чисто перепрати та задержати його до нової зміни за брудне.

Здане на зміну брудне та подерте білля належить негайно довести до порядку. Це саме належить робити з іншими частинами одяжі. У випадках, коли стрілець запотребовує якусь часть одяжі перший раз і рівночасно не має старого на зміну, тоді видається йому потрібні часті одяжі за посвідкою, підписаною господарським або старшиною – командиром даного відділу. Це належить гостро перестерігати.

Зі стану білля та інших частей одяжі належить звітувати кожного 25 дня в місяці. Звіти висилати так до жіночих зверхних звен, як і у відписах до господарського осередка в Облaсті. Мимо того, що магазини – запаси білля будуть розпорошені, належить обов'язково вести магазинові книги, щоб кожнoчасно можна було перевірити стан білля нового й старого. Білля, що вже не надається до ужитку, належить зужити на онучі для стрільців, розходовуючи його.

II. Завдання мужеського активу (госп[одарська] реф[ерентура])

Господарські референти зобов'язані подбати про заготівлю таких запасів харчів, одяжі та взуття, як теж іншого виряду, яку назначується згори, щоб забезпечити належно все військо. Щоб не було непорозуміння та спроб безпідставного оправдання назначується потрібні кількості харчів та одягів.

1. Харчі.

1. Жито кг
2. Пшениця -"-
3. Ячмінь..... -"-
4. Овес -"-
5. Ячмінна крупа -"-
6. Гречана крупа -"-
7. Пшоно..... -"-
8. Ріпак -"-
9. Бульба -"-
10. Пенцак -"-
11. Перляк -"-
12. Мука житья..... -"-
13. -"- пшенична -"-
14. М'ясо -"-

Залучується інструкцію – поучення як закопувати в землю збіжжя та консервувати м'ясо. Інструкція в справі консервування яєць була свого часу видана. Її знав кожній працівник К.С., який працював коротше чи довше в яєчному магазині К.С. Таких людей в терені можна дуже часто підшукати.

2. Одежа і взуття.

Треба здати собі справу, що дуже важним є зорганізувати наложену кількість шкір та взуття для військових частин, як теж частинно запілля. Цю проблему можна розв'язати лише тоді, якщо передамо до зорганізованих уже до тепер гарбарень всі шкіри, які походять з убоїв коров чи коней. В гарбарнях, що їх повинно бути в кожньому селі одна, а навіть дві, виправляти не більше як п'ять шкір. Творення великих гарбарень та скупчування в них більшої кількості шкір є кожночасно наражене на ліквідацію й нашу страту. За це відповідають господарські референти, кожній на своїому терені. При тому звертається увагу так військовим відділам, як і активові, щоб не розкидали та не дозволяли марнуватися костям з корів, які вбиває терен чи військо, так для магазинування, як теж для ужитку.

Одержані з убої кості з звірять, негайно доставляти до наших миловарень, які повинні бути в осередках повітів. Де ще тепер не подбано про створення миловарень, то такі негайно належить урухомити, щоб виробити потрібну кількість мила для забезпечення війська та запілля. Без мила бруд, воші й тиф будуть розкладати наш національний організм через поширення різних інфекційних недуг.

Належить подбати про виправу овечих шкір, які нам для забезпечення вояцтва перед зимном є необхідні.

Обов'язково подбати про добрий нагляд над виправою так шкір худоби, як і овець. Доручити це фахівцям – спецам, які за солідність будуть мусіти гостро відповідати. Так само піддати під стислу контролю кравецькі й шевські варстати, які хоча будуть роздроблені, не сміють опинитися поза нашою фаховою контролею.

Приділ:

1. Шкіра на чоботи..... кг
2. "- на підошви "-
3. Чобіт пар
4. Черевик "-
5. Кожухів довгих шт.
6. "- коротких "-

7. Камізельок.....-”-

8. Шапок зимових.....-”-

Заподані згори кількості пар чобіт, черевик терен має виконати по кінець жовтня 1944 року.

Названі в горі кількості поодиноких артикулів належить заготовляти у 50% по кінець вересня 1944 року (Не брати під увагу артикулів – перетворів овочів, що пізніше дозрівають). Завершення заготівлі так одежі, як і харчів не сміє перетягнути останнього дня місяця жовтня 1944 року.

Поодинокі продукти що їх вже час заготовляти братися зміцця до роботи.

Зобов'язується господарських терену і всіх організаційних клітин допильнувати речинця заготівлі заподаних вище запасів, як теж стисло співпрацювати та допомагати жінкам у вище заподаній їхній роботі.

3. Пригадується господарським референтам, що попри варстати шевський, кравецький, мусить бути в кожному повіті урухомлена більша миловарня. Господарські референти всіх клітин особисто відповідають за наложений контингент мила!

Мило кг до дня 30 вересня 1944 р. 50% приділу, решту мила, приділеного на терен, заготовити та змагазинувати в певних руках дня 15 листопада 1944 р.

Фабрика мармеляди. В кожному повіті найменше одна повинна бути урухомлена найпізніше до 5 вересня 1944 р. Тут іде нам про заступлення товщів мармелядою бодай до певної міри.

Масарня для м'ясних виробів мусить проспелувати найпізніше з кінцем серпня 1944 р. В цій справі підшукати фахових людей, які при допомозі господарських референтів займаються організуванням масарень.

Примітивну фабрику шнурів доручити зорганізувати по станіцях людям, що на коливоротках потраплять всукати посторонники, шнури та линви.

Приділ:

1. Шнурів 7 – 10 м довгих	шт.
2. Посторонків	-”-
3. Линв від 16 – 20 м довгих	-”-
4. Прядивної упряжі	-”-

Виготовити все це до кінця вересня 1944 р.

III. Співпраця господарських референтур терену й війська

1. Постачання харчів для належного постачання прохарчування військових частин належить, щоб так терен, як і відділи придержувалися нижче поданих норм.

Заготовленими господарською референтурою припасами заряджує старшина запілля ВО. Він забезпечує харчі та одержу, як і взуття всі військові відділи, що хвилево чи стало побувають в різних цілях на терені ВО.

Перебуваючі відділи на терені куща або в його сусідстві за харчами звертаються до господарського референта на терені с. куща. Господарський відділу заподає число осіб і згідно з харчевими приписами (іде про потрібну кількість калорій в харчах), побирає кількість харчевих продуктів, квітуючи відбір з узглядненням на квитку кількості осіб та якість і кількість побраних харчевих продуктів на даний час.

Квиток мусить бути підписаний обома господарчима, одним, що видав, а другим, що прийняв. З появою відділу на терені куща кущовий господарник або його заступник на станиці негайно голоситься до командира відділу, чи командир не потребує чогось від нього.

2. Одержу та взуття приділює поодиноким відділам чи стрільцям старшина запілля Воєнної Округи. Нижчі господарські клітини сітки не сміють без запотребовання даного старшини забезпечувати відділу одержу та взуттям. У виїмкових випадках може відділ чи стрілець бути забезпеченим в одержу, коли на це годиться господарський повіту в порозумінні з господарським тереновим округи. Часті одержу й взуття видається лише за посвідкою господарського відділу – коли це є для цього відділу, або за посвідкою поодинокого стрільця, коли це йому особисто призначене. На посвідці зазначити рід одержу, стан в якому вона знаходиться.

3. Вимінність при засоблюванні відділів в одержу та взуття.

Для удержання належної контролі при забезпечуванні вояцтва в часті виряду вводиться засада, що стрілець, коли дістає нову частину якогось одержового виряду, здає того ж самого рода частину виряду до магазину як нездатну до ужитку. Господарські чинники терену при помочі своїх кравецьких чи інших варстатів доводять по змозі згаданий артикул до можливого стану, щоб опісля знова можна було його вимінати. Подібна засада обов'язує при зміні білля брудного на чисте, та подертого на ціле і чисте.

Господарський при с[амооборонному] кущі відповідає за всі магазини різних припасів зроблених жін[очою] сіткою, як теж

мужеським активом. Він засобляє в харчеві припаси відділи, що перебувають на його або сусідньому терені. Військові відділи перебирають припаси через своїх військових господарників.

Слава Україні ! Героям Слава !

Постій, дня 14 серпня 1944 р. Госп. реф. при обл. пров.
Петро*

ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 7, арк. 1-5. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 29, арк. 422-425.

№ 174
ЗВЕРНЕННЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОТНІ “ПРОЛОМ”

Відділ “Пролом”

5 жовтня 1944 р.
Постій, 5.Х.1944 р.

ЗАПОТРЕБУВАННЯ

Відділ “Пролом” запотребує в сітки:

- 160 пар білля
- 60 коців
- 60 плащів або курток
- 50 пар обуви
- 50 шт. блюз і сподень
- 100 ручників
- 160 пар онуч до чобіт
- 25 кг мила

Якнайбільше смару до чобіт і зброї.

Все це вище згадане є конечне відремонтувати, для того прошу zorganizувати варстати, приладдя і певну скількість матеріалу, який потрібний до направи. Прошу це все якнайскорше полагодити, бо в противному разі відділ в дуже скорому часі стане нездібним до руху.

Підписав командир відділу
/“Скала”/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 2, спр. 6, арк.84. Оригінал. Рукопис.

** Надпис у титулі.*

№ 175
ІНСТРУКЦІЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
ГОСПОДАРСЬКОЇ РЕФЕРЕНТУРИ

[Не пізніше 15 жовтня 1944 р.]

Госп. реф. при обл. пров.

ГОСПОДАРСЬКІ ЗАРЯДЖЕННЯ

Повітовим та районним тереновим пров. та їхнім госп.
референтам та повітовим та районним жінкам,
до негайного виконання

1. Подавати до кожного 27 дня місяця всі звіти (господарсько-технічні, харчеві, запасові).

2. Подати до дня 15.X.44 р. докладний звіт про скількість дотепер заготовлених пар чобіт, коців, убрень, козушків, шапок, светрів, скарпет, рукавиць та іншого військового виряду, як теж припасів товщів та інших харчевих припасів.

За недотримання речинця у звітуванні і невиконання на час заряджень винні будуть поставлені перед суд за саботаж праці. Пригадую, що військово не заготовляє для себе ніяких харчів і виряду, а мусить для нього це зробити запілля. Вже приходить зимно, а стрільці є не вдягнені, босі, голі і некриті.

3. Пригадується за негайне урухомлення всіх виробничо-ремісничих осередків, добираючи до цього відповідних фахівців.

а) Масарню належить урухомити в кожному повітовому осередку. Вона, з уваги на теперішнє положення, повинна бути рухома, невловима. Лій з овець і коров переслати до УЧХ при окр. для лікувальних цілей.

б) Гарбарні худоб'ячих та овечих шкір належить організувати у zdecentralizovanій формі, щоби не впала більша скількість сирівцю ворогові. Виправа шкір відбувається під контролею шефа-гарбара повітового чи районного.

в) Фабричка мила при кожній масарні для використання відпадків, нездатних до консервування, мусить бути ведена фаховою людиною (Мило робити з костей, виварюючи їх і подбати також про олій з ріпаку).

г) Шевські, кушнікарські, кравецькі варстати, мусять бути розкинені так по поодиноким ремісникам, щоби не гуртувати більшої скількості матеріалів до виробу. Натомість по повітах та районах мусять бути певні солідні та характерні фахівці, що відповідають за виробництво на призначеному їм терені. Поодиноким

ремісникам давати готові крої до виконання, заготовлені шефом теренового артілю – районного або повітового.

д) Оліярні треба урухомити і витискати олій для роблення мила. Всі оліярні заангажувати до цієї роботи. Люди зібрали в цьому році доволі ріпаку, так що є з чого витискати олій. Це не відноситься до олію на мило і смари. Натомість олій, що має бути уживаний як товщ, витискати і консервувати за вказівками спеців, хеміків.

е) Фабрички мармеляди нелажить негайно без стягнень урухомити. Сирівець назначений в попередніх госп. інструкціях повинен бути вже заготовлений (жіноцтво).

є) Млини урухомити для перемоли збіжжя, та різного роду круп та вати під відповідний нагляд. Переміл для нас відповідно маскувати перед ворогом.

ж) Молочарні де можна урухомити – треба негайно урухомити.

з) Гребені – виробляти при убоях рогатої хвороби. В той спосіб треба зуживати роги.

и) Подбати про зорганізування фабрики виробу гузиків. При тому треба негайно стягнути всі гузики із кооператив і приватних торговців.

і) Всякого роду пасти, смари для військового вжитку негайно стягнути а також урухомити малу фабрику пасти в повітах та районах.

ї) Постягати від кооператив всі штолі та цьвяхи до кінських підків. Додатково заготовити по 40 шт. підків різного розміру із штолями. Ковалям доручити роблення мужеських підків різних розмірів.

й) Зорганізувати боднарів і робити бочки, пачки і діжки.

4. Магазинування.

а) Магазины в деякій мірі попали під час облав в руки большевикам. Причини: 1) уживано до магазинування східняків, з яких декотрі пішли на НКВД, 2) уживано до роботи більшої скількості людей, які виявилися нестійкими, що сиплять всі організаційні роботи, 3) не усунено землі, заплитко покрито землею. Словом нездарне магазинування, 4) Компетентні чинники з лінивства не допильнували роботи. У зв'язку із цим заряджується: перемагастинувати з магазинів запаси харчів, з яких дані продукти наражені на зіпсуття, або бункри наражені на всипу. Продукти, що псуються, дати відділам до вжитку.

б) Магазинувати нові запаси харчів. Магазины будувати в лісних теренах, або відкритих полях подальше від головних доріг.

в) Магазинує група певних дібраних осіб з чужих теренів (повітів), яким не знаний терен, що в ньому твориться магазини (група 10 людей буде більш поемні магазини).

г) Можуть магазинувати на терені куща місцеві господарські при кущах, але вони магазинують подрібно (в меншій скількості), розкидаючи поодинокі артикули по терені в бочках, пачках і т. п. Закопують безпосередньо в землю. Знає про це кущевий господарник та кількох з кущеві чоти, які власноручно виконують роботу і за неї відповідають.

В більших бункрах магазинувати всі роди харчів в таких скількостях, щоби стало одній сотні люда на 10–15 днів (200 осіб). За підставу прохарчування беремо хліб та товщ. Є дуже побажаним, щоби до магазинів не робити входів, а закривати цілковито, а при виборі забирати все.

5. Загальні господарські інструкції.

а) Натиснути на селян через найнищі господарські клітини, щоби вони організовано зжали залишені досі в терені збіжжя (озимина), залишене поляками, втікачами і денеді фільварочне, що господарські сільські комісії занедбали це виконати. Це збіжжя спільно перемолоти і звести для спільного вжитку. Про скількість цього збіжжя згори звітувати.

б) Повчити селян про загрозу голоду, бо большевики стягнуть все збіжжя. Хай селяни молотять збіжжя і переховують – закопують. Про це спеціально подбати.

в) За всяку ціну подбати про те, щоби під зиму було обсіяно якнайбільше землі у відсотках від 30-40% орної землі. Подбати також про підготовку до весняних засівів.

г) Розділити решту землі по поляках-втікачах, щоби таким робом всю землю, тобто фільварочна, по поляках і своя власна була 100% оброблена – обсіяна.

д) Звертається увагу всім низовим клітинам, господарським чинникам на це, щоби у виконуванні доручень та господарських завдань придержувались інструкцій. Взятися до так важливої роботи солідно та рішучо з повним зрозумінням потреби, що накладає на нас сьогоднішня важлива історична хвилина. В роботі задержати найбільшу конспірацію перед ворогом та його сексотами. Прийняти засаду, що при стяганні від нашого дядька господарських артикулів, мусимо робити рівночасно виховну роботу. Людям треба докладно вияснити, що це робиться для добра нашої загальної справи. Нам ніхто не допоможе, як ми самі собі не будемо помагати. Українець повинен чути обов'язок помагати справі визволення нашого народу усіма своїми вартостями: працею, майном і кров'ю. Наша ціль мусить бути осягнена. Наложені на терен приділи продуктів та одежі мусять бути обов'язково стягнені. Це завдання хвилі, яка ставить від господарських чинників такі вимоги.

Всі госп. реф[ерен]ти (кущеві, районові і повітові) заведуть книжечки видачі харчів для сотень УПА та охоронних відділів (формулу залучуємо). Туди треба вписувати всі харчі, які кущевий чи інший господарчий референт видає для відділів (сотня, курінь, охоронний відділ). Таких самих книжечок вимагати від господарчих відділів і суму виданих харчів вписувати до них обов'язково. Ці книжки один одному підписують. Всі харчі видані на книжечку будуть узгляднені і почислені, як контингент.

Всі госп. реф[ерент]и в порозумінні із ЧХ переглянуть та упорядкують всі речі як уніформи, білля та товщ і цукор (уніформи та білля випрати, випрасувати, понаправляти та гарно поскладати, та взагалі не вільно нікуди пересилати цих річей, коли вони є не можливі до ношення (навіть тоді коли бракує гузика).

Уневажнюємо зарядження з дня 14.VII.44 р. в справі видачі уніформів чи взуття для відділів УПА. Уніформи можуть видавати всі госп[одарські] референти включно із кущевими господарськими, а не як було в попередніх інструкціях, що ці речі можуть видавати тільки старшини запілля (воєнної округи).

З днем 15.X.44 р. забороняється видавати відділам УПА чи відділам охорони цукор. Цукор можна давати лише хворим. Цукор – тепер лічний середник.

Для сотень чи охоронних відділів при видачі харчів строго придержуватися поданих норм на одного стрільця:

1. Хліб.....0,60 кг	7. Макорон.0,10 кг
2. М'ясо.....0,08 кг	8. Ярина.....0,05 кг
3. Товщ.....0,04 кг	9. Кава.....0,01 кг
4. Цукор.....0,04 кг	10. Сира.....0,10 кг
5. Крупа.....0,10 кг	11. Тютюн...0,02 кг
6. Квасоля...0,10 кг	12. Молока..0,5 л

Слава Україні! – Героям Слава!

Госп. реф.
при окр. пров.
/Симченко/*

Госп. реф.
при обл. пров.
/Зеніт/*

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 62, арк. 94-95. Оригінал.

* Частина підпису відрізано.

№ 176
НАКАЗ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДДІЛІВ УПА

№ 1/44

22 жовтня 1944 р.

Обл. госп. реф.
Інтендант при ШВО

Тайне

НАКАЗ [ч.] 1/44

Приймають командири відділів УПА ВО II, теренові господарники та їхні інтенданти

В зв'язку з неналадними досі за інструкціями госп[одарської] реф[ерентури] з серпня 1944 р. постачанням харчів, одежі та взуття для відділів УПА та другими недотягненнями з боку терену супроти відділів наказую:

1. Терен ВО II забезпечує відділи УПА в одягу, харчі та взуття без огляду на це, до якого терену даний відділ тактично призначений. Терен зобов'язаний також забезпечити в харчі а навіть по змозі в інший виряд відділи з інших теренів, коли такі з конечних причин чи за наказом своїх військових зверхників перебувають на терені нашої ВО. На кожний виданий артикул господарськими чинниками терену відділам, дістають господарські чинники посвідки, стверджуючи скількість та якість побраного відділами артикулу. Потверджені підписами командирів відділів чи їхніх інтендантів. Іntenданти відділів натомість дістають від теренових господарників протиквити з їхніми підписами, щоб могли у себе закнижжувати скількість побраних артикулів, щоби тим робом уможливити господарчим чинникам терену контролю над господаркою майном внастрі.

2. Теренові господарські органи зобов'язані зголоситися негайно до командирів відділів безпосередньо по їх прибутті на їхній терен, щоб спитати командирів чи їхніх заступників про їхні домагання від терену та зор[і]єнтувати відділи про положення ворожих та наших сил на їхньому відтинку терену.

3. З уваги на перепони з боку ворожої адміністрації у заготівлі тереном для відділів УПА, командири відділів зобов'язані особисто допильнувати забезпечення стрільців в одягу і взуття в обличчі надходячої зими. Робити це при постоях в селах дорогою добровільної здачі селом якихось артикулів, а не дорогою рабунку. (Маю на увазі моменти, що командири знають людей і терен, знають про загарблені людьми військові речі і особисто

пару чи дві взуття стягають для потребуючих стрільців в відділі). Натомість господарські чинники терену доложать усіх зусиль, щоби поконати найбільші труднощі і назначений для них приділ в час заготовити.

4. Стрільці мусять мати з собою постійно запасову пару чистого білля, щоби могли перебраться бодай раз в тиждень в нього, а брудне та подерте білля замінити в станицях-кущах на чисте.

5. Стрільці стараються забезпечити в одезу та взуття по змозі з дому. (Перестати практикувати звичай залишувати в хаті добре взуття та одезу, а в дрантивому приходити до відділу в надії одержати нове і добре, а своє заховати на будуче). Командири відділів уможливають стрільцям забезпечитися в одезу в дома.

6. Стягнути в терені від приватних людей усі військові часті одезового виряду, взуття, збруї і т. д., що в часі переходу фронтів населення розграбило з військових магазинів або в інший спосіб набуло згадани речі, [ко]ли цього не допилювали орг-моби даних теренів. Робити це не по більшовицькому, а способом усвідомлення селян про конечність здачі для війська військових речей.

7. Відділи не возять з собою зайвих частей одезі чи іншого виряду. Всі надвишки згаданих речей як теж інших дорогоцінностей, здобутих в акціях інтенданти при відділах передають протоколярно господарникам терену чи інших провідним осередкам згідно з наказом КВШ, поміщеним в інструкціях ШВО ч. 11/44 з дати 5.9.1944 р.

8. Нездатні до вжитку часті всякого виряду відділи замінюють на речі того самого роду якісно здатні до вжитку. Ввести систему вимінности.

9. Командири відділів зголосять через ШВО інтендантурі до покарання всіх теренових господарників за саботаж цього наказу.

Постій 22.10.1944 р.

/Р. Зеніт/

ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 7, арк. 15. Оригінал.

№ 177
ІНСТРУКЦІЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКОЇ
РЕФЕРЕНТУРИ

10 листопада 1944 р.

Обласний господарський реферат

ГОСПОДАРСЬКА ІНСТРУКЦІЯ

З уваги на існуючу дійсність належить примінити відповідно до неї спосіб господарювання за поданими нище вказівками та за всяку ціну подбати про заготівлю назначеної кількості поодиноких артикулів, наложених на поодинокі терени. Господарські референти при нижчих організаційних клітинах розроблять плян розподілу поодиноких артикулів на поодинокі станиці, беручи під увагу спроможності поодиноких теренів так, щоб загально зорганізувати в терені наложену скількість та якість продукту чи виряду, узгляднуючи речинець заготівлі, назначений згори.

I. Завдання господарського референта

Господарські референти при кожних організаційних клітинах (округа, повіт) повинен розбудувати свою референтуру та урухомити такі відділи:

- а) виробничий
- б) технічний
- в) контрольний
- г) фінансовий

Завдання субреферентів поодиноких відділів.

1. Виробничий відділ.

Виробничий відділ складається:

- 1. Гарбарні
- 2. Миловарні
- 3. Білошкірництво
- 4. Варстати шевські
- 5. " кравецькі
- 6. " м'ясарські
- 7. " ткацькі

Завдання референта виробничого відділу є відшукати в терені фахівців, урухомити по можності кожний відділ. Переводить в терені збірку шкір (худоб'ячі потрібні до гарбарень, псячі, овечі,

котячі, крілячі і т. п. потрібні до білошкірництва заряджує збірку відпадків та товщів (лій) потрібних до миловарень. Провадить (через підручні книги) стислу евіденцію артикулів, як також контролю сирівця і готову фабрикату. Готовий випродукований фабрикат передає господарському референтові, який переводить випродукований фабрикат через господарські книги.

2. Відділ технічний.

Завдання субреферента технічного є:

- а) будова криївок, відповідних під магазини господарських артикулів.
- б) магазинування господарських артикулів.
- в) транспорт господарських артикулів до відділів, магазинів, перемагазиновання і т. п.

До виконання цих завдань диспонує куцем самооборони, УПА, переданим тереновим провідником в порозумінні з ним.

3. Субреферент контрольний (контрольор) завданням якого є:

- а) Докладна і солідна контроля магазинів.
- б) Нагляд перед надужиттям, всипою, псуттям поодиноких артикулів організаційного майна і т. п.

4. Субреферент фінансовий.

Завданням субреферента фінансового є:

Розбудова фінансової ділянки до максимум, кольпортаж бофонів, збірка членських вкладок та уподаткувань, використання збіркових нагод (весілля, хрестини і т. п.)

Всі ті референти є тільки допоміжним і виконавчим апаратом, підпорядкованим господарському референтові, а при співпраці, солідному виконуванні доручень господарська референтура вив'яжеться успішно зі своїх завдань.

II. Завдання жіноцтва

Жіноча референтура крім своєї фахової організаційної роботи, є допоміжною господарській референтурі.

Суспільна опіка.

1. Жіноча сітка розробить в порозумінні з господарськими референтами плян, обіймаючий та вичерплюючий цілість потреб підлягаючих опіці. Господарські референти зобов'язані стисло співпрацювати в тому ресорті з жіноцтвом, щоб не занедбати так моральної, як і матеріальної сторінки в несенні опіки, яка є для приймаючих її є ніякою ласкою, а слушною належністю. Опіки не дістануть від нас ці, що їм не належить.

2. Харчеві припаси в порозумінні з господарським референтом заготовляє жіноцтво в нижче поданих родах та кількостях.

При тому належить подбати про здорові продукти та солідне і вміле заготовлення його та переховання. При магазинуванні та переховуванні харчевих припасів не творити більших магазинів, а переховувати їх меншими кількостями.

Роди продуктів до збирання та змагазиновання жіночою сіткою:

1. Масло(добре і вміло перетоплене)
2. Сир(солити в діжках)
3. Яйця(консервувати у вапні)
4. Смалець
5. Солонина
6. Олії(льняний, конопняний, ріпаковий і т. п. не мішати)
7. Мід
8. Кава(палене і мелене збіжжа)
9. Чай(сушені зела і цвіт)
10. Гриби(сушені)
11. Огірки(квашені в бочках)
12. Капуста(квашена в бочках)
13. Цукрові та борщеві буряки
14. Грушки, яблука, сливки і т. п. сушені
15. Морква, петрушка, хрін, чеснок, цибуля, квасоля, горох, біб у належно довільній скількості.

3. Заготівля одягу й білля.

Жінки, в порозумінні з господарським референтом, подбають про заготівлю назначеної скількості поодиноких частей одягу. Визначені запаси доповнять новими збірками. Крім того, жінки зберуть в терені назначену скількість полотна на білля, яке пошиють.

Роди заготівлі одягу і білля:

1. Рукавиці (шити з старого сукна)
2. Наушники
3. Скарпитки
4. Шалики
5. Полотно
6. Сорочки
7. Підштанці
8. Ручники
9. Простирала
10. Коци
11. Півхолявки (спиначі) – для стрільців спинати штани на черевики, щоб не сипався сніг, шити зі старого сукна).

Щоб легше розв'язати справу білля чи одягу, перевести в терені збірку льняних ниток, зорганізувати ткацькі варстати і в цей спосіб приспішити розв'язку цієї проблеми.

III. Опіка над сотнями УПА

Матеріальну опіку над сотнями УПА бере на себе господарська референтура і жінки, тому спільно повинні подбати про такі речі:

1. Магазинувати заготовлені харчеві артикули в недалекому терені, де знаходяться сотні УПА.

2. Створити підручні магазини одягу, білля, взуття в належному терені, де знаходяться відділи УПА.

Як розходити з таких магазинів.

а) Магази́нер зі заготовлених і вивінуваних магазинів у харчові припаси видає поодинокі вимінені (на розходовому квіті) артикули за точним поквітуванням розходового квіту. На розходовому квіті мусять бути підписи господарчого при відділі та командира відділу (як сотенний – сотня, як чота – чотовий). При цьому остерегається придержуватись військових пайків – приділу.

б) Магази́ни одягових та взуттєвих артикулів видається за зворотом старих наприклад: зміна білля. Брудне чи подерте білля стрілець здає до магазину, на підставі якого дістає добре, чисте. Це саме є з одяговими та взуттєвими артикулами. У випадках, коли стрілець запотребовує якусь часть одягу чи взуття перший раз і рівночасно не має старого на зміну, тоді видається йому потрібні часті за посвідкою підписаною господарським і командиром даного відділу. Це належить гостро перестерігати, а після цього придержуватись. Здане на зміну старе та подерте білля належить негайно довести до порядку. Це саме належить робити і з іншими частями одягу чи взуття.

Прання розложити на поодинокі жінки місцевості. Все білля належить зінвентаризувати та мати його в належних підручних магазинах. Зі стану білля та інших частей одягу належить звітувати кожного 25 дня в місяці.

Звіти висилати так до жіночих зверхних звен, як і у відписах до господарського осередка в Області. Мимо того, що магазини – запаси білля будуть розпорошені, належить обов'язково вести магазинові книги, щоб кожночасно можна було перевірити стан білля нового й старого.

Білля, що вже не надається до вжитку, належить зужити на онучі для стрільців, розходовуючи його.

IV. Завдання мужеського активу (госп. реф.)

1. Господарські референти зобов'язані подбати про заготівлю таких запасів харчів, одяжі та взуття, як теж іншого виряду, яку назначується згори, щоб забезпечити належно всі відділи і орг. сітку.

Щоб не було непорозуміння та спроб безпідставного оправдання, назначується потрібні кількості харчів та одягу.

2. Господарські референти нав'яжуть контакт з відділами та обговорять справи передачі сирих шкір, лою, костей з убитої худоби, які є потрібні виробничим осередкам до гарбарні і миловарні.

Зобов'язується господарських реф. терену і всіх організаційних клітин допильнувати речинця заготівлі заподаних нижче запасів, як теж стисло спірацювати та допомагати у вижче заподаній їхній роботі.

V. Співпраця господарських референтур терену й війська

1. Постачання харчів: для належного постачання прохарчування військових частин належить, щоб так терен як і відділи придержувалися вище наданих норм. Заготовленими господарською референтурою припасами заряджує старшина запілля ВО. Він забезпечує харчі та одяжу, як і в взуття всі військові відділи, що хвилево чи стало пробувають в різних цілях на терені військової окр.

Перебуваючі відділи на терені куца, або його сусідстві звертається за харчами до господарського референта на терені с.[самооборонного] куца. Господарчий відділу заподає число осіб і згідно з харчевими приписами (іде про потрібну скількість калорій в харчах) побирає кількість харчевих продуктів, квітуючи відбір з узглядненням на квітку скількості осіб та якість і скількість побраних харчевих продуктів на даний час.

Квіток, мусить бути підписаний обома господарчими, одним, що видав, а другий, що приймив. З появою відділу на терені куца, куцовий господарчий або його заступником* на станиці негайно зголошується до командира відділу, чи командир не потребує чогось від нього.

2. Одяжу та взуття приділяє поодиноким відділам чи стрільцям старшина Воєної Округи. Нижчі господарські клітини сітки не сміють без запотребування даного старшини забезпечувати відділи одяжею чи взуттям. У виїмкових випадках може відділ чи стрілець бути забезпеченим в одяжу, коли на це годиться господарський повіту в порозумінню з господарським тереновим Окр.

* Так у тексті.

Чисті одежі і взуття видається лише за посвідкою господарського відділу, коли це йому особисто призначене. На посвідці зазначити рід одежі, стан, в якому вона знаходиться.

3. Вимінність при засоблюванні відділів в одягу та взуття. Для удержання належної контролі при забезпечуванні вояцтва в часті виряду вводиться засаду, що стрілець, коли дістає нову частину якогось одержаного виряду, здає того ж самого рода частину виряду до магазину як нездатне до ужитку. Господарські чинники терену при помочі своїх кравецьких чи інших варстатів доводять по змозі згаданий артикул можливого стану, що опісля знова можна було його закінчити. Подібна засада обов'язує при зміні білля брудного на чисте (подерте на ціле). Господарський при сільським кущі відповідає за всі магазини рі[з]них припасів, зроблених господарською жін. сіткою, як теж мужеським активом. Він засобляє в харчові припаси відділи, що перебуватимуть на його або сусідному терені. Військові відділи перебирають припаси через своїх військових господарників.

Слава Україні!

Постій,
дня 10 листопада 1944 р.

госп. реф.
при обл. пров.
/Леонід Пісня/

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 29, арк. 426-429. Оригінал.¹

¹ Подібний текст: ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 7, арк. 9-11.

№ 178
**НАКАЗ ПРО ІНВЕНТАРИЗАЦІЮ МАЙНА,
СУСПІЛЬНУ ОПІКУ ТА ПОКРАЩЕННЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ УПА**

№ 2/44

25 листопада 1944 р.

Обл. госп. реф.

НАКАЗ ч. 2/44

Приймають:

Теренові окружні, їхні господарські референти, окружні жінки (та другі референти відносно інвентаризації організаційного майна).

1. Зладити і подати до обл. до дня 25.12.1944 р. (обов'язково перед календарним новим роком 1945) докладний інвентар організаційного майна, придержуючись заповданого нище взору і порядку за групами артикулів:

I. Технічно-ужиточні

1. Живий інвентар: коні, корови, свині, вівці і т. д.
2. Мертвий інвентар: вози, сани, упряж, машини до писання укр., машини до писання латинки, цикльостилі, друкарні і т. д.
3. Хатнє урядження: ліжка, столи, шафи, крісла, креденси і т. д.
4. Хатня обстановка: дивани, матраци, килими, перени, подушки, простирала, коци, капи, пішви, поволічки, ліжники, обруси, фіранки і т. д.
5. Кухонне урядження: миски, мидниці, тарелі, горшки, баняки, вилки, ножі і т. д.
6. Технічний військовий виряд: полеві кухні, джагани, лопати, ножиці до перетинання дроту, кліщі, сокири, кільчастий дріт, телефонічний дріт, телефонічні апарати, радіовисильні апарати, радіоприймачі, линви, шнури, санітарні носилки, автомашини, ровери, далековиди, військові паси, наплечники, їдунки, полеві пляшки, хлібаки, торби на набої, цальтпалатки, брезенти і т. д.
7. Одежовий виряд стрільця: коци, плащі, блюзи, светери, білля, штани, чоботи, черевики, овивачі, кожушки, наушники, шалик, рукавиці, шапки і т. д.
8. Смари: смар до возів, олива до машин, олива целіндрова, олій до машини, толд, гліцерина, тран і т. д.
9. Пальні матеріали: нафта, бензина, нафт-ропа, денатурат, горальняний спирт і т. д.
10. Дезенфекційні середники: мило тверде, мило бочкове, порошок до прання, сода до прання, сода каолична (тут каляфонія).

11. Прибори до писання: олівці, пара, ручки, чорнило, лінії, цирклі, кутоміри, трикутники, калька і т. д.

12. Різне: шкіри сирі коров'ячі, шкіри сирі овечі, виправлена шкіра м'ягка, виправлена шкіра тверда, папір канцелярний, папір перебитковий, пак-папір, шренц, тиктуровий, макулятура, тютюн і т. д.

II. Харчеві

1. Збіжіві: пшениця, жито, овес, ячмінь, гречка, просо, горох і т. д.

2. Збіжіві перетвори: мука пшенична, мука житна, крупа гречана, крупа ячмінна, пшоно, сухарі, хліб і т. д.

3. Огородовина: огірки, капуста, бураки, морква, петрушка, квасоля, біб і т. д.

4. Садовина: (грушки, яблука) сирі, (грушки, яблука, сушені сливки, ягоди і т. д.).

5. Товці: Смалець, солонина, масло, олій, олива їдальна, лій овечий, лій коровячий і т. д.

6. Солодоці: цукор, мед, сахарина, мармеляда, конфітури, соки і т. д.

7. М'ясні: мясо, ковбаси, шинки.

8. Різне: перець, паприка, сіль, поташ, кухонна сода і т. д.

X. Б.

Госп[одарський] звіт 12/44

ч. п/п	Артикул	Поємність назва кільогр. штуки	Стан з попередно- го місяця.	Заприхо- довано у звіттовому місяці.	Розходова- но у звіто- вому місяці для В.В.	Стан у зві- товому дні	При мітка
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Чобіт	пар	5000	700	900	5400	
2.	Смалець	кг	10000	500	500	10000	харчев.

Пояснення:

1. У звітах придежуватися посортювання артикулів. Старатися доповнити бракуючі у примірниках артикули, підтягаючи їх під відповідні сорти товарів (I – означає всі артикули не споживчі, II – означає всі споживчі артикули).

2. Звіти і викази до піврічного білянсу подавати за заподаним взором. Збоку вгорі зліва значити повіти початковими буквами назви округ і початковими буквами назви повітів. Приміром: Їжів господарник значить З. З. або З. Б., Чуйкевич значить С. С. [або] С. К., Гадіїв* госп. реф[ерент] значить Р. Р. і т. д. Зазначую, що

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Гордїв

звіти подавати лише за повітами, а не за округами. Можна пересилати оригінали звітів повітів до області.

3. Залишати в себе відписи звітів, щоби при провірках можна було потягати винних розтрата до відвічальности.

4. Наказу не перебивати для повітів, а повчити своїх ділово підвладних, як мають звітувати.

5. Звіти госп. мусять бути щомісячно точно пересилані вищим орг. клітинам так, щоби область могла дістати місячний звіт від округи до дня 10 слідуєчого місяця за попередний місяць.

6. Жіноча сітка дає місячні звіти до свого ресорту заготовлі своїм госп. зверхникам через своїх теренових провідників в означеному точно речинці, щоби точно втягнути до обл. зі звітами муж[еської] сітки.

7. Поробити собі інвентуру поодиноких бункрів і про бункри звітовати окремо, подаючи їхні числа і за порядком вимінюючи за звітовим взором речі, що в них вони знаходяться. Треба зазначити знаком Б. К. I, Бк 2 і т. д.

Не подавати, де ці бункри знаходяться.

Бункри, що впали, подавати на окремих звітах.

8. При подаванні звіту-інвентаря невільно поминути ні одної референтури, що користуються яким небуть орг. майном-інвентарем.

При звітуванні про майно поодинокими реферантурами повітів до значка ЗЗ, СС, ХБ, РР і т. д. подавати і скороченні з боку назву реферантури (СК, СБ або З. Б., проп. і т. д.). Підкреслюю, що звіти-інвентарі мусять бути на час заподані до обл. для досягнення дійсного стану орг. майна, щоби провід зміг зор[і]єнтуватися, чим орг. на даному терені диспонує.

9. Звіти мусять бути згідні з правдою. Не подавати речей, яких уже в терені немає (вкрадені, знищені, затаєні людьми).

10. Взір для звітувань є ясний і вичерпує докладно стан у минулому і в часі звітування. Під 2 треба зазначити поємність в кільограмах, штуках, парах, тузинах і т. д. Під 7 давати замітки, що відносяться до поодиноких артикулів. Під числами "різні" давати всі артикули, що не обняті груповою системою артикулів, придержуючись азбучного порядку в вичислюванні артикулів.

11. Якщо орг. майном, пр[иміром] кінями, коровами і т. д. користуються приватні особи, то у примітках під 7 зазначити це докладно. Рівночасно ті особи мусять бути повідомлені, що згадане майно може бути їм забране для вищої ужиточности.

12. Чоботи і черевики розрізняємо I сорт – нові з доброго матеріалу, II сорт – проходжені або нові з лихого матеріалу, III

сорт – здатні до вжитку непаровані і IV сорт – нездатні.

2. Вглянути в роботу суспільної опіки. Вона доручена жіноцтву і місцями шванкує через те, що господарники сітки м[ужеської] не вглядають у роботу жінок. Де жінки з різних причин не вив'язуються зі своїх обов'язків в тому ресорті їхнього завдання, там уздоровити це явище або передати СО мужеській сітці. На всі видані СО речі потребуючим мусять бути квити. Покінчити з безконтрольністю господарки. Винних злочину надужиття або цілковитого безділля каратиму дуже остро.

3. Подати до покарання всіх господарників, винних злочину незабезпечення військових відділів взуттям, одежею та іншим вирядом. Ці господарники, якщо не оправдають свого недотягнення в тому розумінню, будуть покарані найвищим виміром кари орг. рев. судом. Безділля орг. господарників мусять покінчитися. За це теж відповідатимуть теренові провідники не в меншій мірі, бо не натиснули на господарників або зігнували питання безпеки відділів взуттям та одежею мимо виразних наказів з гори, що цю ділянку треба спеціально пофорсувати як дуже важну. Подаю при цім до відома, що на днях розстріляно кілька осіб за зловживання. Буде виданий про це комунікат.

4. Подати виказ всіх фабричних варстатів, промислових виробничих заведень, до дня 5.12.1944 р. за зарядженням з 21.9.1944.

5. Останніми днями почато відновлювати горальні в терені, населення не користує ніяк з цього, а противно, розпивається, а большевики ставлять там свої варти і вже є багато жертв в людях від розпитих НКВД-истів. Не урухомлювати горалень, а де вони вже чинні – задержати.

6. При повітових звітах заподати приділ поодиноких артикулів наложений округами щоби можна було зор[і]єнтуватись про відсоток виконаного контингенту.

7. Пригадую за залізний фонд назначений в заввагах, це є дуже важна справа. Звіти з залізного фонду заготовленого подати на окремих звітах за повітами.

Звіти з СО подати також окремо за повітами.

Слава Україні! Героям Слава!

Постій 25.XI.1944
Обл. контр[ольний] в з. /Парис/

/-/ Р. Зеніт

ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 7, арк. 18-20. Засвідчена копія.

№ 179

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВТРАТУ МАЙНА КУРЕНЯ УПА

5 грудня 1944 р.

Постій, 5.XII.1944

ПРОТОКОЛ

Списаний дня 5.XII.1944 з інформатора др. Остапа в справі впавших річей під Андриївкою дня 27.X.1944 перебраних ВО – відділом Летуна* інтендантом др. Дубским.

Впавші речі привезено 27.X.1944 зі села Спасова на стан[овище] інфор[матора] Остапа. Інтендант Дубский перебрав ці речі і зажадав сейчас підводи, до відтраснпортування тих річей на місце постою відділу Летуна в ліс біля села Андриївкі. Інфор[матор] Остап – з огляду на це, що год. З вночі в напрямі Андриївки чути було стріли з фінок і кулеметів, відмовився дати фірманку. Дубский витягає пістолю до др. Остапа і інф[орматора] зв'язку Тополі і змушує їх до виконання наказу.

Перебравшись в хаті в білизну, светер і скарпетки – речі з транспорту, Дубский, перебравши речі на підводу (яку дав інфор[матор] Остап) від'їзджає на Андриївку. На Андриївці заквартировали вечером більшовики, на яких просто в руки в'їхав Дубский. Охорона транспорту на чолі з Дубским, залишаючи підводу – втікає, а речі впали більшовикам в руки.

Протоколював госп. контрольор
обл. пров.
/Парис/

Правдивість протоколу
стверджує інф[орматор]
/–/ Остап

ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 2, арк. 4. Оригінал.

* Тут і далі в тексті: Литуна

№ 180
ВИМОГА НА ХАРЧІ ДЛЯ САНІТАРНОГО КУРСУ

[1944 р.]

Харчі на “санітарний курс”
(на два тижні)

25	кг.	картопель
1	“	круп
5	“	муки пл.
2	“	ярини
5	“	буряків
1,50	“	сира
20	шт.	яєць
3	л	молока
3	кг	хліба
0,75	“	товщу
10	“	капусти
3	“	фасолі
0,50	“	яблук
0,25	“	цибулі
0,15	“	цукру

Сінник, подушка, простирало, коц, 2 п. білизни, ручник, штанці (цивільні)

Сковрон Олекса (Сілець)*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 3, арк. 10а. Оригінал¹.

¹ На документі є відбиток круглої печатки із зображенням тризуба в центрі і надписом: “Слава Україні” –Залізник–

* Надпис у титулі.

№ 181
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ
СОТНЕЮ “ГАЛАЙДА II”

20 січня 1945 р.

Відділ “Галайди ч. II”

КВІТ

На корову, пібрану дня 20.I.1945 зі ст[аниці] Желдець.

20.I.1945

/Смола/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 61. Оригінал. Рукопис.

№ 182
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ
СОТНЕЮ “ГАЛАЙДА II”

№ 1/45

[Не раніше 30 січня 1945 р.]

Відділ “Галайди ч. II”

ч. 1/45

КВІТ

Побрано з куща Желдця:

1) 200 (двісті) кг вівса.

Перебрав
бунч. відд. /Смола/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 71. Оригінал. Рукопис.

№ 183
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ СОТНЕЮ
“ГАЛАЙДА II”

№ 2/45

30 січня 1945 р.

Відділ “Галайди ч. II”
ч. 2/45

КВІТ

На 200 кг (двісті кг) вівса та 11 (одинадцять) булок хліба побраних зі ст[аниці] Желдець для в[...] відділу.

30.I.1945

Бунч. відд.
/Смола/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 65. Оригінал. Рукопис.

№ 184
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ СОТНЕЮ
“ГАЛАЙДА II”

№ 10/45

[Не пізніше 19 лютого 1945 р.]

Відділ “Галайди ч. II”
ч. 10/45

КВІТ

Побрано від станиці “Березівка”:

- 1) 2 (дві) свині,
- 2) 16 булок хліба.

Перебрав
бунч. відд. /Смола/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 76. Оригінал. Рукопис.

№ 185
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ СОТНЕЮ
“ГАЛАЙДА II”

№ 12/45

19 лютого 1945 р.

Відділ “Галайди ч. II”
ч. 12/45

19.II.45

КВІТ

Даний др. Лютому на:

- 1) 3 (три) свині,
- 2) 13 (тринадцять) булок хліба.

Бунч. відд. (Смола)

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 77. Оригінал. Рукопис.

№ 186
РОЗПИСКА ПРО ОТРИМАННЯ ХАРЧІВ СОТНЕЮ
“КОЧОВИКИ”

19 лютого 1945 р.

Підвідділ “Кочовики”

19.II.45

КВІТ

Даний др. Лютому на:

- 1) 2 дві свині,
- 2) 1 один кожух,
- 3) 3 три шинелі,
- 4) 7 сім штанів,
- 5) 5 п'ять блюзок,
- 6) одна пара чобіт,
- 7) 1 один коц,
- 8) 1 одна шапка,
- 9) 1 одна пара золів*.

Підписав інт[ендант] підвід[ділу]
/Очайдух/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 21, арк. 70. Оригінал. Рукопис.

* Так у тексті.

SUMMARY

Chapter Six includes thirteen economic-management documents of the UPA and the OUN in the L'viv region covering the period from 14 August 1944 to 19 February 1945 (Nos. 173-186).

Some of these are normative documents (Nos. 173, 175-178). Among them are instructions on the organization of the activities and cooperation with the UPA and orders concerning property inventory, social protection, and the provisioning of insurgent units. Some documents are signed by "Zenit" (Pavlo Myhal'), the responsible economic leader of the oblast.

The next group of materials consists of documents listing insurgents' requirements (Nos. 174, 180). These are a request for the provisioning of the daily needs of "Prolom" Company, dated 5 October 1944, and a demand for food supplies for the medics' course, dated 1944.

The last group of materials consists of report-formative documents covering the period from 5 December 1944 to 19 February 1945. These include information about property losses suffered by an UPA battalion and notes concerning the receipt of necessary food supplies for the insurgent companies "Halaida-2" and "Kochovyky" (Nos. 179, 181-186).

**РОЗДІЛ VII.
ДОКУМЕНТИ УКРАЇНСЬКОГО
ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА
НА ЛЬВІВЩИНІ**

№ 187
ЗВІТ ПРО ФОРМУВАННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ
В СОКАЛЬСЬКІЙ ОКРУЗІ

[Не раніше 18 травня 1944 р.]

ЗВІТ

1. Характеристика терену

Жін[очу] сітку Ч[ервоного] Хр[еста] засновано на всьому терені Климівки.

В	терені	К[ам'янеч-чина] є:	56 ст[аниць],	19 к[ущів],	9 п[ід]- р[айонів]	3 р[айони]	+ 2 міста
В	"	С[окаль-щина] є:	40 ст[аниць],	12 к[ущів],	4 п[ід]- р[айони]	2 р[айони]	+ 1 місто
В	"	Р[аде-хівщина] є:	56 ст[аниць],	19 к[ущів],	4 п[ід]- р[айони]	2 р[айони]	+ 1 місто
	Разом		133 ст[аниці],	37 к[ущів],	17 п[ід]- р[айонів]	8 р[айонів]	+ 4 міста

2. Характеристика сітки Ч[ервоного] Хр[еста]

Сітка Ч[ервоного] Хр[еста] є зорганізована від станиці до повіту в цілій Климівці. Змонтовано її з старших юначок, а також з давніх членок, які дотепер були при мужеському активі. З огляду на свої завдання сітка Ч[ервоного] Хр[еста] зорганізувала окрему санітарну службу в кожному повіті, жін[очу] господарську під-референтуру і творить підреферентури суспільної опіки.

3. Числовий звіт

350 / К	–	чл.	250
50 / О	–	"	215
250 / 5	–	"	208
Разом		чл.	673

4. Санітарна служба

Зараз санітарна служба при кожному повіті є зорганізована і перевишколена. 5.4.1944 р. відбувся перший санітарний вишкіл, який провадив окруж[ний] лікар при підпільному шпиталику. Учасниць було 25 з цілої округи. З них 4 відійшло на становище повітових санітарок, а решта на районових і 3 на ланкових. Відтак повітові санітарки перевели вишкіл районових санітарок по своїх повітах, а районіві – ланкових.

В 350/К	є	пере- вишкolenих	61 сані- тарка	
В 50/О	є	"	64 "	
В 250/5	є	"	57 "	
В 200/ Б[елзчина]	є		135 сані- тарок	(від 18.5.44 цей повіт є переданий до Холмської округи).
Разом			317	

Разом в Климівці є 182 санітарки. Рівночасно йшла підготовка до зорганізування ланок, районових санітарних осередків – стягалося інвентар і купувалося аптеку. Ланки не є ще цілковито зорганізовані, а найгірше представляється справа з аптекою, яка є дуже мінімальна. Однак немає ланки, де була б ця справа занедбана. Зараз по цілому терені ведеться перевишкіл носіїв ланковими. Районових санітарок розіслалося в терен перевіряти і організувати ланки.

На районів санітарні осередки знайдено приміщення і стягнено частинно інвентар. Персонал у кожному районному санітарному осередку складається з 6-ох санітарок (одна організаційна і 5 медсестер).

В 350/К. дві районів санітарки обслуговують підпільний шпиталь, а 6 відбуває практику при легальному шпиталі.

Від місяця квітня по станицях ведеться збірка лічних зел. Тут їх і поки що магазинується. До цієї роботи заангажовано школи, пастушків і дівчат. Збірка ведеться досить успішно. Щоб цю справу поставити ще краще, перевелося в цілій Климівці зеллярські вишколи, в яких взяли участь по одній дівчині з кожної станиці.

5. Господарська ділянка

Жін[оча] господарська підреферентура перевела дотепер такі збірки:

1. 350/К.:

1500 м полотна

350 сорочок

Також жінки занялися збіркою макарану, сушеного хліба, але точних звітів ще немає.

2. В 50/О.:

1015 м полотна,

200 рушників,

200 сорочок,

21 м макарану,

100 кг сушеного хліба,
600 кг соди (закуплено),
100 кг кави,
600 кг мила.

3. В 250/5:

620 кг фасолі,
40 кг лону,
250 кг гороху,
1780 кг пшона,
100 кг ярини,
1246 кг пенцаку,
397 кг солонини,
230 м полотна,
5 коців,
1250 яєць,
12 кг смальцю,
55 кг круп гречаних,
85 кг сухарів,
780 кг ячмінних круп,
788 кг макарану,
66 кг мила,
217 кг перетопленого масла.

Зараз жін[оча] господарська підреферентура занялася таки-ми збірками:

В 50/О.: 150 штук светерів, рукавиць, наушників, скарпеток.

В 350/К.: 250 "

В 250/5: 100 "

В кожному повіті:

1000 м полотна,
500 уніформів,
500 наплечників, хлібаків, торбів на кулі,
500 рушників,
500 хусточок до носа,
33000 кг макарану,
18000 кг сухарів,
1500 кг товщу,
2000 кг мила.

В кожному повіті створено по підрайонах швальні, пральні і пекарні. По швальнях шиють сейчас уніформи. Також пекарні і пральні близько місць, де стаціонують наші відділи, почали функціонувати.

6. Суспільна опіка

Жін[оча] сітка Ч[ервоного] Хр[еста] від 23.5.44 перебрала на себе обов'язки суспільної опіки. Поки що твориться всюди підреферентура сусп[ільної] опіки, а рівночасно сітка вже переводить статистику людей, якими заопікується суспільна опіка.

7. Співпраця з мужеською сіткою

Через брак цієї співпраці між одною а другою сіткою (спеціально в низах) спочатку робота йшла навіть пиняво. Причиною до цього було незрозуміння зі сторони мужеського активу завдань і цілей Ч[ервоного] Хр[еста]. Зараз ці відносини дещо покращали, але ще не всюди. Загально завважається мале заінтересовання роботою жін[очої] сітки і брак співпраці з господарчими референтами.

8. Співпраця з юнацтвом

Ця справа стоїть назагал добре. Юнацтво в діловій роботі підпорядковується жін[очій] сітці Ч[ервоного] Хр[еста] (береться юначок до обслуги зв'язку, до збірок, збирання зел, так що жадних конфліктів між одними і другими немає).

9. Зв'язок

Майже половину праці при мужеському зв'язку переняли жінки. Крім цього, є створений окремий жіночий зв'язок, як запасовий...*

ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 6, арк. 45-46. Копія.

* Текст без закінчення.

№ 188

ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ В СОКАЛЬСЬКІЙ ОКРУЗІ

30 червня 1944 р.

ЗВІТ

з праці ЧХ в часі від 1–30.6.1944 р.

I. Числовий стан

В терені	С[окальщина]	– 315	членів	133	симпатиків
"	Р[адехівщина]	– 227	"	123	"
"	К[ам'яначчина]	– 301	"	80	"
Разом		843	"	336	"

Неохоплених станиць – 1.

II. Санітарна ділянка

Санітарни[х] ланкових пунктів є:

В терені	С[окальщина]	– 40
"	Р[адехівщина]	– 39
"	К[ам'яначчина]	– 62
Разом		141

Районових санітарних пунктів є:

В терені	С[окальщина]	– 2
"	Р[адехівщина]	– 2
"	К[ам'яначчина]	– 3
Разом		7

Організування ланок і повітових шпиталіків на викінченні. Персонал санітарної служби перевишколений, а частина з неї вже практично заправляє своє знання в легальних шпиталях.

Терен К[ам'яначчина] має 63 ланкові санітарки, 18 медсестер, 3 районіві санітарки, повітового санітаря і його заступницю, одного лікаря. Розпоряджає легальним шпиталем в К[ам'янци Струмиловій].

Терен Р[адехівщина] має 57 ланкових санітарок, 2 районіві, 12 медсестер, одного санітаря.

Терен С[окальщина] має 40 ланкових санітарок, 2 районіві, 17 медсестер (5 стало працює в шпиталі С[окаля]), повітового санітаря, його заступницю, двох лікарів. Розпоряджає шпиталем в С[окалі].

Разом терен Клімівка має 160 ланкових, 7 районіві санітарок, 47 медсестер, 3 санітарів і дві заступниці (при повіті), 3 лікарів.

33 санітарки має вже шпитальну практику. Зараз дали ми нових санітарок на шпитальну практику. При повіті немає в нас фармацев-

тів, але їх роботу виконує сама санітарна служба під кермою нашого лікаря. На його наказ стягаються всі ліки з ланок до районних санітарних пунктів, тут порядковується їх та замагазиновується. Всі ліки записується в книги товарів і приходу та розходу, які веде районна санітарка. Такі самі книги запровадилосся по ланках.

Санітарна служба зараз переняла на себе обов'язки сторожа здоровля і гіг[і]єни цілого українського населення. Вона стежить за хворими на коросту і дає поради, за хворими на венеричні хвороби і відсилає до шпиталю в С[окалі]. Робить перегляд шкільної дітвори, дбає про гіг[і]єну селянських хат та господарських забудовань.

Кожна з медсестер має кілька ланок і кермує їх працею.

Зараз є ранених:

В шпиталі	С[окальщина]	27	
"	К[ам'янещина]	1	(6 вилічених)
При рай. с[анітарному] ос[ередку]	в К[ам'янещині]	2	
"	в Р[адехівщині]	2	
Разом		31	ранених

Інвентар повітового шпиталю є частинно розміщений при районних санітарних осередках (на 7 хворих), решта розкинений по ланках (на 1 особу). Стягати його нема потреби і не є добре з огляду на ворожі чинники, тому цього не робиться.

6.7.44 зачинаються два вишколи санітетів до відділів, на яких візьмуть участь 30 хлопців (по 10 з кожного повіту). Вишколи провадитимуть повітові санітарі.

Всіх санітарних курсів відбулося 18.

Всюди на терені ведеться збірка лікувальних рослин. Для кращого ведення цієї роботи відбулися всюди 3-днівні зелярські вишколи, на яких взяли участь по одній дівчині з кожної станиці. Вони саме ініціюють та кермують зелозбіркою. До збірок заангажовано юнацтво, пастушків, старше жіноцтво та шкільну дітвору. Зела сушать і магазинують по станицях.

III. Господарська ділянка

Ж[іноча] госп. референтура занялася частиною господарських збірок та zorganizувала пральні, швальні і пекарні.

Швальні:

В терені	С[окальщина]	– 11	– всі функціонують
"	Р[адехівщина]	– 4	"
"	К[ам'янещина]	– 9	"
Разом		24	"

Пральні:

В терені	С[окальщина]	- 4	- дві функці- онують	випрано 1220 шт. білля
"	Р[адехівщина]	- 4	- одна "	" 1010 "
"	К[ам'яначчина]	- 8	- дві "	(точно не подано кількості випраного білля)
Разом		16	- п'ять "	

Пекарні:

В терені	С[окальщина]	- 4	- 1 функці- онує	спечено 1116 кг хліба
"	Р[адехівщина]	- 4	- 1 "	- (точно не подано кількості спеченого хліба)
"	К[ам'яначчина]	- 9	- 2 "	"
Разом		17	- 4 "	

Збірки:

В терені С[окальщина]:

Штани	-	163	шт.
Блюзки	-	186	"
Сорочки	-	799	"
Підштанці	-	794	"
Шалики	-	1	"
Рукавиці	-	38	"
Наушники	-	35	"
Скарпетки	-	38	"
Хусточки до носа	-	315	"
Рушники	-	365	"
Наплечники	-	7	"
Хлібаки	-	4	"
Ложки	-	246	"
Жилетки	-	70	"
Простирала	-	5	"
Кури	-	10	"
Гуси	-	1	"
Крілики	-	2	"
Вилки	-	9	"
Мило	-	782	кг
Солонина	-	947	"
Масло	-	52	"
Смалець	-	2	"
Олій	-	15 і 1/2	л
Сухарі	-	140	м
Макаран	-	6722	кг

Покладки	–	22128	"
Светери	–	35	шт.
Полотно	–	1741	м
Вовна	–	77	кг
Онучки	–	341	шт.
Їдунки	–	8	"
Цукор	–	22	кг
Мармеляда	–	15	"
Крупи	–	94,45	"

В терені Р[адехівщина]:

Сухарі	–	2200	кг
Макарон	–	3000	"
Сир	–	400	"
Товщ	–	1000	"
Квасоля	–	2300	"
Мило	–	110	"
Сочевиця	–	100	"
Горох	–	100	"
Кава	–	200	"
Чай	–	20	"
Смалець	–	14	"
Пшоно	–	1200	"
Ярина	–	120	"
Ячмінні крупи	–	100	"
Пенцак	–	110	"
Цукор	–	5,25	"
Каша консервована	–	57	"
Білля	–	300	пар
Ручники	–	188	шт.
Хусточки	–	343	"
Мундури	–	30	"
Светери	–	6	"
Ложки	–	81	"
Феци	–	40	пар
Вовняні рядна	–	10	шт.

В терені К[ам'яниччина]:

Макарон	–	138,66	м
Сухарі	–	21	"
Яйця	–	23884	шт.
Мило	–	1600	кг
Ковбаса	–	17	"
Цукор	–	46	"
Мід	–	2	"
Кава	–	300	"

М'ясо	–	400	"
Товщ	–	1975	"
Полотно	–	2212	м
Светери	–	32	шт.
Рукавички	–	36	"
Скарпетки	–	16	"
Сорочки	–	300	"
Ручники	–	359	"
Підштанці	–	63	"
Штани	–	15	"
Хусточки	–	232	"
Мундурів	–	83	"

Зараз жіноча господарська підреферентура занялася такою збіркою:

В терені С[окальщина]:

400	свєтерів,
500	пар рукавиць,
150	наушників,
800	пар скарпеток,
1800	пар білля,
700	онуч,
3500	м полотна,
180	м макарону,
350	м чорних сухарів,
500	м білих сухарів,
80	м товщу,
150000	яєць,
350	коців.

В терені Р[адехівщина]:

200	шт. свєтерів,
300	шт. рукавиць,
100	шт. наушників,
500	пар скарпеток,
700	пар білля,
300	пар онучок,
1500	м полотна,
110	м макарону,
200	м чорних сухарів,
200	м білих сухарів,
50	м товщу,
100000	яєць,
150	коців.

В терені К[ам'яничина]:

300	светерів,
400	пар рукавиць,
150	наушників,
700	пар скарпеток,
1500	пар білля,
500	пар онуч,
3000	м полотна,
110	м макарону,
250	м чорних сухарів,
400	м білих сухарів,
70	м товщу,
15000	яєць,
300	коців.

Крім цього, занялася збіркою всякого рода ягід і перетворенням їх в конфітури.

IV. Суспільна опіка

Референтура суспільної опіки є всюди при повітах і при станицях. Зараз є вже перепроваджена докладна статистика потерпілих родин в терені С[окальщина], а по інших ця робота докінчується.

В терені С[окальщина] є 38 потерпілих родин, яким потрібно робочої сили і 14 родин, яким потрібно матеріальної помочі. Почасти тих людей вже забезпечено. Я видала з жіночого магазину матерію, білля і черевики для 17 жінок, заангажованих в нашій роботі і для 6 дітей, яких батьки в підпіллю.

V. Співпраця з відділами

Співпрацю цю розвинулося в двох напрямках – господарському і санітарному. В лісистих околицях потворено пральні, швальні і перкані, якими почасти вже користуються відділи. Над раненими і хворими з відділів опікується санітарна служба, чи то в легальному шпиталі, чи в районових санітарних осередках. Перегляд війська і щеплення переводить окружний фельчер.

VI. Організаційно-вишкільна ділянка

В терені К[ам'яничина] є ще одна неохоплена нами станиця, бо там сама кацапня. Всі інші станиці в цілій Климівці охоплені.

Вишколи.

Відбувся вишкіл теренових районових провідниць на протязі 7 днів. В програму вишколу ввійшли: організаційний вишкіл, іде-

ологія, конспіративний вишкіл, пропагандивний вишкіл, політичний вишкіл, українознання, практичне зазнайомлення із зброєю.

В терені К[ам'яничина] відбулося 3 вишколи: один підрайонових і два з кущевими. Програма вишколу: ідеологія, організаційний вишкіл, конспіративний вишкіл, постанови III Збору, дещо з пропагандивного вишколу, політичний огляд, практичне зазнайомлення зі зброєю, українознання.

В терені С[окальщина] і Р[адехівщина] вишкіл з підрайоновими починається 3.7.44, а зараз після нього організуються вишколи з кущевими і станичними.

Санітарних вишколів відбулося всіх 17. В програму всіх вишколів ввійшло практичне зазнайомлення зі зброєю.

Відправи і контролі.

1 і 7 червня відбулася відправа з повітовими. Відправи з районовими відбуваються два рази в місяць, з підрайоновими два рази в місяць, з кущевими і станичними один раз в тиждень.

Я була на контролі в кожному повіті.

Співпраця з мужеською сіткою.

Не є ще всюди як слід налаштована. Спеціально в терені С[окальщина] не можуть погодитися теренова провідниця з тереновим провідником.

Наші побажання.

Сітка ЧХ домагається, щоб приходило більше вишкільних матеріялів і щоби уладити військові вишколи для жіноцтва та вишкіл радисток.

Слава Україні! Героям Слава!

/-/ Віра

ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, стр. 7, арк. 66-69. Копія.

№ 189
МЕДИЧНА ДОВІДКА СТРІЛЬЦЯ “ШУЛЬЦА”

30 вересня 1944 р.

Постій 30/ІХ.1944

ПОСВІДКА

Стверджую, що друг Шульц з відділу Скали є хворий на і звільнений від виконання службових обов'язків від 30/ІХ до 30.І.1945.

/Олег/

ГДА СБ України (Львів), спр. П-35416, арк. 21. Оригінал.

№ 190
ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ САНІТАРНОЇ СЛУЖБИ В
СОКАЛЬСЬКІЙ ОКРУЗІ

31 жовтня 1944 р.

САНІТАРНИЙ ЗВІТ ТЕРЕНУ ХОРТИЦЯ
за місяць жовтень 1944 р.

1. Санітарний стан в нашій окрузі ще незадовільний. Захворювань на епідемічні хвороби як червінку, розширювалась в менших розмірах в терені Р[адехівщина] і С[окальщина]. До цього часу було хорих 15 осіб з сітки і цивільного населення. Подалось вказівки як лічити червінку (дієта і заживання вугля). Зараз хвороба майже зліквідована. Венерично хорих переважно на “гонорею” не бракує як мушин, так і жінок. В терені Рось було хорих на гонорею 4 мужчин і 2 жінки, 2 мужчин з СВ* і 2 з СБ. Мушин вилікувалось на місци, венерично хорих жінок відсилаємо на лікування до державних шпиталів (Львів). Дівчата арештовані з терену К[ам'янещина], які зараз вийшли з тюрми, через НКВД є знасилувані і майже кожна заражена венеричною хворобою. Лікуються у Львові.

* Тут і далі імовірно скорочення: самооборонний відділ

б) З браку гігієни стале перебування в підпіллі, несистематична зміна білля і спання в убранні в ширшому масштабі розширюється короста та вошивість як в сітці, так і в відділах. До боротьби з коростою дається вказівки як мастю, так і домашнім способом лікувати пошесть (сумішю бакуну і чемериці) і як ліквідувати наскомі. Відчувається в терені брак лікарів, фахово-санітарного персоналу та ліків. Ліки частинно заступається зелами. Лікарську і санітарну допомогу для відділів, сітки та цивільного населення подаємо кому потрібно і де лише можна. По державних лікарнях зараз годі дістати лікарську поміч. В лікарнях голод, зимно, брак ліків і перев'язочного матеріалу. Лікарі є жиди, східняки. Українців лікарів майже нема. Середний медперсонал є багато східнячок. В лікарні С[окаля] директором є узбек, заступник жид, амбулаторію провадить українець-галичанин. В С[окалі] недавно большевики віднайшли більшу скількість ліків mgr. Логінського, місцевого аптекаря. Видав цей громадянин, що замагазиновував. Усі ліки дали до диспозиції лікарні в С[окалі]. Санітарна служба лікарні майже усі ліки порозкрадала і зараз ними шмуґлює. Продають по високих цінах і міняють за товщі чи продукти.

2. Організація.

В терені зараз переводиться реорганізацію санітарної сітки, в терені Р[адехівщина] і С[окальщина] майже цілковито упорядковано, гірше стоїть під оглядом санітарним в терені К[ам'яниччина]. В терені Р[адехівщина] діловий зв'язок налашований знизу догори. Схема сітки: ланкові, кущеві і районіві санітарні пункти. В кожній станиці знаходиться санітарна ланка, є 12 кущів і 3 райони. Під санітарним оглядом гірше стоїть терен східний, де довго стояв фронт. Людський матеріал забраний на роботу і до війська і тому були порвані всі зв'язки. Зараз є багато сиксотні, тяжко порушуватись в терені, але помимо цього зв'язки наладнуються і для цілого терену переходять санітарні вишколи на ланкових та кущевих. Санітарну службу повіту очолює д. Циганка, прибрала від д. Савича. В посліднім часі д. Циганка досить енергічно взялась до праці. Повітову аптику перемагазиновувала, налаждала ділові зв'язки і виготовила 400 індивідуальних пакетів, котрими забезпечила самооборонні відділи і решти сотні. Зараз упорядковує і магазинує лік[арські] рослини.

б) Терен С[окальщина] очолює санітарну службу д. Тирса – покищо. Д[руг] Тирса слаба сила фахово і організаційно, працю перебрала від д. Тріски. Діловий зв'язок в терені налашований. У 4 станицях бракувало ланкових санітарок. Зараз відбувають вишколи. В терені С[окальщина] є три добрі фахові сили, котрі

оказують [допомогу] хорим і раненим (одна чорна сестра). Гірше стояла справа з районovими санітарками. Одна р[айоновa] санітарка є арештована через НКВД, тримається добре. Друга дезертирувала і годі її віднайти. На їх місце поставлено других. Заготовлено в терені з парашута і бінтів коло 500 індивідуальних пакетів, котрими заобезпечено СВ відділи та куці. Зелозбірку упорядковується.

в) Найгірше під санітарним оглядом стоїть терен К[ам'яничина]. Бувші районovі санітарки: одна від'їхала на працю до Львова, а друга пішла за секретарку до НКВД. Зпричинений балаган в санітарній сітці завдяки попередньому повітовому санітареві Ігорови, котрий зараз по переході фронту досьогодня майже цілий час був замагазинований і тоже замагазинував свою заступницю (наречену) і заборонив її вертати до попередньої праці в санітарній службі. Зараз його потягаємо до відповідальности за дизерцію і занедбання праці. В терені К[ам'яничина] зорганізована санітарна сітка включно з районovими. На очолення санітарної служби повіту К[ам'яничина] стягаємо фахову санітарну силу д. Олену. Гірше справа представляється в південних теренах К[ам'яничини]. Населення стероризоване безнастанними облавами НКВД і по селах є багато непрочищеної сиксотні, так що в тих теренах санітарні ланки не можуть працювати як деінде. По с[анітарних] ланках є приготовлені скритки для хорих і ранених.

3. Вишколи.

В терені Рось за час большевицької дійсности відбулося 4 санітарних вишколи. Три жіночі і мужеський, на ланкових та куцевих санітарок і санітарів. Перший санітарний курс на ланкових санітарок провадила д. Степова. Учасниць санітарного курсу було 7. Народна освіта усіх вишкільниць. На куцевих санітарок перепровадила курс д. Мотря. Учасниць санітарного курсу було 5, народна освіта. Третій курс на ланкових санітарок перепровадила д. Тамара. Учасниць було 7. Програма санітарного курсу була розложена на 5–6 днів. В часі курсу переводили практично перев'язки на ранених. Форми таборового життя не було. Мужеський санітарний курс провадив д. Тріска від 21–30.10.1944 року. На курс стягнуто з СВ молодих муштин. Усіх учасників було 17. Найвища освіта 7 кл. народних. В часі вишколу була таборова форма життя і мали військового інструктора. В терені С[окальщина] провадила курс д. Береза. Учасниць курсу було 13. Курс тревав 7 днів.

4. Ранені.

За весь час було 183 ранених. З того тяжко ранених 14. Ранені тяжко: переломи, постріли грудної клітки, переломання щоки і двох ранених в живіт. З них уже виздоровіли 83, залишилось до лічення 100 ранених. З того 8 тяще. Усім нанесені рани через большевиків, поляків і є випадки самопострілів, хотя й рідкі.

б) За цей час померло 5 ранених. 2 – на закаження, 2 – ранених на живіт (перетуніт). Ранені лікуються дуже гарно, помимо того, що відчувається брак санітарно-фахових сил.

в) Хворих за весь час було 63, переважно: туберкульоза, грипа, запалення олегочної, венерично хорі і інші. Виздоровілих ранених чи хворих відсилається на старі місця, нездібних – на пенсію. В терен до тяжко хорих і ранених де можна їздив д. Стріха і я.

5. Аптека.

При окружнім осередку здоровля зорганізована перерібка сировин на масти і наливки, очолює Квітослава. До цього часу перероблено таку кількість:

5	літрів	наливки	мятки
5,50	–"–	–"–	спорижу
5	–"–	–"–	конвалія
5	–"–	–"–	дубової кори
2	–"–	–"–	полину
2	літрів	наливки	люльку
4	–"–	йодини	
15	–"–	суміші против корости	
2	кг	масти	з черевослинницею
31	–"–	–"–	віск, живиця, лій
6	–"–	спорошкованої сухої печінки	

Ліки переробляється дальше.

Мастями і наливками забезпечуємо відділи, військо і санітарні пункти. В руки большевиків впала частина підручної аптики і цілий інструментар. Списку подати не можу, бо не знаю, що находилось, так з ліків, як і інструментара.

6. Зелозбірка.

Зелозбірка тепер наладнується. По переході фронту зелозбирачі багато лік[арських] рослин попалили і понищили. Самі позалишали попередну працю і зголосились чи до школи, чи, дехто, на державну посаду. Зараз зелозбірку перебрала санітарна сітка, упорядковує і магазинує. Точний список лікарських рос-

лин подам точніше. Санітарну інструкцію ч. 1 видану до областей, яку я одержав, перебив і розіслав по повітам з додатком контингенту на ланки.

Залучую список лікарських рослин.*

Постій, 31.10.1944 р.

/Олег/
(Кривоніс)**

ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 6, арк. 24-25. Оригінал.

SUMMARY

Chapter Seven contains four documents relating to the activities of the Ukrainian Red Cross in the L'viv region, covering the period from 18 May to 31 October 1944 (Nos. 187-190).

Three of these documents illustrate the formation and activities of the Ukrainian Red Cross and the Medical Orderly Service in the Sokal' okruha ("Khortytsia") during the spring and fall of 1944 (Nos. 187-188, 190). They would be useful for analyzing the state of these two medical services under both the Germans and the Soviets.

The fourth document is a medical certificate dated 30 September 1944, which standardizes temporary leave from duty of UPA privates (No. 189).

* Тексту додатка не виявлено.

** Зазначення автором другого псевдоніму.

**РОЗДІЛ VIII.
ПРЕСОВІ ВИДАННЯ**

№ 191-216
ЧАСОПИС “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

5 травня 1944 р. – жовтень 1945 р.

№ 191
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 2

5 травня 1944 р.

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

5.V.1944

ч. 2

ВІД РЕДАКЦІЇ

З доручення змінено назву нашої газетки “Помста” на “Стрілецькі Вісті”. Часопис появлятиметься що 3 дні в вужчих та що 9 днів у ширших розмірах. Закликається стрільців висилати до Редакції на руки др. Татару короткі дописи, гуморески, жарти. Випускаємо малу кількість примірників нашої газети й тому проситься її не нищити, а передавати з рук до рук.

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке командування збройних сил повідомляє:

Біля Севастополя та між Карпатами і долішнім Дністром відбуваються місцеві бої. Німецькі летунські з'єднання проводили налети на вороже заплілля, а передовсім на залізничий вузол Шепетівка.

Між Карпатами та горішнім Дністром сильні наступи німецьких та мадярських частин мали дальші теренові здобутки. На південний захід від Ковля та обабіч Вітебська відбито протинаступом большевицькі атаки.

На італійському фронті бої місцевого характеру. На Балканах, при несприятливих атмосферних умовах, ішла боротьба з югославськими партизанськими відділами. За німецькими звідомленнями, партизани втратили в місяці квітні 9000 убитими та приблизно 3700 полоненими.

Англійські та американські літаки налітали на західню Німеччину та Францію, при цьому збито 22 аліантські літаки.

Англійське командування збройних сил повідомляє:

Англійські та американські літаки проводили на Німеччину, Італію та окуповану Францію налети. Інших замітних боєвих дій не було.

Німецьке командування вислало болгарські відділи до Югославії для боротьби з партизанами. Як подає англійський кореспондент, німецька влада видала наказ евакувати банки з Варшави та архів з Вільна. В зв'язку з партизанськими замахами на поїзди в виленьській окрузі вийшов наказ витяти ліси на ширині 0,5 км від залізничних рейок.

Московське командування збройних сил повідомляє:

Більшовицькі літаки бомбардували вузол залізничний Берестя та Львів. Бої наземних військ місцевого характеру, найбільш активні бої проходили біля [...].

ПОЛІТИЧНІ НОВОСТИ

Дня 1.5.44 більшовицькі агенти замордували литовського митрополита Сергія. Ось де шукати розв'язки релігійного питання Москви. Сталін доручає вимордовувати свідоме своїх завдань духовенство підбитих народів, а на їх місце настановляти московське духовенство, щоб мати в нім рівночасно найбільш довірених агентів НКВД.

Як повідомляє англійська агенція, між урядами Англії, Америки та Еспанії дійшло до порозуміння. Внаслідок того Еспанія ogranicить доставу сировини, потрібної для воєнної промисловості до Німеччини, стягнула свої добровольчі відділи зі східного фронту, погодилась видати аліянтам решту італійської фльоти та видалити німецьких агентів з Еспанії та Танжеру.

Як бачимо, простір інтересів Німеччини корчиться з кожним днем, а перстень аліянтської бльокади затіснюється щораз міцніше кругом Німеччини. Перетягнення Еспанії на бік аліянтів вказує, що найбільші симпатии Німеччини перестали вірити в її перемогу. Зміна політики Еспанії матиме велике значення в часі близьких подій на західнім фронті.

В послідніх днях прибула до Англії місія маршала Тіта. Поїздка місії Тіта до Англії наглядно доказує, що Англія не випускає з рук ініціятиви на Балканах, а це свідчить, що позиція Сталіна на Балканах дуже слизька і що визвольні змагання Югославії розвиватимуться під національним прапором.

В Німеччині працює під сучасну пору 10 міл[ь]йонів чужих робітників. З цього видно, що Гітлер думав досягнути свої загарбницько-імперіялістичні цілі за допомогою "білих мурунів",

але, стягаючи їх стільки до Райху, забув, що вони при найближчій нагоді готові розсадити Німеччину знутри.

Ват

НА ПОЛІТИЧНІ ТЕМИ

Сьогочасна війна, що розгорілася 1939 р. нібито за мало-важну справу – місто Данціг, була неминучою konieczністю. Суперечності й непорозуміння, що вплинули після першої світової війни 1914–1918, мусіли послідовно довести до нового, ще більш запеклого зудару. І цей зудар прийшов. Розпочали його імперіялістичні держави в ім'я своїх загарбницьких цілей, в ім'я поневолення, а то й фізичного винищення менших народів, щоби побільшити сферу своїх впливів, свої життєві простори. До нової війни приступили всі великі потуги світу, підшукуючи собі відповідних партнерів та групуючи кругом себе дрібніші народи. Розпочала війну голодна Німеччина, зв'язавшись союзом з такою ж самою голодною Італією та Японією в т. зв. Вісь. Нова війна валила версальську систему, установлену Англією, Францією та Америкою, отже біла по інтересах тих потуг. Вони змушені були боронити встановленого собою і вигідного для себе повоєнного ладу, і тому виповіли війну Німеччині та її союзникам. Несподіванкою в цім новім воєннім конфлікті – постава Червоної Москви. Москва, відмінна своєю ідеологічно-політичною та господарською структурою, втиснена між сферу впливів Японії, Англо-Америку та Німеччини, була примушена або виступити зовсім самостійно до воєнних дій і проводити в життя своє оклепане гасло світової революції, або зрадити це гасло, спроневеритися своїм основним засадам, звихнути свою досьогочасну лінію і лявірувати між ворожими собі потугами та помагати їм здобувати їхні капіталістично-буржуазно-імперіялістичні цілі. Виступити самостійно Москва не чулася на силах і була примушена лявірувати. І тут лежить тайна фальшивого союзу з Німеччиною, союзу двох запеклих ворогів расових, ідеологічних і політичних, а відтак другий такий же фальшивий союз з капіталістичним країнами аліантів, неагресія з Японією, позірне розв'язання комінтерну, нова конституція і ціла низка подібних шахрайств і крутійств. Обставини і слабкість змусили Москву до того і не було іншої ради. Англія і Америка в цій війні хочуть спекти найкращу печеню для себе. Ціла майстерність їхньої гри проявляється в тім, що їм вдалося напустити на себе двох своїх головних противників, Гітлера і Сталіна, щоб ці спус-

кали собі кров до крайнього вичерпання, а тоді щойно рішучим потягненням аліанти схочуть завдати остаточний удар одному і другому та приступити до порядкування відносин повоєнного світу.

В огні боротьби згаданих імперіялізмів права малих держав і поневоленних народів були усунені в тінь. Здавалося, що велич воєнних змагань розчавила і перекреслила бодай на довгі десятиліття ці народи. Однак з хвилею, коли імперіялістичні потвори, головно Москва і Німеччина, розпорошили свої сили, вичерпалися і цілі простори почали вихапуватися їм з рук, на поле бою виринули поневолені народи. Розгорілися партизанські бої на запіллях імперіялістичних фронтів. Потворилися національні армії поодиноких народів і почали бити імперіялістичних загарбників. Загорівся повстаннями Кавказ, Балкани і Прибалтійські країни. Ні Москва, ні німці не в силі припинити цих повстань і змушені або толерувати їх, або творити невивідні і небезпечні внутрішні фронти.

Україна опинилася особливо в важкій положенні, бо під двома смертельно небезпечними окупаціями Москви і Берліна. На українській території вже четвертий рік кипить велитенська боротьба двох кольосів, якої досі не нотувала історія. Ця боротьба коштує Україну дуже дорого. Однак щойно така люта і безоглядна боротьба могла збудити Україну і відкрити очі всім без виїмку Українцям, що одинокий вихід і спасіння – це стати такими ж лютими і безпощадними, як і вороги, створити таку ж тверду і на все рішену армію, як її мають вороги, і тоді, коли вороги скривавляться і втомляться довгою війною, кинути цю армію до вирішного бою за свою справу. Україна тієї війни не розпочинала, але мусить її кінчити, коли не хоче згинутися. Така ціль присвічувала творцям Української Повстанчої Армії на Волині, на СУЗ та на ЗУЗ. Від самого початку УПА примушена була вступити в бої з обома окупантами України і стала пострахом для них обох. Ніякі заходи окупантів не могли здавити голосу крові і зброї українського народу.

В своїй боротьбі за волю і державу Україна не остає самітною. Клич “воля народам і людині” об’єднав кругом України всі поневолені народи Сходу Європи до спільної боротьби за право до самостійного державного життя. Тюрма народів – Москва – тріщить. Імперіялізми, як система бруталного поневолення і безоглядного визиску, розпадаються і гинуть на наших очах. День весни народів близький. На руїнах невилічливої системи рабства зацьвіте нове вольне життя, вибороне збройним чином свободо-

любних народів. Кожний народ стане і господарем на своїй землі і щойно тоді буде запевнений справедливий лад і умовини для довготривалого мира.

ХРОНІКА

17.4.44 відділи “Галайда” і “Пролом” провели нищівну акцію на гнізда польських банд Равщини: Річки і Забір'я. Цього ж дня польська банда, зложена з кількадесяти осіб, мала провести протиукраїнську акцію в Забір'ю та ще в інших селах Равщини, як це без сумніву ствердила розвідка. Акцію польської банди наші відділи випередили всього на півгодини. “Галайда” провів акцію в Річках, де зліквідовано 15 бандитів. В часі акції “Галайди” над'їхали під Річки 10 авт німецької шуцполіції і одна танкетка з Рави Руської. Між ними а скорострільним гніздом “Галайди” вив'язалась перестрілка. Німці почали давати знак піднесенням кріса в обох руках і закликами “Україна, Україна” до здержання вогню. Чорнота пояснив їм у чім річ. Теренового провідника, якого німці привезли з собою, забрав мимо їхніх протестів, по чім німці як непришні від'їхали. В часі сутички акція в Річках продовжалась. “Пролом” у тому ж часі проводив акцію в Забір'ю, де знищено 30 бандитів. Кільканадцять польських бандитів утікло до лісу, відки відстрілювались. Втрат власних не було.

19.4.44 відділ Ягоди з чотою Кармелюка зробив випад на кольонію Стенятин, яку знищено без опору. Відділ зі Стенятина подався чотами у розстрільній на Лащів. 2 км перед Лащевом відділ наткнувся на засідку німецької військової частини. Відділ Ягоди вицофався в сторону Посадова без бою. Чота Кармалюка мимо виразного наказу пиняво почала відворот, не маючи певности, що це німці. Німці відкрили по ній вогонь. Відстрілюючись, почав Кармелюк вицофуватись рівно ж в сторону Посадова, лишаючи вбитих. Німці, попрубувавши щастя, підсунулись під Посадів та відкрили вогонь з гранатомета і скорострільів. Одначе відділ Ягоди цільним вогнем примусив ворога до втечі. Власні втрати: 6 вбитих, в тім чотовий Кармелюк, трьох пропавших і двох ранених. Втрати ворога: кільканадцять убитих і багато ранених. Здобуто: 1 курінний гранатомет і 9 гранат до нього, 1 скоростріль (“Кольт”) і 2500 набоїв.

19.4.44 вечером польська банда 20-30 люда пробувала розстрільною продертися до села Річиці. Наша стежа обстріляла їх і примусила вицофатись в сторону Жарників.

22.4.44 відділи “Тигр”, “Пролом” та відділ Орла провели нищільну акцію на кольонію Поледі[в], село Ратичів, кольонію Лубче і Зімно. Акція тривала дві години. Опору не було. Всі згадані місцевості знищено (Зімно лише східну частину з фільварком). Після закінчення акції і відмаршу відділів над’їхали фольксдойчі з Юрова, але не поважились стріляти в слід за нашими відділами, лише спалили кілька українських хат і погрозували українцям.

Ю

В ПОЛЕВІЙ ЛІЧНИЦІ

Простора і чиста кімната. Попри стіни чисто вистелені ліжка. На ліжках ранені стрільці. Між ліжками увихаються дижурні і гості. Сьогодні Великдень і для стрільців зготовили свячене. Ясно і при[ві]тно. Українське громадянство нічого не занедбало, що могло б улегшити чи уприємнити в лічниці побут своїм оборонцям. Посвячено пасху і з грудей присутніх пристрасно понісся гимн обнови “Христос Воскрес”. Зворушлива хвилина. Стрільці припіднялись, хто міг. Очі, мов у святців, овіяні незабутною тугою. Багатьом гостям з очей бризнули сльози. Це ж рідне військо знову пішло в переможні бої. Із свіжих могил упавших стрільців, із ран стрілецьких воскрес Волі День. Зриває пута Україна і топче гадючі голови залізною стопою.

– Кріпиться друзі-козаки – урвали хвилину зворушення слова душпастиря. Крізь муки, рани і Голготу йшов до Воскресіння Христос. І наше Воскресіння з ран і жертвенного труду змагань вже близько.

– Ми скоро станемо знову до змагань. Не спічнемо, доки вогнем і залізом не випалимо ворожих гадів з нашої землі – простими словами відповіли стрільці.

І поділилися свяченим, як близька рідня в ріднім колі. Стало гамірно і весело, хоча раненим докучали рани в гіпсових панцирах.

Га

З ПОЛЬСЬКОЇ ДІЙНОСТІ

Ліквідуючи осідок польських банд у Посадові, захоплено більшу кількість святочного числа органу Армії Крайовей “Тигоднік Жолнеж[а]”. Там читаємо про те, що на доручення польського еміграційного уряду в Лондоні АК і громадянство

польське має зустріти червону армію, як свого союзника і з нею стисло співпрацювати. На Поліссі така співпраця вже існує, хоч і були там уже випадки перших непорозумінь. Така постава польських чинників до Совітів мотивована є тим, що в часі інвазії Совітів на Буковину Молотов в своїй промові заявив, що совітська Росія не думає окупувати Румунію, лише з мілітарної konieczності була примушена хвилево впровадити там свої війська. Спираючись на цю заяву Молотова, наївна польська верхівка думає, що таке саме становище займе Сталін і відносно Польщі. А тим часом більшовицькі агенти вже розкололи польську суспільність на два табори. Вже польські низи йдуть на схід стрічати совітів, а польська верхівка затривожена подається вглиб Польщі. На всякий случай нам приходить ся побажати полякам щасливої путі в союзі з совітами. Польща ще не мала нагоди ближче з ними заізнатися, тож не зашкодило б, щоб і вона засмакувала щастя червоного раю.

ПАПЕРОВА ВІЙНА БІЛЬШОВИКІВ

З наближенням фронту більшовики почали з літаків засипувати галицькі терени безліччю летючок. Першого травня розкинули більшовики масово летючку: “До населення міста Львова і Львівської області” “Дорогі брати і сестри!” – починають свою летючку жидо-московські лицеміри. Чи червоні кати забули масові морди невинних “братів і сестер” у львівських тюрмах, коли 1941 р. втікали перед своїм німецьким союзником, чи забули всі ці злочини, яких допускалися супроти українських “братів і сестер” по всіх українських землях, починаючи від Крутів і Базару, через цілево зорганізований голод 1930–33 рр., через колгоспи, Соловки, Сибіри, Вінниці і льохи НКВД. Ні, вони напевно не забули цих своїх злочинів та й на будуче не гадають зарікатися цих методів. Одначе червоні кати думають, що про ці злочини забув український народ, так дасться зловити ще раз їхнім брехливим кличам та залицанням. “Радянський (читай московський – пр[имітка] ред[акції]) прапор гордо майорить вже над Одесою, Чернівцями і Тернополем...” – читаємо в летючці. Так, але які нові злочини, морди і грабіжи діються під тими прапорами над українським невинним населенням – “дорогі брати і сестри” вже також чули і знають. “Скоро буде визволено Львів! Чекайте, дорогі друзі! Цей день уже недалеко”. Читаємо дальше. Так, “дорогі друзі” чекають-чекають з готовими кулеметами і гранатами і вітатимуть щедро жидо-московських “братів”.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Помер Ленін. По смерті іде до неба, та св. Петро не впускає. Тоді Ленін іде до пекла, але і тут його не приймають. Зажурений іде дорогою та стрічає жида. Жидок питає:

– Ну, що є, товарищ Ленін?

– Біда каже Ленін, до неба не прийняли і до пекла не пустили.

Жидок на це:

– Товарищ, я буду це полагодити – та взяв Леніна у мішок і пішов перед пекольну браму. Застукав, брама відчинилась і вийшов люципер. Жидок питає:

– Чи є у вас товарищ Маркс?

– Є – відповідає люципер.

– Покличте мені його – каже жидок.

Покликали Маркса, а жид до нього:

– Чи це ти написав “Капітал?”

– Я – відповідає Маркс.

– Так маєте тут процент – каже жидок і кинув йому мішок з Леніним під ноги.

–”–

Зійшов Господь з неба на землю поглянути що там діється. Йдучи попри велику калабаню, почув зойки і крики. Зупинився, дивиться, а в калабані стоять загрузлий Рузвельт по коліна, Черчіль по пас, а Гітлер по кістки. Всі стогнуть, і всі репетують, а найбільше кричить Гітлер.

– Чого ти так галасуєш? – питає Господь – так ти найменше загруз у болото.

– Твоя правда, Господи – відповідає Гітлер, – але я вже стою на голові Мусолінія.

–”–

Їде Гітлер, Мусоліні і Сталін поїздом. Нагло поїзд спинився. Виглядають вікном, а на торі стоїть корова. Біжить Гітлер і хоче зігнати корову, але вона обернулась до нього рогами. Гітлер втік. Пішов Мусоліні та корова і за ним напудила, що ледве втік. Врешті пішов, всміхаючись під вусом Сталін і шепнув щось корові до вуха. Корова піддерла хвоста і як навіжена пігнала куди очі несуть. Гітлер і Мусоліні здивовані питають Сталіна:

– Чим ти її так напудив, Йосипе?

– Дурничка – відповідає Сталін – я шепнув її лише два слова: “Втікай, бо підеш до колгоспу!”

ОСТАННІ НОВОСТІ

4.5.44 лондонське радіо подає: більшовицькі літаки бомбардували Львів, Самбір, Станиславів. На середнім відтинку Серету більшовики сильними з'єднаннями приступили до дальшої офензиви. У підніжжя Карпат ведуться бої за опанування гірських просмиків в сторону Мадярщини. Югославські відділи визвольної армії оточили міста Спліт і Загреб.

Німецьке радіо подає, що всі спроби більшовиків просунуться вперед відбито.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 128-130.

№ 192 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 3

8 травня 1944 р.

З [д]обути або дома не бути! Воля народам і людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ Орган ВШВО II

Рік I

8.5.1944

ч. 3

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

Перед Севастополем приступив ворог, під прикриттям сильного артилерійського вогню і літаків, сильними відділами знову до наступу. Він натрапив на сконцентрований протинаступ німецьких та румунських частин і військової фльоти. Німецькі ловецькі і бомбардувальні літаки вступали до бою з добрим успіхом і збили без власних втрат 30 радянських літаків.

На схід від румунського Серету проводили більшовики численні сильні атаки. Бомбардувальні і ловецькі літаки піддержували і тут з добрим успіхом німецькі протинаступи і знищили 11 танків та багато гармат.

Поборювання більшовицького залізничного руху проходить днем і ніччю. Сильні з'єднання німецьких бойових літаків проводили останньої ночі сконцентрований налет на Київ і Дарницю. Повстали сильні пошкодження.

На мостовому причілку біля Неттуно і на південно-італійському фронті жваві бої патрулів. Численні ворожі опірні гнізда разом з обслугою висаджено в воздух.

В східній Босні[ї] розбили німецькі відділи 5 сильних комуністичних банд. Північно-американські літаки провели налет на Фльоєшту і Турнзеверін. Повстали шкоди. Німецька і румунська протиповітряна оборона збила 47 ворожих літаків.

Лондонське радіо подає:

Аліантські літаки проводили налети на залізничні сполуки з Югославії, рафінерії нафти в Румунії і на Будапешт. В неділю 7.8.44 аліантські з'єднання в силі 1500 літаків провели налет на Берлін, повстали сильні пожежі. Інші з'єднання провели налети на побережжя і під час льотів зробили 4800 знімок німецьких надбережних укріплень. Більшовицькі літ[а]ки бомбардували Севастополь і німецький конвой на Чорному морі.

На східному фронті найбільш оживлена бойова діяльність була біля Станиславова – де були відбиті всі німецькі наступи.

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ

Лондонське радіо подало, що в Кракові 7 німецьких старшин поповнило самогубство. Цей випадок є маркантним прикладом, що вже й гітлерівські офіцери зневірилися і перестали вірити в німецьку перемогу і нову Європу під приматом гітлеризму.

Аліантська група є така певна своєї побіди, що створила вже комісію, яка спрацьовує плян і точки німецької капітуляції, ціла німецька армія має бути розоружена та замінена на відділи праці, які мали б відбудувати знищену війною Європу, а робітники, які сьогодні працюють в Райху, мали б вернутися домів. Це саме джерело повідомляє, що аліанти звернулись до Португалії з пропозицією, щоби вона задержала всі висилки вольфраму для Німеччини. Португалія правдоподібно на це погодиться. Це новий удар в господарську систему Німеччини, який приспішить вичерпання німецької воєнної продукції, а тим самим кінець війни.

РОЗМОВА КОЗАКА НЕДОБИТОГО З БАГАТИМ КУПЦЕМ

Зайшов козак Недобитий в гостину до багатого купця. Після прийняття вив'язалась між гістьми розмова. Господар дому, наслухавшись про подвиги козака, звернувся до нього тими словами: "Ви походите зі старого лицарського роду. Всі ваші предки були

славними на полях боїв. Чи могли б ви мені сказати, якою смертю вмер ваш батько?”

– Впав на полі слави від ворожої стріли – відповів коротко козак.

– А якою смертю згинув ваш дідо?

– Мій дідо в бою кинувся один проти гурми ворогів, наклав їх, як снопів перед собою, але одному з ворогів удалося таки розчепити голову мого діда. Так і дідо впав на полі слави.

– А якою смертю згинув ваш прадід, коли можна знати?

– Прадід брав участь у морському поході на Царгород і там же загубив свою голову.

– І ви не боїтесь даліше продовжати воєнне ремесло своїх предків? Правду каже пословиця: “Чим воюєш від того гинеш” – розумував вигідний купець...

Тоді в свою чергу, зневажливо посміхнувшись, почав козак питати купця:

– А скажіть, будь ласка, якою смертю згинув ваш батько?

– Звичайно, своєю смертю на ліжку, об’ївшись рибою.

– А якою смертю згинув ваш дідо?

– Дідо, маючи 30 літ, на одній багатій учті випив забагато та й до ранку помер також своєю смертю влітку.

– А якою смертю згинув ваш прадід?

– Мій прадід йдучи спати зажив завелику дозу морфіни і рано найшли його у ліжку вже холодним.

– Ну і по тім усім ви не боїтесь ввечері кластися до ліжка?...

Ясенко

НА ПОРОЗІ МАЙБУТНЬОГО: СМЕРТЬ МОСКВИ!

(передрук із брош[ури] “Боротьба з Москвою”)

Сьогодні стоїмо перед новою, незною ще картою історії. Нам приходить записувати її і творити своїми чинами розділ у ній.

Як ми запишемо його? Що створимо ми? Як буде виглядати наша історія в новому періоді, який на наших очах заповідається?

Ми віримо, що це буде період остаточного розвалу Москви й визволення України та всіх поневолених Москвою народів.

Можливо, що це буде початок взагалі нового великого тисячліття в історії України.

Перше тисячліття було тисячліттям безперервної боротьби. Друге буде напевно таке саме. Але коли в першому тисячлітті через різні причини взяла над нами перемогу Москва – друге тисячліття буде вже наше!

Сміло й відважно глядімо в майбутнє, готові віддати за нього усе!

Провадить нас до цього майбутнього Організація Українських Націоналістів. Вона виписала на своїх прапорах гасло:

– Москва мусить згинуті! –

біла чи червона, царська, совітська, пролетарська, православно, чи безбожна – все одно!

– Україна мусить бути вільна!

Та й поїдем в степ широкий слави – волі добувать!

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 131.

№ 193

“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 5

14 травня 1944 р.

[Зд]обути або дома не бути! Воля народам і людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

14.5.1944

ч. 5

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

13.5.44 арієргардні частини німецьких військ з надзвичайною хоробрістю охороняли відтранспортування послідних німецьких і румунських частин з Криму. На решті східнього фронту, кромі знищення одной совітської стрілецької дивізії в Молдавії, не було замітних боїв.

З мостового причілка біля Неттуно повідомляють про обосторонні дії артилерії. На південно-італійському фронті приступили аліанти до офензиви великими силами. Бої відбуваються на схід від бухти Гаета аж до району на північний захід від Кассіна.

Через впровадження свіжих сил з обох сторін битва прибирає щораз на силі. Сильні бомбардування північно-західної Німеччини і Франції коментується в Райху як підготовку до висадки.

Дня 14.5 ц. р. німецьке радіо подає:

13.5.44 останні німецько-румунські частини відплили на

румунський суходіл. Від 1 листопада відбувались на Кримі сильні бої з переважаючими силами ворога. Від 1 квітня 29 радянських дивізій, численні артилерійські, летунські і морські з'єднання старалися прорвати німецький оборонний перстень і знищити німецькі сили. Під час тих боїв ворог поніс високі криваві втрати. Збито 304 літаки і 196 танків і знищено 113 гармат.

На нижньому Дністрі наші відділи прочистили слідуючий ворожий мостовий причілок і знищили при тім великі ворожі сили. Більшовики втратили 750 полоненими, 44 гармати і багато іншої зброї.

Сильні з'єднання німецьких літаків бомбардували залізничну станцію Хвастів. Повстали сильні пожежі і експльоції.

Бої на південно-італійському фронті прибирають на силі в районі Костель-Форте і на південь від Кассіна. Німецькі війська з надзвичайною хоробрістю відбивають ворожі атаки, завдаючи ворогові кровавих втрат. Ранніми годинами вчорашнього дня німецькі літаки бомбардували порт Неаполь.

Північно-американські літаки під сильною охороною мисливців налітали на східну і західну Німеччину, а передовсім на міста Штетин і Оснабрік. Повстали шкоди. Збито 41 літаків.

Перед голяндським побережжям знищили німецькі патрульні судна одно британське швидкохідне судно і ушкодили багато інших.

Лондонське радіо подає:

14.5.44 радянські літаки бомбардували Берестя і Полоцьк. Сухопутні радянські війська докінчили прочищувати Крим від німецьких військ. На інших відтинках східного фронту не було замітних дій.

На італійському фронті війська союзників, незважаючи на сильний німецький спротив, просуваються вперед.

Сильні з'єднання американських і англійських бомбардувальників днем і нічю бомбардують залізничні споруди в Італії, щоби утруднити постачання німцям.

Крім того, провадять послідовні налети на воєнно-промислові об'єкти в Німеччині і окупованих теренах.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД З радянської дійсности

Німецьке радіо подає:

“В Чувашії граблять селяни колгоспне майно і забирають зерно та нищать всяке колективне господарство”.

Видно, більшовицький колгоспно-кріпацький лад зненавиджений усіма поневоленими народами червоної Москви і всі вони, дочекавшись догідного моменту ослаблення Москви війною, розсадять її знутри, а на її руїнах побудують краще життя на нових соціальних і політичних основах вільних народів.

Останніми часами совітська пропаганда робить багато крику на тему: “Хто не працює, той не їсть”. В дійсності той клич, як і взагалі всі інші кличі червоної Москви, пр[иміром] “Земля і воля”, “Свобода аж до відділення” і прочі являються жидівсько-московськими блехманом, обчисленим на наївність і непоінформованість широких мас. Бо на практиці це гасло виходить зовсім навпаки: “Хто працює той не їсть, хто не працює той їсть”. Їсть і наживається кровавицею працюючих мас жидо-партійна кліка Сталіна, всі комісарі, політруки, НКВД і всякі вислужники, а працюючі маси робітників, селян і пролетарів вимирають голодом і приневолені розбивати харчові магазини, наражуючи своє нужденне життя на кулі НКВД.

“Совітський посол у Вашингтоні звернувся до провідника американських сіоністів з пропозицією перенести централю сіоністів з Нью Йорку до Москви”.

Тут на яв виходить, що сталінська кліка до решти омотана жидівським павутинням. Важко погодити інтереси сталінського соціал-комунізму з інтересами націоналістично-капіталістичного сіоністичного руху жидівства. Однак Сталін має зо собою вже тільки крутість і облуди, що це вже належить у нього до програми дня. Чей же Сталін розв’язав Комінтерн, відрікся пролетарського гимну, змінив конституцію, зі всесвітньої пролетарської революції зійшов на рейки російського націоналізму і імперіялізму. Це ж Сталін зраджував інтереси пролетарських мас і в’язався союзами з фашистівською Німеччиною та капіталістичними країнами аліантів. То ж не дивує нас і ця остання постанова Сталіна.

Лондонське радіо подає:

Премієри домінії з початком травня відбули нараду. Обговорювано багато актуальних справ, м[іж] ін[шим] нової “Ліги Націй”, яка мала б бути створена на інших принципах, ніж довоєнна. Ліга Націй могла гарантувати тривалий мир після закінчення війни. Український нарід вже пережив одну Лігу Націй, яка не хотіла й не вміла розв’язати українського питання. Не розв’яже його й друга Ліга Націй, якщо український нарід своєю силою і волею не вирішить своєї долі.

“У Франції 150 000 партизан воює проти німців. Рівночасно партизанський рух поширюється в Берліні (? хіба в Бельгії – прим[ітка] Н.), Голяндії, Данії”.

Це доказ, що гітлерівська система насильства збанкрутувала на всіх відтинках. Німці розгубили себе по безкраїх просторах Європи і тепер їх б'ють на кожному місці.

“Черчіль заявив, що аліанти доставили в 1944 р. до Росії 15500 літаків і 12 міл[ьйонів] тон харчів”.

Значить Росія воює зброєю і харчами аліантів і треба лише, щоби аліанти перервали доставку, а Росія опиниться в безвихіднім положенні, що буде рівнатися цілковитому розвалові московської тюрми народів.

Ратай

РАЗ У РІК...

Гори – як гори: своїм радо йдуть назустріч, а чужих лякають сотнями тисяч небезпек. Рідні гори мовчать суворо. Понад горома сонце котиться вниз. А знизу пляями-стежками партизани піднімаються чимраз вище. На полонинах догорають овечі кошари. Запальна ворожа куля ярко освітила партизанські сліди. Де-неде мовчаливих суворих партизан зустрічають залякані вогники овечих оченят. Пастухи од щирого серця гукають: “Слава!” – і показують найкоротший, найкращий шлях. “Ну що ж – питає стрункий, дебелий ройовий – покинув ти Марусю?...” – а в самого в очах заграли вогники заздросців.

– Ні, друже ройовий – не покину.

Зареготалися партизани кругом, дехто сидячи – бо зброю після бою одчищують. Молодий партизан маком цвіте, та гукає – високо піднявши праву руку: “Ось вона... моя Маруся”... Товариство німіє, побачивши нового кріса, що в світлі заходячого сонця розмалювався райдужними кольорами. Стало тихо – неначе святочно. Всі руки та очі до зброї мов прилепли. Ройовий, присівши й собі між стрільцями – “фінку” кокетує. – Неначе сухий, короткий гук клином розколов святочну тишу. Увесь відділ рванувся на рівні ноги. Один лише стрункий, дебелий ройовий одкинувши фінку – схопився за груди і приліг до сирої землі...

Крізь сочисте зелене верхів'я сосон насилу проривається золотокриваве сонце і материнським теплом пестить холодніюче чоло ройового... Кругом стоїть німий партизанський відділ. Мовчить і лікар, голову похиливши... Лише молодий партизан, не випускаючи із рук нового кріса – неймовірно ридає... Цілує вміраючі очі ройового... Заклинається на рідну матір... На все найдорожче... таж кріс був незаряджений...

Бліде чоло ройового важко, немов олов'яна куля, повертається до сонця. Одкрилися глибокі розумні очі. Ледь-ледь, усміхнувшись синючі очі (? хіба уста – прим[ітка] Н.) промовляють:

– Я... тобі... вірю... Старі вояки розказують... що збруя... раз у рік сама стреляє... Пращай...

Постій, 13.5.44 р.

Татар

ЛИЦАРСЬКІ ТРАДИЦІЇ

Переглядаючи сторінки нашої історії чи літератури, всюди стрічаємо потвердження, що український нарід від зарання свого існування проявив себе як нарід лицарів. Вже з літописів княжої доби довідуємося про лицарську вдачу наших славних предків. Знаходимо там місця, які вказують, що й чужі народи ставили собі за взір хоробрість лицарів княжої доби. Одно з літописних оповідань кінчається звісткою про смерть князя Святослава Завойовника в бою з Печенігами. Сказано там, що Печеніги, вбивши Святослава, зробили з його черепа чашу, з якої пили на пирах, говорячи: “Який цей чоловік був, котрого цей череп, такий нехай буде і той, що родиться від нас”. Цими словами літописець хотів підкреслити, що Печеніги, хоч перемогли та вбили Святослава, високо цінили хоробрість нашого князя, його лицарство і бажали собі, щоби їх потомки були такими. Вже за княжої доби лицарський дух в нашому народі був сильний тому, що на багаті землі княжої держави зазіхали дикі орди, які хотіли поживити себе нашим добром, а наш народ мусів обороняти себе перед ними, або іти походом на них, щоби запобігти нападам та здобути слави. Їдучи в похід, лицар княжої доби не возив зі собою воза ні казана, не варив м'яса, а нарізавши тононько, жарили на вуглях. Не мали шатер, а спали під конячою опоною з сідлом під головою. Скромне життя та часті походи і бої гартували м'язи і сталили духа. Але буває, що і лев уступає перед стадом гієн, так мусіли уступити лицарі доби Святослава і Володимира перед гнітуchoю перевагою степових орд. Княжу державу знищили наїзди половців, татарське лихоліття, Польща і Москва, та не знищили лицарського духа нашого народу. Сміло можна сказати, що княжі герої зробили місце лицарям – козакам, Половці – Татарам.

І почалась нова доба в історії українського народу. Доба, оспівана в історичних піснях і козацьких думах. Доба, в якій чубаті запорожці на бистрих чайках плили в Трапезунт чи Кафу,

щоби визволити своїх братів із неволі, а за їхні муки заплатити вогнем і смертю. Доба ця зродила таких лицарів як Сагайдачний, Хмельницький, Богун і Мазепа та тисячі інших, які соромились померти в ліжку, а шукали смерті там, де в шелестячій тирсі чаївся татарин чи лях. Проте “добрі сусіди” Польща і Москва не могли стерпіти вільного духа на Україні. Нищили наш край при кожній нагоді одинцем і до спілки, аж врешті загарбали його. А на полі слави лишилися високі могили, які з вітром гомонять про козацьку славу.

Одначе ворог не знав, що:

*Не вмірає душа наша,
Не вмірає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поля,
Не скує душі живої
І слова живого.*

Повстали нові местники і повівся “огонь новий з Холодного Яру”. Обізвався Гонта і Залізняк. Нове море ворожої крові розлилось по Україні, а пожари освітили гори ворожих трупів.

Та знову бутна Польща та дика Москва жорстко розправи-лась з героями Коліївщини і на довгі роки розшматувала живе тіло України.

Прийшла перша світова війна. Здрігнувся світ і повалився старий лад, а на його трупі поневолені народи почали творити нове життя. Ожив і наш народ, і нові лицарі Українські Січові Стрільці “підняли червону калину і розвеселили Україну”. Почалась героїська борба з червоною Москвою, яка гнала свої полчища на Україну, та з Польщею, яка простягнула руку по Галицьку землю. Українські лицарі під напором переважаючих сил заперестали бої на фронтах, та, оформивши себе в рядах УВО, відтак ОУН, перейшли до підпільної боротьби. Боротьба ця зродила нових героїв. Як взірці світять нам постаті Коновальця, Біласа і Данилишина, Головінського і Пукала та багато інших. Боротьба, яку почала ОУН, потяглась аж до наших днів. І ми тепер, коли сконала Польща, конає знесилена Москва і Берлін, стаємо в ряди УПА і зі зброєю в руках творимо нову світлу добу в нашій історії. Продовжуємо славні лицарські традиції наших предків князав, гетьманів і лицарів Визвольних Змагань [19]18 р. Творимо добу, в якій Україна стане жити вільним життям на зрошеній кров’ю вільній землі.

ЗАМІТКИ ПРО ЗБЕРІГАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТАЙНИ

Берегти військову тайну – це один з основних обов'язків українського вояка. Обов'язок цей важливий зокрема в умовах, серед яких УПА провадить боротьбу проти ворогів, переважаючих числом і озброєнням.

Військова тайна – це ті всі відомості і матеріяли, які допомогли б ворогові викрити нас, розпізнати і поборювати.

В обсяг військової тайни входять:

1. Схема організації відділів, чисельний стан, фізична і моральна вартість, бойова підготовка, псевда вояків, командирів, псевда і числа відділів.

2. Кількість, якість і рід озброєння, вираду, харчування.

3. Ділання відділів у минулому (що робили), тепер (що роблять), у майбутньому (що будуть робити). Тут входять марші, постої, бої вишколи, відпочинки.

4. Осередки окремих відділів, криївки, магазини, санітарні пункти, майстерні.

5. Терен і обставини, серед яких проходять ділання.

Вояк, який через свою нерозважність розкриває військову тайну – допомагає тим ворогам, що може мати найгірші наслідки і тим самим підлягає найстрогішим карам.

Обов'язком усіх вояків мати постійний нагляд над своїми друзями – в справах зберігання військової тайни, звертати увагу, а в кінцевих випадках зголошувати зверхникам.

Обов'язок командирів – перевіряти зберігання тайни вояками, викривати недотягнення, ставити до відповідальності.

Щоби заховати військову тайну, треба придержуватися таких засад:

“Про справу не говори з ким можна, лише з ким треба” – учить 6 заповідь українського націоналіста. Так теж не треба розмовляти про військові справи поза службовою кінцевістю. Довгий язик, балакунство – є найбільшим джерелом відомостей для ворогів, а шкодою для власних відділів. (Тут пам'ятати про приповідку: “Мовчи язичку – їстимеш кашку”). У випадках кінцевого порозуміння з населенням під час виконання завдань (стежа, марш, застава, засідка) – не виявляти мети ділання.

У випадках, які викликають підозріння щодо деяких вояків чи осіб з цивільного населення – негайно зголошувати зверхникам. Друг, який служить ворогам, є найгіршим ворогом, для якого немає пощади.

В телефонічних розмовах придержуватися засади “ворог підслухує” – тому вживати шифрів і кодів. У писемних звітах не подавати, якщо не конечно, чисел, псевд, кличок своїх відділів. Не рисувати на картах власних становищ, як теж минулих чи замірених ділань.

Не носити при собі ніяких документів, записок, знімок, газет, листів, наказів, які могли б дати ворогові потрібні відомості. Не робити жадних неконечних записок (прим[іром] щоденник).

У листуванні з ріднею чи знайомими не подавати жадних відомостей, які мають будь-яке відношення до служби в УПА.

Зокрема звернути увагу на поведення під час відпустки.

Загально ж оминати нагоди, серед яких легко розкривати тайну.

Поведення в полоні

Засадничо вояк УПА, у якого в руках зброя, в полон ворогові не здається, знаючи, що ворог не матиме для нього жадної пощади. Краще згинуті в боротьбі, краще заподіяти собі самому смерть, ніж здатися на неласку ворога.

Казав бо князь Ігор Святославич: “Краще нам бути порубаними, ніж полоненими”. Коли ж би одна заіснувала така можливість, тоді треба тямити, що “Ані просьби, ані грозьби, ні тортури, ні смерть не приневолять тебе зрадити тайни”.

У руках вояка життя десяток друзів, добро відділів, тому ніщо не виведе його з рівноваги й не дозволить зрадити тайну. Краще згинуті як мученик-герой, ніж увійти в пам'ять як зрадник.

Історія України дає безліч прикладів, коли наші предки гинули славною смертю героїв-мучеників, але не зрадили друзів і справи, за яку боролися.

Основник Запорізької Січі – Дмитро Байда, попавши в руки ворога – не бажав з рук ворога ніякої ласки, а згинув гордо смертю героя, – як козакові годилося. А Гонта, Полуботок, Кальнишевський, тисячі безіменних лицарів, які воліли конати, гинути в страшних муках, ніж втратити свою лицарську честь.

Чи ж не є вони провідними зорями для вояка, який попав у полон?

А з недавніх уже часів терпіння й смерть Бесарабової, Легенди – який, вмираючи, сказав “а всетаки не скажу ані слова”, соток інших членів ОУН, стають прикладами поведінки героїв, яким дорожче добро справи – за своє життя, кращі найгірші муки, ніж найменша зрада.

Вояк УПА пам'ятає науку велита українського духа Івана Франка:

“Краще впадь, але не зрадь!”

ХРОНІКА

19.4.44 відділ Ягоди і чота Ка[р]мелюка провів нищильну акцію на польську кольонію і село Стенятин. По скінченні акції, не натрапляючи на ніякий опір з боку противника, відділи рушили далі розстрілюючи на Лащів. Там наткнулися на німецьку військову частину в числі около 100 люда і почато відворот. Німці почали переслідувати відступаючих. Під селом Посадів вив'язався бій. Німці в паніці втекли. Власні втрати: 6 вбитих, в тім чот. Кармелюк, 3 пропавших і 3 ранених.

Втрати ворога: около 15 вбитих і звиж 20 ранених.

Здобуто на німцях і важкий гранатомет і амуніцію до нього, 1 скоростріл і 2500 набоїв.

27.4.44 відділ Гамалії провів нищильну акцію на гнізда польських банд Пташники і Гавліки в пов. Кам'янка Струмилова.

2.5.44 відділ Ягоди, закватирований в Верещині, пов. Грубешів, напала стежа німецького табору. У висліді було 4 німців убитих (в тім 1 гавптман), 5 ранених. Власних втрат не було.

Здобуто 2 МП, 3 пістолі і документи.

3.5.44 біля Мірча намагалася польська банда знищити тягарове авто Кооп[еративного] Союзу Грубешів. Стежа відділу Ягоди прогнала банду в ліс.

7.5.44 год. 4 в с. Яструбичі пов. Сокаль на відділ Сіроманців під командуванням Яструба наскочила нечаяно сотня більшовицьких партизан. Вив'язався завзятий бій, який закінчився повною перемогою Сіроманців. Власні втрати: 4 вбитих. Втрати більшовиків: 16 вбитих, в тім командир сотні, і 3 пійманих в полон. Здобуто 8 коней, 11 сідел, 8 фінок (ППШ), 3 кріси, 1 кулемет "Дехтярова", 3 гранати і документи. Решта більшовиків втекла. Полонені зізнали, що в селах Волиця Комарева і Горбків є розташована совітська партизанка в силі 3000 люда.

[...].5.44 німецькі панцирні і піхотні частини шуцполіції вдарили несподівано з двох сторін на відділ Сіроманців, що стаціонував в Карові б. Угнова. Ціллю акції німців було зліквідувати відділ УПА на фільварку Вандзін. Сіроманці прийняли бій і розпоширили німецьку піхоту, що сунула за танками, та скорострільним вогнем ушкодили та зробили небоєздатним один танк. Німці вицофалися і почали вдруге наступ від заходу на Вандзін. Відбиті і тим разом, вицофалися вдруге, перегрупувалися і за прикриттям 11 танків рушили втретє до наступу, діставши більшу поміч. Вважаючи недоцільним приймати бій з панцирними силами, повстанчі відділи відтягнулися на інші приготовані

місця постою. Бій тривав 8 годин. Коли зважити велику перевагу ворожих частин кількісно і якість зброї та власні втрати в порівнанні з ворожими дуже незначні, бо всього 8 вбитих і кільканадцять полонених. Втрати ворога: звиж 20 вбитих, ранених багато.

Того ж дня мала застава з 10 люда біля Вільки Мазов[ецької] була заскочена німецькою шуцполіцією в силі 3 танків і 1 сотні піхоти та приневолена по кількох стрілах відступити.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Все останній

Чотовий: Стрілець Нездара, яка ваша дата уродження?

Нездара: 31 грудня 1919 року.

Чотовий: 31 грудня? А так... Ви все мусите бути останні.

—”—

Завинив кравець

Ройовий: На струнко ноги випрямлені, коліна разом. Чому у вас ноги криво?

Стрілець: Голошу слухняно, що це не ноги, а штани такі криві кравець пошив.

—”—

Дістав Гітлер на буцукшайн сукна і пішов до кравця шити убрання. Кравець виміривши сказав:

– На вас, пане Фірір, вийдуть тільки штани.

Покрутив Гітлер носом, забрав сукно і поїхав до Кракова. У Кракові знова йде до кравця. Краківський кравець помірив сукно і каже:

– Пане фірер, тут вийдуть штани і камізелька.

Гітлер незадоволений забрав сукно і поїхав до Києва. У Києві зайшов до кравця з своїм сукном. Кравець поміряв і каже:

– Пане фірер, як на вас, то тут вийде маринарка, штани і камізелька та ще лишиться на кашкет”.

– А то як – питає фірер – У Берліні виходили тільки штани, у Кракові штани і камізелька, а у вас виходить цілий комплект?

На те кравець:

– Це зовсім просто: Ви, пане фірер, у Берліні великий чоловік, у Кракові дещо менший, а у нас зовсім малий.

—”—

Комунікат

Подається до відома, що:

По відповідних оглядинах стверджено арійське походження друга Калмука і при хрещенні надано йому ім'я Луць Заливайко. До хресту держали: др[у]г Татар і Шрамченко.

—”—

Від довшого часу др[у]г Семенів робив мозольні старання, щоб одержати на власність пістолю.

З днем 12.5.44, беручи під увагу його заслуги на полі бою, рішено узгляднити його прохання і місто пістолі даровано йому малокаліброву протилетунську гарматку. У шевця вже замовлено кабур на неї.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 132-137.

№ 194
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 7-8

23 травня 1944 р.

Воля народам!
Воля людині!

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

23.5.1944

ч. 7-8

СВЯТО ГЕРОЇВ

Багата українська земля безліччю борців. Вони родяться все нові й нові. Щоб не потахнув лицарський дух укр. народу, щоб не погасла світла ідея боротьби за вільну могутню Україну. Історію України густо змережали блискучі імена героїв від закутих у сталь лицарів княжої доби через загар вольних у січах козаків-гетьманів, запеклих гайдамаків і подвижників визвольних змагань [19]18 р. аж до наших днів. Тисячі і тисячі їх знаних і безіменних, а між ними, як брилянти, блистять імена Святослава Завойовника, Богдана Хмельницького, Гонти, С. Петлюри, Вітовського, Басарабової, Данилишина-Біласа, Головінського,

Є. Коновальця, Мирона-Орлика, Легенди, Галайди і мн[огих] ін[ших]. Це ті, що вели народ і творили історію, це ті, що своїм героїзмом перемогли смерть та даліше одушевлюють і ведуть свій народ до світлого майбутнього. Український Народ, задивлений у світлі постаті своїх вождів-героїв, іде по вказаному ними шляху до своєї великої мети. Тому культ героїв вріс глибоко в душу і серце укр. народу. Численними могилами по всій Україні вшанував і увіковічнив укр. народ “славні діла незабутні своїх батьків” – героїв, сильно в своїх підсвідомості вичуваючи, що “живі, мертві і ненароджені” – це одна велика і нероздільна сім'я, органічна цілість. До тих могил йде укр. народ часто по свіжих трупах, щоб зачерпнути з них сили і волі до дальшої боротьби.

День 23 травня кривава річниця трагічної смерті вождя полк. Є. Коновальця, що являється уосібленням усіх бажань, намірів своїх попередників, що перебрав по них усю спадщину боротьби, що повів даліше укр. народ пробоєм за здійснення ідеї Володимира Великого, Хмеля, Мазепи, Петлюри, за Самостійну Соборну Українську Державу, кидаючи клич-заповіт: “Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї” – проголошено Святом Героїв.

Дві криваві дати збігаються в місяці травні.

25 травня 1926 р. на вулиці Парижа гине від куль агента червоної Москви Гол[овний] Отаман Симон Петлюра.

25 травня 1938 на вулиці Роттердаму гине від пекольної машини з рук агента тієї ж самої червоної Москви Вождь полк. Євген Коновалець.

Обом їм судила історія вогні революції убрати в форми, спровадити їх в організоване русло, вказати ціль, розробити пляни, накреслити шляхи і методи для досягнення тієї цілі, очолити революцію і вести за собою народ до перемоги. Завдання було нелегке. Треба було протягом тижнів виконати роботу, що нормально повинна бути розплянована на десятки літ. Для одиниці, хоча б вони які геніальні не були, це було понад сили. Тим більше, коли Україна найшлася в обличчю важкої боротьби з таким рафінованим віковичним ворогом, як Москва.

А все ж таки і Петлюра і Коновалець мали відвагу взяти тягар цих завдань на свої рамена і прийняли бій не лише з Москвою, але із усіма іншими ворогами України.

Коли ж годі було встоятися ворожій перевазі збройно, вони змінюють методи боротьби, починаючи від основ, розбуджуючи волю і тугу народу за вільним життям, розробляючи ідеологічну

площину боротьби, ясно окреслюючи мету, шляхи та методи і організуючи актив до тієї боротьби.

У розгарі праці у розцвіті великих задумів постигає обох підступна смерть.

Одна велика ідея, спільна боротьба до останнього удару героїчного серця за ту ідею. Однакова, від тої самої підлої московсько-жидівської руки, смерть об'єднали ці дві великі Постаті нашої найновішої історії в один символ збройного змагу за Вільну Могутню Україну.

Москва вбила Вождів та не спинила Укр[аїнської] Нац[іональної] Революції, не вгасила розбудженої ними волі укр. народу до боротьби і перемоги. Український народ знов вхопив за зброю і йде непереможно до здійснення великих задумів Тих, що впали на шляху. Дух упавших героїв, дух Петлюри і Коновальця даліше ведуть Україну до останнього переможного бою.

Igor

25.5.1926–25.5.1944

Вже вісімнадцятий рік минає від дня смерти славної пам'яті Головного Отамана Військ УНР, – голови Директорії – Симона Петлюри...

Рік-річно згадуємо його, щоби вшанувати його пам'ять, – віддати належну [шану] та щоби пригадкою його Величньої Постаті, його лицарських чеснот – вчитися, виховуватися.

Симон Петлюра – незломний Вождь, який посеред найбільших трудів, у найбільш безвихідному положенню – ніколи не трапив снаги і віри в перемогу.

Скромний робітник пера, в часі, коли Отчизна загрожена ворогами, він знаходить дні побід і слави – як теж дні упадку. На своєму становищі залишився Симон Петлюра – самотній, опущений співробітниками, та гаряча віра в свої сили, його чесноти скупляють вкруг нього людей – які постановили боротися – а не здатися.

Постать Симона Петлюри – була для своїх чинником, який побуджував і заохочував до боротьби, для ворогів стала символом української сили, маревом їхнього скону й загибелі. Загартований у численних боях, збагачений досвідом полководця й державного мужа, наповнений бажанням праці, овіяний легендарністю Вождя-Героя, був Симон Петлюра небезпечним для ворогів.

І коли цькування й різномодні перешкоди не тільки не зневірювали Головного Отамана в боротьбі, але повага його серед

своїх і чужих піднеслась до найвищої точки – ворог почув панічний страх і вирішив умертвити Вождя.

Трагедія на Руче Расін – 25.5.1926, жертва Отамана – не стала, як бажали вороги, трагедією українського народу. Славна смерть Головного Отамана ще більше з'єднала український народ, ще більше змобілізувала до боротьби.

Як зневажливе викляття Мазепи не було кінцем Мазепинців, – так і смерть Симона Петлюри – не була кінцевим моментом боротьби українських мас за свою державність. І чи не дивним є, що смерть Вождя Євгена Коновальця заіснувала серед таких самих майже обставин?

Два Вожді-Герої впали з рук того самого ворога, не завершивши щоправда Великого Чину, однак український народ з ім'ям Симона й Євгена – переможно й певно крокує до своєї Великої Мети.

Симон Петлюра – на звук його імені здригається серце, наповнюється жадобою боротьби й перемоги. Його впертість у боротьбі, велика віра в сили українського народу, саможертвенність – захоплюють і поривають до чину.

“А все ж таки Україна – хоче, чи не хоче того Европа – буде вільною” – казав Симон Петлюра.

Пам'ять Головного Отамана Симона Петлюри гідно збережемо, з його ім'ям підемо в бої, за нашу перемогу, за нашу Самостійність і Соборність.

Носач

23.5.1938–23.5.1944

Сорок сім років життя сл. п. полк. Євгена Коновальця – це один неперерваний період боротьби. На цей шлях боротьби вступив він в найранших літах молодости, не сходяв з нього ані на хвилину, на ньому і загинув.

Родився у підльвівському селі Зашкові (Зах[ідна] Укр[аїна]) 1891 року. До середньої школи ходив у Львові. Вже як молодий гімназист він член тайних гуртків молоді. У рідному селі він щирий суспільний працівник, що несе освіту і знання своїм братам. Під кінець побуту в гімназії він уже провідник, що веде своїх товаришів.

Революційно-визвольний рух охоплює все ширші круги укр. народу Зах[ідних] Укр. Земель. Коли у Львові українська академічна молодь вийшла у 1912 році на барикади, щоб боротися за право народу на вільне життя, молодий студент Євген Коновалець теж між тими, що борються.

Вибухом першої світової війни, коли перед українським народом після довгої неволі відкрилися можливості оружно захищати свої права, Коновалець знову перший між добровольцями. Він також перший із тих, що ще до війни будили підготовляли до цього моменту народні маси.

Як фронтовий старшина попадає сл. п. полк. Євген Коновалець у московський полон, а коли після революції 1917 р. відкриваються можливості праці, Коновалець віддається їй цілою душею. З несвідомих досі своїх земляків Він виховує скоро не тільки ряди свідомих українців, але творить з них бойові кадри готові і здібні до розправи з ворогом. І тут Він знову перший. Те, про що мріяли предки, за чим тужили сучасні, Він уміє зреалізувати своєю залізною і негнutoю волею. Він творець і командант Січових Стрільців.

Січові Стрільці – це не тільки найкраща бойова частина між українськими збройним силами, це передовсім кузня, в якій кувалася нова людина, що не визнавала кордонів між СУЗ а ЗУЗ.

Тут уже виявив себе Коновалець не тільки винятково здібним організатором і військовим командантом, Він виявив передовсім свій глибокий і творчий політичний розум. Січові Стрільці стали найтвердшою і найсильнішою підпорою молоді Української Державности. Якраз С[ічовим] С[трільцям] судилося рятувати Самостійність Укр. Державности і честь нації під Мотовилівкою, їм прийшлося боронити столицю перед наїздом Муравйова.

Вірний соборницькій ідеї перетривав холод, голод і тиф.

Війна кінчиться. Та не думає її кінчити Укр. Народ, що опинився у новій неволі. Не мириться з обставинами і сл. п. полк. Коновалець. Робить Він спроби, щоб створити з полонених нові відділи, які мали б продовжати боротьбу. А коли не вдається, Він покликає до боротьби нову армію, яка повела б боротьбу у нових обставинах. Євген Коновалець творить УВО.

Невидимі руки безіменних підпільних воїнів карають і мстять ворожі злочини, ширять жах і тривогу серед грабіжників, підтримують на душі земляків і кажуть вірити в успіх чину і перемоги.

Минають літа. Мінються обставини, що вимагають переходу від військово-бойових актів до широкої політ[ичної] акції, опертої на ідеологічному змісті. Коновалець створенням 1929 р. ОУН вносить ці нові форми боротьби. Наш революційно-визвольний рух стає націоналістичним. Він охоплює широкі маси укр. народу.

І якраз в час, коли ОУН захоплює всі Укр. Землі, коли захоплює під свої прапори весь здібний до боротьбу елемент, у момент, коли Європою лунають глухі відгуки, що віщують неда-

леку бурю, злочинна рука перетяла нитку життя нашого Духового Батька.

Вдаряючи у Провідника, хотів ворог потрапити в ОУН, в Укр. Нац[іональну] Революцію. Одначе дуже помилився ворог, коли думав, що смерть Провідника обезголовить на все раз почате діло. Боротьби, яку почав сл. п. полк. Є. Коновалець, не спинити вже нікому ніякими засобами. Вона вже не тільки заповітом, але неминучою конечністю широких мас укр. народу, що скине ярмо неволі і побудує УССД.

Внасгремитьмогутняпісняблизькоїперемоги. Наближається час, коли залучає з десятків мільонів грудей свобідного народу гимн побіди. Кров'ю і залізом пімстим наші кривди, пімстимо смерть нашого Провідника, ми його духові діти, його воїни незломні.

Лиш боротись – значить жить!
(Ів[ан] Франко)

К-Р ТАРАС ОНИШКЕВИЧ – ГАЛАЙДА

Уроджений в Угнові пов. Рава Р[уська] 1914 р. Закінчив народню школу в Угнові та однорічну господарську школу в Янчині. Дальшу освіту здобував самотужки. Вже в народній школі, будучи під впливом свого старшого брата Юрка, організує шкільну дітвору до бойкоту польських національних свят та маніфестацій.

1929 р. з конечности перебирає орг. зв'язки від другого брата Мирослава і від того часу аж до хвилини смерти всеціло піддається організаційній роботі.

Весною 1934 р. попадає вперше до тюрми. Не признавшися до нічого, по двох місяцях виходить на волю і включається дальше до організаційної праці і організує збройний напад на станиці польської поліції в Угнові і Динисках. Напад не повівся. Пішли арештування. Попадає в тюрму і Тарас. Не признається знову до участі, але обтяжують його другі члени. Польський суд вимірює йому кару 12 літ тюрми. Кару тюрми висиджує у Львові, Равічі і Сідльці до вибуху німецько-польської війни. Час відсиджування тюрми використовує на дальше самообразування, особливо розчитується в військовій літературі так, що в друзів заслужив на жартівливу назву фон Мольтке. Звільнений з сідлецької тюрми, пішки приходить до рідного містечка і змісця поринає в організаційну працю. В початках більшовицької інвазії, маскуючися,

влязати в тимчасовий комітет а рівночасно збирає і магазинує зброю. В половині жовтня переходить Солокію на нім. сторону, зустрічається з вищими організаційними чинниками. По однімісячнім курсі переїздить до Закопаного на військовий вишкіл.

З вишколу Провід відкликає його і висилає його в різні місця з важними дорученнями. В місяці лютім 1940 голоситься добровольцем до орг. праці на території окупованій більшовиками і того ж таки місяця переходить кордон з групою Легенди. Про переходи Галайди через кордон в одну і другу сторону можна б писати окрему одисею. Слід зазначити, що переходи ці відбувалися в умовинах найбільших небезпек, найгірших невигод і фантастичних пригод, де по найбільшій часті треба було йти пробоем і зводити формальні бої. Найважчий був перехід на совітську сторону з дорученнями особливої ваги перед вибухом нім[ецько]-совітської війни. Всі спроби пробитися крізь густу сітку більшовицьких граничних застав здовш Буга, Солокіі і Сяну остали без успіху. Треба було пробиватися далекою окружною дорогою серед нових небезпек і невигоди. Все ж таки ціль була осягнена. Наказ виповнений.

На матірніх землях в парі з Синім, Легендою і іншими бере участь у підготовці до проголошення Самостійности України у Львові 30 червня 1940 р., а потім з групою Синього бачимо Галайду в небезпечній фронтовій полосі під Києвом. Арештований німцями, втікає їм з рук враз з Мироном, Юрком і Кантором Максимом в часі транспорту до Львова. Там діє на теренах Донбасу і Запоріжжя. До Львова повертає щойно весною в половині травня 1942 р. зморений, виснажений і перевтомлений. По короткім відпочинку провід висилає його знову з важними спецдорученнями на СУЗ, що повторюється кілька разів. На початку зими 1943 р. випадково попадає знову в руки нім. ґестапа на станції Кристинопіль та й тим разом в дорозі до Сокаля під кулями втікає з рук посіпаків. Весною того ж року випадково ранить себе дуже небезпечно в черево. Прямо чудом після двох операцій вимикається смерті з рук, і підлікувавшись, продовжує дальше доручену йому працю. Організує і школить свій відділ бойовий, випробовуючи його бойову вартість у поодиноких акціях. В березні 1944 наказом Проводу включає свій відділ до УПА. Як командир очолює кілька відділів і плянує першу акцію ширших розмірів на Холмщині, щоб забезпечити українське населення від польських горлорізів і палячів та пімстити смерть невинних жертв. Щоби мати безпечно запілля, вдаряє на сильне гніздо польських банд Острів. Акцію почато досвітком 31 березня 1944 р.

“Я мушу бути на полі бою, щоб керувати акцією” – говорить в часі плянування акції. Інакше годі собі уявити Тараса: він мусів бути там, де найбільша біча, де небезпека. Повів своє вояцтво як перший з перших у перший огонь і тим разом фортуна заклала собі з його відваги. Ворожа куля пробили хребетний стрижінь і зранила шию. Найближчі друзі виносили раненого командира з-під граду куль, самі падаючи ранені біля нього. “Добий мене!” – просив, побачивши брата Богдана. В часі перев’язки дає наказ до відвороту, “бо хлопці погинуть”. Другого дня, лежачи на смертній (твердій, вояцькій) постелі, питав “Чи я ще піду на Холмщину? Але як – я без ніг, буду вам завадою...” Хвилями вибухав з жалем: “Я не поїду вже на Холмщину!...” В гарячці підривався і впевняв рішуче: “Поїду !!! Мені на коні ніг не треба. Сяду та й поїду на Холмщину”. Вчувши, що старшини готуються до відправи, хотів, щоб відбули в його кімнаті. Коли ж д. Богдан переконав його, що це недоцільно з жалем сказав: “То ти перекажеш мені, що там говорилося...”

Ждав і не діждався... Богдан прийшов запізно.

Галайда відав Богові душу о год. 10 1.4.1944.

Серед лісної поляни під прикриттям ночі друзі відправляли похорони свого Командира. Складали останні звіти. Ярко горіли свічки, на твердих камінних вояцьких обличчях блистіли сльози. Востаннє пращали свого Командира, батька друга, який їх вів і за яким ішли в огонь і в воду. Пролунали почесні сальви. “Ой там попід лісом повстанці йдуть і на руках своїх могучих січовика несуть” вдаряла журним крилом по темних верхів’ях лісу партизанська пісня.

* * *

Життя і смерть сл. п. Галайди це демонічна гра між життям і смертю – це кпини над одним і другим. З рази ранений – все виходить ціло. Де лише найнебезпечніший, найбільш загрожений відтинок боротьби, там мов дійсний Шевченків Галайда, виростає він. Найбільш тонкі справи, найбільш відповідальні завдання Провід доручає йому. Його мужнє серце не задрижало перед жодною небезпекою. Не щадив себе і не щадив своїх друзів. Для нього слово “неможливо” не існувало. Ломав перепони силою, підступом, хитрощами.

В найрізніших моментах не тратив холодної крові і розваги і смерть гейби лякалася діткнути його своєю кістяною рукою.

Часто виривався прямо з вовчої пащі і так від небезпеки до небезпеки. Хотілось вірити, що кулі його не ймуться, мов характерника.

Лиш велика свята ідея могла викресати в нього стільки вогню, самовідречення та жертвенности. Лиш глибока віра в слушність своєї справи і перемоги зродити таку відвагу і порив таке мужнє серце Героя.

Ціле життя горів жагою боротьби і ризику, горів святим огнем ідеї вірний засаді: здобути або дома не бути.

Наше військо в боях бенкетує,
Наше військо вміра сміючись...

ГЕРОЯМ СЛАВА! ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

21.5.1944 в боротьбі з польськими бандами в Андріївці, біля Нароля:

1.	Сіроманці	стр.	Андрієшин	Шмигулис	ур[оджений] 7.18.21, Стрийщина
2.	"	"	Хомин	Сава	ур[оджений] 10.3.20, Долинщина
3.	"	"	Стерко	Ігорченко	ур[оджений] 28.1.22, Томашівщина
4.	"	"	Возняк	Комар	ур[оджений] ---, Грубешівщина
5.	Галайда	"	? ?	Байда	ур[оджений] ---, Угнівщина

Тисяча натомість стане до борби...

ГРАЛИ ДЗВОНИ...

Грали дзвони серед ночі –
Розбудили тиху, сонну Прип'ять,
Розклеїли сонні, мирні очі,
Околихнули цвіти, трави – тирсу.

Загреміли – грали гураганом!
... "Люди! Не чуєте?!... Ради Бога!
Кого вбито?!... Кого поміж нами???!..."
Гомоніла країна простора.

Грали дзвони страшне слово –
Не вгавали!... Радила країна?
"Вождя вбито... Вождя вбито... Вождя"...
То ридала, то з горя німіла. –

Над колиску розколені груди
похилила молода мати... –
Аж тут з темних вікон, мовби люди,
промовляють князі та гетьмани.

Не ласкаво питають суворі:
“Що ж ти?!... Як назве твою дитину
Завойовник, зрадник, кат і ворог?!...
Що ж ти кормиш – раба, чи людину?!...”

– “Помсти хоч з рук мого сина! -
Як ні ... хай конає ще до ранку
Чужа, гидка єхидна дитина!...”
одказала мати на світанку.

Стрільці бережіть військову тайну! Ворожий агент підслухує!
Не цікався тим, чого тобі не треба знати!

ХРОНІКА

21.5.44 відділи Галайда і Сіроманці перевели нищильну акцію на гнізда польських банд в Андріївці і Липську біля Нароля, пов. Томашів. Акцію почато 12 в 4 год. ранку. Ворог в силі около 2 сотень поставив запеклий опір. Бій тривав до год. 10. Знищено поль[сь]кі оселі: Андріївку, Липсько, Яцків Город, Бжезінки, Лукавицю, Павельци, Пізуни і Міхальце.

Власні втрати: 5 вбитих на полі бою і 1 помер від ран, та звиш 10 ранені, в тім кількох важче.

Втрати ворога: звиш 100 вбитих і багато ранених.
Здобуто зброю.

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

На східному фронті місцеві сутички біля Григорюполя німецькі війська оточили 2 совітські дивізії, які ще бороняться.

Над долішнім Дністром і на Підкарпатті румунські війська відкинули успішно всі совітські атаки з великими втратами для ворога.

Аліянтські літаки вчора бомбардували західню Німеччину, Францію і Бельгію.

На італійському фронті аліянтські війська поступово просуваються вперед.

Японські війська скорим маршом ідуть в центральних Хінах на захід в двох напрямках, а саме: в сторону міста Теінк і річки Ло.

Лондонське радіо подає:

На італійському фронті німці в повному відвороті. Аліантські війська перейшли лінію Густава та зближаються вже до другої оборонної лінії Гімлера. Опір німців тим завзятіший, чим ближче аліантські війська зближаються до лінії Гімлера.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

З совітської дійсності.

Німецьке радіо подає:

В Світах останніми часами заходять дальші зміни, які вказують на те, що більшовизм блискавично йде до упадку. В "Правді", "Ізвестіях" поміщено ряд указів президії ССРСР, які змінюють назви міст, як н[а]п[риклад] Ленінград буде дальше називатися Петербург, а місто Вол[о]гда, де свого часу був [...]ний Ленін, зватись буде Ленінград. Всі музеї з церков перенесено до приватних будинків, а церкви віддано до розпорядимости церковним властям. Впроваджено ордени Петра I, Катерини II і Олексія I – I, II і III ступеня. В Москві і Петербурзі будують пам'ятники Петрові I і Катерині II. Сталін видав приказ перевести слідство в справі морду царської родини Романових в 1917 р. Вину цього морду складають на тогочасний уряд Керенського. Слідство триває. В усіх цих указах виразно пробивається поворот Сталіна до традиції царської Росії, значить без укривання прямий зворот до суто московського націоналізму, що дотепер більшовики старалися заховати і прикрити облудними інтернаціональними гаслами. З другої сторони виходить наверх облуда Москви, яка відповідно до потреби уміє з чорного робити біле, а з білого чорне. Та чи таке крутіство московських сатрапів врятує московську імперію, покаже найближча будучність.

Лондонське радіо подає:

Керівні органи Болгарії двократно були запрошені явитися в канцелярії Гітлера. Ці відмовилися поїхати, мотивуючи це тим, що поворот ситуації не дозволяє їм виїхати з краю. Можна сподіватися, що німці витягнуть з цього відповідні консеквенції. Очевидно, Болгарія борониться перед терором німецького людоїда і не хоче йти в його петлю добровільно так, як Гаха, Антонеску чи інші. В зв'язку з цим болгарський уряд подався до димісії. В Болгарії діє сильна болгарська партизанка. Німці

вистосували до Болгарії ультимат з домаганням припинити партизанку. З того ясно, що німецько-болгарський союз переживає свої останні години. Між Берліном а урядом Словачії прийшло непорозуміння, з приводу евакуації Братислави, яку німці хочуть замінити на твердиню. Так виглядає самостійність малих народів під опікою німецького імперіялізму.

Аркадій*

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 138-140.¹

¹ Сторінки 1-2 також знаходяться: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 193, арк. 1-2.

№ 195 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 9

26 травня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

26.5.1944

ч. 9

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

На італійському фронті внаслідок прибуття великі аліянтські з'єднання, бої стали ще завзятіші, як були дотепер. Всі атаки відбиті, а вклинення ізольовано.

На східному фронті оточені совітські дивізії німецькими збройними силами, частинно зліквідовані, біля 1000 бійців попало в полон, враз із великою воєнною добичею, а решта ще борониться.

Лондонське радіо подає:

Аліянтські армії на італійському фронті получилися разом та знаходяться вже 40 км від Риму. Деякі частини вдерлися вже

* Надпис вгорі на першій сторінці.

в другу оборонну німецьку лінію Гітлера. Аліянтське летунство бомбардувало воєнні цілі в Німеччині, Італії та в західних окупованих теренах.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Лондонське радіо подає:

Мимо ультимату Німеччини, Болгарія не погодилася вивісти війну Совітам і не вислала своїх військ на совітський фронт. Німеччина скупчує свої війська на границях Болгарії.

Шефом болгарського генерального штабу став прихильник Німеччини Трихонов.

ХРОНІКА

24.5.44 відділ Месники під командою Залізняка звів бій з німецькими частинами, що старалися його оточити з кількох сторін, а іменно від сіл Залуже, Тимців, Нове Село і присілка Гримаки (Любачівщина). Бій тривав від год. 11.30 до год. 15. Німці вислугувалися в бою своїми наємниками узбеками та іншими. Відділ Месники вважав за відповідне на в'язатися з противником в затяжний бій.

Власні втрати: 1 стрілець вбитий, 2 легко ранених.

Втрати ворога: 7 вбитих і 20 ранених.

24.5.44 в околиці стаціонування відділу Галайда появилася диверсантська банда більшовицьких партизан в силі 20 люда. Для знищення тієї групи післано відділ в силі 25 люда під командою Янка. Більшовицьку банду в силі 11 люда, в тім один поляк, заскочив наш відділ у фільварку Нивки на полудне від села Лісова, пов. Рава Руська. По короткім запеклім бою розбито більшовицьку банду: 5 більшовиків убито, 2 зловлено живцем, чотиром (в тім одному раненому) вдалося висмикнутись у ліс.

З власних втрат: 3 убитих, 2 ранених.

Здобуто: 4 ППШ (фінки), 1 скоростріл ("Дегтярова") і 4 диски, 1 кріс, амуніція, глушник (тихострілка), около 10 кг вибухового матеріялу і гранати.

А хто борець той здобуває світ...

Героям Слава!

бере участь у всіх поважніших акціях, як відважний неustraши-
мий бойовик. Свою відвагу і погорду смертю переплатив життям
поруч Морозенка в бою з більшовицькою бандою.

Слава їхній геройській пам'яті!

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 141.

№ 196 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 10

1 червня 1944 р.

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

1.6.1944

ч. 10

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

На північ від Яс німецькі війська вдерлися в оборонні лінії
ворога та відкинули його далеко взад. Над нижнім Дністром та на
Підкарпатті відкинено.

Летунство бомбардувало з добрими вислідами совітські
достави та стації Козятин, Хвастів, Сарни і Рівне.

На італійському фронті всі аліянтські атаки з новими сильни-
ми з'єднаннями відбиті, а місцеві вклинення ізольовано.

Німецьке летунство бомбардувало успішно аліянтські доста-
ви та магазини.

Аліянтське летунство кількакратно налітало на Німеччину та
окуповані терени. Населення мало втрати.

Німецьке летунство перевело успішно налет на воєнні цілі в
полудневій Англії.

Лондонське радіо подає:

На північ від Яс та на північний захід від Луцька німці вдерли-
ся в совітські оборонні лінії, де були відбиті.

Біля Вітебська та Григорюполя німецькі атаки не мали теж
жодного успіху. Летунство бомбардувало стації Шепетівку і
Коростень.

Аліянтські війська в Італії поступенно йдуть вперед і знахо-
дяться вже тільки 20 км від Риму.

Аліянтське летунство вдень і вночі налітає на Німеччину і окуповані терени, нищить головно фабрики синтетичної бензини і інші воєнні цілі.

Італійські партизани сильно шкодять на задах німецьким військам, головно околиці Генуї.

Останніми днями в Хорватії між військами маршалка Тіто та німцями розгорілась велика боротьба.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

З Ірану – терену занятого совітами – втікло біля 200 осіб, які оповідають про страшні знущання Совітів над населенням.

Останніми днями польська комуністична група з табору Василевської була на авдієнції у Сталіна. Забавилась вона там біля 2 год. Делегація ця заявила, що польський еміграційний уряд, який зараз є в Лондоні, виявив себе нездарним і тому не має права говорити в імені польського народу, а за всякі нещастя, які б впали з його причини на польський нарід, він буде відвічальний.

Дня 31.5.44 в німецьке радіо був виголошений реферат в українській мові з причини роковин проголошення незалежності кавказьких народів в 1918 р., а саме: Грузії, Вірменії, Азербайджанії і інших. Москва знала, що терени, замешкані кавказькими народами це ворота на схід, без яких не може вона обійтись, тому на їх підбиття посилає вперше хмари агітаторів, за якими сунули непроглядні лави війська, яке доконало решту. Довго тривала ця нерівна та запекла боротьба, яка остаточно закінчилась програмою кавказьких народів. Дальше споминається про їхні славні традиції та неповздержимий гін до самостійності, нав'язується та порівнюється їхню долю з долею України. Реферат кінчиться закликом до всіх сводолюбних народів Кавказу, щоби співпрацювати з Україною та ставати до боротьби проти спільного ворога – Москви.

Лондонське радіо подає:

Німецькі власті дали наказ евакувати Клайпеду.

Сильні аліянтські бомбардування Німеччини Лондон мотивує тим, що вони є напередодні висадки.

Протижидівська акція на Угорщині дуже скоро поступає вперед. Всіх жидів беруть до ґета.

В Братиславі числяться з проголошенням на днях воєнного стану.

Маршал Тіто заявляє, що враз з офензивою аліянтів на заході і Совітів на сході приступить він теж до атаки.

ЧОМУ ВЕДУТЬСЯ ВІЙНИ?

Знаємо, що колись у т. зв. монархістичних устроях війни велись із-за інтересів династій і називались династичними. Такі війни були несправедливими, бо із-за дрібних інтересів пануючих лилися ріки крові мирного населення. Але іноді війни велися за інтереси гноблених, поневолених народів. Такі війни велися в епоху кольоніальних пригноблень. Вони і зараз не припинилися. Поневолені народи ніколи не хотіли і не хочуть помиритися з поневоленням, вони все підніматимуть визвольні війни. Цих воєн не можна осуджувати, вони є справедливими і неминучими, проте коли маємо говорити про теперішню світову війну й осуджувати її, то тільки тому, що вона ведеться гуртом імперіялістів і в цілі поневолення малих народів і тому кажемо, що є несправедливою. Причиною сьгоднішньої війни є імперіялістична політика держав, що змагають до загарбання чужих земель, використання чужих багатств і цілковитого поневолення а то й знищення інших народів.

Очевидно, щоб оправдати свої злочинні наміри та прикрити їх, по всіх засадах пропагандивного мистецтва пішла в курс брехня. І так:

З боку Англії – Америки війна ведеться з метою захисту малих народів перед варварством гітлеризму.

З боку Німеччини вона ведеться проти більшовизму, що загрожує культурному заходові.

Більшовики ведуть “отечественную” війну, щоб визволити “поневолених, єдинокровних братів” і пролетарів цілого світу.

Що все це брехня хіба не треба доказів. Знаємо одно, що ця війна пляново підготовлялася і була неминучою. Неминучість її полягає у тому, що окремі держави – як от Німеччина – пройшовши до сили, вичерпали всі свої багатства, а дальше збагачення мусіло б іти – як це пояснюють німці – на рахунок сусідніх народів. Така розв’язка заторкувала сферу впливів інших потуг і тому вирішувати її можна було тільки силою – і війна через це між світовими хижакками була лише питанням часу. Перед у теперішній світовій війні ведуть досі дві головні фірми Англія і Німеччина. Англія, як відомо, становила найсильнішу колоніальну потугу. Незважаючи на це, що населення самої Англії не більше 40 міл[ьйонів] населення – населення її кольоній перевищає 400 міл[ьйонів]. Вона здавна, по закону сильного, захопила масу

земель і наживалась з них, але ринки промислового збуту вона поширювала і в Європі. Та тут приходить до сили гітлерівська Німеччина і грозить конкуренцією імперіялізмові Англії. Тому то між цими двома гігантами вирішити спір за першенство не можна було інакше, як зброєю.

От в чому річ: боротьба та поділ світу між сильними. І тому, що обі сторони розпоряджають велитенськими силами та користуються впливами на інші держави – боротьба між ними обернулася у всесвітню різню. Але тягар її впав і на плечі широких мас поневолених народів. Як результат цієї війни, се знову згарища і руїни багатьох квітучих країн, нечувана нужда, мільйони знищених людських існувань.

Слід відмітити, що найбільше намагався, щоб стати гідним партнером воюючих імперіялізмів, виявила большев[ицька] Росія. Вона, користуючись упадком Польщі захопила ЗУЗ, дальше виповідає війну малому Фінляндському народові, 1940 р. захоплює прибалтійські держави та Басарабію і Буковину, а останньо, щоб захопити Балкани, викликає шантаж в Югославії, де приходить до зудару з німецьким імперіялізмом. В результаті хто був сильнішим, збагачувався ще більше, а хто був слабкий – упав.

Великою брехнею є твердження, що війна ведеться за визволення малих народів. Воюючі імперіялізми попали і самі у заворожене коло війни, і хоча й хочуть її покінчити, – це їм не вдається. Кінець війни розуміє кожний з імперіялістів, як повне знищення противника. Це значить повне знищення народніх мас, які жене ворог на фронт. Тому вислід дотеперішньої війни – це в першу чергу фізичне знищення народу. Тому ми сучасну війну осуджуємо як війну обчислену на дальше поневолення незалежних народів і змагаємо, щоб у своїй кінцевій фазі вона обернулася в війну за визволення усіх поневолених і гноблених націй. В даний момент світової борні є можливий лише один вихід, тобто перемога правди над насильством. Тому не їм, не імперіялістам кінчити їхню розбійницьку війну. Але цього багато хто не розуміє. Зараз більшість народів проти кривавої війни, але зрозуміти її безпосереднього зв'язку з існуванням імперіялізму вони не можуть. Кінець війни – це кінець імперіялізмам. Кінець імперіялізмам наблизить доба національних революцій поневолених народів, що невідхилено наближується.

Тому перед поневоленими народами стоїть велике історичне завдання покінчити з імперіялізмом, закінчити його розбійницьку війну, врятувати світові мир, та дати тверді основи вільного життя цим народам.

У відповідь збанкрутованим гаслам імперіялізму, що несуть в дійсності світові неволю і знищення – український нарід повів боротьбу, що у змістовнюється найбільше прогресивним кличем нашої доби “Воля народам і людині”. Ось що нового вносить в історію український нарід, що, кермований всеукраїнським проводом ОУН, як колись проти ненависного царизму, повів боротьбу ще з більш реакційним імперіялізмом Росії – з азійським большевизмом.

Ватюга

КОЖЕН ДУМАЄ, ЩО НА ТОБІ МІЛІОНІВ СТАН СТОІТЬ...

Любов і туга за рідною стороною, за рідним селом чи містом, за родиною є скрізь природним і здоровим явищем, хоча б тільки тому, що ці почування є необхідною передумовиною любови до своєї батьківщини – любови до України. Є, одначе, моменти, коли надмірна туга за родиною, до рідних сторін може стати шкідливою, а то й небезпечною. Тим то на час збройної розправи з ворогами ті почування мусять зійти на другий плян, їх мусить притїмити своєю силою любов України і відданість їй до останнього віддиху, до останньої краплини крові. Інакше наша душа двоїться і ми не знаємо що перше, а що друге, не вміємо підпорядкувати менших особистих справ справі загальній, не вміємо поставити вічного понад дочасне. Надмірна туга і прив'язання до рідного загумінка поменшує нашу любов до України, якої ми є лише маленькою складовою частинкою і ми самі стаємо загумінковими, дрібничковими, малими людьми, хуторянами, яких не обходить цілий світ. Боїмося вийти поза ворота і дихнути ширшим подихом, побачити дальші горизонти. Боїмося найменшого ризику, стаємо затурканими, загулюканими, без поривів, без вищих ідеалів. Надмірна туга і любов до рідного загумінка родить егоїзм, який підступно підшіптує нам справу рідного загумінка цінити вище загальних справ, і коли починає горіти сусід, ми бігаємо панічно кругом своєї хати місто поспішити і пожар здушити у зародку. Коли ворог плюндрує сусідні села, ми щасливі, що наше село ще не горить, спокійно приглядаємося, хоча завтра ворог все-таки прийде, спалить село і нас заріже. Втікаємо від небезпеки, ховаємо голову в пісок і в такій овечій поставі вижидаємо свого незбїжного кінця. Людина з таким способом думання і відчування ніколи не стане борцем за правду, за ідею, ніколи не буде добрим вояком. Щоб стати добрим вояком, спосібним до геройських чинів, треба вміти забути про дїм, про родину і про

себе самого. Треба все забути, а весь зміст своєї душі виповнити Україною. Воля боротьби за Україну мусить стати тою динамічною силою, що жене українського вояка все вперед від перемоги до перемоги. Таким є вояк Японії, який уміє створити живу торпеду і своїм героїзмом розсаджує ворожі кораблі, той, що обвантажений гранатами, має героїську відвагу кинутися під ворожий танк, з вірою, що гине на те, щоби жила Японія.

Позбутися загумінкової любови рідної землі – це наказ хвилі, закон для нас на цю велику неповторну історичну добу безоглядної боротьби за бути чи не бути укр. нації. Не рідний загумінкок, а вся Україна від Тиси, Сяну по Кавказ стоїть під загрозою страшного пожегу; не найближча рідня, а весь український народ є тою великою сім'єю, якій грозить знищення. Боронити Україну, боронити укр. народ – наш найменший і найвищий наказ. Коли згорить Україна, то й згорить наша рідна хата, впаде укр. народ то впаде з ним і моя рідня і впаду я. Врятуємо Україну, здобудемо державу – тоді моя хата і моя рідня буде врятована. Тільки так належить думати і тільки при таких ставленні справи можемо числити на повний успіх нашої боротьби.

Зваживши це, мусимо ствердити, що зовсім неоправданими є побажання деяких стрільців, щоби їх приділити до відділів, які оперують в їхніх рідних сторонах, мовляв, у рідних сторонах у нас буде більша охота до праці і праця наша там принесе більше користей, бо там щойно покажемо, що то ми вміємо. Неоправданими є ті вояки, що рвуться до рідні, бо мовляв, уже рік чи місяць не бачився з нею, не знає, що там діється.

Хто є добрим і свідомим українцем – той знає, що для нас рідна сторона – це вся Україна, де б'ється українське серце, де коли-небудь лялася українська кров за нашу рідну землю. Це все наша рідна сторона. Хто ж так розуміє рідну сторону, той буде добрим вояком, де б йому не прийшлося воювати, бо він знає, що Україна о много ширша, чим його загумінкок, чи його рідне село. Він знає, що як ворог спалить Холмську Землю, піде палити Волинь і Галичину; як не встоїться Кубань, Харків чи Полтава, то тим легше буде ворогові знищити Київ.

Тому то воюючі сторони стараються за всяку ціну не допустити до війни на власній території, а шукають поля бою поза своїми границями. Тому німецький вояк відважився машерувати тисячі кілометрів у ворожу територію. А в нас мало б забракнути відваги стати до боротьби з ворогом на своїй рідній землі, кількадесять чи кількасот кілометрів дальше від рідного села?! Німецький чи московський вояк відважується іти грабувати і плондрувати

чужі землі, а ми не мали б стати проти ворогів за Святу Слушну Справу?!

На час розпочатого вже вирішного бою мусимо сміти відмовити собі всіх приємностей, мусимо здавити в серці неодно хоча б як взнесле почування, що могли б послаблювати нашу боротьбу. Вже ніколи не сміють вернутись ті часи неволі, коли ворог своїм насильством позбавляв нас оцих усіх приємностей, засилаючи цілі мільйони найкращих синів і доньок України по тюрмах, таборах чи вістки про родину та рідні сторони.

Для нас сьогодні байдуже, де будемо воювати. Найважніш, аби добре бити ворога. Сьогодні для нас вже не має на землях України штучних кордонів, збудованих ворогами. Ці політичні кордони валила вже УГА, коли перейшла Збруч 1919, щоб далеко від рідних сторін Галичини рам'я-в-рам'я з армією Петлюри продовжати боротьбу за волю України, щоб через Київ визволити Львів. Ломив ці кордони Вождь Коновалець, коли творив на СУЗ своїх С[ічових] С[трільців], а відтак продовжав свою революційну діяльність у спілці з братами східніх областей. Ломали ці кордони біженці 1939–41 р. з Галичини і Волині на Холмщину, ломали похідні групи 1941 р., що несли клич Української Національної Революції до Києва, Харкова, Донбасу, Кубані, де разом з братами східніх областей вели важкий нерівний бій з німецькими та московськими імперіялістами і гинули геройською смертю на шибеницях, в підвалах тюрем і в лагерах.

Сьогодні всі українці, чи то з Кубані чи Лемківщини, з Карпатської України, з Полісся, Холмщини чи Підляшшя, з Волині чи Галичини, об'єднані однією великою ідеєю Самостійної Соборної України, сцементовані духово в один могутній моноліт стоять у тісних збройних лавах у рішучій важкій боротьбі за Святу справу, за власну державу. Кожен українець, кожен вояк УПА є свідомий цієї твердої правди, що немає життя і немає щастя поза Україною, що кожна укр. хата, кожна родина вільною і щасливою стане тільки в вільній Україні.

Чорноморець

ЗІРКА

*Померкла, зблідла зоря ясна
і сумно снує нічка сні.*

Зоря ясна по небу ходила й баранчиків божих за собою водила. І була вона ясніша від всіх зірок небесних, красних і прилестних. Світлом-ласкою своєю обсіпала весь мир божий, путь і місце шукання всім показувала. Як три мудрих за зіркою шлях

тримали, так і баранчики божі все за Зіркою волочились, аж поки пастир небесний в безвісті не порозганяв. І спокійно стало в небесних просторах, баранчики вже не брикають. Зірка ясна по небу манівцями не ходить, тільки де-не-де моргне якась із других зірок, світлом червоним зарум'яниться, в обійми темної безодні полетить і там без знаку пропадає.

Зовсім спокійно тепер на небесному просторі.

Ви подумали б, що про астрономію тут мова. Це не зірка, що просторами небесними плаває – ні, це цвітка-прикраса землі української – санітарка наша дорогенька. Як багато споминів в'яже декого із нею, як багато невисказаного чуття осталося між деким із тої хвилини, коли ще Зірка – Зіркою була. Сьогодні це тільки згадка, солодка згадка з гірким посмаком того, що минуло і не вернеться більш ніколи. Може собі говорити як хто хоче, Зірка совісною і відданою санітаркою була, правдива українська амазонка з химерами козацької вдачі. Пістоль при боці на параді не носила, власною рукою із своєї пістолі голови ляцькі кулями дїривила. “Це чорт, не баба!” – говорили собі деякі стрільці між собою. І справді, Зірка мала щось демонічного в собі, щось такого, чого не можна описати. До ранених вона мов мати до дитяти припадала, мов ангел утішитель рани стрілецької гоїла. І від теплого піклування санітарки Зірки зникали рани стрілецькі, так, як зникають чорні калюжі під впливом ясного сонечка. Коли ні рука, ні нога не могли ворушитись, очі стрілецькі з любов'ю за Зіркою водили повні вдячності і любови до цього ніжнього сотворіння, яким господь наділив чоловіка. І хоч як рани боліли, в присутності Зірки біль цей зникав, мов би його не було. Чи в час найбільшого безсилля – чи в час гарячки спрагнені уста шепотіли: “подруго Зірко, води... подруго Зірко, прошу перев'язати мені рану, подруго Зірко які ж бо Ви добрі!...” І хоч нераз переставало битись у грудях стрілецьке серце, очі вже не ворушилися та були звернені в ту сторону, де ще перед хвилиною стояла... вона... Зірка.

Це ранені й безсилі стрільці так за Зіркою пропадали, а здорові – то вже й нічого не згадуй. Вони так і таяли від її гарячого погляду, як тає сніг від гарячого проміння весняного сонця. Якась магнітна сила притягала їх до неї. Ніколи не забракло б теми, хіба паперу, щоб описати те, що діялося тоді у нас на Україні. Спомини ці твердим цвяшком глибоко декому в голові остануться.

Зовсім спокійно тепер у небесних просторах. Не моргають зорі, не манять до себе, вітри буйні по небу гуляють, темні хмари вперед себе гонять, грішну землю тінню чорною покривають.

Ходять зажурені стрільці, голови низько склонивши, зором блудним по небу водять, Зірки шукаючи. Та даремні всі їх зусилля, немає Зірки в небесних просторах, тільки слід ясною смугою простелився, куди Зірка з просторів небесних злітала. Хоч нераз нічка своїм чаром людей дурманить, звеличників Зірки задурманити не може. Як тільки на небо ясне засіяне зорями поглянуть, нагадають собі Зірку, до хати чимдуж утікають, голову в подушку кладуть і ридають... ридають... ридають...

Не плачте, не сумуйте, ви хлопці юнаки, не шукайте даремне за Зіркою, ідіть прямо до Вифлієму і там знайдете те, чого шукаєте.

ХРОНІКА

14.5.1944 частина відділу Перекотиполе і частина відділу Тигрів вдарили на кольонію Гачевську і сусідні кольонії (пов. Грубешів), де були розміщені польські банди. Втрат ворога годі подати, бо вспіли вбитих і ранених забрати з собою. Кольонію Гачевську знищено. Власних втрат не було.

Того ж дня відділ Тигри вдарив на кольонію Гонятичі (біля Которова), де звів бій з польською бандою. Укритих в селі Гонятин бандитів треба було викурювати вогнем. При тім знищено випадову базу польських банд кольонію Гостинне. Власних втрат не було.

15.5.1944 частини відділів Тигри і Перекотиполе звели бій з польською бандою в селі Гунятині. Втрати ворога невідомі. Власних втрат не було.

16.5.1944. Частини відділів Перекотиполе і Вовки розігнали польську банду в польських кольоніях Гунятичі і Гунятички. Кольонії знищено.

17.5.1944 відділи Вовки, Тигри і Перекотиполе прочистили від польських банд села: Мяке, Моложів, Домброву, Адолін, Плебани і Борсук та ліси, що знаходяться на цій лінії. Біля Старого Села зловлено 5 бандитів.

19.5.1944 відділи Вовки, Тигри, Перекотиполе та Остріжського вдарили на сильне гніздо польських партизан Набряж, біля Тишівець (пов. Грубешів). Поляки поставили запеклий опір. Після чотирьох годин бою розгромлено польські банди, хоча частина з них продерлася в сторону Тишівець, а друга на Старе Село, де несподівано заскочила малу заставу відділу Перекотиполе та примусила його уступити. Ситуацію поправив відділ Вовків під командою Ягоди, який розбив поляків та відбив назад здобутого ними скоростріла.

В акцію вмішалися німці на спілку з фольксдойчами і поляками, що над'їхали чотирма автами з Тишівцею і по короткій бою з відділом Остріжського під командою Ткача втікли, залишаючи кількох убитих. З власного боку в тій сутичці було 2 вбитих і 5 ранених, в тім сам к-р Ткач.

Крім того в акцію вмішався ще й німецький літак, який почав скорострільним огнем переслідувати наші відділи, від чого було ранених 4 поліцести, що спішили з підсиленням.

У висліді акції знищено гніздо польських банд: Набряж, Кришин, Тучапи, Моложів, Липівці і кольонію Марисін.

Втрати ворога: 46 вбитих, кількох зловлених і багато ранених.

Власні втрати: 2 вбитих (від німців) і 8 ранених (в тім 5 від німців).

Здобуто: 1 кулемет, кільканадцять крісів і скот.

29.5.1944. год. 4 частини німецької шуцполіції і жандармерії несподівано заскочили відділ Кордуби в присілку Карпи біля Смолина (пов. Рава Р[уська]). У висліді кільканадцятьох убитих з власної сторони (в тім ранених німецькі "лицарі" добивали на полі бою). Втрати ворога коло 20 убитих. Німці спалили 14 господарств присілка Карпи та приарештували кількадесять селян.

26.5.44. польська кінна банда від сторони Лашева напала на укр. село Пиняни (пов. Замістя), де зловили 15 селян, які на день повернули до своїх хатів (звичайно ночують по полях, у криївках, або сусідніх селах). За селом замордували в звірський спосіб 7 осіб, а три особи запровадили на місцевий цвинтар і там після жорстоких тортур рівно ж помордували. Решту забрали із собою. Між помордованими були діти, жінки і старці, а іменно: Чухай Лука, літ 58, Левчук Антонія, л[іт] 36, Прус Микола, л[іт] 65, Дужанська Анастасія, л[іт] 57, Антосюк Анна, л[іт] 70, Ждан Петро, л[іт] 44, Ждан Марія, л[іт] 16, Ждан Євген, л[іт] 10 – усі з села Пинян, Стасюк Катерина, л[іт] 73, з села Воля Городецька, Борчук Афанасій, л[іт] 57, зі села Зімно.

28. 5.1944 польська банда в с. Зімне пов. Замістя стріляла до українських селян і важко ранила селянина Артима Максима з Зімна.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Командир до стрільця: Ох ти офермо. З тебе вже ніколи не буде добрий вояк. Пощо ти тут у війську вдався?

Стрілець: Голошу слухняно, по[т]о вдався, щоб можна було відрізняти доброго вояка від оферми.

—”—

Їде друг Культура дорогою і стрічає три жінки, що їдуть підводою без фірмана.

– Де ви їдете дівчата? – питає.

– Далеко.

– А де ж ваш хлоп?

– На бодарці повісився...

– О то вже! Як же ж так: три бабі, а один дишель...

—”—

Вродилися Гебельсові близнюки. При христі назвали одного Адольф, другого Беніто. Привезли домів і тому, що хлопці були до себе зовсім подібні, не могли розпізнати котрий Адольф, а котрий Беніто. Пішли питатись священника, а той відповів: “Це ж проста річ. Котрий скорше всер...ся, той буде Беніто”.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 125-127.

№ 197

“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 14

10 червня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Орган ВШВО ІІ

Рік І

10.6.1944

ч. 14

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Лондонське радіо подає:

“Ізвестія” повідомляють, що німецький план відкинути більшовиків на лінію Прут зовсім не вдався.

З західнього фронту повідомляють, що висадка в півн[ічній] Франції планова поступає даліше вперед. Аліантські війська здобувають щораз більше території так, що сьогодні вже мають у Франції багато лєтовищ до своєї диспозиції. Всі мости на ріці Секвані знищено або опановано.

Дня 8.6 повідомляють: За один день німці стратили 114 літаків. Підводні човни, якими німці так гордилися, що були в Біскайській затоці, на каналі Ля Манш не проявили досі ніякої діяльності.

Вчора 7.6 прибув до Англії перший більший транспорт німецьких полонених з Франції.

Німецьке верховне командування подає:

В Хорватії німецькі війська з піддержкою сильних завдань бойових і штурмових літаків заатакували центри армії Тіта і після кількоденних боїв розбили її, Тіто втратив 6240 вояків. (Слід згадати, що подібні перехвалки німців ми вже чули не раз і не два. Прим[ітка] Редакції).

Німці заявляють, що досі ні одна з воюючих сторін ще не вжила своєї нової зброї. Станеться це щойно тоді, коли на континенті стрінуться головні сили до вирішного бою.

У Франції німецькі війська стоять у важкій боротьбі з висадними частинами аліантських військ. Аліанти поносять чим раз більші страти. В деяких місцях удалося знищити цілі дивізії парашутних військ противника. Німці є певні, що перемога лишиться при них, а аліанти скінчать так, як під Дюнкеркою.

На східному відтинку фронт оживився лише біля Вітебська.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Після заняття Риму аліантськими військами Мусоліні видав заклик до італійського народу не піддаватися морально окупантам, утруднювати і робити непевним їхнім побут в Італії, бо бій з аліантами буде продовжатися до переможного кінця. Хай живе Італія! Хай живе соціалістична італійська республіка!

Князь Умберту доручив марш[алу] Бадоліо створення нового італійського уряду. Президент Рузвельт заявив, що він вповні є вдоволений з перебігу десантних операцій у Франції, які проходять планово.

Представництво найсвіжішої укр. еміграції у Відні робило заходи, щоби для української інтелігенції приділити легшу працю. На те отримали відповідь, що для чужинців у Німеччині є тільки фізична праця.

В Райху вийшла постанова про мобілізацію всіх чужинців, які там знаходяться.

У Відні одна особа отримує приділ м[іж] і[ншим] 1 кг бульби на місяць.

ХРОНІКА

Німецький Вермахт, розташований вздовж Буга по українських селах Сокальщини, Белжчини, Кам'яниччини, Радехівщини і ін[ших] повітів, кинувся до насильства і грабежів. Німці силою виловлюють людей, головню мужчин, ділять їх після віку і всіх молодих від 18-20 літ силою мобілізують до СС-ів, від 20-30 літ до Вермахту, а решту вивозять до копання окопів. Позатим німаки кинулися грабити українське добро. Граблять всякий скот, кури, гуси, одержу. Потім кажуть одержу викупляти від них. І так до м. Виткова (Радехівщина) звели силою кілька тисяч мужчин українців, там пересортували їх, як вище сказано і відтранспортовано. Хто в часі транспорту втівав, того стріляли.

Дня 17.5.44 крайсгавптан з Кам'янки Струм[илової] виголосив в м. Добротворі промову до укр. населення, звиваючи з днем 18.5.44 вступити до СС Д[ивізії] "Г[аличина]", бо хто не піде добровільно, того будуть брати силою.

Дня 2.6.44 год. 19 30 танків і 11 авт німецького Вермахту окружили та окопали село Полоничне (Радехів). Другого дня о год. 14 силою зігнали всіх людей під церкву і там силою змобілізували около 250 мужчин до війська і робіт. З того випустили 25 осіб, що викупилися горілкою чи грішми. Такі самі безправства і насильства діялися в с. Незнанів, Соколя, Яблонівка, Грабова і ін. Люди втікають та криються по лісах і збіжах.

Дня 19.5.44 їхало через Сокаль 7 вагонів укр. молодих хлопців і дівчат, "змобілізованих" німцями таким же способом ловлі на муринів.

1.6.1944 стежа відділу Ведмідь 3 несподівано наткнулася на засідку червоних і мала втрату одного вбитого стрільця, пс[евдо] Лис. Частина відділу Ведмідь 2 звела бій з більшовицькою бандою, що була в засідці. Банда пішла в розтіч, лишаючи 4 вбитих. Власних втрат не було.

6.6.1944 більшовицька банда в силі 1 куреня, просувалася зі сходу на захід і наткнулася в лісах Равщина на відділ Сіроманців 5 та Пролом 3. Вив'язався бій, який покінчився поразкою червоних. Червоні нерадо дають себе втягати в бойову акцію. Бій тривав від год. 14.30 до пізньої ночі. Втрати ворога: понад 15 трупів, около 30 ранених, в тім к-р Чижов, 4 полонених.

Власні втрати: 1 вбитий, 1 легко ранений.

Здобуто: 2 ППШ (фінки), 4 кріси, кружки з муніцією, гранати.

Більшовицькі партизани знаходяться в крайньо нужденнім стані. Роз'їдає короста і воші. Зовнішній вигляд прямо гидкий.

Мається враження, що це зграї отупілих бездушних створінь, що їх якимсь невідомим грізним фатумом гонять по лісах і дебрах без цілі і пуття. Загально помітне велике моральне заломання і пригноблення – якимсь толстоївським “не супротивленіє злomu”, повна зневага, а вслід за цим дезерція. Від цілковитої розтічі хоронить їх терор і брехлива пропаганда їхніх командирів, що мовляв, УПА всіх убиває. Усіх ранених партизан командирі безжалісно вбивають.

11.6.1944 год. 2.30 польські банди пробували напасти на с. Воля В. (Равщина), де наткнувся на відділ Пролом 2 і були примушені відступити. Вспіли запалити всього 8 пустих хат, віддалених від села під лісом, втім 5 польських і 3 українських. Втрати ворога невідомі. Власних втрат не було.

ЩЕ ПРО Т. ЗВ. “ГЕНЕРАЛЬНУ ПРОТИУКРАЇНСЬКУ АКЦІЮ” ПОЛЬСЬКИХ БАНД ДНЯ 2.6.1944

Ближчі дані за найновішими звідомленнями

Як виходить, перші звідомлення про наступ польських банд на укр. села Холмщини і Галичини дня 2.6.44 були побіжні і далеко не повні. Поляки понесли багато більші втрати, ніж можна було надіятися. Атакуючі сили польських банд були далеко численніші, ніж подані перші звідомлення.

Зловлений у часі бою один з польських бандитів оповідає:

“Поляки сконцентрували всі свої сили проти укр. населення і відділів УПА. Сили ці далеко перевищали чисельний стан трьох куренів. Озброєння лихе. Крім військових відділів, змобілізовано великі резерви черні, т. зв. СОП (Сполечни Осередок Помощнічи) мужчин від 40 літ і жінок.

Чернь мала відшукувати при допомозі довгих загострених дротів закопані речі, грабити все добро, підводами відвозити на Захід.

На відтинку Домброва-Старе Село наступала т. зв. “Армія Железна” в числі около 600 люда.

Ціль протиукраїнської акції:

1. Ограбити якнайбільше укр. сіл, особливо з харчів, з огляду на голод, що шириться серед поляків.

2. Знищити відділи УПА, щоб мати вільну дорогу до нападів.

3. Знищити до тла укр. цивільне населення на захоплених теренах та спалити всі села, як далеко лиш це вдасться”.

Отже наміри польських горлорізів були ясні і не двозначні. Такою ж ясною і недвозначною та твердою була відповідь УПА.

Відділ Перебийніс 7 звідомляє про свій відтинок фронту, м[іж] ін[шим] ось що: Поляки кілька разів поновляли наступи. За всяку ціну хотіли вдертися до села Річиці і запалити та оточити наш відділ. За кожним разом з втратами були хоробро відперті. Вкінці наш відділ перейшов до протинаступу і примусив ворога до втечі. Ворог залишив на полі бою понад 50 трупів (багато ранених і трупів банди потягнули з собою), 2 кулемети, 150 крісів, багато пістолетів, гранат і муніцію. Між вбитими є командир відділу в ранзі поручника. Цивільне населення щораз відшукує польських трупів та зброю по збіжах.

Отже попередні дані в “Стрілецьких Вістях” ч. 13, що на відтинку Річиця–Ульгівок–Жерники впало 25 поляків і здобуто лиш 10 крісів, були далеко неповні.

Також щодо власних втрат з того відтинка спростовуємо, що був вбитий лиш один стрілець зі самооборони Ульгівок, а не, як у ч. 13 “Стр[ілецьких] В[істей]”, що впало двох.

Рівно ж на інших відтинках втрати ворога показалися більші, ніж попередньо було подано. Так, що в загальному ворог втратив згодом вбитими понад 100 люда, а далеко більше мав ранених. Як бачимо, бандитське ремесло полякам не щастить і не поплачує.

Про бої УПА з польськими бандами дня 9.4.44 в Посадіві цей же полонений оповідає: “В часі наступу УПА, на Посадіві головні сили АК і АЖ (Армія Крайова і Армія Желязна) були скупчені на відтинку Жерники–Посадів. Тут був рішачий бій. Бій скінчився повною поразкою відділів АК і АЖ. Вони були змушені відступити. У польських відділах вив’язалося повне безладдя. Відділи розбіглися прямуючи на захід. Від цієї пори в АК і АЖ не було порядку. Під час запеклих боїв за Посадів–Жуличі перший утік ганебно кінний відділ, що перед тим школився в підстаршинській школі, т. зв. “Конни Звяд”. Тепер іронічно замінили його назву на “Конни Звьял”.

Вміли по-лицарськи побіждати і по-геройськи вмірати...

Героям Слава!

ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

2.6.44 в боротьбі з польськими бандами в Ульгівку:
Воловик Іван, ур[оджений] 1915, Угнівщина, член самооборони.

5.6.1944. в боротьбі з польськими бандами в Лукавиці:
Пролом – стр. Оришин Гриць-Явір, ур[оджений] 25.4.25, Жовківщина

6.6.1944 в боротьбі з більшовицькими бандами:

Пролом – стр. Луцик Василь-Луцик, ур[оджений] 14.1.24, Равщина.

За вами борців свіжий полк вже іде...

Рой. Фундель Володимир-Водолаз, ур[оджений] 3.9.1921 в с. Грушка, обл. Сталіне. В 14 році життя арештувало його НКВД за це, що побив одного жида. Відсидівши 2 р[оки] в'язниці, був перенесений до копальні вугілля, відки дістався в червону армію і в часі війни попав у німецький полон. Витерпівши всі страхиття німецького полону, попадає до Вермахту, а пізніше до СС-ів. Від СС-[ів] при першій нагоді втікає до УПА, щоби боротися в рідних рядах за українську державу. Дня 2.6.44. в с. Домброва (Грубешівщина) в боротьбі з польськими бандами на західних кордонах України Він, син степів з-над Дону, кладе своє молоде життя, як воїн за святу справу, як герой.

Рой. Гірник Степан-Дуб, ур. 1.1.1913 в Домбромільщині. Від юних літ бере участь в читальній праці сього села, веде Т[овариств]во “Луг” та виховує доріст при Кр[ужку] “Рідна Школа”. В часі більшовицької гімназії працює далше як член ОУН і бореться проти методів червоної Москви. Зимом цього року як вишколений вояк вступає до УПА. Ввесь час бере участь у боях з польськими бандами і гине в геройськім змагу дня 2.6.44 в с. Домброва на Грубешівщині. Залишив жінку і двоє дітей.

Рідна земля для них пером

Будь гордий, що ти є переємцем боротьби за славу
Володимирового Тризуба

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Рой. Левко з відділу Галайда 3 в бою з польськими бандами під Наролем 21.5.44, з нараженням власного життя, під градом ворожих куль мав відвагу підняти раненого стрільця та віднести у безпечне місце, при чому сам відніс важку рану.

Рой. Кармелюк з відділу Вовків в бою з польськими бандами дня 2.6.44 у Домброві. Важко ранений в ногу, прискакує близько до поляка, що його ранив, і вбиває його.

Скорострільчик Вовк, гранатометчики Клим, Іскра і Співак та рой. Готур, що вбив двох більшовиків і здобув у них 2 ППШ (фінки), 4 криси, диски і гранати, усі з відділу Сіроманці 5, в бою з більшовицькими партизанами в равських лісах.

7.6.44 год. 8 кілька боївкарів ОР в с. Бориси (Равщина) були заскочені в часі сніданку групою більшовицьких партизан. В сінях перший стрінувся з цими один з боївкарів і блискавично голіруч роззброїв більшовика, що вимірив до нього з кріса. В цій секунді вибігли інші боївкарі і один з них, скорострільчик Качор, зловив одною рукою цівку ППШ, а другою цівку кріса, що їх двох більшовиків спрямували на к-ра Бориса, та відвів їх вбік. В той час другий боївкар скочив і хопив одного більшовика за горло. К-р Борис крикнув “руки вгору” і дав серію з МП. Бойовик, що перший вирвав кріса більшовикові, стрілив до другого більшовика, що намірився з ППШ і поцілів у кружок ППШ, яке відмовило послуху. Більшовик не маючи виходу, здався. Решта більшовиків, відстрілюючись, почала втікати між будинками в ліс до своїх таборів, залишаючи боовикам 2 ППШ і 2 кріси. Вся ця незвичайно напружена і обострононно небезпечна сцена розігралася, як блискавка, протягом кількох секунд. Лише холодна кров і геройська відвага бойовиків врятувала їм життя та дала в руки перемогу.

ЖЕРТВИ ПОЛЬСЬКОГО ЗВІРСТВА

Після розгромлення наступаючих польських банд дня 2.6.44 відділами українське населення занялося відшукуванням і стяганням помордованих тими бандами жертв з цивільного населення.

В кількох заледве селах відшукано досі 30 осіб. З того найбільше число з кольонії Стенятин, з Жерників, Посадова, Ратичева, Зимна і ін. Між помордованими були немовлята, жінки і сідоголові німечні старці. Жертви були помасакровані в жахливий звірський спосіб. Були дівчата з відрізнаними грудьми, були особи з видовбаними очима, з повідрубуваними руками і ногами. Всі жертви були вбивані і порозрубвані сокирами та ножами.

З образу помасакрованих жертв можна ясно вичитати, а саме, що польські бандити наче професійні різники прямо насолоджувалися рубанням і четвертуванням людського мяса. Здається, що не люди проходили тими селами, а дикі потвори. “Так страшно було глядіти – пише очевидець – на трупи помордованих в Стенятині, Жерниках і т. д.! Були там такі маленькі діти, хлопці і дівчатка і старці. Прямо жах, що за звірства!!!”

Другий очевидець оповідає: “Ляхи мордували багнетами, сокирами. Між трупами були жінки з відтятими грудьми, були трупи з виколеними очима. Один хлопчина був без голови...”

Чи треба ще щось додавати до тієї неймовірно жахливої картини? Мова фактів є найбільш переконлива. Лядські звірюки

в цей спосіб хотіли відімести свої невдачі з УПА. Лицарський народ – тай годі!...

Величаві похорони невинних жертв польського звірства відбулися на другий день Зелених Свят, т[о] є 5.6.44, в місті Белзі, при великім здвизі народу. В похоронах взяло участь трьох українських православних священників. У виголошених промовах пробивалася рішучість і віра в нашу перемогу. Підкреслено там рівно ж давно спільну історичну долю, тісне співжиття, взаємодопомогу та спільну духову єдність обох сусідуючих віток українського народу Холмщини і Галичини, в цих важких переломових, а так бурхливих наших часах. Ось так у спільній боротьбі, при спільних жертвах і спільною кров'ю зриваються всі штучні греблі, поставлені ворогами між українським народом і кристалізується одна спільна воля, спільна ідея одного великого народу, що в огні боротьби виступає на арену історії за свої права і свою державу.

Чорноморець

ДУМА ПРО СТРІЛЬЦЯ ЛИСА

*Іде козак озброєний, побідою
упоєний і згадує битву люту,
превелику незабуту.*

Ще й досі про стрільця Лиса ніхто не відав, хіба той, що його дуже близько знав, та тепер стрільця всі знають, його воєнні заслуги прославляють, бо стрілець Лис, хмару ворогів клятих, ляхів потурнаків на чотири вітри розігнав, славу козацьку на наругу не дав і цілому світові доказав, що ми народом козачим і перестали бути ледачим.

Стрілець Лис у відділі Проломі служив, кіньми орудувати наді все любив. Сірим незнаним стрільцем називався. Одного разу командир його прикликає, словами промовляє: “Тому, що коні наші вже відпочили і сили набрали, запряжи Мороза до нашого воза та поїдеш в поле і за цілу днинку виореш ти нивку бідній вдовиці, що її ляхи мужа вбили, бо нікому їй бідній допомогти”.

Стрілець Лис теє зачуває, в поле вирушає, бо за одну днинку бідній вдові нивку виорати має. Оре не вгаває, їде і співає, нічого більш не знає, лиш те, що за одну днинку бідній вдові нивку виорати має. Нивка ця лежала на землі цій бідній, нещасній і рідній, що Холмщиною зветься. А Холмщину бідну нашу землю рідну ляхи палили, людей мордували, як варвари дикі і дурні великі себе показали, бо пізніше в лісі утікали ще й там під Любліном назад озиралися, чи українські повстанці за ними не женуться. Як чорт ладану так повстанців бояться.

І тепер забаглось ляхам, клятим потурнакам село недопалене спалити, людей безборонних мордувати, худобу і майно їхнє все забрати. Не знали сердеги, що повстанець в полі, стрілець Лис хоробрий, вдові нивку оре.

Тоді ляхи із-за горба того виступали і в розстрільній прямо на стрільця Лиса наступали. Та стрільця Лиса вояка хороброго, повстанця бувалого теє не лякає. Холоднокровно він дальше ступає, з плечей кріс здіймає, коні дому відправляє, за розваленим комином згорілої хати становище займає і клятим ляхам потурнакам залізні гостинці посилає.

Та ляхи кляті цього не сподівались, в землю поховались і нашого хороброго Лиса зі своїх кулеметів обстріляли. Прокляті ляхи добре знали, що з повстанцями діло мали. Бо холмський дядько якщо кріса і мав, то гачок до нього держав, щоб луски від куль виймати, не потрапив би так як Лис стріляти. Ще й до того Лис завзято так стріляв, немов за комин цей гайдамаків сотню хто сховав. Стрілець Лис стріляє тай собі гадає: комин боронити глузду немає та й набоїв уже не хватає. Тоді стрілець Лис добре дбає, більше не стріляє, славно відступає, ну сказать – втікає.

Ляхи як це vzdрили, немов подуріли. Хоч їх була хмара, почали й собі втікати мов отара. Тоді “цуд над Віслом” стався, аж комин сміявся. Кляті думали що то “Звйонзек” по “венцей гайдамакуф” і “славне польське дзеці” на голову втікали, як ляхам пристало. Аж стрільцеві Лисові смішно тай потішно стало.

В селі, де стрільці табором стояли, бідна вдова наробила крику: їх там без ліку, він один остався, не хотів втікати, зачав в них стріляти. Вони його стали окружати і певно вбили, або зловили, бо вже не стріляють. Ідіть визволяти, він, як син мій рідний, я як його мати. Тоді отаман добре дбає, хлопців скликає і в похід стрільцеві Лисові на поміч поспішає. А як на поле стали виходити, стрілець Лис хоробрий став їм говорити: ляхів вже не має, усі повтікали, а він з побідою гордо додому вертає. Ще ніколи в житті того не переживав, щоб від мене хто втікав. А як повстанцем став, силу зброї ясної пізнав. Тоді стрільці Лиса усі прославляли, пригоді його дивувались, по плечах плескали і руки стискали. Ще й сьогодні бачу, як іде наш Лис озброєний, побідою упоєний і згадає битву люту, превелику незабуту.

Аркадій*

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 142-144.

* *Напис вгорі на останній сторінці.*

№ 198 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 15-16

16 червня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

16.6.1944

ч. 15-16

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

На Заході аліянтські експедиційні війська стоять у запеклих боях з німецькими військами, поволі поширюючи терен своїх дій.

Німці подають, що аліанти діють на просторі 50 км північного побережжя Франції тоді, коли ціла довжина того ж побережжя вносить 1000 км. Дальше німці підкреслюють, що генерал Айзенгавер висадив на беріг лише одну десяту своїх військ, призначених до десанту. Рівно ж і генерал-фельдмаршал Рундтштедт кинув проти аліянтського десанту тільки незначну частину своїх військ. Решту військ обі сторони заховають до вирішного моменту боїв. Треба сподіватися свіжих аліянтських десантів в інших місцях, на що вказують оживлені рухи аліянтської десантної фльоти біля берегів Англії та на інших відтинках.

В Італії аліянтські війська успішно продовжують свої операції в напрямі Венеції.

На східнім фронті біля Яс більшовики перейшли до безуспішних протиударів. На північнім відтинку східнього фронту пробували вдертися в фінські становища, але намагання ці були зведені внівець. Позатим на східнім фронті і більшовики, і німці підтягають нові сили та готуються до нових офензивних дій, які зачнуться мабуть вкоротці зі сторони Сівітів.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Останньо українська преса (“Краківські Вісті”, “Український Доброволець”) захлистується вістками про українській партизанський рух на СУЗ в більшовицькому запіллі. Читаємо там, що в околицях Києва вибухло українське повстання, яке стоїть у

зв'язку з укр. армією, створеною головним чином з дезертирів червоної армії; що повстанчий рух тішиться загальними симпатіями населення; що партизанський рух перейшов уже з України на північний Кавказ і на Закавказзя; що у місцевості Молодежі на північ від Черкас велася довга завзята битва між партизанами, а 23 совітською панцирною бригадою; що на схід від Прип'яті в окрузі Янівки вдалося повстанцям наскочити на летовище і здобути декілька літаків; що повстанці на тім відтинку диспонують великим числом авт, легкою артилерією, а навіть повзами; що в чернігівській і стародубській окрузі йдуть часті бої; що в районах Білої Церкви, Житомира, Звягеля, Подніпров'я і на Поділлі виступають сильніші з'єднання укр. повстанців, які винищують менші відділи НКВД і залоги, висаджують шляхи та обороняють укр. населення від червоного терору; що останніми тижнями за фронтом і на фронті почався рух масового переходу червоноармійців укр. національності на сторону повстанців і т. д.

Так – це правда, що на СУЗ діють збройні сили УПА, але правдою є й це, що ці збройні сили постали проти волі тих, які сьогодні мають відвагу про те писати. Що ті, які нині захлистуються подвигами УПА на СУЗ, уживали всіх засобів своєї пропаганди, щоби ці сили знищити в зародку.

А цікаво, чому ці писаки ні словечком не згадують про збройні сили УПА, що діють на ЗУЗ, що зараз стоять у кривавих змаганнях з бандами польських палячів і горлорізів, і мстять за спалену Холмщину, за тисячі помордованого українського населення, що беруть те населення в оборону перед дальшими зазіханнями польських палячів, а крім того мусять зводити часті бої з німецьким загарбником, що до решти рабує укр. народ та виловлює кращий елемент на гарматне м'ясо та з бандами совітських партизан, що з далекосяглими політичними цілями проходять нашими землями рівно ж серед грабежей і мордів. Чому не пишуть про тих?! А це ж ті самі борці за волю української нації, що й на СУЗ. Це ті самі “люди з лісу”, що проти волі і мимо рейваху всіх слабодухів і політичних трупів зважилися на великий, відповідальний крок і чином (не рейвахом) творять історію, рятують честь, будують державу і розносять славу української зброї – це воїни УПА, для яких немає кордонів, немає перепон в цілій Україні.

ХРОНІКА

Вечером, дня 3.6.1944 розвідка донесла, що в околиці таборування відділу Монети появились більшовицькі партизани. Дня

4.6.1944 ранком коло год. 6 проходячий відділ більшовиків наткнувся на таборну стійку. По залярмувані табору відділ заняв оборонні становища, а в дальшому підвідділ Черемоша під особистою командою к-ра Монети вирушив в переслідування ворога. На дорозі Хлівчани–Піддовге зроблено засідку. В лісі більшовики заняли становища, Монета гранатометним вогнем примусив ворога відступити. Підвідділ розстрільною рушив у дальшу погоню, в якій приходило часто до сутичок на близьку віддаль. У висліді бою звільнено 3 чоловіків з цивільного населення, ворог в силі куреня розפורшився й перенісся в інший терен.

Втрати ворога: 5 ранених, 1 полонений.

Власні втрати: згинув стр. Химниця Гриць-Калина, який увірвавшись у ворожі становища, був важко ранений та, щоби не попасти в руки ворога, добиває себе з кріса. Похоронено його в с. Хлівчани біля могили Героїв дня 5.6.44.

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Рой. Морозенко, рой. Оріх, стр. Жук, стр. Вовчур, к-р Янко, чот. Перемога, стр. Зенько, стр. Дем'ян, усі з відділу Галайда, в бою з більшовицькими партизанами в бісі біля Лісової дня 24.5.1944.

Чот. Явір, рой. Попович, рой. Марцегель, ст. стр. Підступний, стрільці Сава, Коваль, Шугай, Моряк, Козаченко, скорострільчик Дем'ян та цілий рій ВОП-у, усі з відділу Сіроманці, в бою з польськими бандами в Андріївці біля Нароля дня 21.5.1944.

Не тот славен, которий многи лічит стада –
но тот которий врагов своїх шлет до ада!
(з давньої драми про Богдана Хмельницького)

Ватюга

НА ПОБОЄВИЦІ

Соняшний парний день. Коні попріли, але рвуть шпарко. Минаємо Лісову, окружуємо ліс і підїжджаємо на високий горб.

– Це тут. Ось у цім рогу ліса держав заставу Комар. А ось тут в розі того загайника свіжа земля – це закопані більшовики...

З корчів вихилився селянин з малою донечкою.

– Хто тут похований, газдо? – питаю.

– Не знаю – недовірчиво глянувши, відказав цей.

– Подержіть нам коней.

Ми з Касяном зіскочили з коней і пішли в цей загайник.

– Ось бачите, тут за тим шарпом у гущавнику залягли більшовики і сікли з автоматів. Ніяк клятих не мож було виполохати. Тоді Перемога обкидав їх гранатами і це допомогло. Трьох на місці розірвало. Ось, як постинало деревину. Один почав тікати полем до тамтого ліса...

Він там лежить закопаний на полі – підхопив газда – а тут у розі лежить трьох закопаних.

– А чому ж ви казали, що не знаєте?

– Та бо нині не знати з ким говориш... А тепер я вже бачу, що свої... Я був тоді з нашими і бачив ту цілу войну.

Ми сіли на коней і поїхали здовжзагайника. Ужиті, п'ятдесят кроків від загайника, знову свіжа земля, це закопали там того більшовика, що, відстрілюючись, убив стр. Жука. Відси кидав Перемога гранати, а тут лежав убитий Жук і ранений Дем'ян.

Із зелені забіліли мури будинку. Це фільварок. Він уже має свою історію. Спершу тут жив якийсь польський "собепан", а там більшовики замінили його на колгосп, потім німці на лігеншафт, потім знову замешкали поляки. Тепер вони вивтікали і фільварок став безпанський. Мешкає тут бувший слуга польського пана (очевидно, українець) та ще якийсь газда. В тім то фільварку більшовики зробили собі попас та й попасли...

Он там на горбку заняв становище командир нашої групи Янко і чот. Перемога, а тут із тих хащів сіяли на них з фінок більшовики. Тут під муром заняв становище червоний скорострільчик, якого Зенько прострелив і роззброїв. А ці мури здобув зі своїми хлопцями рой. Морозенко.

Ми пішли в діл і оглянули яр та басейн, де заняв був становище зі своїми хлопцями рой. Оріх, а відтак почали між березами спинатися вгору здовш куста, наче живоплотом висадженої алеї, кудюю, вихопившись з загайника, втік командир більшовицької групи ще з п'ятьма червоними.

Ось тудою здоганяв червоних рой. Морозенко, рой. Оріх, Вовчур, а дальше Янко і інші. А ген на горбі при доріжці закопаний п'ятий більшовик. Це той, що вбив Морозенка та важко поранив Оріха і Вовчура, а там і сам впав від куль Янка та Моргуна і Нестора.

– Цікаво, в котрім місці впав Морозенко?

Я знову покликав того самого газду і спитав про це. Цей повів нас затіненою алеєю і спинився під молодим кленом.

Ось тут, під цим деревом лежав він, а більшовик з-за очих там корчів сипнув з фінки. Дістав просто в голову. Щоб хоч був не вихилявся...

Дійсно куля задраснула майже при самій землі кленовий пень, пройшла через порохнявий пеньок стятої колись відноги і поцілила за ним укритого Морозенка.

– А там троха нижче лежав той ранений – додав газда.

– Так там впав рой. Оріх, а ще кілька кроків нижче Вовчур. Всі три тут впали під цим зеленим кленом.

І тепер тут знову спокійно і тихо. Попри алею господар пре-спокійно оре собі колись панський лан, поцві[к]ує батіжком і гадає про те, що може й назавжди та нивка лишиться при нім. Було б чим діток поділити. Десь на сході глухо гупають гармати. Та йому байдуже, коби нивка остала при ньому.

А кругом ліс дримає. У глибокій задумі на лані цвіте і шумить молодим колоссям жито. А клен аж міниться зеленою короною. Невже це буйність молодеча Морозенка, Оріха, Вовчура ожила в його соках?...

Та клен мовчить і глибоко скриває тайну землі і крови, яку посів.

Ти – як зброєносець українського народу
достоївся великої чести!

Зберігай отже зброю пильно народові нашому на славу –
ворогам на загибель!

МОРАЛЬНІ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА

Вояк УПА станув уже на висоті свого завдання. Щоби однак уявляти та показати загалові стрілецтва ідеал українського вояка, рядом статей постараємось звернути увагу на те все, що в даній справі є важливим.

Говорити про мораль – значить говорити про цілість тих законів, які характеризують та якими руководиться дана людина, група людей чи людська спільнота. У всякого є своя мораль, але ж бо коли взяти під увагу мораль у додатньому значенні, то таку мораль треба в себе виховати, треба закріпити.

Український вояк визначається своєю мораллю, яка прикметна й українському народові, а яка зродилася й зросла впродовж столітніх змагань за існування українського народу та його держави. Українське військо все характеризувалося, як військо лицарів, яке виступало на боротьбу за правду, високо цінило свою честь, своїх полководців, у відношенні до ворогів було нещадне, але все ж таки людяне.

Тисячолітня традиція лицарів-завойовників Царгороду, переможців Печенігів, половців та інших кочовиків, борців з-під Калки,

дальше хоробрих запоріжців-захисників перед злими бісур-менами та борців за віру, лицарів визвольних війн з Польщею і Московією – зродили отой тип української військової моралі. Визвольні змагання 1917–1921 рр. вповні підтвердили лицарську вдачу українського вояцтва, його чесноти, показали всьому народові, що слава давніх закованих у залізо воїнів, чубатих запоріжців – не загинула, а збереглась.

Коли ж наше покоління наново підняло збройну боротьбу за визволення, українське вояцтво мусить все більше і більше ставати морально сильним, щоби виконати положені на себе завдання. Вийдемо зі заложення, що в збройній боротьбі перемагає все той, хто під усяким оглядом, зхначить кількістю і якістю вояцтва та узброєнням, переважає противника. Зокрема важливою є сила моралі, тієї внутрішньої натуги, яка каже воякові боротися до загину серед найгірших хоча б умовин, а не здатися, впасти на шляху до здійснення мети, а не зрадити. А тому, що нам доводиться боротись з кількома ворогами зразу, воюємо зброєю, видертою з рук ворога, коли наше постачання і вся наша сила тільки в нас самих, тоді наша мораль мусить бути так сильною, щоби надолужити браки і переважити силу ворогів.

Що ж саме входить у склад моралі вояка УПА?

Це в першу чергу відданість Отчизні, відданість Проводові ОУН, відданість і довір'я та безоглядне підпорядкування команді УПА і безпосереднім зверхникам. Для українського вояка немає більшого добра над націю, для нього добро нації найвищий наказ.

Із повищим суцільно з'єднується карність та дисципліна, як основа вояцького характеру.

Накази, видані зверхниками для вояка УПА, рівні святощам – він бо розуміє, що “хто не виконує наказу, не хоче бути вільним, не хоче нашої перемоги”. Накази і зарядження виконує безумовно, крім того радо і без озву, з почуття – що від виконання саме того наказу залежить добро справи, що від висліду того завдання залежить успіх дальшої боротьби. Тут наведемо слова І. Франка.

Кожний думай, тут в тім місці, де я стою у вогні,
Важиться велика доля величезної війни,
Як подамся, не устою, захистаються, мов тинь.

Пропаде кривава праця, многих, многих поколінь!

Навіть найменший бій, найменший труд не є маловажний для осягнення побіди. Службові обов'язки виконує якнайповніше. Не оглядається на лінтяїв, якими гордить та яких бридиться. Бере приклад із славних предків, із сучасних нам друзів-героїв.

Виконання наказів є мірилом честі. Фізична праця (копання становищ, чищення району), є також важна. Треба цінити працю. Треба вміти пошанувати працю для здобуття волі, радуватись можливістю праці в ім'я нації.

У бою, в праці до передніх рівняйсь. Обов'язок положений виконай краще, ніж можна було б того сподіватись. Небезпеки, можливість смерти не здержують українського вояка від виконання наказів! Ясне, що для великої цілі ніяка жертва, ніякий труд не є надто важким. Вояк УПА не зражується невдачами. Він усе духом сильний, усе готовий знову підняти боротьбу. Навіть у найбільш, здавалося б безвихідних хвилинах, залишається карним і дисциплінованим, бо тільки це зберігає від зайвих втрат, дає змогу знову піднятись та з упадку прямувати до вершин.

Внутрішнє задоволення після виконання своїх обов'язків це для вояка найкраща нагорода.

(Д[алі] б[уде])

Аркадій*

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 145-146.¹

¹ Тотожний примірник знаходиться: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 3-4 (Бурий – напис на останній сторінці вгорі).

* Напис на останній сторінці вгорі.

№ 199
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 17

21 червня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

21.6.1944

ч. 17

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке верховне командування подає:

15.6.44 німецькі збройні сили ужили на західному фронті нової зброї. Нова ця зброя – мають бути це сильно розривні та запальні стрільна у виді безпілотних літаків. Цією зброєю німці збомбардували полудневу Англію, а головню Лондон і його передмістя. З причини сильного бомбардування Лондону, населення панічно втікає з міста. Стрільна ті мали зробити страшні спустошення, про які англійці вперто мовчать.

Інвазійні війська на кожному кроці зустрічають запеклу оборону німецьких військ. На схід від Орни та на південь від Баван німецькі війська сильним протиударом здобули великі лісові простори. На південний захід від Тілі відперто ворога, який атакував панцирними силами – а поодинокі танки, які вдерлися в оборонні німецькі лінії – знищено.

На південний захід від Карантан відбито сильні ворожі атаки – завдавши йому великих втрат. У смузі Ст. Мер-Егліз вдалося ворогові продістатися на захід до Сан Савер Ле Віконт, де даліше ведуться бої.

На італійському фронті найбільші бої ведуться на північний схід від озера Бользена, де вдалося досягнути аліантським військам після запеклого бою деякі теренові успіхи. Всі інші атаки відбито.

17.6.44 аліантські війська в ранніх годинах висадилися в кількох місцях на острові Ельба. Бої з німецькою залогою тривають.

На східньому фронті оживляються бої на південний схід від Вітебська. Німецьке летунство бомбардувало Гомель, Новозібків* та Щорс.

Московське радіо подає:

* У тексті: Новозібків

Совітські війська ленінградського фронту перервали фінську оборонну лінію Маннергайма, на яку складалося цілий ряд сильних протитанкових укріплень і дротяних загород. Здобуто або знищено понад 132 оборонних пунктів.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Нім. радіо подає:

По занятті східньої Галичини більшовиками в місцевості Хоростків жид зробив донос на місцеве населення, що воно є ворогом совітської держави. Тих людей ув'язнено і приміщено в місцевому тартаку. Там багато людей погинуло з голоду, а решту як зрадників прилюдно повішено та навіть не дозволено попрацювати їм з ріднею.

Московське радіо подає:

Останніми днями британський король Юрій VI відвідав головнокомандуючого десантними військами ген. Айзенгавера в його квартирі у Франції, де ствердив успішний хід десантних операцій та висловив йому своє признання.

Героям Слава! ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

15.4.44 в боротьбі з польською бандою в с. Станислівка б. Мостів В[еликих] віст. Савка Степан – Нечай, член пов. військ. реф.

4.6.44 стр. Химниця Гриць – Калина, відділ Монети, в боротьбі з більшовицькими бандами біля Хлівчан.

Віст. Савка Степан – Головацький – Нечай народжений 1919 р. в Жовківщині. З 1936 р. член ОУН, засуджений польським судом на півтора року тюрми за політичну діяльність. 1941 р. вступає до легіону ім. Ст[ефана] Бандери, де перебував до його розв'язання. У дальшому сповняє доручувані йому обов'язки, спершу як заступник районного, дальше районного пров[ідника] ОУН на терен Жовківщини, врешті стає членом повітового військового проводу. У праці вирізнявся обов'язковістю та великим організаційним хистом. Упав як воїн, залишивши добру пам'ять в крузі членства ОУН та суспільности. Жовківщина втратила в ньому одного з кращих представників, Україна вірного борця.

Слава їхній пам'яті!

Ват.

ОРГАНІЧНІ ДЕРЖАВИ – ЗАКОН ПРИРОДИ

Війна, як натуральний вияв здавлених національних сил скінчиться, коли людський рід Європи зі свого хаосу, по закону природи, переобразиться в органічні держави. Ця велика правда, яку тому більш сотки літ поставив великий німецький воєнний мислитель Ка[р]ло фон Клявзевіц. Вповні потверджує правильність тих ідей, яких від ряду літ голосить і за які бореться ООН та збройна сила української нації УПА. Про що ж у своїй тезі говорить Клявзевіц? Говорить про услів'я, які є необхідними, щоби усунути міжнаціональні війни. А цими услів'ями є: доцінення національних сил кожного народу, зокрема пошанування законів природи та створення органічних, себто національних, держав. І зовсім слушно. Бо коли візьмемо під увагу, що найвищою органічно-духовою спільнотою є тільки нація, то ясным є, що нація, як окреме єство, відмінене від усіх інших, хоче жити зовсім окремим власним життям. Всяке штучне в'язання і змушування різних народів жити в одних спільних державних рямцях є знасилуванням законів природи, знасилуванням слабших народів і людини сильнішими. Таким чином повстає нездоровий лад, опертий на насильстві, брехні і несправедливості. Очевидно, що такий лад не може бути тр[и]валим. Знасилувані нації ніколи не хочуть погодитися з чужим ярмом. Вони по закону природи змагають до того, щоб зломити чуже насильство і вирватися з неволі, щоб створити окремі органічно-однаціональні держави і зажити вільним життям. Загарбник старається всіми методами до того не допустити. І таким чином повстає одно з найважливіших джерел міжнаціональної ворожнечі та війни. Щоб знищити основне джерело воєн, належить отже знищити імперіялістичну систему, знищити самих імперіялістів – займанців. Тоді на руїнах імперіялістичних т. зв. великодержав без ніякого тиску ззовні, по св[о]їй волі, своїми силами на св[о]їй території виростати будуть молоді, здорові, однаціональні (органічні) держави поодиноких народів. Щойно така система, побудована на засадах самовизначення, рівноправності та взаємного пошанування, може стати запорукою тривкого мира, а впарі з тим розцвіту та збереження культури і цивілізації, чого не вміла дати світові ані довоєнна Ліга Націй, ані інші штучні інституції.

Зовсім незалежно від поставленої колись вищенаведеної тези Клявзевіца Провід Укр[аїнської] Нац[іональної] Революції, збагнувши всі практиковані досі суспільно-політичні системи,

дійшов до подібного висновку, а саме, що кожний народ має повне право жити вільним державним життям. Що імперіялістичні системи, як пр[иклад] Москви (все одно білої чи червоної), Німеччини чи інші є системами насильства і розбою і тому мусять бути знищені, щоби зробити місце новій системі, опертій на нових поступових ідеях. Це натхнуло Провід Укр[аїнської] Нац[іональної] Рев[олюції] видвигнути ідею союзу Поневолених Народів Європи і Азії до спільної боротьби проти всіх окупантів, проти несправедливої, неприродної і пережитої системи імперіялізму, даючи вираз цій ідеї в чоловім кличі “ВОЛЯ НАРОДАМ І ЛЮДИНІ”.

Очевидно, що кожна нова поступова ідея, хоч і найбільш взнесла, змушена добиватися своїх прав силою. Ми свідомі того, що ідея, видвигнена нами, може здійснити та закріпити себе тільки збройною боротьбою українського та інших поневолених народів. Імперіялісти нерадо будуть здавати свої позиції і треба буде з ними звести запеклий бій, щоби досягнути перемогу. Блискучу нагоду до здійснення ідеї вільних національних держав дає сьогочасна всесвітня війна. Найбільші імперіялісти вхопили себе взаємно за чуби, щоби ще більше захопити чужих теренів, ще більше поневолити і знищити чужих вільних народів. І в цій взаємній безпощадній мордівні виснажують себе докраю. І Гітлер, і Сталін знехтували мудру засаду, так часто і залюбки цитованого ними Клявзевіца. Оба пішли проти всіх законів природи, проти правди і справедливости, це суворо помститься на них самих і на німецьким і московським народі.

Бо ось по цілій території України вже діють збройні відділи УПА і безпощадно б'ють усіх окупантів. Те саме діється і на Кавказі і в Закавказзі. Те саме діється і в південній, північній і середущій Європі. Всюди кипить повстаньчо-партизанський рух. Всі поневолені народи рішені на смерть і життя, лиш ждуть моменту, щоби зірвати пута і мов лявіна грянути на своїх гнобителів. І немає засобів, немає сили, щоб зламати гін свободолюбних народів до волі, до самостійного життя. Імперіялізм, як система насильства, мусить згинати. Ідея вільних народів мусить побідити.

МОРАЛЬНІ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА (Продовження)

Дисциплінований вояк усе придержується військових засад і то також в тих випадках, коли його ніхто не перевіряє, чи немає можливості перевірки.

Вояк УПА, зокрема, шанує та береже зброю, боєприпаси, як теж інше доручене йому державне майно. Він знає, що вся зброя й майно, окуплені дорогою кров'ю друзів, тому не витрачує й не нищить вищепідкреслених цінностей. Легкодушність та негосподарне користування державним майном – є каригідними; ощадність є конечна.

Ще про те, коли вояк може не виконати наказу зверхника.

Підлеглий має обов'язок залишити наказ зверхника невиконаним тільки в тому випадку, коли наказ той йде в розріз зі законами УПА, або має явно шкідницьку ціль у відношенні до свого українського народу, ОУН та її інтересів.

Залізна карність в українському війську ґрунтується не на страхі перед відповідальністю – але в першу чергу на високих патріотичних почуваннях, на розумінні ваги збройної боротьби та важливості теперішніх подій.

Дальшою рисою моралі вояка УПА є чесність, яка опирається на пошані честі свого народу, УПА, доброї слави командирів та загалу вояцтва. На вояка УПА звернені очі рідної суспільності. Народ хоче бачити українських вояків такими, про яких мріяв десятками років, про яких впродовж століть співав пісні – підкреслюючи в них велику вартість вояцьких лицарських прикмет, та вірив, що сила української зброї буде запорукою народної волі.

Український вояк усе готов відповідати за свої чини. Поступаючи чесно, сміло та отверто глядить в очі своїм зверхникам та друзям. Не робить нічого, що могло б бути згі[r]шуючим для оточення, не чинить нікому неприємностей за думкою: не роби того іншому, що тобі не миле. Шанує свою повагу, гідність – у поведенні задержує належну чинність. Знає, що на все є свій час та своє місце. Вояки чесні, правдомовні, ввічливі у відношенні до населення, зокрема до людей старших віком, жінок та дітей – здобудуть серед рідних пошану та признання.

Поведення вояка у відношенні до суспільності є не менше важливим пропагандивним засобом, ніж слава зведених боїв з ворогами. Тому геть грубе поведення, лайки, проклони! Шануючи інших – шануймо самі себе. Не треба мати надто великих вимог. Коли зі сторони оточення є деякі недомогання, тоді треба бути вирозумілим. Обов'язки свої виконуємо добровільно, не бажаючи за те жадної винагороди, зрештою, заслуги наші відносно українського народу є покищо невеликі, тому скромність є конечною.

Вояк УПА при відділі, у відпустці чи службовій поїздці є прикладним під усяким оглядом, поступає згідно з військовими статутами і тим зберігає свою добру славу.

Відношення до місцевих проводів ОУН має бути якнайбільше ввічливе та належно зразкове. При виникненні будь-яких непорозумінь, оснований наладнати якслід службові справи, – треба поступати за службовими приписами та службовою дорогою.

Дуже погане свідоцтво видає про себе той, хто не шанує чужої власности, хто користується нагодами для присвоєння чужого. Всякі браки в одягові, виряді, як теж інших предметах першої потреби, – поповнюються службовими чинниками. Воякові УПА відпадає конечність організувати будь-які засоби власною ініціативою. Український вояк не є грабіжником, не кривдить нікого, а тільки чинить справедливість.

На цьому місці підкреслюємо, що вояк є обережним в уживанні алькоголевих напоїв, які є, по-перше, шкідливими для здоровля, по-друге – стають перешкодою в виконванні служби, по-третє – підривають повагу та честь вояка. Тому обережно з алькоголем!

Чесність каже бути словним. Раз став вояком УПА – значить будь ним витревало й надалі. Чесний вояк не ломить присяги, не кидає зброї, під ніякою умовою не здається в полон. Найбільший сором для вояка – ганебна втеча з поля бою або здача в полон. Краще згинуть славно в боротьбі, ніж згинуть як дезертир чи полонений.

Берегти зброю, вірно стояти плече в плече з бойовими командирами, боротися до остаточної перемоги, – значить відповідати вимогам чести.

(Д[алі] б[уде])

Хоч упадь – не зрадь!

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Телеграма

Органами розвідки д. Заливайка добуто з кремлівського архіву телеграму – яка характеризує відносини в УРСР. Ось точніші дані:

На 6 сесії Верховної Ради УРСР “добродій” Хрущов, вислухавши звідомлень про внутрішні відносини на території України та затривожений ростом укр[аїнського] повстанчого руху, вислав до сталіна таку шифровану телеграму:

Москва – Кремль, маршал Сталін.

СССР ВКПБ НКВС УРСР

Хрущов.

Тесть Сталіна Мойсей Кагановіч довго ломив собі голову, заки розколупав правдивий зміст телеграми. Ось він:

Стримай Сталін Свої Розбої Втікай Куди Попало Бо Неза-
довго Кінець Вже Скоро Україна Рабство Скине Разнавше!

Гітлер у ворожки

Пішов Гітлер до ворожки і, не хочачи виявити правди, пред-
ставив себе шофером. Ворожка йому ворожить:

– Перше в'їдеш на телефонічний стовп і зломиш собі вісь –
потім попукають тобі опони, а вкінці відберуть тобі право їзди.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 193, арк. 3-4.

№ 200 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 19

30 червня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

30.6.1944

ч. 19

[Р]атай

ЗА ДЕРЖАВУ

Під Крутами стрілецькі окопи брутально трактор заорав. В Базарі на могилі трьох сотень героїв – цукрові буряки засадили. В Парижі байдужі чужинці розчалапали по вуличних кам'яних плитах кипучу кров Симона Петлюри. [А]ж в Роттердамі, над розшматованим тілом Коновальця, зупинилися здивовані прохожі та спитали:

Стрівайти!...

Що це?!...

Невже ж на світі є Україна?...

І там живе та бореться за державу український народ?!...
Питали. Одна[че] їхні питання галасливо закричали платні горла-
чі окупантів мовляв: “Це [...]ор, бандит, гайдамака”.

Ех! Нелюди! Катюги!... Але краще мовчімо. Не одкупимо державу лайками та сльозами. Адже ж од розвалу Княжої Держави, Українсько-литовської, Гетьманської, аж до Визвольних Змагань та Республіки – ворог на всі лади цілому світові кричав: “Вори, бандити, гайдамаки; нет, не було і не буде никакой України...” Та й згодом світ повірив. Яке ж кому діло з-за десятої межі не вірити?!... А ще й ворог не забував найти посеред кожного народу своїх симпатиків, а то й платних писак, журналістів, що чудово брехали і брешуть. І сталося. Забула Персія, як то колись її торговельні кораблі вгиналися під тягарем багацтва навантаженого в портах Української Княжої Держави. Забули греки та болгари, як то колись їхні прадіди віддавали Святославу, хороброму князеві Київської Держави, ключі од їхніх городських брам. Забули й французи, як то колись їхні королі женилися з дочками українських князів. Дещо пізніше забули й німці, як то колись їхні оттони просили в козаків підмоги проти неймовірно могутньої турецької імперії. Ба й самі турки забули, що колись їхні прадіди киями заганяли яничар на воєнні кораблі воювати з козаками, боронити турецьку землю – а яничари на саме слово “козак” панічно втікали.

Для правди святої треба сказати – забули і шведи, литовці, фіни та прочі, що колись їхній шлях у світ стелився через Україну.

Та Бог з ними за їхню коротку пам'ять!... Політика сантиментів не знає!

А тим часом український народ у важкій, кровавій боротьбі обтесує – кує вугольний камінь під величавий, державний сфінкс. Понад могилами героїв у сонці блискотять шоломи на лобах хоробрих стрільців нових армій. Бистре око молодого українського політика не прогавить ані одного [мо]менту, і в кожний сприятливий час кидає світові прямо в очі, єдину правду: на Україні має право творити Українську Державу лише український народ! За цею політикою традиція Княжої Держави, традиція Хмельницького – Мазепи, та всього, що Україні не вороже. За боротьбою українського народу традиція оспівана “Словом о полку Ігоревім”, козачими думами, “Гайдамаками” Т. Шевченка та піснями кулеметів-гранат Визвольних Змагань 1918–1920 рр.

І найбільш хитра ворожа політика не зуміє загородити шляхи українському [на]родові проявити його безконечну та незломну волю – добути і на віки закріпити Самостійну, Соборну Українську Державу.

Саме таким актом незломної волі українського народу – об'явленої перед цілим світом – було з черги проголошення

Самостійності Української Держави у політичну гітлерівську кокетерію.

Слова Бандери на легкому етері облітіли цілу земську кулю і ще раз перед цілим світом об'явили, що український народ не зложить зброї в бою за Самостійну Соборну Українську Державу і за право проявити всі творчі духові та фізичні сили українського національного генія. За словами Бандери весь український народ і збройна армія.

Слава Україні!
Героям Слава!

Постій 28.6.44.

30 ЧЕРВНЯ 1941 р.

У крутіжій подій, під враженням все нових і нових випадків позірно затираються хоча б і як важливі історичні акти вчорашнього дня.

Так блиснув метеором і згас акт проголошення УССД у Львові 30 червня 1941 р. Одначе цей сміливий історичний акт витиснув своє нестерте п'ятно на духовості цілого українства в так важливу переломову воєнну добу і ліг в основу скорої кристалізації політичного світогляду українських мас та дальшої боротьби України за право жити вільним державним життям...

Вправді, творці 30 червня 1941 р. стрінулися з багатьма закидами з боку політично невироблених назадняцьких чинників. Закиди зводилися головно до того, що був це крок зовсім неполітичний, неповажний, дітвацький, що справа не на часі, що німці готові гніватися і т. д. Та сьогодні, з перспективи 3 років часу, ми вже можемо поставити повну і вірну оцінку цього історичного акту.

Без сумніву, що творці 30 червня 1941 р. докладно проаналізували всі за і проти цього важливого політично-історичного потягнення. Вони вповні розуміли, що проголошення власної держави мусить невідзовно спиратися на власну мілітарну силу, що одинока дає запоруку існування всяких державних творів. Такої сили під руками не було і тимсамим проголошення Самостійности України не могло бути зреалізоване на практиці. Тому і акт цей зміг закріпитися лише в духово-моральній площині, як вияв збірної волі і бажань цілого українського народу. Український народ ще раз заявив світові, що зі своїх самостійницьких ідеалів ніколи не зрезигнує, що використає кожну нагоду, щоби знову і знову підняти боротьбу за свою суверенну державу, що ніколи і нікому не дозволить потоптати своєї національної чести.

Ціле політично-тактичне мистецтво Проводу ОУН полягало в тому, що він зумів використати кон'юнктуру одного дня на те, щоби, перехитривши туполобість і непоінформованість німецьких вермахтівських кругів, проголосив на хвилях етеру цілому українському народові та цілому світові незломну волю українського народу стати суверенним господарем на власній землі. Що воля боротьби українського народу за свою суверенну державу навіть серед найбільших труднощів ні на хвилю не послабла, але все зростає. Що український народ не дозволить себе прикріпити в ролі вислужника до чужого політичного воза.

До акту 30 червня [19]41 р. Провід ОУН зазделегідь і з подробицями приготовився. Для нікого не було тайною, що союз двох імперіялістичних потуг Німеччини та Сопітів побудований на фальші і взаїмному ошустві. Суперечності, які здавна існували між обома імперіялізмами, в часі того ж союзу ще й помножилися. Треба було сподіватися неминучого і скорого зудару обох потуг.

Ясно було, що при тім зударі зактуалізується справа України, куди належало сподіватися головного удару німецької експансії. Зрештою війна, яка почала закроювати чимраз ширший круг і перемінилася у світову війну, відкривала перед Україною цю довго вижидану хвилину, коли український нарід зможе піднести і свою збройну руку за свої права.

Німці, прямуючи похід на Схід, бажали прихильно настроїти до себе провідні чинники ОУН, щоб при їхній допоміч тим легше і скорше накласти ярмо на шию українському народові.

Провід ОУН зумів блискучо використати хвиливе злагіднення курсу німців відносно українців на те, щоби підготовити та провести в життя свої власні задуми і плани.

З моментом вибуху нім[ецько-]сов[ітської] війни, відповідно підготовані організаційні чинники пішли майже впарі з першою фронтовою лінією на Львів, з завданням випередити німецькі політичні чинники. Рискуючи життям, як одні з перших найшлися в мурах Львова 29.6.41 провідні одиниці ОУН, як Лебідь, Стецько, Синій, сл. п. Равлик Ів[ан], Климів Ів[ан] – Легенда, Онишкевич Тарас – Галайда і ін. У Львові взялися вони з повною енергією та розмахом до діла. Протягом одного дня доведено до консолідації політичної думки український кругів і за благословенством Митрополита Андрея пороблено остаточні приготування до акту проголошення самостійности України та створення уряду. Опановано радіовисильню і редакції. Удекоровано мури Львова національними прапорами. Запанував святочний настрій. Сподівання чогось великого небуденного хвилювало серця українців.

Дня 30 червня у львівському Оперному Театрі з приязности провідних кругів українства та вищих представників німецького Вермахту торжественно проголошено Українську Самостійну Соборну Державу з тимчасовим осідком у Львові. Премієром новоствореного уряду став Ярослав Стецько.

Радісна вість блискавкою рознеслася на хвилях етеру по всій Україні. Всі столиці світу заговорили про українську справу. Український народ відповів на цю велику вість безліччю величавих маніфестацій на честь ініціатора того Акту провідника ОУН Бандери. По всіх церквах заграли воскресні дзвони, поплили молитви подяки до Всевишнього. На всій українській території в тилах німецького фронту почався живий рух. Українці заходилися біля творення власної адміністративної влади, налаштування шкільництва, господарки і т. д.

Оп'янілі перемогами речники німецького імперіялізму закусили губи і пове[ли] акцію, щоби чимскоріш придавити природний гін українського народу до самостійного державного життя, придушити вільну волю України.

Пішли арешти, терор, розстріли. Провідник ОУН Бандера, премієр Стецько і багато інших провідних особистостей найшлися в німецьких ляграх. Одначе раз кинене в народ слово Воля робило своє. Народ увійшов у стадію своєї духової революції, яку далеко важче спинити, ніж зліквідувати уряд.

Німці найшлися в клопотливому положенні. Вони ввесь час горлали, що йдуть визволити український народ від більшовицької неволі, а тут прийшлося їм змісця почати від терору, арештів, розстрілів провідних кадрів українського народу, прийшлося ліквідувати новостворену Українську Самостійну Соборну Державу, що була впливом волі і бажань цілого українського народу. Отже український народ з місця розкрив огидний фальш і облуду нового, тим разом німецького окупанта, з місця стягнув овечу шкуру з німецького вовка і побачив, що не визволення, але не менш важку неволю, як більшовицька, несуть німці. Що німецьке гітлерівське Гестапо не гірше сталінського НКВД потрапить мордувати і в'язнити людей. Що Німеччина – це новий ворог, з яким неминуче треба боротися так, як і з усіма іншими ворогами України. Відповідно до того українець зайняв свою оборонну поставу до німців. Дальші брехні про визволення України виставляло німців тільки на сміх.

Намічена проводом ОУН ціль була вповні осягнена, бо:

1. Український народ устами своїх представників заявив цілому світові свою непогамовану волю за всяку ціну і мимо всіх

перепон, створити свою суверенну державу та стати єдиноправним господарем на своїй землі.

2. Німці були примушені змісця відкинути невинну маску визволителя України і показати своє справжнє брутальне, прусацьке обличчя імперіяліста-окупанта.

3. Українці змісця вилікувалися від усіх надій на німецьку поміч, а рівночасно на всяку іншу зовнішню поміч і всю свою увагу звернули на те, щоби творити власну силу і на ній будувати всі свої політичні пляни на майбутнє.

4. Акт проголошення створив політичне тло до дальшого походу провідних кадрів ОУН на ОСУЗ, де можна і треба було виступити тільки з гаслом боротьби зарівно проти московської більшовії, як і проти гітлерівської Німеччини.

Вся дальша політика і боротьба ОУН та цілого українського народу ішла [по] тій самій лінії, по якій дійшло до створення Акту 30 червня.

Ця єдино правильна лінія безоглядної боротьби з усіма займанцями України, хто б він не був, дала змогу приєднати до спільної боротьби населення областей осередніх і східних земель України, а в дальшу чергу це дове[де] до конгресу поневолених народів Сходу Європи і Азії та змонтування блоку цих народів до спільної боротьби проти всіх імпреіялізмів.

Ще в дальшій консеквенції це прискорило створення української збройної сили УПА, яка вдарила рівночасно по німцях і совітах.

Сьогодні, коли ОУН стала не лише ідеологічно-політичним чинником, але представляє собою вже поважну силу мілітарну – цілий український народ п[риз]нав, що в цій важній і складній воєнній ситуації, де знову на довший час має рішитися доля поодиноких народів, тільки ОУН, як політичний провід УПА як мілітарна сила, при всецілій підтримці участі цілого українського народу зможе побороти всі труднощі, зламати всі перешкоди і створити та кріпити раз на все те, за що воював Хмельницький, за що керувалась УГА, Армія Петлюри, за що бореться довгі роки ОУН і що проголосила 30 червня 1941 р. – Українську Самостійну Соборну Державу.

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Московське радіо подає:

28.6. Совітська офензива біля Вітебська була така сильна, що німці, втікаючи, [не] мали часу навіть за собою знищити

мостів на горішньому Дніпрі, які ненар[оком] [са]мі дісталися в совітські руки.

Вітебськ, Жлобін і Орша в совітських руках.

Бої за місто Бобруйськ в повному розгарі. Совітські війська прорвали залізничну лінію Бобруйськ–Мінськ.

Совітське летунство бомбардувало великі німецькі склади воєнних матеріалів в Полоцьку, Лунинці і Пинську.

Німецьке радіо подає:

26.6.44. Німецька залога Шербурга на чолі з ген. фон Шлібенем мужньо [від]биває всі атаки ворога. Деякі воєнні споруди в порті знищено.

На пропозиці аліантів, щоб заперестати війну і скласти зброю – залог[а] міста не відповіла.

На схід від Орни всі ворожі атаки не мали успіху – лише в районі Тілі [у] важких боях ворог заняв руїни цього міста.

На італійському фронті великі оборонні бої ведуться між озером Тразем[ен]ським а побережжям, де ворогові вдалося зробити кілька вклинь в німецькі позиції.

На східному фронті в околиці Бобруйська ворогові вдалося вклинити в німецьку оборонну лінію. Вороги продовжували атаки біля Могилева, Пскова і [По]лоцька, які не мали жадних успіхів.

Аліантське летунство бомбардували ренсько-вестфальський район та столицю Угорщини Будапешт.

В південній Альбанії між німецькими частинами а військами маршалка Ті[то] ведуться великі бої, в яких ворог стратив 3000 вбитими.

27.6.44. В Шербургу бої дальше продовжуються – ворог зробив велике вк[ли]нення в німецькі позиції. В районі Тілі ворог поширив свій терен.

На італійському фронті німецькі війська мали успіхи в оборонних боях з ворогом, який сильно атакував.

На східному фронті німецькі частини відбили на півд[енний] схід від Пскова атакуючого ворога.

Вороже летунство провело велику летунську атаку на місто Відень.

Німецьке летунство бомбардувало воєнні цілі в Брянську та Клінцях.

28.6.44. В Нормандії ввесь день атаковано німецькі позиції і тільки в одному місці вдалося ворогові поширити свій терен. Німецькі війська в деяких місцях контратаками не тільки відперли ворога, але здобули вчорашнього дня позиції. На схід від Орни німецькі війська заняли нові позиції.

Район Лондону цілий день був під градом нової німецької зброї.

На східному фронті найбільші бої йшли на схід від Березини.

Німецьке летунство атакувало Смоленськ. Аліянтське летунство бомбардувало Будапешт. Збито 24 літаки.

Лондонське радіо подає:

26.6.44. На західному фронті тривала акція очищування Шербурга від німецьких військ. Держалася ще база гідроплянів і арсенал. В Шербургу взято 3400 полонених, а на цілому Шербурзькому півострові полонено від 6.6.44 20000. Там згинуло 5 німецьких генералів. Між Каен і Тілі союзні війська проломили німецькі оборонні лінії.

На східному фронті біля Вітебська оточено 5 німецьких дивізій. На цьому відтинку згинуло 10000 німців.

На італійському фронті лінія фронту є 35 км від Піомбіно і 69 км від Ліворно.

Французька партизанка, що діє під проводом генерала Коніга, останньо розгорнула свою протинімецьку роботу та співпрацює з італійською партизанкою, яка розвинулась головно в Тосканії і середній Італії.

27.6.44. Досвіта залога Шербурга зложила зброю. Генерал фон Шлібен піддався разом з залогою американському генералові. В Шербургу аліянтські війська здобули великі запаси воєнного матеріалу.

По здобутті Шербурга – аліянтські війська приступили направи всяких портових ушкоджень і треба сподіватись, що в короткому часі порт буде здатний до вжитку.

В Нормандії аліянтські війська мають між Тілі і Каен найбільші успіхи.

На східному фронті великі бої продовжуються між озером Ладога і Онеґа. Терен від озера Онеґа до Балтику є в руках Совітів, які налаждали вже там [п]лавбу між озером а морем.

Аліянтське летунство бомбардувало великі фабрики чищення нафти в Румунії, які знаходяться 60 км від Букарешту.

29.6.44. На східному фронті совітські війська є вже 100 км від Вітебська і 30 км від Бобруйська на захід та скорим темпом йдуть в сторону [М]інська.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Лондонське радіо подає:

Аліянтські військові кола прив'язують велику вагу до здобуття Шербурга. Шербург називають другим Сталінградом, який став-

ся для німців початком поразки і програної на сході – а Шербург буде початком програної на заході.

Лондонські політичні кола твердять, що війна є вже в останній своїй стадії. Хоча Гібельс все старається удокументувати і оправдати свої поразки на всіх фронтах та тішить цілий німецький нарід – мовляв – Німеччина має ще страшнішу зброю від цієї, яку вже ужила, і в резерві має багато війська, що [ки]не його в рішаючий бій – і перемога буде по її стороні. В ці байки очевидно вже сьогодні ніхто не вірить – а Німеччина, яка хотіла загарбати для себе під гаслом творення “Нової Європи” великі простори – котиться стрімголов до неминучої катастрофи.

[3] ГАЗЕТ

“Кр[аківські] Вісті” з 24.6.44: Рузвельт вислав до Чангкайшека свого заступника [А]нрі Волеса для провірення скрутного положення в Китаю.

“Кр[аківські] Вісті” з 28.6.44 подають цифри втрат Союзів за час війни з Німеччиною. Втрати ці виносять около 12700000 вбитими, а около 5300000 полоненими отже округло 18000000 втрат у людях.

“Газета Львовська” з 27.6 подає: “За даними британської інформаційної служби, кн[язь] Умберту запрягнув новий ґабінет Бономія.”

ХРОНІКА

Дня 20.6.44 відділи УПА в переході наткнулися на більшу банду більшовицько-польських партизанів в лісах біля Хмелів (Равщина) і звели з ними бій. По короткій завзятій обороні банда була примушена до втечі. Погоня не дала успіхів. Втрати ворога невідомі. По численних слідах крові [на] побоевищі можна здогадуватися, що мали більше ранених і мабуть убитих,

Власні втрати 1 ранений. Виїмкове щастя мав стр. Качор, якому кулі [по]пали одержу, подрапали шкуру, подірали приклад кріса, а сам він вийшов ціло. Знову ж у стр. Білоуса куля здрапала шкуру на шиї.

Здобуто 1 РКМ, кріси і 6 коней. Взято в полон трьох бандитів, з того двох поляків а один совіт. Один з поляків з отряду ім. Ванди Васілевсь[кої], другий з отряду Шатановци. Вони м[іж] ін[шим] оповідають:

Відділи прийшли з-за Буга. Доповнюють людьми змобілізованими на польських теренах. Команда совіцька. У відділах

голод і безвиглядна нужда (що зрештою свідчать худі кістяки полонених, укриті струпом корости і вош[ей] та їхній обшарпаний одяг). Хліба нема. Часом раз на тиждень припадає на [во]яка кусень хліба грубости пальця. Брак картоплі до зупи. Зупу варять з [...]сту, де рідко попадає мясо.

Команданти мають всего подостатком. В них і хліб, і солонина, і проче. На питання, за що воюють, дає відповідь “не вем”, що зрештою видно з їхніх бездушних очей і тупих безпроблиску інтелігенції обличч. “Взєлі нас, тос[...] пошлі”. Мобілізацію переводили поручнік Шелєст і інші при помочі солтис[...]. В часі мобілізації кому вдалося, той утік. Решта, набідившися, дезертирували тепер. Нічого їх не школили в військовім ділі. Навчили заряджувати кріса і тільки всего. Кватурували в лісах біля Янова (Любл[инщина]), де кватурували також відділи ППР (Польська Партія роботніча), АК (Армія Крайова) і отряди червоних партизанів. Між відділами ППР і АК приходило до частих сутичок. Воякам ППР було заборонено під карою смерті контактуватися з вояками АК. Щойно коли німецькі війська окружили ці відділи і почали акцію проти них, всі відділи в згоді продиралися з окруження і, втікаючи, разом машерували.

Від 20.6.44 почали німці в околицях Радехова, Камінки Стр[умилової] і Сокаля [но]ву хвилю полювання на людей. Почали від сіл Лапаївка і Лани (Кам[’янка] Стр[умилова]). Вилунали там усіх чоловіків. Втікло заледве 6 осіб. Загалом в своїх [полю]ваннях прийняли німці таку тактику: Досвіта ок. 3 год. обставляють село і починають ловлю. Якщо не зловлять нікого, повторять по кількох днях ще. Пр[иміром] в с.с. Батятичі і Соколя (Кам[’янка] Стр[умилова]) в днях 22, 23 ц[ього] м[ісяця] не зловили нікого. При повторенні зловили всего 6 старців. Пробують ще й такої шту[ки]: кілька німецьких вояків приїздять за дня до села, заквартировують десь і, лишивши зброю, босі, без маринарок йдуть з кошиком скупляти по хатах “масло-яйка”. При тім пильно слідять, де є чоловіки. Ніччю починають полювати на ті хати, де завважено чоловіків.

Одначе українське населення не дає себе перехитрувати. Всі люди ночують по збіжжах і лісах. Отже німота починає вже шукати по збіжжах, а часом заглядає і на край лісів. Це спонукало селян ховатися зі зброєю і в потребі стріляють до німаків.

В деяких селах біля Буська німаки, не зловивши чоловіків, забрали жінок. Наловивши чоловіків, німці їх сегреґують. Молодих і здорових змісця відсилають до СС Д[ивізії] “Г[аличина]” до Львова. Старших і слабших залишають по містах на службі

Вермахту, а ще старших віддають на яких 60 км від рідного місця і там лярують до копання окопів.

Перед такими акціями німці висилають своїх українських вислужників по [се]лах, які на мітингах говорять: “Ви хочете йти до УПА, а я, як чесний українець, раджу вам взяти зброю, яку дають німці, перейти вишкіл в рядах СС Д[ивізії] “Г[аличина]”, а тоді втікати до УПА. Бо ми всі носимося з тією думкою”. Був випадок, що малий хлопчина в часі такого мітингу крикнув: “Це провокаторство. Німці вже нас провокували не раз і не два і тому ми даліше будемо втікати до своїх”. Всіх воєнноспосібних українських інтелігентів німці примусом забирають до СС Д[ивізії] “Г[аличина]”.

МОРАЛЬНІ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА

Воякові УПА не цікава голословна хвальковатість – горді та хоробрі чи вказують на його вартість.

Невідступною прикметою вояцької моралі є відвага. Мало людей є відважними з природи, але відвагу можна в собі виховати.

Треба мати сильну волю опанувати страх, заволодіти над своїми нервами, щоби врешті не відчувати ляку і в дальшому серед найбільших навіть небезпек проявляти холодну кров та поступати відважно. Погорда смерті, віра в себе самого – свої фізичні, духові сили та знання – посилюють відвагу. Життя треба розуміти як постійну боротьбу й змагання – за існування. Щоби однак у тій боротьбі перемогти, треба не вагатися ризувати. Вояк, хоча його життя є виставлене на постійні небезпеки – не є засуджений на смерть. Зрештою, коли говоримо, про вояка УПА, то для нього ризувати своїм життям і виставлятися на небезпеки є ніщо інше, як почесна служба і такий же обов’язок. Засади наших предків “здобути, або дома не бути”, “або пан, або пропав” – вказують нам, з якою погордою життя та впертістю в боротьбі вирізнялися давні наші попередники. Вояк, узброєний та вишколений, а, найважніше, певний слушности справи, за яку бореться, має все досить засобів у своїх руках, щоби бути відважним та хоробро боротись.

Із відвагою з’єднується зрівноваженість. Зрівноважений вояк ніколи не є трусом, не піддається паніці. Вдача труса і боягуза чужа українцеві. Український вояк впродовж існування нашого народу ніколи не мав тієї хиби. Українське військо сміло боротися проти чисельно переважаючих ворогів, з нерівною зброєю, в некорисних умовинах і або перемагало їх, або дорого продавало

своє життя. Паніка – це перебільшений страх. Її викликають боягузи, які на місці одного бачать десять ворогів. Трус поширює неправдиві й перебільшені чутки про сили ворога, власне положення, зокрема втрати. Паніку треба поборювати безоглядно й в зародку, – тому, що скоро передається від одного вояка на іншого, з відділу на відділ, стає загрозою існування частин, огорнутих нею, та вже пізніше опанувати не дається. Відвага й зрівноваженість, гідна постава, примір і підбадьорення є найкращими засобами поборювання паніки.

Хоробрість – це відвага вищого ступеня, це внутрішня сила, яка заохочує вояка до надзвичайних чинів. Хоробрий вояк є запорукою перемоги над ворогами; такі вояки придбають собі й війську честі й піднімають духа загалу.

Героїзм – це сила волі й духа, це вміння своїми чинами, погордою смертю та самопосвятою в ім'я великої цілі – поставити себе на передове місце. Герої – це видатні люди, передові борці, для яких в ім'я нації найбільші труди й жертви, терпіння а навіть смерть, – не є надто великими. Український народ славить своїх героїв, віддаючи їм честь та шануючи їх пам'ять. Славу їх передає з роду в рід, як свою гордість та приклад для прийдешніх поколінь.

УПА – це армія хоробрих вояків, які борються за святу справу, які є спосібні бути героями своєї Батьківщини.

Український вояк поряд із відвагою характеризується рішучістю. У всяких випадках уміє скоро думати й рішати. Ніщо не зможе йому перешкодити в виконанні обов'язку, ніщо не зупинить його на шляху, який раз обрав. Він не знає сумнівів ані вагань, як і мужеві-зброєносцеві личить. У збройній боротьбі довго надумуватись, вагатись й сумніватись – значить програти. Бистрий ум та швидка орієнтація скріпляють вартість українського вояка.

Вояк УПА є витривалий. Ніколи не нарікає на невідгоди та труди. Загартовується, збільшує свою фізичну силу – за засадою “здоровий дух у здоровому тілі”. Щоби бути здоровим – треба не нищити його та дбати про зберігання основ чистоти.

Вояк УПА – переємник предківської боротьби за свободу народу й його державність, вірний і відданий до смерті своїм командирам, карний, совісний і точний, відданий, відважний та готовий до героїчних чинів, загартований і рішучий, осягне напевно нам че[с]ну ціль – перемогу над ворогом.

УПА – яка має таких вояків – завдасть ворогам нищівних ударів, звільнить від них українську землю, здвигне на своїх багнетах Українську самостійну Соборну Державу і стане запорукою віль-

ного державного життя, з небувалими досі можливостями розвитку всенародних сил і кожної українсої людини зокрема.

Кінець

Оса

РАЙСЬКІ ЛЮДИ

Вже знаю, про що думаєте, прочитавши, що над написаним написано. Маєте на думці святих угодників божих, голісіньких, з лопухами, в постолах, зі зеленою пальмою в руці. Уявляєте собі їх, як вони проходжуються з мучениця[ми], святими, пишними алеями раю небесного. Уявляєте собі рай, цей чудовий сад, цей пахучий квітник, це затишне місце, де нема ні болізни, ні печалі, но жизнь безконечная; де вічна весна, де дощ не тече, де хліб на дереві росте, з колачів хата, з медяника стріха, з ковбас пліт городять, де люди не орють, не сіють, а живуть, живуть духом божим, нічо не роблять і добре себе чують, де нема ні бідних, ні багатих, де все обилієм дишить.

Думаєте та й не хочеться вам вірити чи це все правда, бо як самі кажете, з раю на землю ніхто ще не злазив, намацальних фактів немає. У нас, бачите, і намацальні факти є, і райські люди у нас часто трапляються. Одні нам з неба, як спілі грушки падуть, другі до нас грішною землею зі земного раю, як воші на струп, поналазили. Та й чудні ці райські люди. Найбільше потіхи маємо з тими, що з висот небесних на землю злітають. Одного разу летіли три душі, три мучениці, і щоб їх вітер серединою не провіяв, дали їм сині штани. І сталось чудо, ще не долетіли до землі, а штани зробились жовтими, але пізніше сталось друге чудо, один магик намочив ті штани в воду, сказав гокус покус і штани знов синіми стали. Одному чесному громадянинові, як вертав пізно вночі від дівчини, впала одна мучениця прямо на голову. Наслідки були такі, що два місяці сердега на очі не бачив, в ліжку лежав і безпереривно пчихав.

Ті знова, що землею лізуть, не менш потішні. Зодягнені скромно, по-пролетарському. Вони вже лопуха не носять, мовляв природа це створила, не годиться закривати. Зі всіми товаришують і товаришами кажуть себе величати. Їх за серп і молот, а баба Палажка каже, що нужда і голод. Зі себе виглядають так, якби зовсім духа в них не було, тільки сама глина. В їді не вибагливі, як треба, нічого не їдять, як треба, то листям з дерев і корою живляться. Вони предтечами других, таких як вони, що мають на землі рай збудувати, що за ними зі заду йдуть і додому не мають чого

вертати.

Виходячи з раю на грішну землю, взяли зі собою по парі вошей “ако Ной” і з часом ті сотворіння так розмножилися, що разом з тими представляють досить поважну силу. Це зроблено з розмислом, бо ці сотворіння найвірніші і найбільше прив’язано держаться чоловіка в біді. В розмові вони також потішні. На питання як там у вас у тому вашому раю живеться, відповідають: “Да харашо прекрасно”. Ну а у вас нічого не бракує? “Да нет у нас нічого, каже, не бракує, всього хватає”. – “Тиф у вас є?” – питає-те. “Цілими вагонами”. – А холера? “Ми даже за кордон висилаємо”. “У нас, каже, тьохніка большая, но культуры в нас нет. Пришли к вам на варенікі, бо нам наше щі вже проїлось”. Куди тільки не прийдуть, то в першу чергу питають за найбільшими грішниками бульбовцями і бандеровцями. Кажуть, що це непоправні грішники, страшать їх пекельним вогнем. Стрічі з бульбовцями звичайно уникають, бо ті їх залізними галушками годують. Від ліса до біса, від села до села ходять ці апостоли, людей навчають од чобіт, хліба, свитини і скотини освобождають.

Мають червоного молоха – свого бога. Він то заложив рай червоний на землі. Тому називається червоний, що від крові почервонів, в голові в нього червоно, думки в нього червоні та за то чорна кров тече в його жилах. Кров у нього дуже гаряча. Недавно вже так розпалився, що п’ятий раз оженився. Дуже, бачите, до женячки здібний. Як йому яка баба в око впаде, то свою живу ще жінку нібито з любовщів задушить, а з другою знов жениться.

В своєму раю і зі своїми людьми виробляє, що хоче. Дочитався десь у біблійі, що в раю люди нічого не їдять, наказав і своїм нічого не їсти, ті дурні послухали і всі з голоду повмірали. Його всі бояться, аж трясуться, і тому пок[ір]ні як овечки. Одним своїм каже вмірати, а другим родитись, і одні на його наказ вмірають, а другі родяться і сонечком ясним його величають. Великим його конкурентом в заснуванні червоного раю на землі є страшний антипко зі свастикою на лобі, якого червоний молох хоче зіпхнути до челюстей пекельни[х], щоб той там на шмельць розтопився.

Правда що інтересні люди?

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 5-8.

№ 201
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 20

3 липня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

3.7.1944

ч. 20

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Московське радіо подає:

1.7.44. СРСРські війська перейшли Березину і знаходяться вже 30 км на захід. На вулицях міста Борисова, яке є останньою твердиною перед Мінськом, ведуться запеклі бої. СРСРські війська на цьому відтинку фронту прямують на Мінськ.

Біля Бобруйська здобуто Слуцьк і Любань. За один день СРСРські війська знищили 137 танків і 27 літаків противника.

Німецьке радіо подає:

2.7.44. На західному фронті бої за Шербург закінчилися. Твердиню Шербург, як і цілий півострів могли альянти взяти ще 10.6, однак вміла оборона та геройська постава німецького вояцтва до цього не допустила. Головною причиною здачі твердині був брак муніції.

В Італії всі атаки відбито. Власно контратакою здобуто попередньо втрачене місто Сенью.

На східному фронті в районі Слуцька вдалося більшовикам здобути трохи терену. Само місто Слуцьк залишено.

Над середнім бігом Березини СРСРські війська вдерлися до головних німецьких позицій.

Аліянське летунство бомбардувало ренсько-вестфальський район.

3.7.44. На західному фронті найбільшою перешкодою в дальшому марші десантних військ є відтинок між ріками Одоном і Орною, де німецькі війська ставлять ворогові рішучий спротив.

На східному фронті місто Слуцьк після важких боїв з більшовиками – евакуйовано. Біля Бобруйська взято в полон понад 27000 червоноармійців. СРСРська атака під Полоцьком не мала ніякого успіху.

Лондонське радіо подає:

1.7.44. Аліантські війська на італійському фронті є вже тільки 30 км від Ліворно.

На східньому фронті фронтова лінія є висунена 150 км на полудневий захід Вітебська і 180 км від Жлобіна. Більшовики продовжують сильні атаки на північ від Прип'яті.

2.7.44. Сопітські війська, занявши останню твердиню перед Мінськом, Борисів, ідуть спішним маршом на Мінськ.

В Італії союзні війська є 25 км від Ліворно.

3.7.44. На східньому фронті великій німецькій армії біля Мінська грозить отруження. На вулицях міста Полоцька ведуться вуличні бої. Ст[о]лпці і Несвіже в соопітських руках. Сопіти стверджують, що німецькі війська на східньому фронті внаслідок сильної атаки не відступають отружено, а прямо панічно втікають.

В Нормандії мостовий причілок біля річки Одон помимо сильних німецьких атак – держиться.

Роммель надармо ломить собі голову над тим, коли і де аліанти зроблять новий наступ.

В Італії союзні війська зближаються вже до Анкони і Ліворна.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Німецьке радіо подає:

Ген. полковник гірських військ Дітль згинув у летунській катастрофі. Тіло його перевезено до Мінхену.

3.7.44 в німецькім радіо виголошено реферат в українській мові п. з. "Чергове визволення". Говориться тут про чергове визволення України й Білорусі червоною армією. Москва визволила Українців і Білорусинів тільки на те, щоб грабувати й нищити все – знущатись над безборонним населенням – безчестити жінки і висилати їх на каторжні роботи в Сибір. Українці і Білорусини ніколи з таким визволенням не погодяться, а змагатимуть до вільного життя.

Між італійським престолонаслідником Умберту а ґабінетом Бономі є напруження. Річ у тому, що уряд Бономія змагає до зміни державного устрою в республіканському дусі, а князь Умберту бажав би повздержати ці тенденції.

28.6.44 замордовано французького міністра інформації (пропаганда) Філіппе Анріо. Німці запевняють, що морд цей інспірувала Англія. Анріо зас[ту]пав лінію співпраці з Німеччиною.

Часопис "Штокгольмс Тіднінґен" подає поголоску, що в найближчих тижнях мають з'їхатись в Вашингтоні Рузвельт, Черчіль, Сталін і Чан-Кай-шек.

Парлямент Туреччини виніс постанову продовжити на дальших 6 місяців стан облоги в шістьох турецьких провінціях, м[іж] ін[шим] в Стамбулі, Адріянополі та Дарданелях.

Бувший король Югославії Петро, що живе на еміграції в Англії, вислав до маршала Тіто листа в справі замирення. Німецькі кола вважають, що до того кроку принукала короля Петра Англія.

Очевидним є, що Англія має на оці свої інтереси на Балканах і тому вся її політика зводиться до того, щоб не допустити там до закріплення позиції Сталіна.

Лондонське радіо подає:

В столиці Данії Копенгазі від довшого часу панує генеральний страйк робітників. Заклик німецьких властей до данських робітників, щоб вернули до праці – не відніс найменшого успіху.

ХРОНІКА

7.6.1944 відділ УПА знищив 3 польських бандитів на передмісті Рави Руської Липнику.

Відділ УПА провів кілька відплатних акцій на гнізда польських банд, як Гутиська, Мідяки, Гута Щерцька, Березина. Цей же відділ звів два бої з німцями, а саме один у відплату за грабежі і розстріли наших людей у селі Гута Суходільська, другий в часі несподіваної зустрічі з німцями в Мідяка[х].

16.6.1944 відділ УПА залапав шпиталь більшовицької банди, де лежало 1[...] ранених партизанів. Ранені оповідали, що, залишаючи їх, командири запевняли, наче б то вони порозумілися з УПА в справі залишки шпиталю.

16.6.1944 відділ УПА звів короткий бій з совітськими парашутистами, які намагалися зрабувати село Сторонне. Зловлено одного парашутиста і здобуто 1 кріс. З власної сторони 1 ранений.

23.6.1944 відділ УПА попав на засідку німців у лісі Терпентина – Жовківщина. По короткій перестрілці німці втікли, залишаючи таксівку з одним вояком, якого залапано. З нашої сторони був один легко ранений. Здобуто 1 кріс, 1 пістолу і гранати.

23.6.1944 відділ УПА несподівано наткнувся на німців біля залізничної лінії Рава Р[уська]–Ярослав. Вив'язалася стрілянина. У висліді було 3 вбитих німців. Власних втрат не було.

24.6.1944 польсько-більшовицька банда в силі кількох соток напала на с. Гораець (Любачів). Населення рятувалося втечею. Село впало жертвою грабежі. Банда була так страшно голодна, що поз'їдала навіть помії.

26.6.1944 відділ УПА в переході біля Монастирка знищив 2 більшов[ицьких] партизанів, а 4 полонив. Здобуто 4 ППШ і 2 кріси.

29.6.1944 в с. Щеп[л]оти стр. Горобчик вбив більш. партизана-жиду, що, відбившись від своєї банди, пішов до села грабити.

30.6.1944 віділ УПА звів бій з польською бандою на кол[онії] Графка між Тихобужем а Криловим (Грубешівщина). Вбито 7 бандитів. Власних втрат не було.

Того ж дня оргмоб Богдан на шляху Малків–Ласків наткнувся на засідку польської банди і згинув wraz з двома своїми друзями.

1.7.1944 в околиці Стенятини (Грубешів) розвідка відділу УПА в сутичці з польською бандою примусила її до втечі. Поранено кількох бандитів. Здобуто 2 кріси.

Солодше нам у бою умирати, чим жити в путах, мов німі раби...

Героям Слава!

ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

30.6.1944 в боротьбі з польською бандою на шляху Малків–Ласків (Грубешів) оргмоб Марцинюк Дмитро – Богдан з Володимирщини wraz з двома друзями.

10.2.1944 в боротьбі з більшовицькою бандою к-р боївки Юнко Тимофій–Сурма, ур[оджений] 17.3.[19]21, Равщина.

17.6.1944 в боротьбі з німцями біля с. Сторонна: 1) командир Санчо, 2) стр. Верба, 3) стр. Довбуш.

Ми згинемо або здобудемо волю...

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Марцинюк Дмитро – Богдан, ур[оджений] в пов[іті] Володимир-Вол[инський]. Одним з перших вступив на пост командира сотні. На теренах Холмщини доручено йому відповідальне завдання оргмоба, яке виконував чесно і з посвятою. Впав у боротьбі з польською бандою 30.6.1944 о год. 13, залишаючи по собі глибокий жаль у своїх зверхників, співпрацівників та підлеглих.

Юнко Тимофій – Сурма, ур[оджений] 17.3.1921 в Равщині, від зарання літ займався працею для загалу. В р[оці] 1940 вступив у члени ОУН. Своєю невсипушою працею, ідейністю і посвятою вибився на високий пост при окрузі. Впав від куль більшовицької банди Наумова, разом з друзями Шевцем і Інтелігентом

10.2.1944 біля Добрусина. ОУН втратила в нім одного з кращих членів-бойовиків.

Слава їхній пам'яті!

Оса

“ЛЯГАЙ ГІТЛЕР!”

Ніхто так не вміє пояснити значення цих двох німих звуків, як кум Гаврило. Якщо хочете знати, кум Гаврило у нас найбільший хлопський філософ і політик. На політиці він сі бардз добре ворінтує, краще за тих мудрагеликів і панків великих, жи по реставраціях ходять, пиво п'ють, ковбасою закушують і ніц більше не роблять, тільки повітря занечищують. На все він знає дати влучну відповідь. Якось у нас зайшла була мова про Гітлера, чому то його ще тепер в комітеті так прославляють, чому все йому “Гай Гітлер” співають. Що це означає “Гай Гітлер”? – один вусатий дядько кума Гаврила запитався.

“Гай Гітлер”, як перевести на наше, то це означає лягай Гітлер. Гітлера на наше не можна перевести, бо він вже так і здохне швабом. Німецьке гальт Гітлер і наше лягай Гітлер дуже до себе штимує. То всьо гісторія винна. Один вчений німак каже, же ми си колись з німцьом дуже файно і дуже близько жили. Так близько, жи наша кров сі з німецьков кров'ю помішала, але потом наша німецьку заглушила”.

“Німець має також троха нашої крові, але му хтось спустив, здається хранцуз, тому то німець такий для нас щирий, від масла і яєць нас визволив і нову Європу нам вибудував. Але в тоту нову Європу я все казав і тепер кажу, можна сі, вибачте – плюнути, бо як би він масло і яйки на фундамент не давав, а тото, жи люди дають, то може би сі довше втримав, а так масло сі топит і він сі топит. Я фурт думав, жи той Гітлер мухами годований, а він як під Сталінградом молотком по голові дістав та й му сі в голові покрутило і пару клепок з голови вилетіло. Від тогди йому щось не йде”.

“Колись бо, – каже кум Гаврило – бувем на вічу, а тото віче було на тоту ентенцію, жиби сі українці голосили добровільно вмирати за вождя Гітлера, тото означеї жиби сі записували до тої галиційської дивізії. Вийшов на трибуну такий собі горлач, та й як зачне заливати, як зачне кричати: Ми всі, каже, готові вмерти за нашого вождя Гітлера! Ми його любимо, ми йому віримо. Та й дурний, думаю собі, щес тото не вилизав, що ти Гітлер дав, а вже вмирати хочеш? Дуже ми цікаво сі подивити щобис зробив,

як би до крутого прийшло, чи бис не просив жовті гози. Але що мені до того, думаю си, як дурні, то най вмирають, я їм свій розум не дам. Мій син також поволані дістав, а ще я йому сказав: Не йди до наших трупів, жи з трупічими головами ходять, запиши-си до наших повстанців, а як згинеш то народ ті пошанує, а я в “Стрілецьких Вістях” твоє імя прочитаю, та й тоді буду знати, жис за Україну згинув, не за якусь там францу”.

“Я давно казав, жи з тов войнов так легко не піде, жи сі будуть довго торочити, бо Гітлер не має вже тих, жи рукави закачували, а Сталін тих, жи руки підносили, їдні від добра німецького в лаграх позасипляли, а другі березові хрести дістали й спочивають”.

“Як там на фронтах, питаєте, чия бере? Так, Гітлер бере, аж сі курит. Як Гамерика крикнула лігай Гітлер, а він зі стразу зробив нідер, а вони всі давай на нього, лежачого всім добре бити. Ганглія і Гамерика за очі держать і, вибачте, в плечі валят, а Сталін з Вандою Васілевською, тою жи сі по Львові ночіма волочила і гроші заробляла, по петах го луплят, аж той ногами фиркає”.

“Потом сі Гітлер троха памітав, та й пустив на Ганглю якус нову зброю. А тота нова зброя мені сі видит нич собою такого не приставлеї. То так виглідаї, як колись ві Львові наші скубенти професора Грабського смердечими яйціми обкедали. Я си в своїй дурній голові так мишлю, жи як зможут Гітлера, то сі всі будут на купу прати, аж пір’я буде летіти. Всі за дуже мудрі і їден другого хоче за дурака обернути. Гітлер мусів впасти, бо так фест візка розігнав, аж візь поламав і хоч який з нього механік, не годен направити. Але про мене най вони собі всі на купу голови поламають”.

“Я сі ніц ни дивую тому Гітлерови, жи йому тоту нашу Україну так тежко покинути. Але він собі тут вжив, зажив, вибачте за слово, як свиня, на маслі на яйках так сі спас. Не знаю, де сі в ньому того всього поділо, аж страшно подумати”.

“А ще каже Гітлер жи приніс для нас дуже велику культуру. Щодо того, то має рихт. От дайми на то у нас за польської самі панії зі Львові з кульчиками ходили, а як Гітлер до нас прийшов то, вибачте за слово, всім коровам і свиням кульчики поначіпляв, всіх панєма поробив. Колис як панєнка трутуваром спацірувала, то не було чути, а тепер так чалапає, жи на два кільометри голос сі розлягає”.

“Хвалитсі йолуп, жи українці за польської всі безробітні були, а він їм працю дав. Най го шляк трафит з його працею. Якби чоловік на своїй землі так гарував, то би сі золотих горів доробив, а ой вибачте за слово того має”.

“Я ніц більше не хочу – каже Гаврило – тільки одно, як вже сі аліянти змучать бити, жиби закликали мене і я би му від щирого серця взолив 25 вибачте за пражіння там, звідки ноги виростають”.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 18-19.

№ 202 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 21

7 липня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ ОРГАН ВШВО ІІ

Рік І

7.7.1944

ч. 21

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Німецьке радіо подає:

4.7.44. Цілий день ішли запеклі бої за місто Полоцьк. В районі Осиповичі і Горішньої Березини совітські атаки не вдалися. Над нижнім Дністром, на Буковині і Басарабії місцеві бої.

В Італії німецькі війська опустили місто Сієн без найменшого натиску ворога.

В Нормандії аліянтські війська на десантному мостовому причілку продовжували свої атаки. Ворогові вдалося зробити кілька вклинь в німецькі позиції.

Власне летунство бомбардувало місто Мінськ і Борисів. Завважено великі пожежі й ушкодження.

Вороже летунство бомбардувало Білгород і деякі цілі в Румунії та ренсько-вестфальські області. Збито 15 ворожих літаків.

На фінському фронті в Карельському перешийку совітським військам вдалося зробити одно вклинення. Ворог втратив на полі бою понад 400 вбитими і знищено там 20 совітських бронемашин.

5.7.44. Аліянтські війська в Нормандії знову продовжували сильні атаки на південний схід від Каєн. Атаки ці, які в останніх

днях прибирають на силі, власними контратаками стримано або відбито. Того дня ворог стратив над Німеччиною і окупованими теренами 72 літаки.

На східному фронті еваку[й]овано місто Ковель. Східські війська сильно атакують на відтинку Барановичі–Молодечно. За місто Молодечно йдуть завзяті бої.

На північний захід від Луцька і полудневий захід від Вильна всі сохідські атаки відбито з великими для ворога втратами.

На фінському фронті найбільші бої ведуться на Карельському перешийку. На одному місці сохідським військам вдалося вклинити[ся] в фінські оборонні лінії.

В Італії найбільш оживлені бої йдуть на північ від Кареццо. Ворогові вдалося посунути кілька кілометрів на північ.

Німецьке летунство бомбардувало Мінськ. Завважено знищення й пожежі. Аліантське летунство налітало на ренсько-вестфальську область.

6.7.44. В Нормандії відбуваються бої на захід від Каен. Руїни міста Капіке дісталися в аліантські руки, які є даліше під обстрілом німецької артилерії. На цьому відтинку забрано багато аліантських полонених. У південній Франції знищено великий саботажний відділ.

Лондон даліше знаходиться під обстрілом німецьких літаючих бомб.

6.7.44. В Італії ворогові не вдалося прорвати німецьких оборонних ліній. Німецькі війська для скорочення фронту відступили кілька кілометрів на захід.

На східному фронті оживають бої між горішнім Дністром а Ковлем.

Атаки на захід від озера Нароч відбиті.

Німецьке летунство бомбардувало стацію Кричів і аеродроми в Мінську.

На Карельському перешийку сохідські війська сильно атакують мостові причілки. Місто Тої Карі еваку[й]овано.

Лондонське радіо подає:

4.7.44 сохідські війська на східному фронті заняли місто Мінськ. За 10 днів на цьому відтинку сохідські війська взяли 60000 німців у полон. Сохідські війська в нечуваному темпі йдуть наперед. Сохіти свої невдачі минулого року мотивують тим, що замало мали змоторизованих дивізій. Зараз ця справа у них стоїть о скільки краще.

В Нормандії найбільш оживлені бої ведуться біля Каен. Помимо тяжких атмосферних умовин, аліантські війська за 3.7.44 посунулися 3,5 км вперед.

Аліянтське летунство бомбардувало великі склади воєнних матеріалів у Лессе.

9 летунська аліянтська армія скидала часові бомби на полудне від Шербурського півострова кілька метрів від землі.

У Франції партизанський рух сильно розвивається і спізнення деяких німецьких частин до Нормандії можна завдячити тільки партизанам, які перетинали залізничні рейки і в цей спосіб спиноували німецькі війська.

По здобутті Мінська совітські війська посуваються в сторону Балтику. В Мінську Совіти забрали багато воєнного матеріалу і 4 поїзди, повних зброї.

В часі вуличних боїв місцеве населення розбивало німецькі склади зброї і брало активну участь в боях проти німців.

За час совітської офензиви німці стратили 200000 вбитими і полоненими.

Аліянтські війська в Нормандії ввійшли в місто Кетріке. Літаки бомбардували численні летовища у Франції.

В Італії аліянтські війська є 20 км від Анкони*. По занятті міст Кортони і Сієни аліянтські війська пішли даліше вперед.

Аліянтське летунство бомбардувало рурський басейн.

5.7.44. На східному фронті совітські війська заняли місто Ковель. На північному відтинку східного фронту совітські війська йдуть в двох напрямках, а саме на Балтик і Східні Пруси. Всі дороги в напрямку Барановичі завалені німецькими військами, які панічно втікають.

У Франції аліянтські війська заняли місто Ляі де Кві. Біля міста Карентану німецькі атаки підбито.

Аліянтське летунство бомбардувало летища літаючих бомб в Па де Кале.

В Італії аліянтські війська доходять до міста Ареццо.

Німецькі воєнні кораблі по довшій мовчанці вийшли з Гавру і в каналі Ля Манш в бою з аліянтськими кораблями два було тяжко пошкоджених, а решта втікли.

6.7.44. На східньому фронті на північному відтинку більшовики перейшли вже границю Латвії. Міста Молодечно, Рівно і Турів вже в совітських руках. На Білорусі фронту в дослівному значенні немає, а німці держаться лише по більших містах, зглядно важніших стаціях, на які є головно спрямовані атаки ворога. Німці на східному фронті вже є так знеохочені до війни і не вірять в свою побіду, що цілими баталіонами піддаються в полон.

На фінському фронті аліянтські війська здобули місто Сальмі.

* У тексті: Антони

На Італійському фронті аліянтські війська доходять вже до міст Ареццо і Фльоренції.

У Франції аліянтські війська просунулися кілька кілометрів на полудне від Шербурського півострова.

6.7.44. Аліянтські війська у Франції заняли залізничний двірєць в Ляі. Місто Карпіке* канадійські війська, помимо сильних німецьких атак, задержали в своїх руках.

В Італії 5 армія загрожує портові Ліворно.

Аліянтське летунствобомбардувало воєнніцілів Німеччині, лето-вища літаючих бомб в Па де Кале і рафінерії нафти в Дрогобичі.

Совітське летунство бомбардувало Лїду, Барановичі і Вильно. В Боснії відділи Тїта здобули місто Дрново.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Нїмецьке радіо подає:

Англійський часопис "Таймс" займається відношенням по війні Австралії до Англії – який стверджує, що як тепер, так і надалі Австралія належатиме до Англії – однак буде могти по своїй волі вибрати собі приятелів.

З Женеви повідомляють, що в Болівії під час виборів пришло до крївавих сутичок. Спричинниками цих заворушень були комунїсти, які там останніми часами поширюють свої впливи.

Гїтлер в своїй промові звернувся до технїків, щоб вони зрівноважили, а навіть перевищили ворожу продукцію, яка приспішить побїду над ворогами.

Лондонське радіо подає:

"Таймс" доносить, що в Освенцімі вимордовано від 1941 р. 1 міл. 117 тис. жидів.

Де Голь виїхав до Вашингтону в справі адміністрації окупованих досї німцями теренах Франції, а які поступенно звільнюється.

5.7.44 А. Гїтлер промовляв з нагоди смерти генерал-полковника гірських військ Дїтля, що згинув у летунській катастрофі. Гїтлер, промовляючи, майже плакав, бо страта ця для Німеччини є дуже велика, коли зважити, що, кромі погібших генералів, 25 попало в ворожий полон.

В Копенгазі від довшого часу тривав великий штрайк фабричних робїтників.

25 червня для солїдарності приєдналося ще 25 данських міст. Штрайк перервано 29 червня тому, що німці пішли на уступки штрайкуючим і задоволили їхні бажання.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Капіке

Головнокомандуючий десантних військ ген. Айзенгаузер робив особисту перевірку цілого фронту. Поїздка тривала п'ять днів.

Уряд Остлянду задумує евакуацію.

Італійський новий уряд Бономія є признаний Англією.

Черчіль у своїй промові дня 6.7.44 сказав, що нова німецька зброя англійців не заскочила, бо про це вони вже знали 6 місяців наперед, і не віднесла бажаних німцями наслідків. Від цих бомб, які долетіли до Англії, згинуло 2752 особи і біля 8000 є ранених. Коли зважати, що на Англію впало 2734 бомби то пересічно 1 бомба припадає на одну вбиту людину. Бомби ці летять і ціляють наосліп, під час, коли аліянтське летунство бомбардує місця, які бажає знищити. Тому, що летовища тих літаючих бомб щодня є бомбардовані аліянтським летунством, а згодом мусітимуть їх німці пересунути в глиб суходолу, то шанси цієї нової зброї є мінімальні.

ХРОНІКА

6.7.1944 год. 8 почали німці від сторони Нароля рабункову акцію на українські села Беняшівка, Лукавиця, Гута Любицька, Воля Велика, Гори, Дагани, Манастир. Німці виступили більшою силою звиш 1000 люда при співдіянні повзів, панцерних авт, танкеток, моторових і кінних гарматок та гранатометів. Грабували, що попало: худобу, харчі, одяг і т. п. За німцями зграями йшли поляки, чоловіки і жінки, що за дозволом німців і собі грабили українські хати, забираючи харчі, машини до шиття, одяг і худобу. За то ці ж поляки вказували німцям свідоміших українців, яких німці негайно арештовували, а декого то й убивали. М[іж] ін[шим], згинув один чоловік у Гуті Любицькій, а солтиса того села важко ранено та придержали коваля Яремка. Населення вивтікало в ліси, куди німаки не мали відваги заходити. З награбованим майном о год. 21 німаки й поляки відійшли в сторону Нароля.

Ватюга

У РІЧНИЦЮ БИТВИ ПІД КОНОТОПОМ 7.7.1659–7.7.1944

Не вперше доводиться Україні переживати набіги й удари дикої Москви. Ще 1159 р. Андрій Боголюбський, князь Суздалья, показав Україні азійську пику москвичів, коли руйнував і палив неоцінені здобутки української культури золотоговерхого Києва.

Від того часу московська салдатня нераз і не двічі топтала своїм варварським чоботом квітучу і багату нашу Україну. Великі задуми і ускладнення зовнішніх обставин приневолили Великого

Гетьмана Хмельницького зв'язатись хвилево союзом з Москвою в Переяславі 1654 р. Москва, свідома того, що Україна, почавши від 1648 р. виснажила себе безнастанними війнами з Польщею і не має поки що надійного союзника, на якого могла б спертися, постановила це використати.

Вона під покришкою помочі проти Польщі посилає своє військо на Україну і починає поводитися, немов у завойованій землі. Скоро побачив Хмель, до чого Москва зміряє, і почав оглядатись за новими догіднішими союзниками. Його небуденний політичний розум піднаходить тих союзників скоро. Він починає монтувати бльок держав, який би став непрохідною греблею, так проти загарбницької Москви, як і проти Польщі, і притягає до того бльоку Швецію, Данію, Угорщину, Бранденбургію і т. ін. Та великі пляни Хмеля лишилися нездійснені. Передчасна смерть Великого Гетьмана 1657 р. закопала в могилу і його пляни, а Москва чимраз з більшою необхідністю почала розживатися в Україні. Перед гетьманом Виговським виринуло відповідальне історичне завдання вкоротити Москві руки і прогнати геть з України московську наволоч. Він і почав основно підготовлятися до рішучої розправи в Москві.

Москва, збагнувши наміри Виговського, почала свою підлу, киричну роботу, висуваючи проти гетьмана Виговського різних самозванних гетьманів, своїх запроданців, що тим більше утруднювало положення Виговського. Прийшло до перших збройних ударів між військом Виговського а Москви. Здавалося, що не під силу буде виперти москвичів поза границі України. Та це лише принукало Виговського до більшої напруги сил, до [сов]існої підготовки. До перших боїв прийшло 1658 р. Москва висилала в Україну армію, одну по другій. Підкупством і киринею старалася проводити роздори і замішання всередині України. На Україну притягнули свої сили московські воєводи, як Шереметієв, Ромадановський, Куракін, кн. Пожарський, а весною 1659 цар вислав свіжу велику армію під проводом Трубецького. Москалі великими силами облягли місто Конотоп, де стояло залогою 4000 козаків під проводом Гуляницького. Тим часом до Конотопу почав наблизитися і гетьман Виговський на чолі около 2000 козаків, а з ним його союзник татарський хан з 30000 татарами. Перші зустрічі вони розбили москалів під Мотовилівкою над річкою Соснівкою. Виговський, провіривши терен, уложив геніальний плян битви і приступив до його реалізації. Головні сили під проводом сотника Гуляницького вислав на ліве крило, татар помістив на правому крилі, на урочищу Торговиця, а сам Виговський з невеличкими відділами козаків і татар ранком 7.7.1659 р. перейшов річку Соснівку і вдарив на москалів, що обля-

гали Конотоп. З початку москалі подались до втечі, але збагнувши, що козаків небагато, пішли в протинаступ на Виговського. Цей по плану почав скорий відступ. Ніч перервала воєнні дії. Другого дня бій закипів наново. Пожарський з головними силами перейшов ріку і приготувався до бою. Тим часом козаки Гуляницького з лівого крила потайки підкопом зайшли московське військо Пожарського. Тоді Виговський нагло вдарив на Пожарського. Після зудару знову зачав відступ, щоб ще дальше відтягнути москвичів з моста і річки. Тоді Гуляницький знищив міст, загатив річку, що почала розливати води по багnistій долині, а тоді наказав військові вдарити зі заду. Тоді знову Виговський завернув і вдарив на Пожарського з чола, а татари вдарили з правого крила. Москалі почали відбиватися від татар, а в той [мо]мент Виговський наспів з цілою силою і вирішив битву в свою користь. 30000 москалів згинуло в цій битві, а багато тисяч, в тому і сам Пожарський, попали в полон. Трубецький з рештками недобитків залишив облогу Конотопу і відійшов у свою Московщину. Цар на жакливу вістку, що пропало стільки тисяч війська, попав у розпуку. Вислідом цієї битви був зацікавлений цілий світ і з подивом вивчав геніальний плян Виговського.

Велика переможна битва гетьмана Виговського, поодинокі і єдино правильна відповідь України на всі загарбницькі зазіхання Москви на нашу батьківщину.

Таку саму відповідь, на тім самім шляху біля Конотопу дали червоній Москві герої з-під Крут 29 січня 1919 р. Таку відповідь дав Москві Петлюра і УГА. Таку відповідь новому наступові червоної Москви на Україну дає тепер УПА.

Сьогодні, у річницю великого бою Виговського з Москвою під Конотопом, ми укріплюємо в непохитній вірі, що так як Виговський із своїм козацтвом, зможе і УПА завдати рішучого нищильного удару червоній Москві. Ненаситні апетити раз на все мусять бути зломані. Україна своєю волею і своєю збройною силою мусить стати суверенним господарем у Вільній Соборній Українській Державі.

Хмара*

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 147-148.¹

¹ Тотожний примірник: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 20-21 (на останній сторінці вгорі має надпис: Ведмеді (Романів)

* Надпис на останній сторінці вгорі.

№ 203
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 22

11 липня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Орган ВШВО II

Рік I

11.7.1944

ч. 22

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Московське радіо подає:

[...]7.44. Сопітська офензива на сході розтягається від ріки Прип'яті аж до латвійської границі. На північ і північний захід від Полоцька соопітські війська здобули 30 нас[елених] пунктів. В лісах біля Полоцька багато німців попало в полон. На полудневий захід від Мінська знято місто Мір. На схід від Баранович 4000 німців знищено, а 3000 попало в полон.

За 6.7.44 знищено 34 танки і збито 25 німецьких літаків.

Сопітське летунство бомбардувало залізничні стації в Бресті й Двинську. Зауважено зриви і пожежі.

[...]7.44. На фінському фронті сов. війська заняли 30 нас[елених] пунктів на захід від Петрозаводська. Сполука Вильно–Двинськ перетята соопітськими військами. У Вильно ввірвались большевики – на вулицях ведуться бої з німецькою залогою міста.

На схід від Мінська німці втратили: 28000 вбитими і 15102 полоненими – там попало в полон 3 німецькі генерали.

На схід від Пинська занято кілька нас[елених] пунктів. На інших фронтах без змін. Власне летунство бомбило залізничні стації Берестя і Лиду – де загорілися великі німецькі боеприпаси – вагони та цистерни.

10.7.44. На захід від Петрозаводська соопітські війська заняли дальших 20 нас[елених] пунктів. У Вильні вуличні бої тривають. 2 армія прибалтійського фронту заняла 700 нас[елених] пунктів. Біля Баранович сов. війська заняли місто Новгород. В цьому районі здобуто 70 нас[елених] пунктів.

На схід від Пинська соопітські війська заняли стацію Сінкевичі.

Німецьке радіо подає:

8.7.44. В Нормандії аліянтам вдалося здобути біля річки Вір дещо терену. На півд[енний] захід від Карентан вдалось ворогові увірватися в німецькі оборонні лінії та досягнути деякі теренові успіхи. Ворога, що увірвався в місто Ля де Кві, відбито в рукопашних боях, а в довколишніх лісах ворог втратив 300 вбитими і багато полоненими. У Франції одну саботажну групу знищено в силі 213 людей. У східній частині бухти Сени нім. швидкоплавний човен затопив один ворожий винищувач, один швидкоплавний човен і один ушкодив.

На італійському фронті ворожі атаки на півд[енний] захід від Арецци відбито.

На полудневому відтинку східного фронту ворожі атаки між гор[ішнім] Дністром [і] Ковлем відбито з кривавими втратами для ворога, власні втрати теж значні. Місто Барановичі по тяжких боях опущено. Обабіч Баранович ведуться запеклі бої. Совітські атаки на північ від Вильна відбито. На північ від Полоцька ворожі атаки відбито при допомозі артилерії та бронемашин. Власне летунство бомбило з добрим успіхом ворожий постачальний рух.

Вороже летунство налітало на Берлін, Липськ і горішній Шлезьк – збито 92 ворожі машини. На Карельському перешийку в затоці Вінорі большевики продовжують мимо великих втрат висадку.

На північний схід від Ладозького озера совітські атаки відбито – одначе фінські війська відтягнулись на нові позиції. На східньому фронті японські війська ідуть по лінії Ганкау–Кантон.

9.7.44. В Нормандії найбільш оживлені бої ведуться між Карентан а західнім побережжям Шербургського півострова.

На середньому відтинку східного фронту большевики атакували німецькі позиції біля Ковля, Луцька та Тарнополя. Одно вороже вклинення на захід Луцька замкнено та знищено ворожу групу, що увірвалась.

На фінському фронті найзавзятіші бої йдуть між Выборгом і Ладозьким озером. Большевицькі атаки на захід від Сальмі відбиті.

На італійському фронті аліянти атакують околиці на полудне від Ліворно і Ареццо і в долині ріки Ельзи.

У Франції від початку десанту ворог втратив 2200 танків – 1900 літаків – 36 воєн[них] кораблів – понад сто висадних човнів і 67 транспортних човнів.

10.7.44. Аліянтські війська по завзятих боях заняли місто Каен.

У Франції знищено 239 саботажистів.

На східному фронті совіти атакували переважаючими силами на захід від Ковля і Баранович. Завзяті бої ведуться по обох боках річки Щари під Слонімом. У Вильні німецька залога завзято боронить міста. Німецьке летунство бомбило станції: Коростень, Оле[в]ськ, Рівне.

Англо-американська авіація скинула бомби в районі Плоешті.

Льондонське радіо подає:

7.7.44. На італійському фронті аліантські війська заняли місто Нумани, яке лежить 10 км від Анкони. 5 армія є віддалена 10 км від Ліворно. Аль[янтські] війська заняли місто ЛЬоретто і 2/3 міста Росінан. В Анконі завважано великі пожежі. Можна здогадуватися, що німці числяться з тим, що вкоротці будуть змушені це місто опустити, а щоби всякі склади і портові урядження не дісталися в руки аліантам – все палять і нищать.

На північному відтинку східного фронту сов. війська перейшли ріку Вір і Ошману. Передні стежи сов. військ доходять до Баранович. У Вильні оголошено винятковий стан. До Литви доходять вже чоловічі частини сов. пере[до]вих військ. В сов. руки попало знов 2 нім. генерали. В Нормандії відбуваються місцеві бої.

Аль[янтське] летунство бомбило летовища літаючих бомб в Па де Кале.

За обліком англійських військових чинників німці мали від 11.5.44 пів мільйона втрат в людях.

Англійські десантні війська в Нормандії атакували нім. позиції біля [...] і посунулись кілька км вперед. Мостовий причілок значно поширено.

На східному фронті большевики по занятті Ковля прямують на Бресть Литовський.

У Вильні німці панічно втікають, забираючи зі собою не тільки власне добро, але граблять і рабують тамошнє населення та вивозять це все у Німеччину.

В Італії аль[янтські] війська заняли дуже важне під стратегічним оглядом узгір'я перед Ліворно і загрожують портові Анкона. В долині ріки Мосони німці панічно втікають.

Аль[янтське] летунство бомбило склад літаючих бомб під Парижом і Рурський басейн.

9.7.44. В Нормандії аліантські війська на пів. схід від Карентан продовжували атаки, у висліді яких поширили свій терен.

Французька партизанка начислює чверть мільйона людей.

Німецькі війська опустили місто Ковель і відтягнулися на лінію Буга.

Німці числяться з близьким упадком Риги.

На італійському фронті аль[янтські] війська взяли місто Монтоне, що лежить 25 км від Перударії та сильно атакують порт Анкону.

10.7.44.

В Нормандії аль[янтські] війська дня 9.7.44 здобули місто Каєн. Здобуття цього міста причинилося до створення певного запілля, на якому базуватиметься дальший фронт.

На середньому відтинку східного фронту між Ковлем а Львовом сов. війська на чолі з ген. Жуковим атакували нім. позиції. Німцям вдалося ці атаки відбити.

Біля Мінська вчорашнього дня взято 6500 німців і одного генерала в полон.

В Італії альянтські війська здобули місто Вольтера.

Аль[янтське] летунство бомбило Рурський басейн та фабрики синтетичної бензини.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Німецьке радіо подає:

В північних теренах Франції, занятих аль[янтськими] військами, змінено закони, видані у Віші проти жидів і масонів.

Райхсміністер окупованих східних теренів Альфред Розенберг видав білу книгу про масові вбивства тисячі людей більшовиками біля Винниці. При досліджах над цими масовими гробами були заангажовані 3 комісії, а саме: слідча, лікарська і судова. Слідство виказало, що найбільшу участь у цьому масовому вбивстві брали жиди.

В Південній Америці вибухли великі заворушення на тлі конфліктів між населенням і урядами в Нікарагуї, Сан-Сальвадор, Гватималі і Болівії.

На конференції в Америці прийшло до конфлікту між де Голем а Рузвельтом в справі американських летунських і морських баз в французьких кольоніях і домініях. Конференція в цій справі не винесла жадних конкретних рішень.

Льондонське радіо подає:

Льондонське радіо видало до литовців пересторогу, щоб перестали співпрацювати з німцями і переслідувати та утискати сусідні народи. Якщо цього не заперестануть, то вкортці гірко заплатять за свої вчинки.

В медіолянському районі видано розпорядження, щоби всі фашисти негайно голосилися для одержання заслуженої кари. Хто не зголошується – позаочно засуджують на кару смерті.

Гітлер стягнув головнокомандуючого нім. військами на заході ген. фон Рунштедта з його посту, а на це місце дав ген. фон Клюге.

Примітка редакції: Зміна головнокомандуючого зах[ідним] фронтом – це черговий доказ катастрофального положення Німеччини. Гітлер за всяку ціну старається рятувати критичне положення нім. народу і треба сумніватись, чи в зв'язку з цією зміною покращає теж ситуація на фронті.

Шведський уряд не зіволів нім. військам на перемарш через свою територію на випадок капітуляції Фінляндії.

Італійський уряд в неділю, це є 16.7, перенесеться до Риму.

Нім. міністерство для окупованих східних теренів на чолі з Альфредом Розенбергом перестало існувати.

Примітка редакції: Значить концепція всяких комісаріятів – себто кольоніяльна політика Німеччини на європейському континенті – ганебно збанкрутувала. Німці здобули української землі стільки – скільки треба, щоб поховати тисячі й тисячі впавших німецьких вояків. Така сама доля жде кожного імперіяліста, що схоче шукати для себе землі в Україні.

Частина чеської авдиції з Лондону була присвячена Карпатській Україні. Спікер звернувся в українській мові до населення в Карпатській Україні, щоб воно співпрацювало з партизанами і парашутистами – активно виступало проти мадярів і німців, а за це по війні зажило щасливим, вільним життям у щасливій вільній чехословацькій державі.

Примітка редакції: ще не злапав – вже скубе.

ХРОНІКА

29.6.44 більша банда поляків, фольксдойчів, жидів і німців з польського села Білка напала на сусіднє українське село Зухаровичі (Львів). Самооборона села Зухаровичі поставила запеклий опір і хоробро відбивала ворожі атаки протягом чотирьох днів, цебто до 2.7.44. З огляду на велику перевагу ворога та з огляду на німецькі частини, які склонні в таких випадках полякам помагати, самооборона опустила село, яке банда спалила. Втрати ворога: 20 вбитих і около 30 ранених. Власні втрати: 3 вбитих і кілька ранених. На побоевищі заявилися вояки німецьких частин, що поблизько стаціонують, щоби ловити кури і грабити

це, чого банда не встигла заграбити, заявляючи цинічно, що вони ще бажали б таких okazji.

Німецькі власті поінформовані про те, що в Білці загніздилася більша збройна польська банда, де найшли притулок польські бандити та жиди з околиці, що ця банда є в змові з німцями і фольксдойчами, які стаціонують по лігешафтах у Білці Шлях[етській] і Борщовичах, та з ними спільно доконує нападів, мордів, грабежей і палення українських сіл.

Одначе німецькі окупанти закривають на це очі і дають бандам вільну руку.

Це ще один доказ на це, що українському населенню може дати схорону перед усіми ворожими затіями тільки українська збройна сила УПА.

6.7.44 банда поляків і фольксдойчів в силі около 50 люда біля Зимна, пов. Замість, обстріляла стежу УПА, від чого згинув один стрілець.

З наближенням відділу УПА банда втікла в сторону Лащева.

В Золочівщині німці провадять лови на людеи, особливо на чоловіків, яких насильно загортають до СС-ів, "Гітлерюгент" чи О[рганізації] Т[одт]. Так звані лікарські комісії при переглядах – це кепсько відіграні комедії. Всі хворі і здорові признані здоровими. Комісії при переглядах переводяться по-німецьки – значить брутально. Населення, обурене, хапається до активної самооборони.

Перші відділи Червоної Армії, що вступили на терен Золочівщини, мають вигляд недобитків цілої Європи і Азії. Стрічається там однострої всіх армій, вимішані з цивільним одягом. Озброєння, головно легкою автоматичною зброєю, добре. Зате застрачаючий брак харчів. Їдять цвіт з дерев. Полонені оповідають, що коли впаде команда "на коні!" то лише деякі червоноармійці самостійно видрапуються на коней, а решта взаїмно мусить себе підсаджувати. Кухонь немає. Харчуються тим, що зрабують у цивільного населення.

Героям Слава! ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

6.7.44 в боротьбі з польсько-фольксдойчерівською бандою в Зимні, Замістьського пов., стр. Павук, ур[оджений] 13.7.1920 р. в Станиславові.

1.7.44 в боротьбі з польсько-німецькою бандою в Зухоровичах, пов. Львів, Когут Володимир, член самооборони.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Стрілець Павук, ур[оджений] 13.7.1920 в Станиславові, брав участь у боях з мадярами на Карпатській Україні 1939 р. Після основної військової підготовки вступив до УПА, де визначився як карний і відважний вояк.

Похоронений в селі Ульгівку біля Угнова, пов. Грубешів.
Славна Йому пам'ять!

Чорноморець

У РІЧНИЦЮ СМЕРТИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Дня 27.7.1657 р. умер у Чигирині найбільший гетьман України, Богдан Хмельницький. Перестало битись геройське і велике серце Богом даної людини. У чорну могилу разом із ним пішли плани, леліані його геніяльним умом. Чорною жалобою вкрилась тоді ціла Україна, плакали найбільш запеклі душі, що зроду не плакали – воїни славного війська Богданового. Він же ж був для них усім – був для них батьком рідним. Він то водив їх слідами княжих дружинників “добувати собі чести, а князеві слави”, волю народові вибороти, свою Незалежну Козацьку Державу творити.

Учинив же він – як говорили його козаки, те чого й не думав, а пізніше вчинив те, що задумав. І вчинкам його світ дивувався, бо вчинків таких мало в історії людства траплялося. Тоді то на нашій славній Україні творилося щось велике, щось небуденне, та щось, що трапляється у нас на 300 літ. Гриміла громом Україна. Спокійний і мирний народ заворушився, з плугів мечі перекував, за свої права до життя на про з лютими ворогами став.

Хвилина нашій хвилині подібна – хвилина подиву гідна.

Це світла хвилина героїчну сторінку нашої збройної боротьби створила. Збірною волею своїх героїв добула Нація меч з піхви, здвинула пам'ятник Волі. Тр[і]умфував старий Київ, витав же він побідника володаря свого, героя з-під Жовтих Вод, Корсуня, Пилявців, Замостя, гетьмана славного війська і козацької держави – Зіновія Богдана Хмельницького.

Не тільки Київ у славі купався, гомоніла тоді ціла Україна, увесь люд веселився, пісні на честь переможця Богдана складав. І не диво, бо тепер раз на сотки літ засмакував волі, дихнув вільними грудьми. Народ співав: “Ой немає лучше, ой немає краще, як у нас на Україні, бо не буде ляха, бо не буде жида, не буде ізміни (зради)”.

Одначе замало уваги присвятили історики світової історії в добі Хмельницького. Замало уваги присвячують і наші історики,

політики і стратеги геніяльним вчинкам Богом даної лідини. Про французьку революцію розписуються цілі томи. Називають її першою соціально-національною революцією. А котра революція була перша? Забутої козацької нації чи кріпацької Франції? Хто мав більше відваги виступити проти невільничого середньовіча? Та ж тоді саму тільки свободолобну думку в зародку вбивали, не давали змоги навіть словами виявити себе. Хто мав проти себе більшого противника? Та ж Польща разом з Литвою числилися тоді чи не найбільшою державою в Європі. Ті його геніяльні стратегічні пляни не одного стратега зможуть навчити. Цей його політичний і організаційний хист високою школою для сучасних політиків і організаторів може бути.

Умів Богдан підібрати собі людей і умів ними розпоряджатися. Богун, Кривоніс, Нечай, Кречовський і багато інших – хіба ж це не лицарі? Хіба не подібні до нього? Це, що тоді сталось, не сталось само від себе. Козацька держава з неба не впала. Багато ночей Хмельницький не доспав, багато снаги й енергії вложив, багато крові козацької пролилось за козацьку волю, багато найкращих синів козацької нації наложило головами, а проте свого dokonали. Так кожна волю, кровю найкращих синів треба окропити.

Нас дивує, що тоді, коли ще не було ні радія, ні телефонів, закріпощений народ був дуже добре поінформований про дії своєї армії. Декого дивує, що стало рушієм того, що народ так стихійно вхопив за зброю навіть у такій Галичині, де ніхто не сподівався. В тій Галичині, що 300 років стогнала в ляцькому ярмі. Нема чого дивуватись. Хмельницький, як на ті часи, створив прекрасний державний апарат. Він мав геройську армію степових соколів, що при першій появі страх на ворогів наводили. Мав здібних і геройських полковників. Сам він був стратегом і політиком непересічної міри. В його особі втілені були дві головні риси характеру вождя – хитрість лиса і хоробрість лева. Мав він цілі хмари пропагандистів, що краще справлялись, як радіо чи телефон. Ті власне, славу про його вчинки далеко розносили, народ закликали до повстання, організували збройну силу, виловлювали перебраних шпигунів і самі розвідували найбільші ворожі таємниці. Була Чорна Монахиня, був “Срібний Череп” – невидима зброя в руках переможця. Та найбільший чинник – найбільший рушій постання був соціального змісту, що пізніше вилився у національні форми. Хмельницький панщизняні окупи ламав, панків ляхків бив і українському народові землю і волю дарував. А хіба є щось дорожче за землю і волю? Та ж це гасло приміняли всі революції світа. Це гасло вміло використали більшовики, будуючи “рай червоний” на Україні. Цього гасла не вміли як слід

використати наші революціонери в 1918 р. і тому програли, не були ласкаві навчитись від Хмельницького. Тому Хмельницький тішився такою симпатією в українських масах і не меншою симпатією в тодішньої української інтелігенції, духовенства, міщанства і дрібної шляхти, де боровся він за віру православну, українські звичаї і культуру українського народу.

Наводячи аналогію між добою Хмельниччини а нашою теперішньою, найбільше нас цікавить Хмельниччина на Західніх Українських Землях. Повстанчий рух на ЗУЗ виступив з меншою силою, бо ці землі не були як слід підготовані. Положення українського народу на ЗУЗ було далеко гірше, як на сході. Східні землі, переходячи під владу Польщі, мали вже свою власну силу – козацтво, що теж створилося і стояло на сторожі інтересів народу. Ляхи ніколи не чулись тут безпечними, а на західних землях господарили, як у себе вдома. Через цей брак збройної сили на ЗУЗ був який-будь спротив майже неможливий. Аж з хвилиною, коли лави козацьких полків сунули на захід, женучи попереду в паніці розбитого ворога, західні українські землі спалахнули повстанням. Немов із під землі виростали озброєні відділи, що на власну руку робили криваві розправи з наїздником, тим чином улешуючи марш козацької армії на захід.

Коли Хмельницький побив 2-гу польську армію під Корсунем, повів сильну пропаганду на західних українських землях, висилаючи туди своїх пропагандистів, що взивали народ до збройного повстання. Пропагуванню цих революційних гасел і в організуванні цих збройних відділів найбільше причинилося українське духовенство і дрібна українська шляхта. Хвиля української революції покотилася зі сходу на захід, аж за Сян. За Сяном мала вже вона слабі прояви. Боротьба ця була жорстока. Щоб мати уявлення про цю безкомпромісову і люту боротьбу, наведу в цілості один виїмок з книжки Вячеслава Будзиновського, за д[окто]-р[ом] Томашівським “Хмельниччина в Галичині”. Там читаємо: “... Головна акція бунтівників північної сторони Галичини зайшла в околиці Нароля, Бел[з]ця і Липська, переважно залюдненими поляками. На Липсько ходили села: Жировці*, Любичі, Верхрата, Тенетиська, Брусно, Крупець. Всіх бунтівників було тут до 2000. Вони ще перед приходом козаків, бо 2 жовтня, вдарили на Липське. Побіч мешканців зібралось там було також немало інших втікачів від козаків. Вони хотіли боронитися, але бунтівники відступили трохи від міста, обступили його довкола, так що хто хотів втекти, попадав у їх руки, тратив життя і майно. Так обля-

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Журавці

гали вони місто, доки не наблизились козаки. Коли ті прийшли, злучився один відділ із селянською громадою, разом перейшли рів і вал і справили різню, не розбираючи нікого та на останку ціле місто підпалили. Тут згоріло самих осад 230, винниць 50, знищено понад 1000 людей. Значить ціле місто вирізали. Імена забитих самі польські, тож зрозуміла жорстокість бунтівників. Та сама громада спалила село Липе, заселено самими поляками і вирізала значну їх часть. Тут був замок, його взяли і вирізали, кого тут лише знайшли. Звідти пішли на Белзец, спалили двір, навіть 10 селянських хат. Всі вони належали до мазурських переселенців. Серед селян, що ходили на Липсько стрічаємо [...] з Брусна, Тенетиськ і Верхрати”.

На підставі цього можемо собі уявити, як велика була народня кривда, коли відплата була така люта.

Майже на цих самих теренах, де колись героїчні предки били ляхів, відділи УПА громили вже і даліше громлять польські озброєні шовіністичні банди, що нищить українське населення. УПА робить ще й другу важнішу задачу. Вирівнявши хвиливу помилку Богдана Хмельницького, відплачується московській підлоті за Київ, за Руїну, Крути, Базар, голод і каторги.

Великого діла доконав ти, Богом даний, велику боротьбу, труди і вигоди пережив ти на шляху до волі, навіть у гробі не мав ти спокою. Вороги кляті над тлінними останками твоїми знущалися. Та тепер можеш не турбуватись, Великий Гетьмане, УПА даліше продовжатиме твоє велике державне діло, аж до побідного кінця. У твоїм Суботові здвигне тобі великий пам'ятник – пам'ятник Волі. Ні одна ворожа нога не залишиться на нашій землі. Ні одна огидна ворожа пика не посміє безчестити святі і дорогі нашому серцю місця.

СПЛЯЧІ ЛИЦАРІ

Довго легенда про сплячих лицарів була легендою, та кінець кінцем стала дійсністю, тисячі лицарів пробудились і подивились одним оком на світ божий. Побачили рух, працю і боротьбу. Чудно стало їм на цей вид – до цього не були й при звичаєні. Легенда говорила, що сплячі лицарі то грізні гаї, закуті від стін до голови в ясну зброю. Наші сплячі лицарі це були справжні сплячі, що очі слиною протирають. Не знаю хто їх збудив. Мабуть і на них вже черга прийшла. Встали, позіхнули широко та й спитали себе: “Що це з нами?! Невже ж це той світ, що ми покинули?! – Хто посмів нас будити і смачно було спати!”

Стояли збоку і не могли надивуватись справжнім лицарям, тим, що сплять 3-5 годин на добу. Тих не треба було трубами арихонськими будити. На наказ: “Рання зоря!” – мов опарені з постелі зривалися, тріпали [...], чистили чоботи і убрання, робили руханку, молились, з рушником ми[тися] бігли до холодної водиці і в радіощах великих хлюпались, мов малі діти. Після миття їли снідання з карпатським апетитом і приготовлялись до занять. Мов вовки сіроманці розстрільною йшли – мов бистрі тигри стрибки робили. Де найбільша небезпека, там наставляли свої буйні голови, одним бажанням, щоб розбити ворогів, щоб добути як найбільше зброї, щоб славу Повстанчої Армії ворогам на наругу не дати. А вже найбільше [по]водження мали вони в тих чарівниць – краль, що серця в полон побирають, не вертають. І не диво, бо цей красний пол любить усе, що велике, геройське, еґзотичне. Таким в їхній уяві були вони – лицарі, що сплять 3-5 годин на добу, а то й зовсім нераз очей не змикають.

Сплячих лицарів це не захоплювало. Вони все мріяли про той світ, що так давно покинули. Там все інакше – і люди інші, й звичаї не такі. Там з рідною мамою мав право висваритись, а тут в обороні своєї кривди навіть словечком не обізвися. І не так встав, і не так сів, і не так обернувся і все все не так як треба. Там ніхто не чував ні про командира, ні про накази, а тут стільки тих командирів, що рука тебе зболить честь їм віддавати. Там господарка на тебе чекає, Маруся очі видивляє. [...]ясниці перші оповіди мали бути. Був би чоловік оженився – був би [чу]вся щасливий. Всі жонаті люди щасливими чуються. Мав би чоловік жінку, [...]ину, а може й дитину. Тоді вас усі поважають, а мале за полу тебе смиче, татом тебе кличе. Гай – гай! – терпи козаچه отаманом будеш – каже наш командир, а ми не хочемо ні одного, ні друго[го], тільки відпустки до хати на рік.

Хочете побачити як виглядають сплячі лицарі? Ось гляньте: іде сплячий лицар, ледве ноги за собою волочить, очі в землю потопив, одним словом – спить.

Там знов сплячі лицарі по селах ходять “на віват” по небу стріляють, ангелів небесних стрілами полохають – не знають сплюхи, що ми фабрик амуніції не маємо.

Там знов сплячий лицар кріса між ноги всадив, щоб хто від нього не вкрав, перевернувся на зелену травицю і хропе, немов би хотів ніч на двоє перепилувати.

В іншому місці сплячий лицар саме на розвідку пішов і як баба на жорнах стала молоти та й у відділі алярму наробив, що ціла ворожа змоторизована панцерна дивізія іде.

Там знов сплячим лицарям цілий полк ворожої кіноти в іншій сплячій уяві появилсь. На віддаль двох кілометрів відкрили сплячий вогонь і чуть-чуть не вбили свого командира.

Не знаю, чи для тих сплюхів існує під сонцем яка рада.

Нещасні ці люди, що сплячку мають. Від нас є тільки одна просьба до Господа Бога: Дай їм Боже сон [...]ий або щоб скоро пробудились!

Амінь.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Нова посада...

Ой принесли вже нам навіть “Стрілецької Вісті”,
Що пан Розенберг не всидів на своєму місці...

Ця новина да Україні наче бомба трісла –

Що немає вже “Остлянд”-у, – не треба й міністра!

Зажуривсь вражий Гітлер: – “що ж то з ним зробити?”

Нема вже де Розенберґа міністром всадити.

По надумі встав і каже: “Знаєш, любий брате –

Бери мітлу і в “Райхстаг”-у будеш замітати”.

(Потуренко)

Чому жінки не служать у війську?

1) Бо не мають ніколи 21 років.

2) Бо нема старшини, якого вони слухали б.

3) Треба би щотижня справляти нові модні мундури.

4) Треба кожній що місяця змінити ординанса.

5) Треба би було військову службу скоротити до яких 9 місяців.

Стрілецькі приповідки

Хто під ким яму копав, той напевно від саперів.

Забув бик, як був рекрутом.

Як собі постелиш, то зараз кричать на алярм.

Чим хата богата, то вже перед нами зареквірували.

Де два б'ються, там третого евакуюють.

Мудрій голові вистане кусок відламку шрапнеля.

У бою

– Стрілець Сорока, стріляйте влучніше!

– Не можу друже чотовий, бо ворог дуже рухається.

Нема, нема!..

- Знаєш, з тебе дуже добрий друзяка.
- Дай спокій, маю тютюн тільки для себе.

Хотять згоди...

- Ти чув, що німці вже простягають руки до згоди?..
- Підожди трохи, простягнуть ще й ноги.

Недолугий*

Державна наукова архівна бібліотека.

№ 204 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 23

14 липня 1944 р.

Здобудеш Українську Державу,
або згинеш у боротьбі за неї

Воля народам!
Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ ОРГАН ВШВО ІІ

Рік І

14.7.1944

ч. 23

ПЕРЕДРУК ІЗ ЩОДЕННИХ ВІСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ

Спеціальне повідомлення УІС:

Від моменту нової більшовицької окупації східних і північних областей України – УПА знаходиться у безупинних боях з частинами Червоної Армії і загонами військ НКВД.

Поведений з початком квітня 1944 р. генеральний наступ військ НКВД проти частин УПА не вдався, в численних боях відділи УПА розгромили ворожі з'єднання і завдали більшовикам дошкульних втрат.

Ось низка успішних боїв УПА в північно-західних областях України:

* Надпис вгорі на останній сторінці.

1. 10 квітня 1944 війська НКВД зробили наступ на курінь УПА, що стояв між селами Жильни* і Берестовець на Костопільщині. В наступі брало участь понад 2000 енкаведистів. Кількаденний бій скінчився розгромом більшовиків, які залишили на полі бою 200 енкаведистських трупів.

2. Відділи УПА у Пустомитських лісах на Рівенщині розбили танкові відділи військ НКВД і здобули кілька танків в половині квітня 1944 р.

3. 25.4.44 біля с. Городець на Сарненщині курінь УПА в 9-годинному бої розгромив великий загін військ НКВД. Ворог залишив на полі бою 100 енкаведистських трупів, між якими знайдено капітана державної безпеки Рівенської області.

4. 26.4.44 біля с. Ленчин на Костопільщині зав'язався бій між курінем УПА і військами НКВД, що тривав 10 годин. Більшовики втратили понад 300 чоловік вбитими. Втрати куріня УПА: 7 убитих і 14 ранених. В руки куріня дісталася багато зброї.

5. 27.4.44 в ленчинському лісі на Костопільщині курінь УПА розгромив загін військ НКВД. Ворог залишив на полі бою 300 енкаведистських трупів і мав 150 ранених. Втрати куріня: 40 козаків.

Важкі бої з військами НКВД у північно-західних землях України продовжуються з незменшеною силою. Відділи УПА завдають ворогові дошкульних втрат у людях і матеріалі.

На СУЗ також посилюється бойова діяльність УПА проти московсько-більшовицьких імперіялістів. Мимо більшовицького терору, населення східних областей України піддержує УПА і включається в її ряди.

На своєму боевому шляху проти московсько-більшовицьких імперіялістів приходиться УПА поборювати і дуже важкі труднощі. До них слід причислити: 1. Брак відповідних умовин до лікування ранених, а при цьому недостача медикаментів; 2. Важке харчове положення, головно в східних областях, де більшовицька адміністрація свідомо руйнує запілля під господарським оглядом.

Мимо всіх труднощів боротьби слід ствердити, що бойовий і моральний стан на ПЗУЗ і СУЗ є знаменитий.

Факт видержки УПА і розгорнення нею широкої бойової діяльності під більшовицькою займанщиною в оцей найважчий для України момент, коли більшовики, використовуючи фронтову передишку, запрягли до боротьби з українським народом не тільки НКВД, але і Червону Армію; дає певну підставу твердити, що УПА успішно пройшла свій перший стан закріплення в умовах більшовицької дійсності.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Жильжи

Новий наступ більшовиків і зосередження їх сил на фронтах створює для УПА далеко кращі можливості у бойовій діяльності, ніж досі. Озброєна переможною політичною зброєю: великою ідеєю свободи народам і людині, ідеєю боротьби за УССД і самостійні держави поневолених народів сходу Європи і Азії; УПА ростиме в силу з дня на день в міру того, як московсько-більшовицькі імперіялісти виснажуватимуть свої сили в протинародній імперіялістичній різні. Для України УПА це єдиний об'єднуючий центр всіх революційно бойових сил українського народу. Це зародок майбутньої Армії Української Самостійної Соборної Держави. Тому конкуруючі в боротьбі за Україну московські і більшовицькі імперіялізми докладають усіх зусиль, щоб знищити УПА всіма засобами: провокаціями, хитрощами, а вкінці збройною силою своїх дивізій. Але життя показує, що УПА є незнищима, так як не може бути знищена воля українського народу до власної державності.

Український народ знає, що УПА: це шлях до волі і самостійності і з цього правильного шляху вона не зійде навіть під найсильнішим натиском ворогів.

ФРОНТОВІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Московське радіо подає:

11.7.44. Советські війська на Карельському півострові посунулись кілька кілометрів вперед. Біля Вильна здобуто около 200 нас[елених] пунктів. Сов. війська окружили Вильно, за яке ведуться завзяті бої. Нім. залога Вильна дістала приказ боронити міста до останнього набоя. Цього ж дня взя[ли] в полон 3500 жовнірів та двох нім генералів: Мюллера і Клямна*. Сов. війська перейшли ріку Щару та заняли місто Слонім. На цьому вітинку попав у полон генерал-майор Шмідт. Того ж дня збито 29 нім. повзів і 64 літаки. Сов. летунство бомбило м. Бересть, де завважено великі пожежі. На франц[узькому] фронті аліантські війська посунулись кілька кілометрів вперед на півд. захід від Карентан. Нім. протиатаки на цьому відтинку відбито.

12.7.44. На Східному фронті на полудне від Ліди сов. війська перейшли ріку Німан. На схід від Мінська закінчено очищувальну акцію. В висліді цієї акції попав в полон нім. генерал Фелькеро. На Білорусі боль[ш.] партизани знищили 268 нім. жовнірів та 13 старшин, крім цього багато попало в полон.

13.7.44. У східно-північній частині Ладозького озера сов. війська заняли 3 острови. Біля Нових Сокольник сов. війська

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Кляммта

прорвали нім. оборонні лінії на ширині 150 км і посунулись 35 км вперед.

Німецьке радіо подає:

11.7.44. У Франції велика оборонна битва триває на всій довжині десантного причілка. Особливо завзяті бої проходять на схід від ріки Орн. В Італії бої проходять під знаком посилення дій.

На східному фронті большевики атакували сильно в околиці Вильна. Біля Полоцька вдалось большевикам посунутися вперед. В районі Ковля большевики атакували переважаючими силами. На цілому фронті бої проходять з обопільними кривавими втратами.

12.7.44. Бої в Нормандії проходять на захід від Каєн. В Італії бої проходять з непослабнотою завзятістю. На захід від Чіта-Кастелло нім. атака п[р]инесла тереновий успіх.

На східному фронті запеклі сов. атаки заломились в районі Ковля під вогнем усіх родів зброї. Сов. війська сильно атакують між Прип'яттю і Двиною.

13.7.44 у Франції атаки на схід від Сен-Ло відбито при допомозі артилерії, дій парашутистів і піхоти. Ворог поніс втрати. 13.7.44 над десантним причілком збито 27 ворожих літаків.

В Італії бої проходять на Лігурійським побережжі.

На східному фронті завважено посилену діяльність ворога. Західну частину Вильна боронить нім. залога міста перед сильнішим противником. Обабіч Двинська ведуться запеклі бої.

Англо-американська авіація продовжувала бомблення Мюнхену, збито 31 ворожих машин.

Лондонське радіо подає:

11.7.44. Сов. війська в вуличних боях ломлять опір нім. залоги міста Вильна. По занятті Ліди сов. війська посуваються в напрямку Східних Прус, ліквідуючи по дорозі нім. точки опору. На середньому відтинку схід[ного] фронту сов. війська посуваються в напрямі Пинська, не зважаючи на нім. опір.

У Франції натиск аліантів помітно зріс. Вся вага боя лежить на схід від ріки Орн.

12.7.44. У Вильні точаться ще запеклі вуличні бої. На півночі сов. війська посуваються в напрямі Ковна.

В Нормандії відбито всі запеклі атаки німців. На захід від Орн аль[янтські] війська посунулись вперед.

В Італії аль[янтські] війська заняли Кастіночелло і посуваються в напрямі Ліворно–Нанкон.

13.7.44. У Франції аль[янтські] війська окружили з трьох сторін місто Сен-Льо. Від цього міста аж до західного побережжя

німці приготуються до відвороту – під час, коли аль[янтські], війська думають перейти ріку Орн.

На італійському фронті аль[янтські] війська обстрілюють з Анкону.

На північному відтинку східн[ого] фронту сов. війська по заняттю міста Нові Сокольники – прямують на Лотву. Аль[янтське] летунство бомбило Мюнхен.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Рузвельт заявив, що готов кандидувати четвертий раз на президента США. Французький Комітет Національного Визволення на чолі з де-Голем є признаний аліянтами як одинокий, що має право урядувати в звільнених теренах Франції від ворога.

НАКАЗ

Вільнодумної Начальної Команди Вільнодумних Збройних Сил

Звертаємося до всіх Вільнодумних Команд Збройних Сил виконувати точно наші накази, в противному разі будемо змушені строго за це карати.

§ 1) Касується “ранну зорю” і спання продовжується до 10-ої год. дня.

§ 2) Касується миття холодною водою, бо це неприємно впливає на голе тіло.

§ 3) Касується всілякі руханки, бо при такій руханці виснажується людська енергія, прискішується биття серця, безпотрібно використовується працю м’язів і в деяких випадках можна дістати запалення волосся.

§ 4) Касується всякі полеві заняття, дозволяється тільки марші (недовгі і без наплечників) і співи. Тут пригадуємо найлегшу маршеву пісню: “Ой мамунцю, що я чула, кукуріку куд-ку-дак”.

§ 5) Під карою смерти забороняється командирам вживати команди “долів” і всіляких інших фасунків.

§ 6) Касується всілякі збірки, крім тих, що відносяться до їдла і всіляких інших фасунків.

§ 7) Касується всілякі карні муштри. Найбільшою карою може бути тільки цілковите звільнення зі служби.

§ 8) У бою наказується строго придержуватись нової течії “Деризму”. “Деризм” походить від слова дерти, тікати. Це вій-

ськово запільна течія, яка зродилася на прикінці 1943 та на початку 1944 року. Має вона багато симпатиків, що пронялись нею аж до фанатизму. Фанатичний “деризм” проявляється бігізмом, сухізмом в устах, романтизмом у думках, опортунізмом в ногах, мокрізмом в штанах, матюкізмом командного складу і трагізмом воєнних дій. У кінцевій своїй фазі “деризм” переходить у “мишизм”.

(Подав шеф антидеристичного правління)

/-/ Г. К.

§ 9) Касується віддавання почеси з уваги на добро стрільців. Мотивується тим, що командирів є надто багато – права рука є все в сильному напруженню, а часом перемучується до болю.

§ 10) Наказується при обідах і вечерях вживати національних страв як вареники зо сиром і зо смитаною і борщів. Наказується всіх кухарів, за виїмком Шпака, вислати на 5-місячний гастрономічний курс в Карпатах.

§ 11) Забороняється чистити зброю, бо через чищення зброя з дня на день зчищується.

§ 12) Дозволяється різні розривки, як приміром spacerи з дівчатами, рівночасно маючи на оці добро армії – її доповнення, що проявляється в резерві.

§ 13) Цілковито касується “Вечірню зорю”.

§ 14) Командира Сороку номінується командиром “Тяжкої Кавалерії”.

§ 15) Стрільця Недобитого скидається з функції стрільця і переноситься до коней.

Адютант
/Лінівий/

Головний командир ГКВЗС
/Позіхайло/

–”–

Курація

Зажурився кум Гаврило – заслабла кобила,

Привів її до крениці, щоб води напилась.

А вона тобі не хоче ані каплі пити.

Кум Гаврило зажурився, що йому робити?

А з за плота кум Кирило – “Знаєш що зробити?!

Ти зроби її ляддвіртом, зараз буде пити!”

(Жаба)

–”–

Стрілецькі приповідки

Чоловік стріляє та в набійниці заглядає.

Чим далі в ліс, тим більше комарів.

Гора з горою не сходиться, а стрілець з бунчужним мусить.
Гість у дім, а у хаті вже усе поховано.
Рада б душа до раю, та командир відпустки не хоче дати.

—”—

Він теж має...

- Як я бачу, то ти вже і фінку маєш.
- А твоя де?
- Мою ще большевик носить.

—”—

Лист із фронту

...Не маєте поняття, в якій живемо небезпеці. Не один із нас
кладеться вечером спати живий, а рано встає мертвий.

—”—

Вояк на фронті – це людина, якій невідомо, що може стрілити
до голови.

Державна наукова архівна бібліотека.

№ 205 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 25

4 вересня 1944 р.

Смерть гітлерівсько-сталінським загарбникам!
Воля народам і людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ
Рік I, ч. 25, 4.9.1944

В. Жучків

СВЯТО БОРОТЬБИ – СВЯТО ЗБРОЇ
31.8.1919–31.8.1944

Боротьба – закон життя. У боротьбі родилася й росла українська нація. В запеклій боротьбі з ворогами хоробрі наші предки вже в сумерках історії зброєю значили межі України – одної з найкращих і найбагатших країн світу. Зброєю й впертою боротьбою довгі віки боронили славні русичі рідну землю від постійних ворожих набігів. І тільки завдяки зброї й невгомному змагові український народ перетривав усі лихоліття, двигався з кожного

упадку й невпинно йшов героїчним шляхом своєї історії до світлого величного завтра, просікаючи собі вільну дорогу мечем і вогнем.

Великі наші предки вміли цінити зброю та знали її непереможну силу. Уже при народженні сина батько клав йому в головах меч: “Що здобудеш тим мечем, буде твоє” – казав. Греки, бажаючи з’єднати собі ласку князя Святослава, післали йому дорогоцінні дари. Святослав вибрав тільки добре гартований меч. Це сильно затривожило греків, бо пізнали з того, що Святослав великий та войовничий володар. Римський папа, щоби приєднати галицького князя Романа Великого для своїх задумів, обіцяв йому прислати королівську корону й меч святого Петра. Але гордий Роман виняв свій меч, вславлений походами та перемогами, й спитав царських послів: “Чи такий меч має папа? Доки маю свій меч, не хочу купувати володінь іншою ціною, як тільки війною, бо так наші вітці й діди розмножували руську землю”. “Нехай вічна буде слава же през шаблі маєм права” – говорив гетьман Мазепа, снуючи великі задуми відвоювання України від московської неволі. Народ у своїх піснях співає про зброю: “Подай мені зброю, подай мені коня”, “Гей нум хлопці до зброї на герць погуляти” і т. п. Тож і не диво, що “кінцем копія годовані” холодні русичі гидували безділлям і рвалися в походи, щоби “шоломом іспити Дону” й “кінець поля половецького зломити копіє своє”. Ця непоборна жага боротьби водила наших князів і полководців в чужі краї, щоби на брамах чужих столиць прибити свої побідні щити. Ця сама жага водила запоріжців по бурхливих хвилях Чорного Моря, щоби “у Скутарі на пожарі люльки закурили”.

Дух боротьби зродив Завойовників, Хмельницьких, Петлюрів, Коновальців і Бандерів. Дух боротьби зродив чин Крутів і Базару. Культ зброї і дух боротьби дарували українському народові незнищильну силу устоятися на грані двох світів, мимо незлічимої ударів диких орд Азії, Москви та Польщі. Україна встоялася на своїм місці, як потужна гранітна гребля. Її не в силі змогти ніякі навали. Український народ не випустив зі своїх рук ні клаптика своєї землі та ще придбав її.

Коли ж по довгих літах неволі розбудив Україну брязкіт зброї першої світової імперіялістичної війни, коли знеможені імперіялізми Москви й Австрії почали тріщати, Україна перша вихопила зброю з рук гнобителів і пішло в бій за свої права й волю. В огні боротьби обновився український народ у власній самостійній державі – Українській Народній Республіці. Та не спали й віковічні вороги України. Москва, яка зуміла прикрити свій давний імпе-

ріалізм червоною плахтою та блахматом облудних фраз і кличів, кинула свої орди на підбій України. Вдарила на Україну і Польща. Молода Українська Держава зразу була приневолена вести нерівну боротьбу проти двох наїздників. Коли ж армія Західної України не змогла далі встоятися проти польського ворога підсиленого Антантою, вона кинула клич: “Через Київ на Львів!” З тим кличем і глибокою вірою в перемогу переступила УГА річку Збруч 16.7.1919, щоби получитися з армією УНР у спільній братній боротьбі проти всіх окупантів.

І так почався бравурний наступ об’єднаних українських армій проти більшовицьких наїздників, які допирали до берегів Дністра. Не встояли більшовицькі орди. В паніці, без стриму залишали українські землі. І вже 31 серпня 1919 р. переможні армії вступили в брами своєї столиці, в Золотоверхий Київ. Піснею слави й перемоги лунали Софійські дзвони так, як лунали тому близько 300 літ переможному Хмельницькому.

Нам не важно, як далі покотилися дії. День 31 серпня став символом вічної правди, що тільки зброя в дужих руках лицарів героїчного серця, тільки неуступчива та вперта боротьба дають перемогу й славу. І якраз тому цей торжествує український народ, як своє свято збройної боротьби й перемоги та готується в недовзі його гідно повторити й закріпити.

Бо що ж з того, що Москва та Польща перемогли Україну в 1918–1920 і поділилися нашими землями? Вбити духа боротьби українського народу не змогли. Український народ з героїчним завзяттям і витривалістю через два десятиліття продовжав запеклу боротьбу проти займанців. Не помогли окупантам їхні тюрми, концлагери, суди й розстріли. Не допомогло також те, що червоній Москві вдалося підступно знищити двох великих речників української революції і збройної боротьби з окупантами С. Петлюру, Є. Коновальця. Не захитали і не послабили волі, віри й сили українського народу навіть усі страхіття сучасної імперіялістичної світової війни. Український народ мав силу та відвагу виповісти нещадний бій усім займанцям України. Не маючи ще своєї держави, вже спромігся на те, щоби створити й узброїти свою збройну силу Українську Повстанчу Армію. УПА в безчисленних боях з окупантами й ворогами України – німцями, поляками та більшовиками – вже вкрилася блискучими перемогами й славою.

Імперіялістична війна добігає до свого жалюгідного кінця. Своєю впертою боротьбою довели поневолені народи німецький реакційний імперіялізм до повного краху та значно надщербили сили імперіялізму більшовицької Москви. В слід за гітлерівським

котиться сталінський імперіялізм по похилій площі до своєї повної катастрофи.

У нерозривному союзі з Україною виходять на арену боротьби поневолені народи СРСР, щоби до решти розбити давлячі окупи, а на його руїнах побудувати новий справедливий лад вільних народів у вільних, самостійних, національних державах. Це не важно, що сьогодні Сталін ще кидає мільйони червоноармійців кривавитися по загарбаних країнах Європи за свої ненаситні цілі. Завтра ці самі червоноармійці стануть воїнами своїх національних армій і з кличем “Воля народом і людині” обернуть свою зброю проти Сталіна та його імперіялістичної кліки злочинців. Революція поневолених народів розгорюється все дужче. Україна, як один із найбільших поневолених народів СРСР, охоплена одним сильним політичним проводом, узброєна єдиною ідеєю й політичною програмою надає цій революційній боротьбі напрям і розмах. УПА перша вдарила по сталінським імперіялізмі й сьогодні веде одверту боротьбу з катами НКВД та їхніми прихвостнями. І вже недалекий час, коли ця боротьба перетвориться в усенародний зрив, який вогнем революції змете з української землі всіх імперіялістичних гадів, а кордони України забезпечить залізний вал української зброї. Зближається той великий день, коли залізні війська УПА по всіх важких трудах боротьби тріумфально ввійдуть у золоті брами своєї столиці Києва з грімкою славою та героїською перемогою. Тоді знову залунають Софійські дзвони так, як лунали колись Хмельницькому, як лунали недавно Петлюрі й Тарнавському.

А дух героїчних наших предків, Князів і Гетьманів, Крутів і Базару, Петлюри й Коновальця і всіх тих наших друзів, що сьогодні кладуть життя за Велику Ідею – благословити буде діло нашої зброї, боротьби й перемоги.

Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї!

—”—

З вогнем скорострілів, під розрив гранат
На згарищах рідної хати,
Росте й могутніє наш дух бойовий,
і воля побіду витати.

Греми наша зброе! Лунай наша пісне!
По рідній, широкій землі
Ставай ввесь народе до смертного бою,
Щоб скоро звільнилися ми!

ЧЕРЕЗ ФРОНТ НІМЕЦЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ІМПЕРІАЛІСТИЧНОЇ ВІЙНИ ДО ДАЛЬШОЇ БОРОТЬБИ ЗА УССД

Події, які розвинулись із великою швидкістю, не застали наших відділів і ми мали час приготуватись до переходу фронту. Через усунення ненадто кончного обтяження збільшено рухомість і легкість відділів. Зміцнено чуйність. Поширено простір діяння нашої розвідки. Постійно слухаємо відомостей із далекого світу про положення на фронтах.

Щораз ближче й ближче гук гармат. Літаки раз-у-раз повторюють налети. Чути скорострільний вогонь. Глухо розриваються стрільна гранатометів. Горять українські села. Народ ховається зі своїм життям і майном у лісі й яри, поближче нас, під нашу опіку.

Винищують себе взаємно наші вороги та промощують собі дорогу до загибелі.

Обережно, маневруючи, щоби не вийти в вогневий удар із ворогами та не стягнути на себе поважних сил ворога, просуваємось вперед. Треба, щоправда, багато перетерпіти голоду, невигод та змучення. Забезпеченими маршами ми в скорому часі перебиваємось через німецьку фронтову полосу, так що навіть не припускали, що роззброюємо останні відділи окупанта, який вже конає. І далі, без втрат та незаметно, вийшли ми із більшовицької фронтової полоси й перед нами знов широкі простори.

Перед нами дальша боротьба й праця. Сталінські злочинці починають діяти. Знищують над народом. Мордують невинних, чесних людей. Насилують жінок, граблять і руйнують. Але ми не дамо закріпитися дикому наїзникові. Не дамо в наругу нашої Вітчизни. Нас не залякає терор ворога. Ще сильнішим ударом відповімо на ворожі провокації. Не знищити ворогові нашого народу, не знищити УПА! Кожне українське село, кожна українська хата, кожен поріг – будуть заборонами проти злочинного ворога. Ждатимемо на нього і в лісі і в степу, в корчах, на стежках і дорогах і вгостимо його так щиро, що спішно тікатиме з нашої землі, щоби й сліду по ньому не осталось.

ІЗ ВЛАСНИХ БОЇВ

До часу і під час переходу фронту наші відділи УПА в боях розбили й роззброїли багато німецьких військових груп. При тому добуто багато легкої й важкої зброї, виряду та іншого майна і завдано ворогові втрат вбитими й раненими. Власні втрати малі.

Тільки в бою біля Ликошина (Холмщина) 18.7.44 відділ УПА в силі куреня розбив полк СС-ів. Здобуто чотири танки, які використано в бою з німецькими танковими з'єднаннями. В бою брали участь німецькі літаки. У висліді спалено кільканадцять танків і автомашин. Добуто багато зброї. Втрати ворога около сто вбитих і вісімдесять ранених. Втрати власні 5 вбитих, 12 ранених.

Від часу окуповування терену більшовиками відділи УПА та все українське населення стоять у завзятих боях зі сталінсько-НКВД-івськими бандами. Найвищого напруження досягли до того часу бої в днях між 23 і 31.8.44. Війська НКВД, провів[ши] попередньо розвідку, намагалися провести нищильну акцію проти відділів УПА великими силами, при участі танків, артилерії й літаків. Крім пограничних військ і каральних відділів НКВД, в акції брали участь війська із запасних частин ЧА. У каральних відділах стверджено присутність осіб польської народности, які вирізнялися своїм звірячим відношенням до українського населення.

Ворог раніше обсадив важніші ріки, населені пункти та шляхи. Проведено акції на села й ліси. Піхотні частини при співдії танків, кінноти і літаків після артелерійської підготовки, прошкували ліси вздовж лісних доріг і просік. На догідних становищах ворог поробив засідки.

Проте тільки в деяких місцях удалося ворогові розпорозити самооборонні відділи населення. Частинно спалено й пограбовано кількадесять сіл, при чому вбито багато осіб із мирного населення.

У сутичках і боях з відділами УПА, ворог мимо переважаючих сил був відпертий, або розбитий із великими втратами в людях і матеріалі. Здобуто один танк, знищено 2 танки й один літак. Здобуто важку зброю, багато скорострілів, крісів, машинових пістолетів і боєприпасів.

Від початку більшовицької окупації знищено до 1000 НКВД-истів та сталінських грабіжників. Втрати власні вбитими й раненими до 100 осіб, не вчисляючи втрат населення.

Полонених червоноармійців звільнено й вможливлено їм поворот, згідно з бажанням, до їхніх частин, або в ронинні місцевості, або теж притято до відділів УПА.

Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ

17.7.44 в сутичці з німцями канд[идат] підстарш[инської] школи Левко – Мороз Ярослав.

18.7.44 в бою з німецькими займанцями під Ликошином сот. виховник Івасик – Білоган Роман.

19.7.44 в сутичці з німецькими займанцями чот. Климчук – Яцун Михайло.

7.8.44 в сутичці з сталінськими терористами заст. чот. Сокіл – Солтис Іван.

Виховник відділу УПА Івасик, нар. 1925 р. у Львівщині. Після закінчення середньої школи всі свої здібності та молодечий запал віддав праці й боротьбі за визволення України. Згинув на передовому місці в бою під Ликошином (Холмщина), чим засвідчив свою вірність ідеям, які поширював серед вояцтва, та закріпив за собою славу воїна – героя. Смерть його дорогою оплатили гітлерівські загарбники в тому ж таки бою. Із думкою про свого хороброго друга – виховника відділ розгромив переважаючі сили гітлерівського ворога та продовжає боротьбу із сталінським окупантом.

Чот. Климчук – родом із Кам'янки Пиратин, бойовик із часів першої більшовицької окупації. Згинув при переїзді шосейної дороги Львів-Рава, успішно протиатакуючи засідку німецьких злочинців.

Кан[дидат] підст[аршинської] шк[оли] Левко – родом із Варяжа, виконуючи окреме доручення, наткнувся на розположення німців, які грабили с. Дениска. Сміло вдарив на ворога і вбив гавпмана, кількох ранив. Згинув від куль гітлерівських посіпаків хоробро, як годиться воїнові УПА.

Заст. чот. Сокіл – родом із с. Кам'янка, визначився в переслідуванні терористів НКВД, наступаючи безстрашно на ворога.

Щасливий той, хто згинув за отчизну!

ЗАКЛИК

Редакція “Стр[ілецьких] Вістей” взиває всіх, кому боротьба українського народу лежить на серці, збирати й надсилати матеріяли про героїчну боротьбу нашого покоління проти насильств сталінсько-більшовицьких наїздників.

Хай кривди, заподіяні злочинним займанцем українському населенню, будуть відомі якнайширшому загалові.

Подавайте точні описи подій, списки тих, що впали в боротьбі, тих, що закатовані, арештовані й насилувані сталінськими сатрапами. Списуйте зізнання очевидців, робіть знімки.

Описуйте нашу боротьбу за визволення українського народу, для науки майбутнім поколінням, а сучасному на славу!

Пам'ятайте, що ніяка кривда не може бути ворогові дарована!

ЗВІДОМЛЕННЯ ІЗ ФРОНТІВ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

По стабілізації на середньому відтинку східного фронту сов. війська прорвали 20.8.44 німецько-румунські оборонні лінії на південному відтинку та по трьох днях сильних боїв заняли міста Ясси, Тираспіль, а далі Бендери й Кишинів. Унаслідок румунської капітуляції дня 23.8.44 сов. війська змогли здобути Плоешті й Букарешт, опертись на південному лукові Карпат і просуватися в напрямі Югославії. На середньому відтинку східного фронту останньо сов. війська здобули Дембіцу (осередок летунського промислу), а на пів[нічний] схід від Варшави Малкію, Острів Мазовецький і Ломжу. Німці поповнили свої частини новими силами й пробують відкинути противника назад, покищо без успіху.

На північному відтинку східного фронту сов. війська й далі просуваються в напрямі Балтики та Східної Пруссії.

В Італії війська альянтів закінчують очищення північних теренів від німців.

У північній Франції альянтські війська по зайнятті Парижа скорим маршем перейшли 2.9.44 бельгійську границю. Зайняли Дієп і оточують Кале, де містяться бази літаючих бомб. У південній Франції альянти заняли Марсилью, Тульон, Тулузу. 2.9.44 заняли місто В'єн, що лежить блиско Ліону. Район Ліону є зайнятий Французькою Краєвою Армією. Німецьке військо, як подає лондонське радіо, панічно втікає в напрямі німецьких границь.

ПОЛІТИЧНІ ВІСТКИ

Лондон

Між югославянським королівським урядом а Комітетом Національного Визволення марш[ала] Тіта прийшло до повного порозуміння.

20.8.44 між болгарським урядом а альянтами ведуться переговори в справі заключення миру.

24.8.44 румунський король Михаїл прийняв пропозицію завершення зброї з совітами й альянтами, які загарантували Румунії незалежність. В зв'язку з цим скасовано концентраційні табори й оголошено амнестію для політв'язнів. В Румунії утворено новий уряд Національного З'єднання.

30.8.44 американський і англійський уряд оголосили, що Польська Краєва Армія є частиною союзницької армії й треба її трактувати згідно з міжнародним воєнним правом.

30.8.44 в Мадярщині повстав новий уряд на чолі з прем'єром Лякоташ.

2.9.44 в Москві ведуться переговори між ССРСР а Румунією в справі завішення зброї.

2.9.44 совітський уряд звільнив всіх румунів, що попали в полон під Сталінградом.

3.9.44 на чоло нового болгарського уряду станув прем'єр Константин Муравев, представник селянської партії.

Берлін:

23.8.44 з Женеві повідомляють про те, [що] один з визначних сов. політиків висловився про ще один злочинний план Москви в цілі цілковитого знищення й поневолення України. Згідно з цим планом Москва задумує по війні виселити українців з рідних земель на Сибір чи в далеку Азію, а це місце заселити чужоземним елементом.

29.8.44 задля безпеки й спокою німецькі війська ввійшли в Словаччину.

3.9.44 вчора відбулося засідання нового мадярського уряду в справі дальшого ведення війни.

Москва:

3.9.44 в Югославії відбулася конференція, на якій були присутні крім югославянського уряду маршала Тіта, теж представники Америки, Англії і ССРСР.

ІЗ ПОЛЬСЬКОГО ЖИТТЯ

У Варшаві діє радіовисильна АК “Блискавіца”.

21.8.44 польсько-більшовицька радіостанція Люблин подала відставу предсідника ПКП (Польскей Колієї Панствовеї) на окр[угу] Люблин до польських залізнодорожників на теренах, занятих німцями. У відозві сказано таке: “Не вірте німецькій пропаганді, що на звільнених польських теренах діє НКВД. Є тільки польська міліція, з біло-червоними опасками”.

Газета “Жечпосполіта”, яка виходить в м. Холм і, зокрема, газети, які виходять в Люблині, закликають боротися зі шептаною пропагандою та провокаційними чутками, які щораз більше поширюються серед польського населення.

Як повідомляє радіовисильня Москва, дня 2.9.44 в Люблині опубліковано заяву польського “Корпусу Охорони” про вихід його і підлеглих йому організацій із Армії Крайової і підпорядкування ген. Ролі-Жемерському та польському Комітетові Національного Визволення. Рівночасно осуджено акцію уряду Міколайчика й АК, зокрема за викликання повстання в Варшаві. Ген. Роля-Жмерський заявив кореспондентові ТАРС, що таким

чином у його користування переходить кілька тисяч польських офіцерів.

НА МАРГІНЕСІ ФРОНТОВО-ПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕМІН

Блискавичним ударом удалося більшовикам протягом дуже короткого часу відкинути німців із лінії Буга на лінію Сян – Висла, перейти Вислу та оперитися на границях Східної Пруссії, а тим загрозити оточенням німецьким військам у Прибалтиці. Удатним проривом, використовуючи ускладнення відносин у Румунії, більшовики корінно змінили положення на південному відтинку східно[го фронту на свою ко]ристь.

Майже всі українські землі найшлися знову під московсько-більшовицькою займанщиною. Остаточо вияснилось, що більшовики не обмежаться тільки до відвоювання теренів ними раніше зайнятих, але, під маскою дальшого переслідування німецьких військ, мають далекойдучі наміри в Європі.

Переможний похід більшовицької армії не треба розглядати як доказ більшовицької сили, але в першу чергу як вираз німецької слабости. Своім жорстоким поведенням на всім зайнятім обширі, подавленням і нехтуванням життєвих прав народів, гітлерівська Німеччина викликала відрух незадоволення, який найшов вираз у партизансько-повстанчих діях поневоленних народів. Безладдя в запіллі й недолугість німецьких політичних і військових чинників казали передбачати дальший розвиток подій. Та вирішний вплив на воєнні дії на східному фронті мали аліянтська допомога більшовикам у воєнному й господарчому матеріалі та інвазійний фронт.

Заломання оборони на східному фронті, як теж нещасні дії на інших фронтах – довели до кризи гітлерівського правління в Німеччині, з якої він покищо позірно вийшов ціло. І коли Німеччина може ще якийсь час видержати в боротьбі з її ворогами – то передбачуваний упадок влади Гітлера є певний. Це й доказує наші твердження про значення визвольних стремлень народів, про нестійкість і брак дійсної сили в імперіялістів Берліна й Москви.

Таким чином, Німеччина остаточно програє війну. Залишилася сама, опущена зневіреними в успіх союзниками і все ще може принести багато несподіванок, головно коли йдеться про війну з більшовиками й на те, щоб задати більшовикам поважних ударів, у неї ще досить сил.

Швидка окупація більшовиками теренів польських ставить на порядок дня розв'язку справи польської державности.

Лондонський еміграційний уряд Міколайчика робить усе, щоби не допустити до поневолення Польщі, а тільки хоче використати допомогу ЧА для здійснення своїх плянів. Можна однак припускати, що навіть застереження зі сторони Лондону не змінять рішень Москви. Невдачні переговори Міколайчика зі Сталіном доказують, що Сталін має свою власну розв'язку польської справ, яку буде здійснювати з усією рішучістю. Справа Польщі, як і окрема політика більшовиків у відношенні до Прибалтики, Середземного моря, Кавказзя, Близького Сходу й Балканів може бути зав'язком майбутнього аліантсько-більшовицького конфлікту. Союз аліантів із російськими більшовиками є, як і союз більшовицько-німецький з 1939 р., кон'юктуральним, не має реальних основ, побудований на обопільному фалші та може заломитись із хвилиною, коли перестане існувати причина його виникнення – гітлерівська Німеччина.

Боротьба за панування над Європою між Росією й Англією може прибира[ти] ще різні вигляди, але є ясным, що імперіалістична політика Москви заломиться, а побідить ідея свободи народів, ідея їхнього взаємного співжиття, – основаного на порозумінні, а не насильстві.

Більшовики, просуваючись вперед, мають пляни поневолення народів, прикриваючись облудливими гаслами визволення. Та це є початком недалекого розвалу СРСР, який не зможе обдурити й знищити народів і паде під їхніми визвольними ударами.

Коли йде про справи, зв'язані з поновною окупацією українських земель більшовиками, то треба замітити в першу чергу ліквідацію протинімецького, а частинно й протипольського фронту боротьби і звернення всіх сил проти одного головного ворога. Узгіднюючи прийоми боротьби та розгортаючи її з однаковою силою на всіх землях України, зможемо використати вповні наростання революційности всього українського народу. Поведення сталінських злочинців на занятих теренах тільки мобілізує й з'єднує український народ у боротьбі. Великий воєнний матеріал, добутий на німецьких загарбниках, є поважним вкладом у озброєння українського народу, в його самооборонних діях. Та звірські методи ворога вимагають надзвичайно великої моральної сили, стійкості й політичного вироблення.

У більшовиків наявне виснаження в війні, занепад фізичних і моральних сил. Політичні й військові промахи, заломання неохитної сталінської лінії компартії, а тим захитання поваги так зовні, як і в нутрі, узалежнення від чужої політики й капіталу кажуть уважати сьогоднішні успіхи більшовиків за найбільші, а в дальшому

вказують на розвал СРСР. Нагальна мобілізація на теренах свіжо зайнятих населення ворожого більшовизмові, вказують на брак людського матеріялу, якого не можна дістати в аліянтів.

Масова дезерція червоноармійців усіх національностей, а головню російської, показують існуюче незадоволення з відносин у ЧА, занепад духа, бажання закінчити війну якнайскоріше за всяку ціну, що доведе до заміни імперіялістичної війни війною проти сталінської сатрації на всьому СРСР.

Узалежнення СРСР від аліянтів має зокрема некорисне значення для більшовиків. Є загальне переконання в червоноармійців, що про потягнення військового й політичного характеру рішає Велика Британія й ЗДА. Аліянтські доставки більшовикам уже зробили своє, а не виключене, що допомога ця стане для СРСР троянським конем.

Ляк більшовицької адміністрації, НКВД і їх прихвостнів перед УПА й українським народом і звірські методи винищування українства є доказом, що більшовики не мають сил для боротьби іншим способом та доцінюють небезпеку, яка їм із цієї сторони загрожує. Хотячи визвольну боротьбу українського народу здержати й знищити, намагаються більшовики гальмувати колесо історії, яке їх начебто роздавить.

Включення в боротьбу свободолюбивих надбалтійських народів та інших народів Європи тільки приспішить розвал імперії, очоленої кривавими розбишаками. Вогню Української Національної Революції не згасять дії звироднілих, узброєних бандитів і палаців, кермованих кремлівською шайкою, так як і раніше всі спроби НКВД знищити український народ були зведені внівець.

ДОСТАВИ АЛІЯНТІВ ДЛЯ БІЛЬШОВИКІВ

До війни 22.6.41 т. зв. Радянський союз був дійсно незалежною державою. Чужий капітал не мав у більшовиків жадного впливу. Давні зобов'язання ще царської Росії в відношенні до різних держав були уневажнені. Більшовики розвинули небувало техніку, зокрема воєнний промисл і тодішня хвальба більшовиків про опанування світа не була без основ. Тому й не дивне, що народи були залякані в тому часі більшовицькою силою.

Та час, зокрема воєнний, робить своє. Більшовики, яких страшна сила показалаь велитом на глиняних ногах і страхополохом для поневоленних і обезброєних народів, були змушені користуватись допомогою ЗДА і Великої Британії. Більшовики критикували задовження царської Росії в попередній війні й дока-

зували, що Росія кривавилась тоді за інтереси Англії й Франції, що спричинилося через вплив чужого капіталу на російську господарку. Та це не зупинило кремлівських можновладців перед користуванням чужою допомогою – ради страху за свої життя і та панування. Потапаючий і бритви чіпається.

Дня 13.6.44 опубліковано в більшовицькій пресі дані про доставки ЗДА, Великою Британією й Канадою озброєння, стратегічного сирівцю, промислових матеріалів та інших продуктів для СРСР.

І так ЗДА вислали для РС за час від 1.10.41 до 30.4.44 – 8,5 мільон тон, то є на суму 5357 мільонів доларів. Вел[ика] Брит[анія] вислала за час від 22.6.41 по 30.4.44 1 мільон 150 тисяч тон, із того 319 тисяч тон озброєння вислано безплатно, як воєнну допомогу, 815 тис. тон на суму 83,7 міль. фунтів штерлінгів як кредит. Канада доставляла до 1.7.43 з рамені Вел[икої] Брит[анії], а від того дня самостійно. До 30.4.44 Канада вислала 450 тис. тон – на суму 187,6 мільона канад[ських] доларів. У дні 1.5.44 в дорозі до СРСР були сотні тисяч [тон], а від того часу доставки ще більше посилилися. Із доставленого озброєння, стратегічних сирівців, промислових матеріалів і продуктів подаємо тільки деякі дані.

До дня 30.4.44 доставили альянти для СРСР:

літаків – 12256 одиниць, танків – 9214 одиниць, автомашин, грузовиків, бронетранспортивів і інших середників воєнного транспорту – 219975 одиниць, набоїв – 13162 міль. штук, зенітних – 3780 од[иниць], гармат “ерлікон” – 1111 од[иниць], протитанкових гармат – 548 од[иниць], гарматних стр[і]лен – 40227 міль. шт., обуви 5,5 міль. пар, військового сукна 22,8 мільона ярдів. Крім того, багато одиниць морської фльоти, сотні тисяч тон пороху, сотні тис. тон вибухових матеріалів, багато польового телефонічного проводу, авіаційного палива, різних металів, промислових станків, енергосилового матеріалу, обстанову кількох заводів, багато рейків і паровозів та інших матеріалів і продуктів, до пшениці, муки й різного роду консерв включно.

Таким чином Сталін веде війну за чужі гроші й левину частину своїх успіхів завдячує альянтам. За оті стосотмільонові кредити Сталін платить кров’ю десятків мільонів бійців ЧА, трудом і горем поневолених народів. Та розкриється правдиве обличчя сталінських більшовиків перед масами обдурюваних і використовуваних людей. І тоді горе обманцям. Чужа допомога для СРСР стане гробом для сталінської кліки народних кровопійців.

ХОРОБРИЙ СКОРОСТРІЛЬЧИК КЛИМ

В одному відділі УПА вирізняється з-посеред кількох десятків скорострільчиків друг Клим. Він завжди, навіть у хвилинах найважчого бою, веселий і життєрадісний. Усе холоднокровний і зрівноважений. Свого важкого скоростріла вдержує у якнайбільшій чистоті та дбає про нього, як про найбільшу цінність. Клим вивчив добре складну будову зброї і в нього не може бути задержки, якої він не вмів би усунути.

А коли б ви бачили д. Клима в бою! Як він гарно займає вогневе становище та тільки й жде наказу про відкриття вогню. І жарить! Тоді никнуть сталінські гади, так як колись щезали гітлерівські заволоки.

Свого скоростріла носить сам і нерадо передає в руки іншим, навіть у часі найбільших маршів. Хлопці охоче допомагають д. Климові, радісно підносять набої, бо знають – Клим б'є без промаху й щадить кожну кулю. Люблять його друзі у хвилинах відпочинку за його бадьорість, а також в бою, коли допомагає бити ворога своїм влучним вогнем та зручно подавляє ворожі вогневі точки.

Хоча д. Клим залишив дома тільки стареньку маму, проте він не спішиться до рідної хати. Він знає, що мати не залишена без опіки, а основним завданням на теперішній час д. Клима поставив собі бити ворога, бити й бити, покиль його воюча й злочинна нога не буде прогнана з нашої землі.

Отакий д. Клим. І тому зверхники його не щадять йому похвал та ставлять іншим за приклад. “Коби мені всі були такі хоробрі як Клим” – бажає командир відділу, говорячи про особу д. Клима.

Ні на крок не поступимось із нашої рідної землі!

ІЗ МЕТОДІВ НКВД

У намаганні знищити український народ НКВД вживає методів, яких досі ніхто в світі не примінював. Одним із тих методів – це висилання узброєних банд для грабування, насилування й жажливого, звірського вбивання українського населення. Замітно, що згадані банди є часто без мундирів, які їх вирізняли б і не виказуються жодними документами. Тим робом сталінські акули перейшли гітлерівських посіпак у своїй підлоті.

Часто теж згадані банди переодягаються в мундури червоноармійців, чим викликають ненависть також до ЧА.

Оце наявно вказує, що НКВД не має відваги виступати одверто, а мусить маскуватись. І це доказує до якого стану докотилась сталінська тюрма народів і заповідає її скорий упадок.

Органами розвідки здобуто тайну інструкцію НКВД Львівської області, для районових начальників НКВД, п[і]д н[азвою] “Как ліквідувать бандеровскую свору”. За пляном НКВД, ліквідація бандерівців мала б поступати такими етапами: 1) заснування й узброєння сітки вислужників – активістів НКВД в терені, які одержали б точніші вказівки поборювання ОУН-УПА. 2) Шляхом скритих, жажливих убивств членів ОУН-УПА й українських партійців та їх родин, викликати небувалий стан т. зв. бандитизму, нервового а тим і морального виснаження української суспільности. 3) Доказувати, підкреслювати й поширювати вістки, що все це роблять бандерівці, які й є причиною всякого іншого лиха. 4) Після того будуть уведені в дію органи міліції та інші відділи НКВД, які мали б положити край непорядкам і знищити бандерівців.

От яким чином хоче НКВД закріпити свою бандитську владу! Хочє скаламутити воду, щоби в ній ловити рибу. Та інструкція злочинців НКВД залишиться тільки інструкцією. Бо в чин її перевести не вдасться. Не буде тих, які б ловились на вудку енкаведівського божевілля. Не виснажить українського народу енкаведівський бандит, а щобильше скріпить і загартує до боротьби. Ліквідувати бандерівців – це ліквідувати український народ, що є побожним бажанням Сталіна й його кліки від довгих років. Та це ніколи не здійсниться, як і досіль мимо найбільших зусиль ворогів України не здійснилося.

Гестапо й НКВД це банди злочинців,
тому й винищуймо їх безоглядно!

ЧЕРВОНА АРМІЯ

Поміщуємо голоси солдатів та офіцерів ЧА про відносини в ЧА й СССР.

П[е]реходячі червоноармійці в с. Н. Яворівського р-ну в розмовах висловлювали своє незадоволення з існуючого стану в СССР та стверджували, що: “Скоро немца звоюем, тогда у себя порядок заведьом”.

Українець, гвардієць високої ранги, з Харківщини, в розмові виказав сою повну національну свідомість та висловив бажання вступити до УПА.

Із Золочівщини доносять про голоси червоноармійців: “Воюємо, щоби розбити німців, а тоді знатимемо, проти кого обернути зброю”.

Ст. лейтенант ЧА, українець, розмовляючи з іншими червоноармійцями, обороняє чести УПА й заявляє, що УПА обороняла український народ вже у часі німецької окупації та має на меті високі цілі.

Українці – офіцери ЧА, які конвоювали полонених німецьких вояків, звільнили присутніх там українців, висловлюючись: “Шкода, щоби ви були розстріляні”.

Українці в ЧА, які вживають української мови, вважаються малокультурними. Їх часто зневажають називаючи “необразованими, некультурними хахлами”.

Один старший віком солдат ЧА з Житомирщини каже, що він воює, щоби розбити німців, а його двох синів в УПА, щоб знищити сталінських терористів.

Між офіцерами а рядовими вояками існує пропасть. Немає давнішої т. зв. рівності. Один майор, роз’їжджаючи по селах, коли де-небудь зупинявся й користувався українською гостинністю, казав фірманові стояти десь у кутику. Коли хазяїни просили дозволити дати рядовикові їсти разом, майор заявив: “Я відповідаю, за сотні людей, а він тільки за свої чоботи”. Той же майор на запит, як його величати, сказав: “Можете кликати пан”.

“Як Америка накаже, так і буде” – стверджує інший червоноармієць.

У розмовах між собою журяться бійці ЧА, скільки треба буде напрацюватись на випадок виграної – щоби виплатити довги й відсотки, які Сталін затагнув у аліантів.

Помічається багато червоноармійців – дезертирів. Тільки на одному шляху із заходу на схід протягом трьох днів нараховано кільканадцять дезертирів. Ідуть вони додому, бо не мають охоти воювати за Сталіна. Одна більша група засоблялась у підроблені документи й організовано пробивалася на схід.

У ЧА проявляється масовий героїзм в боротьбі з німцями, який ґрунтується на глибокій ненависті до гітлерівських заволок. Сталінові заохоти тут ні причому. Червоноармійці ненавидять і б’ють гітлерівців, але чи люблять вони премудрого “батька народів”, чи по душі їм відносини, які панують в СРСР, у це треба поважно сумніватись.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК

Любов “родіни”

До одного єврея – енкаведиста, який вирізнявся сталінським героїзмом у винищуванні безборонних людей у заплілі, підходить капітан ЧА – фронтовик, і питає:

- Товариш! Ти любиш советську родіну?
- Так, тов. капітан. Люблю.
- А чому ти не йдеш на фронт воювати?
- Чому я маю йти? Як мене вб'ють, то хто буде тоді родіну любити?

–”–

Завіщо воює

Питають дядька червоноармійця:

- За що ви воюєте?
- За те, проти чого мій дванадцятилітній син летючки носить і двадцять гранат захованих має – відказує він.

–”–

Зміна

У більшовиків нічого не змінили,
Лише така зміна зайшла:
Раніше здоровили “Здрастуй товариш”,
Тепер: “Бандерівців в вас нема?”

Подав вих[овник] Мак.

Гей нумо будемо сміятись! Хай плачуть наші вороги!

ВІД РЕДАКЦІЇ

Із технічних причин через деякий час “Стр[ілецькі] Вісті” не могли появитись. Приступаючи до дальшого видавання газети, запрошуємо й зобов’язуємо наших читачів та прихильників до співпраці. Просимо дописувати на теми, які видвигає життя й боротьба в нових умовах, свої завваги та побажання.

Газета це також матеріал для ворожої розвідки. Тому треба уважати, щоби не попала в ворожі руки.

На руїнах нашої країни, ми створимо краще життя!

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 27-31.¹

¹ Перші дві сторінки також зберігаються: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 149.

№ 206
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 26

4 жовтня 1944 р.

Воля народам і людині! Смерть сталінським загарбникам!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

4.10.1944.

Ч. 26. Рік I.

УНІВЕРСАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

У місяці червні 1944 р. створилася Українська Головна Визвольна Рада (УГВР), яка перебрала на себе обов'язок керувати революційно-визвольною боротьбою українського народу до моменту створення Уряду УССД. Створення УГВР – це подія небуденного значення, це дальший крок у напрямі об'єднання народу, це новий успіх у нашій визвольній боротьбі. Українські повстанці своєю збройною боротьбою переводять у чин рішення УГВР і на всіх землях України розгоряється полум'я визвольної боротьби об'єднаних самостійницьких сил українського народу. Нижче поміщуємо універсал УГВР до українського народу.

Український Народе!

Революційним зривом, зброєю твоїх найкращих синів, ти здвигнув в рр. 1917-18 на руїнах тогочасних імперіялізмів, що тебе віками поневолювали, Храм Волі – Українську Державу.

Грізні вітри розвівали Твої побідні прапори над усіма народами України, стогін Славути-Дніпра, рев чорноморських хвиль, шелест степової тирси і таємничий шум карпатських і поліських сіл зливались в одну симфонію з гомоном дзвонів Святософійського Собору, співали радісну пісню Перемоги, Волі, віковічні Твої вороги зруйнували цей Твій святий Храм, та Ти, Український Народе, зберіг його у своїй душі як священну ідею предків.

І на протязі двох десятиліть Ти не дав Її собі вирвати, Ти боронив Її своєю боротьбою. За ідею Волі Української Землі, за власну незалежну державу Ти приніс мільйони жертви.

Знову п'ятий рік шаліє воєнна хуртовина і лавою широкою [п]рокошується крізь українські землі. Здрігається Українська Земля під полчищами ворожих військ.

Не за Твою волю, Український Народе, ведуть вони цей кривавий та жорстокий змаг, вони несуть Тобі руїну, поневолення і

смерть. В червні 1941 р. Ти заявив перед світом свою волю жити вільним державним життям у відродженій Україні. На сторожі цієї волі Ти поставив – від карпатських верхів по Дон і Кавказ – збройні кадри своїх синів – Українських повстанців.

Український Народу!

Гряде доба національних визвольних революцій. Поневолені Народи Сходу і Заходу в своїй безпереривній революційній боротьбі ждуть хвилини, щоб на руїнах ворожих їм імперіалізмів побудувати вільне життя вільних народів.

Український нарід входить у вирішальну стадію своєї визвольної боротьби. Зближається момент, на який ждали століттями українські покоління, момент, що вньому рішиться наша доля.

Сучасне українське покоління може жити горде, що саме йому доведеться в героїській боротьбі завершити будову Української Держави і здійснити предківський заповіт.

Велитенське завдання будови Української Держави вимагає ще більшого завзяття, ще більшої відданості справі, а перш за все з'єднання всіх самостійних революційних сил під одним політичним проводом.

І тому, щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з одного центру керувати нашою визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати волю українського народу, та, щоб протиставитись спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійний український фронт, створюється Українська Головна Визвольна Рада, яка з сьогоднішнім днем переймає на себе керівництво визвольною боротьбою Українського Народу.

В Українській Головній Визвольній Раді зібрані всі представники всіх активнодіючих революційно-визвольних сил сучасної України та передові одиниці з українських політичних середовищ, що в сучасний момент визнали за єдиноправну вповні незалежну плятформу визвольної боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу та будуть переводити її в життя.

До Української Головної Визвольної Ради можуть входити всі справді самостійницькі і незалежні сини України, незалежно від їх світоглядного та політично-групового опрєдєлення, ті, котрі готові боротися за Суверенну Українську Державу.

Українська Головна Визвольна Рада є найвищим керівним органом Українського Народу на час революційної боротьби, до створення Уряду Української Самостійної Соборної Держави.

Ми, Українська Головна Визвольна Рада, присягаємо Тобі, Український Народу: наша мета – Українська Самостійна Соборна Держава на українських етнографічних землях. Наш шлях – революційна визвольна боротьба [проти] всіх найманців і гнобителів Українського Народу.

Боротись будемо на те, щоб Ти, Український Народу, був володарем на своїй землі.

Будемо боротись за те, щоб у всьому українському народові забезпечити участь у визначенні майбутнього державного устрою УССД та її конституції. Будемо боротися за справедливий соціяльний лад без гніту і визиску, без большевиків і капіталістів, проти накинених ворогами кріпосницьких систем.

На вівтарі цієї боротьби кладемо свою працю і своє життя.

Віримо в Твої здорові сили, Український Народу, вони є запорукою нашої перемоги.

Вітаємо боротьбу інших поневолених народів, за своє визволення. З ними, зокрема нашими сусідами, бажаємо жити в добросусідських взаєминах та працювати у спільній боротьбі при умові пошанування ними визвольних змагань українського народу.

Всіх національних меншин, що живуть на українських землях, закликаємо включитися в Українську Визвольну Боротьбу. Їм забезпечуємо повні громадянські права в українській державі.

Український Народу!

Ми свідомі того, що грядуча боротьба буде вимагати від Тебе ще більше завзяття і героїзму, а перш за все непохитної [віри] в свою Правду.

Віримо, що не посоромиш землі своєї.

Віримо, що будеш гідним спадкоємцем княжих дружинників і козацької слави.

Героїчна боротьба твоїх предків за Українську Державу – це для тебе наказ.

Тому кличемо Тебе:

Єднайсь у своїй боротьбі, кріпись у своїй вірі.

Слава Україні!

Українська Головна Визвольна Рада
Постій в м[ісяці] червні 1944 р.

В єдності сила народу

Ж. І.

НАМ ЛІС ШУМИТЬ...

Нам ліс шумить і буря котить громи,
Жар блискавок освічує нам шлях.
Ми йдемо, тверді повстанчі загони,
В нас юний сміх і пісня на устах.
 О Україно – Ти Вітчизно наша,
 За Твою славу ми в бої йдемо
 І народам волю, людині свободу,
 Краще життя, радість, світові несею.
Ми б'ємо всіх, хто топче нашу волю,
Хто кров, пожари у наш край несе.
В лісах, ярах, у горах і на полі
Розгромимо злочинців раз-на-все!
 О Україно і т. д.
Нам на шляху уже ніхто не встоїть.
Всі перешкоди знищимо вогнем.
Шумлять прапори волі золотої,
Лунає слава визвольних пісень.
 О Україно і т. д.

ПІД РОЗГАР БОРОТЬБИ ЗІ СТАЛІНСЬКИМИ ЗАГАРБНИКАМИ

Вже більше двох місяців триває на нашому терені жорстока боротьба українських повстанців та всього українського народу зі сталінськими загарбниками. Розуміючи, що постійне зростання сил українського революційно-визвольного руху – це загроза розвалу сталінської тюрми народів, НКВД використовує всі сили й засоби для боротьби. Після перших менш плянових акцій з участю відділів НКВД і запасних частин ЧА, стягнуто фронтові відділи. І хоч український народ і УПА не вважають ЧА, яка покищо є знаряддям у руках сталінської імперіалістичної кліки, своїм ворогом – то були змушені прийняти бої у власній обороні. Ворог вдарив великими силами на знищення українського визвольного руху, на знищення українського народу. Для цього йому потрібно розгромити відділи УПА. Знищити боєздатних українців через насильну мобілізацію і кинення на загибель на фронтах. Через підпали й грабунки зубожити населення, залякати, виснажити нервово. Тим робом закріпити свої загарбницькі пляни і знівечити українство на ЗУЗ. Словом – сповнити задушевні бажання б[увших] царів російської імперії.

І від часів татарських набігів ЗУЗ не знали стільки горя і нещастя. Почалися нечувані людоловлі. Жахливо вбивано українських людей. Насильства, грабежі і підпали доповнюють страшну картину. Так виглядає сталінське “визволення”. Скільки горя перенесло населення для того тільки, що воно українське та не хоче визнати над собою влади сталінських бандитських недолюдків. Злочинні елементи з НКВД, яким місце хіба в карних заведеннях, виявили, до якого упадку людини доводить сталінське виховання, проте успіхи ворога в порівнанні до сил і заходів, ним ужитих – незначні. Кількадесят тисяч насильно заловлених чоловіків можуть тільки руйнувати тюрму народів та існуючий рабовласницький лад сталінської системи. Навіть кількадесят тисяч убитих українців – то це не змінить нашої постави і тільки скріпить нашу стійкість. У боях з відділами УПА сталінські сатрапи зазнають поразок. Навіть плянові окруження, при неймовірно переважаючих силах, перекреслюються в початках або ломляться проривом, з незвичайно великими втратами ворога.

Сталін сказав, що історія вчить, що непобідимих армій немає і не було. Він мав на думці німецьку армію. І він не помиляється. Треба ще й підкреслити що всі імперіялістичні, загарбницькі армії, були побуджуваними й розвалювалися внаслідок революційних рухів, а переможцями були поневолені народи, які стреміли до вільного життя. Так скінчилися армія фараонів давнього Єгипту, володарів Персії, могутнього Олександра, Римської імперії, турецьких султанів, Наполеона і російських та німецьких царів. Розвалюється армія Гітлера. Шляхом до упадку піде також ЧА, яка ще й знищить своїх кривавих верховодів. А волелюбні народи, до яких належить і український народ, будуть жити, якщо в них буде досить сили духа, жадоби перемоги й ненависти до ворога – вони переможуть.

Подекуди залякане українське населення вже оновлюється в боротьбі. Відділи УПА діють усе сміливіше. У бойовому гарті поширюється площа визвольної боротьби. Бо український народ є сповнений якнайбільшою ненавистю до сталінських загарбників і бажає одного – смерті кривавого ворога.

Приходить пізна осінь і зима. Це мали б бути союзники нашого ворога. Та ми перебудемо і цю зиму, так як перебули попередню. На небезпеки, невзгоди і трудно ми готові. Зиму використаємо, щоби дальше бити ворога.

Нас не залякають жертви. Кожен український повстанець здає собі справу з того, що на імперіялістичному фронті він міг би згинати далеко скоріше, ніж у визвольній боротьбі і то згинати

за чужі йому інтереси. Труди, які переносимо, жертви, які складаємо – це все ім'я наших великих ідей, за УССД, за волю народів і людини. Ми не завагаємося скласти і найбільші жертви, щоби розвалити загарбницький світ і створити вільне життя.

Ведемо боротьбу в дуже нерівних умовах. Проти нас ворог далеко сильніший кількістю і матеріальним засібленням, який всіма силами і способами хоче доконати свого злочинного пляну. Та за нами правда, за нами сила наших великих ідей. Ми прийняли боротьбу, якій задивується світ. Таку ж боротьбу вже піднімають народи, які поневолює спільний ворог. І спільною боротьбою переможемо.

Кожен на своєму місці, із якнайбільшою посвятою та вірою в успіх, ми виконаємо наш обов'язок і будемо боротися з ворогом ще більш завзято і надалі. І нам або волю здобути, або в дома не бути. Боротьба за волю народу – свята справа.

Кругом видні пожари. Чутні розриви гарматних стрілен. Десь у далі клекотить бій. Нам увижаються палаючі рідні жати, гарячі сльози матерей, жінок, дітей, пролита братня кров.

Ми з'єднуємося духом і почуванням з нашими хоробрими воїнами УПА, які ведуть бої з ворогом, не жалючі ні трудів, ні свого життя. Знаємо, що немає кращого життя – як життя і боротьба в ім'я народу і немає кращої смерті, як смерть на полі бою з ворогом, в обороні української землі.

З нами – повстанцями – благословення і молитви народу. Майбутні покоління прославлятимуть повстанців-лицарів, які мали відвагу боротися із переважаюче сильним ворогом і перемогли.

За Україну, за її волю, за честь і славу, за народ!

І. Луців

ПРИСЯГА

О Україно, о люба ньенько!

Тобі вірненько присягнем...

День вдався похмурий. У рідкому загайнику повстанчий відділ жваво уформовується в каре. Відчувається небуденний, піднесенно-торежественний настрій. Струнки, вирівняні лави повстанців, їхня зброя поривають очі. Юність і сила, краса і радість! Угорі, десь у далечинь летять журавлі – та тільки бадьоре “кру-кру”. Іздалеку лунає згук гармат.

Паде команда. Відділ – як мур. А дальше виносять знамя на почесне місце. Приготовляємося до присяги. Ми, вже заправлені

в боях вояки-повстанці, за хвилину станемо повними членами УПА. Торжественно вимовляємо слова присяги і якийсь солодкий біль стискає горло.

Мені здається – я немов чую звук церковних дзвонів. Бачу рідне село і рідну хату. На площі біля церкви вся громада. І близька рідня. Суворе, горде лице батька і благословення материної молитви. Усі дивляться на мене, а я клянусь їм, клянусь тим старим липам, полям, тим стежкам і слідам, якими ставив перші кроки, клянусь порохам дідів і прадідів – чесно й совісно виконати свій вояцький обов'язок. Бачу всю рідну землю. Клянусь згарищам і руїнам, клянусь могилам Борців помститись на порогах.

Радість огортає серце. Я знову посеред друзів: загартовані, старі друзі, вовки-повстанці. Вони схвильовані. І в неодного на очах брешуть сльози радості. Радість задля присяги, яку ми як вояки УПА зложили Україні.

ІЗ ВЛАСНИХ БОЇВ

Ворог і на дальше намагається безуспішно вдаряти по відділах УПА. Свою лють звертає на українські села, підозріваючи їх у співпраці з повстанцями. Триває безплянний обстріл лісів гарматним вогнем. Під прикриттям ворожих військ НКВД здійснює напади на українські села.

Дня 13.9.44 енкаведівсько-польський відділ заатакував становища відділу УПА в лісах між с. Переволочна і Баймаки б. Олеська. Обстрілюючи ліс із панцирного поїзду, який приїхав із ст[анції] Ожидів, та чотирьох курінних гранатометів, ворог розпочав в год. 6.30 наступати та був відбитий з втратами. Ще кілька разів поновлював безуспішні атаки і пізнім вечером, прикриваючись гранатометним вогнем, відступив. Втрати ворога до 50 осіб вбитими і раненими. Власні страти 5 легко ранених. У бою визначилися особливо підвідділи Крилатого, Мартина і Луня під командуванням [...].

Дня 8.9.44 підвідділ УПА під командуванням Топора зустрівся з ворожим розвідочним підвідділом. В бою стратив 6 убитих і 6 полонених.

23.9.44 підв[ідділ] УПА, заскочений переважаючим ворогом біля с. Тисяча, зручно відв'язався, форсуючи тому р. Буг і відкидаючи ворожу заставу.

24.9.44 підв[ідділ] УПА попав в лісах б. Кам'янка–Бузьк[ої] у сильний ворожий перстень, з якого вирвався з незначними втратами.

ВИЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Підполк. Хорольський, у бою б. с. Карів. Мимо поранення, відважно боровся в перших лавах, даючи тим гарний приклад для вояцтва.

Ст. стр. Антон – узбек, з нараженням врятував важко раненого.

Чот. Чайка, із своїм підвідділом зручно, в несприятливих обставинах, прорвався крізь фронт без втрат. У боях зі сталінськими загарбниками знищив більш 30 НКВД-истів.

Ст. стр. Таран із східних обл. України вирізвився в боях із гітлерівськими та сталінськими загарбниками. Тільки 28.7.44 сам відбив пограбоване групою сталінських бандитів із населення велике майно, добув зброю та знищив кількох розбишаків.

Мед[ична] сестр[а] Ольга в найважчих умовах піклувалася примірно раненими.

Стр. охор[они] шпит[алю] Зінгер видержував на становищі і охороняв ранених, заховаючи повний спокій і рівновагу духа.

ПРО МІЖНАРОДНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Місяць вересень був незвичайно плідним у важливі фронтові зміни та політичні події. Як продовження попередніх успіхів ЧА ломить опір Румунії і приневолює Болгарію змінити докорінну свою політику. ЧА займає Болгарію, входить на терени Югославії, окрилюючи Мадярщину від півдня. Прориває німецько-мадярську оборону в Трансильванських Альпах і входить у Мадярщину. На фронті в Карпатах ЧА займає ряд важних точок і просмиків, в напрямі Словаччини. Після довгих і важких боїв займає варш[авську] Прагу. У Прибалтиці закінчується оточування німецьких військ в околицях Риги, після того як виперто німців з Естонії й частин[и] Латвії. Аліантські війська звільнили повністю Францію й Бельгію. Йдуть бої в Голандії та на границях, а декуди й на території Німеччини. Продовжується успішний наступ проти німців у півд[енній] Італії, які через рухи ЧА не мають відвороту. Розгорюються бої партизанів на теренах б[увшої] Чехословаччини. Армія марш[ала] Тіта продовжує свої успішні наступи. У Варшаві АК після 60-денних боїв припинила збройне повстання і перейшла в підпілля.

6.9.44 СРСР виповів війну Болгарії. 7.9 болгарський уряд зірвав дипломатичні відносини з Німеччиною, а 8.9 проголосив війну.

12.9.44 підписано угоду про перемир'я між СРСР, Вел[икою] Брит[анією] і США та Румунією. СРСР наклав Румунії дуже некорисні умовини, які ставлять її майже в повну залежність від ком[андування] ЧА, залишаючи тільки позірний вигляд самостійної держави.

19.9.44 підписано перемир'я між СРСР і Вел[икою] Брит[анією] та Фінляндією. Фінляндія була [змушена] прийняти дуже некорисні умовини.

28.9.44 опубліковано повідомлення про угоду СРСР і Національним Комітетом Визволення Югославії про тимчасовий вступ ЧА на терени Югославії, для боротьби з німцями та мадярами.

Із інших політичних подій треба відмітити насамперед конференцію Рузвелта й Черчіля в Квібеку. За звідомленням із 16.9 досягнуто спільного порозуміння про дальші дії проти Німеччини й Японії.

За спільною заявою Черчіля й Рузвелта з дня 28.9 в справі Італії, італійська адміністрація поширюватиме свої права. Італії буде подана допомога різними доставами. Необхідними заходами відновиться італійську економіку.

Виступаючи в палаті громад 28.9, Черчіль підсумував успіхи в війні з противниками. Дальше заявив, що між Вел[икою] Брит[анією] і США та СРСР є різниця думок в справі Польщі. Черчіль обстоює самостійну Польщу, признаючи СРСР право на зміну східних кордонів Польщі. Потягнення СРСР відносно Болгарії признав несподіванкою. Висловив погляд, що не треба розраховувати на скоре закінчення війни, яка може затягнутись ще на кілька місяців 1945 р. До кінця цього року Черчіль передбачає зустріч керівників трьох урядів (СРСР, Вел[ика] Брит[анія], США), для вирішення [і] уднозгіднення поглядів. В справах Німеччини Черчіль ставить вимогу повної, безусловної капітуляції.

В лондонських політичних кругах багато уваги відводиться роботі Європейської Консультативної Комісії, в склад якої входять представники СРСР, Вел[икої] Брит[анії] і США. Розроблено вже справу капітуляції й окупації Німеччини. Ці неофіційні рішення мають своїх прихильників і противників.

Частина польської еміграції під проводом Соснковського розпочала велику кампанію проти СРСР.

У Любліні відбулися з'їзди організації польської молоді "Вільці", Стронніцтва Людового, П[ольська] П[артія] С[оціалістична], які в своїх резолюціях осуджують діяльність польського еміграційного уряду та АК.

Бойові дії на Тихому Океані щораз більше приближуються до берегів Японії. Аліанти плянують вжити всіх сил до боротьби з Японією після розгрому Німеччини.

Москва захлистується успіхами. Кремлівський ведмідь знову прибирає позови непереможної сили. А як воно на ділі? Де ж тоді була ця сила в році 1941, що дозволила німецьким загарбникам стати на берегах Волги та на верхів'ях Кавказу, що дозволила протягом двох років грабити й руйнувати великі простори СРСР? СРСР є тією країною, де найбільшу вагу кладеться на економічний сектор. Де ж ця економічна сила СРСР, коли ми бачимо червоноармійців на американських автомашинах, на англійських танках, в англійських одягах, в американських чоботах, з американською зброєю в руках і з англійською консервою в американській сумці, а майже вся повітряна флота СРСР – американського та англійського походження і т. д. А все це кредит, або застав. А де ж дорібок СРСР за цілого чверть сторіччя? Де овочі виснажуючих п'ятиліток, соцзмагань і стахановщини? Завіщо поневолені народи СРСР були позбавлені людських умовин життя, засуджені на нужу й недостатки? Завіщо врешті гинули мільйони населення України, здавши ввесь хліб державі на її мілітаризацію? Чи на те, щоб сьогодні червоноармієць мав відвагу сказати: "Як Америка не дасть 3 дні, їсти то буде по всьому"? І це мало б доказувати про сили СРСР? Чи може шукати моральних сил СРСР в масовій дезерції і в фаталістичних настроях, в резигнації бійців ЧА, насильствах жінок, грабїжах і злодїйствах енкаведївських банд? Терор рівно ж не є доказом сили, а навпаки. Проминаючи успіхи Сталїна – це наслідки дурної імперїялістичної політики Гїтлера, це хитрі ходи політики англо-американців. Ковтання й поневолення щораз нових народів, поширювання фронтів, розпорошування сил – це, з одної сторони, здійснювання загарбницької політики царів, а з другої – ховський шлях, по яким 6 літ парадував Гїтлер. Нас хвиливі успіхи Сталїна не бентежать, як не бантежили блискучі перемоги Гїтлера. Сталїнську тюрму народів валить і остаточно зруйнує злочинно-загарбницька реакційна й протинародна політика самого Сталїна, а з другої – труднощі й конфлікти, з якими в найближчому часі стрїнеться Сталїн, в обличчю нової політичної дійсности назовні та в самостійницьких стремліннях і боротьбі поневолених народів в нутрі СРСР.

Що ж до ЧА, то вона була тією драбиною, по якій Сталїн виліз на верхів'я, але вона буде й тим чинником, що звалить його у пропасть.

ОДИН ЛИСТ

НКВД і політуправління ЧА всіма силами намагаються представити бійцям і офіцерам ЧА український революційно-визвольний рух, а зокрема українських повстанців, у якнайпоганішому світлі. Вони, як звичайно, не залишають брехні й обману, щоби не допустити до братання й співпраці між відділами ЧА і повстанцями. Починають старою піснею про гітлерівсько-фашистівських агентів, зрадників українського народу (ще так недавно гітлерівсько-гестапівські писаки називали нас більшовицькими агентами і також зрадниками народу), далі поширюють чутки, що повстанці тільки й те роблять, що вбивають усіх без розбору. Це, за описом енкаведівських цькувачів, люди з довгими вусами й бородами, з ножами в руках, заляпані кров'ю, несамовиті різунки. Але єдине діло не вдається. Не зможуть сталінські гади викликати ненависти червоноармійців до українських повстанців. Червоноармійці щораз більше знайомляться з правдивими цілями боротьби УПА і цій боротьбі спочувають. Не довго вже дикий енкаведист буде гонити червоноармійців проти братів у повстанчих лавах. Перед нами звершуючий лист дівчат-червоноармійців, який вони написали з дороги в рідні околиці. Їх полонено в одній акції і опісля звільнено й уможливлено поворот у рідні сторони. Це 3 росіянки й 3 українки. вони були крайньо здивовані культурними виглядом і поведіння повстанців, бо за словами політруків сподівались чогось протилежного. Подаємо їхній лист в цілості, перекладений на українську мову.

“Дорогі наші Друзі!”

Дуже дякуємо Вам ми всі за Ваш хороший прийом і відношення до нас. Ми ніколи не думали, щоби попали до так висококультурних друзів. Той випадок ніколи не зійде з нашої пам'яті. Провели час хорошо. Здається нам, що немов би той час провели в сні. Бажаємо Вам з усієї душі найкращих успіхів у Ваших задумах. Ждемо того дня, коли відвідаєте нас. До скорої зустрічі, будьте живі й здорові”.

(Підписи)

Цей лист переховується в архівах відділу.

НАДЗВИЧАЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

В часі, коли наша газета була вже готова, наспіла сумна вістка про геройську смерть на полі бою з переважаючими сила-

ми ворога друзів: к-р Нечипір (Влодко), Заливайко, Павук, Юзь, Легкий, Грімкий, Брат.

Ближчі дані подаємо в наступному числі.

Слава їхній геройській пам'яті!

АНТОН

Він чужинець – узбек. Але він нам рідний як брат. У нашому відділі він уже має свою історію. Спільно ми били колись німецьких загарбників, тепер б'ємо спільно кремлівських катів. Антон б'ється за Україну, як за рідну справу. Він знає, що боротьба за вільну Україну – це боротьба за волю його Вітчизни. Своєю відвагою й посвятою він дивує часто всіх вояків.

Недавно Антон вславився новим небуденним чином. Наш відділ кватирував у лісі. Ворог знюхав це й окружив нас тісним перстнем. Ранком почався навальний бій. Червоні не щадили гарматного [вогню]. Наші вояки часто в рукопашному бою нищили ворожі розстрільні одну по одній. Ніччю наш відділ непомітно відв'язався. Ворожі лави вдаряли тепер одна на одну й билися між собою. Антон в часі маневрування відбився від відділу. Кілька днів виминав зручно ворожі застави та шукав за своїми. Скрадаючись між кущами він зачув людський стогін. Обережно, мов кіт підкрався ближче і побачив лежачу людину.

– Хто є? – майже шепотом спитав Антон.

– Ранений – була відповідь.

– Я також ранений – хитрував Антон.

– Але я важко ранений.

– Хто ти такий?

– Я українець.

Антон підсунувся ближче, щоб приглянутися незнайомому. Він був у цивільному одязі. Лице бліде. Очі горіли гарячковими блисками. Уста почорніли від спраги. Поранена нога лежала безвладно. Антон зразу пізнав, що це вояк УПА.

– Води – вишептав ранений. Антон озирнувся кругом: звідки його візьмеш води в таку посуху. Незнаний ліс... чужа околиця... Ранений водив благальним зором за Антоном. Антон розумів цей погляд. Він рванувся і крикнув у голос:

– Мусить бути вода! – Він збіг у долину, де колись стояло багно. Вихопив багнет і почав копати яму. Ніж зручно блискав у його руках. Копав ножем і дер землю руками. З чола котились струмки поту. Антон забув за голод, не чув втоми. Друг мусить випити воду – думав уперто й даліше рився в землі все глибше і

глибше. Скорше напоїв би своїм потом – думав, утираючи чоло. Занурився цілий у землю, а води ані сліду. Врешті земля стала вологою. Антон зрозумів, що води не осягне, але з пересердя копав далі. Надрапав тільки трохи болота та крізь хусточку витиснув кілька крапель до уст раненого. Цей жадібно проковтнув воду й пристрасно вишептав – це! Антон був у розпучі. Де взяти?... Антон пригадав собі, що вчора пив воду в каналі. Але це далеко та чи потрапить на це місце.

– Ти лежати. Моя йти принести вода, – ломав українською мовою Антон. В очах раненого проявився неспокій. – Ти не боїтися, моя принести вода, – запевняв Антон і побіг що сили. Біг довго. В очах темніло від голоду й втоми. Радше чуттям, ніж розумом шукав дороги до рова. Коби хоч за той час ранений не скінчився. Ця думка підганяла його мов батогом. Біг даліше. Є – вигукнув. В глибокім затіненні рові, на дні блестіла невеличка калюжа. Антон нахилився і пив, гасив спрагу. В чім занести раненому води? Нема посуду. Антон стягнув чобіт, начер у нього води і побіг поворотною дорогою. Ранений пив пристрасно й довго. Згасив спрагу, заснув. Антон навшпиньках подався шукати помічі раненому. Забув про небезпеку. Треба знайти людей і віддати їм раненого в опіку. Вийшов з лісу й закрався в село. Тут нечайно обскочила його група збройних людей. По вигляді Антон оцінив, що це повстанці.

– Ти хто такий? Здавай зброю!

– Я свій, я українець.

– Українець! – І зареготались. – Ти червона більшовицька коросто! Шпигун! Говори чого прийшов! На розвідку?

– Моя не большевік! Моя УПА! – боронився Антон. – Там у лесу лежить твоє ранене серце.

– Що він верзе, яке серце? На гиляку з ним!

Антон гордо випрямився:

– Я не боюся вмирати, але ти йди і принеси своє серце. Як ти не взяти своє серце, воно вмере і командир тебе покарає. Командир стежі призадумався. А далі звернувся до Антона, розуміючи в чому річ.

– Де є те серце?

– Ходи, моя тобі показати!

Антон пішов передом. Повстанці з готовою дострілу зброєю за ним. На місці, де лежав ранений, Антон зупинився і показав рукою: тут лежить твоє серце. Повстанці нахилилися над раненим і ахнули з дива. Пізнали свого друга.

Нехай ворог гине! (Т. Шевченко)

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

Стрільці Нитка й Гик на розвідці
Стрілець Нитка, стрілець Гик
Воювати він не звик.
Він трохи не добачає,
Також і не дочуває.
Раз на розвідку пішли,
Та ще скорше повернули,
Весь табір залярмували.
“Ворог близько, ворог є,
В міномети уже б’є!
У селі їх повно є!
Кругом ліса, аж кишить,
Один при однім лежить!”
Стрілець Нитка, стрілець Гик
Аж попріли так бігли,
Такі “вісті” принесли.

“Щось тут трохи не в порядку!
Звідки такі вісті братку?”
“Дядина якась казала,
Що сусідка повідала,
Що кум Гриць, той без ноги
Чув таке від голови.
Голова з райвиконкому
Такі вісті аж додому
Вчора вечером привіз.
Йому казав комсомолець,
Той, що то торік на полі
У Ксені покрав снопи.”

Стрілець Нитка, стрілець Гик,
Ще раз в розвідку пішли,
Такі вістки принесли:
“Ані двісті, ані сто
Сталінців в селі нема.
Є один лиш дезертир,
Що іде десь аж від гір.
Були автом за яйцями
Вкрали чоботи в Тетяни,
А один за самогонку
Проміняв їх у Матронки.
Занім сонце похилилось

Вони село залишили.
Стрілець Нитка, стрілець Гик,
Голову на карку мають,
Сотеного повідомляють:

“Як у розвідку ідеш
Добре дивись, добре слухай,
Обійди і переглянь,
І провір ти кожну вістку,
Щоб не впасти в якусь пастку,
Даром незалярмувати,
Свою честь не понижати!”

ДО ЧИТАЧА

Шануй працю тих, що в умовах жахливого терору займанців, з наражуванням власного життя пишуть, друкують і поширюють наші визвольні видання. Поширюй наші кличі й думки. Бери активну участь у веденні пропагандивної боротьби з ворогом. Хай лунає визвольне, правдиве слово!

Державна наукова архівна бібліотека.

№ 207
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 27

25 жовтня 1944 р.

Воля народам і людині! Смерть сталінським загарбникам!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

25.10.1944.

Ч. 27. Рік I.

У ЧОМУ ЗАПОРУКИ НАШОЇ ПЕРЕМОГИ

Дивлячись на величезну силу, яку змобілізувала сталінська імперіялістична верхівка до боротьби зі своїми противниками та яка розгромила мільйонні армії і примушує до капітуляції державу за державою – виникає питання: яким же окремо чином ми можемо вірити в успіх нашої боротьби. А далше – чи не піднялись ми з мотикою на сонце? Усі держави, які падають у боротьбі з більшовиками, мають певні реальні сили. Є в них воєнний матеріял, дух, мораль. Проте вони улягають переважаючій силі. Бо одну силу можна збороти тільки більшою силою – це одвічний закон природи. Значить, треба нам такої сили. А де її взяти?

Розраховувати на конфлікт між англо-американцями й більшовиками можна, але де є на це запорука. Може врешті англо-американцям поховзнутися нога й переможуть більшовики. Зрештою, якщо б до того удару, який і прибрав би корисний для нас оборот, прийде – то коли. Може за два, п'ять, десять років. А до того часу сталінські загарбники знівечать український народ. Словом “заки сонце зійде – роса очі виїсть”. Створимо хіба нові Крути та новий Базар.

Ті сили протибільшовицькі, які вже тепер існують – малі та неорганізовані. Розраховувати на союз поневолених більшовиками народів наразі не реально. Зрештою такий союз зможуть більшовики розложити (вони ж мистці в цьому), а можуть заіснувати розбіжності між поодинокими народами і не дійде до плянової боротьби. Як же вірити в те, що ті народи будуть мати успіх пізніше, позбавлені державности, коли вони впали, як народи державні?

Отже, де реальна протибільшовицька сила?

У всьому вище наведеному є висловлені безперечні правди. Та погодитись з тим не можна – бо все це неповне й односторонне.

Насамперед завваги. Український народ від століть поневолюваний чужими імперіялістичними верхівками був ними засу-

джений на смерть, у кращому випадку на рабство, що означає повільне конання. Та мимо того, що український народ хоч і не все вів організовану оборонну боротьбу, то все ж таки боронився всіма засобами, якими розпорядився і видержав. Сучасне, так би мовити, більшовицьке лихоліття, не є, як кому здається, найстрашнішим. Історія українського народу знає ще гірші моменти. Навіть вже на наших очах і польська, і німецька окупації були важкими й нестерпними – та в порівнанні до мірила боротьби коштували нас не менше жертв, як теперішня наша боротьба. Тільки людська вдача є схилена розглядати журби й турботи сьогоднішнього дня найбільшими, хоч учора було без сумніву не краще.

Хто підходить до життя по-життєвому, хто правильно розуміє його – той мусить вірити в незнищимість українського народу. Цього вчить історія. Тільки нерозважна людина може вірити в те, що сталінські окупанти переселять весь український народ на Сибір, у концтабори, чи прямо перестріляють. Це є фізично неможливим – тим більше, що український народ запекло бореться за своє життя та визволення. Більшовики однаково бажали знищити нас, як тих, які станули на перешкоді їхнім злочинним плянам, так у 1921, 1931 та 1941 рр. І був час, коли вони мали до цього більше сил, а наші сили були тоді відносно дуже незначні. Та не здолали нас тоді, не здолають і тепер. Що в кожній боротьбі треба складати зусилля і жертви, а в такій боротьбі – на життя і смерть зокрема, то це інша справа, але “не вістили, яко війна без падших не биває”.

Історія народів не знає такого випадку, щоби хтось зміг здавити визвольні стремління якогось народу й знищити його, хіба що даний народ сам перестав змагати до свого визволення. Так і не знищить ворог українських патріотів, революціонерів, не знищить вкритою славою УПА. Ми можемо змінити тактику нашої боротьби, але вона ніколи не припиниться, бо все на місці одних стають десятки борців. Не згине наші ідея. Не згине наша боротьби, це так, як писав Тарас Шевченко:

“І неситий не виоре
На дні моря поля.
Не скує душі живої,
І слова живого...”

Україна ще має досить честилюбивих вільних синів, які оборонять славу своєї Вітчизни.

Стихійна сила українського народу, його визвольна боротьба, лави патріотів-революціонерів, загартовані в боях повстанці та досвідчений політичний провід – це запорука нашої перемоги.

Обставини міжнародно-політичні мають переважне значення для нашої боротьби, зобумовляють нашу тактику. На це кладеться бачну увагу. Але ждати тільки на обставини – це мало. Треба стреміти ті обставини використати, приготуватись до догідного моменту – приспособити до цього відповідні сили і засоби. А це якраз ми здійснюємо.

Конфлікт між англо-американцями та більшовиками був би нам на руку. Але на ньому не будуємо наших плинів. Якщо він заіснує – то його використаємо, а наколи ні, то ми приготувані і на те та змагаємо, щоб самим творити догідні обставини. Використовуємо для того кожну слабу сторінку ворога і усяку можливість.

Це ясне і з цього здаємо собі справу, що сили народів поневоленних і загрозованих сталінськими імперіялістами, наразі не є такими, як потрібно. Та вони постійно зростають. Ясне, що треба буде перебороти багато труднощів, закім вдасться з'єднати ті сили, та використати їх до плянної боротьби.

Чому віримо в ті сили, коли останніми місяцями вони улягли в боротьбі зі сталінськими загарбниками. У тих народів (пр[и]-м[іром] румуни, болгары) існували імперіялістичні ідеї, зрештою уряди тих народів, з таких чи інших причин були зв'язані з колючим гітлерівським імперіялізмом. І як такі не видержали проби життя, бо імперіялістичні ідеї є життєво нереальні. Цього вчить довід гітлерівської Німеччини, шляхетської Польщі, Румунії часів Антонеску і інших. Так же само нереальним є імперіялізм Сталіна, як і бувших російських царів і так само він закінчить.

Воєнними матеріалами, технікою, масами – можна поневолювати і тероризувати. Та в сприятливий мент поступові визвольницькі ідеї, які все більше і більше приявляються в житті – ті ідеї проломлять усе. Так як ідеї французької революції зруйнували Бастилію, як ідеї свободи допомагали Хмельницькому і Вашингтонові, народам ірландському та польському.

А може народи поневолені і загрозовани більшовиками скояться загарбникам і занегають боротьби. Ні. Ті народи вже визвольну боротьбу організують та приготувають і на це є досить доказів.

Сучасна війна – це звичайна імперіялістична війна, але це війна, в якій більше, ніж будь-коли досіль, унаявнилися сили народів, які прагнуть волі. Повстали народи, розгромлені гітлерівським імперіялізмом, у найважчих обставинах, створили свої визвольні-повстанчі армії та завдали ворогові нищівних ударів. Ті ж самі народи напевно загрозовани більшовизмом підіймуть ще

більш завзяту боротьбу проти нових поневолювачів, щоб здійснити свою ціль – здобути волю. Так нереальні сили, з яких кпили собі берлінські людожери, стали реальними, грізними силами. Цього dokonala ідея. Ідея вільних незалежних держав без “визволення” й “опіки”, ідея вільних народів й вільної людини – це найбільш поступова ідея наших днів. Вона щораз поширюється та поглиблюється в масах поневолених народів, об’єднує й з’єднує їх у боротьбі.

І в цьому запорука нашої перемоги.

Терористична влада імперіялістів не вийде змагу. Зникнуть зі землі кати-різники народів, як никне темін у проміннях благословенного сонця.

Горить визвольною боротьбою Україна. Загорається ідея визвольної боротьби в народів Сходу Європи, Прибалтики, Півдня і Півночі, Кавказзя й Азії. Проти сталінської кліки підіймається і російський народ, який не бажає долі, подібної до тієї, яку Гітлер приготував німецькому народові. Бо народи не мають найменшої потреби себе взаємно поневолювати, а це лежить в інтересі світових лінтяїв, пройдисвітів, авантюристів і кривдників, покидьків людського роду.

І волелюбні народи переможуть та створять нове краще життя, про яке мріяли століттями.

В.Ж.

“ПІСНЯ “МЕСНИКІВ”

По бездоріжжях на безлюдді
Ми топчемо вовчі стежки,
І без вагань, в боєвим труді,
Йдемо по лаврові вінки.

Нам гучно грають скоростріли
Побідним маршом боєвим.
І вже шляхи всі задудніли
Під кроком певним і твердим.

Клекоче ліс боїв луною
Кудою йдем пробоем ми.
Ще вчора під чужим конвоем,
Сьогодні вільні ми орли.

Вже чує ворог нашу силу
І скаженіє від жаху.
Вже труп ворожий гноїть ниву
Нам під пшеницю золоту.

Друзі, на вірлий лет під хмари!
До сонця ясного, до зір!
Хай під важким нашим ударом
Сконає ненаситний звір!

ІЗ ВЛАСНИХ БОЇВ

18.9.1944 відділи Н1, Н2, звели в лісі між с. Киї і Нестаничі (Радехівщина) великий цілоденний бій з переважаючими силами сталінських загарбників, що наступали з усіх сторін. Наші вояки хоробро відбивали всі ворожі наступи і завдали противникові великих втрат. Понад 100 вбитих (більшовики на мітингу призналися до 90), в тому числі один полковник (якого похоронено в Сокалі). Тільки на сан[ітарний] пункт в с. Павловичі* привезено 90 раних. Не вдалось унаявити, скільки раних відправлено на інші сан[ітарні] пункти. Уночі відділ пробився з оточення без втрат.

8.10.44 відділи П1, П2 звели бій з переважаючим ворогом, який кількома лавами наступав наміряючи оточити відділ. Від 10 год. дня 8.10 до полудня 9.10 наші відділи відбивали наступи противника, рішучою протиатакою прорвали вороже кільце та вийшли на інше місце постою. Ворог втратив 120 вбитих. Раних транспортовано на 7 вантажних автах. Власні втрати назначні.

17.10.44 підвідділи УПА П. С. звели біля с. Соколя кілька-годинний навальний бій із переважаючими силами ворога. Всі наступи противника відбито. Підвідділи зручно відв'язались від ворога. Ворог зтратив убитими біля 310 рядовиків та понад 15 офіцерів (за ствердженням самих більшовиків). Число раних велике. Здобуто багато зброї, в тому числі 3 скорострілів "Максім". Власні втрати малі.

Слава Україні! Героям Слава!

ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ

9.10.44 р. згинули геройською смертю в нерівній боротьбі зі сталінськими загарбниками біля с. Тадані:

Хор. Нечипір, Влодко – Мазуркевич Зенко

Радій, Заливайко – Лисяк Осип, техн[ічний] редактор
"Стр[ілецьких] В[істей]"

віст. Бойовий

" Грімкий

" Орел

* Так у тексті. Імовірно, має бути: Павлів

” Кривоніс
” Брат
стр. Лісовий
” Легкий
” Павук
” Юзь
” Тополя

Невіджалована втрата друзів, що впали, до глибини порушує душу. Ще кілька днів назад ми спільно радили, снували пляни. Так недавно стискали правиці на пращання. А сьогодні вже немає цих друзів, вони сповнили свій обов'язок та на вівтарі Батьківщини склали свою найвищу жертву. Закон боротьби твердий. Ми глибоко відчуваємо смерть наших Друзів зброї – наших братів, з якими відбули плече-в-плече не один кривавий бій, перенесли багато трудів і невигод.

Дорогий хорунжий Влодку! Спокійний, зрівноважений, дружній. Ідеаліст до самовідречення. Загартований, досвідчений вояк. Завжди однаково милий і лагідно всміхнений. До всіх привітний і услужний. Старий заправлений член ОУН. Від юних літ збратаний з ризиком і небезпекою. Тихий, але впертий революціонер. Він, який зв'язав своє життя з УПА, перейде в безсмертя, як і безсмертною є справа, за яку він боровся.

Веселий і розрадний Радій. Любимець і розрада свого оточення. Серед трудів і небезпек вів з посвятою свою працю, для добра відділів УПА, для справи Революції. Член ОУН і працівник Холмської Землі.

Віст. Бойовий – син Холмщини, відважний вояк, що сам один зумів видержати цілоденний бій з чотою польських бандитів.

Відважні і загартовані члени ОУН, ідейні борці-революціонери Грімкий, Орел, Кривоніс, Брат, Лісовий.

Юні, овіяні молодечим запалом святих ідей, повні пориву і посвяти Павук, Юзь, Тополя, що легко переносили всі труднощі боротьби і вони вже зложили найвищу жертву Україні.

Ще така свіжа пам'ять про них, що здається ось-ось задуднуть їхні вояцькі кроки і ми побачимо їхні бадьорі, осмалені сонцем і вітрами лиця, їхні палаючі радістю боротьби очі та їх життєрадісний рух.

Спіть Друзі спокійним сном сповненого обов'язку. Хай земля, яку Ви відважно захищали від насильств підлих загарбників, яку Ви скропили своєю гарячою кров'ю буде Вам пером. Пам'ять про Вас захищаємо в наших душах, Дух ваш буде кріпити нас у дальшій боротьбі і помстимо Вашу смерть.

ЛИСТ ПОВСТАНЦЯ

Один з членів редакції “Стр[ілецьких] В[істей]” одержав листа від знакового вояка УПА. Тому, що лист цей кидає багато світла на життя в повстанчих відділах та віддзеркалює погляди українського вояцтва – друкуємо його в цілості.

...Я вже майже рік при відділі УПА. Багато до цього часу пережив. Брав участь в боях із польськими терористами на Холмщині. В бою з німцями (під Каровом – Равщина) був ранений. Вже в умовах більшовицької займанщини наш відділ мав багато сутичок і боїв. Ми все маємо успіх. Багато сталінців послали на той світ. Наша непримиримість і ненависть до ворога не має меж.

Доводиться перенести багато трудів і невгод. Саме вчора вночі, під зливний дощ, ми здійснили довгий марш. І, що хоч відмітити, що мимо перемучення й несприятливої погоди, хлопці бадьоро держались й витрвало несли запасну муніцію та важку зброю. Ми прямо зубами дерлись на гори, але ми досягнули намічену ціль. Навіть двох легко ранених (одиноких з вчорашного бою) не хотіли користати з можливості відлучитися на час лікування від відділу. Так, ми обмокли добре і немало намерзлись, замі приспособились на новому місці.

Нераз часто не одержуємо правильно харчів, але помимо всього – я щасливий і задоволений: я вільний, я вояк УПА. Яким прокляттям є життя для тих людей, які є змушені страждати й гинути на фронті наших ворогів. Як нестерпним мусить бути життя тих, які на криївках та інших норах, ради збереження нужденного, рабського життя нидіють і дожидають ганебної смерті! У вільних хвиликах від служби та занять ведемо гутірки, дискутуємо на різні теми, забавляємось товариськими грами. А коли дадуть знак на тривогу, то блискавицею готуємось на зустріч ворога.

Як солодко чути втому після боїв і труду! Відчувається змучення м'язів, виснаження, але свідомість каже радуватись із-за виконаного обов'язку. Тоді потужніє любов до рідної землі і народу, горить полум'яна зненависть.

Дехто непокоїться зимою. Та я знаю, що український повстанець використовує природу собі на користь.

Ділюся з Вами вісткою, що моє рідне село спалене майже до щенту. Більшовики замордували багато людей, та проте бойовий дух населення зростає. Із дня на день ненависть і жадова мститись, мститись і громити ворога додає мені сил і запалу в боротьбі...

ПІСНЯ ПРО ТРЬОХ

Були собі раз:
Пан Боягуз,
Пан Мародер,
Пан Дезертир,
Було їх трьох.
 На бездоріжжя,
 На безлюддя
 Вийшли вони.
 Збились з дороги
 І заблудили.
Куди ж іти їм?
Цей бо вже трусить,
Той утікає,
А цей вже ниць –
Немов конає.
 Порадьмо ж їм,
 Що їм робити.
 Чи куди йти,
 Чи тут лишитись
 І що робити.
Хіба би їм
Рискаль узяти,
Яму копати,
Та так старатись,
Щоб закопатись.
 На гробі треба
 Так написати:
 “Життя важко.
 Сей світ гіркий.
 Боюся жити!
Тут то стріляють,
Там умирають,
Треба змагатись,
Щоб рятуватись.
Я сил не маю!
 Нема де скритись!
 Куди тікати?
 Так хіба краще
 Живцем вмирати
 І закопатись!”

ОПОВІДАННЯ БУВШИХ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ

Наша стежа придержала в лісі трьох незнаних чоловіків і доставила їх до командира. Вони стали розказувати:

– Ми самі з Волиня, а втікаємо з ЧА аж з-під Карпат. Нас червоні змобілізували, як тільки відперли німців, ще в серпні. Що було робити. Грозили, що знищать рідню і господарку. Так ми хоч-не-хоч пішли до комісії. Яка там комісія! Хто був без ноги, без руки, або смертельно хворий, того звільнили, а решту всіх без розбору, загорнули і відставили до Рожищів, біля Луцька. Казали взяти з дому на сім днів харчів. У Рожищах назганяли нас до 40 тисяч. Ніхто нами не опікувався, берегли лише, щоби не втікали. За наше прохарчування ніхто й не думав. Люди з'їли те, що принесли зі собою, а далі примирали голодом. Почали копати тоді картоплі, що на полях і так групами чи одинцем варили. Як довідались рідні, що ми голодуємо, почали приносити з дому харчі. Частенько по сто і сто п'ятьдесят км ішли матері чи жінки пішком з тими харчами. Нас поділили пізніше на взводи. До кожного взводу дали як командира червоноармійця, а з наших хтось був заступником. Не дали нам ні зброї, ні одягів. Ба, ще й нас очевидячки грабували. Як побачив на збірці, що хтось має добрі чоботи чи штани, закликав його десь в куток і наказував стягнути: “Нада лейтенанту здать” – говорив і наказував при тому, щоби нікому про це ані не писнути. Таким способом стягли з нас усе, що краще, а також паси і годинники, а все це “для лейтенанта”. Щоденно проводились збірки тютюну для лейтенанта. Ходив ком-взвод між нас і збирав по листочку бакуну. Кожен давав, хоч самі ми крутилися без куреня, бо в противному випадку треба було йти відробляти карну муштру. Відбирали від нас і ті скромні харчі, що ми отримували з дому. Вправи зводилися до того, що ми вчилися машерувати і салютувати старшинам. Переводили з нами і політичні заняття, на яких наші хлопці звичайно засипляли. Тоді політрук зривався і верещав: “Сукін[и] сини, бандеровци, нельзя спать!” Часто наші хлопці [...]ури сходилися та й любили поспівати українських пісень. Тоді прибігав знову рижий енкаведист і горлав: “Нельзя так петь! Нада “война священная” – сукі[ни сини] бандеровци”. Хлопці похнюпившись розходилися. Пізніше заборонили зовсім збиратися нашим в гуртки. Хлопці не видержували таких знущань і почали [втікати то] 5, то 10, а там і по 50 чоловік. Найбільше ті з Полісся. От молод[...] почали нас відсилати на Захід. Спочатку йшли колони пішком. [...] подорозі кілька таких груп розігнали наші повстанці. Тоді почали перевозити поїздами.

Так по місяцеві [...]али й ми в вагони. Повезли нас на Захід. Вікна в вагонах були позабивані дошками. А за Львовом то й двері позамикали. В дорозі давали харч: на добу одну консерву на 10 люда і один к[...] хліба на 8, або по одній ложці цукру і соли на одного. Та ще й з того треба було щось відложити для ескорти. По воду нас не пускали. На станціях поїзд завжди окружала охорона. Та все ж таки і в дорозі багато втікло. Так ми заїхали до Перемишля. Там повели нас в Сян купатись, а відтіля далі на південь у сторону Карпат. Там у одному селі нас привитала орхестра, але марш наших кишок заглушував її. В селі нас почали сортувати. Дали нам дерев'яні тички і ми через два дні вчилися наступати одні на одних та голосно верещати “ура”. Допікали нам воші і короста (виразні сліди якої були видні на руках утікачів – прим[ітка] ред[акції]). Сторожа і там берегла нас пильно, а люди все-таки втікали. По двох днях вправ нас мундурували. Заприсягли та й відіслали на фронт. Щойно на фронті дали нам кріси. Показали, як заряджується зброю і як стріляється. Там пігнали нас до наступу біля Кросна. Кому забракло кріса, того потішали: “Нічого, вазмьош себе от убітаво байца”. Почався наступ... Боже заховай, що там діялося! Спереду б'є німак, як градом, люди падуть, як під косою колосся. Хочемо до заду, бо очевидячки всі погинемо. Зі заду всі старші й енкаведисти ревуть, як шалені: “Вперйод, вперйод сукіни сини!” – і стріляє тобі в потилицю. Ми знову вперед і біля першої лави трупів попадали так і спаслися, бо як довго ми лежали, ранених ніхто не забирав, а на трупів і не дивився. Було нас з одного села понад 50 та осталося лиш 3 цілих. От і ніччю сказали ми собі – що буде то буде! Як маю згинути, то хай знаю за що! Так ми вирвалися і Бог поміг дібратися аж сюди. Аби нам лише до наших лісів! Тепер ми вже знаємо, що нам треба робити. А хлопців там наших багато, багато...

Повстанці нагодували їх, пращали і показували дорогу.

ПРО МІЖНАРОДНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Минулі дні місяця жовтня (до 20.10) позначилися дальшими успішними наступальними діями ЧА та аліантів. Через прорвання укріплених ліній ЧА вийшла з району Шавляй й осягнула берег Балтійського моря, наслідком чого німецькі війська в районі Рига, Віндава, Лібава – найшлись окруженими та відрізними від Сх[ідної] Пруссії. Після здобуття Риги та інших важливих пунктів доля німців в Прибалтиці перерішена. Дня 15.10 ЧА пододала Карпати та заняла декілька місцевостей на території б[увшої]

Чехословаччини, між іншими в Карпатській Україні. В Північній Трансильванії ЧА разом із румунськими військами оволоділа багатьма місцевостями та продовжає успішно наступати. На території Югославії ЧА при співдії армії марш[ала] Тіта здобула місто Белград та розгромила декілька німецьких військових з'єднань. Дня 6.10 аліанти висадились в Греції та скоро просунулись далеко вперед і заняли місто Атени. Розвиваються успішні дії аліантів в Альбанії та Італії. Війська аліантів на західному фронті щораз даліше просуваються в глибину німецької території. Авіація союзників продовжає бамбардувати міста Німеччини.

Тимчасом у Німеччині невесело. Підбадьорювання Геббельса й Дітмара нікого не переконують. Гітлер створює “фольксштурм” (загальне ополчення) та переводить “понад тотальну мобілізацію”. Закордонна преса поширює вістки про заворушення в Австрії, зокрема в Відні. Населення західних надрейнських теренів у паніці. Старі генерали щораз більше недописують, невинувачують себе перед Гімлером командні особи з СС. Гітлерівські можновладці вже пробують тікати до неутральних країн та вивозять тудою майно. Мимо безнадійного положення опір німців не меншає. Вони хочять використовувати час. Поки що діє ще зброя Ф1. Гітлерівська пропаганда робить ще надію на іншу нову зброю.

Вже підпадає останній союзник Німеччини Мадярщина. У зв'язку з витвореним положенням на фронтах, реґент Горті – заявив в радіо 15.10, що Мадярщина готова розпочати переговори про замирення. Тоді за підтримкою німців створився “народний уряд” Ференца Салаші. Цей перебрав владу й обов'язки реґента та думає вести даліше боротьбу по стороні німців. Внутрішнє положення Мадярщини показує, що її години, як союзника Німеччини, пораховані. Пригадується нам березень 1939 р. Немає тих, які тоді так завзято наступали на молоду державу Карпатської України. Немає “вспульней ґраніци”. Так то котиться колесо далі. Та мадярський народ включиться оновлений у фронт боротьби проти більшовиків.

В Румунії ще досі не дійшло до створення уряду, в якому брали б участь представники всіх партій. Більшовицька преса нарікає, що в Румунії не потягається вповні до відповідальности тих усіх, які брали участь у попередньому уряді, словом, що румуни замало себе взаємно винищують. Відспівав свою пісеньку і румунський імперіялізм, який так злощасно приявився на території України.

Болгарія, яка, за словами Черчіля, зазнала несподіваного поведення зі сторони більшовиків, приняла 11.10 вступні умови-

ни про перемир'я. Як повідомляє закордонна преса, в Болгарії створюються добровольчі відділи до боротьби з більшовиками. Болгарський народ, який в боротьбі з турками за своє визволення дав стільки героїських прикладів, він очолений правдиво народним урядом розгорне боротьбу проти більшовиків.

Тимчасом 9.10 У. Черчіль та міністр закордонних справ В[еликої] Британії А. Іден та шеф генерального штабу Бритійської Імперії А. Брук враз із окруженням прибули до Москви. Черчіль відбув розмову зі Сталіним та Молотовим. Поки що не опубліковано жадного комунікату з переговорів. Сподіваються, що основним предметом переговорів була справа дальшої війни з Німеччиною та розв'язка польської проблеми.

Дня 11.10 прибули з Люблина до Москви голова Краєвої Ради Народової Б. Берут та представники Польського Комітету Національного Визволення, а наступного дня приїхали з Лондону представники польського еміграційного уряду Ст. Міколайчик, С. Грабський, Т. Ромер. Після кількох днів представник К[райова] Р[ада] Н[ародова] та представники П.К.Н.В. повернули до Люблина. Проте не опубліковано наразі жадного комунікату, який кидав би світло на переговори, які, правдоподібно, велися. У самій Польщі одна суматоха. Після капітуляції Варшави еміграційний уряд усунув зі свого складу ген. Соснковського. На його місце назначено на пост головнокомандуючого польськими військами ген. Бора, який знов же попав у німецький полон. Польські "більшовики" роблять усі зусилля, щоби підірвати авторитет польського еміграційного уряду. Улаштовують різні з'їзди, пишуть резолюції, висилають привітальні телеграми. Та з тієї муки мабуть хліба не було. АК вже переходить до збройної боротьби з більшовиками. Велика земельна реформа, з якою носився А. Вітос – не дала поки що жадних вислідів, а сам Вітос уступив "з огляду на злий стан здоров'я", заявивши попередньо, що він зустрічався зі саботажем зі сторони співробітників.

Поширено проєкт статуту Міжнародної Організації Безпеки, опрацьованого представниками США, Вел[икою] Брит[анією], СССР на конференції в Думбартон-Оксі. Чомусь годі бути переконаним, що така майбутня М.О.Б. зможе сповнити своє завдання. По-перше – як слушно сумнівається турецька преса, чи взагалі в світі можна запобігти війнам. По-друге, М.О.Б. станула на фальшивих основах. Що означає "об'єднання миролюбних держав"? Хто такі миролюбні держави? Може т. зв. Радянський Союз? Мало говорити про мир. Треба його напrawdę хотіти. А не хоче миру той, хто поневолює народи. Дуже дивна суперечність:

Рад[янський] Союз – тюрма народів і “миролюбна держава”. Проект статуту М.О.Б. нічого не говорить про поневолені народи. Хіба ж цілий світ знає, що, пр[и]м[іром], Латвія, чи Україна є поневоленими. Невжеж би т. зв. УРСР чи Латвійська РСР це держави, які впливають із потреб та бажання тих народів. Є сумнівним, чи М.О.Б., якщо вона заїснує, видержить пробу життя.

В США передвиборчий рух. За традицією у перший вівторок листопада відбудуться президентські вибори. Противник Рузвельта – кандидат республіканської партії, губернатор Дюї має багато прихильників. Його попирає сильно також польська еміграційна група в Америці на чолі з Матушевським. Дюї, за словами сталінської преси, – націоналіст. Якщо Рузвельт буде вибраний президентом, то перевага його буде мабуть незначна.

Дня 15.10.44 сталінські енкаведисти вчинили незрозумілий вереск про визволення всієї “радянської України”. Не обійшлося без віднопадданчих листів до “премудрого батька всіх народів”, звернень та закликів. Мали місце паради та врочисті засідання. Та всякій правильно думаючій людині є ясным, що Україна є звільнена від німецьких загарбників, але рівночасно поневолена сталінськими окупантами.

Сталін покищо пише дальше накази, салютує гарматами та читає привітальні телеграми. А т. зв. СРСР тріщить в своїх основах.

МІЖ ЧЕРВОНОАРМІЙЦЯМИ (від нашого спец. кореспондента)

У першому тижні вересня приїхали в терен Любачівського, Равського та Жовківського повіту відділи ЧА, які розтаборились зокрема по селах та лісах. Це розбитки армій “1-го українського фронту”, стягнені прямо із-за Сану, з-над Висли на відпочинок та доповнення, а рівночасно, щоб припинити визвольно-революційну боротьбу населення. Вони мали б допомогти закріпитися НКВД та адміністраційним органам, а, крім того, перевести мобілізацію. Безоглядний терор – убивства, насильство, підпали й грабежі – були не тільки дозволеними, але й наказуваними засобами для здійснення замірів. Ці відділи доповнено свіжим елементом, головно з річника 1926 із України, Росії, Сибіру. Національний склад різnorodний. Основна частина, бо майже дві треті, це українці. Дальше місце займають москалі, небагато узбеків, азербайджанів і інших. Останньо завважено теж населення Бесарабії. Вік також різnorodний. Від старших віком до підростків. Фізичний

стан слабий. Більшість – це люди-жирляки, на яких виразні сліди колгоспного добра. Цікаве, що москалі скрізь вирізняються своїм добрим здоровим виглядом. А вже прямо степ – у поглядах. Є віруючі, маловірки, обоятні, безбожники. Російські комуношівіністи, комуністи й комсомольці, українські патріоти, врешті люди затуркані, психічно нерозвинені. Над усіма панує дикий хижак сталінського цькувача-енкаведиста. Про мораль важко говорити, зокрема, якщо іде про москалів. У грабіжах варварствах їм хіба не дорівняє ніхто. ЧА – це типовий образ сталінської тюрми народів, якої “мане, текел, фарес” – уже написала рука судьби.

Після того, як тільки згадані відділи заповнили терен, вони слотою (за словами народу) день-у-день ходять за хлібом, маслом, салом, яйцями, самогонкою і т. п., немов би у них не існувало жадне постачання. Під час облав, як і протягом усього часу, зокрема москалі, добре записалися у пам’яті населення. Вони шукають “бандерівців” в скринях і коробках, в шухлядах і за образами, в бочках і горшках, скрізь-скрізь. Ніч – це рай для москалів, вони під її прикриттям грабують усе, що попаде під руки, чого (мусимо признати) повстидався би навіть рудий свиноподібний фріц. Бути в тому терені – немовби на фронті. Стріляють під час вправ, коли треба й не треба, вдень, вночі. Велику відплату готує народ, бо книга злочинів, людей-звірів величезна. Українці вирізняються своєю культурністю, та часто більш ніж чемним поведінням. (Не маємо на меті прикрашувати правдивого стану).

Хазяйка, купі у мене ботінки, красівій платок, костюм – кричить москаль, увійшовши в хату. Якщо хазяйка хоче купити, то він забирає дані в замін харчеві продукти, бере й свої речі та поминай, як звали. Наколи хазяйка обережна та не хоче купити, тоді зачинається “тщательний обіск” за “бандеровцями” і москаль усе одно забере, що схоче. Дай сала, бо хату зажігу – і вже світить сірники, це на денному порядку. У кожному селі віч-у-віч крадежі, день-у-день грабунки. Тут пограбили всякі одяги. Там вкрали безрогу, а там коня з возом. Наступної ночі мід з уликом. Там вкрали гуси, а тут серед білого дня стріляють і грабують курей. І скрізь і все ППШ до грудей і що хоч роби. А знова в одній хаті “доблесний” сержант і боєць вкрали годинник – та давай утікати. Господиня за ними. Вони, “сталінські голуби”, узброєні по зуби, а безборонна жінка біжить та все вигукує: злодії москалі, віддай годинник! І так приперла їх до яруги-річки. Москалиська, не надумуючись, сфорсували воду по пояс та в ноги і хоч сядь та й плач. А населення добирає способу. Під час нападу криком алярмують сусідів і злодій зникає.

Загально всім червоноармійцям набридло воювати. Значне моральне виснаження. Лише під терором пішли ті люди “добро-вільно” в армію. І це так також і в Азії. Один кіргіз говорив таке: “Коли у нас чоловіки не хотіли іти до війська та на роботи, тоді переведено облави. Багато людей заловили, багато пішло в партизани, які в степах”. Москаль-сибіряк стверджує: “От чорт, заставляють воювать, і за што сам не знаю. Как би паскарей дамой пайті, а то прийдуться пагібнуть. Челавек маладой – жіть хочетса”. “От, коби додому скорше добитися, а то клятї не пускають, хоч ранений. Держать мене отут і хоч погибай” – говорить один українець. Зокрема червоноармійці-українці не люблять колгоспів. І в розмовах часто стверджують, що після війни колгоспів у них не буде.

Коли червоноармійцям попаде будь-яка українська революційна летючка, вони її вивчають напам'ять, передають один одному та обговорюють її зміст. І ми не помиляємося, коли стверджуємо, що більшість українців є національно свідомі та спочувають визвольній боротьбі. “Нас багато є таких, що хочемо Самостійної України і віримо, що вона буде. У нашому відділі тільки трьох комсомольців-українців, а решта всі свої” – каже один червоноармієць. Інший розглядаючи летючку, на якій український повстанець проткнув Гітлера і Сталіна штиком, усміхнувся і каже до господаря: “Так правду пишуть і ми хочемо, щоб була Україна самостійною. Та здається годї, багато в нас ворогів, які за нашу землю боються. Та коли тільки нам пощастило”. Прочитавши нашу летючку один червоноармієць передає її іншому зі словами: “А оце для тебе лист приніс я від твоєї жінки. Читай його пильно та заховай”. Один майор найшов летючку, прочитав її і не вкривав свого зворушення і захоплення перед хазяїном, в якого квартирував.

Нам удається наладати часто зв'язки з червоноармійцями. Засібляємо їх харчами, нашими летючками, інформаціями. І ця важка й небезпечна робота дає багаті овочі.

Прикладів, які унааявнювали б та доказували б, що наші твердження про те, що червоноармійці готуються взяти участь в революційно-визвольній боротьбі, можна навести далеко більше. Від нас самих залежить, чи зуміємо використати нагоду. На історичному годиннику зближається 12-та розвалу СРСР. Чим ширше розгорнемо нашу пропагандивну роботу серед бійців і офіцерів ЧА та наладнаємо з ними співпрацю, тим скоріше припиниться безглузда імперіялістична війна і ми станемо на переможному ступені нашої визвольної боротьби.

(І. Г. Покотило)

За якнайбільшу пропагандивну працю
серед червоноармійських мас!

НАД КРИЇВКОЮ

Ганна боязко озирнулася і тихо скрадалася як тінь. Її пригорблена, мізерна постать зливалася з вечірнім сумерком. Задержалася, приклякла, склонилася, як у глибокій молитві. Худими пальцями порпала хвильку й відложила щось набік. Перед нею відкрилася чорна щілина. Ганна вбгала голову в ту щілину та кликала шепотом:

– Романе! Ти ще живий?

– Це ви мамо? – мов із-за гробу почувся чоловічий голос.

– Я. Вже їх нема... Вилізай...

Ганна піднялася і станула збоку. З ями показалися дві руки а за ними висунулася скуйовджена голова. Кремезна чоловіча постать з трудом протиснулася наверх. Мати обережно прикрила щілину. Роман випрямився і станув перед матір'ю, кремезний та дужий. Рукою вказав в сторону догоряючого пожарища і спитав:

– Згоріло все?

– Всього три недогорені хати лишилися на присілку.

– Де Марія з дітьми?

– Ох, сину! – І Ганна занеслася риданням.

– Що з ними? Де мої діти? – налягав неспокійно Роман.

– Ой сину... Нема твоїх дітей...

– Де діти, мамо де? – і Роман судорожно зловив руку матері і тиснув її мов кліщами.

– Сину, згоріли твої діти...

– Як? Згоріли? А де ж була Марія?

– Ой страшне діялося. Марію затягнули в шопи в сіно, а там... ох, тяжко говорити... Занім вирвалася – хата стояла в огні. Вона скочила в огонь, знаючи, що там діти. Вихопила дітей, вже попарених і з ними прибігла аж на присілок до батьків, де і я була. Шмаття на ній вже тліло. Осмалилося волосся. Вона тиснула дітей до грудей. Не було кому дати дітям рятунку. Так і повмирили. Іван, знав, що діти в хаті. Коли хата почала горіти – він кинувся з оборога на рятунок, та на порозі впав від кулі... А Марія тепер мов божевільна... – важким стогоном Ганна закінчила своє оповідання. Долонями схопилася за голову і так застигла.

Небо кривавилося загравами. Тишу шарипав далекий регіт скорострілів. Вили собаки. З грудей Романа вирвалося здавлю-

ване ридання: “Нема синів! Згоріли! Не було кому рятувати. Не було кому врубати москалеві диявольську руку, як палив. Тато сидів у ямі... Сини, сини мої...”. Нігті до крові в’їдалися в мозолисті долоні. Роман підняв їх угору поволі, як дві потужні довбні. Очі горіли несамовитими, лиховісними вогнями. З розвіяним чубом, на тлі багряної заграви, він стояв як дух грози і помсти. Мати з острахом глянула на сина. Свого лагідного, доброго Романа вона ще ніколи таким не бачила. Їй здавалося, що він росте все більший і більший... Ганна перехрестилась.

– О знайду я вас, червоні людожери! Заплатите ви мені за моїх синів! Вже я більше живим до того гробу не полізу... – гукав хрипло Роман і грозив п’ястуками.

– Там наші хлопці платять катам за [пожежу] рідних хат. Тудою піду і я. – і Роман, як стояв, пустився бігти в сторону ліса звідки нісся гомін бою.

– Романе! А якже лишиться Марія? Щож ми будемо робити?

Роман біг і не озирався. Вечірні сутінки закрили його з очей матері. Вона хрестилася, а з уст поплила молитва.

Колючий

ЯК ЧОТОВИЙ ГОРДІЙ ІШОВ НА ЗАСІДКУ

Гордїй на засідку ішов,
Підвідділ свій він гордо вів.
Та ж хлопці ті не що-небудь
Словами ворога вже б’ють!
 В кущах, у рові, при дорозі,
 Гордїй із хлопцями заляг.
 Вони думки різні думали,
 А потім і позасинали.
Та ворог лютий. Він не спить.
Снується вдень, снується вночі,
В селі, він в лісі, на болоті
Скрізь свою брудну пику – тиць!
 А Гордїй спить спокійним сном.
 Братва у корчиках дримає.
 Ворог дорогою вже йде,
 Своєї журби досить має.
Та як дорогою пройти.
Там щось хропе, там хтось лежить?!
”Какой там чорт нам на путі?”
Рудий кацап вже верищить.

І тоді “Пррр”, і тоді “бах”.
Гордїй і братва – на ногах.
”Гей, що то є?! Тікай що сили!
Більшовики нас оточили!
Десь зник Гордїй. Нема братви.
Розсипались в кущах вони.
Гордїй кобилу гніду ловить,
У штаб стареньку щосил гонять.
Він довгий, а вона низька.
Ногами він землі сягає.
Кобила ледь-ледь що іде,
Гордїй все дужче поспішає.
Нарешті! проминув застави.
А хлопці – звичайно цікаві:
Що то Гордїй наш сплював,
Чи добре ворога златав.
Не мав Гордїй що звітувати.
Стиду й страху досить зазнав.
Піт тік струмком з його чола,
Він увесь день братви шукав.
Найшов усіх. Усі цілі.
Гордїй науку добру має.
За легковажність на війні,
Доля усякого карає.

Нам страшно жити в ярмі – жити у неволі!

НА СТОРІНКАХ СТАЛІНСЬКО-ЕНКАВЕДИСЬКИХ ГАЗЕТ

Більшовицька газета має ту характерну рису, що в ній правда не написана ясно й отверто, а читач мусить дошукуватись її поміж рядками. Треба вміти читати сталінську літературу, щоби випустити правду від сталінської половини брехні. У газеті – пр[и]м[іром] чорне на білім, що трудящі зі захопленням підписують позику, чи здають, не відомо вже котру з черги, добровільну поставу збіжжя, то на ділі воно виглядає так, що сталінська адміністрація за допомогою НКВД грабує останню копійку, видирає останній кілограм зерна у трудящих. Населення України, як пише сталінська преса, радіє “визволенням”, та усякий знає, що український народ поневолюється новим загарбником.

Московська “Правда” в передовій статті з дня 7.10.44 р. “Масово-політична робота у визволених районах” вказує

на недоліки в пропагандивно-агітаційних заходах у ново-визволених (читай поневоленних) районах. Населенню не розкривається благ, які приносить радянська влада. Зокрема на Україні, де загніздилися “українсько-німецькі націоналісти” треба доказувати, що тільки радянська держава забезпечує добробут трудящих, що самотньо колгоспний лад є добрим. “Активно викривати звірячу злочинницьку діяльність українсько-німецьких націоналістів, викривати їх, як цепних псів гітлерівських імперіялістів, як найлютіших ворогів українського народу – одно з найважливіших завдань партійних організацій” – пише “Правда”. А далі: “На своєму власному досвіді населення західних областей переконається і буде переконуватися, що Радянська держава врятує трудящих від тяжких наслідків німецької окупації”.

Яких саме “українсько-німецьких націоналістів” має “Правда” на думці – легко збагнути. Вона не хоче правдивим іменем називати українського революційного руху. Бо якщо так – признатися до правди, треба її перевернути. “Правда” забуває про те, що на землях України заходами НКВД перевиконано пропагандивну норму. Кожна насильно заловлена в армію людина, кожне спалене українське село, кожна свіжа могила, насилуване, рабоване й тероризоване населення – це полум’яні агітатори “щасливого радянського визволення”. Коли б на Україні звести всі твори сталінських талмудистів, та заставити кожну людину їх вивчати – то не було б так переконливим і не змогло б так яскраво переконати всякого, що таке СРСР. Населення України вже переконалося, що між сталінським і гітлерівським поневоленням ніякої суттєвої різниці немає. Сталінсько-енкаведиські пропагандисти вже збирають овочі своєї роботи. Вже близький той час, коли їхня пропаганда стане обухом, яких розтороше їх тупі голови.

У зв’язку зі збором збіжжя та здачею контингентів вся більшовицька преса переповнена закликами, звітами, критичними зауваженнями. Як із них виходить, то хлібоздача в більшості районів СРСР проходить повільно і незадовільно. І на Україні, в Росії, Татарії тільки з великим трудом та під натиском НКВД добивається виконання норм. Незадовільно теж проходить підготовка до зими. В багатьох великих містах зроблено дуже мало для того, щоби відремонтувати та пристосувати на зиму житлові квартири, заготовити потрібну кількість матеріалів до палива. У м. Харкові досіль не налаштовано трамваєвої комунікації, місто засобляється нерівномірно газом до палива. Немає

опіки над родичами червоноармійців. Їх діти не можуть відвідувати школи із огляду на некорисні життєві умовини. Матері живуть у розвалених кватирах, а сталінська адміністрація дуже мало зусиль докладає для того, щоби що-небудь зарадити. Розквітає спекуляція, надужиття – а радше крадіжі – на денному порядку. Молоді, яка виснажена важкою працею, не забезпечується прохарчування та належного формування. Її ніде культурно відпочити. У м. Житомирі досіль не відремонтовано клубів та не пороблено інших заходів для покращення справи.

ВЕСЕЛЕ ТА ПРАВДИВЕ Як Сталін воював за “родіну”

Іванові – солдатві Н-ського стрілецького з'єднання – часто снилися дивні сни. Одного дня, після бою – він змучений заснув. Коли прокинувся, він довший час ходив зажурений і пригноблений. Йому – бачте – приснився неймовірний сон. Він немов би то став “атдельонним” командиром, а в його підвідділ включено на правах звичайного солдата – маршала СРСР т. Сталіна. Трудно, Іван приділив Сталінові його обов'язки.

Скоро дано наказ приготувитися до бою. Змоглася артилерійська перестрілка. Земля дріжала та немов би змішувалась з оточуючим воздухом. Військо рушило до наступу. Ідуть розстрільна за розстрільною, а гармати б'ють. Важко. Гарячі! Іван усе зирк на народного батька. Той похнюпивсь. Стирає раз-по-раз піт із чола та з вусів. Сопе аж дметься. Іван усе жде на якийсь бойовий заклик від Сталіна, пр[и]м[іром] “Вперйод!”, “За Атечество!”, “Добіть фашістського зверя!” Та Сталін мовчить. Стриже вусом і йде якомсь неохоче, як звичайний заловлений волинський дядько. Гм. То певно йому так випадає – заключає Іван. Тим часом рій змагається. Іван іде зі завзяттям вперед. Знищує німців. За ним його бійці. А Сталін – десь позаду. Важко старому – думає Іван. У розгарі бою Іван загубив Сталіна з очей. Десь пропав Йосиф Сталін – маршал СРСР, а на той час солдат “отделенія” т[овариша] Івана Хитренка.

Після бою Іван використав нагоду та перешукав бойовище. Немає Сталіна між убитим. Запитує Іван на санпункті – нема. Пропав тай все.

Десь пізніше “істребітелі” заловили в глибокому армійському тилу дядька дезертира, який з мішком на плечах продирався на

схід. Він подавав себе за Сталіна. Його розстріляно. Коли Іван про те дізнався зі слів і збудився.

Дивні сни сняться людям.

В одному з боїв з відділами УПА сталінські терористи застосували нову наступальну тактику (зі звітів)

ЯК ПОСТУПАТИ В БОЯХ З УПА (виїмки з інструкції)

Стверджується, що війська НКВД не все стосують відповідну тактику в боях з УПА, що збільшує втрати. Тому поручається:

1. У часі коли укр. повстанці атакують, негайно відходити зі займаних становищ. Забороняється бігти одним поперед інших. Всі повинні бігти на одній лінії, рівнання до передніх.

2. Відступ має виглядати як наступ. Тому, в відповідному мометні за наказом усі бійцім обертають шапки козирком у напрямі противника. Рівночасно кладуть зброю на ліве плече – дулом спрямованим до противника. Тоді враз зі збільшуванням віддалі від противника – треба якнайчастіше стріляти, та щораз голосніше кричати “ура” та бойові заклики, щоби відступ виглядав як наступ.

ЧИТАЧУ!

Шануй працю тих, що в умовинах жорстокого терору займанців пишуть, друкують та поширюють наші визвольні видання. Бери активну участь у веденні пропагандивної боротьби.

Хай лунає визвольне правдиве слово!

З друкарні ім. Є. Коновальця

Державна наукова архівна бібліотека¹

¹ Сторінки 1-5 і 8-10 знаходяться також: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 7, арк. 13-16

№ 208
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 28

25 грудня 1944 р.

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

25.12.1944.

Ч. 28. Рік I.

У ПЕРШУ РІЧНИЦЮ ІСНУВАННЯ ВІДДІЛУ “ГАЛАЙДА”

Якраз минає рік від часу, як створилися перші бойові групи, які дали початок відділові “Галайда”. Ще не час розкривати того бойового та гордого шляху, який пройшли галайдівці [...] по сьогоднішній день тих героїчних чинів окремих бійців, командирів та усього відділу. Слава відділу все збільшується. [...] Новими хоробрими діями відділ [...] світлі сторінки своєї історії. [...] відомі є ворогам твердий кулак Галайдівців, їх сила та завзяття, моральна стійкість і гарт.

Завдяки невтомній праці та заходам основника й першого командира відділу сл. п. хор. Т. Галайди, в тяжких умовах німецької займанщини вдалося узброїти, вирядити й засобити перші групи відділу. Зброєю здобувано на німецьких бандитах. У нерівній боротьбі вояцтво набирало бойового гарту й досвіду. І сильна непохитна воля хор. Галайди довела до створення великого боездатного відділу. Це показує, що для українського революціонера, який сповнений любовю до свого народу та ненавистю до його ворогів, немає неможливого.

Вишколами, які треба було переводити в дуже несприятливих умовах, бо ж сили німців були тоді ще значними та [...] зими, до якої ми були тоді мало приготовані – передано воякам необхідні знання військової справи та політичне вироблення.

Удари по німецькій адміністративно-поліційній та господарчій ділянці, донощиках, запродацях і фольксдойчах, а також польських і комуністичних терористах – це перший етап, якого довершив штурм на німецьку тюрму в м. Сокаль. Дальше після перевишколу, доповнення й переорганізування – насичені дні оборонних дій проти польського терору на Холмщині. На самому їх початку гине смертю Героїв сл. п. хор. Т. Галайда.

Так відділ стратив свого основника-батька та його труди, які вложив для зорганізування відділу, дали великі овочі. Відділ з ім'ям свого хороброго командира бореться далі.

Бої на Холмщині проти жорстоких польських терористичних банд, оборона українського населення перед насильствами німецьких і червоно-партизанських розбійників – ось дальший етап боротьби Галайдівців.

Вже в умовинах сталінсько-большевицької займанщини відділ своїми успішними рейдами піддержує українське населення на душі, додає віри у власні сили, підймає на боротьбу проти гнобителів. З моментом, коли ворог розпочав дії проти УПА – відділ переорганізовується та скріплює кількісно й якісно свої лави. Бої біля с. Зубейки, с. Карова, с. Губінок та біля Немирова (Равщина) – це нові подвиги, які ворог оплатив неймовірно великими втратами.

Не марно пролилася кров славних Галайдівців Євшана, Скали, Беркута, Варшави, Морозенка, Сука, Молочая, Нестора, Довбні та інших. Тисячі знищених гітлерівських, польських та сталінських загарбників, добуте воєнне майно, – це наслідки трудів і жертв вояцтва. В боях загартувалися безстрашні воїни й командири, які очолили нові підвідділи й високо несуть свою честь.

На порозі до скріплення відділу, серед розгару плянування дальшої боротьби з ворогом – на полі бою паде неустрашимий лицар – командир хор. Євшан (М22). Не стає того, який довший час командував відділом, вів його до все нових успіхів. Ще більше скріпився відділ “Галайда” ненавистю ворога та жадобою помсти.

Відмічаючи першу річницю існування відділу “Галайда”, його жертвенної боротьби, редакція “Стрілецьких Вістей” складає бійцям і командирам відділу “Галайда” бажання якнайбільших бойових успіхів.

Бийте нещадно ворога та будьте витривалими і впертими! Не понижіть слави, яка вже за Вами, а все вище й вище піднімайте прапор боротьби й перемоги!

Слава хор. Галайді, хор. Євшанові та всім Галайдівцям, які згинули на полі боротьби за волю України!

Хай живе відділ “Галайда”, його бійці і командири – на славу українському народові, на загибіль гітлерівсько-сталінським загарбникам!

ЗИМА

Вже прийшла зима. Ворог покладає на неї дуже багато надій. Вона має йому допомогти переслідувати й знищити відділи УПА. Розраховуючи на зиму, як на свого союзника – ворог має на увазі

насамперед те, що зима застане нас невідготованими. Немає таких несприятливих умовин, яких не можна використати. Бо всякі некорисні умовини, в нашому випадку зима, є тоді тільки некорисними, коли до них належно не підготуються. Коли ж старанна підготовка попередить ті некорисні умовини, тоді їх можна використати для себе.

Значить підготова до зими, в умовах сталінської окупації, яку розпочали відділи УПА, – мусить проходити скорим темпом та непослаблено зближатися до закінчення.

Зима буде ще однією пробою наших сил, нашої життєздатности. Вона вимагає належного матеріального засіблення, практичного знання, а також відповідних фізичних сил кожного повстанця, а над усе моральної сили, віри в правість і конечність нашої боротьби, нашу остаточну перемогу. Ненависть до загарбника й стремління його винищувати й знищити – це невідстаючі почування українського повстанця.

Обов'язком командирів підвідділів подбати про те, щоби кожен вояк був підготованим до зими під усяким оглядом. Треба використати все, що можливе, для цієї ціли. Немаловажною справою є передача знання про боротьбу й життя в умовинах зими. Досвід власний командирів та бувалих вояків, різні вишкільні матеріяли в багатому допоможуть, щоби вояки набрали конечних навиків.

Приготуємось до зими своєчасно – визбудемось зайвих трудів, невигод та жертв. Наш клич дня: Закінчувати підготовку до боротьби з окупантом в зимових умовинах!

В.Ж.

МИНАЮТЬ ХИЖІ ДНІ

Минають хижі дні грізні, заїлі.
Минають ночі, повні небезпек.
Вже у боях нам яр-весна відцвіла
І потом сплили дні серпневих спек.
Вже багряна запаленіла осінь
До ніг послався споловілий лист.
Та нам весняно дзвонить сталь і досі,
Як у пам'ятний, світлий падолист.
Не звялить серця зима мрячно-сіра.
Юна кров грає соком весняним.
Ми крок-за-кроком все ближче до ціли
До волі йдемо маршом бойовим.

ІЗ ВЛАСНИХ БОЇВ

Відділи УПА нашого з'єднання видержали наступи ворога, які тривали впродовж осені. Із щораз більшою силою відділи УПА ведуть бої з НКВД та іншими сталінськими терористами.

17.10.44 р. відділ “Галайда” і підвідділ “Кочовики” звели бій зі сталінськими бандитами біля с. Поледів (Замістя). Ворог окружив наші відділи з усіх сторін і вів обстріл із важких гранатометів і скорострілів. Під прикриттям ночі наші відділи незаметно відв'язалися. Ворог зазнав втрат вбитими й раненими.

22.10.44 р. ті ж самі відділи попали знову в сильне оточення між с. Радруж і с. Смолин. Зручно виминаючи більших сил ворога, наші війська вдатною протиатакою розбили дві сотні автоматників, прорвали вороже кільце, яке зміцнювалось панцерною зброєю та гарматами, й вийшли на намічені рубежі. Також наступного дня ворог організував оточення, яке наші відділи зручно виминули. В боях ворог потерпів поважні втрати.

19.9.44 р. до с. Гільче б. Варяжа, в якому кватирував підвідділ “Кочовики”, під'їхали сталінці 15-ма автомашинами. Звівши бій із розвідкою, в якому знищено 1 автомашину, відділ заняв становища в поблизькому гаю. Ворог під обстрілом гранатометів розпочав наступ, який був відбитий. Ворог мав кільканадцять убитих, в тому числі командир ворожого відділу.

27.10.44 р. наші підвідділи в кількості понад 300 людей звели бій коло с. Андріївка (Радехівщина) з переважаючими силами ворога. Раннім-ранком ворог розпочав наступати на ліс, поновлюючи свої атаки три рази, але все-таки відбитий бравурними протинаступами з кривавими втратами. Мимо того, що ворожі літаки закидали наші становища бомбами, наші хоробрі вояки видержали, відкинули ворога, у переслідуванні захопили зброю й полонених. Цільним вогнем винищено сталінців, які були на деревах. Ворог втратив до 80 убитих, багато ранених. Наші війська захопили зброю, муніцію, одяг та виряд. У бою особливо визначився сот. Вовк (Фіфак), який прикладно боровся на передовій лінії. У двобою з ворожим лейтенантом, якого знищує, сам паде, поцільений кулею противника.

Польські терористичні банди, міліція і т. зв. штурмівка на Холмщині відновили свій терор проти українського населення. Злочинні шовіністичні елементи при допомозі польської міліції намагаються винищувати фізично українське населення, а рівночасно хочуть примусити українців покинути свої прадідні землі. Сталінські окупанти сприяють намаганням поляків. Населення

Холмщини, яке донедавна вірило в те, що більшовики дадуть йому захист перед звірствами польських безвідповідальних елементів, прикро розчарувалось, та є примушене вдатися знову до засобів самооборони. З одвертими руками вітає тепер населення Холмщини своїх синів, втікачів із ЧА, які зразу ж стають в лави УПА, для боротьби із загарбниками-терористами.

8.11.44 р. з-за Гучви, від сторони м. Тишівці прийшов польський терористичний відділ до кол[онії] Тудорковичі, де мав перестрілку з нашими відділами. Того ж дня наші відділи перемашували на кол[онію] біля с. Модринь, де більшовицько-польські терористи намагалися їх оточити сильно переважаючими силами, які доїздили зі сторони Модринця, Терєбіня, Сагриня автами. Перша вогнева зустріч з польською штурмовою, яка розпочалась о 5.45, тривала годину. Сили поляків, які атакували, доходили до 200 чоловіків. На передпіллі поляки поновили наступ, який знова заломився в вогні наших скорострілів. Перед вечером із Грубешова прибуло для ворога підкріплення на 20 автомашинах. Наші війська відв'язались від ворожих угруповань, знищуючи ворожу заставу на шляху Верешин–Мірче. Добуто зброю, муніцію, виряд. Замітне, що на основі документів, знайдених при вбитих, виказалось, що 4 із них були походженням зі Львова.

В ніч проти 6.11.44 р. відділ Чорноти мав сутичку з ворогом (поляками) біля Вербкович. Ворогові нанесено втрат.

20.10.44 р. в лісі біля с. Бобятин (Сокальщина) сотня втікачів із ЧА звела бій з відділами НКВД, які загородили їм дорогу на схід, щоб там взяти участь у боротьбі зі сталінськими загарбниками-терористами. З великою радістю зустріли втікачі з ЧА відділ УПА, який спішив їм на підмогу. Відбулась вільна виміна думок, провлялась обопільна радість.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

Від половини жовтня і з початком листопада більші відділи ЧА і пограничників провели облави на села Угнівського й Белзького районів. Інформаторами були місцеві поляки, які співпрацюють з НКВД. Більшовики мали готові списки людей з відповідними підкресленнями. За тими списками відбувалися арештування. Якщо підозрілого не було, арештовувано членів його сім'ї. Арештованих відвозили до Сокаля або Рави Р[уської]. Там після переслухання одних звільнено, інших відставлено в ЧА, більшість залишилася в льохах НКВД.

В терені районів Мости В[еликі], Жовква, Куликів успішно проходить боротьба українського народу з т. зв. “істребітельними” баталіонами. Роззброєно кількадесять “стрибків”, понад 20 осіб вбито й поранено, крім того, покарано багатьох і перестережено на майбутнє. Навіть у м. Куликові, з якого вигодилися найбільш злочинні елементи, багато “стрибків” відмовилось робити свою роботу, загально роблять її неохоче.

Повідомляють із Равщини та Любачівщини про успішне винищення сексотів та інших зрадників і запродавців.

У терені Сокальщини й Равщини появились масово визвольні листівки та видання. Захоплення викликає Універсал УГВР, зокрема “Лист колгоспників”, “За що бореться УПА” (в українській та російсь[кій] мовах), “До всіх корнійчуків, гречух” та журнал “Повстанець”.

В с. Пересоловичі (волость Вербковичі) польські шовіністи замордували кільканадцять жінок і дітей і тіла кинули в криницю. В с. Богородиця поляки замордували 2 особи. В Замістькім поляки ходять від хати до хати та приневолюють українців виїжджати за Буг, бо в противнім випадку будуть приміювати терор.

[...]

Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У боях зі сталінськими загарбниками на полях Сокальщини, Холмщини, Равщини склали своє хоробре життя в жертву українському народові:

хор. Євшан (Ем)
к-р Скала
к-р Беркут
к-р Фіфак (Вовк)
бунч. Варшава
рой. Бурко
стр. Муха
стр. Молочай
рой. Сук
стр. Несамовитий
рой. Нестор
стр. Довбня
стр. Кармелюк
стр. Угренок
стр. Мороз

стр. Дуб
стр. Летун
стр. Кукурік
стр. Сосна
стр. Ангрес
стр. Лемик
чот. Бородач
чот. Струна
рой. Півень
стр. Хмель
стр. Ворона
стр. Левич
стр. Щупак
стр. Данило
віст. Хмара
віст. Сорока
політвих. УПА[]-П[івніч] Тимко (Гелетій Григорій)
провідники-революціонери:
Могила
Орест
Левадний

Згадка про хоробрих командирів та бойовиків – Галайдівців, “Криlachів” – хай кріпить нашу ненависть та заgrиває на дальшу боротьбу з наїзниками. Ми збережемо їхню славу майбутнім поколінням. На їх героїчних чинах, на подвигах славних командирів, Євшана, Скали, Беркута, їхніх бойовиків виховуються нові борці-революціонери-повстанці. Український народ високо цінить їх славу пам'ять, складає про них пісні, народжує нові повстанчі лави. Праця сл. п. друзів Тимка, Могили, Ореста, Левадного, їх революційне горіння, – дають все більші овочі. Вони згинули, але живуть їхні чини, бо невміруща ідея, за яку вони боролися.

Немає кращого життя, як життя і боротьба в ім'я добра народу,
немає кращої смерті, як смерть на полі бою в обороні української землі!

ВИЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

чот. Максим витривало відбивав всі наступи ворога та зручно командував своїм підвідділом.

ройовий Шахай підпустив на близьку віддаль наступаючого ворога і перехресним вогнем завдав йому великих втрат.

чот. сл. п. Довбня ранений закликав і заохочував вояків до звязятого бою.

скоростр. Омелько вперто видежав на становищі в бою під Каровом і цілним вогнем завдав ворогові значних втрат.

скоростр. Луговий цілним вогнем знищив кільканадцять сталінців.

Звернули на себе увагу своєю відвагою та співділанням у бою стрільці Див, Франь, Люципер (скоростр[ільчик]).

чот. Деркач прояви[в] бойову ініціативність, особисто знищив 3 ворожих офіцерів та кількох рядовиків. Добув багато зброї і зі своїми вояками вийшов без втрат.

чот. Ігор відважний і зрівноважений у бою. Особисто знищив 3 ворогів.

рой. Грабовий визначається відвагою та холоднокровністю.

рой. Чумак підпустив ворога на близьку віддаль, убив ворожого капітана та багато рядовиків.

скоростр[ільчик] Сойка під Каровом знищив багато ворогів і добув зброю.

рой. Змий підпустив на близьку віддаль і знищив багато ворогів.

санітар-політвиховник Ізидор з нараженням власного життя несе поміч раненим.

чот. Довбуш здобув 2 ворожі скоростріли.

чот. Матрос бравурним наступом з крила переважив перемогу над ворогом.

к-р Яструб на шосі Верешин–Мірче холоднокровно й хитро роззброїв ворожу заставу.

чот. Грибовий (зі східних областей України) знищив капітана й лейтенанта НКГБ, які хотіли його арештувати.

віст. Сорока знищив двох енкаведистів, які були на заставі.

політвиховник Піщанець витривало вів свою роботу, не зважаючи на перешкоди.

Ненавистю й безоглядною боротьбою прийматимеш ворогів
твоеї нації!

СТРІЛЕЦЬ ДУБ

Ми з ним давно уже знайомі. При сьогоднішній нашій зустрічі – я здивувався – замість його милозвучного голосу я почув тільки шепіт. Напевно простуджене горло, подумав я, та запитав. Та не в цьому справа.

– У своєму часі наша група в силі 10 людей вирушала на засідку, між ними д. Дуб. Скоро залягли на становищах і дожидали. Врешті коротка перестрілка, кількох ранених і вбитих сталінців і два скоростріли великого калібру в наших руках. При тому з нашої сторони було двох ранених. Д. Дуб дістав два постріли, з яких один влучив у шию. Зранення було тим небезпечно, що нарушувало мовні органи. Друг Дуб перебув кілька днів у польовому шпиталі, а коли дізнався, що жадної безпеки немає – зразу ж долучив до відділу. Не міг один із найкращих та перших вояків відділу перебувати подальше від своїх друзів. Не дозволяло вояцьке серце. Так д. Дуб дальше при відділі. Хоч говорити голосно не може – та це не перешкоджує йому скоро й цільно стріляти, повзати, робити стрибки і машерувати – “я з ворогом не воюю словами, а зброєю. Значить можу бути й надальше при відділі та добре воювати” – з усмішкою шепотом закінчує друг Дуб.

НА СТОРІНКАХ СТАЛІНСЬКО-ЕНКАВЕДІВСЬКИХ ГАЗЕТ

Виконуючи накази Кремля сталінсько-енкаведівська преса розпочала нагінку проти т. зв. “українсько-німецьких націоналістів”. В Києві відбулася нарада сталінських вислужників, яка прийняла рішення щодо пропагандивної боротьби з визвольнореволюційним рухом. В обласних центрах відбуваються з’їзди представників “селянства та інтелігенції”, на яких основною справою є допомога сталінським загарбникам в переслідуванні українських самостійників. На сторінках обласних газет появляються статті, які мали б доказати в неможливості існування Самостійної України та в тому, що український революційно-визвольний рух – це німецька агентура. Проте намагання окупанта є безуспішними та тільки скріпляють ненависть мас до загарбників.

Не маючи дійсних сил до боротьби з УПА, більшовики намагаються повести таку боротьбу напором.

Серед східньо-українських письменників находимо також дійсних синів народу і оборонців його прав. Це стверджується на основі газети “Література і мистецтво” ч. 30, в якій пишеться “Сумний приклад митця, що скотився на націоналістичні манівці і тим самим став на ворожій антинародній позиції, являє собою О. Довженко.”

В московській “Правді” появилася передовиця про Естонську РСР. В газеті підкреслюється, що в Естонії існують естонсько-німецькі націоналісти. В газеті “Вільна Україна” з дня 15.12.44 р. в передовій статті замічено, що в селі Вихопні, Куликівського

р-ну, на збори, під час яких обговорювалося “звернення” т. зв. уряду УРСР, зголосився “бандит”. Він зізнав, що його обманено і підступно втягнуто до боротьби проти “радянської влади”. Він закликав свого брата вийти з лісу. По перевірці цього факту виказалось, що це був б[увший] станичний, якого підступно вже раніше зловили енкаведисти. На згадані збори привезено його зі Львова під конвоєм сотні енкаведистів, зігнано на збори населення і б[увший] станичний виголосив попередньо вивчену промову. Так НКВД виголошує промови, пише заяви та листи.

ПРО МІЖНАРОДНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Останніми днями увагу світа прикували дві події: вибух комуністичного повстання в Греції та підписання пакту про союз і взаємну допомогу між ССРСР та тимчасовим урядом Франції. Гострість дебат, які відбувалися в зв'язку з повстанням в Греції в англійському парламенті, вказують на серйозність цього питання. Трудно передбачити, який буде дальший хід подій, можна однак твердити, що заворушення в Греції будуть мати великий вплив на відносини між ССРСР і Великою Британією. Підписаний пакт між Францією й ССРСР є поважним дипломатичним успіхом більшовиків та стає на перешкоді англійським плянам в відношенні до Західної Європи.

На основі політичних звідомлень “ТАРС” дається вичути, що в усіх країнах, окупованих більшовиками, зростає протибільшовицький визвольний рух. Терором, розстрілами та концтабором не вдається більшовикам здавити полум'я наростаючої кари народів. Від Фінського заливу аж до гір Греції ведеться протибільшовицька збройна боротьба.

Із фронтових дій замітні успіхи більшовиків на території Угорщини, спрямовані на заняття Будапешту, які оплачуються великими жертвами. На західному фронті німці мимо запеклого опору втрачають деякі терени.

Японці мають поважні успіхи в Китаю, натомість втратили деякі американські острови.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

Кум Перепілка: А де ви куме Гаврило діли землю зі свого бункира?

Кум Гаврило: Проста річ, викопав на городі, яку тай закопав.

—”—

На мітингу

Голова райвиконкому: “Вот, перекажіть всім вашим синам, що пішли до УПА, хай повернуть домів і вступають в красну армію. Ми їм усі провини даруємо”. Старий селянин, погрозивши кулаком: “Гесесе! Ви нам даруєте, але ми вам не даруємо!”

–”–

Із листа капітана-жида до жінки

– Дорога Сарцю! Я живу тепер не зле. Воюю шістьсот кілометрів за фронтом. А якщо буде “родіна” потребувати – то буду тисячу кілометрів за фронтом воювати.

–”–

Питають жида-енкаведиста в тилу: “Чому не йдеш воювати на фронт?”

– “Чому я не на фронті?! Я воюю за двох: моя душа на фронті, а тіло тут!”

–”–

На облаві

Сталінський гайдук зазрів у горшку вареники і вигортає їх брудними лапами до ще бруднішої кишені.

Газдиня: “Солдат, ти що там робиш?”

Гайдук: “За “бандеровцями” шукаю”.

Газдиня: “А пся твоя мать, то ти в горшку шукаєш “бандеровца”?”

Гайдук: “Ну не ругайся бабушка, за ето я уже не пайду шукать у клню, я ж трі дня нічево не кушал”.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Тому, що редакція “Стрілецьких Вістей” була зайнята очищенням терену від донощиків й “істребітелів”, 28 ч[исло] виходить спізнено.

Читачу! Шануй працю тих, що в умовинах жорстокого терору займанців пишуть, друкують та поширюють наші підпільні видання. Бери активну участь у веденні пропагандивної боротьби.

Хай лунає визвольне правдиве слово!

З друкарні ім. Є. Коновальця

Державна наукова архівна бібліотека.

№ 209
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 1

Січень 1945 р.

Воля народам і людині!
Смерть гітлерівсько-сталінським загарбникам!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Січень 1945 р.

Ч. 1. Рік 2

ВІД РЕДАКЦІЇ

З нагоди свят Різдва Христового та Нового Року редакція “Стрілецьких Вістей” складає щирі побажання читачам і співробітникам нашої газети та всім бійцям і командирам нашої групи.

У цю хвилину наші почування єднаються зокрема з раненими й хворими друзями, як теж ріднями тих друзів, які згинули у визвольній боротьбі.

У 1945 році докладемо всіх зусиль, щоби повністю виправдати довір'я Української Головної Визвольної Ради та українського народу, знищити загарбників і створити Українську Самостійну Соборну Державу.

Слава Україні!

ДВІ ВЕЛИКІ ІСТОРИЧНІ РІЧНИЦІ

1917 і [19]18 роки, роки повні надій далекоюсяглих і сподівань. Падали тиранії. Валилися тюрми народів. Будилися до нового життя віками гноблені народи. Сягали по свої права народи дужі, молоді, з творчою динамікою, жагою і розмахом. Революція в Росії. Українські полки на чолі зреволюціонізованих солдатських мас. Шум і гамір здоровий і буйний. Весна. Велика весна народів. Трісли льодові окови московської імперії. Перемогло сонце волі. З буйним розмахом почали поневолені народи творити свої держави, строїти нове життя.

Дихнула волею Україна. Заклекотіла праця мов в кітлі. Більш року кипить гарячкова робота, щоби в дні 22 січня 1918 р. оформити і проголосити цілому світові непереможну волю українського народу жити вільним, від нікого незалежним життям у власній Суверенній Державі. Того дня проголошено IV універсалом Створення Української Народної Республіки, з Центральною Радою у проводі.

Червона Москва, залякана, що їй висмикнулася одна з найбагатших колоній, вислала на Україну свої збройні банди. В кривавих боях протягом 1918 р. викристалізовується даліше державницька думка українського народу і вже в першу річницю проголошення IV-го Універсалу, 22 січня 1919 р., у Києві на Софійській площі, біля пам'ятника Богдана Хмельницького, проголошено світові акт злуки всіх українських земель в одну нероздільну Самостійну Соборну Українську Державу. При великім здвизі народу, в присутності уряду УНР і делегацій від ЗУНР та представників чужих держав, лунали важливі історичні слова Універсалу.

“Від нині зливаються в одно віками відділені одна від другої частини України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна, в одну Велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили і за які вмирили найліпші сини України. Від нині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Від нині український народ, увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної, незалежної Української Держави, на добро і щастя Українського народу”.

Лункими окликами “слава” стихійно виявляв народ свою радість і щастя. Софійські дзвони грали воскресну мелодію.

І статуя Великого Гетьмана у сонці променіла і він немов благословив гетьманською булавою той великий чин.

Сьогодні, в Велику Річницю Самостійности і Соборности України, святкуємо не співучими академіями, а збройним кривавим чином. Ми знаємо, що цією запеклою боротьбою український народ навіки закріпить свою непереможну волю, висловлену в історичних актах 22 січня 1918 і 1919 рр.

В. Ж.

НА ПОРОЗІ МАЙБУТНЬОГО

Проминув 1944 рік, черговий рік важкої боротьби українського народу за своє визволення.

1944 рік увійде в історію, як рік об'єднання усіх революційних сил українського народу – створення самотнього уряду України УГВР. У тому році небувало розгорнулася та поширилася збройна боротьба українського народу зі загарбниками. То був рік проби відділів УПА, які за повною підтримкою народу відбили ряд наступів червоно-московського загарбника. Ще ніколи до цього часу – від упадку Української Державности 1918–1921 рр. не позначив-

ся такий зріст визвольно-революційних сил українського народу, як саме в 1944 р. На всіх ділянках державного життя – політичній, дипломатичній, пропагандивній та військовій – зроблено дуже багато.

Не вдалися спроби загарбника залякати українське населення своїм звірським терором, приневолити нас відмовитися від боротьби, посіяти недовір'я в революційних лавах, відвести нашу увагу від головної цілі нашої боротьби.

Ми тільки скріпилися, скристалізувались. У боротьбі добули сталю гарту.

Ми не приостаємо на успіхах 1944 р., в якому серед великих трудів створено сотні відділів УПА, які вже виказали свою бойову вартість – відважно обороняючи український народ.

У майбутньому році ми ще більше розгорнемо нашу боротьбу. На всіх ділянках революційно-визвольної боротьби нанесемо ворогові знищуючих ударів. Перед нами багато ще трудів, багато праці. Перед нами почесний синівський обов'язок – своєю зброєю та своїми грудьми прокласти українському народові шлях до кращого майбутнього. І ми – бійці, командири і політвиховники УПА – цей обов'язок виповнимо.

Новий 1945 рік – зустрічаємо сповнені якнайкращими надіями на майбутнє. Ця надія спирається на нашої сильній та палкій любові українського народу та ненависті сталінсько-енкаведівських бандитів. Ця надія полягає в нашому повному довір'ї до Революційного Уряду України – Української Головної Визвольної Ради.

За Українську Самостійну Соборну Державу!

ІЗ БОЇВ ТА ЖИТТЯ НАШИХ ВІДДІЛІВ

Наш підвідділ в часі рейду заквартирував в дні 14.11.1944 р. в с. У. Біля год. 11 дня розвідка донесла, що з краю села в напрямі наших квартир посувається ворожий відділ. Наш підвідділ, не хочючи приймати бою в населеному пункті, вицофався до ліса. На окраю ліса занято оборонні становища. Наступаючого ворога обстріляно влучним вогнем, проте ворог старався нав'язати з нами бій. Ми відбили успішно ряд атак та під вечір відв'язалися і відійшли. З ворожої сторони впало кільканадцять убитих.

(Курган)

20.11.44 р. дві чоти нашої сотні зробили засідку на дорозі між с. Г. та с. З. За даними розвідки, шляхом мали переїжджати більшовики в числі до 50 осіб. Дорогою вертає тільки одна підвода,

на ній 5 людей. Наші підвідділи заатакували противника вогнем, більшовики відбиваються до останнього набоя. Нами захоплено в полон секретаря райпарткому, начальника "істребительного баталіона" та ще одного сталінського бандита.

4.12.1944 р. більшовики розпочали облогу на села і ліси довкруги місця постою нашої сотні. Сотня вицофалась з ліса в напрямі с. Р., а далі на с. П. За тим селом о год. 8.15 заатакувала нас зі сторони с. Т. сотня більшовицької кінноти. Ми прийняли бій. В тому часі ворожа піхота зайшла нас іззаду, стараючись провести окруження. Наша сотня зручно відв'язалась від ворога. У дальшому нас ще переслідувала кіннота і кулеметні тачанки, які були відкинені нашим заднім забезпеченням. Після відпочинку в лісі ми подались у напрямі с. [...]. Перейшовши просіку, переднє забезпечення завважило стійкових в німецьких уніформах. Взявши їх за своїх, почало давати знаки, щоб вони не стріляли, на що згадані стійкові дали відповідь. Коли в тому часі перейшла просіку І-ша чота і два рої ІІ-ої чоти, підступний ворог відкрив вогонь з чола і з боку, вздовж по просіці. Підвідділи розгорнулися в розстрільну та з грімким "слава" кинулись вперед на ворожу заставу, яка була у віддалі 50-70 м перед нами. За просікою залишилися інші підвідділи сотні. Біля застави вив'язався жорсткий бій, ми примусили заставу вицофатись. Тоді інші ворожі частини почали нас окружувати і ми прийняли кругову оборону. Вояки окопалися на становищах. Від год. 10-ої до 20-ої ми відбили 21 атаку. В год. 20.30 ми почали підготовлятися до прориву більшовицького кільця. Закидавши ворога гранатами, рукопашнім боєм ми прорвали вороже кільце та, підобравши ранених, вирушили в наміченому напрямі.

Наш підвідділ квартирував у польському селі. Треба ствердити та підкреслити якнайкраще відношення населення до нас. Обходились з нами, як зі своїми рідними та подавали поміч у харчах, біллю і т. п. Коли ми відходили, запрошували, щоби ще до них загостити, та підкреслювали сильний інтерес у поборюванні спільного ворога.

(Руслан)

МИ ЗНИЩИЛИ ГНІЗДО ЗРАДНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

В с. Д. від довшого часу злочинна група сталінських вислужників тероризувала українське населення. Постійну повторювалися грабежі та вбивства в нічному невинних людей. Згадана банда здійснювала напади на довколишні села.

Після проведення розвідки я розробив плян діяння. Ворожа група в числі 25 осіб, добре узброєна, приміщувалась у тинкованому будинку, вокруг якого були приготовані оборонні становища.

У ясну ніч під 26.12.1944 р. підвідділ заняв село та поробив у напрямках, з яких могла з'явитись ворогові підмога, сильні застави. Обезпеченим маршем ми підсунулись до будинку. Стійковий, як було передбачено, завважив нас та зміг підняти алярм. Проте наші бійці швидким приступом змусили ворога оборонятись у будинку. Із вікон посипались рясні стріли. Ворог мав уявлення, що, показуючи силу свого вогню, приневолить нас занехати дальшого пляну. Та відважні вояки заатакували ворога гранатами, які влучно падали в нутро будинку й розривались. Ворог припинив опір, будинок огорнули клуби диму та полум'я. Ті з ворожого кубла, які залишились живими, почали вискакувати з будинку, хочачи врятуватись утечею. Вони були розстрілювані влучними кулями вояків. Наші бійці заняли горючий будинок та врятували автоматичну зброю, кріси, гранатами, стріливо та виряд, не маючи жадних власних втрат.

Пізніше ми мали змогу почути думку населення, яке невимовно раділо, визбувшись банди терористів-запроданців.

Вірний
к-р підвідділу

НА ЗАСІДЦІ

Стрибки в числі 50 бандитів, із райцентру, напали на с. [Я], в якому арештували кілька осіб. Скоро почало на день благословити, підвідділ вийшов на засідку на шляху К.-[Я]. На становищах вояцтво пролежало цілий день, нетерплячи дожидаючи зрадників, проте стрибки не над'їжали. Наніч підвідділ закватував в с. В.

Наступного дня ранком вояцтво вимаширувало в ті місця, де вчора вже робило засідку. В ожиданні день був роком. Вояки одинцем переводили руханку, загрівалися, бо день був холодний. Щопівгодини приходив гінець-розвідач та повідомляв про рухи стрибків. Серед вояцтва можна було почути слова: "Будемо ждати ще тиждень, при тім і мерзнути та стрибків дождемось". День пройшов. Ми вирушили на кватування. В міжчасі гінець повідомив, що стрибки виїхали зі с. Ж. іншою дорогою і закватували в с. Д.

Дальшого дня ще з 2-ої год. ночі наші підвідділи вирушили в напрямі с. Д., з метою зліквідувати стрибків на постою. Однак

стрибки в тому часі від'їхали з місця постою та подались у напрямі села Б. Ми скорим маршем перетяли їм дорогу. В часі маршу, судьба стрибків завела їх на заставу, яку утворили підвідділи з маршового порядку. Перший повів вогонь по стрибках к-р чоти В., почалась перестрілка, яку освічували ворожі і наші ракети. Після кількох хвилин стрибки втекли, лишаючи вбитих. Після цього підвідділи заняли с. Д., де після сніданку переведено обלאву. Цим робом зловлено ще кількох стрибків живими. Вислід бою зі стрибками: 15 вбитих стрибків, від яких забрано документи. Здобуто 1 кулемет, 2 автомати, 14 крісів, одержу та взуття. Між вбитими 7 командирів "отделеній". Боєм визволено арештованих, яких конвоювали стрибки.

Населення було дуже врадувано. Ми зустрічалися зі загальними та поодинокими подяками, що ще більше скріпило завзяття вояцтва.

С.

бунчужний підвідділу

МАТЕРІ НЕВІДОМОГО ПОВСТАНЦЯ

(із щоденника повстанця І. Л.)

Була ніч. Лютував сухий, морозний вітер. Під ногами скрипів сніг. Наша група ввійшла в с. Б. У затишному закутку ми ждали, а наш проводир вступив до однієї хати, щоб добути конечні відомості. Він скоро був біля нас, а з ним старша жінка. Вона просила нас зайти в хату. Ми відмовилися та лагодились у дальшу дорогу. Вже перші з ряду рушили, як жінка, заломлюючи руки, гірко заридала.

Ох дітоньки мої! Ви може померзли! Може голодні!? Зайдіть у хату. Я мала також сина. Він згинув у бою, а кати вже над мертвим тілом знущались... Ох дітоньки, сини мої!...

Гірке ридання струсило її тілом. Нас кількох залишилося і ми заспокоювали матір. Вона, плачучи, обіймала нас та благословила на дорогу. У наших вояцьких душах озвалася струна жалю. Жаль – жадоба пімсти, бажання відплатитись ворогові за кривди українських матерей.

Мамо невідомого українського повстанця! Ти, що втратила свого одинокого сина, що серце твоє, як серце Богоматері, стискається жалем, коли згадуєш свою радість. Ти, що стратила більше дітей, які згинули в боротьбі або закатовані ворогами! Де б ти не находилася мамо, чи в своїй хаті на рідній землі, чи десь у холодній далекій чужині – не плач! Ми, сірі вояки УПА, ми є твоїми синами!

Ми твої діти, а ти наша мати. Ми рідні твої сини. Ми ж боремося за те, за що твій син життя своє віддав. Нас поріднила ідея та кров.

Коли після років довгої та важкої боротьби ми знищимо наїзників і з перемогою будемо вертати до наших домів, то ми насамперед зайдемо до тебе, невідома мати. Зайдемо, щоб привітати тебе з нашою перемогою, з волею. Враз із брязкотом зброї внесемо в твою хату радість, яку ти відчувала, коли приходив твій син. Ми обіймемо тебе по-синівськи. Будемо цілувати твої стружені руки та похилимо голови для твого вітання і благословення.

Так буде, Невідома Мамо!

ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ Слава Україні! Героям Слава!

К-р Ка[рп]о – 22.12.1944 р. в бою біля Грубешева. Відважний, очайдушний бойовик, вояк, командир.

Віст. Вкуп – Михайло Пастернак, нар[оджений] 1923 р. в Мостах В[еликих], згинув, виконуючи важливе доручення 24.12.1944 р. в с. Константівка. Будучи пораненим у сутичці з ворогом, щоби не потрапити в полон, завдав собі смерть. Член Юнацтва ОУН, працьовитий та відданий справі Революції.

Друг Підкова – 25.12.1944 р. в Тарношині. Довголітній член ОУН, член повітової еґзекутиви, останньо працював при госп[одарчому] звені ВО. Карний, дисциплінований та відважний. Згинув, відбиваючись до останнього набоя.

Рой. Бурлака – 26.12.1944 р. в с. Цеблів. Вояк відділу “Трембіта”. Народний співець, автор багатьох колядок, щедрівок та сміховинок. Дружний та веселий, любимець широкого загалу.

З думкою про наших героїв –
ми знищимо сталінських загарбників!

ХОРУНЖОМУ ЄВШАНОВІ на славному пам'яті

Гей то не буря полями летить,
Валить перешкоди, тратує,
То командир – хорунжий Євшан
Ворожі гнізда знищує руйнує.

За ним його військо, хоробре лицарство:
Чорнота, Скала і Беркут.
І гинуть наїзники, за свої варварства
Належну заплату беруть.

Славні галайдівці – безстрашні, нещадні.
Не минути кари з їх рук ворогам!
На бій виступають воїни залізні.
“За муки – знуцання, смерть усім катам!”
 “По становищах ворожих – гранатомати! Вогонь!
 Чорнота на право! Ударити з боку!
 Із зліва ударить Беркут! Скала!
 Гей вперед!
 До наступу!
 Слава!”

Вже рвуться гранати у ворожих ровах,
Лунко свистять кулі, грають кулемети.
І видно змішання у злочинних лавах,
Бо торощать гадів приклади, багнети.
 “Тепер у погоню! Відрізати відступ!”
 І вітер розвіяв із пожарів дим.
 Пішли Галайдівці як в танець у наступ –
 Не здержить їх жодна із ворожих сил!

У боях, у трудах, довгі дні минають.
Лине час в минуле, як пісня у даль.
Залізо і серці любов’ю палають,
По Друзях, де спали – лиш спомин і жаль.
 Повік я залишу в серці мому пам’ять,
 Про Тебе Герою, хорунжий Євшане.
 Твоє життя – іскра, що хмару освітить,
 Та ударить громом і гоном стане.

МОЯ ЗГАДКА ПРО СЛ. П. К-РА БЕРКУТА

К-р Беркут перебрав командування підвідділом безпосередньо перед пересуненням фронтів. Вже зі самого початку всі вояки нашого підвідділу полюбили свого командира, зокрема, коли в часі переходу фронту к-р Беркут проявив своє військове знання, досвід та все виказував велику рівновагу духа й моральну стійкість.

Я живився зі сл. п. к-ром Беркутом, як із найкращим другом. К-р Беркут дуже велику увагу приділяв кожному воякові. Вглядав у цілість нашого життя. Дбав, щоб ми все мали належне узброєння, подостатком муніциї та не відчували браку інших засобів. К-р Беркут із любов’ю вишколював нас і в тому також виказав свою майстерність та братерську доброту. У перших боях з більшовиками під с. Брукенталь та с. Хлівчани сл. п. к-р Беркут своїм

вмілим командуванням завдав ворогові великих втрат та виказав знання партизансько-повстанчої тактики. Так було і в боях під Зубейками, Каровом, Тишицею, Губінком.

Та на жаль не довго довелося к-рові Беркутові командувати нашим підвідділом. Згинув він у бою в лісі б. с. Смолин та залишив у нас, його вояків, незабутній спогад. Смерть його ми жорстоко пімстимо, за кров його юну дорого заплатить ворог.

Остап
бунчужний підвідділу

ЗВІТ з останнього бою хор. Євшана (виїмки)

Відділ квартирував в с. Я. Дня 4.11.1944 р. коло год. 4 ранку стійка повідомила, що від ліса з південної сторони села зближаються більшовики. Відділ вицофувався пляново зі села до ліса, що розположений на південно-східній стороні села. К-р Євшан дає наказ заатакувати більшовицький відділ обхідним маневром, несподівано зі заду, щоби тим унеможливити облаву на с. Я. І так І-ша чота лишається на заставі на дорозі до с. Н. ІІ-га чота спочатку стрілецьким рядом, а опісля розстрільною, на чолі з к-ром Євшаном, посувається ліском у напрямі ворога. По кільканадцятьох хвилинах пересування завважено за ліском на відкритому горбі ворожу заставу, зложену із трьох кулеметів, спрямованих дулами до нас. Розглянувшись і зорієнтувавшись у положенні, к-р Євшан дає наказ заатакувати більшовиків. Вогнем кулеметів і автоматів наші вояки громом заатакували ворога та в кількох хвилинах зліквідували ворожу заставу рукопашнім боєм, здобуваючи кулемети та захоплюючи полонених. Наступ продовжувано даліше. Ворог із цього відтинка панічно втік. Однак із правої сторони, на південь від нас, з більшого масиву ліса, вже від самого початку відізвалася інша ворожа заставка, узброєна кул[еметом] "Максім". В тому напрямі з наказу к-ра Євшана подався із двома неповними чотами к-р Ш., щоби обійти (на думку к-ра Євшана) ворожу заставу з крила. К-р Ш., зорієнтувавшись, що ворожі застави сильні і широко розложені, висилає до к-ра Євшана зв'язкового з повідомленням, що того рода маневр є неможливий. Зв'язковий вже не зміг повідомити, бо на відтинку ІІ-ої чоти почалась сильна перестрілка. К-р Ш. зі своїми чотами посувається в напрямі ІІ-ої чоти. В часі атаки ІІ-ої чоти на ворожі становища був поранений тяжко кулею к-р Євшан. Він, як звичайно, йшов

у першій лаві, разом зі стрільцями зі словами: “Хлопці вперед! Вигнати їх зі становищ!” Наказ був виконаний, але к-р спливав кров'ю. Тоді к-р П. дав наказ вицофуватись та забрати раненого к-ра Євшана. Більшовики, стягнувшись із бічних застав, почали атакувати. Однак роз'ярене вояцтво бравурними протинаступами, з окликами “слава”, відбило ворога, який відступав, дізнавши втрат. Це дозволило нам забрати раненого командира з поля, яке було під ворожим обстрілом. Коли відділ подався кількесот метрів у більший масив ліса, більшовики стягнули більші сили та почали знову атакувати. Наш відділ розтягнувся широкою розстрільною і на чолі з к-ром П. відбив ворожий наступ. Ворог відступив і більше вже не пробував атакувати. Наш відділ відійшов у напрямі с. НН, несучи на ношах, зроблених із коців, раненого к-ра Євшана.

Рана важка, куля пройшла через груди. Командир віддихає тяжко, терпить напевно великий біль. Однак думка його працює свідомо: “Хлопці – каже – не зражуйтеся, мені нічого такого. Почуваюсь зовсім добре. Житиму напевно. Чую, що будемо ще разом воювати”.

Та це була тільки потіха й розрада для вояцтва. К-р Євшан при перев'язці помер. Його похоронено в с. НН.

Так згинув к-р Євшан. Один з перших Галайдівців, безстрашний вояк, невтомний працівник. Ніхто не бачив його хворим чи сумовитим. Усе життя радісний та бадьорий і таким зійшов в могилу.

ДО ОСТАННЬОГО ВІДДИХУ

З моєї ранньої молодости я ніколи не забуду старенького священника, до якого я часто заходив. Бувало сядемо вдвох, а він розкажує про Україну, яка через довгі роки поневолена, про красу нашої країни, славний город Київ про хоробре козацтво, та про тих героїв-борців, які відважно відстоювали права нашої Отчизни у Визвольних Змаганнях 1918–1921 рр.

А все згадував мені: “Знай, що ми мали колись свою державу, своїх князів та гетьманів, а також власне військо, яке обороняло наш народ. Знай, що ми є великим народом, якого культура та багатства є сіллю в оці наших ворогів. Найбільшим ворогом України – це Москва”. Найбільше мене цікавила славна боротьба наших предків за вільне та незалежне життя. І мій старший приятель учив мене: “ не усякий має щастя жити в часах революційних, у жорстоких, але переважних хвилинах. Перед тобою, як і всіма молодими, стоїть тернистий шлях до слави”. Ці слова запа-

ли мені глибоко в душу. Я жалував, чому я не живу в Українській Державі, чому не бачу українського війська, чому сам не можу бути українським вояком. І я твердо постановив, що я мушу пожертвувати себе святій справі визволення нашого народу та боротись із ворогом-загарбником до останнього віддиху.

Та скоро прийшов час, у якому здійснилися мої задушевні бажання. Я став вояком-повстанцем та зі зброєю в руках почав очищувати українську землю від звіра-окупанта. На Поліссі пройшов я бойову підготову, загартувався в боях із чорним звіроднілим гілеризмом. Із рядового вояка після декількох боїв я став командиром роя. У дальших боях та в зв'язку з утворюванням нових відділів я перебрав командування чоти. А далше мені довелося очолити сотню. Мої вояки дістали належний вишкіл. У боях набули досвіду. Я бачив, що обличчя моїх вояків висловлювали своє бажання нищити ворога. Вони дожидали наказу. Вояки як буря ударяли на ворога, у бій ішли співаючи пісню. Як льви були жорстокі та сильні. Після бою вояцтво задоволене успіхами, раділо тим, що ми ворожою зброєю йому самому завдаємо втрат.

Українське населення полюбило своє рідне військо та подивляється його геройські подвиги.

З часом мій підвідділ скріпився у велику силу, так що для нього не було ніяких труднощів, ані перепон. Сьогодні я команду відділом. Ми розгортаємо тепер ширшу боротьбу для виконання найближчих завдань. В обороні прав українського народу будемо стояти твердо та непохитно; наша ненависть до ворога буде тим вогнем, який буде їх винищувати на кожному місці та у всякому часі.

Усім воякам та командирам нашого відтинку з Новим 1945 Роком бажаю кращих успіхів у нашій боротьбі за наш народ, за Україну, За знищення злочинних займанців.

Бородатий
к-р відділу

НАКАЗ КОМАНДИРА – НАКАЗ УКРАЇНИ

У кожній праці є потрібна організованість і порядок. Там, де працю виконує кількох людей, одні проводять роботою, а інші підчиняються йому, слухають його вказівок і розпоряджень. Якщо не було б провідника, кожний робив би те, що вважав би за доцільніше і діло було б розбите, невиконане.

Коли думаємо про військо, то в цьому зокрема організованість і порядок повинні бути тверді і строгі. Армія – це вели-

ка організація сотень тисяч, а нині і десятків мільйонів людей. І кожна одиниця цієї великої збірноти має своє озброєння і свою військово-воєнну спеціальність, своє призначення. Треба так об'єднати цих усіх людей та згармонізувати їх рухи й призначення, такий надати напрям їх зусиллям, щоб досягнути для всіх загальну ціль – розгром ворога. Це завжди можна досягнути при високій дисципліні, при твердим порядку, при строгій організації армії.

Один воєнний письменник сказав: “Зберіть 100000 чоловіків, дайте їм зброю, однострої і армії ще не буде. Навчіть їх добре стріляти в ворога і вживати всіх середників до нищення ворога і додаймо, що всі є сильні і мужні; всеодно це буде 100000 жовнів, але не армія. Може бути, що їх одушевляє одно почуття – то поведіть їх на ворога; вони може бути розіб'ють ворога, тільки потім розійдуться; вони не є армію. Що є конечно потрібне, щоб ці хоробрі сильні і озброєні люди стали армією? Їм потрібна є дисципліна!”

І тільки дисципліна та організованість роблять з озброєних людей армію. Тільки дисципліна це основа всякої армії. Без дисципліни ніяка армія існувати не може. Військо без дисципліни стає з часом товпою ворожою і шкідливою для громадянства, для народу. Тому в УПА мусимо виплекати високу дисципліну, якщо хочемо створити добрі умовини всенародного зриву; знищити ворога, коли хочемо збудувати свою державу.

Головно в дисципліні – це беззастережне підпорядкування себе волі командира, виконання його наказів. Командир – це повноправний зверхник своїх вояків. Він їх виховує, навчає воєнного ремесла, веде в бій. Його воля – це воля народу. Його наказ – це наказ народу, наказ України. командир відповідає перед своїм зверхником, а посередньо перед народом, за своїх підлеглих, за хід кожного бою. Тому воля командира, його наказ є для вояка святим законом.

Серед яких обставин не прийшлося б бути воякові, він має наказ командира виконати в розмірах, як це думав командир і в точно наказаний час. Невиповнення наказу являється тяжким проступком і карається безоглядно. Від наказу не може бути жадних відступлень. Вояк ані подумати неможе, що наказ можна якось оминати або не виконати. Коли командир наказує, вояк уважно повинен вислухати, переняти думку кожного слова, щоби в цей спосіб створити собі образ величини діла, яке має виконати. Вислуханий наказ треба повторити. Цим вояк контролює себе, чи все він зрозумів і запам'ятав, а командир перекону-

ється, чи його думки добре прийняті. Якщо вояк у наказі дечого не розуміє, просить командира о в'яснення. Наколи все ясно і добре запам'ятане, як треба робити, вояк приступає до виконання наказу.

Наказ треба виконати докладно, так, як сказав командир. Мала неточність у виконанні наказу може навести погані наслідки. Приміром: Стрілець дістав наказ розвідати як сильний ворожий підрозділ в місцевості Х. Стрілець зустрів з місцевости Х. людей, від яких довідався, щод ворожий підрозділ нараховує 50 осіб. Вдоволився цим стрілець, вернув до відділу та позвітував командирові. Якщо б командир відповідно до заповданого кількості ворога розробив плян наступу, наступ міг би не вдатися. Були б втрати, бо ворог був у силі три рази більший. Хто відповідає за невдачу? Чи командир, що розробив плян і дав наказ наступати? Ні! Тільки стрілець-розвідач винен за невдачу. Він легкодушно сказав командирові неправду.

Наказ командира треба виконати в точно означений час. На війні, у боях час зокрема дорогий і важкий. Опізнення дії на одну-дві хвилини на даному відтинку дезорієнтує командира, заломлює розроблений плян.

Командир, даючи воякові наказ, є певний, що його вояк виконає якнайточніше. Командир довіряє тоді воякові. Довіряють йому також і його бойові друзі. Це довір'я друзів і командира треба виправдати. Треба добре виконати наказ, скільки б це не коштувало сил та енергії.

Про виконання наказу треба завжди зголосити командирові в найдокладніших подробицях, щоби командир міг оцінити чи наказ його добре виконено.

Святослав
політвиховник

Командир – головне джерело моральної сили бійця!

ІЗ ВРАЖІНЬ УЧАСНИКА “НАРАДИ” ВЧИТЕЛІВ ЗАХІДНИХ
ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ
(5–9 січня 1945 р.)

Я був незвичайно зацікавлений побачити чергову трагікомедію, яка мала відігратись знов же у Львові. Так мені, щоправда з трудом, вдалось добути запрошення в характері гостя. “Нарада” відбувалася кілька днів. Впродовж багатьох годин говорено про мови, доповіді. Учасники то бездушно “аплодували”, то дехто

дрімав. Та деякі моменти глибоко западали в душу. Вони ранили серце, ображували до краю гідність людини-українця.

Увесь час відчувалося якусь пригнічену атмосферу. Люди заявляли, але було видно, що це не їхні заяви. І промови були якісь штучні та вимушені. Навіть усмішки та привітання були по-мистецькому видумані та вдані.

Центральною точкою з'їзду була промова Д. Мануїльського, який "зараз заступає голову раднаркому УРСР" та навіть бездоганно володіє українською літературною мовою. Ех, як хотілося схопити гада за горло та задавити його. Бо соромно було чути, як українською мовою оплюгавлювалось все, що чесне українське.

Між іншим мали честь виступати "поет" М. Рильський та "гуморист" О. Вишня. Я знав обох ще в кращих часах, якраз тоді, як Рильський почав добре ступати на драбину сталінської "хвали", та занім Вишня був засланий. Тепер це тільки бездушні трупи. Так хочеться окреслити Рильського словом дегенерат, який за юшку, ради свого існування, зневажає рідну Матір, понижує все, що святе. Вишня. Колись знаменитий гуморист. Тепер скотився до ролі блазня, який зідіотів так далеко, що забув мірку приличности та національну і свою особисту честь.

Сатрапи з НКВД показували "хахлам", що мовляв, чого ще хочете – маєте "самостійну і соборну" Україну, а що вона радянська, що в ній українець на правах тюремного в'язня, так що ж це шкодить? І дивлячись на цю гірку трагікомедію, бачачи зрадників і запроданців вроді тичин, бажанів, сосюр, вишнів, возняків та інших здитинілих стариків і кретинів, хотілося сказати не: "Боже відпусти їм, бо не знають що роблять", але: "Боже приближи якнайшвидше хвилину кари, щоб омити сором з чола нашого".

Смерть платним агентам кривавого Сталіна!

ПОЛІТИКА БІЛЬШОВИКІВ У ЗАГАРБАНИХ КРАЇНАХ

Більшовицька Москва ступає імперіялістичним шляхом давньої царської Москви. Сталін хоче доконати те, що не змогли зробити колись царі. Колись Петро I хотів витиснути Швецію та опанувати Прибалтику. Цариця Катерина мріяла про володіння над давньою Візантією, то значить панувати над Балканським півостровом. Навіть у часі, коли Москва була слабою, міністр Тимчасового Уряду 1917 р. Мілюков гукав: "крест на святую Софію" – тобто добути Константинопіль. А протягом всього існування московського імперіялізму пробивається одне стремління: будь-яким шляхом та всіма засобами, не виключаючи також

обману й підступу, поширити якнайбільше своє панування. Так висувались різні кличі: за союз трьох Русей; за православ'я; пролетарі всіх країн єднайтеся; вітчизняна війна; за визволення Європи з-під ярма гітлерівських загарбників. Так більшовики використали слабкість німецького імперіялізму та поміч аліянтів і в скорому часі заняли землі, які були в складі т. зв. СРСР в 1941 р., а також Фінляндію, Польщу, Румунію, Болгарію.

У всіх загарбаних країнах ведуть політику, яка має на меті створити догідні умовини для повного поневолення народів та використання всіх матеріяльних засобів. По суті більшовики йдуть таким же самим шляхом, як раніше Гітлер. Але вони дечого навчилися досвідом німців, зрештою, вони вже з природи характеризуються окремими рисами. Вони не є брутально-безоглядні і отверті, але по-зміїному хитрі. Вони тільки “звільняють від гітлерівського ярма”, “усоюзнюють” сусідів, та дають змогу творити “вільне, незалежне життя на основах демократії”. А хіба всім зрозуміле, що це тільки облудлива маска. У всіх загарбаних більшовиками країнах замітний спільний плян діяння, який достосовується до місцевих умовин. Почерез т. зв. союзні контрольні комісії, які очолюють слуги Кремля, здійснюється панування над даними країнами, яке позначається:

1) Наложенням контролю та повного впливу на цілість державного життя. Наставляються бажані елементи в державний апарат. Організується комуністичні та “демократичні” партії, які допомагають здійснювати задуми своїх хазяїв. Утворюються професійні спілки, які є очевидною агентурою Сталіна. Замітна рабункова господарка, яка веде до зубожіння і виснаження країни.

2) Розкладовою роботою серед суспільности загарбаних країн. Висувається демагогічні кличі, розподіл землі, шукання винувників, відповідальних за попередні політичні потягнення, пропаганда вокруг “тимчасових демократичних” урядів і т. п. Нацькування однієї національності проти іншої.

3) Безоглядним винищуванням національних сил. Винищування інтелігенції і провідних осіб, під маскою чистки під “фашистських” елементів. Безоглядний терор НКВД.

Сталінські імперіялісти хотять вникнути в усе життя народів, опанувати його та використати все для своїх цілей. Повільно, не називаючи речей їх правдивим ім'ям, ідеться до винищення народів, загальної деморалізації та братовбивчих, громадянських війн. На тому пожарі хотять більшовики зготовити свій жир. Але “кого хоче Бог покарати, тому відбирає розум” – любив говорити Гітлер. Шляхом безглуздя ступають тепер більшовики.

В часі, коли більшовицька армія, здійснюючи задуми кривавого Сталіна, б'ється на німецькій території, під Берліном, поневолені народи організують боротьбу за своє визволення. Серед них Україна займає визначне місце.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

До господаря приходять мазяр (сталінський гайдук):

– Здрастуй дядька! Що нового у вас?

Хазяїн: Ого! Вже нічого нема.

Мазяр: Бандеровцов нет?

Хазяїн: Моя стара на політиці визнається, вона газети читає.

Ідіть до неї.

–”–

Клим дотепа

Сотенний покарав стр. Клима одною стійкою під кри-
сом, та опісля пожалував доброго вояка і каже:

– Скажи Климе щось веселе, довго не думаючи, подарую
кару.

Клим:

– Я йду – іде їж. На, каже, мене з'їж. Нехай тебе – кажу тії
з'їдять, що в “бункрах” сидять.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 32-36.

№ 210 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 2-3

Лютий – березень 1945 р.

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Лютий – березень 1945 р.

Ч.2-3. Рік 2.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Політвиховний відділ ВО “Буг” з жалем сповіщає про смерть у боротьбі зі загарбниками Друзів:

курінного політвиховника Юрія Віщуна

курінного політвиховника Святослава

сотенного політвиховника Донця

сотенного політвиховника Зоряна

Політвиховний відділ збереже пам'ять Друзів Віщуна, Святослава, Донця, Зоряна, як вірних синів українського народу, відданих вояків УПА та невтомних і жертвенних політвиховників.

Вічна слава їх героїській пам'яті!

Політвиховний відділ ВО “Буг”

ТАРАС ШЕВЧЕНКО – ПРЕДТЕЧА НАШОЇ ДОБИ

Тарас Шевченко – велитень українського духа; національний поет – пророк, кобзар – співець, звеличник героїчного минулого українського народу, а зокрема лицарсько-козацької доби гетьманів, апостол грізно-величньої доби національних революцій нашого віку, предтеча обнови й визволення українського народу.

Безмежна і многогранна є ідейна спадщина творчої праці Шевченка. Та короною тієї творчості треба визнати його історично-політичні поеми (Гайдамаки, Великий Лях, Сон, Чигирин, Посланіє, Кавказ, Іван Гус, Суботів, Розрита могила, Іржавець, Осії гл[ава] XIV, і інші). У цих поемах дав Шевченко геніальну розв'язку причин і наслідків занепаду української державності та поневолення українського народу, а рівночасно показав єдиноправильний шлях визволення.

За головну причину втрати української держави і поневолення українського народу вважає Шевченко хибний політичний крок великого гетьмана України Богдана Хмельницького. Хмельницький хотів молодій українській державі, оточеній імперіялістичними державами Польщею, Туреччиною і Росією, з'єднати бодай хви- лево союзника, при якого сприянні, а принаймні неутраально-

ті, можна було б довести до успішного кінця війну з Польщею. На такого союзника намітив Хмельницький Москву і 1654 р. в Переяславі заключив з нею союз, як рівний з рівним. Москва почала підступно вмішуватися в справи України, а “союзні” московські війська поводитись в Україні, як у загарбаному краю. Передчасна смерть Великого Гетьмана не дозволила йому зірвати знасилуванний Москвою союз і заключити іншій, вигідніший, з державами, яким залежало на існуванні суверенної української держави. По його смерті Москва все глибше почала запускати в Україні коріння свого імперіялізму підкупством, обманом і терором. В часах Шевченка Україна була вже тільки провінцією, чи, радше, кольонією Москви, поневолена і закріпощена.

Тому то Шевченко за першу причину поневолення України вважав нещасний крок Б. Хмельницького. І коли з одної сторони звеличує його: “Препрославлений козачий розумний батьку!”, “Великий муже, великий, славний!”, то, з другої, осуджуючи його гостро і нещадно: “Ой Богдане Богданочку, якби була знала, у колисці б придушила, під серцем приспала”, “якби ти на світ не родивсь!”. Суботівську церкву, де Гетьман молився в наміренні щасливого союзу з Москвою, називає Шевченко “домовиною України”. Хмельницький бажав добра і щастя Україні та “не так воно сталось, москалики що зазріли, то все очухрала, могили вже розривають і грошей шукають, льохи твої розкопують та тебе ж і лають”. “Присяга Москві – “уродила руту – волі нашої отруту”.

До дальшої причини поневолення України Москвою долучує теж Шевченко незгоди і вислужництво українських гетьманів, що замість об’єднати український народ, скріпити його одною думкою і рішучо відбити всі спроби ворогів поневолити Україну, вони навперейми забігали ласки, одні в Москви, другі в Польщі, а ще інші в Турецьких султанів. І саме про них говорить з погордою Шевченко: “Раби, підніжки, грязь Москви, варшавське сміття”.

Політичне поновлення затроїло душу і роз’єднало український народ до тої міри, що коли наспів вирішний момент розправи з ворогом у битві під Полтавою 1709 р., частина українців не поперла гетьмана Івана Мазепи, станула по стороні ворога, проти свого народу, до братовбивчої війни:

“По своїй по землі
Свою кров розлили
І зарізали брата;
Крови брата впились
І отут полягли
В тій могилі заклятій”,

Страшні були наслідки ворожої неволі: Україну дали царі “москалям на грище”, “сестра, мати зарізані”, “Степи мої запродані жидові, німоті, брати мої на чужині на чужій роботі”, “На тій Україні, що з тобою Польщу завалила, байструки Єкатери́ни сараною сіли”. Тільки ворог та його прихвостні “подлії раби, підніжки царські, лакеї капраля п’яного”, недолюдки, що “правдою торгують”, що “сміються та лають батьків своїх” і помагають “москалеві господарювати і з матері полатану сорочку знімати” – оті підлі зрадники кисілі, кочубеї, затонські, гречухи, тичини і прочі, “що їх безчестіє і зрада і криводушії огнем кривавим, пламенним мечем нарізані на людських душах” – лютують і катують народ “людей запрягають в тяжчі ярма. Орють лихо, лихом засівають”.

Та Шевченкові замало відкрити лихо та його причини. Він революціонер і шукає способів, як зарадити лихові. Він готов боротися і прийняти найбільші страждання, щоб лише його народ став вільним. Його гордої душі не в силі зломати переслідування ворога, ні довголітня тюрма, ні заслання. Він кидає своїм катам гордий визов: “Караюсь, мучусь, але не каюсь”. Шевченко знає, що волю не здобувається зітханням, слізми і благаннями. Волю здобувається чином. І він кидає своєму народові клич – наказ:

“...Вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кровю
Волю окропіте!”

Вибору тут немає, немає інших шляхів. “Добути, або дома не бути” – ось проста, але тверда мудрість козацьких лицарів. Шевченко гідний козацький нащадок повторяє те саме, він клине долю:

“А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли ні – то проклинай
І світ запалити!”

“Як понесе з України у синєє море кров ворожу” – щойно тоді український народ заживе “в сім’ї великій, в сімі вольній, новій” щасливим життям суверенно-державного народу. Шевченко намагається підняти до боротьби з загарбницькою Москвою не лише український народ. Він співчуває не менше всім поневоленним народам і своїм віщим словом надихує їх вірою в перемогу.

Він захоплений героїською боротьбою кавказьких народів проти зазіхань Москви.

“І вам слава, сині гори,
Кригою окуті.
І вам, лицарі великі,
Богом не забуті!”

І сьогодні, коли ідея боротьби поневолених народів проти сталінізму перейшла в чин, коли кавказький “Прометей” знову піднявся до збройного змагу, коли знімається пожар національних революцій, коли український народ вже кілька літ збройно бореться зі сталінськими загарбниками – мов звук бойової сурми лунають полум'яні слова Великого пророка.

“Борітеся – поборете
Вам Бог помагає
За Вас сила, за вас воля
І правда святая!”

В. Ж.

ЗА ВОЯЦЬКУ ЧЕСТЬ!

Крім відділів УПА існують у нас ще інші бойові групи, які мають своє таке чи інше призначення. Вони виконують своє основне завдання – зберігають український народ перед ворогом і йому самому завдають втрат. Є гарні приклади вдачних ударів з ворогом, які вкривають такі відділи славою. Проте нераз зустрічаємо випадки, коли поодинокі бойові групи, боївки чи навіть окремі новостворювані підвідділи УПА, через брак належного підшколення, а то й легковажність – бувають ненадійно заатаковані ворогом, а тоді – звичайно – той, хто атакує, має перевагу і відносить успіх.

Це не є тайною. Про це знає докладно ворог. Зокрема наше населення не є байдуже до таких випадків. Воно піддає строгому осудові кожен наш неуспіх, який стався не через ворожу перевагу, а тільки через брак строгої дисципліни, через легковажність наших бойових груп чи озброєних людей взагалі. Справа зрозуміла, що так як кожен успіх піднімає настрій та додає духа, так кожен неуспіх є для нас втратою і то престижового характеру. Того роду неуспіхи є зв'язані з морально-бойовим станом певної частини українського чоловічого населення взагалі. Маємо на увазі тих озброєних і беззбройних українських мужчин, які поставили перед собою одну ціль – пережити бурхливий стан війни, ненаружуючись, діждатись кращого, та які змагають до того будь-яким шляхом, не виключаючи також рятування себе коштом інших. Оборона українського народу перед терором загарбника – не

є їхнім обов'язком. Таким чином, вони не беруть повної участі у нашій визвольній боротьбі, а якщо і беруть, то часто більше шкодять. Ті люди мають охоту виконувати тільки таку роботу, при якій є сто процентів безпеки. Але ризикувати, наражуватись – це не є їхній звичай! Такий озброєний не-вояк, який може знайтися і в підвідділі УПА, легко піддається паніці, є несовісний у виконанні обов'язків і тим допомагає ворогові віднести успіх.

Чи ж не сором, коли після зудару з ворогом зустрічаємо такого горе-вояка часто без виряду, а то й зброї. Він мав відвагу це залишити, піддаючись перелякові. Які причини цього? Знаємо ж, що ворог звичайно розпоряджає в терені незначними силами. Однак його ціхує рухливість, впертість і завзяття. Цього якраз бракує отим горе-воякам. Не бракує зброї та боеприпасів, але не віриться в успіх своєї зброї, своїх набоїв, свого ока, самого себе.

До цього довело злочасне гасло збереження себе за будь-яку ціну. Це наслідок невідповідного впливу та недоцільного використання криївки чи скажемо словами сумної слави О. Вишні “державної дірки”. Неуспіхи такі коріняться в лінивстві та легковаженні. Не прикладається зусиль для розвідування сил і рухів ворога, для власного забезпечення. Неволя залишила нам як наслідок, між іншими, брак військового духа, знання військової справи і дисципліни, але над усе відсутність вояцької честі.

А якже славною була і є тепер українська вояцька честь. Кожна сторінка історії часів нашої княжої та козацької державности є заповнена прикладами високої вояцької честі. Українські воїни минулого боролися нерозприкладно з переважаючими силами ворога. Вони, якщо і гинули, так з вірою в успіх і перемогу. Кожна українська родина, кожен вояк мусить зрозуміти обов'язки, пізнати себе, свою вартість та силу. Треба відчутись хазяїном на рідній землі, на полі бою. Це мусить пізнати на свому лобі ворог. Кожна українська людина мусить зрозуміти, що мало самого заперечення ворога. Треба діяти з метою знищити його. Досить “відв'язування”. Битись по-лицарськи. Скріплювати дисципліну. Збільшувати знання військової справи. Видержувати на полі бою. Дати відсіч на всяку ворожу вилазку. Діяти сміливо, шукати й атакувати ворога. Гартувати бойову дружбу й співпрацю. Бо чесно є битись завзято, не поступатись ні на крок з становища, битись до останнього набою і або вийти з перемогою, або непереможеним згинувати.

Україна буде вільною та соборною тільки через нашу збройну боротьбу, через нашу любов до рідного народу, через ненависть

до загарбників. Наші народні маси воодушевляються таким духом, який був в часах Богдана Хмельницького, в часах березневої революції 1917 р., як у Франції, в часі, коли створився могутній гімн “Марсїлеза”.

Хай наші вуста кинуть ворогові у вічі один клич: смерть займанцям.

І ми цей клич здійснимо! На честь вояцьку клянемося!

Командири і політвиховники відділів і підвідділів УПА! Старшини, підстаршини, вояки! Високо несіть честь свого імені та бойову славу ваших відділів і всієї української повстанчої армії!

ВЖЕ ВИЮТЬ БІЛІ СНІГОВІЇ...

Вже виють білі сніговії
Крижаним крутіжем вітрів.
Пречистим рантухом лиш мріє
Далеч сніжна наших шляхів –
 Шляхів завіяних снігами,
 З мережжю зводних вовчих ям.
Гей друзі, лиш ходіть за нами
На пролом буряним вітрам!
Яро цвітуть червоні маки
Проміж студінь сніжних завій,
Кудою йдуть наші атаки,
Де буревієм гримить бій.
 Брудна кров вража прикипіла
 Плаєм протоптаним в снігах.
 Вже тає крига зледеніла,
 Під стопами дужих ватаг.
В рейди нові готуймося друзі!
Вже кує серце зов весни.
Ой, знов розхлюпаєм по лузі
Ворожу кров огнем рясним.

ЧЕСТЬ КОМАНДИРА-ВОЯКА

Почування чести командира, чести підстаршини чи старшини, чести мундуру, є мірилом чести, а тим самим і вартости війська. Українське військо в минулому незвичайно доцінювало значення лицарської чести. Бажанням давніх княжих дружинників було – “добути собі чести, а князеві слави”. Високо шанувалась

вояцька честь серед козаків-запорожців. В нашій добі широко-славною була пошана вояцькою чести у Січових Стрільців полк. Є. Коновальця. Зберігаючи своб честь, боролися Січовики в Карпатській Україні.

Командири підвідділів і відділів УПА мусять відновити почування чести вояка-командира, насталити її відповідно до вимог нашої дійсності.

Честь командира (вояка, підстаршини, старшини) заключається головню в:

- вірності аж до смерті Українській Нації, Золотому Тризубові, Синьожовтому Прапорові, ідеї визволення Українського Народу, Революційному Проводові України – Українській Головній Визвольній Раді, Головному Командуванню УПА, Бойовій Славі та Прапорам своїх відділів, Пам'яті Друзів, що загинули в боротьбі, своїм зверхникам;

- безграничній дисципліні, витривалості, впертості, послідовності і працьовитості;

- високому несенні і пошані свого імені, функції, ступеня та відділу;

- уважному, культурному і прикладному відношенні до друзів і підлеглих та зверхників, українського населення; піклуванні над родинами і сиротами вояків УПА та українських революціонерів;

- словності і точності включно до дрібниць;

- стремлінні кожночасного підвищування рівня свого знання та фахової – військової підготовки, направи вистерігання помилок, усунення хиб.

Командир не може поступити нечесно, залишити чи занедбати свої обов'язки, свій відділ, здатися в полон, зрадити. Цього не дозволить почування чести. Слово командира, вояка – золото, гартована сталь. Поки він живий, можна мати до нього безграничне довіря. Довіря це він усе виправдає, не заведе в надіях.

Хоч в УПА немає наразі одностайних, рідних одягів, хоч з різних причин не носиться загально відзнак, ступенів і функцій, але існує славне і горде імя УПА, яка вже має значну історію та велике післанництво. Вже сама приналежність до УПА є вирізненням і почестю. Ще більшою почестю є носити звання командира, мати честь не тільки самому зброєю захищати український народ, але вести інших, організувати і підіймати на боротьбу, проявляти власний почин.

Командир (вояк, підстаршина, старшина) УПА цінить понад усе свою честь, честь свого відділу, честь і славу УПА та всього українського народу.

З ВЛАСНИХ БОЇВ

Напад на райцентр

3.1.1945 р., користаючи з нагоди, що частина ворожої залози виїхала з райцентру Л. на облави в інший терен, заплановано нанести удар на райцентр з метою визволити в'язнів.

Наш підвідділ у силі 58 вояків незаметно під'їхав саньми під м. Л. На штурмовій підставі розділено підвідділ на три частини. Перша частина мала виконати головне завдання – опанувати тюрму, друга – внешкідливити міліцію, третя – заставами забезпечувати цілість роботи. Точно в 24 год. приступлено до здійснення плану.

За допомогою здобутої клички вдалося першій групі роззброїти варту перед тюрмою. В тому ж однак часі (з вартівні) з нутра будинку посипались стріли. Наші бійці закидали ворога гранатами та обстріляли. Проте ворожа залога змогла втекти на поверх, звідки важко було її виперти і вона продовжувала відбиватися.

Друга група роззброїла вартового та увірвалась до будинку – приміщення міліції. На заклик “руки в гору!” – бандити, знаючи, що їм немає пощади, пробували оборонятись. У тій хвилині виказав велику зручність і холодну кров д. Скиба, к-р розвідки. Він вирвав з рук міліціонера кулемета, якого той готував до стрілу, його самого вбив та закидав кімнату гранатами. Однак з кинених гранат вибухла щойно п'ята, а до того часу частина міліціонерів встигла втекти на стрих.

В тому ж часі наша застава відкрила вогонь по більшовиках, які мешкали в місті на кватирах, а тепер зібрались на поміч. Вони відступили в безладі, обстріляні нашої заставою.

Так теж тюрми вже не можна було опанувати, не ризкуючи поважними втратами, бо захований в мурах ворог вів сильний вогонь. Наші вояки запалили будинок, сусідуючий з тюрмою, та на зумовлений знак ракетами відступили, забираючи нашого одинокого вбитого. Ворог потерпів за неповними даними 12 вбитих і стільки ж ранених.

Причиною нездійснення пляну було те, що зв'язкові не знали точно розміщення будинків, а розшукуванням передчасно зраджено свою присутність. Інша причина – це злі гранати, які в дуже важному моменті не вибухали. Однак саме підприяття дії було сміливе. Наші бійці ознайомилися з умовинами нічного бою в місті та пізнали свої недоліки.

(Курган – політвиховник)

8.1.45 р. о 7 год. рано з масиву замойських лісів вийшла група біля 30 бандитів пограничного відділу НКВД, яка напала на присілок Тилепа б. с. Люблинець (північна Любачівщина), де був розміщений місцевий куц. Несподівано заскочені, почали утікати, а та частина, яка боронилася (8 осіб), – загинула. Заалармований наш відділ вислав три чоти на поміч нападеним. По розбитті куца сталінці розділились на малі групи, які зустрілися з нашими чотами. Зведено бій з поодинокими гуртками сталінців. Наші бійці окружували й знищували їх. Ворог втратив більш третини свого складу, в тому числі полонені.

Наступного дня о год. 14 підсунулась під наш табор сотня сталінців. Наш підвідділ рішучим ударом, в часі однієї години, примусив ворога до панічної втечі. Ворог втратив понад 30 вбитих і багато ранених. Ми добули багато зброї та 1 віз з трьома парами коней в упряжі.

(Палій – політвиховник)

9.1.45 р. в с. Горожанна Велика (Львівщина) дві чоти підвідділу УПА, під командуванням дд. Тигра і Дири, звели бій з переважаючими силами ворога. Сили власні 75 вояків. Ворожі сили –1600 бандитів, при співдії танків і панцерних возів. В бою наші вояки знищили понад 304 сталінських бандитів (стільки виписано посмертних карт у м. Комарно) та багато ранених. Знищено 1 танк, 2 панцеровози та спалено 9 автомашин. Власні втрати 27 убитих та 20 ранених.

10.1.45 р. група більшовицьких злочинців, в числі понад 300, при співдії танкетки, напала на села І., С. і В., щоб виселювати українські родини. Недалеко квартирувала І і ІІ чота нашої сотні (відділу “Жубри”). Після одержання повідомлення про рух ворожої колони, наші підвідділи вирушили на засідку під с. В. Коли підвідділи прибули на місце засідки, зразу ж посипались на нас стріли ворога, який через брак конспірації з нашої сторони, був попереджений про місце засідки. Ворог почав нас окружувати з трьох сторін, хочаки провести окруження. Це йому однак не вдалося через завзяту оборону наших вояків. Бій тривав 45 хвилин. Наші чоти відв’язались, знищуючи понад 12 бандитів. З нашої сторони один легко ранений.

(Січовик – заст. ком[андира] підв[ідділу])

21.1.45 р. група сталінських бандитів в числі 150, намагалася зайняти с. Підністрияни (Львівщина), з метою виселювати родини. Одна наша чота, що квартирувала в тому селі, під командуванням

д. Січовика виступила на захист села і раптовим ударом після одногодинного бою опанувала поле боротьби, а в дальшому примусила ворога до безладної втечі. На полі бою ворог залишив 70 трупів. З нашої сторони 1 ранений.

В названому селі є багато родин польських. Польське і українське населення, не виключаючи також жіноцтва, активно допомагало повстанцям у знищенні ворога.

(Савич)

В районі Комарна політвиховники підвідділів УПА на постоях робили збори населення. На кожних зборах були присутні від 400 до 600 осіб. У зборах брало участь також польське населення, яке відноситься до наших повстанців прихильно.

(Савич)

8.2.45 р. в с. Гутиська (Жовківщина) ворожа група в силі неповної сотні наскочила на підвідділ “Крилячі”. Вив’язався бій, в якому наш підвідділ відбив ворога та примусив до втечі. На полі бою ворог залишив 15 трупів. На основі донесень розвідки втрати ворога вбитими досягають 30, не враховуючи ранених. Добуто багато зброї, виряду та одяг.

Бій б. с. Хлівчани (Равщина).

11.2.45 р. наш підвідділ звів бій з військами пограничників та “стрибками”. Ми заквартирували на присілку с. Х[лівчани] – Луцьках. Біля год. 11-ої з напрямку с. К. над’їхали сталінці автомашинами. Ми вицофались, щоб не приймати бою в населеному пункті. Ворог нас завважив. Почалась перестрілка. Більшовики почали палити будинки. Ми тоді рішилися провчити ворога. Ворога, який хотів нас переслідувати, ми підпустили на близьку віддаль і вогнем кулеметів і автоматів проріджували ворожі лави. Із крила наші вояки кинжальним вогнем обстріляли автомашину з ворожими вояками. Ворог мав 27 вбитих, включаючи тих, які померли з ран, крім цього багато ранених.

(Крук – політвиховник)

20.2.45 р. наш підвідділ квартирував в с. З. Після сніданку ми вирушили в ліс, щоби продовжувати вишкіл. Розвідка донесла, що в с. К. ще знаходяться енкаведисти, які вже другий день провадили реєстрацію населення. Коли донесено, що більшовики готуються до від’їзду, підвідділ приготувався до засідки. К-р Вірний з іншими старшинами розробив плян засідки. О год. 14-ій ми вирушили на місце засідки. Ми заняли становища над доро-

гою, і в тому ж часі енкаведисти, які їхали возами, в'їхали перед наші становища. Ми відкрили густий вогонь. Хто не був убитим або раненим, з ворожої групи, той рятувався втечею. В 15 хвилинах ми закінчили виловлювання та знищування ворогів. Ворог втратив 15 вбитих і кільканадцять ранених. Ми здобули зброю, виряд та важні документи. На цій засідці показали свою відвагу та ненависть до ворогів друзі: курінний політвиховник Сурмач, хор. Іванчук та бунчужний нашого підвідділу Крук. Вони з віддалі кількох метрів знищили багатьох та взяли в полон багатьох ворогів.
(Крук – політвиховник)

23.II.45 в с. Майдан (Жовківщина) чота підвідділу Волоцюги зробила засідку на колону переїжджаючих ворожих автомашин. Від куль наших вояків згинув один вищий старшина та багато сталінських бандитів.

2.III.45 сімох стрільців підвідділу "К" вирушили на розвідку в с. О. (Радехівщина). Провірили, що ворога немає, та зайшли в хату повечеряти. Під час вечері стійковий стрілами заалармував наших вояків. Ворожа група в силі до 50 солдатів оточила хату. Наші вояки рукопашним боєм, при допомозі двох вояків рейдувочого відділу УПА-П[івніч], прорвали оточення, вбили трьох і поранили одного ворога; з нашої сторони один вбитий.

5.3.45 р. підвідділ к-ра П. розбив погранзаставу в с. Зубків Радехівського району. Пляново оточено будинок, в якому містилася застава. За допомогою гарматки спалено будинок, в якому згоріло багато пограничників. В тому бою ворог втратив за неповними даними 18 убитих і багато ранених. З нашої сторони згинув стр. Кармелюк.

9.3.45 р. д. Див, к-р розвідчої групи, в часі виконання обов'язків, був заскочений групою пограничників. Д. Див разом зі своїм розвідачем вбивають трьох ворогів і відв'язуються без втрат.

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ

Звідомляють з північно-західної Любачівщини та Білгорайщини: ненависть українського населення до загарбників не має меж. Нелюдське поступування деякої частини польської суспільності перебрало всяку міру. Продовжується грабування, арештування та вбивання українців. Зокрема примінюється важкі побії. Розбої переводить польська міліція та окомунізоване шумовиння. Примінюється роздягання населення, розкопуван-

ня могил та понижуючі людську гідність висмівання українських звичаїв, культури обряду і т. п. Т. зв. польське військо є постійно голодне та вславлюється грабіжами. Заскочені нашим самооборонним відділом, в одному випадку такі “рицезе” залишили крадені в українського селянина жорна. Останньо в зв’язку з тим, що більшовики приступили до переслідування АК і т. зв. саботажистів, українське населення відітхнуло свобідніше. До відділів УПА українське населення ставиться дуже добре. Допомагає чим може, незважаючи на терор ворога. Доказом цього є велика кількість подарунків, які одержали наші бійці від населення, та кожночасний гостинний прийом.

22.2.45 р. в с. Крехів (Жовківщина) сталінські бандити замордували в жахливий спосіб трьох людей. Жертвам кати видовбали очі, вирізали язика, пообривали нігті, дерли паси, поломили кости, покололи штиками та повирізували статтеві органи. Зойк нещасних розлягався по сусідніх горах та викликав у населення стремління відплатитись злочинцям.

До с. В. В. (Жовківщина) повернуло 5 дівчат, які були насильно відправлені на Донбас. За зізнаннями тих дівчат, їх завернули з околиць Білої Церкви війська УПА, які розбили транспорт. Коли згадані дівчата закватуриували в одному селі, на терені Вінничини, ранком побачили багато війська в уніформах ЧА, з гарматами та танками, яке в’їжджало в село. Зляканих дівчат заспокоїв хазяїн словами: “Не лякайтесь, це наші повстанці”. Відділ УПА квартирував у тому селі 2 тижні. Дівчата від села до села дістались додому.

“Коли на війну вийдете, не лінуйтеся, не дивіться на воєвод, не віддавайтеся питву, ні їжі, ні спанню; сторожі самі розставляйте, а коли звідусіль війська порозставляєте, щойно тоді лягайте; рано вставайте, а зброї зі себе не здіймайте. Бо як чоловік з лінощів не розглянеться, то несподівано пропадає.” (З “Поучення дітям” князя Володимира Мономаха).

Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ – ЗА УССД

Старший булавний Джміль – згинув з групою бійців в с. Вишенька (Жовківщина), задаючи ворогові великих втрат. Сл. п. Джміль народився 1921 р. Як справжній український патріот, весною 1944 р. вступив до УПА. Впродовж кількох місяців командував чотою підвідділу “Завойовники”, зводячи з німецьки-

ми, польськими та більшовицькими бандами багато переможних боїв. В липні 1944 р. відійшов на старшинську школу, яку закінчив з дуже доброю оцінкою та ступенем старшого булавного. Д. Джміль був багатонадійною людиною, рухливої вдачі. Все мав оригінальний плян, як ворогові завдати втрат. З природи був повстанцем-партизаном. Шукав ворога невтомно і нещадно його знищував.

Ожидач – член ОУН з 1935 р., суспільний діяч і організатор революційно-визвольної боротьби на терені Жовківщини і Равщини. Б[увший] польський політв'язень. Підпільний революціонер в часі першої більшовицької окупації. Член окружного провуду ОУН, окружний командант боївки. Останньо співробітник господарчого звена штабу ВО. Гарячий патріот і безстрашний бойовик.

Окружний референт СБ Роман Гай

Заступник окружного референта СБ Явір – Горлич

– згинули в нерівному бою зі сталінськими загарбниками 7.3.45 р. в лісі “Зіболщина” (Куликівщина).

Сл. п. Гай народився 3.11.1919 р. Вже в середній школі в Яворові вступив в ОУН і скоро вибився на провідне місце. Опісля продовжував революційну роботу серед молоді в Холмській і Ярославській гімназіях (1940 р.), невтомно поборюючи всі труднощі приготував нові революційні кадри. З вибухом війни 1941 р. д. Гай приступив до організування українського державного життя на терені Магерівщини, з чого вив'язався блискуче. З моментом закріплення німецької окупації д. Гай перейшов у підпілля і працював на різних постах. З початком 1943 р. обійняв пост окружного референта СБ. Його революційну пильність скоро відчували вороги загарбники та їхні вислужники. Нещадне винищування агентів Гестапо та НКВД, виховування обережності й чесноти в революційних лавах – це робота, яку віддано виконував д. Гай. Коли ворожа куля важко поранила д. Явора, найближчого його співробітника, він залишився при ньому і хоч сам виснажений, пробував його рятувати та при тому загинув. Пам'ять про нього збережуть повік його друзі. Він стане світлим прикладом впертої та витривалої праці та нещадного винищування ворогів.

Сл. п. Явір-Горлич народився 1917 р. На шкільній лавці захопився ідеями революційно-визвольної боротьби. В кругах української середньошкільної молоді, студентства та інтелігенції Равщини д. Явір виробив собі повагу та довір'я. В часах першої большевицької займанщини на пості районного провідника ОУН працював витривало над організуванням визвольної боротьби.

З приходом німців його заарештовано і тільки з трудом вдалось йому уникнути смерті. При кінці 1943 р. працював повітовим референтом СБ, виказуючи свої непересічні здібності. Опісля перейшов до окр. осередка СБ. Перевів ряд вишколів. Сам карний і послідовний у виконванні обов'язків, вимагав того ж від підлеглих. Пізною осенню 1944 р. друг Явір перебував довший час при одному відділі УПА, віддаючи свої послуги к-рам відділу. Здобув собі загальну пошану та прихильність. Передчасна смерть позбавила лави українських революціонерів-самостійників кращого борця-провідника.

Б[увший] інспектор ВО Топір – згинув у нерівному бою зі сталінськими загарбниками в Яворівщині. Приложив багато зусиль для формування відділів УПА. Щирою і безпосередньою вдачею вмів з'єднати широкі круги вояків УПА.

Старший вістун Бельбас – молодий, відважний бойовик, людина прекрасного характеру. Заатакований двома десятками ворогів, відбиваючись до останнього набою, згинув 7.3.1945 р.

Наша смерть научить інших, як їм треба жити! (Леся Українка)

МИ ЗГАДУЄМО ДРУЗІВ...

Перший Сіроманець

Один із найбільше заслужених командирів, а рівночасно прекрасною, подивугідною людиною, був сл. п. хор. Яструб. Він, як ніхто інший, знав і розумів душу людини, вмів вдаряти на почування, знав коли й яку душевну струну торкнути, щоби вона відзвукнулася могутнім акордом.

Це було після т. зв. Карівського бою (Равщина) з німцями, 11.5.1944 р.

Ще до цього часу було відомим, що з Карпат маширує сотня "Сіроманців", якою командує д. Яструб. Нас дуже цікавив і манив той син Полтавщини. І от Сіроманці вже в Сокальщині, де звели переможний бій з більшовицькими партизанами. вони вже біля нас – та тут якраз розгорівся бій, в якому новоприбулі Сіроманці показали свого бойового духа та вишколення.

Раннім-ранком, у заграві сходячого сонця, лісною просікою проходили Сіроманці. В оточенні кількох кіннотників їхав на чолі свого війська д. Яструб. Сам не високий, в скромному вбранні, на грудях автомат і що найбільше цікаве – над ухом на шапці перце. Саме його обличчя смагляве, обпалене весняним сонцем і вітрами. З лица, а зокрема з очей, які вогниками блискали то зловіщо-

строго, то приязно-мило, пробивався степовий птах-хижак. Сам же відділ – це справжні вовки-сіроманці. Суворі, гартовані, крицеві обличчя, своєрідна гордість і тінь бойових трудів.

Характер д. Яструба – вповні відбивався на його вояках, звичайно ж – який командир, такий відділ.

На постою, в хвилинах відпочинку, у таборі Сіроманців весело. Із гурту розливається звук баяна. Вокруг хлопці закрутились рвучким танцем. А між ними веселий і врадуваний д. Яструб. І він не відстає в веселості від своїх вояків, чи радше вони від нього.

Посеред цієї картини – раптом ви побачите повну повагу і строгість, наколи йшлося про військово-службові справи.

А коли тривога, коли з'явиться ворог, або треба його шукати й атакувати – Яструб і його Сіроманці – це грізні хижаки. Це розлучені вовки, яким немає зупину. Тоді з очей, з лиця кожного вояка, пробиває одна жадоба – знищити ворога, впитись його кров'ю.

Яструб – полтавець і тому він наша гордість. Це степовий дух, але це дух дисципліни, той, який є державно-творчим. Яструб умів думати широко. Він мав свій спосіб плянувати і з дійсно-українським розмахом здійснювати.

На нашому відтинку довгий час вело бойові дії їх трьох, дуже оригінальних командирів – Яструб, Залізняк і Євшан (Ем). Наколи приходилось відвідувати їхні табори, ви зразу ж могли помітити великі різниці, над якими панувала дисципліна.

У Сіроманців, як це вже підкреслено, – веселість, бадьорість, рух, життя. Розмах, розгульність і дисципліна, яка на тому тлі ще твердіша, більш безоглядна. Це степ з усіма своїми контрастами.

Залізняк – “син дальних Карпат”, він як лев між своїми вояками. Високий, грізний. Кругом нічирк. Повага – суворість. І якщо б ви навіть не знали, що д. Залізняк син Срібної Землі, то відчуєте без сумніву тихий і сильний подув гірського вітру, шум карпатських лісів, журчання бистрих гірських потоків.

Євшан (Ем) – знов інша картина. Все акуратне, точне. Кожен вояк знає собі ціну. Все немов би в свято, якби готове до параду. Дрібничковість і послідовність. Усе таке типово галицьке.

Цікаво було бачити тих трьох командирів на військових нарадах. Тут було видно окремішність кожного і з'єднаність усіх, наколи брати під увагу впертість у здійснюванні бойового пляну.

У річницю існування відділу Сіроманців (це було після Зелених Свят) вояки відділу підготовляли ватру. Вони показали свою мистецьку душу. Бачачи ватру, а попередньо, або опісля Сіроманців

в бою – одна думка: чудове поєднання мистецтва, культури духа, з мистецтвом воювання. Пісня з'єднувалась з гомоном бою. Це немов би Марс обнявся з Аполлоном. Яка живучість крові! Пригадується пісня-марш Сіроманців, який створений вояками відділу:

“Із гір Карпат несеться гомін волі.
Із гір Карпат несеться волі зов.
Там синьожовті лопотять прапори,
Там вже заграла українська кров.”

Так! Яструб, Сіроманці – це та жива, кипуча, вільна українська кров.

На тій ватрі д. Яструб показав свою душу. Веселий і скромний. Скрізь зі своїми вояками, а вони з ним. Посеред усіх весельчаків і жартунів відділу, найкращим був хіба сам д. Яструб. Але він же був і прикладом великої дисципліни, бойової відваги і очайдушности, ризику.

Після ватри Яструб запросив гостей на скромний обід. За столом, серед широкого круга гостей, він почувався не гірше, як на боєвищі. Тоді ми підняли тост за багаторіччя Сіроманців і їх командира та побажали, щоб скоро Сіроманці розгорнулись у полк. Ми й не сподівались, що наші побажання так скоро (принайменше частинно) будуть здійснюватись.

26.8.1944 р., тиждень після бою, який мав Яструб в с. Кам'янка-Пиратин. На світанку ми долучили до Сіроманців в масиві лісів зв. “Зіболщина” (Куликівщині). З раннім холодом пахло боем. Більшовики – це ясне – готуються провести наступ на ліс. От і ми проминаємо перші стійки, застави Сіроманців. Рух, як на муравлищі. вояки риють окопи, маскують. Готують запасні становища.

У середині табору д. Яструб видає наказ чотовому Льонцькому. Стрункий чотовий з чорною борідкою перед ним, а далі чота. “Там де ми стоїмо край. Ні кроку назад. Перед нашими становищами ворога зустріне смерть” – закінчує Яструб. Відходить чота, гранатометна ланка. А Яструб посеред вояків, як на базарі – весело розмовляє, загірає до бою.

І за момент – немов гураган, як лявіна, заграли Яструбові кулемети. Кулі стали олов'яною стіною, об яку розбилися усі ворожі атаки.

Танки. Бачу Яструб заняв місце біля протитанкового кріса. Здалека видно просікою їде танк. Під його прикриттям наступає піхота. Один стріл. Другий. Танк застигає на місці. Його оточують клуби чорного диму. Серед ворога паніка. Яструб закурив

папіроску. Кругом розійшлося по становищах – сотенний двома пострілами танка підбив.

На передовій Яструб поводився, як на грищі. Підсвистував, або мугикав мелодію і тільки очі його пильно зорили. А коли ставав невдоволеним, лице його захмарювалось і здавалось – ударить грім.

У цьому ж бою від ворожих гранатометів було поранено декілька вояків. Один із них молоденький хлопчина – трохи приблід. Кров спливає з рани. Лікар перев'язує, а він питає:

– Цікаво чи довго буду лікуватись? Коли знов зможу воювати?

Після бою відділ приготується до відмаршу. Сутеніє. Ми розходимось, пращаємось із Яструбом – дружньо, радісно, тиснемо руки. Бажаємо собі успіхів та скорої зустрічі.

Та це була моя остання зустріч з д. Яструбом. Тільки його слава широко розходилась. А ранені Сіроманці, з якими я мав змогу говорити, під час їхнього лікування все згадували свого командира, а в очах ставали сльози туги й жалю.

Вкриваючись безсмертною славою, хорунжий Яструб передчасно зійшов з поля нашої визвольної боротьби. Прикметами свого характеру, своїм воюванням, станув на одному з перших місць. Розгромлювані ним ворожі центри, тисячі знищених загарбників та знищена ворожа техніка – це гарний, прикладний рахунок бойових успіхів сл. п. хор. Яструба. Слава його буде з нами і ми її понесемо в далекі українські простори, в чудову Полтавщину.

Пімстимо смерть наших друзів!

Розплатимось за кров і сльози українського населення,
за згарища і руїни!

ХОРУНЖИЙ ЄВШАН

Дня 4.11.1944 р., проломлюючи ворожі застави, щоб перешкодити акції ворога на село Яструбичі, був важко поранений і опісля згинув курінний командир хорунжий Євшан – Ем, визначний вояк УПА і член ОУН.

На звук його імені здригались серця українських людей, на чини підіймались вояки УПА, тривожились, дрижали вороги.

Хор. Євшан вийшов із народної гущі. Народився 1910 р. в бідній селянській сім'ї в Равщині. З малих літ уперто працював над собою, збільшував своє знання. Після закінчення народної школи, не маючи можливості учитись у вищій школі, працює

в читальні та через самоосвіту стає свідомим громадянином-патріотом. Згодом очолює культурне життя села і вступає в ОУН. В революційних лавах скоро вибивається на провідне місце.

У 1938 р. польська окупаційна влада його заарештовує. Євшана засуджують на 7 років тюрми, в якій він перебуває до звільнення в часі польсько-німецької війни 1939 р.

Д. Євшан цікавився зокрема військовою справою. З юних літ зберігав зброю та здобував військовоє знання. Набуте знання військової справи та бойового досвіду в арміях займанців зумів вповні використати в рідній УПА. Від жовтня 1943 р. хор. Євшан бере участь в організуванні боїв. Особисто бере участь в бойових актах, в яких вирізняється своєю відвагою. У тому часі свою бойову вартість хор. Євшан підтвердив новим чином. Перебуваючи на відпустці, хату, в якій він квартирував, оточила група німецької шуцполіції, в числі до двох десятків. Євшан гранатою і пістолетом і зброєю, добутою в тому ж таки бою, розбиває оточення, вбиває трьох німців, інших ранив і приневолює до панічної втечі.

У дальшому д. Євшан очолює сотню, організовану хор. Галайдою. Переводить перевишкіл вояків і командує підвідділом у його дальшій боротьбі. Своїм шляхотним поведінням, культурою свого духа, з'єднує велику повагу, пошану та любов вояків та популярність серед населення. Визначається організаторським хистом та підприємчивістю.

У найважчих боях хор. Євшан своїм особистим прикладом виховує карних, чесних, відважних вояків. Прекрасний вишкільник. Батько, друг і брат своїх вояків. Часто віч-на-віч із ворогом він сміливо атакує і знищує противника – бо він був вояком, правдивим нащадком лицарів-запорожців. Навіть смертельно ранений заохочує вояків до бою та не тратить своєї життєрадості. Ніколи його ніхто не бачив хворим чи перетомленим. Він усе був у доброму здоров'ї, готовий до праці і боротьби.

Слава і честь хорунжому Євшанові, безстрашному воякові – лицареві!

ЧОТОВИЙ СИРОТА

Сл. п. Сирота походив із с. О[рдів] (Радохівщина). В часі польської та першої більшовицької займанщини проводив революційну діяльність, задля чого родину його виселено на Сибір. До нашого підвідділу вступив в травні минулого року. Вирізнився як добрий командир та інструктор. З приходом осені відновила його хвороба. Та проте він до останніх сил не опускає своїх воя-

ків. Лежачи на ліжку між своїми вояками, він інформував їх про умовини боротьби в зимі. В часі, коли він подався на лікування, 12.12.1944 р. попав в с. Р[ожджалів] на обלאву. Сл. п. друг Сирота відбивався хоробро і останньою кулею заподіяв собі смерть.

Вояки, дізнавшись про смерть свого безпосереднього командира, постановили жорстоко пімститись на сталінських загарбниках.

Не ти уб'єш – тебе уб'ють! (Л. Українка)

Воїнові, що на війну вибрався, слід або перемогу здобути, або згинути з руки ворога!

(Король Данило)

...Не наш це звичай утікачами вертатися додому, але або жити і перемагати, або славно вмерти, доказавши великого діла, як ялося сміливим мужам!

(Князь Святослав Завойовник)

З ПРАЦІ ПОЛІТВІХОВНИКІВ

Протягом зимових місяців 1944 р. та в місяці січні 1945 р. політвиховники наших відділів та підвідділів провели, незважаючи на несприятливі обставини, поважну роботу для скріплення моральної сили наших вояків та їх політичного вироблення. Вони в боях виказали теж свою непересічну відвагу, деякі з них найшли славу смерть на полі бою. На цьому місці подаємо деякі дані з роботи політвиховників.

Політвиховник Руслан проводив політзаняття майже день-у-день. У гутірках розробив кличі та напрямні нашої визвольної боротьби. Деякі теми: “УПА та її боротьба”, “Дружність і відданість українського повстанця”, “За героїзм наших вояків”. Перевів гутірки з нагоди свят Різдва та Нового Року. Торжественно відсвяткував пам'ять Базару. Під його наглядом вояки розкидали листівки та розписували кличі.

Політвиховник Зілинський в гутірках звернув увагу на зберігання військової таємниці та боротьбу з агентурою НКВД-НКГБ. Багато часу приділено на голосне читання революційно-визвольної літератури. Відсвятковано річницю Листопадового Чину.

Політвиховник Загірний у гутірках і викладах розробив ряд питань з ділянки Українознавства. Часто з'ясовував політичний огляд та переводив спільне голосне читання.

Політвиховник Курган розробляв гутірками, між іншими, такі теми: “Поведінка українського вояка”, “Про УГВР”, “Відданість вояка УПА справі визволення українського народу”. Виголосив доповідь про значення 1-го Листопада 1918 р. У мітингах з населенням порушував питання “Чи Україна може бути самостійною державою”.

Політвиховник Цяпка звернув увагу на знання вояків творчости Т. Шевченка, розробляючи деякі його твори.

Значну роботу в політвихованні та організуванні й вишколенні нових політвиховників провели друзі Юрій Віщун, Сурмач, Ярослав, Оратор і Цяпка.

Більше зусиль на забезпечення і розвідку –
менше крові через заскочення

Петро Волош

ПІСНЯ-МАРШ “МЕСНИКІВ”

Лав наших залізних нічим не здолати,
Нас крик не лякає ворожих атак
У нас попереду син дальних Карпат
Хоробрий наш друг командир Залізник.

В нім воля сталева,
Він наш командир
Із ним ми, як леви,
Як буря, як вир!

Не нам вже носити покірно окупи,
Терпіти знуцання жадливих катів
До рідного краю моря в нас любови
Шалені завзяттям, відваги орлів.

Не нас на руїнах
П’янитимуть сни, –
Борці України,
Ми волі сини!

Зійшлись звідусіль ми у дні ці криваві.
Хай довго матуся чи дівчина жде,
Бо нас командир Залізник з громом слави
Ясними шляхами побідно веде.

В нім воля сталева,
Він наш командир
Із ним ми, як леви,
Як буря, як вир!

Ми славу Вітчизни із ним не огудим,
І разом з другими походом грізним
Навік Україні державність здобудем
І щастя і волю ми вибором з ним!

Не нас на руїнах
Пянитимуть сни, –
Борці України,
Ми волі сини!

БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ МИР У СВІТЛІ ІСТОРІЇ

День 9.2.1918 р. – це світлий день української дипломатії. Україна по довговіковій неволі виступає на міжнародній площині знова як самостійна держава. Вперше від часів Гетьмана Мазепи, представники незалежної української влади стрічаються з представниками європейських великодержав, щоби переговорювати з ними в імені вільного українського народу. І хоч як не старалися кляті московські більшовики захитати перед середніми державами становище послів України та затемнити їх авторитет, – вони торочили, що уряд УНР не панує над цілістю української території, що дійсною владою на Україні є комуністичний агентурний уряд в Харкові, – то все ж таки їм не вдалося закрити правди перед світом, що дійсним володарем на землях України є сам український нарід. Таким і визнали його всі держави, які брали участь у мировій конференції, а в їх числі мусіли на це погодитись і московські більшовики – ті найзавзятіші вороги української державної самостійности.

Положення Центральної Ради в тому часі, коли відбувалася конференція в Берестю, було на правду важким. Більшовики почали атакувати Київ і 5.2.1918 бомбардували вже столицю України. З підписанням миру треба було спішитися, бо осередні держави визнавали так довго українську владу, як довго в її руках була столиця. Однак українські дипломати перебороли всі труднощі. Вони використали той момент, що осереднім державам дуже залежало на тому, щоби якнайскорше заключити мир з Україною. Так вночі з 8 на 9.2.1918 р. підписано договір між урядом УНР, з однієї, а всіма т. зв. осередніми державами з другої сторони. Українські делегати станули тоді твердо на принципі соборности всіх українських земель. Вони добилися влучення в межі УНР Холмщини та Підляшшя. Українські делегати пішли ще дальше: вони домоглися того, що Австрія погодилась створити з Галичини, Буковини й Закарпаття окремих коронний край з широкою автономією.

Можна з перспективи часу ствердити, що наші успіхи на Берестейській конференції були дуже поважні. Яка отже причина, що ми їх як слід не використали? Чи через провал осередніх держав? Якщо так, то треба заключати, що краще було підписати договір з Антантою, яка вийшла в тій війні переможцем. А може причина нашої невдачі лежить в чім іншій?..

Заключувати в тому часі договір з Антантою не було в інтересі України, бо це втягнуло б її у війну з осередніми державами, що не принесло б їй жадної користи. Навпаки, більшовики, які кинули тоді клич “Геть війну!”, були б напевно використали таке потягнення нашого уряду, як сильний пропагандивний атут проти УНР.

Ми понесли невдачу у 1918–21 рр. тільки через брак відповідної збройної сили. Коли б тодішній український уряд був розпоряджав сильним військом, не потребував би помочі німців, щоб очистити Україну від більшовиків. Україна не зазнала б стільки лиха від німецьких “союзників”, які так по-варварськи обійшлися з українським народом та його владою.

“Історія – вчителька життя”. Пам’ятаймо, що долю народу рішає завжди сильне військо, поставлене на сторожі його життєвих прав.

Я вірю, що ніхто вас не захитає, ніхто вас не зломить,
що не складете скоріше зброї, доки з переможною піснею
не пройдете вулицями вільного українського Києва
(Тарас Чупринка – Головний Командир УПА)

ПРО МІЖНАРОДНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Чим більший промежуток часу відділяє від Кримської конференції, тим більше з’являється доказів, що вона була тільки плястром, яким заліплено гниючі рани великих суперечностей між англо-американцями та більшовиками. Із дебат в англійській палаті громад та промов Черчіля й Ідена виходить, що рішення Кримської конференції в справах Польщі – були тільки рішеннями, але на ділі залишається по-давньому. Треба сумніватися в можливість компромісової розв’язки польської справи. Зрештою, польський лондонський уряд заявив: “Рішення Кримської конференції щодо Польщі не можуть бути визнані польським урядом і не можуть вважатися обов’язковими для польського народу”. Проте справа польських східних кордонів вважається англійським урядом за розв’язану – т. зв. лінія Керзона мала б бути найбільш справедливою для відграничення української і польської тери-

торії. Однак хто тільки знає етнографічні відносини на окраїнах ЗУЗ, той розуміє, що лінія Керзона кривдить поважну кількість українського населення та відтинає деякі частини України, важні зі стратегічно-політичних оглядів.

Заплянований з'їзд представників т. зв. "Об'єднаних націй" у Сан-Франціско, вже задалеко до початку робіт, викликав низку застережень і критичних завваг. Франція не погодилась бути державою, яка від імені США мала висилати запрошення іншим. На конференцію в Сан-Франціско не запрошено Польщі, яка без сумніву має право вважатися членом об'єднаних націй. На основі заяви державного секретаря США Грю – Польща буде запрошена на конференцію, коли буде створено об'єднаний польський уряд, що, на думку Грю, повинно наступити скоро.

Нещодавно в Румунії розігралися були події, які характеризують становище румунського народу в більшовицькій окупації та його відношення до окупантів. По всій румунській території діють протибільшовицькі загони, які, зокрема на території Трансильванії, дались взнаки більшовикам. Б[увший] прем'єр-міністр Радеску, на думку совітського інформбюро, готовив профашистівський переворот, який не відбувся завдяки створенні нового, вигідного для окупантів, уряду П. Грози. Перед тим до Букарешту прибув сталінський терорист Вишинський, який поробив ряд заходів для ліквідації небезпеки "фашистського путчу". Тепер, як повідомляє ТАРС, ген. Радеску ховається в англійському представництві в Букарешті, що підтвердив Іден. Румунський народ стоїть на сторожі своїх прав. Його не обдурять більшовики розподілом землі, ні театральним прилученням Трансильванії в межі дії румунської адміністрації. Сталінські загарбники та їх прислужники не знаходять ні найменшої піддержки.

Більшовики розпочали пропагандивну боротьбу проти неутральних європейських країн. Замітні напади на Іспанію. Також осуджують вони політику Ватикану. В тій цілі, як також для використання православ'я для своїх імперіялістичних ідей, було відіграно в Москві трагікомедію вибору "патріярха Московського і всея Русі", на яку запрошено патріархів православних церков Сходу. Ці патріярхи видали звернення: "До народів християнських всього світу", якого вістря спрямоване проти Ватикану.

У Софії відбувся словянський мітинг, на якому давнім втратаним шляхом доказувалось, що російський народ – Росія, це садинокий захисник словянських народів. На те хочеться сказати словами оди П. Куліша, на панславістичне гукання одного архи-мандрита, чорносотенного провокатора:

“Обманщице! Кого ти не лестила,
Кому не слала ти своїх м’яких перин?
Чи мало ти людей занапастила,
Що то повірили обіцянкам твоїм?”

Гітлерівська Німеччина, бачачи своє беззиглядне мілітарне положення, переходить до інших форм боротьби, а саме до ведення т. зв. “малої війни” – партизанки. Вже на тих теренах, які заняла ЧА, їй приходиться поборювати труднощі німецької диверзії. На денному порядку – затроювання води і харчів, мінування доріг, стежок, підкладання пекельних машин, закидування військових квартир гранатами. На це натякнув Сталін в одному з наказів. Спосіб організування і ведення партизансько-диверсійної боротьби німців, розкриває стаття опублікована в московській “Правді” – “Остання ставка приреченого ворога”. Спираючись додатково на матеріяли, які походять з неутральних джерел, у цьому питанні, можна припускати, що остаточне поконання Німеччини вимагатиме ще багато труднощів і навряд чи можна розраховувати на скорі закінчення війни.

В пресі опубліковано своєчасно заяву голови американського управління керівництва економічною діяльністю Кроулі, про доставки США для СРСР.

Від 1 січня 1944 р. до 30 листопада того ж року США надали СРСР: 12200 літаків, 135000 кулеметів, 294 тис. тон вибухових речовин, 6000 танків, 1800 самохідних артилерійських гармат, 1200 напіввантажних машин, 13000 револьверів, 3300 броніюваних розвідувальних машин, 8200 гармат різних калібрів, 5500 тягачів і 1700 артилерійських возів, 1300 тис. тон нафтопродуктів, 638 тис. тон різних хемікалій, 11 міл[ьйо]н[ів] пар взуття, 97 млн. ярдів бавовняної тканини, 50 млн. ярдів шерстяної тканини, 58 млн. тасьми і 24 тис. тон абразивних виробів.

На цьому місці ми не подаємо великих достав залізничного устаткування, сталі, колірових металів та інших матеріялів.

Пам’ятай про небезпеку агентів і провокаторів НКВД-НКГБ

НА СТОРІНКАХ СТАЛІНСЬКО-ЕНКАВЕДІВСЬКИХ ГАЗЕТ

Сталінські псевдоісторики намагаються часто доказувати явно недоречні нісенітниці. Ось у статті “Червона армія народилася й загартувалася в боротьбі з німецькими загарбниками” – О. О. Михайлов, “кандидат” історичних наук, пише: “У боротьбі проти німців російський народ показав чудеса героїзму і самовідданості. 800 років тому галицький князь Данило

Романович розбив німецький загін і взяв в полон його воєначальника”.

Значить – Данило Романович – російський князь. У це може повірити хіба тільки сталінський пустоголов.

Микола Нагнибіда і Юрій Заруба в рецензії фільму “Іван Грозний” в газ[еті] “Молода Україна” 18.2.45 р. захлистується особою “невтомного борця за створення централізованої держави” та фільмом, який “допоможе молоді правильно розуміти роль Івана Грозного, в ста[но]вленні нашої державності, покаже історичну епоху, в якій створювалась, росла і міцніла наша батьківщина”.

Сталінським наймитам присвічують “гідні” предки Івани Грозні, “гідного” нащадка Йосифа Кривавого. Т. зв. СРСР започатковував творити Іван Грозний. Злочинці шукають попередників своїх в історії, щоб тим скріпити своє становище.

В “Радянській Україні” – опубліковано статтю Я. Галана “Шляхами ганьби”. Галан накидається на поета П. Карманського, що той, незважаючи на опіку, якою його наділила радянська влада в р[оках] 1939–1941, він вже в дні 23.6.41 р. “строчив продажні рядки” – писав протибільшовицькі вірші. Запитаний про те на зборах письменників, Карманський відповів, що за ті вірші він одержав 300 зл[отих] (до речі, Карманський хвалив теж німецьких загарбників).

Не добре зраджувати національну ідею та йти на будь-яку співпрацю з ворогом. Тоді і стид перед рідними і погорда від ворога. Це пізнав старий поет – молодомузець П. Карманський.

Знаний гуморист О. Вишня час до часу пише недоречні фейлетони, як от “Великомученик Остап Вишня”, “Хлюст”, “Прем’єр-міністр”, які тільки популяризують ідею визволення України. Ці фейлетони не осмішують тих, про кого пишеться, лише тих, хто пише – значить НКВД і його нещасну жертву О. Вишню. М. Рильський вважає, що О. Вишня “сміхом б’є ворога”. Невже ж блазнування – це сміх?

Мусіли бути поважні причини, які приневолили Максима Рильського у статті “За високу ідейність української радянської літератури” (Радянська Україна від 14.3.45 р.) відслонити занавісу правди. Він пише: “А наша література саме в дні визвольних, переможних боїв, саме в дні, коли скривавлена Україна оживає, воскресає духом і тілом, коли починається відбудовні роботи нечуваного розмаху, – наша література ніби якось зіщулилась, примовкла, більше того, допускається іноді, якщо говорити про окремих письменників, невірних, фальшивих, ба й ворожих тонів”. Справа зрозуміла, що Рильський має на увазі, так скаже-

мо, літературних “бандерівців”. Він пише в цій же статті далі: Він пише в цій же статті далі: “Але хіба нема вже бандер, бульб і мельників, бандерівців, бульбівців і мельниківців, і то не тільки по лісах і “схронах” західних областей України, але й скрізь, куди тільки можна по гадючому пролізти?” (підкреслення наші). До слів Рильського коментарі зайві. Рейди відділів УПА по всій українській території і документ тамбовського НКВД, про розслідування справи кількох осіб, запідозрилих в революційно-визвольній роботі, які знаходяться в нашому розпорядженні, є тільки неповними доказами правдивості слів Рильського.

“Правда” від 15 березня 1945 р. знов алярмує про поважні недоліки в політично-пропагандивній роботі в західних областях України і Білорусії та в Прибалтиці. Зі статті “Політична робота в Латвійській РСР” існують “латвійсько-німецькі націоналісти”, як стверджує Калноберзін – секретар ЦК КП(б) Латвії, дуже поважно перешкоджують сталінським загарбникам. Вони мають впливи на всі ділянки життя і боротьба з ними є незвичайно важкою.

ПРО ЛІНІЮ КЕРЗОНА

Парижська мирна конференція 1918 р. станула на становищі, що в межі польської держави повинні ввійти терени етнографічно польські. На цій основі територіальна комісія Парижської мирної конференції визначила східну границю Польщі, яку опісля визнано й опубліковано. Ця границя була вислідною польсько-української війни. але з української сторони не було вже кому відстояти принайменше цю границю. Пізніше цю границю, як вихідну точку до ноти в справі польсько-совітської границі вжив англійський міністр закордонних справ Керзон. Від нього назва. Лінія Керзона пробігає приблизно від Гродна, Ялівку, Немирів над Бугом, далше українською територією, через Берестя Литовське, Дорогузък, Устилуг, східно Грубешова, через Крилів, далше на захід від Рави Руської, на схід від Перемишля, до Карпат.

І чужому научайтесь! – Т. Шевченко

З БОЙОВОГО ПРАВИЛЬНИКА ПІХОТИ ЯПОНСЬКОЇ АРМІЇ (1940 р.)

Війська повинні бути проникнуті все наступальним духом, рішучістю і знаходитися в бадьорому стані. Наступальний дух – основа військової моралі і признак бойового стану армії.

Спираючись на наступальному дусі, воєнне мистецтво досягає звершенности, а навчання дає кращі овочі, а бій забезпечує перемогу. Добре вишколені і проникнуті наступальним духом війська, можуть легко розбити чисельно переважаючого противника.

Дисципліна являється життєвою konieczністю військ. Вона дає можливість цілій армії скрізь на фронті, в обстанові, яка змінюється і різних завданнях, держати нерозривний зв'язок від вищого командування до окремого бійця і, підпорядковуючись одному плану, діяти цілою масою та в повному з'єднанні. Від дисципліни і її стану залежить доля армії. Основним елементом дисципліни є підпорядкованість. Старшини і рядовий склад армії повинні з цілковитою відданістю підпорядковуватись старшим начальникам, твердо виконувати їхні накази; треба, щоби це стало другою природою старшин і рядовиків армії.

Дорош через 100*

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 193, арк. 5-12.

№ 211 **“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”**

№ 4

Квітень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам! Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Квітень 1945 р.

Ч. 4. Рік 2

ОДИН РІК ПРАЦІ І БОРОТЬБИ

Поділяємося з нашими читачами радісною вісткою про те, що в місяці квітні проминає рік існування “Стрілецьких Вістей”. З датою 15.4.1944 р. появилось перше число нашої газети під назвою “Помста”, як орган Воєнної Округи УПА-З[ахід].

** Надпис вгорі на першій сторінці.*

Березень і квітень 1944 р. визначалися незвичайними подіями на північно-західному пограниччі українських земель. Щоніч було видно кругом заграви пожеж, воздух був пересичений димом зі згарищ. То горіли українські села Холмщини, північної Равщини і Белзчини. З тих же теренів углиб української території тягнулися валки населення, яке втікало перед смертю, рятувалось перед страшними і нелюдськими знущаннями. Перелякані жінки і діти зі сльозами на очах розказували про звірства польських загарбників-бандитів, про гибель їх рідних і знайомих, про те, як у попіл оберталися цілі села прадавніх українських волостей, дорібок багатьох поколінь. Як знищувалися величні храми та історичні цінності. До шпиталів у місцевостях, які не були під загрозою ворожого нападу – привожено покалчених людей, в яких з очей читалося передсмертний жах. Зрозуміло, що переляк обняв українців також в теренах подальше пограниччя. Тут то там вороже гніздо, посеред українського моря раз-по-раз робило напади на дооколишні українські села і чинило розбої, грабунки, вбивства. Населення хоронилося зі своїм майном у сховища і з тривогою дожидало, що станеться далі. Сама ж Холмщина була образом пекла. На погорілих руїнах лежали непохоронені тіла закатованих жертв, які не встигли охоронитись і по-мученицьки скривавили свою прадідівську землю. Німецькі загарбники спокійно приглядались винищуванню українського населення і своїми випадками на українські села немовби допомагали польським бандитам.

Українцям нізвідки було ждати порятунку. Порятунок був у власній силі. Населення вхопилось до самооборони. У тому ж часі піднявся грізний меч кари і помсти: на захист українців північно-західних окраїн – вирушили частини УПА. Незважаючи на можливість німецьких ударів, наші відділи заняли окраїнні села нашої етнографічної території на відтинку: Грубешів, Вербковичі, Тишівці, Лашів, Річиця, Угнів, – з метою безпосередньої охорони українських сіл у полосі дій і в запіллі. Тоді ж проведено дії для виявлення і знищення ворожих випадових гнізд. У кривавих боях, зокрема біля с. Посадова, деякі частини УПА прийняли бойове хрещення і тим вступили на довгий шлях боротьби з усіма загарбниками-поневолювачами.

Скоро безпосередня загроза нападів польських банд була усунена. Воїни УПА чесно виконували свій обов'язок. День-у-день лунали перестрілки і бої. Нашим відділам прийшлося рівночасно воювати з німецькими загарбниками та сталінськими партизанами-бандитами, з яких одні днями, а другі ночами гра-

бували українське населення, а шлях свій скривавлювали кров'ю невинних жертв.

Під відблеск заграви луни боїв вийшла скромна і безпретенсіональна “Помста”, якої ціллю було подати інформації про наші дії, упам'ятнити злочини ворогів і хоробрість наших вояків, подати живий образ життя і боротьби наших відділів.

З другим числом змінено назву “Помста” на “Стрілецькі вісті” і під цією назвою газета пройшла разом з нашими вояками один рік боротьби проти польських, німецьких та сталінських загарбників-бандитів.

Спочатку “Стрілецькі вісті” появлялися двічі у тиждень, з метою подавати радіоінформації з фронтів імперіялістичної війни та міжнародних політичних подій. З огляду на бойові дії, важко було придержуватись стисло речинця видачі, так що у дальшому наша газета появлялася рідше. До часу переходу фронту вийшло 24 чисел газети, в об'ємі від 2 до 6 сторінок. В большевицькій займанщині до сьогодні появилася 6 чисел, в тому одне подвійне, в об'ємі від 6 до 16 сторінок, періодично як місячник.

Недалеко перед фронтовими пересуненнями редакція перейшла в руки сьогоднішнього редактора, але в основному співробітники газети залишилися ті самі. За час свого існування редакційний апарат і охорона потерпіли вбитими 5 осіб, та в кількох успішних зударях завдали ворогові втрат.

У своїй праці зустрічали ми багато труднощай. Працівники редакції в своїй роботі новики і потрібну науку та досвід треба було набувати в самій роботі. І хоч у нашій газеті можна найти речі слабші, то працівникам газети не можна закинути браку доброї волі.

Як дотепер, так на майбутнє будемо старатись виконати наше завдання. Сьогодні ставимо перед собою нову ціль: виховувати повновартного вояка Української Повстанчої Армії.

Редакція

ВЕСНА

Вже почалась весна! Оживає природа. Соками наливаються дерева. Зеленіють пуп'янки майбутніх листків. Земля дихає весняним теплом і покривається зеленим килимом. Розвивається замерзле на зиму життя природи. На честь природи, яка відродилась до нового життя, співає хор пташок. А над усім панує весняне сонце, яке все йде вгору та вгору.

Дужче стискає в своїх руках зброю український повстанець – тепер же настала наша пора! Та чи стане весна 1945 р. подібною тій з 1648 р., або 1917 р.? Чи розгориться полум'я революції в сталінській тюрмі народів до тієї міри, що вона неминуче спалахне і впаде руїною? Чи 1945 р. принесе нам на хвилях весняного вітру волю?

З моментом, коли наше покоління підняло збройну боротьбу за визволення України, у нас ніколи не ставилось речення закінчення цієї боротьби. І може це бути для декого (для слабодухів) прикрим. Для нас неістотними були дні, місяці й роки. У нас є речинець – продовжувати визвольну боротьбу так довго, допоки останній загарбник на нашій землі буде знищений, а поза дужки нашого життя буде викинено вороже сміття.

З такими думками зустрічали ми зиму 1944–1945 р., з ним підемо далше.

Наші вороги розраховували – і то дуже поважно, що зима буде найсприятливішою порою для ліквідації українського визвольно-революційного руху.

Були такі, які підбадьорували себе і своїх прихвостнів речинцем нашого знищення. Вони складали торжественні обіцянки і клятьби. Але минула зима з усією своєю строгістю і ми існуємо далше, а ті, що хотіли нас розкусити – поломили собі зуби. Відділи УПА, українські рволюціонери, весь український народ видержали чергову пробу, яку поставило перед нами життя.

Значить, ми не збираємося ворожити, але на основі досвіду стверджуємо, що наколи ми успішно побороли стільки труднощів, то ми подолаємо їх і в майбутньому.

На що ж розраховують тепер наші вороги? Вони потішають себе тим, що скоро тільки закінчиться війна з Німеччиною, вони стягнуть фронтові війська, щоби вдарити з усією силою, для повного нашого знищення. Вони хотять використати момент т. зв. передишки (між закінченням одієї війни, а початку другої – з аліянтами) для остаточної розправи з українськими самостійниками. Зрештою, як дехто припускає, це може бути не тільки передишка, але мир на довший час і тут знов наш слабодух жде відповіді – що тоді?

Ми вже відповідли на ряд запитань: ми розв'язали проблему боротьби з кількома загарбниками рівночасно, перебули фронтові пересунення, переіснували важкі дві зими, показали, де наше постачання і т. п. Ми дали відповідь чесну і блискучу.

Тепер ми кажемо: чи буде передишка чи довший мир, в часі якого ворог буде намагатись нас знищити, то ми все приближає-

мось до нашої мети, проводячи даліше нашу визвольну боротьбу. Бо на життя нації треба дивитись з точки зору інтересів покоління, а не свого “я”. Треба думати про цілість нашої визвольної боротьби і визвольного шляху, яким крокує українська нація, а не руководитись більшими чи меншими, так би мовити, тактичними успіхами чи неуспіхами.

Ми свідомі того, що на випадок довше чи коротше тривалого миру, нам прийдеться боротися з переважаючими силами ворога. Але та боротьба ніколи не закінчилася б нашою капітуляцією, чи ліквідацією (як цього собі бажає ворог). Така боротьба доведе його до власного винищення. Ми свідомі також того, що в такій боротьбі ним треба було б зложити багато жертв. Вже саме закінчення війни поділо б на слабодухів. Вони залякалися б дальшою боротьбою. Але вони слабодухи і тому вони не тільки можуть, але мусять від нас відійти, відпасти. Бо коли колесо прокочується крізь болото, болото, яке чіпляється колеса, відпадає від нього, через його розмах і свою безвладність.

Коли розкриваємо карти історії України, то починаючи від добу, яку називають “Руїна”, через Тараса Шевченка і Національне Відродження, через Визвольні Змагання 1917–1921 рр., через довгий шлях підпільної боротьби ми йдемо впевнено до одного – до Української Самостійної Собороної Держави. Про це свідчить небувалий зріст національної свідомості і широке поле нашої боротьби. коли давніше наші вороги сумнівалися в тому, чи взагалі існує українська нація, то тепер вони (пізнавши наш твердий кулак) в це не сумніваються. Тепер вони застановляються над тим, чи і коли зможе заіснувати УССД. Нашою боротьбою ми скоро розв’яжемо і ті питання.

Наколи давніше йшло про те, щоби кожна людина, приналежна до нашої спільноти, окреслила себе йменням українця, так тепер йдеться про те, щоби кожна українська людина була учасником всенациональної боротьби за визволення. І хіба ми не стоїмо на високому щаблі на цій дорозі?

Нашу визвольно-революційну тактику будемо нав’язувати до кожночасних умовин, на те, щоб їх використати. Ворожі розрахунки на таку непевну справу, як мир, нас не залякають. Українські повстанці і революціонери діють на всіх землях України. Поневолені більшовиками народи борються усіма силами проти світових катів і чи можна згасити революційно-визвольного духа, про якого пише І. Франко:

”Вічний революціонер –
Дух, наука, думка, воля,
Не уступить пільмі поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лявіна –
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила мов огонь
Розвидняючийся день.”

А весна, яка йде з шумом потоків, летить з буйним вітром, спливає з промінням сонця – весна дасть нам кращі можливості. Тепер ми розгорнемо нашу боротьбу ширше, бо і природ за нами.

Хай же кріпить нас весняне сонце!

Виправдаємо довір'я українського народу, Української Головної Визвольної Ради та Головного Командування Української Повстанчої Армії!

”Треба твердо нам в бою стояти,
не лякаться, що впав перший ряд,
хоч по трупах наперед ступати,
ні на крок не вертатися взад”.

(”Товаришам із тюрми” – І. Франко)

Скріпимось вірністю нашим ідеям та дружбою!

В.Ж.

ПІСНЯ

Шалом гураганів лютує війна,
Шаліє неситих займанців юрба.
Тиранам на згубу грузно підняла
Меч правди відплати могутча УПА.
І шумно, розгінно мов гомін весни
Герої-Повстанці йдуть кроком грізним.
І боєм-прибоєм в залізних рядах
До слави і волі веде нас УПА.
Зриваймо окупи, караймо катів.
Це воля нас кличе на герці нові.
До зброї, до зброї! У похід взива
Нас непереможна і горда УПА.

І шумно, розгінно... (по кожній стрічці)
Розгромимо царство неволі і тьми,
А на румовищах збудуємо ми
Новий світ без кривди, неправди, ярма.
На сторожі стане побідна УПА.

З ВЛАСНИХ БОЇВ

Протягом місяця лютря і березня, ворог, як і до цього часу, пробував використати зиму, а з тим брак закриття і наявність слідів на снігу, для переслідування наших відділів. У наступальних операціях брали участь спеціальні війська НКВД, пограничники, запасні частини ЧА і залоги по районах. Ворог вдаряв силами від однієї сотні до кількадесятьтисячних з'єднань. Окружувано і займано рівночасно великі комплекси лісів і населених пунктів. Невідступним засобом, примінованим ворогом, була провокація. Зокрема, завзяті бої вив'язалися в лісах північної Любачівщини, в Розточчю, в Жовківщині, Сокальщині і Золочівщині. Наші відділи і підвідділи, а також окремі вояки завзятою поставою перешкодили ворогові у здійснюванні його намірів, успішними протидіями забезпечували українське населення перед ворожими насильствами.

Подаємо описи деяких боїв.

8.2.1945 р. один провокатор напровадив на місце, в якому лежав хворий вояк відділу "Дружинники" д. Таран, зі східних областей України, ворожу групу. Большевики окружили хату та закликали д. Тарана здатись. Він убив 3 сталінців і поранив провокатора в хаті. Опісля кинув гранати і, засипуючи ворогів стрілами, прорвався з оточення.

2.3.1945 одна чота підвідділу "Месники" під командуванням чотового М'яча була заатакована значними силами ворога за піддержкою важкої зброї. У тому ж часі ворог напав на інші дві чоти, того ж підвідділу. У завзятих боях наші підвідділи вирвалися з оточення, завдаючи ворогові втрат.

9.3.1945 підвідділ к-ра Б. заатакував табір, в якому були в'язнені мешканці с. Юськовичі, Олеського р-ну, і дав їм можливість звільнитися.

22.3.1945 ворог провів наступ на ліс "Дзіболщина" силою дивізії. В лісі квартирував підвідділ під командуванням д. Перемоги, який рішив прийняти бій. Ворог, не знаючи про присутність нашого підвідділу, великою масою наліз на наші становища. З близької віддалі був знищений. Опісля ворог атакував поодинокі відтинки силою куренів. Ворожі атаки були відбиті. Проте ворог використав

всі сили, окружив наш підвідділ і, незважаючи на криваві втрати, атакував навально. Червоноармійці ішли лава за лавою на наші становища, заслонюючи руками очі. Наші бійці зі запалом кулеметами, автоматами, крісами, гранатами, врешті багнетами і прикладами знищували ворога. Командир підвідділу рішився на прорив. Гарматнім вогнем очищено місце прориву. Наші підвідділи щасливо прорвалися з оточення, поширюючи місце прориву і вдаряючи на ворога з тилу. Ворог не мав вже сили, ані охоти переслідувати наші підвідділи, які, маневруючи по лісі, вводили ворога в заблудження і довели до зіткнення між окремими ворожими групами, в якому большевики втратили кількадесят вбитих і ранених.

У цьому бою ворог втратив вбитими і раненими до 500 вояків, в тому числі 38 старшин, серед яких 2 полковники і 3 майори.

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

В боях зі сталінськими загарбниками, відважно обороняючи права українського народу, проявили свою мужність і вояцьку честь такі вояки УПА:

Командир підвідділу Перемога, який мимо поранення зручно прориває вороже оточення, холоднокровно і прикладно командуючи своїм підвідділом.

Командири підвідділів – чотовий Сивий, булавний Ігор, вістун Грубий, вістун Яструб, вістун Скиба, вістун Сомко, вістун Хмара, вістун Буревій, вістун Орел.

Санітарі – старший вістун Макаренко, Гук, Полош, Клен, Горський.

Кулеметники – Запорожець, Соловій, Олесь.

Розвідачі – вістун Пташко, Кубець, Яструб, Воробець, Тополя.

Стрільці – Лис, Байда, Щур, Чорнобій, Крук, Калина, Чумак, Сизокрилий, Олень, Послушний, Біловус, Чудак, Грабина, Сурма, Гр[...], Крутій, Вихор, Колос, Садовий, Журавель, Смик.

Бунчужний – Хміль, По[...].

Політвиховник – Крук.

Командир підвідділу – Циган.

Командир розвідки – Бень.

УКРАЇНСЬКОМУ ПОВСТАНЦЕВІ

Я читав листа від української родини, яка заслана на Сибір. Тисячі таких листів приходять щораз на Україну. Це листи горя, сліз, терпіння надлюдських. Це листи ненависти до злочинних загарбників.

На Соловки і Сибір – шляхи засіяні кістками українців-мучеників, які від століть були засилані, раніше собаками-царями, а тепер мучителями з Кремля. На каторжних роботах, серед скель і пісків пустинних, в голоді і холоді, терплять українські люди, з тугою дивлячись на південний захід, вижидajući з того напрямку вітру, який несе спогад Рідної Землі. Терплять ті наші брати і сестри за свою любов до “безталанної України”, за бажання жити краще, жити вільно. Вони снять сні про нашу землю, країну золотішої пшениці, погідного голубого неба, країну сонця, про наш волелюбний і героїчний народ.

Слова гетьмана Павла Полуботка, в’язненого катом Петром – “Заступаючись за Батьківщину, я не лякаюся ні кайдан, ні тюрми і краще мені найгіршою смертю вмерти, аніж дивитися на загибель моїх земляків” – це слова наших засланців. І думка Великого Засланця Т. Шевченка “Караюся, мучуся, але не каюся” – це їхня думка.

Найбільшим співчуванням і подивом сповнені наші душі до тих наших братів і сестер.

Так, як українці, терпіли і терплять теж інші народи, поневолені московско-сталінськими катами, тисячами виселювані в далекий ненависний край.

Сталінські кати раді б увесь український народ переселити з нашої багаті і чудової України. Вони хотіли б знищити наше прагнення кращого, вільного життя. Але намарне!

Українські засланці проклинають ворога і зовуть нас на смертний бій з ворогом. Вони зобов’язують нас приблизити хвилину знищення сталінської тюрми народів та визволення всіх народів і засланців.

Український Повстанче! На святу пам’ять наших матерей, наших предків поклянемося, що не дозволимо виселювати українців з України. Ми визволимо український народ від марева сибірських страждань. Хай ворожа погана кров проллється за сльози наших братів і сестер. Знищуймо сталінських катів!

Кайдани не нам! Смерть катам!

Слава Україні! Героям Слава!

ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ

Бунчужний відділу “Галайда” – Крук,

Чотовий Лісовий, згинули 22.3.1945 р.

Чотовий М’яч,

Чотовий Дим, відділу “Месники”, згинули в боях 2.3.1945 р.

Окружний провідник ОУН Золочівщини – Їж, згинув в лютому 1945.

Повітовий провідник Сокальщини – Ромко, впав дня 16.12.1944.

Окружний референт військової розвідки – Ольжич, Степовий, впав 16.3.1945.

Повітовий розвідчик – Карий, згинув дня 12.2.1945.

Чотовий політвиховник – Данилко, згинув дня 16.12.1944.

Надрайоновий пропагандист – Заграва, згинув дня 22.2.1945.

Повітовий референт СБ – Самур, 13.12.1944.

Повітовий референт військової сітки – Захар, згинув 12.2.1945 р.

Б[увший] окружний провідник Равщини – Гордій, згинув 23.3.1945.

Слава їх геройській пам'яті!

НА ДОПОМОГУ ПОЛІТВІХОВНИКАМ І ПРОПАГАНДИСТАМ

Робота на місяць травень

У найближчому часі поробити заходи для підшколення кадрів політвиховників і пропагандистів. Підібрання курсантів і відповідних інструкторів, розроблення пляну вишколу, беручи під увагу, що прийдеться працювати серед бойових дій – вимагає доосновного продумання. Завчасу приготувати матеріали і конспекти.

* * *

Великдень використати для розгорнення масової пропагандивної роботи. Провести акції допомоги раненим воякам УПА і Українському Червоному Хрестові, самодопомоги населення потерпілим від терору загарбників, опіки над вдовами, сиротами і родинами борців за УССД.

Сьогорічна писанка раненим воякам УПА.

* * *

День 23 травня – свято Героїв Української Національної Революції. Вчасно підготувати святочні академії, з відповідно розробленою програмою. До того дня впорядкувати символічні могили і могили борців за УССД та жертв ворожого терору. Поставити хрети і написи. Засадити квіти.

* * *

Підготувати торжествування пам'яті Івана Франка. Його революційні творчість – скарбниця, яку використаємо в політвиховній і пропагандивній роботі. Наклик Івана Франка:

”Кожен думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мушиш дати ти одвіт!”
довести до кожного українського серця.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 150-152.

№ 212 “СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 5

Травень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам! Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Травень 1945 р.

Ч. 5. Рік 2

У СВЯТО ГЕРОЇВ

25 травня 1926 року згинув від куль московського висланника Головний Отаман Військ Української Народної Республіки і Голова Директорії Симон Петлюра.

23 травня 1938 року згинув від розриву бомби московського провокатора Основоположник і Провідник Організації Українських Націоналістів полковник Євген Коновалець.

День 23 травня український народ торжествує як свято Героїв, в якому віддає шану Борцям, які згинули за волю і незалежність України.

Злочинна рука того самого ворога, який руйнував Київ і всю Україну – від століть, винищував українське населення, а далекі пустарі своїх просторів вкривав кістками кращих дітей України, – ця сама рука обірвала життя вождів українського народу, що невтомно торували йому шлях до волі.

Після кривавого часу визвольних змагань 1917–1921 рр. український народ не припинив визвольної боротьби. На всіх землях України, пересіченої ворожими кордонами – зростали лави борців-революціонерів. Не поміг найжорстокіший терор.

Ні Сибір-Соловки, голод і масові вбивства не припинили революційного кипіння. Безсилами були провокація, нечувана в світі, підступне обріхування та перекручування історії. Тоді ворог в своїй мізерності, в своєму страхі підніс руку на Вождів, яких ім'я було символом протибольшевицької боротьби, а їхня діяльність давала все кращі овочі. Та намарне вийшли сподівання ворога. Хоч згинули Вожді-Герої, то кров їх не пролилась даремне. Ще більший запал огорнув воїнів-революціонерів. Ще більшою ненавистю до московсько-большевицьких загарбників скріпилися серця українців. Сьогодні, в дев'ятнадцяту річницю смерти Симона Петлюри і сьому смерті Євгена Коновальця, сили українського народу величезні і, без вагання можна ствердити, спосібні успішно завершити нашу визвольну боротьбу.

Цьогорічне свято Героїв торжествуємо в жорстоких умовах збройної та всенародної боротьби зі сталінсько-московськими загарбниками. Українська Повстанча Армія день-у-день зводить бої ворогом. Вона мстить смерть Героїв і виконує їх заповіт. Українські повстанці борються за волю України і, продовжуючи війну, розпочату воїнами Армії УНР й УГА, гідно зберігають славу Симона Петлюри, Євгена Коновальця й усіх Героїв Української Національної Революції.

На могилах Героїв черпаємо свіжих сил до боротьби. Вони, що з усміхом гинули за щастя нашого народу, зовуть нас на безпощадну боротьбу зі злочинними загарбниками. Їх дух з нами. І наша справа переможе, бо в цю перемогу вірили й життя своє віддали Симон Петлюра й Євген Коновалець!

Слава героям української національної революції!

Здобудеш Українську Державу, або згинеш в боротьбі за неї!
Пімстиш смерть великих лицарів!

З ПРИВОДУ КОНФЕРЕНЦІЇ В САН-ФРАНЦІСКО

Увагу світа прикувала останньою конференція в Сан-Франціско, яка має створити основи майбутньої "Міжнародної Організації Безпеки" (МОБ) і щоби тим, якщо не назажди, так принайменше на довгий час, усунути загрозу нової світової війни. Таку ціль має конференція, якщо ставитись з довір'ям до урядових заяв ініціаторів.

Проте є дуже мало людей, які вірили б у можливість здійснити цей, щоправда великий і шляхотний задум. Ще менше надій покладають на те, щоб могла його здійснити конференція в Сан-Франціско.

Український народ безсумнівно, не менше від інших народів, прагне миру. Наколи зважити, що останні війни велись у великій мірі на українській території, що український народ веде героїчну боротьбу з більшевизмом, від моменту його виникнення та був об'єктом усіх більшевицьких практик, що крізь Україну в роках 1941–1945 двічі прокотився вогненний руйнуючий вал, що мільйони українців були змушені воювати й працювати на сторонах обох ворогів, встелюючи своїм трупом рідну землю за чужі інтереси, що рясно проливалась кров і піт українських жінок, дітей і стариків, а в руїну обернулись і так нищені більшевизмом від багатьох літ українські села і міста – тоді наше прагнення миру є шире і велике. Українські повстанці, які ведуть безпощадну боротьбу проти всіхзагарбників української землі, бажають миру, бо вони знають ціну крові, бо мають людське серце, яке є чуле до невинних страждань. Але бажати миру – це не значить дати себе обманути. Від багатьох поколінь наші вороги поширювали в народі миролюбні ідеї нехтування власної збройної сили, космополітизм та інтернаціоналізм. Вони хотіли нас приспати, щоби ми були безсилими та не спроможними навіть до оборони в тому часі, коли вони самі готували загарбницькі пляни. Вони хотіли миру на нашій землі, щоби незмінно закріпити своє панування. І тепер ми не прагнемо миру, як заспокоєння – вигідного життя. Ми прагнемо тільки такого миру, в якому весь український народ буде вільним і незалежним в своїй державі. Нам треба досягнути наш мир.

Ми повітали цю світову війну, бо дотеперішній мир був для нас нестерпний, бо в ньому ми були приречені на знищення. А коли наші вороги закрутилися в смертельному танці – тоді ми змогли вирощувати свої сили до нашої війни з ворогами, щоби забезпечити собі і майбутнім поколінням справжній мир.

Український народ від довгого вже часу веде тільки оборонні, визвольні війни. Знаючи, що таке поневолення, ми, з одної сторони, не проявляємо імперіялістичних намірів, а, з другої, співчуваємо всім поневоленим народам, які хочуть визволитись і створити свої самостійні держави.

Прагнемо миру, в якому не було б поневолених і поневолювачів, а тому ведемо війну проти загарбників-імперіялістів.

II

Чи може бути вічний мир? Таке питання хвилювало уми людських поколінь з давніх-давен. Розглядаючи життя таким, яким воно справді є – треба дійти до заключення, що війна це прикра, але неминуча конечність. Так, як поміж окремими людьми, виникають спори теж у сім'ї народів. Коли ж їх інакше не можна

поладнати, рішає останній засіб – війна. Поневолений народ, який прагне волі – він стремить до війни, він її організує, але це справедлива – шляхотна війна. Коли ж народ опанований гуртом (чи краще сказати клікою) імперіялістів, які звичайно мають ще свою окрему ціль у веденні війни, нападає інший народ – тоді життєві суперечності збільшаються, наростає більше спірних питань. Крім нападеного мають причину лякатися також ненападні. І якщо нападаючому не буде дана гідна відправа, тоді народ-імперіяліст іде від війни до війни. Бо загарбане не задовольє злодія, воно тільки збільшує його апетети на дальші розбої. Так теж основною причиною війн, які ведуться – це існування імперіялізмів. Знищення імперіялістичних ідей усуне загрозу виникання війн. В умовах існування імперіялізмів усякий мир є тільки тимчасовий. Його використовують імперіялісти, щоби підготувати розправу зі своїми жертвами чи суперниками. Настають шалені перегони, які кінчаються війною і даліше ведуть до катастрофи.

Правдиво самостійні держави, які не будуть під згубним впливом імперіялістів та не будуть втручатись у внутрішнє життя інших держав, не будуть лізти у чужу комору, є основою тривалого миру. Такий мир, в якому кожен народ буде влаштовувати своє життя по своїй волі, без чужого втручання – є нашим найкращим бажанням.

III

Конференція в Сан-Франціско є ареною, на якій альянти намагаються зійснити свої пляни панування над світом, а в першу чергу усунути загрозу свого небезпечного дотеперішнього союзника – СССР.

Большевики не бояться миру. Він є їм конечний. Вони його зможуть використати для себе, щоб опісля розвалити капіталістичний світ. І на коли б їм удалось видурити навіть “вічний мир”, то вони скоро загоїли б свої рани та розвинули воєнну машину до небувалих меж, а тоді, як правильно писав гореславний Тичина:

“Падай, падай, упадай

Всі царі із трона,

Наша армія іде,

Армія Червона!” – на те, щоб воздвигнути на трон поки що не коронованого царя Йосифа. А даліше “всіх панів д’одної ями, буржуїв за буржуями...” Це грізна пересторога для європейських народів і народів світа.

Ніяк не можна припускати, що Велика Британія і США не доцінюють цієї загрози. Вони хочуть загнuzдати большевицького

молоха-ведмедя і повести його на своїм шнурку. Вони здають ообі справу з того, що виторгнутий більшовиками мир – це стрибок у пропасть, зокрема, якщо б їм залишити їхні теперішні позиції в Європі, з яких вони зрештою під ніякою умовою не уступлять. Тому аліанти стараються змобілізувати весь світ проти більшовиків, показати їм правдиве обличчя і згнобити як таких, які загрожують світовій безпеці. Вершком наївності було б повірити, що вони зможуть це питання розв'язати мирно. Апостольські післання президента Трумена залишаться паперовою пам'яткою.

Але кожний кий має два кінці. Більшовики, приховуючи свій імперіалізм і прикриваючись маскою прихильників демократичних, самостійних держав народів – тикають під ніс своїм союзникам їхній імперіалістичний зміст... Для поневолених народів світа наростаючий конфлікт – це сприятливий момент позбутись усякого поневолення під видом “опіки”, “союзу”, “визволення” і т. п.

Конференція в Сан-Франціско не може розв'язати справи миру, бо вона опирається на сили імперіалістів. Вона нехтує інтереси поневолених народів, а якщо і заторкує, то нещиро та тільки для того, щоби своїх суперників колоти в очі. Справу миру не можна розв'язати, поминаючи поневолені народи, занехуючи їх вільний голос. І наколи на цій конференції в Сан-Франціско не прислухаються голосу поневолених народів (а в першу чергу не дадуть їм можливості вільно висловити свої бажання) і не здійснять принципів, які, починаючи від Французької революції, були вже неодноразово проголошені, – то ця конференція неминуче провалиться. Зрештою, присутність більшовиків на цій конференції виключає будь-яке її гідне завершення.

Український народ, маючи історичний досвід, не повірить жадним гаслам і заявам, як довго вони не будуть переведені в чин.

Найкращою запорукою свободи народу і миру – це власна збройна сила, спосібна захистити народ. Справжній мир зможе заіснувати, коли всі народи житимуть у своїх самостійних державах. Поневолені народи добудуть собі волю тільки боротьбою, бо найменше є правдоподібне, щоби імперіалісти захотіли уступити добровільно (приміром на якійсь конференції).

Коли ж усі народи будуть свободними і будуть відноситись між собою, як рівні з рівними, гідні з гідними, чесні з чесними – щойно тоді міжнародна організація безпеки набере правдивого змісту і вартости.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Між різними питаннями, які виникали з моментом нової большевицької окупації, було також те, як поставляться большевики до релігії та зокрема до української греко-католицької церкви. Вони ж тепер голосили нові гасла. Урядово ліквідовано “союз воюючих безбожників”. Провокативна пропаганда впродовж німецької займанщини зробила своє: було багато людей, які вірили в правдивість большевицьких обіцянок щодо свободи віроісповідання. А втім, треба було тільки трохи подождати, щоби правдиве обличчя большевицької свободи сумління показалося в своїй страшній наготі.

Православна церква в бувшій царській імперії була в основному незаперечним помічником царського режиму в національному і соціальному гнобленні. Українська православна церква здавна вже втратила свої права і як така перестала існувати. Російська ж стояла на сторожі своїх національних, ба, що більше, – імперіалістичних інтересів. З моментом вибуху революції 1917 р. українська православна церква відроджувалась. Після закріплення большевицького панування вона була жорстоко переслідувана й подавлена та продовжувала існувати підпільно. Під польською займанщиною українська православна церква поборювала намагання польського уряду та білогвардейських груп використовувати її для своїх низьких цілей. Також німецькі загарбники тероризували і православну, і греко-католицьку церкву – хотіли з церков і священників зробити помічні органи для закріплення свого панування.

Українська греко-католицька церква поклала на західних землях України значні заслуги у скріпленні української національної спільноти.

Розглядаючи історію української церкви, доходимо до невідкличного заключення: правдива історія віроісповідання і гідне існування української церкви є можливе тільки в умовинах самостійного державного життя.

Большевикам удалося зробити українську православну церкву своїм огидним агентурним знаряддям. Православна церква в СРСР не існує, є тільки богохульна агентура НКВД, яка знущається над православними вірними. Треба було ще доконати давньої мрії царських чорносотенників і знищити також українську греко-католицьку церкву.

Акцію НКВД проти української греко-католицької церкви започаткувала стаття Володимира Росовича (б[увший] питомець Богословської Академії, усунений з неї за неморальне життя)

в “Вільній Україні” під заголовком “З хрестом чи з ножем”, яка була передрукована в інших газетах і видана окремою брошурою. Для кожного, хто знає історію української греко-католицької церкви і діяльність бл.п. Митрополита Андрея Шептицького – стає ясным, що в згаданій статті автор в провокативний спосіб перекручує ряд фактів і дає їм брехливе, одностороннє наświetлення. Слідом за цією статей пішло арештування митрополита Йосифа Сліпого та єпископів Микити Будки, Миколи Чарнецького, Григорія Хомишина, Лятишевського та генеральних вікаріїв перемиської єпархії. Як повідомляє Українська Інформаційна Служба, у Свято-Юрському Соборі арештовано о. О. Ковальського, о. Куницького, о. Горчинського, о. Белея, о. Сампару – ректора Богословської Академії та о. Годунька. Останній помер, замучений енкаведистами. Зневажено Свято-Юрський Собор та розігнано Богословську Академію. Створено комітет, який очолює, між іншими, Г. Костельник; завданням цього комітету – перетягати греко-католицьких священників на православ’є. На терені всіх єпархій НКВД перевело арештування всіх деканів, яких намовлювано до переходу на православ’є, грозючи репресіями. Знані факти, коли НКВД підкидає священникам зброю та інші компромітуючі матеріали, щоби мати підставу до арештування і граблення. Деякі арештовані духовні особи примушувано підписати заяву про “добровільний” перехід на православ’є, ширення агітації за православ’єм та прямо донощицьку роботу. Замітно, що НКВД заборонило священникам говорити населенню про ці свої заходи.

Виникає запит: невже ж большевики так дуже хочуть спасти всіх православ’єм? Чи їм зокрема залежить на тому, чи є, чи нема чистилища? Так де ж тоді свобода віроісповідання? Де відділення церкви від держави? Відколи НКВД стало церковною інституцією? Де 104-та стаття “найяснішої” сталінської конституції?

Воїни УПА борються за УССД, за волю народів і свободу людини. Тим самим вони борються за свободу віроісповідання та вільне існування українських церков, які всеціло змагатимуть до якнайповнішої праці на користь українському народові і спасення своїх вірних.

ІВАН ФРАНКО
27.8.1856 – 28.5.1916

Нарівні з найвидатнішими полководцями – український народ шанує теж свої[х] духових вождів, тих, які своїм могутнім словом захоплювали міліони та вказували їм ціль і шлях боротьби. Не можна

собі навіть уявити змагань нашого народу до волі і незалежності без творчості Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки.

Московсько-большевицькі імперіялісти і їх вислужники не можуть здавити, ані понизити значення Івана Франка та впливу його творчості на визвольну боротьбу українського народу. Тому вони намагаються фалшиво роз'яснювати його твори і діяльність, що, зрештою, роблять з творчістю інших великих українців. Тим чином вони допускаються варварського злочину. У їх “науці” – Франко це інтернаціоналіст, марксист, “друг братнього російського народу” та його імперіялістичних ідей і т.п. Вони нібито не додають ступневого розвитку франкових поглядів, коли він в своїй зрілій творчості став свідомим націоналістом-самостійником і, за їхніми літературними критиками, Іван Франко щойно під кінець життя і з причини хвороби “став на націоналістичні позиції”. Але хіба ніхто не повірить, що автор бойової пісні, яка популярністю дорівнює національному гімнові, – “Не пора”, міг бути прихильником московської тиранії та поневолення українського народу.

Франко – це той каменярь, вічний революціонер, борець, що не оглядається на ніякі труднощі і перепони та в ім'я добра народу, його національної свідомості та державної самостійності є готовий на найбільші жертви, а навіть смерть. “Лупайте цю скалу, нехай ні жар, ні холод на спинить вас!” – закликав поет до знищення скали темноти й поневолення. Борцям-каменярам, тим невідомим героям, не обіцяє ні слави, ані вдячності, бо служити народові – це найперший обов'язок. Слова козака Невміраки з поеми “Великі Роковини”, зродженого стихією захистника українського народу – це палкі кличі, які саме сьогодні набирають великої вартості:

“...Лиш борися, не мирися,
Гордо стій та не корися...
Хоч пропадь, але не зрадь!...
Кожен думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.”

Іван Франко перестерігає:
“Як подамся, на устою,
Захитаюся мов тіль,
Пропаде кривава праця
Многих, многих поколінь.”

Тому треба боротися, незважаючи на труднощі й неуспіхи та несприятливі моменти, щоб добути “хоч синам, як не собі, кращу долю в боротьбі”.

Іван Франко правдивий соборник і самостійник. Він вірить невгнуто в кращу долю українського народу, бо вірить в його животворні сили. Він знає, що воістину прийдуть світлі хвилини:

“Та прийде час і ти вогнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,
Покотиш Чорним Морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.”

Не довелося Великому Синові України, людині великої культури, визначної освіти й праці, борцеві за волю народів та кращі взаємовідносини між ними, який в своїй скромності говорив “хай пропаде моє ім'я, але хай живе Україна” – побачити Україну вільною. Але він духом своїм відчув грядучу Велику Пору і положив значні заслуги, щоби приготувати український народ на завзяту і важку боротьбу.

НЕ ПОРА

Не пора, не пора, не пора,
Москалеві, ляхові служить,
Довершилась Україні кривда стара,
Нам пора для України жись.
 Не пора, не пора, не пора –
 За наїзників лить свою кров,
 І любить москаля, що наш люд обдира,
 Для України наша любов.
Не пора, не пора, не пора,
В рідну хату вносити роздор
Хай пропаде незгоди проклята мара.
Під України єднаймося прапор.
 Бо пора це великая є,
 У завзятій, важкій боротьбі,
 Ми поляжем, щоб славу і волю і честь
 Рідний Краю здобути Тобі.

НА СКІН ГІТЛЕРІВСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ

Остаточо Німеччина капітулювала перед своїми ворогами. Жорстокий окупант, який скривавив Україну кров'ю її кращих синів і дочок, який думав нікчемно знищити наш народ і був проклятим ворогом нашого державницького, самостійного життя – той окупант перестав існувати...

Завдяки угоді кривавих виродків Гітлера і Сталіна, перший скористав з нагоди і продовжував діло другого; у своїй скаженості знищив мільйони українців.

Спалена, зруйнована Україна, збезчещений Київ – наша столиця. Братські могили борців за УССД... Пролилась гаряча кров визначних борців революціонерів, з часів польської та першої окупації большевиків – Славної Памяти Провідників – Климова-Легенди, Мирона-Орлика, Лемика-Сенишина, тисяч інших, що їх могили по всій Україні. В'язнення Провідника Степана Бандери, Голови Державного Правління – Ярослава Стецька, інших неохитних революціонерів в тюрмі на Лонцького, в концтаборах в Авшвіц, Дахав, Оранієнбург...

Але прийшов час і кати зазнають теж, що таке тюрми, концтабори, шибениці, масові розстріли, спільні могили. Гімлер, шеф гестапівського терору і провокації, в аліантській тюрмі. Простелився шлях до смерті і ганьби кохам, франкам, вехтерам, кацманам та іншим, яких руки забагрені українською кров'ю. Де ж та німецька гордість і зарозумілість, де "нур фюр дойче"? Вже все те минуло, але залишиться страхітливий спогад та пересторога майбутнім поколінням. Зазнає теж Німеччина неволі і руйнування. Пізнає все німецьке населення, що таке окупація. І сьогодні, коли згадуємо німецькі звірства на Україні, радіймо, що врешті прийшов час науки і кари.

Через мільйонові жертви Сталін тріюмфує. Щоправда, нездарно і завдяки чужій допомозі він переміг. Та чи це його заслуга? Сталін встелив мільйонами трупів шлях від Сяну до Волги, а ненависть народів і, в першу чергу, українського народу, відкинула гітлерівських окупантів, довела до їх знищення. Українець, який в лавах червоної армії, – сьогодні в Німеччині. А завтра він стане в лави збройної сили українського народу, щоби знищити терор Сталіна й НКВД та звільнити Україну.

Шлях, яким пішов Гітлер, не мине Сталіна.

Хвилина всенародного торжества з нагоди знищення сталінсько-большевицьких загарбників близько!

Вона напевно прийде!

З ВЛАСНИХ БОЇВ

4.4.1945 підвідділ Пролом наскочив на 15 большевиків, які закватурили в с. Спас, р-н Кам'янка Бузька. Після короткого бою здобуто будинок, завдаючи ворогові втрат вбитими і раненими. Здобуто зброю і військовий виряд. Наспіваюча ворогові

підмога зі сусіднього села, була відбита нашою заставою і панічно втекла.

5.4.1945 СКВ зробив наскок на райцентр Стр[илища Нові]. Звільнено 5 родин, призначених на виселення. Вбито 5 большевиків. Полонено начальника стрибків і 2 бійці. Здобуто 4 кріси, 1 пістолю.

6.4.1945 підвідділ к-ра Р. знищив стрибків в с. Ільковичі.

7.4.1945 підвідділ Пролом, при співдії місцевого СКВ та боївки СБ, зробив наскок на райцентр Топорів. Спалено будинок, в якому приміщувалась ворожа залага. Вбито і поранено кількох сталінців без жадних власних втрат.

8.4.1945 підвідділ Пролом звів бій з ворогом, який проводив облогу в кам'янецьких лісах (Язениця, Соколя, Грабова). Ворог переважаючими силами намагався оточити наш підвідділ, який прорвав зручно кільце облоги та відв'язався. Ворожі втрати 40 вбитих, в тому числі командир ворожої групи, та багато ранених. Власні втрати 1 вбитий, 5 легко ранених.

10.4.1945 підвідділ к-ра Р. спалив на терені двох сіл північної Сокальщини усі мости та перервав телефонічну сполуку.

12.4.1945 підвідділ к-ра Р. в числі 30 людей зробив наскок на сталінців, які намагалися арештувати людей на кольонії Барані Перетоки (Сокальщина). Нав'язаним боєм прогнано ворога зі села. Наші відступили перед переважаючими силами ворога, які прибули на підмогу заатакованим. Втрати ворога – 12 вбитих. Власні втрати 2 ранених, яких винесено з поля бою і передано санітарній опіці.

14.4.1945 підвідділ к-ра Крутіжа, в числі 40 вояків, перевів наскок на переважаючого ворога, який намагався перевести акцію на с. Селиська, р-н Винники б. Львова. Розбиваючи заставу на лісничівці під Штандерівкою, підвідділ навальним наступом спричинив панічну втечу ворога, який почерез Селиська вицофався у напрямі с. Товщів. Підвідділ переслідував ворога далі, аж до с. Давидів, опісля повернув у с. Селиська, в якому відбуло мітинг з населенням. Населення палко вітало своїх захисників. Ворог потерпів втрат вбитими і раненими. Власних втрат не було жадних.

15.4.1945 підвідділ к-ра К., на вістку, що ворог переводить облогу на с. Підтемне, р-н Щирець, наскочив на ворога зі сторони с. Раківець. Боєм прогнано ворога, завдаючи йому втрат, без жадних власних.

16.4.1945 год. 18 підвідділ к-ра К. оточив с. Черепин б. Львова, в якому 30 стрибків заважало в проведенні революцій-

ної боротьби, ударна група ввійшла в село і роззброїла ворожих прислужників. Здобуто багато крісів і стрілива. Опісля переведено мітинг з населенням, яке було врадуване, визбувшись групи терористів.

17.4.1945 підвідділ к-ра К. зробив наскок на колгосп і горільню с. Милятичі б. Львова. Здобуто багато майна. Колгосп і горільню спалено. Знищено 5 вартівників, які згоріли.

В ніч під 26.4.1945 боївка СБ під командуванням Черника розгромила станицю стрибків в с. Улицько Середкевич (Равщина).

В ніч під 27.4.1945 підвідділ Дружинники III зробив напад на райцентр Заболотці б. Бродів. Після розбиття застави знищено поштову централю та переведено обстріл будинків НКВД, НКГБ і тюрми. Мимо переважаючих сил ворога, підвідділ зручно відірвався, роблячи паніку серед ворожої залоги. У висліді бою знищено 29 сталінців, в тому числі начальник НКВД та багато ранено. Здобуто зброю.

В ніч під 27.4.1945 підвідділи к-рів Вірного, Гліба, Шум[ського], Р[омка], Ч[ерника] та боївка КП зайняли райцентр Радехів. Перед акцією наші застави на всіх шляхах і залізничних торах поробили завали і мінні поля. В останньому моменті перервано телефонічний зв'язок. Дві пробоеві групи увірвались в місто – одна під командуванням хор. Гліба з метою звільнити ув'язнених українців, друга під командуванням бул. Ігора зі завданням розбити дома НКВД і НКГБ. В год. 1.30 27.4 нічну тишу перервав вибух стрільна "офенрори", яке вистрілив в вікно дому НКВД ройовий Хмара. Після цього наші вояки взяли приступом будинок НКВД і НКГБ, які здемольовано до решти. У тому ж часі хор. Гліб зі своїм почотом і двома роями увірвався в будинки, в яких були в'язні. Розбито двері і з тюрми вийшли визволені, які зі сльозами на очах кидались в обійми наших бійців, розпізнаючи своїх знайомих і близьких. Забезпеченими вулицями наші бійці випровадили звільнених за місто і вони зараз же розійшлися своїх напрямом. Одна група бійців навантажила на підводи бочки з пивом зі занятого бровара. Залишаючи місто, ройовий П. після спанікованому ворогові кілька подарунків з гранатомета 82 мм.

Наскоком на м. Радехів звільнено понад 200 людей, розбито будинки НКВД і НКГБ та вбито і поранено кількадесят більшовиків. Власні втрати 5 легко ранених. Наші підвідділи УПА зустрілись з гідним признанням від українського населення, яке скріпилось у вірі в нашу перемогу.

27.4.1945 один рій підвідділу к-ра Гліба знищив ворожу заставу в числі 15 бандитів без жадних власних втрат.

28.4.1945 підвідділ к-ра Вірного і Гліба звели великий бій з переважаючими силами ворога в радванецькому лісі (Сокальщина). Викривши, що ворог підтягнув більші сили, якими поробив застави на досить широкому терені і наміряється прошкувати ліси, наші підвідділи ранком 28.4.1945 заняли кругову оборону на горбі в лісі і окопалися на становищах. В год. 14.30 одна група червоних найшла на становище наших підвідділів і була розбита. Ворог стягнув більші сили та раз-по-разпоновлював свої наступи, намагаючись вдертися в наші становища. Ворог був відбитий з великими втратами. Коло 18 години ворог почав wspomагати свої наступальні дії важкими кулеметами і чотирьома гранатометами 82 мм, які вели майже безпереривний вогонь. Ворог давав ракетами знаки про розположення наших становищ. К-р Вірний, вистрілюючи свої ракети, спрямовував вогонь ворожих гранатометів на його ж таки наступаючі лави, які від цього значно прорідилися. Ворожі гранатомети проте не нанесли нам жадної шкоди з огляду на глибокі стрілецькі рови. Ворог намагався палити в двох місцях ліс, але відповідна постава бійців, прихильний вітер, врешті дощ – усунули і цю перешкоду. Розлучені неуспіхами і втратами, сталінські бандити розпочали сьомий – найсильніший наступ. Наші вояки, як від самого початку, так і тепер, холоднокровно відбивали ворога. Тоді кулеметник Гірка, його муніційний Цимбрин – подаючи один одному ленту – заспівали “... то ж лента за лентою набой давай...”, яку підняли підвідділи на становищах і бадьоро відбили ворога. В год. 21.45 наші підвідділи, зібравшись в кулак, прорвали вороже кільце, не зустрічаючи спротиву, хоч ворог дальше вів гранатометний вогонь.

Ворог потерпів втрати – не менше 200 вбитих та 100 ранених. Власні втрати – 5 вбитих і 10 ранених.

28.4.1945 год. 22 підвідділ к-ра К. обложив колгосп і горільню в с. Раковцю*. Тому що перед вечором того ж дня додатково заквартирувала большевицька чота, яка внутрі мурів находила добру оборону, підвідділ, викривши ворожі сили і розположення, – відступив, спалюючи літак, вбиваючи ст. сержанта і двох рядовиків та здобуваючи кількасот штук муніції без жадних власних втрат.

Слава героїчним воїнам Української Повстанчої Армії, які безстрашно захищають український народ перед терором сталінських загарбників!

* У тексті: Радованю

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Пушкар – бунчужний відділу Жубри. Власноручно знищив одну танкетку і дві панцерні машини.

Летун – хорунжий, командир повстанчого куреня, один з кращих і багатонадійних командирів. Характеризувала його одчайдушна відвага і притомність ума. В одному бою він під градом куль проходжувався здовж бойової лінії і закріплював бійців та вміло і вдало провів бравурний протинаступ. Вславився в боях:

1. Під Соколею – 8.10.1944 (Кам'янецьчина)

2. Під Андріївкою – 27.10.1944 (Сокальщина).

Про його відвагу згадує і пам'ятає українське населення, а бійці його відділу носять в своїх серцях світлу пам'ять про свого хороброго командира. Ранений в часі виконання службових обов'язків. Згинув під час лікування, зрадливо заскочений, від власної кулі.

Слава героїській пам'яті хорунжого Летуна!

Грушка – стрілець відділу Дружинники. Нападений в часі виконання розвідчої служби п'ятьма сталінськими бандитами, хоробро зав'язав з ними бій, убив двох, а сам неушкоджений вийшов щасливо.

Знайда – стрілець відділу Дружинники. В часі облави, нападений гурмою сталінських бандитів, відважно відбивався. Одного сталінця вбив і одного ранив, а сам вийшов без пошкодження.

Зілинський – політвиховник відділу Дружинники. Визначився в боях і політвиховній праці та одержав поранення.

Честь воякам, які відзначилися в боротьбі!

З огляду на довгочасову й прикладну службу в УПА та бойові успіхи, протягом місяця квітня багатьох командирів, політвиховників і бійців УПА-З[ахід] “Буг” – підвищено в ступенях і нагороджено відзначеннями. Гаряче вітаємо номінованих і відзначених та бажаємо кращих успіхів!

На славу Україні!

Підчас Великодніх Свят, українське населення незвичайно радісно гостило в себе відділи УПА та учасників збройно-революційної боротьби. Зворушливе єднання воїнів-синів з народом проходило в усьому терені та було найкращою нагородою воякам за їхні труди. Відділи УПА відвідали представники Вищого Командування та члени провідів терену.

У терені, якого провідником д. Володимир, ранені вояки в лісницях та вояки в полі, командири відділів УПА – одержали з нагоди Великодня дарунки і побажання.

Другові Володимирові, його невтомним співробітником, зокрема друзям санітарним сестрам УЧХ – вдячність і слава.

**Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ**

Цяпка – курінний політвиховник, згинув 25.1.1945.

Курган – сотенний політвиховник, згинув 25.1.1945.

Лісовий – повітовий господарчий, довголітній член ОУН і політв'язень. Під час німецької окупації вів революційну боротьбу на терені Полісся. Згинув 15.2.1945.

Ярема – секретар господарчого звена ВО.

Горинь – сотенний політвиховник. Згинув 7.5.1945.

Грім – командир СКВ. Щоб не попасти в руки ворога, розірвався гранатою.

Вандар – б[увший] оргмоб повіту. Важко ранений, вбив двох енкаведистів.

Хмара – командир СКВ.

Сурма – оргмоб району.

Осаул – б[увший] чот. УПА, довголітній член і працівник ОУН.

Меда – кущовий військовик. Згинув 4.4.1945, на четвертому дні витривалої засідки, під час якої знищив трьох сталінських бандитів, що були пострахом району.

Чупринка – згинув 10.4.1945. Член ОУН і один з найкращих оргмобів. Організатор багатьох удачних засідок, на яких знищив ряд ворожих автомашин та около 90 сталінців. Своєю працею причинився до посилення боротьби УПА на його відтинку. Разом з ним впало ще двох його братів.

Ненаситець – оргмоб округи, помер з ран 26.4.1945. Довголітній член ОУН, відважний, витривалий та невтомний революціонер. Положив значні заслуги в організуванні відділів УПА.

Медвідь – чотовий відділу Дружинники, згинув 26.4.1945.

Орел – ст. вістун, ройовий відділу Галайда, відважний і загартований вояк, згинув 28.4.1945.

Сойка – надрайоновий оргмоб Кам'яниччини, згинув трагічно в нещасливому випадку 4.5.1945. Поєднавав в собі кращі прикмети члена ОУН і вояка УПА.

Хмара – ст. вістун, ройовий відділу Галайда. Безстрашний, прикладний вояк, ранений в бою. Заскочений ворогом на санпункті, дострілився.

Карат – надрайоновий провідник, згинув 11.5.1945. Своєю працьовитістю та відданістю визвольно-революційній боротьбі, здобув незвичайний авторитет серед членів і громадянства терену.

Блакит – командир окружної боївки СБ, довголітній член ОУН, відважний бойовик. Брав участь в повстанчій боротьбі проти поляків в 1939 р. і проти большевиків в 1941 р. Вславився багатьма одчайдушними бойовими чинами. Згинув 12.5.1945.

Слава їх геройській пам'яті!

За волю смерть нам не страшна!

ПОВІДОМЛЕННЯ

Дня 17 травня 1945 р. згинув в бою зі сталінськими загарбниками відпоручник штабу групи “Буг”, довголітній член ОУН – старший булавний Янко.

В його особі український народ втратив свого відданого сина-борця, якому віддав він усі свої сили та життя, командування групи “Буг” – свого кращого співробітника.

В наших серцях залишиться світла пам'ять про хороброго друга Янка і з нею ми пімстимо його смерть.

Командування групи “Буг”

СОТНИК ЯСТРУБ

Лицар Золотого Хреста Бойової Заслуги

Вітер буйний
Шугає по степах.
Як птах
Гуляв з вітрами ти
Навперейми.
Як сірий вовк
Ти з Сіроманцями
З синіх верхів
Скочив у шовк
Степів.
Червоний слід
На росах тлів

Шляхом побід,
Кудою йшов
Ти наступом.
Гей, славо,
Славо буйнокрила!
Про тебе враз заговорили
Голубоплесий Буг,
І Солокії луг,
І любачівське верховіття,
Ліси, мережи піль
По Тернопіль.
І вже лунатиме
Століття,
І діти – перекажуть
Дітям
Ім'я твоє славне.
Гей жив, ломив
Ворожі полчища
Тиранів.
І оп'янілий в перемогах
Життя зложив
Зі зброєю в руках,
Без кайданів,
Як вільний воїн,
Як козак.
І даром буде ждати
На сина мати...
Не прийде.
Лиш буйну славу
У Полтаву
На крилах вітер
Занесе.

О. Олесь

Із старих і майбутніх віків
В нас впиваються стрілами очі:
Не продайте тернових вінків
На останку проклятої ночі
Не змінняйте тернових вінків
На блискучі вінки паперові.
Збережіть для майбутніх віків,
Їх з червоними квітами крові.

СТОРІНКА БОЙОВИКА

У боротьбі з ворогами українського народу значну роботу проводять бойовики Служби Безпеки.

Крім своїх окремих призначень, вони діють як вояки і кожночасно провадять збройну боротьбу з окупантом. Бойовики допомагають викривати і знищувати ворожих агентів і провокаторів, зрадників українського народу. Вони відважно вдаряють незначними силами на ворожі осередки та знищують видатніших ворожих представників-погромників, які тероризують український народ. Тим самим бойовики охороняють безпеку народу, бойових відділів УПА, кадри українських революціонерів-самостійників, а таким робом визвольну боротьбу українського народу. Робота, яку проводять бойовики, є важка і відповідальна. Вона вимагає непересічних моральних вартостей кожного бойовика – його безумовній відданості справі визволення українського народу. Бойовик мусить набувати відповідне вишколення та характеризуватися холоднокрівністю, спритом, бистрою орієнтацією і небуденною відвагою.

Бойовики мають свою славу і гідну наслідування історичну спадщину. На все залишаться славними в українському народі імена бойовиків – Старика і Березинського, Біласа і Данилишина, Лемика – які не знали страху, які не розуміли, щоби небезпека смерті могла їх здержати перед виконанням наказу.

Наша визвольна боротьба перейшла вже від актів бойово-маніфестаційного характеру до всенародної боротьби з ворогом, на всіх ділянках життя. Бореться УПА як основа майбутніх українських збройних сил, але значення бойовиків залишається великим, а їх робота почесною службою.

Бойовики!

Ви сповняєте важливі обов'язки.

Будьте чесними і високодисциплінованими вояками!

Добувайте досвід з боротьби. Нещадно винищуйте ворожих агентів. Розкривайте злочинні наміри ворога і знищуйте їх, занім вони зможуть бути здійснені!

Слава хоробрим безстрашним бойовикам!

Слава пам'яті друзів, що згинули в боротьбі зі загарбниками!

З ДІЙ БОЙОВИКІВ

Д. Роман виконав атентат на двох участкових новомилятинського НКВД – Ткача й Ільчишина. Разом з ними було ще 30 сталінських бандитів. Д. Роман вбив згаданих злочинців та

одного сталінця, від якого забрав верхівця і щасливо добився в іншу місцевість.

Сімнадцятьлітній бойовик д. Циган виконав атентат на командира “істребительного баталіону” м. Холуєва – Кота, коло станиці цього баталіону, забираючи від вбитого автомат, чим спричинив загальну радість.

Трьох бойовиків в мундурах пограничників, переходячи службою через с. Пархач, були затримані переїжджаючими пограничниками з Мостів В[еликих]. Бойовики відкрили вогонь, вбили чотирьох сталінців, а самі відв’язались без втрат.

Двох бойовиків – Бездомний і Трач, вертаючи з розвідки, заквартирували в с. Ременів б. Львова. На село була облава, в часі якої большевики викрили наших бойовиків у stodолі та закликали їх здатись. Бойовики відповіли кулями. Вони вели цілу годину бій з 50 большевиками та завдали їм втрат. Вистрілявши набої, з кличем: “Слава Україні” відібрали собі життя.

Не заважаєшся виконати найнебезпечнішого чину, якщо цього вимагатиме добро справи!

В. Ж.

ВЕСНА ПОБІДНО НАМ ЦАРИТЬ...

Віхурами снігурами кривавий березень
Перешалів, перелетів, химерний, мов демон.
Вже квітень – май, зелений гай, вже Воскресення день.
Ми клянёмось: за кров друзів стократно віддамо.
І цар лісів хороми всі відкрив гостинно нам:
Витайте вільні лицарі, горді вірли мої!
У мене воля на вітрах цвіте гартована.
Я замаю, вквітчаю вас на люті ще бої.
Лиш струдженим в боях синам зеленії шовки
Я стелю їм, вкриваю їх, втираю кров із ран.
І сотні за сотнями йдуть, за полками – полки,
Сміливі, тверді як граніт – не встоїться тиран.
На сонці золотом бринить зброя в руках борців,
В очах вогні сяйвом мечів іскряться в синю даль,
І ліс могутчо так шумить, яриться в серці гнів.
Весна побідно нам царить, говорять кров і сталь.

ВОЯЦЬКЕ СПІЛЬНЕ СВЯЧЕНЕ

Вже кілька днів перед Великоднем вояки жваво гуторили про недалекі свята. Звичайно ж, свято небувало, дороге кожному вояцькому серцю, овіяне спогадами юних літ, безтурботного життя. Але як саме найкраще провести свята? Вояк додому не спішиться, не виконавши свого важного обов'язку. Зрештою, в багатьох хлопців немає рідні. Ось один розкаже: мати не живе, батько на Сибірі, брат в червоній армії рве міні власними ногами... Так і найкраще погодитися з думкою 17 літнього ст. стрільця Зоряна, який є того переконання, що не може бути кращих свят, як спільні свята в відділі. Вояки в відділі, як одна велика сім'я, з'єднана спільною боротьбою.

Мені припала честь святкувати з відділами, які так блискуче пописались в останніх боях в Радехові та радванецькому лісі.

Військо закватувало в селі. Приспосіблене місце, в якому вигідно могло б поміститися кількасот людей. Нашвидко пороблено столи, які застелено чисто-білими настільниками. Долівка, чи, точніше кажучи, – тік, вистелена вояцькими палатками. На столах свячене. Вокруг столів карними лавами бійці зі своїми командирами.

Відбираю звіт. Коротко з'ясовую обставини, серед яких доводиться нам торжествувати цього року свято Воскресення Христа. Не можна бути спокійним, як довго ворог на нашій землі. Оці жорстокі обставини будуть нами поборені і ми можемо бути певні – остаточний успіх буде наш.

Ділимося свяченим яйцем. Складаю побажання всім бійцям, командирам, політвиховникам – всім, що виконують окремі обов'язки.

Могутньо лунає пісня "Христос Воскрес". Незабутні хвилини. Розмовляємо, хлопці веселяться, жартують. Розходимось з милим почуттям: Великдень 1945 року залишить в нашій пам'яті прекрасний спогад.

Винар

Турки, татари хату обняли!
Ой мамо, мамо, не бійся того:
Ой бо я маю меча гострого –
Мечем висічу, конем витопчу!

(з давньої щедрівки зі села Рожджалова в Сокальщині, яка походить ще з часів татарських набігів. Рожджалів спалили майже доценту сталінські бандити 13.12.1944 р., вбиваючи бага-

тох мешканців. Однак рождалівці духом не впали, а поповнили ряди УПА і несуть смерть дикому окупантові).

В.Ж.

У МАНДРАХ

Кого з нас не манять простори! Чия душа не рветься в даль!

Щодня нові околиці-краєвиди, нові люди, свіжі враження т й свіжі небезпеки. У мандрах піднаєш, що ти в боротьбі не одинокий, що визвольна боротьба кипить з ростучою силою на всіх просторах української землі. Бачиш, як з кожним днем прибуває свіжих революційних сил, як усенародний гнів ломить і змітає ворожу погань. Як на кожному кроці ворог власним трупом устелює свій загарбницький шлях насильства.

Приглядаєшся своєму рідному народові та й не впізнаєш його. Чи де ж той сам мирний гречкосій, що ще так недавно безжурно жував собі хліб насущний? Чи дійсно цей сам гречкосій виріс сьогодні на такого велетня героїчних змагань? Ще так недавно прив'язаний на смерть і життя де свого загумінка – сьогодні вже начхав на хату, обору, худібку. Сьогодні вже зрозумів, що все це не його. Що всевладний тиран Сталін доконав чуда і “скинув його з хлопа”, а зробив рабом колгоспного фільварку чи заводу, в якому треба міняти свою кров і піт за голодний пайок. І так цей миролюбивий гречкосій, немов Шевченків Ярема в “Гайдамаках” з затурканого попихача стає лицарем Галайдою, месником всенародних кривд і борцем за волю України.

За час своєї довговікової неволі, а особливо в часі брутального насильства сталінських займанців – український народ зрозумів одну велику правду, що сила його в ньому самому, і що тільки власними силами українців буде знищений ворог. Він зрозумів ще і те, що як довго на просторах України буде панувати ворог, як довго українським народом будуть кермувати московсько-большевицькі верховоди, так довго український народ буде рабом на “рідній не своїй землі”. Український народ вже це зрозумів і отав до бою. З його грізної постави і чину видно, що цей бій він розпочав на життя і смерть. Тут уже нічого не вдіє терор ворога: пожари, переселення і шибениці. Всенародня стихія не знає перепон.

Сидиш на одному місці та й не помічаєш цього, а підеш кільо-метрів сто-двісті, бачиш як народ двигаеться, як пружить при-спані сили і розправляє дужі крила до могутнього льоту. Тоді ще більше починаєш вірити в свій народ і в себе самого.

Березень. Рушили весняні води. Дождались вечора і манівцями, по коліна в воді рушаємо в дорогу. Січе дрібний дощик. Грязюка засмоктує ноги. Чоло змиває гарячий піт. Зброя гне спину. Не легко. Та обов'язок не знає перешкод. Лають собаки – значить близьке село. Обережно з автоматами в руках відходимо до перших хат. Спокійно. Запускаймося вулицями глибше в село. Нагло стріл. Один, другий, третій. З пальцем на спусті посуваємося далі. Здовж тину попри нас крадеться якась тінь...

– Стій! Хто є?

– Свій!

– Хто, що, куди? – Договорилися.

– Друже, хто це стріляв?

– Та це... знаєте... но... це... ми хоронили наших друзів з куца, що впали в бою і віддали їм останню почесність.

– Це гарно. Та ще гарніше буде, коли ви цю сальву віддасте в груди ворога.

Днем відпочиваємо, а зі смерком в дальшу путь. Перед с. Ч. річка виступила з берегів і загородила нам дорогу. Нема ради – друг К. роздягається і йде вбрід. За хвилину прислав три шкапи й ми сухо переправляємося в село. Кіньми їдемо далі до с. Г., а потім пішком до с. Н. Відкриті безлісі терени. Сталінські людожери виловили багато молодих чоловіків. Одні вже вернулися з фронту каліками, а багатьом родинам прийшли посмертні картки.

– Коб хоч знала за що згинув, а то за тих чортів – ридає одна вдова.

– Так навіщо ви пустили мужа в армію?

– Та хто його пускав, злапали ще й ранили.

Оце звичайні розмови. Змочені потом, доходимо до с.Миколаїв. В обідову пору заалярмували нас стріли... Це двох газдів молотили жито, а для певности поставили в куті два кріси (колись за татарських нападів наш хлібороб рівно ж орав землю з рушницею на плечах). На подвір'я зайшло кількох сталінських харцизів. Хазяїни вхопили за кріси, бах-бах і вже один харциз ранений, решта втікла й здалека гранатами запалили будинки. Крик, гвалт. Вогонь перекидається на сусідні будинки. Роз'ярені жінки кричать: “Ви, бандити, злодії, катюги! Гей, люди, бийте тих палячів!”...

Як на те, заалярмовані пожегою, спішать на оборону села відважні бойовики з сусіднього куца. Сталінські бандити, мов мокрі щурі, втекли полями, болотами до своїх нор, залишаючи на

телефонічному пункті зброю й муніцію. Це все здобули повстанці, а у відплату за спалені будинки знищили телефонічну станцію.

Випадає нам дорога через с. Станимир. Остерігають нас, що там гуляють “мазгаї”, себто сталінські бандити. Та нам незручно виминати і ми вечером рушаєм в намічений шлях. Спинаємося гористим тереном і втомлені обережно підступаємо до села. Мазгаї не мали відваги ночувати в селі. Дістали вчора доброго прочухана, а наука не йде в ліс.

Вчора вони повели облаву на Станимир. Між іншим, подобалися їм приватні речі священика. Щоби їх зрабувати, вони підкинули йому кріса і цим способом доказували йому співпрацю з українськими повстанцями. Таким підлим провокативним способом ограбили священика, а його самого арештували. Разом з десятком арештованих дівчат відставили його до Перемишлян.

Поблизький куц рішив покарати підлих бандитів за таку роботу. Зробив засідку в лісі і 30 убив та багатьох ранив.

В дорозі зустрічаємо і відділи УПА – гордість і славу українського народу. Ось потрапляємо до відділу Сіроманців. Кому не відомі ці непоборні лицарі. В Бескидах, на Поділлі, здовж Буга, в Розточчю – всюди поїли вони рідну землю ворожою кров'ю. А ось перед кількома днями ворожа кров потекла Гнилою Липою. Визиваюча бадьорість і здоровий вояцький гумор командного складу відділу змісця наповняє глибоким довір'ям до тих загартованих витязів. Командир К. самопевний і рішучий. Сл. Пам'яти к-р Яструб залишив гідного наслідника. Бійці, як завжди, бадьорі й бойові, немов у кожного з них вселилась частина бойової героїчної душі їхнього першого командира хор. Яструба.

– 58 більших боїв вже маємо за собою, – з гордістю підкреслює к-р К., а скільки перебили ворогів, чи перелічиш...

І так бажалося би з цими відважними козарлюгами перебувати, аж до остаточної нашої перемоги.

Відшукуємо к-ра Ненаситця і в його товаристві кінно рейдуємо далі. Він був ранений в ногу і йому важко ходити. Їдемо багнистими луками здовж Буга. Коні западаються по черева. Часто запускаємося на головні шляхи. Коні лунко вистукують підковами.

– Чи не краще б їхати манівцями – завважуємо. – Це ж не зовсім безпечно.

– Нічого не буде. Зрештою, чи раз я вже вирвався з-під граду куль на своїм Лисім. Це гарна “цьоня”.

– А все ж таки вважайте, щоб ваша “цьоня” не занесла вас на той світ, – жартували ми.

Та ми видко не переконали к-ра Ненаситця. Він любив небезпеку і ризик і в своїй відвазі нехтував конечними засобами партизанської тактики.

У гарно різьбленому лісистому терені ми добиваємося до відділу “Дружинники”. Відділ цей чомусь трохи занедбався в бойових діях. Ще минулої осені к-р Ш. не міг нахвалитися своїх бойових хлопців, які на терені Волині розтрощили кількакратно сильніший відділ сталінців. Ще сьогодні к-р Ш. вказував нам місця блискучо проведених засідок, приміром біля Садів...

У підвідділі к-ра Б. особисто пізнаєм друга Тарана. Він зі східних областей України. Відважний і винахідливий. Має вже за собою багато геройських діл. Побажати б тільки, щоб цілий підвідділ більше достроював себе до цього одчайдушного повстанця. А видно, що хлопці бойові й є з ким воювати, тільки треба вміти їм щораз найти свіжу роботу.

Припадково в лісі подибуємо підвідділ к-ра Ч. Перетомлене вояцтво поукладалося при зброї на чатинні під соснами і спить твердим камінним, чи радше вояцьким сном. Відпочиває по важкім труді бойовім і маршах. Щойно передучора вночі вони були в гостях у районнім центрі Радехові, щоб “визволяти братів українців з московських кайдан”. Було гучне весілля, а по чім відпочивати...

Минуло півтора місяця, як ми вийшли в рейд. У мандрах час злітає бистро. Недавно ще сніги, дощі, грязюки, а ось уже пишно замаєна весна.

І не замічаєш, як прямо тобі над головою розвивається куц ліщини. Вже й журавлі вернулися зі своїх далеких мандрів. Мандрують ніччю, як і ми.

Лиш зрідка вчуєш їхній звучний голос, як бронзи звук, як наказ.

Кишить весна. О скільки надій несеш ти весно на своїх крилах вітрових! На все життя в борні зготуєм впарі ми з тобою!

І народ чує весну. День, мов мертвий, а прийде ніч, так кипить життя. Ось мчать вершники кудись з важним наказом. Он, мов коти, йдуть на заставу бійці куца, а там мов довгий ключ журавлів мандрує відділ на бойову роботу. Десь туркоче підвода і може везуть раненого, або перевозять якийсь тягар. Там десь пожар луною по небу розлявся. Недалеко строчать кулемети. Весна – весна 1945 року!...

Ми боремося за правду і справедливість,
тому наша буде перемога!

ДРУГ ТАРАН РОЗПОВІДАЄ...

– Що там, немає про що й говорити... Та коли бажаєте, я вам розкажу.

I. Нещасливий випадок

Це скоїлось мабуть сьомого лютого. Була темна ніч. Я з кількома хлопцями йшов на Підставки. По дорозі я впав у канал і вивихнув ногу. Хлопці на руках донесли мене до села Кулики, привели старого діда, який направив мені ногу. Дуже боліло й годі було поступитися. Хлопці відвезли мене опісля до чотого Чайки, що квартирував на фільварку Юліянка. Чайка залишив мене у мурованім будинку, де була криївка, а сам з чотою вийшов у столпинський ліс. Другого дня сталінські банди повели на той ліс облаву. Там зловили Чайку.

II. Зрада

Чайка на допитах не видержав і зрадив. Вночі з восьмого на дев'ятого лютого він привів по мене сталінців. Зі мною був ще один ранений і санітар. У криївці спав один вояк.

Сплю в ліжку і чую, хтось стучить у вікно. Я торкнув господаря, щоб питає, хто є. На запит господаря за вікном озвався Чайка. Ми ще не знали, що він уже не друг, а підлий зрадник. Господар пішов відчиняти. В міжчасі чую надворі хтось по-московському говорить:

– Абаждіте. Ви в квартиру не заходіте. Ми самі пайдьом і вазь-мйом.

Беру в праву руку пістолю і спокійно лежу під периною. Думаю – все одно не втечу. Думав взяти гранату, але вона може тільки “пакне” і нічого не вийде. До хати зайшло пять сталінців. Було темно. Перший засвітив сірника й зачинає до мене балакати:

– Ну, братец, долго ми тебя іскали. Но накануне нашлі. Почему ти сейчас не удераеш?

– Не магу удерать, ногу зламал, – відповідаю.

– Но, ідійот, а сколько ти наших таваріщей перестрелял?

– Я не магу щоту дать. Чорт ево знает сколько.

– Нічево, сейчас будеш гаварить.

Коли ж сірник погас, він говорить:

– Зажегай другой і светі лампу!

В той момент я стріляю цьому лейтинантові прямо в ухо. потім другого, третього, четвертого. П'ятого не вспів. Утік. Всіх

цих чотирьох я перестріляв, лежачи в ліжку. А тоді схопився я з ліжка, плащ на себе і в сіни. Сталінці почали стріляти в вікна. Ранений і санітар, що були зі мною, кинулися тікати через вікно і оба згинули від куль.

III. Втеча

Я з сіней, через коридор заглянув через двері, що діється надворі. З обох боків при дверях стояло по трьох червоних. Пригадалось мені, що в хаті на вікні є гранати. Я скочив до хати, забрав гранати, добив ще одного з тих чотирьох, що пробував піднятися і повзки підліз до відхилених дверей. Зазираю. Ті ще стоять по трьох з обох боків. Відбезпечую гранати і кидаю, одну на один, другу на другий бік дверей. Під вибух гранат я повзки бистро вискочив під пліт в віддалі яких п'ять метрів. За плотом був садок. Переміщуюсь. З цих двох трійок під дверями ніхто не піднімається, лише сильно стогнуть і просять: "Памагі!". Решта червоних відкрила сильніший вогонь по дверях і вікнах. Попід пліт між деревами я подався в сторону Переволочної. Хата вже почала горіти. Годі було втікати далше, бо полум'я освітило все поле. Я ліг за якимось ріщам і ждав, аж погасне вогонь. Сталінці викрикали:

– Здавайсь, бандіт, а то згоріш!

В тому часі в хаті вибухла граната. Я спам'ятався, що в кри-ївці ще з вечора залишився боєць Сокіл. Хотів спокійно відпочати. Це він розірвав себе гранатою. З часом полум'я пригасло і я рішив далше продовжати втечу на ліс. До села я не заходив. Взяв з оборога трохи сіна і потяг в ліс. Там пролежав цілий день на стужі, а вечером зайшов до знаомої мені оселі, де найшов своїх друзів. Я був докраю перетомлений і перемерзлий до шпіку. Друзі заопікувалися мною і примістили в безпечне місце.

* * *

В селі Ч. ми виконували певне завдання. Над'їхав підводою один енкаведист і один стрибок. Стійка здержує його. Він не хоче підчинитися втікає прямо на те подвір'я, де був я.

– Кудати удераєш, бандеровец? – гукаю до нього. Він підняв руки і говорить:

– Таваріщ агент, я ранен в ногу.

– Нічево зайдьом у квартиру, зделаєм перевязку. – І так я його знищив. Стрибка я звільнив, бо люди свідчили, що це "добрий чоловік". Тільки виходимо на вулицю – над'їжджає авто. Я підняв руку – стало. Підходжу до шофера:

– Кудави едіте? Путьовка есть?

– Єсть – каже шофер.

Відкриваються двері, з машини виходить секретар партячейки в Олеську. Непомітно для мене виняв гранату і йде. Хлопці мої перестерігають мене:

– Таваріщ камандір! Почому він гранату витасківаєт?

Я забрав від нього гранату і кажу:

– Роздягайся!

Він зрозумів у чому річ. Скинув сумку, зняв плащ і кинув його на свій автомат ще й каже:

– Ну тепер стреляй!... – та й драла.

Я пустив серію. Він захитався. Затявся автомат. Він втікає далі. Виймаю пістолю і біжу за ним. Поховзуюся і падаю. За той час він кудись скрився. Шукаю тут і там. Врешті наводжу його в стайні під яслами. Харчить. Там я його залишив. Шофера ми відпустили.

* * *

В селі Ф. енкаведівські вислужники-стрибки знущалися дуже над населенням. Беру вісім люда і йду з ними до того села. 19-та год. вечора.

Заходжу до перших хат, забираю двох дядьків і в'яжу їм руки. Жену їх перед себе до канцелярії. Біля канцелярії чую:

- Стуй! Кто ідзє?

- Я. В чом дело? Вазьміте етіх людей в канцелярію, а потом одправте в район. Сейчас пазовіте начальніка. Він побіг, а я з дядьками зайшов в канцелярію і жду. Заходить начальник з ва[р]-товим до канцелярії. Їх усіх шістьох, а нас двох і дядьки.

- Прежде всево дайте закуріть – говорю. – Ви етіх людей знаете? Падозрительні ані, ілі нет? – питаю.

- Нікакіх замечаній ні падозреній, – відповідає начальник.

- Єслі нет падозреній, то ви все арестовани. Руки вверх!

Я забрав від них зброю, дядьків вигнав, а стрибкам казав обернутися до стіни. Вже вони більше й не відвернулись.

Від вояка УПА Тарана,
родом зі східних областей України,
списав В. Ж.

ДУХ ЛИЦАРІВ МСТИТЬ

В селі Боложинів ще за часів польської окупації українське населення висипало гарну могилу Незнаному Воїнові. Від ряду літ населення відвідувало цю могилу і молило Всевишнього за кращу долю українського народу. Ця могила стала дру-

гою святинею того села і окол[иці], дорогоцінним пам'ятником минувшини.

Аж з приходом сталінських загарбників злочинні нехристи поважилися на святотацтво і кілька разів безчестили цю національну і релігійну святість населення. Вони зірвали з неї хрест та заткнули сталінського ідола – стовпа. Та по від'їзді бандитів хрест знову з'явився на могилі. Нехристи викинули і вдруге хрест, а він появився втретє.

Дня 1.4.1945 року нехристи прибули знову до Боложинова, а побачивши хрест, попали в страшну лютю. Один з них вийшов на вершок та почав розхитувати хрест, щоб його викинути. Та тут сталося щось неожидане. Розлягся страшний гук і сталінець вилетів в повітря, Іншого присипала та задавила земля, а кількох ранили осколки міни.

Це проворний друг Г. зготовив нехристам таку штуку, щоб пімститися за збезчещення національних святощів.

Тепер стоїть могила зірвана до половини, як грізна пересторога для тих, що прийшли зневажати українську землю.

О.Олесь

Національна честь – це керма корабля,
Держить її в руках могучих,
Аж поки в усміхах блискучих
Не зацвіте свята земля.
(Зі збірки: “Кому повім печаль мою”)

Козаки, заскочені небезпекою, самі собі говорили: “Не годиться тікати нам, людям – що про них всі народи знають, що в хоробрості не дорівняє нам ніхто в світі.”

Татари, союзники Виговського, говорили московським послам: “Ваш цар хоче запанувати над запорожськими козаками; польський король також хотів панувати над ними, але й своє королівство потім віддав. Те саме буде і з московським царством: буде знищене з причини козаків”.

ОРИСЯ ЗАВИСНА

Український народ завжди хоробро боровся проти всяких загарбників і ніколи не схиляв шиї в ярмо, а торощив криваві ворожі лапи, якими він зазіхав на нашу волю.

Одним з кращих, хоч і трагічних моментів в нашій історії, є хоробра оборона Буші.

Ранньою весною 1654 року польський гетьман Потоцький рушив на Брацлавщину, яка в тому часі була ключем до української держави. Населення Брацлавщини зустріло війська загарбників нещадним спротивом. Після довготривалої і впертої боротьби поляки зайняли Немирів, з якого мусіли димом викурювати його запеклих оборонців. Ще більшим героїзмом відзначилися в обороні свого міста мешканці Буші. Оборonoю командував сотник Зависний. Славний це був козак. Він не здригнувся перед ворожою навалою. З ним непохитно станули його вірні козаки та населення міста без різниці віку і статті. Жінки станули поруч своїх чоловіків, діти разом з батьками.

Жінка сотника Зависного Оріся – була душею оборони. Захистникам несла підбадьорення і поміч, а сама мужньо зносила всі тягарі боротьби.

У страшній січі впав сотник Зависний, порубаний поляками на очах жінки. Ворог вдерся в місто, сили оборонців маліли. Оріся з решткою тих, які залишилися живими, продовжувала боротьбу – замкнувшись в мурах замку. І хоч вона не встоялась, але і не здалась. В останній мент, коли ворог здобував вже замок, Оріся запалила в підземеллях склади з порохом. Звалища покрили лицарських оборонців, а з ними погребали і багатьох ворогів. Бушани під проводом Орісі згинули з честю. Вони своєю тривалою обороною зв'язували сили ворога, а українським військам давали можливість зорганізувати кращий опір.

Пам'ять про Орісю Зависну та лицарів-бушан – хай живе а наших серцях. Вона кріпитиме нас в боротьбі зі загарбниками та пориватиме до самопожертвування, в ім'я успіху нашої визвольної боротьби, нашої перемоги.

Замість фейлетону

ЗА ВІДВАГУ (з пригод)

Присвячується Другові Бор.

Найгірше, повірте мені – признатися до правди. Зокрема тоді, коли ця правда прикра, боляча, гірка, коли вона, як то кажуть, коле в очі.

Якщо ви не є відважні і признаєтесь до цього – все в порядку. Гірше є, коли вдаєте, що відважні. Усі думають, що на вас можна розчислювати, а ви в слушному моменті – фффіть... і по надіях. Та ще гірше, якщо ви не маєте відваги, але вам хворобливо здається, що ви відважні. Це так само як (приміром) те,

що вашої праці на благо України стільки, що кіт наплакав, а вам здається, що ви найперша особа та двигаете ввесь тяжкий хрест нашої боротьби. Річ ясна, що наколи б вас ще помилково нагородили, тоді (прости, Господи) з вами було б зовсім зле. Стільки вступу.

Я, ще з кількома друзями завітав до давнього знайомого друга Н., який зі своєю охороною від довшого часу “страждав” – пересуваючись майже бездільно з місця на місце. Ми, як звичайно, після довгого небачення розпочали розмову і я не міг надивуватись другові Н. на його відвагу, працьовитість, невтомність і багато інших подібних прикмет, яких рідко найти. Серед обміну думок ми розглянули питання стратегії і тактики. Знання друга Н. і його довгі висновки – переконали мене, що він з слівесах “не імає конца”. Але я не мав щодо особи Друга Н. найменшого підозріння і спокійно положився спати, після того, як ми, розглянувши рухи ворожих сил, сказали собі “добраніч” і розійшлися на квартири, які сусідували. Під добрим покровом – я злинув благодатно у світ мрій. Коли я врешті зрозумів, що мене будять – та розкрив очі, уже було ясно, а мій друг Н. всіма знаками давав мені до зрозуміння, що ми наскочені ворогом.

Насамперед мені впало в очі, що друг Н. був образом страху і розпуки, немовби він вже щось переважного втратив, або ще щось мав до втрачення (а це йшлося напевно про його мізерне життя). Зрештою – він скоро зник і перестав мене лякати своїм видом. Пішов, чи, краще сказати, стрибонув так, що я не мав змоги навіть договоритись з ним про “тактичну співпрацю”.

Коли я зі своїми розібрався в положенні, то дійшов до заключення, що властиво ще нічого розпучливого не було, так що тих два кулемети було аж забагато, щоби усунути небезпеку. Появились розшуки ворожої групи.

А що в нашого брата стійкового корпус і рухи були дуже неконспіративні (отак за десятиох) большевик уявляв собі, що має діло принайменше зі сотнею та почав стріляти і верещати. Оце й так смертельно перелякало стратегічного і тактичного друга Н., що він... (але про це дальше).

Щоби не ждати на більші ворожі сили – не маючи потреби, ані охоти і що було б позбавлене найменшого глузду – творити якусь жертву – я увійшов в ліс, та тільки з моїми. Ласкавий господар друг Н. проявив настільки велику силу своєї відваги, дружності і гостинності, що драпнув, аж закурилося.

Попереду шугали виполохані зайці і серни. Потім друг Н. За ним його два кулемети і преславна охорона. Здалека позаду

строчили автомати. По середині ішов я з моїми двома вірними друзями і думав про відвагу, дружність, тактику і т. п.

Десь під вечір ми зустрілися з другом Н. Він був вже маленький і тихий. Мене сіпнув колега Д. за руку:

- Де ж та його відвага. Шкода що такий хвалькуватий і “назначений”, а так “паскудно” дере.

Лукаш

ВЕСЕЛЕ

Між повстанцями – літературознавцями

- Що ви думаєте, друже Гулий, як оцінить майбутній історик української літератури приміром такого поета, як Рильський Максим?

- Думаю, що тільки як “рило”.

Дещо, для тих, що слідкують за фольклором

З надмірної “вдячності за визволення” український народ прямо не знає, якими словами прославляти і звеличувати своїх визволителів. Ось ущасливлений народ придумав своїм “визволителям” цілий лексикон назв, які правильно та досадно віддають ролю “визволителів” на Україні та правдиве ставлення до них народних мас: башлаки, бандити, большевики, босачі, босота, босі, босаки, вошебії, вошивці, [...]ра, гадь, гноярі, голодомори, голі (голі-босі), голопятники, ганучники, жемороїдь, жеруни, задрипанці, заволоч, замазанці, зараза, звірі, зволоч, кацабайники, кацапи, качалаби, кати, кабатники, короста, комуна, коминярі, людолови, людоїди, мазгаї, мазярі, мазники, москалі, менажерія, мотузники, мохи, нечисть, ненаситці, паталахи, плахтяки, плюта, посмітюхи, рабівники, рубахи, рабусі, розбишаки, сатрапи, совіти, сироїди, смаровози, слота, саранча, хамаржа, халуї, хлань, хабаз, червоні, чубарики, чухраї, шматії, шміраки, штурханці, шалапутьки.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 153-162.

№ 213
ДОДАТОК ДО “СТРІЛЕЦЬКИХ ВІСТЕЙ”

Травень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам! Воля людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Травень 1945 р.

Додаток до ч. 5. Рік 2.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!

Командування Групи УПА-З[ахід] “Буг” вітає всіх своїх старшин, підстаршин і бійців зі святом Воскресення Христового
Христос Воскрес!

Політвиховний Відділ Групи “Буг” бажає Дружам командирам, політвиховникам і бійцям нашої Групи, як теж тереновим Проводам щасливого Великодня.

Усьому українському населенню нашої полоси дій з нагоди свят Великодня передаємо гарячі привітання і побажання кращого завтра. Клянемося, що посилимо нашу боротьбу, віддано захищати будемо український народ і приблизимо день воскресення України!

Повстанці групи “Буг”

З Великоднем здоровимо всіх наших читачів, співробітників і прихильників та бажаємо витривалости й успіхів у боротьбі.

Редакція “Стрілецьких Вістей”

Українському Червоному Хрестові та всім людям доброї волі, які з нараженням власного життя, несуть нам поміч, сповнену посвяти і героїзму, нашим лікарям і медсестрам і всім медичним працівникам успішної праці і “многая літа” бажають з днем Воскресення Христа”

Ранені вояки УПА

У СВЯТО ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСЕННЯ – ВОСКРЕСЕННЯ
ПРАВДИ

Весна, і сонце радісно світить. Веселиться природа і вся земля: сьогодні бо “Христос “Воскрес””.

Великдень – свято перемоги добрих сил неба над силами пекла.

Сьогодні ще не дзвонять голосом радісним і вільним дзвони ограблених і зневажених загарбниками українських церков.

На обличчях українців-християн, які в торжественному обході вокруг церкви співають “Воскрес Ісус от гроба” – коїться ще смуток і жаль.

Але, як Христос “смертю смерть поправ”, як Світло побіждає Темінь і Правда Неправду, так у наших серцях росте іскорка надії і віри.

Сьогодні ще український народ пригнічений-поневолений. Мільйони українців на чужині, в’язнені у тюрмах і таборах, примушені воювати за сатану-загарбника. Та вже існує і бореться хоробро Українська Повстанча Армія – зоря визволення, проміння сходячого сонця.

Ми, вояки Української Повстанчої Армії, захищаємо і визволяємо український народ, стоїмо на сторожі Правди. Боронимо, як наші предки, віру Христову і честь нашого народу, перед наругою сатани.

Ми виконаємо наш обов’язок перед Богом і Вітчизною. Відвалимо камінь, який придавляє волю нашого народу. Отремо сльози з очей катованих наших братів і сестер. Зрадується український народ і заспіває голосом могутнім і вільним

“Вже воскресла Україна!”

І засяє наш народ у народів вольних колі, славитиме піснею і працею Творця.

Знову вільно, як перед роками – гратимуть воскресну похвальну пісню дзвони св. Софії і св. Юра.

Оновиться наша земля, благословенна св. Андрієм Первозванним, земля Ольги і Володимира.

У той, недалекий вже Великдень українського народу, – привітають стужені батьки своїх дітей, а жони – своїх чоловіків, і діти – батьків. Благословити будуть тих, що своїми грудьми, своєю зброєю розігнали тьму і неволю. Повік шануватимуть і славитимуть тих, що життя своє пожертвували для перемоги Правди.

У сьогоднішній день Христового воскресення вітаємо всіх наших братів і сестер – українців.

Вітаємо всіх, що на рідній землі і на чужині боряться за визволення,

Вітаємо тих, що страждають у тюрмах і засланнях, що в окопах імперіялістичної війни дождять моменту, щоб повернути свою зброю проти катів,

Вітаємо поневолені народи та вояків їхніх повстанських армій, які спільно з нами борються за знищення пекельного сталінського імперіялізму – привітом над привітами
Христос Воскрес!

Бо взором ти, єдиний Боже,
вказав, що дух сильніший плоті
й одна лиш правда переможе!

(В. Янів – “Сонце й ґрати”)

ВЕЛИКОДНІ ОБРАЗКИ

У церкві вже відспівано воскресні Богослуження. Люди спішать зі свяченим до своїх домів. Радість пробивається крізь сум. І все думають батько, мати й браття-сестри про сина-брата, що воює в УПА. Хрестосуються з сльозами, а на устах згадка про свого воїна, свою потіху і честь.

–”–

Відділ виструнчився перед командиром. Весняний теплий вітер розвіяв хмари. Весело блиснули проміння сонця. Командир, як батько, здоровить своїх синів-соколів з Великоднем. Дружно обіймаються й ділять свячене. А голос злегка дрижить і сльоза радості закрутиться в оці. Згадують рідних та друзів, що вже сповнили свій обов’язок. Але серце радіє і несеться воскресна пісня та ще більший запал до боротьби огортає душу.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 7, арк. 6.¹

¹ Тотожний примірник знаходиться: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 163.

№ 214
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 6

Червень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам і людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Червень 1945 р.

Ч. 6. Рік 2

ВЕЛИКА ПРОБА
30 червня 1941

Героїчні Визвольні Змагання 1917–1921 рр., які вів український народ проти кількох окупантів рівночасно, покінчилися поразкою. Осамітнено і політично ізольована Україна своєю зброєю і кров'ю, ще раз сповнила невдячну ролю граничного сторожа Європи. Ще раз, як колись над Калкою, український народ загородив большевицьким ордам шлях в Європу, переплачуючи це ціною своєї власної самостійної держави. [З] тієї боротьби з молодю українською державою вийшла большевицька Москва так ослаблена, що була приневолена піти на великі уступки другому окупантові України – Польщі. Ганебним договором в Ризі 6.10.1920 р. СРСР і Польща повторили Андрусів (1667) і поділили між себе українські землі. Цей акт грубого насильства не зломив українського народу і не заставив його скапітулювати перед ворогами. Методом революційного підпілля український народ мужно і по-геройськи продовжував боротьбу проти всіх окупантів. Розпочалась ґрунтовна та всебічна підготовка до нового політично-збройного старту, в парі з тим, як назрівали нові конфлікти всесвітніх розмірів.

Жорстко несправедливий політичний уклад сил по закінченні першої світової війни не міг закріпитися надовго. Знехтування права на самовизначення народів, допущення системи, де побіч себе існували нації пани і нації раби, підданя політичній неволі та колонізаційному визискові великої 45-мільйонної української нації – було постійним джерелом політичних забурень і провадило до нової війни. На всіх українських землях з кожним днем зростало революційне кипіння, ішла невгомна боротьба. Не помагали концлагери Соловків, Сибіру, Берези Картузької. Це лише загострювало боротьбу і притягало до революції щораз

ширші круги українців. Кожну навіть найменшу нагоду використовував український народ, Щоб дати вияв своїй волі жити власним державним життям, чого доказом хоча б зрив боротьби за Карпатську Україну 1938–1939 рр.

Нова світова імперіялістична війна, розпутана Гітлером і Сталіном 1939 р., відкрила перед українським народом широкі можливості. Окупація большевицькою Москвою майже всіх українських земель, побіч усіх страхіть політичного терору – витворила сприятливі умовини для ближчого пізнання себе та духового об'єднання всіх українців, що перед тим були розмежовані штучними кордонами. Українські революційні кадри ОіСУЗ та ЗУЗ об'єдинилися в спільній боротьбі під прапором однієї всеукраїнської ідеї, очолені одним Проводом та одною політичною програмою. Це сильно поширило і скріпило український революційний рух.

З тої пори, як осінню 1939 р. два найбільш хапчіві та безоглядні імперіялізми Москви і Берліна зіткнулися на спільних кордонах (Буг – Сян) – було ясным, що між ними, мимо кон'юктурального союзу, дійде до зудару.

Політичний Провід українського народу почав поквапно та основно приготовлятися в краю і за кордоном, щоби, на випадок зудару, в відповідний момент виявити також свою волю.

Збройний удар прийшов скоріше, ніж можна було сподіватися. 22.6.1941 р. німці вдарили на ССРСР. Для нікого з політично думаючих українців не було таємницею, що Гітлер мав у плані загарбати в першу чергу багатючі землі України та перетворити їх у свою колонію, що зрештою сам Гітлер виловив щиро і ясно в “Майн Кампф” у розділі “Остполітік” (східня політика).

Річ очевидна, що така заміна одного окупанта іншим, не лежала в інтересі українського народу, який бажав жити вільним, державним життям.

Ідучи назустріч незломній волі та бажанням українського народу, Провід рішився на великий політичний акт, який в нашій історії залишився бодай чи не єдиним в своїм роді.

II

Зручно використовуючи сприятливі моменти 30 червня 1941 р. при активній співпраці таких авторитетів, як митрополит А. Шептицький та Президент К. Левицький, за згодою і бажанням цілого українського народу, проголошено у Львові Українську Самостійну Соборну Державу. Державне Правління, під головуванням Ярослава Стецька, в[ибра]ло за свій тимчасовий осідок

столицю ЗУЗ Львів. Львівська радіовисильня сповістила весь український народ і цілий світ про цю велику історичну подію, що український народ прийняв з виявами найвищої радості.

Протягом кількох днів зорганізовано державний апарат. Адміністративні осередки приступили до нормального виконання своїх обов'язків. Міліція стала на сторожі ладу й безпеки. Культурноосвітні та господарчі установи розпочали свою діяльність. Вслід за просуваючоюся на схід бойовою лінією, мандрували неustraшими похідні групи українських революціонерів-самостійників, щоб понести велику вістку про створення УССД для братів українців на ОіСУЗ.

Поставлені перед докон[аний] факт, німецькі військові власті не вміли зайняти до нього становища.

Здавалося, все на найкращій дорозі. Бракувало лиш одного і то найважливішого чинника – власної збройної сили, яка була б спроможна дати захист новоствореній державі перед ненаситним німецьким імперіялізмом, якого мілітарна сила досягала тоді вершка слави й могутності, а в парі з тим росли займаницькі апетити. Такої сили український народ не мав і не було найменших даних на скоре її створення. Через те і новостворена держава була з місця засуджена на загладу, про що, без сумніву, тодішній Провід українського народу здавав собі вповні справу.

III

Так воно і сталося. Німецька політична влада, в телячій захопленні перемогами своїх армій, була глуха на національно-визвольні справи інших народів. Німецьке Гестапо, з питомою собі брутальністю, почало розправлятися з самостійницькими змаганнями українського народу. Ще далеко до проголошення УССД 30 червня 1941 р. – попали в німецькі концлагери Провідник ОУН Степан Бандера з деякими своїми співробітниками як Мир[он] Богун, В. М. Янів, Яр[ослав] Рак і інші. Така ж доля стрінула відтак і членів уряду, починаючи від прем'єра Ярослава Стецька. В дальшу чергу Гестапо взялося за винищування взагалі всіх чільніших діячів українського революційно-самостійницького руху, закидаючи їм не ідею самостійности, але (о іроніє!) комуністичний більшовизм, агентурну роботу в користь... Сталіна. І так, після кривавого періоду більшовицької окупації, після багатотисячних жертв українських політв'язнів жахливо повбиваних катами НКВД – прийшла друга хвиля кривавого терору німецьких загартників. Арештуванням не було кінця. Найкращі, найбільш ідейні і віддані справі, досвідчені й загартвані революціонери, суспільні

діячі і державні мужі гинули в тюрмах і концлагерях Львова, Кракова, Освенціма, Майданека, Оранієнбурга, Дахав від тифу, голоду і стужі, в крематоріях і від куль п'яного гестапівця. Не можна не згадати тут і про ганебну, підлу ролю большевицького НКВД, що при допомозі своїх агентів, підсиланих на услуги Гестапо, успішно помагало викривати і злочинно знищувати українських революціонерів-самостійників, головно на ОіСУЗ. В тому кривавому періоді німецького терору, між тисячами інших, впали також такі світочі української революції, як Дмитро Мирон-Орлик, Микола Лемик-Сенишин, Іван Климів-Легенда.

IV

Тепер зовсім логічно насувається питання: чому Провід українського народу, не маючи готової збройної сили, рішився проголосити УССД? Чи не було це політичним абсурдом. Відповідаємо: акт 30 червня 1941 р. був глибоко придуманим, основно підготованим і без сумніву вповні виправдує політичну зрілість тодішнього Проводу українського народу. Проголошуючи УССД, знаючи, що імперіялістична Німеччина не признає її, було на меті:

1) Виявити волю українського народу до самостійного державного життя. У тому випадку акт 30 червня 1941 р. був свого рода іспитом, на якому український народ мав нагоду виказати свою політичну зрілість і готовість стати до державнотворчої праці. Скоро і справне налагодження державного апарату, збереження взірцевого ладу і порядку, консолідація всіх українців, без огляду на політичні переконання, були найкращим показником політичної зрілості широких українських мас.

2) Відновити державницьку традицію 1917–1920 рр.

3) Зробити голосною справу української державности в світі та переконати всіх, що український народ не погодиться ніколи на чужу "опіку" і не дасть себе прикріпити до чужого політичного во[за], але невтомно буде змагати власними зусиллями до волі і самостійности.

4) Розбити недоречні байки ворогів України про українсько-німецьку співпрацю.

5) Змістя показати всім правдиві заміри німецького окупанта супроти України.

Коли з того боку підійти до акту 30.6.1941 р., стає ясным, що його історичної ваги нітрохи не зменшує факт німецького бруталного насильства над українським народом. Терор німецького окупанта гартував та активізував український народ, приспішував розгорнення революції на всіх українських землях і в

прямій лінії довів до створення [зав'язку української збройної сили УПА, що розпочала з ним безпощадну збройну боротьбу. В запеклій боротьбі і з німцями українські повстанці здобували зброю, боєприпаси і заправлялися в боях та приготувались до зустрічі нового большевицького окупанта. [Всі] жертви, що падають сьогодні – уже не падають безкарно. Вдесятеро більші втрати мають московсько-большевицькі загарбники від куль українських повстанців, які несуть їм кару за їхні злочини.

Акт 30 червня 1941 р. не минув безслідно. Він започаткував генеральну [п]робу фізичних і моральних сил української нації, політичної зрілості а бойової готовності, що веде до великої і історичної дії, яка завершиться створенням Української Самостійної Соборної Держави, а на її сторожі стане могутня збройна сила та жертвенний труд цілої нації.

В. Ж.

НА ТЕМИ ДНЯ

Безперечно сьогодні найживішим питанням, яке цікавить, можна сказати, цілий світ та зокрема поневолені большевизмом народи є: чи і коли вибухне війна між аліянтами та большевиками. Питання це, поряд зі своєю сенсаційністю, є життєво важним і як-не-як вирішення його буде мати для народів немале значення. Зазначуємо однак – для всіх народів.

Буде війна скоро, буде добре. Сталінсько-большевицькі загарбники зазнають поразки і поневолені ними народи будуть мати змогу визволитися. А не буде цієї війни, так хіба все пропало. Така є думка деякої частини суспільности.

Боротьба зі сталінськими загарбниками є надзвичайно важкою. Вона вимагає великого напруження, праці, жертв. І тому якраз так бажаним є вибух війни, головно для тих, хто до довшої боротьби зі сталінсько-большевицькими загарбниками є слабо морально і матеріально приготований. Але так, як не можна було покладати надто багато надій на весну (вона ж могла дати тільки кращі умовини до організації нових сил та підготовки до дальшої боротьби, з врахуванням набутого досвіду), як не можна було припускати, що конференція в Сан-франціско вирішить гідно долю поневолених народів, так не можна тільки ждати на війну, бо вона може в бажаному реченці не виникнути.

Війна між Великою Британією і США, з однієї сторони, та большевиками, з другої сторони, неминуха, бо суперечності між ними не маліють, але збільшуються, навіть, як здається, що вони

хвилево усунені. Примирення між ними неможливе, бо мається до діла зі смертельними противниками, які тільки хвилево були зв'язані спільними інтересами – війною проти гітлерівської Німеччини. Зрештою, якщо б більшовикам удалося видурити в аліянтів конечний мир, тоді вони, відповідно приготувившись, вдарять першими. Але коли може вибухнути війна, на це питання не можна легко відповісти, не впадаючи в зайве ворожбитство.

Проте найбільшою безглуздістю було б думати, що наколи в скорому часі (ще цього року) не дійде до війни – так “все пропало”. Треба було пройти ще важкий період боротьби, але мусимо пам'ятати, що нас зобов'язує великий заповіт Євгена Коновальця, який ми маємо виконати:

“Здобудеш Українську Державу, або згинеш в боротьбі за неї!”

І навіть, наколи б ми не мали певности в тому, що скоро здобудемо українську державність – то не сміємо знеохочуватись в боротьбі, але, навпаки, віддати їй усі сили. На цю тему дав Іван Франко своїм сучасникам таку відповідь:

“Чи побіду довго ждати?

Довго ждати!” Так не жди ж!

Вчися нині побіждати,

Завтра певно побідиш.

Перші визнавці віри Христа, що захоплені новими величними ідеями стали на шлях терпінь, ніяк не мали запоруки, що Христова наука перемаже. Проти них була сильна державна влада, неприхильна суспільність і ворожа каста жреців, а їх прихильниками були тільки нечисленні. Але одержимі сильною вірою в успіх, тисячі християн-мучеників окупили своєю кров'ю дальший розріст Христової церкви.

Коли на одній з воєнних нарад під проводом Головного Отамана Симона Петлюри всі учасники висловлювали якнайчорніші погляди і були зневірені щодо успішности дальшої боротьби, тоді Головний Отаман сказав твердо, що у нього вистарчає ще сил до боротьби і він вірить, що за ним піде вояцтво. Старшини, піднесені духом, кинулись у дальшу боротьбу.

Головному Отаманові належать теж слова, сказані у дійсно важких хвилиах: “А все ж таки Україна, хоче чи не хоче того Європа, буде вільною”.

З історії України знаємо, що в часі від Сагайдачного до Богдана Хмельницького було чимало українців, які прагнули бачити свій народ вільним. Але скільки треба було перенести трудів, положити жертв і пережити невдач, занім прийшов славний 1648 рік!

Леся Українка тонко відчувала важку боротьбу українського народу. У поемі “Роберт Брюс”, вона, на прикладі шотландського народу і його короля, навчає українських політичних діячів, вояків і весь народ, що навіть нак[о]ли б прийшлося шість разів падати в боротьбі, треба підійматися ще раз, а перемога буде досягнена. “Хіба ж лицар менше має снаги, ніж павук?” – питає Велика Дочка українського народу.

Усе життя є одним поборюванням труднощів і негідний життя той, хто цього лякається. Героїчне минуле українського народу показує багато гарних моментів, які нас скріплюватимуть у боротьбі проти злочинного ворога.

Большевизм, це явище проминає, так як і гітлеризм. Українська нація виказує стільки життєвих сил, що в її існування і перемогу не можна сумніватися. Для прикладу наводимо кілька образків великої любові і невгнutoї волі боротьби, як характеризують завзяття нашого народу.

В одній сталінській тюрмі було ув'язнено за революційну діяльність багато українських дівчат. Вони, мимо жахливих тортур, які тільки може видумати голова московського садиста, – не заломились і не виявили жадних таємниць. Одна з них після допиту увійшла на келію скривавлена, обпухла, вся в синяках, з голови повириване волосся, пальці і долоні – одні рани. Але вона з очима, в яких полум'яніли радість і щастя, обезсилена впала між подруг зі словами: “Боже, яка я щаслива, що нічого не сказала”. Іншу дівчину печено на розжареній кухонній плиті. Проте вона не сказала ані слова. В селі К. Жовківського району один большевик переслідував погонею мужчину, який згубився йому з очей. Сталінський бандит почав тероризувати малих дітей, що пасли корови, аби вони показали напрям втечі згаданого чоловіка. Діти не давали жадних відомостей і коли большевик хотів їх приарештувати, двох найстарших – тринадцятьлітніх хлопців кинулось на нього і роззброїли його. Він, переляканий, почав утікати. Тоді один з хлопців пострілом зі добутого кріса важко його поранив і опісля його добито.

Цей тихий, безіменний героїзм і хоробрість проникли все наше життя і є найкращим доказом нашої майбутньої перемоги. Нашим же обов'язком приготуватись на важку ще боротьбу і мудро кермувати нею. Придбати всі засоби, щоби успішно відбити всі ворожі наступи. Підготувати і насталити свої нерви і волю, чуйність і пильність.

Будьмо готові на найтяжче, а якщо перемога над большевизмом прийде скоріше і легше, то ми через те нічого не втратимо.

ЩЕ ОДНЕ “ЗВЕРНЕННЯ”

Протягом одного року большевицької окупації, на ЗУЗ було поширено ряд “звернень” до “українсько-німецьких націоналістів” з пропозицією добровільної “явки з повинною”. Перше звернення “До учасників так званих УПА та УНРА” видане 12.2.1944 р. та було раніше поширене на ОіСУЗ. 27.11.1944 р. видано “Звернення до населення західних областей УРСР”, яке також було поширене по всій Україні. Третє “Звернення до робітників, селян та інтелігенції західних областей України” видане 19.5.1945 р. Крім цих “звернень”, підписаних агентами Сталіна т. зв. урядом УРСР, видано ще ряд наказів, закликів, провокативних листівок по окремих областях і районах.

Яку ж ціль мають усі ці “звернення” російського “уряду”?

Відповідь ясна. Шукається дурних, які дали б себе обманути большевицьким терористам і самі зголосилися у полон ворогові. Чому якраз найзавзятішому ворогові української самостійної державности, який ніколи не визначався милосердністю, так дуже залежить на добровільному зголошенні, коли напевно навіть найдурніший енкаведист добре знає, що з такого “прибутку” не буде жадної користі? Навіщо ставити черговий реченець 20 липня 1945 р. вже “останній”?

Не милосердність, але безсилість промовляє таким робом. І хоча ми ніколи не легковажили ворога, ані не перебільшували власних сил, то однак можемо ствердити, що супроти організованого опору українського народу і його завзятої боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу сталінсько-большевицькі загарбники є безсильні.

Їм здається, що вони вже розбили відділи УПА, що мають до діла, тільки з “рештками”. Вони обдурюють світ, немов би визвольна боротьба українського народу проходила тільки на ЗУЗ, під час коли ми документально знаємо, що не тільки ОіСУЗ вносять їм належну частину в визвольну боротьбу, але що боротьба проти сталінсько-енкаведівського режиму проходить по всій території СРСР. Большевики у нервовому вичерпанні вже снять про картини подібні до тієї, поміщеної свого часу в “Радянській Україні”, що представляє “доблеснаво” стлінського “ахвіцера”, який приглядається, як “бандерівці” один за одним, оберемками (прямо кажучи) тащать з ліса зброю та боєприпаси. Направду смішна картина на “подкрєпленіє духа” мізерному енкаведистові.

Як українські повстанці зголошуються у ворожий полон та як український народ ставиться до сталінсько-большевицьких

загарбників – про це знають найкраще вони самі. Це бачить усякий, хто має відкриті очі. Тільки незначна частина героїчної боротьби українського народу публікується в нашій підпільній пресі. Знаємо з досвіду, що коли відділи УПА почали “зголошуватися” до Бібрки, Нових Стрілисок, Заболотців, Радехова, Стоянова та ряду інших районних центрів (беручи під увагу тільки Львівську область) – “приймальні комісії” або крились у своїх сховищах, або, якщо була змога, спішили до міст сильніше укріплених і боронених. На те тільки, щоби стягнути позику, чи іншим способом пограбити населення – енкаведисти не мають відваги ходити одинцем, але вирушають більшими зграями. І так є не тільки в лісистих теренах, але скрізь, де є сильна воля українського населення до боротьби з ворогом.

Большевики мріють про те, що після жнив, коли поле стане відкритим, надійде осінь та зима (а війна вже з німцями не ведеться) їм легко вдасться примусити українських повстанців відмовитись від боротьби. Але большевицькі мрії і залякування реченцями не будуть мати успіху, так як не мали в минулому, тому що:

По-перше. Справжні сини українського народу – українські повстанці – і увесь український народ не почувають за собою жадної вини в тому, що хочать жити гідним вільним людським життям, а не загинати в московсько-большевицьких кайданах. Наше покоління бажає забезпечити своїм нащадкам відповідне життя, тривалий мир і дружні відносини з іншими народами.

По-друге. Українські повстанці боряться за волю українського народу та його самостійну і соборну державу і для них краще смерть на полі бою, ніж жити в неволі у кайданах.

По-третє. Українські повстанці і цілий український народ підпорядковуються Українській Головній Визвольній Раді і не визнають ніякої “УРСР”, а знають тільки сталінсько-большевицьких загарбників, знають звірячу агентуру, яка буде відповідати за всі свої [з]лочини у відношенні до українського народу перед українським національним правосуддям.

По-четверте. Українські повстанці разом з усім народом є готові відбити всі чергові ворожі наступи і можуть сміливо зустрічати осінь і зиму.

По-п'яте. Український народ не розраховує (як це поширюють большевики в своїй “пропаганді”) на будь-чию зовнішню допомогу, як не робив цього в минулому, а тільки вірить у власні сили та числить на співпрацю з поневоленими і zagrożеними сталінсько-большевицьким імперіялізмом народами.

Большевизм своїми імперіялістичними плянами прямує до нової світової війни, а тим чином іде вт[...]им шляхом сумної слави гітлеризму. В обличчі дальшої боротьби і виріш[альних] подій, український народ, з'єднаний під проводом Української Головної Визвольної Ради, з вірою в свою перемогу глядить у майбутнє.

Нам добре знані ворожі провокативні методи “зголошувачів”.

В одному терені большевики наловили старших громадян, сформували з похідну колону та переганяли зі села в село і на мітингах говорили “зголошуйтесь, бо ось такий то курінь цілий зголосився”. Мали місце також такі комедії. Група сталінських бандитів, перебрана в різні одяги, увійшла скрито в ліс. Опісля білим днем ця сама група вийшла з ліса і найширшими шляхами прямувала в районний центр, під маскою відділу УПА – мовляв “ідемо зголошуватись”. Окремих, насильно заловлених людей ворог примушував виступати на провокативних мітингах, підписувати такі ж заяви і листівки. Деяких звільнено, щоб виклакати довір'я, немов би НКВД всім “наверненим” дарувало “провину” і кару. Ворог намагався поширювати за допомогою своїх агентів “грізні” вісті про великі облоги, які на той чи інший терен мали б іти з усіх сторін світа, щоби вдержувати населення в нервовому напруженні.

Такими і подібними засобами нас ворог не візьме!

Ми пам'ятаємо підступні методи, якими большевики побороювали українських повстанців у роках 1920–1922. Ми пригадуємо провокативні зазиви здаватись, вступати до есесів, знаємо німецькі погрози і терор. Але ми також пам'ятаємо незабутні моменти, коли групи чванькуватих німецьких офіцерів і рядовиків склали свою зброю до стіп українських повстанців без надії на пощаду.

Бо ми вірні нашій любові до українського народу, ми вірні нашій боротьбі за УССД. І немає сили, яка б зупинила український народ у його переможному поході до того великого щастя, яким є Воля.

Ліпше умерти в боротьбі, ніж умирати, як покірний раб, не боронячись, цілюючи ноги того, хто визискує, хто глузує й погорджує, хто катує тебе!

(Микола Міхновський)

Одна, єдина, неподільна від Карпатів аж до Кавказу самостійна, вільна Україна – оце національний і всеукраїнський ідеал.

Нехай кожна українська дитина тямить, що вона народилася на світ на те, щоб здійснити цей ідеал!

(Микола Міхновський)

ОБОВ'ЯЗОК ПРАЦІ НАД СОБОЮ

Коли говоримо про працю, то маємо на думці труд людини, який вона вкладає для того, щоби досягнути певну ціль. Праця – це теж боротьба, так як боротьба – це праця. Людина є створена на те, щоби працювати. Праця дає право на життя. Вона гартує і збільшує сили, підіймає людину на вершили. Праця є початком усіх чеснот, так як навпаки – лінєвство – це початок усього злого. Це знана вже давно правда, що людина не роблячи нічого, значить лінєуючи, тим самим учитьсє робити зло.

Сучасність вимагає від кожної української людини якнайбільшого напруження своїх сил, для боротьби, для праці, щоб досягнути визволення українського народу. Так, як кожен український повстанець у збройній боротьбі з ворогом, так теж тисячі інших українців ведуть працю, яка прямує до скріплення нашої збройної боротьби і по суті в сьогоднішних умовинах є такою ж боротьбою. Таку саму важну працю виконує будь-який повстанець, чатуючи на засідці, як зв'язківець, що переносить важні доручення, як той, хто приготовляє одяг, виряд, сховища на боеприпаси, медикаменти й харчеві засоби, як пропагандист, що несе визвольні ідеї в маси, складач у підпільній друкарні та врешті як той, що працює на рилі і зберігає овочі своєї праці перед ворогом, віддаючи їх на потреби визвольної боротьби.

Та усім треба працювати над собою, над збільшенням свого знання, політичної освіти, найнеобхідніших прийомів збройної боротьби. Зокрема, в умовинах боротьби треба конечно скріпляти свою фаховість, збільшувати свою кращу придатність. Працювати над собою – це один з найважніших обов'язків, який лежить на кожному членові нашої національної спільности.

Мало самої ідейности та посвяти. Треба і праці, щоби йти вперед, добувати кращих прийомів боротьби, скріплюватись характером. Наші командири та провідники, політвиховники й пропагандисти, наші бійці і наша молодь не можуть не вчитись. Бо кожна хвилина життя людини, яка не є використана, безповоротно пропадає і то не тільки із шкодою для даної людини, але й для суспільности, для народу. Український народ шанує і потребує тільки людей праці, які не лишень добре виконують свої обов'язки, але повсякденно удосконалюють себе і ростуть.

“Праця єдина з неволі нас вирве” – кликав видатний письменник Борис Грінченко. Іван Франко учив: “Працювать, працювать, працювать, в праці сконать”. Він очевидно мав на увазі не працю раба для свого гнобителя, але вільної людини для свого народу і самого себе. Полк. М. Колодзінський пише: “Нові часи, нові світогляди, нові пристрасті жадають від нас величезної праці”. А далі закликає українських вояків, що вони “повинні студіювати війни”, бо “історія є учителька життя, а без знання воєнної історії, не можемо братися до організації армії і ведення війни”.

Так теж ні одна хвилина хай не пропаде марно!

Працюймо! Вчімся самі, вчім других. Допоможім тим, що хочуть і можуть приготувитися до більш важної і відповідальшої революційної роботи. Розгорнім свою кожночасну опіку над доростом і молоддю. Будьмо як бджоли, як мурашки, що в праці для спільности не знають перепочинку.

Хто в бездіяльності дожидає вирішних подій та тільки веде безконечні розмови на теми, що на них може відповісти тільки саме життя, – той ледар і дармоїд. Хто ж і серед найважчих обставин не залишає праці над собою, кому добра книга і труд стали вірними приятелями – той зможе віддати нації великі прислуги, удосконалюючись при своїй щоденній роботі.

Честь і подяка робітникам щирим.

Сором недбалим усім!”

Знай, що найкращою ознакою українця є мужній характер і вояцька честь, а охороною України – меч.

З ВЛАСНИХ БОЇВ

1.5.1945 підвідділ к-ра Стрибожича засідкою знищив трьох большевиків. Здобуто при крісі і підводу.

5.5 кількох бойовиків насकोком убили в с. Звертів (Куликівщина) голову МТС та поранили одного енкаведиста.

5.5 в с. Переспа (Сокальщина) чотири бійці СКВ вбили чотирьох і полонили двох большевиків, що грабували позику.

7.5 СКВ зробив засідку на шляху Рава Руська–Хлівчани, на якій знищено секретаря воєнкомату і одного “стрибка”.

9.5 кілька бойовиків убили в с. Руданці (Куликівщина) одного енкаведиста і прогнали кількох “стрибків”, які намагалися грабувати позику.

8.5 в с. Глинсько (Жовківщина) два бойовики вбили двох енкаведистів, з яких один був депутатом обласної ради.

10.5 в с. Кунин Цитульський (Жовківщина) діти вбили одного сталінського бандита.

11.5 в нерівному бою с. Ременів (Куликівщина) д. Блакит вбив одного і поранив трьох сталінських бандитів.

12.5 боївка в силі 12 бійців під командою Левка, зробила засідку біля с. Миколаїв (Бібреччина) на енкаведистів, що відбували мітинг і грабували позику у згаданому селі. Нічого не сподіваючись, вертав уповноважений НКВД на район Кучер і був знищений разом з іншими чотирьома бандитами.

7.5 в с. Солова (Глинянщина) п'ять енкаведистів, три "стрибки" і одна жінка (інспектор соцзабезпечення) наскочили на трьох бійців СКВ, які півгодини відбивались з будинків. Заалармований СКВ прибув на виручку і примусив ворожу групу вицофатися в поле, вбиваючи заступника начальника НКВД в Глинянах, поранюючи кількох енкаведистів і беручи в полон жінку. Енкаведисти, яким вдалося втекти, притягнули більшу силу, до 60 людей, які підпалили село і почали грабити. СКВ знов виступив на захист села. Ворога викинено на поле, де розпочався завзятий бій. Ворог намагався атакувати, скріплюючи свої наступи гранатометним вогнем. В дальшому ворог одержав нове підкріплення зі Свержа, Перемишлян, Винників і Львова – разом до 600, а для СКВ наспіла поміч зі сусідніх сіл, так що наші сили начислювали до 50 вояків. Бій розгорівся наново та тривав від години 13-ої до темної ночі. Після п[о]новного обстрілу з гранатометів ворог намагався наступати на с. Підсосні[в] від сторони Під'яркова і залізничного тору. СКВ поробили застави і цільним вогнем проріджували значно ворожі лави. Ворог пробував ще два рази безуспішно атакувати. Втрати ворога 22 вбитих і 33 ранених, з того шість трупів залишилось на полі бою, яких ворог не мав змоги підібрати. Власні втрати – один легко ранений. Здобуто багато зброї і важні документи.

14.5 в с. Вирів (Новомилятинщина) боївка засідкою поранила двох "стрибків".

14.5 в с. Бір Кунинський два бойовики зробили засідку на молодшого лейтенанта і сержанта, які грабували населення. Грабіжників знищено.

16.5 в с. Глинсько СКВ роззброїв групу "стрибків" та енкаведиста. Здобуто сім крісів, один кулемет та автомат.

17.5 боївка зробила наскок на станцію "стрибків" в с. Забір'я (Равщина), в якому розігнано терористичну групу, при чому вбито двох ворожих прислужників. Здобуто зброю.

17.5 здобуто наскоком 19 шкір на обуву з гарбарні в м. Жовква.

17.5 підвідділи УПА звели оборонний бій біля с. Гоголів (Радехівщина), в якому, mimo переважаючих сил ворога, відбито ворожі наступи. Підвідділи зручно відв'язалися від ворога.

21.5 в часі великої облави на ліс біля с. Дев'ятники (Бібреччина) боївка к-ра Калини зробила засідку в гущавнику та сильним вогнем знищили чотирьох людоловів і прорвалася поза перстень облави.

21.5 засідкою біля с. Кам'яна Гора (Немирівщина) знищено участкового енкаведиста.

21.5 чотири бойовики зробили засідку біля с. Честині (Куликівщина), в якій знищено начальника слідчого відділу районного НКВД жиди Філіпова, що був пострахом для цілого району та особливо визначився у тероризуванні українського населення. Крім цього, вбито ще двох енкаведистів, одного "стрибка" та одну сексотку.

22.5 підвідділ УПА к-ра Д. наскочив на станицю бандитів-ковпаківців в с. Підмонастир (Бібреччина), які від довшого часу знущалися над населенням околиці. Після знищення стійкового швидким приступом заатаковано будинок, в якому приміщувались злочинці. Після короткого опору вбито чотирьох і полонено трьох ковпаківців. Крім цього, знищено чотирьох ворожих прислужників.

23.5 один рій підвідділу к-ра Гліба в лісі Карів-Салаші (Равщина) в часі, коли ворог силою до 1500 сталінських бандитів, при співдії п'ятьох літаків, переслідував підвідділ, зв'язавшись у вогневу перестрілку, завдав ворогові втрат.

28.5 СКВ розігнав станцію "стрибків" в с. Вербляни (Немирівщина), при цьому вбито одного ворожого прислужника.

31.5 ворог переходив облаву на комплексі лісів біля с. Вільки Мазовецькі. При вицофуванні до ліса на ворожу заставу наткнулось двох друзів, з яких один вбив одного большевика, сам, важко ранений, дострілювався.

29.4.1945 СКВ в с. Солова (Глинянщина) знищив у сутичці інспектора обласного паспортного стола, що був уповноважений контролювати цивільні та військові транспорти, конфіскувати бандерівське майно й заготовляти харчі для обласного центру "істребительних баталіонів". Групу "стрибків", що йшла на поміч, прогнано. Здобуто зброю й документи.

У РЕЙДАХ

Підвідділ УПА під командування к-ра Града відбув в днях від 12.4 до 23.5.1945 р. рейд в Карпатську Україну, проходячи до 500

км, в тому незначну частину у важких гірських умовах. Підвідділ провів поважну пропагандивну роботу серед населення на трасі рейду, яке радо вітало українських повстанців і допомагало всіма засобами. Командири і бійці підвідділу перевели розпізнавання нових теренів та набули чергових прийомів і досвіду боротьби, придбали гарту і бойової та маршової витривалости.

На шляху рейду підвідділ зустрівся з іншими підвідділами УПА, бойовими групами та самооборонними відділами, відмічаючи належну поставу українського населення в боротьбі проти большевицьких окупантів.

Зокрема на терені Карпатської України, де підвідділ святкував Великдень – замічено визвольно-революційну боротьбу, яка унагляднює, що тамошнє українське населення, мимо кількالكітнього жорстокого терору загарбників та провокаційних большевицьких дій, залишилося вірним ідеї УССД.

У боях, зведених під час рейду, з переважаючими силами ворога:

19.4 біля с. Нікловичі (Судово-Вишнянщина),

25.4 біля с. Букова (північно Фульстина)

ворог потерпів втрат кількадесять убитих та багато ранених, при незначних власних втратах. Багато сталінських бандитів знищено у дрібних сучкачах.

Слава героїчним воїнам Української Повстанчої Армії, які безстрашно захищають український народ перед терором сталінських загарбників!

Та краще у своїй землі лягти кістьми, ніж на чужій славним бути
(З легенди про євшан-зілля)

З ДІЙ ПІДВІДДІЛУ КОМАНДИРА Д.

8.9.1944 р. до с. Лабач Заболотецького району прибула група большевицьких бандитів і розпочала грабїж населення та запалила дві господарки. На вістку про це підвідділ к-ра Д. зробив засідку на шляху повороту ворожої групи. Засідкою відбито пограбоване ворогом майно і вбито начальника НКГБ, секретаря райпарткому, начальника воєнкомату і чотири енкаведиста. Крім одягу і в'язу, здобуто кулемет, два автомати і два кріси та одну пару коней, без жадних власних втрат.

14.2.1945 р. підвідділ к-ра Д. зробив наскок на підрайон в с. Кругів Олеського району. Вороже гніздо розгромлено і вбито 10

“стрибків” та 10 інших озброєних бандитів-большевиків. Здобуто 5000 штук муніції, знищено ворожий склад з боєприпасами і два кулемети “Максім” без власних втрат.

17.2.1945 р. підвідділ к-ра Д. зробив засідку між селами Звижень і Чепелі на групу большевицьких бандитів, які грабили Звижень. Ворог потерпів втрат п’ять вбитих і три ранених. Решта панічно втекла. Власних втрат не було жадних.

10.3.1945 р. підвідділ к-ра Д. зробив засідку під селом Боратин на ворожу групу, яка в згаданому селі організувала станицю “істребітельного баталіона”. Засідкою знищено п’ять сталінських бандитів, в тому числі начальник “істребітельного баталіона” і уповноважений Підкамянецького рай[онного] НКВД. Здобуто два автомати, три кріси, одяг і виряд.

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Чайка, Шум – бойовики наполегливо переслідували ворога на засідці 29.4.[45].

Калина – командир боївки і його бойовик Шепель – хоробрістю у прориві сильного кільця ворожої облоги.

Зір – бойовик, вирізнявся прикладною вояцькою поставою на засідці біля с. Честині 21.5.1945.

Левко – командир боївки. Визначився прикладним організуванням і здійснюванням бойових дій.

Довбня – чотовий підвідділу УПА. Впродовж довгочасної та прикладної служби в УПА, вирізнявся своєю стійкістю, витривалістю у боротьбі проти сталінсько-большевицьких загарбників та вмільим командуванням підвідділу.

Наказом Командування УПА одержали за видатні заслуги в боротьбі проти сталінсько-большевицьких загарбників високі відзначення:

сотник Яструб – Золотий Хрест Бойової Заслуги I-ої класи,
поручник Євшан – Золотий Хрест Бойової Заслуги I-ої класи,

хорунжий Летун – Срібний Хрест Бойової Заслуги I-ої класи.

На славу України!

Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,

Чия правда, чия кривда,
І чії ми діти.

Тарас Шевченко

Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ

Янко – старший булавний, відпоручник штабу групи, член ОУН – згинув у бою зі сталінськими загарбниками 17.5.1945 р.
Слава його героїчній пам'яті!

НА СВІЖУ МОГИЛУ СТАРШОГО БУЛАВНОГО ЯНКА

У наших вояків серце тверде. Не надто радіємо успіхами, але також не ридемо над втратами. Бо життя “як блиск на небі, як черешневий цвіт”. Наколи нам важко думати про втрати, то тільки тому, що іноді сходить у могилу хороша, юна сила, що могла ще багато прислужитись українському народові у його боротьбі на життя і смерть.

Старший булавний Янко!

Зразу – це праця, це боротьба, відвага. Посеред вірних – вірний, серед одчайдушних – одчайдушний. Нічим йому небезпеки і труди. У всій своїй революційно-політичній та військовій діяльності – все готовий до виконання наказів. Ніяких вагань, ані сумнівів. Його прикладна відвага не могла не захопити усіх, хто тільки його знав. Він стремів до зустрічі з ворогом віч-на-віч, бо був сповнений жадобою відплати за ворожі кривди, прагнув щастя збройної боротьби, в якій ворог мусить скупити своєю кров'ю зневагу української землі.

Сл. п. старший булавний Янко з молодих років бере участь у визвольній боротьбі українського народу. Вже як юнак ОУН – визначається своїми гарними прикметами та тривалим, твердим характером. У скорому часі стає заступником окружного референта Юнацтва ОУН. Тоді організує і переводить ряд вишкочків членських і провідних кадрів, на яких буває незаступимим інструктором, якого слова підкріплюються чинами та власним, гідним наслідування, прикладом. З грудня 1943 р. переходить на пост заступника окружного референта боївок, виконуючи багато важних бойових та організаційних завдань, безпощадно винищуючи гітлерівських бандитів та гестапівсько-енкаведівську агентуру. Тоді ж виходить у ближчу співпрацю зі сл. п. хор. Галайдою – стає його кращим співробітником та повірником. Боївку, яку очо-

лює – підносить до належного стану, так, що вона вславлюється успіхами в боротьбі зі загарбниками і стає основою підвідділу “Галайд[а]”. З моментом організації та вишколювання підвідділу – працює над вояцтвом і сам прикладно вивчає військову справу, переймаючи досвід від таких заправлених командирів, як пор. Євшан. У підвідділі “Галайда” сповняє функцію бунчужного і стає душею вояцтва і правою рукою сотенного. З тим же підвідділом переходить довгий і важкий шлях боротьби, до часу, коли стає покликаним до праці в штабі групи. Де тільки треба наразитися на небезпеку, ризикувати – там іде Янко. Проміряє терен вдовж і поперек.

Брав участь у боях під Островом, Жерниками, Річками, Каровом, Наролем, Гараєм, Монастирем і Луцьками. А скільки дрібніших сутичок, скільки убитих гітлерівських та сталінських бандитів!

Старший булавний Янко з честю виконував обов’язки воїна УПА і на тому шляху згинув.

Не можна забути того веселого, радісного, повного життєвих сил друга, що його щира безпосередність полонювала серця і з’єднувала прихильність та довіря усіх. Не можна забути за того, твердого як криця, грізного і безпощадного “Галайдівця”, якого серце палало гнівом і було невмолимим для ворогів, який так горнувся до праці і збройної боротьби.

Друже старший булавний Янко!

Твої друзі, співробітники, вояки відділу “Галайда” та всі вояки нашої Групи – клонять свої голови перед Твоєю Пам’яттю!

Смерть Твою ми пімстимо та невгнуто будемо крокувати до перемоги над сталінсько-большевицькими загарбниками, до здобуття УССД, для чого Ти положив стільки трудів і віддав своє життя!

ДВІ ЗУСТРІЧІ

Я пізнав вперше його ще тоді, як на Бузі і Солокії стояла німецька гранична сторожа. Він з ладунками книжок і підпільної літератури продирався крізь граничні дроти і застави на Холмщину. Це був відважний і витривалий юнак, що завжди вмів вимкнутися небезпеці поміж кігті.

Вдруге я стрінув його кілька літ пізніше, в березні 1944 р., в лісах біля Б. Це була прекрасна картина. Лісною дорогою скорою риссю проти мене чвалала група вершників. Дбайливо плекані коні викручували головами, потрясали гривами, рвали

вперед, не даючи себе один одному випередити. Вершники в зимових плащах, з автоматами на грудях, насилу здержували баских коней. Напереді я пізнав хор. Галайду. Він вертався зі своїм штабом з воєнної наради в с. Р. Побіч нього їхав на своєму розкішному верхівцеві він – Янко. Він легко сидів на сідлі, з правою рукою на автоматі, немов зрісся з конем. Це вже був зрілий муж, хоч віком молодий. Риси лица ствердли, кутики вуст загнулися в долину. Очі набрали гострої сталєвої краски, що хвилями сіяли щедро промінням молодої життєрадості, а хвилями пропивали як вістря шпади. Видно, що звик дивитися смерті в очі та одчайдушно герцювати з нею.

Від того часу ми були майже постійно близько себе. Разом, хоч в іншому характері, бували ми в боях, разом працювали на постоях, разом відбували далекі марші – мандрівки.

Найкраще пізнати друга в біді, а ще краще – в смертельних небезпеках. І тут саме Янко виявив свій хрустальний характер, неустрашиму відвагу і дружність, аж до самопожертви. Де лише висунула свої зуби небезпека – там Янко зі своїм автоматом як тигр скакав бистро вперед, щоб першому зустріти ворога.

Може ніхто не звик так часто й неуст[р]ашимо заглядати смерті в очі, як повстанці. Готовість кожної хвилини вмерти – це щось таке самозрозуміле й буденне, як і виконання всяких інших обов'язків. Та, все-таки, коли з кимсь зжиєшся, ділиш з ним усі труди боротьби і нагло його не стане, то важко погодитися з думкою про його смерть. Кожна стежка, яку спільно промірили своїми ногами, кожен дуб, під яким відпочивали по важкій втомі, кожна ніч, що застала в свіжих маршах і боях – нагадують про ті далекосяжні мрії, плани й задуми, які разом снували ми і разом збиралися здійснювати. І тоді чуєш, що Янко ось тут біля тебе, немов продовжає нескінчену розмову й незавершене діло.

В. С. Залісний

Український повстанець є відважний. Це значить, що він завжди відважно і неустрашимо протиставляється всім перешкодам і небезпекам. Він не знає, що то є страх. Заяча вдача боягуза-труса йому гидка й чужа.

РІЗНЕ

На основі зізнань втікачів з червоної армії стверджується, що серед білорусів кипить повстанча боротьба. Також в Литві, Латвії

і Естонії повстанські відділи ведуть завзяту боротьбу з большевицькими загарбниками. Згадані втікачі ствердили також замітні дії польських повстанців. Польське населення ставилось до втікачів добре, харчували і показували дорогу.

Інвалід з боїв на Криму, який мав нагоду побувати довший час по горах Кавказу та СУЗ, зізнає, що на Кавказі повстанчий рух продовжується ще від 1926 року. За час війни він поширився і прибрав на силі. Народи Кавказу з ненавистю ставляться до большевицьких окупантів. Бійців українців ласкаво приймають і входять в дружні розмови. Цей же інвалід стверджує, що на Лівобережжі дуже часто зникають енкаведисти та інші погромники, головно по містах. Робітництво включається у боротьбу проти загарбників.

Один червоноармієць-втікач розказував такий цікавий випадок. В часі наступу проти німців: ... “Я оглядаюся і бачу, як один боєць лишився яких 30 м позаду, а до нього прицілився енкаведист і стрілив йому прямо в груди. Такі випадки часті. Це завважив брат забитого бійця і зараз вбив енкаведиста”.

Виймок з листа жінки виселеної в околицю Архангельська: “Я живу в бараці з однією жінкою з П. Її вивезли сюди з дитиною і тут вона вже перехворіла тиф. Її чоловік по ві[доз]ві зголосився до большевиків. Вона тим тут страшенно перейнялась, та не може зрозуміти, як можна доповнити таку безглуздість. Бо тут люди в гору й злиднях почуваються з'єднані і тривають в добрих думках.

Деякі подробиці до характеристики большевицької “набожності” (на основу достовірної розмови з очевидцем): “В пивниці під вітарем у Свято-Юрському Соборі енкаведисти розбили гробівець покійного митрополита А. Шептицького, мовляв – шукаємо за бандерівцями. В часі ревізії в храмі – в шапках з папіросками в зубах, викрикували і лаялися. Так же заглядали до св. Кивота. П'яні заграбованим служебним вином, вистрілювали в церкві. В згаданій вже пивниці під вітарем, де спочивають тлінні останки митрополита Шептицького, кардинала Сембратовича та єпископа Левицького – зробили виходок.

Одна дівчина, звільнена з лопатинської тюрми, визнала, що в часі перебування в тюрмі вона була знасилувана п'ятдесятьма енкаведистами, які заразили її венеричною хворобою.

До с. В'язова (Жовківщина) приїхали дві жінки з районної наросвіти до школи, щоби втягати дітей в піонерську організацію. Дізнавшись про це, діти завчасу повтікали в поле.

В. Ж.

У МАНДРАХ

Перевтомлені довгими нічними маршами, з початком травня, ми з Янком прибули до друга Д. Там я рішив відсвяткувати Великдень. Янко забанував за ріднею і від'їхав. Просив їхати з ним, та навал праці і далека дорога стримали нас від тієї приємності. З Янком ми умовилися по святах продовжувати нашу роботу. Та доля заклала з наших плянів. Замість Янка наспіла болюча вістка, що він згинув в одному з боїв. Не стало того щирого, вірного, до безумства відважного Друга. Дальше я вже мандрував сам.

Якось третього дня Великодня я поступив на кладовище в с. Ж. На тлі зеленої мурави, ряд свіжих могил рівною лавою, як до звіту. Це ті, що за воскресення України впали в боях з большевицьким окупантом – це наші друзі-повстанці. На могилах білі березові хрести і напричуд гарні вінки живих цвітів. Може, не одне серце, прошите стрілою вічної розлуки, вплетено в ці вінки.

Мені чогось згадалися великі цвинтарища, що вирости протягом нецілого року, звичайно посеред міста, по районних осередках. Там ворог стягав своїх знатніших собак, що їм повстанські кулі помогли насититися досхочу українською землею. Їх там хіба двадцяттеро більше, ніж впало наших.

Героєві, що перед своєю смертю загнав десяток ворогів у могилу, – солодкий сон у рідній квітучій землі.

На маючи того в плані, в с. К. я випадково потрапив до відділу “Галайда”. Стрічні галайдівці щиро здоровляться. Старі, добре знайомі друзяки. Це вже гартовані в огнях і як сталь тверді вояки-повстанці. Знають собі ціну і знають ціль своєї боротьби. Стрічаємось з к-ром Перемогою. Він вже вилікувався з рани і знов веде свій відділ і далі громить ворожі зграї. Говоримо про його великий бій і прорив крізь ворожий перстень в “зіболським” лісі, про свіжу перемогу біля с. Р. Подивляю його відвагу і хоробрість його вояків, бажаю дальших успіхів і ми стискаємо собі долоні на пращання. Долучую до групки друзів і кількадесять кілометрів ідемо спільно. В с. Я. стрічаємо друга З., який два дні тому власноручно забив начальника енкаведе Філіпова, що був пострахом для всього українського населення Куликівського району.

Це лише початок відплати за нашого провідника Карата – гордо заявили бойовики.

В с. С. місцева боївка також може похвалитися не гіршими успіхами. Ось недавно вона зліквідувала банду большевиць-

ких терористів, на чолі з уповноваженим на район Б[іб]рка – Кучером.

Кривда і насильства над українським народом не пройдуть ворогові безкарно. Українське населення хоче жити і працювати вільно, а не під “Наганом” займанців. З большевиками – по-большевицьки.

Мандруємо найкоротшими дорогами. Жито вже цвіте. Жалко толочити те українське золото. Та тверді закони повстанця не знають сантиментів. Поринаємо з головою в зеленім морю. Холодні перлини роси скроплюють наші перетомлені спітнілі лица і нам від того добре. Встає сонце і загороджує дальший шлях. Кладемося в борозні і засипляємо твердо. Вітер наносить хмари з громами і блискавками. Падає зливний дощ, та друзі того не чують. Утома повстанця міцніша за гуркіт громів, за дощ і холод. Лише стійка зорить і наслухує пильно. Другого дня ми ще перед сходом сонця добилися до ліса. Небо затягнуло слотою і знову цілий день ми провели на дощі.

В с. П. довідемося, що недалеко квартирує відділ “Дружинники”. Вибираємося до нього. Вже по півночі наближуємося до постю відділу. Вартовий твердим “стій!” приковує нас до місця. Скоро порозуміваємося. Це тільки невеликий підвідділ, на чолі з к-ром Довбнею, який виконав своє бойове завдання і вертає, щоби долучити до відділу. Вечером прямуємо до згаданого відділу. Знову п’янить нас чар весни, як молоде вино, і ми повними грудьми вдихаємо медом насичене повітря.

Відділ “Дружинники” розташувався на ліснім узгір’ю. Бійці сонними руками стискають зброю, лежать – хто прямо в траві під деревами, а хто на чатинні. Коні неспокійно гребуть копитами і огризаять з дерев кору. Вартові сторожать сплячих друзів. Тихо, мов духи, пересуваються стежі. І ось вже гомонить пташня. Солов’ї лящать, мов котять перли по срібних струнах. В недалекому селі півень просурмів ранню зорю. Небо рожевіє. Світанок. По обіді к-р Ч. переводить інспекцію відділу, а під вечір політвиховники приготували свято Героїв.

Своєрідний чар такого свята порушує всю глибіню людських почувань. Ліс. Збройні лави осмалених сонцем, вітрами і бойовим димом повстанців. Думка повстанців переноситься в інші часи. Перед їхніми очима немов живі виринають постаті великих полководців – Святослава Завойовника, Великого Богдана, Головного Отамана Симона Петлюри і Вождя полковника Євгена Коновальця, а за ними довгі колони борців. З-під сталювих шоломів визирають суворі мовчазні обличчя. Понад колонами

повівають бойові прапори постріляні, зі слідами крові. Колони порушуються ритмічним твердим маршем і вони поволі поринають в соняшно-голубих просторах. Проходить остання колона і повстанці чують, що за тією колоною рушає їхній відділ. В їхніх серцях спалахує свіжий вогонь любови до свого минулого, до своїх великих предків, що зложили життя в боротьбі а вітчизну. В них росте завзяття, долоні міцніше стискають сталь, серце прагне січі, прагне боїв і перемоги. Перемога прийде, бо до неї веде нас Дух Великих Полководців-Вождів, що є непомильний.

Знов мандруємо цілу ніч; темно і ми порушаємось, мов у чорному бовдурі. Падає дощ і затікає нам за комір. Ми ховзаємось, падаємо, встаємо і йдемо далі. В с. Б. не можемо добитися зв'язку. Близький ранок наглить нас до поспіху. Заходимо до першої-ліпшої хати, запитуємо газдині, які новини в селі і йдемо до клуні відпочити. Ще добре не розвиднілося, як у дверях клуні появилася вже добре підтоптаний "дядько" з люлькою в зубах і з автоматом на ремені. Він почав випитувати стійкового.

– Ви хто будете?

– А хто будете ви? – як гомін пада відповідь стійкового.

– А кого знаєте, куди вам треба?

Коли ми вже в хаті щиріше розговорилися, "дядько" виявив, що він назирцем ішов за нами здовж селом, не маючи певности, свої ми, чи вороги. Як ми пішли у клуню, він розпитав господиню, хто ми такі і що балакали. Господиня впевнювала, що це мабуть "наші".

– Та й щастя ваше. Бо коли б ворог, то вже б і не вийшов з цієї клуні.

Нас зацікавив той старий хитрий бувалець, що забрав двох своїх синів і пішов у повстанці.

Ми квартирували в лісі недалеко с. Г. У західному напрямі від нас цілий день строчили кулемети і давалися чути вибухи гранатів. Десь облава, або бій. До с. С. ми зайшли на вечерю. Заки подали до стола, хлопці повними грудьми заспівали марш "Сіроманців" – "Із гір Карпат несеться пісня волі". Здавалося, що стіни малої хатини розсунуться від гремучих тонів пісні. Не співав лиш бойовик Івден. Сидів задуманий. Буває часом так, що "серце чує недоленьку, та сказати не вміє". Прибігла подруга З. і передала другові С. записку. Цей прочитав і його спочутливий зір спинився на І. По вечері І. вийшов між друзів, а ці у вояцькій щирості відкрили йому все. За хвилю І. виструнчився і зголосив: "Друже Провіднику! Мій батько і брат згинули. З родини залишився я сам".

“Так, друже І. Маю про це записку. Я хотів вам заощадити ще кілька болючих хвилин. Прийміть наше щире співчуття. Ви не самі. Біля вас вірні друзі, в ваших руках зброя і за вами право мести”.

І. стояв, як викутий з граніту. Тільки в очах засвітили страшні зловісні вогні, як свідки тої бурі, що шаліла в його душі. Про месть другові І. не треба говорити. Ворог вже нераз почув на свому черепі його тверду руку. Свого кулемета, з яким і у сні не розстається, даром він не носить. Та й має за кого мститися. Перед Великоднем стратив двох братів, мати померла, а тепер брат і батько – шістьдесятилітній старик, що з крісом в руках добивався кращого завтра для себе і свого народу. Так зі зброєю в руках і загинув в бою, як чесний вояк-повстанець. Друг І. вже почав вирівнювати рахунок з ворогом. Ось недавно у рукопашньому бою розторощив голову енкаведистові, що напав на нього в хаті. Перед Великоднем убив з кулемета одного енкаведиста, а другого важко ранив. Вечером другого для Великодня в с. З. наткнувся на большевицьку заставу і цільною серією з кулемета убив трьох енкаведистів, а двох важко поранив. Та це лиш початок і на цьому І. не спиниться.

У перших днях червня ми, по довгому і томлячому марші, зайшли в с. Д. В той час на ліс і село большевики повели велику облаву. Друзі З. Ч. досвідком наткнулися на перші стежі ворога і по короткій перестрілці вицофалися в ліс, де ми зустрілися. Кругом лісу били вже ворожі застави, а головні сили почали прочистку. Полями і берегами лісу патрулювали ворожі танки. Під прикриттям густої мряки, зручно маневруючи між ворожими заставами, ми вийшли в чисте поле, вбхід перейшли річку і зарошеними ланами продерлися в інший комплекс лісів. Ворог вдарив у порожнечу.

Лісом наближуємося до с. Ч. Щойно випав дощ, але вже знову сонце виблискує на мокрій зелені. Нас побачили жінки, що працювали на грядках, а, впевнившись, що це не большевики, обступили нас кругом та почали балачку. Недавно в тому селі большевицькі людолови робили облаву. Ще досі спостерігаємо жах, що визирає з очей жінок.

– Боже, що то за дич! Як та татарва налетіли нам з того лісу через паркани, через городи. Я думала, що все село рознесуть.

– В сусіда зловили Наконечну Марину і присікалися, щоб сказала, хто втік. Дівчина не знала, чи не хотіла сказати. Тоді вони у школі повісили її на гакові від лямпки вниз головою і били, відливали водою і зову били. Боже, чого вони не виробляли з нею!

– Мене причепився за молоко. Я мала дрібку і хотіла заховати дітям, говорить середнього віку жінка з немовлям при грудях. Він як ударив мене п'ястухом під груди, аж мені в очах потемніло. Досі важко дихнути.

– А в мене допалися до скрині та й чисто пограбували. Заки я прибігла до хати, вже не було нікого, а скриня лишилася пуста. Ми осталися голісенькі.

– Я бачила, як на цвинтарі вони скинули з воза двох убитих наших хлопців. Один нехрист почав копати їх та промовляти: “Там будеш сніть об самостоятельної Україне!”

– Аж легше дихати, як чоловік їх не видить. Дітей насмерть поперелякували.

Скаржились жінки і немов вносили жалобу на звірства загарбницьких банд.

– Нічого, потішають себе – ми вже перебули не одних, перебудемо і тих. “Носив вовк, понесли й вовка”. Понесе і большевицького вовкулаку.

Наші повстанці уже мстять ворогові кривди народу на всіх просторах України. Вже недалекий той час, коли ворог з зебрацькою торбою буде втікати в свій барліг. Тоді увесь український народ востаннє пригадає йому всі його звірства.

Перед мандрівником стоїть відкритим дальший шлях. Щасливий той, хто тим шляхом іде. Він бачить, як запліднюється і зростає наша сила, немов досягаюче збіжжя. Бурі, тучі і град безсилі, щоби знищити цей великий врожай. Вони перешумлять і кануть у безвість. А наше сонце світить таки буде.

Український повстанче, пімсти кривди твого народу!

ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КРИЧЕВСЬКИЙ

Спосеред вірних та хоробрих полководців Богдана Хмельницького займає одне з передових місць полковник Станислав Михайло Кричевський. Шляхтич з уродження, вояк з крові і кости, він виповняв свої обов'язки супроти Гетьмана й українського народу, так як цього вимагала гідність його українського шляхетського походження.

До війни Богдана Хмельницького з Польщею Кричевський, як чигиринський полковник реєстрових козаків, був на службі польського короля. Тоді прославився він у боях з турками як знаменитий полководець та відважний вояк. Та коли вибухло українське повстання, в ньому пробудилася кров його українських

предків і він вступив у ряди повстанців, щоби боротися за волю своєї Вітчизни.

Михайло Кричевський військовий обов'язок цинив понад власне життя. Знаючи це, Великий Гетьман доручив йому переважне завдання, що від його виконання була залежна дальша судьба України.

Віднісши ряд великих побід над поляками, Хмельницький опинився 1649 року біля Збаража. Майже всі свої сили стягнув він тудою до рішучої розправи з ворогом. В тому часі неутральний дотепер литовський князь Януш Радивил намірив вбити ніж у спину української держави. У тій цілі рушив він з великою армією на незахищену столицю України – Київ. Тоді проти нього Хмельницький вислав полковника Кричевського, що саме вславився у великій битві з поляками біля Константинова, де Кричевський розгромив та примусив до відвороту війська князя Яреми Вишневецького.

Спинить він ворога в його навальному поході на Київ, чи ні? – від того залежатиме вислід війни з Польщею, і з тим зв'язана доля України.

З невеликими силами довелося Кричевському загорожувати [дорогу] значній литовській армії. Через цілий майже місяць держав наказний [гетьм]ан Кричевський війська Радивила у болотах над Прип'яттю, шарпаючи їх неустанними атаками. Врешті під Лоевом 30 липня 1649 року дійшло до рішучої розправи. Тут лицарський полковник показав, що не даром Хмельницький накладав на нього свої надії. Хоч Радивил переміг, а більшість героїчних оборонці лягла в бою – то сили литовців були так основно підірвані, що вони вже не поважилися йти на Київ, а відступили. У бою був важко поранений і 3 серпня 1649 р. помер полковник Кричевський.

Завдяки рішучій обороні Лицарів-Лоївців – гетьман Хмельницький відніс побіду на поляками та довів до заключення угоди під Зборовим.

БОЙОВІ ПРАВИЛА АРМІЇ УНР

(виняте зі “Статуту Польової Служби” армії УНР з 1921 р.,
затвердженого Головним Отаманом С. Петлюрою)

Кожний вояк повинен засвоїти собі такі загальні, провідні правила в бою:

- 1) Сам загибай, а товариша визволяй.
- 2) Пробивайся вперед, хоч би передніх били, Бог не без милости, а козак не без долі.

3) Не бійся загину, хоч як би скрутно не було – напевно переможеш.

4) Якщо тобі важко, то і ворогові не легше, а може, ще гірше, ніж тобі; лише свої труднощі ти бачиш, а ворожих ні, а ці труднощі у його також є. Через це ніколи не втрачай надії, а будь завзятий та впертий.

5) Коли борониш – бий, а не лише відбивайся. Ліпший спосіб оборони – самому нападати.

6) Маєш зброю в руках – ще не вмерла козацька мати.

7) У бою перемагає впертіший та завзятіший, а не дужчий; ворог теж буває завзятий; іноді не пощастить перемогти за два і за три рази – тоді треба пертися четвертий раз, аж доки свого не здобудеш.

8) Більше або менше вмілі розпорядження полегшують досягнення мети з меншими втратами, але тільки поменшують; досягне її лише той, хто зважився скоріше загинути, ніж не добитися того, чого бажає.

9) Які несподівані перешкоди не повстали б на шляху до мети – треба думати про те, щоб їх подолати, а не про те, що справа стоїть зле.

10) У порядної частини немає тилу ані крил – всюди фронт, звідки ворог.

11) Як несподівано не з'явився б ворог, не треба забувати одного: що його можна бити або багнетом, або вогнем. Вибрати одно з двох не важко, а лад – остання справа. Ворог близько – завжди багнети; далеко – спочатку вогонь, потім багнети.

12) Немає такого положення, з якого не можна було б вийти з честю.

13) Під час бою немає змін. Встряв до бою, то залишаєшся у ньому до кінця. Підмога буде, зміни – ніколи.

14) Доки б'єшся – визволяй здорових; лише подолавши ворога, згадай про ранених. Хто про них турбується під час бою і залишає ряди – той страхополох, не жалісна людина. Для допомоги пораненим є санітарі.

15) Якщо ти старший, не втручайся в справу молодшого, коли бачиш, що той добре провадить – під час бою і своєї досить буде. Хто вганятиметься за тим, що другі повинні робити, пропустить своє. Кожний чин повинен мати своє поле самостійності і відповідальності. Старший повинен стежити, щоб кожний робив свою справу та не потурати нікому.

Солодше нам у бою умирати,
ніж в путах жити мов німі раби.

ХАЙ ЖИВЕ СЛОВНІСТЬ

Шановний читачу – хай буде нам прощено, що ми в часі, який звичайно називають “бурхливим”, “рішачим” і т. п. порушуємо таку скромну тему. А робимо це тому, бо всі навіть найбільш актуальні питання проминать, а оце, яке хочемо розглянути – як переконав нас у цьому досвід життя – було, є і буде все на часі.

Коли людина доживає того віку, що її починають називати “зрілою”, то вона не може пускати слів “на вітер”. За кожним словом мусить бути послідовність. Поширюю якісь гад[ки], сам мушу бути їм вірним, здійснювати їх та закріпляти. Роблю якусь ([...]дно-дипломатично кажучи) заяву – чином доказую вагу своїх слів. І це [так] у важких справах, як і в таких, що можуть виглядати дрібними і незначними, бо це хіба всім відоме, що з дрібниць складене все життя.

Перестерігаємо Вас: ніколи і нікому нічого не говоріть і не обіцяйте, якщо ви легкодешні та не будете мати змоги чи сили сказане здійснити. Бо тоді Ви не муж, але... (не окреслимо Вас, так як це дуже часто, але, на нашу думку, дуже-а-дуже неслухно говорять “баба”) – отже Ви людина нехарактерна, Ви не той, якого можна називати “джентельменом”, тільки щось мізерне і нікчемне, чому важко дати ймення.

Так, так. Розумію. Ото: я вам тут надішлю (тепер залежно від умовин треба вставити) чоботи, білля, одяг, харчі, папір, фарбу, цикльостиль, валок, книжку, газети, цікаве звідомлення, боеприпаси, медикаменти, і т. п. і т. д. Це очевидно для мене не є жадні труднощі. Я все полагоджу. Прошу не сумніватися...

Ви очевидно задоволено зітхаєте і радієте, що наша земля має таких підприємчивих синів, а ви такого доброго приятеля. Якщо ж маєте нахил до мрій, тоді в вашій уяві створюються образи, які вам справлять приємні хвилини. Бачите себе в нових чоботах, замість подертих решток. Вам ввижаються стоси написаного на присланому папері. Нарешті набираєте переконання, що остаточно налагоджена вже харчова справа. Тут можна б було навести ще безконечну кількість уявних прикладів. Інакше, веселіше світить сонце, ще краще співає соловейко і якое вірадніше на душі.

Але минає час... Ви ждете. Терпеливо. (Скільки ж бо варта та наша рідна терпеливість). Ждете. Аж одного дня зустрічаєте свого голубчика, побратима славного, або після настирливих писемних запитів, одержуєте таку приблизно відповідь:

– Тхе, гм, гм. Знаєте, якое воно так сталося. Я дав доручення. Але ви знаєте як то сьогодні буває. Може якое перешкоди

були... Зрештою, я постараюсь, щоби ви до такого-то дня все одержали. Напевно буде.

Радимо Вас Читачу, не виставлятися вже другий раз на подібну пробу. Махніть рукою, ще й сплюньте. Ходіть даліше в тих же чоботях і т. д. Не розраховуйте вже на таке джерело доставки "благ". І будьте так даліше, як до цього часу, або давайте собі самі раду...

Ми рішили, що таке полагоджування справ треба усунути з нашого життя. Для вдержання хороших взаємин і для того, щоби не треба було говорити та писати про словність.

(Декому в блокнот)

Лукаш

"Стрілецькі Вісті", Львів, червень 1945 р.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 9-17.¹

¹ Подібний примірник знаходиться: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 165-183.

№ 215

"СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ"

№ 7

Липень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам і людині!

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Липень 1945 р.

Ч. 7. Рік 2

ПІДСУМКИ ПОЛТАВСЬКОЇ ПОРАЗКИ

Велика полтавська баталія з 17 червня 1709 р. лягла виразною межею між двома періодами української історії. Московський імперіалізм положив край українській державі, яку з таким велитєнським вкладом труду і крові збудував великий гетьман Б. Хмельницький, і почалася кольоніальна політика Москви, що з малими інтервалами триває досьогодні. Напевно, ні гетьман Іван Мазепа, ні його союзник – шведський король Карло XII не передчували цих страшних погубних наслідків для України від

своєї ненадійної поразки під Полтавою. Бо, коли, почавши від Переяславської угоди, Москва обережно і замасковано висувала свою імперіялістичну пашу в сторону України, то по полтавській перемозі – Петро I (“той первий, що розпинав неньку-Україну” – Шевченко) почав безоглядно всіма засобами і з усією нахабністю східнього деспота “прибирати до рук Україну”. І коли ми ще потім зустрічаємо кілька гетьманів (Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Кирило Розумовський) в Україні – то це вже не гетьмани вибрані вільними голосами вільного народу – це іграшки в деспотичних обіймах московських сатрапів. Кожен прояв самостійницької політики цих поставлених “з царської милости” гетьманів знищувала Москва безпощадно. Доля замученого в тюрмі мужнього і сміливого гетьмана Полуботка була того найкращим доказом. Тільки страх і облуда, вміру грізних відрухів українського народу, диктували Москві висувати час-до-часу українських гетьманів, щоб таким чином гасити вогнища невдоволення, які могли зайнятися полум’ям повстання.

Дійсними володарями України від полтавського бою стали московські царі та їх намісники вроді ізмайлових, меншікових, румянцевих і патьомкіних, які під маскою тайних радників, гетьманської “охорони”, резидентів, генерал-губернаторів заповняли ролю тихих диктаторів, шпionів, суддів і катів України рівночасно. Переяславську умову Богдана Хмельницького, про яку сьогодні так багато вереску чинять сталінські лакеї, Москва брутально стоптала і кинула до коша. Почалася московська “господарка” в Україні. Гетьманів обставила Москва своїми агентами та військовою сторожею. Горде військо України – козацькі полки – переїмала на рабів-каторжників. На їхніх кістках виростали московські твердині, їхніми руками прокопувала Москва канали та мостила шляхи. Свою бойову славу розносили козаки по чужих просторах Персії, Туреччини, Польщі і трупом встелювали чужі побоєвища за загарбницькі цілі голодної Москви. “Москва, хочачи вмисно вигубити козацьке військо – пише Пилип Орлик – по кількадесять тисяч козаків, указами своїми спровадивши, одних важкими і незвичайними роботами помордувала, других голодом поморила, а інших мукою гнилою, отрухлою, з ящірками й вапном помішаною, потруїла”.

Зароївся шлях в країну білої смерті від політичних діячів та непокірних синів волелюбного народу, яких Москва холодом і голодом винищувала та привчала до послуху. В уряди понасаджувала Москва своїх заушників, українською землею понаділювала тих, котрі найуспішніше вміли приборкувати і закріпоцувати

український народ. Фальш і підступ, донощицтво і провокація, продажність і хабарництво, грабіж і насильство, цькування і роз'єднування, підлість і хамство – ось методи Москви, які заняли місце ладу і творчої праці, що панували до її появи в Україні. Зруйнувати цей лад і порядок, зруйнувати вільну думку і творчий труд, знищити вільну людину, а виховати раба, вимісити все з калом і брудом, зліпити собі плюгаве кубло в Україні – було ціллю московського імперіялізму. З тою метою діяли в Україні різні малоросійські колегії, резиденти, генерал-губернатори і всі інші кати. Не помогли протести невольних гетьманів, не допомогло обурення і вибухи повстань українського народу.

Як сьогодні сталінсько-большевицька згряя, так і тоді царські посіпаки старалися переконувати, що це діється тільки тому, “щоби українського народу ніхто не кривдив, ані неправими судами, ані зловживаннями старшини”. Вже 1738 р. наслідки московської господарки в Україні залякали і самого московського міністра Волинського, який в листі писав: “До самого в'їзду в Україну не думав я, що вона така пуста, що така скількість місцевого населення пропала, а й тепер стільки вигнано на війну (московсько-турецьку – пр[имітка] р[едакції]), що не залишилося й стільки хліборобів, щоб самим собі збіжжя посіяти; багато поля лишилося без засіву, бо робити нема кому і нема чим” (Як разяче подібний образ до сьогоднішньої України, якою господарить Сталін зі своєю хижачкою клікою). З кожним роком глибше запускала Москва своє паразитне коріння в Україні і тягнула життєві соки і кров українського народу. Рівночасно виховувала собі стада яничарів, що “помагали москалеві господарювати і з матері полатану сорочку зніммати”. Коли ж омотала свою жертву, як павук муху і чулася повною в її посіданню, щойно тоді приступила до ліквідації не лише реальних виявів української державної окремішності, але її традиції та зовнішніх форм. Останньому ляльковому гетьманові Кирилові Розумовському “порадила” Катерина II зложити гетьманську булаву, а на його місце “для добра України” прислала малоросійську Колегію на чолі з москалем Румянцовим (1763 р.). Згодом (очевидно також “для добра” українського народу) Москва зруйнувала та розграбіла Запоріжську Січ (4 червня 1775 р.), а кошового Петра Кальнишевського (мабуть за те, що без бою скапітулював і здався на ласку Москви) запроторено на Соловки, де він по двадцяти роках тюремного заключення помер.

Коли Москва зломала наявну збройну силу України, скасувала усі її вольності, вона пішла далі в своїх загарбницьких пла-

нах та почала вирадеровувати й саму назву України та перефалшовувати цілу її історію. Щоби прискіпати процес обмосковлення України, вона указами з років 1863 і 1876 забороняє уживання української мови. Під гаслом “не було, нет і не будет нікакой України” переіменувала Україну на Малоросею, або Южную Русь, поділила на губернії, обсадила губернаторами-москалями, поліційним апаратом та військовими залогами, українські землі поділила між московських “памещиків” та українських таки зрадників і при їх помочі закріпостила цілий український народ. Не забула Москва положити свою брудну руку і на українську церкву, яку підпорядкувала московському патріярхові, з метою обмосковлення її. Україну вкрила сітка московських монастирів і шпигунів. Український народ своєю працею, багатими плодами своєї землі і скарбами її надрів годував галапасну Москву. З пристаней України водним шляхом українського моря вивозила Москва добро України на експорт, а за те все платила Україні твердим поліційним терором, дибами та Сибіром.

А все ж таки усі ці заходи Москви, щоби навіки уярмити Україну, – показалися мізерними і неvistарчаючими в порівнянні з безміром живучих сил і наполегливістю самостійницьких змагань українського народу. Своїми революційними протидіями український народ та інші народи, поневолені Московою, так підкопали сили московського імперіялізму, що при першій завірюсі, яка почалася в 1914 році – він розвалився. Та Москва не хотіла здати позиції від першого удару. Вона почала шукати інших форм для продовження своєї імперіялістичної політики. І тут саме спасенними показалися ідеї Маркса, з якими взялася большевицька партія відреставровувати розвалини московської тюрми народів та наново підбивати визволені народи і насилу ліпити з них сьогоднішній ССРСР.

І так збройною силою здавила Москва Леніна-Сталіна стійкий зрив революції українського народу та зліквідувала суверенну українську державу 1917–21 рр., таким же способом знищила вільні кавказькі держави і поневолила азійські народи, щоби під облудною ширмою ССРСР продовжувати великодержавну політику царської Москви. Однак політично-державницька зрілість українського народу в останніх десятиліттях розвинулися надто високо, а самостійницькі стремління набрали надто великої сили, щоби Москва (у цьому випадку большевицька) могла надовше закріпитися в Україні. Не допоможуть тут нічого усі підступно-облудливі практики Сталіна, як не допомогли подібні практики його попередників з дому Романових. Нінащо не

здається тепер фальш і обманство, вересклива пропагандивна метушня і позірні короткотривалі уступки. Всі ці брехливі і страшні практики Москви болуче переніс на своїй шкурі впродовж століть український народ. Царську “Велику Русь” заступив у Сталіна “старший брат” українського народу – московський народ, з усіма клясичними рисами “вибраного народу” і правом верховодити та гнобити “молодшого брата”. Місце царів зайняв новий кривавий цар Сталін, з усіма жорстокими прикметами кровожадного східного деспота. Царі “визволяли” і “брали в охорону” український народ перед українськими гетьманами і правлячою верствою, а Сталін також “визволив” і прикував залізними сковами Україну до ССРСР, щоби її не “зробила кривди” та не “продала німцям” УПА чи УГВР. Ніщо не змінилося, тільки збільшилося число ударів на життя українського народу та зросло число жертв, що їх кладе український народ в запеклій боротьбі зі займанцем. Бо яка ж різниця між “Українською Советською Соціалістичною Республікою”, а “Малоросією”; там правила меншікови, румянцєви, патьомкіни, а тут постишеви, хрущови. Немає різниці між КП(б)У а Малоросійською Колегією – завданням одних і других бути “оком і ухом” Москви і держати міцно руку на живчику України. Царських опричників заступила криваве НКВД. Царських зашників і запроданців, що їх Шевченко називає “грязь Москви” – заступили мануїльські, гречухи, тичини. Вже український народ мав досить часу пізнати “Велику Русь”, “старшого брата”, що таке московське “слов’янство” і спільна “православна” віра.

Тим часом шляхи в країну “білої смерті” на Соловки і Сибір лише помножилися та поширилися. І не перестають встелюватися українським благородним трупом. В імперіялістичних походах Сталіна мільйонами вигибає цвіт української бойової сили. Український робочий люд закріпощено в колгоспних та радгоспних фільварках. Український хліб, скарби, що їх криють підземні надра, і надалі пропадають в московській безодні. А за те, крім “благ”, якими наділювала український народ біла Москва, додав Сталін ще свої “модерні блага” в роді організації масового голоду, вінницьких цвинтарищ і т. п.

Ось в коротких рисах схоплені підсумки полтавської катастрофи.

Сьогодні український народ знову виступив до великого вирішного двобою з московськими загарбниками. Збройні сили УПА перейняли у свої руки бойові прапори Хмельницького, Мазепи, Орлика. Маючи за собою тверду школу московської

неволі і великий досвід визвольної боротьби минулих поколінь, український народ не зложить зброї, доки на руїнах московсько-більшевицької імперії не повстануть вільні держави поневолених народів, доки над Києвом не замає синьо-жовтий прапор Волі.

Або ляжем головами,
Або виб'єм ворогів!

Іван Франко

ОДИН РІК

Рік тому назад відділи УПА нашого з'єднання, прорвавшись крізь фронт німецько-московської імперіялістичної війни, розпочали боротьбу зі сталінсько-більшевицькими загарбниками. Ще так недавно прокочувався на захід руйніницький вал імперіялістичної війни. На вид мільйонових армій сталінських окупантів (в основній масі насильно змобілізованих та стероризованих) та наймодернішої мехніки (до речі, чужого походження) у слабодухів з-поміж української суспільності мліли серця. Вони не могли розуміти, насамперед, як ми можемо розпочинати боротьбу проти німецьких загарбників, а опісля, яким чином ми будемо вести боротьбу проти московсько-більшевицького ворога. Їм здавалось, що ворог одним ударом знищить УПА і визвольну боротьбу українського народу.

Українські повстанці холоднокрівно зустріли большевицьких загарбників. Не стривожила нас ані ворожа чисельність і його техніка, ані врешті можливість довгої, зтяжної боротьби. Ми добре розуміли тверду дійсність, знали, що шлях нашої боротьби буде незвичайно важким. Ми гляділи проте відкрито в майбутнє, бо ми знали, що хоч ні числом, ні зброєю не можемо з ворогом рівнятись, але з нами український народ. Ми вірили, що наша справа свята і справедлива, наші визвольницькі ідеї захоплюючі, а тому й мали підставу не сумніватись у нашу перемогу.

Очевидно, ми здавали собі справу з того, що в боротьбі треба буде положити великі жертви. Ми передбачали, що при пробі гарту і життєвартости відпаде від нас усе те, що не видержує проби життя, що в визвольних повстанчих лавах знайшлося тільки через випадковий збіг обставин та мильні розрахунки. Також бралось під увагу настрої мас, якими треба було вміло кермувати і їх опановувати. Маючи досвід підпільної боротьби з часів першої большевицької окупації – не було для нас таємницею, що ворог вживатиме всіх сил і засобів на боротьбу з

українським революційно-визвольним рухом, якого перемога прирікала ворогам смерть.

Так на свіжих ще слідах злочинів большевицьких окупантів з років 1939–1941 – ми рушили на нові бої.

Український повстанець виручав рідне населення перед винищуванням, перед грабіжницькими злочинними діями НКВД. Треба було теж зводити оборонні бої, пробивати кільця ворожих облав, якими ворого намагався винищувати українських повстанців. Коли згадується минулий рік боротьби – огортає душу почуття подиву і захоплення до наших хоробрих синів повстанців та народу. Не описати словами, скільки трудів і невигод переніс у тому часі український повстанець. Яким крицевим характером мусів вирізнятися кожен повстанець, яким героїзмом і якою вірністю, щоби пройти таку дорогу! Провадити боротьбу з без порівняння сильнішим ворогом, у якого вишколене і засіблене військо, в якого немає труднощів у зв'язку і транспорті, в лікуванні ранених, який, врешті, не перебирає у засобах – це зразок витривалости та військової національної дисципліни і честі.

День-у день бойові походи – труди. Кожночасно бойове поготівля. Важкі томлячі марші і бої, без відпочинку, без змін. Осінні та зимові холоди. Усе це перенесли наші воїни – не для вирізнення і відзначення, не для вдячності і слави, але для виконання обов'язку, що його накладали українська честь, предківська слава, зов волі.

Згадати б бої у фронтовій полосі. Звитяжні бої сотника Яструба в Любачівщині, Равщині, Куликівщині, Бібреччині. Бої поручника Євшана. Сійка оборона окраїнних земель підвідділами поручника Залізняка. Бої відділу хорунжого Летуна. Сміливі одчайдушні бої хорунжого Перемоги і старшого булавного Крутіжа та інших наших хоробрих командирів. Безсмертною славою вкрилися наші відділи і підвідділи, безіменні лицарі-повстанці – від Блідщини до Яворівщини і від Рогатинщини до Тарногородщини. Значних успіхів добилися теж самооборонні кущові відділи і боївки.

Перед нашими очима стають лави наступаючих повстанців, крізь вогонь автоматів і кулеметів, гранатометів і гармат... Нам увижаються хоробрі повстанці, що завзято і безстрашно насакували на ворожі осередки й опірні точки, що ламали перешкоди, рвали сильні кільця ворожих облав.

Криваво заплатив ворог за кривди, заподіяні українському народові. Пізнав він тверду руку українських повстанців, синів Волі. Своїми трупами вгноїв ворог українську землю, встелив дорогу грабунку і насильства.

Не можна не пов'язати дій українських повстанців з прикладною поставою і чинною участю в боротьбі за визволення і найширших мас українського народу. В умовинах найжорстокішого терору ранені і хворі повстанці найшли опіку в нашого населення, що на цю боротьбу дало всі потрібні засоби. В ім'я вільного життя принесло українське населення тисячні жертви замучених безборонних людей, ув'язнених і переселених на заслання, спалені і зруйновані села. Та жертви тільки скріпляли ненависть до загарбників і погорду, викликали великий патріотичний підйом.

Ми пройшли один рік у боротьбі проти смертельного ворога. Перед нами ще довгий і важкий шлях – в нелегких обставинах. Та

“Борців не лякають пригоди,
Шлях, мочений кров'ю та потом,
Нас виведе в панство свободи
Не нині, не завтра, так потім!”

– пише поет-революціонер П. Грабовський. А ми, вояки Української Повстанчої Армії, знаємо наказ. На славу пам'ять наших Друзів, що воювали з нами рам'я об рам'я і всіх Героїв Української Національної Революції, на славу наших відділів і всього українського народу – ідемо у дальші бої, за волю, за УССД, за виконання наказу.

Здобудеш Українську Державу, або згинеш в боротьбі за неї!

ДО ПРОВОКАТИВНОЇ ТАКТИКИ ВОРОГА

У дотеперішній боротьбі впродовж другої окупації сталінсько-большевицькі загарбники приміювали найрізноманітніші бойові і небойові засоби. І хоч як не добирали нових прийомів, що їх могли видумати сталінсько-енкаведівські писиголовці, – то все це пішло на марне. Ворог не добився ціли, яку хотів досягнути. Роз'яснювання і попередження ворога, негайне і рішуче протидіяння внеможливить ворогові відносити навіть дрібні успіхи.

Налагодити агентуру в терені – це було і є основною метою ворога. Ворог намагався також підняти провокаторів в відділах УПА, в революційному нутрі. Однак завдяки пильності і обережності, а також рішучим протидіям наших органів безпеки, а головне завдяки свідомості українського народу – цим шляхом ворогові не повезло. Вербуючи агентів з несвідомого елемента, терором – ворог хотів теж викликати в нас психозу ляку перед агентурою і безоглядного винищування всіх запідозрілих.

Рівночасно ворог намагався великими силами – батальйонами, полками, дивізіями – обхопити певні терени і, звужуючи кільце, оточити наші бойові групи. Це коштувало ворогам надто багато крові, не змогли ні танки, ані літаки. Ворог безоглядно тероризував наше населення, використовуючи найменший натяк на співпрацю чи саму тільки прихильність до повстанців для вбивання безборонного населення, грабунку, насильств, побиттів, підпалів, виселювання. Та це було тільки доливанням оливи до вогню. В певні терени ворог кинув для переформування і вишколу фронтові частини своєї армії і використовував їх для паралізування революційно-визвольної роботи. Ясне, що перенасичення терену ворожими залогами перешкоджувало роботі, але не припинило її, щоби́льше, давало можливість ударити в ворога іншою зброєю: поширювати посеред червоноармійських мас визвольні ідеї. Через т. зв. “істребітельні” батальйони ворог хотів винищувати українців українськими руками, доводити до братовбивчої боротьби. Але і це не принесло успіхів. “Істребітели” були в основному розігнані, а тільки незначна кількість покидьків суспільности (в сім’ї не без виродка) за один гріш продовжувала служити ворогові. Також не змогли ворогові спеціальні відділи, складені з кримінального елемента, грабіжників з бувших большевицьких партизанів, що обіймали десятки сіл відразу та всілякими способами стреміли до викриття сховищ і складів, що їх приготували українські повстанці.

Зокрема треба відмітити ворожу пропаганду, що діяла протягом усього часу. Ворог захвалювався і грозив своєю силою, перемогою над Німеччиною, намагався залякувати речинцями (після яких українська земля мала б запастися, а на її місце мав виникнути тихий сталінський рай – інакше пустир), обдурював на всі способи: “Вже всі зголосилися, цілий курінь, йдуть величезні облави” і т. п. і т. д. Але не помогло також і це. Українське населення є того переконання, що большевик “що дихне, то брехне”. Ворог створив окремі групи, які частими денними і нічними наскоками виснажували українське населення. Та всі нами наведені ворожі методи стосовані відповідно до умов терену і розробленого пляну. Не застрашили українського населення, не змогли сили українських повстанців. Провалилися розрахунки ворога на використання перекинутих частин червоної армії на схід. Червоноармійці здебільшого відмовлялись брати участь в діях проти повстанців, робили це неохоче, а ще й скріпляли населення на душі своєю поставою, ворожою до большевизму. Тепер же НКВД придумало інший спосіб.

У деяких районних центрах створено спеціальні боївки, які складаються з місцевих “стрибків” і зрадників та добірних енкаведистів. Звичайно одягаються в різні одяги, причіпляють українські національні відзнаки, щоби підмаскуватись і робити враження повстанців. Вони вивчають терен, запізнаються з псевдами і роботою окремих людей з околиці і починають діяти. Навіщо спрямовані ці дії:

1) на залякання українського населення, щоби воно не могло розрізнити провокативних груп і повстанців і не подавало українським повстанцям допомоги.

2) на паралізування рухів і дій українських повстанців, на змилювання і засакування ненадійною появою, а тим викликання настрою непевности і безчинности.

3) на докладне розпізнання терену, вивчення повстанських шляхів і стежок, вивчення повстанської тактики боротьби і способу життя, на налагодження агентури НКВД.

Невід’ємною рисою таких дій – це крадежі, грабунки, побої, насилування і вбивства, здійснювані над безборонним українським населенням. Підлі засоби, що їх чіпляється ворог, наявно доказують безсильність большевицьких загарбників у боротьбі з українським народом.

Наводимо кілька фактів.

15.6.1945 р. до села О. підійшли “стрибки” з К. і, збудивши дві жінки з однієї хати, заявили їм, що вони є “свої” та повертають з акції на ворожу станицю в Х. Мають ранених і самі є ранені (показали перев’язані руки) і потребують харчів, як теж зв’язку на дальшу дорогу. Жінки повірили, але, побачивши на подвір’ї пограничників, зараз же зрозуміли в чому річ. Проте жінок приарештовано – одна встигла втекти.

14.6.1945 р. в селі Ц. закватерувала большевицька боївка в числі 16 осіб. Були одягнені в цивільні убрання, як теж в німецькі і большевицькі військові одяги. Узброєні майже виключно автоматами і кулеметами. В селі намагалися одержати зв’язок, довідатися про псевда та функції деяких людей, покликуючись на те, що їх зверхник, курієр провідника Б., псевдом Дуб, а колись Довбуш (як твердили) йде з важним дорученням від провідника Б. до О. Говорили при тому, що зверхником провідника Б. є А. Псевдо північного терену, як твердили – “Хортиця”. Перед вечером підсунулися до с. К., де рівно ж старалися дістати зв’язок.

16.6 ця ж сама боївка прийшла до с. Р. і в дівчини, що через недодержування правил конспірації була загально відомою як зв’язкова, домагалися зв’язку. Дівчина втекла, а большевицька

банда пограбила господарство, побиваючи при тому присутніх жінок (мати і дві дівчини). Зрабували також майно господаря М. А. Рабунок переводили під маскою “бандерівців”.

28.7 в с. С., на дорозі біля хати, що була відома ворогові, як квартира друга Н., попри яку відбувався більший рух українських повстанців, – ворожа провокативна група зробила в вечірних годинах засідку. На місце засідки вийшли вповні скрито. Дорогою переходило двох селян, з яких один жив у підпіллі і був узброєний в пістолю. Увійшовши на місце засідки, згадані селяни були задержані окликом “Стій! Хто іде?!”. “Свої!” – відповіли селяни і зараз же впали, розстріляні автоматним огнем на близьку віддаль.

29.7 досвідком вище згадана ворожа група зробила застави вкруг хуторів Г., а після в ранніх годинах дня вирушила в напрямі ліса “С”. По дорозі, ідучи “партизанським шляхом”, найшли слід крізь трави і збіжжя, за яким увійшла в ліс. У лісі задержалась групка повстанців, які, однак, розстрільною пройшли один квартал лісового гущавника і тим змилили слід. Ворожа група, будучи в лісі, посувалася просікою, в тому моменті завважив її повстанець, що був на варті. Хоч вороже забезпечення було в різних одягах – вартовий залярмував решту і повстанці відійшли в більший ліс. Завваживши нашого вартового, ворожа група з окликами “гальо, гальо, хто є, стій, тут свої!” вибігла на місце постою повстанців і відкрила сильний вогонь по лісі. Опісля, розділившись на дві групи, вийшли лісом в с. З. і С. В обох селах говорили, що на них наскочили большевики, їм відбілося кількох друзів. Запитували, чи не бачив хто. Питали зв’язку і т. п.

В обличчі такої тактики ворога українським повстанцям і населенню необхідно підвищити пильність. Якнайбільша конспіративність повинна проникнути нашу боротьбу і все життя. Більше мовчати, а слухати. Збирати. Не починати ніякої роботи, не забезпечившись відповідно. Бути кожночасно готовим до відсічі ворожого нападу. Алярмувати своєчасно усе населення про появу ворога, його кількості та напряму руху, про появу всяких незнайомих людей. Дрібним групам повстанців уникати всяких зустрічей з невідомими узброєними людьми на шляхах і горезвісних запитів і відповідей “хто є – свої”. У таких випадках краще сходити зі шляху і зорити та наслухувати. Виготовляти конспіративні сховища на людей і матеріяли. Населенню не відкриватись перед незнайомими людьми і виконувати їх вимоги тільки в примітивних справах, що не мають жадного зв’язку і впливу на нашу боротьбу. Ворогові та у підозрілих випадках на давати жадних вияснень, навпаки, утруднювати просування.

Бойовим групам розпочати активні протидії ворогові. На шляхах можливого переходу ворожих груп влаштовувати засідки та відкривати по ворогові сильний вогонь без попередження. На місцях, де ворог робить засідки, робити свої засідки, виходити на місце скрито і так же сходити. Дрібними групами просліджувати терен і використовувати кожную нагоду, щоби ворога обстріляти і завдати йому втрат. Вживати його ж провокативної тактики. Вистерігатись слідів, зокрема на траві і росі, змилювати їх. Зміняти щораз місце постою і не придержуватись у цьому випадку сталого порядку. У всяких випадках, битися з ворогом запекло, на смерть. Треба відобрати ворогові охоту битися з українськими повстанцями, ходити їхніми шляхами, входити в їх розположення. Ворожі провокативні боївки треба переслідувати, виснажувати і знищити.

Нам хто может възбранити дільности воїнственной і уменшити отваги рицарской?

Богдан Хмельницький

З ВЛАСНИХ БОЇВ

23.3.1945 підвідділ УПА зробив засідку на шляхах біля с. Люблинець (Чесанівщина). Зведено бій з відділом польсько-більшевицької міліції та “штурмівки”, у якому ворога примушено до втечі. Ворог втратив до 50 вбитих та 20 ранених.

27.3 год. 24 підвідділи УПА при співдії СКВ повели акцію на знищення станиць польсько-більшевицької міліції в селах Лівча, Брусно, Пугачі, Горинець, Старе Село, Залісся, Соплі в Любачівщині. Тільки за неповними даними ворог втратив 75 вбитих, не враховуючи ранених. Будинки станиць, що були опірними точками ворожих терористичних груп, – вимінувано і спалено. Здобуто багато зброї і майна. Власні втрати – трьох легко ранених бійців.

4.4 підвідділ УПА полонив ворожу розвідку в числі шість чоловік біля Старого Села.

5.4 застава підвідділу УПА знищила групу польсько-більшевицьких грабіжників – шість чоловік. Здобуто три вози, сім коней, збіжжа, одяг, взуття – все це було пограбоване з українського населення, а також зброю.

11.4 підвідділ УПА та СКВ звели оборонний бій з переважаючими силами ворога (спецвідділи НКВД) в лісі біля с. Брусно Нове. Наші підвідділи, розкривши завчасу ворожі наміри, вико-

ристали прогалину в ворожому перстені – вийшли з оточення. У перестрілці ворог втратив 10 вбитих, двох ранених. Власні втрати – двох вбитих, один ранений. Здобуто один кулемет.

17.4 підвідділ УПА перевів акцію на с. В'язівниця біля Ярослав. Ворог, що нараховував до 500 чоловік і мав добрі становища до оборони, потерпів значні втрати.

19.4 підвідділ УПА наскочив на станицю польсько-більшевицької міліції в с. Коровиця. Мимо завзятого спротиву ворога станицю здобуто і знищено. Ворог втратив п'ять вбитих. Власні втрати – один легко ранений. Здобуто зброю.

20.4 підвідділ УПА знищив станицю польсько-більшевицької міліції в с. Вілька Горинецька.

22.5 підвідділ УПА обстріляв важкою зброєю райцентр Олесько, у наслідок чого зруйновано кілька урядових будинків.

27.5 підвідділ УПА в силі 50 вояків звів оборонний бій з двома сотнями ворога біля с. Боложинів. Ворог втратив 12 убитих і дев'ять ранених.

27.5 СКВ знищив на залізничній станції Сілець Бенків двох сталінських вислужників – партійців та здобув автомат, два кріси і майно.

27.5 СКВ к-ра Г. здобув засідкою 160 кг паперу.

2.6 трьох бойовиків засідкою на автостраді біля с. Хренів вбили п'ятьох і поранили двох ворогів з переїжджаючої підводи. Здобуто два автомати, чотири кріси, один револьвер.

3.6 підвідділ УПА знищив колгосп в с. Заруддя. Здобуто майно.

3.6 СКВ засідкою на дорозі Монастирок–Діброва (Равщина) вбив одного енкаведиста, іншого важко поранив.

3.6 боївка засідкою між с. Дубрівка і присілком Заглина знищила двох часткових енкаведистів.

4.6 три бойовики вбили засідкою провокатора в с. Улицько.

6.6 боївка розбила станицю “стрибків” в с. Забір'я. Вбито трьох ворожих вислужників і знищено будинки, що служили ворогові для тероризування населення.

6.6 боївка засідкою на шосі Рава Р[уська]–Мости В[еликі] розбила колону ворожих підвод і знищила шістьох та поранила чотирьох ворогів.

6.6 Трьох бійців СКВ зробили засідку на польових переїздах, коло с. Кустин, на яку наїхало двох більшовиків верхами. Обоє їх знищено, здобуто зброю і майно.

8.6 боївка зробила наскок на ворожу станицю в с. Дідилів, що приміщувалася в мурованому будинку при автостраді. Ворог

потерпів втрати вбитими і пораненими. Обстрілом важкої зброї знищено одну стіну будинку.

8.6 боївка знищила радгосп в с. Руданці. Здобуте майно роздано між бідне населення. З охорони радгоспу вбито двох.

10.6 кількох бійців СКВ, що зробили засідку на шосе Полонична–Грабова, знищили автомашину та вбили чотирьох сталінських наймитів.

12.6 боївка засідкою на шляху біля присілка Ланки знищила 10 большевиків з валки, що переїжджала на п'ятьох підводах.

12.6 СКВ зробив засідку на шляху Мости В[еликі]–Кристинопіль. Вбито одного сталінського вислужника, іншого поранено.

12.6 боївка знищила біля с. Кукизів завідуючого відділом пожежної сторожі НКВД-Львів Карандіна.

13.6 СКВ зробив засідку на шляху Мости В[еликі]–Кристинопіль. Вбито двох большевиків і двох поранено.

13.6 боївка знищила станицю большевицьких терористів в с. Хлівчани. Вбито чотирьох сталінських бандитів, чотирьох поранено, з яких один умер. Здобуто зброю і муніцію. Будинок спалено.

13.6 боївка зробила засідку коло с. Бобятин, на яку наїхали вертаючі з облави сталінські терористи. Ворожу групу розігнано. Ворог втратив двох вбитих і двох ранених. Здобуто два кріси.

14.6 п'ятьох бойовиків зробили засідку на переїжджаючих енкагебістів біля с. Желехів. Засідкою знищено молодших лейтенантів НКГБ Насонова і Клокова, сержанта НКГБ Конюхова і одного "стрибка". Здобуто один кулемет, три автомати, дві пістолі, 300 шт. набоїв.

14.6 кількох бійців СКВ засідкою знищила чотирьох сталінських бандитів, що переїжджали шляхом Руда–Кам'янка.

15.6 СКВ зробив засідку на шосе в лісі біля с. Сілець Беньків, у висліді якої здобуто вантажну автомашину з великою кількістю майна.

15.6 СКВ засідкою біля с. Руда Сілецька знищив сімох большевиків. Здобуто два кулемети, один автомат, два кріси і муніцію. Крім цього, коні з возом та майном.

16.6 боївка розбила участок "істребітельного" батальйону в числі 12 чоловік в с. Колоденець. Вбито двох сталінських наймитів і двох поранено. Інших розпущено. Будинок спалено.

17.6 СКВ зробив засідку на шляху Сілець Беньків–Кам'янка. Розігнано наїжджаючу ворожу групу і здобуто майно.

17.6 СКВ на шосе біля с. Полонична засідкою вбив чотирьох большевиків.

17.6 боївка зробила засідку на шосе Боянець–Туринка, у висліді якої спалено одну автомашину, вбито трьох енкаведистів і трьох ранено.

17.6 кількох бойовиків під командою друга К. були викриті ворожою облавою в шопі в с. Вирів. Окружені бойовики на ворожі заклики здаватися – вбили чотирьох і поранили двох сталінських бандитів та прорвались щасливо крізь вороже кільце. При цьому згинув один бойовик.

17.6 дві боївки в бою з переважаючою ворожою групою вбили п'ятьох сталінських бандитів і здобули зброю.

18.6 СКВ у перестрілці на передмістю Радехова з ворожою групою вбив двох большевиків.

18.6 боївка засідкою на шосі Жовква–Мости В[еликі] спалила автомашину, вбила трьох і поранила п'ятьох сталінських наймитів.

20.6 СКВ підмінував тори залізниці, якими мали переїжджати енкаведисти до с. Пархач, по трупа сержанта з погранзастави, вбитого бійцями СКВ. Наступного дня поїзд наїхав на міну, що спричинило катастрофу.

20.6 чотирьох бійців СКВ знищили засідкою одного “стрибка” в с. Вільки Мазовецькі, що був пострахом для населення.

20.6 три бойовики зловили відомого провокатора Лемішку, секретаря сільради с. Стрептів. Найшовши на ворожу заставу, були змушені вбити провокатора і в перестрілці вбили двох большевиків та одного ранили, без власних втрат.

26.6 боївка зробила засідку біля с. Сілець Беньків та спалила чотири автомашини і знищила 12 большевицьких посіпак, між ними ст. сержанта НКГБ Віноградова та лейтенанта спецвідділу НКГБ-Львів. Здобуто зброю, муніцію і майно.

28.6 боївка засідкою на шосі Жовква–Мости В[еликі] спалила автомашину та вбила шістьох большевиків, в тому чотирьох старшин. З вісьмох ворожих ранених на цій засідці, кількох опісля померло- Здобуто гармату.

У РЕЙДАХ

Підвідділ УПА командира В. відбув рейд у Карпатську Україну в днях від 9.4 до 25.5.1945 р. Підвідділ пройшов значну трасу у важких гірських умовах і добув значний досвід та перевів розпізнання терену. При зустрічах з населенням проведено велику пропагандивну роботу. Так, приміром, на території Карпатської України відбуто кілька мітингів, у яких запізнено тамошне насе-

лення з визвольною боротьбою на українських землях, подано вказівки про підступні прийоми большевицьких загарбників та закликано населення Закарпаття включатись у боротьбу всього українського народу.

НАШ РЕЙД В КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Після короткої підготовки наш підрозділ вирушав в рейд. Через кілька днів знайшлися ми вже поза межами терену наших дій. Ми зупинялися на пості звичайно в лісах, а до сіл заходили тільки повечеряти, взяти харчів і налагодити зв'язки на дальшу дорогу. Майже весь час перебування в селах було використовувано на розмови з населенням. Обговорювалося найрізноманітніші справи: міжнародне політичне положення, нашу визвольну боротьбу, большевицький терор – вбивства, грабежі, вивіз населення, колгоспне нещастя і т. п. Хлопці розказували про бойові подвиги наших відділів з большевиками. Люди з зацікавленням слухали нас, признавали слушність і неохідність повстанчої боротьби та виявляли свою велику ненависть до загарбників.

До самих Карпат дорога була досить невігідна для нашого маршу. Було всього кілька більших і менших лісів, дуже відділених від себе. Треба було ночами робити тяжкі, виснажливі марші, переходячи не раз через небезпечні місця, щоб добитись від одного ліса до другого, ще до приходу дня. До того часто падали дощі, які ще більше утруднювали дорогу. Наші бійці, хоч як часами були голодні і змучені тяжкою дорогою, будучи на квартирах, не виявляли цього. Це підіймало також настрій населення, яке бачучи наші здорові, усміхнені лиця, набирало нової надії на майбутнє. Скрізь здобували ми симпатії, не виключаючи також польського населення. В с. Вишенка, в якому ми вечеряли 22.4 на одній квартирі у поляків, була санітарка “советка”. В дуже приязній розмові з нами вона висказалась, що нам ніяк не пристало слова “бандити”, яким називають нас большевики. Як вияв прихильности, при відході, подарувала вона нашому санітареві дещо зі санітарних матеріялів, а всім нам побажала успіхів.

В с. Райтаровичі, де ми також вечеряли, населення бажало собі, щоб ми ще хоч кілька днів залишилися коло них, або при нагоді ще колись вступили. Це було село, в якому люди ще не бачили відділів УПА від приходу большевиків. В с. Ракова квартирували ми 24.4 у поляків. Польське населення спочатку почувалося ніяково, але, побачивши наше приязне і лагідне відношення, старалося допомагати нам, чим могло. В тому-то селі

скоїлася пригода. Перед полуднем у напрямі хат, в яких приміщувався наш підрозділ, почали падати рідкі стріли. Один наш рій вирушив в глибину села і зустрівся з десятьма “стрибками”. У перестрілці наші бійці вбили чотирьох і ранили двох з-посеред них, а решта втікла.

Досить скоро і ненадійно найшлись ми у Карпатах. Перше карпатське село Тарнавка, хоч і досить бідне і обтяжене місцевими відділами, прийняло нас дуже прихильно. В ньому зустрілися ми в відділом к-ра Г., з яким ішли ми опісля через деякий час разом. У дальшому нам треба було часто виминати сильні застави пограничних військ НКВД. У Карпатах населення скрізь бідне, знищене фронтом, що там дуже дався взнаки. Кількаденні голодівки, великі дощі і тяжкий гористий терен вичерпували наші сили. Але ніхто не піддавався. І всі трималися зразково. Різні думки викликала в нас переправа через історичну ріку Сян. Вже до ріки всі були помучені, зробивши значний кусень дороги. Вода була глибока – вище пояса і дуже рвучка. Незважаючи на це, – хлопці ішли в воду сміливо і скоро ми знайшлися на другому березі. Цією переправою закінчили ми місяць квітень.

По важких трудах належний відпочинок дістався нам в с. Беріжки, в якому ми перебули кілька днів. Гарна погода і спокій, що панував довкруги, причинилися до відзискання втрачених сил. Вільні хвилини використано на гутірки, в яких закликалося хлопців до дальшої, ще більшої витривалости на будуче. По кількаденному постою, зовсім відпочиті – ми вирушили прямо на Карпатську Україну і 5 травня ми зупинилися в с. Лубна. Населення там наслідком довговікової неволі малосвідоме, дуже бідне, ще вдоватку пограбоване в часі пересунень фронтів. Роздаючи мадярську пшеницю, большевики намагалися тим робом купити собі прихильність населення. Зараз по приході до села ми скликали мітинг, на який прибуло до 100 осіб. В виголошених промовах змальовано большевицьку дійсність, поступування загарбників і їх плани на майбутнє. Також вияснено людям, хто ми такі і за що боремося. Врешті і подано вказівки, що треба робити, щоби не дозволити використовувати себе загарбникам у їхніх злочинних намірах, а навпаки – причинитися до приспішення здійснення спільної ціли. На закінчення відспівано кілька гарних вояцьких пісень і “Не пора”.

На другий день пішли ми в с. Загорби, в якому відсвяткували скромно Великдень. З цієї нагоди наш командир виголосив промову, в якій між іншими згадав і вшанував пам'ять поляглих Друзів, а нам побажав, щоби ми всі діждались кращих свят на

будуче, віруючи твердо, що коли Христос воскрес, то і воскресне Україна. По полудні уладили ми в цьому селі мітинг, на якому було присутніх понад 80 осіб. І цей мітинг, як і попередний, викликав велике враження і захоплення в населення.

Побувши на Закарпатті ще один день – ми пустилися в поворотну дорогу. Для відпочинку задержалися на кілька днів в с. Мучне. В ньому зустріли відділи к-рів Б. і В. Оба ці відділи добре озброєні і загартовані в тяжких гірських умовах.

12 травня легко переправились ми через Сян, що в тому місці був, завдяки кількоденній погоді, по коліна.

Використовуючи погоду і лісистий терен, скоро посувалися ми вперед. 16 травня під Тарнаркою зустріли ми відділ к-ра Б-я. Користаючи з вільного часу, ми познайомились з повстанцями того відділу і їх звичаями. Всі вони здорові, задоволені, багато жартували і розповідали про свої пригоди. З зацікавленням розпитували про наші терени, наші переживання і бої. Того ж дня улаштували ми в Тарнавці мітинг, на якому було присутніх до 100 осіб. населення незвичайно свідоме і вірне боротьбі українського народу за УССД.

Два дні пізніше залишили ми гори за собою. По твердій гірській заправі і доброму відпочинку в Тарнавці, марші рівнинами не були вже для нас великою трудностю. Далше зустріли ми ще відділ к-ра С., що переходив якраз попри місце нашого постю. Перемашеровуючи днями і ночами десятки кілометрів – ми прибули на раніше намічене місце.

Рейд нашого підвідділу, що тривав від 15 квітня до 28 травня приніс нам багато користи. Він загартував нас на невігоди, довгі і важкі марші, голод і холод. Ми випробували тим самим нашу витривалість і здібність вив'язуватися зі своїх обов'язків в різних обставинах. Пізнаючи, що визвольна боротьба українського народу провадиться по всій українській землі, зустрічаючи ряд відділів УПА, що можуть бути під всяким оглядом прикладними – ми скріпили нашу віру в перемогу українського народу. Наш підвідділ має нагоду показати себе, свою вартість перед народом і Командуванням.

Щирбатий
політвиховник
підвідділ к-ра Ч.

Помнож, боже, навіки козацьку славу і покори под нозі врагов наших главу!

(з Літопису Грабянки)

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Відділ Месники

Дуб – стрілець. Під ворожив обстрілом заложив і запалив міну при знищуванні ворожого опірною пункту.

Коваль – стрілець. У завзятому рукопашному двобою покотив противника і здобув кулемет.

Шугай – ройовий. Вирізнився відвагою і вмільм командуванням при знищуванні ворожих станиць.

Лук, Гопак, Лис, Дунай – стрільці. Вирізнилися завзятістю і одчайдушністю при знищуванні ворожих станиць.

Циган – командир підвідділу. Вдруге визначився відвагою, холоднокрівністю та добрим командуванням.

Новик, Біль, Білий – ройові. Визначилися відвагою та вмільм командуванням.

Запорожець – ст. стрілець, Бук, Олень – стрільці. Вирізнилися відвагою в боях.

Сух – стрілець. Підсунувся під ворожу станицю, облив її бензиною і запалив, ризкуючи життям.

Бич – командир підвідділу. Визначився відвагою та вмільм командуванням.

Буде слава славна
Поміж козаками,
Поміж добрими молодцями,
Поміж лицарями.
(З народної думи)

РІЗНЕ

У Львові при вул. Красіцьких поміщуються “обласні курси учителів”. Кількість учнів і учениць доходить до кількох сот осіб. В педагогічні [справи] встряває НКГБ, яке під примусом доручує учням і ученицям дуже [далекі] від педагогії завдання: їхати в терен області і провадити розвідувальну роботу. Вислані учні повинні розвідувати про настрої населення в даній околиці, місця перебування українських повстанців, їх родин і т. п. Учні всіма способами відмовляються від виконання таких доручень. НКГБ стосує терор.

Сталінсько-большевицькі окупанти через деякий час намагалися залякувати українське населення стягненням фронтової армії. Тим часом, як показується, червоноармійські маси не тільки що не виступають проти народу, але навпаки, в багатьох випадках

стараються допомагати. Знані є чисельні факти відмовлювання від облав. Червоноармійці ненавидять енкаведистів, “стрибків” і інших сталінських посіпак. В с. Ж. червоноармійці передали листа до українських повстанців, в якому змальовують настрої в червоній армії та закликають повстанців видержати у боротьбі.

В.Ж.

ЗНОВ БІЛІЄ ЖИТО

Знов біліє жито спіле,
Клонить голову під серп.
А ми женці браві, смілі
Як на жниво йдем на герць.
 Налетіли гураганом,
 Ударили туго
 Гей, дροжіть кати-тирани,
 Йдуть козаки з лугу.
Налетіли – ударили.
Лиш дребязги
Під хмарами,
Лиш черепи розтріскані
І кров з піском
Помішані.
 Муравою зеленою
 Дим стелиться
 Пеленою.
 Горять танки позбивані
 Гранатами
 Розривані.
А хлопці б'ють – зриваються,
Вмить з ворогом
Справляються.
І клекіт-гул дібровами,
Пісня бойова.
Лиш дерева поломані,
Стоптана трава.
 Скликає командир зрузів
 повстанців, славних витязів:
 “Спасибі, хлопці.
 Добре били!
 Мов снопів трупів
 Наложили”.

Жита вклоняються борцям,
Шумлять, благословлять
В безстрашну путь,
До волі брам.
Відкриті їм дороги,
За Україну, за народ
На дальші перемоги.

Встане Україна і розвіє тьму неволі (Т. Шевченко)

Др. Улас Загірний
З ЖИТТЯ ЛІЧНИЦІ УКРАЇНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

Зимово-весняний ранок. Вертаємо з візити ранених на свої квартири. Перетомлені, ліниво посуваємося заспаними ще стежками села. Раптом тишу перериває скрипіт дверей з поблискої хати. Пізнаємо: на порозі стоїть бліда, втомлена старша санітарка І. Вона, побачивши нас, весело всміхається, як всміхається вояк до командира по виконанні важливого наказу – та швидкою ходою приближається до нас.

– Як, подруго І., добре? – питаю.

– Так, краще. Спокійно тепер вже спить, – паде коротка відповідь. Але ми знаємо, скільки праці мусіла вложити подруга І., щоб над ранком ми могли почути цю коротку, але як радісну відповідь. Найкраще про це говорять тремтячі від змучення руки та ще досі нервовим напняттям зціплені губи. На роздоріжжю пристаємо – ще кілька фахових запитів, відповіді і розходимось.

– Щасливого дня! – здоганяє нас бадьорий голос подруги І.

Ще ми не вспіли заснути, як прибігає джурна санітарка.

– Друже доктор, той з легенями зомлів. Вибух крові. Пульс устає. При ньому вже є подруга І.

Даю точні вказівки – санітарка відходить. Врешті засипляємо. Та не надовго. Стійки повідомляють нас, що десь недалеко зав'язався бій. По якомусь часі доносить розвідка, що один з наших підвідділів УПА веде бій з багатократно більшими силами большевиків, яким підходять підкріплення. В лічниці приголошую поготівля. Цілий персонал в лічниці на місцях. Посилено охорону. Точна розвідка. Рух! Скрізь видно вправу, всі знають, що до кого належить і мені приходить на думку, що лічниця це неначе корабель. Лічниця в наших умовах – це корабель під час бурі. Персонал – моряки. Всі творять одну з'єднану родину. Поготівля триває до вечера, а ще заки сонце криво сховалось за дале-

ким обрієм, розвідка донесла, що в місці постою внутрішнього відділу лічниці триває цілий день облава. Наше поденервування дещо зростає. Втім приходить повідомлення від завідуючого згаданим відділом ст. санітаря С.: “Все в порядку. Всі на місцях”. Перед очами стає більш ніж доброї вдачі друг С., люблений всіми за його жертвенність та всі питомі прикмети санітаря. За його веселу вдачу співпрацівники та лікуванці присвоїли йому веселе псевдо “дядько жовняр”. Так – “дядько жовняр” дасть собі раду, він виведе свій корабель з бурі.

Вечір! Зв’язуюсь з подругою І. та наказую вислати дещо підлікованих до другого відділу, бо сподіваюсь, що дістанемо свіжих ранених. Наказ перевезення ранених дістає друг Б., старий вояк, який дасть собі напевно раду з деякими труднощами.

Щойно над раном доставлено нам ранених. Їх дещо більше, ніж ми сподівалися. Подруга І. цілий день на ногах. Позначається брак рук. Одначе до вечера все налагоджене. Обходимо всіх ранених. Рани поважні – розривними кулями.

Вечером зустрічаємося з к-ром П., який, хоч ранений, вивчає карту та видає накази відносно дальшої маршрути підвідділу. Щойно по довшій розмові вдається мені його переконати про доцільність залишитися на лікування. К-р П. пращається з підвідділом і ми від’їздимо в лічницю.

В лічниці робота. Подруга І. забула цілковито за відпочинок – увесь час біля ранених. Коли я опісля зустрінувся з нею – змушення не завважив. Надальше у неї ця ж сама рухливість, розмах, тільки очі прислонилися темним серпанком. Вона ще від того моменту, як вийшла від важко раненого вчора ранком – не мала часу нічого з’їсти, а про спання навіть не думала. Так працювати можуть тільки санітарки з покликання, які знають для кого і нащо вони працюють. Їхня праця, повна самовідречення, дає чудові наслідки: ранені засіблені харчами, про які годі сказати, щоб були гірші від передвоєнних в лічниці на І клясі, чистота дійсно як у лічниці, всі ранені перебрані, помиті, користають з бібліотеки; опіка санітарна більш як добра, а супроти опіки, що її одержали ранені в тому ж таки бою большевики (про який ми згадували) – надзвичайна.

Мені, мимо навалу праці, вдалося досягнути про це докладніші відомості. Щоправда, ранених большевиків було в цім бою щонайменше вдесятеро більше, як наших, – одначе це в нормальній лічниці не повинно мати ніякого значення. Проте так не було. Ранені большевики мусіли ждати по три, а то й більше днів на першу лікарську перев’язку, через що їх два до три від-

сотки вмирало. Відтак – лежали на брудному своєму одягові, оброслі, вошиві та врешті – голодні. Вигнали їх на боротьбу з повстанцями – вони також були голодні (Для того покрою людей бути голодним – це вже муки голодної худобини). Так були оті ранені ворога голодні, бо харчі, що вони їх одержували, щоправда не підвищували температури, але ж і не можна було назвати їх дієтичними. І хоч ми не маємо “Рентгена”, чим переважає нас ворожа лічниця, то у нас ранених зі згаданого бою вже можна почислити на пальцях однієї руки, але і ті є близько цілковитого виздоровлення. Решта вже при праці, в боротьбі, беручи участь в боях. А к-р П. вже після двох тижнів лікування долучив до свого підвідділу, а за кілька днів я почув про його нові звитяжні бої. З ранених большевиків в згаданому бою багато залишилося без рук і ніг. Багатьом зроблено операції, яких взагалі не треба було робити, а тим тільки збільшилося число нещасних сталінських жертв. Така різниця межі звичайною фаховою роботою, без глибшого почування до раненого, та фаховим лікуванням і якнайкращим почуванням до того, який боровся за волю, а не за сталінський терор і брехню.

У повному праці житті підпільної лічниці УЧХ є як і всюди моменти збройних сутичок з ворогом.

Друг Б. одержав наказ перевезти раненого до ст. санітаря С. Він приїхав у призначене місце, зніс раненого до хати і задержався з другом С., полагаджуючи ще декілька справ. В тому часі зчинився рух, почувлися запити стійкових, неясні відповіді і стріли. Друг С., орієнтуючись, що заіснувала якась небезпека – нашвидко доручує скрити раненого, сам помагає візникові завернути підводу, щоби рятувати дещо аптеки, а друг Б. відкриває вогонь по ворогові. Підвода, раптово потягнена вполюханими кіньми, зникає за закрутом. Тоді друг С. рівно ж відкриває вогонь. Ворог задержується, вистрілює ракету, від якої займається шопа. Щойно коли повідомлено, що ранений вже в безпечному місці, друзі Б. та С. відступили, а большевики (було їх 40), перелякані, рівно ж вицофалися. Своєю поставою друзі Б. та С. врятували раненого, аптеку та внеможливили ворогові ненадійний напад на село.

У своїй лікарській практиці бачив я багато ранених в лічницях. Ранені ці були вояками різних держав та національностей, але такої витривалості на біль, такого легковаження своєї рани, як теж погорду смерті, як в українських повстанців – я не зустрічав у нікого. Найкращими доказами хай послужать приклади, що їх наводжу.

1. Ампутація руки по кість, хлопцеві літ 18. З огляду на його ослаблене серце я не міг примінити наркози, а знечулюючих ін'єкцій не мав я під рукою, зрештою вони і так мало що допомогли б. Костей зіставити вже не можна було з тієї причини, що мала місце гангрена, яка виникла через неможливість швидкої доставки раненого до лічниці. Операція. Сільська хата. Стіл операційний, інструменти, стерелізатори тощо – всі приготування відбуваються на очах раненого. Врешті все готово. Легке поденервовування цілком вправно можна замітити у молодого санітарного персоналу. Як я завважив, найменше поденервований – ранений. Передопераційні приготування покінчені. Брязкіт інструментів і перше потягнення ножа. Оперований навіть не ворохнувся. Легкий скорч м'язів його лица, коли я добрався до нервів, а далі спокій. Кімнату залягає тиша, яку переривають тільки глибші та швидші віддихи асиста. Кінець, перев'язка. Тепер щойно завважуємо, що наші лица мокрі від поту. Ранений приблід дещо і сумним зором дивиться на місце, де колись була рука. Не кричав, не плакав, не кидався, щось подібне рідко зустрічається. Потішаємо його та залишаємо під опікою досвідчених санітарок Н. та В., а поблизько старшої санітарки С. Опіка добра.

2. Стрільць Донець з підвідділу Г. Був поранений вісьмома кулями, з чого шість перестрілів, дві сліпі. Ліва рука по перегиб розторощена. Рана в голову, дві кулі в груди... Гангрена обох ніг, однієї по кістку, другої до половини литки, та пальців правої руки. Друг Донець лежав три дні у лісі, ховаючись перед большевиками, які опанували поле бою, так що його наші найшли щойно після трьох днів. Великий вплив крові в нічому не вплинув на гумор раненого вояка зі залізним прямо здоровлям. Його доставлено до лічниці щойно по десятих днях, де йому зроблено негайно операцію. Коли господиня залялась гарячими сльозами, глянувши на сині, аж чорні стопи стрільця Донця, де-не-де потріскані та знаючи, що він залишиться по операції без рук та ніг – її здержав щойно спокійний голос повстанця-героя:

– Інші дають життя за Україну, а я тільки руки, ноги і цих кілька ран на тілі.

Коли я прибув до нього, друг Донець насамперед запитав, чи є правдою, що йому треба буде ампутувати руки й ноги. Після того, як я потвердив, здивований його спокійним голосом, він додав:

– Робіть усе, що зможете, бо наколи мене стільки куль не вбило, то може судженням мені оглядати те, за що ми боремось. Хочу жити!

І чи по тім його заклик-проханню найшовся б хтось, хто сам не віддав би і свого життя, щоби його рятувати?

Ін'єкції, операція, перев'язки. Одначе ніщо вже не було всилі запобігти розвиткові страшної недуги – правця. Вичерпаний організм не міг опертись. Стрілець Донець борячись зі смертю, на смертній постелі говорить:

– То за Україну, за народ! Бийте комуну!

Так – бийте комуну!

Друзі Повстанці! Будьте вірні наказові повстанця-героя Донця, який умів терпіти і вмерти, як українському повстанцеві годиться!

Ратай

Ясні зорі над нами,

Тихо радіє нам ліс.

Нас не квітчають вінками,

Цвітів ніхто нам не ніс.

Гордо, незломно ідемо

Правди нові звістуні,

Кров'ю, боями, брехнею

Стелить нам ворог шляхи.

Рідний народ нам радіє

В темну, холодную ніч.

Яре дівча про нас мріє,

Любить вогонь наших віч.

Ворог безсильно лютує,

Регіт нам сміх його гнів.

Гордий народ наш прямує

Шляхом героїв-синів.

Йдемо з палкими словами

Гордий, вітай нам, народ!

Волі – що виснив ти снами

Творчий даємо наш труд.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 2, спр. 95, арк. 38-45.¹

¹ Подібний примірник знаходиться: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 184-191.

№ 216
“СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ”

№ 8

Серпень–жовтень 1945 р.

За Українську Самостійну Соборну Державу.
Воля народам. Воля людині.

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Серпень – вересень – жовтень 1945 р.

Ч. 8. Рік 2

Я впевнений, що зброї, яку одержали ми з рук нації, не посоромите і прийдешнім поколінням передайте своє ім'я, вкрите безсмертною славою

Тарас Чупринка,
Гол. Ком. УПА

ЛИЦАР БРОНЗОВОГО ХРЕСТА БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ
ст. бул. Ігор – Див – Хмурий

Відпоручник штабу групи “Буг”, заступник політвиховника ВО, згинув Геройською Смертю в нерівній боротьбі з большевицькою бандою дня 5.9.1945 р. в год. 6-й ранку.

Слава Його Геройській Пам'яті
Командування групи “Буг”

Редакція “Стрілецьких Вістей” ділиться з читачами болючою, але гордою вісткою, що дня 5.9.1945 р. згинув Геройською Смертю в боротьбі з окупантом Редактор “Стрілецьких Вістей”, Лицар Бронзового Хреста Бойової Заслуги – ст. бул. Ігор–Див–Хмурий.

Слава Його Світлій Пам'яті
Редакція

ДРУЗИ ПОВСТАНЦІ

По короткому бою з десятикратно численнішим ворогом, дня 5.9.1945 р. згинув Геройською Смертю ст. бул. к-р Ігор. Не стало між нами Того Воїна-Лицаря з кости і крові, що безнастанно прагнув бойової стрічі з ворогом і закріпив до неї повстанців. Вбиваючи двох ворогів, в тім лейтинанта НКВД, він, поранений в груди і обскочений озвірілими бандатами, власною кулею покін-

чив своє героїське і творче життя. За Його прикладом пішли школені і виховані Ним вояки з Його Почоту – ст. вістун Бескид–Гриць і ст. стр. Явір.

Бойовим чином і Геройською Смертю Він доказав, що ідеї, голошені Ним серед вояків УПА і повстанців – впливали з Його найглибшої віри в нашу Правду.

Хай Його Геройський Дух окрилює нас незломною вірою і завзяттям, хай веде нас на дальші переможні бої і героїства.

Сповнімо Його клич-заповіт: “Вперед, за Україну!”

Слава Героєві Української Національної Революції

БІЙЦІ Й КОМАНДИРИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ

Гітлерівська Німеччина остаточно розгромлена і розбита.

Не боятися більше українському народові винищування у газових коморах, ні масових розстрілів цілих десятків сіл озвірілими гестапівцями. Не буде вже німець бити по лиці свободолюбного українського селянина, ні відбирати його землі, щоб повернути його в раба німецького пана. Не гнатиме тисячів і десятків тисяч робітників і селян у новітній ясир – в Німеччину. Не ждатиме український інтелігент на свою чергу, коли його фізично знищать, бо він міг би в прийдешньому бути постійною загрозою для окупанта. Західний варвар не буде вже панувати на українській землі.

Великий вклад у побіду над Німеччиною вложили й Ви, Українські Повстанці. Ви не допускали, щоб німець свобідно господарив на українській землі і вповні її використовував для своїх загарбницьких цілей. Ви не дозволили йому грабити українського села, не допускали до вивозу в Німеччину. Ваша караюча рука гідно відплачувала за розстріли і палення сіл. У боротьбі з Німеччиною наша Українська Повстанча Армія зорганізувалася і пройшла першу бойову школу.

Та з упадком Німеччини вернувся і розгосподарився на Україні, хто зна, чи не гірший ще окупант, – Росія. Від віків поневолюючи Україну, вона не резигнує з неї ніколи, незалежно, чи в неї царський режим, чи “найдемократичніша в світі республіка”. І саме оця соціялістична республіка вирішила положити остаточно край українським самостійницьким змаганням. Скувавши весь народ у нову соціяльну систему державного капіталізму, пануюча кліка створила жажливі економічні умовини, щоб перемінити свободолюбну людину у вічно голодну тварину, що про ніщо інше не вміє думати, як про їжу. Ввівши культуру “по формі національну, а

по змісту соціалістичну”, радвлада руками українських заляканих рабів – тичин, бажанів, вишнів, возняків – насильно прищіплює Україні російську культуру. Для більшого обдурення українських мас створює в Україні ще й комісар[і]яти оборони і закордонних справ, які не мають ніяких прав, хіба тільки вихвалювати Сталіна. Невиданий в історії людства терор, провокації мають остаточно перетопити у російським горнилі український народ, що має назавжди забути, що він був самостійним, та погодитися бути вічним наймитом “старшого брата” – новітньої великої Росії. Для свободолюбних має ця “найдемократичніша республіка” сибірську тайгу, масові розстріли, палення сіл, штучні голови та інші “новітні виховні” засоби.

Та український народ і тепер не скапітулював перед наступаючим ворогом. В 1943 році Вам, Українські Повстанці, передав він зброю в руки з наказом до останнього боронити ідею української самостійности. З неперевершеною стійкістю і героїзмом, з небаченою до цього часу вірою і запалом, виконуєте Ви вже більше як два роки цей наказ нації. Ні голод, ні ваші недостачі, ні терор відносно Ваших родин не захитали Вашого завзяття, Вашої віри в перемогу. Ще завзятіша, ще успішніша боротьба є Вашою відповіддю на всі підступи і “звернення уряду УРСР”. Ви добре пам’ятаєте, що так само старалася розкласти Росія воїнів Мазепи, так само “дарувувала” провини українським повстанчим загонам в 1920-23 роках. Всіх, що далися заманути, нагороджено каторжними роботами, чи розстрілами, як тільки вони перестали бути потрібними Росії. Коли Ви раз вступили на шлях боротьби зі сталінським режимом, то не на це, щоб перед ним капітулювати, бо з ворогом, що загрожує існуванню нації, треба боротися без огляду на шанси власної перемоги. Я впевнений, що зброї, яку одержали Ви з рук нації, не посоромите і прийдешнім поколінням передаєте своє ім’я, вкриті безсмертною славою.

Українські Повстанці. В світі не заіснував ще мир. Революційні рухи поневоленних народів та протиріччя між західними державами і СРСР зростають. Ростає в цілому світі свідомість, що несе зі собою ідея “диктатури пролетаріату”, голошена з Кремля. В боротьбі проти нього Ви сьогодні не самі. Завзяті серби, хорвати ведуть бої проти московського ставленика Тіта, болгар також піднімаються проти кривавого терору, принесеного “союзним” СРСР. Гори Семигорода залюднилися тими румунами, що не піддалися Росії. Навіть мала Словаччина веде партизанку проти наїзника. Польські патріоти саботажами і збройною боротьбою відповідають на намагання Сталіна їх поневолити. Ряди борців

проти східного сатрапа ростуть. Це все створює сприятливі умовини для нашої дальшої боротьби і наближає момент розвалу СРСР.

Дотримати зброю в руках до цієї хвилини і стати на чолі воюючих проти Сталіна має – Ваше священне завдання. Вірю, що виконаєте його з честю і фанатизмом, як виконували всі дотеперішні завдання. Новими методами, приноровленими до нової обстановки, дайте відповідь ворогові на його наступ.

З незламною вірою вперед, до перемоги!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Вічна хвала тим, що полягли в боротьбі з наїзником!

Слава Україні!

В травні 1945

Тарас Чупринка
Гол[овний] Ком[андир] УПА

УПА З ЧЕСТЮ ВИКОНУЄ ІСТОРИЧНУ МІСІЮ

Провід укр[аїнського] народу покликав до життя збройну силу – УПА – в епохальні переломові дні своєї історії, щоби не бути пасивним глядачем у боротьбі за новий справедливий політично-суспільний і економічний лад у світі, щоби чином заважити на своїй історичній долі і на долі світу. УПА творилася в вогні боротьби, в жорстоких умовах окупації і, з першим моментом свого творення, була приневолена вести запеклі бої, щоби дати українському населенню охорону перед розбоєм і грабежем.

- а) німецьких окупантів,
- б) польських агресивних агентурних елементів,
- в) червоно-партизанських банд,
- г) большевицьких окупантських орд.

Другою причиною творення УПА – було зберегти вартісний український бойовий елемент перед вивозом його в Німеччину; не дати йому зійти на політичні бездоріжжя, але спрямувати в спільне русло Української Національної Революції.

По-третє, щоби відновити військову традицію українського народу та створити зав'язок української збройної сили до майбутніх великих історичних завдань.

По-четверте – щоби прийняти активну збройну участь у великих дужаннях проти розбійницьких тотальних устроїв – імперіалістичної Німеччини й Москви.

По-п'яте – щоби зберегти честь української нації і не дозволити її безкарно плюндрувати загарбницьким зграям Москви і Берліна.

Свою історичну місію УПА виконує блискучо. Серед найважчих умовин УПА організувалась, школилась, зброїлась і виступала до нерівної боротьби в перехрестю вогнів. В одночасній боротьбі на кілька фронтів (німці, більшовики, поляки) УПА загартувалась в міцну бойову силу. Зброю українського повстанця болюче відчули на своїх спинах німецькі загарбники; польські агресивні банди в паніці залишали українські землі і втікали на захід і тільки фронтові дії окупантів перешкодили в повній їх ліквідації. З поворотом большевицького окупанта на Україну УПА вступила в затяжну і безпощадну боротьбу з ним. Тисячі збережених від спалення українських сіл, десятки тисяч визволених з тюрем українських в'язнів, десятки тисяч знищених ворогів – є найкращим свідоцтвом успіхів боротьби УПА проти ворога.

В цій завзятій боротьбі з червоним окупантом триває УПА вже повні два роки, а на нашому відтинку повних 15 місяців. В цій боротьбі УПА далеко переросла покладені на неї надії. Своїм чисельним і якісним складом, своєю мудрою стратегією і тактикою, своїм модерним озброєнням і силою удару, ідейністю та посвятою – УПА переросла вартість не одної збройної сили державних народів. Історія останніх кількох літ українського народу – це передовсім історія бойових дій УПА. Розголос, якого набрала УПА в цілм світі, посунув українську справу на міжнароднім ринку далеко вперед.

Майже всі поневолені Москвою народи за прикладом УПА і собі почали розгортати революційно-бойові дії проти окупанта.

УПА стала символом волі, як колись козацька Січ.

УПА доказала безприкладних чудес героїзму й одчайдушної відваги, що приневолює найбільших ворогів це признати.

Словом – цей найкращий елемент, що мав пропасти для України безповоротно, як гарматне мясо окупантів – був збережений і притягнений до позитивної історичної ролі, для великого майбутнього, для добра і слави української нації.

Очевидно – героїчний шлях УПА ще далеко не завершений. Доки ворог безчестить українську землю – дзвенітиме зброя українського повстанця. Це історичний довг нашого покоління і ми його з честю виповнимо.

Відділи УПА стають на порозі нової зими. Вона нам не страшна. Вже кілька твердих зим ми переможно залишили позаду. Довга ніч і короткий день та сніжні заметілі – це приятелі повстанця. Український повстанець тим і сильний, що вміє перемагати всяке лихо.

Український повстанець свідомий того, що до миру ще далеко, що світ готується до нового зудару і що цей зудар недалеко.

Тим разом загальний наступ буде спрямований проти останнього напасника, проти найчорнішої тиранії, що її завели кремлівські кати.

УПА своїм досвідом і свідомістю своєї історичної місії буде перша у валенні червоного молоха.

Від Командування Групи

У бою перемагає впертіший і завзятіший, а не дужчий; ворог теж буває завзятий; іноді не пощастить перемога за два і за три рази, тоді треба братися четвертий раз, аж доки свого не здобудеш

(Статут Польової Служби Армії УНР)

В.Ж.

ПОВСТАНСЬКІ АКОРДИ (пам'яті ст. бул. Ігоря)

Міліярдами тонів, мелодій
В юнім ритмі весна прогула;
У мелодіях акорд бойовий
Грає громом, як бурі гроза.
 То наш акорд вогняний у бою,
 То наш акорд лункий, як металь.
 Пролітає весна за весною,
 А він дзвонить могучо, як сталь.
Пройде літо і осінь настане.
І вовками завіє зима;
А наш акорд, як сонце весняне,
Як та буря, що дуба лама.
 В ньому грає залізний зов волі
 І народу розкута душа,
 В ньому сила стихії в розгоні,
 Рвїйна пісня, любов і жага.
Нас не спинять у дужім поході
Сніговії, шалені вітри.
Проти вітру і проти негоди
Понесемось в вогні боротьби.
 Час не жде – Воля кличе до бою,
 Вже крушіє московська гидь,
 Хай наш акорд луна і зимою,
 А там – знову весна зашумить.

З ПЕРЕМОГОЮ НА КИЇВ Свято Зброї (31.8.1919–31.8.1945)

26 літ минає від дня, коли то об'єднані українські збройні сили – Армія УНР й Українська Галицька Армія, по переможних боях з большевиками, оволоділи прастарою столицею України – Києвом.

Без нічиєї помочі та піддержки, а здані виключно на власні сили, зцементовані почуттям єдності, окрилені духом самопосвяти – рушили нащадки Святослава Завойовника та Великого Богдана на дикого північного загарбника, щоби пімстити невинно пролиту кров Андрієм Суздальським, щоби заплатити за Полтаву і Крути. Це не перший в історії випадок, коли українські війська громили ненависного північного варвара, – але і не останній.

На Вас, Українські Повстанці, тяжить цей священний обов'язок, щоби завдати червоному молохові остаточного нищівного удару та визволити український та інші свободолюбні народи від найлютшої тиранії, як дотепер бачив світ.

“...Ми карали Росію за Суздаль,
За Базар ми ще будем карать”

МУРИН ЗРОБИВ СВОЄ (на маргінесі лондонської конференції)

З моментом упадку другого небезпечного конкурента аліантів – Японії, яка підписала акт капітуляції 2 вересня ц. р. – витворилася зовсім нова ситуація в політичній укладі світу.

Саме з поваленням Німеччини і Японії вигас раз на завжди той спільний інтерес, що пов'язав хвилево союзом аліантів та ССРСР. Залишилися знову два потужні блоки, між якими відтепер немає нічого спільного, а є тільки самі розбіжності. Справа, іменно, в тому, хто здобуде панівне місце в світі, хто подиктує світові умови миру, хто буде творцем нового політично-економічного і соціального ладу в світі – словом, хто задержить гегемонію в своїх руках – аліанти чи ССРСР. Йде про те, чи над світом пануватиме реакційна гнітуча сила ССРСР з його монопартійництвом, тоталізмом і диктатурою кремлівських імперіялістів, з його насилуванням всяких демократичних свобод і варварством; з його розхрестаним примітивізмом і звихненням

культури і поняття про неї, – чи демократичний, культурний і цивілізований світ.

А коли між двома політичними конкурентами йде дужання за такі основні принципи – тоді шкода всяких заходів для шукання миру. Зброя і тільки зброя вирішує такі справи. Так аліанти, як і ССРСР ясно здають собі з цього справу і обі сторони вже почали гарячу підготовку до вирішної збройної розправи. До упадку Німеччини за гегемонію змагалися три великі блоки: Німеччина з державами осі (Італія, Японія), аліанти і ССРСР. Перемога одного з цих трьох блоків означала рівночасно упадок двох останніх. Коли ж впав один з блоків і залишилися два останні, то між ними не може бути іншої мови, як війна.

Вся політика аліантів розвивалася в тому напрямі, щоби повалити всіх своїх політичних суперників – в тому числі і ССРСР, як одного з найнебезпечніших.

Поки що йде між ними запекла боротьба в площині ідеологічно-політичній. Обі сторони мобілізують сили, намагаються приєднати собі якнайбільше союзників, переконати світ у слушності своїх вимогів і про конечність збройної розправи з противником. Мобілізування сил аліантів проти ССРСР йде за принципом найширших демократичних свобод і самовизначення народів, шля[хом] знищення усякої тиранії. ССРСР пустився ще раз на плитці води брехні і бажає змобілізувати світовий пролетаріат для облудних цілей збереження миру і боротьби з фашизмом, а на ділі щоби розсаджувати здорові сили поодиноких народів знутри та дешевим коштом добитися поширення і закріплення великоросійської імперії. Обі ворожі сторони покищо офіційно заявляють про взаїмне шукання шляхів для тривалого миру, однак більшість європейської та американської преси вже від довшого часу веде отверту протисовітську кампанію і морально підготовляє маси до майбутньої війни з ССРСР. Щоби не оставати позаду, большевицька преса окружною дорогою, наводячи цитати заграничної преси, підготовляє і свій загаль в цьому ж дусі. Найяскравішим відзеркаленням правдивих відносин між аліантами а ССРСР була перша сесія Ради міністрів закордонних справ, що відбувалася в Лондоні від 11.9-2.10.1945 р.

Конференція ця, як жадна інша, притягала до себе увагу цілого світу. Від її успішного чи неуспішного закінчення залежало, чи залишиться і надалі цей нестерпний політичний стан, що його витворили важкі і круті воєнні ситуації, чи політичні горизонти почнуть розоблачуватися. Конференція ця мала положити фундаменти для довготривалого миру, як впевняла большевицька

преса, мала доказати, що аліанти і ССРС зуміють найти спільний шлях для миру, як находили його для війни. Та тут якраз стрінула большевиків велика несподіванка. Конференція по трьох тижнях впертих торгів закінчилася цілковитим крахом. Заяви Молотова, Бірнса, Бевіна очевидно не розкривають усіх закулісів цих торгів відразу. Одначе сам факт зірвання конференції і взаємне звалювання на себе вини за це, є доказом, що політичні шляхи аліантів і ССРС розійшлися, а збройний конфлікт між ними висить на волоску. Молотов у своїй, як він каже, “будь-якій інформації” виложив, що “незгоди у Раді міністрів дійсно були у питанні, про виконання угоди, укладеної на Берлінській конференції Трьох держав... виконувати чи не виконувати рішення Берлінської конференції.” Ще ясніше з’ясовує цю справу лідер робітничої партії в Канаді Тімбак. Він пише, що “конфлікт великої п’ятки, який часто брехливо тлумачився, являв собою в дійсності конфлікт між радянською делегацією, яка керувалася Ялтинською і Потсдамською угодами, і наполегливими зусиллями англійської і американської делегацій відновити стару політику сфер впливу. Коресподент США Піро є такої думки, що “уряди Англії і США, які мають атомну бомбу, прагнуть переглянути угоди і взаємовідносини, які раніше існували. А дальше каже, що “англійський і американський уряди показують небезпечну тенденцію змінити ставлення до принципів врегулювання мирних питань у майбутньому”.

Большевицька преса поступенно відслонює щораз то нові причини провалу конференції Ради міністрів закордонних справ. В “Радянській Україні” від 14.10.1945 р. в статті “На міжнародні теми” читаємо, що “заступник англійського міністра закордонних справ лорд Вансіттард висуває проект доповнити Раду міністрів закордонних справ представниками Канади, Австралії, Нової Зеландії, Південно-африканського союзу (тобто всіх британських домініонів) а також Бельгії, Голандії, Норвегії, Греції, Бразилії, Югославії і Польщі”, – що за думкою автора статті – “є отвертою ревізією постанов Берлінської конференції..., неважко зрозуміти також і те, що вона є спробою посилити в Раді питому вагу тих дипломатів, які висунули проект “західного блоку” антирадянського спрямування”. Далі говориться, що розходження між англо-американською, а совітською делегаціями не лежать тільки в процедурних і формальних питаннях. “Ні, справа не в формальності; справа в тому, – як правильно пише американський радіокоментатор Стіл, – що явно визначилося прагнення докорінно переглянути і змінити рішення Берлінської конференції”.

Большевицькі верховоди поки що стараються закрити перед загалом цю наглу зміну політики урядів США і Англії, а звалюють вину на різні ніби-то сторонні чинники впливових промисловців, замаскованих фашистів і т.д. Та вже з самої ж таки большевицької преси видно, що до тих сторонніх впливових чинників належить майже цілий культурний і цивілізований світ. Туди належать уряди Англії і США, що підтримують Туреччину, Грецію, польський еміграційний уряд, короля Югославії – Петра, генерала Франко, Аргентину, Іран, Китай і ін. у протисовітських діях. Туди належить Ватикан і вся католицька преса, що вимагає створити “санітарний кордон” навколо ССРСР, туди належить Туреччина зі своєю тезою “поки існує большевицька Росія, не дасться забезпечити тривалий мир” і т.д. Словом, з поваленням Японії Москва закінчила свою роль гарматного мяса за інтереси аліантів. З тим моментом закінчилися і всі уступки аліантів, ціллю яких було приспати небезпечного агресора на час війни з Німеччиною та Японією. Тепер аліанти не то що не думають іти на які-небудь уступки своєму кон’юнктуральному союзникові, але намагаються припинити в дії всі уступки, які вони силою обставин були змушені зробити дотепер. Сталін зазнав прикрої ситуації мурина, що зробив своє і може відійти. Фактом є, що крах Лондонської конференції світ прийняв з полехшою. Вправді, це відкриває перспективи ще одної важкої світової війни, але для всіх є ясным, що щойно по її закінченні, то зн[ачить] – по цілковитому розвалі ССРСР – зникне раз на завжди змора червоного фашизму, що грозить загладою творчій праці і культурі цивілізованого світу.

Слава Україні! Героям Слава!
ВПАЛИ НА ПОЛІ СЛАВИ

Лицар Бронзового Хреста Бойової Заслуги
ст. бул. Ігор – Див – Хмурий
5.9.1945 р.

Грива – Член ОП, здібний організатор, відважний і завзятий, один з кращих провідників округи, довголітній член ОУН, витривалий і всеціло відданий справі революціонер, що вложив багато праці в нашої визвольній боротьбі, як неперевершений організатор – згинув Геройською Смертю в нерівній боротьбі з дикою большевицькою ордою дня 23.8.1945 р.

Хор. Град – командир ТВ, досвічений і бойовий старшина, добрий військовий організатор, військово-кваліфікована сила, – вложив багато праці для організації УПА. Відбиваючись від великої ворожої маси – згинув Геройською Смертю дня 28.9.1945 р.

Смерека – здібний і надійний лікар УПА, з неймовірною посвятою організував польові лічниці і лікував ранених повстанців. Згинув в нерівній боротьбі з большевицькою бандою дня 23.9.1945 р.

Ст. бул. Певний – к-р вд. Дружинники I, елев старшинської школи “Оленів”, відважний і бойовий, добрий військовий організатор. Важко ранений в часі рейду на теренах Волині, заховав торбу з документами і картами та автомат, а сам з пістолем відтягнувся від того місця і помер дня 15.7.1945 р.

Ст. віст. Бескид–Гриць – член тех. звена “Стрілецьких Вістей” – відданий справі – з посвятою виконував наложені на нього обов’язки. Згинув Смертю Героя від власної кулі, будучи раненим в бою з ворогом дня 5.9.1945 р.

Ст. стр. Явір – член тех. звена “Стрілецьких Вістей”, відважний бойовик, добрий кулеметчик, карний і дисциплінований – радо і справно виконував наложені на нього обов’язки, – згинув Геройською Смертю в запеклім бою з окупантом дня 5.9.1945 р.

Дон – к-р вд. Холодноярці III – одчайдушний і неустрашимий воїн, революціонер-фанатик. Багатьма геройськими вчинками вкрив безсмертною славою своє ім’я і свій відділ. Згинув від ворожої засідки, дня 9.10.1945 р.

Ст. бул. Кобзаренко – елев школи “Оленів”, один з кращих командирів вд. Холодноярці, бойовий, рухливий, на кожному кроці виявляв пильність і завдавав ворогові дошкульних втрат. Згинув дня 15.8.1945 р.

Осман – підрэф. ОП, останньо член почоту ВО 2, довголітній і заслужений член ОУН – згинув в заскоченні дня 26.9.1945 р.

Галич – член ООП, жертвенний і послідовний, добрий вишкільник – положив багато праці над вихованням революційно-повстанчих кадрів. Згинув дня 7.8.1945 р.

Силань – один з найперших вояків УПА, важко ранений в бою з енкаведистськими вислужниками, заскочений в часі лікування большевицькими бандитами, розірвав себе гранатою дня 5.9.1945 р.

Бул. Омелян – елев старшинської школи “Оленів”, бунчужний відділу Пролом – згинув Геройською Смертю дня 27.9.1945 р. в бою з большевиками в сокільських лісах (Кам’янецьчина). Як

бунчужний був на своєму пості незаступимий, совісний і точний.

Очерет–Квітка – член Надрайонового Проводу, незрівнана працівничка, всеціло віддана справі – померла по героїчних терпіннях, заживши отруту, дня 21.10.1945 р.

Слава їх геройській пам'яті!

Немає кращої смерти, як смерть на полі бою за визволення українського народу

(Ігор Хмурий)

Наказом Командування УПА одержали за видатні заслуги в боротьбі проти сталінсько-большевицьких загарбників

відзначення

Бронзового Хреста Бойової Заслуги

поручник Чернява

хорунжий Аркас

ст. бул. Ігор – Див – Хмурий

хорунжий Штіль

ст. бул. Чупринка

вирізнення

Редакційний склад “Стрілецьких Вістей”

за всю словну і чинну виховну працю, вложену ним у духове піднесення повстанчих рядів

На славу України!

Немає такого положення, з якого не можна було б вийти з честю (Статут Польової Служби Армії УНР)

Немає кращого життя, як життя – боротьба для народу

(Ігор Хмурий)

З ВЛАСНИХ БОЇВ

Відділ Тигри

6.4.1945 знищив “стрибків” у с. Ільковичі (Сокаль).

10.4 спалив на терені двох сіл північної Сокальщини усі мости та перервав телефонну сполуку.

12.4 напав на большевицьку банду, що намагалася арештувати людей у с. Барані Перетоки (Сокаль). Нав'язаним вогнем прогнано ворога з села. Коли ворогові наспіла більша підмога, відділ відступив. Ворог втратив 12 вбитими. Власні втрати – 2 ранених.

Відділ Пролом

8.4.1945 р. звів бій з ворогом, що переводив облогу в кам'янецьких лісах (Язениця, Соколя, Грабова). Переважаючими силами намагався ворог оточити наш відділ. Бравурним протинаступом відділ прорвав кільце і відв'язався. Втрати ворога – 40 убитими, в тім к-р ворожої групи, та багато ранених. Власні втрати – один вбитий, 5 легко ранених.

24.4 наскочив на 15 большевиків, закватированих в с. Спас (Кам'янецьчина). По короткій бою здобуто будинок, завдаючи ворогові втрат вбитими і раненими. Надходяча ворожа підмога з сусіднього села була розбита нашою заставою і панічно втекла. Здобуто зброю і військовий виряд.

27.9 в сокільських лісах (Кам'янецьчина) звів бій з переважаючою ворожою силою. В тісній співдії з підвідділом Г.І заатакував з двох сторін большевиків, завдаючи їм першими стрілами втрат 20 вбитими, чому вицофався на інші лісні комплекси. Власні втрати – трьох вбитих.

Відділ Кочовики

9.4.1945 р., маневруючи вечером лісами з с. Радванці до с. Тисяча (Кам'янецьчина), стрінувся з групою большевиків. По короткій перестрілці ворог утік, лишаючи кількох убитими. З нашого боку один ранений. Здобуто два коні.

Відділ Переяслави I

13.6.1945 р. в лісах б. с. Наконечне (Яворівщина), під час облоги, в якій брало участь понад тисяча большевиків, попав у небезпечне оточення. Завзятим наступом, під вмільним командуванням к-ра Бриля, відділ розбив чотири ворожі застави і відв'язався від ворога. Бій тривав чотири години. Ворожі втрати около 50 вбитих і невідоме число поранених. Власні втрати – чотирьох вбитих і трьох поранених. Здобуто один кулемет, два автомати, один кріс і муніцію.

Відділ Переяслави II

15.8.1945 р. з засідки на гостинці Янів–Велике Поле вбито начальника райфінвідділу і двох большевиків та спалено таксівку.

Відділ Переяслави III

19.7.1945 р. з засідки б. с. Річичани (Янівщина) вбито начальника НКГБ Зверова і одного “стрибка”. Здобуто автомат, кріс і пістоль.

Відділ Холодноярці I

19.9.1945 р. в с. Зелів (Янівщина) вбито одного большевика і двох поранено. Здобуто два автомати, один пістоль.

Відділ Холодноярці II

9.8.1945 р. стежа, зложена з трьох бійців, вбила одного большевицького бандита.

3.9 залапано і знищено трьох сталінських бандитів, в тім одного офіцера.

Підвідділ ПОП

3.9.1945 р. зробив засідку на гостинці Бірки Д[омініканські]–Брюховичі. Під маскою НКВД залапано большевицьку підводу. Здобуто два автомати, одну підводу і одну корову.

5.9.1945 р. годині 23-ій зробив засідку на дорозі Рокитно–Бірки Д[омініканські] (Львівщина). Під маскою НКВД здержано большевицьку підводу. Здобуто автомат, кріс, підводу. Бійців ЧА звільнено.

14.9 в с. Ясниська (Львівщина) вбито ст. лейтенанта НКВД.

17.9 з засідки на гостинці Бірки–Завадів вбито ст. лейтенанта НКВД і двох енкаведівських бандитів. В повороті зі засідки на станції Завадів залапано і знищено ще одного енкаведиста.

21.9 з засідки на гостинці Бірки Д[омініканські]–Брюховичі вбито одного большевика. Здобуто зброю та підводу з харчами.

1.10 з засідки на гостинці Бірки Я[нівські]–Брюховичі вбито начальника лісгоспу, що їхав таксівою.

5.10 на засідці із селами Ясниська–Дубровиця здобуто три кріси, п'ять підвод, дев'ять коней і багато військового вяряду та майна.

6.10 в с. Завадів в білий день вбито большевика і коня під ним. Здобуто автомат, пістоль і сідло.

Відділ Галайда I

2.9.1945 р. в горах Львівсько-Томашівського Розточчя б. с. Ковальські (Магерівщина) попав у повне вороже оточення. Навальний бій почався б. год. 11-ої. Ворожі сили рівнались найменше одній дивізії. Бойової акцією ворога керувало кількох генералів. Поле бою обставлено артилерією та гранатометами, які, одначе, не могли брати участи з огляду на гнучкість маневру нашого відділу і пересичення цілого терену большевицькими військами. Горою патрулювало постійно два ворожі літаки. В гущі ворожих сил, під безпереривним ворожим вогнем, відбиваючи на всі боки ворожі наступи, відділ в виді рухомої пробоевої твердині лявірував в лісах. Два навальні ворожі наступи відділ розбив і примусив ворога до втечі. До краю перетомлене вояцтво зраджувало охоту залягти на становищах і створити нові Крути. Та к-р Перемога твердий і впертий в боротьбі. Вн веде свій відділ до життя, а не до смерти. Великим зусиллям волі підіймає

своє карне вояцтво до вирішного удару, йдучи в перших лавах на пролом. З грімким окликом “Слава”, як буря пішло вояцтво за своїм командиром. Ворожі застави сторощено або розсунено, перстень облоги прорвано і відділ вийшов поза поле ворожих дій, забираючи з собою кільканадцять ранених своїх вояків. Ввесь час бою відділ зустрічався з ворогом у рукопашній боротьбі на віддалі трьох до п’яти кроків. Втрати ворога, по загальникових обчисленнях – около 100 вбитими і багато пораненими. Власні втрати, коли брати майже безвихідну ситацію відділу, незначні.

13.9.1945 звів нічний бій з большевицькою заставою б. с. Незнанів (Кам’янеч[чина]). Втрати ворога невідомі. Власні втрати – двох ранених.

Підвідділ Галайда II

18–19.9.1945 р. год. 22 на граничнім відтинку звів нічний бій з ворожою заставою, якій на поміч поспішили граничні застави з інших станиць. Підвідділ пішов у наступ і рукопашним ударом з приміненням боротьби на приклади, викинув ворога з окопів, розбив ворожу заставу і, лявіруючи, вийшов вглиб лісів. Втрати ворога ближче невідомі. Певним є, що впав командир застави і кількох бійців, що згинули під ударами прикладів. Власні втрати – один вбитий, один поранений, один пропав без вісті. Здобуто один кріс-снайпер і кілька звичайних крісів.

Переслідуймо і знищуймо ворожі банди,
розгромимо їх у їхніх норах

(Ігор Хмурий)

... І ось ідем в бою ми життєвому
Тверді, міцні, незломні – мов граніт:
Бо плач не дав свободи ще нікому,
А хто борець, той здобуває світ.

ВІДЗНАЧИЛИСЯ В БОЯХ

Кобзаренко – к-р відділу Холодноряці I, після важкого поранення вбив двох большевиків з пістоля – згинув, як герой, 15.8.1945 р.

Різун – ройовий відділу Холодноряці III – окружений ворогом, вбив 10 большевиків, а трьох поранив. Не бачучи виходу – власним останнім набоем покінчив життя 22.6.1945 р.

Швидкий – стрілець відділу Холодноряці III – вбив чотирьох большевиків, здержав наступ ворога і дав змогу відділові вицофатися без втрат 31.5.45.

Дон – ройовий відділу Переяслави I, крив відступ відділу і здержав наступ ворога 13.6.1945 р.

Перфенюк – стрілець відділу Переяслави I – висунувся з кулеметом на небезпечне становище, знищив обслугу ворожого “Максима”, чим врятував життя багатьом друзям.

Жигун – ройовий – вбив лейтенанта НКВД 25.6.1945 р.

Бриль – к-р відділу Переяслави I, – в часі облави на ліс б. с. Наконечне (Яворів) холодною розвагою і небувалою відвагою випровадив відділ з ворожого оточення

Дон – к-р відділу Холодноярці III, Гуран – бунчужний, Тиміш – стрілець – дня 7.10.1945 р. в с. Крехів, де квартирує понад 500 большевиків, у білий день знищили зрадника і сексота в моменті, коли він перехвалювався знищити “усіх тих, що в лісі”.

Крук – ройовий відділу Переяслави I – на вулицях м. Яворова знищив сексота 21.8.1945 р.

Послушний – ройовий відділу Галайда I – героїчною поставою командира, випроваджуючи рій з оточення в рукопашному ударі при незначних втратах – 2.9.45.

Буревій – ройовий відділу Галайда I – вмiлим командуванням в часі прориву ворожого перстеня.

Сич – чотовий відділу Галайда I – мужньою поставою, холоднокровним і мудрим керуванням своїм відділом.

Хміль – бунчужний відділу Галайда I – продовжував мудро керувати підвідділом після поранення чотового Сича.

Явір – стрілець – з безпосередньої віддалі з пістолі вбив большевика і здобув автомат.

Сомко, Чорнобій – ройові, Нечуй – кулеметчик, Рабка, Луговий, Садовий, Зорян, Громада, Гордий (два рази ранений), Шофер, Ластівка, Моряк, Павлюк, Сурма, Охочий, Орлик (два рази ранений – продовжував бій), Готовий, Горобець, Хмара – відвагою і завзяттям.

Цілий перший підвідділ відділу Галайда I, під командою ст. бул. Ігоря.

Миرون – ст. стрілець – викрадаючи тіло ст. стрільця Явора прямо з під-рук большевиків.

Командири відділів і підвідділів УПА, старшини, підстаршини, вояки – високо носить честь свого імені та бойову славу ваших відділів і всієї Української Повстанчої Армії

(Ігор Хмурий)

СТОРІНКА БОЙОВИКА

Завдання відділів і різного рода боївок однакові – громити ворога. Коли відділи по своїй природі шукають зудару з більшими силами ворога та зводять з ним формальні бої, при вмілім використанні всіх видів партизанської тактики – то боївки приймають зовсім інші форми боротьби.

Малі звинні боївки, від двох до десяти люда, чи поодинокі бойовики, засоблені великою вогневою силою, або лише з короткою зброєю (відповідно до ситуації) мають змогу прослизнутись навіть у середовища, густо насичені ворогом (райцентри, більші міста) і там серед окупантів ширити спустошення та переполох. Засідками і мінами в найменш сподіваних місцях дезорієнтувати і паралізувати рухи ворога.

Коли пригадаємо собі героїську постать бойовика Мацейка, що в столиці Польщі Варшаві 1934 р. вбив польського міністра внутрішніх справ – Перацького, або сл. п. бойовика Юрка Березинського, що на вулицях Львова застрілив комісара польської політичної поліції – Чеховича, сл. п. Лемика, що виконав атентат у большевицьким конзуляті у Львові – то стане нам ясным, яких прийомів боротьби повинні вживати наші бойові групи. Завдання таких поодиноких бойовиків, чи бойових груп – о много легші, чим більших відділів УПА, хоч, на перший погляд, виглядають дуже небезпечними. Тут грає ролю в першу чергу одчайдушна відвага, ризик і проворність. До ворога можна підійти під різною маскою і зовсім ненадійно його заатакувати в догідному для себе місці й часі, знищити і пляново вицофатися. Бойовики, які вже вславились блискучими успіхами в різних райцентрах та міських осередках, караючи смертю проводирів большевицьких банд і зрадників українського народу – виводять наші бойові групи на правильний і властивий шлях боротьби. При тому треба тямити, що хвилини сильнішого натиску ворога повинні завжди з тим більшою силою активізувати бойовиків в місцях, де того ворог найменше сподівається.

З ім'ям сл. п. Данилишина і Біласа на вустах – вперед, на ворога.

З акцій бойових груп

13.7.1945 р. в с. Руданці (Куликівщина) боївка СБ звела бій з большевиками. Впало трьох большевиків.

14.7 в лісі біля с. Ременів (Куликів) попали в окруження повстанці Аскольд, Гордій і Гаєвий. Після запеклого бою впало

кількох большевиків, кількох було поранених. Всі три повстанці згинули героїською смертю. Аскольд, відступаючи, встиг заховати сумку з документами. Важко ранений, згинув від власної кулі.

25.7 в лісі б. с. Вільки Мазовецькі (Равщина) в часі облави боївка СБ звела бій. Втрати ворога – 5 вбитих, 4 ранених. власні втрати незначні.

6.8 окружений большевиками бойовик Орел, вдаючи, що здається, підійшов до начальника НКГБ з Лопатина – Сидорука (жид) – і вбив його з пістоля.

7.8 в с. Задвір'я (Глинянщина) в бою з енкаведистами згинув к-р боївки Черешневий, вбиваючи двох ворогів.

19.8 в с. Торки (Сокальщина) боївка вбила двох большевиків і начальника ББ.

10.8 бойовик Байда б. с. Стриганка (Кам'яничина) цільним вогнем з автомата вбив двох енкаведистів; решта втікла. Здобув муніцію.

10.8 в с. Хлівчани боївка к-ра Клима напала на енкаведистів, що приїхали грабувати селян. Зловлено двох большевицьких бандитів, здобуто один кулемет, автомат та муніцію.

10.8 в с. Скварява (Жовківщина) боївка СКВ напала на большевиків, що стягали контингент і грабили господарства та цільним вогнем вбила двох большевиків й ранила одну большевичку.

18.8 год. 7 ранку 14 большевиків в с. Боложинів (Золочівщина), вертаючи з облави, найшла на міну, получену з “ванюшею”. Міна, зірвана електричним струмом, вбила 12 большевиків, двох втекло. Це вже другий з ряду героїський подвиг бойовика Грінченка.

21.8 БЕГ к-ра Клима звела бій з большевиками, завдаючи їм втрат кількох вбитими та кількох раненими.

22.8 в с. Ператин (Радехівщина) пограничники обскочили хату, де було чотирьох бойовиків, в тім провідник куца. В завзятій обороні бойовики вбили чотирьох пограничників.

24.8 б. с. Станислав (Глинянщина) п'ять повстанців наткнулося на ворожу засідку. По короткім бою вицофалися без втрат. Ворожі втрати невідомі.

25.8 – год. 5 – в лісі б. с. Воля Жовтанецька (Куликівщина) большевики окружили групу бойовиків. Група, пробиваючись, вбила шташого лейтинанта.

26.8 в с. Турія (Золочівщина) бійці СКВ попали на большевицьку заставу. Передні розшуки скоріше помітили ворога,

обстріляли його з автоматів і без власних втрат вицофалися. Власні втрати ворог невідомі.

30.8 в лісі б. с. Грицеволя (Радехівщина) кінний відділ большевиків заатакував нашу боївку – 14 люда. В висліді бою большевики втратили сім убитих. З нашої сторони згинув геройською смертю бойовик Зуб.

31.8 в с. Грималівка (Брідщина) большевики, йдучи на заставу, наткнулися на стійкового, що беріг бійців СКВ при вечері. Відважний стійковий вогнем з автомата розполошив большевиків.

3.9 в с. Городилів (Золочівщина) в часі облави найшли большевики криївку, де сиділо трьох повстанців. Повстанці не дали за виграну, але вбили одного большевика, прорвалися з облави і вицофалися до ліса без втрат.

8.9 двох бойовиків Славко та Холмщак зробили засідку б. с. Батятичі (Кам'янещина). Вбито ст. сержанта контррозвідки, здобуто пистоль і автомат.

14.9 в с. Журі (Жовківщина) боївка к-ра Комара зробила засідку. Вбито трьох енкаведистів, двох важко ранено.

15.9 на присілку Шляхта бойовик Муха вбив майора НКВД. Здобув пистоль, муніцію та торбу з документами.

17.9 в с. Зубоміст (Кам'янещина) бойовик Ліска з засідки вбив майора НКВД і коня під ним.

21.9 в с. Язениця Руська к-р боївки Орлик вбив двох старшин НКВД.

25.9 к-р Клим з двома бойовиками в білий день знищив зрадника українського народу – голову с-ради в с. Кам'янка Волоська (Равщина) і щасливо вицофався поміж численними ворожими заставами. Здобуто один автомат.

5.10 б. с. Боянець (Великі Мости) боївка к-ра Н. знищила двох большевиків-розвідників. Здобуто два автомати, один пистоль, муніцію.

5.10 в с. Дальнич (Куликівщина) к-р боївки Лютий, прокрадаючись між ворожою сторожею, підсунувся під табор большевиків та, обливши бензиною, запалив будинки. Між большевиками зчинилася велика паніка і вони поночі почали втікати 10 км – ближче районного центру.

10.10 бойовик Буря вбив зрадника-провокатора в районнім центрі Великі Мости.

10.10 – год. 24 – боївки к-ра Погрома напали на станицю НКВД-пограничників на присілку Банівка б. с. Сілець Беньків (Кам'янещина). Напад був упланований і переведений

по-мистецьки. Ворог не мав змоги поставити жадного опору. Користуючись непроглядною темнотою, відділ непомітно підсунувся півколесом під самі ворожі становища. Сам к-р з одним бійцем пішов прямо на ворожу стійку. На зазив стійкового “Стой, хто йдьот”, к-р вистрілив ракету, що була сигналом до нападу, а бойовик вогнем автомата зліквідував стійку. При світлі ракети бойовики спостерегли пусті ворожі окопи, бистро заняли їх і з окликом “слава” відкрили барабанний вогонь по будинках застави. Від запальних куль загорілися будинки. Окремо призначений рій підсунувся під самі будинки і закидав їх гранатами. Спанікований ворог зчинив страшну метушню. Як розполошені щурі, енкаведисти бігали з кута в кут і з зойком падали від повстанських куль. Кулемети нашої застави винищували ворога, що старався прорватися. Тільки раз відозвався ворожий кулемет та один автомат і негайно змовкли. По годиннім бою ворожа позиція була зметена. Втрати ворога 62 вбитими і спаленими в вогні. Власні втрати один вбитий і один легко ранений. Вицофуючись перед над’їздаючими ворожими танкетками, їх підібрано.

ВІДЗНАЧИЛИСЯ БОЙОВИМИ ДІЯМИ

Ст. віст. Орлик – к-р боївки – вмилім заплянуванням і блискучим керуванням бойової акції, відвагою, спритом і винахідливістю.

Ст. вістун Богдан, ст. стр. Волоцюга і бойовик Сезон – відвагою та вмилім веденням кулеметного вогню.

Вістун Бір – одчайдушністю і вправним керуванням гранатного вогню.

Ст. стр. Тарас, бойовики Лис, Комар, Грізний, Чучупака, Гора, Залізник – відвагою, завзяттям і посвятою в боях.

Бойовик Грінченко – нищенням ворога при допомозі вмиліго мінування.

Лютий – к-р боївки – ризиковним підходом до постою большевицьких терористичних банд та спаленням їхніх об’єктів, мимо міцної охорони.

Слава героям української національної революції!

ПОЗА ЛІНІЄЮ КЕРЗОНА

У місяці вересні польсько-большевицькі урядові чинники приступили до бруталного примусового виселення українців з українських земель поза лінією Керзона на сторону ССРСР.

Виселенча акція почалася з Любачівщини. Українське населення стихійно поставило запеклий опір, знищуючи переселенчі комісії, висаджуючи залізничні станцію і мости та спалюючи дощенту ті села, з яких його викидає руїницька ворожа рука. Ціллю Москви є порізнити поневолені народи український і польський, пограбити українське майно і набути безплатного каторжного робітника в своїх заводах. Польські збольшевизовані елементи у засліпленні і собі прикладають руки до цієї злочинної роботи. Та помиляються вороги, коли думають, що український народ дасть себе без бою викинути з його прадідівської землі. Український народ за свою землю пролив вже стільки крові, що й тепер не завагається її проляти в слушній обороні свого права на цю землю. Так зв. польський тимчасовий уряд, а насправді большевицька агентура для поневолення польського народу, від самого початку повів терористичну політику супроти українського населення. Морди, палення сіл, грабежі, знущання польського збольшевизованого шумовиння було на порядку деннім. Самозрозуміло – український народ кинувся до самооборони.

Дня 7.5.1945 р. місцеві самооборонні групи знищили польсько-большевицьку міліцію в м. Варяж, яка довгі місяці в жахливий спосіб тероризувала, грабила і мордувала українське населення. Вбито 9 міліціантів, кожному з них пришито картку з написом: “За спалені села, за морди і грабунки”. З власних втрат один вбитий.

Дня 24.3 самооборонна група в силі 30 люда підступом напала на польсько-большевицьку штурмівку в м. Крилів (Грубешівщина), де знищено около 70 штурмовиків. Там теж зловлено відомого польського терориста Басая, що ще в часі німецької окупації палив українські села і мордував безборонне населення. В тому ж часі була розбита польська терористична банда т. зв. “Галянтів” у с. Махнівку (волесть Белз).

Таких самооборонних актів було дуже багато. Така постава українського населення залякала польсько-большевицькі банди і вони на якийсь час принишкли. Тепер боротьба розгоряється наново.

ШЛЯХОМ КРУТЯНЦІВ

Дня 4.4.1945 р. б. с. Голуб’є Долгобицької волості (Грубешівщина) відділ большевиків в силі ок. 200 люда окружив групу повстанців ок. 20 чоловік. Попавши в безвихідну ситуацію, повстанці постановили дорого продати своє життя. Занявши ста-

новища, з неймовірною одчайдушністю і надлюдським завзяттям повстанці билися до останнього набоя. Бій тривав півтори години. Вистрілявши усі набої, повстанці останніми набоями кінчали своє героїське життя, щоб не потрапити в звірячі руки большевицької банди. З неменшим завзяттям, ніж чоловіки, билися і жінки та вмірали побіч своїх друзів з таким же героїзмом. Сотенний Дуб, що проявив найбільше завзяття в розгарі боротьби, забув залишити для себе останнього набоя і щойно друзі мусіли рятувати його від большевицького полону своїми набоями.

Геройською Смертю в цьому бою загинули:

Святослав	– член ОП
Ярополк	– “–” – ОП
Дуб	– сотенний к-р
Уляна	– член ООП
Дарка	– “–” – ПП
Славка	– “–” – ПП
Сирота	– “–” – ППР

і ще кількох повстанців.

Слава їх Геройській Пам’яті!

Втрати ворога ближче невідомі. Понад 75 ранених з того бою привезли большевики до лічниці в Сокалі.

“Пімстимо смерть наших друзів,
розплатимось за кров і сльози українського населення,
за зграйща і руїни...”

(Ігор Хмурий)

ЯК БОЛЬШЕВИЦЬКІ ОКУПАНТИ “ВИЗВОЛЯЮТЬ” УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД

Насилування свободи совісти

Большевицька Москва знехтувала (як в усіх інших випадках) свої конституційні закони про свободу совісти і терором почала ліквідувати українську гр.-кат. церкву, починаючи від винищ[у]-вання українських гр.-кат. священникв, безчещення церков і могил поляглих за Волю України Борців.

3.8.1945 в с. Боянець (Великі Мости) НКВД хотіло арештувати священника. Він, перебраний, утік і скривається.

31.8.1945 в с. Королівка (Брідщина) НКВД арештувало гр.-кат. священника.

2.9.1945 до с. Руда Сілецька (Кам’яниччина) приїхало НКВД арештувати священника. Священик з родиною втік і скривається.

8.9.1945 в с. Плугів (Золочів) НКВД арештувало гр.-кат. священика.

13.9.1945 в с. Станислав (Глинянщина) большевики арештували гр.-к. священика.

16 і 20.9.45 арештувало НКВД в Золочеві двох священиків.

Таких випадків арешту і укривання священиків в терені багато.

13.7.1945 р. в с. Новосілки (Кам'янецьчина) в часі богослуження п'яний большевик з горілкою намагався дістатися до священика при престолі. По відправі трьох большевиків напали того ж священика, побили його і зрабували 6000 карб.

29.8.1945 р. в с. Здешів (Кам'янецьчина) большевики пограбували церкву.

В с. Батятичі большевики розвалили пам'яткову церкву.

До провокаційної тактики НКВД-[НК]ГБ

В теренах Яричівського і Милітинського районів діють провокативні боївки, що їх большевики склеїли з різного шумовиння та злочинних елементів. Милітинська провокативна боївка складається з "активу" – 30 чол. (самий суспільний збірід) і "запасу" – 40 чол. – самі большевики, що їх завданням нести поміч "активові", коли він найдеться в скрутнім положенню.

15.7.1945 р. б. с. Хлівчани провокативна боївка зрадника Мукача наткнулася на СКВ. Сійка залапала одного бандита і відв'язалася від решти.

29.7.1945 р. в Перв'ятичі (Сокальщина) провокативний відділ большевиків наткнувся на сійку СКВ. Сійковий стрілами спанікував банду і вона втекла, ракетуючи і стріляючи в сторону Спасова.

18.9.1945 р. до с. Белзєць (Золочівщина) прибуло около 13 "стрибків" в цивільних одягах з тризубами на шапках, прикидаючись вояками УПА. Питали зв'язку, просили їсти, говорячи, що тиждень нічого не їли. Відійшли до поблизького ліса.

25.9.1945 р. провокативна боївка вибралася з с. Горпин, де квартирувала три тижні. На стриху школи вона залишила 5-х своїх підлюків зі скорострілом і запасом харчів на 5 днів. Ці падлюки поробили дірки в даху і конспіративно обсервували рухи в селі. При помочі малих хлопців вдалося їх розконспірувати.

26.9.1945 р. провокатори арештували в с. Руданці (Новояричівщина) 18-літнього хлопця, що був легковірний.

22.7.1945 р. декілька большевиків з пропагандистскою приїхало до села Дмитрів та затарасувало двері церкви в часі богослуження. Вони змушували населення підписати листа до

Сталіна. Народ рушив з церкви, відкидаючи енкаведистів, які від'їхали з нічим.

19.7.1945 р. в с. Гумніська провели большевики мітинг, а відтак під штиком примусили вони людей складати підписи “в подяку Сталіну за визволення”.

20.7.1945 р. в с. Чучмани Гумніські (Бузеччина) большевики збирали підписи “в подяку Сталіну”. Мимо терору, ніхто не підписався. До своєї підлої сексотської роботи большевики уживають малих дітей, головно сиріт і безпритульних. Їх вишколюють і висилають на села, чи то на службу, чи за милостинею. Діти, несвідомі злочину, за марний пайок хліба підглядають, що діється в селі, роблять умовлені знаки на парканах, на воротах і йдуть з доносами на НКВД. В такий ганебний спосіб Москва ломить молоді українські душі.

У Львові в бурсі педагогічного інституту в вересні ц. р. енкаведист, удаючи члена ОУН, розпродував між бурсаками бефони. Двох легковірних студентів далися спровокувати. Інші здемаскували провокатора. В Милятинщині провокатори непомітно залазять до stodіл господарів і там нераз кілька ночей ночують, чи хто не прийде ночувати, чатують також під плотами, в корчах, ровах і т.д.

НКВД насилає своїх провокаторів до праці в молочарнях, школах. Їх завданням – працювати на дві сторони.

Часто НКВД арештує цілу родину на те, щоб шантажем примусити когось з членів родини стати їм на службу. Це саме роблять нпр. з учителями. Винотовують собі в РВНО, котрий учитель робить т. зв. прогули. Такого тягнуть під суд і засуджують пр. на 8 літ каторжних робіт, або пропонують службу для НКВД. Коли учитель викаже твердий характер – вони звільняють його і так, бо все це лише шантаж.

Доноси сексоти складають або на мертвих пунктах (роздоріжжя, хрести, дуплаві дерева, забудування, кльозети), або в містах при перевірці документів і т.п.

Сексотам наказують вдиратися на організаційні зв'язки і висліджувати криївки ранених повстанців, робити списки родин вбитих повстанців і т.д.

Очевидно, що український народ пізнається вже на всій підлоті роботи НКВД і мається на осторожности.

БОРОТЬБА ЗА КИТАЙ

Приступаючи до війни з Японією в той час, коли вона вже була майже поваленою, Сталін покориствовавсь сприятливою нагодою, щоб дешевим коштом поширити свої впливи на Далекому

Сході – в Манджурії і Китаї. Щоби надати більш легальних форм своєму втручанні та підривної роботі в цих країнах, Сталін підписав 17.8.1945 р. союз з Китаєм. З другої сторони, Англія і США ніяк не думають резигнувати зі своїх впливів на цих теренах. Вже 16.9.1945, себто несповна через місяць після підписання союзу з СССР, прем'єр-міністр Китаю Сун-Цзи-вень їде до Англії, де, очевидно, отримав твердий застрик антидотуму проти большевицької небезпеки. Сьогодні вже яскраво видно, що ривалізація альянтів і СССР за впливи в Китаї завогнюється. Китай стає ще одним запальним пунктом, що грозить близьким вибухом конфлікту. Приготування, які на тому відтинку ідуть по обох сторонах, не ворожать миру. СССР – мобілізує всі комуністичні і невдоволені елементи, що спричинюють небезпечне внутрішнє тертя, що готові привести до домашньої війни. (Це випробована тактика Москви – ловити рибу в каламутній воді). США поспішно скріплює свої позиції, обсаджуючи Китай своїми військами.

“Вільна Україна” від 17.10.45 р. наводить слова члена американського конгресу Менсфілда, що в Китаї, Бірмі, Індії, Кореї знаходяться збройні сили США, що американські сили в Китаї продовжують поповнюватися, що висадка морських сил в Ціндае і наявність п'яти крейсерів в Чіфу створили небезпечне для США становище, по-перше тому, що це може спонукати росіян відмовитися вивести свої війська з Манджурії протягом трьох місяців, як це передбачено радянсько-китайським договором. По-друге, коли б почалася громадянська війна в Китаї між Гомінданом а комуністами, то США, можливо, не були б у змозі зберегти нейтралітет. Далі Менсфілд заявляє, що посилення американських морських сил і крейсерів до Китаю є втручанням в китайські справи, що “Чан-Кай-ші безперечно схвалює”... “Радянська Україна” від 2.10.45 р. подає, що президент Трумен вислав 29.9.45 р. свого особистого представника Локка до Китаю, щоб він обговорив з генераліссімумом Чан-Кай-ші і іншими керівними представниками уряду питання економічної реконструкції Китаю. “Рад. Україна” від 14.10.1945 р. наводить слова фінансового секретаря морського міністерства Великобританії Дж[о]на Дагдейл, що “англійський уряд погодився здати в аренду китайському флоту в майбутньому один легкий крейсер, один есмінець та інші ескортні військові кораблі. За останні роки в Англії пройшло підготовку багато китайських морських офіцерів. Тепер в Англії готується 50 китайських морських офіцерів. Підготовка офіцерів триватиме і в майбутньому”.

Як бачимо, США і Англія розвинули дуже широку і далекосяглу акцію за поширення своїх впливів на Китай. А що СССР з

питомою собі впертістю і нахабством буде старатися також туди проникнути, то це неминуcho мусить закінчитися збройним конфліктом.

ПОЛІТИКА США В ПІДБИТІЙ ЯПОНІЇ

У протилежності до большевиків, які у підбитих країнах повели політику безоглядного грабунку, масових мордів і руїни, США наскрізь толерантно і без звирячої нетерпимості поводитьсЯ так в німецькій зоні своєї окупації, як і в Японії. Маючи на оці недалекий збройний зудар з СССР, США старається прихилити до своєї політики навіть переможені собою народи. Тільки тим треба пояснювати притягання німецьких громадян до співдії в німецьких підприємствах і адміністрації американської зони. Тільки тим дасться пояснити вшанування престижу японського імператора. В підбитій Японії США і Англія не хочуть допустити до окупування цієї країни СССР мимо того, що СССР в останніх днях приступив до війни з Японією. Москва, леліючи сон про велику тихоокеанську морську імперію, намагається за всяку ціну туди пролізти. Коли ж аліанти держать її на належний д[и]станс від Японії, озлоблений Молотов відмовляється взяти участь у Далекосхідній консультативній комісії, створеній аліантами, мотивуючи це тим, що після закінчення війни вже нема причини “для зосередження всіх функцій по контролю над Японією в руках Союзного Головнокомандуючого”. Кремлівським загарбникам йде про те, щоби наложити свою хапчиву руку на майно японського народу, знищити його культуру, позбавити всіх свобод і засмітити підривним комуністичним елементом. Та аліанти, не дивлячись на намагання Кремля, дозволили створити японському премієр-міністрові Сідехара новий кабінет зі всіми міністеріальними теками і таким робом притягають Японію до спільного великого блоку, що монтується проти СССР. Японія своїм геополітичним положенням відиграє поважну ролю при розгромі СССР.

ХРЕСТОНОСНИЙ ПОХІД ПРОТИ СССР ГОТУЄТЬСЯ

Важко схопити всю ширину цих приготувань, бо в більшості робиться це в тайні. Все-таки час від часу большевицька преса подасть цінні вістки з цієї матерії. Ось “Вільна Україна” від 12.10.45 р. пише, що Англія не думає випровадити своїх військ з Тегерану, а Америка також залишила там свої частини мимо того, що “радянські війська були повністю виведені з Тегерана до 20.9.45 р.- по думці постанов Берлінської конференції”.

Звісно, Іран є догідною випадовою базою проти ССРСР і запорою проти її агресії – тому Англія не може її позбутися, бо це витворило б люки в суцільнім перстені, яким аліянти оточили ССРСР. “Радянська Україна” від 13.10.45 р. приносить вістку: “тепер у журналістських колах циркулюють вістки, що уряд США запропонував ісландському урядові укласти договір про передачу військово-морських і авіаційних баз Ісландії в довгострокову аренду”. До Ісландії виїхала американська делегація для переговорів “про авіабази в Кефлавіке і морську базу в Воль-Фьєр, які були найважливішими базами під час війни”. Без сумніву, що бази ці мають послужити Америці для зміцнення перстеня, що ним оточують аліянти большевицьку імперію.

В “Рад. Україні” від 10.10.45 р. читаємо: “Швейцарська газета (Газетт де Лозанн) від 5.10.45 р. пише, що на території Німеччини формуються збройні сили, ворожі урядові Югославії (читай – ворожі урядові ССРСР). Король Петро виїхав до Німеччини для інспектування цих частин. Ці збройні сили визнано англо-американськими властями, які надали їм озброєння. За словами газети, на чолі цих збройних сил стоїть ген. Михайлович. Крім того, в Італії перебуває 200 тисяч югославських біженців, які під захистом англійських властей організували “національний демократичний союз”. Треба додати, що ген. Михайлович вже перед тим організував югославську збройну силу в Туреччині і що ця збройна сила є виразного протибольшевицького наставлення. Відомо теж, що в Англії і на території Німеччини перебуває 300-тисячна польська армія, підпорядкована еміграційному урядові Арцішевського і жде відповідного моменту.

Серед американських збройних сил, розміщених на Близькому Сході, як і в західній Європі знаходиться багато частин, що ждуть теж свого історичного призначення. США стягнули до себе усіх німців – спеців зброєневої продукції для підвищення зброєневого промислу США. Коли до того додати здоровий відрив проти большевицької агресії майже всіх народів світу, тоді стає ясным, що фактично великий хрестоносний похід проти єдиного вже тотально-фашистівського устрою – ССРСР, монтується й готується до наступу за збереження правдивого миру, за вільну людину в вільних державах, за рятування культури і цивілізації. Всі заяви про демобілізацію – це блахман. Коли світ готується до війни, не може бути демобілізації, хіба в роді большевицької (каліки і старики). Третя світова війна гряде і треба до неї гідно приготувитися.

ПРО АТОМНУ БОМБУ

Англо-американським ученим вдалося розщепити найменшу складову частину матерії атом та використати його потужну енергію. Цю енергію примінено до продукції нової зброї, що має незвичайно велику нищівну силу. За повідомленням преси 200 кг атомна бомба зруйнувала в Японії 300 тисячне місто на 80%. Людина, що знаходиться в віддалі п'ять км від місця упадку бомби, падає неприютна. В промені трьох км бомба руйнує всі об'єкти і нищить все життя. Полум'я при вибуху сягає до сім км вгору. Енергію атому можна примінювати до всяких інших родів зброї. Японський імператор заявив, що капітулює “перед атомною бомбою”.

Річ очевидна, що ця бомба нагнала великого страху кремлівським розбійникам, тим більше, що аліянти зберігають строгу таємницю про неї з наміром ужити її в збройних дужаннях з Москвою. Щоби посісти цю таємницю, сталінська зграя вживає всіх заходів. Насамперед Сталін пробував намовити аліянтів, щоб вони піддали атомну бомбу під міжнародний контроль. Коли ж це не повезло і Трумен відповів, що атомну бомбу треба враховувати як кожну іншу зброю, тоді сталінські агенти при помочі різних темних ходів взялися мобілізувати англо-американських вчених, щоби ці домагалися від своїх урядів виявлення таємниці, бо, мовляв, учені розщепили атом для користі людству, а не для його знищення. Одначе і цей намір кремлівських жонглерів не вдався. Президент Трумен на прес-конференції в Тінтонвіллі заявив, що “США не мають наміру розкрити секрет атомної бомби будь-якій країні”.

Москві не лишилося в кінці нічого іншого, як вдатися до всезнайка Остапа Вишні, щоб той додав отухи і відваги заляканій сталінській череді. Вишня і справді забрав голос. В “Рад. Україні” від 13.10.45 р. в фейлетоні “Про вервечки і про атомну бомбу” він справу розв'язує просто. “Хай — мовляв – аліянти роблять атомні бомби, а ми будемо плодити діти. Побачимо, хто кого переможе. Зрештою – каже – розум і воля Сталіна і большевицької партії теж складається з атомів і ці атоми мають теж енергію”...

Побачимо, чи видержить атомна енергія сталінової голови, коли вневдовзі впаде на неї правдива бомба аліянтів.

IV ІНТЕРНАЦІОНАЛ КУЗНЕЦОВА

В часі від 25.9-8.10.1945 р. в Парижі відбулася Всесвітня профспілкова конференція, що закінчилася підписанням статуту

Всесвітньої профспілкової федерації. Ініціативу і тон цій конференції надавали кремлівські вожаки Комінтерну.

Ціллю творення Всесвітньої профспілкової федерації є ще одна спроба московських імперіялістів зблизувати світове робітництво для боротьби за імперіалістичні інтереси Москви. Одначе всі свої шкурні цілі Москва хитро прикриває блахманом боротьби за “тривалий і міцний мир у світі”. Та й тут московське імперіалістичне шило вилізло з мішка. Кузнєцов на прес-конференції 2-го жовтня заявив, що “іноді дуже важко розмежувати політичні і економічні проблеми”. Значить, що Москва має намір, і то передовсім використати Всесвітню профспілкову федерацію для своїх політичних цілей, для валення невігідних собі урядів в чужих країнах, провокування домашніх війн, штрайків і взагалі підривної роботи а не, як заявляється в офіційних комунікатах, – за інтереси трудящих. Чейже цілому світові відомо, що в найбільшій нужді і злиднях в найбільшому політичному і соціальному закабаленні знаходяться трудящі ССРСР . Як же тоді Москва може підійматися такої взнеслої ролі, як боротьба за інтереси працюючих мас.

Вимоги і життєва стопа робітництва культурних західних держав стоїть так високо в порівнанні з робітництвом ССРСР, що Москва, крім обниження цієї життєвої стопи і вимогів, не може нічого нового дати. Робітництво західних держав вже зрозуміло облудність роботи большевицької Москви і заняло до неї відповідне становище. Найкраще це виказалось на засіданні британського конгресу тред-юніонів (профспілки) 12.9.1945 р., де секретар Американської федерації праці Джордж Міні виступив з гострою критикою відносин у ССРСР та в лоні большевицьких профспілок. Він теж викрив облудну і підступну ролю Москви в роботі Всесвітньої профспілкової конференції.

Майбутність покаже, чи профспілкові організації дадуть себе запрягти до політичної квадриги московських імператорів, чи підуть шляхом своїх інтересів подібно, як це вже зробили соціалістичні партії, що колись теж звертали свої очі на Кремль.

Цікавим було відношення московської делегації до українських профспілок. На прес-конференції в Парижу чужоземні журналісти не забули поставити Кузнєцову дразливе запитання: “чи будуть радянські профспілки вимагати окремих делегацій для українських і білоруських профспілок”.

”Ми не обговорювали це питання тепер – ми його ліквідували”, – льяконічно та досадно відповів сталінський висланник Кузнєцов.

Просто і ясно: Ліквідувала Москва самостійність української держави, волю українського народу, всі його найелементарніші права, всі його багатства і добробут – то на якого біса ще якісь окремі делегації від українських профспілок, коли їхні функції і так виконували б москалі або зрадники українського народу, сталінські агенти в роді мануїльських.

ДЛЯ РОЗВАГИ

Остап Вишня розуміється і на хімії. Він пише: – Розум і воля большевицької партії і товариша Сталіна теж складається з атомів і атоми ці мають теж атомну енергію. Та не просту собі енергію, а сталінську. Та, як помножити ту атомну сталінську енергію на народню любов до Сталіна і до большевицької партії, то яка, по вашому, атомна бомба вийде. Га.

По нашому, гадаємо, що дуже вонюча.

* * *

– Чи ви чули сусідо – читав мій старий в большевицькій газеті, що люди походять від малпи...

– Ой то таки правда, кумо, що такі лукаві виродки, як той нехрист Сталін і ті енкаведьори, тільки від малпи можуть походити.

* * *

Кажуть кумо, що той большевицький Молоток утік з Гамерики та й нічого з того всього не буде...

– Втік, бо мусів утікати. Кажуть, що вкрав якомусь там Шершонові запальничку і боявся, щоби не відобрали.

– Та що ви говорите. Бачите, москаль таки не витримає, щоби не вкрав... Думає, що то в нас на облаві, – тягне, що попало.

– О, тамті не дарують. Кажуть, що як той Молоток поїхав другий раз десь там до Англії, то якийсь хранцуз-Біда так го збив по морді за то всьо, що аж спух. Нагнали, його бачите і говорити не хтіли. Ще й кажіть – хто ж видів так красти.

Шануй підпільну революційну пресу, бережи перед ворогом і передавай з рук до рук.

Львів, друк[арня] ім. Ігоря Хмурого

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 69, арк. 192-201.¹

¹ Сторінки 11-12 примірника також знаходяться: ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 225, арк. 38.

№ 217-218
ЖУРНАЛ “ПОВСТАНЧЕ КРОПИЛО”

1 грудня 1944 р. – 1 січня 1945 р.

№ 217
“ПОВСТАНЧЕ КРОПИЛО”

№ 1

1 грудня 1944 р.

Перемога або смерть

П О В С Т А Н Ч Е К Р О П И Л О

Рік I. Журнал куреня “Жубри”. Ч. 1. 1.XII.44 р.

ЩО ЦЕ Є КРОПИЛО?

Кропилом кроплять усіх чортів свяченою водою. Кроплять доми, сади, від всякої нужди та погані. Кропилом виганяють усяких швабів, блощиць та вошей. Повстанче кропило кропить усіх галапасів, чортів та голодних імперіалістичних собак. Кропить та очищує Українську землю від усякої погані, кропить та підганяє усіх сплюхів та лінюхів, самолюбів, матеріалістів до праці, чину до боротьби за єдину Справу. Безпощадно кропить дезертирів, сексотів. Кропить в саме чоло, або посилає на “українську фінку”. Отже я, Повстанче Кропило, усім ворогам клятим псам енкаведистам, дезертирам, сексотам і всякій проклятій паскудній сталінській наволочі заявляю, що буду кропити усіх з Української Землі куди попаде, аж до перемоги і викроплю усяку сталінську паскуду з Української Землі.

Геть імперіалістичних гадів із Української землі кропить сталінських скажених псів – енкаведистів. Хай живе Воля народам і людині! Хай могутніе Повстанче Кропило!

За Повстанче Кропило

ВІД РЕДАКЦІЇ

На наших очах починається доба великої Української Національно-Визвольної Революції. Учасником і творцем Її є великий Український Народ, а передовсім ми, Українські Повстанці. Серед тяжких обставин німецької, а зараз московської окупації ми не вгнулись, а ідемо певно до ясної мети УССД. Кожний день, який

ми переживаємо, має надзвичайно велике значіння не тільки для тих, які зараз живуть на Україні, але також для майбутніх поколінь. Наша доба найтяжча, але найбільше героїчна в історії України, стане взором і дороговказом для майбутніх поколінь. Щоби показати нащадкам нашим побут та життя Українського Повстанця ми рішили видавати журнал, який назвали “Повстанче Кропило”. Завданням його є утривалити в пам'яті світлу пам'ять тих, які жертвують усе для добра справи, а кропити і підганяти тих, які хилять спину перед найбільшим катом людства – Сталіном. Страх і горе буде всім лежибокам і сталінським задолізам, коли до них візьметься Повстанче Кропило. Всіх старшин та стрільців УПА визнаємо до співпраці. Всякі дописи, жарти, карикатури, відсилати прямо до редакції, яка знаходиться при І-ій Сотні Куреня “Жубри”.
Редакція

ВОСКРЕСНІ ДЗВОНИ

Заграли воскресні нам дзвони
І сурми сурмлять бойові,
До бою знялись міліони
І стали в ряди Січові.

Народ України збудився
У руки він зброю узяв,
За Самостійну Україну
За щастя і волю повстав.

Усюди полки Українські
Завзято ідуть в боротьбі
Вкраїні славу здобувають,
Свободу народам – собі!!!

Слава Україні Вітчині
Героям Слава і ОУН.
Слава Тризубу – Бандері
Воля народам усім!

Юрій Віщун

ІМПЕРІАЛІСТИЧНА ЗАХЛАННІСТЬ

Імперіалісти, розпочинаючи війну, думали, що війна буде коротко тривала і скоро вдасться їм поневолити вільні народи Європи. Одначе не так сталося – як гадалося! Війна затягнулася на довгий час. Гітлер, маючи Європу, втратив її тому, що проти нього виступили поневолені народи. На зміну німецького окупан-

та прийшов большевицький окупант. Сталін пішов слідами Гітлера, хоче здобути Європу, а опісля цілий світ. Так, як проти Гітлера, так і проти Сталіна виступили поневолені народи, з'єдналися вони в єдиному революційному фронті боротьби проти імперіалістів Москви та Германії. Сталінським імперіалізм почав бити самого Сталіна. Так звані большевицькі визволителі почали свою імперіалістичну захланність, освідомляючи всі народи Європи.

Всі народи Сходу і Заходу – Європи та Азії – стали до боротьби з московським імперіалізмом на життя і смерть.

Кожний поневолений Народ бореться сьогодні за свою Самостійну Незалежну Державу. Український Народ, як найбільше свідомий, видвигаючи гасло: Воля народам і людині, – став у провіді всіх поневолених народів.

І нині Український Народ в боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу є неодиноким. За ним стоїть єдиний революційний фронт усіх поневолених Народів.

Війна продовжується вже шостий рік. Імперіалісти одначе не виграють її. Поневолені народи матимуть нагоду здобути свою Самостійність!

Український Народ у боротьбі з окупантами створив Свою збройну силу, Українську Повстанську Армію, і це є запорукою здобути УССД. Український народ, маючи УГВР, іде переможно в національно-визвольній війні до великої мети, до УССД, під гаслом: Воля народам і людині. Тим самим перемога по стороні Укр[аїнських] Повстанців – певна.

УССД тисяч літ буде, а по тисячу літ – буде на весь світ!

Юрій Віщун

ПОВСТАНЧЕ КРОПИЛО

Кропить, кропить без упину

Саме серце, очі, спину,

Те Повстанчєє Кропило

Кропить Сталіна у рило.

Порив Сталін Україну,

Підриває вже Європу,

А Повстанчєє Кропило

Кропить Сталіна у ж...

Я Повстанчєє Кропило

Перед світом заявляю

Доки Сталін буде жити,

Буду я його кропити!

Безпощадно му кропити
Тих, що ворогам ідуть служити,
Всіх сексотів, дезертирів,
Запроданців і маловірів!
Знайду і тих в підземеллі
Чи в глибокому запіллі,
Чи в криївці, чи в соломі
Чи при чарці самогону!
Буду їх усіх кропити
Та у світі вчити жити,
Боротися за Свободу,
Працювати для народу!
Хто в бою хоче відстати,
Буду його підганяти,
Я Повстанчєє Кропило
Кроплю всіх завзято й сміло
Тигр

МОЛИТВА ДО СВ. МИХАЙЛА

Якось іду попри колибу
Нараз чую страшний крик:
А це зібрав на нараду
Всіх жандармів – провідник.
Заглядаю в середину,
Стоять вони усі в раз,
А один з них “мабуть старший”
Голосить такий наказ:
“Щоби мати чисту совість
Виконати завдання,
Мусим усіх в ліс післати
Хто належить до УПА”.
І розбіглись по усяда
Та питали всіх і вся,
Друже, хто ви? Друже звідки?
Друже, чи ви не з УПА?
Мов сновида поза плечі,
Всюди жандарм в один тон,
Друже, де ви? Друже куда?,
Друже за чим? Друже вон!
Я є хворий на жолудок,
В мене болить голова,

В мене серце, в мене серце,
А мене болить нога!
Аж набридло сіромахам
Те жандармське “вон та й вон”
До святого Михаїла
Помолились в один “тон”.
Позбирались усі хворі,
Що лиш були при УПА
Та молились так гарячо,
Аж піт лясся із чола.
Ти Михасю, добрий хлопець
Ми до Тебе прийдем всі,
Організуй любий друже
Сотню там, на небесі.
А інструкція до цього
Вже готова є до нас
Лиш подумай і до праці
Та не барись поки час.
Ми тебе сотенним зробим
Бо Ти в небі більший пан,
Чотові Евангелисти,
Марко, Лука та Іван.
Інтендантом в нашій сотні
Буде святий Миколай,
Він і харчів заготує
Ще в дарунку дасть малай.
На кухара пропонуєм
Апостола Андрея,
Він є щирий українець
Не вкраде нам малая.
Зброяр буде святий Ілій
Бо він має добрий віз
Добрі коні, є відважний,
Всюди іде: ліс не ліс!
Він і громи покермує
На всіх наших ворогів
На Гітлера на Сталіна
На Московських босяків.
Служба зв'язку святий Юрій,
Та його хоробрий кінь
На це діло надається
Ніхто другий, лише він.

Бо з усіх усяюдів
Встає свобода!

Ю. В.

НАЙНОВІШИЙ ПОРТРЕТ СТАЛІНА НА ЗАМОВЛЕННЯ

Я свиняче рило, я песьяче вухо,
під дикою шерстю хамська голова
Я з'їв міліони українського люду,
я з'їв би до решти, коби не УПА!
Я зрив Україну, я рию Європу,
я нову культуру у світ положив!
Як людей варити, тюрми будувати,
людей люди їсти я всього навчив!
Міліони сиріт, вдовиць та каліків,
ридають та кленуть шановне ім'я.
Я спаситель люду, я батько народам,
найкращий з найкращих – це на світі – Я.

Кум

ДРІБНІ ЖАРТИ

– Громадянку, – питає голова райвиконкому Марію Наконечну, –
чому громадянка не виповнила поставки мяса та хліба?
– Товаришу, дорогий пане, змилуйтесь наді мною! Де ж я
можу стільки взяти?
– Сволоч! Німцям то ти давала, а радянській владі не хочеш?
– Німцям ми давали, бо вони все втікали, та і вам дамо, коли
будете тікати!

СТРІЛЕЦЬ

– Друже командир, стрілець проситься на відпустку додому,
на відвідини хворої жінки.
– Друже, чи ви є лікар?
– Ні, я лише так подивитись хочу!
– Як так, до ідіть наперед на студії медицини, вертайтесь
лікарем до сотні, а тоді щойно дістанете відпустку домів!

З друкарні УПА. Українська Повст[анча] Армія.

ЦДАВО, ф. 3838, оп. 1, спр. 89, арк. 12-17.

№ 218
“ПОВСТАНЧЕ КРОПИЛО”

№ 2

1 січня 1945 р.

Перемога або смерть!

П О В С Т А Н Ч Е К Р О П И Л О

Рік II. Журнал куреня “Жубри”. Ч. 2. 1 січня 1945 р.

Н О В О Р І Ч Н І П О Б А Ж А Н Н Я В І Д К Р О П И Л А

Повстанче Кропило з оцим Новим Роком,
В час війни, де б'ється усе з усім,
Свої побажання, скромні але щирі,
Несе в вашу хату, подвір'я та дім.

Сини України, месники повстанці,
Вам перше бажання від Кропила йде:
Здобути Вкраїну вільну самостійну,
А слава про чин ваш ніколи не вмере.

Народи закуті в Сталінські кайдани,
Щастя вам з Новим Роком, за волю в борбі,
Ламайте окови, розривайте пута,
Здобуйте волю, сусідам й собі.

У К Р А І Н С Ь К И Й П О В С Т А Н Ч Е

Зближається день Різдва, день, що завжди лишав в нашій пам'яті щось, що лишалось незатертим, незабутнім. І сьогодні, коли приходиться нам всім, воякам Української Повстанчої Армії, зустрічати цей великий день, мимоволі насуваються спомини з минулого, коли ще мали ви, вояки, змогу тішитись родинним щастям, бути присутніми на Свят-вечері в окрузі своєї рідні, знакомих.

Все тоді було так, як сьогодні, і поля, засипані снігами, і ріки, скуті морозом, і шум маєстатичний наших лісів, але тоді вони були самотніми.

Сьогодні воно хоч так, але якимось інакше... Шостий рік війни за панування над світом, особливі обставини нас примусили, вояки Української Повстанчої Армії, зустрічати Свят-вечір не в своїй хаті, біля рідні, знакомих, а в крузі друзів-командирів, підстаршин та друзів по зброї.

Не один із друзів не має вже змоги тішитись із нами, бути присутнім на Свят-вечері, бо він віддав своє життя за найвищий ідеал – Українську Самостійну Соборну Державу.

Командир заступить нам батька, ліс стане нам за теплу хату. І понесеться весела коляда... Зашумлять маєстатичні ліси і понесеться заклята присяга в день Різдва, щоб Новорожденний Ісус допоміг здійснити нам, воякам Української Повстанчої Армії, це, за що клали свої голови наші предки з доби Богдана Хмеля, пол[к.] Євгена Коновальця – за що сьогодні сидять по тюрмах, таборах, в Сибірі і Соловках. Так бо Українська Держава виросте на могилах Героїв Української Національної Революції – бо без могил немає воскресення.

Український Повстанче. Ідея Української Самостійної Соборної Держави гідна найбільших жертв, гідна найбільш проливу юної крові, бо жодна кров не пропадає на марне, вона є тим страшним погноєм, що зроджує нових месників-борців, що молодою, юною груддю загородить наїзникам шлях на Україну, що забезпечить майбутнім поколінням щасливе, спокійне життя, "без панства, без рабства, насильства і зрад".

За жертви, працю, кров Тобі, Український Повстанче, бажаю з Новим Роком щире співчуття, складаю палкий привіт та признання.

УКРАЇНСЬКА МАТИ ПРИ СВЯТ-ВЕЧЕРІ

Не гудуть дзвони в Україні
І піснь різдвяна не гуде,
Не веселиться мати в хаті
Всіх при вечері не буде.
Сина забрали НКВД-исти
Дочку забили клятї пси,
Два старші сини Упісти
В сильнім запалі боротьби.
Вони ідуть у бій кривавай
За Україну, за народ
За тих, що гинуть на Соловках
В тюрмі московській на голод.
Сумує ненька в чужій хаті,
Глядить крізь темряву в вікно
Чи не вертає син до хати,
Чи не побачить де його.
Ой не плач, мамо, не журися,
Даром глядиш через вікно,

тут нас зібрали всіх на зецірку і так кожного дня до вечера. Кобито куме хоть їсти добре давали, а то кава без цукру, хліб без масла, тоді коли я сам, от не кімую десять чи дванайцять літрів молока дав на тих лупістих. От мій Миханьо думає, що я буду мучитиси, добре, що дістав мантлю, та й іду додому, та й прийшов. Я нашот того нічого, най буде Вукраїна, але що то за драчка зачаласи, от позавчора приходить до мене та, що то була за професорку, і вогорить: – Дядьку, як хочете мати свою державу, дайте на вурганізацію. Ще добре не сказала, а тут приходить Гнатів Петро, що в церкві з деками си співає і: дайте на лупістих...

А драла вашу мать, то ще нема Вукраїни, а така драчка. А як буде тота Вукраїна, то комірнік з хати не вийде, Бандері буде більше, як людий.

– Ет, куме Адрею, що до драчки, то воно то не так. От приході до села большевики, і беруть і свині, і корови, все беруть, то чому би і своїм не дати, а до тих лупістих то і я би пішов, якби був молодший, бо большевиків треба бити і геть чисто гнати з української землі. Дивитьси, мій Митруньо вже другий рік в УПА і не нарікає, а навіть якімсь там старшим.

– А я вам куме повідаю, що за Вукраїни не буде краще, як за цісарі. То-то було васько, як так дивлюси на вас, то мі си пригадує кобила пана капітана, яку я два роки чистив. А пан капітан все мене по плечах поклепає і: гут, гут русин. – А мені млісно робитиси, як собі пригадую оту співанку:

Єк прийшли ми рукувати
Та до Золочева
То заплакала за мною
Дівка богачева.

Гей-гу, стара, подай ще другу квартиру тої гірчиці.

В-я

ПОВСТАНЧЕ КРОПИЛО (продовження з Ч. 1)

Я кропило, шило, вило,
Кроплю всіх завзято й сміло.
Вже приходить Йордан свято,
Буду кропить всіх завзято.
Буду кропить не водою,
Лише сталею твердою.
Всіх лінохив та сплюхів,
І сталінських босяків.

Без розбору, без різниці,
Ти[х], що держаться спідниці,
Ти[х], що люблять самогонку,
Чужу жінку та коханку.

Тих, що бояться УПА,
Ліса, твердого життя,
Волі благають із неба,
Мовляв, битися не треба.

Україна і так буде,
І не піду із Куща,
В мене є криївка тепла,
За чим іти до УПА.

За чим мені воювати,
І на зімні бідувати,
Коли маю самогонку
Та в сусіда гарну дівку.

Я повстанчєє кропило
Всім тим, що носять рило,
Усіх тих криївкарів,
Та героїв бабіїв –

Дезертирів із УПА,
Що бояться москаля,
Ще раз їх напроминаю,
Та до праці закликаю.

Щоб повстанчєє кропило,
Вас у серце не разило,
Щоби словом не кололо,
Щоб ганьбою не кропило.

Тож беріться до роботи,
Сміло, щиро, із охоти.
За справу нашу єдину,
За Соборну Україну.

Отже я на тим кінчаю,
Всіх Повстанців закликаю,
Щоби із Святим Йорданом
Всі кропити йшли гуртом.

Без різниці, без розбору,
“Енкаведистів з райпаркому”
Всі[х] кропити загалом
Кулеметним Кропиллом.

Так кропить, щоб аж тріщало,
Та щоб сволоч не гуляла,

По селах та по містах
Та по центрах – районах.
Та щоб Сталін з Новим Роком,
Тікав від нас скорим кроком,
Через поля, ліси, гори
У московській простори.
Щоб Повстанчєє Кропило
Дорогу йому заступило,
І кропило кляту гаду,
Раз зпереду, раз іззаду.
Щоб Повстанчєє Кропило
Всіх ворогів покропило,
З Новим Роком для народу,
Щоб здобуло всім свободу.
Т-р

МАРШ КУРЕНЯ “ЖУБРИ”

До зброї, до зброї, до зброї Жубри,
За землю, за волю треба всім іти,
За землю, за волю, за людські права,
Хай згине Берлін, хай згине вже Москва.
Воля, воля нам, смерть, смерть московським катам.
До зброї, до зброї, до зброї Жубри,
За Україну треба в бій іти,
За свободу Народам і людині,
За правду і волю на усій землі.
Воля, воля нам, смерть, смерть московським катам.
До зброї, до зброї, до зброї Жубри,
За УССД треба в бій іти,
За щасті і долю майбутніх поколінь,
За здійснення наших великих стремлінь.
Воля, воля нам, смерть, смерть московським катам.
Слова і музика Ю. В.

ПОВСТАНЧІ КОЛЯДКИ

Новая радість
Новая радість світу ся з’явила,
Вже УПА усім волю об’явила.
Тішуться батьки – добре діти роблять.
Що окупантів так завзято кроплять.

За Україну, в бій ідуть завзято,
За щастя і славу, за велику справу,
Поневолені народи вставайте,
Та в ряди УПА усі залучайте.
УПА щиро всіх на світі витає,
Та усім народам волю здобуває,
УССД мусимо здобути
Щоб на Україні господаром бути.

Вставайте люде
Вставайте, люде, за волю, усі вставайте,
Повстанці йдуть та ворогів б'ють, вставайте,
Вставайте, люде, за волю усі, вставайте,
Ми до вас прийшли, волю принесли, вставайте.
Вставайте, вставайте, люде, за волю усі вставайте,
Всі в УПА йдуть, свободу несуть, вставайте.
Вставайте, люде, за волю, усі і т. д.
УССД напевно буде, вставайте.
Вставайте, люде, за волю, усі і т. д.
Свобода буде народам усім, вставайте.
Вставайте, люде, за волю, усі і т. д.
Ю.В.

Повстанчі колядки
Вселенная веселися,
Бо повстанець народився,
Щоб всім волю вже принести,
Кращу долю в дар піднести,
Свобода народам приходить.
Покідайте ліси, бори,
Йдіть на вільні простори.
Бийте вражю кумуну,
Визволяйте Україну,
Свобода народам приходить.
Поневолені вставайте,
Клятих катів проганяйте.
Вже проснулися Узбекі,
І Татари, і Казахи,
Свобода Народам приходить.
Веселіться всі люди,
Сталін жити вже не буде.
Вже на сході сонце сяє,

Зоря сталінська згасає,
Свобода народам приходить.
УПА в ряди всіх приймає,
І колгоспи розганяє,
Царство сатани конає,
Щастя свободу вітає.
Свобода народам приходить.
Т-р

СТАЛІН

Сталін буде того росту, що кнур добрий із колгоспу,
Він вже мусить свині пасти, бо Гітлер приходив красти.
Каганові троха нудно, що Сталіну спати трудно,
Берій ставить свою службу, щоб пильнував цілу дружбу.
Прийшла вістка до Сталіна, щоб написати до Берліна,
Щоби з[н]али про це оба, що їх вчепиться хвороба.
І так стало добрі люди, Гітлера пре попід груди,
Сталін має корчі брюха, йому Рузвельт з заду дмуха.
Так си “дружба” помагає, раз виграє, раз програє.
В кінці бере усі сили, щоби післати до могили,
Про це все УПА вже знає і тіки Кропилом махає.
Що кумунізм і ной Европа не матиме навіть хлопа.
Г-нь

ЦДАВО, ф. 3838, оп. 1, стр. 89, арк. 20-27.

№ 219-221
ЖУРНАЛ “ЛІТОПИС УПА”

Жовтень 1947 р. – 1951 р.

№ 219
“ЛІТОПИС УПА”

Жовтень 1947 р.

ЛІТОПИС УПА*

Односторінка “Бугу” – жовтень 1947 р.

ПІД ПРАПОРАМИ УПА

В жовтні 1947 р. минуло п'ять літ з того моменту, як на Поліссю почали творитися перші відділи Української Повстанчої Армії. День 14 жовтня, день козацького свята Покрови, проголошено днем Свята УПА. Учасники української визвольної-революційної боротьби урочисто святкували цей день, день, в якому відродилася нова збройна сила українського народу і його сини станули на захист своєї Батьківщини. Під бойовими прапорами УПА виконували вони Нову Добу історії України, щоби передати грядучим поколінням геройський міт, виростити на крові впавших Борців нові лави воїнів Української Революції, а теперішнім борцям додати сили для дальшого змагу і віри в остаточну перемогу в Нових Визвольних Змаганнях.

В ту славну річницю командування “Бугу” видає свою односторінку – “Літопис УПА”, де поміщуємо спомини учасників цієї боротьби, в більшості нігде ще не друкованих. В цих споминах багато недомагань, але є в них правда, про яку пишуть ті, що самі брали участь в поодиноких боях чи сутичках з окупантами.

Хай же ця мала збірка споминів буде вінком на могилу тих, що в лавах УПА за Батьківщину життя віддали...

Редакція

БІЙЦІ І КОМАНДИРИ УПА

ЧЛЕНИ РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНОГО ПІДПІЛЛЯ!

Минає п'ять літ з того часу, як член Організації Українських Націоналістів Остап почав на Поліссі організувати збройні групи для боротьби з окупантами України. Маленькі ці групки, борючися рівночасно з німцями і з большевицькими партизанами,

* Текст обкладинки не передається.

дали початок новим формам визвольно-революційного руху – Українській Повстанчій Армії. Через кілька місяців рух цей поширився на ціле Полісся, Волинь, Галичину та більшу частину Правобережжя. Цілий 1943 рік та перша половина 1944 р. ознаменовані боротьбою УПА на два фронти. На протинімецькому фронті добилася УПА повного припинення вивозу українського населення на роботи в Німеччину та унеможливила господарське пограбування народу. На протибольшевицькому фронті УПА не допустила до заливу українських теренів большевицькою партизанкою. Ніхто інший, як саме УПА, в цілому ряді переможних боїв розбила орди сталінських гунів, що нестримно пересувалися з північного сходу на підбій Європи.

В другій половині 1944 р. всі українські землі опинилися вже під большевицькою окупацією. Почався новий період боротьби УПА за “бути чи не бути” українському народові. Перша спроба фізично винищити український народ, кинувши його в передові лави імперіялістичних фронтів, окупантові не повелася. За закликом революційного підпілля, під охороною УПА, українському мужеському елементові вдалося оминати заглади. Не вдалося також окупантові вигнати українське населення на нові каторжні роботи в ССРСР. Бачучи політично-бойові успіхи УПА та симпатії українського народу по її боці, не поважився окупант ще й досьогодні провести повного економічного пограбування народу шляхом загнання селянства в сталінські колгоспи.

Український повстанець зі зброєю в руках боронив Західних Окраїн Українських Земель перед заливом польськими імперіялістичними боївками ще в 1944 р., а згодом став в обороні населення тих земель перед насильним вивезенням. Понад два роки йшла нерівна боротьба УПА з большевиками і їх польськими наймитами на Західних Окраїнах Українських Земель, а український повстанець остався там ще навіть тоді, коли останнього українця звідти насильно вивезено, а вся та земля перемінилася в незамешкані пустарі.

Безстрашні командири і бійці УПА виписали на її прапорах ряд бойових чинів, що золотими буквами запишуться в історії української зброї. Караюча рука бійця УПА посягла навіть найчільніших представників окупанта, як от шефа штабу СА Люце, командувача “Першим Українським Фронтом” Ватутіна чи заступника міністра збройних сил Польщі Сверчевського. Відділи УПА неоднократно здобували ворожі районні центри, вривалися в обласні центри, далекими рейдами промірювали рідні й чужі землі, засідками й наскоками турбували ворога та не давали йому можливости

реалізувати плянів нищення українського народу. Імена Різуна-Грегота, Яструба, Ясеня, Сторчана, Прута, Коника, Перемоги, Хріна понесли славу української зброї поза межі України.

Та і в політичному відношенні за УПА великі здобутки. Реалізуючи клич “Воля народам і людині”, вона вже в 1944 р. організує національні відділи азербайджанців, грузинів, казахів і інших поневолених Москвою народів до боротьби за повалення Кремля і створення самостійних держав усіх народів Сходу. За її ініціативою відбулася в листопаді 1943 р. I Конференція Поневолених Народів. За почином УПА об’єдналися всі українські самостійницькі партії та створили Українську Головну Визвольну Раду, що від 1944 р. кермує в краю і за кордоном цілістю боротьби за УССД. Рейди УПА в Польщу і Словаччину придбали поневоленим народам нові лави союзників з числа поляків і словаків.

Успіхи, яких добилася УПА, далеко перейшли всі сподівання, які поклала на неї Українська Головна Визвольна Рада та весь український народ. А добилася УПА тих успіхів в умовах, яких дотепер не знала історія людства.

Бійці і командири УПА! Ви, що сьогодні в відділах боретесь проти большевиків, і Ви, що поповнили ряди революційно-визвольного підпілля, будьте свідомі, що п’ятирічна героїчна боротьба УПА, визвольно-революційного підпілля, – це найбільш героїчна доба в історії України! Знайте, що такої героїчної доби взагалі не має історія людства! В тінь пішли прославлені герої Тернопілів! На героїзмі УПА і визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління. Боєць УПА, український революціонер заступить місце мужнього спартанця в історії людства. То ж свідомі будьте тої великої доби, в якій Вам довелося жити, і не посороміть повстанської слави, як не посоромили ті, що вже від нас відійшли.

В нинішній святковий день УПА гордо погляньте на проминулі п’ять літ і з пошаною спом’яніть усіх, що посвятили свого життя викували ту Нову Добу. В нинішній святковий день УПА з гордим чолом глядіть у майбутнє, що завершить Нові Визвольні Змагання – Побідою.

Хай живе Українська Головна Визвольна Рада!

Вічна слава Героям, що Вкраїні віддали своє життя!

/–/ Ген. Тарас Чупринка
Головний Командир УПА

В П'ЯТИ РОКОВИНИ БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

П'ять років тому назад в жовтні 1942 р. почали організовуватися перші збройні відділи до боротьби з окупантами України. Вони згодом оформилися в єдину Українську Повстанчу Армію, щоб успішніше продовжувати боротьбу за побудову Української Самостійної Соборної Держави, щоб успішніше обороняти народ перед терором і грабунком гітлерівських окупантів і банд сталінської партизанки.

Від того моменту вороги знову почули могутню мову української зброї, мову, що єдино їм зрозуміла і єдино для них переконлива. Від того моменту окупантам доводиться дошкульно відчувати таки на собі, що за їхні звірства і грабунки є кому їх карати, і то карати міцно, карати безпощадно.

Грімкою луною покотилася по Україні перша слава про УПА. Ввесь народ радів кожним найдрібнішим її успіхом. Ввесь народ прислухувався до могутнього гомону відродженої української зброї. І цей гомін полонив його. Народ відчув свою велику, сковану окупантом силу. Він горнеться до УПА. Скоро зростають її ряди. Вони постійно поповнюються тими, які хочуть зі зброєю в руках мститися за кривди народу і боротися за Українську Самостійну Соборну Державу.

УПА виходить поза межі Полісся і швидко поширюється по інших землях України. За короткий час УПА виросла в поважну силу, яка цілком звільнила від гітлерівців Полісся, Волинь і закрипилася в Карпатах.

А коли на заміну гітлерівським загарбникам на Україну прийшли знову російсько-большевицькі імперіялісти, УПА сміло поставила чоло і тим окупантам. З непослабленою завзятістю воно продовжує і далі, в нових умовах, боротися за свої великі цілі повного національного і соціального визволення України.

Славний шлях пройшла УПА від 14 жовтня 1942 р. Проводячи сьогодні перше своє свято, УПА підходить до нього з величезними досягненнями і успіхами. П'ять років її боротьби записані золотими буквами в її історії. Саме ці п'ять років героїчної боротьби УПА посунули значно вперед справу побудови Української Самостійної Соборної Держави і приближили день нашої остаточної перемоги. Боротьба УПА змобілізувала довкола її великих ідей якнайширші народні маси. В лавах УПА загартувалися кадри безстрашних борців за визволення України. П'ять років її боротьби – це неперевершений вклад в скарбницю наших збройних

традицій. УПА сміло може сказати сьогодні про себе, що свої обов'язки на протязі цих п'ятьох років вона виконала цілковито, виконала з честю, гідною свого великого народу.

Разом з Українською Повстанською Армією проводить її велике свято й український народ. Він гордий своєю УПА, відмічає її п'яті роковини з почуттям великої любови до УПА і вдячності їй, і має він чого любити її. Адже ж він виростив її, він виплекав її, він послав до її лав своїх найкращих синів і дочок, він зв'язав із нею свої найглибші надії і сподівання. І має він за що дякувати своїй рідній Українській Повстанській Армії. Чим же ж він був би без неї? Хто б знав про нього? Хто б карав окупантів за їх злочини, dokonані над ним? До чого доходила б зухвалість і розбещеність окупантів, коли б не було кому карати за їхні злочини?

Це ж УПА зірвала на значній частині України вивіз української молоді на каторжні роботи до Німеччини. Це ж вона масово, цілими поїздами звільнювала цю молодь, коли гітлерівські работорговці відправляли її в гітлерівську неволю. Це ж вона обороняла населення перед терором дикого Гестапо, перед жорстоким грабунком гітлерівських ляддвїртів. Вона криваво відімстилася гітлерівцям за попалені волинські села, за розстріляних і повішених в Києві, Львові, Рівному, Станиславові, Чорткові, за жертви крематорій Осьвенціма, за смерть Мирона-Орлика, Климова-Легенди. УПА також подала населенню надійний захист перед бандами горезвісної сталінської грабпартизанки.

А хто ж, як не УПА охороняла величезне число українських чоловіків перед їхнім знищенням на фронтах? Це ж вона закликала їх не йти до окупантських армій, не давала своїх голів за імперіялістичні цілі Гітлера і Сталіна. Хто ж, як не УПА, цілковито зірвала в Західній Україні намагання сталінських окупантів масово вивозити робітників на такі ж, як і гітлерівські, каторжні роботи в Донбас, на Урал, Кузбас? Кому ж, як не УПА, треба завдячувати такий стан, що в Західній Україні ще досьогодні не заведено колгоспів, що населення уникнуло голоду? Що сталінські окупанти виробляли б з народом, коли б не було УПА, вистачить поглянути на ті терени, де нема жодної боротьби, або хоч там, де УПА діє слабо. Єдиною обороною населення перед терором МВД і МГБ є власне УПА. Вона завжди є з народом, вона ввесь час обороняла і обороняє його.

УПА подавала всебічну підтримку та захист нашим братам на землях на захід від лінії Керзона у їхній боротьбі проти варварського переселення, коли ці землі сталінські імперіялісти продали своїм польським агентам. Українське населення цих

земель ніколи не забуде, як віддано УПА обороняли його перед польсько-большевицьким терором.

А скільки слави примножила УПА українському народові, які позиції вона йому завоювала серед інших народів?

Ще серед гітлерівської окупації УПА провела величезну роботу між полоненими народами ССРСР: білорусами, грузинами, азербайджанцями, татарами, узбеками, казахами, туркменами і іншими, що їх воєнні дії кинули в Україну. Вислідом цієї роботи були національні відділи цих народів, створені при УПА, була Перша Конференція Поневолених Народів Сходу Європи і Азії, що відбулася в м[іся]ці листопаді 1943 р.

Вдалі рейди, що їх відбула УПА під час другої большевицької окупації на Білорусь, у Польщу, Словаччину, широко рознесла славу про героїчну визвольну боротьбу українського народу. Зокрема, два рейди на Словаччину осінню 1945 р. і весною 1946 р. голосним відгомонам відбилися в цілому світі. Рейди стали не тільки доказом сили УПА, вони також яскраво підтвердили ту велику прихильність і ту пошану, що ними тішиться УПА серед інших народів. Н[а]пр[иклад], осінню 1945 р. населення Словаччини вперше зустрілося з українськими повстанцями, але вони приймали цих хоробрих воїнів, що прийшли до нього аж з-під Станиславова, як найдорожчих своїх гостей.

Сьогодні про УПА знає цілий світ. Боротьба УПА здобуває нам друзів серед усіх волелюбних народів світу.

Говорити, отже, що УПА принесла багато слави українському народові серед інших народів, це значить говорити замало. На цьому відтинкові УПА перш усього внесла величезний політичний вклад у велику справу єднання народів для спільної боротьби як проти гітлерівських, так і проти сталінських імперіялістів. УПА внесла великий вклад у справу творення єдиного фронту народів поневолених і загрожених російсько-большевицьким імперіялізмом. Від Першої Конференції Поневолених Народів у 1943 р. ми пройшли шлях, що завершився утворенням Антибольшевицького Блоку Народів (АБН) у 1946 р. і в цьому заслуга УПА велика.

Не диво, отже, що УПА викликала і викликає стільки люті і злоби в наших ворогів. Не диво, отже, що вони намагалися і намагаються знищити її за всяку ціну. Пригадаємо, скільки зусиль доклали гітлерівці, щоб у зародку здушити УПА. Але осягнули те, що УПА росла з кожним днем на їх же таки очах. А як тепер скаженіє і біситься Сталін! Що тільки не робить він у напрямі ліквідації повстанського руху в Україні! Та все даремно: не помагають ні великі воєнні операції, ні постійні облави, ні дикий терор щодо населення.

Сталінські окупанти думали всякими “зверненнями” морально розкласти УПА та глибоко розчарувалися. В лавах УПА вирости і виховалися борці з такою сильною мораллю, якої ворогові не зломити. Бійці і командири УПА не вміють капітулювати, вони не знають, що таке здатися ворогові. Без жодного наказу, керуючись тільки національною і повстанською честю, вони воліють самі собі заподіяти смерть, ніж перейти до ворога. Таким масовим героїзмом, як в УПА, не може похвалитися ні один народ у світі, такого героїзму не було досі в історії. Тож зрозуміло, що всі більшовицькі “звернення”, “накази” не мали жодного успіху. На них зловилися лише деякі окремі одиниці.

Відмічуючи успіхи УПА, ми мусимо виразно сказати собі, що ці успіхи УПА здобула серед неймовірних труднощів. Адже ж УПА весь час мала проти себе величезну перевагу ворога і в людях, і в техніці. До того, вона бореться вже більше як два роки в мирній обстановці, коли ворог не має вже жодних воєнних фронтів. Успіхи УПА окуплені кров'ю, окуплені дорогоцінними жертвами її бійців і командирів. В боротьбі згинули такі видатні її командири, як перший командир УПА – Клим Савур, Шеф Головного Штабу УПА – Перебийніс, командуючий великим боєм під Гурбами на Волині – Ясень, прославлений командир Сіроманців – Яструб, хоробрий командир повстанських відділів на Вінниччині і Кам'янець-Подільщині – Саблюк, неустрашимий командир – Перемога, Герой Чорного Лісу – Різун-Грегіт, командир першого рейду на Словаччину – Прут, Герой наступу на польсько-більшовицьке кубло – Бірчу – Коник, командир Юнацької Школи “Олені” – Поль і інші.

Ми свідомі тих утрат, що їх понесла УПА. Ми боліємо цими жертвами, але ці жертви не можуть ні залякувати, ні зневірити нас. Ми ж знаємо, що тільки жертвами можна здобути Волю. Ми знаємо, що тільки через боротьбу, а тим самим через жертву, веде шлях до визволення України. Саме життя навчило нас бачити різницю між тими, що гинуть по-рабськи, стоптані ворогом, і тими, що гинуть у боротьбі за Україну. Тих, що згинули за інтереси окупантів на фронтах, тих, що вмерли від голоду, – більше, але їхня смерть без значення для справи визволення України. Зате смерть тих, що впали в боротьбі з окупантами, – це животворча смерть, вона кличе до дальшої боротьби, вона наближує день нашого визволення.

Крім того, всі ми добре знаємо, що втрати ворога багато разів більші за втрати УПА. У кожному бою окупантів завжди гинуло і гине далеко більше, ніж повстанців. До цілком рідких належать бої, щоб було навпаки.

Цей факт не раз дивував нас самих. Він ще більше дивував і дивує як наших ворогів, так і наших друзів. Вони не раз ставлять перед собою питання: в чому ж сила УПА, що дозволяє їй так успішно боротися, і то проти таких імперіалістичних потуг як гітлерівська Німеччина, а зараз большевицький ССРСР. Всі при тому знають, що УПА не користується жодною чужою допомогою, що вона бореться виключно своїми власними силами.

Що ж є джерелом сили УПА, не менше повинні бути свідомі і ми самі. Отже, сила УПА в тому, що вона чисто народна армія, що вона вийшла з народу і бореться за його найжиттєвіші інтереси – за його визволення і за побудову Української Самостійної Соборної Держави. Сила УПА в тому, що її підтримує народ, що разом з нею бореться весь народ. Сила УПА в мужності, стійкості і героїзмі її бійців і командирів. Сила УПА в її вмілій партизанській тактиці. Ось що зумовило успіхи УПА, ось що дозволило їй вести нерівну боротьбу на протязі минулих п'яти років. Вшановуючи з почуттям гордості п'яті роковини героїчної боротьби УПА, ми утверджуємо в нашій вірі, в творчій здібності українського народу, в неминучу нашу перемогу. Народ, що видав зі себе таку армію як УПА, може сміло дивитися на своє майбутнє, може бути впевнений, що він свою державу здобуде.

Хай живе Українська Повстанська Армія!

Хай живе Українська Головна Визвольна Рада, що кермує визвольною боротьбою українського народу!

Хай живе організатор визвольної боротьби українського народу – організація українського народу – Організація Українських Націоналістів і її керівник Степан Бандера!

Хай живе головний командир УПА генерал Тарас Чупринка!

Вічна слава бійцям і командирам УПА, що згинули в боротьбі з окупантами!

В. Пачовський

ГИМН БЕЗСМЕРТНОЇ БАТАВИ

(Марш УПА-Захід)

Ми лицарі без жаху і без смерти,
На злочин світа станем без ваги,
Ми присяглися долю переперти,
Роздерти присуд смерти ваш, боги!
Роздерли Україну ви на чверти
Безсмертну душу вперли в ланцюги.
Та ми зродились, щоб за неї вмерти,
Роздерти присуд смерти ваш, боги!

Нас не злякають танки, ні канони,
Ми славим правду, Бога, новий світ,
Вас прокляли упавші мільйони
На месть нас гонить кров їх з роду в рід.
 Народ безсмертний переможе в бою
 І встане месник із кривавих мук,
 За нами встане лавою страшною
 Мільйон мільйонів мускулястих рук!
Здвигнем з заліза, з крові, із завзяття
Державу від Дунайця по Кавказ.
Ми лицарі, що скинемо прокляття,
За смерть ми смертю покараєм вас.

Нехай вічна буде слава, же през шаблі маєм права!

ВІДЗНАЧЕННЯ

Постановами Української Головної Визвольної Ради та наказами Командування УПА нагороджаємо Хрестами Заслуги таких вояків УПА та цивільних осіб – учасників української національно-визвольної революційної боротьби з терену Воєнної Округи “Вороний”:

Золотим Хрестом Бойової Заслуги I-ої класи

1. сотника Перемогу

Золотим Хрестом Бойової Заслуги II-ої класи

1. полковника Вороного
2. поручника Крутіжа
3. хорунжого Орлика
4. ст. вістуна Кармелюка
5. ст. вістуна Тарана

Золотим Хрестом Заслуги

1. Золотаря
2. майора Ватюгу

Срібним Хрестом Заслуги

1. поручника Ігоря (пвх)

Срібним Хрестом Бойової Заслуги I-ої класи

1. сотника Гориня
2. поручника Ігоря
3. хорунжого Глухого
4. ст. вістуна Атаку
5. булавного Юрка (СБ)
6. Уляну (УЧХ)

Срібним Хрестом Бойової Заслуги II-ої класи

1. поручника Павленка
2. хорунжого Сивого
3. ст. стр. Скорого
4. хорунжого Вія

Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги

1. ст. віст. Шепеля (СБ)
2. ст. віст. Скрегульця (СБ)
3. булавного Біса (СБ)
4. булавного Зора (СБ)
5. булавного Кобзаря (орг.)
6. ст. бул. Нумера I
7. ст. бул. Нумера II
8. вістун Крука (орг.)
9. ст. булав. Прикрого (ОВ)
10. ст. бул. Пугача
11. булавного Савку (ОВ)
12. булавного Андрійка (ОВ)
13. хорунжого Кірама
14. ст. віст. Яренка (СБ)
15. ст. віст. Недолю (СБ)
16. булав. Славка (ОВ)
17. ст. віст. Трояна (орг.)
18. ст. бул. Амоса

Похвалою

1. Березу (орг.)
2. ст. віст. Запорожця (орг.)
3. булав. Медведя (СУЗ)
4. булав. Підростая
5. булав. Зуба (СУЗ)
6. булав. Заяця
7. булавного Бистрого (ОВ)
8. булавного Тарапона
9. булавного Щура
10. булавного Ворона (ОВ)
11. ст. бул. Комаря
12. булавного Тигра (ОВ)

Вирізненням

1. булавного Чигириня (ОВ)
2. булавного Зозулю (ОВ)
3. ст. віст. Мороза (ОВ)
4. булавного Авантуру (ОВ)

5. ст. бул. Юрка (ОВ)
6. вістуна Ромця (ОВ)
7. стрільця Січного (орг.)
8. ст. віст. Золотаренка (СБ)
9. ст. віст. Подачного (СБ)
10. ст. віст. Карого (СБ)
11. ст. віст. Волоска (СБ)
12. ст. віст. Корча (СБ)
13. ст. віст. Любого (СБ)
14. ст. віст. Ігоря (СБ)
15. булавного Кобзаря
16. ст. віст. Дуная (ОВ)
17. ст. бул. Осипа (ОВ)
18. ст. віст. Чумака (ОВ)
19. ст. віст. Купчика (орг.)
20. булавного Цигана
21. вістуна Вікна (СБ)
22. булавного Рака (ОВ)
23. булавного Горського (ОВ)
24. ст. віст. Орленка
25. бул. Граба
26. бул. Явора (СБ)

Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда,
І чиї ми діти.
(Т. Шевченко)

Того же древа єсти вітви і хорьбих воїнов синове,
покажіте мужество!

(Б. Хмельницький)

Мрія

ДОРОГА ДО СВОЇХ
(Уривок зі спогадів)

Дня 21 липня 1943 р., о год. 20-ій, нас 40 осіб, дуже добре озброєних, з запасним вирядом на кільканадцяти підводах, рушили в дорогу. Азимут показував південь. В кожного серце жваво стукало. Це ж перед нами дорога на південь, в Україну, до своїх, на бойові становища за Рідну Державу.

Попереду, на верхових конях, їхала стежа, по боках бічні розшуки, в заді, сівши на кулеметну тачанку, чорний – з темно-синіми як океан очима – Гуцул грав на гітарі. Довга валка підвод везла справну русску кулеметну тачанку, кілька запасних ручних кулеметів, кількадесят крісів, кількадесят тисяч набоїв, два легких міномети з добрим запасом стрілен та різний військовий виряд.

Думки підшіптували: от-от кілька днів і буде ще одна сотня, бо ж є зброя. Хоч дрібна, та яка гарна несподіванка тим, які на нас ждуть.

Около півночі стрінулися ми зі стежею большевицьких партизанів. Ми розійшлися з ними “на сухо”, вдаючи, що ми рівно ж большевицькі партизани, при чому добре говоримо по-русскому та “на ходу” частуємо їх спіртом, якого маємо зі собою 300 літрів (бочку на колесах).

Вже свіжим ранком переправилися ми через ріку Ясьолду, де перевозили нас на човнах большевицькі партизани.

Вже днем проїхали ми пустими вулицями зовсім спаленого міста Холмськ. Коні змучено значили числа кілометрів, та відпочинків ми не робили жодних, бо старалися чимскорше добитися до лісів, зв[аних] “Пословськими”.

Багато нам перешкаджало те, що по дорозі стрічалось ряд перешкод для підвод, як спалені мости, барикади в лісі, ще з війни оставлені, а цього на картах зазначено не було, та ще гірше, карт ми не мали, лише по т. зв. Дніпро-бузький канал.

Коло полудня, переїжджаючи через маленькі хутори під лісом, нас обстріляв хтось невідомий, зі сторони ліса, посилаючи по нас кілька серій з автоматів. Ми відповіли кількома стрілами з кулемета і на тому наразі скінчилося.

День був надто парний та млявий. В полудне загорілись в підводах осі. Ми були примушені затриматись, щоб намастити осі, накормити коні та дещо відпочити. Я з двома стрільцями забрав чайник та пустився шукати води, при чому треба було перевірити поблизький терен. Не відійшли ми більш 100 м, як несподівано в кількох метрах перед нами появилось трьох верхівців та, не питаючи нічого, відкрили по нас вогонь з кулеметів. Ми відповіли коротким вогнем та повернулись до місця відпочинку. Втім прибігає якийсь дядько в личаках, білорус, літ коло 40, довідавшись, хто може взяти записку, з якою тривожно носився, вручив її к-ві Назарові. В записці було написано:

“Ви окружені отрядом ім. Чапаєва.

Будем биться, ілі мириться?

– Дайте ответ!”

К-р отряда ім. Чапаєва
(підпис к-ра нечіткий)

Значить, ми окружені.

Ми рішилися піти на переговори з тим, що будемо вдавати поляків з-за Буга, дезертирів німецької армії, яких німці примусово змобілізували. Большевики радо приймали до своїх рядів поляків і поляки мали свої окремі, чисто польські частини.

Подавши дядькові відповідь, к-р Назар-Крига, Черник і я вийшли на стару, війною оставлену, доріжину, що була нанесена на карті. Скоро почули ми голос підвод, що зближались і раптом з-за скруту у віддалі яких 150 м почали виїздити одна по одній 5 підвод, на яких сиділо по чотири большевицьких партизанів. Всі були з автоматами. Підводи бігом зближались до нас. Ми вийшли на середину доріжини й дали їм рукою знак задержатися. Большевики, побачивши нас, негайно з підвод зіскочили та позанимали становища. Коні без приказу самі з-місця стали. Ми почули голос: “Так що, не будем кров пролівать!”, і почали скорою ходою підходити до нас. Хвилина – і здоровкання “здравствуйте” та по привичці потрясення рук, тільки дуже несміле.

Нас обступило цих кільканадцятьох людського походження типів і почали сипатись прерізного рода запити: “А хто ви? А откуда йдєте, куда йдете? Сколько вас, кто командуєть в бою” і т. п. Ми відповідали коротко: “Нас стільки, скільки бачите, а командира нам не треба, зараз ми в бою і без командира “берйом харашо” – відповідаємо по рускому, та підчеркуємо, що ми поляки.

З нашого гурту, від підвод, почав дехто до нас підходити, а до них рівно ж, тільки з тою різницею, що до нас около 30, а до них понад 300. До нас підійшов ближче – як пізніше ми довідалися – 24-річний, нижче середнього росту, чорнявий кубанський українець і представився командиром отряда ім. Чапаєва. З ним в товаристві прийшов москаль-ленінградець, старший літами, бльондин і представився політкомісаром згаданого отряда. Через кілька хвилин до нашого гурту під’їхало 2 повозки, на яких сиділо ще чотирьох большевиків і одному з них зголосив к-р отряда про стан, який заіснував. Перед цими новими к-р отряда лише добре “тягнувся”. Отже, було видно, що чвірка, яка приїхала, це високо поставлені особи. Один з тих чотирьох підійшов до нас і забурмотів: “Ви с Писок, да, а почему не побілі немцов, не вимінеровали завод?”. Все стало ясным: про нас все точно знали. (Згадана група, примусово змобілізована німцями, стояла якийсь час на Поліссю і, роззбрівши німців, рушила в дорогу “до своїх”,

до УПА – прим[ітка] ред[акції])... Нам з місця, гостро запропонували вернути 3 км назад до штабу, здати зброю, а пізніше – “все будете в місці працювати”, при чім іронічно підсміхалися...

Ленінградець “співав” нам про рух пролетаріату в світі, про подвиги Тіта, партизанів у Польщі і т. д.

К-р отряда з’ясував, яке становище займе Україна в майбутньому. Виразно було видно незвичайно хитрі стежки большевицької пропаганди, навіть згадали про релігію в СРСР. Часом, однак, доходило до того, що цей, якому к-р отряда зголошував нас, попереджував, що якщо хочемо, можемо зайняти бойові становища і починати “дратся”, хоч він бачить, що наша група ударна.

Ми були окружені сильним перстенем і здавалось, що нема права ні одному вийти звідси цілим. Та ми старалися допровадити до того, щоби – заки буде останній розіграш – осталося якнайменше часу до вечора. Дурили в собі надії, що може хоч дехто вийде живим і про все розкаже.

Москвичі в відношенні до нас стояли твердо, бо й добре почувались. Вони говорили: “То нічево, что ваша группа ударная, а канец каньцов до одного подохнете. Вас же человек 40, а нас 300, вот і результат”. Виходило, правда за їх словами.

Ми в розговорах сходили на різні теми, та все було аж надто ясне...

В цьому отряді, як і в інших, світило дійсно обличчя большевизму. Відношення і перекликування, як звичайно, що друге слово по “матушці”, багато венерично хворих, босих, обдертих та коростявих. Набоїв в крісах в декого по 15, а в декого навіть по 10 штук. Командний склад переважно руский, а решта – ціла мішанина націй большевицького кітла. Були і жінки, головно жидівки...

В часі розмови до мене підійшов зовсім босий кацапчук, став зовсім близько мене та почав скрито “міряти” мої чоботи, на моїх, ще живих ногах... Отже були претензії чути себе “дещо ображеним”.

В загальному большевицька маса дрожала, до краю перемучена продовжуваними розмовами їхніх командирів. Та їхні командири пустились на хитку стежку пастки, в яку два тижні перед нами попав к-р Когут зі стодвадцятьма особами, і який, подібно як ми, добивався до своїх та пустився на ризико переговорів, зі стодвадцятьох зістався лише один, як живий свідок...

Наші переговори – як нам і не снилось – почалися точно о год. 13-ій і тяглись вже до год. 18.30. Найбільше спритним нашим

балакуном був к-р Черник. Набагато рятував ситуацію бадьорий стан цілості. В такій ситуації, іншого виходу, крім рукопашної різанини не вбачалось, а большевики на це нерадо збирались піти.

О год. 17-й ми заявили, що рішаємось їхати в їх штаб. Не тому, щоб змінити і так дурну ситуацію. Як глянути з боку, то було видно роздратовану групу азійських виродків, яка безперервно, з пересердя перекручувалась, переступаючи – гей би білий ведмідь – з ноги на ногу.

Ми під ескортою рушили до штабу. Попереду їхала на колесах бочка зі спиртом, якого вже немало випили большевицькі партизани крадькома перед своїми командирами. За нею дві повозки, в першій двох большевиків, де напівпримусово впростили сісти к-ра Назара-Кригу, на другій також двох, а між ними Черник. Оба вони тому рішилися сісти, щоби частинно змити нашу підготовку до скоку, але як це мало відбутися, вони оба не знали, тільки по наших очах вичитували. За повозками їхали наші підводи з вирядом, а підвода з боеприпасами та кулеметна тачанка останніми. Синьоокий Гуцул та Білий, – який скоро в дорозі по-геройськи згинув, – взяли два чеські кулемети і, в часі маршу, підійшли під повозки.

В перших кроках провадили нас большевики під повним дозором. Большевики йшли азійським табуном, з усіх чотирьох сторін. По проведенні кількисот метрів, вони досить обережно вступилися з правої сторони. Отже, було зрозумілим, вогонь буде з лівої сторони. Ми це зразу запримітили, бо наше око й ухо, в той час, були аж надто чулі. Ми, вертаючи взад, знали, що у віддалі трьох кілометрів, за рідким грубим лісом є старі артилерійські становища, в яких, без сумніву, мала бути на нас засідка. Бо і немала частина большевиків подалася наперід, що ледви далось нам запримітити. Нараз, к-р Назар-Крига затримав валку і пояснив большевикам, що мусимо напоїти коні, які ще з ночі нічого не пили. До поїння коней ми забирались досить повільно, щоби останній розіграш якнайбільше зблизити до вечора. Рівно ж к-р Назар-Крига, звертаючись до большевицьких командирів, підвищеним тоном сказав: “Невже ж ми не бійці. Раз знаємо, що нас 40, а вас 380, раз договорились, що їдемо в штаб, то чому нас провадите просто під ескортою? Невже ж так боїтеся, чи що?” Цими словами він в’їхав большевицьким командирам на амбіцію. Один з них зараз сказав: “А ну-ка ребята, давайте вперед”. Їм цього і треба було, бо впереді їхав спирт, який ми свідомо передали на повну їх опіку. За хвилину всі большевики прискоре-

но пігнались вперед. Та вже не випадало большевицьким командирам завертати їх назад.

Ми, щоб врятувати ситуацію, рушили валку вперед, вона байдуже тягнулась, не турбуючись тим, що в очах на яких 600 м, кокетливо всміхались артилерійські становища. Очі напружено стежили впереді, вибираючи догідне місце для смертельного танцю...

Черник, що їхав на другій підводі, ще раз пронизливо поглянув на всіх, хто їхав ззаду. Видалось мені, що тим самотнім поглядом зумів він сказати більше, як за час довгих місяців, пройдених у круговороті жорстокої війни.

В той момент заговорив наш кулемет і кинув свої грізні слова ворогам. Двох большевиків, що їхали в повозці з Черником, повалились на землю неживими. Черник в той час стрілив по передній повозці і скочив на землю. Крім клекоту кулеметів нічого не було чути. Коні скочили вліво і вправо, між дерева. З большевицьких командирів тільки один, к-р отряда, пустив по нас довгу чергу стрілів з автомата і на тому закінчив. Зі сторони отряда, який ішов яких 200 м перед нами, не було ні одного стрілу. Ми на всі сторони відкрили сильний вогонь, не жалючі цінних для нас стрілен з міномета. К-р Назар-Крига і Черник живі і здорові! Підводи з боєприпасами стояли непорушно, бо тут були військові коні, які стрілів не боялися. Ми, забравши підводи з боєприпасами, кулеметну тачанку, порозкидавши від запасних крісів та кулеметів замки, та пращаючись з большевицькими командирами – давши кожному по 10 стрілів – почали відступати в сторону міста Дорогичин. П'ять кілометрів ліса ми пройшли в напрузі та з такою швидкістю, що на чолі виступала з поту сіль. Небезпечним остався вихід з ліса. Ми думали, що там будуть застави. Та щойно по кількисот пройдених за лісом метрах, на край ліса виїхало кількох большевицьких кіннотчиків та вистріливши дві ракети, вернулись в ліс.

День згасав. З півночі затягло непривітною вогкістю. На обрїю, одна-по-одній, на віддалі 40 км, большевицьким двом ракетам підозріло відповідали інші...

Петро Волош-Василенко

ПІСЛЯ МАРШУ ЗАСНУВ...

Після маршу заснув... Хтось гукнув: Уставай!...

Я зірвався і захопив за зброю –

Навкруги чую крик, у риданнях – одчай

Чую всю неблаганність розбою.

Спав – й снилась степів голуба тишина,
Раптом гук і орожевлені хмари,
Бачу: люди втікають у страху зі села...
Хто це! Половці, готи, татари?!!
Хто приніс цій землі чорний трепіт життя,
Яке ймення сумній цій руїні?
І згадалась вся дійсність проклятого дня,
Увесь морок страждань України!
 Це ж її знов червоним азійським конем
 Правнук Батия з реготом топче,
 І побіду свою торжествує вогнем,
 Вславши трупами нашими площі.
І гукнув тоді я гнівом крові:
– Прокидайтесь! Вперід! До розплати!
І спшим ми так вперто крізь бурі і сніг
Боронити солом'яні хати!...

Мрія

НАСТУП НА МІСТО КАМІНЬ-КОШИРСЬКИЙ

...Камінь Коширський – це головна випадова брама в середньому Поліссі, звідки то німці наносили українцям стріли, терор та інші свої “блага”.

Місяць серпень 1943 р. був дуже напружений, бо німці готувалися провести акції на околиці, ми готувалися до наскоку на німців, а большевицькі партизани також, стараючися нас випередити в тому.

Ми плянували провести наступ на Камінь в дні 10 серпня 1943 р. Наступом командував командир Рудий. Участь в акції брали курінь Назара-Криги, сотня Лисого та сотня Кубіка. 19 серпня того року згадані відділи стояли в одному ліску, віддаленому на 12 км від міста.

Наступ мав відбутися так, що в середину міста мала вдертися спецгрупа, яка мала знищити або стероризувати “горку” (частина міста, де були укріплені німці), а щойно тоді мали вдарити згадані відділи, які мали в розпорядженні одну сімдесят п'ять міліметрову гарматку та тяжкі міномети.

Загально відділи були сильні, хрещені та заправлені в тяжких боях.

19-го серпня під вечір, к-р Рудий зробив збірку та оголосив: “Хто бажає до спецгрупи – хай виступить!” Очевидно, завдання було нележке. Вдертись на “горку” і знищити або стероризувати німців, що мали там сильно укріплені підземні становища, це

риск очевидний. К-р Назар-Крига запропонував, щоб спецгрупу створити з тих, що прийшли з ним з Пісок. Пропозиція була прийнята і наша 25-ка виступила та ще 5 з інших відділів. Спецгрупу очолив к-р Черник.

Ми мали зпочатку впоратися з “горкою”, а тоді на наш знак ракетою на парашуті, мали вдарити інші відділи. Наша група з добрим тереновим відійшла. У нас 4 кулемети, решта фінки. В кожного пістоль, штилет, сірники, електричні ліхтарики, по кілька гранат, по одній чверть літри бензини, крім того сокири, пилки, ножиці до дроту, ракетники.

Вже озвався перший півень, як ми затрималися перед містом. Ми поскидали чоботи, заховали їх в траві та трохи відпочили, набираючи сил до так непевного скоку. Ми підсунулися під місто до перших хат. Місто спало. Часто до вуха долітало вистукування повільних кроків німецьких стеж. Час-від-часу долітали голоси п'яних німців. Ми вже між будинками. По два-три прокрадаємося з тіні в тінь, бо місяць, як на зло, світив, як вдень сонечко...

Кілька хвилин і ми під самою “горкою” затрималися в тіні кількох кущиків. Чути, як покашлює вартовий. Нас кількоро, перерубавши дріт, вилазило вже на “горку”, де були німці в двоповерховому гарно впорядкованому будинку.

Чути кроки вартового, що наближається до нас. Вже на землі показалася його тінь. Кілька наших здорових рук кинулося до вайликуватого німця. Момент – і німець без одного слова потяг на собі вниз двох наших стрільців. Там він і дійшов. За ним глухо покалатав шолом, що покотився далше вниз.

Одна частина з нас скочила і зайняла німецькі відкриті станища, друга обливала бензиною будинок, де дримала польська поліція, третя входила в середину будинку, де були німці. В одній з кімнат, де були німці, світилося. То була вартівня. Троє наших спритно відчинили двері. Німці спали на ліжках, тільки один куняв біля столу та в куті дримав перекладчик-поляк.

Чути тихе “руки вгору” і за хвилину наші почали виносити зброю та вивели 9 німців, яких замкнено до возівні. Німці поводитися послушно, як ягнята, – ці самі, які ще під вечір лаяли та били безборонних полонених Червоної Армії.

Деякі з наших позасвічували електричні ліхтарики та, повісивши їх на стінах, готувалися захопити рівночасно партер та обидва поверхи.

На другому поверсі почулися довгі серії. В той же час блиснуло вогнем і пекельні язика зі всіх боків невмолимо тулилися до стін будинку, де була польська поліція.

Почулися зі всіх боків стріли, вибухи гранат в будинку поліції, біля будинку СД та навколо – по місті.

Вікна будинку поліції були закриті віконницями і сонні поліцаї, не орієнтуючись в ситуації, розривали себе гранатами – “чесно” гинули за “Нову Європу”. Тільки один з поліцаїв вискочив через вікно та почав до нас стріляти. Він мав усього 5 шт. набойів та й тих не зміг вистріляти, бо коротка серія зробила йому “несподіванку” – продірявила лоба.

На другому поверсі від гранати виник небажаний вогонь, якого не вдалося погасити.

Навколо “горки” почулися крики німців, які почали нас обстрілювати. Над нами почав кружляти літак, часто викидаючи зелені ракети.

Настала хвилина – або здобути, або до одного згинути.

Ми вистрілили червону ракету, та наші не відзивалися.

Минали хвилини, хлопці обливаючись потом зносили скриньки боєприпасів, кулемети та інші цінні трофеї. Робота кипіла. Після 25-хвилинного спізнення зі східного боку міста, спурхнула на парашуті червона ракета і два важкі вибухи сколихнули місто. Це почали “говорити” наші і повели наступ. Важкі вибухи безперервно поновлювалися, а між ними вривався клекіт кількох десятків кулеметів. Ситуація на “горці” покращала. Німці, які почали нас оточувати в півніжжі “горки”, відступили, а ті, які були в будинку, почали здаватися, бо змушував їх до того вогонь, що вибух на другому поверсі. Вогонь перекинувся на цілий будинок.

Деякі з наших “на ходу” повдягалися в новенькі мундури та повзували чоботи.

Вже світало, як на “горці” з двох будинків залишилися догораючі вогнища.

Тут ми здобули понад 20 тисяч боєприпасів, 5 кулеметів, 4 “емпі”, понад 100 шт. пістолів, 16 машин до писання, 4 радіоприймачі та один надавчий, 11 коней зі сідлами, 7 мотоциклів, одну легкову автомашину, 600 цнт. соли, 500 цнт. борошна, 80 цнт. цукру, багато шкіри, мундирів та іншого [майна]. Захоплено 14 німців та перекладача-поляка. До нас прибіг провідник Я. – задиханий, спітнілий. Перекинувшись кількома словами з к-ром Черником, він підійшов до возівні, де були німці. Німців випровадили. Вони йшли настрашені...

Провідник Я. спитав їх, чи вони брали участь в акції на село Кортиліси. Відповідь була: “Так”. Тоді провідник Я. сказав до них кілька слів і дав наказ їх розстріляти. Наказ виконано таки тут на місці – нехай народ бачить, нехай народ знає...

Наша група дістала наказ залишити “горку”, відправити за місто трофеї і там відпочити.

До роботи взялися сотні.

На наказ пров. Я. все рушило лявіною в середину міста, де був бій з невеликою групою німців.

Щез літак, що цілий час над нами кружляв – він був большевицький.

Німецькі літуни з бази повтікали, а всі інші поховалися в місто. Місто до год. 17-ї було в наших руках.

Цивільне населення міста того дня не ходило, бігало як зачароване. Цивільні показували нам, де є німці, де їх мешкання, водили нас по вулицях. Діти бігали табуном за нами. Старі бабусі витирали від сліз очі та часто христили нас рукою. Молоді хлопці й дівчата мудро нас зорієтували, де можуть бути німці, звідки можуть повести протинаступ – не обійшлося без жартів.

О годині 17-ій ми залишили місто та подалися до лісу.

Ворог втратив понад 100 вбитими (разом з польською поліцією); сили ворога були: 147 поліцаїв, 200 Вермахту, літуни з бази, яка була за містом, та цивільні німці з адміністрації. Крім того, в місті було багато інших цінних трофеїв.

З нашого боку було двоє легко ранених, а з нашої спецгрупи навіть раненого не було.

Вістка про подію понеслася ген-ген по Поліссі...

Большевицькі партизани прямо дуріли..., а в нас заносилося на гарне...

Іван

“ЛОВИ” НА НИМАКІВ

Довголітня боротьба українського народу з окупантами виказала, що не все є добре боротися з ворогом віч-на-віч, чесно, але треба уживати і таких методів боротьби, які він застосовує проти нас. Метода ворога – це терор, підступ, облуда, збірна відповідальність населення і ін. Нашим підступом у боротьбі з ворогом буде, між іншим, уніформ і зброя ворога.

Рік 1944 – це рік, в якому багато молоді вступає до УПА. Але в нас брак зброї, уніформів, і їх ми мусимо роздобути. Невелика наша група радить над тим, як це зробити.

Одні кажуть зробити на шосі засідку, розбити авто і в той спосіб здобути потрібну зброю. Та котрийсь правильно завважує, що авто може бути порожнє, з одним німаком, і ми наробимо тільки багато шуму, а тут треба покищо конспіруватися, бо в нас бракує зброї.

Другі радять виходити на шосу в німецьких уніформах і контролювати авта. Та знову заходить “щілина” в тому проєкті. Для німців стане підозрілим, чому контролюють під лісом.

Треті подають добрий плян і ми починаємо його реалізувати.

Беремо віз, на віз кладемо довгу ялицю та запрягаємо до воза такі сумні коні, як ті голодні хлопці, що в Бавдінсті співали: “Чи до пекла підем, чи до неба”...

До шоси Розділ–Миколаїв прилягає частина лісу і тут ми робимо засідку. Частина відділу залягає в корчах біля шоси. Двох перебирається за візників – вони в полотняних штанах, без шапок, босі, тільки з пістолями. На візників вибираємо найстаршого віком д. П’яву, що виглядає як дядько, і д. Чортюка, що виглядає як його син. Двох іде на гору, звідки мають зорити, як над’їздить авто, дають нам умовлений знак. На дані зорцями знак оба наші візники їдуть скоро возом з ялицею і виїхавши на середину шоси вивертають воза так, що це виглядає як звичайний випадок. Авто, що їде, мусить стати, бо перед ним стоїть партизанська “лінія Мажіно”. Авто стоїть, німак сидить в шоферці і дивиться на ту комедію, як на похорон своєї мами. Інший німак злоститься, кричить, “шнелькає”, а коли це нічого не помагає, йде сам підносити ялицю, а наші тиснуть вділ. Ялиці не можна піднести і П’ява бере сокиру та йде рубати друка до підношення. Переходить попри авто і дивиться, чи немає там зброї або уніформів. Якщо авто порожнє то рубає друка, підносять віз і авто їде далше. Коли ж на авті є якісь військові речі, то наш візник дає умовлений знак, стрільці вискакують з корчів, роззброюють здивованих і застрашених німаків, наш шофер скаче до авта і скоро їдемо в ліс. В той спосіб ми перевірили одного дня 36 авт.

Одного дня ми задержали авто з трьома німцями. Один з них танкіст, коли зрозумів усе, що з ним сталося, почав сильно реготатися. Питаємо його, чому він так сміється. “Я був – відповідає – на лінії Мажіно, під Сталінградом, а ще мене ніхто так не “надув”. Ви тут можете і Гітлера “надути”. Ще візники не відвезли воза, а вже коло воза спинилася елегантна таксівка, а в ній німець-майор і його шофер. Беремо його до нашого товариства, а тут ще одна таксівка затримується і з неї вилазить правдивий “куций німець вузловатий”. Стрілець “Грузин” кричить до нього: “Руки вгору!” – та німак думає, що то непорозуміння і “представляється” нам: “Я ляндрірт, Клечко, не маю часу, мушу їхати”. Ага, це той сам, що при помочі 30 узбеків зрабував цілий повіт, а селян так щедро обдаровував гумовими палицями. Забираємо його зі собою в ліс.

Заїхали з “вищою” расою в ліс, починаємо їх сортувати. Майора, ляндрівта і його шофера-поляка беремо дальше, а решту німаків залишаємо тут. Їм так весело, що зі сміху... умирають.

Гірша справа з автами, бо у нас аж 20 шоферів, і кожний хоче їхати. Щоб не було сварки, сідає по двох до авта. Та через двоєрівництво часто мусимо стинати придорожні дерева, які чомусь “перешкоджають” шоферам у дорозі.

Приїхавши на місце постою, показуємо решті наші здобутки. Стрілець Дезертир пізнає в ляндрівті того, що зрабував у його батька корову та ще побив його гумою. Дезертир бере таку гуму та питає ляндрівта, чого він приїхав на нашу землю, при тому починає злегка “аргументувати” його по животі – а “животик” в нашого німця такий, що можна там всипати пів цетнера бараболі. Ляндрівт скоро кричить: “Хлопци, дайце спокуй, я хцем нележиць до вашей партії”. От, і душа “вищої” раси! Шофер-поляк також добрий наш “приятель” – це він замордував двох українців в селі Руда Жидачівського району. Оба наші “приятелі” внаслідок “дипломатії” наших стрільців, починають себе взаємно бити. Ляндрівт почав обкладати кулаковими “компресами” шофера-поляка, мовляв, він через нього попав у таке нещастя, а шофер почав бити ляндрівта, звалюючи всю вину на того. Ми їх скоро розсудити і переконали, що вони відсьогодні перестануть бути німцями і поляками, а назажди стають соковитими членами української землі...

“Козаки на війні витривалі, відважні, сміливі, а навіть очайдушні, не цінять свого життя. Вони дотепні...”

Чужинці про козаків.

Боевик

ГЕРОЙСЬКА СМЕРТЬ к-ра ПУГАЧА

Тихий осінній вечір. Сонце хилилось до заходу, кидало останні проміння на ліс і на людей, що весело гуторили між собою.

Враз став помітний рух серед стрільців – прийшов к-р Пугач, повітовий військовик і командир бойової групи ім. “Перуна”. Всі стали готові до наказу. Подавши останні накази та вказівки, наказав кільком стрільцям приготувитися до відходу. Він забрав кількох боевиків, кулемета та, попрощавшись з відділом, від’їхав.

Того ж дня, ніччю, 17 вересня 1944 р. він закватерував в невеличкому селі Сайки, що лежить на границі Щирецького і Комарнівського районів.

Ще всі спали в селі, як більшовики оточили ціле село і ждали до рана. Вони за всяку ціну хотіли знищити небезпечно-го для них командира Пугача. Вони пам'ятали про його вдалий наскок в місяці серпні на райцентр Комарно, де його відділ зліквідував станицю НКВД, розбив тюрму і визволив всіх в'язнів, на останні вдалі засідки, де впало багато більшовиків. Більшовики боялися їхати на села меншою силою, як сотня, повстанці карали їх за кожний їх бандитський наскок, а слава командира Пугача росла з дня-на-день. Тому, вислідивши часте місце постою командира, оточили село більшою силою, щоб нікого не випустити живим.

Почало світати, як кулеметні серії прорізали ранню тишу. Більшовики запалили село з усіх сторін. Стовп вогню та мільйони іскор полетіли вгору. Більшовики почали наступ.

Несподіваний наскок заскочив повстанців. К-р Пугач скоро зорієнтувався в ситуації і опанував всіх: "Хлопці за зброю, б'ємось!" – і повів свою групу на прорив, бо це був одинокий вихід. Та застави більшовицькі зі сторони ліса були такі сильні, що повстанці мусіли завернути в село і пішли на прорив городами, в другу сторону села.

Село палає, неначе великий смолоскип. Плач дітей, жінок, крик мужчин, клекіт кулеметів та вибухи гранат – створюють пекло в селі. Повстанці з боєм просуваються вперед. Падуть вбитими вороги, але падуть вбитими і раненими наші. Нараз, паде тяжко ранений в груди к-р Пугач. Останками сил здійсмає зі себе торбу з документами, і кидає її в керницю. Знесилений просить друзів витягнути йому пістолю. Зі словами: "Боже прости мені, гину за Україну!" – стріляє себе в чоло. Одначе стріл зі знесиленої руки не був смертельним, куля пішла боком чашки. Пістоля затялась.

Отямившись, к-р Пугач просить стрільців дострілити його. Та жоден з його стрільців не може рішитися добити улюбленого командира. Командир кличе до себе д. С. і каже: "Візьми пістолю від мене на пам'ятку, не лишай мене живим, добий мене і рятуй себе!" Цей остаточний рішається. Коротка серія з автомата з поранених рук стрільця і навіки заснув к-р Пугач...

Вже затихла густа стрілянина. Тільки ще де-не-де пролунали поодинокі постріли. Це – власноручно стрілялися ранені повстанці, щоб не попасти живими в руки ворога, не жаліючи молодого життя. Вмирили всі як правдиві герої – сини України...

З поблизьких сіл долітав гомін дзвонів, а з горючого села доносились озвіріла московська лайка та плюгаві проклони.

Большевицькі бандити мстились на трупах: здирали убрання з вбитих повстанців, кололи їх штиками, вибирали очі, розбивали чашки. По селах неслася сумна вістка про смерть знаного командира, родила жаль і гордість, а в друзів почуття пімсти.

І вони стократно відплатились за смерть улюбленого командира...

Повстанська пісня

НУ І ЩО Ж, ЯК ПРИЙДЕТЬСЯ УМЕРТИ...

Ну і що ж, як прийдеться умерти,
У похідній шинелі, в житах,
Ми у вічі сміємося смерті,
Бо вмирати прийдеться лиш раз.
 Ну і що ж, що хтось буде ридати,
 На воротах даремно ждучи,
 Маршової нам бідуть співати,
 До атака гранати рвучись.
Наша сотня ударна, залізна,
Наша сотня в бою – багатир,
Нас Тризуба веде знам'я грізне
І завзятий наш друг командир.
 За потоптану честь України,
 За поганьблену землю святу,
 Ми йдемо, щоб підняти з руїни
 Українську Державу нову.

Або ляжемо головами – або виб'єм ворогів!

Іван Франко

Іван

ЧОРНИЙ МІСТ

Дня 18.2.1945 р. наш відділ заквартирував в підлісних хатах села Рудники. Ранком 19-го прибіг один селянин і доніс, що до центру села приїхала сотня “колпаківців” і почала грабувати.

Це була кіннота і приймати з ними бій в селі не було добре ні для села, ні для нас. Рішаємо зробити на них засідку.

Найкраще місце на засідку, це місце біля т. зв. Чорного моста на річці Нежухівці, де ліс притикає близько до шосе. Ми прийшли на місце засідки. Ще добре не оглянули терену, як наш зорець д. Орел повідомляє, що вже їдуть большевики. Ми скоро розстрільною залягаємо краєм ліса.

Перед нами чистий терен, а шосу перетинає річка і міст, попри котрий ровами може втікати ворог. Тому Микола залягає з одним роєм на ліве крило, щоб не дати ворогові туди втечи.

З правого крила подають, що вже їдуть... Чути сміх, московську лайку та стукіт копит. Це їдуть – штучно розрекламовані большевицькою пропагандою – “герої” Колпака, що свій шлях через Україну встелили “геройським” знасилуванням жінок, грабунками і мордами невинних селян. Тепер частина цих “героїв” грабувала і стероризували цілий Мединицький район і вже зачала заїжджати до сіл сусіднього Миколаївського району. За пару хвилин побачимо цих “героїв” в бою. З їх поведінки видно, що їдуть по трьох-чотирьох купі і весело балакають.

Вже в’їжджають на наше поле обстрілу. Якийсь москаль кричить до другого: “Саша, в той деревні є что кушать...” та не скінчив, бо ми вдарили на них сильним вогнем. Коні збилися в купу, а вершники падуть, як кому припаде. Частина коней, без їздців, завертає до села Рудники, частина – до с. Керниця.

В ровах повно води і ще живі большевики рачкують у ній як жаби. Мало хто з них стріляє. Чути голос їх командира: “Пулемьот – агонь!”, – та відповідь паде: “Не работає”. За це наші кулемети добре “роботають”. Наші три рої скоро викінчують ворога. За пару хвилин 17 паде трупом, двох зостається живими, кількох втекло.

Забираємо зброю і зрабовані ними в селі речі: жіночі чоботи і кожухи, покраяні жіночі сорочки і інше.

При провірці побоєвища показалося, що командир наших “героїв”, ранений легко в руку, вдавав “живого трупа”. Він лежав між вбитими і вдавав трупа, але стрільцеві Г. став той “труп” підозрілим і він порадив стрілити йому ще раз в голову. І нагло сталось чудо і “труп” промовив: “Друг, не стреляй!” А, тепер ти “друг”, бо біда. Ні, ти не друг, ти кат нашого народу і ми тобі заплачимо за всі звірства, dokonані над невинним населенням...

СОТНИК ЯСТРУБ

Карпенко Дмитро, родом зі СУЗ, легендарний командир “Сіроманців”, Лицар Золотого Хреста Бойової Заслуги, загинув 17.12.1944 р. при наскоці на райцентр Стрільська Нові.

Вітер буйний

Шугає по степах.

Як птах

Гуляв з вітрами ти

Навперейми.

Як сірий вовк
Ти із Сіроманцями
З синіх верхів
Скочив у шовк степів.
Червоний схід
На росах тлів
Шляхом побід,
Кудою йшов
Ти наступом.
Гей, славо,
Славо буйнокрила!
Про тебе враз заговорили
Голубоплесний Буг,
І Солокії луг
І любачівське верховіття,
Ліси, мережі піль
По Тернопіль.
І вже лунатиме століття,
І діти перекажуть
Дітям
Ім'я твоє славне.

Гей, жив, ломив,
Ворожі полчища
Тиранів.
І оп'янілий в перемогах
Життя зложив
Зі зброєю в руках,
Без кайданів,
Як вільний воїн,
Як козак.
І даром буде ждати
На сина мати...
Не прийде.
Лиш буйний славу
У Полтаву
На крилах вітер
Занесе.

(Зі Стрілецьких Вістей, ч.5, [19]45 р.)

Помнож, боже, навіки козацьку славу і покоти под нозі врагов
наших глави!

З Літопису Граб'янки

Дня 27 березня 1945 р. чота українських повстанців під командуванням хор. М. К. квартирувала в лісі біля села Колодруби.

О год. 18-ій чота рушила в дальшу дорогу. Та зараз ми завернули, бо з присілка Блятівка надійшла група большевиків. Їх було 24, в тому 15 стрибків, та двох бандитів з області, які щойно тепер відважилися піти на українські села.

Багато труду і жертв мусили дати большевики, щоби “втихомирити” українські села. В боротьбі впав сл. п. к-р Пугач, пострах большевиків в тому районі, згинув сл. п. Серце – повітовий провідник ОУН – що був душею цієї боротьби, та багато інших друзів. Дорого мусили платити сталінські бандити за свої успіхи. Лише в бою в с. Горожанна Велика залишили 304 трупів.

Та тепер вони чулися безпечними і свій рейд по районі значили насилуванням жінок, грабунками і мордами невинних селян.

Коротка нарада і відділ заляг на краю ліса. Дорогою попри ліс йшли сталінці, йшли стрілецьким рядком і спокійно розмовляли.

Кожний в нас напружено стискав зброю і ждав першого стрілу. Кулеметчик Комар потягнув за спуст, впав один стріл – і кулемет затявся. Впав другий стріл кулеметчика Кобзаря – і знова кулемет затявся. Той момент використав ворог і заляг у рові.

Почався бій. Повстанський вогонь був такий сильний, що ворог не видержав і почав відступати, та тільки один босяк мав щастя: ранений вирвався зі засідки, одинокий свідок. Решта всі полягли, а 10 стрибків здалося в полон.

Між вбитими були: інспектор по справам КП(б)У на Дрогобицьку область, інспектор по справам промисловости на ту ж область, заступник прокурора району Комарно, заступник начальника НКВД того ж р-ну та решта самі партійні бандити.

Здобуто один кулемет, одну десятистрілку, 4 шт. ППШ, 18 крісів.

Миттю розійшлася радісна вістка по селах, усміхались заплакані очі, витягав свого “обріза” селянин.

Щойно за два дні сотня большевиків забрала своїх трупів. А ще через два дні полк військ НКВД окружив ліс, шукаючи повстанців, але даремно...

Не ти уб'єш – тебе уб'ють!

Л. Українка

Погідний ранок 20 серпня 1945 р. ніяк не гармонізував з тривожною ситуацією в лісі: ліс був густо обставлений більшовиками. Сонце зійшло вже високо і почало ogrівати перемучених повстанців, що ніччю продирались через ворожі застави. Темна дощова ніч і двох вбитих большевиків допомогли перейти густий перстень застав і добитися до лісу.

Нас вісьмох рішило перебути облаву в криївці, бо один з повстанців був легко ранений, а двох було хворих.

При вході криївки стояв друг С. і надслухував. Було спокійно...

Та о год. 11.30 перед полуднем він скоро зактив вічко входу і повідомив, що в долині, коло кернички, чути голоси і большевики посуваються корчами в напрямі нашої криївки.

В криївці напружений неспокій: одні хапають за зброю, другі заспокоюють, що нічого не буде, большевики перейдуть корчами і на тому скінчиться.

За пару хвилин чуємо стукоти людських ніг під над криївкою. Земля виразно відбиває їх і чути, що большевиків є багато.

В криївці такий спокій, що чуємо через вентилятори большевицькі голоси.

Тупіт ніг міцніє, минає хвилина, друга, – а большевики не йдуть даліше.

Зростає неспокій, а через хвилину чути виразно якийсь голос: “Шукайте добре, то тут, недалеко”... Тривожно забилося серце. Перший раз зайшли ми в лісі до криївки і “хтось” підслідив нашу криївку.

Кожний хапає за зброю, деякі йдуть вже до вузького тунелю, де ще є запасний другий вихід. Минуло кілька хвилин, як хтось зачав рухати вічком на вході, і раптом вічко відкрилось, а до криївки впав жмут денного світла. Ранений стрілець стріляє з пістолі вгору, вічко з лоскотом закривається, але тепер ясно, що нашу криївку віднайшли і тепер виходу немає...

Всі тиснемося у вузькому тунелі, в кожного пістоль наготові та кінчати зі собою ще час. Рішаємо чекати, поки не відкопають криївки і боронитись з тунелю, може вдасться видержати до ночі, а ніччю прорив може вдатися. Бодай частина з нас врятується, та й треба дорого продавати своє життя.

В напруженні минає ще кілька хвилин, вічко криївки большевики ще раз отвирають. Паде знова жмут світла, а за ним сильні

серії з автомата – потім чути сухий тріскіт, як би щось впало до середини і знова спокій.

Наш ранений, який лежить у тунелю найближче до криївки кричить: “Криївка горить!” – і до тунелю починають входити легенькі пасма диму.

“Нас хочуть викурити димом” – думає кожний, але ми знаходимо протиоборону: скидаємо маринарки і затикаємо ними дверцята, що лучать тунель з криївкою. Дим входить далше, але дуже поволі. В такій ситуації, одначе, трудно буде видержати до вечора.

В тунелі тихо-тихо. Ніхто не говорить, шкода слів, кожний пращається думкою з тим світом, і тільки чомусь жаль, що ми не в лісі, тут якось темно, – а там, на сонці, краще вмирати...

Минає пів години, як почав входити дим. Але, що це? Дим чомусь не в’їдається в очі, а в устах робиться солодко і тяжко віддихати... Невже ж це газ? Не хотілося вірити, але така була дійсність. Большевики вкинули до криївки газову гранату, щоб нас зачадити і половити живими.

Ждати нема часу – треба прориватися негайно, може все-таки хтось з нас врятується.

Лисий підпирає сильно плечима один стовп, тягне руками поперечний, хвилина неспокійного напруження – і земля паде вділ до тунелю, а за нею жмут світла. Яр вже висуває голову “на світ”, а за нею своє ППД. Перед ним, на пару кроків, сидить під корчем майор НКВД, старий чекіст, новоприбулий начальник районного НКВД. Майор, мріючи про медалі за зловлених “бандьорів” і втікши зі страху подальше подальше від криївки – щоб, було, повстанці не викинули гранати – збранів, побачивши несподівано чоловіка, що виліз з-під землі. Та Яр не дав йому часу прийти до себе; коротка серія з автомата, майор дістає “партизанський медаль” з олова в груди і Яр вже на горі.

Лисий миттю вискакує за ним і бачить на ліво від себе молодого чорнявого большевика. Це також майор НКВД, але з області, і Лисий дарує йому також “медалю” – а ми в секундах вискакуємо на верх.

Густі корчі не дозволяють большевикам зорієнтуватися в ситуації. Це ми використовуємо. Савка кидає гранату в той напрям, де большевики відкопували криївку і вслід за сильним вибухом чути большевицькі крики. Яр вже над криничкою, де над кручею сидить п’ятьох большевиків. Довга серія з ППД – чотирьох большевиків паде вбитими, але Ярові затинається

зброя. Він б'є прикладом большевика в голову і цей з криком летить в долину, до кернички. З долини, від кернички, хтось кричить: “Кто стреляє?” – а Лисий у відповідь шле довгих дві серії в напрямі кернички. Чути знова сильні крики коло кернички: там був гурт большевиків, а між ними лікар, якого нарочно привезли в ліс, щоби застриками приводив до притомности зачаджених повстанців.

Яр направляє свого автомата і раниць з пістоля ще одного большевика, що, не розпізнавши його, поміж корчами питає за “пропуском”. Наш ранений стрілець захоплює автомата від вбитого майора, Яр також одного автомата, і ми скорим бігом продираємося корчами в глибину ліса.

Большевиків було більше як півсотні довкола криївки, але погоні за нами якраз не робили, мабуть тому, що були спаніковані і не стало “начальства”.

Коли на їхні алярмові знаки почали зі всіх сторін лісу бігти на поміч большевикам, – ми вже були далеко в лісі, і сонце на правду щиро до нас всміхалося...

Володимир Самійленко

ЧИ ВАМ ВІДОМО, ЩО ТО Є ПОВСТАНЦІ?

XIV

“Чи вам відомо, що то є повстанці?
Це ті, що їм немає воріття
До рідних хат; десь у рові, в землянці,
Чи під кущем їх місце для життя.
Ні вдень, ні вніч, ні ввечорі, ні вранці
Нема для їх недолі забуття,
Бо вдома їх – замість осель руїна,
Й розстріл рідні до п'ятого коліна.

XV

Жадоба помсти за свій тихий рай
Сплондровані у їх гартує духа;
До боротьби їх кличе рідний край,
І кожний з них той поклик любо слуха.
Нехай і мало їх, борців, нехай
Покірно інші ждуть, як віл обуха,
Від ката смерти, тільки не вони:
Не страшно їм нерівної війни.

(З “Геї”)

Ліпше умерти в боротьбі, ніж умирати як покірний раб, не боронячись, цілуєчи ноги того, хто визискує, хто глузує й погорджує, хто катує тебе!

Микола Міхновський

Н-ч

РЕЙДОМ ЧЕРЕЗ ЛЬВІВ

Наш підвідділ числив 16 чоловік, командиром був ст. вистун Даниленко-Кармелюк. Підвідділ був поділений на дві групи – рої. Першим роєм командував вист. Коваль, другим – вист. Граб.

Вояцтво було умундуроване в большевицькі уніформи, що давало спроможність порушуватися в терені днем.

Тереном дій підвідділу була Львівщина. Група ніколи не здержувалася довше на одному місці, – хоч би на це дозволяли й умовини, – як один-два дні. Підвідділ був у постійному бойовому контакті з ворогом і держав завсіди ініціятиву у своїх руках. Він з'являвся там, де ворог ніяк не сподівався і знова зникав. Наслідком такої тактики підвідділ ніколи не був заскочений большевиками та ніколи не приймав накиненого йому бою. Це впливало також на добрий настрій стрілецтва. Вояцтво було горде своїми чинами, віддане командирові і найбільші труднощі переносило з бадьорим настроєм.

На настрої відділу впливало також населення терену наших дій. Тут нарід болуче відчув, хто такі большевики: десятки вивезених родин, сотні вбитих, помордованих і засланих рішали про скрайно вороже наставлення до окупанта і зовом невинної крові кликали о пімсту. Були випадки, коли мешканці окремих сіл прямо провокували нас до бойових виступів та помагали безпосередньо в акції.

День 23 жовтня 1945 року. До нас долучив місцевий куш та районна боївка. Ми рішили прилюдно перевести виступ в поблизькому Зашкові.

Маршируємо лісом. По кількох годинах ми на скраю. Перед нами, напроти, дещо в долі, місцевість, з якої вийшов Будівничий Нової України.

Останні зарядження і підвідділ стрілецьким рядком попрямував в село. В ньому тихо. Гомінко проходить у святочних убраннях громадка дівчат, та, побачивши “башлаків”, загадочно зникає між хатами. Несподівано, з шумом проноситься тут же, перед нами, особовий поїзд Львів–Жовква і спиняється перед поблизьким будинком станції. Пасажири і службовики цікаво споглядають в

наш бік, їх певно дивує порядок нашого маршу, бо большевики йдуть гурмою.

Перші хати й колійовий тор. Лишаємося в кількох крайних хатах, щоб поснідати. Виявляється, що мешканці прийняли нас, однак, дійсно за большевиків, і тому хочуть нас позбутися: “Нема, не варено!”. Та ми полагоджуємо ту справу при допомозі місцевого кущового і через добру годину рушаємо до села.

В селі спиняємо підводи, якими їдуть червоноармійці. Беремо їх в полон.

Простора шкільна заля переповнена. Більшість жінок і дівчат. З молодших мужчин немає нікого, видніє тільки кілька лисих голов, що домагаються скорого виступу, бо “сьогодні неділя”.

І нарешті виступ. Відразу трудно налагодити контакт з публікою, хоч вона заскочена українською мовою. Та скоро пізнають, хто ми. На залі велике зворушення, жінки втирають сльози. На закінчення лунке “слава” пробивається з грудей зібраних, всі встають, несуться звуки Національного Гімну.

Відходимо. Ще довго лунають з вікон школи оклики, та нам спішиться: з напрямку Львова підсувається панцерник.

По пропагандивній балачці з червоноармійцями пускаємо їх додому. Вони задоволені, говорять, що вони такі самі, як і ми, тільки ми боремося “за вольную жізнь”.

Подібні виступи проводили ми протягом цілого грудня по різних селах. І всюди прозьби перебути довше, зайти до хати. І всюди усміхнені обличчя і заплакані очі.

Вертаючи по сповненні певних бойових доручень, наш підвідділ закватирував дня 12.12.1945 р. в с. Рясна Руська. Тут був колгосп, який охороняли червоноармійці. Рішено зліквідувати цю большевицьку економію. Плян виконання змінєє п'ять большевицьких авт, що над'їхало зі Львова. Вони, на лихо собі, спинилися, а большевики, що їхали, зайшли до придорожньої хати.

Команда – і розстрільна.

Хата з большевиками попала в окруження. Посуваємося з командиром і кулеметчиком до хати. Спиняє нас їхня стійка. Переговорюємо. Їх є 11 з капітаном. Їдуть зі Львова, в узброєнні мають лише пістолі. Стійковий лишається під опікою нашого стрільця, а нас трьох іде до капітана. В пригоді стають документи лейтенанта військ НКВД, а брак “путьовки” в наших подорожніх – причиною їхнього роззброєння. Баранячою товпою переводимо їх до нашої хати. Їм вияснюється, хто ми такі, вони дивляться на нас, як на марсіян. Залишаємо їх під охороною в хаті. Решта підвідділу двома машинами заїздить до колгоспу. Червоноармійці з

охорони не підозрівають нічого, дають себе “построїть” і складають зброю. Спротив ставив тільки голова колгоспу москаль, та тут же платить за це головою.

Над ранком п’ять навантажених підвод прямувало до ліса, а за ними зоріла пожежа спаленого колгоспу.

Довго не відпочивали. Кватируючи 17.12. в с. Р., ми не думали, що цього дня прийдеться оглядати Львів, – а довелося.

Стійка донесла, що зі сторони Львова зближаються авта. Заки наша брашка двигнулася, 8 новеньких дізлів зрівнялося з нашою квартирою. Завважили нас, шофер першої машини спинив мотор, вийшов з кабіни і почав щось в нашу сторону кричати. Виявилось, що вони їдуть по дрова і не знають дороги. Нас прийняли за большевицьку частину і хочуть, щоб їх вивести. Для ближчої знакомости з ними перевіряємо їхні машини і документи. Переважно українці, непартійні, узброєних лише кількох. Без більших церемоній передають нам свої новенькі фінки, ми за це кличемо їх на обід, що саме кінчив варитися. Наші знакомі ніяково заходять в хату, але поволі набирають сміливости, хоч, може і догадуються, хто ми такі. “Із гір Карпат...” впевняє їх остаточно в тому, але ми не кажемо їм офіційно нічого, тільки радимося, що робити, щоб використати авта.

Рішення запало. До цього спричинилася добра воля командира З[руба] і Ч[угайстра], що в міжчасі прибули на цей базар. Остаточне рішення дає командир Тиміш. Шофери пускають у рух мотори, завертають авта, і за кілька хвилин – наша колона посувається по маршруті Бірки–Брюховичі–Львів.

Першим їде к-р Зруб. Він, на випадок контролі, має справляти до машини к-ра Даниленка, а цей у випадку большевицької впертости, має відрекомендувати по-повстанськи, – в нього зброя все наготові. Третьою їде к-р Чугайстер. Я їду при кінці.

Їдемо. Шерохкоче під колесами морозний сніг, а з фільмовою швидкістю чергуються у вікні кабіни придорожні пейзажі.

Брюховичі. Ліниво споглядає з-під касарень большевицький “караул”. Смішно і цікаво!

Ще одно узгір’я і перед нами розгорнулася величава панорама Львова. Та тут же контрольний пункт. Машини накоротко зупиняються, але скоро беруть дальший курс.

Не їхали – летіли, а перед нами виднів – на фоні заходячого сонця – могутній Високий Замок та чотиригранна вежа ратуша. Попри машини пройшла колона червоноармійців, погейкуючи щось про свою Москву. Понурі лица, мутні очі – такі ж, як у тих, що проходили туди кільканадцять місяців тому назад. Тамті співали тільки про іншу столицю.

Переїздимо вулицями Замарстинівською, Річною, Оборонців Львова, Огородничю, Бойовою, Мартина, Зборовських, Нової Різні на Збоїська. Всюди майже пусто, бруд, знищення. Скручуємо врешті вліво і перед очима видовжується лента Жовківської шоси. Нас випереджують і минають інші авта, але нам це об'ятно, ми тільки вважаємо, щоб хтось не порушив порядку нашого маршу і не впхався в середину нашої колони.

Споглядаємо позад себе. Поволі ховаються нижчі будови міста. Полискує тільки в золоті заходячого сонця копула катедри і вежа ратуша. Врешті і ті ховаються. Бунчужний Р[убай] витягає хусточку, підносить її ніби до носа і витирає набіглу до ока росу, а потім поправляє кулемета.

Ще одна стрічна машина, кілька селянських підвод і рух починає рідшати, вгаває і міський гомін. Відбивається тільки луною симфонія фабричних гудків і цілими гаммами переक्ликуються локомотиви.

Ми вже за містом. Перед очима мерехкотять вогні села, і ми вже в ньому. Спиняємо машини коло мурованих забудовань місцевого колгоспу і висідаємо. Нас минають окремі авта з большевиками, та це нам не перешкаджає. Короткі зарядження і окремими групами просуваємося далі. Коло авт залишається невелика застава, з рештою іде к-р Кармелюк в "гості" на участок НКВД. Кілька глухих кулеметних серій внутрі будинку і участка НКВД та охорони колгоспу більше немає. До авт несемо оберемками зброю.

Ми знову в дорозі і знову у бою. Іскряться тільки у хлопців очі, а обмерзлі руки стискають гарячу зброю. Але, що це? – Кого ведуть раненого? – Командира?!

– "Нічого, так собі, тільки рука", і даліше: "Друже Н., ви відповідаєте за хлопців!"

Хвилина минула у ваганні, а потім пімста затиснула зуби.

Нова атака! Гранати! І клуби диму і полум'я з гнізда душолюбів гасять гнів.

Ціна сплачена, можна вертати.

Автами даліше не поїхали – не стало пального. Партизанськими стежками попрямували в ліс, а він гостинно прийняв своїх щоденних гостей. Пішли спочити, щоб зі свіжими силами стрічати завтрішний день!

Це не оперативний звіт, такий впав у руки ворога. Та свій оперативний звіт писав підвідділ своєю зброєю та кров'ю найкращих бойовиків, які загинули; кров'ю свого командира Кармелюка, що впав морозного ранку 4.3.1946 р. від підступної ворожої кулі, не

дідавши моменту, “коли треба буде іти на Львів”. Вони впали на своїх бойових позиціях, сповняючи обов’язок супроти поневоленої Батьківщини. Зате живе ідея, за яку вони боролися, і живуть ті, що продовжують боротьбу.

“Ми, як діюче народне покоління, сповняємо свій почесний обов’язок, незалежно від того, чи нам дадуть за це терновий, чи лавровий вінок. Ми віримо в силу і воскресення України і знаємо, що своїми ділами наближаємо день національного і соціального визволення. Коли б ми і впали, то на нашій крові і ділах зродяться чергові борці, що почате діло попроведать далі. Так, як і ми продовжуємо труд і працю наших батьків. А втім, ми знаємо і віримо, що день нашої перемоги вже недалеко”.

(з “Деклярації Проводу ОУН”)

Учасник

ГІДНО ВШАНУВАЛИ РІЧНИЦЮ БАЗАРУ

Минав погідний день 21 листопада 1944 р., як большевики закінчували дику облаву в селах Оглядів і Манастир Оглядівський. Порозшивані стріхи, зруйновані печі, побиті господарі і жінки, плач арештованих – це наслідки поведінки “старшого брата”.

В той час підвідділ українських повстанців святкував 23-ту річницю геройського бою під Базаром, в лісі недалеко обох сіл. Повстанці постановили не тільки словом, але і ділом вшанували ту річницю і пімстити смерть великих Лицарів.

Доходила год. 16-та, як повстанці вже були на скраю сосни за селом Манастир Оглядівський. Тут було місце засідки. Незабаром донісся дикий вереск і тупіт ніг по замерзлій землі. Гамір ставав щораз виразнішим і вже видно було 65 брудних азійських пик та було чути грубу московську лайку. Повстанці притаїлись. Чути було лише пожвавлене і нервове биття сердець. Ще сорок метрів – і град повстанських куль посипався на сталінських бандитів. Заграли наші кріси і 6 кулеметів. Як від гострої коси кладеться трава, так стинала наша зброя ненависних харцизів. Одні з большевиків падали, щоб вже ніколи не встати, інші з найбільшого страху ховалися в рови і почали втікати. Недалеко місця засідки стояв знищений танк. Туди почала частина большевиків тікати. Відважніші залягли в рови і боронилися. Та наші гранати зробили своє. Два рої повстанців перетяли відворот большевиків річкою. Большевики почали сильно ракетувати, сподіючися

помочі з поблизького Топорова. І, дійсно, поміч почала скоро надходити.

Скоро запала ніч і припинила повстанський герць. Большевики, що прийшли на поміч, боялися доступити до місця засідки, освічували ракетним світлом поле і щойно раннім ранком стрінулися зі своїми та нав'язали бій, від якого впало ще 10 большевиків.

На засідці большевики залишили 25 трупів та кільканадцять було ранених.

В ясну місячну ніч мандрував підвідділ дальше з почуттям бадьорости і задоволення, що бодай частинно пімстив смерть впавших під Базаром, які вмираючи, грозили катам, що їх смерть пімстить український народ. На їх крові вирости нові народні месники.

Ми карали Росію за Київ,
За Базар ми ще будемо карать...
(З повстанської пісні)

Чотовий

БІЙ В ГОРОЖАННІ ВЕЛИКІЙ

Був третій день Різдвяних Свят 1945 р. Перша сотня курія “Зубри” по цілоденному марші відпочивала на присілку Паленики. Всі спали, по присілку ходили тільки стежі, а по краях стояли стійки.

О год. 6-ій рано стійкові зголосили, що гостинцем Горожанна Велика–Колодруби їде 19 авт. По зголошенні сотенний зарядив поготівля і за 20 хвилин сотня машерувала до ліса.

Коли ми зблизилися до хуторів Крушинець, на нас посипались з хуторів густі ворожі стріли. Тут вже була большевицька застава, яка, пропустивши першу чоту, вдарила вогнем по другі[й] чоті. Сотня заняла становища і сильним вогнем зліквідувала ворожу заставу. Одна чота була вже в лісі, а наших дві чоті почали посуватися долинами коло присілка Галицьке в напрямі с. Горожанна Велика. Коли ми прийшли до села, большевиків в селі ще не було. Зразу сотня заняла оборонні становища на Смиківі (західний край села). Перша сотня заняла оборону з півночі, друга чота з півдня. Смиків лежить на схилі горба, який простягається з півдня на північ, тому для забезпечення своєї оборони чотовий вислав дві застави в південному напрямі, одну в числі п'ять стрільців на віддалі 100 м, другу в силі двох роїв на

віддалі 300 м. Коли чотири займали оборону, зорці донесли, що дорогою Гуменець – Горожанна В[елика] їде 9 авт большевиків. На зустріч їм пішов стрілець Циган, озброєний в ПТР. Не довго по його відході почули ми грубі стріли та довгі кулеметні серії. Це стріляв Циган з ПТР і наша передня оборона атакувала большевиків. Коло год. 10-ї рано почався бій. Авта, якими большевики їхали з Гуменця, знищила передня застава, а большевики заняли становища. На допомогу їм постійно прибували свіжі підкріплення. Большевики наступали з північного сходу. В той час з західного краю оборони донесли, що дорогою Грімно–Горожанна їде два авта большевиків. Стр. Циган побіг скоро в той напрям. Двома цільними пострілами знищив він і ті два авта. Тоді по цілій нашій обороні большевики відкрили сильний кулеметний і мінометний вогонь. Горою над нами кружляли ворожі літаки, які, приземлюючись, обстрілювали сильним кулеметним вогнем наші становища. Ми відкрили вогонь по літаках та примусили їх піднятися високо вгору. Ми мусили зайняти становища за будинками в селі та завзято оборонялися. Кожний цільно стріляв, ошаджуючи при тому набої.

Наше становище було погане. Окружені зі всіх сторін большевиками, які перевищали нас кількакратно, ми виразно бачили майже безвиглядне наше положення. Та бадьорости ніхто не трапив, ніхто не попадав у зневіру.

О год. 12-ій бій ще тривав і набирав ще більшої сили. Поле вкрилося десятками вбитими і раненими большевиками. З нашої сторони, крім трьох легко ранених, втрат не було. Ми хотіли провратися на південь, але це нам не вдалося.

Коло 13-ої год. в'їхала серед наші ряди ворожа танкетка, але сильний наш вогонь змусив її відступити. Також з другої сторони нашої оборони наступали большевики при допомозі танкетки. Її знищив стр. Циган трьома цільними пострілами з ПТР. Після цього з тої самої сторони над'їхав великий танк, в якому їхав майор Мука зі своєю жінкою оглядати поле бою. Цей танк знищив курінний бунчужний Пушкар трьома пострілами з ПТР. Майор з жінкою та залогою вискочили з горіючого танка, але впали всі від наших куль.

Була вже година 15. Вогонь горючих хат не дозволив провадити бою, він примусив нас залишити становища і відступати. Крім того, в нас був сильний брак набоїв.

Ціла сотня відступала в напрямі битого шляху Горожанна Велика–Грімно. Рівночасно стягалася наша застава, що втратила трьох стрільців.

Поле відступу було дуже погане. Треба було переповзти битий шлях, на який большевики сконцентрували весь свій вогонь. Відстрілюючись, вийшли ми в поле. Ще й на полі переслідували нас група большевиків. Впродовж останньої години бою впало 20 стрільців-Героїв.

Ворожі втрати начисляли: 304 вбитих – 90 ранених большевиків, знищено повстанцями 11 автомашин, одну танкетку і один танк.

“На крові тих, що впали на полі бою в обороні рідних хат, сімей і населення, в наступі на гестапівські й енкаведівські гнізда й загони, в індивідуальному двобою, в час конспіративної підпільної роботи, на крові тих, що замучені по тюрмах і таборах, виросла безсмертна легенда воюючої нації, що вогненным смолоскипом горить у серцях і душах народу і освічує шлях у майбутнє. Україна живе й бореться та силою здобуває перемогу. Хай же вічна слава буде впавшим героям, що склали своє життя на жертовнику нації!”

(З “Деклярації Проводу ОУН”)

“Доки ворог – чужинець лишається на нашій землі, ми не маємо права зложити зброї. Пам’ятаймо, що слава і перемога – це доля борців за національну справу.

Вперед!”

Микола Міхновський

МЕРТВІ СОРОМУ НЕ ЗНАЮТЬ

(Звіт)

Ніччю з 29 на 30 березня 1947 р. чотирьох українських повстанців закватували в с. Печенія. О год. 8-ій ранком большевики трьома перстнями обступили село. Повстанці, зорієнтувавшись в ситуації, рішили прорватися до недалекого лісу.

Криючись між будинками, дійшли до большевицької застави. Та град ворожих куль змусив їх до відступу і вони подаються на другий кінець села. Там натрапили на ворожу стійку. Від ворожих куль повалився на землю тяжко ранений стр. М. Ще крикнув: “Пращайте друзі!” – і дострілився з пістолі. Повстанці посіяли по большевику і вбили його. Стр. З. кинувся вперед, просто на большевицьку заставу. Большевицький кулемет затявся, стр. З. пустив в той напрям одну серію з автомата і один большевик повалився на землю. Стрелець біг дальше до ліса. За ним знова

посипався град куль, від яких він став ранений. Та до ліса добився, а потім останками сил дійшов до сусідного села.

Тимчасом К. і Л. завернули назад в село. Тут зайшли до пивниці в мурованім будинку. Та їх завважило двох большевицьких старшин і кинулися за ними. Зайшли до пивниці та згнули від повстанських куль. Це були капітан і лейтенант військ МВД. Повстанці вискочили на стрих.

Большевики, втративши обох командирів, кинулися гурмою здобувати хату. Та цільні стріли і гранати обох повстанців повідганяли їх від хати. Большевики по першому наступі дістали страх, відступили за сусідні хати і з-за вуглів почали стріляти. До сусідньої хати зайшли три большевики і почали звідтіля стріляти. Цільна серія з автомата стрільця К. повалила всіх трьох.

Большевики з віддалі почали таку канонаду, як би йшов бій між двома сотнями. Та повстанці тепер мовчали та слідкували за рухами ворога.

Большевики знова пішли в наступ. Та дві гранати і дві довгі серії з автоматів завернули большевиків, які повтікали та скрилися за хати.

Почався третій наступ. Стрілець Л. крикнув: “За що ви боретесь?!”

- “За Сталіна” – крикнули большевики.

“І за голод і торбу!” – додав стр. К. “А ви за что воюете?!” – питали большевики. – “За Самостійну Україну!” – повстанська відповідь і останні серії посялились по большевиках. Большевики знова втекли.

За хвилину зі стриху понеслось бадьоре “Ще не вмерла Україна...” і все на мить втихло. Повстанці крикнули: “Пращай Україно! Пращайте друзі!” – гримнули два стріли з пістолі і затихло...

“Бандьори пострілялись” – крикнули большевики і тепер відважно кинулись до хати. Попереду біг сержант, який видно хотів медаля “за отвагу”. Та перечислився. Два рази стрілив стрілець Л. – і закінчив своє молодече життя. Стрілець К. ще ждав. Як тільки сержант показався на драбині, що вела на стрих, гримнуло три стріли. Два дістав сержант в голову, а третім дострілився стр. К., щоб не попасти живим в руки ворога.

У висліді бою, що його звели оба повстанці, вбитих 24 сталінських бандитів, між ними капітан, лейтенант і двох сержантів, та кільканадцять ранених, яких 6 важко ранених померло по дорозі до району. Бій цей звели оба повстанці з 4-ма сотнями большевиків. Тіла обох повстанців забрали большевики зі собою і тільки

казали: “От герої – їх двох, а наших стільки впало. А що було б, коли б їх було двадцять? Тоді ми всі подохли б!”...

ПІСНЯ ПОВСТАНЦІВ

...“Наша правда свята, вона сонцем горить
Нам на наших повстанських знаменах
Лиш для неї клялися до смерти ми жить
І з шляхів цих ніколи не звернем!

Ще відплатим катам, ще по рідних степах
Із піснями пройдем бойовими!
Не розбійники ми, хоч живем у лісах
Ми повстанці – сини України!

(Василенко-Волош)

Фонд Відділу визвольних змагань Львівського історичного музею (не описаний). Машинопис.¹

¹ Подібний примірник знаходиться: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 48, арк. 355.

№ 220 “ЛІТОПИС УПА”

№ 2

1949 р.

ЛІТОПИС УПА*
[ч.] 2
Видання ВО “Буг”
1949

ВІД РЕДАКЦІЇ!

Відмічаючи V-ті Роковини Української Повстанчої Армії, ми видали окрему Одноднівку – “Літопис УПА”. Одноднівка була прийнята тепло і підпільними кадрами, і населенням. Незважаючи на

* Текст обкладинки не передається.

ряд своїх недомагань літературного порядку, вона від дня свого виходу в світ досьгодні не стратила нічого на своєму попиті. “Літопис УПА” всюди поширюється сьогодні з великим успіхом. Правда, велика ідея, сила безмежної посвяти і героїзму, що б’ють з кожного рядка “Літопису УПА”, роблять його таким при-тягаючим.

Зважаючи на це все, як також ідучи назустріч пропозиціям багатьох Друзів продовжувати видавання “Літопису УПА”, ми випускаємо оце 2-ий номер “Літопису УПА”.

Ще сьогодні заскоро на справжній і повний “Літопис УПА”. Ще його сторінки продовжують писатися зброєю і кров’ю. Але ми розуміємо історичну вартість всього записаного сьогодні безпосередніми учасниками боротьби для майбутньої великої “Історії УПА”. Хай, отже, і наш “Літопис УПА” буде вкладом в це велике діло.

Видавати “Літопис УПА” спонукує нас також переконання в його великому значенні для виховання нашої молоді і для пробуджування до національно-визвольної боротьби тих, які ще сьогодні стоять осторонь неї.

До, Вас, Друзі, учасники визвольної боротьби, звертаємося з закликом надсилати до Редакції свої спомини з боротьби відділів УПА і бойових груп ОУН, свої дневники, описи боїв, оповідання, вірші, повстанські пісні, нові народні пісні про визвольну боротьбу.

Хай на сторінках “Літопису УПА” знайдуть якнайповніше відбиття наші Великі Дні.

ВІДЗНАЧЕННЯ

За видатні бойові заслуги і заслуги в підпільній праці Постановами Української Головної Визвольної Ради та Наказами Командування УПА нагороджені такі вояки УПА і цивільні особи – учасники національно-визвольної боротьби з терену ВО “Буг”.

Золотим Хрестом Бойової Заслуги I-ої кляси

1. д. А

Срібним Хрестом Бойової Заслуги II-ої кляси

1. д. Юрко

(орг.)

Бронзовим Хрестом Заслуги

1. ст. бул. Осип (ОВ)

2. бул. Коваленко (ОВ)

Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги

1.	ст. віст.	Роман	(орг.)
2.	ст. віст.	Буйтур	-"-
3.	віст.	Кармелюк	-"-
4.	ст. віст.	Білий	(СБ)
5.	ст. віст.	Бурий	(орг.)
6.	ст. віст.	Матвій	-"-
7.	бул.	Підкова	-"-
8.	ст. віст.	Жук	-"-
9.	бул.	Мік	(СБ)
10.	ст. віст.	Дон	(орг.)
11.	хор.	Козак	-"-
12.	бул.	Бистрий	(СБ)
13.	бул.	Тарапон	(ОВ)
14.	ст. віст.	Лісовик	(СБ)
15.	хор. СБ	Гармаш	
16.		Гроза	(СБ)
17.	ст. віст.	Когут	(СБ)

Похвалою

1.	бул.	Крук	(орг.)
2.	ст. віст.	Сивий	-"-
3.	ст. віст.	Олень	-"-
4.	ст. віст.	Орлик	-"-
5.	ст. віст.	Левадний	-"-
6.	ст. віст.	Гук	-"-
7.	бул.	Босий	-"-
8.	бул.	Шум	-"-
9.	бул.	Гора	-"-
10.	ст. віст.	Великий	(СБ)
11.	ст. віст.	Василько	(СБ)
12.	ст. віст.	Корень	(орг.)
13.	ст. віст.	Ярий	-"-
14.	ст. віст.	Ворон	-"-
15.	ст. віст.	Лиско	-"-
16.	бул.	Верба	-"-
17.	бул.	Бодьо	-"-
18.	бул.	Чайка	-"-
19.	ст. віст.	Бистрий	-"-
20.	ст. віст.	Буйний	(СБ)
21.	бул.	Скорий	(СБ)
22.	ст. віст.	Баша	(ОЕВ)
23.	бул.	Кучер	-"-
24.	бул.	Сизий	-"-

25.	бул.	Орленко	-"-
26.	ст. віст.	Молот	-"-
27.	бул.	Вихор	-"-
28.	ст. віст.	Граб	-"-
29.	віст.	Верховий	(орг.)
30.	ст. віст.	Рій	(кущ)
31.	ст. віст.	Ромко	-"-
32.	ст. віст.	Влодко	(проп.)
33.		Уляна	-"-
34.	бул.	Петро	(СБ)

Вирізненням

1.	віст.	Славко	(орг.)
2.	ст. віст.	Ясень	-"-
3.	ст. віст.	Сянько	-"-
4.	ст. віст.	Чумак	-"-
5.	ст. віст.	Скала	(СБ)
6.	ст. віст.	Світовий	(СБ)
7.	бул.	Сорока	(СБ)
8.	бул.	Улас	(СБ)
9.	ст. віст.	Карий	(ОЕВ)
10.	бул.	Пантарка	-"-
11.	віст.	Явір	(орг.)
12.	ст. віст.	Грізний	-"-
13.	віст.	Гай	-"-
14.	ст. віст.	Орлик	(проп.)

П. Волош-Василенко

СЕРЦЕ ПАМ'ЯТТЮ ТЕПЛЕ...

(к-ру З-ку)

Серце пам'яттю тепле, немов тільки вчора
 Ми зустрілися вперше в бурхливім житті...
 Тоді ранок кружляв, мов підстрілений ворон,
 Молитовно летіли сніжини святі.

Ранком, в хаті чийсь поруйнованій здавна,
 Ти в задумі, спокійний, лиш стиску руки
 Я відчув увесь трепет снаги й поривання
 До просторів й вершин сонцесяйних стрімких.

На підлозі вогонь, гіркий чад зносивсь диму,
 Твої зори, питання, пориви й захват,
 Кілька день – не були ми ніколи чужими,
 Хоч зі степів я полтавських, а ти з-за Карпат!

Дні шуміли над нами, мов ліс у негоду
І бої, і терпіння, і сни на снігах,
В завірюху далекі уперті походи, –
Тільки мрія про волю зоріла в очах.
Вже весна одцвіла... Одрожевіло літо,
Осінь вийшла і вмерла... І знову зима.
Ми йдемо! Нас ніяким вітрам не спинити,
Бо в устах полум'яне і святее – Вона.
 Так, вона – Батьківщина – закута в кайдани,
 Що в затаєній пристрасті дня того жде,
 В який вся неблаганно для суду повстане
 І навіки катів до могил покладе.
Чи спинитись тепер нам в засніженім полі,
Чи ж не величчю дишуть ці наші шляхи.
Ясна ціль, одна ласка лукавої долі,
Одне рвіння високе думок і крові!
 Наша дружба палка, ми в одних хуртовинах!
 Хай з степів я полтавських, а ти з-за Карпат,
 Та одна в нас велика свята Батьківщина,
 Наші душі одної любов'ю горять!

З-т

“СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО”

Вздовж срібнолентого тихого Бугу, де лиш хіба “чайка об воду черкає крилом”, чорніє масив великих кам'янецьких лісів, перепоясаний залізничними та шосейними дорогами.

Недалеко головної залізничної лінії – Радохів–Кам'янка-Бузька – серед царини дрімучого ліса, мовчазної лютневої ночі горить ватра. Мерехтливе полум'я ватри часами сягає вершин дерев – осяює всі гіллячки кришлатого ясеня, то знова притихає і тільки розжарені поліна червоніють в п'їтьмі. Звичайно – повстанський табір.

Довкола ватри на розстеленій соломі лежать повстанці. Більш втомлені, присунувшись ближче вогню, смачно сплять; по важкій праці належитья солодкий відпочинок. Відпорнішим на сон годі заснути, не поділившись героїчними подвигами минулих днів... Оповідать...: в с. Язениця висадили в повітря поїзд-експрес з чекістським штабом, біля станції Сілець-Беньків висадили дві вузькоторові залізнодорожні машини, які були на послугах МВД – під час боїв і облав доставляли підмогу, амуніцію та відвозили ранених; на ріці Буг в с. Руда Сілецька – два сімде-

сятоннові мости, внаслідок чого не мав куди вернутися оберкат з КП(б)У Грушецький, який їздив в м. Радехів “балотуватися” в депутати; як пустили на райцентр три 100-кілограмові летючі торпеди. Гідно заманіфестував український народ проти насильницьких сталінських виборів...

Від ватри доноситься гучний регіт – це вже оповідають про “повстанську смикавку”: в с. Незнанів начальникові гарнізону підослали ворожку, а вона настрашила картами, що його днями жде велика небезпека, а може й смерть. А коли це вдалося, – оповідають в дальшому – трьох нас зайшли під сам гарнізон, “зорганізували” двох господарів зі звичайнісінькими баняками від самогонки. Поставили їх на санки й давай демонструвати через цілу вулицю. Для більшого постраху кинули ми дві гранати та зайшли до кількох місцевих сексотів і питали їх за начальником гарнізону. На другий день стрілою облетіла вістка, що крізь село проходила сотня УПА, яка мала зі собою гармати та полеву кухню. Як про це довідалися “герої” гарнізону, заперестали ходити на засідки, поукріплювалися і сиділи тихо. А ми тоді в село, бо треба було розкинути листівки – хай знає народ і ворог, як то ті “найдемократичніші” вибори виглядають в “червоному царстві сатани” – та хто ми і за що боремося...

Білим днем повилазили “щурі” зі своїх сховків, лазили по селі та здирали нові листівки: шаліли мов навіжені...

За оповіданням не зчулися, як настав легкоморозний, оповитий імлою ранок. Деревя вбиралися в шати інею, день 7.II.1946 р. заповідався гарний...

Біля 12-ої год. вернулася вислана стежа і зголосила, що в напрямку присілка, від сторони села Незнанова, йде шістьох большевиків, які напевно будуть проходити поблизькою ліською дорогою. Це саме твердив наш найменший розвідчик, який щойно прибіг до табору.

В притишеному повстанському житті зарілося як у вулику. Збудилося молодече життя – всі бадьористо стали на ноги... Загорілися повстанські очі... Дзвонив брязкіт зброї і кожний глядів, який впаде наказ...

Помимо недоспаних ночей, – щоденного перевтомлення протिवборчими акціями, годі було здержати повстанче завзяття – воно вимагало кари ворогам! Із цілої групи вибрано кільканадцять, між ними дд. Богдан, Громовий, Зимовий і інші відважні, випробувані в боях повстанці. Решта в разі потреби мала наспіти з допомогою.

Коротке зголошення відходу і ще раз наказ: стріляти по ногах, привезти “язика”, хоч би раненого. “Так є!” – їм не треба

два рази говорити – свідомі, яку цінність для їхньої ділянки праці приносить здобутий “язик”.

Майже бігом віддалювалися, а за кілька хвилин в лісі по одному боці дороги вже зайняті бойові становища... Усе готове до бою – з готовою зброєю до стрілу ждуть ворога... Хвилини ставали годинами.

Нарешті в годині 1.20 йдуть стрілецьким рядом в п'ятьметрової один від другого віддалі прямо на нашу заставу... Серце сильніше ритмує і перешкаджає слухові, а він враз зі зором чи не найголовнішу ролю відіграє. Ждуть наказу... Було сказано, щоб ворога пустити в середину, а щойно ті ззаду мали відкрити вогонь... Кожний якнайбільше приліг до замерзлої, снігом при-трушеної землі. Зір спрямований на ворога... Ішли, не споді-валися небезпеки... Раптом, завваживши щось, розскочилися і зайняли становища в придорожних ровах. За ними посипався густий автоматний і кулеметний вогонь, та він їм нічого не пошко-див, розпочався бій... Стріли перервано, в рух пішли повстанські гранати... За кожною впавшою гранатою становища чекістів ставали грізніші – почали вискакувати на дорогу. Тоді понеслось грімке: “Здавайтесь! Руки вгору!” Один з чекістів кинув зброю та почав лементити до другого: “Полковник здавайтесь...”, та названий полковник з пістолем в руках бігав по дорозі – засла-бодух був, щоби пустити собі кулю “в лоб”. В допомогу прийшла повстанська граната, розриваючи йому черево. Цьому другому допоміг очайдушний бойовик Зимовий – стягнув за ноги в рів, радіючи, що наказ виконаний. П'ятьох сталінських бандитів купались у власній крові...

Ліс, що недавно шумів-клекотів, раптом замовк, наче б при-глядався радісним повстанським обличчям. Сонце, яке піднялося високо, освічувало побоевище, топило рештки снігу, промінням гладило обличчя переможців.

Сходилися з трофеями... Сталінський вихованець з наїже-ним волоссям, з потрісканими від гарячки устами, обкурений порохом, маленькими очима, перестрашено глядів на нас. На питання, хто це був з ним, переступаючи з ноги на ногу, відпові-дав: “Е-м-гебе...” Через надмірне його перестрашення годі було щось путнього з ним домовитись...

Бойовим порядком, веселою ходою йшли на означене місце переможці великого для них дня. Несли зі собою шість автоматів (п'ять ППС і один ППШ), три пістолі ТТ та повні сумки для них ще невідомих документів поліційного характеру, заплативши за це трохи набойів і дев'ять гранат. Спішили... Хотілося якнайшвидше

дістатися в глиб лісів, щоб дальше почувати себе, як господар в своїй хаті. Ноги самі бігли – їх гнала невідома сила здобутих сумок... Думки – всупереч повстанської залізної волі і логіки – не давали спокою. В таких випадках жадобу цікавості годі описати. Її може тільки знати повстанець-розвідник...

Гук моторів машин та стріли говорили чутному повстанському вухові, закостенілим “товаришам” на побоєвище наспіла допомога... Та повстанців пригорнула темінь великого ліса.

Довідались з документів, що вбито старшого лейтенанта Маркова, старшого оперуполномоченого при радехівському МГБ, майора Волосьонкова, заступника начальника “V-го отделу” 111-го отряда погранвійськ МВД, підполковника Крижанівського Николая – начальний секретар МВД СССР і інших. Радостям не було кінця. А один з повстанців не втерпів: натягнув трофейну рубаху з підполковницькими пагонами та почав наслідувати підполковника, як-то він витупцьовував по дорозі – думав, що він у московському барі: не хотів здати собі справи, що він на повстанському весіллі.

Ще кілька днів тому ходив цей сталінський виродок вулицями Москви, затирав руки з радості і мріяв: “Не одному я в Западній “бандитові” скручу голову... Узброю хитрістю і садизмом районне начальство... На це ж я курсант школи Дзержинського – старий чекіст! Пам’ятають мене каземати ГПУ... В 1942 р. начальник штабу істребительних батальйонів; у 1943 р. начальник “тила Ф...”; в 1945 р. начальний секретар МВД СССР, а цього року підкріплено мною ОББ; нагороджений орденом “Щит чекіста”, а я не мав би дати собі ради з тою жмінкою “бандерів”?..

Понаставляю на них сіти сексотів, а вони самі на них половляться “как мухи”!.. А я одержу ще один “Щит...”

Як інші, так і ти грубо помилився. Висилала тебе “красна Москва” “совершенно секретно” з “совершенно секретним завданням”... “майору государственной безопасности начальнику Радеховского райотделу МГБ тов. Просверову удилишь помощи в борьбе с бандитизмом...” Але скоро по прибутті ти на власній шкурі переконався, що в українських повстанців не існує “совершенно секретно” – все знають...

Оглядаючи твоє пошарпане тіло, берії, круглови мали змогу ще раз переконатися, як месники з ОУН-УПА вміють зустрічати тих, хто насмілювався простягти руку по волю українського народу! ...

На вид привезених в райцентр пошматованих гранатами чекістів, начальство скаженіло – слали в наш бік прокльони – брехали червоні гади – далі вили в сторону вбитих: “...Марков,

Марков... ты приехал..., а где твоя сумка?... Убили, убили тебя...”
Не обійшлося і тут без матюка.

Так вмiє жаліти МГБ своїх працівників...

Раділо населення, що не стало кількох сталінських верховодів... Раділа Україна...

Окрилені легендами, вкриті славою, зогріті вдячністю народу, ідуть повстанці назустріч новому – до остаточної Перемоги за Українську Самостійну Соборну Державу!

3-на

МАШИНІСТКА

Лиш чула знадвору шаління зими,
– рвучке виття вітру, скрипіт-ламіт дерев.

Байдуже чи днина, чи темрява ночі,
Чи дійсність, а може видіння марев.

Вона сама, – та їх багато...

Бо не всім судилася доля одна –

Стати на сторожі з крісом на рамені

У повстанських рейдах втирать піт з чола.

Вона? – Лиш чує, як зима шаліє,

І вдаряючі пальці в холодний метал –

Стають такі ж; є сила, що залізо топить,

У неї – безмежний любови чар.

Скоріш! Точніш! Так-так, так-так!

Вилітає з глибини під такт

Мечь і ненависть, любови чар,

Черкають пальці об метал.

Скоріш! Точніш! Тік-так, тік-так!

Де була? – щоб не спитав шлях...

– Що ж говори! Зброєю грай! –

– Черкають пальці об метал.

Бескид

17 ПРОТИ 300

Майже ще на самій границі Галичини і Волині, розтягшись вздовж синьолентого, окутаного шуварами Стиру, лежить село Грималівка Бродівського району. Праворуч нього дримає, витягшись вузькою кількакілометровою смугою, сосновий ліс, оточений зі всіх боків хуторами та поодинокими хатами. Зритий окопами, ще австрійського та російського походження, він має

вигляд якогось більшого натурального парку, якого ще дотепер не торкалась своєю лопатою та ножицями господарська людська рука. Зі всіх боків його розтягаються поля та левади, лише північна частина, відділена півкілометровим прорізom, сусідує з волинськими лісами, величиною не більшими нього.

Тут то 26.IX.1945 р. по наскоці на станицю стрибків в с. Лошневі заквартирував куц Гонти в складі сімнадцятьох стрільців, озброєних в один кулемет, кілька автоматів та кріси.

Ніч пройшла спокійно. Заповідався гарний осінній соняшний день. Але над раном зірвався легкий вітрець, який навів багато товстих сірих хмар. Ранок зустрів усіх своєю похмурістю.

Чомусь тяжко було підноситись стрільцям з лежанок, чи це вже сама природа своєю похмурістю впливала так на них, чи відчуття близької небезпеки, однак майже кожний з них збудився, як говорили пізніше, з якимсь тягарем на душі.

Обмившись та почистивши зброю, всі стали до молитви. Була вже 10-та год. ранку. Повітрям продзвенів дзвінкий голос стрільця, що поволі виголошував слова молитви українського революціонера: "Україно, Свята Мати Героїв..." Всі завмерли на струнко. Навколо царила глуха тиша, та час до часу закаламучувана пошумом вітру. Здавалось, що вся природа, заслухавшись в слова молитви, завмерла на струнко і очікує її закінчення.

...В тім тишу переривають три крісові постріли, випущені десь досить близько. Молитву однак дзвінкий тенор виголошує далі, а по її закінченні в напрямку стрілів відходить розвідка з двох людей.

Не минуло 10 хвилин, як посипались свіжі постріли, тим разом автоматні. То стріляли розвідчики, стрівшись з ворогом, а їхні регітливі довгі серії, що віддалялись чим раз більше направо, вказували, що ворог в лісі, і то в більшій силі та переслідує стрічну нашу розвідку. Заряджено гостре поготівля. Всі нетерпляче очікували на поворот розвідчиків. Вони однак не верталися.

Почувся тріскіт ломаних гілляк. До кущового Гонти підбігає стійковий та зголошує, що у віддалі 150 м завважив большевицьку розстрільну, що посувається поволі й обережно до місця постою.

– Значить, – промовив Гонта, – якась підлота мусіла заслідити.

– Відступ в сторону волинських лісів!

– Може вже і ліс обложений, тоді лишається нам самотоко прорив.

– Розстрільна! – впала команда і 15, розбившись на невеликому відтинку, з готовою до стрілу зброєю тихенько відступали на північ, зміряючи до місця, де ліс, відтятий 500-метровою чистою смугою, подавав руку своєму волинському братові. Тут зустрів їх сильний кулеметний вогонь ворога і відкинув назад до ліса. Це була ворожа застава.

Продертись не було можливости. Гонта зарядив відворот на середлісся в густу молоду соснину, перерізану довгими австрійськими чи російськими окопами.

Скрадаючись обережно, стрільці добились до назначеного місця. Ворога тут ще не було.

Гамір та большевицька брудна лайка, що розносились по лісі, зближались чим раз-то ближче.

Зайняли оборонну позицію. Всі в ожиданні завмерли на місцях, тісно прилипнувши до мохом порослого бурта окопів.

І тут, цей звичайний син села – Гонта – підноситься на ввесь ріст і, з свідомості своєї ролі серед йому підпорядкованих, говорить: “Нам може і сьогодні прийдеться розпрощатись зо життям, друзі, раз на все. Але, якщо вже для нас така Божа воля, так згиньмо так, як колись наші предки гинули – зі славою. Хай наша честь послужить прикладом іншим! Наша кров буде помщена. І якщо нам справді судилося сьогодні згинути, так, друзі, – створимо ще маленькі Крути! Хай живе Самостійна Україна! Хай живе Провідник ОУН – Степан Бандера!

– Хай живе! – повторили глухо, затискаючи зуби.

Гамір і тріскотня наближались...

То тут, то там падали поодинокі крісові постріли, чи серії з автомата, випущені на сполох. Появились большевицькі розвідчики, які обстріляли соснину. За ними посувалася густою лавою большевицька розстрільна, що марширувала просто на соснину.

– Пустити на 20 м, а потім вогонь! – закомандував Гонта.

– Стріляти цільно, не марнувати набоїв!

Большевики, зігнувшись вдвоє, розглядаючись на всі боки, вступили в гущак і повільно, мов кіт крадаючись, підходили до окопів.

50 м... 40... 30... 20... Раптом оклик... – вогонь!.. і рівночасно на ворога посипались густі цільні стріли.

Не сподіваючись тут противника і спаніковані стрілами, большевики втікають настрімголові, залягши на віддалі 200 м, обстрілюють соснину з кулеметів (5 дегтярів, 1 МГ). На стріли стягнулись большевики з цілого ліса. Їх було дві сотні.

Упорядкувавшись, рушили півколом, зі страшним криком “ура” та “бандьора, здайся”, на окопи. У вступі до окопів їх привітав сильний повстанський вогонь, як і вперше. Бій триває пів години. Залишаючи 4 вбитих і 8 ранених, большевики відступають на вихідні позиції. Там чути лайку і прокльони їхніх командирів, що накидуються на них за втечу з поля бою.

– “Й... вашу матір, їх 20, а вас тільки ви удераєте, сукині сини!” – чути їхні крики. “Давай вперіод!”... Але вперед ніхто не спішився наступати.

У наших вселилась бадьорість. Стрільці сміються і глузують собі з ворога та його героїства. По нашій стороні за час двох наступів – лише 1 вбитий.

Передиска тривала одну годину. В той час більшовики підтягнули ще два “Максими” і приїхало 80 кіннотчиків з Берестечка – бувші ковпаківці, з двома гранатометами та почали обстріл соснини. Обстріл тривав приблизно півгодини. З нашої сторони не впав ні один стріл. Все як би завмерло.

Тоді большевики кидаються до нової атаки, боками вдираються з окопи, з яких їх стрільці по короткому рукопашному бою вибивають. Тут падають майор МГБ і перший секретар райпарткому Бродівського району. Вони, вдершись в окопи на 5 м від крайнього стрільця, взивали грубими басками до здачі, аж поки не затулено їм рота раз на все. Відступивши і тим разом, большевики окопались на віддалі 70-100 м.

До окопів підповз пузатий енкаведист та почав горлати: “Бандьора, бандьора, давай лутше на переговори!”

З окопів почулось кілька голосів. “Чого горлаєш, шміраку, з вами переговорювати ми і не думаємо, для вас у нас найкращі переговори – куля!”

– Хлопци, хлопци – продовжував цей, – за што ви воюєте, чево хатіте, чево іщете здесь в лесу, зачем убиваете людей. Самостоятельной етім не завоюете. Вам нада вихадіть з лесов і работать з усілієм для своєво українского народа – ето самый правильный путь вашей жізни. Я уверен, што маладая жізнь ваша вам дорога. Здайтесь, еслі не зделаєте етого, перебийом всех! Подумай бандьора – у тебя ещо время! – замовк. По дереві, за яким лежав большевицький агітатор, посипались стріли та полетіли відламки гілляк.

Стрільщина почалась наново. Відізвились гранатомети, затріщали кулемети і автомати – “босяки” під лайку своїх командирів кинулись вперед та залягли на 30 м від окопів. Кожний з них вийняв з-за паса німецькі “штівівки”, які їм дали в районі, коли

відправляли в ліс, відкручував лише закручку і, не зриваючи шнура, кидав їх в окопи. Гранати не вибухали. Большевики бен-тежились. Їх підносили стрільці, зривали шнури і відкидали попереднім власникам, внаслідок чого ряди їхні проріджувалися.

Енкаведівські бандити знову мусіли відступати. До окопів підповз ще раз якийсь, як стрільці говорили, шмірак і почав кричати, тим разом по-українськи:

– Бандера, бандера! Не стріляйте! Хлопці, не стріляйте, давай поговоримо на розум! – Цікавість перемогла і навколо зацарила мертва тишина. Слухали наші, прислухувались своїй провокації і большевики.

– За що ти воюєш, бандера? – почав цей. – За що ти в негоду і холод блукаєш мов вовк по лісах? В ім'я чого ти, зрікшись вигод і спокійного життя, залишивши на поталу долі своїх найближчих, примираєш в оцих куцах з голоду?

– Поглянь на оцей світ. Чи бачиш, який він хороший? Як гарно сонечко світить, яка веселість довкола, а ти за годину чи за дві мав би це все втратити поцілений кулею, попрощатись з усім цим раз на все. А в тебе ж є ще і батько, мати, жінка, діти, дівчина. Чи твоє серце вже так закам'яніло, що і їх тобі не жалко? Ти ще молодий, перед тобою життя – подумай!

– Здайсь, бандера, тобі на буде нічого, не впаде з голови ні волосинки!

– Но ціла голова! – крикнув хтось з окопів.

– Хлопці, стривайте, я не скінчив! Хочете ви самостійної України, я знаю, а подумайте добре і застановіться, чи немає в нас сьогодні такої? Тоді за що ви воюєте? Подумайте, я жду на відповідь!

– Маниш нас світом, юдо, і його виглядом – відповів друг Сурмач. – Світ гарний, ми самі це бачимо, але що ж з того, коли ви затруєте на ньому життя, коли хмарою заступаєте перед народом сонце, якого красотою ви старались перед хвилиною нас заманити, коли наповняєте народне серце жалем, відчаєм та безжалісно кидаєте народ на дно найгіршої нужди.

– А скажи служако, скільки ви повбивали невинних людей, скільки катуєте по тюрмах, скільки коротає свій вік у вічнім ожиданні смерті по лагерах – Воркутах, Колимах, Сибірах, Казахстанах?

– Скільки з 1933 р. згинуло внаслідок викликаного вами голоду у східних областях України, а скільки вже сьогодні ви ограбили зі збіжжя, майна нашого народу, скільки спалили сіл? Мовчиш, катюго!

– Нас зродили сльози нашого народу, його невинна, вами пролита кров, його муки, страждання, і насильства, вчинені вами і вони кидають нас на криваві бої один проти десятих. Зрадити Україні, своєму народові, ми не зрадимо, бо ми не вислужники, а чесні і вірні сини народу, що поклялись скласти зброю лише тоді, коли вас, сталінські вислужники, і вас, московсько-большевицька голото, на Україні не стане! Для нас і вас катів, місця на Україні немає! Ми – або ви!

– Хлопці!...

– Стривай, я ще не скінчив!

– За що ми боремось ти хотів знати? Ось наша програма! – Тут друг “Сурмач” дав короткий виклад наших Програмових Постанов.

– То – по закінченню викладу крикнув Гонта – від нас для нашого народу, а для вас ось що, – і довгою чергою з автомата потягнув по сосні, за якою лежав більшовик.

Стрільянина почалась наново.

В час тих переговорів большевицькі снайпери підсувались до більш вигідних їм місць, або, користаючи зі загального заінтересування обопільними словними перепалками, вдирались на дерева. Большевики рушили знову до атаки, але і цим разом мусіли відступити.

Було вже пополудні. З Бродів приїхало ще 80 большевиків з кулеметами. Тепер всі відпочивали, а діяли лише снайпери. В окопах лежало вже 3 поцілених стрільців.

Гонта дав наказ замаїтись гіллям та дивитись пильно за місцями, звідки стріляють.

До кількох хвилин сильними чергами з кулемета збито з дерев двох снайперів. Інші перестали стріляти. Кулеметник Ярій радів.

По півгодинній передишці почались нові наступи: сильні, нагальні і часті. Всіх наступів за цілий день було вісім, всі були нашими відбиті.

Вже по восьмому наступові почав засновувати землю сумерк. Гонта дав наказ забрати від вбитих зброю і тихенько відступати з окопів на соснику.

Коли почався дев'ятий наступ, кущ був вже від окопів подальше. Большевики з сильним криком “ура!” та густою стрільяниною увійшли окопи, але тут не було вже нікого. Скаженіючи, вони обдерли трупів, попроколювали багнетами і почали перешукувати соснику.

Землю прикрила ніч. Гонта заліг на протилежному кінці ліса. В тім, дався чути гуркіт машин, який все і все віддалявся.

– Значить, від'їхали – сказав Гонта.

– Назад до окопів! – скомандував. Тихенько підкрались. Наперед двох, а потім всі інші. Тут застали попроколюваних, збещених і нагих трупів п'ятох друзів.

Брязкіт лопат, і українська земля прийняла тіла п'ятох своїх Синів-Героїв. “Ви жертвою в бою...” – пронеслось по соснині і полетіло ген-ген далеко...

Большевиків впало в цьому бою понад двадцять, в тому числі один майор, один капітан, один лейтенант та секретар райпарткому.

ПРИВІТ

(Вірш надісланий із заслання)

Привіт героям полум'яним,
Привіт братерський з чужини!
Могутнім вибухом – вульканом...
Вперед, України сини!

Ламай граніт, крицеві грати,
України в рабство не дамо:
Вже дзвонить дзвін, пора вставати,
Пора трощить тяжке ярмо.

Хай знов ревуть страшні гармати,
Щоб не сховалися кати ніде;
Це йдуть нові часи – розплати,
Душіть собак НКВД.

Душіть, щоб більше вже ніколи
Не повернулися назад;
Хай пропадуть нові тирани
І їх гидкий кривавий лад.

Нехай живе свята свобода!
Геть подлі видумки гнилі!
Хай буде кожний із народів
Господар на своїй землі!

3-на

СКОТИЛАСЯ ЗІРКА ЩЕ ОДНА І ВІТЕР ЗАМОВК...

Вже сонну чорнооку ніч світанок молодий присипляв.
Рожевими устами гасив зорі одну по одній. Десь півень заповів
ночі край, гавкнула спросоння собака. Легкою сивиною упоєне
село Монастирок – спало ще. Дві військові постаті виринули з

мряки, все ближче і ближче низьких з живоросту тинів... Відгук сови зловіщий десь з-над димарів понесли дебри, заскиглив вітер вербою, а там десь зірка скотилась...

...А коли вже ранок манив житті сонця проміннями золотими, один малий промінчик крізь щілинку даху на стрих попав. Там спали втомлені повстанці, а біля – дві фінки, гранати і пістолі до боку лестились та картками книжки вітер забавлявся.

Проїшла хвилина, друга, і ще, і ще, і ще, а як сонце просто у вікно дивилось, задзвонили шиби у вікнах дрожачих хат, пурхнуло стадо пташине десь і сонце хмарою пилу закрутилось, що з-над доріг грубими верствами знімався. Наче буря, запало лихо над селом. Дрижала земля, вило бісами у повітрі, гуділо. Втікала худоба з пасовища, та бляєли в лісі розгублені ягнята, а до села шосами з районів Рави-Руської, Немирова і Магерова сунулись зміями чорними танкетки та автомашини з енкаведистами, енкагебистами та іншими людоловами – около дві сотні їх.

Ворожо шумів ліс, ламали руки налякані селяни, а вітер відносив густі зітхання “Боже, хорони їх” десь хмари і дальше. В декого почуття витиснуло неслухняну з очей.

Нараз утихло все. Ах!... та тиша, та тиша, та тиша... – замикала віддих, дусила. Навіть малий промінчик не мав доступу там, де перед хвилиною вітер картками грався, де солодкий сон перетомлених повстанців п’янив. Туди скеровані танкетки та юрба припорошених людоловів. Нараз прошило:

– Гей бандіти, здайтесь!

І сховалось. А потім вже відважніше:

– Виходь, Ванька! Ти ж братец наш.

Ворухнулось з стайні, а опісля:

– Не смійте звать братом!!

І підтвердив гранатою, що аж святою здригнуло... і ще... і ще... і... Посипалося градом з усіх сторін. Стайня муром, кпила лиш..., як сталінці з великої віддалі заскакували. Відстрілювались повстанці, з фінок, бо гранати вже там. Жарив і жарив Зірка, та занадто вихилився, щоб не хибити, з чого й скористали “братцы”. Скотивсь... мов підкошений, руками за груди ловлячись.

– Не смійте братом звать...

Хотів сягнути по пістолю, та руки відмовили.

Вже Вітрові набоїв бракло, скрадався, щоб взяти у Зірки – та зорієтувались. Бігли. Вже близько... Смерть заскреготала зубами..., бо “живим його!” – горлали. Та перебило “Слава” – грімке – повстанське і понеслось з відгуком вистрілу ген селом... і:

– От бандіт убілся... – за ним.

Зірка ще дише – в'ється з болю. Дають води, хочуть рятувати. Та не приймає нічого, не дається. Хоче вмерти, чести не сплямивши. Беруть на допити – півмертвого вже, бо знають, що знає.

– Ти був вчора з командиром і хто ще? Де він квартирує?

– Не знаю!

І далше :

– Хто був у Кам'янці, як колгосп палили? – телефони в сільрадах забрали? – робили засідки на нас? Ну!

– Не скажу!! – а сам так! Шкода лише, що більше не буду.

Скреготали зубами, грозили, катували... то знов:

– Ванька, скажі, где ані! Ти наш братец, ти не з Західной! Ти був колись такий, як ми! Скажі, где ані?

– Не скажу! Я таким як ви був! Бо не знав, де правда. Жив осліплений сталінською брехнею і був рабом її, як і ви досі ще, засліплені блеском орденів кривавих. Змерзив я підлим життям і пішов, де бачив правду, де чув правий для нас шлях. І ви напевно прозрієте колись, але тоді вже пізно для вас буде! – прискорив віддих... Меркло в очах, меркло... меркло... Довкола нього зі шаленою швидкістю закружляла земля разом з хатами, тинами, деревами та людьми... Він хапався її руками – наче жалів відірватися від неї в розмаху такому. Він говорив зі селянами спішно так, наче при відході прощавсь... Вимовляв незрозумілі імена. Нараз випроставсь. Широко глянув – немов пригадуючи щось, немов вперше, немов востаннє вже...

– Ізвініть, рідні..., що на путі випала зброя з рук... на путі. Та ви продовжіть її! Довершіть Діла! Щастя... я духом з вами... Слава Україні-і – послідні похвилювали ген, ген через степи Дніпром у Київ рідний. А там у рідне село вже, – де мати жде сина дні і ночі. Де обіцяв собі з друзями із Заходу піти. А там так багато зробити ще... На шляху згинув чесно, син степів – та путь його продовжать друзі-повстанці, та путь його продовжатиме молодь вихована ним, та путь його продовжатимуть побратими зі степів – всі ми продовжуватимемо його шлях, що веде до волі, до життя...

...Заторкала жалібно підвода, що везла дорогі тіла – Зірки і Вітра – до району Магерів. Там зроблять ще знімку і спрятають, щоб світ не знав... які короткозорі!

З тріумфом верталася згряя, на згадку про гроші, медалі...

Село опустіло, наче після пошесті. Лиш вітер гонив як навіжений... І довго так. Аж вечір збудив. Бо ж корови ричали недоєні, і мекали вівці, ще в лісі.

Хто згинув – вже всі знали. Оба так всім близькі... І цей високий син десь аж з-за лісів далеких і рік великих таких, і аж далі аж

коло моря було його село, і мати стара, про яку часто говорив, що любила його і він видно... Чи дізнається? – бідькали старенькі і плакали діти. Такий рідний був їм. Він так любив з усіма говорити – порадити, пожартувати, та ж за нас він боровся... З почервонілими очима засилали молитви за душу, що вірною своєї Батьківщині зуміла бути!

З затисненими п'ястуками зникала з хат молодь в темряві –
Бо плач не дав свободи ще нікому...

А хто борець, той здобуває світ!..

– казали їхні серця...

“Ізвініте, рідні, що на путі випала зброя з рук, на путі. Ви продовжіть її! Довершіть Діла! Щастя... Я духом з вами...”

Гр.

НАСКОК НА ТЮРМУ В КОМАРНІ

Ранок 19 серпня 1944 р. Невиспаний, втомлений, я тільки що повернувся з терену на нашу базу, якою була в той час гаївка, що містилася при краю Мархвина (так називають частину ліса, що розположений недалеко села Татаринів, при присілку цього ж села – Паланики) і розказував командирові Пугачеві (Огородницький Іван) про те, що чув в терені. Повстанці милися, чистили чоботи, зброю...

Нараз ми побачили втікаючих людей, що бігли зі села Татарінова в нашому напрямку. Ми від перших довідалися, що до Татарінова приїхала група енкаведистів, які ловлять, арештують і грабують людей. В тій хвилині к-р Пугач закликав кулеметчика з кулеметом і, забравши ще трьох стрільців (всіх їх було п'ять), подався з ними підводою до Татарінова. Всі, які залишилися, були в поготівлі; всі дивилися в напрямі села і чогось очікували. Нараз в селі загуркотів кулемет – ми, пізнали, що це наш. За кілька хвилин прибіг зі села зв'язківець від командира з наказом, щоб прибуло ще кількох стрільців. За кільканадцять хвилин прийшов наказ, щоб ішли майже всі.

Нас около 7-8 з одним кулеметом залишилося біля гаївки. Нашим завданням було пильнувати, щоб большевики не підступили до ліса з боку сіл Грімно або Горожанна Велика та щоб не вдерлися в ліс. Нами командував повітовий провідник ОУН Серце (Пеленський Ярема). Він вислав на присілок Паланики (від гаївки віддалений около 1/2 км) двох стрільців, щоб уважали, що діється на полях з боку Грімна і Горожанни Великої.

Тим часом в селі вже зав'язався бій. Чути було густі стріли, які то стихали, то знову зривалися. Але й нам не довелося сидіти.

Скоро нас повідомили, що на полі недалеко присілка (в напрямі Грімна) є большевики. Ми подалися бігом до присілка. Тут, скриваючись на полі за полукипками, ми заобсервували на віддалі одного кілометра большевиків, що провадили зловлених людей в напрямі Грімна. Рівночасно побачили ми недалеко нас (ок. 200 м) на полі кількох озброєних людей, що заглядали з-поза полукипків. Ми сподівалися, що це наші. Пров. Серце вислав до цих людей цивільного хлопця, щоб порозумітися. Однак виявилось, що це були большевики; вони зловили цього хлопця і відійшли до Грімна. Під Грімном вони зупинилися і розсипалися по полі, а незабаром почали наблизитися в нашому напрямі – піхотою, на підводі і деякі на конях. Ми відступили з поля до краю ліса. В розі ліса зайняв становище наш кулеметник. Заки ми розставилися поміж хатами, большевики приблизилися на віддаль 100-150 м. Почалася стрілянина. Наш кулеметник випустив з кулемета кілька серій і при перших стрілах поранили його в рам'я. Наш кулемет затих. Але й цих стрілів було досить, як показалося, для того, щоб большевики почали панічно втікати. Ми пустилися в погоню. "Старий" Наливайко (як його часто називали), вилізши на високу грушку, прицілювався з довгого большевицького кріса. Біжучи полем за большевиками, я бачив перед собою друга Практичного (брата к-ра Пугача), який тільки з пістолем і гранатами забіг прямо поміж большевиків. В хвилині, коли вже в пістолі не мав набоїв, зірвав і кинув гранату. Від гранати впав тяжко поранений один з утікаючих енкаведистів. Практичний добіг до нього, забрав автомата (ППШ), який надальше заступав йому пістолем. Большевики, яких було ок. 40, втекли до Грімна. Вже більше не наступали.

Ми всі повернулися до хат, де весело вітали нас люди, що повтікали зі села. В той час прибуло ще більше стрільців, що спішили нам з допомогою. Вони також скінчили в селі. 30 енкаведистів, підпаливши одну хату, втекли.

Пообідавши, одні з повстанців вешталися по подвір'ю, гуторили між собою і з населенням, деякі пішли на сіно відпочивати. Я теж з кількома друзями пішов переспатися.

Проспавши кілька годин на свіжому сіні – пішли ми всі разом в напрямі гаївки. Було вже пополудні. По дорозі на краю ліса ми зустрінули кількох зловлених енкаведистів, з якими розмовляли повстанці. Ми хвилинку задержалися і пішли дальше.

Коло гаївки було гамірно. Прибули ще нові групи повстанців (СКВідділи). Одні гуртами співали пісень, інші весело розмовляли, розказували про події.

Та це не було ще все, що приніс нам цей успішний день. К-р Пугач обдумував ще плян наскоку на Комарно, щоб розбити тюрму і звільнити арештованих. Надвечором запало остаточне рішення: “Йдемо на Комарно!”

Під час збірки, яку зробив командир з усіма, повідомив він про те, що відбудеться наскок, розподілив усіх на групи (приблизно рої), призначив командирів для окремих груп і подав короткі бойові вказівки. Всі мали призначені свої завдання. З нами йшов теж провідник Серце.

Наставав погідний тихий сумерк, коли ми довгою колоною по двох вирушили в напрямі Комарна. Ще не було цілком темно, як ми переходили через село Татаринів; на подвір'ях при дорозі збиралися люди і весело прощальними поглядами супроводжали нас. Ми йшли мовчки; кожний душею радів і думав про гостину у ворожому гнізді.

Минаючи всі села, підійшли ми під райцентр Комарно, де зупинилися. Тут ми одержали розвідку, а рівночасно останні накази і вказівки. До деяких груп прилучилися місцеві зв'язківці.

Ми рушили під місто.

Дальше ми йшли по двох, одні за одними. Тихцем ми минули передмістя Лису Гору і перейшли річку (Верещицю). За рікою ми були вже майже під нашим містом. Всі старалися якнайтихіше підходити. Кожний із здержаним віддихом приглядався мовчазним мурам Комарна, які за кілька хвилин мали пробудити густі стріли з повстанської зброї.

Понад річку ми посувалися щораз ближче центру міста, щоразто ближче тюрми, біля якої теж містився будинок МГБ і МВД. Річку від домів міста, що тягнулися вздовж неї, віддалювало ок. 100-200 м віддалі. Одна з груп, в якій був кулеметник друг Бурий (хто проводив групою – не пригадую) була вже прямо тюрми. Тоді всі задержалися і почали наблизатися до будинків. Нараз в тому напрямі, де був Бурий, посипалися густі кулеметні серії. Почалася густа стрілянина. Бур'янами ми підійшли до будинків. Вогонь був спрямований на будинок МГБ. З вікон будинку вистрілили большевики кілька ракет, час від часу відзивалися теж то густіші, то рідші стріли. За кілька хвилин будинок був вже довкола обложений. Я з кількома стрільцями лежав у рові при дорозі від північного боку. З рова ми постійно обстрілювали будинок. Біля мене був один з найкращих бойовиків відділу – Ручай (Щибіль Михайло).

Тимчасом з тюрми доходив до нас грізний брязкіт розбиваних тюремних дверей. Там господарював з хлопцями Гонта (Зайшлий Володимир). В короткому часі поміж нас вже вешталися визволені

тюремники, запитували нас, що робити і скривалися в ровах і за мурами. Їх радості не було кінця... Таке несподіване визволення. Повстанці тут, у цьому ворожому кублі, де енкаведівські катюги так безпечно чулися. Тюрма, ця проклята тюрма, розбита. О, якими міцними здавалися її мури, залізні крати, ковані двері! Воля! О, якою далекою вона була ще тому дві години! Ще тому дві години не один з цих в'язнів з острахом думав: "Чи не мене визовуть сьогодні вечором на звірський допит". "Чи не мене завтра повезуть у далеку каторгу". Не визовуть більше, не будуть більше знущатися сталінські головорізи, не повезуть у далекий Сибір... Впивалися ці душогиби Вашою кров'ю, впилися зараз раз на все своєю.

Не менше від звільнених в'язнів раділи ми. Наше завдання було виконане і завдали ворогові ще одного удару, ми помстили ще раз кривди, і страждання народу, ми вирвали з пащі сталінського звіра 35 братів.

Ми залишили Комарно. Наша колона посувалася серединою міста, біля пошти ми зупинилися, командир закомандував збірку. Всі стали в похідній колоні – кожна група окремо. При обчисленні виявилось, що одного стрільця бракує. Ми думали, що він випадково в бою відбився, але пізніше виявилось, що він був убитий. Передмістям марширували ми в похідній колоні. З наших грудей неслося весело "Гей видно село", а потім ще інші бадьорі маршові пісні. З вікон заглядали люди, інші виходили з хат, вітали нас і благословили щастям на дорогу. Не було між людьми таких, які не раділи б, не плакали б з радості.

Минаючи церкву, ми зустрінули стійкового з крісом, що ходив по вулиці. Ми роззброїли його. В розмові виявилось, що він з "робочого батальйону" і ми відпустили його. Дізнавшись також від нього, що батальйон квартирує в читальні, група повстанців (понад рій) – в більшості українці зі Східних Земель з к-ром Пугачем і з пров[ідником] Серце – зайшли туди. З ними коротенько поговорили, розказали, хто ми такі, за що боремося та кого знищуємо. Повстанці з-над Дніпряни шукали за знайомими, бо між "робочими" було дуже багато українців зі Східної України.

Коли ми переходили село Грімно, почало свитати. З нами йшли деякі з-поміж визволених з тюрми (інші розійшлися в свої сторони ще в Комарні). Був теж між нами д. Соловій, який попав большевикам в руки, коли ходив до Дністра шукати зброї (по переході фронту). Він був скатований і знеможений, однак в цей день не відчував того – він радів і допомагав втомленому кулетчикові нести кулемета. Цього ж таки дня він пристав до групи повстанців.

Як переможців, оборонців і месників вітало нас населення села Татарінова, коли ми перемарширували через село на свою базу – гаївку в Мархвині. Коло гаївки командир зупинив колону, звертаючись до всіх, кількома словами подякував за гідну поставу під час наскоку. Була радісна, святочна хвилинка. Голос командира був вже захриплий; всі з пошаною гляділи і слухали слів втомленого, улюбленого і веселого командира. Могутнім “Героям Слава!” відповів відділ на привіт, яким закінчував командир. Остання команда “Розхід” розпорошила всіх на подвір’ї коло гаївки.

У висліді наскоку на Комарно звільнено 35 арештованих людей з різних сіл району. Вбито теж кільканадцять большевиків, однак про це точно годі казати, бо большевики конспірували свої втрати. Наскок викликав серед большевиків великий страх і паніку. Зараз зрана по нападі вони розібрали на річці міст, щоб не було доступу до міста з цього боку, а на місті через цілий день не було видно ані одного енкаведиста. Ще більше значення мав насок у морально-політичному відношенні.

Сл. п. к-р Пугач – Огородніцький Іван з Комарна, народжений 1919 р., сповняв функцію повітового військового референта ОУН.

За час німецької окупації визначився вдалимими бойовими акціями. З приходом большевиків поклав великі заслуги як добрий військовик при організуванні терену (головно СКВідділів). На кожному кроці громив большевиків. Пізніше зорганізував сотню (неповну) і нею сам командував. Був твердим вояком-революціонером і командиром. Загинув дня 17 вересня 1944 р. в с. Сайків, Щирецького р-ну, під час наскоку на село.

Сл. п. Серце – Пеленський Ярема, з Комарна, нар[оджений] 1905 р. Сповняв функцію Повітового Провідника ОУН. Поклав великі заслуги в організаційній праці, головно на терені Комарнянщини. Визначився як незрівняно ідейний і стійкий революціонер. Згинув в бою в лісі під час облави, дня 27 січня 1945 р. (коло села Колодруби).

ВПЕРЕД! ВПЕРЕД! ВЖЕ ГРАЮТЬ ГАРМАТИ...
(Повстанська пісня)

Досить вже мук, каторги і заслання.
Сурми заграли – час волі настав!
Вся Україна горить вогнем повстання,
Спішить народ весь до повстанських лав.

Вперед всі! Вже грають гармати,
Ідемо в останній вже бій.
Летять за катами гранати,
Стає весь нарід вільний!
Ідуть полки залізнії героїв,
Женуть комуну, зайдів поляків.
Сини землі, України вірні вої,
Що за свободу стали всі як стій.
Вперед всі! Вже грають гармати,
Ідемо в останній вже бій.
Летять за катами гранати,
Стає весь нарід вільний!
Стає Вільна Соборна Україна –
Чути вже брязкіт спадаючих оков;
Не буде більш кругом пуста руїна,
Нас вже розсудить залізо і кров!
Вперед всі! Вже грають гармати,
Ідемо в останній вже бій.
Летять за катами гранати,
Стає весь нарід вільний!

Орест

ЗДОБУТА ГАРМАТКА

Була весна 1946 р. По ціломісячнім рейді на терені повіту Лісько наш командир дістав наказ вертатися в свій терен дій – у повіт Сянік. Ми з місцевим населенням були дуже зжиті і коли відходили, прощання було дуже щире і тепле. Господар, в якого я квартирував, свідомий українець, при відході пригадував нам:

– Хлопці, держіть міцно свою зброю, бо до перемоги шлях через Київ.

За кілька хвилин наш відділ був у збірці.

– Друже командир, відділ готовий до відмаршу! – зголосив службовий. Командир дав наказ і ми рушили забезпеченим маршем.

Почало смеркати, як ми перейшли гостинець, який межував вже з нашим тереном. Дальше відділ посувався вже знаними місцями. В 2-ій год. ночі ми підійшли під село Гічвиці. Командир вислав розвідку, яка донесла, що наразі спокійно, але є чутки, що на днях мають вивозити. Ми рішилися заквартирувати таки в тому селі. Відділ розмістився досить скупчено. Вислали сильні застави, а решта відпочивала. Та не було довго того спочинку.

Якраз почало свитати, як зі сусіднього села бігли перелякані люди і повідомляли, що до їхнього села наїхало дуже багато війська, навіть з тяжкою зброєю (танки, гармати).

Командир наказав гостре поготівля. За кілька хвилин прибігає зв'язковий і повідомляє, щоб відступати в напрямі села Бистре до ліса. Відступати в такому порядку як квартирували. Наперед марширувала третя чота, за нею друга, четверта і чота кіннотчиків, а на самому кінці – перша.

До ліса було около кілометра, терен горбковатий. Від самого села не було жодних кущів, щойно під лісом починались дрібні вільхові кущі.

За кілька хвилин наш відділ зупинився біля цих кущів. Ми зараз зорієнтувались, що передні розшуки мусіли щось запримити. Нараз чуємо по зв'язку наказ: “Перша чота до переду!” Ми бігом пустилися вперед. Зупинилися аж коло командира, який обсервував через далековид гору, а опісля спокійно промовив:

– Друзі, на горі ворог! Ми мусимо за всяку ціну прорватися до ліса. Друже Омельку! Ваша чота пробоем піде в наступ, щоб опанувати рубіж ліса.

Гаяти часу не було чого.

– Розстрільна! – скомандував чотовий. – Хлопці, вперед!

Ми почали посуватися ближче ворожих становищ. Коли підійшли близько, впала команда: “Хлопці, вогонь!” З нашого боку заграло п'ять ручних кулеметів і вся інша зброя.

– Вперед! Слава! Слава! Вперед! – закричала наша розстрільна і кинулася бігом до наступу. Ні один з нас не залягав, хоч безпереривно клекотіли важкі і легкі ворожі кулемети, які мовби заїдалися тьмяним, придушеним полум'ягасниками вогнем. Безпереривно рвались гарматні стрільна і ручні гранати.

Нас не зупинило ніщо. Перед нами завдання: найскорше здобути ворожі становища. Ще кілька метрів і ми будемо кидатися в атаку. Наші молоді лемки ще міцніше стиснули свою зброю і дальше з окликом: “Слава!” рванули вперед, в атаку.

Ворог, побачивши очайдушний наступ, почав панічно відступати. Ми здобули становища ворога. Наша чота не задержувалась. Ми дальше пустились в глиб ліса за ворогом і ще якийсь час переслідували його.

Коли друга чота, що посувалася зараз за нами, увійшла на ворожі становища, тоді вже наші, виявилось, що ми здобули гарматку. Чотовий другої чоти – пор. Вітер – зараз прийнявсь за неї і накінець ми почали засилати ворогові “подарунки” аж у сам райцентр Балигород.

Командир – не менше й ми – раділи своєю перемогою. Ми здобули одну сорокп'ятьміліметрову гарматку з кіньми, один тяжкий і два легких кулемети, два ППШ, один снайпер, один звичайний кріс, два вози амуніції з кіньми. Ворог втратив 10 вбитими і 4 пораненими. В нас було тільки чотирьох поранених від осколків гранат.

Ми скоро впорядкували здобуті речі і відійшли в глибину ліса.

– Друзі вояки! Ми сьогодні були в дуже важкому становищі. Я сам думав, що нам доведеться прийняти кількагодинний бій з ворогом, але завдяки першій хоті та рішучості її командира, ми доказали польсько-більшевицьким бандитам, що не врятують їх їхні гармати та скоростріли, бо на шляху до волі за свободне, від нікого незалежне життя немає перепон, що їх не можна б побороти. Сьогодні ви ще раз доказали, що ви дійсно улюблені сини своєї Батьківщини, що ви гідно носите повстанський прапор боротьби за визволення українського та інших народів, поневолених російсько-більшевицькими загарбниками. Україна радіє вами!

ЗМІСТ

	Стор.
1. Відзначення	3
2. Серце пам'яттю тепле	6
3. “Совершенно секретно”	7
4. Машиністка	15
5. Сімнадцять проти триста.....	16
6. Привіт	27
7. Скотилася зірка ще одна і вітер замовк	28
8. Наскок на тюрму в Комарні.....	33
9. Вперед! Вперед! Вже грають гармати	42
10. Здобута гарматка	43

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 70, арк. 473-498.¹

¹ Тотожний текст знаходиться: Фонд Львівського історичного музею (не описаний).

№ 221
“ЛІТОПИС УПА”

№ 3

1951 р.

За українську самостійну соборну державу!
Воля народам! Воля людині!

Л І Т О П И С У П А *

ч. 3

Видання ВО “Буг”

1951

ПОВІДОМЛЕННЯ

Українська Головна Визвольна Рада, Головне Командування Української Повстанчої Армії, Провід Організації Українських Націоналістів на Українських Землях діляться з кадрами визвольного підпілля та з усім українським народом болючої вісткою про те, що ранком 5 березня 1950 р. в с. Білогорща б. Львова на своїй підпільній квартирі в боротьбі з московсько-большевицькими окупантами смертю героя загинув Голова Генерального Секретаріату УГВР, Генеральний Секретар Військових Справ УГВР, Головний Командир УПА та Голова Проводу ОУН на Українських Землях, нагороджений Золотим Хрестом Заслуги та Золотим Хрестом Бойової Заслуги I-ої кляси

генерал-хорунжий УПА

Роман Шухевич –

Лозовський –

Тарас Чупринка –

Тур

Сл. п. друг Шухевич-Тур народився 1907 р. Після закінчення середньої школи вступив до Політехнічного Інституту і теж закінчив його з успіхом.

На шлях активної, революційної боротьби за визволення України сл. п. друг Шухевич-Тур станув від наймолодших років свого життя.

В половині 20-их років вступає в ряди підпільної Української Військової Організації (УВО). В період 1925–29 рр. в лавах УВО приймає участь, організує і керує різними бойовими акціями проти польських окупантів.

В 1929 р. вступає до ОУН як один з перших її членів. Довгий час працює на пості Бойового Референта в Крайовій Екзекутиві ОУН. Праці на цьому пості віддає всю свою кипучу, молодечу енергію, всі свої організаторські здібності і відвагу.

* Текст обкладинки не передається.

За свою революційну, політичну і бойову діяльність проти польських окупантів попадає до польської тюрми.

В 1938–39 рр. приймає живу участь в організуванні збройної сили молоді української держави на Закарпатській Україні – в організуванні “Карпатської Січі” та в керівництві нею.

В 1939–40 рр. працює в Проводі ОУН на пості Референта Зв’язку з Українськими Землями в ССРСР. В 1940–41 рр. входить до складу Революційного Проводу ОУН. Весною 1941 р. бере участь в II-му Великому Зборі ОУН. Після II-го Збору стає на пост Крайового Провідника ОУН на Західних Окраїнах Українських Земель поза межами ССРСР в т. зв. Генерал-Губернаторстві. Протягом усього цього часу постійно працює теж в Головному Військовому Штабі ОУН, як його член, та викладає різні військові дисципліни на таємних військових курсах ОУН.

В 1941 р. сл. п. друг Шухевич-Тур організовує й очолює, як його командир, Український Легіон. Рівночасно виконує теж різні особливі завдання Проводу ОУН. На цьому посту перебуває до весни 1943 р.

Весною 1943 р. сл. п. друг Шухевич-Тур стає членом Проводу ОУН і займає пост Військового Референта при Проводі ОУН.

В серпні 1943 р. III Надзвичайний Великий Збір ОУН вибирає сл. п. друга Шухевича-Тура на пост Голови Бюро Провода ОУН. Восени цього року він теж обіймає пост Головного Командира УПА. В м[ісяці] листопаді 1943 р., як Головний Командир УПА і Голова Бюро Проводу ОУН, він приймає керівну участь в підготовці на Волині I-ої Конференції Поневолених Народів та в самій Конференції.

В м[ісяці] липні 1944 р. сл. п. друг Шухевич-Лозовський бере участь на I-ому Великому Зборі УГВР. Збір УГВР вибирає його Головою Генерального Секретаріату УГВР. Президент УГВР затверджує його теж на постах Генерального Секретаря Військових Справ та Головного Командира УПА.

На постах Голови Генерального Секретаріату УГВР, Генерального Секретаря Військових Справ УГВР та Головного Командира УПА та Голови Проводу ОУН на Українських Землях, сл. п. друг Р. Шухевич-Лозовський, Т. Чупринка, Тур – в період 1944–50 рр. керує визвольно-революційною боротьбою багатотисячної УПА, широкого збройного підпілля, підпільної ОУН та мільйонових мас українського народу перед окупантським терором та грабунком, за збереження та дальшу розбудову позицій українського революційно-визвольного руху на Україні, за визволення України з-під чужоземного панування, за побу-

дову на Українських Землях незалежної і соборної української держави із справедливим та передовим політичним і суспільно-економічним устроєм.

Протиокупантська визвольна боротьба, що її в 1943–50 рр. повела УПА, підпільна ОУН і багатомільйонові маси українського народу під досвіченим і відважним безпосереднім керівництвом сл. п. генерала Шухевича-Чупринки, з погляду масового героїзму і патріотизму, з погляду завзяття і жертвенности всіх її учасників та українських народних мас, з погляду тих надзвичайно важких умов, в яких вона весь час проходила, не має собі рівної не тільки в українській, але і світовій історії. Вона завжди становитиме одну з найславніших, найгероїчніших сторінок історії України.

В результаті цієї боротьби московсько-большевицьким окупантам не вдалося здійснити їхні злочинні пляни щодо України, не вдалося знищити в Україні організований визвольний самостійницький рух, не вдалося поставити український народ на коліна. Сьогодні український революційно-визвольний рух не розбитий, ані не зломаний, хоч із значними втратами в людях, продовжує далі свої нерівні змагання з московсько-большевицькою тиранією в обороні національного існування українського народу, в ім'я національно-державної незалежності України.

Історія визвольно-революційної боротьби українського народу на Українських Землях в рр. 1944–50 з ім'ям сл.п. друга Шухевича–Лозовського, Тараса Чупринки, Тура – зв'язана нерозривно і навечно.

Як революційний керівник сл. п. друг Шухевич-Тур відзначався великими організаторськими і військовими здібностями, глибоким політичним розумом, величезним досвідом революційної боротьби. В його особі український визвольно-революційний рух та весь український народ втратив політичного і військового керівника високої кляси.

Політична і життєва принциповість, безмежна особиста відвага, рухливість, жива і весела вдача, простота в щоденному житті і поведінці, “тверда” рука і разом з тим батьківська дбайливість про других – ось прикмети характеру сл.п. генерала Шухевича-Чупринки, що ними Він скрізь з'єднував собі симпатії, створював життєрадісний, бадьорий настрій, поривав на безстрашну і тверду боротьбу з ворогами України.

Із світлою пам'яттю про Нього, задивлені в його геройську постать бійця і керівника визвольного руху, наснажені Його відвагою, оптимізмом та революційністю, загартовані і досвідчені під його рукою, до кінця віддані ідеї визволення українського наро-

ду – ми відважно продовжуватимемо нашу священну визвольну боротьбу аж до повної нашої перемоги.

Не складемо нашої зброї і не припинимо нашої боротьби доти, доки Україна не буде визволена.

Вічна слава Героєві Української Національно-Визвольної Революції!

Головне Командування Української Повстанчої Армії
Українська Головна Визвольна Рада
Провід Організації Українських Націоналістів
на українських землях

Березень 1950 р.

ВІД БЮРА ІНФОРМАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Бюро інформації УГВР уповноважено поінформувати кадри визвольного підпілля і весь український народ про те, що після смерти сл. п. генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича-Лозовського, Чупринки – пост Голови Генерального Секретаріату УГВР та Головного Командира УПА обняв полк. УПА Василь Коваль.

В Україні, 8 липня 1950 р.

Бюро Інформації
Української Головної Визвольної Ради

ВО “Буг”
орг[анізаційно-]перс[ональний відділ]

30 листопада 1949 р.

НАКАЗ ч. 2/49

Підвищується в ступенях таких підстаршин УПА і членів визвольно-революційного підпілля:

До булавного:

1.	ст. віст.	Віктора	В. 15/1	
2.	“ “	Соловія	В. 13/1	
3.	“ “	Василька	В. 13/1	СБ
4.	“ “	Летуна	В. 14/1	орг.
5.	“ “	Снігура	В. 13/1	

До старшого булавного:

1.	ст. віст.	Карого	В. 15/1	
2.	"	Морозенка	В. 15/1	орг.
3.	бул.	Тичину	В. 14	

За мужність і відвагу, виявлені в боях, за відданість і заслуги в підпільній праці нагороджується таких членів УПА і визвольного-революційного підпілля:

Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги:

1.	Скалу	–	В. 15/1	орг.	
2.	Туриста	–	В. 15/1	"	
3.	Довбню	–	В. 15/1		
4.	Цвіркуна	–	В. 15/1		
5.	Ластівку	–	В. 15/1	СБ	
6.	Зарічного	–	В. 15/1	СКВ	
7.	Сокола	–	В. 15/1		
8.	Зоряна	–	В. 15		
9.	Ірка	–	В. 15/1	СБ	
10.	ст. віст.	Свіста	–	В. 15/1	орг.
11.	бул.	Тихоліса	–	В. 13/1	
12.	"	Снігура	–	В. 13/1	
13.	віст.	Зірку	–	В. 13/1	
14.	"	Муху	–	В. 12/II	орг.
15.	ст. бул.	Корнія	–	В. 12/II	
16.	віст.	Чайку	–	В. 12/II	СБ
17.	"	Гука	–	В. 12/II	
18.	"	Соловія	–	В. 12/II	СБ
19.	бул.	Шума	–	В. 12/II	
20.	"	Гору	–	В. 12/II	
21.	ст. віст.	Воробця	–	В. 12/II	
22.	"	Буйтура	–	В. 12/II	
23.	віст.	Гонту	–	В. 12/II	
24.	"	Гримислава	–	В. 12/II	
25.		Мирослава	–	В. 12/II	СКВ
26.		Задираку	–	В. 12/II	СБ
27.		Лиса	–	В. 12/II	

28.		Довбуша	–	В. 12/II	СБ
29.		Лівара	–	В. 12/II	СКВ
30.	стр.	Сірка	–	В. 12/II	”
31.		Великого	–	В. 12/II	СБ
32.	стр.	Зеленого	–	В. 12/II	СКВ
33.	”	Стрільця	–	В. 12/II	”
34.	”	Невеля	–	В. 12/II	”
35.	”	Левка	–	В. 12/II	”
36.		Громового	–	В. 12/II	кущ

Похвалою:

1.	Левка	–	В. 15/I	кущ
2.	Скутора	–	В. 15/I	
3.	Вихора	–	В. 15/I	
4.	Гаєвого	–	В. 15/I	
5.	Петра	–	В. 15/I	
6.	Олю	–	В. 13/I	
7.	Рому	–	В. 13/I	
8.	Зеню	–	В. 13/I	
<9.	Марійку	–	В. 13/I>	
10.	Катрусю	–	В. 13/I	
11.	Заріжного	–	В. 12/II	
12.	Андрія	–	В. 12/II	СБ
13.	Похмурого	–	В. 12/II	
14.	ст. віст. Ковчуна	–	В. 12/II	
15.	” “ Прута	–	В. 12/II	
16.	Мутру	–	В. 12/II	
17.	Оксану	–	В. 12/II	УЧХ
18.	Кучму	–	В. 12/II	Г
19.	Мартина	–	В. 12/II	СБ
20.	Сурмача	–	В. 12/II	”
21.	Гринько	–	В. 12/II	
22.	Войнаровського	–	В. 12/II	проп.
23.	Данила	–	В. 12/II	кущ
24.	Осипа	–	В. 12/II	”
25.	Володаря	–	В. 12/II	”
26.	Ярослава	–	В. 12/II	”
27.	Аркадія	–	В. 12/II	
28.	Явора		В. 12/II	СБ
29.	Орленка		В. 12/II	госп.
30.	Гострого		В. 12/II	кущ
31.	Хорива		В. 12/II	”
32.	стр. Гору		В. 12/II	СКВ
33.	” Нечая		В. 12/II	”
34.	Золотаренко		В. 12/II	

Вирізненням:

1.	Орлика	15/1
2.	Соловія	15/1
3.	Важного	15/1
4.	Хитрого	15/1

Левадний

З.М.

ПОЇЗДОМ ЧЕРЕЗ ЛЬВІВ

Червоним і зеленим оком моргнули у віддалі семафори. Звідкілясь, дуже здалека, доносився глухуватий шум поїзду. Зенко підсунув рукав плаща і глянув на годинник.

– Скоріше, Влодку, бо не поспіємо – сказав до друга, що ступав зараз за ним.

– Скільки маємо часу?

– Десять хвилин.

Приспішили кроку. Йшли тихо й обережно, як звикли ходити за шість років підпілля все і всюди. Жовтнева погідна ніч дихала вже холодом.

Йшли попри залізничний насип і Зенко майже з розкішшю втягнув грудьми вугільний чад. Він нагадував йому місто, життя, рух, які він так любив. В такому середовищі, де завжди треба напружено думати, вважати та поспішати й при тому відчувати радість ризику, – він почувався найкраще. Хоч і коштувало це багато нервів. Але такий рвучкий вир життя був йому саме до душі, відповідав його живій вдачі. Сьогодні перед ним та перед Влодком стояло важливе завдання: доставити поїздом закордонну пошту до Головного Командира. Приємно було подумати, що дорогу, яка коштувала б кільканадцять людей кількадесять кілометрів важкого маршу, – вони відбудуть за чотири години. І що казати: таки кортіло покористуватися кращими засобами льокомоції, ніж тими найпримітивнішими, тобто ногами...

Ввійшли поволі на слабо освітлену станцію. Уважно розглянулись довкруги. Людей не було багато: в одному кутку ждальні куняло кілька робітників, в другому розмовляв гурт жінок.

Зенко підійшов до каси.

– До Львова – кинув кілька рублів на віконце.

Молодий залізничник підвів голову і поглянув на незнайомого уважніше.

– До Львова? – перепитав, хоч, мабуть, чув добре.

– Так.

– Прошу.

Звичним рухом сунув квитки в нагрудну кишеню. Стали оба при бар'єрці. Закурили, щоб чимось зайнятися, бо говорити тут між людьми їм було ні про що. Глянувши на себе, посміхнулися легенько, тільки очима. Зенко в білому широкому плащі, в кашкеті виглядав на якогось “спекулянта”. В руці плетена торба: наверху в ній сало, масло, а на споді пошта. Влодко скидався на звичайного селянського хлопця. За плечима у нього великий наплечник, теж з продуктами і поштою.

– Дозвольте вогню – звернувся нараз до них середніх літ чоловік у залізничному мундирі.

– Прошу! – Зенко стріпнув пальцями попіл і простягнув папіроску. Залізничник, прикурюючи, кинув на них (може це “на злодієві шапка горить?”) зацікавлений, підзорливий погляд.

– Дякую – сказав і затягнувся папіроскою. – Ви до Львова? – запитав чи то з цікавості, чи тільки, щоб щось сказати.

Зенко кивнув потакуюче головою.

– Здається, поїзд вже їде – промовив, побачивши, що люди заворошилися і почали виходити.

Вийшли теж.

На станцію, блискаючи великими очима, доїздив поїзд. Всіли до одного з задніх вагонів. Тут було досить місця. Більшість подорожніх спали. Хтось ліниво розплющив очі, запитав, яка це станція і, діставши відповідь, щільніше обтулився ковніром бурки та солодко продовжував спати.

Поїзд легко зрушив з місця і посунув по рейках. Оба друзі розташувалися на лавці в кутку. До вагона, крім них, всів також залізничник, що прикурював, і якісь дві жінки.

Зенко по черзі непомітно оглянув подорожніх: ніяк не хотілося, навпаки звичаєві всіх подорожніх, зустрінути когось знайомого. На щастя, не було нікого. Зиркнув з-під ока на Влодка: він оперся плечима до стіни, щоб тягар наплечника не спочивав на раменах і дивився перед себе блискучими очима. Навіть може й він, такий флегматик, трохи хвилювався, а в додатку з такою важною поштою! Та Зенко був спокійний – знав добре, що навіть в критичній ситуації Влодко свого зворушення назверх нічим не виявить і завжди захоче найвищу рівновагу.

Зенко положив торбу на коліна. Посміхнувся. Ех, коли б “босяки” знали!...

Рівномірний стукіт коліс, улюблене: ч-ша-чш, ч-ша-ч-ша – впливало так добре на настрій. Ось ти їдеш собі між звичайними “благонядьожними” людьми і назверх нічим від них не відрізня-

ешся... Були б отут – біля них – емведисти, які цілими ночами нераз чигають при дорогах на їхнє життя, – були б вони тут, і, можливо, на них навіть не поглянули б... Але, зате, якби знали! Ну, тоді... – Зенко мимоволі притиснув на поясі рукоятку пістолі – найвірніша подруга з ним...

У вагоні було тихо, поїзд колисав і повіки самі склеювалися до сну. Вони оба майже добу не спали. Все ж таки свідомість не дозволяла заснути, а чуйний партизанський слух ловив кожний рух, кожний шелест крізь легку дрімку. На станціях уважно оглядали нових подорожніх. Тут всюди могли зустрінути знайомих. Але їх не було.

Поїзд налижався вже до Перзенківки. Вже вдруге проразливо завила сирена, машина звільнювала біг. Темрява ночі втікла кудись назад – станція було ярко освітлена.

Друзі підвелися і протиснулися ближче дверей. Тут вони висідали. Поїзд скреготливо скрутив на інші рейки, заколисався, а за ним похитнулися і люди. Ще хвилинку легенько котилися колеса і врешті вагони зупинилися. Деякі люди вже позіскакували надолину. В ту ж мить Зенко, що перший опинився біля виходу, побачив вздовж вагонів лаву большевиків зі зброєю, крісами. Поїзд цілий був ними оточений.

– Всипа! – блискавкою мигнула думка і в один момент чомусь згадалися уважні погляди залізничників на станції. І вже більше думати не було часу, бо вони оба якраз опинились у дверях і мусіли зіскочити, попіхані ззаду. Ступили кілька кроків допереду в напрямі паровозу й під час того побачили, що большевики задержують деяких людей. Трохи схвильовані, проте спокійно й поволі вони пішли далі. Не зупиняв ніхто. Зенко за той час укладав в голову плян: дійдуть до паровозу, попри нього на другий бік, а там буде видно... Щоб тільки подальше від станції, поміж вагони і в темряву... Вона теж вірний друг підпільника.

Минули останній вагон, були вже біля паровозу... І втім...

Зенко почув, як на його рамені спочила чиясь важка рука і рівночасно слова:

– Іді абратно!

Обернувся і побачив перед собою високу, кремезну постать большевика і поруч з ним трохи заокруглені, вперті в себе очі Влодка.

– Значить, на сухо не піде – пробігла думка і він блискавичним рухом вихопив з-за пояса пістолі і майже приложив її до голови емведиста. Гримнули два постріли. Голова большевика розскочилася, а Зенко кинувся вперед. Побіг вузьким насипом поміж вагони, а позаду націлилися в нього вже десятки дул і їдкий свист куль про-

різав повітря. Бігли, кричали... А він, щоразу прилягаючи, біг стрибками вперед, бо попід низькі товарні вагони пролізти було неможливо. Аж нараз з правого боку стіна вагонів розступилася. Кинувся туди, перескочив дві пари рейок і знов побіг насипом. Стрілянина подвоїлася, били густіше і частіше. Котрась куля мусить влучити, це ж неможливо... Скільки ж їх там – десятки, а може й сотки на одного... Напевно будуть старатися оточити... Праворуч зависочів паркан – його не перескочиш... Треба б їх трохи спинити – Zenko обернувся і знов grimнули два постріли, та коли потягнув за курок ще – розлягся тільки глухий пшик – пістоля затялася... Не зупиняючись, хотів виладувати неспалений набій, почав відтягати сюди й туди – не вийшло нічого. Пістоля була нечинна. потягнув ще раз, вийняв магазинок – нарешті! Свіжий набій був загнаний, але раптом магазинок висунувся і впав на землю...

– Пропа! В цівці єдиний набій – перед Zenком на повний ріст станув жах його становища: коли б так ранили, а набій не спалить! Щоб витягти і відбезпечити гранату – треба трохи часу. Живого могли б взяти... Ціле щастя, що він перебіг уже поза освітлену територію, поза рейки. Тут стріли вже не можуть бути такі цільні. Ракетників вони не мають.

– Але плащ – білий плащ!... – На бігу почав його стягати, спершу витягнувши гранату. І в тому ж моменті з рук, занятих пістолею, гранатою, замотаних в рукави плаща, зіснулася і згубилася торба. Шукати не було часу – він же майже обеззброєний... Нагло начепився на якісь дроти. Шарпнувся, перескочив і опинився на полях. Під ногами чув вибоїни, каміння, груди, шпортався об них, в грудях не ставало віддиху. Напружив останки сил і в ту ж мить впав у досить глибоку яму. Хотів вискочити і бігти далі, але нагло порішив інакше: тут віддихне, відбезпечить гранату...

А кулі свистіли і свистіли...

За хвилину він кинувся бігти далі. Тепер його окутувала вже майже цілковита темрява і він чув, що большевики б'ють вже навмання. Зачорніла раптом перед очима якась стіна. Приблизився – то був живопліт. Виспортоване, легке тіло Zenка зручно переправилося через нього. Це був рятунок. У віддалі павхнуло ще кілька стрілів і нарешті все втихло.

Zenko постояв хвилинку, передихнув, а потім мірним кроком подався далі.

* * *

Глухо стукотіли кроки Zenка на пустій вулиці Львова. Вона була йому незнайома, вузька, слабо освітлена. Поки що він не застановлявся куди йде, до кого.

В цілому тілі почував безмежну втому, боліли ноги, а в душі бурлилася радість. Радість життя, яку відчуває кожний, що вирвався з рук смерті. Тому півгодини був певний, що сьогодні закінчиться його революційний шлях і найбільше лякало те, щоб не потрапити живим в руки ворога. Тепер та найбільша небезпека і та менша – смерть – були вже поза ним. Добре, що то ще ніч, а то його зверхній вигляд серед білого дня напевно викликав би нові пригоди. Хоча і так хто знає, як то ще буде...

– Ну, нехай, найгірше позаду...

Сховав пістолу за пояс, привів себе трохи до порядку. Годинник показував сьому, за годину день. Е, до цього часу він ще вспіє кудись зайти і скритися перед людським оком. Почув тепер теж, як пашіли подряпані і покалічені руки, як до болю пересохло в горлі і в устах. Та дурниця це. Він раптом згадав Влодка, радість потьмарилася: що там з ним сталося? Чи попав він теж, чи втік? Яка шкода, що вони на всякий випадок не умовили зустрічі! Пропало! Тепер за всяку ціну до дня вийти зі Львова, переждати десь у ліску до вечора, а ввечері – до своїх...

Зорієнтувався в напрямі і завернув до південь. Вулиці даліше були незнайомі. До міста щораз частіше спішили люди. Кидали на нього побіжні, погірдливі погляди – шляється якийсь п'янюга по цілонічній гулянці! Гірко і zarazом радісно посміхнувся: гулянка справді була неабияка! Врешті опинився на якійсь площі, на якій чорніли якісь купини. Приглянувся ближче і побачив, що це розтягнені з брезенту військові намети. Недалеко бовванів стійковий.

– От потрапив! – подумав зі злістю і почав насвистувати якусь російську пісеньку. Не затримав його ніхто.

Вже було зовсім ясно, як Zenko доходив до ліса. Помимо швидкої ходи, ранній холод прошибав його наскрізь. Не дуже то приємно буде без їди і в холоді провести цілий день. Але дурниця, жовтневий день короткий.

– А все ж таки “ліс наш батько, темна нічка наша мати” – пригадав слова повстанської пісні і скрутив на якусь стежку, що вела в корчі. Та недовго нею йшов, як нараз зупинився як укопаний: побачив розіпнуту палатку, а біля неї сіру постать в круглій шапці. Не треба було навіть придивлятися, щоб зорієнтуватися, що це большевики і Zenko обережно подався назадгузь. Незабаром почув на тому місці шум і рух, та він був вже на залізничному насипі, йшов ним до села.

– От, щастя! Судилося таки зажити по-культурному, або... хто може знати, що до вечора ще може трапитись. Якийсь пеховатий

день... Жаль було б тільки, що повоювати нічим – Зенко поправив пістолі з одним, одиноким набоєм...

* * *

Але цілий день пройшов щасливо, а закінчився ще краще. Ввечері несподівано на квартирі провідника А. зустрів Командира. Оповідав свої пригоди, а вони оба слухали уважно і зацікавлено. Коли скінчив, переглянулися між собою і посміхнулися. Командир лукаво підморгнув до пров. А.:

– Дуже та ціла історія виглядає на легенду... Як думаєте, не завербували його часом?

– Треба взяти на допит – в тон йому відповів провідник А.

– Ну, я поки що буду його розробляти... Добре, що живий! – знов усміхнувся Командир і поплескав Зенка по плечах. – Тільки, щоб ще Влодко був живий – докинув уже поважно і задумався журливо. Зенко глядів на нього з синівською любов'ю: рік життя віддав би, щоб вже, в цю ж мить зігнати доброю вісткою цю іскру журби з сірих соколиних очей...

* * *

Другого дня ввечері Зенко не йшов, а прямо біг на стрічу, яку к-р О. мав з його хлопцями. Прийшов заскоро і довго довелося ще ждати, заки на лісовій доріжці почулися чийсь кроки. Впало притишене Петрове: “Хто йде?”

– Дмитро – була відповідь.

Зенко скочив допереду. Ту ж перед собою побачив високу постать Дмитра, а за ним... Влодка. На якусь мить всі трое сторопіли. А далі забули, що зобов'язує конспірація і тиша...

– Зенко!! Ти живий?!

– Влодко!! Брате!

Друзі впали собі в обійми. Поцілувалися. Сміялися щасливо. Інші витали Зенка теж як воскреслого... Міцно, по-дружньому стискали його руку.

– Ми тебе вже похоронили! Як же ти вирвався? Та ж там так жарили! – говорив, все ж таки випроваджений зі свого звичайного спокою, Влодко.

– І бачиш, навіть не задраснули! А ти ж як? Пошта є?

– Є! Я собі преспокійно завернув назад і на полудне був між нашими. На мене після стрілів ніхто й не глянув, всі кинулися за тобою. І я ніяк не вірив, що ти з-під того вогню вийдеш націло. Тому й сказав нашим, що ти впав...

– Я й справді впав, і то не раз! – засміявся Зенко.

Оживлена розмова тривала ще довго.

Л. Р.

ОРЕОЛОМ ЗАГРАВИ

Ореолом заграви, рідний мій Львово
Електричні твої мерехтять вогні.
Ти місто – серце із бронзи та крові
Сяєш на обрії у нічній п'їтьмі
І кличеш – чую твій зов душею...
...А шум вихру, дощу закидає керею
І окутує час на узліську німім...
Мої очі липнуть до блиску твого.
В уяву впав образ – і з болю зчорнів:
Ненависні товпи ворога клятого
Перехрестя топчуть, сміють вулиці,
Співають по-п'яному – видючі сліпці...
А в мурах холодних, казармах-тюрмах
Оргії криваві вороги справляють.
мордують, вбивають слуги вірні Кремля
Наших рідних, що в муках конають
І кличуть: "Пам'ятайте, помстите!"
І помсти жагою стає серце горіти.
Прийдемо, місто – заповітний Львово!
Змиєш свою ганьбу, кров'ю збагровієш!
Затремтиш в загравах – нове і чудове,
Славою і силою, творчим духом сп'янієш!
Ми здобудемо тебе – може в бою поляжем...
Ти ж відродишся в славі і величі княжій!

В.Терлецький

ПОВСТАНСЬКА ВІДПЛАТА

Літом 1944 р., переквартирувавши майже місяць часу в лісі "Четвірня" (Жовківський р-н), наша сотня перейшла знову в полігон, тим разом у ліс на південний схід від с. Гутисько. Тут як і в "Четвірні" кожний рій побудував собі колибу. Вправи, як і на попередньо постую, повторялися до змудження. В розмовах із стрільцями-друзями чулось все частіше, що хочуть воювати, а не лиш вправляти. К-р скоро використав для цього добру нагоду.

В першій половині вересня до нашого табору причвалав на коні гінець із с. Рокитно, прохаючи нашого сотенного (к-ра Глухого) в імені тамтешніх селян і підпільників послати туди відділ, щоб відомститися на большевицькій голоті, яка там зараз

вивозить, грабить і в нечуваний спосіб катує людей. К-р скоро рішився, післав чотового Черника до курінного, що квартирував недалеко, із пропозицією одобрити проект наскоку. Курінний дав свою згоду, а від сотні к-ра Грізного прислав чоту стрільців під командою чотового Володька. Від нашої сотні в бій призначено 3-тю чоту під командою чотового Буфальо, і від сотні к-ра Летуна також одну чоту. Командуючим цілого відділу – понад 100 стрільців – призначено к-ра Сяна. З розвідників призначив мене і ще двох, що зголосилися в бій добровольцями.

Відбулася збірка, короткий наказ і сотня месників, поспішаючи, подалася в с. Рокитно, щоб нанести новий удар окупантові – помсту, гідну назви “Холодноярці”.

Ми, розвідники, як правило – попереду. Коли переходили через села Гутисько і Майдан, стрічні люди зацікавлено приглядалися і питали знайомих стрільців: “Куди так поспішаєте, хлопці?” – “На весілля!” – відповідали ці, жартома. Було саме полудне, день погідний, соняшний і кожний з нас був зігрітий, втомлений, але бадьорий.

В 3-ій год. пополудні ми були вже на краю ліса під с. Рокитно. Звідти до нас долітав в’їдливий гавкіт собак і рев худоби, по чому ми й впевнилися, що непрошені господарі ще бешкетують.

К-р Сян післав одного місцевого і мене розвідати точніше про число і розташування большевиків. Від стрічного інтелігента на краю села ми довідались, що большевиків є понад 300, в цьому числі около 50 стрелків і міліціонерів – ляхів із сіл Брюховичі і Ямлинна. Тепер вони відпочивають в садах по цілоденній людоловлі.

К-р Сян скоро склав плян наскоку і, як пізніше виявилось, він був влучний. Чоту від сотні к-ра Грізного вислав на заставу в північний кінець Рокитна на дорогу, що веде із с. Поляни, де в той час недалеко квартирувало 250 большевиків, ніби дроворубів, що були озброєні в автомати і скоростріли. Ця застава мала бути забезпеченням перед можливим втручанням їх у бій.

Чоту від нашої сотні під ком. к-ра Буфальо вислав в південний кінець Рокитна, на заставу при дорозі Рокитно – Брюховичі. Ця група мала бути забезпеченням перед евентуальною допомогою з Брюхович, а також загородити дорогу втікаючим з Рокитна. На чоту від к-ра Летуна припало завдання йти в чоловий наступ – з нею і сам командир. Обі чоти подалися на місця призначення. Чота Буфалього мала дати сигнал до наступу – стріл запальною кулею в наш бік.

Чота від Летуна залягла тут же на краю ліса, ждучи на умовлений знак. Командир мовчазливо через далековид стежив за рухами

в селі. Я, як зв'язковий між ним а заставою від Полян, – біля нього. Прийшлося ждати понад 20 хвилин, здавалось би недовго, проте в напнятті нервів, що питоме перед кожним боєм, час ніби звільнив біг. Я любувався зрівноваженим, спокійним видом командира.

Довкола була тривожна тиша. Все принишкло, немов ждучи чогось небуденного. Лиш гавкіт собак в селі не уставав.

Врешті стріл! Скоріше забилися наші серця. Розляглось різке командирове: “Вперед!” і наша розстрільна подалась в село. Селяни, спершу залякані, скоро пізнали своїх і наввипередки показували нам, де большевики. За нами несло набожне: “Щасти вам, Боже!”

В недалекому садку большевики. Наші підповзли так непомітно, що перші “поздоровили” ворога кількома серіями з кулемета. Большевики, спаніковані навальним вогнем, навіть не пробували оборонятися. Лишаючи в саді кількох вбитих, рванули в сторону “сельсовета”. Деякі з них навіть не встигли взяти своїх крісів, які поуставляли довкола дерев, мов господар тики восени. Перші втікаючі “піддавали духа” другим, наші кулемети підганяли їх, так, що вони бігли навіть сільраду лишаючи, де, мабуть, було їх начальство. Бігли дорогою як барани – прямо на Брюховичі, не сподіючись, що і там їх ждуть.

Гураганний клекіт кулеметів, що понісся на півдні села, автоматні стріли і людські вигуки вказували, що чота Буфального частує їх також добре. Шум бою на півдні села видно опам'ятав втікаючих большевиків. Ось вже напроти нас впорядковують свій “цеп” (розстрільну) – взялися до оборони. Наші стрільці, що дотепер наступали переважно не залягаючи, дальше вперед просувалися тепер стрибками. Большевики відступали більш зорганізовано, ставили сильніший спротив, але хіба з огляду на безвихідність свого становища. Для оборони використовували яри, вивози, так, що витіснити їх звідти приходилося нам важче. На гору, що була на ліво від нас (мабуть “Цісарева”) к-р Сян вислав доброго кулеметчика – східняка Володьку, щоб він згори викурював ворога, який намагався закріпитись у ярах. Бій розгорівся таки надобре. Від куль загорілося кілька господарських будинків. Велику допомогу згори давав кулеметчик Володька, що цільними серіями разом з постійним вогнем нашої розстрільної примусив большевиків відступити. До відступу змушувала їх і чота Буфального, що давала їм доброго прочухана на заставі (там згинуло 30 большевиків), а опісля кинулася в наступ за втікаючими. Серед большевиків, битих зпереду і ззаду знова витворилася паніка. Всі кинулися до мурованого будинку у місцевому фільварку. Ці, що не встигли туди

втечи, скривалися по господарствах. К-р дав наказ одному роєві і мені перешукувати їх. В цьому особливо допомогли нам селяни. Ми скоро викрили на стриху одної хати 10 большевиків. На наш заклик зійти, – мовчали і не рухалися. Аж кулемет наш їх примусив. Вийшли всі десять на подвір'я як барани, зброю лишили на стриху. Всі “руськіє і комсомольці”. Всіх їх розстріляно.

В другій хаті, при допомозі старенької бабусі нас двох відшукало ст. лейтенанта МВД, типового “рускаво человека”. Цей ще мав при собі “Наган”, але видно не стало йому мужности пустити собі кулю в лоб. Ми з ним скоро покінчили.

А тим часом бій кипів дальше. Становище дещо змінилося. Тепер большевики у великому мурованому будинку оборонялися вже через вікна і двері. Обі наші чоти зійшлися вже і, оточивши будинок оподалік, обстрілювали його. Приступом брати його не рішались, бо це могло коштувати багато жертв. Важкої зброї, якою можна б ушкодити мур, в нас не було. В той же час розвідчики донесли, що з Брюхович йде більша кількість большевиків. Командир рішив закінчити бій. Зарядив відступ. В недалекій долині кожний к-р перечислив своїх людей.

Спершу здавалося, що відступили всі, хоч на бойовій лінії кулемети не вгавали, та тут же ми устійнили, що на позиції залишився кулеметчик Володька. На наказ к-ра, рій, до якого він належав, повернув назад на бойову лінію і незабаром прийшов разом з Володею. Коли його спитали, чому не відступав разом з усіма, Володя сказав: “Я бачив, що другі сходять з позицій, але до мене не дійшов наказ про відступ і я був переконаний, що маю лишитися так довго, доки по мене хтось не прийде”.

В цьому часі стягнуто теж заставу від с. Поляни.

Саме заходило сонце, як відділ, окрилений перемогою, спішив у напрям свого табору. На полі бою згинуло двох друзів – один з них – чотовий від сотні к-ра Летуна. Було також двох ранених.

Ворог втратив 75 вбитими. Крім того, ми здобули багато зброї, амуніції, три підводи, повні всякого майна, головно куфайки, плащі, а також “тушонки”. Другого дня ці трофеї розподілено між стрільців.

Рома

В ОБОРОНІ СЕЛА

“До с. Піддубці прибуло 20 большевиків, які грабують населення. Наказую вам знищити большевицьких посіпак!” – дзвінком звучали в вухах слова к-ра І.

Рипить мороз, іскриться сніг і радісним промінням відбивається в очах невеличкої групи повстанців. Ноги грузнуть в тугому снігу, вгинається тіло під тягарем зброї, але всі бадьорі.

Короткий наказ к-ра Тихоліса і розскочились по хатах, де бенкетували большевики. Сам він подався теж до одної з хат. Перед ним у дверях зразу ж з'явилася кремезна постать большевика. Потягнув за спуст автомата раз і другий. Тихо клацнув замок – набій не спалив. Зорієнтований большевик кинув свого кріса і зловив за цівку автомата. Почалась страшна борня. Сильний, 2-метровий большевик зі злобним сміхом глядів на невисоку постать командира. Та він не подавався. Бачучи сильнішого противника, руками, мов кліщами, тиснув до себе автомата. Ще хвилина і він опиниться в руках большевика... Тоді Тихоліс відкинув кружок, пустив автомат і зловив рукоятку пістолі, але і ця не подавала. Побачивши порожній автомат, большевик кинув його на землю, а сам вчепився за пістолі. Тиснуть зброю оба, падають на землю, встають і знов падають...

Перекинулись до сіней. Перелякані жінки і діти повтікали надвір, а вони борються далі, лиш чути:

– сталінський бандюго!

– ... твоя мати, бандіт!

Облитий потом, з розсипаним волоссям, змучений тілом під перевагою сили противника, к-р Тихоліс не подається. Працює тіло, а ще більше працює мозок. Думка за думкою, плян за пляном перебігають в голові. А зі села чути радісні вигуки і короткі серії автоматів. Там його хлопці, а він тут бореться зі смертю...

Нараз блиск надії засвітився в упертих очах. Пустив рукоятку пістолі і дрібними пальцями врівся в очі ворога. Той пустив зброю, заричав дико і подався назад. По рябому обличчі стікала кров, нею заплили очі. Хвилина, і знов розлюченим тигром кинувся на командира. Цей, однак, зловив пістолі і вистрілив. Большевик повалився на землю...

Нарешті віддихнув. Але відпочивати не було часу, бо ж там у селі його хлопці...

Скоро позбирав свій автомат, взяв кріс большевика, пістолі і вийшов надвір, де стояли запряжені большевицькі залубні. Скочив у них. Радісно звіщаючи свій від'їзд, задзвонили дзвінками коні. Зникла втома, забув про страшну борню і спочатку тихо, а опісля щораз голосніше заспівав:

“Збудись могутня Україно
Козацький краю встань на змаг..”

Лунала пісня і її відгомін долітав до кожної маленької, замєтєної до половини снігом, хатини, будив її мешканців і викликав надвір. Рипіли старі занавіси, відхилялись похилі двері і, заслонуючи від яскравого снігу очі, виходили їхні мешканці та захоплено гляділи вслід повстанцям. Втирали подертими рукавами неслухняні сльози і тихо шепотіли: “Наші, рідні, повстанці!”

А пісня, підхоплєна іншими повстанцями, неслась ген-ген довкола, щоб розказати про нових месників, нащадкі козацьких, що обороняють українське населєння перед диким терором та насильним вивозом у далекі тайги Сибіру.

(1945 рік, с. Піддубці, Угнівщина)

Марта Гай

ЯБЛУНЕВИЙ ЦВІТ

Яблуневий цвіт урвав,
мазєпинку заквітчав...
Блиск від зорі так сів!

Втім: це крик і плач в сєлі –
Налєтіли москалі,
порятунку хтось звивав...

Вдарили, мов ураган!
Бій скипів... Розвивсь туман,
тільки трупи клятих вкрив.

Впав і він – к'єземлі прилїг
Бїлий цвіт його ж від всїх
поцілунком здоровив.

P-та

ОПЕРАЦІЯ (уривок зі споминів)

В криївці бракувало повітря і лампа лєдвє блимала. Хворі і Лебєдь щойно “повставали”, поснідали й говорили стиха. І звичайно – голодні радо говорять про хлїб, слїпі – про світло, в'язні – про волю, тому й ранєні розмовляли зі своєю опікункою про людину, що крім неоціненної допомоги їх здоров'ю, приносила до темної, вогкої криївки радїсть, гумор, відраду.

– Я про нього так давно і так багато чула, що уявляла собі: доктор Бурунда – це статочна людина, по-вченому, дуже поважно розмовляє, мало жартує і сміється і взагалі поводить ся, як пристало на таку лікарську славу... – ділилася Лебедь своїми враженнями.

– І побачила щось зовсім протилежне... Дуже ти тяжко розчарувалася, що? – запитала Ілина.

– Не розчарувалася, а все-таки він дуже дивний...

– То правда. Бо як у кого слова розминаються з ділами, то він найкращий приклад. Але в доброму значенні. На перешкоді до якнайкращого виконання його лікарських обов'язків не стоїть нічого: ні десятки кілометрів, ні всякі небезпеки, ні його власна важка хвороба. Йде до раненого, хоч би знав, що там певна смерть...

– Так, як і до нас: прийшов здалека, хоч майже всі виступили з ліса, знав, що грозить велика облава, блукав цілу ніч у темряві і в дощ, але прийшов... – озвався Жук.

– Прийшов до “своїх бідних українців” – тепло посміхнулася Лебедь, пригадавши слова доктора.

– Так, так... І тому він з рук смерті вирвав сотні повстанців, сотням привернув здоров'я, а за чотири роки своєї революційної практики зробив понад тисячу операцій! А сам на строгій дієті, не повинен швидко ходити і перевтомлюватись, а це в такому великому терені й у наших умовинах мало можливе, чи радше взагалі ні.

– А своїм гумором умираючого розвеселив би – сказав Жук – Сама його присутність вистачає, щоб людина почувалася здоровішою.

– Пст... – Лебедь нараз піднесла голову і наслухувала – Хтось є над криївкою...

Всі троє насторожилися. Хто в тій порі? Може большевики? Лебедь здіймила з кілка пістолі ранених і положила біля них. Сама пішла до входу і незабаром почувся звідти її голос, а ще за хвилину вона повернулася з баньками і якимось мішком.

– Прийшов доктор. Буде робити операцію, Жучку, але тут, бо надворі дощ – промовила і знов зникла у вході. Тепер повернулася з лямпою в руках, а за нею появилася висока постать доктора Бурунди. Був босий, штани підкотив до колін, бо вже знав, що в криївці вода по кістки.

– Добрий день! Але ж тут темно як у пивниці! – говорив ще у вході – треба засвітити собі лампи. Ну, як там, як шановний сетоник? – витався усміхнений з хворими.

– Ой, тягне так, що я рушитися не можу – нарікала Ілина.

– Так, так – навіть їсти через сетон не можна – сміючись, “сипала” її Лебедь.

– Не хоче їсти? Ну, то певно хоче зі мною посваритися! А що сетон “тягне” – дурниця. Зате він всяку біду витягне. Але гумор добрий, як звичайно, правда? То найважливіше. Гарячки немає? Добре. А ви, козаче, як почуваетесь? Будемо сьогодні до ноги братися – щось там трошки повирізуємо, вичистимо, пов’яжемо, поскладаємо і буде все в порядку – говорив доктор, витягаючи з торби лікарське приладдя. Лебедь, яка, почистивши ляmpi, робила щось коло столика, трунула на землю ножиці. Злякано глянула на доктора, а тоді щойно похилилася, щоб їх піднести. Бурунда щиро, на цілий голос розсміявся.

– О, як бачу, доню, то мене вже добре тут перед вами обмалювали! Певно тому, що під час одної операції я позлостився на одну українку... Але я не все такий злий, хіба тоді, як роблять що не треба – він почав докладно оповідати, як то було, вживаючи при тому своїх питомих, не дуже цензурних окреслень – Але як ви, жабо, будете добре з усім справлятися, то я буду дуже чемний. Ходи, ходи моє “заліззя!” – приговорював дальше, розкладаючи на столику, на розстеленій хусточці всякі скальпелі, різного роду пенсети, ножички і т.п. Жук трохи нервово положився горілиць і заплющив очі.

– Йой, – застогнав грубим голосом і зараз засміявся. – Аж мороз поза плечами йде...

– Від чого? Ще нічого нема. Та все відбудеться безболісно, трошки там вас полоскочу, а як і заболить дрібку, то не порадиш – мимрив під носом доктор, цілковито зайнятий огляданням хірургічних приладів, що зловіщо бряжчали.

– Але хто мене буде тримати? Бо я хіба не влечу спокійно!

– Ну, дивись ти на нього! А козаки на палях сиділи й сміялися... Хіба ж сучасні українці гірші? Що зробити, котику? В людей на світі все інакше виглядає... А я вже такий недобрий чоловік, що ріжу просто і мушу людям біль справляти – доктор безперервно говорив, і між іншим, що робити операцію – це жодна штука, яку будь-хто потрапить, лиш анатомію треба знати. Говорив певно, щоб тільки не мовчати, всю увагу присвячуючи приготуванням до операції.

– Певно! І якщо б н[а]пр[иклад], вас не було, я сама могла б Жукові операцію зробити – анатомію трохи знаю, – сміялася вривано Ілина.

– Ну, ну... Тихо, бо сетон тягне! Видиш ти її – як сміятися, то про біль забуде, а їсти – “не можу”. Ех, ти україно! Але беремо-

ся до роботи. – Доктор дбайливо і довго змивав приладдя і руки спиртом. І чомусь несподівано в темній, тільки деревом виложеної кривці стало якось урочисто, ніби святочно. Можливо, до цього причинялися дві лампи з ідеально вичищеними склами, біла хусточка, розстелена на столі, а може тільки свідомість того, що тут зараз відбувається робота, яка приверне людині здоров'я?... Операція!... Як же інакше виглядає вона в нормальних умовах!

Тепер Бурунда поглядав то на столик, то на пріча і щось думав. Врешті звернувся до Лебедь.

– Ви, котику, сядете собі отут на кінці прічі, будете тримати ногу і лампу, і, крім того, подавати мені приладдя. Я собі сяду на ведро. Так... Брудне? Дурниця – мені стерильних штанів не треба! Так, добре вже.

– Я ще положу кошик, бо то й так занизько.

– Як хочете, ну, в порядку...

Зі зосередженням цілої уваги доктор розбандажував і оглянув рану Жука. Залягла тиша. Тільки час-до-часу в руках його і Лебедь дзенькнув скальпель чи пенсета, що ними прочищувано рану. Обличчя Жука все змінювалося – блідло, блідло, однак залишалося зовсім спокійне. Він не кривився, навіть не прикушував уст, з них не вирвався ані найменший стогін. Щойно по якомусь часі попросив води. Напився і дальше лежав непорушно. А на смаглявому обличчі Бурунди напружився кожний м'яз, кожний нерв, воно зібралось зморшками. Прижмурені блискучі очі не бачили нікого і нічого крім стопи, пошматованої кулею. Часом тільки з уст, закроєних лінією найвищого зосередження, вилітало якесь тихе, урване слово. Очі його тоді зводились бистрим допитливим поглядом на Жука і немов би просили вибачення за спричинюваний біль. Але, не побачивши жодної живішої реакції з боку раненого, доктор дальше заглиблювався в свою роботу.

Нараз Ілина глянула уважніше на Жука і затривожилася. Очі мов примкнені, зуби затиснені, лице крейдяно біле.

– Слабо вам, Жучку? – запитала й він відкрив очі. Тоді вона трошки звелася і холодною водою скропила чоло й обличчя, вкриті росинками поту.

– Трошки відпочиньте, – промовив доктор, – рана вже прочищена. Тепер ще дещо витну, пов'яжу, зішию і буде готово.

Почав розвивати “кетгут” – нитки до зшивання ран. По кількох хвилинах почав продовжувати операцію. Стягав і лучив порвані пов'язки*, бо два пальці ноги були нерухомі. Тепер з уст Жука вирвався тихенький сик болю.

* Так у тексті. Імовірно, має бути: зв'язки

– Спокійно... спокійно, вже недовго, – озвався лагідно Бурунда. – Болить дуже?

– Ні. – Але то “ні” тоном говорило “так”.

Операція тривала вже годину. Рясні краплі поту вкрили чоло доктора. Часом він обтирав його недбало рукавом. А Лебедь сиділа, мов викута з каменя. Жоден її рух не був зайвим, вона, здавалося, відгадувала думки доктора, бо він тільки щось пробурмотівши, простягав руку, вона подавала йому необхідне приладдя і ані разу не помилилась. Часом її очі з безмежним співчуттям зверталися в бік Жука. На її колінах спочивала його нога, одною рукою вона тримала лямпу, в другій потрібне приладдя.

Нарешті операція була в кульмінаційній точці: доктор зшивав пов'язки*. Робив це вправно і зручно, хоч, як казала Лебедь, це зшивання – то була дуже “штудерна” штука. Опісля поскладав кістки, кілька разів натягнув цілу ногу і операція була скінчена. Доктор кілька разів порушив нерухожими перше пальцями Жукової стопи. Казав теж зробити це йому самому.

– Рухається, як сукин син! – промовив вдоволено “своїм стилем”, відкладаючи на бік своє “заліззя”. Весело глянув на Жука.

– Боліло, котику? – запитав з такою ніжністю в голосі, якої ніхто у нього не сподівався б.

– Та трохи щипало коло серця, – посміхнувся Жук блідо. Був докраю втомлений і ослаблений.

– Козак з вас! Але, правда, доню, – звернувся доктор до Лебедь, – я був зовсім чемний і не такий то вже страшний?

Лебедь посміхнулася – пригадала деякі його слова, сказані під час операції. Але не відповіла нічого.

– Ну, там деяке слівце вирвалось, то трудно... Така вже моя вдача і я її не зміню. Часом не хочу щось сказати, так ні, – клятий язик повернеться, – він має вже такого “круцька” – і ляпне, що не треба... А я тому, їй Богу, не винен! Але ви ж не гніваєтесь, правда? – Бурунда закуривав папіроску. На стяглім його обличчі видніли виразні сліди втоми, вичерпання. Пускав кулочка диму у вхід і говорив, обернений до всіх плечима.

Опісля він взявся приготувляти гіпс. Дбайливо мачав у ньому бандажі, витискав їх і звивав, а потім обвивав ногу Жука. Ця робота пішла скоро. Тільки ж як прийшлося витинати у гіпсі “віконця” для ран – доктор прів, змінював щоразу й гострив то один, то другий ніж і все ж таки все це йшло пиняво й важко.

А знадвору тепер щоразу алярмували, щоб доктор йшов уже, бо люди, з якими він принагідно мав відійти на свою “базу”, не

* Так у тексті. Імовірно, має бути: зв'язки

можуть ждати довше і підуть без нього. Та це тільки денерувало його і він за кожним разом повторював:

– Скажіть їм, що скоріше не піду, як можу! – і в його голосі брєніли тверді нотки. З чола спливав рясний піт, папіроску закурював одну від другої, однак тепер з уст не “вирвалось” ані одне слово. Понад годину тривала ця важка робота, аж врешті він підвівся. Був такий втомлений, що не мав ані сили, ані охоти говорити. Потім дав ще раненим протиправцеві застрики. А коли скінчив, сів біля них на прічі і, витираючи мокрою шматкою білі плями з гіпсу, що густо вкрили його одяг, посміхнувся стомлено.

– Я сьогодні відходжу вже взагалі, не знаю, чи стрінемось ще, бо вас теж звідси скоро заберуть кудись в терен, – говорив і давав Лебедь докладні, детальні вказівки щодо перев’язок. Знадвору знов його кликали. Підвівся і почав складати в торбу приладдя. Потім, зворушений, підійшов до “своїх українців”, що з любов’ю і вдячністю гляділи на нього. Тримав їхні руки в своїх довгим гарячим стиском.

– Вважайте на себе, треба багато і добре їсти, не застуджуватись. Я вам бажаю всього, всього найкращого, головно – скоро прийти до повних сил і здоров’я! – він чомусь не йшов ще, здавалося, стоїть прикутий їхніми зворушеними, теплими поглядами. Вкінці подався до входу. Але від нього ще раз і ще раз оглянувся:

– Бувайте ж здоровенькі! До побачення!

– Щасливої дороги! До побачення!!

Доктор Бурунда зник у вході.

Остап

ПРОБОЄМ КРІЗЬ ВОРОЖЕ КІЛЬЦЕ

З 12-го на 13 червня 1945 р. наш підвідділ “Переяслави I”, який очолював к-р Бриль, повернув у повному складі (45 людей) з рейду на свій лісовий постій. По цілонічному скорому марші, ми були втомлені й невиспані. Наш постій був тоді в корчах “Студенець” в т. зв. Гуківських лісах, недалеко Яворова. Поблизу нас таборували теж надрайоновий і кущевий осередки – пров. Інгул зі своїми людьми.

Не вєпіли ми відпочити й поєнідати, як наші сусіди повідомили нас, що вздовж шляху Яворів–Краковець сидять большевицькі зорці й обсервують ліс. К-р Бриль змієця зарядив гостре поготівля, зміцнив стійки й вислав стежі на край ліса на обсер-

ваційний пункт. Бунжучний Гуцул роздав нам залізний пайок – сало і хліб. Наші стежі незабаром повернулися й повідомили, що большевики крило посуваються в сторону ліса, переодягнені за селян. Нас почали оточувати. Наш командир пов'язався з надр. осередком і по нараді з пров. Інгулом – вирішив відступати. Стрільці, щоправда, воліли приймати бій на місці, але наказ – наказом.

К-дир подав порядок маршу: 1-ий рій з рой. Спартакком вислав на переднє забезпечення, 2-ий рій, в якому був і я, творив бічне, а 3-ий рій заднє забезпечення. Осередок і почот мали йти між першим а другим роями.

В 10-ій годині ранку ми виступили з місця постою і йшли корчами так, що большевики не могли нас бачити. Коли ми доходили до краю ліса до т. зв. Ярославського шляху, впала команда присісти. К-дир вислав зорців на край лісу. За ним було поле, що тягнулось до полігонських лісів, віддаль 20 кілометрів. Туди ми мали відступати.

Двох стрільців к-дир вислав в напрямі дороги, яка йде з Яворова на с. Черниляву. Не встигли вони відійти від нас яких 100 м, як большевики обстріляли їх і вони зараз же повернулися та зголосили, що на перехресті доріг большевики сидять на деревах і прорив туди буде неможливий. Тоді вирішено відступати в північному напрямі.

К-р Бриль пройшовся вздовж стрілецького ряду і дав наказ приготуватися до прориву – перебити ворожі застави й пройти вперед. Ми всі з вдовolenням прийняли цей наказ, бо очікування гірше нас вичерпувало (того дня була страшна спека), хоч ніхто не знав, що нас жде в бою.

Перший рій вийшов у жито в напрямі дороги до Черниляви. Скрита в корчах большевицька застава перепустила його. Та коли до дороги наблизився 2-ий рій, на кулеметчика Сокирку, що йшов наперед, посипалися ворожі стріли. А він, не залягаючи, таки зі середини дороги застрочив теж по ворожій заставі й большевицький кулемет замовк. Сокирка подався за 1-им роєм. Та кулемет знова відізався, як тільки ми показалися на дорозі. Я заліг і в тому моменті доглянув вороже становище. Я скочив на другий бік дороги і посіяв довгу серію з кулемета. І знов втихли стріли большевиків, а за той час цілий рій перебіг дорогу. За нею наш рой. Крук дав наказ йти пробоем вперед через корчі, забезпечувати 1-ий рій з лівого крила, й торувати дорогу 3-му і 4-му роям. Та з 3-го роя вспіла перейти тільки половина стрільців, бо большевики почали бити тепер з обох сторін дороги.

Дальше ми посувалися пробоем, не залягаючи. Ми відступили заледве півтора кілометра, а дальше – обвантаженим вирядом, зброєю, голодним, спрагненим і втомленим – було годі нам посуватися. Перед нами був відкритий терен – поле і йти ним у повному виряді при такій спеці було неможливо. Тому ми вирішили поскидати в корчах зі себе все, крім зброї. Рой. Крук був такий обезсилений, що не міг навіть сам визутися і просив мене допомогти йому. Я поставив кулемета і, сміючись, трунув його на землю, щоб його трохи “розрухати”. Він і справді трохи віджив.

Ми помагазинували в корчах, як хто міг, свої речі й подалися дальше. Перед нами – густі ворожі застави, за нами – ворог теж, що, переслідуючи нас, зближався не раз на віддаль 30-20 м... Битись на обі сторони приходилось нам нелегко... За нами несло дике “бандьора здайсь”, та на ці “пропозиції” ми мали тільки одну відповідь: довгі серії з кулеметів і автоматів. Тоді позаду нас чулися крики, вигуки, зойки й большевицька саранча здержувалась на якийсь час. При тому ми мусіли допомагати йти деяким друзям, як, н[а]пр[иклад], пров. Інгулові й д. Чорноті, що були докраю обезсилені.

Наш командир, побачивши майже безвихідну ситуацію, рішився на маневр: дає наказ 2-ому роєві піддержати перший, піти зовсім допереду, і, посуваючись “зигзаками”, змилювати ворогові дорогу. В такий спосіб ми відступали дальше. Коли ми переходили попри с. Черниляву, большевики обстрілювали нас з даху церкви. По цьому ми зорієтувались, що на нас затягнули добру пастку й що вороже кільце засягає широко...

За деякий час розвідка донесла, що наперед нас, на п'яту і останню заставу большевики підтягають “Максима”, перебрані за селян. Командир наказав по них стріляти і кулеметчик Перфенюк скоро зліквідував цього “Максима”.

Коли ми врешті добулися на один присілок Черниляви, люди зустріли нас з плачем і співчуттям. Спрагнені докраю, ми вже здалека кричали, щоб люди приготували воду, а коли врешті допались до неї, то командир ледве відірвав нас. Посудин багато не було і ми пили як попало, а д. Дужий, що мав зі собою черевики, пив тепер з одного. Довго ми опісля сміялись з нього за такий рід “горнятка”!...

Деякі друзі половили на пасовищі коней і повсідали на них, щоб хоч як-небудь трохи спочити.

Найбільш завзято воювали передне і задне забезпечення. Перші пробивали дорогу крізь застави, другі відсікали тих, що

переслідували нас. Часто більшовики, втікаючи, бігли назад і кричали “лові бандьору”, щоб маскувати свою втечу. Їх чимраз більше опускала відвага; ці, що наступали, бачили свої великі втрати й зовсім тратили духу. А наш відділ втрат майже не мав.

Від згаданого присілка ми вже майже відв’язалися від більшовиків, а це головню завдяки маневрові нашого командира.

Під час нашого вже вільного відступу, к-р Бриль наказав ройовим переглянути своїх людей і привести їх до порядку. Незадовго ми знов переходили попри якийсь присілок і туди к-дир вислав мене і ще кількох друзів зорганізувати харчі. Люди зустріли нас дуже щиро, деякі плакали, жаліли нас, були б дуже радо поділилися з нами всім, чим мали, але були дуже бідні, так, що ми взяли тільки три бохонці хліба. Від цього присілка пішли в напрямі ліса, який лучився з полігоном. Наша “кавалерія” – ці, що їхали на конях, при переїзді через багно мусіли позлізати з коней, бо вони позападалися. Для нас це була чудова нагода дружньо поглузувати з них і посміятися доволі.

В лісі к-дир зарядив відпочинок і перевірку стану роїв, при якій виявилось, що всіх нас разом з тереновими є 45 людей. Ми не знали, яка доля стрінула 4-ий рій, який від нас відбився. Тут ми трохи з’їли, відпочили, а опісля почали один одного “підтягати”, що він “свіжо змобілізований” до УПА. За виїмком к-ра і одного стрільця, ми всі були босі. Була четверта година пополудні.

По відпочинку ми подалися далі і марширували цілу ніч. Цей нічний марш нам босим і втомленим давався таки добре взнаки. Над ранком ми заквартирували недалеко присілка Батоги. Там нашому бунчужному вдалося дістати тільки бохонець хліба і трохи сира. К-дир наказав розділити це так, “щоб ніхто не був голоден”... Рівночасно бунчужний повідомив к-ра, що на присілку є якесь військо, мабуть червоноармійці. К-дир знову зарядив гостре поготівля, зміцнив стійки і вислав зорців, але вони помітили тільки, що дорогою переходять військові без зброї, і ми впевнилися, що це справді червоноармійці.

Цього дня пров. Інгул читав нам деякі статті з больш. газет, пояснював їх, а крім того підкріпив нас всіх на дусі, додав бадьорости, завзяття до нових трудів і боротьби.

Звечора ми відмаршерували на це місце, звідки вчора відступили. Зайшли над ранком. К-р розставив стійки, кількох нас вислав на старий постій, всі інші полягали спати. На полі бою ми бачили багато слідів з автомашин, були покопані рови і ями – певно шукали за криївками. До табору ми вернулися, як сонце

було вже високо. Про все, що бачили, ми зголосили к-рові й пішли спати.

Десь ок. 11-ої год. нас розбудили на снідання, що його принесли дівчата з Яворова. Були тут: борщ, пироги, хліб і інші смачні речі, на які ми накинулись з правдивим “вовчим апетитом”. А дівчата оповідали нам про большевицькі сили в облаті і вислід бою. В облаті брало участь понад 2 тисячі большевиків, мали теж дві гарматки. М[істо] Яворів було цілий день в поготівлю, ціла погранзаства була залярмована. Війська підтягали цілий день. Хотіли мабуть змусити нас прийняти бій на місці, оточивши довкруги в сорок раз більшими силами. Але завдяки нашій тактиці й дойовості, ми вийшли переможцями. Це мусіли признати й вороги, між ін[шим], говорив один большевик: “Вот їх 50, а нас 2000 і ми нічево не зделали. Наших 40 убілі, а 80 ранені. Умеют воювать!” Другий казав, що коли б їх було стільки, як “бандьорів”, а цих стільки, як їх – ніхто б з них живий не вийшов.

Одна з дівчат розповіла нам про д. Чорноту, тіло якого разом з тілами інших 4 поляглих друзів привезли до району. Д. Чорнота при відступі був ранений в ногу. Він зайшов до одної криївки на присілку. Його хтось підглянув і доніс большевикам. Він і друзі, що були в криївці, билися до останнього набоя і вкінці, в безвихідному становищі, пострілялися. Оповідала теж ця дівчина, що один з наших друзів, ранений на полі бою, не хотів передчасно вмирати. Большевики підходили до нього й кричали “бандьора здайся, нічево тебе не будет”. Він на це нічого їм не відповів, тільки як вони вже були зовсім близько, підложив під себе вже раніше відбезпечену гранату, що розірвала його та ще кількох большевиків. Своє життя продав дорого...

Цього дня к-р Бриль, по нараді з провідником, рішив на деякий час розчленувати підвідділ і вислати в терен з огляду на посилені акції ворога. К-дир наказав зробити службовому збірку. Ми спільно відмовили молитву, а тоді пров. Інгул вияснив нам причину розчленування підвідділу, побажав нам успіхів і всього найкращого. К-р дав ройовим ще деякі накази і вказівки і ввечері ми розійшлися роями. Розлучались з жалем, однак весело й бадьоро, певні того, що незабаром знов зійдемося та дальше спільно битимем[о] і перемагати[мемо] ворога.

НА ПОСТОЮ...

Потомились – ніч у марші;
На постою до зорі
в срібні роси клались спати,
притулились брат до брата.

А над ними сосни віти
тихо стали шелестіти:
“О, цей з краю, молодий,
Наче сокіл йшов у бій!

Той із сотнею своєю
польською пройшов землею,
і словацькі буйні ниви
про їх подвиг гомоніли...

Третій: тіло самі шрами –
із московськими катами
стільки літ бивсь на Поділлі!
Нині даліше у підпіллі...

Труд над силу, бурні дні –
зморшки, карби на чолі,
так суворі, так уперті:
Розірвали присуд смерти!

Чи хоч сниться їм та слава,
В боях пройдені шляхи?
Може сниться у мети
відбудована держава?...

Притулились брат до брата,
лиш зарядка обійнята
міцно, певними руками...
Сосни хилять все гілками...

Сосни тихо гомонять:
потомились, сплять...

Горинь

БІЙ ВІДДІЛІВ УПА – “ГАЛАЙДА”
І К[ОМАН]ДИРА ЧОРНОМОРЦЯ

Восени 1944 р. наш курінь повернув з рейду по теренах Грубешівщини, Холмщини, Любачівщини, Немирівщини, Равщини, Жовківщини, Мостенщини і зупинився на короткий відпочинок в Радехівщині. В цьому рейді курінь відбув ряд важких, в більшості переможних боїв, але й поніс болючі втрати. Геройською смертю в них загинули: к-р куреня Ем-Євшан, к-р сотні Беркут, к-р чоти Меч-Сивий, кілька ройових та кількадесять стрільців. Внаслідок цього заіснували зміни в командному й чисельному стані. Командування курінем обняв к-р Лис-Бородатий. При тому відділ потребував відпочинку.

Вирішено перебути деякий час в терені пограниччя Галичина–Волинь, де в цей час був відносний спокій. Квартируючи у волинському селі Фусів, ми зв'язались з волинським відділом, яким командував к-р Чорноморець. Наші командири познайомились, обмінялись розвідними даними й відбули коротку нараду, на якій порішили, щоб наші відділи квартирувати недалеко один одного. Опрацьовано плян квартирування на кілька днів. К-р Лис від'їхав на відправу ШВО, а командування відділом перебрав к-р Штіль.

Настрій стрільців був наскрізь бадьорий. Вони привикли до трудів, невгод і небезпек і вже неодноразово виявили свою гідність воїнів УПА. Вони всі горіли бажанням боротьби, любов'ю до України, а глибокою ненавистю до її ворогів. Хотіли пімстити всі кривди, заподіяні рідному народові, відплатити за терор, знущання, попалені міста і села, за пролиту кров друзів-повстанців.

Вночі 17.11.1944 р. наш відділ квартирував на колонії Ганівка, біля с. Лучиці Сокальського р-ну. Відділ к-ра Чорноморця квартирував поблизу нас на хуторах с. Грушів Іваницького р-ну. В цю ніч почав падати перший сніг.

Почало благословити на день. Серед сніжної заслони наша застава завважила большевиків, що посувалися в нашому напрямі. Заряджено гостре поготівля і відділ вийшов у ліс, що був зараз за хатами. Зупинились недалеко. Саме к-р Штіль хотів вислати зв'язкових до к-ра Чорноморця, щоб повідомити його про появу большевиків, як з напряду, в якому був його постій, почулася стрілянина.

К-р Штіль скоро зорієнтувався в ситуації. Виходило, що большевиків є більша сила, коли рівночасно зайняли такий широкий

відтинок. І справді, це була одна з великих облав, які переводили великі відділи червонопагонників числом 4-5 тисяч людей – т. зв. “червоні метьолки”, що займали рівночасно кілька сіл. В тому випадку могла бути й конкретна всипа наших постойв. Як в одному, так і в другому випадку становище було складне. Кожний вояк відчув вагу дня, що був перед ним.

К-р Штіль дав наказ посуватись в напрямі постою к-ра Чорноморця і відділ в бойовому порядку вирушив в згаданому напрямі. Там вкортці стрілянина затихла, та все ж таки ми прямували туди дальше. За кільканадцять хвилин маршу ми зустрілись з відділом к-ра Чорноморця, що йшов знова до нас.

Наші командири порадилися коротко й оба відділи зайняли оборонні становища, у вигляді кола, дожидаючи ворога. В лісі було ще темно. Очі стрільців вдивлялися в сніжну мряку, зброя готова була “привитати” ворогів. А вони наближались з місця постою к-ра Чорноморця густою лавою слідами відділу, що їх ще не присипав сніг.

Ось вже видно перші постаті... По лінії пробігає наказ – підпустити ворога якнайближче, стріляти цільно, щадити набої. Ще хвилинка і тишу понурого лісу перервала сильна стрілянина. На умовлений знак заграла наша зброя... І страшним ревом заклекотів ліс... Та незабаром цей гураганний вогонь припинився – большевики втікали. Ще більш піднісся і так бадьорий настрій вояцтва... Одна перемога була за нами. Большевики залишали за собою шлях, встелений густо вбитими і важко раненими. Ми опанували поле бою, підібрали здобуту зброю, відійшли на недалеку віддаль і знову зайняли бойові становища, щоб в разі потреби знову гідно зустріти ворога.

Большевики, розлючені поразкою, упорядковувалися, концентруючи до удару головні сили. Не пройшло багато часу, як наші відділи знову з ними зударились. А вони наступали з усією напругою своїх сил. Через півгодини не втихав з усіх сторін гураганний вогонь... Опісля почав рідшати, рідшати і врешті затих зовсім... Большевицький наступ був відбитий – цього дня друга наша перемога.

Але свої проріджені сили большевики знов упорядковували до нового наступу.

Тепер оба командири, порадившись, вирішили не приймати позиційного бою, а вмiлим лявіруванням вийти з облати. Користаючи з хвилевої передишки, відділи вирушили в південно-східному напрямі. Вийшовши на край ліса (він був дуже малий і задержуватись в ньому на цілий день було небезпечно), відкри-

тим тереном почали посуватись широкою розстрільною. Терен тут був хвилястий і догідний для переходу.

А сніг дальше не переставав падати. Ще незамерзла земля змішувалась під час ходу зі снігом і за кожним проходячим чорніла лінія слідів. Большевикам це полегшувало переслідувати нас. По короткому часі бій зав'язався знову. Відділ к-ра Чорноморця йшов переднім, а наш прикривав відворот. Дійшовши до недокінченого заліничного насипу, наші відділи зайняли при ньому догідні становища.

Почався бій. Щоб забезпечитись від оточення, к-р Чорноморець зі своїм відділом попрямував дальше вперед. А наш відділ вів бій з ворогом, який, однак, тепер вже не дуже рвався до наступу.

К-р Чорноморець вислав одну чоту свого відділу в лісок біля с. Матів, а решта відділу подалась через село, продовжуючи марширувати на південний схід. Розтягнення наших сил на широкому просторі мало забезпечити нас від оточення. За деякий час виявилось, що большевики вже не наступають на нас, тільки зрідка ведуть перестрілку, доходяючи підкріплення. К-р Штіль використав слабкість ворога. Бравурним вогнем відкинув большевиків з їхніх становищ і, не переслідуючи їх, почав посуватися зі своїм відділом в напрямі с. Матів. Большевики, думаючи, що ми прямуємо в лісок, старалися відтяти нам дорогу. Частина їх пустились в напрямі ліса, де на них вже чекала чота к-ра Чорноморця. Не знаючи про це і звертаючи увагу лише на нас, большевики прямували чимскорше до ліса. Тут згадана чота привитала їх вогнем з усієї зброї. Рівночасно в наступ перейшов к-р Штіль зі своїм відділом. Большевики почали панічно втікати, а ми пустились за ними і вкортці знов досягли насипу. Але тут ми переслідування були змушені залишити, бо на обрію показалось до 14 автомашин з большевиками, які їхали на допомогу з м. Сокаля. Через злу дорогу авта посувались поволі.

Через с. Матів ми подалися за відділом к-ра Чорноморця. Ще до села нас переслідував вогонь ворога, а за селом посувалися вперед вже зовсім свobodно, бо большевики задержались в селі. Ці, що приїхали на поміч, також не доганяли нас, а почали збирати своїх трупів і ранених.

Було вже зовсім під вечір, коли наш відділ вмарширував в с. Торки, де і заквартирував і з'їв вечерю. Населення гостило нас дуже радо, раділо нашою перемогою. І хоч втомлені цілоденним боєм і маршем, повстанці були веселі й бадьорі, ділилися своїми враженнями і думками. Кожний був вдоволений, що хоч частинно

відплатив ворогові за кривди народу. Наші втрати були незначні: наш відділ мав 3 вбитими і 2 раненими. Про втрати відділу к-ра Чорноморця – невідомо.

А большевики, як довідались ми пізніше, мали в цьому бою 180 вбитими і невідоме число раненими.

Явір

НЕБАЖАНА СТРИЧА

Через вентилятор не просочувалось вже денне світло і це було ознакою, що ми можемо відкрити вічко і по довгому весняному дні побачити нарешті, хоч не білий, а темний, та все-таки “світ Божий”. Ми скоро натягнули на себе зброю і один по одному зникали у вході. Перший виліз Сойка, потім Павло і я, а вкінці д. Смерека. Друзі Чугайстир і Марко залишилися в криївці.

Наверху ми відітхнули повними грудьми – глибоко, з розкішшю. Лиш ці, що примушені сидіти в соняшні погідні дні в київках, знають справжній смак весняного вечірнього повітря!... Він кращій за найкращі присмаки!

Небо засіяли зорі, а в ліску було тихо, святочно. Можливо, цей святочний настрій впливав із нашої свідомости – це було свято Вознесення 1949 р. Обережно, мов коти, ми пробралися крізь корчі, а опісля попрямували досить вже високими житами.

В селі було спокійно. Ми повечеряли, полагодили всі справи, забрали харчі й подалися назад до своєї лісової “хати”. Та коли ми проходили дорогу Залісці–Чорторія, д. Смерека здержав нас.

– Слухайте, “ви”! (Таке звертання було жартівливою звичкою в цій групі). Добре було б скочити при нагоді по ці замовлені в Ч. речі. Собаки мовчать, виходить – там спокійно. Але з усім цим туди тягаться немає сенсу. Отже ви, Сойка, вертайтесь до криївки, а ми підемо втрійку.

Сойка позабирав все, що ми несли, в палатку й пішов направо, а ми таки дорогою подалися до села. Я наперед, далі Павло і Смерека. Ми не довго йшли, як нараз до моїх вух долетів притишений, але зовсім виразний тупіт кількох пар ніг. Я з відтягненим автоматом заліг під житом, те ж саме зробили і мої друзі. Ми затаїли подих і напружено вдивлялись вперед. І ось з-поза закруту, на яких десять метрів від нас появилися темні озброєні постаті.

Сумніву в нас не було – це могли бути тільки большевики. Найменший рух міг нас тепер зрадити. І хоч нам дуже незручно

було зачіпатися з більшовиками у цьому місці, недалеко криївки, але виходу не було. І тому я, не вагаючись більше ні секунди, потягнув за спуст автомата. Затріскотіла довга серія, перервала нічну тишу. Більшовики попадали на землю, між ними почулися крики. Я післав їм ще одну серію, а сам скочив у жито. Оглянувся за друзями. Не побачив їх, але по шелесті жита пізнав, що вони теж відступають. Ми побігли в противний від криївки напрям.

Незабаром на цьому місці знялась сильна стрілянина. Невгавав довгими серіями кулемет, вибухали гранати. Але стріли до нас не зближались. Десять по двох кілометрах ми зупинились, щоб трохи відпочити. Прислухувались до невмовкаючих стрілів. Вони далі були на одному місці й це почало нас непокоїти – ми думали, що більшовикам вдалося знайти нашу криївку і тепер там бій. Ми вже були в селі, як стріли втихли. Прибиті неспокоєм за долю друзів, ми положилися спати. Та сон кудись втік.

* * *

Але наш неспокій виявився даремним. Зараз на другий день ми повернулися на “Зет”, де зустрінулись з рештою друзів. Оживлена Оленка оповідала нам про відгуки нашої “зустрічі” з більшовиками:

– Знаєте, ми як почули стріли, – місця не могли знайти. Щойно ви були в нас, щойно вийшли веселі й здорові, і вже стріляють. І б'ють, і б'ють, – ми були певні, що вже вас всіх нема. І так до рана: плачемо й молимося, в хаті не всидимо... Скоро рано прибігла Стефка, головою до стола товче: “Ой вже нема наших соколиків, нема нашого Павлика, певно всіх побили!” Плаче, не впокоїться... А нам хіба легше?... І в селі всі люди як приголомшені. Потім хтось сказав, що на дорозі до Ч. повно крові. Побігла Стефка, позбирала тую кров до горнятка разом з землею, каже “не будем знати, де їх тіла, то хоч їхню кровцю похоронимо”... Аж тут пополудні приходять Петро з району. “Та йдіть, – каже, – баби, викиньте геть ту кров, то більшовицька. То не наших побитих везли, лиш більшовиків. Там нині ховали двох, а третього – старшого – наші тяжко поранили, то до шпиталю повезли”... Ну, хвала Богу, ми віддихнули легше. І все ж доки на очі вас не побачили, чомусь не хотілося вірити, аж тепер... – Оленка не докінчила, але в її погляді, яким вона нас всіх обкинула, було море радості. Вона світилася теж ясным блеском на обличчях всіх домашніх... І ми були певні, що подібна радість сьогодні не в одній цій хаті, а в сотках – по всіх дооколишніх селах. Бо в боротьбі проти загарбників – народ з нами.

Л. Р.

В НАС МІЦЬ ОДНА

В днях молодих життя,
що льодом нас обкуло,
що зброєю борця –
вогнем сповнило груди
І племенню згаря,
сипле найважчі труди, –
у нас є міць одна.
Вона – мета свята,
що ланцюгом невидним
огнива лучить душ
і в вічі ворогам єхидним
кидає горде: “ну ж,
зламайте нас, зборіте!”
О, нас ніхто не може одоліти!
Єднає нас життя і смерть –
ці дві могутні сили.
І серця сповнює ущерть
віра міцна, любов – безміри!
А щастя – в змагу. В боротьбі
на шляху до одної цілі
провадить нас любов.
А освятила її кров
Тих, що життя їй дали,
Тих всіх, що не повернуть знов.
На праху їх ми клятву склали,
що: смерть за смерть, а кров – за кров!
Не спинимось, як досі ми не стали.
Народ наш смертю смерть зборов.

О. Ілинська

ДРУЖНІСТЬ

В кімнаті жагуче пахли бози і конвалія. Сонце, що вже котилось за обрій, просочувало крізь віконні занавіски червонуваті проміння. Прибрано, чисто, затишно. Іванці хотілось, щоб її дорогі гості й гостя цих гостей – Борисова сестра Оля – почувались в неї якнайкраще. Сама вона тепер в кутку про щось розмовляла з Олею стиха. Борис вспів уже наговоритись.

Розкішні бльонд-кучері спадали тепер на його повне, майже діточе обличчя, а сам він чистив і так до сліпучості блискучу десятизарядку. Хмара у свіжій сорочці, у випрасуваних штанях, ходив по кімнаті в одному чоботі й злостився, що другого не може взути – надто вже болів надавлений ним у довгому марші мозіль. Яр на лавці досипляв ночі – чи то минулої, чи наступної; для повстанця вона не на те, щоб спати...

– І що ж, ти думаєш і йти в одному чоботі? – Борис з-під лоба глипнув на Хмару й трошки лукаво посміхнувся.

– Хай ще трохи до вечора виживе. А як будемо відходити – розріжу, витисну і взуюся... – мова була про мозіль.

– Де ж він так скоро виживе? Щойно набрав, – озвалась Іванка. – Різати небезпечно...

– Не бійсь, присохне як на собаці, – легковажно скривився Хмара. – Чи то мені вперше?

– Пощо такі пасовані чоботи робиш? – всміхнувшись, вчепила маленьку колючку Іванка.

– Хіба то я? Швець такі пошив... Ти думаєш, я – як дівчина: чобіт давить, що з очей сльози капають, а вона ходить і пишається... І ще: “йой, такі мені великі чоботи швець зробив!”...

Дівчата гаряче стали в обороні “гарного полу” і зав’язалась неголосна, але оживлена розмова, переплітана дотепами, весела, свободна. Прокинувся і Яр. Та дівчата закричали на нього, щоб спав, а то перевага в дискусії випаде по “чоловічому” боці.

І в цей погідний настрій нагло, наче грім з ясного неба:

– Большевики йдуть! Просто на подвір’я! – сповістила мати Іванки й знов зникла за дверима. Іванка кинулась до вікна, а звідти до дверей: перекурила ключ у сінешних і повернулась в кімнату.

– Що ж то буде?... – видихнула стиха й бліда дивилась то на одного, то на другого. Вони поспішно натягали на себе зброю, збирали свої речі.

– Може нічого, може вони припадково... Постукають і підуть – потішав Яр, але чомусь перед очима виринуло загадочне сьгодні обличчя Петра, який знав, що вони тут...

– Ой, так багато їх, може з тридцять... дивіться, залягають поза будинки...

– Всипа – ствердили всі майже рівночасно.

Борис захопив за руку Олю, майже дитину (йому теж щойно дев’ятнадцятий) і потягнув у сіни. Звідти скочив у двері до стайні, що була під одним дахом з хатою. А Іванка вже відчинила вікно в сад. Припала до Хмари:

– Слухай, я скачу і втіаю... Вони звернуть увагу на мене і будуть стріляти, ловити... А ви за той час через двері або друге вікно, – може вам пощастить...

З подивом глянули на цю таку звичайну, непомітну Іванку: вона це каже?! І не побачили в очах страху, лиш непохитну рішучість...

– Дитино, зачекай! Краще котрийсь з нас...

Втім у двері заримали і московською лайкою домагалися відчинити.

– Ні, ні! Для мене і так одно: або втечи, або вмерти. Хай не мучать... Нас, дівчат, таких як я, багато, втрати не буде. А ви за сотні вартніші... Рятуйтеся, Грицьку, хай Бог вам допоможе! – Іванка кинулась, майже вирвавшись, до вікна. Заторохкотили серії... Рівночасно також зі стайні: це стріляв по большевиках Борис. Побачив, що подвір'я опустіло, пхнув у двері Ольгу:

– Біжи просто, за стодолу, – мов злякана пташка пурхнула і зникла за будинком. Віддихнув: не доглянули...

А по другім боці хати зелену траву росила багряна кров відважної дівчини. Непорушне Іванчине тіло прошите було багатьма кулями... До нього кинулись сатрапи...

В стайні коло Бориса стояв уже Яр. Виглянули оба через двері: мов голодна тічня вовків підповзали зі зброєю большевики. Борис кинув гранату в один бік, Яр – у другий. Зі стриху полетіла ще одна, Хмарова... Зойкнуло двох чи трьох з тічні й замовкли назавжди. Інші з криком, з окликами болю повтікали. Яр вискочив і зник за будинками. Хотів за ним і Борис, але оглянувся: ні, він без Хмари не вийде...

Не минула однак і хвилина, як і цей був вже поруч. Але й большевики знов постягались на подвір'я, лізли, мов саранча...

Треба було посвятити ще дві гранати. Жбурнули. І знов: вереск, зойк, стріли – большевики й тим разом скрились за вуглами будинків. Хмара вискочив з дверей і кинув за вугол останню гранату. З невмовкаючим автоматом побіг через подвір'я, за ним Борис. Озвалась зброя большевиків, переплітана дикими вигуками... І нагло вже біля стодоли зафуркотіла і гримнула граната. Хмара почув, як запекло в носі і в боці, але біг даліше. Та за кільканадцять кроків, вже з жита, що за стодолю, оглянувся: Бориса побіч нього і за ним не було... Може побіг в інший напрям – блиснула думка і він подався наперед. Але тривога за долю друга далеко не пустила. Приліг у житі, розглянувся довкруги, покликав. Не побачив нікого й ніхто не відозвався... Щось здавило коло серця: “Значить, він – там, може ранений”...

Не вагаючись, завернув назад. Рука, що перед тим спочивала на колінах, була мокра – щось липке... “І я теж” – додумався, але болю не чув.

Аж як підповз зовсім близько подвір’я, то почув його – дикий, розпучливий, та не від рани, а в серці... З його вірного друга, що лежав на подвір’ю, ті, що неситі крові, здирали торбу, чоботи, десятистрілку. Хазяйнували, немов хижакі над здобиччю...

Біль, ненависть, огида заверещали в ньому тисячоголовою жадобою помсти... Приклякнув на коліно і, забуваючи про своє власне вже врятоване життя, про власні рани, погоню, – прицілився. Довга серія розіграла московське гайвороння, положила кількох трупами коло Бориса. Ще якісь втікали. Пустив навздогін ще одну серію і шойно тоді, з немов приложеним важкою камінною серцем, подався житами в поле. Погоні за ним не було.

* * *

А кільканадцять хвилин опісля Борис відчинив очі. Над ним зоряне небо, вечір, тиша... “Що зі мною, де я?” І пригадав все. Пробував звести голову й почув у ній діймаючий біль. Пекло у боці, плечах... Цілий він у калюжі крові. Повів довкола руками: не було десятистрілки, ні пістолі, ні торби. І зразу блиснула думка – його приймили за трупа, певно пішли по підводі, скоро можуть вернутися... (але міг бути спокійний: большевики були зайняті трупами своїх сімох і кількома раненими). З надлюдськими зусиллями підвівся і поповз за стодолу, а там житами даліше і даліше... Весь ніби один стовп крові, що зціпеніла вже на одязі. Осколками з гранати поранені були голова, плечі, руки... Щастя, що ноги цілі. Коли пізнав, що вже зайшов досить далеко, спочив і сяк-так пообвивав рани, щоб кров не дуже стікала.

За чотири години зупинився під знайомою хатою. А ще через два дні – був під надійною, братньою опікою вірних друзів.

(На основі події в с. Затока, Івано-Франківського р-ну, 1 червня 1947 р.)

Х.

Я БАЧИВ ВАС...

Я бачив вас, святі могили –
Без написів, імен, хрестів...
Лиш квітки в степу вас вкрили
Під тихий-тихий плач дощів.

Хто в них, чиї тіла гарячі,
Хто назве лицарів-борців?
Хто втрати нації оплаче,
Коли поховано співців?

Благословенні будьте нині,
І присно, і во вік віків!
Світить як зорі Україні
І будьте прикладом для юнаків.

ЗМІСТ:

	стор.
1. Повідомлення про смерть сл. п. ген. Тараса Чупринки	1
2. Від Бюра Інформації УГВР	6
3. Наказ ВО “Буг” ч. 2/49	6
4. Поїздом через Львів – З. М.	9
5. Ореолом заграви – Л. Р.	17
6. Повстанська відплата – В. Терлецький	18
7. В обороні села – Рома	22
8. Яблуневий цвіт – М. Гай	24
9. Операція – Р-та	24
10. Пробоєм крізь вороже кільце – Остап	31
11. Бій відділів УПА – “Галайда” і к-ра Чорноморця – Горинь	37*
12. На постою – М. Гай	36
13. Небажана стріча – Явір	41
14. В нас міць одна – Л. Р.	44
15. Дружність – О. Ілинська	45
16. Я бачив вас... – Х.	49

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 48, арк. 352.

** Так у тексті. Насправді спогад Гориня “Бій відділів УПА – “Галайда” і к-ра Чорноморця” повинен стояти на позиції 12, а вірш Марти Гай “На постою” – на позиції 11.*

SUMMARY

Chapter Eight contains thirty-one press publications of the “Buh” VO covering the period from 5 May 1944 to 1951. The materials are thematically divided into three subsections (Nos. 191-221).

The first subsection contains an official publication of the military command of the “Buh” VO, the journal *Strilets'ki visti*, for the period from 5 May 1944 to October 1945 (Nos. 191-216). The publication contains information on the course of the Second World War, international and Ukraine-based events, discussions of various political and ideological questions, and celebrations of military-historical events and military-patriotic holidays. Individual columns and essays trace the chronology of the activities of units belonging to the “Buh” VO and include information about combat heroes and those who were killed in battle. Each issue also contains training-instructional articles, general articles about daily life, and humor.

The second subsection contains two issues of the journal *Povstans'ke kropylo* issued 1 December 1944 and 1 January 1945 (Nos. 217-218). The editor of this publication is “Iurii Vishchun,” the political instructor of “Zhubry” Battalion, which operated in the Horodok-Mykolaiv area in late 1944-1945. The publication features articles on ideology and politics, daily military life, and entertainment, designated for battalion personnel.

The third subsection consists of three issues of *Litopys UPA* for 1947, 1949, and 1951 (Nos. 219-221). For the most part, they contain memoiristic materials about the struggle of UPA units and the OUN underground in the L'viv region and the adjacent regions of Zakerzonnia and Polissia. Also included are a few information items about distinctions awarded to insurgents and nominations for distinctions or promotions, poems, festive orders issued by the command, etc.

**РОЗДІЛ ІХ.
ДОКУМЕНТИ
ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВО “БУГ”**

№ 222-227
ДОКУМЕНТИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ ОУН
НА ЛЬВІВЩИНІ

13 квітня 1944 р. – 27 листопада 1947 р.

№ 222
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАГИБЕЛЬ ДРУГА “ГАЛАЙДИ”

13 квітня 1944 р.

Р. 31

ЯК ЗГИНУВ ДРУГ ГАЛАЙДА

Дня 7.4.1944* курінь, що складався з двох сотень УПА і одної сотні Галайди, під проводом Галайди зробив бравурний наскок на твердиню “польскості” – село Острів (Сокальщина).

Вив’язався бій з польськими бандами, що мали своє прибіжище в цьому селі, який тривав від год.4 до 12-ої. Твердиню здобуто.

Село було укріплене бункрами, заставами і т. п. Нездобутим лишився костел. Галайда попровадив свою сотню до наступу на костел. В часі наступу важко ранений. Помер 9.4.1944** і похоронений в селі Угнів.

Постій, 13.4.1944

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 233, арк. 7а. Копія.¹

¹ Подібний текст: ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 55.

* Акція на с. Острів відбулася 31 березня 1944 р.

** “Галайда”(Тарас Онишкевич) помер 1 квітня 1944 р.

№ 223
ПРОТОКОЛ ДОПИТУ УЧАСНИКА ПОЛЬСЬКИХ
ПАРТИЗАНСЬКИХ ФОРМУВАНЬ
ПРО БОРОТЬБУ З УПА

15 травня 1944 р.

ПРОТОКОЛ

Нище згаданий зістав переслуханий, котрий зістав залапаний дня 13.5.44 год. 9-та в селі Переспа, Сокаль.

Називаюся Ізерський Франек, ур[оджений] 15.11.1908 р. в с. Переспа (Сокаль), римо-католик, поляк, неграмотний, як подає не був караний, робітник фільварку.

Зізнає:

До справи: За Польщі працював на фільварку. В році 1942 переїхав до Лашкова і там працював при фабриці сукна, як фірман. В 1943 р. в грудні прийшов до него Курило Людвіг і сказав мені, щоби я підписав листу вступу до польської підпільної організації. Я підписав це, незважаючи, що це є, бо я ніколи до організації не належав. З початком січня 1944 р. прийшов знов Курило Людвик до мене і сказав, що ми мусимо організуватися, бо б'ють нас кабані і заявив, що всі невійськові люди мусять перейти вишкіл і того самого дня пішов Людвик до шефа німця, щоби його і мене звільнив з роботи. Німець мене з роботи звільнив, я всів на тягарове авто і поїхав до варяжського ліса під Долобичів. Там авто стримав і сказав злазити. В лісі забрав мене командант і запровадив до своєї групи, котра там недалеко знаходилася. Разом було 13 осіб:

1.	Козак Дзюнек	зі Сокаля
2.	Громада Зигмунд	"
3.	Длугош Стах	з варяжської колонії
Полянки
4.	Помагіль Павло	"
5.	Воймілір Юсько	з Рави-Руської
6.	Зибинкевич Удик	з Долобичева
7.	Шайнер Тадек	з Белза
8.	Марян Стах	з Тушкова
9.	Насальський Цесько	зі Львова
10.	Сидор Юсько	з Белза
11.	Шупінський Метек	з Варяжа
12.	Тарнавський Ігнац	"
13.	Черняк Маріян	зі Львова

На вишкoлі учили нас машерувати, віддавати почесть, зголошення, обходження з крісом. Вишкіл мав за ціль організування людей і створення польської держави. Згаданий вишкіл тривав 6 тижнів. Щотижня 2 дні по 8 годин. По вишкoлі вернув я назад до праці і працював ще 15 днів, а дальше фабрика стала. Директор фабрики сказав до робітників, щоб кожний ішов, де хоче. Я поїхав до Сокаля, перебув 5 днів і знов приїхав до мене Курило Людвик і забрав мене назад до угринівського ліса. Там зістав я приділений до табору. Відділ цей складався зі 160 людей. Узброєння мали переважно кріси, 2 “Максими”, 2 пол[ьські] машинові легкі кріси. Коней було 14 пар з возами. Харчі такі: гірка кава, клюски і м'ясо було рідко. Муку привозили до ліса і там пекли хліб. Командант відділу був ген. [...]уковський з Варшави, а другий ген. Сус[...]ковський, поручник Шуцкий і Карась, і поручник Зіблікевич. По тижневі мoйого побуту у відділі зробили акцію на село Ощів. Акція складалася зі 80 осіб та 8 возів. Бій тривав 4 год. Поляків впало 20 людей. За 2 тижні знова зробили наступ на село Потуржин. Відділ складався зі 150 людей та 14 возів. Бій тривав 6 годин. Поляків впало 85 людей. По акції вернули до ліса під Тарнуватку коло Замостя. Побули там оден тиждень, командант відділу дав мені припоручення з Качмарським Миколою з Переспи (котрий зараз в пол[ьській] партизанці) іти на схід в Галичину в свої сторони і сказав всім полякам, щоби їхали на захід. Я мав завдання точно розвідатися про силу українського УПА і їх місце постою. Інформацію в тих справах мали дати люди:

- 1) Романовський Боле[к], зі Сокаля
- 2) Пшибила, літ 38, з Рожджалова або Андриївки,
- 3) Пуздровський Павло, зі Зубкова,
- 4) Ізерський Кароль, з Переспи.

В цій справі нічого не довідався, бо не мав часу, щоби міг до них зголоситися, назад мав вернути до того відділу за 5 днів та про своє завдання зголосити свому комендантові відділу. До відділу зголоситися в варяжському лісі в сторону Белза з кличкою Варяж – Камізелька.

Вище згаданий зістав по переслуханню зліквідований.

Переслухав /-/ Старий
Дня 15.5.1944 год. 23

/-/ Ізерський Франек
СБ. 142

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 56, арк. 91. Копія.

№ 224
ВИТЯГ ІЗ СВІДЧЕНЬ ВІКТОРА ХАРКІВА-
“ХМАРИ” ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
У ТРАВНІ 1943 р. – СЕРПНІ 1944 р.

[Не раніше 29 серпня 1944 р.]

[...]*

В початках травня зголосився до мене чоловік, на підставі клички Андрієнка і сказав що забирає мене до праці.

З розмови з ним я довідався, що то не є військова референтура, а конкретно про роботу мав зі мною договорюватися його зверхник. Я тоді зайшов на мешкан[н]я Костишина і довідався, що він вже давно виїхав. Цей факт навів мене на думку, що тут мабуть зайшло якесь непорозуміння або помилка. На другий день прийшов до мене чоловік в товаристві того, що по кличці Андрієнка зі мною сконтактувався, і тут ми конкретно обговорили мої завдання. Це з розмови з ним я зор[і]єнтувався, що я маю до діла з пропагандивною референтурою. Моїм завданням було стягнути згідно з заподаним списком деяких легіонерів на день 15 травня до Колодно–Жовтанці. До тої місцевости я мав заподаний зв'язок і кличку. По тійже розмові на другий день я вирушив в дорогу. На кошти подорожі я одержав до розчислення 200 зол. Я зробив 3 турі в напрямі Стрий, Тарнопіль, Сокаль. Подорож моя тревала около 10 днів. Більшу частину легіонерів я віднайшов, а деяких з різних причин не міг віднати. Найбільше віднайшов в Сокальщині. По моїм повороті з дороги я зараз зв'язався з тим першим чоловіком, який прийшов до мене по кличці зголосив йому звіт своєї подорожі. На другий день прийшов знова той чоловік до мене і вияснив мені, що речинець сходити тих легіонерів є пересунений, а в міжчасі я мушу відшукати всіх тих, яких я ще не віднайшов. Друга моя подорож не дала жодних вислідів. По зложенню звіту з подорожі і розчисленню грошей я більше з тим** чоловіком не бачився.

По останній нашій розмові з вищезгаданим чоловіком я довгий час не мав жодного контакту. Я принагідно стрінув Андрієнка і запитав його, чому то я дальше не маю жадного приділу праці. Андрієнка це моцно здивувало, що справа прийняла такий оборот і він зараз призначив мені іншу роботу. А саме став я краєвим зв'язковим між Андрієнком а сіткою через зв'язкову Уляну. Було умовлено місця стрічі між мною і Андрієнком та між

* Початок документу не публікується, оскільки стосується періоду до 1943 р.

** У тексті: ним

мною а к-р[ом] Шелестом. З Уляною я стрічався щодня на вулиці. Зв'язок до к-ра Андрієнка був теж через Калинку. Андрієнко запізнав мене з своїм ад'ютантом другом Демидом, якого я вже знав з Кракова. Для улешнення контакту зі мною я подав їм всім адресу свого мешкання. Праця та забирала мені дуже мало часу, так що не задовольняла мене і тому я попросив Андрієнка, щоби дав мені ще якусь додаткову працю. Ми усталили кличку, по якій мав зголоситися до мене чоловік для обговорення тої праці. Це було при кінці серпня 1943 року.

На підставі усталеної клички з Андрієнком, зголосився до мене друг Завзятий, який був зв'язковим між референтурою військовою та іншими референтурами КП. Умовив зі мною стрічу з д. Вадимом. Стріча відбулася на другий день. Д. Вадим пояснив мені, яку я працю маю вести. На тій стрічі В'юн обговорив загально зі мною справи військової роботи у Львові. Конкретно мені інструкцій не дав. Сказав, що на слідуєчій стрічі обговоримо справи докладніше, натякуючи при тім, що зв'яже мене з провідником міста Львова. Слідуєча стріча відбулася за яких 3-4 дні. Ця стріча була довша і тревала кілька годин. На тій стрічі В'юн подав мені вже конкретні інструкції. Я мав відповідати за військову ділянку на місто Львів. Першим моїм завданням було зконтактуватися з провідником міста і при помочі його витягнути зо сітки людей військових, з ними перевести військовий вишкіл, а відтак вже ті перевишколені мають переводити вишколи на низах міста Львова. Основою вишколу мало бути навчання про вуличну боротьбу. На тій стрічі ми усталили слідуєчу стрічу, на котрій друг В'юн мав мене зконтактувати з провідником міста другом Арпадом. Приблизно 15 серпня дійшло до стрічі між мною а Арпадом за посередництвом В'юна. Та стріча відбулася таки в присутности В'юна. В'юн познайомив Арпада про мої завдання і ми спільно їх обговорили.

На попередній стрічі, коли ми обговорювали справу перевишколу військовиків, я передбачував, що їх може бути около 20. Натомість на тійже стрічі Арпад заявив, що їх буде багато більше. Після тої стрічі за два-три дні відбулася слідуєча стріча, на котрій нас було тільки двох, а то я і Арпад. На тій стрічі Арпад виявив велике задоволення, що в кінці таки дістав правдивого військовика, бо попередний нічого в тому напрямку не зробив. Дальше заявив, що він не буде вибирати людей зі сітки для мене, а передав мені зв'язки до всіх секторів і я зможу собі брати таких людей, яких буду вважати за відповідних.

Я зі своєї сторони представив плян праці на найблизчий час. В першу чергу зор[і]єнтуватися в людях з сітки, зареєструвати

всіх військовиків, з-поміж них витягнути найкращих і з ними перевести перевишкіл. Перевишколеними військовиками обсадити сектор і клітини, які переведуть перевишкіл цілої сітки. Зброю стягнути і замагазинувати, замагазинована мала бути виключно до моєї диспозиції.

По тій стрічі я почав в'язатися при помочі Арпада з різними людьми з сітки з керівниками секторів і т. д. В першу чергу зв'язав мене з своїм організаційним референтом Григором, а останній зв'язав мене з провідником студентського сектора Охримом, з провідником робітничого сектора Чабаном, з провідником сектора трамваярів, баншуців, залізничників Зубом, а згодом з провідником сектора вермахтів Ярославом. Зв'язавшись з провідниками поодиноких секторів, я зор'єнтувався в людях цілої сітки.

На підставі тих даних я ствердив, що основою сітки міста Львова є сектор робітничий, а відтак студентський і вермахт[ів]. Коли вже говорити про залізничників і баншуців, то ті люди так перетяжені своєю службовою роботою, що вони могли тільки доривочно працювати. Згідно з моїм пляном, я наказав перевести реєстр всіх військовиків по секторам. У висліді виконання того наказу я зор[і]єнтувався, що тих військовиків не було багато, а знання їх було не вдовольняє. З тою роботою я мав багато заковики, час мені проходив на стрічах, біганині, одначе тяжко було з того всього що-небудь путнього зліпити, бо не було відповідних людей до праці і я мусів сам все особисто полагоджувати.

Коли ходить про поодиноких провідників в військових секторах, то в Баудінсті був друг Сокіл, що згодом став моїм заступником, військовиком студентів був Козак, який згодом пішов на старшинську школу в Карпати, військовиком робітників був летун совітський лейтнант. Військовиком вермахтів був Глухий, який згодом став командиром сотні на Львів-село. Тих всіх військовиків я скликав на відправи, давав їм усні інструкції, як і також письмові лекції, які вони мали в означеному речинці переробити по своїх секторах.

Кінець вересня, початок жовтня, одначе докладно дати не можу усталити, на стрічі зі мною друг В'юн подав мені устний наказ створити жандармерії. Розказав мені про завдання жандармерії в терені, одначе, беручи до уваги обставини міста Львова, не можна було перевести практично цеї роботи у Львові. Тому ми спільно з В'юном усталили такі напрямні праці майбутньої жандармерії. В першу чергу мала бути це боївка, якої завданням було би здобувати, організувати і магазинувати зброю. Дальше робота розвідочна, як також, очевидно в порозумінню з тереновим про-

відником, робота боївкарська. Про цей наказ я повідомив Арпада, як також представив йому свій плян, по якому я думаю цей наказ зреалізувати. З самого початку я стягнув 5 хлопців, яких витягнув з робітничої сітки. Комендантом цієї жандармерії я іменував Влодка, який зараз є під тим самим псевдом чотовим в сотні Грізного, Коваль – прізвище Трач, Трач – Василько (оба брати мешкали при вулиці ч. 7, мешкання 6), Іванко, прізвища не знаю, як також і його мешкання не знаю, Цісар ні прізвища, ні мешкання його не знаю, останнього ні псевда, ні місця замешкання не знаю. З тими п'ятьма я контактувався особисто, робив перегляд їх, перешколював. Я їх школив в ділянці військовій десь до 15 жовтня.

В тому часі зробили вони оден екс. Я дістав доручення від Андрієнка вистаратися йому машину дописання. Я доручив Влодкові, щоби він таку машину роздобув. Цей розвідав, що в фабриці свічок в околиці вулиці Листопада, на останньому перестанку сімки, можна таку машину здобути, отже він це виконав. Було це около 15 жовтня. Тут виказалося, що Влодко на коменданта такої жандармерії не надається, бо брак йому було особистої відваги. В критичному моменті передав пістолю одному з своїх боївкарів, а сам втік. По тому випадкові я стрінувся з Андрієнком і на цій стрічі представив він мені Варву, правдиве прізвище Гордієнко.

В міжчасі стала актуальна справа творення штабу. Тоді то наступила реформа в військовій референтурі, знесено військовий реферат, на то місце повстав штаб. В тому часі теж знесено УНС, а замінено назвою УПА-Захід. На місці обласного референта повстала воєнна округа. В зв'язку з тою реформою відбулася конференція, на котрій були присутні д. к-р Шелест, Андрієнко, В'юн, Іваньчук, Димид і я, а також Сергій. Яку функцію сповняв Іваньчук, я докладно не знаю, знаю, що він з доручення Андрієнка їздив в Карпати мабуть в характері розвідчика УНС-у. Іваньчука знав я ще з Кракова. Що він там робив, я не знаю. Прийшло мені до відома, одначе не пригадую собі хто це сказав мені, мабуть к-р Шелест, що Іваньчук мав якісь зв'язки з німцями. Знаю зовсім позитивно, що Іваньчук в товаристві німців бував і пив разом з ними. Предметом нарад була організація штабу воєнних округ, до того були відповідні письмові накази та інструкції. Андрієнко обговорював справу узброєння та виряду відділів. Широко роз'яснював, що сітка зі своїх обов'язків в тому напрямі не вив'язується як слід, на що давав ряд конкретних доказів, і звертав виразну увагу, щоби військовики старалися самі собі все здобути, без огляду на це, чи сітка цього зхоче.

На стрічі на якій мені представив Андрієнко Варву, подав мені деякі дані про його особу. Варва–Гордієнко – це бувший курінний на Волині, по причині хвороби як і також хвороби своєї матері, покинув він відділ і приїхав до Львова. Представив його як людину інтелігентну з недокінченою вищою освітою. На мій запит, чи не можна би було заангажувати Варву на становище начальника розвідного відділу, Андрієнко відповів мені менш-більш таке, що це є добрий боєвик, відважний, необдуманий, і на поважне становище він не надається, а при тому любить теж запиватися. На коменданта жандармерії зовсім добре надається. Тоді я його іменував комендантом жандармерії на місце Влодка, а Влодко лишився його заступником. Перше вражіння зустрічі з Варвою було зовсім позитивне. Можна було в ньому добачити людину військову – вояка. Я з ним обговорив справи жандармерії, доручив йому в найблизшому часі доповнити жандармерію до 15 осіб з тим, щоб назначити на кожну п'ятку окремого команданта. Я доручив йому людей добирати через сітку. Новоприйнятих людей я особисто переглядав. В одному випадкові Варва добрав собі чоловіка не з сітки, але на підставі знайомств жандармеристів, про що я довідався щойно в час арештування Варви і товаришів.

Коли ходить про конкретну роботу жандармерії, яку очолював Варва, то я, в порозумінню з Андрієнком, а ще докладніше з другом Димидом, котрий являвся ад'ютантом Андрієнка (перед приходом большевиків став ад'ютантом Шелеста), накреслив в таких рямах: в першу чергу здобуття зброї або здобуття грошей на закуп зброї, а згодом здобуття медикаментів, хірургічно[го] приладдя, прирядів, машин до писання і т.д. Коли ходить про гроші, то я видав такі інструкції. Протягом тиждня Варва мав намітити плян роботи на цілий тиждень, тобто предложити мені до затвердження, де ті гроші можна було здобути (гроші можна здобути було на польських рідинах, польських паскарях і на польських боївках, та державних установах). Предложений мені плян я по узгідненню з тереновими провідниками апробував в цілости або частинно або зовсім відкидав. В міжчасі сітка передає мені д. Олю, яка стає моєю курієркою. При кінці німецької окупації змінє своє псевдо на Христина. Оля стає зв'язковою між мною а моїми зверхниками, а також і всіма моїми підзвітними. Першу свою роботу жандармерія позначила тим, що здобула чотири машини до писання і цикльостиль. При тому мушу зазначити, що Варва не давав мені до апробати, в кого ті машини має здобути так, що я нині не можу подати, звідки ті машини він здо-

був, але думаю, що тут він опирався на мої загальні інструкції в тій справі. Коли ходять про зброю, то багато зброї перебрали від сектора вермахтів, цебто від д. Глухого і ту зброю замагазиновували. Дальшим завданням жандармерії було підшукати кілька конспіративних мешкань, котрими могли би послуговуватися деякі організаційні люди.

При кінці листопада Арпад зв'язав мене з обласним референтом СБ Гонтою. Як дійшло до тої стрічі і що обговорювано на тій стрічі – не можу собі пригадати.

В міс[я]ц[і] грудні на одній стрічі з Війтом, який був провідником Львів-село, я довідався, що на периферіях Львова діють польські боївки, граблять українське населення і стаються поважною загрозою для наших впливів. Я погодився віддати свою жандармерію до диспозиції Війта, щоби ті боївки ліквідувати дорогою засідок. В тій цілі зконтактував Варву з Війтом. Варва в порозумінню з Війтом уряджував засідки, у висліді чого був оден випадок, де наші наскочили на трох поляків, при чому одного вбили, одного ранили, а з нашої сторони впав оден боевик, псевда не пригадую собі. Було це при кінці місяця грудня, а може навіть і в перших днях січня.

При кінці грудня або в січні відбув я другу стрічу з Гонтою, предметом розмов було порозумітись в справі діянь наших боївок, щоби вони на себе випадком не натрапили і через те не вив'язалась непотрібна стрілянина. Ми договорилися в той спосіб, що ми мали собі взаємно подавати на час одного тиждня місця під час діяння наших боївок. Одначе це в практиці не дало жадних вислідів, бо ні я йому, ані він мені цього не подавали. До того часу наші взаємини були бездоганні. В тому часі заіснував певний інцидент, через який мої взаємини з Гонтою трохи охололи. На одній хаті в якоїсь родини, трох моїх боївкарів а то: Лис – бунчужний курінний, зараз є при мені, Коваль і, мабуть, Іванко, – стрінули Гонту і Лис, представляючи себе, що він є урядовцем Кріпо, вилігитимував Гонту. Гонта в коротці довідався, що його “взяли на кавал” і що то були люди якраз мої. Пише до мене зараз записку в якій твердить, що згадані Лис і Коваль є провокаторами, служать в кримінальній поліції, а я про це нічого не знаю. Обіцяє, що при першій стрічній нагоді їх постріляє. У відповідь на ту записку я пишу йому від себе, роз'яснюючи, що людий мені підзвітних він немає права стріляти, якщо має якісь конкретні закиди щодо них, то є зобов'язаний мені їх доставити, а з ними то я вже сам розправляюся. Якщо він мимо того застрілив би котрого з моїх людий, то я в той сам спосіб поступлю з ним. Підмічую, що

в тому часі вийшли інструкції, в яких було сказано, що військових людей може карати тільки військо.

На мою записку Гонта більше не відповідав. На одній зі стріч старався мені доказати, що Коваль є дійсно провакатором. Конкретних доказів мені не висував, обіцяючи їх в коротці доставити. Одиноке, що мені висував, то справа його легітимування. Тут він висував ряд закидів супроти моїх людей, що вони п'ють, що ходять в рабованих футрах, що мають багато при собі грошей тощо. Я старався ці закиди перевірити, одначе не вдалось мені правдивости тих закидів довести. Чи вони фактично пили – того мені не вдалося розслідувати. Ненадійно я їх контролював, одначе п'ятики ніколи не завважив. Щоправда, футро мав боевик не своє, але це було футро другого боївкара, яке він собі в нього визичив.

Закиди, поставлені моїм боївкарам Гонтою, насторожили мене і я тоді старався більш контролювати своїх людей. В тому я ствердив оден випадок, в якому Варва під час одного ексу на здобуття хірургічного приладдя залишив собі 3 тисячі злотих, про що я щойно згодом довідався. По переведенню слідства я ті гроші доставив Варві в формі позички на лікування та прожиття. Я це зробив на основі інформації Андрієнка, що Варва є хорий, потребує лічитися і він повинен на це дістати відповідну грошову допомогу. В розмові з боївкарами я довідався, що Варва робив екс на одну польську родину при вулиці Петра Скарги в ціли конфіскації тій родині грошей і дорогоцінностей (здобув інформації, що та родина згадані гроші-дорогоцінності має закопані в пивниці). Виправа скінчилася тим, що боївка вистріляла цілу родину в числі 5 осіб, в тому одну трилітну дитину. Конкретно мав стріляти цілу родину сам Варва. На підставі твердження згаданих боївкарів, жадних грошей ні дорогоцінностей там не було. Варва тої справи не подавав мені до апробати і по виконанню мені тої роботи не зголосив. Участь в тому ексі брав Варва, Лис, Коваль, Іванко, Цісар мабуть також. Вище згадані були тими, які переводили всі екси, інші члени боївки-жандармерії в таких виправах участі не брали, як виказалось пізніше. В часі доходжень Варва оправдувався тим, що родину розстріляв тому, що одна жінка з тої родини обсервувала його під час організаційних стріч на вулиці. Боївкарі твердили, що там витворилась така ситуація, що стріляти мусіли, бо господар згаданої родини хотів тікати через вікно і мабуть навіть старався боронитися, кинувши якимсь знаряддям Варві в чоло. По переведенню слідства я позвітував до гори своїм діловим зверхникам, а то Андрієнкові та Демидові. Дальших доходжень ні слідства в тій справі не було.

Згаданий факт почав насувати мені думку, що моя жандармерія робить певні речі поза моїми плечима і поза моїм відомом. Розв'язати і вислідити вчинки моєї жандармерії я старався в той спосіб, що хотів всадити туди одного свого довіреного чоловіка нурця, щоби робив те, що інші, не звертаючи на себе жодної уваги, а мені доносив до відома всі справи, про які мені не звітовано. Помимо моїх старань такого чоловіка мені не вдалося знайти. Щоправда, в останньому часі Арпад такого чоловіка мені передав, а тим чоловіком був д. Король, одначе це було вже запізно. Приблизно з початком лютря на одній із стріч з Димидом я представляв, що відділови жандармерії бракує зброї і неможна ї здобути, що можна її закупити. Одначе на ту ціль в мене грошей немає. В тій справі я вже звертався до друга Арпада, котрий неміг мені також нічо порадити.

Димид обіцяв мені такі гроші вистаратися. Зараз по нашій розмові за кілька днів я одержав від Димида 48 тисяч золотих з тим, щоб я зараз на другий день на бажання Димида чи Андрієнка їм 5 тисяч золотих звернув. Зістало в мене 43 тис. золотих, за які я мав купити зброю. Ті гроші за поквітованням я передав Варві з дорученням купувати зброю. Купленими пістолями дозброїти боївкарів, а все інше замагазинувати і звітувати мені про стан закупу зброї.

Варві я видавав доручення здобувати хірургічне приладдя. Навчений випадком польської родини при вулиці Петра Скарги я виразно заборонив при ексах вбивати, погрожуючи при тому, якби ще такий випадок заіснував, то я сам винних буду розстрілювати. Після видачі такого наказу до мого відома більше не доходило, щоби моя жандармерія кого-небудь застрілила. Згідно з моїм наказом Варва перевів три екси за здобуттям хірургічного приладдя, при вулиці Личаківській у поляка-лікаря, при вул. Рапапорта на шпиталь, при вул. Сикстуцькій в крамниці хірургічного приладдя. Речі зі згаданих ексів перебрали відпоручники Ч[ервоного] Х[реста]. По одному з таких ексів Варва прийшов до мене і жалувався, що при ексах людей мусить стріляти, бо на вулиці пізнала його жінка лікаря, в якого він забрав хірургічне приладдя. Одначе я свою заборону про вбивання повторив, при тому звернув ще увагу на те, що невільно робити ніяких рабунків, як теж і пити. Крім моїх наказів моя жандармерія діставала ще накази від сітки безпосередньо, очевидно за моїм дозволенням, а то ловлення лікарів до відділів, ліквідація шпиталів, збирання медикаментів, ловлення Горліс-Горського і т. п. Ті всі справи та[к] абсорбували боївку, так що вона немала ні одної ночі вільної.

Коло 20 березня я одержав від зв'язкового Волод[и]мира (чоловік, який мене сконтактував вперше з Володимиром) 10-15 тисяч злотих – на закуп зброї. Гроші ті я передав за поквітованням Варви, щоби цей закупив зброю.

З кінцем березня Димид заповів мені, щоби я приготував закуплену зброю, рахунки і гроші до розчислення. Я доручив Королеві ту справу перевести і рівночасно особисто написав письмо до Варви, щоби всю закуплену зброю звести до купи, перевести інвентаризацію, приготувати квіти і гроші до розчислення. Я визначив день 5 чи 6 квітня до розчислення. В тому ж часі заіснує випадок, про який розкажу докладніше. А саме: дня 4 квітня за моєю апробатою Варва робить екс на Ревізіийний Союз, де забрали около 200 тисяч золотих готівкою і на таку саму суму пунктів, про це я не довідався від Варви, але згодом посередньо. Того ж вечора мав мені Варва позвітувати про вислід згаданого ексу. Одначе зі звітом Варва не прийшов. На другий день рано, тобто 5 квітня, я, занепокоєний, чому [в]вечір Варва не звітував мені про вислід ексу на Ревізіийний Союз, вислав Влодка по Варву. Влодка вернув з нічим і повідомив мене, що на станиці не стрінув нікого. Втоді я вислав вдруге Влодка і цей зконтактувався з Лисом і від нього довідався, що Варва вечором пішов на екс при вулиці Асника. Туди мав йти також Лис, але не пішов, бо запізнився. Того ж дня вечором була при вулиці Кохановського якась стрілянина, говорили, що при тій стрілянні якісь люди попадали, а навіть декого злапали живими. То навело мене на думку, що ту стрілянину викликав якраз Варва.

Докладно про справу я щойно довідався, коли почалося арештування. З місця я неміг про ту справу довідатись, а це тому, що я не знав адрес приватних мешкань Варви, як і теж інших боївкарів. Тоді арештували Влодка жінку з дитиною, жінку забрали, а дитину віддали на сусіди. Самого Влодка не застали вдома. З родини Коваля арештували жінку і маму. Коваля також не застали вдома. На другий день я видав Королеві доручення, щоби він відповідно заховав гроші з ексу на Рев[ізіийний] Союз, дальше перемагазинував зложену вже зброю і всі речі які находилися на станицях. Король з цього доручення не вив'язався і сам пропав. Докладнійше Король зголосив мені, що речі переніс на іншу станицю, я йому доручив знова вдруге, щоби ті речі доставив мені особисто. Король одначе більше до мене не приходив і я згодом довідався, що він арештований. Гроші, закуплена зброя і інші речі, усе Гестапо накрило і все забрало. Відносно грошей я мав непровірені відомості, що тих грошей

Гестапо не забрало, а Король їх передав Гуцулові, а останній мав з тими грішми втечи.

Приходить час Великодних Свят. На Великодні Свята я їду в Бібреччину до зв'язкової на свята, яка вже була в тому часі моєю нареченою. Зараз по святах вертаю до Львова. Тут довідуся, що справа набрала великих розмірів, Гестапо арештувало около 20 осіб включно з родинами. Арештовані це були боївкарі та їх родини.

З огляду на те, що між арештованими були люди, які знали мою хату і хату зв'язкової, ми змінили свої мешкання. Я перенісся на мешкання при вулиці Німцевича ч. 9, мешкання б свого заступника Сокола, а зв'язкова лишилася в Бібреччині в своїй родині. При арештованих знайшли багато документів, як також псевда і інші моменти, які вказували на те, що це група бандерівська. Німці висунули пропозицію через знайомого Андрієнка, що вони випустять всіх арештованих, а в заміну того вимагають щоби організація доставила їм відомости характеру військового в зв'язку з плянованою німецькою офензивою. В тому час[і] була видана заборона переговорювати з німцями. Андрієнко, діставши таку пропозицію, звернувся з нею до свого зверхника Шелеста, а той знова до свого зверхника к-ра Тура. К-р Тур довідавшись, що тут ходить про людей моїх, а справа набрала великого розголосу, яку німці могли би пропагандивно против нас використати, дозволив переговорювати в тій справі. Мій заступник Сокіл виїхав до Нестора, Тарнопільська область, там назбирав бажаних німцям матеріалів і ті матеріали німцям доставлено. Німці з дня на день обіщували арештованих звільняти, одначе їх не звільнили. Арештовання переводилося дальше. Німці подали, що справа набирає зовсім іншого обороту не політичного, а кримінального. Арештованим закидають девять випадків мордерств на тлі рабунковім. При арештованих знайдено 5 мільонів злотих. Були поважні побоювання, що німці ту цілу аферу таки використають пропагандивно проти нас. В зв'язку з тою цілою справою, к-р Шелест мав зі мною розмову, в якій уділив мені догану.

В тій справі почали організаїні чинники провадити слідство і її вияснювати. Правдоподібно з рамени СБ ту справу розробляв Гонта. Богато дечого в тій справі зістало вияснено. Доведено безсумнівно на підставі зізнань Влодка, Лиса, Василька (брат Коваля, дезертирував з відділу), і ще одного, який був у відділі і перед приходом большевиків я його звільнив по причині хвороби, далось безсумнівно ствердити, що Варва робив багато ексів поза моїм відомом, дальше Варва заборонив боївкарам

під загрозою розстрілу зі мною особисто входити в які-небудь контакти. Тло останнього ексу було ліквідація польської боївки. Після зібраних матеріалів роботу ту мала “надати” одна з двох сестер Ковальчуківних (балетниця оперного театру). Висунено тезу, що ту роботу надала вона в цілях провакаційних. Варва був в особистих взаєминах з згаданою Ковальчуківною. Брат Варви подав мені особисто, що Варва в неї спав, даліше поводився з нею дуже брутально, не є виключене, що та жінка хотіла його тим робом позбутися. Тут треба зазначити, що сестра цієї жінки була в стислих контактах з мельниківцями і то людьми високопоставленими.

Коли Варва впав, разом з ним попадали гроші, замагазинована зброя і т. д., мені тяжко було розчислитися з переданих мені на закуп зброї грошей. Я вправді пред’явив квіти, що гроші всі я передав Варві, але з вище наведених причин докладного розрахунку не можна було перевести. Так як я зараз тямлю до розчислення, що бракує около 30 тисяч злотих. З рамени СБ якийсь чоловік провадив слідство переслухував мене і моїх людей. Квіти і розрахунки, які я мав, я переслав Димидові і з ним засадничо я розчислився. Однак дефенитивно і офіційно мені ніхто з моїх зверхників в тій справі рішення про вислід слідства нічого не сказав (перед приходом фронту з початком липня к-р Шелест і к-р Перебийніс зверталися до мене, чому я невислав розрахунків з тих грошей, одначе згідно з дійсним станом речей я такі розрахунки Демидові вислав).

З початком лютня Арпад в одній розмові зі мною сказав мені, щоб я оставив в спокою сектор вермахту, тому що там мабуть діє провакація, тому цей сектор цілковито передаємо СБ, докладніше Гонті, а цей тою справою блище зацікавиться і її розробить. З того часу я контакту з вермахтівцями немав. Деколи стрічався принагідно з Глухим, я переказував через нього до Гонти, щоби Гонта передав Глухого назад мені і щоб цей відповідав переді мною за сектор вермахту. Але до того не дійшло, мабуть з таких причин, що Глухий волів бути боївкарем як військовиком.

Не від речі буде згадати, що я організував вишкільний табір в Зарудцях в другій половині лютня. Учасники і зброя була, нато-мість місце було нещасливо підібране. Місцеві люди не були організаційно вироблені, через те я мусів табір звинути. Другий такий табір я планував перевести в місяці травні. Випадок арештування Варви та товаришів той план приспішив.

В місяці березні Гонта випровадив вермахтівців в числі 84 в ліс в терен Львівського повіту. Які причини зложилися на те,

що Гонта випровадив вермахт в ліс я докладно не знаю, але додумуюся, що в основу лягла загрозлива ситуація на фронті, більшовики опинилися на Стрипі, німці почали масово евакувати людей, а в першу чергу поліційно-військові формації. Щоби не допустити, щоб групу військово вишколених та озброєних людей німці забрали на захід, Гонта тим фактом не допустив до цього. Цей відділ дуже коротко перетривав, зробив ряд поважніших ексів на поляків, роззброїв великий відділ мадярів в Солонці під Львовом, по тім випадку німці цей відділ розбили і він розлетівся. Тим відділом командував Гонта, одначе при відділі він не був, доїздив тільки деколи зі Львова і давав накази. Треба тут же додати, що відділ опинився в терені без зв'язків, ніхто його в терен не передав і ніхто його не перебрав. То мабуть було причиною, що той відділ так скоро розлетівся. В міжчасі військові чиники довідалися, що в терені появился військовий відділ Гонти. З огляду на це, що той відділ нігде не був прикріплений, к-р Шелест видав наказ, щоб цей відділ перебрав Тернистий, оргмоб Львів-округа. До здійснення цього наказу не прийшло, бо відділ перестав існувати.

К-р Шелест видав другий наказ, котрий наказав Топорові, інспектор ВО II, щоби цей зібрав наново всіх тих людей. 45 з них передав до моєї диспозиції як охорону для вишкільного табору, а решта до диспозиції ВШВО II. Я тих людей не дістав, Топір їх всіх не зібрав. Зібрав около 60 осіб, створив з них окрему військову одиницю назвав їх "Чорна сотня". Цей відділ підлягав безпосередно інспекторові Топорові, який їх уживав до організованя і магазинованя харчів. Характер того відділу мав бути чисто боївкарський. Командиром того відділу був назначений Пісня, а згодом Глухий. В тому часі я змобілізував все, що можна було, і перевів в ліс для вишколу. Зложилося так, що та моя вишкільна група і група Топора т. зв. Чорна сотня находилися в тому самому лісі в янівських лісах біля Ставок. Мій табор німці розбили в половині травня. Розбитки включились до Чорної сотні, разом таборували, одначе творили два осібні відділи. К-ром Чорної сотні являється Пісня, а к-ром моєї групи, яка мала назву Спартанці, був підхорунжий польської армії Білий. Між відділами повстає непорозуміння з такої причини, котрий відділ має бути другому підпорядкований. Білий не міг погодитися з тим, щоби такий молодик Пісня, без будь-якого військового знання, мав йому наказувати. І хотів справу непорозумінь розв'язати в той спосіб, щоби свою групу доповнити до сотні і відлучити від Чорної сотні. В практиці це не дається так скоро перевести, тому що не мож

було так легко доорганізувати відповідну кількість людей, я хотів свою групу вдержати як окрему при Чорній сотні. В тій цілі я їду до табору обох груп, щоби добалакатися з командиром Чорної сотні Піснею. Було це 28 травня.

Зараз на вступі я мав непорозуміння з Піснею. Прибувши до табору, я формально в нього не зголосився, просто тому, що мене тут всі знали, як і також знали, яке я займаю становище, а до того Пісня був поза табором, правдоподібно мився. В таборі були під той час расові коні з стайні губернатора Вехтера і я сів на одного з них, щоби попробувати. В міжчасі з'явився Пісня і накинувся на мене, чому я без його відома їзджу на кони, який і так був приділений моїй групі. З того вив'язалась суперечка, яку в кінці далось поладнати і ми вже по доброму обговорили саму суть справи. Пісня погодився з моєю пропозицією. Глухого в той час в таборі не було, виїхав за харчами. Глухий займав тоді пост заступника командира Пісні. По одноденнім побуті я виїжджаю до Львова. На самі Зелені Свята відділ Пісні мав бій з большевиками (большевицькою партизанкою) і в тому бою Пісня пропадає. Не знати, чи впав в бою, чи його живим зловили. Автоматично місце Пісні обіймає Глухий.

У Львові я роблю заходи, щоби мій відділ домобілізувати і в тій справі обговорюю з Арпадом. Арпад виявляє охоту оглянути мій відділ і в тій цілі вибираємося втрійку, тобто Арпад, я і мій заступник Сокіл і їдемо до відділу при кінці червня. Відділ далше був разом, змінив місце постою і стаціонував в лісі під селом Рокитно.

Як я вже вгорі зазначив, к-р Шелест дав мені наказ згідно з реформою військової сітки створити військовий штаб ВО І. Командиром військової округи був я, начальником військового штабу був Сокіл. На моє бажання сітка, докладнійше студенський сектор, передав мені Кушніра, котрого я іменую начальником розвідки при ВО І. Про минувшину Кушніра знаю стільки, що він був на сході, там працював в Абвері, звіттам приїздить до Львова і з Абверу звільняється, та записується на ветеринарній студії.

Короткий опис: 22-23 роки, ріст більш як середній, будова тіла нормальна, темно бльондин, червоне обличча, характеристичне мав вистаючі вилиці, споріднений з Козаком – військовиком студенського сектора. З якого терену походив мабуть не знаю, мабуть з Бережанщини. Правдивого призвища його не знаю.

Одного разу, мабуть в половині червня, зголосився до мене Кушнір з такою пропозицією. Кушнірови є відомо, що Голуб організує курс функерів і чи не добре було би вислати туди своїх

людей. В тій справі я балакаю з Арпадом, Арпад заборонив мені такі справи переводити. Тоді я сказав Кушнірови, що невільно пересилати людей на такий вишкіл і заборонив йому абсолютно в тім напрямі що-небудь робити. Згодом я довідався, що Кушнір вислав туди одну жінку. Я зажадав вияснення в тій справі від Кушніра. Кушнір потвердив, що одна жінка пішла на такий вишкіл, одначе зовсім приватно на підставі особистих знайомств з Голубом.

На одній зі стріч з к-ром Шелестом я просив, щоб мене перекинути в терен до праці, бо у Львові чуюся зле. Одначе к-р мене перенести не хотів, мотивуючи тим, що я Львів добре знаю, добре ор[і]єнтуюся в людях і це може придатись як не зараз то пізніше. На тій розмові я порушував справу функерів, однак к-р Шелест категорично заборонив мені посилати туди організаційних людей. Тоді к-р Шелест іменував мене першим інспектором ВШВО II.

На наш виїзд до відділу ще вплинуло те, що тодішній к-р моєї групи Білий жалувався на невійськову поведінку Глухого як з власними людьми, а зокрема з моїми. В дорозі до відділу я довідаюся, що Глухий в терені заборонив під загрозою бучків подати мені зв'язок до постою мого відділу. Така поведінка Глухого виводила мене з рівноваги.

Ми заїжджаємо в відділ, тут хвилино не застаємо ні командира мого відділу, ні Глухого. Згодом до відділу дотягає Глухий, приїжджає зі Львова командир мого відділу Білий і зовсім ненадійно приїжджає також інспектор Топір. Інспекторові Топорови я заявляю, що я іменованний I інспектором ВО II, отже рівночасно він являється моїм підзвітним. При тій нагоді я хотів потягнути до відповідальности Глухого за несубординацію супроти мене. Арпад сказав мені, щоб я тої справи не видвигав, а він сам її як слід полагодить. По розмові Арпада з Глухим, Глухий мені підпорядкувався, виправдуючись при тім з своїх попередних потягнень супроти мене. При тій нагоді я заявляю, що з обидвох груп творю одну, командиром цілої групи іменую Білого, його заступником Глухого. Цілій групі надаю назву Спартанці. Топір зголосив свій спротив, мотивуючи тим, що ту справу повинен би вирішити ВШВО II, конкретно Орест. Я на це погоджуюся, обіцяючи вкоротці поїхати до Ореста і ту справу поладнати. Того ж дня Білий вносить прохання уділити йому відпустки на час закінчення студій. Таку відпустку я йому уділяю а на час його неприсутности командиром сотні являється Глухий з тим, що Білий мусить конче хотяй два рази в тиждень приїздити до відділу.

Я, Арпад і Сокіл виїжджаємо з відділу. Топір остає при відділі. Як згодом довідуся, Топір старався уневажнити мої зарядження – мовляв, що ці всі мої зарядження не мають поважної вартості, бо він, Топір, зробить сам так, як схоче. По моїм повороті до Львова через кілька днів я збираюся до Ореста, щоб остаточно полагодити справу з'єднання групи моєї і групи Глухого в одну сотню, а друге щоби дістати конкретні накази відносно мого нового становища. З Орестом я позитивно добалакався відносно сотні, натомість щодо наказів для мене, з огляду на те, що командиром округи зістав іменований Вороний, я рішив до нього звернутися. Вороний зараз перебував в Бібреччині. Тут з Орестом я добалакуюся також про наділення могому відділові деякої кількості скорострілів і крісів. Тут я стрінувся з Топором і ми в двійку їдемо в напрямі Львова. Перед Львовом Топір від мене відлучається і, як я довідуся, їде до відділу і там переконує Глухого, що справа ще таки дефенітивно не є полагоджена. Зараз за кілька днів по повороті до Львова я вибираюся з другом В'юном, який тоді був на становищі інспектора КВШ, в Бібреччину, щоби згідно з наказом к-ра Шелеста перевести інспекцію в куріні Лепея–Вільхи, званого Льви. В поворотній дорозі до Львова стрічаю к-ра Вороного, з ним оббалакую справу моєї роботи, як і також справу сотні. К-р Вороний засадничо погоджується на мою пропозицію з тим, що домагається ще апробати від к-ра Шелеста. Я по повороті до Львова пишу звіт до к-ра Шелеста і реферую справу моєї сотні. Це є час, в якому Львів починає еваку[ю]ватися, сітка, приготівляючись на прихід большевиків, розмонтовується. Я покидаю Львів, переносюся в терен до с. Поляни. Відділ квартирує на Майдані Мокротинським.

Я квартирую в селі Поляна, зі мною є Гайдук – чоловік від спеціальних доручень, Ворон – підреферент господарчий мого штабу, який займався доставою харчів для відділу зо Львова, тут в Поляні дістав від мене доручення замагазинувати злишні здобуті речі відділом, а то вози, коні, аптика, барахло і харчі, Чайка мій особистий секретар і Черемшина – стрілець з сотні Грізного, був при конях. До Поляни я спровадився при кінці червня. Туди я перенісся в порозумінні з командиром Шелестом, у Львові лишаю свого заступника Сокола, який веде всі справи в моїм імені. Зі Львова я вибрався в першу чергу тому, що справи Варви ще були актуальні, мешкання Сокола, в якого я мешкав, вже було розконспіроване і дальше я хотів бути при відділах з огляду на невіршену справу сотні Глухого, при тому я весь час провадив вишкіл відділів. Тут я виготовляв господарські звіти для Арпада,

які обіймали з одної сторони доставу харчів Арпадом для відділу, з другої сторони здобуті сотнею всякі речі, дорогоцінності, то, що приготува[в] до здачі Арпадови. Всякі накази та інструкції я пересилав Соколови, дорогою штафетною. Сокіл знова звітував або устно або теж штафетами. Порядок дня був такий: рано сідаю на коня і вдаюся до відділів, де цілий день переводжу вправи і веду теж виховну роботу, як також монтую почот сотні і т. п. Це було основне моє заняття на тому терені. Такий стан тривав до 5 липня.

В тому самому часі я надаю відділови назву “Холодноярці”, руководжуся тут тим, що попередні назви одного чи другого відділу були вже з огляду на свій епізод дразливі для відділу.

В міжчасі, мабуть 3 липня, приїздить до відділу Топір з наказом від Ореста, в якому Орест наказує підпорядкуватися Глухому у всіх його зарядженнях. Чим руководився Орест, видаючи такий наказ, я не знаю, але догадуюся, що тут ходило о перебрання досить поважного майна до ВШВО II. На той час, то значить на час побуту Топора в відділі, Глухий дає наказ нікому з табору не віддаляватися, обставляє довіреними собі людьми табор, спеціальні стійки, передає Топорові касу і лагодиться до відмаршу в полегон, оставляючи групу Спартанців на призволяще. Топір з табору від’їздить.

На місці постою стався нещасливий випадок, наслідком бурі завалилася стодола, в якій кватирували стрільці і в тім випадку оден стрілець був тяжко потовчений. Ту нагоду використовує Грізний, який втоді був вже чотовим, голоситься відвезти потовченого до шпиталю який був на Журах, дістається до мене і зголошує про зміни які настали в відділі, наслідком наказу Ореста. Ця справа порушила мене до живого, я нічу сідаю на коня мимо небезпеки з боку большевицьких партизан, які втоді появились в терені і добиваю до табору сотні. На мій запит, чому Глухий не повідомив мене про прибуття Топора помимо виразного мого жадання, цей виправдується браком часу чи іншим викрутом. Я не здержую відмаршу Глухого в полегон людей з тих причин, що місце постою відділу було вже аж надто розсконспіроване, але прошу його, щоби в жадному випадку не допустив до розбиття відділу аж доки я не поверну, на що Глухий погодився. В присутности Глухого я зробив відвічальним за цілість моєї групи чотового Грізного. На боці зобов’язую Грізного та Лиса, щоб на випадок розбиття відділу Грізний очолив цей відділ як сотенний. Я з відділу на другий день рано в товаристві чотирох кіннотчиків відїзджаю на місце свого постою. Тут трапляється нещасливий

випадок, повертаючі кіннотчики вступили до солтиса того села, щоб поправити сідла. В тому самому часі німці роблять засідку, кіннотчики відстрілюються коней, а самі з життям втікають. В неділю я виїжджаю до Львова, тут застаю вже штафети від к-ра Шелеста, який остаточно полагоджує справу сотні, яка його наказом остаточно переходить під мої накази. На другий день зі штафетою добиваюся я до сотні. В міжчасі Топір, вертаючи з Рісної Руської, звідки забрав готівку відділу (гроші), вступає до відділу і тут доводить до розбиття сотні на дві групи. При тому діються прямо шкандальні річі як сварчи і інші непорозуміння. Грізний, зор[і]єнтувавшись в тому квасі, забирає своїх людей, вертає на Майдан Мокротинський і тут закватироває.

Я добиваю до сотні Глухого, предкладаю йому наказ к-ра Шелеста і на збірці відділу оголошую, що справа вже є згори остаточно полагоджена, відділ є мені підпорядкований і я назад обидва відділи лучу в одну сотню. По деякі[й] гутірці зі стрільцями я кладуся спати, згодом зі мною кладеться теж Глухий. На другий день рано, коли ми ще обидва з Глухим спимо, зголошує черговий, що цілий відділ став до звіту. Мене це заскочує, Глухий також вдає заскоченого. Ми приходимо на збірку, тут я довідуюся, що стрільці просять, щоби їх не лучити разом з огляду на розсварення з тамтою групою. Я вислухав їх і прихилився до тої просьби. Для формального полагодження беру з собою Глухого і разом з ним вдаюся до штабу ВШВО II. В штабі застаю тільки Влодка. Показується, що штаб теж дістав в справі сотні наказ від к-ра Шелеста. Полагодивши ті формальности, від'їжджаємо з Глухим до його відділу. По дорозі Глухий оправдується з свого дотеперішнього поступовання і обіцює, що на будуче буде зовсім поправно поводитися.

Як тільки я прибув до відділу, Спартанці, довідавшись, що я є при відділі, приїхали по мене фірою і забрали до себе. Цей випадок мене зворушив, бо тут хлопці виявили своє прив'язання до мене. Було це 12 липня, в день св. Павла і Петра. Тут я наказом привертаю для обидвох сотень назву Холодноярці з тим, що сотня Глухого стає першою сотнею, а сотня Грізного другою сотнею. Відділ Глухого стягаю до Полян. При мені дальше є Ворон, Чайка, Гайдук і Черемшина. Висилаю курієра до Сокола з наказом, щоби він стягнув рештки військової сітки зо Львова і тими людьми доповнив сотню Грізного. Глухому даю наказ зв'язатися з тереном Львів село і людьми з терену доповнити сотню. 16 липня їду до Львова. До Львова я приїжджаю околo години 8. Заходжу просто на мешкання Сокола на вулиці Мінцевича. Застаю його дома

і з ним обговорюю такі актуальні справи. Ліквідувати сітку і всіх людей переслати до відділів. Всяке майно, яке ще можна забрати з Львова, також перевезти до відділу в ціли замагазинування. Сокіл зголошує мені, що Кушніреви дав кількадечну відпустку для забезпечення родини на час підбольшевицької дійсности. Даю наказ дуже ясний Соколови, щоби він в критичній хвилі, тобто по відході німців з Львова, враз з Кушніром добив до відділу. До години 2 перебуваю в його товаристві. Пополудни іду я на умовлену стрічу з нареченою. Вечером відїзджаю поїздом в напрямі Яворів, висідаю на перестанку Кожичі і добиваю до відділу.

На другий день, то є понеділок 17 липня, Сокіл присилає мені штафету, в якій повідомляє, що люди збираються, вкоротці до відділу прийдуть, сам він є зараз в Кожицях, тут організує фіри для вивезення майна з Львова. По одержанні записки від Сокола я вибираюся в дорогу, щоб з ним стрінутися. Хочу з ним добалакатися, щоб він полагодив деякі мої особисто приватні справи, а саме: щоби моє убрання білля тощо, яке я дав до переховування його родині в Страдчі, щоби він перевіз то все до Ясницьк. Доїзджаю до Ясницьк, тут довідуюся, що Сокіл з Кожич виїхав до Страдча, а звідси рано має вернути назад до Кожич, а з Кожич фірами до Львова. Супроти такого стану речей я чекаю тут на нього. До Ясницьк приходять зо Львова 8 чоловік. Тут зачинають люди говорити, що большевики вже близько, чути навіть стріли, я побоююся, щоб мене не відтяли від відділу, беру тих 8 людей, резигнуючи зі стрічі зі Соколом, відходжу до відділу. Дещо пізніше довідуюся, шо Сокіл таких фір не дістав з огляду на воєнну ситуацію, в дорозі його арештували німці, відобрали йому ровер, по короткім придержанню випустили, на тому всі відомости вриваються. Вже зовсім пізніше були чутки, що Сокіл в товаристві ще одного чоловіка проривався в Карпати, одначе що з ним сталося – не знаю. До відділу не добив також Кушнір. Того ж дня сотня Грізного мала сутичку з німцями, в якій здобула авто, але авто мусіли оставити. Наслідком тої сутички надтягали більші відділи німців і ми були змушені змінити місце постою і перенестися в друге місце в напрямі Майдану. На другий день рано, то є середа 19 [липня], переправляюся з відділом під Рокитно, тут стягаю самого Грізного і видаю інструкції на час переходу фронту. Наказую Грізному з відділом приміститися в таких селах: Майдан, Фійна, Поляна, Крехів. Розкватувати відділ чотами по селах, зброю замагазинувати роями недалеко себе і спокійно перечекати перехід фронту. По переході фронту умовлене місце збірки була Поляна. Час збірки призначено тиждень по пере-

ході фронту. Глухому призначую села: Рокитно, Ясниська, Зелів, Кожичі і Рісну Руську. Переходити фронт тим самим способом. Місце збірки і час той самий. Я з Глухим плюс 20 людей приміщуємося в селі Ясниська. Зі мною є Гайдук, Чайка і Черемшина. Ворон замагазинувався в Полянні. 20 [липня] проходимо в селі, німці з арматок обстрілюють село, думаючи, що тут знаходяться большевицькі партизани. В саме село не попадають, стрільна розриваються около півкільметра перед селом.

21 [липня] вечором переїзджають селом перші большевицькі танки з півночі і заходу в напрямі Брюховичі, було 6 танків. Тої самої ночі під Брюховичами вив'язується короткий бій між большевиками а німцями і німці відступають. Через кілька днів я ще тут задержуюся, большевики кватирують в селі, між іншим і на моїй квартирі. Допитуються мене, хто я є і що тут роблю. Вияснюю, що я втік зі Львова перед бомбленням і як тільки большевики займуть Львів, я зараз туда вертаю. На квартирі я був з Гайдуком. Дня 28 липня я в товаристві Гайдука, відповідно перебравшись, вибираюся піхотою до Львова. До Львова приходжу під вечір, вдаюся на мешкання Сокола. Застаю мешкання розбите від бомби. Тоді вдаюся на мешкання Ворона при вулиці Каспра-Бочковського, ч. 6, мешкання 6. Ворона не застаю, бо Ворон є в Полянні, але господиня нас приймає, вона була мені знайома. Тогож вечора Гайдук просить його відпустити, він хоче зайти до рідні в Зимній Воді по деякі свої речі і обіцяє зараз же на другий день до вечора вернути.

На другий день, то є субота, до години 4-ої сиджу в хаті і відпочиваю, о годині 4-ій виходжу на місто, проходжуюся вулицями Городецькою, Казимирівською до театру відтак Городом езуїтським. В часі проходу стрічав прохожих большевиків, дорогою гнали худобу і при тому зобачив дуже характеристичний випадок, а саме: в одній валці худоби їхав на корові боєц. По двогодиннім проході вертаю назад до хати. Вечором приходить Гайдук. Гайдук справ своїх не полагодив, при тому розказував, що його брата арештували большевики. В неділю перед обідом в двійку з Гайдуком ми вийшли до міста. На вулицях був помітний рух в зв'язку з приготуванням свята "визволення" Львова з під німецької окупації. На ринку стрічаємо центральну зв'язкову Ніну, яка була в товаристві ще одної дівчини д. Роми. З тої стрічі я був дуже владуваний, сподівався від неї дечого багато довідалася, зв'язатися через неї з к-ром Шелестом або з його зв'язковим Вовком. Вона в тій матерії нічого мені не могла сказати, очікувала чи хто до неї не зголоситься, але до тепер ніхто не зголосився.

Другу справу, яку мені могла полагодити Ніна, це було те, що я передав через неї записку до нареченої в Бібреччину, щоби та негайно спровадилася до Львова. Ніна обіцяла мені ту останну справу полагодити. Я умовився з нею на стрічу о годині 3-ій по полудни коло Театру, щоб передати записку до нареченої, другою справою було щоби Ніна умовила мені стрічу зі зв'язковою Вовка Христиною, також зі зв'язковою Волошкою, яка була зв'язковою між мною а Арпадом. Нею я ніколи не послуговувався до тепер тому, що вона почала повнити свою функцію тоді, як я був вже в терені. По полудни я з нею стрічаюся, передаю записку умовляю на понеділок стрічі зі згаданими зв'язковими на годину 10 на пляці Бандурського при перестанку трамваєвім. На тій стрічі ще я довідався що місто перебрала д. Світляна.

Не від речі буде згадати, що я був на святі “визволення”, яке відбулося перед Великим Театром. Між промовцями виступає теж Гречуха, Хрущов, Ковпак і інші, однак слів промови я не чув, бо був задалеко від трибуни. По промовах були виступи хору і танці, що протягалося до самого вечора. На мурах Львова я бачив розліплені відозви до т. зв. УПА і УНРА. Коло 5 години, надивившись на те все, ми вдвійку вернули до хати. На другий день, то є понеділок 31 липня, о годині 10-ій на умовленім місци стрічаюся з Христиною, зв'язковою Вовка. З нею була теж Ніна. Від Христини я довідаюся, що вона не має жадного зв'язку, однак сподіється вкоротці зв'язок одержати. Ми умовляємося, що як тільки дістане зв'язок, хай передасть Ніні, а я до Ніни за кілька днів зголошуся. На стрічі я був разом з Гайдуком. Того ж дня пополудни ми вдвійку з Гайдуком вирушили назад до відділу. Проходимо селами Рісна Руська, Кожичі, Зелів в Яснисках переночовуємо, а на другий день тобто в вівторок 1 серпня, добиваємо до відділу на Поляні.

Ще перед відходом до Львова я дав наказ відділам стягатися. По моім повороті відділи вже стягнулися і дещо домобілізувалися. Я негайно посилаю зв'язкового по Грізного. Грізний поворотною дорогою прибуває до мене. Даю йому особисто устний наказ рейдувати в Брідщину і звідтам назад. Рейд обчисляю на три тиждні. Ціль рейду зор[і]єнтуватися в ситуації, пов'язатися з іншими відділами. а в основному віднайти штаб ВШВО II. Рейд розпочати повинні в дні 6 серпня. Наказую звітувати двічі в тиждень, звіти подавати на зв'язковий пункт Ясниська у Марійки. Цей самий наказ в присутности Грізного передаю Глухому, з тим, що Глухий являється тут старшим сотенним, значить йому підпорядковує Грізного. В розмові з Глухим довідаюся, що він стрічався з Гонтою

у Рісній Рускій, коли збирав своїх людей, було це в тому часі, як я перебував у Львові, тобто між 28 а 31 липня. В розмові з Гонтою, в товаристві котрого було теж двох східняків з УПА-Схід або УПА-Північ, Глухий довідався, що Гонта говорив з к-ром Туром, який мав висловитися по словам Гонти: “Втікай брате, куда знаєш, бо все пропало”. Супроти такого стану Гонта бере на себе реорганізацію сітки, починаючи від Львова. Я забороняю строго Глухому кому-будь розказувати про ту розмову, а спеціально стрілецтву. Глухий зобов’язується мовчати.

З нагоди рейду прошу Глухого і Грізного, що коли вони будуть проходити моїми сторонами, щоби вступили до мого села і довідалися про мою рідню. Подаю їм точну адресу моєї рідні. Прощаюся з ними, бажаю їм успіхів в рейді, а сам 3 серпня, то є в четвер, в товаристві Гайдука піхотою прямую до Львова. Того самого дня під вечер ми вже є у Львові і заходимо на мешкання Ворона при вулиці Бачковського. Зі мною іде також Ворон, так що до Львова ми прибули втрійку. Тогож дня ми вже нікуди не виходили. По моїм приході до Львова 4 або 5 серпня тобто в п’ятницю або суботу, я вийшов до міста перед полуднем і на вулиці принагідно стрічаю Ніну. Від Ніни довідуся, що моя записка до нареченої відійшла окремиим післанцем – дівчиною і сподіється на днях відповіді.

Ніна сказала мені, що вже з КП маємо зв’язок. Прибула зв’язкова Марійка, мабуть, до Світляної. Треба сподіватися, що також хтось з військовиків відозветься. Ми умовили зв’язковий пункт у Львові. При вулиці Личакі[в]ській 15, бувша крамниця Народної Торговлі, зараз торгівля пива. Там працювала рідна сестра Ніни. Кличок ми не умовляли. Гайдук, який був зі мною на тій стрічі, мав вернути назад в терен. В терені довідатись як мається справа з рейдом; по дорозі вступити до Кожич, тут взяти зв’язкову і її прийти на умовлений пункт і зв’язати з сестрою Ніни, в цілі дальшого зв’язку, тут я замовляю через Ніну стрічі зо Світляною, Волошкою і Христиною на слідуєчий день, тобто на 6 серпня неділя. Стрічу з Світляною умовляю на годину 9 ранком за московським часом при вулиці Коперника на відтинку тюрма Лонцкого і ріг пошти. З двома другими не пригадую собі ні години, ні місця стрічі, але стрічі з двома другими були назначені на тойже день в пополудневих годинах. Зазначую Ніні, що мене може щоденно стрінати о годині 1-ій при вулиці Бема, беручи до уваги цілу вулицю. Того дня нічого замітного я не робив, проходжувався вулицями і придивлявся большевицькому світови, навіть бачив вже, як конвоювали арештованих. Ні з убранны, ні

з облич не мож[на] було вичитати, який це рід большевицьких злочинців, однак були це селяни. Конвоювали теж цілі валки змізерованих людей, у большевицькій формі. Прохожі говорили про них, що це большевицькі партизани, яких провадять до перевірки. По вулицях грали мегафони, на Валах Гетьманських були порозліплювані політичні карти, в яких було унагляднено ситуацію на фронтах.

Другого дня, тобто в неділю 6 серпня, я виходжу на умовлену стрічу з Світляною. Світляна приходить в товаристві Ніни. В розмові з Світляною розпитую її про зв'язки і про нашу ситуацію у Львові. Світляна вияснює мені, що зв'язки вже має навіть з к[райовим] п[роводом], щоправда нерегулярні, даліше, що вона являється провідником міста Львів. Я її вияснюю своє становище і через те вказую її на конечність спільности співпраці, тому усталюємо між собою місця стріч. Я її подаю вулицю Бема година 1-а, і вона подає мені вулицю на Байках година 9-а ранком, де можна її кожноденно стрінуги. Жалується Світляна на брак харчів у Львові, я приобіцюю доставити їй цілу корову. При тій нагоді передаю їй зміст розмови Гонти з Глухим (не подаючи при тому Глухого). Світляна обіцює, що ту справу передасть в звіті до к[райового] п[роводу]. Подає мені до відома, що у Львові є теж Мякушка, то я її прошу, щоб вона замовила для мене з ним стрічу. На тому наша розмова вривається і ми розходимося.

В пополудневих годинах стрічаюся з Волошкою і Христиною, однак не пригадую собі, чи на стрічі вони були обидві разом, чи ті стрічі відбулися в окремих годинах, як також не пригадую собі ні місця, ні часу стрічі. Дня 7 серпня в понеділок, ідучи вулицею, випадково стрічаю мою наречену, котра вже приїхала, примістилася на своїм старім мешканню при вулиці Личаківській, 45. Я з місця стараюся о мешкання для неї, тому що те було вже всипане перед німцями. Знаходжу таке мешкання коло головного двірця, вулиці не тямлю, у панства Ціхановських. Між іншим донька Ціхановських їздила по наречену в Бібреччину. Спростовую попередне, а саме, що наречена відразу замешкала у панства Ціхановських.

Дня 9 ранком висилаю Гайдука в терен, щоби між іншим доставив обіцяну корову і харчі для Світляної. В тому ж часі Ворон заінстальовується на працю на залізниці на Клепарові мабуть магазинером. В тому ж часі стає актуальною мобілізація, реєстрація мешканців і в парі з тим вже відбувається контролю мешкань. Мені вдається покищо викручуватися, в час контролі виходжу з хати, або якось на мене не звертають уваги. Додаю ще що меш-

кання також в часі моєї приявности в хаті було замкнене і коли хто стукав, то не впускали. Я погоджувався теж на легалізацію Ворона, теж з потреб організаційних, коли б прийшла яка робота у Львові, то вже був би чоловік на місці. Дня 10 в четвер стрічаюся з Мякушкою коло кіна Мева. Стрічу ту замовила Світляна. Зайшли ми при тій же вулиці до одного приватного мешкання, не пригадую собі числа дому. Ми провели в розмові около 2-ох годин. Я розпитував його про Гонту, яке займав становище Гонта перед приходом большевиків і що робить зараз. Цікавило мене, коли ходить про німецькі часи, що робив Гонта по його військовій кар'єрі. Я розповів Мякушці зміст розмови Гонти з Глухим. Мякушка не міг мені нічого про Гонту сказати. При тому заявив мені, як то Гонта на будуче буде мішатися до моїх справ, то можу поступити з ним так, як уважатиму за відповідне. Мякушка сказав, що вневдовзі від'їздить в терен, мабуть в Золочівщину, і там його треба шукати через Світляну. Я знова йому сказав, що відходжу до відділів. Дальше розмова велася в зовсім товариському дусі. Також подав я йому, якщо б він хотів мене шукати, то може мене знайти через Світляну або Ніну. Дальші мої дні побуту у Львові проходять в товаристві моєї нареченої. Звичайно зрана вона приходить до мене, сидимо так до пополудня, пополудни виходимо на прохід до міста.

Коли в міжчасі бувають якісь стрічі, то звичайно йдемо вдвійку, бо ті люди, з котрими відбуваю стрічі, є нам обом знайомі. Справа реєстрації і мобілізації стає дуже поважною. Зачинаються часті перевірки домів, контролі прохожих по улицах, так що я почав призадумуватися, щоби дістатися на якусь працю, тим самим дістати броніровку і могти спокійно якийсь час перебувати у Львові. Броніровка потрібна була мені така на те, що я мусів деякий час пробувати у Львові для наладнання зв'язків з своїми зверхниками. В часі мого побуту у Львові я довідавшись, що Марійка прибула від к-ра Тура, вислав через неї за посередництвом Ніни штафетку, в якій я допоминався інструкцій для мене на будуче. Одначе відповіді на ту штафетку я не дістав.

Оскільки пригадую собі послідний день реєстрації був 12 серпня. 11 вертає з терену Гайдук, привозить корову і деякі інші харчі для Світляни. Також привіз деякі відомости з терену. Відділ не відійшов в рейд. Гайдук довідався від зв'язкової Стефи, що Гонта був у відділі Глухого і ночував у Марійки в Ясницьках. Від Стефи довідався, що Гонта брав зв'язкових [в] Кожичах аж до Полян. Про те, що Гонта був в відділі Глухого, Гайдук довідався і від Стефи з Кожич, і від Марійки з Ясницьк. Гайдук у відділі

Глухого, ні у відділі Грізного не був. Гайдук не подав дня, в якому був Гонта у відділі Глухого.

Подаю, що по приїзді нареченої до Львова, коли ми вдвійку йшли вулицею Городецькою до гори, принагідно я зустрівся з Гонтою. Було це 7 серпня (могло бути день скорше або день пізніше), я наречену оставив, сам підбіг до Гонти і з ним привитався. Перші його слова звернені до мене це був вислів: а що не є так, як я казав, що всі боги повтікають, а ми лишимось самі. Але ми ще з ними почислимось. Коли я його старався переконувати, що то неправда, він відповів мені коротко: ну, ну, ще побачимо. На мій запит відповів, що буде проживати у Львові або в околицях Янова. На тому наша розмова вірвалася, на прощання сказав, що мусить відійти, бо спішиться.

Дня 12 серпня зголошуюся при вулиці Костюшки 8, 3 поверх, ч[исло] кімнати 16, в обласному земельному відділі у головного агронома. Я зголосив йому, що хочу вступити на працю. Агроном запитав мене, на яку працю. Я відповів, що хочу працювати агрономом. Агроном сказав що добре, тільки мушу написати подання і автобіографію. По полудни я заніс подання і автобіографію до нього. В поданні я написав, що такий то а такий просить прийняти його на працю в характері агронома. Подав при тім, що маю скінчений рільничий ліцей (в мене документи такі були, я в 1943 році дійсно таку школу скінчив. Я ходив туди від травня 1943 до 1 квітня 1944 р.) Автобіографію я написав дійсну, винявши з неї місця про мій побут на еміграції і в Легійоні. Там я вложив, що в тому часі я перебував на селі. Принявши агроном моє подання сказав мені, на другий день зголоситися у начальника кадрів на прізвище Тугій. Цей сказав мені зараз виповнити анкетний листок з точними рубриками ім'я і прізвище, по батькови, ім'я і прізвища батьків, дата і місце уродження, національність, соц[іальне] походження, родинний стан, освіта, ступень науковий, партійність, чи був караний, чи служив при війську, де і коли, відношення зараз до війська, чи був на еміграції, чи маю яку родину на еміграції, теперішня адреса мешкання, власноручний підпис. По виповненню анкетного листка, сказав мені прийти на слідуочий день.

На слідуочий день я кілька разів приходив до нього і все його не заставав в канцелярії. По полудни ледви його застав. Він мені відкрив катальог в котрому були списані райони, не обсажені ще агрономами. По розгляді тих районів я вибрав Яворів, що був найбільш відповідним для мене, тому, що був найблище Львова. Після того виповнив мені документи, по які казав зголоситися на слідуочий день. А то “удостоверение работы”, в якому було

виповнено ім'я і прізвище і подано, що іменується старшим агрономом в Яворівському районі в МТС. Підпис: начальник обл[асного] зем[ельного] відділу, підпис начальника кадрів. Другий документ це було: "командировочное удостоверение", в якому було написано такого-то а такого громадянина направляється в характері старшого агронома на роботу в район Яворів до МТС. Пригадую собі в тій хвили, що на тих документах був ужитий термін товариш, а не громадянин. По ті документи я мав зголоситися на слідуючий день, тобто 15 серпня. Дня 15 серпня о 9-ій годині я зголосився по ті документи. По двогодиннім очікуванню на чергу я дістався до начальника кадрів і він такі документи мені видав. При видачі документів подав мені деякі інструкції, головні з них, інвентаризація майна і забезпечення його. Ремонт машин та тракторів, мобілізація слюсарів, трактористів і механіків. По виконанню цього зголоситись у Львові по дальші інструкції. По видачі документу сказав мені, що вже 16 маю зголоситися до праці в Яворові.

Під час останного мого перебування у Львові на одній зі стріч з Ніною сказала мені вона, що має одного знайомого оберлейтнанта СС Дивізії, який зараз криється у Львові, якого хотіла би відставити до відділів і чи я не міг би її в тій справі піти на руку. При тому вона заявила, що того чоловіка вона особисто добре знає і за нього може ручити. Між іншим, був то її наречений. На її пропозицію я погодився і умовився з нею з ним на стрічу. Стрічався я з ним два рази. В розмові з ним довідуюся, що це є підхоронжи польської армії в ступені підпоручника, в СС Дивізії в ступні оберлейтнанта, був в бою під Бродами. Большевики їх тут розбили, як розбиток добився до Львова і тут переховується. З огляду на свою примусову ситуацію шукав зв'язку через свою наречену дістатися до відділів УПА. Його минувшиною я зараз не цікавився, в тому випадку мені вистарчала гарантія Ніни. Перша наша стріча відбулася в дні 7 серпня, друга стріча відбулася 9 серпня. Я іменую його курінним Холодноярців і надаю псевдо Максим Град. Даю йому інструкції відносно рейду сотень, ті самі, що я дав устно Грізному і Глухому, даю йому зв'язок до відділів, якщо відділи ще не вирушили в рейд, то він з місця мав обняти команду і вирушити, а якщо відділ вже в дорозі, то має його догонити. Даю йому штафету до Глухого і до Грізного, в якій наказую обом сотням підпорядкуватися йому як курінному і виконувати всі його накази. Штафета мала дату 9.VIII.44. Зв'язок мала йому наладрати до відділу Ніна через свою сестру. Відійти в терен мав якнайскорше, він знова узалежнював свій відхід від здобуття документів на дорогу. Треба зазначити, що в тому вже часі без

відповідних документів молодому чоловікові небезпечно було показатися на вулицю.

Я 16.VIII.44 не від'їзжаю. Цей день використовую, щоб повідомити Світляню, Ніну, що я виїзжаю на посаду старшого агронома до Яворова. (Про мої заходи про ту посаду вони знали. В часі моїх стріч з Світлянню і Ніною я радився їм, в який спосіб зареєструватися на яку-небудь працю, так, щоб можна було з місяць у Львові легально пережити: мати броніровку).

Решту дня (16 серпня) перебув в товаристві нареченої. Дня 17.VIII.44 раненько виходжу на Янівську рогатку і тут разом з іншими людьми очікую на перше стрічне авто, щоб дістатися до Яворова. В часі чекання на Янівській рогатці я нав'язав розмову з одним з таких, що чекали теж на авто і в тій розмові я довідався, що цей чоловік являється моїм директором МТС в Яворові. Я йому вияснив, що їду як раз до нього на працю, показуючи свої документи, він знова показав свої. Тут я довідався про його прізвище і він називався Родійон Огуй Іванович, сам партійний, походив з Харківщини. На авто не так легко було дістатися, "регулювщиця" руху не дозволяла цивільним сідати, а першеньства віддавала військовим. В кінці ми таки дісталися на авто, пересідаючи в Янові, доїхали вечором до Яворова. Я вже тримався свого директора, котрой запровадив мене до Савченка, який був головою райвиконкому і головою ради трудящих. В уряді ми вищезгаданого не застали, тоді ми пішли до секретаря райпарткому (в будинку ляндркомісаряту). Прізвища секретаря райпарткому я не знаю, був в формі капітана. Був середного росту, бльондин ясно, очі сині, лице подовжнє, цера бліда, будова тіла нормальна. Чисто носився. Ми обидва зголосилися в нього. Перше показав свої папери директор Огуй і представив мене йому як свого старшого агронома. Я свої[x] паперів йому не показував, як також не подавав йому свого прізвища. Директор просив його, щоби він поладнав для нас квартири і харчі, тому що ми не застали Савченка. Секретар відповів нам, що тут квартири тяжко є дістати, то ми будемо мешкати в тому ж таки будинку. Була це вже вечірня година, секретар замикав вже своє бюро, ми разом з ними вийшли. З ним також вийшло ще двох урядовців: музчина і жінка. Виходячи, секретар показав на дві кімнати, в котрих ми мали розміститися. Тут директор лишив свої клунки. Я не мав з собою ніяких клунків. Кімнату ми замкнули на ключ. Ключ зі собою взяв директор. Ми зійшли на долину, перейшовши вулицю, напротів того уряду була столовка ч. І. За німців був в тому будинку якийсь ресторан. Столовка мала три їдальні кімнати на долині і нагорі, теж мала їдальні кімнати, але

кілько було кімнат нагорі, я не знаю. В їдальні я застав багато військових старшин в мундурах, було теж багато цивільних людей, як пізніше я довідався, що то були енкагабисти. Між ними були також і галичани – люди з Яворівщини.

Секретар обслузі казав подати нам обом вечеру (була це жінка), ми з директором сіли коло одного столика, а секретар пішов до іншого. До нас присілися згодом старшини. Я з'їв вечеру, яка, беручи під увагу воєнні часи, була досить сита, подано було м'ясо, опісля пиво. За це все я заплатив 2 рублі, директор дав мені ключ від мешкання, я його лишив в їдальні, а сам пішов на мешкання. Я зайшов на мешкання, положився на сінник і відпочивав, очікуючи приходу директора. Доволі пізно прийшов директор в товаристві ще одного цивільного чоловіка, з яким говорив на "ти". Як виказалось, цей чоловік також приїхав того дня зі Львова як новоіменований головний агроном райземвідділу Яворів.

Вони обидва пішли до сусідньої кімнати і спали в двійку на однім ліжку. На слідуючий день, то є 18 серпня, я встав, зібрався і о годині 8-ій в товаристві диретора і головного агронома пішли до столовки на снідання. В столовці ми нікого не застали. З'їли снідання, я заплатив 1 крб. По сніданню я з директором пішов оглядати МТС, яка містилася на краю міста від Краківця в старій електривні. За німців тут теж містилася МТС. На місці ми застали купу заліза, поломані машини і трактори, сівалки, одну токарню тощо. Тут уже був зайнятий оден тракторист Пузяк. Це молодий хлопець, уродженець Яворова. Директор заявив Пузякові, щоб цей на завтра на годину 8 рано скликав всіх йому знайомих трактористів, які працювали тут за большевиків чи за німців як і також всіх працівників МТС, наказав йому всіх тих машин берегти, а навіть зобов'язав його тут ночувати. Заповів йому теж, що в найблизчих днях переведемо стислу інвентаризацію всього добра, котре тут зараз знаходиться. Побули ми тут до обіду і пішли звідси прямо на обід до столовки. В столовці ми застали кількох старшин. Обидва ми зайняли оден великий стіл. Подали нам обильний обід, який складався з трох подач. По хвилині прилучився до нас головний агроном. Згодом прийшло кількох замітніших людей, а то: секретар райпарткому, голова райвіконкому Савченко, начальник райфінвідділу, директор банку і ще оден чоловік, якого становища я не знаю. Всі вони присілися до нашого стола. Вони розсілися за столом. З ними я формально не знайомився. Згодом прийшла одна жінка совітка в цивільнім одягу, як зараз виказалось, була начальником пошти. Пізнав я її по тім, що секретар райпарткому накинувся на неї, чому ще

не є заінстальовані телефони. Вона себе виправдувала браком фахових людей. У відповідь він її сказав: ставай жінко на голову, а на завтра телефони мусять бути, бо в противному разі справу передам прокуророви. Тут я пригадав собі, що той чоловік незнамого мені становища був прокурор.

По обіді директор МТС, я, головний агроном ідемо з начальником райфінвідділу, бо він має видати харчеві картки. По дорозі я підслухав з розмови директора з агрономом, що сьогодні ранком НКВД арештувало начальника райземвідділу, поляка місцевого, а на його місце зістав іменованій головний агроном. Заходимо ми до будинку райвиконкому (за німців в тому будинку приміщувався Арбайтсамт) і начальник видає нам харчеві картки. Начальник і головний агроном дістають картки до столовки ч. I першої класи, а я дістаю картки до тої ж столовки, але другої класи. Ріжниця тут в тому, що перша класа харчується на горі, друга на долі. На коридорі я стрінув свого знайомого Самагальського. Зустріч ця мене прямо заскочила, так само як і його. Самагальський працював зоотехніком в райземвідділі. Я знав, що він є дипломований інженер і це мене здивувало, що він займає таку підрядну посаду. Він мені вияснював, що чим нищий пост, тим менша відповідальність. Я його питаю, як він тут опинився, Самагальський вияснював, що його перекинули з попереднього посту в Яворівщину в характері підреферента округи Львів. Тут його заскочив фронт і він заінстальовувався на працю. В розмові признався мені, що оженився, жінка його походить зі Львова і тут в Яворові обоє мешкають. Запросив мене на вечір до себе. Я йому від себе теж сказав, в який спосіб я тут дістався.

Я його питаю, в який спосіб він поладнав з воєнкоматом. Він мені вияснив, що таких урядників як ми бронірують без будь-яких труднощів, але броніровку видають на два тиждні. Він мав вже до 1 вересня. Бронь продовжували ще два тиждні. В часі нашої розмови появляється на коридорі директор, якого я втягаю в розмову, вияснюю, що тут стрінув знайомого і прошу його, щоби видав мені посвідку праці, яка буде мені потрібна як залучник в воєнкоматі в справі видачі броніровки. Директор обіцяв ще нині побалакати з воєнкомом у моїй справі, а посвідку обіцяв мені завтра видати. На тому моя розмова з директором кінчиться, директор відходить мабуть до секретара райпарткому, а я зі Самагальським ідемо до нього до хати. В хаті я познайомився з його дружиною. Тут я довідався, що вони побралися ще перед приходом большевиків. На товариській розмові я провів у нього час до 7-ої години. В 7-ій годині втрійку виходимо до міста і я з Самагальським ідемо до

столовки ч. I, а його дружина до столовки ч. II. (Самагальський мав харчеві картки до столовки ч. I, а його дружина до столовки ч. II). Імо вечерю вдвійку, секретар, директор і інші вже їдять на горі, тут тільки офіцери. По вечері ми розходимося до своїх хат. Я, зайшовши на свою квартиру, застаю вже директора і главагронома. Між нами вив'язується розмова на теми, зв'язані з нашою професією, обговорюємо засіви, добір сортів збіж, механізація, комасація господарств і т. п. По такій гутірці ми пішли спати, я в першій кімнаті, а вони обидва в другій. На другий день, то є 19 [серпня], директор виготовляє мені посвідку праці.

Ми обидва йдемо до канцелярії Савченка і тут на машині секретарка, якою до речі є жінка Самагальського, пише мені посвідку праці. З огляду на те, що мій директор не мав ще своєї печатки, то правдивість цієї посвідки потверджує своєю печаткою і підписом Савченко. З тою посвідкою іду до воєнкомату, який був приміщений мабуть в шкільнім будинку. Тут чекаю кілька годин на чергу і в кінці добиваюся до канцелярії. На долі даю свою кенкарту взаміну дають мені квіток. З тим квітком, в якому була написана дата уродження, ім'я і прізвище та по батькові, я іду на перший поверх до воєнкома, якому предкладаю свої папери, воєнком видав карточку з допискою "забронірувати", з тим іду до другої кімнати. Ту посвідку складається в тій кімнаті, втоді виписують на друках правдиву броніровку і це віддають до підпису воєнкомови, а мені кажуть чекати до вислідку. Вечором роблять збірку і тут проголошують, хто є забронірований, а хто мусить йти в ЧА. Я довідуся, що всіх забронірованих тут тримають ще через ніч. Я завважив, що хтось втікав через пліт, а я за ним. Так вирвався в місто і пішов на вечеру. По вечері я пішов до себе на квартиру спати. 20 день проходить мені на праці в МТС. Тут переводжую я інвентаризацію при помочі бугалтера місцевого поляка. Того ж дня бугалтер зробив список всіх працівників МТС, які на другий день мали бути броніровані. З [Са]магальським стрічаюся на сніданні, обіді і вечері. Того вечора перенесли мене спати в іншу кімнату. В тій кімнаті ще спало двох комсомольців.

Як тільки я положився і задрімав, будить мене оден комсомолец і каже, що мене кличе секретар райпарткому. Я був дуже здивований, але пішов так, як стояв в біллю, запитати чого він хоче. Секретар сказав мені вбратися і прийти назад до нього. Тут я застав вже кілька старшин, директора, агронома і інших. Секретар запитав мене, чи я вмю володіти гвинтовкою і то чи совітською чи німецькою. Я відповів, не надумуючись, що німецькою. Тоді вони казали мені, щоб я пішов разом з ними. Зайшли

ми на команду міста, тут мені дали кріс і 30 набоїв і сказали, що я піду на стежу. До помочі дали мені одного з тих комсомольців і подали, кудюю я маю йти. Так само узброїли всіх інших і теж пови- силали на стежі. З комсомольцями я ходив цілу ніч і патрулював. Ми ходили по одній вуличці в напрямку цвинтара. З того я зор[і]- ентувався, що большевики бояться наскоку бандерівців. В мене втоді зродилася думка, що це може бути зовсім правдоподібно, бо в тому терені оперував курінь Льва “Переяслави”. І могло таке статися, що я міг впасти тут від кулі своїх.

На другий день я зачав вже думати, щоб пошукати собі при- ватне мешкання, бо такі виправи можуть повторятися кожної ночі. На слідуочу ніч дали мені вже фінку. Ту фінку я тримав в себе на квартирі через кілька днів. Мимо моїх заходів приватного меш- кання я не знайшов. День 21 і 22 сходить мені на інвентаризацію машин в МТС, яку переводять ручним письмом, а я перебиваю це на машині. На машині перебиває мені машиністка сек[ре]тара райпарткому місцева дівчина, українка. На стежу я ходив ще оден раз. Опісля була більша залога міста, так що нас вже на стежу не кликали. Дня 23 серпня відбулася нарада голов с[ільських] рад з цілого району. На тій нараді брав участь Семигальський і я. Я обговорював справи дотичні МТС, а саме, якщо на терені с[ільської] ради були які машини або часті або яке інше майно, як коні чи худоба, то я припоручував назад вернути до МТС. Це я переводив в той спосіб, що говорив з кожним головою с[ільської] ради зосібна про вище згадані справи. Кожний голова викручу- вався, мовляв спалено, вкрали, так що ні оден голова не подав мені, щоб на його терені що-будь з добра МТС находилося. Народа тревала до самого обіду.

Того самого дня по полудні відбулася друга нарада, в якій брали участь усі партійні, як також урядовці місцеві господа- рських установ – МТС, райземвідділ, райхарчпромторг і т. п. Предсідником тих нарад був секретар райпарткому. Темою тих нарад була боротьба з бандіровщиною. Насамперед обговорив, що це є бандіровщина, а дальше методи боротьби з бандіровщи- ною. Одним з методів – то мітінги по селах. На села їдемо в ріж- них справах як заготзерно, заготскот і т. д. При тій нагоді треба вести роз’ясняючу акцію против бандіровщини. Виказувати, що бандіровці – це наймити німців і вони з ними тісно співпрацюють. Що коли большевики потрапили собі дати раду з так великою Німеччиною, то тим більше дадуть собі раду з бандіровськими авантюристами. Під час таких мітінгів, хто не чується на силах, не заходить до священників і не вести з ними розговорів, а якщо

хтось чується на силах, то запрягати священників до боротьби з бандіровцями. Але основою такого мітингу мусить бути розвідка за бандерівцями по селі. Повести акцію за хлібоздачею, бо, для приміру, в столовці вже не маємо, що варити. Та нарада тревала аж до сумерку. З партійних брали слідуючі люди участь: секретар райпарткому, прокурор, начальник райфінвідділу, директор банку і директор МТС, голова райвиконкому Савченко, жінка секретаря, жінка прокурора і два комсомольці, які зі мною мешкали. Як виказалось, главагроном був безпартійний.

Дня 24 серпня директор вистарався нове приміщення для МТС, а саме в забудуваннях бувшого дідича м. Яворова – за німців лігеншафт. І вже до кінця мого побуту в Яворові я займаюся перевоажуванням МТС зі старого приміщення на нове. Та праця тривала ще два дні, тобто 24 і 25 серпня. Дня 25 вечором заявив мені директор, що мене кличе секретар райпарткому, не подаючи справи. Ми вдвійку з директором туди зайшли і тут ми застали всіх партійних за винятком жінок. Приявний був теж главагроном. Програмою нарад було повторення попередньої наради з тим, що всім присутним визначили 4 села на 26 відбути мітинги. Між іншим і мені було призначене одно село на мітинг, куди я мав їхати з своїм комсомольцем, з яким я ходив на стежі. Я був в поважнім клопоті в зв'язку з тим призначенням, але справа взяла інший оборот. Секретар поспитав мене чи я з східних областей чи західних. Я відповів, що я з західних. Він тоді хвилю подумав, запитав главагронома, чи він має призначене село. Коли цей заперечив, тоді на моє місце призначили главагронома. Я врадуваний таким оборотом справи, пішов на вечеру.

Кілька днів перед тим директор говорив, що треба буде поїхати комусь до облземвідділу до Львова, щоби завезти туди інвентаризацію, полагодити справу погінних матеріалів, одержати нові інструкції. Коли я виявив охоту туди поїхати, директор погодився і визначив мені день виїзду 26 серпня. 26 серпня рано випишує мені командіровку до 30. Одержавши згадану командіровку, я збирався відходити, директор МТС дав мені листа до своєї рідні, щоби я кинув у Львові на пошті. Ще перед відходом я зайшов на мешкання Самагальського, який тоді лежав хорий, щоб з ним попрощатися. Йому я сказав, що виїжджаю до Львова і більше сюда не вертаю. Він просив мене, щоби я ще остав тиждень-два, бо він може мати через мене неприємности, бо всі знають, що ми були знакомі. Я таки заявив йому остаточно, що таки не верну. Він тоді передає мною шифровану штафету до Дніпрового, щоб я її доручив на поданий ним пункт в селі Скнилівок. Виходжу за

місто, стаю на гостинці і очікую авта. Переїзджаючі авта мене не беруть. Так я стояв до 1-ої години, тоді роззлостився і пішов піхотою. По дорозі вступаю до села Страдче до батьків Сокола. Довідаюся, що Сокіл останньо був критичного дня перед приходом большевиків і більше про нього нічо не знають. Забрав я своїх дві парі білля, казав приготувати всі мої речі, по які мала прийти Марійка з Ясниськ і доставити мені до Львова.

О годині 9.30 я вже був у Львові на мешканні при вулиці Каспра-Бачковського. На мешканні я застав Ворона і Гайдука. Гайдук на час моєї неприявности час від часу ночував в тому мешканню. Від Гайдука довідаюся, що є кілька штафет до мене і знаходяться в моєї нареченої. На час моєї неприсутности у Львові я доручив Гайдукові прихідні штафети до мене розпечатувати, пильні справи полагоджувати самому, менш пильні, які можуть ждати мого повороту, віддати під опіку моїй нареченій. Змучений кладуся зараз спати. Тої ж ночі я з Гайдуком мав цікаву пригоду. Як ми положилися спати, господиня алярмує нас, що енкаведисти добуваються на контролю мешкання. Я тої контролі не боявся, бо в мене були папери і я лежав спокійно, Гайдук, не маючи ніяких документів, зірвався, замість моєї маринарки вхопив мої штани і втік на дах каменіці. Показалося, що енкаведисти не прийшли контролювати, а переночувати в домі з одного з своїх знакомих. Витягнули тапчан на балькон і положились спати. Через те Гайдук мусів сидіти на даху майже до ранку. Над ранком яось проховзнувсья попри спячих енкаведистів і дістався до мешкання. З цього приводу ми мали багато сміху.

На другий день рано, тобто в неділю 27, коли я ще лежав в ліжку, приходить до мене наречена. Просиділи ми так до пополудня, пополудни вибираємося на її мешкання. Там я беруся до читання штафеток. Були це звіти від Глухого і Грізного. Наречена сказала мені, що Град день перед моїм приходом до Львова, тобто п'ятниця 25 серпня, вибрався зо Львова до відділу. У звіті Глухий повідомляє мене, що рейдом він зайшов до Волі Жовтанецької і тут довідався, що на трасі його маршрути є багато відділів УПА, то не було змисно тудою йому дальше йти. Звітує про бій в Мокротині і Майдані, в висліді чого його сотня розбіглася і він зараз її збирає. Грізний у своїх звітах подає слідуюче: не розуміє, чому Глухий без причин завернув з рейду. Він остав в Волі Жовтанецькій і чекає дальших наказів. Другий звіт: повернув на давне місце постою Поляна. Третий звіт: Влодко з кількома стрільцями відбив в большевиків 80 корів і їх заховав в поблизьких селах.

Нарікає на Глухого, що свідомо уникає з ним зв'язку. Просить-благає, щоб я конечно особисто приїздив до відділу, бо Глухий знова щось нового задумує. Відповідей на ті штафети я не давав жадних, тому що Град туди поїхав і очікую від нього звіту.

Від нареченої довідуся, що до того часу ніхто з військовиків не зголосився. Я вже стратив всяку надію на те, щоб через Львів можна було з ким-небудь з своїх зверхників зв'язатися. Постановляю покинути Львів і перенестися до відділів. Тут я відбуваю розмову з нареченою. Вона жалується, що в Бібреччину не може вертати з огляду на загрозу з сторони большевиків, у Львові знова поляки співльокатори тої камениці (Личаківська, 45) можуть зрадити перед енкаведистами її минувшину. Я рішаю забрати її з собою до відділу, а тут вже покажеться. Або приміщу в терені або відставлю до своїх батьків. При тій розмові сказала мені, що Ніна і Рома виявляють охоту йти до відділу. У відповідь я сказав, що в розмові з ними вижену їм охоту дістатися до відділу. В розмові йдемо до міста на прохід, а відтак розходимося до своїх хат.

В понеділок 28 стрічаюся з Ніною, від неї довідуся, що зв'язок до к[райового] п[роводу] діє, але з військовиків ніхто не відзивається. При тій розмові, мимо моїх переконувань, Ніна вперлася йти зі мною до відділу. І, хоч-не-хоч, на те погодився. При тому Ніна сказала, що Рома теж до компанії пристає. На тій розмові замовляю собі стрічу зі Світляною на слідуючий день, то є вівторок 29 серпня. Решту дня я присвячую нареченій. 29 серпня, то є середа, в 9-ій годині стрічаюся зі Світляною. В розмові я подаю їй, що вибираюся до відділу. Конечним є усталити між мною зв'язок і зобов'язую її подавати мені щотижнево інформативні відомості зо Львова через сестру Ніни Орисю. З нею договориюся, щоб вона замовила мені стрічу з Нестором на слідуючий день, цебто на 30 в середу. Решту дня я проводжу в товаристві нареченої. В тих днях на зв'язковім пункті стрічаюся з Ромою і по деяких переконуваннях вона наклонює мене взяти її до відділу і я погоджуюся. Того ж дня дістаю штафету від Града з коротким звітом, в якому подає, що прибув вже до відділів, перебрав формально команду, місце постою Грізного, Поляна, Глухого – Рокитно. При тому подає, що при Глухому застав нову сотню Летуна, якого підпорядкував куріневи. Жде на дальші накази.

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 57, арк. 20-37. Оригінал.

№ 225
ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО СТАН В КУРЕНІ
“ХОЛОДНОЯРЦІ”

25 січня 1945 р.

Р. 31
Справа ч. 1
Гонти – Глухого
куреня Хмари

Постій, 25.1.1945 р.
Строго довірочне

ПОВІДОМЛЕННЯ

Весна 1944 р. – сотня “Львівська”. Гонта мав вплив на “Вермахт”. Вплив цей він побільшував і перед святами випровадив 100 хлопців у ліс. Сотенним був Пісня, а по його смерті Глухий. По двотижневому рейді німці розпорошили сотню в Жорниськах (Янівщина).

В тому часі к-р Хмара організує вишкільний табір (одна чота). Крім цього, д-г Топір на доручення к-ра Шелеста мав організувати з розбитків “Вермахту” 45 чоловік і передати до ВО I, а решту до ВО II. Цього доручення однак він не виконав, а створив з цих розбитків сотню-боївку (“Чорну сотню”).

Німці наскочили на вишкільний табір і розпорошили його. Розпорошені стрільці, стрінувши “Чорну сотню”, злучилися з нею. К-ром тоді був Пісня, а опісля Глухий. Топір і Глухий хотіли сепарувати к-ра Хмару від сотні. Після вияснення формальних справ Глухий підпорядкувався. У к-ра Ореста вияснилося опісля, що про цю сотню ніхто не знав, а ініціатором її був сам Топір.

Боївка Варви – жандармерія. Варву передав Хмарі к-р Андрієнко (заступником Варви був Влодко). Варва організував 40 чоловік, з яких 6 було діяльних. Рекрутувалися вони з робітництва. Ця боївка зробила кілька “ексів”, про які Хмара не знав. Цю справу мав прослідити Король, який пізніше впав. Останній “екс” на Р[евізійний] с[юз] к[ооперативів] дав 200 тисяч золотих і стільки ж пунктів. Друг Лис повідомив к-ра Хмару, що Варва загрозив карою смерті тому, хто важився б звертатися до Хмари без його відома. В одній з акцій боївка ця провалюється, гине трьох боївкарів, а двох (Іванко і Цісар) попадають живими. Король не виконав доручення к-ра Хмари, щоб забрати всі цінності до його мешкання. Причиною вסיпи мали б бути дві жінки (сестри), одна з них наречена Варви. Решту цієї боївки (жандармерії) к-р Хмара вивів у ліс.

Топір настроював Глухого вороже супроти к-ра Хмари. К-р Хмара переходить до відділу на стало, а у Львові заступає його

Сокіл. Під впливом інформацій Топора к-р Орест видав наказ Глухому підпорядкуватися Топорові. Тоді внутрі відділу відбувається поділ на “Спартанців” і “Чорну сотню”. Поділ цей відбувся так, що “Спартанців” очолив Грізний і Лис, а “Чорну сотню” Глухий. Такий стан був до фронту. Відносини Хмари з Гонтою були погані. Гонта просив Хмару в половині червня взяти його за сотенного. Чи Гонта знав Глухого, Хмара не знає.

Два тижня після переходу фронту Гонта стрінув Глухого. Гонта говорив тоді, що Тур сказав йому таке: “Звивай манатки і втікай, бо з цього нічого не буде”. Він сам думає монтувати нову сітку з нових людей. При ньому, говорив Гонта, є двох старшин східняків з УПА, які мають з ним співпрацювати. Кілька днів опісля Хмара стрінувся з Гонтою. Гонта сказав, що буде в Янівщині. По повероті зі Львова Хмара заборонив Глухому в’язатися з Гонтою. По цій забороні Глухий ще раз контактується з ним в своїй сотні на полігоні. В тому часі Хмара назначує курінним д-га Града, якому доручає зробити рейд на Схід. Град приїздить до куреня запізно, не застає Глухого, який вже був вийшов в рейд, але завернув з мокрятицьких лісів, мовляв, Схід перетяжений відділами.

Град – поручник СС дивізії “Галичина”, передала його головна зв’язкова, Ніна. При кінці серпня він перебирає курінь. Тут застає вже сотню Летуна і самооборонні кущі Городеччини, які долучили до Глухого на поручення Гонти через Спадуна. Град підпорядкував собі сотню Летуна (Сакра – курінь “Льви”).

Тому, що Глухий не виконав жодного доручення і зробив кілька “ексів” проти поляків на власну руку, Хмара хотів зробити на його місце сотенним Сяна. Про це довідався Глухий і зробив бунт. Він відійшов вглиб полігону. Большевики розпорошили два рази його сотню і сотню Летуна, а сотня Грізного пішла в рейд. Свій поступок мотивував Глухий тим, що Хмара не має зв’язків й тому він йому не вірить і т. д. Коли Хмара вернувся із рейду, тоді вже сотні Глухого і Летуна були зовсім розпорошені, а сотню Грізного розпустив сам Хмара, згідно перевів реорганізацію (звільнив усіх хворих і тих, що мали коросту).

Гонта – другий Дзержинський, садист. По словам Сокола, перед самим фронтом він бачив у Рясній Руській Глухого, Спадуна і Гонту над картою. В часі арештування Гонти Спадун і Глухий організували худобу і цінності від сотні на викуп з тюрми.

Подав: /-/ Хмара

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 48, арк. 125-126. Копія.

№ 226
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ КОМАНДИРА
“МАЛИНОВОГО”

1 грудня 1945 р.

1.XII.1945

Довірочне
КОМАНДИР УПА – МАЛИНОВИЙ
(Звіт Береста)

Кравчук Мар'ян – ур[оджений] 17.V.1919, Красне – [повіт] Золочів – псевдо від 1939 р. Малиновий, останньо в краю – Промінь. Освіта 4 кл. гімн[азії] (виключений і арештований за прин[алежність до ОУН]).

1939 рік застав його в Гродні в тюрмі, війна захопила в Сх[ідних] Прусах, звідти стягнув його в 1940 р. провід до Кракова – стягнув його Линда (прізвище), о. Шульган. Звідки пішов до Стараховиць (Веркшущ), де був провідником звена. Опісля відбув вишкіл в Бранденбургу і пішов до легіону “Нахтігаль”, а з ним на Схід. Був у Винниці, опісля переформований у “Шуцманшафт”, відбував вишкіл у Франкфурті (н[ад] Одрою). Коли відділ поліції кинено на Білорусь, він був у шпиталі (початок туберкульози) у Берліні. Опісля “дошлюсував” на Білорусь, де був 2 місяці – відтак відділ відпущено і він вернувся додому.

Вдома (Красне) мав зв'язок (весна 1943 р.) з рай. пров. Лісовим, у Львові – з Лунем Володимиром. Далі пішов у Карпати, де був на вишколі районних військовиків у Мізуні. Хворий вернувся додому, де перебув через жнива (1943). Далі в листопаді 1943 окр. пров. Береговий доручив йому організувати чоту. Через зиму 1943–[19]44 проводив чотою, на весну зорганізував сотню, якою проводив аж до останнього часу.

Малиновий зізнає:

Сотня моя мала 190 людей, діяла від осені 1943 р. до 25.8.45 у Брідщині. Курінний мій був Шугай, командир воєнної округи Вороний, ком[андир] УПА-Захід Шелест (знаю особисто). В сусідніх теренах оперували відділи: Іванка, Свободи, Лиса.

Сотня моя перейшла за фронт 24.8.44*. Терен її діяння: Брідщина, Золочівщина, Камінка Струмилова, плюс рейди на Волинь і Рава Руська. З приходом більшовиків відділи діяли сотнями. До двох місяців не було жодних облав. Пізніше були облави, які робили відділи НКВД і ЧА.

* У тексті: 24.8.1945

З огляду на провокаторів, втікачів з ЧА до УПА не приймали, роззброювали і наганяли додому.

В осені 1944 р. мала моя сотня такі важніші бої:

– вересень: коло Соколівки (90 убитих більш., у мене 2 убитих, 3 ранених).

– жовтень: бій за Топорів, розбиття Чехів (вибито “стрибків” – місцеву більш. міліцію).

– листопад: бій за гологірські ліси (були там 2 курені Шугая і Карого, ми відступили).

Зима 1944/45.

Моя сотня квартирувала по селах, розбита на чоти і рої з огляду перед “мітлою” (“мітла” – це були величезні облави НКВД, що почались з Олеського і Блідського районів 11.І.1945 р. – такі облави займали нероз 70-80 сіл). “Мітла” захопила мене в р-ні Лопатин. Перший бій за село Підсокіл (півкілометра від Соколівки) більшовики пішли танками, я вицофався на села; Бальмаки (де була тоді зі мною сотня Іванка, під командою Оверка – Іванко пішов до сітки), далі до Боложинів, Брахівка, Жарків, Гав[а]реччина. “Мітла” тривали три тижні – моя сотня перебула цей час постійно в лісі. По місяці зібралась знову разом і до весни оперувала в тому самому терені – облав міцних вже не було.

На весні 1945 р. моя сотня розбила табір до вивозу в Юзьковичах (вивозили 200 осіб – родин УПА), далі робила акцію на Заболотці (там був больш. район) – згинуло 30 НКВД-истів) і дві акції на Топорів (больш. підрайон) і інші.

До жнив облав і акцій не було.

В жнива большевики вицофували військо з фронту, але не вживали його до облав. Тільки НКВД робило засідки.

В липні я мав дві чоти (Карий і Степовий). Вони оперували на тому ж терені, а також робили рейди з бойово-пропагандивними завданнями.

Чота Карого – 2-тижневий рейд на Волинь, і чота Степового – рейд в околицю Янова, Яворова, Рави-Руської.

Я сам сидів по 2-3 тижні коло одної або другої чоти. Коли Карий вернувся з Волині, я був при ньому (Степовий тоді рейдував в околицях Рави). Я з двома зв’язковими вибрався до Степового (Винничук і Дутко були ці зв’язкові). Ішов через села: Марушанка, Незнанів. В Незнанові була облава НКВД (кінець липня 1945 р.). Я стрінув боївку СБ, яка казала в якому напрямі пішла моя чота і дала мені зв’язкових, що допровадили нас до терену Равщини. Далі пішли ми (цебто я, моя сестра і двох вище названих зв’язкових), шукаючи за чотою. Села в Равщині тоді

були міцно “бльоковані” НКВД-істами. Коло Угнова перейшли ми польсько-совітський кордон, шукаючи за відділом (чотою). Кордон має один дріт, застави по кожному селі, патрулі по 15 людей дуже часті. За кордоном був 5 днів – відділу не знайшов – вернувся знову назад. Залози більшовиків по селах збільшились і я мусів знову перейти на польський бік (де було багато спокійніше). Тут сидів я тиждень, вернувся знову в Равщину і тому, що бльокада тривала далі, просуватись не було можна, відділу не знайшов – рішив іти за кордон до Німеччини.

В лісах Белзець – Замісць думав, що стріну польських партизан, але вони були розбиті (говорило населення). Перед Замостем сів на поїзд і доїхав до Люблина, а звідти до Кракова. В Краків приїхав 15.IX.45. У поїздах переповнення, контролі не було, люди їдуть на дахах. З Кракова через Катовиці поїхав в сторону Чех на Гляско, де через ріку Найсу перейшов чесько-польський кордон. У віддалі 20 км від кордону злупала нас чеська поліція. Я сказав, що вертаюсь з англійської зони, поляки мене обрабували і забрали папері, я йду до Чехії, де хочу працювати в господаря. Льюйтнант поліції видав мені перепустку до Тратенау. Під Тратенав злупали мене більшовики, я показав їм чеську перепустку і мене пустили. Далі пішов я пішки до Цітау і тут перейшов чесько-нім. кордон (перевів якийсь шмугляр) і подався поїздом до Дрезден – Хемніц – Цвікау. Далі пішов пішки на Пляуен-Гоф.

Америк[ансько]-більш[овицький] кордон перейшов ніччю коло Гофу і дійшов до Кронах і примістився в таборі. Табор за два дні перевозили до Байройту і я разом зі всіми (діставши попередньо у Кронах документи “з пальцем”) переїхав до Байройту, де осів на стало.

Тут мене знайшов мій знайомий з краю Матейчук – псевдо Тигр (тепер має зв’язок – працює орг[анізаційно] у Нойкмарті). Опісля шукав я зв’язку з Авсбургу – Зоннеркасерне у Галамая і Бідули. Тут з мене стягав один пан (молодий, бльондин) протокол і казав, що зголоситься, але не прийшов.

Був я також у Карльсфельді – але не знайшов нікого зі знайомих.

* * *

Малиновий здає собі справу, що він не виконав обов’язку, залишив відділ і каже, що понесе за це всяку відповідальність. На запит “чого властиво сюди прийшов” каже: “Що часом бувають такі хвилини, коли здається все пропало, відділу не міг знайти і іншого виходу не бачив”.

Моя думка: мав досить боротьби і втік сюди.

Виглядає, що все говорить по правді, щиро.

За своїх зв'язкових: Винничука Василь і Дутка ручить, що вони свої – буду ще з ними говорити.

Винничук Василь (Розваж – Підлисся) був мельниківець на емігр[ації] 1939–[19]40, опісля мельниківець в краю, далі стрілець, зв'язковий УПА, відважний.

Дутка – зв'язковий Малинового, добрий хлопець, як сам каже Малиновий.

Сестра Малинового – Марія, була арештована більшовиками, які вербували її в секоти (як сама каже) і через це вона пішла в підпілля до відділу брата – а потім з ним сюди.

Малиновий каже, що сітка в літі 1945 на його терені представлялася так:

Орг. провідник (Золочівщина) – Блакитний (на місці Берегового – вбитий в бою).

Пов. провідник Золочів – Чуйка – оба вбиті, пізніше Ворон.

Окр. СБ – Гроза

Пов. СБ – Малий (Золочів) і Недоля (Броди)

Госп. реф. Брідщини – Крук

Рай. пров. (Одесько) – Вітер (потім Марко).

Різні справи в насвітленні Малинового:

Сітка: на його терені була ще зовсім добра – не розбита. Перебувала у підпіллі (бункрах), діяла самостійно, мала боївки, помагала відділам.

Зв'язки: відділи мали зв'язки між собою і безпосередньо до в[оєнної] округи (вгору раз на два тижні, на умовлений пункт, все інший). Сітка також контактувалася просто вгору зв'язковими (а не лінією, штафетою).

Настрої населення: в околицях під лісом зовсім добрі, в інших помагають, але бояться.

Большевики на доноси сексотів приїжджають у села на облави 160-200 чол. звичайно.

Залоги НКВД в районі 400-500 людей. Багато тих самих, що були в рр. [19]39–[19]40. У Лопатині той самий Коваленко.

Сітка сексотів велика, організована на наш лад, вербована з мужчин і жінок. Важко знайти, бо нпр. НКВД арештує 20 людей зі села і всіх 20 випускає. Не знати, хто з них співпрацює з НКВД, а хто ні. Провокатори пхаються і до відділів, але їх ліквідують. Часом їм вдається (справа Наливайка – Тимоша – окремо).

Арешти й вивози. В липні 1944–[19]45 арештували майже з кожного села (в мойому терені) 10-15 дівчат. Багато засудили на 10 літ і повивозили, деяких повипускали. Цілих сіл не пересе-

люють, ані не палять. Були арешти і вивози родин УПА (в деяких селах навіть по 20 родин).

Пропаганда наша діє. Виходять: “Ідея і Чин”, “Самостійник”, “Перець”, “Стрілецькі вісті”, летючки.

У селі Марущанка – К[а]м’яниччина, відділ ЧА, що повертав з фронту і там квартирував, відмовився брати участь в облаві, яку переводило в околиці НКВД.

Репатріяція: всіх везуть на східні землі. Мужчини не вертаються. Жінки, які були у Винниці, Жмеринці, ще раз докладно провірені, вертаються додому.

Стрільці УПА – морально середні – чекають війни, сподіюються її аж на весну, готуються до зими.

Еміграція Малиновому не подобається, багато паскарів (сам також паскує, бо не має грошей) і дуже багато партій, коли в краю всі за одне.

Вигляди на майбутнє УПА – вдержиться, але зима принесе дуже багато втрат. Стрільці не мають взуття, харчі залежно від облав (часами забагато, часами нічого).

Більшовики кидають в ліси відділи своїх партизан.

Справа Наливайка – Тимоша (в р-ні Олесько)

Наливайко (який був наслідником Макса) мав у своєму відділі східняка Тимоша (що перейшов до УПА з 30 людьми), що був провокатор НКВД.

З Тимошем був пров. групи УПА-Північ, який попав був у руки большевикам, а ці зобов’язали були доносити і знищити провід УПА. Провідник цей признався, що його вербувало НКВД в сексоті і його забрало зі собою СБ в гору. Тиміш дуже жалував, що “втратив доброго” чоловіка і що втратив можливість знищити провід УПА. Тому постановив Тиміш знищити на місці СБ (Грозу, Малого і Малинового). До цього вжив такого тріку: повідомив їх, що зловив начальника НКВД з Олеська. СБ знало вже від командира УПА-Північ про наміри Тимоша і не йшли – а післали зв’язкових, щоб Тиміш їм видав його начальника. Коли ніхто (ані Малий, ані Гроза, ані Малиновий) не прийшли, Тиміш відправив зв’язкових, а сам напав на Наливайка (вони були разом). Наливайко втік (пізніше взяла його СБ), було кілька вбитих, решта повтікало.

Макс (який є тепер тут) був провідником відділу (Волинь), за співпрацю з німцями його хотіли стріляти – він втік, є тепер у Нюрнбергщині.

Малиновий знав, що були такі голосні відділи:
Ема (Пелипа*) – Равщина (сам Ем згинув).
Перемоги.
Сіроманців (Підкарпаття).
Курінь Остапа (правдиве прізвище Польовий зі Зборівщини – оперував у Бережанщині).
Курінь Різуна – рейдував у червні 1945 р. на Карп[атській] Україні.

Малиновий каже, що буде чекати на децизію згори і буде робити все, що скажуть.
Я усталив з ним кличку.

Архів Центру досліджень визвольного руху (Львів), ф. 10. Копія.

№ 227
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРИЗНАЧЕННЯ
СТАРШИНСЬКИХ СТУПЕНІВ
ПРАЦІВНИКАМ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ

27 листопада 1947 р.

Р. 31
125

Строго довіроче!

НОМІНАЦІЙНА ЛИСТА СТАРШИН ПО СБ

<1. Псевдо: Гайдар (125)
Освіта: 2 семестри медінституту.
Функція: заступник крайового референта.
Стаж: 2 1/2 року.

Характеристика: Активний, професійний революціонер від 1940 р. Відбув 10-денний теоретичний і 1 1/2-місячний практичний вишкіл під керівництвом 567. Розв'язав самостійно ряд справ внутрішньої агентури. Допоміг викрити групу агентів, які зліквідували сл. п. окр. пров. Дніпрового. Підшколив і виховав кількох СБ-істів.

* У тексті: Пилипа

Пропонується до: майора.*
Дата старшинства: 19.1.1946 р.

2. Псевдо: Гай (555) а-р.-а**

Освіта: середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: В референтурі СБ працював від 1943 р. Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишкіл СБ. За німців здемаксував большевицьку і польську агентури на терені Равщини, між іншим б[увшого] нач[альника] у НКВД Л[ьвівської] о[бласті]. За большевицької окупації розкрив поважну внутрішницьку агентуру. Активний, бойовий.

Пропон. до: сотника.

Дата старш.: 1.3.1945 р.

3. Псевдо: Явір (555)

Освіта: середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи СБ. Цілий час співпрацював з Гаєм. Вів роботу СБ у відділах УПА. Перевів ряд самостійних справ.

Пропон. до: сотника.

Дата старш.: 1.3.1945 р.

4. Псевдо: Голуб (555)

Освіта: –

Функція: окр. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: З Полтавщини. Працює як професійний революціонер у Львівській області на різних функціях від 1943 р. В реф. СБ почав працювати у другій половині 1944 р. Активний, підприємчивий. Не дістав формально жодного СБ-івського вишколу, як теж повних інструкцій та mimo цього зумів зорганізувати роботу СБ і успішно поборювати агентуру. Проявив власну ініціативу і працював своєрідними власними методами.

Пропон. до: майора.

Дата старш.: 1.3.1946 р.

* Тут і далі в тексті біля кожного ступеня стоїть позначка: V

** Тут і далі в тексті всі рукописні вставки зроблені фіолетовим олівцем.

5. Псевдо: Влодко (93) б-з.-б

Освіта: 4 семестри медінститу.

Функція: окр. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув теоретичний і практичний вишкіл в осередку 125. Один зі сильніших слідчих цього ж осередку, в якому розв'язав ряд поважних справ внутрішньої агентури. Будучи на самостійній роботі успішно поборював головно внутрішницьку агентуру, між іншими допоміг викрити агента Ч.

Пропон. до: сотника.

Дата старш.: 22.10.1946 р.

6. Псевдо: Зелений (93)

Освіта: 4 семестри медінститу.

Функція: окр. реф.

Стаж: 4 роки.

Характеристика: Відбув кілька теоретичних і практичних вишколів в осередку 567. Перевів ряд справ під керівництвом 567. Він один з тих, які здобули найбільше теоретичного знання. Бойовий.

Пропонується до: сотника.

Дата старшинства: 29.8.1947 р.

7. Псевдо: Вільшаний (555)

Освіта: середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув теоретичний 2-тижневий вишкіл СБ. Активний, бойовий. Будучи на самостійній роботі, висвітлив ряд справ внутрішницької агентури.

Пропон. до: сотника.

Дата старш.: 12.6.1947 р.

8. Псевдо: Сергій (555)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2-місячний практичний і теоретичний вишкіл. Активний.

Пропон. до: поручника.

Дата старш.: 1.12.1944 р.

9. Псевдо: Прут (14) В-Л-В

Освіта: –

Функція: окр. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний. Розв'язав самостійно ряд справ. Викрив групу агентів-внутрішників, які діяли на даному терені.

Пропон. до: поручника.

Дата старш.: 22.1.1946 р.

10. Псевдо: Недоля (93)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний і практичний вишколи. Розв'язав самостійно ряд справ. Виховав і вишколив кількох нових працівників.

Пропон. до: поручника.

Дата старш.: 22.10.1946 р.

11. Псевдо: Ігор (93)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи 567. Розв'язав самостійно ряд справ. Працьовитий, давав собі раду в праці в одному з найтяжчих теренів.

Пропон. до: поручника.

Дата старш.: 24.11.1945 р.

12. Псевдо: Байда (15)

Освіта: середня.

Функція: співпрацівник окр. реф[ерентур]и.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий, бойовий.

Пропон. до: поручника.

Дата старш.: 15.4.1946 р.

13. Псевдо: Чернов (93)

Освіта: середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 6 місяців.

Характ.: Відбув 7-денний теоретичний вишкіл. Активний, підприємчивий.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 19.8.1944 р.

14. Псевдо: Крук (555)

Освіта: –

Функція: окр. реф.

Стаж: 6 місяців.

Характ.: Відбув 7-денний теоретичний вишкіл.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 1.6.1945 р.

15. Псевдо: Мирний (14)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний і підприємчивий. Розв'язав самостійно ряд справ.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 1.2.1945 р.

16. Псевдо: Морозенко (14)

Освіта: початкова.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний, підприємчивий, бойовий.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 1.4.1946 р.

17. Псевдо: Зір (14)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 2 роки.

Характеристика: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл. Активний, бойовий, підприємчивий. Працював в одному з найтяжчих теренів (в погранполосі) і вив'язувався з праці.

Пропонується до: хоружого.

Дата старшинства: 1.11.1946 р.

18. Псевдо: Фош (15)

Освіта: початкова.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Бувший український поліцист. Працьовитий. Розв'язав самостійно ряд справ.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 3.6.1945 р.

19. Псевдо: Стьопа (15)

Освіта: середня.

Функція: рай. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл СБ під керівництвом 567 і 125. Активний і підприємчивий.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 15.11.1945 р.

20. Псевдо: Мартин (15)

Освіта: середня.

Функція: рай. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий, бойовий, підприємчивий. Розв'язав самостійно ряд справ.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 3.6.1945 р.

21. Псевдо: Рольф (15)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл 567 і 125.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 10.4.1947 р.

22. Псевдо: Макар (93)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний, бойовий.

Пропон. до: хоружого,
Дата старш.: 29.8.1947 р.

23. Псевдо: Малий (93)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: пом. н[ад]р. реф[ерент]а.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл. За німецької окупації працював в Кріпо і відбував вишкіл в Закопаному. Активний, бойовий, підприємчивий. Розв'язав самостійно ряд справ.

Пропон. до: хоружого.
Дата старш.: 1.3.1946 р.

24. Псевдо: Байда (14)

Освіта: –

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Активний, бойовий, підприємчивий.

Пропон. до: хоружого.
Дата старш.: 22.1.1947 р.

25. Псевдо: Рудий (125)

Освіта: початкова.

Функція: співпрацівник осередку 125.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний, працьовитий, підприємчивий. Розв'язав ряд справ під керівництвом 125.

Пропон. до: хоружого.
Дата старш.: 30.10.1944 р.

26. Псевдо: Левко (125) Г-О-Г

Освіта: 2 сем[естри] медінституту.

Функція: співпрацівник осередку 125.

Стаж: 6 місяців.

Характ.: Відбув 1-місячний теоретичний і практичний вишколи.

Пропон. до: хоружого.
Дата старш.: 30.10.1944 р.

27. Псевдо: Аркан (93)

Освіта: початкова.

Функція: рай. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл. Бойовий, працьовитий. Розв'язав справи внутрішницької агентури.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 15.6.1947 р.

28. Псевдо: Степовий (93)

Освіта:

Функція: пом. н[ад]р. реф[ерент]а.

Стаж: 1 рік.

Характ.: від 1944 р. працював командантом курінної жандармерії УПА, опісля відбув 10-денний вишкіл і працював в надр. осередку СБ. Активний, бойовий.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 22.11.1945 р.

29. Псевдо: Міша (15)

Освіта: початкова.

Функція: рай. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл під керівництвом 567 і 125. Активний, бойовий, підприємчивий. Самостійно розв'язав ряд справ.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 22.11.1945 р.

30. Псевдо: Жайворонок (15)

Освіта: середня.

Функція: співпрацівник окр. реф[ерент]а.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи СБ. Організував і вів справи СБ на терені ТВ УПА. Бойовий, активний, підприємчивий.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 22.1.1946 р.

31. Псевдо: Колібер (93)

Освіта: середня.

Функція: співпрацівник окр. реф[ерент]а.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 29.8.1947 р.

32. Псевдо: Орест (93)

Освіта: середня.

Функція: рай. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний вишкіл. Самостійно розв'язав ряд справ.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 22.11.1945 р.

33. Псевдо: Сулима (15)

Освіта: –

Функція: рай. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 7-денний теоретичний вишкіл СБ. Служив при укр. поліції і там закінчив поліційну школу. Активний, підприємчий, бойовий. Давав собі раду в роботі в одному з найтяжчих підльвівських теренів.

Пропон. до: хоружого.

Дата старш.: 28.4.1945 р.>*

1. Псевдо: Степан (125)

Освіта: середня.

Функція: заст. край. реф[ерент]а.

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи 567. Розв'язав самостійно ряд справ внутрішньої агентури. Потрапить керувати і організувати роботу на широкому терені. Добрий слідчий-аналітик.

Пропон. до: <сотника.> Д-майора 22.1.1948 р.-Д

2. Псевдо: Zenko (125)

Освіта: 4 семестри агрономії.

Функція: член справового звена край. осередку,

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув теоретичний і практичний вишкіл в осередку 125, веде самостійно архів і картотеку. Добрий вишкільник.

* Текст записів за номерами від 1 до 33 перекреслений.

Потрапить самостійно керувати розробкою справ.
Пропон. до: <поручника> ^Є-сотн. 22.1.1948 р.-^Є

3. Псевдо: Гар (555)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 5 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи в 567. Активний, бойовий. Добрий організатор. Самостійно розв'язав ряд справ. Вміє підбирати і виховувати людей.

Пропон.до: поручника. ^Є-22.1.1948 р.-^Є

4. Псевдо: Гармаш (15)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: т[имчасово] в[иконуючий] о[бов'язки] окр. реф[ерент]а.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий, підприємчивий. Самостійно розв'язав ряд справ – головно внутрішницької агентури. Потрапить вишуквати нові прийоми боротьби з агентурою.

Пропон. до: поручника ^Ж-22.1.1948 р.-^Ж

5. Псевдо: Ярема (14)

Освіта: середня.

Функція: окр. реф.

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув теоретичний і практичний вишколи в групі "13", осередку "3" і 125. Бойовий.

Пропон. до: поручника.

6. Псевдо: Гордієнко (14)

Освіта: –

Функція: член справового звена окр. осередку СБ.

Стаж: 4 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Бувший укр. поліцист, працював заст. комісара у Львові. Один з найбільш теоретично вишколених сб-істів. Потрапить вести самостійно вишколи для нижчих клітин СБ. Потрапить добре зорганізувати роботу, але не в таких тяжких умовах.

Пропон. до: поручника.

7. Псевдо: Яренко (14)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 2 роки.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Активний, бойовий, підприємчивий. Розв'язав самостійно ряд справ, головно внутрішницької агентури. Потрапить дати собі раду навіть в найтяжчому терені.

Пропон. до: хоружого.

8. Псевдо: Остап (14)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 1/2 року.

Характеристика: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий, один з кращих слідчих.

Пропонується до: хоружого.

9. Псевдо: Треф (14)

Освіта: студ[ент] техніки.

Функція: т[имчасово] в[иконуючий] о[бов'язки] н[ад]р. реф[ерент]а.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Активний, підприємчивий. Самостійно розв'язав ряд справ. Потрапить дати собі раду в найтяжчих умовах.

Пропон. до: хоружого.

10. Псевдо: Кармелюк (14)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 1 рік.

Характ.: Відбув 10-денний теоретичний і практичний вишколи. Підприємчивий, працьовитий.

Пропон. до: хоружого.

11. Псевдо: Зенон (15)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 1/2 року.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Підприємчивий. Мало активний.

Пропон. до: хоружого.

12. Псевдо: Срібний (555)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 роки.

Характ.: Бувший укр. поліцист. Відбув поліційну школу і повнив службу у м. Львові. Працьовитий, підприємчивий. Самостійно розв'язав ряд справ внутрішницької агентури "волинського типу".

Пропон. до: хоружого.

13. Псевдо: Торчин (555)

Освіта: середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 3 1/2 року.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи 567. Активний, підприємчивий.

Пропон. до: хоружого.

14. Псевдо: Зет (555)

Освіта: –

Функція:

[Характ.:] Відбув теоретичний і практичний вишколи. Активний і підприємчивий. Самостійно розв'язав ряд справ.

Пропонується до: хоружого.

15. Псевдо: Максим (125)

Освіта: 4 семестри медінституту.

Функція: слідчий при осередку 125

Стаж: 1 1/2 року.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий. Як слідчий потрапить розв'язувати досить складні справи.

Проп. до: хоружого.

16. Псевдо: Варнак (15)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: н[ад]р. реф.

Стаж: 2 1/2 року.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Бойовий і працьовитий.

Пропон. до: хоружого.

17. Псевдо: Смерека (125)

Освіта: н[еповна] середня.

Функція: співпрацівник осередку 125.

Стаж: 1 1/2 року.

Характ.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий. Перевів ряд справ під керівництвом 125.

Пропон. до: хоружого.

З-Всі 22.1.48-З

Постій, 27.11.1947 р.

Подав: /Дмитро/*

И-Дмитро – полковник СБ

Старий – поручник СБ

Смок (ПЗУЗ) – майор СБ

Пропозиції прийнято в дні 6.6.48. Не підлягають оголошенню.
/Чупринка/-И

II – 47**

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 49, арк. 325-332. Оригінал.

* Підпис синім олівцем.

** Надпис у титулі сірим олівцем.

№ 228-243
ДОКУМЕНТИ ПІДПІЛЛЯ ОУН НА ЛЬВІВЩИНІ
14 липня 1944 р. – 5 серпня 1952 р.

№ 228
ЛИСТ У СПРАВІ РОЗПОДІЛУ ВИПУСКНИКІВ
СТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ “ОЛЕНІ”

20 жовтня 1944 р.

Друже Чорний!

Повідомляю Вас і друга Орфея, що Ви оба є призначені до Львівської організаційної округи Дніпрового.

Зараз Ви маєте 14 днів відпочинку, а після цього зголоситесь самі до сотні Громового. Там функцію одержите. За цей час мають Вас вповні умундирувати та відживити.

Це на наказ сот. Борового.

Щиро здоровлю й бажаю добрих успіхів.

Слава Україні!

/Кричевський/

20.XI.44

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 22, арк. 28. Оригінал. Рукопис.

№ 229
ЛИСТ У СПРАВІ РОЗПОДІЛУ ВИПУСКНИКІВ
СТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ “ОЛЕНІ”

17 листопада 1944 р.

Дру[же] Дан!

Передаю до Вашої диспозиції учеників зі старш[инської] школи “Олені” – разом 6 підстаршин.

1. бул. Кричевський
2. бул. Орфей
3. бул. Чорний
4. ст. віст. Семенів
5. ст. віст. Корінь
6. вістун Юрій

Звертаю увагу, що їм належить короткий відпочинок і поповнення вирядів.

С[лава] У[країні]!

17/XI.44 р.

/Сурмач/

1. Кричевс[ький]
2. Юрій

} до сот. [...]р[...]*

1. Орфей
2. Чорний
3. Семен
4. Корень

} до сот. Громоваго

ЦДАВО, ф. 3834, оп. 1, спр. 5, арк. 5. Оригінал. Рукопис.

* Має бути: “Яра” або: “Дира”

№ 230
ЛИСТ У СПРАВІ РОЗПОДІЛУ ВИПУСКНИКІВ
СТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ “ОЛЕНІ”

28 листопада 1944 р.

С[лава] У[країні!]

Друже Чорний!

Ви обидва зі своїм другом одержуєте 14 днів відпус[т]ки і вивінування.

По відпочинку відійдете до сотні. Про місце я Вас повідомлю.

Ваша відпуска числиться від 26.XI.44 по 10.XII.44.

Здоровлю!

28.XI.44

/Корнійчук/

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 22, арк. 36. Оригінал. Рукопис.

№ 231
ІНСТРУКЦІЯ ПРО ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВО-
ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1 червня 1944 р.

Слава Україні!

Героям Слава!

ЗАВВАГИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИКІВ

1. Командир мусить бути військово вишколеною людиною, яка знає вояцьке ремесло. Командир мусить бути всеціло відданий та перенятий військом. Не вистарчає знати військовість, а не дбати про виряд, зброю, одержу, харчі, вишкіл, виховування та безпеку вояків. Дбайливий командир стає душею військової састини. Жовнір за ним піде і в пекло.

2. Накази при війську мусять бути рішуче виконані. Добрий вояк виконає кожний наказ. Він є тоді карним вояком. За накази відповідає той, хто їх видає під оглядом змісту, а той, хто їх виконує під оглядом їх виконання. Для війська не існують поняття, як

дощ, буря, ніч, день, літо, зима, горяч, мороз. Там панує загально поняття часу, що в ньому вояк виконує накази своїх командирів.

3. Дисципліна мусить панувати у війську передовсім. Вояк мусить бути карним. Ця карність мусить проявитися в першу чергу в командирів. Командир не сміє вимагати карности від стрільця, якщо сам таким не є. Для скріплення карности серед вояцтва треба піднести авторитет ройового. Ройовий мусить піддержати свій авторитет, бути карним і не сміє забігати ласки у підлягаючих йому вояків.

4. Жінки з військових відділів вигнати. Жінка в відділі деморалізує вояків, послаблює їх хоробрість та карність. При побуті жінок у відділах – байдуже на яких функціях, вояк затрачує почуття систематики в праці і тужить за теплим сімейним життям.

5. Водка має то до себе, що притуплює і задурманює мозок та робить чоловіка нездібним до праці. Він спить тоді – його не обходить цілий світ, ні ворог, ні приятель, ні наказ, ні [його] виконання. Алкоголь убиває вояка, якого праця перестає тоді бути системати[чною]. [Нас]тупає розпряження в дисципліні. Командир, чи вояк, як впивається занедбує [...] свої обов'язки. Через горілку часто доходить до непорозумінь між стрільцем і командиром. Військо перестає бути військом, а стає голотою, яка при згадці пр[о] [ат]яку готова дезертирувати. Тому найгрізнішим ворогом вояка-стрільця – [...] є горілка.

6. Системати[чність] праці мусить бути введена в життя вояка. Вояк має свій триб, вимір і ритм своїх буденних занять. Час вставання, їдження, вишколювання у вояка переходить в кров і кість. Щоденні заняття роблять вояка людиною загартованою а рівночасно дає певні форми, що ними вояк ламає кволість і безділля. Ці форми надають воякові розгону, енергії і загартовання в невігодах життя. Систематику в війську можна буде ввести, якщо там не буде ні жінок, ні алькоголю.

7. Політвиховники це мусять бути теж військові люде. Щоби виховати вояка, треба бути вояком. Жінка не виховає і не вишколить вояка. Політвиховники мусять бути люде інтелігентні. Вони мусять вміти вояка підтягати, даючи йому зміст і форму для його політичного світогляду. Воякові треба дати здорову духовість і навчити його за що він має битися. Щоби повище осягнути – політвиховники мусять бути охотники, вони мусять бути всеціло віддані вихованню вояка. Політвиховник мусить допильнувати, щоби між командиром а стрільцем виробити здорове гармонійне відношення. Він має навчити стрільця цінити, шанувати, поважати та слухати своїх командирів. Політвиховник мусить бути сам

добрим командиром, або мати задатки на нього. Інакше він вояка не виховає, а противно – деморалізує. При вихованні звернути увагу на простоту життя. Простота в поведінці і в харчуванні. Вояки і старшини їдять з однієї і тої самої кухні – одну і ту саму страву. Окрема старшинська кухня вояка деморалізує. Він хоче бачити в командирові свого провідника, що з ним йде в бій на смерть і життя для тієї самої справи, за ту ж саму ідею. Стрілець не хоче бачити в своєму командирові пана в рукавичках, що їздить каретою, їсть з окремої кухні, п'є горілку і возить за собою цілу фалянку жінок...

8. Вишкіл повинен бути на старшин і підстаршин. Треба вміти підбрати відповідний до цього людський матеріал. Вишколювати систематично, поступово, програмово. Кожний вояк повинен думати і хотіти бути старшиною. В тому напрямі повинен він працювати і вчитися.

9. Похвали, аванси, кари, деградації. Скрізь, а тим більше при війську, за добру працю, виконання певних доручень, поконання труднощів належиться воякові признання. Воно може бути висловлене в формі похвали, чи за спеціальні відзначення висловлюється авансом.

За невиконання наказів чи невив'язування з завдань слідує для вояка кара. Вона може бути різна – залежно від провини і особи, яку карається: нагана, деградація (буків не вказано уживати). Карати і нагороджувати справедливо. Невільно тут брати під увагу знайомства, сусідства чи інших обставин.

10. Розвідка це дуже важний чинник у війську. Вона мусить бути систематична. Агентуру зовнішню, котра має перевірити дані в терені, дати інформації про положення ворожих сил, про їх величину, їх наставлення до наших відділів. Контрозвідку, якої ціллю є перевірка людей, що думають вони, чим живуть у віддлах, їх наміри, їх моральна вартість. Вона має за ціль запобігти розкладові з нутра відділу, допильнувати відношення командирів до стрільців – стрільців до командирів і т. д. Вона має мати вплив на ПЖ і кермувати нею.

11. Ліквідація грабіжників. Треба прийняти засаду, що жовнір не сміє грабувати. При ліквідації чужих об'єктів воякові не вільно нічого взяти до руки, на це є спеціально призначені відділи, які мають майно зібрати і заховати, як загально державну власність. Стрілець не сміє обвішуватися годинниками, ланцюшками, перстнями і медалями. Це все свідчить про його нездарність і плиткість ума. Ці всі речі, як одежа, зброя, золото та інші трофеї мусять бути передавані господарським центрам.

12. Прив'язання до терену відділів впливає шкідливо на їх вишкіл і боєздатність. Відділи повинні бути рухомі і що кільканадцять годин змінити місце побуту. Стрільць, віддалений від хати, є кращим вояком як той, що другий день іде на відпустку до дівчини чи мамуні. Рухома тактика вояка вчить його пізнавати терен, обставини, ситуацію. Вона виробляє в нього орієнтаційний хи[ст], гартує його фізично і духово, насторожує його чуйність, робить його стало готовим та відпорним на р[іж]ні небезпеки і труднощі вояцького життя. Приняти мусимо [заса]ду, що ми не лінійне військо, а придедержуємося тактики партизан, що своєю р[ухливістю] і гнучкістю є невловимі під ніяким оглядом, а наносять проте шкоди в [...].

13. Хиткий елемент усунути з відділів, зглядно його [не] приримати. Захадати опінії про вояка від станичного, кущового, підрайонового. Пе[ре]вести чистку. Залишити надійний ідейний елемент. Голоту усунути, бо вона чи [ско]рше чи пізніше спричинить дезерцію, страх та паніку у відділах. Заки прийметься стрільця до відділу, треба ранше його перевірити. У відділах повести боротьбу проти таких стрільців, що склонні до паніки.

14. Використання сітки. Звернути увагу на використання сітки при акціях військових відділів та вміти користуватися допомогою в боїх відділів самооборони. Тут розвідка мусить добре працювати, щоби при акціях не лишати можливостей участі в боях відділів с[амо]о[борони] чи других відділів УПА, що можуть бути случайно в даному терені.

15. Відпустки. Якщо стрілець дістає відпустку, належить дати йому посвідку, щоби його не зловила ПЖ як дезертира та щоби не волочила по різних точках, заки виясниться справа.

Поведення стрільця в часі відпустки мусить бути примірне так під оглядом моральним, як і конспіративним. Він не сміє деморалізувати своїм поведінням запілля. Стрільць знає, що за його каригідні вчинки в терені він буде покараний військовими властями, коли з терену прийде на нього зажалення. Військові чинники повинні обов'язково карати стрільця за його вибрики в терені в часі відпустки. Коли цього не буде, то не буде співпраці між сіткою а військовими кругами, що для нас є шкідливе і непожане.

16. Лікар не звільняє, лиш пропонує звільнити хорого на певний час додому на відпустку або й на стало. Коли на стало звільняється стрільця, то крім лікаря мусить бути ще згода командира ВО.

Постій, дня 1.6.44 р.

/-/ Р. Павур

ЦДАВО, ф. 3833, оп. 1, спр. 142, арк. 6. Копія.

№ 232
РОЗПОРЯДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО
РЕФЕРЕНТА ГОРОДОЦЬКОЇ ОКРУГИ
У СПРАВАХ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА УЧХ

14 липня 1944 р.

Тереновим провідникам до відома і виконання

Другові: а-Серце !-а

1. З огляду на масові ловлі людей до СС і робіт, як охоронний засіб перед вивезенням заряджується:

а.) Мобілізувати (навіть примусово) наших людей до української поліції у Львові.

б.) Кожний терен вишле 100-200 осіб до ВС (Веркшутц). Вишкіл в Івонічі біля Коросна (Докладніші інформації гл[ядіти] "Львівські Вісті".)

До Поліції і ВС мобілізувати не тільки наших, але теж і приватних.

2. Подаю до відома, що офіційна назва жіночої сітки ОУН звучить: Український Червоний Хрест (уживають в скороченні ЧХ). ЧХ не є самостійною, відрубною організацією, тільки одною із референтур кожної орг. клітини з референтом на чолі. Таким референтом може бути тільки жінка. Референт ЧХ організаційно в цілості підпорядкований провідникові даної орг. клітини, а, крім цього, ділово підлягає референтові ЧХ безпосередньо вищій клітини.

Теренові провідники присвятять належну увагу референтурі ЧХ та подбають про тісну співпрацю ЧХ з військовою та господарською референтурами. Зараз допомогти ЧХ-ові в реалізації "Тимчасової інструкції ЧХ ч. 1 з дня 30.VI.44 р." (одержав кожний ПЧХ).

3. Суспільна опіка переходить в обсяг праці ЧХ. Харчі, одяг та все потрібне до розпорядимості сусп[ільної] опіки, господарська референтура передає ЧХрестові на кожноразову пропозицію ЧХ апробовану провідником даної орг. клітини.

Теренові провідники робитимуть натиск на інтенсивність та раціональність діяння сусп[ільної] опіки.

4. Терени "Основа", "Перемога" і "Став" приготувлять у себе по 20 осіб на санітарний вишкіл до запасних санітарних кадрів УПА[-]З[ахід]. Кандидатами можуть бути тільки військовоздібні

мущини з відповідними задатками (побажано сім кляс нар[одної] школи, уроджена інтелігенція та охота до сан[ітарної] роботи). Звернути увагу на людей, що служили в сан[ітарній] службі при різних арміях. По закінченні вишколу санітарі ці будуть в міру творення нових частин УПА покликувані до відділів. Одночасно згадані терени підготовлять у себе відповідне місце на урядження такого двотижневого курсу, подбають про його безпеку (охорона), апровізують його та призначають когось із своїх військовиків як інструктора елементарного військового вишколу і відповідального за таборову форму вишколу. Все приготувати та зібрати кандидатів в вечері дня ^б-20.VII-^б.44 р. В тому також часі прибудуть від нас прелегенти.

Слава Україні! – Героям Слава!

14.VII.44 р.

/Майський/

^В-Розіслано тереновим провідникам 15.VII.44 год. 12-та. С[лава] У[країні]!^{-В}

ЦДАВО, ф. 3836, оп. 1, спр. 62, арк. 79. Оригінал.

№ 233
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ
ЗА ПОРАНЕННЯ ПІДПІЛЬНИКІВ СОКАЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ

1 листопада 1946 р.

“Іван”

Постій, 1.11.1946 р.

ЛИСТА РАНЕНИХ
до відзначення

	Псевдо	Функція і ступінь поранення	Функція і ступінь тепер	Опис рани	Дата, місце і оставини поранення	Примітки
1.	Орел	кущевий	кущевий	в руку вище ліктя – легка	26.3.45 в лісі біля Блищевід в засідці	
2.	Коло-сенко	бойов[ик] СБ	інф. СБ	в ногу	11.5.45 на шосі біля Боянця на засідці	
3.	Касян	інф. СБ	кущ. госп.	в ногу	в 1944 р. в Ременові на заставі	
4.	Грушка	кущевий	кущевий	в ногу	3.7.46 в лісі біля Дальничу в наскоку	
5.	Остап	кущ. госп.	кущ. госп.	в ногу і рамено - легко	20.8.45 в лісі біля Волі Ж[овтанецької] в наскоку	
6.	Липа	бойов[ик] СБ	чл. СКВ	в ногу	20.8.45 в лісі біля Волі Ж[овтанецької] в наскоку	
7.	Лобода	пов. орг.	пров. надр.	в ногу	15.11.44 в лісі біля Марашанки в бою	

8.	Мисливий	бойов[ик] СБ	пунктовий надр.	в руку	15.8.45 в Стрептові в часі акції на больш.	
9.	Комар	вістун	інф. СБ	в груди, легка	25.10.44 в лісі біля Стриганки в облаві	зголосився до большев[иків]
10.	Тарас	стр. СКВ	стр. СКВ	в ногу	2.5.45 в лісі біля Стриганки в облаві	
11.	Кучерявий	стр. СКВ	кур'єр	в ногу	18.6.45 в лісі біля Стриганки в облаві	
12.	Сивий	бойов[ик] СБ	стр. СКВ	в обі ноги – легко	1.5.45 в лісі біля Ясениці в облаві	
13.	Крикливий	бойов[ик] СБ	кур'єр	в правий бік	1.5.45 в лісі біля Ясениці в облаві	
14.	Лісовий	стр. СКВ	стр. СКВ	в ногу	14.3.45 в лісі біля Ясениці в облаві	
15.	Соловій	кур'єр	кущевий	раз в ліву ногу, а другий раз в праву	5.4.46 в с. Руда С[ілецька] в засідці 3.6.46 в лісі біля Руди С[ілецька] в облаві	
16.	Маківка	стр. СКВ	стр. СКВ	в голову – легка	25.5.46 в лісі біля Стриганки в облаві	
17.	Рак	ком. СКВ вістун	ком[андир] СКВ	в ліву руку	7.7.46 в лісі біля Бербеків в облаві	
18.	Ворон	рой. СКВ	кущевий	в ногу	27.8.44 в с. Соколя в бою з большевиками	
19.	Смерека	кур'єр вістун	кур'єр р-ну	в руку через оба рази	15.7.44 Руда С[ілецька] в області. Другий – 22.2.45 в засідці	зголосився до большев[иків]

20.	Скритий	стр. СКВ	стр. СКВ	в руку	8.4.45 в лісі біля Полоничної в облаві
21.	Касян	кущ. пвх.	кущ. пвх.	в рам'я	4.4.45 в лісі біля Добротвора в облаві
22.	Граб	інф. СБ	інф. СБ	в груди	3.3.45 в с. Сілець Бень[ків] на заставі
23.	Стефко	стр. СКВ	стр. СКВ	в груди і ноги	15.6.46 в с. Сілець Беньків на засідці
24.	Жук	курієр	курієр	в ногу	18.8.46 в с. Убині в заскоченні в хаті
25.	Хміль	інф. СБ	кущевий	в праву руку і груди	22.2.45 в с. Воля Ж[овтанецька] в заскоченно
26.	Арсен	ПЖ при ВО булавний	рай. орг. реф.	в лице і руки	15.10.44 в с. Желдець в наскоку на больш.
27.	Полта- вець	стр. УПА	курієр	в обі ноги. Другий – в праву руку. Третій – в груди	12.8.44 в с. карів в бою. Другий – 12.12.44 в с. Переспа в засідці. Третій – 2.9.45 в с. Яструб[ичі] в заскоченні
28.	Орядин	бойов[ик] СБ	бойов[ик] СБ	в праву руку в кисть	20.7.44 в с. Шпиколоси в бою з большев[иками]
29.	Олесь	рай. реф. СБ	рай. реф. СБ	в ліву ногу в пахвину. Другий – в праву ногу	17.8.44 в с. Шпиколоси в бою з большев[иками] 6.5.45 в с. Бишеві на засідці.
30.	Ярема	зв'язковий	зв'язковий	в праву ногу в п'яту	22.10.45 в с. Хмільно в наскоку

31.	Диментій	рай. госп. реф.	рай. госп. реф.	в ліву ногу вище коліна	18.7.45 в лісі біля Тоболова в бою
32.	Підкова	стр. УПА	стр. УПА	в ногу вище коліна. Рана тяжка.	2.12.43 в лісі бранівським в бою з німцями
33.	Відважний	стр. СКВ	стр. СКВ	в руку і ногу	30.11.45 в лісі тоболівським в заскоц[енні]
34.	Байда	к-р бої[вки] СБ	заст. р[ай]. реф. СБ	в праву руку в кість. Тяжка – ропить.	22.12.45 в бою з большевиками
35.	Борис	рой. УПА	к-р СКВ кущевий	В ліве плече і руку. Другий раз – в ногу ліву	в карівським бою осінню 1944 р. Другий – 23.3.45 р. під с. Завидче в бою
36.	Мисливий	кущевий	кущевий	в праву сторону грудної клітки. Тяжка	8.9.44 в лісі біля с. Колісники в бою
37.	Максимів	к-р СКВ	к-р СКВ	в грудну клітку в пр[а]в[ий] бік	30.12.45 біля с. Бишів в засідці
38.	Гончаренко	стр. УПА	кур'єр	в обі ноги від оскол[кової] гр[анати]	в травні 44 р. в бою з німаками на Холм[щині]
39.	Лоза	кущ. госп.	кущ. госп.	в ліву ногу	в листопаді 1945 р. в с. Дмитрів в заск[оченні]
40.	Чернець	кущевий	кущевий	в ногу між коліном а лопаткою	12.5.46 в лісі біля с. Бабин в наскоку

41.	Лев	кущевий	кущевий	в праве коліно. Тяжка.	3.9.46 в лісі біля с. Пустельники на заставі	лівий бік спараліжований
42.	Степовий	бой[овик] АБ	-	в голову. Рана тяжка	13.12.44 в лісі біля Радехова в засідки на большевиків	
43.	Кук	зв'язковий	зв'язковий	в праве плече	4.2.45 в лісі біля с. Сілець Бень[ків] в заскоченні	
44.	Давид	кущевий	кущевий	в праву ногу	17.9.45 в с. Немилів під час наскоку	
45.	Хорив	стр. СКВ	стр. СКВ	в ліве рамія	14.10.45 в лісі біля с. Колісники в заскоч[енні]	
46.	Забіяка	кущ. госп.	кущ. госп.	в обі ноги вище колін	29.4.45 в лісі біля с. Бабич в бою	
47.	Царенко	рой. СКВ	к-р СКВ	в праву руку	29.4.45 в лісі біля с. Бабич в бою	
48.	Очерет	стр. СКВ	стр. СКВ	в обі руки	5.6.56 в часі засідки, на яку наїхав	
49.	Цямбрина	стр. УПА	стр. УПА	в праве рамія. Рана тяжка	27.4.45 в радован[ецькім] лісі в бою	
50.	Лісовий	стр. СКВ	стр. СКВ	в ліву руку	28.7.46 в лісі біля прис. Раковиська в заскоченні	
51.	Кулеша	санітар	санітар	в ліву ногу	17.6.46 під с. Торки на засідці	
52.	Школяр	бунч. УПА	рай. пров.	в праву руку	17.6.46 під с. Торки на засідці	
53.	Влодко	стр. УПА	стр. УПА	в праву руку Легка. Другий раз в праву ногу	13.10.44 в лісі під Нестаничами в бою. 4.5.45 в лісі біля Бишева в засідці	

54.	Влодко	рой. УПА	рой. УПА	в ногу і лівий бік	12.5.45 в лісі біля с. Яструбичами в часі наскоку больш.	
55.	Чемний	стр. УПА	стр. УПА	в ногу і праву руку	18.5.44 на Холмщині в бою з поляками 14.12.45 в лісі під Батоками в бою	
56.	Ковгун	кущ. госп.	кущ. госп.	в ліву ногу	14.2.1946 в лісі біля с. Пиратин під час наскоку	
57.	Біляк	кущ. госп.	кущ. госп.	в праву ногу. Рана тяжка	18.2.46 під с. Куликів на засідці	
58.	Громовий	кущ. госп.	кущ. госп.	в руку	28.4.46 в лісі під с. Трійця на заставі	
59.	Срібний	чотовий УПА десятник Легіону	при окр., до однораз[ових] доручень	в ногу	в травні 1944 р. на Холмщині в бою з поляками	
60.	Левич	рой. УПА	пунктовий при окр.	в лице, легко, тільки вда- рила	в квітні 1944 р. в посадівськім бою з поляками	
61.	Мороз	курієр	курієр	в руку	в липні 1945 р. при кордону коло Ксаверівки	
62.	Яр	курієр	курієр	в руку, в доло- ню	14.9.44 р. біля с. Яструбич в бою з большевиками	

Слава Україні! Героям Слава!

/- / Радич

Заввага:

Ця листа не охоплює всіх ранених з цілого терену з тих причин, що з терену д. Білоуса ще взагалі такої листи не одержано, а з терену д. Кременя одержано, але неповну.

Слідуючим разом вишлеться доповнення.

/-/ Радич

ГДА СБ України, спр. 74368 фп, т. 2, арк. 14-17. Копія.

№ 234
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ ПІДПІЛЬНИКІВ
ГОРОДОЦЬКОЇ ОКРУГИ

20 вересня 1947 р.

Постій, дня 20 вересня 1947 р.
ЛИСТА ДО ВІДЗНАЧЕНЬ

ч. п. 1

Псевдо: Козаченко (КВ-14/III).

Освіта: середня.

Функція, ступінь: чл. повіт. проводу, районний провідник, надрайоновий слідчий СБ.

Пропонується до відзначення: Срібним Хрестом за працю.

За що:

Один з наймолодших віком районних і членів надрайонового проводу. Надзвичайно ідейний, працьовитий і ініціативний і найбільш люблений як революціонерами так і населенням. Один з перших піонерів у вихованні юнацтва в Мостищині. Будучи районним на два райони, своєю пляноюю і відданою працею довів до цього, що (головно Крукиначчина) найбільш національну і політично відсталу підніс до ряду найсвідоміших і політично активних районів цього терену. Свідоцтвом цього були вибори в 1946 і 1947 рр., де понад 90% населення цілковито не голосувало. У висліді його праці населення Крукиначчини ставиться до ОУН як до своєї революційної влади, з любов'ю і підпорядкованістю. В усіх акціях на його терені (на стрибки, горальні, вибори і т.д.) брав він все особисту участь. Будучи тяжко раненим в легені, керував дальше районом. По підлікуванні заскочений більшовиками дня 14.6.1947 р., застрілився. Пам'ять про нього живе і тепер серед населення. Часто можна стріннути серед населення такий вислів під його адресою: "Нема нашого молодого доброго

провідника”. На два місяці перед смертю обняв функцію слідчого СБ при надрайоні.

ч. п. 2

Псевдо: Оксана (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: чл. надрайонового УЧХ і надрайонова зв'язкова.

Пропонується до відзначення: Срібним Хрестом за працю.

За що:

Надзвичайна любов в революційній праці характеризує її найкраще. Фізично хвора, серед найтяжчих і найбільш небезпечних ситуацій ніколи не доручувала своїм підзвітним службових обов'язків (як справ санітарних, так і зв'язку), хоч диспонувала ними, а виконувала їх сама, та при тім безприкладно скромна. Вона рівночасно одна з найкращих виховниць з українського жіноцтва на цьому терені. Коли її, вже тяжко хворій на груди, запропоновано лікувальну відпустку, відповіла: “Тільки праця може мене здержати при житті івилікувати”. Впала 28.2.1946 ранена під час облави в с. Соколя, виконуючи свої обов'язки. Ранена зуміла ще заховати пошту і дострілилася.

ч. п. 3

Псевдо: Зір (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: надрайоновий СБ.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги.

За що:

Ідейний, надзвичайно відважний, ризикант і перший з організаторів відсталого Мостищини та організатор сотні “Верна” в Мостищині. Особисто з двійкою чи трійкою бойовиків виконує ряд атентатів в наявних вислужників, провокаторів, агентів, істребителів у найбільш загрожених місцях, як райцентри, пограничні села, з великими погранзастивами. Один із таких атентатів виконав він в райцентрі Яворів осінню 1945 р. на бувшого районного, а потім провокатора “Явора”. Виконав його з двома бойовиками, звечора, в самому центрі району, де в той час [с]танціонувало коло 5 тисяч ЧА. За кілька хвилин місто було окружено та він вицофав без втрат. Подібні атентати виконав в граничних селах, як Малинів, Малинівська Воля, в білий день, де квартирувало до 200 пограничників і в інших граничних селах. Впав 14.11.1946 р.

ч. п. 4

Псевдо: Кобзар (КВ-14/III).

Освіта: неповно-середня.

Функція, ступінь: куцевий і зв'язковий з-за [лінію] Керсона.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги

За що:

Надзвичайно відважний, бойовий. За ним 6 тяжких переходів з поштою з-за [лінію] Керсона. Дня 4.12.45 р. зробив денну засідку з куцем (три стрільці) на начальника МВД Краковецького р-ну, Васильова. Засідка вдала без втрат. Дня 22.12.45 р. з куцем (три стрільці) вимінував електривню в райцентрі Краковець. Дня 27.2.46 р. застуканий трьома пограничниками в хаті на Брошках стріляє їх трьох сам, забирає від них всю зброю та долучає до своїх трьох стрільців, які вицофали скоріше. За ним ще кілька менших і більших засідок і атентатів. Дня 27.2.47 р. застуканий в криївці в с. Любині з двома друзями, хоч тяжко ранений, вбиває пару большевиків і вицофує з одним другом, а один паде. Впав 5.3.47 р., застуканий в криївці.

ч. п. 5

Псевдо: Хрущ (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: куцевий.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Член ОУН з 1936 р., 30 літ, ідейний, з великим авторитетом серед населення. Взірцево веде працю в своєму кущі мимо найбільшого нажиму в його терені. Брав участь в ріжних акціях на большевиків та стрибків. Тяжко ранений в груди 1945 р., лікується цілий рік, а по виздоровленні обіймає назад куц на такому ж самому уровині. Впав 31.5.47 р.

ч. п. 6

Псевдо: Явір (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: куцевий.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Надзвичайно твердий характер, працюовитий та видерж-

ливий у праці, у висліді чого здобув собі та Організації великий авторитет серед населення. Це один з тих небагатьох [3] Судово-Вишенського р-ну, що мимо браку контакту з організацією на протязі цілого року (1944–1945), вдержався з пару друзями, що був їх провідником. Вів організаційну роботу з власної ініціативи аж до осягнення контакту і тоді обняв куц. Своїми впливами найбільше причинився до опанування Судово-Вишенського р-ну. Впав застуканий большевиками 17.2.1946 р.

ч. п. 7

Псевдо: Береза (КВ-14/III).

Функція, ступінь: куцевий.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Авторитетний, відважний, бойовий та амбітний. В одному з найтяжчих до опанування і ведення куцв Яворівського р-ну. Із-за постійної нажимки зі сторони більшовиків зумів встоятись, повести працю та здобути населення. Як з одної сторони мав великий авторитет серед населення, так з другої сторони був пострахом як для вислужників так для большевиків. Перед тим був командиром боївки СБ, стрільцем в пробойовому відділі "Переяслави 3". За собою мав ряд акцій на вислужників, большевиків. Під час акції на станицю істребітелів в с.Прилбичах, р-н Яворів, рятує тяжко раненого в голову к-ра Мішу, забираючи його з поля бою під обстрілом. Впав 8.9.1946 р.

ч. п. 8

Псевдо: Дуб (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: куцевий.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Член ОУН з [19]30-х років (ур. 1914 р.). Це один із тих старших членів Організації на терені Яворівщини, що безпереривно і віддано працював, як за польських часів, так за першої більшовицької окупації, як рівно ж і за другої більшовицької окупації. Вислідом його праці було те, що авторитет його сягав далеко поза терен його дії. Впав 2.2.1946 р. під час противиборчих мітінгів.

ч. п. 9

Псевдо: Джон (КВ-14/I).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: районний провідник.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Член Організації за польських часів, повітовий за першої більшовицької окупації, кущевий, а потім районний за другої окупації. Постійно активний, витривалий в праці, якого не змогли захитати тяжкі моральні удари. Це один з тих найкращих революціонерів Щиреччини, що в висліді своєї праці лишив великий авторитет, як свій так і Організації серед населення і революціонерів. Впав 10 липня 1947 р.

* * *

ч. п. 1

Псевдо: Клим (КВ-14/III).

Освіта: середня.

Функція, ступінь: надрайоновий провідник.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Член Організації з [19]30-х років, ур. 1914 р. Ідейний, відданий та надзвичайно працьовитий, хоч фізично вичерпаний. Це один із організаторів широкого революційного руху в Яворівщині. Організатор перших відділів УПА на цьому терені. У висліді своєї праці здобув собі надзвичайний авторитет, як серед населення, так і серед революціонерів. Добрий організатор і виховник. Будучи лише останньо майже рік в надрайоновому проводі сам дає собі раду вповні з організаційною, пропагандивною і вишкільною роботою в одному з найбільших надрайонів, при тому в прикордонному терені.

ч. п. 2

Псевдо: Тарасенко (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: районний.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

За що:

Ідейний, амбітний, підприємчивий і стало діючий. Член бувшого повітового проводу ще за німців і один із перших органі-

зоторів Мостищини, а відтак районний Судово-Вишенського і Мостиського р-нів. В Судово-Вишенщині – це піонер, який опущену і занедбану Судово-Вишенщину поставив на відповідному політично-революційному поземі та цілковито опанував населення цього терену. Вибори дали тут теж такий сам вислід, як і в інших районах цього терену. Користується великим авторитетом серед населення.

ч. п. 3

Псевдо: Троян (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: районний.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом.

За що:

Революціонери називають його “пламенним революціонером”. Він, як бойовий, так і працьовитий. Прикордонний його терен, одначе большевики не зуміли завдяки його праці вибити наших великих впливів серед населення навіть в граничних селах. При тім треба згадати, що довший час він сам вів організаційну і СБ-івську роботу. До війни затуркана під національним так і політичним оглядом Краковеччина, тепер свідома і активна. При цьому він добрий виховник, як словом так і приміром. За ним ряд акцій, і так: 24.4.45 р. з бойовиком ліквідує участкового Пацалуя. 4.6.45 р. під час найбільшого нажиму і насичення Червоною Армією терену робить в білий день засідку на секретаря Краковецького МГБ і ліквідує його. Ранений тяжко в груди, в серпні 45 р. цілий час керує роботою та своїм впливом і авторитетом не допускає до морального піднажимного хитання серед членства. Не вернувши ще цілковито до здоровля, в горячці, з двома друзями робить 29.11.45 р. в білий день акцію на стрибки на Брошках та ліквідує трьох зненавиджених населенням стрибків. Дня 31.12.45 р. організує вдалий атентат на провокатора Швейка в райцентрі Яворові. Літом 1946 р. проводить мінування деяких домів в райцентрі. 11.6.46 р. ліквідує секретаря Кра[ко]-вецького райпарткому Бондаренка. За ним ряд подібних акцій.

ч. п. 4

Псевдо: Запорожець (КВ-14/I*).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: районний.

Пропонується до відзначення: Бронзовим Хрестом за працю.

* У тексті: III

За що:

Ідейний і працьовитий. У висліді його праці залишена опущена і опанована більшовиками Пустомиччина нині віджила. Майже зникли густо насаджена сітка зненавиджених населенням станиць істребітелів. Серед населення зростає політична свідомість та авторитет організації.

ч. п. 5

Псевдо: Січний (КВ-14/III).

Освіта: народня.

Функція, ступінь: стр. куща.

Пропонується до відзначення: Бронзовий Хрест Бойової Заслуги.

За що:

Молодий 16-літній юнак, що жив легально, коли більшовики застукали його брата Вовка (був хворий) і в наслідок цього, що Вовкові затялася пістоля, більшовики зловили його і вели. Січний витягнув захованого кріса і заатакував трьох більшовиків в білий день, що вели його брата. У висліді впав один більшовик, а один був ранений. Брат його впав теж, не знати від чиєї кулі. Січний відступив щасливо. Це було дня 21.1.1946 р. в с. Буховичі, р-н Крукинічі. Молодого юнака прийнято в ряди революціонерів на місце його брата. Січний карний і здисциплінований стрілець.

/Рось/

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 15-18. Оригінал.

№ 235
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ
СТУПЕНІВ ПОЛЕГЛИМ ПІДПІЛЬНИКАМ
ЖОВКІВСЬКОГО НАДРАЙОНУ

12 травня 1949 р.

ЛИСТА ВПАВШИХ КАНДИДАТІВ ДО НОМІНАЦІЇ

1. Снігур, стрілець УПА, тереновий працівник, згинув на засідці 28.VII.47 р. в с. Мокротин, пропоную до ступіня ст. віст.
2. Снігур – Гордій, стрілець УПА, тереновий працівник, загинув на засідці 28.VII.47 р. в с. Мокротин, р-н Жовква, пропоную до ступіня ст. віст.
3. Чумак, к-р боївки, тереновий працівник, згинув в січні [19]47 р., пропоную до ступіня булавного.
4. Сірко, стрілець УПА, кущ. пров., згинув 16.VIII.47 р. в с. Воля-В[исоцька], пропоную до ступіня булавного.
5. Данило – Дубовий, кущ. пров., інф[орматор] СБ, згинув 16.VIII.47 р. в с. Воля-В[исоцька], пропоную до ступіня булавного.
6. Клен, вояк УПА, тереновий працівник, згинув 16.VIII.47 р. в с. Воля-В[исоцька], пропоную до ступіня булавного.
7. Чорний, уродж. в Жовкві, кущ. прац[івник], віст., згинув 7.X.47 р. в с. Замочку, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.
8. Боевик, віст. УПА, Хрест Заслуги, згинув 7.XII.47 р. в Добросині, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.
9. Нечай, віст. УПА, тереновий прац[івник], згинув на засідці 6.I.48 р. в с. Добросин, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.
10. Явір, тереновий прац[івник], віст., згинув 4.IV.48 р. на прис. Копанка, с. Мокротин, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.
11. Бурій – Василько, кущ. прац[івник], віст., згинув 4.IV.48 р. на Копанці, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.
12. Сушко, кущ. пров., ст. віст., згинув 31.VII.48 р. на засідці, пропоную до булавного і Бронзовий Хрест Заслуги.
13. Гайдук, кущ. прац. (з нагоди Свята УПА віст. і Бронзовий Хрест Заслуги), згинув в 1948 р. в с. Зашків, р-н Брюховичі, пропоную до ступіня булавного.
14. Яромир – Зенко (брат Гайдука), кущ. пров., віст., згинув на засідці 31.VII.48 р., пропоную до ступіня булавного.

15. Мартин, боєвик, терен[овий] прац[івник], віст., згинув 1.8.48 в бою з больш., біля Жовкви, пропоную до ступіня булавного і за боєві чини Бронзовий Хрест Заслуги.

16. Мадяр, віст., СКВ, згинув 9.VI.48 р. на засідці біля с. Кулява, пропоную до ступіня булавного.

17. Левко – Завадка Левко, віст. СКВ, згинув 9.VI.48 р. на засідці біля с. Кулява, пропоную до ступіня булавного.

18. Гриб – Марушка Михайло, віст. СКВ, згинув 14.IX.48 р. в криївці біля с. Мокротин, пропоную до ступіня булавного.

19. Байда – Дідик Петро, віст. СКВ, згинув 14.IX.48 р. в криївці біля с. Мокротин, пропоную до ступіня булавного.

20. Мідвідь – Гринчук Іван, віст. СКВ (з нагоди Свята УПА Бронзовий Хрест Заслуги) згинув 18.IX.48 р. під час наскоку біля с. Скварява-Стара, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.

21. Семен – Сабаль, з-за Керзона, віст., згинув 18.IX.48 р. під час наскоку біля с. Скварява-Стара, пропоную до ступіня булавного.

22. Довбуш – Малий, куц. пров., ст. віст., згинув 26.IX.48 р. в бою з ворогом в лісі біля с. Скварява-Нова, р-н Жовква, пропоную до ступіня булавного.

23. Граб, в УПА ст. віст., згинув 26.IX.48 р. в бою з ворогом в лісі біля с. Скварява-Нова, р-н Жовква, пропоную до ступіня старшого булавного.

24. Чайка, віст. СКВ, згинув 16.IX.48 р. під час наскоку в с. Зашків, р-н Брюховичі, пропоную до ступіня ст. віст.

25. Левко – Лойко Іван, з-за Керзона, булавний при рай. осеред[ку], згинув 20.X.48 р. під час наскоку на прис. Комарівка, с. Глинсько, пропоную до ступіня хорунжого.

26. Ігор – Слука Василь, юнак-стрілець, згинув 19.XII.48 р. під час наскоку в с. Добросин, р-н Жовква, пропоную до ступіня віст.

Слава Україні! Героям Слава!

Постій, 12.V.49 р.

/-/ О-36

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 21. Копія.

№ 236
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СТУПЕНІВ
ПОЛЕГЛИМ ПІДПІЛЬНИКАМ
ЖОВКІВСЬКОГО НАДРАЙОНУ

19 березня 1950 р.

ПОСМЕРТНА ЛІСТА КАНДИДАТІВ ДО НОМІНАЦІЇ ТЕР[ЕНУ] "78"

п.ч.	Псевдо	Ступ[ені] в чуж[их арміях] або в УПА	Функція в УПА	Внесок до ступ[еня]	Освіта	Коли та де загинув	Завваги ¹
1.	Данило-Дубовий	ст.віст.	-	ст.бул.	поч.	16.8.47, В[оля] Висоцька	актив Жовква
2.	Сірко	"	-	"	"	-"-	бойовик
3.	Нечай	віст.	-	бул.	"	-"-	бойв. о. д.
4.	Бойовик	ст.віст.	-	ст.бул.	"	Мокротин, Ж[овква]	акт. о. д. д.
5.	Береза	стр.	-	ст.віст.	"	-"-	акт. о. д. д.
6.	Яструб	"	-	-"-	"	-"-	-"-
7.	Свист	ст.віст.	-	ст.бул.	"	-"-	" о. д. д.
8.	Дяк-Марушка	-	-	бул.	"	-"-	" о. д.
9.	Явір	віст.	-	"	"	-"-	
10.	Гайдук	-	-	"	"	Зашків, Брюх[овичі]	о. д.
11.	Чумак	ст.віст.	-	ст.бул.	"	Глинсько, Жов[ква]	д. бойов.
12.	Сушко	ст.віст.	-	"	"	2.8.48, Журі, Жовква	акт. о. д. д.
13	Зенко	-	-	"	серед.	-"-	-"-

14.	Смола	ст.бул.	бунчуж[ний]	хорунж.	н./сер	Магерів	д. бойв. од.
15.	Влодко	юнак	-	віст.	"	1.І.50, Мокротин, Ж[овква]	д. бойв. од.
16.	Василько	юнак	-	"	"	7.49, Пили, Жовква	"-
17.	Чорний	віст.	-	бул.	поч.	7.Х.47, Замочок, Ж[овква]	"-
18.	Ярема		-	ст.віст.	"	І.47, Магерів	акт. од.
19.	Чумак		-	"	"	"-	акт.
20.	Кум		-	бул.	н.сер.	"-	"
21.	Сотка	віст.	-	ст.віст.	поч.	"-	"
22.	Шум	ст.віст.	-	ст.бул.	"	"-	"
23.	Зірка – східняк	віст.	-	"	серед.	"-	д. бойв. о. д. д.
24.	Вітер		-	ст.віст.	поч.	"-	бойв.
25.	Сорока		-	ст.бул.	"	Глинсько, Ж[овква]	акт.
26.	Орош			хорунж.	серед.	"-	д. Добра
27.	Безжурний			"-	"	"-	акт.
28.	Смілий	віст.		бул.	поч.	"-	бойв.
29.	Швагер	ст.віст.		ст.бул.	"	"-	бойв.
30.	Сурмач	поручник	політв[ихов- ник]	сотник	серед.	18.ІІ.47, Н[ова] Скварява	бойв. о.д. д.
31.	Бімба	ст.бул.	чот.	хорунж.	поч.	"-	д. бойв.о. д. д.
32.	Бурак	ст.віст.		ст.бул.	"	5.5.48, Фійна Ж[овква]	"-
33.	Климко			ст.бул.	"	20.5.48, Гутисько, Ж[овква]	"-
34.	Турко	ст.бул.	чот.	хорунж.	серед.	3.6.48, Лозина, Яворів	"-

35.	Борис	віст.		бул.	поч.	–”–	–”–	–”–
36.	Ручай	ст.віст.	рой.	ст.бул.	н.сер.	2.5.48, Бірки Янів[ськ]	б. о. д.	б. о. д.
37.	Дяк	ст.віст.	політв[ихов- ник]	–”–	”	5.48, Рокитна, Бр[юховичі]	–”–	–”–
38.	Омелян–Туча	віст.		бул.		–”–	бойв.	бойв.
39.	Хміль	ст.віст.	політв[ихов- ник]	хорунж.	середн.	6.48, Голе Равс[ь]ке, Р[ава]-Р[уська]	б. о. д. д.	б. о. д. д.
40.	Ігор	–”–		ст.бул.	поч.	–”– ка Рава-Рус[ь]	–”–	–”–
41.	Чуйко	віст.		бул.	серед.	–”–	б. о. д.	б. о. д.
42.	Юрко			ст.віст.	поч.		бойв.	бойв.
43.	Гес			ст.віст.	”		о. д.	о. д.
44.	Колос			–”–	–		бойв.	бойв.
45.	Орел			–”–	”		о. д. д.	о. д. д.
46.	Грім	ст.віст.	рой.	ст.бул.	”		акт.	акт.
47.	Зорян	ст.віст.		бул.	поч.	10.7.48, Кулява, В[еликі] М[ости]	акт.	акт.
48.	Юрко	віст.		бул.	н/сер.	–”–	”	”
49.	Дударик	бул.		хорунж.	”	Бутини, В[еликі] М[ости]	д. бойов. о. д.	д. бойов. о. д.
50.	Фартух	ст.віст.		ст.бул.	”	–”–	–”–	–”–
51.	Дужий			ст.віст.	”	Великі Мости	бойв.	бойв.
52.	Артем	віст.		бул.	н.с.	–”–	акт.	акт.
53.	Нестор	”		ст.віст.	поч.	–”–	”	”
54.	Чорноморець	”		”	”	–”–	”	”
55.	Тарас	”		”	”	–”–	о. д. д.	о. д. д.
56.	Вільховий	”		”	”	–”–	акт.	акт.

72.	Хітос				"				2.1.47 Двірці, В[еликі] М[ости]	акт.
73.	Хмара				"				11.47 Пристань, В[еликі] М[ости]	бойв.
74.	Тиміш	віст.			"				-"- Туринка, В[еликі] М[ости]	
75.	Копач				"				3.47 Боянець, В[еликі] М[ости]	акт.
76.	Мороз				"				47 Куличволя, В[еликі] М[ости]	бойв.
77.	Омелько			бул.	"				12.46 Боянець, В[еликі] М[ости]	о. д.
78.	Бойовик	віст.			"				11.46 Вілька М[азовецька] -"-	акт.
79.	Микольцьо				"				3.46 Боянець -"-	бойв. о. д.
80.	Субота	"			"				3.47 -"-	о. д.
81.	Бурян	"			"				4.47 Туринка -"-	акт.
82.	Вірний				"				11.47 Боянець -"-	бойв. о. д.
83.	Веселий				ст.віт.				18.9.46 Бесіди -"-	о. д.
84.	Залізник				"				18.9.46 Борове -"-	акт.
85.	Могила				"				22.ХІ.46 Стремінь -"-	боев.

86.	Максим				"	"	26.ХІ.46 Кулява _" _"	акт. о. д.
87.	Клуб				"	"	_ " _"	акт.
88.	Корінь				"	"	І.47 Двірці _" _"	акт.
89.	Чік				віст.	"	_ " _"	_ " _"
90.	Чорний				"	"	Купичволя _" _"	_ " _"
91.	Щигол	ст.віст.			ст.бул.	"	48 р. Монастирок _" _"	бойв.
92.	Грізний	"			"	"	ІІ.49 Камянка Л[існа], М[агерів]	бойв.
93.	Деркач	віст.			"	"	ІІ.49 Погарисько, М[агерів]	бойв. о. д.
94.	Шлак	"			"	"	ІІ.49 Улицько, М[агерів]	бойв.
95.	Наливайко	"			"	"	ХІ.49 Магерів	бойв. о. д.
96.	Лиско	"			бул.	"	І.49 Кам['янка] Голе, Маг[ерів]	акт.
97.	Хмарний– Гроза	ст.віст.	рой.		ст.бул.	"	_ " _" Р[уська]	д. б. о. д. д.
98.	Дон	ст.віст.			"	"	ЗІ.8.48 Поляна, Жов[ква]	бойв.о. д. д.
99.	Долина	віст.			бул.	"	І.48 Рокитна, Брюх[овичі]	о. д.
100.	Медвідь	"			"	"	8.48 Скварява С[гара], Ж[овква]	о. д.

101.	Діброва	бул.		хорунж.	н/с	16.4.49 Погарисько, М[агерів]	бойв. о. д. д. акт.
102.	Сивий	хорунж[ий]	к[-р] пвд.	поруч.	"	13.4.49 Рясна Поль[ська], Б[рюховичі]	бойв. акт.
103.	Клим	ст.віст.		ст.бул.	поч.	[4 чи 7].49 Магера	бойв.
104.	Хижак	"		"	"	1.1.49 Ставки Янів	д. бойв.
105.	Ромко	"		"	"	[9 чи 3].48 Лозина –"–	о. д.
106.	Довбуш– Малий	ст.віст.	рой.	ст.бул.	поч.	26.IX.48 Скварява Н[ова], Ж[овква]	бойв.о. д. д.
107.	Граб	ст.віст.		ст.бул.	"	26.IX.48 Скварява Н[ова], Ж[овква]	бойв.о. д. д.
108.	Левко	бул.		хорунж.	поч.	23.X.48 Глинсько, Ж[овква]	бойв.о. д. д.
109.	Івасько	з-за [лінії] Керзон[а]		ст.віст.	"	13.4.49 Рясна Пол[ська], Б[рюховичі]	бойв.о. д.
110.	Ванька	віст.		бул.	н.с.	9.6.48 Бугини	бойв.
111.	Веселий	"		бул.	"	14.1.49 Кулява	бойв.о. д.
112.	Олесь	"		"	"	30.1.49 В[еликі] Мости	бойв.о. д.
113.	Наталка			віст.	серед.	22.II.49 Туринка	о. д. д.
114.	Мирон	юнак		"	поч.	–"–	–"–
115.	Соловій	віст.		бул.	"	17.IX.49 В[еликі] Мости	бойв. акт.

116.	Хмара	"	"	"	"	17.7.48	Запит[ів]	бойв. акт.
117.	Байда	"	"	"	серед.	23.4.48	Цеперів	бойв. акт.
118.	Зенко	"	ст.бул.	"	поч.	12.4.48	Підліски М[алі]	бойв. акт.
119.	Хмара		бул.			45 р.	Яричівський	д. бойв. д. акт.
120.	Аскольд		ст.віст.			–"–		о. д.
121.	Тарас	віст.	ст.віст.	"		14.7.48	Ярич[івський]	акт.
122.	Петро–Хитрій	–"–	–"–	"		14.4.48	Ярич[івський]	бойв.
123.	Зорян–Зірка	–"–	–"–	"		22.6.48	Ярич[івський]	акт.
124.	Чумак	–"–	–"–	"		18.1.48	Брюх[овичі]	бойв.

19.III.50

/–/ 78

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 24-26. Копія.

¹ Імовірно прочитання скорочень:

- о. д. – опінія добра
- о. д. д. – опінія дуже добра
- д. бойв. – дуже бойовий
- акт. – активний
- д. акт. – дуже активний
- бойв. – бойовий
- д. б. – дуже бойовий
- д. д. – дуже добра

№ 237

ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ ПІДПІЛЬНИКІВ ЖОВКІВСЬКОГО НАДРАЙОНУ

19 березня 1950 р.

ЛИСТА КАНДИДАТІВ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ ТЕР[ЕНУ] "78"

п. ч.	псевдо		ступ[інь]	внесок до відзначення	о світа	завваги	
1.	Сивий	пр[ов.] рай.	хорунж- [ий]	Срібний Хр[ест] Б[ойової] З[аслуги] класи	н[еповна] серед[ня]	згинув	13.4.49 р.
2.	Хмарний	кущ. пр[ов.]	ст. віст.	Бронзовий Хр[ест] Б[ойової] Засл[уги]	–"–	–"–	1.49 р.
3.	Вій	надр. СБ		Срібн[ий] Хр[ест] Б[ойової] З[аслуги] кл.	н[езакінчена] вища	–"–	11.49 р.
4.	Лев	к-р боївки СБ	віст.	–"– кл.	серед[ня]	–"–	45 р.
5.	Хмара	к-р боївки СКВ	–"–	–"– [кл.]	поч[аткова]	–"–	14.7.48 р.
6.	Грім	надр. СБ		Бронзовий Хр[ест] Б[ойової] З[аслуги]	–"–	–"–	45 р.
7.	Клим	к-р боївки		–"–	–"–	–"–	XI.45 р.
8.	Клим	бойовик		–"–	–"–	–"–	III.49 р.
9.	Шум	–"–	ст. віст.	–"–	–"–	–"–	48 р.
10.	Лютий	–"–		–"–	–"–	–"–	
11.	Ігор	рай. пров.	–"–	–"– орг. пра[цю]	н[еповна] серед[ня]	–"–	VI.48 р.
12.	Мартин	бойовик	–"–	–"–	–"–	–"–	IX.48 р.

13.	Зірка	бойовик (схід[няк])	віст.	-"-	-"-	серед[ня]	-"-	X.47 р.
14.	Дударик	рай. р[еф.] СБ		-"-	-"-	н[епова] серед[ня]	-"-	II.47 р.
15.	Байда	чл[ен] куща	-"-	-"-	Б[ойової] З[аслуги]	-"-	-"-	22.IV.48 р.
16.	Зенко	бойовик	-"-	-"-		поч[аткова]	-"-	48 р.
17.	Дужий	рай. р[еф.] СБ	ст. бул.	-"-	-"-	серед[ня]		
18.	Тихоліс	-"-	бул.	-"-	-"-	поч[аткова]		
19.	Снігур	бойовик	ст. віст.	-"-	-"-	-"-		
20.	Турко	рай. р[еф.] СБ	бул.	-"-	за орг. пр[ацю]	н[епова] серед[ня]	-"-	VI.48 р.
21.	Ручай	-"-	ст. віст.	-"-	-"-	серед[ня]	-"-	V.48 р.
22.	Довбуш	рай. пр[ов.]	-"-	-"-	-"-	н[епова] серед[ня]	-"-	VIII.48 р.
23.	Діброва	рай. пр[ов.]	бул.	-"-	-"-	-"-	-"-	16.IV.49 р.
<24.	Маруся	машинистка		-"-	-"-	серед[ня]>		
25.	Наталка	-"-			Медаль за працю у в[ажких] ум[овинах]	-"-	-"-	22.II.49 р.
26.	Остап	рай. пр[ов.]	ст. бул.	-"-	-"-	-"-	-"-	
27.	Назар	-"-	ст. віст.	-"-	-"-	-"-	-"-	
28.	Дорош	кущ.пр[ов.]	віст.	-"-	-"-	поч[аткова]		
29.	Малій	кущ.		-"-	-"-	-"-	-"-	
30.	Катруся	машинистка		-"-	-"-	н[епова] серед[ня]		
31.	Оля	-"-		-"-	-"-	поч[аткова]		
32.	Зеня	-"-		-"-	-"-	н[епова] серед[ня]		

33.	Марійка	—” —		—” —		поч [аткова]	
34.	Рома	—” —		—” —		н [езакінчена]	
35.	Степан	кущ. пр [ов.]		—” —		вища	
36.	Зірка	юнак		Похвалою		поч [аткова]	

20.III.50 р.

/-/78

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 23. Копія.

Петра–Мороза

Вирізненням:

Орлика
Соловія
Важного
Хитрого

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 62, арк. 258. Копія.

№ 239
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ ПІДПІЛЬНИКІВ
РОГАТИНСЬКОЇ ОКРУГИ

Липень 1950 р.

ЛИСТА

учасників УПА та членів революційного підпілля,
яких пропонується нагородити

I. Золотим Хрестом Боевої Заслуги

1. Ст. віст. Дуб

Сл. п. ст. віст. Дуб, літ около 40, від 1944 р. був командиром СКВ в р-ні Большівці, згинув по геройські 1947 р. Під його командою СКВ звів цілий ряд переможних боїв з переважаючими силами большевиків, здобув три ППС, кілька кулеметів, пістолетів та іншу зброю та військовий виряд. Найголовніший його бій був в 1945 р., в якому сл. п. Дуб зі своїм СКВ (около 30 осіб) розгромив роту “Рубахи” з р-ну Підгайці, здобуваючи при тому три ППС та іншу зброю, а також три осідлані коні. В тому бою СКВ на мав жодних втрат. По-геройськи пробився сл. п. Дуб з криївки, яку були обложили 6 большевиків. В криївці був Дуб з двома боевиками. Большевики відкрили вхід та почали кричати, щоб ті виходили. Дуб моментально укладає план виходу. Одного посилає нагору, нібито він здався. Коли цей виліз і трьох більшовиків зайнялося коло нього, щоб його зв’язати, тоді вискакує сам Дуб з автоматом і дає чергу по тих большевиках. Большевики почали втікати, тоді цей, що його в’язали, схопив від одного з большевиків ППШ і відкрив вогонь по большевиках, що були на боці на

стійці з кулеметом. В міжчасі вискакує третій і теж відкрив вогонь по большевикам. У висліді трьох большевиків було вбитих, а іншим тром вдалося втечи мабуть пораненими. Підпільники здобули 1 кулемета, 1 ППШ та 1 кріс і наган і навіть ніхто з них не був ранений.

II. Срібним Хрестом Заслуги

1. Ст. віст. Іскра

Ст. віст. Іскра за німецької окупації член юнацтва, а відтак учасник УПА. За більшовицької окупації учасник УПА у функції рядового. Від 1945 р. працює при обл. ос. пропаганди як рисівник та маляр. Від 1946 р. працює при окр. ос. пропаганди як машиніст, рисівник та різьбар, а в 1948 р. являється керівником техзвена при тому ж осередку. За час своєї праці при техзвені відзначався солідністю та незвичайною працьовитістю. Скомпонував та вирізьбив кільканадцять кліш та БФ, пропагандивних плякатів, а також кілька заголовків до підпільних видань. Він же ілюстрував “Імперіялістична війна в образах” та “Неписана драма в 5-ох актах” за текстом сл. п. пров. Юга.

2. Ст. віст. Довбуш

Ст. віст. Довбуш, член ОУН за німецької окупації. 1943 р. пішов до перших відділів УПА в Карпатах, де був у функції роєвого. Перед переходом фронту призначений для охорони одного з вищих осередків ОУН. На тій роботі працює до сьогодні. За час свого перебування в підпіллі був три рази ранений. Відзначається незвичайною солідністю і працьовитістю в орг. роботі.

3. Реня –

(Зараз засуджена і заслана на Сибір. Заслуг на письмі не подаю з конспіративних зглядів, подам їх устно)

4. Тамара

Сл. п. Тамара член юнацтва за німецької окупації, районова УЧХ за більшовицької окупації. Відзначалася незвичайною працьовитістю та відданістю для справи визволення українського народу. В час посиленого натиску большевиків на укр. визвольно-революційний рух, сл. п. Тамара являлася фактичним керівником районного Проводу ОУН. Крім того сл.п. Тамара відзначалася боєвістю та незвичайною відвагою. Брала участь в кількох наступальних операціях відділів УПА, як стрілець (між іншим в наступі на район Болшивці).

III. Срібним Хрестом Боевої Заслуги

1. Ст. віст. Бодай

Ст. віст. Бодай, учасник УПА, а по розчленуванню відділів працює на тереновій роботі. Відзначається надзвичайною боевістю та орієнтацією в критичних моментах. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля звів цілий ряд переможних боїв, а також вийшов сам і вивів людей з кількох дуже критичних ситуацій. Останній його бій відбувся в часі Великодних Свят, де він був застуканий разом з друзями в невеличкому ліску, большевицькою опергрупою в числі 9 чол. Большевики витиснули д. Бодая разом з 2-ма друзями з ліска на поле і переслідували чистим полем на протязі 9 км. Завдяки боевій поставі (на протязі цих 9 км друзі пляново відступали постійно відстрілюючись) і дружності вони щасливо вийшли, крім одного підпільника, який, будучи раненим в ногу першими стрілами, розірвався гранатой. Д. Бодай нагороджений вже БХБЗ.

2. Ст. віст. Вихор

Ст. віст. Вихор, член юнацтва за першої большевицької окупації. За німецької окупації член ОУН та учасник підстаршинської школи УПА. По закінченню школи в 1944 р. стає командантом курінної жандармерії. Через хворобу звільнений з УПА і переходить на теренову роботу до СБ. Відзначається боевістю та орієнтацією в критичних моментах, а також холоднокрівністю. Завдяки тому вже кілька разів вийшов з своїми людьми з критичних ситуацій. Крім того звів з власної ініціативи кілька переможних боїв та засідок здобуваючи зброю та ліквідовуючи чільних представників МВД–МГБ. Останній його бій був разом з д. Бодаєм при заскочені в часі Великодних Свят 1950 р., де вони в двійку відбивалися чистим полем від большевицької опергрупи на протязі 9 км.

IV. Бронзовим Хрестом Заслуги

1. Ст. віст. Андрій

Ст. віст. Андрій, член юнацтва з першої большевицької окупації, за німецької окупації надр. Пров. Юнацтва, а з 1943 р. провідник ОУН на м.Бережани. 1944 р. йде на підстаршинську школу УПА, а по її закінченню переходить до сотні "Сіроманці" у функції адютанта сотенного Косача. Весною 1945 р. переходить на теренову роботу і осінню 1945 р. приймає керівництво надрайону ОУН. На цьому пості гине 20 січня 1949 р. За час своєї організаційної діяльності відзначався працьовитістю, солідністю та активністю.

2. Ст. віст. Отава

Ст. віст. Отава член ОУН в першій большевицької окупації. За німецької окупації працює як студент в сітці ОУН в м. Львові, де займав підреферентуру робітничого сектора. В 1944 р. переходить на підстаршинську школу УПА, а по її закінченні призначений на заступника сотенного надрайонової сотні Самооборони під командою хор. Коса. В 1945 р. переходить на теренову роботу і обіймає керівництво надрайоном. На тому пості гине влітку 1947 р. за час своєї організаційної діяльності сл.п. Отава відзначався солідністю і працьовитістю.

3. Ст. віст. Левич

Ст. вістун Левич, член ОУН з німецької окупації 1943 переходить в підпілля і стає членом надрайонової боївки, в якій виконує різні організаційні завдання. 1944 р. працює як зв'язковий і член охорони одного з осередків ОУН. На цій роботі залишився до сьогодні. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля був в кількох тяжких ситуаціях, з яких вийшов ціло, а також деякий час виконував орг. доручення в тяжких умовах. Відзначається солідністю та працьовитістю.

4. Ст. віст. Шершень

Ст. віст. Шершень член з часів польської окупації, літ около 40. За другої большевицької окупації працює як кущевий, а згодом орг. реф. районного Проводу ОУН. Рівночасно помагає в роботі одному з вищих осередків ОУН. На цьому пості гине 10 травня 1950 р. Сл.п.д. Шершень, помимо старших літ, відзначався працьовитістю та активністю в організаційній роботі.

5. Ст. віст. Бук

Ст. віст. Бук, літ около 40. Член з часів німецької окупації. За часів другої большевицької окупації працює при одному з вищих осередків СБ, а відтак як кущевий ОУН. На тому пості гине зимою 1950 р. За час своєї організаційної діяльності відзначився надзвичайною солідністю та активністю в роботі, яка була питомою йому помимо його старшого віку і хорої від поранення ноги.

V. Бронзовим Хрестом Боевої Заслуги

1. Бул. Оришко

Бул. Оришко, родом з-за так зв. лінії Керзона. Був командиром охорони сл. п. пров. Синього. В час свого перебуван-

ня на тому пості звів цілий ряд переможних боїв з польсько-більшевицькими відділами. Відбув також рейд зі своїм відділом по терені ЧСР. По переході на ЗУЗ працював на різних постах, а з 1949 р. працював керівником рай. проводу ОУН. На тому пості гине в липні 1950 р. Сл. п. д. Оришко відзначався незвичайною боєвістю та впертістю в революційній боротьбі.

2. Ст. віст. Довбуш (СБ)

Ст. віст. Довбуш, член з німецької окупації, 1943 добровільно голоситься до УПА і відходить в Карпати, де являється учасником відділу "Трембіта". Ще в часі перемаршу до відділу своєю орієнтацією та холоднокровністю уратовує групу новобранців в часі наскоку німців, вбиваючи німецького ле[й]тенанта. 1944 з причин поранення та хвороби звільнений з відділу і переходить на теренову роботу. Деякий час працює в боївці, а відтак при СБ як бойовик, на тому пості гине 26 лютого 1950 р. разом зі своїм провідником сл. п. д. Федем в часі наскоку більшовиків. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля сл. п. д. Довбуш мав кілька переможних боїв з більшовиками. Був теж поранений. Відзначився незвичайною боєвістю та відвагою.

3. Ст. віст. Олесь

Ст. віст. Олесь, член юнацтва з часів німецької окупації. 1944 року відходить до УПА, де перебуває до часу розчленування. По розчленуванні переходить до СБ як бойовик, на цьому пості гине літом 1949 р. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля мав кілька переможних боїв з більшовиками і був поранений. Відзначився незвичайною боєвістю та відвагою.

4. Ст. віст. Ткачук

Ст. віст. Ткачук, член охорони і зв'язковий при одному з осередків ОУН. Відзначається незвичайною орієнтацією та боєвістю. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля мав кілька переможних боїв з більшовиками та кілька разів вийшов та вивів інших з критичних ситуацій.

5. Ст. віст. Жук

Ст. віст. Жук працює при одному з осередків СБ як бойовик. Відзначається холоднокровністю та боєвістю. Кілька разів вийшов сам та вивів друзів з критичних ситуацій.

6. Ст. віст. Мак

Ст. віст. Мак, член ОУН з часів німецької окупації. Від 1944 року і до сьогодні працює при осередку СБ як бойовик. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля кілька разів вийшов з критичних ситуацій та вивів друзів. Крім того організував та сам виконував кілька вдалих атентатів на представників партії та МВД-МГБ. Відзначається відвагою та боєвістю.

7. Ст. віст. Орлик

Ст. віст. Орлик, член з польських часів, літ около 40. За німецької окупації [був] станичним села. З приходом большевиків переходить в підпілля і працює на різних постах, а останньо кущевим. На цьому пості залишився до сьогодні. Помимо старшого віку відзначається боєвістю та витривалістю в революційній боротьбі. Був в різних тяжких і критичних ситуаціях з яких виходив ціло.

8. Ст. віст. Веселий

Ст. віст. Веселий, член юнацтва за німецької окупації. 1944 р. відходить до УПА і перебуває до розчленування сотні. Брав участь в рейдах на СУЗ і Буковину. Ще будучи у відділі, відзначився боєвістю і відвагою. Кілька разів своєю холоднокрівністю врятував позиції в боях та особисто причинився до перемоги сотні. Будучи на тереновій роботі працював, як бойовик СБ, а останньо кущевим. На цьому пості працює до сьогодні. Кілька разів в критичних моментах виходив ціло та виратовував друзів своєю бистрою орієнтацією. Був два рази ранений. При чому раз від агента-внутрішника, саме після того, як він (Веселий), будучи заскочений больш. опергрупою, вбив лейтенанта (командира боївки).

VI. Вирізнєння

1. Ст. віст. Ніч

2. Славко – новик, виконав вдалий атентат на першого секретаря райкому КП(б)У, вступив до підпілля 1950 р.

3. Местник – новик, вступив до підпілля 1950 р., виконав вдалий атентат на майора Львівського УМГБ.

4. Славко (Болшов[єччина]) – новик, вступив до підпілля 1949 р., виконав вдалий атентат на лейтенанта РО МГБ, в часі одного застукання своєю холоднокрівністю врятував інших друзів, вбиваючи при тому одного большевика і здобув собі ППШ.

5. Мирон – новик, вступив до підпілля 1949 р., виконав вдалий атентат на лейтенанта РО МГБ, а також брав участь в одній бойовій акції, в якій добре пописався.

VII. Похвалою

1. Сірко – кущевий,
2. Щур – кущевий,
3. Довбуш (зв'язковий)
4. Дубок – “ –

Постій, липень 1950 року

/-/ Харчук

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 61, арк. 73-77. Копія.

№ 240
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПЕРСОНАЛЬНІ СПРАВИ
РОГАТИНСЬКОЇ ОКРУГИ

[Не раніше 30 липня 1950 р.]

“Запоріжжя”

Друже

На підставі наказу ГВШ ч. 2/50 з дня 30.07.1950 р. про піднесення у військових ступенях та про відзначення вояків УПА і учасників визвольно-революційного підпілля

I. Піднесено в ступенях:

до поручника – хорунжого Вія
до хорунжого – ст. бул. Свіста

II. Нагороджено:

Золотим Хрестом Бойової Заслуги
ст. бул. Дуба

Срібним Хрестом Заслуги

Тамару
Реню
Іскру
Довбуша

Срібним Хрестом Бойової Заслуги

ст. бул. Свиста (Бодая)
ст. віст. Вихора

Бронзовим Хрестом Заслуги

Отаву
Андрія
Шершеня
Левича

/-/ Харчук

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 62, арк. 259. Копія.

№ 241
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ
СТУПЕНІВ ПІДПІЛЬНИКАМ РОГАТИНСЬКОЇ
ОКРУГИ

Липень 1950 р.

ЛИСТА

учасників УПА, яких за заслуги, проявлені в боях з большевиць-
кими окупантами,
пропонується піднести у військових степенях до:

I. Поручника:

1. Хорунжого Вія

II. Хорунжого:

1. Ст. віст. Бодай
2. Ст. віст. Отава
3. Ст. віст. Андрій
4. Ст. віст. Зенон

5. Ст. віст. Вадим
6. Ст. віст. Зелений

III. Старшого булавного:

1. Ст. віст. Зарічний
2. Ст. віст. Дуб (Болшовеччина)
3. Ст. віст. Вихор (Болш[овеччина])

IV. Булавного:

1. Ст. віст. Сокіл ([...])
2. Ст. віст. Олень
3. Ст. віст. Довбуш
4. Ст. віст. Іскра
5. Ст. віст. Хитрий (СБ)
6. Ст. віст. Ткачук
7. Ст. віст. Веселий
8. Ст. віст. Щур
9. Ст. віст. Соловій

М. П., липень 1950

/-/ Харчук

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 61, арк. 78. Копія.

№ 242
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ ПІДПІЛЬНИКІВ
РОГАТИНСЬКОЇ ОКРУГИ

15 серпня 1950 р.

ДОДАТКОВИЙ СПИСОК ЛЮДЕЙ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ

I. Бронзовим Хрестом Заслуги:

1. Грек – надрайоновий провідник Перемишлянського над-району в рр. 1944–46. Згинув в листопаді 1946.
2. Одисей – керуючий зв'язком при крайовому проводі в рр. 1945–46 і рай. пров. в рр. 1947–49. Згинув в квітні 1949 р.
3. Черемош – кур'єр з-за лінії Керзона до УССР в рр. 1944–46, сім разів переходив кордон. Зараз кущевий.

II. Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги:

1. Довбуш –		боєвик
2. Горський –		"
3. Ткачук –		"
4. Чубатий –	(згинув)	кущевий
5. Байрак	"	"
6. Вірло	"	районовий
7. Кобзар	"	кущевий

До вирізнення:

1. Чугайстир
2. Вірний
3. Доктор

До похвали:

1. Левко (новик)
2. Баняс (боєвик)

15 серпня 1950 р.

/–/ С-н

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 61, арк. 79. Копія.

№ 243
НАКАЗ У ПЕРСОНАЛЬНИХ СПРАВАХ
ЗОЛОЧІВСЬКОЇ ОКРУГИ

№ 1/52

5 серпня 1952 р.

Слава Україні!
НАКАЗ ч. 1/52

Рішенням теренового проводу ОУН від 5 серпня 1952 р. нагороджується учасників українського визвольного-революційного підпілля.

1. За виявлені в індивідуальних двобоях і сутичках з ворогом мужність і героїзм нагороджується:

Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги

- Сурмача – рай. пров. Золочівщини (поляг 10.5.1951 р.)
Черника – –"– –"– Підкамінецьчини (поляг 30.8.1951 р.)

Михаська – орг. реф. рай. Поморянщини (поляг
22.8.1952 р.)
Степана – бойовик куща Краснянського р-ну (поляг
1.10.1951 р.)
Антон – р. пров.
Славка – бойовик н/ну

2. За муравлину працю для національно-визвольної революційної боротьби українського народу проти окупантів нагороджується:

Вирізненням

Бродягу – рай. пров. Олещини (поляг 2.12.1950 р.)
Андрія – орг. реф. надр. Золочівщини (поляг
25.11.1951 р.)
Лесю – УЧХ

Похвалою

Зенка II – бойовик ОО

Героям Слава!

5.8.1952 р.

Тереновий пров.
/Олесь/

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 29, арк. 392. Оригінал.

№ 244-247
ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОЛЕГЛИХ

30 жовтня 1946 р. – 22 липня 1952 р.

№ 244
НЕКРОЛОГ КОМАНДИРА “ГРОМА”

30 жовтня 1946 р.

“Григорій”
21-12

НЕКРОЛОГ

сл. п. хор. к-ра Грома

Дня 9.X.1946 р. на прис. Домки біля с. Станин, заскочений більшовицькими опричниками, згинув геройською смертю сл. п. хор. к-р Грім.

З дня 8 на 9 жовтня 1946 р. уночі сл. п. хор. к-р Грім із другом Тимошенком прийшов з ліса на прис. Домки, біля с. Станин. Сл. п. хор. к-р Грім заквартирував в господаря Сивака, в якого мав в хаті криївку. Друг Тимошенко заквартирував в сусіда.

На другий день о год. 8-ій рано, пограничники з погран[ичної] застави с. Павлів в числі 15 чоловік обскочили хату Сивака, де квартирував сл. п. хор. к-р Грім. В хаті почали стислий перешук. Трьома нападами трясли і перешукували, при чім за кожним разом виходили всі з хати. Щойно за третім разом знайшли вхід до криївки. В час, коли більшовики відкривали вхід до криївки, сл. п. хор. к-р Грім зстрілвся з пістоля. Більшовицькі кати, ще кинувши одну гранату до середини криївки, витягнули тіло сл. п. хор. к-ра Грома наверх. Знайшовши окуляри сл. п. хор. к-ра Грома, опричники закричали: “той сам в окулярах”. Тіло сл. п. хор. к-ра Грома забрали до м. Радехова.

Приарештували господаря Сивака і його дочку. По кількох днях їх звільнили.

Друг Тимошенко, перебрав[ш]ись, в білий день фірою вицо-фався до ліса.

Вічна слава і честь впавшому Героєві сл. п. хор. к-рові Громові!

Постій, 30.X.1946 р. /–/ ОП “Григорій”

Заввага: З браку матеріалів відносно біографії сл. п. хор. к-ра Грома і його праці в ОУН і УПА не подаємо в цілості його некрологу.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 372, т. 48, арк. 241. Копія.

№ 245
НЕКРОЛОГИ ПОВСТАНЦІВ
ЗОЛОЧІВЩИНИ

[Не раніше грудня 1946 р.]

НЕКРОЛОГИ
впавших командирів і стрільців УПА
за час від листопада 1945 р. по грудень 1946 р.¹

1. “Мирон” – мжуйсчлутх*, ур[оджений] 1925 р. 4 травня, в с. тртпиз, покінчив середню освіту, син рільника. Член ОУН з 1943 р., відбув старшинський вишкіл в Карпатах в 1944 р. зі ступнем вістуна. Після вишколу був сотенним політвиховником. Впав 27.VI.1946 р. на більшовицькій заставі. Поранений в ногу викинув три гранати на більшовиків, ранив трьох з них, а щоб не попасти живим в руки, дострілив себе з пістолі.

2. “Бистрий” – схійоіщепчрр, ур[оджений] 18.IV.1922 р. в с. шжчеушдоа. Освіта 7 кл. нар. шк., член ОУН з 1942 р., станичний. З початком 1944 р. стрілець УПА відбув підстаршинський вишкіл спочатку роєвий, останньо чотовий. Військовий ступінь – булавний. Ранений в бою б. с. Баймаків, вилічився і даліше був чотовим. Впав під час зимової бльокади 3.III.1946 р. на хуторі Микити рай. Підкамінь.

3. “Вишневий” – ужчєьцітбсйоулпцпме, ур[оджений] 1917 р. в с. дрепкюупдічетс, рай. Броди. Освіта 7 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1939 р., в УПА з 1944 р. Старший вістун, командир розвідки. Під час зимової бльокади 3.III.1946 р. був застуканий зі старшим стрільцем Дротом в криївці на полі біля родинного села. Оба заскочені повисакаували з криївки в окіп, та звели бій з більшовиками. Відбивались через п'ять годин. Вбили трьох більшовиків, шістьох ранили, самі вистрілявши всі набої останніми відібрали собі життя.

4. “Дріт” – срубфоудтндхші, ур[оджений] 14.I.1923 р. в с. ррцетеймн, рай. Снятин, освіта 7 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1944 р. Стрілець УПА, розвідчик. Військовий ступінь – ст. стрілець. Впав 3.III.1946 р. разом з сл. п. д. “Вишневим”.

5. “Мазенко” – гкцсхйпіджтнуз, ур[оджений] 8.XII.1914 р. в с. ркідпшві, рай. Ходорів, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1943 р., в УПА з 1944 р., роєвий, військовий ступінь - вістун. Впав 28.I.1946 р. на хуторі Калинка, р. Олесько.

* Тут і далі в тексті вжито кодування.

6. “Канарок” – тиїчінаф, ур[оджений] 22.I.1922 р. в с. лрфїи, рай. Добромиль, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН стрілець УПА з 1944 р. Військ. ступінь ст. стрілець, впав під час облоги 4.IV.1946 р. в лісі б. с. Пеняки.

7. “Клен” – нвфшюшсгвф, ур[оджений] 2.III.1913 р. в с. гртїа-екетїгтецтбсб, рай. Камінка Стр[умилова]. Освіта 5 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1942 р., в УПА з 1944 р., роевий, військовий ступінь ст. вістун, згинув 8.II.1946 р. в криївці в с. Грабина, рай. Олесько (криївку всипала господиня).

8. “Касян” – ткчїойитїта, ур[оджений] 1913 р. в с. дтжвнхи, р[айон] Олесько. Освіта 6 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН, в УПА з 1944 р., військовий ступінь – ст. вістун, інтендант сотні, впав 8.II.1946 р. разом з сл. п. д. Кленом.

9. “Голуб” – нршізіц, ур[оджений] 14.I.1926 р. в с. вілоехп, рай. Глиняни, освіта 7 кл. гімназії, в ОУН з 1941 р., в УПА з 1945 р., стрілець, чотовий політвиховник. Військовий ступінь – ст. стрілець, впав заскочений в криївці 22.I.1946 р., розірвав себе гранатою.

10. “Скорий” – (ст. стрілець), нршлжуєлртесци, ур[оджений] 14.III.1921 р. в с. твмяф, рай. Станиславів, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, симпатик ОУН з 1942 р., в УПА з 1944 р., стрілець, впав 22.I.1946 р. разом з сл. п. д. Голубом.

11. “Левко” – (ст. стрілець), лхмаузчмжстж, ур[оджений] 25.II.1924 р. в с. цджупї, рай. Олесько, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1941 р., в УПА з 1943 р., стрілець. Впав 28.III.1946 р. заскочений в криївці б. родинного села, разом з друзями вбили трьох більшовиків, трьох ранили.

12. “Чорний” – (ст. стрілець), овоежфпцвомх, ур[оджений] 8.IX.1924 р. в с. срлбф, рай. Косів, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, симпатик ОУН з 1943 р., в УПА з 1944 р., стрілець. Впав разом з сл. п. д. Левком, 28.III.1946 р.

13. “Чайка” – цірїбсфпцвомх, ур[оджений] 21.IX.1922 р. в с. ррзєчкнб, рай. Жовтнева, Станиславівщина, освіта 7 кл. нар. шк., син рільника, симпатик ОУН з 1943 р., в УПА з 1944 р., стрілець. Впав 28.III.1946 р. разом з сл. п. д. Левком.

14. “Байда” – (ст. стрілець), бннлшкїйшїннющп, ур[оджений] 11.XI.1923 р. в с. чжапчо, рай. Зборів, освіта 4 кл. нар. шк., син рільника, член ОУН з 1943 р., в УПА з 1944 р., стрілець, впав на більшовицькій заставі 27.VI.1946 р. разом з сл. п. д. Мироном.

15. “Канич” – (ст. стрілець), ьпїляофїс, ур[оджений] 13.IX.1921 р. в с. мхщпсічсквони, син рільника, освіта 4 кл.

нар. шк., член ОУН з 1943 р., стрілець УПА з 1944 р. Загинув 6.II.1946 р. в с. Бачка, рай. Лопатин, заскочений більшовиками в криївці. В безвихідному положенні застрілився.

16. “Добрянський” – (ст. стрілець), мішбсфплртб, ур[оджений] 27.XI.1926 р. в с. мхщпсічсквонпк, син рільника, освіта 7 кл. нар. шк., в ОУН з 1942 р., з 1944 р. стрілець УПА, впав разом з сл. п. д. Каничем, 6.II.1946 р.

17. “Сорока” – нвфсемеутжїххх, ур[оджений] 10.III.1925 р. в с. ржбефрж, (рай. Глиняни), син рільника, освіта 4 кл. нар. шк., симпатик ОУН з 1943 р., стрілець УПА з 1944 р., впав 6.II.1946 р. в с. Бачка.

18. “Квітка” – (ст. стрілець) урчпцзябфжеїп, ур[оджений] 12.II.1925 р. в с. вжчемційшео, (Тернопіль), син рільника, освіта 7 кл. нар. шк., симпатик ОУН з 1943 р., стрілець УПА з 1944 р., впав 6.II.1946 р., застуканий більшовиками в криївці в с. Бачка.

19. “Кармелюк” – лриуюххїцжїтц, ур[оджений] 21.VIII.1924 р. в с. ивігпшж, син рільника, освіта 4 кл. нар. шк., член ОУН з 1943 р., стрілець УПА з 1943 р., впав біля с. Тур’я на більш. заставі 14.XII.1945 р. (тяжко раненого забрали більшовики в район і він там помер).

20. “Черемшина” – гнхидтхїтхо, ур[оджений] 31.III.1927 р. в с. звчлпї, син рільника, освіта 4 кл. нар. шк., член ОУН з 1944 р., з початком 1945 р. стрілець УПА. В часі зимової бльокади 6.II.1946 р. застуканий більшовиками в криївці в с. Бачка, розірвав себе гранатою.

21. “Іскра” – (ст. стрілець) ртхчнпгокибф, ур.4.II.1927 р. в с. срмгхшжой, рай. Глиняни, син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., в ОУН з 1941 р., підрайоновий юнацтва з 1944 р., з 1944 р. розвідчик в УПА, впав 3.III.1946 р., застуканий в криївці біля с. Микити (рай. Підкамінь), розірвав себе гранатою.

22. “Вільха” – (ст. стрілець), нвстнфлчбїннющп, ур[оджений] 21.V.1926 р. в с. дтннжусгмж, син рільника, освіта 4 кл. нар. шк., в ОУН з 1941 р., юнак. Член з 1943 р. В лютому 1944 р. відійшов до УПА, був стрільцем. Впав 10.I.1946 р. на більш. заставі в с. Митниця.

23. “Чайка” II – (ст. стрілець) дхуєфхпідхміпніч, ур[оджений] 11.IV.1923 р. в с. орийошчдкїєаж, (рай. Збараж), син рільника, освіта 9 кл. десятилетки, член ОУН з 1941 р., з лютого 1944 р. в УПА розвідником, в 1945 р. втікач з полону провокативної групи Наливайка. Впав в бою з більшовиками в лісі біля с. Берлин в м[ісяці] березні 1946 р.

24. “Твердий” – їнешйгпокибф, ур[оджений] 17.III.1915 р. в с. мбзіфжієннлп, син рільника, освіта 6 кл. нар. шк., симпатик ОУН з 1943 р., стрілець УПА. Впав в бою з більшовиками в березні 1946 р. разом із сл. п. д. “Чайкою”.

25. “Граніт” – (ст. стрілець), лдеусцітбойозцетпі, ур[оджений] 27.XII.1921 р. в с. гіфонтп, син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., симпатик ОУН з 1943 р., від початку 1943 р. стрілець УПА. Впав в березні 1946 р. в бою з більшовиками в лісі б. с. Берлин разом з сл. п. д. “Твердим”.

26. “Дубовий” – (ст. стрілець), еасійчдежо, ур[оджений] 17.XII.1923 р. в с. зхлітж (Сокальщина), син рільника, освіта 5 кл. гімназії, член ОУН з 1942 р., відійшов до УПА в 1944 р., ланковий. Загинув застуканий в криївці в лютні 1946 р. в лісі біля с. Станиславчик.

27. “Козар” – (ст. стрілець), лтнлтоієшегхучеіуйч, ур[оджений] 10.V.1925 р. в м. тпеунх, освіта 7 кл. нар. шк., з 1943 р. член ОУН, стрілець УПА. Загинув разом із сл. п. д. Дубовим. Розірвався гранатою.

28. “Явір” – (ст. стрілець), свубфеутфір-жх, ур[оджений] 8.XI.1922 р. в с. уішніхпча, (Станиславівщина), син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., член ОУН з 1943 р., з 1944 р. стрілець УПА, впав разом з сл. п. д. “Дубовим”. Розірвав себе гранатою.

29. “Сонце” – еіхопнжсіушндпо, ур[оджений] 6.II.1920 р. в с. ркіджпгймн (рай. Глиняни), син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., член ОУН з 1942 р., в УПА з 1944 р., впав на більшовицькій заставі біля с. Паньківці, рай. Підкамінь, в грудні 1945 р.

30. “Когут” – (ст. стрілець,) лршннтібунме, ур[оджений] 10.VI.1925 р. в с. др-віївпл, син рільника, освіта 4 кл. нар. шк., член ОУН з 1943 р., стрілець УПА з 1944 р., згинув в лютні 1946 р., застуканий більшовиками в криївці, розірвав себе гранатою.

31. “Максим” – (ст. стрілець), щфнлжщяєцжо, ур[оджений] 21.I.1921 р. в с. лр-фтшзцуіфійти, син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., член ОУН з 1943 р., відійшов до УПА в 1944 р., був стрільцем до дня смерті в лютні 1946 р. Застуканий в криївці розірвав себе гранатою. В сотні був дуже добрим кулеметником. Кілька разів охороняв відворот сотні перед більшовиками.

32. “Опока” – ур[оджений] в с. Переволочна, рай. Олесько, син рільника, освіта 5 кл. нар. шк., член ОУН з 1939 р., в УПА з 1944 р. Стрілець, роєвий, чотовий, командир сотні. Під час зимової бльокади в 1945 р. під впливом пережитих страхіть дезертир

з УПА. За це полевий суд позбавив його прав відпустки до кінця революції та zdeградував до стрільця. Впав на більшовицькій засідці ... 1946 р.

ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 285-288. Копія.

¹ Текст документу супроводжує довідка з розкодуванням прізвищ, імен та населених пунктів (ГДА СБ України, ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 289-290):

“1. Лемик Петро	Солова
2. Рудий Григорій	Черемошня
3. Тереховський Теофіль	Гаї Дітковецькі
4. Романик Григорій	Попельники*
5. Вітровий Василь	Підгірці
6. Сидір Дем’ян	Конів
7. Манчур Іван	Волиця Деревлянська
8. Сірий Василь	Грабина
9. Мот Іван	Вижняни**
10. Москалюк Олекса	Сазюн
11. Кузьма Олекса	Хватів
12. Найда Михайло	Рожан***
13. Ходак Михайло	Побережа
14. Аликсевич Дмитро	Цецори
15. Янек Филип	Луток Горішній
16. Лисак Микола	Луток Горішній
17. Мандзюк Стефан	Печенія
18. Торопата Тадей	Березовиця
19. Ковтун Михайло	Задвіря
20. Влозюк Мирон	Жарків
21. Процишин Іван	Розворяни
22. Максимець Дмитро	Гримайлівка
23. Гуменний Володимир	Новий Рогівець
24. Ільчишин Іван	Любінь Великий
25. Квятковський Андрій	Винники
26. Дяків Тадей	Жужіль
27. Крикливець Володимир	Снятин
28. Романюк Степан	Тисмениця
29. Яримчишин Діоніз	Підгайчики
30. Космин Василь	Бивбіс
31. Штика Стефан	Константинівка.”

* У тексті: Попелянили

** У тексті: Бижняни

*** Так у тексті. Імовірно, має бути: Рожнів

№ 246
НЕКРОЛОГИ ПІДПІЛЬНИКІВ
РАДЕХІВСЬКОГО РАЙОНУ

20 червня 1951 р.

ЛИСТА ВТРАТ
від 1948 р. до липня 1951 р.

1. Гефайст – Баран Василь, уродж. 1911 р. в с. Поздимир, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ, жонатий, член ОУН.

Після закінчення школи працює на господарстві. Членом ОУН стає в 1930–31 рр. За час польської дійсності був два рази арештований і засуджений на довгі роки тюрми – в'язень Берези Картузької. В 1939 р., під час німецько-польської війни, вертає з Берези Картузької і цього ж року, з приходом большевиків, іде на еміграцію за Буг. Звідти кілька разів переходить кордон на большевицьку сторону, де проводить активну підпільну роботу. Свою підпільну роботу продовжує і за час німецькою дійсності. В 1944 р., з приходом большевиків, організує сотню, яку опісля передає к-рові Довбушеві. Сам ще якийсь час організує інші сотні, а відтак працює при ВО. Від 1947 р. не займає жодного організаційного посту – лишається для спеціальної розпорядимості проводу ОУН.

Дня 15.01.1949 р. згинув геройською смертю, застуканий большевиками в криївці біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

Все своє життя віддав визвольній боротьбі в рядах ОУН. Старий загартований революціонер визначався мистецьким гумором. Після смерті большевики його особу наводили, як світлий примір під час виховання своїх бійців.

2. Влодко – Громада Степан, уродж. 1925 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ і тех. школа, вільний, член ОУН, куш, провідник.

Після закінчення 7 кл. НСШ, вступає до тех. школи в м. Сокалі, яку закінчує в 1948 р. Того ж року вступає в юнацтво ОУН. В 1944 р. вступає до відділу УПА к-ра Гамалії. Відтак переходить до відділу к-ра Беркута. В тім же році, по переході фронту, переходить вишкіл в підстаршинській школі в Карпатах. В 1945 р., по повороті з Карпат, іде до відділу к-ра Максима, а опісля до відділу к-ра Перемоги, де стає ройовим. Перед відходом відділу в рейд був ранений, внаслідок чого остається в своїх теренах, де пере-

бував без жодної орг. праці через 1945–47 роки. В 1947 р. зістає куц. провідником – на цьому пості працює до дня смерті.

У відділах УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 15.01.1949 р. згинув геройською смертю, застуканий большевиками в криївці біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

3. Срібний – Іванів Григорій, уродж. 1914 р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ, селянин, жонатий, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює на господарстві. Служив при польському війську. В 1939 р., з приходом большевиків, іде на еміграцію з Буг. Там, в 1940 р., за наказом Проводу ОУН, вступає до Українського Легіону, очолюваного к-ром Шухевичем. В 1944 р. іде до відділу “Тигри” к-ра Черника. Цього ж року був ранений в бою з поляками на Холмщині. Після вилікування стає зв’язківцем при окр. осередку. На цьому пості працює до 1948 р. В 1948 р. зістає куц. провідником.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 15.01.1949 р. згинув геройською смертю, застуканий большевиками в криївці біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

4. Славко, Левадний – Фарина Ярослав Дмитрович, урод[жений] 19[10] р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НСШ, селянин, жонатий, член ОУН, зв’язківець при окр. ос[ередку], ст. вістун.

Після закінчення школи працював при родичах на господарстві, а також вчився за дяка. В ряди юнацтва ОУН вступив під час німецької окупації. В 1944 р., під час організування відділів УПА, іде до відділу к-ра Шумського, де був у розвідці. Відтак разом з відділом переходить до к-ра Штиля, де дальше перебуває у розвідці. Разом з відділом переходить всі бої і рейд у Польщу. За боевість і заслуги у розвідці дістає підвищення військового ступеня до ст. стрільця, а відтак ст. вістун. В м[ісяці] грудні 1945 р. з одною чотою к-ра Штиля вертає з-за лінії Керзона. До м[ісяця] серпня 1946 р. повнить функцію зв’язківця при к-рові Штилеві. По смерті к-ра Штиля (28.07.1946 р.) переходить до теренової сітки і стає зв’язківцем при рай. реф. СБ. Осінню 1948 р. переходить на зв’язківця до окр. осередка, де працює до дня смерті.

Дня 15.01.1949 р. згинув геройською смертю, застуканий большевиками в криївці біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

5. Пімста – Сак Іван, уродж. 1928 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта 4 кл. НШ, селянин, вільний, стрілець куща.

Після закінчення школи працює на господарстві. В 1944 р. вступає до відділу к-ра Шумського. В 1945 р. переходить до відділу к-ра Максима, а відтак до відділу к-ра Перемоги. У відділі переходить всі бої і рейд в Польщу. По розв'язанню відділу переходить до куща, де як стрілець, працює до смерті.

У відділах УПА, в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 15.01.1949 р. гине геройською смертю, застуканий більшовиками в криївці, біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

6. Чорний – Сивенький Григорій, уродж. 1922 р. в с. Яструбичі, освіта – 6 кл. НШ, вільний, швець, стрілець куща.

Після закінчення школи вчиться за шевця. В 1943 р. вписується і йде до СС дивізії “Галичина”. В 1944 р. втікає з дивізії. В 1945 р. вступає до відділу к-ра Максима, а відтак переходить до відділу к-ра Перемоги. Перед відходом відділу в рейд лишається в своїх теренах, де на протязі 1946–47 рр. не повнить жодної орг[анізаційної] роботи. В 1947 р. переходить до куща, де працює до смерті.

Дня 15.01.1949 р. гине геройською смертю, застуканий більшовиками в криївці біля прис. Збиця (с. Яструбичі, р-н Радехів).

7. Лобода – Вілюра Михайло Іванович, урод. 1915 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, жонатий, селянин, член ОУН, стрілець куща.

Симпатиком ОУН є ще за польської дійсності. В ряди визвольно-революційного підпілля вступає як стрілець СКВ в 1944 р. Стрільцем СКВ був до 1945 р. Від 1945 р. до весни 1948 р. скривається сам. Весною 1948 р. вступає знову до куща, як стрілець.

Дня 16.01.1949 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, гине під час наскоку більшовиків на господарство, де квартирував.

8. Хмара – Янісевич Степан Климович, уродж. 1922 р. в с. Немилів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює на господарстві. В ряди юнацтва ОУН вступає під час польської окупації. Будучи юнаком, під час першої більшовицької окупації працює зв'язківцем на с. Мукані. Під час німецької дійсності працює станичним в с. Немилів, а пізніше, аж до другого приходу більшовиків, пра-

цює кущевим референтом зв'язків. В 1944 р. іде до СКВ, де працює в господарчій референтурі. Осінню 1944 р. був ранений. Від 1945 р. аж до дня смерті працює в кущі, як звеновий.

В рядах ОУН і підпілля виявив себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 13.02.1949 р. в с. Мукані, застуканий більшовиками в хаті під час полагодження орг[анізаційних] справ, гине геройською смертю – ранений, розірвав себе гранатою.

9. Зенко – Красіньчук Ярослав, уродж. 1928 р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, зв'язківець при рай. реф[ерентові] СБ.

В ряди рев[олюційного] підпілля вступає 7.10.1948 р. Від самого початку працює зв'язківцем при рай. реф[ерентові] СБ.

Дня 13.02.1949 р. в с. Мукані, застуканий більшовиками в хаті, під час полагодження орг[анізаційних] справ, гине геройською смертю, пробиваючись з оточення.

10. Левицький Василь, уродж. 1928 р. в с. Немилів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, стрілець куща.

В 1947 р. вступає в ряди юнацтва ОУН. В ряди рев[олюційного] підпілля йде в останніх днях м[ісяця] січня 1949 р., як стрілець куща.

Дня 8.02.1949 р. в с. Немилів гине геройською смертю на більшовицькій засідці – вистріляв всі набої з кріса, а коли вже був ранений, застрілив себе з власного пістоля.

11. Щупак – Костів Василь, уродж. 1914 р. в с. Дмитрів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює на господарстві. В члени ОУН вступив ще за Польщі. В ряди рев[олюційного] підпілля іде в 1944 р., під час другої більшовицької окупації. Працює, як станичний господарчий. Від 1945 р. до дня смерті працює як стрілець куща.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 30.04.1949 р. гине в лісі біля с. Дмитрів, під час наскоку більшовиків на постої.

12. Вітер – Сосновський Микола, уродж. 1910 р. в с. Дмитрів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, стрілець куща.

За Польщі брав активну участь в усіх культурно-освітніх товариствах. В ряди рев[олюційного] підпілля іде, як стрілець куща, в 1944 р., на початку другої більшовицької окупації. Дня 8.04.1949 р. гине в лісі біля с. Дмитрів, під час наскоку більшовиків на постої.

13. Тарас – Співак Іван, уродж. 1912 р. в с. Павлів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, кущ. провідник.

В члени ОУН вступає в 1937 р. і через цілий час аж до приходу німців в 1941 р. працює станичним в своїм селі. В 1941 р. стає підрайоновим провідником і є ним до 1944 р., до приходу більшовиків. В 1944 р., з приходом більшовиків, стає кущ. провідником. Як провідник, організує і вповні задовільно керує цілим життям куща і підлеглого йому терену. Разом зі своїм СКВ зводить ряд переможних боїв з більшовиками. Під час боїв з більшовиками був ранений. На пості кущ. провідника своєю активною і невпинною працею здобуває собі авторитет і повагу серед населення не тільки свого терену, але і поза ним. Рівно ж авторитетом тішився серед своїх стрільців, з якими був постійно і вів спільну долю партизанського життя.

За цілий час своєї праці в рядах ОУН, в рев. підпіллі виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 6.05.1949 р. в прис. Града (с. Холуїв), р-н Радехів, гине геройською смертю в нерівнім бою на большевицькій заставі, на залізній дорозі. Тіло його більшовики привезли до с. Павлів, де під сільрадою, в стоячій поставі, держали через кілька днів. Відтак привезли до прис. Ганунин (с. Станин), а щойно звідси на МГБ до м. Радехів.

13. Гриненко – Никон Петро, уродж. 1913 р. в с. Холуїв, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, швець, жонатий, член ОУН, боєвик куща.

Від 1936 р. – симпатик ОУН. В ряди ОУН вступає в 1939 р. В 1944 р., з приходом більшовиків, іде в рев. підпілля, як стрілець СКВ. Будучи в кущі, бере участь у всіх засідках, які робить СКВ на чолі з к-ром Громовим. Між іншим бере участь в засідці на уповноваженого МГБ на Львівську область підпол. Крижанівського, в засідці на майора Закулевського – к-ра 1-го батальйону військ МВД. За собою має зліквідованих 7 емвеведистів, в тому одного лейтенанта і двох сержантів. Виказав себе найкращим боєвиком СКВ.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і дуже бойовим.

Дня 6.05.1949 р. в прис. Града (с. Холуїв), р-н Радехів, гине геройською смертю в нерівному бою на большевицькій заставі, на залізній дорозі.

14. Босий – Думаньчук Степан, уродж. 1926 р. в с. Мукані, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при надр. осередку.

Після закінчення школи працює на господарстві. В ряди юнацтва ОУН вступає в 1943 р. – до 1944 р. зв'язківець. В 1944 р. голоситься на охотника до відділу УПА. Відходить до відділу “Кочовики” к-ра Штиля. По військовим перевишколі у відділі, очолює кулеметну ланку, а в 1945 р. стає заступником ройового і zarazом провадить розвідку при ройові. В 1945 р. по розчленуванню відділу назначений на к-ра СКВ. Після знесення цієї референтури очолює в кущі трійкове звено. Весною 1949 р. приділений на зв'язківця при надр. осередку.

Бойові акції: Весною 1947 р. в с. Оглядів, р-н Лопатин, в сутичці з большевиками вбиває підполковника військ МВД, який перевіряв сітку сексотів, нав'язану з квартируючими гарнізонами; осінню цього ж року виконує атентат на о[пер]у[повноваженого] Радехівського МВД Кожемяку, якого вбиває; зимою цього самого року виконує атентати на завідуючого клубами на Радехівський р-н і участкового Радехівського РО МВД, яких ліквідує. Крім того, має ще кілька сутичок з большевиками, в яких зліквідував трьох емведистів.

Дня 5.07.1949 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю, застуканий на постоеві большевиками, під час облави, ранений стріляє себе з власної пістолі.

15. Матвій – уродж. 1922 р. в с. Крехів, р-н Жовква, освіта – 5 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при окр. осередку.

В травні 1944 р. вступає до відділу к-ра Шумського, а відтак переходить до відділу к-ра Штиля. У відділах к-ра Шумського і к-ра Штиля перейшов усі бої і рейд у Польщу. Навесну 1947 р., по розчленуванню відділу, переходить до теренової сітки – до 1948 р. зв'язківцем при рай. проводі, осінню 1948 р. переходить на зв'язківця до окр. проводу, де працює аж до дня смерті.

У відділах УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 5.07.1949 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю, застуканий на постоеві большевиками під час облави.

16. Шугай – Демчук Василь, уродж. 1915 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, стрілець куща.

За Польщі – симпатик ОУН. В члени ОУН вступає під час німецької окупації. В 1944 р. з приходом большевиків іде в рев. підпілля. До 1945 р. є стрільцем рай. боївки СБ. Весною 1945 р. переходить до куща, як стрілець. Весною 1947 р. стає кущ. про-

відником. Осінню цього ж року, осунений з кущ. провідника і працює в кущі, як стрілець.

Дня 9.08.1949 р. біля хутора Черукуватиця (с. Стоянів, р-н Радехів) гине на большевицькій засідці.

17. Славко – Лецишин Ярослав, уродж. 1928 р. в с. Тишиця, р-н Кам'янка Бузька, зам[ешкалий] в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НШ, селянин, вільний, стрілець куща.

З молодих літ активно співпрацює з рев. підпіллям. В ряди рев. підпілля іде в м[ісяці] червні 1949 р.

Дня 9.08.1949 р. біля хутора Черукуватиця (с. Стоянів, р-н Радехів) гине геройською смертю на большевицькій засідці – ранений в обі ноги, вистрілявши з автомата всі набої, стріляє себе з пістоля.

18. Ярема – Харчун Михайло, уродж. 1925 р. в с. Немилів, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при надр. осередку.

Після закінчення школи працює на господарстві. В ряди юнацтва вступає в 1940 р., під час першої большевицької окупації. Під час німецької окупації повнить функцію зв'язківця до с. Яструбичі і Криве. В ряди рев. підпілля іде в 1944 р. з приходом большевиків, як стрілець СКВ. Осінню цього ж року призначений до повітової боївки А[Б] – є в ній до 1945 р. В 1946 р. переходить назад до СКВ. В 1947 р. призначений на зв'язківця при надр. осередку, де працює до дня смерті. Був один раз ранений в ногу.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 9.08.1949 р. гине геройською смертю під час наскоку большевиків на господарство, в якому квартирував. Тіло згоріло при пожежі господарства.

19. Гонта – Солоп Маркіян, уродж. 1928 р. в с. Хмільно, р-н Лопатин, освіта 7 кл. НСШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при над[р.] осередку.

З малих літ вихований братом д. Гриньком, членом ОУН. Через те з малих літ співпрацює з ОУН. В 1944 р., з приходом большевиків, іде в ряди рев. підпілля, як стрілець СКВ. Будучи в СКВ, брав участь в кількох боях СКВ з большевиками, де виказав себе бойовим. В 1947 р. приділено на зв'язківця при над[р.] осередку. Цього ж року виконав в райцентрі Лопатин атентат на провокатора Залізняка, якого вбив.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 9.08.1949 р. гине геройською смертю, під час наскоку большевиків на господарство, в якому квартирував. Тіло згоріло при пожежі господарства.

20. Грицько – зв'язківець при окр. реф. СБ.

Дня 9.08.1949 р. гине геройською смертю під час наскоку большевиків на господарство, де квартирував з с[л]. п. дд. Яремою і Гонтою. Тіло згоріло при пожежі господарства.

21. Жест, Лук – Панас Михайло Салович, уродж. 1918 р. в с. Спасів, р-н Сокаль, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, рай. провідник.

Після закінчення школи працював при родичах на господарстві. Членом юнацтва ОУН – від 1934 р. В 1937 р. переходить в члени ОУН і працює зв'язківцем. В 1940 р., під час першої большевицької окупації, іде в професійне підпілля. Спочатку виконує працю станичного, а відтак підрайонового. Осінню 1940 р. обіймає пост районного провідника і є ним до кінця 1942 р. Осінню цього ж року на власне бажання звільняється з поста рай. провідника і стає членом-дорадником рай. проводу. В 1944 р. осінню знову наставлено на пост рай. провідника. Рай. провідником Сокальщини є до серпня 1949 р. Працю веде в тяжких умовах – цілий р-н належить до прикордонної полоси. Крім військ МГБ, терен сильно переслідують війська погранзастав. Одначе помимо всіх труднощів в роботі вив'язується задовільно, організаційно має охопленний цілий р-н. В серпні 1949 р. переходить на рай. провідника Радехівщини.

В рядах ОУН, в рев. підпільній роботі виказав себе високоідейним, солідним, активним і бойовим.

Дня 25.12.1949 р. гине геройською смертю в криївці на полі біля с. Спасів, р-н Сокаль, під час наскоку большевиків.

22. Борознюк – Скопик Володимир, уродж. 1923 р. в с. Ордів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при рай. осередку.

По закінченню школи працює при родичах на господарстві. В ряди юнацтва вступає під час німецької окупації. В травні 1944 р. іде до відділу УПА к-ра Шумського, а відтак переходить до відділу к-ра Штиля. Перебуваючи у відділах, перейшов всі бої і рейд у Польщу. Був раз ранений. Осінню 1947 р. вертає з-за лінії Керзона в терен Радехівщини і тут стає зв'язківцем при рай. проводі. В серпні 1948 р. був вдруге ранений на большевицькій засідці. Після вилікування переходить до куца, як стрілець. Літом 1948 р. стає знову зв'язківцем при рай. проводі, ким працює до дня смерті.

У відділах УПА, в орг. роботі виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 25.12.1949 р. гине геройською смертю в криївці на полі біля с. Спасів, р-н Сокаль, під час наскоку большевиків.

23. Мотиль – Трачек Василь, уродж. 1929 р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НШ, селянин, вільний, зв'язківець при рай. осередку.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. Від 1945 р. співпрацює з рев[олюційним] підпіллям. В ряди рев. підпілля іде в серпні 1949 р. і стає зв'язківцем при рай. осередку.

Дня 25.12.1949 р. гине геройською смертю в криївці на полі біля с. Спасів, р-н Сокаль, під час наскоку большевиків.

24. Корній – Карплюк Стах, уродж. 1919 р. в с. Витків Новий, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, ст. булавний УПА, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В рядах ОУН від 1938 р., зв'язківець. В 1939 р., з приходом большевиків, іде на еміграцію. В 1941 р. вступає до Українського Легіону, де перебуває до 1943 р. Цього року вертає в свої сторони і включається даліше до праці в рядах ОУН. Весною 1944 р. іде до відділу УПА к-ра Шумського, де є ройовим. В 1945 р. переходить до відділу к-ра Штиля, в якому був чотовим. У відділі перебуває до 1947 р. Переходить усі бої і рейду у Польщу. В 1947 р. по розчленуванню відділу переходить на роботу до орг. сітки. В 1948 р., весною, стає куц. провідником і на цьому пості працює до дня смерті.

У відділах УПА і орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим. У відділах УПА був 5 разів ранений.

Дня 17.04.1950 р. біля с. Витків Новий, р-н Радехів, гине геройською смертю на большевицькій засідці.

25. Ванька – Громада Андрій, уродж. 1926 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 6 кл. НШ, селянин, вільний, стрілець куща.

В 1945 р. вступає до відділу УПА к-ра Максима, а відтак к-ра Перемоги. По розчленуванню відділу, в 1947 р., пішов в свої терени, де до 1950 р. крився сам. Весною 1950 р. іде знову до куща, як стрілець.

Дня 8.09.1950 р. в лісі біля с. Волсвин, р-н Мости Великі гине під час наскоку большевиків.

26. Клен – Гапон Теодор Якович, уродж. 1922 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 6 кл. НШ, селянин, жонатий, стрілець куща.

Під час німецької окупації – симпатик ОУН. В 1943 р. стає станичним господарчим, а в 1944 р. кущевий господарчий – до 1945 р. Від 1945 р. до 1949 р. криється сам. 1949 р. вступає знову до куща, як стрілець.

Дня 9.09.1950 р. гине при відкриванні криївки від міни, яку заложили большевики, в лісі біля с. Андріївка, р-н Радехів.

27. Ігор – Лозовий Михайло, уродж. 1915 р. в с. Сабанівка, р-н Радехів, зам. на хуторі Грициха (с. Стоянів), освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, куц. провідник.

За Польщі – симпатик ОУН. Членом ОУН стає під час першої большевицької окупації – тоді повнить функцію зв'язківця на Волинь до с. Дружкопіль, рівночасно пунктовий для підпільних людей. Під час німецької окупації – дальше зв'язковий. В ряди рев. підпілля іде в 1944 р., а з приходом большевиків, як стрілець СКВ і рівночасно працює у військовій тереновій розвідці. В 1946 р. стає зв'язківцем при над[р.] реф. СБ, де працює до весни 1949 р., як зв'язківець. Весною 1949 р. стає куц. провідником і на тім пості працює до дня смерті.

Дня 12.09.1950 р. на хуторі Бишівська Колонія (с. Бишів), р-н Радехів, гине на большевицькій засідці. В підпілліу був два рази ранений.

28. Береза – Дорош Василь, уродж. 1910 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, стрілець куца.

За Польщі бере активну участь в усіх культурно-освітніх товариствах. Співпрацю з ОУН веде під час першої большевицької і німецької окупації. В ряди рев. підпілля іде 1944 р., з приходом большевиків, як стрілець СКВ – на цьому пості працює до дня смерті.

Дня 22.10.1950 р. в лісі біля с. Стоянів гине на большевицькій засідці.

29. Кремінь, Юр – Мандрика Роман, уродж. 1912 р. в с. Лопатин, р-н Лопатин, освіта – 6 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, надр. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. Є членом українських легальних товариств, як “Просвіта”, “Сокіл”, в яких проявляє активну культурно-освітню роботу.

В 1931 р. стає членом ОУН. В тому ж році був покликаний до війська, але напередодні відходу був арештований польською поліцією. В 1932 р. засуджений на 6 років в'язниці та позбавлення громадських прав на 10 років – за приналежність до ОУН. По відбуттю кари, в 1938 р., вертає додому. Осінню цього ж року жениться.

На початку 1939 р. був вдруге арештований поляками та відставлений до в'язниці в м. Луцьку. В час вибуху німецько-польської війни в м[ісяці] вересні, вертає з в'язниці в м. Луцьку додому.

В 1940 р. під час першої большевицької окупації переходить за Буг. Там дістає доручення від Проводу повернути назад до організаційної праці. Доручення це виконує.

До вибуху німецько-більшовицької війни веде підпільну роботу в підбольшевицькій дійсності.

З приходом німців з підпільної праці переходить на явну організаційну роботу. В тому ж році стає членом окр. проводу ОУН. При кінці 1942 р. переходить з окр. проводу ОУН на іншу роботу.

В половині 1943 р. стає повітовим провідником ОУН. На цьому пості працює до кінця 1944 р. – до знесення повітів. Відтак стає надр. провідником ОУН і на цьому пості працює аж до дня смерті.

Своєю активною, послідовною невпинною працею в рядах ОУН здобув для себе великий авторитет і пошану серед широких мас населення, з яким і над яким працював через довгі роки. В орг. праці, під час першої большевицької окупації і за час німецької дійсності, широко знаний під псевдом “Чорноморець”. За довголітню працю в ОУН і на тому терені, населення прозвало його “Батьком” і під тою назвою був широко знаний за час другої і большевицької окупації аж до дня смерті.

Великим авторитетом і пошаною втішався і серед орг. кадрів. Своєю високоідейністю, активністю, принциповістю, боевістю був приміром для всіх орг. кадрів.

Дня 4.12.1950 р. на хут. Ганунин (м. Радехів) гине героїською смертю під час сутички з большевиками, які прийшли на перевірку паспортів, в хаті, де квартирував.

30. Остап – Бойко Тимко, уродж. 1925 р. в с. Дмитрів, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ і торговелька, бухгалтер, вільний, член ОУН, рай. провідник.

Після закінчення торговельки працює в райсоюзі в м. Радехові. Членом юнацтва ОУН стає в 1942 р. В рев[олюційне] підпілля іде в 1944 р., з приходом большевиків. В СКВ займає пост політвиховника. В половині 1945 р. переходить до рай. проводу – ходить з рай[оновим] провідником, с[л]. п. Бакуніном. Після упадку с[л]. п. д. Бакуніна вертає до куща, де дальше працює політвиховником. Осінню 1947 р. обіймає пост кущ. провідника. Кущ. провідником є до травня 1949 р. – до свого ранення, під час наскоку большевиків на постій в лісі біля с. Дмитрів, в якому впали с[л]. п. д. Щупак і Вітер. По вилікуванню іде до техзвена – очолює його до червня 1950 р. В червні 1950 р. обіймає пост рай. провідника і є ним аж до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 2.02.1951 р. гине героїською смертю, застуканий большевиками в криївці біля с. Дмитрів, р-н Радехів.

31. Гук, Ромко – Демчук Ілля, уродж. 1922 р. в с. Холоїв, освіта – 6 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, куш. провідник, вістун.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1943 р. вступає в ряди юнацтва ОУН. В ряди рев. підпілля іде в 1944 р., з приходом большевиків. В жовтні цього ж року відходить до відділу к-ра Черника. У відділі УПА перебуває до 1946 р., до розчленування відділу. Переходить всі бої і рейд, які мав відділ. По розчленуванню відділу іде до куща, а відтак стає зв'язківцем при рай. реф. СБ. В 1949 р. в м[ісяці] травні, обіймає пост куш. провідника і працює на цьому пості до дня смерті. Був два рази ранений.

У відділі УПА, в орг. праці виказав себе ідейним, активним і дуже бойовим.

Дня 2.02.1951 р. гине геройською смертю під час наскоку большевиків на криївку біля с. Дмитрів, р-н Радехів.

32. Охочий – Твердохліб Йосип, уродж. 1926 р. в с. Холоїв, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, стрілець куща, зв'язківець при рай. проводі.

В ряди рев. підпілля вступає в 1944 р., з приходом большевиків, як стрілець СКВ. В березні 1945 р. відходить до відділу к-ра Шумського. По трьох місцях перебування у відділі вертає назад до куща. В 1945 р. призначений зв'язківцем при рай. проводі і є ним до осені 1949 р., а відтак переходить до куща, як стрілець. В червні 1950 р. приділено на зв'язківця до рай. проводу.

У відділі УПА, в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 2.02.1951 р. гине геройською смертю, під час наскоку большевиків на криївку біля с. Дмитрів.

33. Черник, Косенко – Карпишин Василь, уродж. 1912 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта вища (закінчений духовний семінар), член ОУН, окр. реф. пропаганди.

Після закінчення гімназії в м. Сокаль, вступає до духовного семінару в м. Перемишлі. В 1936 р. висвящується на священника.

В ряди юнацтва ОУН вступає ще в гімназії. Студіюючи теологію, даліше активно працює в рядах ОУН.

В 1939 р., з приходом большевиків, іде на еміграцію за Буг. Там продовжує свою працю в рядах ОУН.

В 1941 р., з приходом німців, вертає додому. В той час працює секретарем збірної громади в с. Корчин. Одночасно проводить орг. роботу, як член окр. проводу ОУН.

В 1943 р. переходить в рев. підпілля, займаючи окр. реф. пропаганди. На цьому пості працює до дня смерті.

Своєю довголітньою активною і невпинною працею в рядах ОУН здобув собі авторитет і пошану серед широких мас населення і орг. кадрів.

Дня 25.02.1951 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю на большевицькій засідці, біля криївки.

34. Карпишин Олена, уродж. 1923 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ і торговелька, вільна, член ОУН, машиністка при окр. реф. пропаганди.

Після закінчення 7 кл. НСШ вступає до торговельної школи в м. Сокалі, яку закінчує в 1942 р. Цього ж року вступає на працю до збірної громади в с. Корчин, де працює машиністкою.

В ряди юнацтва ОУН вступає в 1942 р., будучи ученицею торговельної школи в м. Сокаль.

В 1943 р. відходить в рев. підпілля, де працює машиністкою при окр. реф. пропаганди. На цьому пості працює аж до дня смерті.

Дня 25.02.1951 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю на большевицькій засідці, біля криївки.

35. Соловейко – Шиба Ярослав, уродж. 1921 р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах. В ряди юнацтва вступає в 1941 р. В ряди рев. підпілля іде в 1944 р., з приходом большевиків, як стрілець СКВ. Відтак стає зв'язківцем при окр. проводі – є ним до 1949 р. В 1949 р. переходить до куца, як стрілець. В травні 1950 р. обіймає пост куц. провідника – є ним до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 25.02.51 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю на большевицькій засідці, біля криївки.

36. Олень – Красіньчук Григорій, уродж. 1922 р. в с. Радванці, р-н Радехів, освіта – 6 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при окр. проводі.

Після закінчення школи працює на господарстві. В ряди юнацтва ОУН вступає в 1941 р. В ряди рев. підпілля іде в 1944 р., з приходом большевиків. Цього ж року відходить до відділу УПА к-ра Штиля. У відділі перебуває всі бої і рейд у Польщу. В 1946 р., по розчленуванню відділу, стає зв'язківцем при окр. проводі. Функцію повнить до дня смерті.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним активним і бойовим.

Дня 25.02.1951 р. в лісі біля с. Радванці, р-н Радехів, гине геройською смертю на большевицькій засідці, біля криївки.

Слава Україні! – Героям Слава!

Постій, 20.06.1951 р.

Архів Львівської обласної історико-просвітницької правозахисної організації “Меморіал”. Копія.

№ 247
НЕКРОЛОГИ ПІДПІЛЬНИКІВ
ЛОПАТИНСЬКОГО РАЙОНУ

22.07.1952 р.

Р-н Лопатин

ЛИСТА ВТРАТ
за час від 1.01.1948 р. до 30.12.1951 р.

1. Чумак – Олійник Іван, уродж. 1923 р. в с. Топорів, р-н Бузьк, освіта – 3 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення 3 кл. НШ працює при родичах на господарстві.

В члени юнацтва ОУН вступає в 1942 р. В 1944 р., з приходом большевиків, іде до місцевого СКВ, як стрілець. Функцію стрільця куща повнить до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 21.02.1948 р. на прис. Лісові (с. Топорів), р-н Бузьк, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку.

2. Ярослав – Шишка Григорій, уродж. 1918 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, кущ. провідник.

Після закінчення 4 кл. НШ працює при родичах на господарстві. По смерті родичів лишається при старшому братові.

Ще з молодих літ, в час польської окупації, бере активну участь в читальні “Просвіти”, якої відтак стає членом. В 1939 р. стає симпатиком ОУН. В 1940 р. стає членом ОУН і повнить функцію станичного с. Трійця. Працю станичного веде до 1944 р. до приходу большевиків. З приходом большевиків відходить в

підпілля, де обіймає пост провідника Троєцького куща. На пості кущового працює до дня смерті.

С[л]. п. д. Ярослав належить до одного з найкращих, найактивніших і бойових кущ. провідників на цьому терені. Через свою ідейність, солідність, принциповість, активність, боєвість втішався широким авторитетом як серед стрільців, так і серед населення свого куща.

Спільно із своїм СКВ перевів ряд успішних бойових дій, як також кілька бойових актів перевів сам. На початках 1944 р. д. Ярослав зліквідував 4 більшовиків з партизанської банди, що діяла в тім терені. Осінню 1944 р. з двома роями свого СКВ робить засідку в лісі на дорозі, що веде з м. Лопатина до с. Нивиць. В час цієї засідки вбито 13 більшовиків, в тому числі голову району Могилу. Здобуто зброю і амуніцію. Весною 1947 р. разом з двома стрільцями куща (Гірка і Болотюк) зліквідував в с. Станіславчик, р-н Броди, 3 більшовиків, в тім числі о[пер]у[повноваженого] Демчука, що під час фронту був в червоній банді і голову району Кмотів. Крім цього спільно з СКВ мав ряд бойових сутичок, в яких все виходило переможньо, здобували зброю і амуніцію.

Дня 6.08.1948 р. в с. Трійця, р-н Лопатин гине героїською смертю – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

Дня 6.08.1948 р. с[л]. п. д. Ярослав разом з дд. Громовим (брат) і Болотюком заквартирували в одній крайній хаті с Трійця. Десь коло полудня до сусідньої хати прийшла боївка о[пер]-у[повноваженого] Боднарева, в числі – до 10 бійців і почали переводити ревізію. Всі друзі почали вицофувати і в нав'язанім завзятім бої героїською смертю гинуть всі три друзі. Тяжко ранений с[л]. п. д. Ярослав б'ється до останнього набоя, після чого стріляє себе з пістолі. тяжко ранений його рідний брат, д. Громовий, також стріляє себе з пістолі, а с[л]. п. д. Болотюк, б'ючись з кулемета, гине від ворожої кулі.

3. Громовий – Шишка Василь, уродж. 1913 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, кущевий, господарчий.

Після закінчення 4 кл. НШ працює при родичах на господарстві. По смерті родичів лишається при старшому братові. В 1936 р. іде до польського війська, звідки вертає в 1937 р. В тому ж році стає симпатиком ОУН, а в 1938 р. – її членом. В 1939 р. арештує його польська поліція за приналежність до ОУН. В тюрмі сидить до вибуху польсько-німецької війни. В 1939 р. з приходом більшовиків, втікає на еміграцію до Німеччини, звідки повертає в 1942 р. Тут дальше продовжує орг. працю. Спершу працює, як

резидент безпеки – до 1944 р. В 1944 р., з приходом большевиків, іде в підпілля, де займає пост кущового господарчого. На цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Зліквідував 5 большевиків з партизанської банди, що діяла на цьому терені, ще перед приходом большевиків в 1944 р.

Дня 06.03.1948 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, гине геройською смертю разом зі своїм братом с[л]. п. д. Ярославом і д. Болотюком – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

4. Болотюк – Паламар Григорій, уродж. 1923 р. в с. Мукані, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець відділу к-ра Штиля, відтак член куща.

Після закінчення 4 кл. НШ працює при родичах на господарстві. Від 17-го року життя стає крамарем в місцевій кооперативі. Під час німецької окупації продає в власнім склепі.

Членом Юнацтва ОУН стає в 1942 р. В 1944 р., з приходом большевиків, іде до УПА, до відділу к-ра Штиля. У відділі перебуває всі бої і рейди, які відділ мав. В 1946 р. після розчленування відділу, переходить до куща і там працює до дня смерти.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 06.03.1948 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, гине геройською смертю, разом з с[л]. п. д. Ярославом і Громовим. У нав'язанім бою мужньо б'ється зі своїм скорострілом – до останнього набоя.

5. Олег – Залізко Петро, уродж. 1921 р. в с. Топорів, р-н Бузьк, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, звеновий куща, заступник кущ. провідника.

Після закінчення 4 кл. НШ працює при родичах на господарстві. В 1941 р. працює крамарем, а опісля молочарем на прис. Лісові (с. Топорів). В члени Юнацтва ОУН вступає в 1940 р. В 1944 р. з приходом большевиків іде до куща. Спочатку повнить функцію стрільця СКВ, а відтак звенового і заразом і заступником кущ. провідника – аж до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

В 1948 р. виконує атентат в с. Топорів на місцевого большевицького вислужника.

Дня 05.06.1948 р. в лісі біля с. Топорів, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

6. Аркадій – Шишка Петро, уродж. 1918 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, кущ. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. За час польської дійсності бере активну участь в культурно-освітнім товаристві "Просвіта". В 1937 р. стає симпатиком ОУН, а в 1938 р. – її членом. Цього ж року арештує його польська поліція за приналежність до ОУН. В тюрмі сидить до німецько-польської війни, з вибухом якої виходить на волю. Ще перед приходом большевиків відходить на еміграцію за Буг, де даліше продовжує орг[анізаційну] працю. В 1941 р. з доручення Проводу вступає до Українського Легіону, який цього року формувався. В Легіоні був аж до його розв'язання. Після розчленування Легіону, в 1941 р. вернув додому, де даліше продовжує орг. працю. Від 1942 р. працює районним військовиком-вишкільником аж до 1944 р. В 1944 р. з приходом большевиків іде в підпілля, займає пост рай. оргмоба. На цьому пості працює аж до розв'язання цієї референтури. Після цього, літом 1945 р. стає командиром РБСБ*, яку очолює до кінця 1945 р. В 1946 р. переходить на працю рай. організаційного, яку веде до пізньої осені цього ж року. Відтак виконує спец. доручення надр. провідника. В 1948 р., після упадку с[л]. п. д. Ярослава (кущ. провідника), стає кущ. провідником. На цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, солідним, активним і бойовим.

Дня 29.08.1948 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, гине героїською смертю – тяжко ранений, розриває себе гранатою.

Дня 29.08.1948 р. с[л]. п. др. Аркадій ще з одним стрільцем зайшли до однієї хати. С[л]. п. д. Аркадій пішов до хати, а другий стрілець лишився на стійці. Якраз під хату підходила боївка о[пер]у[повноваженого] Бондарова, по якій стійковий відкрив вогонь і втік. С[л]. п. д. Аркадій, пробиваючись поміж большевиків, що вже окружили господарство, зістав тяжко ранений. Вистрілявши всі набойі, розірвався гранатою.

7. Чайка – Степанюк Петро, уродж. 1922 р. в с. Щуровичі, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при рай. проводі.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1942 р. іде на роботу до Німеччини, звідки вертає в 1943 р. В 1943 р. стає членом Юнацтва ОУН. В 1944 р., з приходом большевиків, іде в підпілля до куща, звідки відходить до відділу УПА к-ра Шумського. В 1945 р. осінню, вертає з відділу – внаслідок хвороби – і стає зв'язківцем при рай. осередку. На цьому пості працює аж до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

* Скорочення від: районна боївка Служби безпеки

Дня 08.06.1948 р. в лісі біля с. Ляшків, гине геройською смертю на большевицькій засідці – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

Дня 08.06.48 р. с[л]. п. д. Чайка разом з д. Січовиком йшли лісом до села. В лісі найшли на большевицьку засідку. Зачувши большевиків, скорше, почали вицофувати, одначе большевики почали їх переслідувати. Внаслідок цього сл.п. д. Чайка зістав тяжко ранений і заховався в корчі. При перешуку ліса большевики його знайшли і він звів з ними бій. Вистріливши всі набої, стріляє себе з власної пістолі. С[л]. п. д. Січовик зістав легко ранений в ногу, вийшов живий.

8. Данило – Хаба Іван, уродж. 1922 р. в прис. Підбатиїв (с. Батиїв), р-н Лопатин, освіта – 5 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, працівник тех. звена.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. За час польської дійсності бере активну участь в культурно-освітних товариствах та “Просвіті”. В 1939 р. стає симпатиком, а відтак в 1940 р. стає членом ОУН. В травні 1940 р. був арештований НКВД, де перебуває у в'язниці 3 тижні, звідки втікає і перебуває в підпіллі. В м[ісяці] вересні цього ж року переходить на еміграцію, де переходить вишкіл орг. на СУЗ. З вибухом німецько-советської війни іде на СУЗ. В дорозі зістав зловлений Гестапо і сидить в лагері до 1943 р. і дальше іде до орг. праці – назначений на рай[онового] провідника Юнацтва – до 1944 р. В 1944 р., з приходом большевиків, іде в підпілля, де займає пост куцезового провідника. На цьому пості працює до весни 1948 р. На весну 1948 р. організує техзвено. В час тої роботи гине під час застукання большевиками.

Дня 13.06.1948 р. на прис. Адамівка (с. Миколаїв), р-н Лопатин, гине геройською смертю, під час наскоку большевиків на хату, в якій перебував.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 13.06.1948 р. сл. п. д. Данило разом з дд. Дмитром, Коломийцем і Модним зайшли пізно ввечір до однієї хати. На стійці був д. Модний. В той час вулицею проходила група большевиків. Побачивши в хаті світло, підійшли під хату. Д. Модний відкрив по них вогонь. В часі вицофування з хати, паде д. Данило і Дмитро. Оставші друзі, або ранені – Модний в щоку, а д. Коломиєць в ногу, – виходить ціло.

9. Дмитро – Дмитрук Йосип, вродж. 1924 р. в с.Барилів, р-н Лопитин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В члени Юнацтва ОУН вступає в 1940 р. В 1944 р., ще за часу німецької окупації, вступає як охотник до відділу к-ра Штиля. Перебуваючи у відділі, перейшов всі бої, які відділ мав з ворогом і рейд у Польщу. Після розчленування відділу, в 1946 р., вертає до куща, де є звеновим, а в 1948 р. обіймає пост кущ. провідника. На цьому пості працює до дня смерти.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 13.06.1948 р. на прис. Адамівка (с. Миколаїв), р-н Лопатин, гине геройською смертю, застуканий більшовиками в хаті.

10. Сірко – Пристанський Микола, уродж. 1924 р. в с. Середпільці, р-н Радехів, освіта – 7 кл. і торговелька (нескінчена), член ОУН, зв'язківець при рай. осередку.

Школу кінчить в 1943 р. До приходу більшовиків працює при родичах на господарстві. З приходом більшовиків іде в підпілля, до куща. В кущі, як звеновий, є до 1948 р. В тому ж році іде на зв'язківця до рай. осередку і на цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 5.07.1948 р. в лісі біля с. Щуровичі, р-н Лопатин, гине геройською смертю, під час застукання більшовиками.

Дня 05.07.1948 р. с[л]. п. д. Сірко разом з д. Горою переходили в лісі один гал. З дороги їх зауважила група більшовиків. Більшовики, порозувавшись, зайшли друзів на близьку віддаль. В нав'язанім бою с[л]. п. д. Сірко гине, а д. Гора, тяжко ранений, (дістав 5 ран) виходить живий.

11. Баран – Витюк Гнат, уродж. 1922 р. в с. Барилів, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В члени Юнацтва ОУН вступає в 1940 р. В 1944 р., ще за німецької окупації, іде до відділу к-ра Штиля, як охотник. У відділі, як стрілець, перейшов всі бої, які мав відділ з більшовиками і рейд у Польщу. По розчленуванні відділу в 1946 р. вертає до куща, де, як стрілець, працює аж до дня смерти.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 05.10.1948 р. в _____ гине геройською смертю.

12. Великий – Ярмолюк Василь, уродж. 1924 р. в с. Миколаїв, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, кущевий резидент СБ.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1942 р. стає членом Юнацтва ОУН. На початку 1944 р. вступає до відділу УПА к-ра Недолугого. В 1945 р. відходить на зв'язківця до рай. пров[ідника] Зуба. Літом цього ж року повертає знову до куща і займає пост кущового резидента СБ при Миколаївському кущі. Мав ряд сутичок з більшовиками, під час яких був один раз ранений.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 03.11.1948 р. с[л]. п. д. Великий і Крилатий заквартирували в с. Миколаїв. Звечора цього ж дня згадані друзі почали готуватись до відходу. С[л]. п. д. Великий лагодив ще справи з господарем, в одній кімнаті, а с[л]. п. д. Крилатий був у другій. В тому часі вибух запальник в гранаті с[л]. п. д. Крилатого, яка була на пасі. С[л]. п. д. Великий, почувши вибух запальника, прибіг до с[л]. п. д. Крилатого і хотів допомогти йому скинути гранату. В той же час вибухла граната, розриваючи обох друзів.

Місцева молодь похоронила обох друзів на цвинтарі с. Миколаїв. Але по кількох днях про цей випадок довідалися більшовики і, приїхавши на цвинтар, розкопали могилу і тіла с[л]. п. д. [друзів] Великого і Крилатого забрали до району.

13. Крилатий – Фартушок Михайло, уродж. 1923 р. в с. Ляцьке, повіт Доброміль (коло Перемишля), освіта – 7 кл. НСШ і один рік торговельки, вільний, член ОУН, сл. вистун, стрілець СКВ.

Після закінчення школи живе при родичах. В 1942 р. стає симпатиком ОУН. В 1943 р. вступає до СС дивізії “Галичина”. В 1944 р. весною, будучи на фронті, переходить до відділу УПА, за лінією Керзона. У відділі “Лісові вовки”, за лінією Керзона, перебуває до половини 1947 р. В половині 1947 р. переходить на Волинь, а звідти до Галичини, де була переселена родина, і вступає до Миколаївського куща, де як стрілець працює до дня смерти.

У відділі займав пост ройового і піднесений до ступеня ст. вистуна.

У відділу УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 03.11.1948 р. в с. Миколаїв, р-н Лопатин, гине від власної гранати, що вибухла, разом з с[л]. п. д. Великим.

14. Січовик – Додик Василь, уродж. 1919 р. в с. Батиїв, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, кущ. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах. Маючи 16 літ, переходить до своєї бездітної сестри, як вихованець. В 1939 р. стає симпатиком ОУН. В 1944 р. іде до ЧА. Під час вишколу

захворів і попадає до лічниці в Києві. Після виздоровлення зістає приділений на зади фронту, де веде заготовівлю сіна. Пізною осінню приїздить додому на відпустку. Назад до ЧА не вертає, а йде у підпілля до СКВ, як стрілець. В 1946 р. обіймає пост кущового резидента СБ. Восени 1948 р. обіймає пост кущ. провідника Грицивільщини і на цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 08.12.1948 р. в с. Сморгів, р-н Лопатин, гине геройською смертю застуканий в селі большевиками.

Дня 08.12.1948 р. с[л]. п. д. Січовик разом ще з трьома друзями, при полагодженні орг. справ в с. Сморгів, зустрілися з боївкою большевиків. В нав'язанім бою с[л]. п. д. Січовик гине геройською смертю.

Тіло с[л]. п. д. Січовика большевики забрали до району Лопатин.

15. Орест – Мазуркевич Євген, уродж. 1925 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ, бухгалтер, жонатий, член ОУН, рай. референт СБ.

Після закінчення школи деякий час перебуває при родичах, а відтак в 1943 р. стає помічником бухгалтера в лігеншафті на хуторі Хшанів (с. Стоянів). Того ж року вступає в ряди Юнацтва ОУН. З кінцем німецької окупації займає пост заступника рай. пров. Юнацтва ОУН. В березні 1944 р. добровільно вступає до боївки і від цього часу переходить на повне підпільне життя. З приходом большевиків, в 1944 р., переходить підстаршинський вишкіл, після якого працює в контррозвідці. Після звільнення з функції контррозвідчика, переходить до рай. боївки СБ, як політвиховник, очолювану к-ром Топором. Після розчленування боївки СБ, займає пост заст. рай. реф. СБ. В червні 1947 р. обіймає пост рай. реф. СБ Лопатинщини, на якому працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 26.01.1949 р. на присілку Брендасівка (с. Завидче), р-н Лопатин, гине геройською смертю на большевицькій засідці – тяжко ранений, стріляє себе з власої пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Ореста забрали большевики до району Лопатин.

16. Войнаровський – Надашкевич, уродж. 1919 р. в м. Берестечко, р-н Берестечко, Волинська* обл., освіта – середня, вільний, член ОУН, рай. реф. пропаганди.

Після закінчення 7 кл. НСШ записується до гімназії в м. Рівно. В 1937 році стає симпатиком ОУН. В 1939 р. стає членом ОУН і займає пост станичного. З приходом большевиків, в 1939 р.,

* У тексті: Рівенська

ходить до середньої школи в м. Рівно і в 1940 складає іспит зрілості. Під час німецької дійсности працює в лісництві книговодом. Від 1941 р. по 1943 р. займає пост рай. провідника Юнацтва ОУН. В 1943 р. переходить в Галичину, де працює при рай. реф. пропаганді. З приходом большевиків, в 1944 р., переходить в підпілля, де дальше займає той самий пост. В 1945 р. стає заст. рай. реф. пропаганди і на цьому пості працює до дня смерти. Очоловав пропаганду Лопатинського району.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 31.07.1949 р. с Манастир Брідський, р-н Броди, гине геройською смертю в сутичці з большевиками.

17. Явір – Співак Степан, уродж. 1922 р. в с. Бариліві, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець СКВ.

Після закінчення 4 кл. НШ працює при родичах на господарстві. Під час німецької окупації стає симпатиком ОУН. В 1944 р., з приходом большевиків, стає симпатиком і вступає до куца. В куці переходить санітарний вишків і працює санітарем при СКВ. В 1945 р. був спровокований агентом-внутрішником і зловлений большевиками. По кількох днях большевики його випустили та доручили йому провокувати українське громадянство під маскою українських повстанців. Друг Явір з місця зголосив все органам СБ та був приділений до сумнівного звена. Відтак в 1947 р. переходить із сумнівного звена до куца, де працює, як стрілець, до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 09.02.1949 р. біля с. Увина, р-н Лопатин, гине геройською смертю на большевицькій засідці.

Тіло с[л]. п. д. Явора большевики забрали до району Лопатин.

18. Зелений – Бербелюк Василь, уродж. 1922 р. на прис. Адамівка (с. Миколаїв), р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець СКВ.

Після закінчення школи працює при родичах. В 1943 р. під час німецької окупації стає симпатиком ОУН. Цього ж року літом іде, як охотник, до відділу УПА на Волинь і там працює в ПЖ. З приходом большевиків в 1944 р. переходить фронт. Під час переходу фронту був зловлений німцями. Німці забирають його до СС дивізії “Галичина”. Після закінчення війни був вивезений на СУЗ, звідки по короткому часі втікає і вступає до СКВ.

В бойових опереціях проти ворога виказується надзвичайно бойовим. Виконує ряд засідок, в яких ліквідує 11 енкаведистів, в тому 2 лейтенантів.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 09.02.1949 р. біля с. Увин, р-н Лопатин, гине геройською, смертю на большевицькій засідці – тяжко ранений, стріляє себе з власної пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Зеленого большевика забрали до району Лопатин.

19. Хорив – Колісник Адам, уродж. 1922 р. на присілку Колісники (с. Нивиці), р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. Від 1942 р. включається в ряди ОУН і повнить функцію станично-го. З приходом большевиків, в 1944 р., зістає приділений до СКВ, а при кінці 1948 р., назначений на пост куц. провідника, на якому працює до дня смерти.

В бойових акціях зліквідував двох енкаведистів.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 06.03.1949 р. біля с. Ляшків, р-н Лопатин, гине геройською смертю на большевицькій засідці – вистрілявши всі набої, стріляє себе з власної пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Хорива большевика забрали до р-ну Лопатин.

20. Гірка – Шарко Антін, уродж. 1922 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зеновий куца.

Після закінчення школи працює при родичах. Від 1943 р. працює членом в рядах ОУН. Весною 1944 р. іде на охотника до відділу УПА “Кочовики”. Після військового перевишколу зістає кулеметчиком. В боях, які зводив відділ з большевиками, виказав себе хоробрим, за що зістав вирізнений похвалою за боевість. Осінню 1946 р., під час розчленування відділу, зістає приділений до куца, де працює зеновим. В 1947 р. назначений на зв’язківця при рай. реф. СБ, а в 1948 р. знову зістає зеновим при куці.

В бойових акціях ліквідує 7 енкаведистів.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 18.03.1949 р. на прис. Брендасівка (с. Завидче), р-н Лопатин, гине геройською смертю, вбиваючи двох енкаведистів.

Тіло с[л]. п. д. Гірки большевика забрали до р-ну Лопатин.

21. Оріх – Макар Михайло, уродж. 1924 р. в с. Хмільно, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куца.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1940 році стає членом Юнацтва ОУН. В 1944 р. з приходом большевиків іде в підпілля до СКВ. Відтак при кінці 1944 р. іде на зв'язківця до надр. осередку, де працює до 1947 р. В половині 1947 р. переходить знову до куща, як стрілець, і на цьому пості працює до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 18.03.1949 р. на присіл. Брендасівка (с. Завидче), р-н Лопатин, гине геройською смертю під час застукання.

Дня 18.03.1949 р. ввечері друг Оріх і д. Гірка та Карий зайшли до однієї хати. Про це хтось доніс большевикам, що якраз були на присілці. Окружені с[л]. п. друзі гинуть геройською смертю, пробиваючись з оточення.

22. Карий – Хомяк Михайло, уродж. 1913 р. в с. Руденко, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1937 р. стає симпатиком ОУН. В 1938 р. зістає арештований польською поліцією за приналежність до ОУН. Після виходу з тюрми, де просидів 9 місяців, продовжує даліше орг[анізаційну] працю аж до приходу большевиків. З приходом большевиків в 1944 р. криється сам і зістає зловленим большевиками. Після кількох днів він утікає з в'язниці в м. Лопатині, куди відвезли його большевики, і відходить до куща. Через якийсь час стає резидентом СБ при цьому ж кущі і виконує цю функцію до 1946 р. Він 1946 до вересня 1948 р. криється сам. На протязі цього часу має на себе деякі підозріння. В 1948 р. голоситься до СБ, де його перевіряють і віддають до праці в кущі, де як стрілець працює до дня смерті.

Дня 18.03.1949 р. на хуторі Брендасівка (с. Завидче), р-н Лопатин, гине геройською смертю, застуканий большевиками в хаті.

23. Стрілець – Мельничук Теодор, уродж. 1913 р. в с. Монастирок Брідський, р-н Броди, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. В 1943 р. стає симпатиком ОУН. З приходом большевиків, в 1944 р., вступає до відділу СКВ.

В бойових акціях зліквідував 6 енкаведистів, в тому одного лейтенанта. Був два рази ранений.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 01.04.1949 р. в с. Топорів, р-н Бузьк, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку.

Тіло сл. п. др. Стрільця большевики забрали до р-ну Бузьк.

24. Вихор – Огібовський Яцко, уродж. 1927 р. в с. Завидче, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, звеновий куща.

Після закінчення школи працює при родичах. В 1943 р., під час німецької окупації, стає симпатиком ОУН і виконує функцію зв'язкового до підрайону. З приходом большевиків, в 1944 р., вступає до СКВ. В 1946 р. переходить до кущового резидента СБ, з яким ходить до весни 1948 р. Весною 1948 р. стає зв'язківцем при рай. реф. СБ. З весною 1949 р. переходить на звенового куща, де працює до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 05.05.1949 р. біля с. Миколаєва, р-н Лопатин, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку.

Тіло с[л]. п. др. Вихора забрали большевики до р-ну Лопатин.

25. Модний – Мойко, уродж. 1927 р. в с. Бишів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куща.

Після закінчення школи працює при родичах. Під час німецької окупації стає симпатиком ОУН. В 1944 р. з приходом большевиків вступає до сотні “Кочовики”, к-ра Штиля, де перебуває до 1946 р. В 1946 року, після розчленування сотні, вступає, як стрілець, до куща, де працює до дня смерті.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 05.05.1949 р. біля с. Миколаїв, р-н Лопатин, гине геройською [смертю] на ворожій засідці – тяжко ранений, розривається власною гранатою.

26. Лісовий – Дідух Андрій, уродж. 1910 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, звеновий куща.

Після закінчення школи працює на господарстві, відтак займається купецтвом. З приходом большевиків в 1939 р. виїздить до Німеччини, де стає симпатиком ОУН. В 1943 р. повертається з Німеччини і даліше займається купецтвом аж до 1944 р. В 1944 р., з приходом большевиків вступає, як стрілець, до СКВ. З весною 1945 р. переходить на звено[во]го куща, де працює до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 29.05.1949 р. біля прис. Панькова (с. Станиславчик), р-н Броди, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку – тяжко ранений, вистрілявши всі набої, стріляє себе з власної пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Лісового большевики забрали до р-ну Броди.

27. Жайворонок – Левусь Олександр, уродж. 1922 р. в с. Топорів, р-н Бузьк, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, куц. провідник.

Від наймолодших літ живе і виховується без родичів. Після смерти родичів, як малого сироту, бере під опіку його дядько. Після закінчення школи працює на господарстві. В 1942 р. стає членом Юнацтва ОУН. З приходом большевиків в 1944 р. вступає до куца, де як звеновий, перебуває до 1948 р. В 1948 р. обіймає пост куц. провідника, на якому працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 10.08.1949 р. в с. Скриглів, р-н Берестечко, гине героїською смертю, під час наскоку большевиків на хату, в якій квартирував – ранений, стріляє себе з власної пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Жайворонка згоріло під час пожежі господарства.

Дня 10.08.1949 р. ввечір д. Жайворонок з д. Коломийцем зайшли на квартиру в с. Скриглів. Заходячи до хати, в stodолі почули якийсь стукіт. Прийшовши до хати, для перевірки stodолі вислали хатнього юнака. Юнак, вернувши з перевірки заявив, що немає нічого. Тоді оба друзі пішли спати на гору. Тільки що полягали, як раптом почули навколо хати большевиків. Пробоєм почали вицофувати. Д. Жайворонок впав з місця, ще в хаті, – тяжко ранений достріляв себе з пістолі – а д. Коломиєць, пробиваючись з окруження, впав щойно яких 300 м від хати.

28. Коломиєць – Боярчук Василь, уродж. 1922 р. в с. Барилів, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куца.

Після закінчення школи працює на господарстві. В 1942 р. стає членом Юнацтва ОУН. Ранньою весною 1944 р. вступає, як охотник, до сотні УПА “Кочовики” к-ра Штиля. У відділі пройшов всі бої і рейди, які відділ мав. В 1946 р. після розчленування сотні, переходить до куца, де як стрілець працює до дня смерти.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Був 5 разів ранений.

Дня 10.08.1949 р. в с. Скриглів, р-н Берестечко, гине героїською смертю в нерівному бої під час застукання в хаті – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

29. Збруч – Головайчук, уродж. 1926 р. в с. Ляшків, р-н Лопатин, освіта – 6 кл. НШ, селянин, вільний, стрілець куца.

Після закінчення школи працює на господарстві при родичах. В 1943 р. стає симпатиком ОУН. В 1944 р., з приходом боль-

шевиків, іде в підпілля, як стрілець СКВ. В 1949 р. переходить на зв'язкового до рай. осередку, де працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 09.09.1949 р. в лісі біля с. Грицеволя гине героїською смертю на большевицькій засідці.

Дня 09.09.1949 р. над вечером пішов разом з д. Явором на пункт, на якому большевики тримали засідку. В нерівному бою оба друзі гинуть героїською смертю.

30. Явір – Луцків Василь, уродж. 1928 р. в с. Нестаничі, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН.

Перебуваючи на легальній стопі, активно співпрацює з підпіллям. В наслідку співпраці з підпіллям, літом 1947 р. іде в підпілля. До дня смерти працює як стрілець.

Дня 09.09.1949 р. в лісі біля с. Грицеволя, р-н Лопатин, гине героїською смертю, найшовши на большевицьку засідку.

31. Невіль – Жоломій Володимир, уродж. 1918 р. в с. Трійця, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, боєвик СБ.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві і рівночасно вчиться столярства. в 1940 р. пішов до ЧА. в 1941 р. попадає до німецького полону, звідки його забирають до “Вермахту”. В 1944 р. приїхав додому на відпустку і вже залишився. Навесні 1945 р. вступає до СКВ, звідки весною 1946 р. іде до боївки ПЖ. По двох тижнях знову вертає до СКВ. В 1949 р. приділено його на пост бойовика рай. реф. СБ, де працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 21.11.1949 р. на прис. Панькова (с. Станиславчик), р-н Броди, гине героїською смертю, найшовши на большевицьку засідку – тяжко ранений стріляє себе з власної пістолі.

Тіло с[л]. п. д. Невіля большевики забрали до р-ну Лопатин.

32. Муха – Зробок Михайло, уродж. 1911 р. на прис. Гаранівка (с. Ляшків), р-н Лопатин, освіта – 5 кл. гімназії і лісничка школа, урядовець, жонатий, член ОУН, рай. провідник.

Після закінчення 5 клас гімназії відвідує лісничу школу. Закінчивши лісничу школу, відбуває практику. Після закінчення практики, не діставши праці, працює секретарем в нотарюша в м. Лопатині. В 1938 р. стає членом ОУН, працює як звеновий. В 1939 р., з приходом большевиків, іде в підпілля, де займає пост районного господарчого. В 1946 р., після застукання, захворів на запалення суглобів ніг, внаслідок чого пролежав цілий рік. Весною 1947 р. обіймає пост рай. провідника і на цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, солідним, активним і бойовим.

Дня 04.12.1949 р. в лісі біля прис. Підманастирок (с. Грицеволя) р-н Лопатин, гине геройською смертю, в криївці, яку знайшли большевики, разом з дд. Запоріжцем і Славком.

33. Запорожець – Січевський Григорій, уродж. 1922 р. в с. Грицеволя, р-н Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, мельник, жонатий, член ОУН, рай. зв'язківець.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. За час першої большевицької і німецької окупації працює мельником в млині. В 1942 р. стає членом Юнацтва ОУН. В 1944 р. з приходом большевиків іде в підпілля, як стрілець куца. На цьому пості працює до 1948 р. В 1948 р. переходить на зв'язківця при рай. осередку, де працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 04.12.1949 р. в лісі біля с. Грицеволя, гине геройською смертю в криївці, яку знайшли большевики.

Літом 1949 р. був ранений в ногу – перебита кість. Ранений лежить в криївці до дня смерти.

34. Славко – Паньчук Йосип, уродж. 1929 р. в с. Немилів, р-н Радохів, освіта – 7 кл. НСШ селянин, вільний, кандидат в члени ОУН, зв'язківець при рай. осередку.

Після закінчення школи працює на господарстві при родичах. З молодих літ активно співпрацює з підпіллям. Літом 1948 р. покликають його до ФЗО на Донбас, звідки по трьох місцях втікає додому, де через зиму скривається сам. Весною 1949 р. іде в ряди підпілля. Через цілий час аж до дня смерти працює зв'язківцем при рай. осередку.

В бойових акціях вимінував авто большевиків.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 04.12.1949 р. в лісі біля прис. Підмонастирок (с. Грицеволя), р-н Лопатин, гине геройською смертю в криївці, яку знайшли большевики.

35. Зелений – Бондь Лука, уродж. 1925 р. в с. Станиславчик, р-н Броди, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, кандидат в члени ОУН, стрілець куца.

Після закінчення школи працює при родичах. В 1945 р. їде на роботу до Німеччини, звідки вертає в 1945 р. Вернувши додому, співпрацює з підпіллям. Внаслідок співпраці з підпіллям, в 1949 р., іде в ряди підпілля, де працює, як стрілець куца, до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 01.04.1950 р. в с. Оплицько, р-н Лопатин, гине герой-

ською смертю в сутичці з большевиками.

36. Гора – Тарнавський Петро, уродж. 1919 р. в м. Лопатин, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах. В 1940 р. вступає до міліції в Лопатині. В той час вступає в ряди Організації і, будучи при міліції, допомагає двом членам ОУН у втечі з в'язниці. Після втечі вищезгаданих його з міліції звільняють.

В період німецької окупації даліше активно співпрацює з підпіллям.

З приходом большевиків в 1944 р. вступає в підпілля до рай. боївки СБ, а в 1947 переходить на пост куц. провідника. В 1948 р. переходить на працю до над[р.] ос. СБ, як бойовик. В 1950 р. стає куц. провідником і рівночасно виконує свою функцію при надр. ос. СБ надаліше.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і дуже бойовим. Був авторитетний серед населення і пострахом для большевицьких вислужників і МГБ. В часі виконування орг. обов'язків згинув від його руки кільканадцять емгабистів. За свою солідну працю, активність і боєвість отримав ступінь булавного і зостав нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги.

Дня 23.04.1950 р. в лісі біля с. Грициволя, гине трагічною смертю – відкриває криївку, яку підмінували большевики.

37. Смерека – Стрілецький Володимир, уродж. 1925 р. в с. Пиратин, р-н Радехів, освіта – 6 кл. НСШ, селянин, вільний, член ОУН, куц. провідник.

Після закінчення школи працює при родичах. В 1943 р. стає членом Юнацтва ОУН. В 1944 р. вступає до відділу УПА ком. Шумського, а відтак переходить до відділу ком. Штиля. У відділі перейшов всі бої і рейд у Польщу. В 1946 р., після розчленування відділу переходить до куца в Радехівському р-ні, де працює як стрілець до 1947 р. переходить до рай. реф. СБ, де працює зв'язківцем. Осінню 1948 р. стає куц. провідником в околицях с. Николаїв – Увин і на цьому пості працює до дня смерті.

Був один раз ранений.

У відділі УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 23.04.1950 р. в лісі біля с. Грициволя, гине трагічною смертю, разом з с[л]. п. д. Горою, при відкритті криївки, яку підмінували большевики.

38. Твердий – Вилюра Василь, уродж. 1921 р. в с. Стоянів, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при надр. ос. СБ.

Після закінчення школи вчиться на столяра. По смерті батька працює сам на господарстві. В час польської окупації бере активну участь в читальні Просвіти, якої відтак стає членом. В 1939 р. стає симпатиком ОУН. З приходом німців в 1941 р. стає членом ОУН і повнить функцію станичного, а відтак куцего на с. Стоянів – Збойська. На цьому пості працює до приходу большевиків. З приходом большевиків в 1944 р. іде в підпілля і працює як бойовик при рай. реф. СБ, де, як зв'язківець, працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 06.08.1950 р. в лісі біля с. Батиїв, р-н Лопатин, гине геройською смертю, найшовши на большевицьку засідку.

39. Ігор – Підсоткевич Петро, уродж. 1928 р. в с. Боянець, р-н, Велико-Мостівський, освіта – 7 кл. НСШ і 2 роки торговельки, вільний, член ОУН, рай. реф. СБ.

16-літнім юнаком, спочатком 1944 р., ще перед приходом большевиків, як охотник іде до відділу УПА кер. Перемоги. Перший раз його відіслали додому, але він з дому втікає і вдруге знову голоситься до відділу, де спочатку є стрільцем, а відтак в почоті. У відділу ко[манди]р[а] Перемоги переходить всі бої і рейди, які мав відділ. Номінований до старшого вістуна. Після розчленування відділу, 1946 р., переходить на теренову роботу в Милятинщину, як рай. інф[орматор] СБ. Літом 1949 р. переходить на рай. інф[орматора] СБ в Лопатинщину і на цьому пості працює до дня смерти.

В рев. орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 12.10.1950 р. гине трагічною смертю – вбиває грім.

40. Орко – Новосад Богдан, уродж. 1931 р. в с. Сморгів, р-н Лопатин, освіта – середня, вільний, член ОУН, архівар при рай. реф. СБ.

Будучи ще учнем середньої школи, активно співпрацює з підпіллям. Після закінчення 10 кл. СШ, в 1949 р., відходить в підпілля. Повнить функцію зв'язківця при надр. реф. СБ і рівночасно школиться в тій ділянці праці. Весною в 1951 р. стає архіварем при рай. реф. СБ. На цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 28.05.1951 р. в м. Лопатин, р-н Лопатин, гине геройською смертю під час наскоку большевиків на хату, в якій квартирував.

Вночі з дня 27 на 28.05 друг Орко разом з дд. Гаєм і Маркіяном заквартирували в одного господаря в м. Лопатин. Десь около 15 год. дня на господарство, де квартирували друзі зробили наскок около 150 большевиків. Обложивши кількома перстнями будин-

ки, більшовики пропонували друзям здатися живими. Д. Орка кликали по імені, закликаючи його і його друзів до зложення зброї. На підлі звернення і заклики більшовицьких катів д. Орко відповів короткою промовою, з якої слідні кінцеві слова: “Здатись вам катюги нам ніколи, доки в наших руках зброя. Сьогодні гине нас трьох – українських революціонерів, а завтра на наше місце повстане 300 і пімстить нашу смерть”, а відтак відкрили сильний вогонь по більшовиках. Нерівний бій тривав кілька годин. Більшевицькі катюги час від часу намагалися переконати друзів, закликаючи до здачі. Та у відповідь їм д. Орко слав слова повні героїзму, мужности та непохитности, відності ідеї, за яку боролися і за яку стояли в обличчі смерті. За цим все слідував град пострілів друзів. В бою зайняли будинки. Вже майже в обіймах полум'я всі три друзі викінчували останні набої. Останніми пострілами, перед якими з трьох мужніх грудей пролунало могутнє “Слава Україні!”, відібрали собі життя, лишаючи свої тіла горючим язикам полум'я. Вони хотіли згоріти, щоб кати по їхній смерті не глумились над їхнім тілом.

41. Гай – Галушак Степан Тимкович, уродж. 1922 р. в с. Пиратин, р-н Радехів, освіта 4 кл. НШ, селянин, вільний, член ОУН, куш. провідник.

Під час німецької окупації вступає до української поліції, де перебуває в станиці Сокальського р-ну. В 1944 р. відходить разом з іншими поліцистами до відділу УПА на Волинь. Навесні в 1945 р. переходить до відділу ком. Шумського, а відтак до відділу ком. Штиля. Будучи у відділі, перейшов всі бої, які мав відділ і рейд в Польщу. В 1946 р., після розчленування відділу, переходить в Радехівський р-н, де працює у військовому званні. Весною в 1948 р. переходить до куца, де як стрілець, працює до 1949 р. В 1949 р. зістає зв'язківцем при рай. реф. СБ, а в 1950 р. переходить на зв'язківця до надр. ос. СБ. Весною в 1950 р. зістає куш. провідником і на цьому пості працює до дня смерті.

Був два рази ранений.

У відділах УПА і в орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 28.05.1951 р. в м. Лопатин, р-н Лопатин, гине геройською смертю під час наскоку більшовиків на хату, в якій квартирував.

42. Маркіян – Романів Григорій, уродж. 1929 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ і два роки педшколи, вільний, кандидат в члени ОУН, стрілець куца.

Будучи на легальщині співпрацює з рев. підпіллям. Внаслідок співпраці з підпіллям весною 1951 р. іде в ряди підпілля, де як стрілець куца працює до дня смерті.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 28.05.1951 р. в м. Лопатин, р-н Лопатин, гине геройською смертю під час наскоку большевиків на хату, в якій квартирував.

43. Воробець – Кулич Петро, уродж. 1924 р. в с. Хмільно, р-н Лопатин, освіта 6 кл. НСШ, селянин, жонатий, член ОУН, рай. провідник.

Після закінчення школи працює на господарстві при родичах. Бере активну участь в культурно освітніх товариствах. В 1941 р. вступає в члени Юнацтва ОУН і повнить функцію зв'язківця. В 1944 р., з приходом большевиків, іде в підпілля. Спочатку є стрільцем СКВ. При кінці 1944 р. іде на зв'язківця до рай. ос. рай. провідника Зуба. Осінню 1946 р. переходить на зв'язківця до надр. ос., де працює до літа 1950 р. Літом 1950 р. обіймає пост рай. провідника і на цьому пості працює до дня смерті. Весною 1951 р. жениться з д. Степовою.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і дуже бойовим. Мав ряд застукань з большевиками в яких виявив велику відвагу і боєвість. Має за собою кілька засідок на большевиків і емгабівських опришків та один атентат на партійних терористів. За свою солідну працю, активність і боєвість зістав нагороджений Бронзовим Хрестом Бойової Заслуги.

Був один раз ранений.

Дня 28.06.1951 р. між с. Хмільно – Мукані, р-н Лопатин, гине геройською смертю на сіножатах, де квартирував разом з д. Степовою, Славком і Скалою, під час спец. наскоку большевиків.

44. Степова – Мандрика Стефанія, уродж. в 1923 р. в м. Лопатин, р-н Лопатин, освіта – 7 кл. НСШ, заміжня, машиністка, член ОУН, машиністка при надр. ос.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві, а відтак вчиться писати на машинці і пише в збірній громаді в м. Лопатині. З ОУН запізнається вже з молодих літ через свого брата (пров. Кремінь), який брав активну участь у праці в рядах ОУН. В 1941 р. стає членом Юнацтва ОУН. В 1942 р. переходить до активу і займає пост рай. пров. жіноцтва. З початком 1944 р., ще під час німецькою окупації, іде в підпілля і стає машиністкою при повітовім осередку, а відтак при надр. ос. – через цілий час (до літа 1950 р.) є при своєму братові – пров. Кременеві, спочатку як повітовому, а відтак надр. провідникові. На пості машиністики працює до дня смерті. Літом 1950 р. від свого брата – провідника Кременя, переходить до д. Воробця, який стає тоді

рай. провідником, як його наречена. Весною 1951 р. виходить заміж за д. Воробця.

В тереновій орг. праці виказала себе ідейною і активною. Особливу працьовитість, старанність і наполегливість виказала, як машиністка. Від початку 1947 р. і через цілий час аж до дня смерти постійно перебуває в криївках.

Дня 28.06.1951 р. гине геройською смертю на сіножатах між с. Хмільно – Мукані, де квартирувала разом з д. Воробцем, Славком і Скалою, під час спец. наскоку большевиків. В хвилині наскоку – бою відстрілювалася з пістолі, під час чого тяжко ранила одного большевика і вбила собаку. Відтак стріляє себе з власної пістолі.

45. Славко – Кельбас Маріян, уродж. 1930 р. в с. Немилів р-н Радехів, освіта – 4 кл. НСШ, селянин, вільний, член ОУН, зв'язківець при рай. ос.

Після закінчення школи працює при родичах на господарстві. З молодих літ співпрацює з підпіллям. Осінню 1949 р. іде в підпілля, як стрілець куца. Літом 1950 р. переходить на зв'язківця до рай. ос. і на цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 28.06.1951 р. гине геройською смертю на сіножатах між с. Хмільно – Мукані, де квартирував з друзями під час спец. наскоку большевиків.

46. Скала – Романів Федір, уродж. 1928 р. в с. Яструбичі, р-н Радехів, освіта – 7 кл. НСШ, вільний, кандидат в члени ОУН, зв'язківець при рай. ос.

Будучи на легальщині, співпрацює з підпіллям. Весною 1951 р. іде в ряди підпілля, де як зв'язківець працює до дня смерти.

Дня 28.06.1951 р. гине геройською смертю на сіножатах між с. Хмільно – Мукані, де квартирував з друзями, під час спецнаскоку большевиків.

47. Якубець – Яблонковський Володимир, уродж. 1919 р. в с. Пиратин, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НС, селянин, вільний, член ОУН, стрілець куца.

Під час німецької окупації, в 1944 р., вступає до відділу УПА к-ра Шумського, а відтак переходить до відділу к-р Штиля. У відділі перейшов всі бої і рейди, які мав відділ. В 1946 р. після розчленування відділу переходить до куца, де як стрілець працює до осені 1949 р. В 1949 р. працює при рай. реф. СБ. (Цілий час перебуває в околицях с. Топорів – Трійця). Весною 1950 р. переходить до куца в Радехівському р-ні, де як стрілець працює до дня смерти.

Був два рази ранений.

В орг. праці виказав себе ідейним активним і бойовим.

В м[ісяці] липні 1951 р. гине трагічною смертю – під час розбирання гранати зістав через її вибух розірваний.

48. Карпо – Паламар Василь Антонович, уродж. 1923 р. в с. Середпільці, р-н Радехів, освіта – 5 кл. НСШ, жонатий, кандидат в члени ОУН, куц. провідник.

Під час німецької окупації вступав до Юнацтва ОУН. Від 1945 р. до 1949 р. живучи легально співпрацює з підпіллям. В 1949 р. іде в підпілля, де до 1950 р. працює в техзвені. Весною 1950 р. переходить до СКВ, як стрілець. Восени, цього ж року, переходить до рай. реф. СБ. В 1951 р. зістає куц. провідником і на цьому пості працює до дня смерти.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 27.09.1951 р. в с. Барилова Волиця, р-н Лопатин, гине геройською смертю під час наскоку большевиків на хату де квартирував разом з с[л]. п. д. Ярком.

49. Ярко – Бих Сафат, уродж. 1919 р. в с. Пиратин, р-н Радехів, освіта – 4 кл. НШ, селянин, жонатий, член ОУН, стрілець куца.

В 1944 р. під час другої большевицької окупації, іде в ряди підпілля. Від початку своєї революційної боротьби і аж до дня смерти працює стрільцем СКВ.

В орг. праці виказав себе ідейним, активним і бойовим.

Дня 27.09.1951 р. в с. Барилова Волиця, р-н Лопатин, гине геройською смертю під час наскоку большевиків на хату, в якій квартирував.

Постій, 22.07.1952 р.

Архів Львівської обласної історико-просвітницької правозахисної організації "Меморіал". Копія.

SUMMARY

Chapter Nine includes twenty-six documents on the activities of the “Buh” VO. They are thematically divided into three subsections (Nos. 222-247).

The first subsection contains documents issued by the Security Service between 13 April 1944 and 27 November 1947 (Nos. 222-227). Some of them are informative in nature (Nos. 222, 225-226). They report on the death of Taras Onyshkevych, the commander of “Halaida” Battalion, the activity of Mar’ian Kravchuk, the commander of “Malynovi” Company and the situation in “Kholodnoiartsi” Battalion. Some documents are testimonies of individuals detained by the Security Service (Nos. 223-224). They disclose the activities of Commander “Khmara” (Viktor Kharkiv), the commander of the “Bashta” VO, as well as a member of Polish partisan formations. The last document in this subsection is a proposal dated 27 November 1947 to promote members of the Security Service to the rank of officer (No. 227). Signed by “Dmytro” (Iaroslav Diakon), the responsible OUN security service leader for L’viv krai, this document includes a confirmatory resolution issued by “Chuprynka” (Roman Shukhevych), the commander in chief of the UPA.

The second subsection contains documents issued by the OUN underground in the L’viv region, covering the period from 14 July 1944 to 5 August 1952 (Nos. 228-243). Among those of a normative nature are commands and orders concerning organizational-staffing matters issued between 14 July 1944 and 5 August 1950 by the Horodok, Zolochiv, and Rohatyn okruhas (Nos. 232, 238, 243). Particularly noteworthy is an instruction dated 1 June 1944 (No. 231) about the principles of military-organizational activity, which is signed by the sub-oblast leader of the Sokal’ and Kholm okruhas, “R. Pavur” (Pavlo Myhal’). Another group of documents consists of the correspondence exchanged in the period covering 20 October to 28 November 1944 between the leaders of the underground in L’viv oblast and Horodok okruha in connection with the distribution of graduates of the officers’ school “Oleni” (Nos. 228-230). The subsection ends with a group of documents covering the period from 1 November 1946 to 15 August 1950, which were issued from the Sokal’, Horodok, Zhovkva, and Rohatyn areas. They contain proposals and information about the assignment of military ranks and distinctions awarded to insurgents, some of whom operated in the ranks of the UPA (Nos. 233-237, 239-242).

The final, third, subsection contains information items concerning fatalities, covering the period from 30 October 1946 to 22 July 1952 (Nos. 244-247). These documents are obituaries of insurgents and underground members in the Zolochiv, Radekhiv, and Lopatyn areas, as well as of "Hrim," a staff member of the training division attached to the headquarters of the "Buh" VO

ДОДАТКИ

Список скорочень	998
Фото та ілюстрації	1005
Індекс	1073
Перелік документів	1195
Перелік ілюстрацій	1205

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АБ – адміністративна боївка
АБН – Антибільшовицький блок народів
абс. – абсолювент
АК – Армія Крайова
арх. – архів, архівний

б. – біля, близько

Бавдінст – (Baudienst) Будівельна служба [Німеччини]
Баншуц – (Bahnschutz) Залізнична охорона [Німеччини]
ББ – боротьба с бандитизмом
більш. – більшовик, більшовицький
бл. п. – блаженної пам'яті
бой. – бойовик, боївка
больш. – большевик, большевицький
бул. – булавний
бунч., бунчуж. – бунчужний
БХБЗ – Бронзовий Хрест бойової заслуги
БХЗ – Бронзовий Хрест заслуги

в з. – в заступстві
В. – відтинок
в.о. – виконуючий обов'язки
вд. – відділ
ВЗ ОУН – Великий збір Організації Українських Націоналістів
Веркшуц – (Werkschutz) заводська охорона [Німеччини]
вих. – виховник
відд. – відділ
військ. – військовик, військовий
віст. – вістун
ВКПБ – Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВО – воєнна округа, військова округа
ВОП – відділ особливого призначення
ВШ – військовий штаб
ВШВО – військовий штаб воєнної округи

г. – група
ГВШ – головний військовий штаб
ген. – генерал
Гестапо (Гестапо) – (Geheime Staatspolizei) таємна державна поліція [Німеччини]

ГК – Головна команда
госп. – господарчий
гр.-кат. – греко-католик, греко-католицький
Греншуц (Греншуц) – (Grenzschutz) Охорона кордонів [Німеччини]
груз. – грузин

д. – друг
д-г – друг
дд. – друзі
держ. – державний
дес. – десятник
д-р – доктор
др. – друг
ДУН – Дружини українських націоналістів

ЕВ – ексекутивний відділ
екз. вд. – ексекутивний відділ
емпі – див. МП

з. КВ – заступник командира відтинка
з. сот. – заступник сотенного
заст. – заступник
зах. – західний
збр. – зброяр
Зондердінст – (Sonderdienst) Особлива служба [Німеччини]
ЗУЗ – Західні українські землі
ЗУНР – Західноукраїнська Народна Республіка

ім. – імені
інстр. – інструктор
інт. – інтендант
інф. – інформатор

к. пвх. – курінний політвиховник
К.Р.Н. – (Krajowa Rada Narodowa) Крайова рада народова
К.С. – кооперативна спілка
К-а – Команда [відтинка]
КВ – командир відтинка, команда відтинка
КВШ – крайовий військовий штаб
к-дир – командир
кер. – керівник
к-р – командир
кл. – клас (кляса)

коз. – козак
кол. – колонія
ком. – командир, командування
КОП – крайовий осередок пропаганди
КП – крайовий провід
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
к-р – командир
Кріпо (Kripo – Kriminalpolizei) Кримінальна поліція [Німеччини]
кул. – кулеметник
кур. – курінний
кущ. – кущовий (кущевий)

лейт. – лейтенант
ЛК – Львівський край

м. п. – місце постою
май. – майор
МВД – (Министерство внутренних дел) Міністерство внутрішніх справ [СРСР]
МГ – (Maschinen gewehr) кулемет [німецького виробництва]
МГБ – (Министерство государственной безопасности) Міністерство державної безпеки [СРСР]
мгр., мгр. – магістр (магістр)
міл. – мільйон
мйр. – майор
мм. – місяці
МП – (Maschinen pistole) пістолет-кулемет [німецького виробництва]
МТС – машинно-тракторна станція
м-ць – місяць

Н.а. – німецька армія
надр. – надрайон, надрайоновий (надрайонний)
нар. – народився, народжений
нар. шк. – народна школа
народж. – народжений
нач. – начальник
нім. – німець, німецький
НКВД – (Народный комиссариат внутренних дел) Народний комісаріат внутрішніх справ [СРСР]
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ [СРСР]
НКГБ – (Народный комиссариат государственной безопасности) Народний комісаріат державної безпеки [СРСР]

нпр. – наприклад
НСШ – неповна середня школа
НШ – народна школа

о. – отець
о/у – оперуповноважений
ОББ – (Отдел по борьбе с бандитизмом) Відділ по боротьбі з бандитизмом [НКВС СРСР]
обл. – область, обласний
ОВ – охоронний відділ
ОЕВ – охоронно-екзекутивний відділ
ок. – около
окр. – округа, окружний
ОО – окружний осередок
ООП – окружний осередок пропаганди
орг. – організація, організаційний
орг.-моб. – організаційно-мобілізаційний
орг.-перс. – організаційно-персональний
оргмоб – організаційно-мобілізаційний [референт]
Ортсшутц – (Ortsschutz) Місцева охорона
ос. – осередок
ОіСУЗ – Осередні і східні українські землі
ОУН – Організація Українських Націоналістів

п. п., п/п – пункт параграф
П.К.Н.В. – (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego) Польський комітет національного визволення
ПВ – політвиховник відтинка
пвд. – підвідділ
пвх. – політвиховник
перс. – персональний
ПЗУЗ – Північно-західні українські землі
півд. – південний
півн. – північний
підвідд. – підвідділ
підполк. – підполковник
підреф. – підреферент
підст. – підстаршина, підстаршинський
підхор. – підхорунжий
пов. – повіт, повітовий
пов.ом. – повітовий оргмоб
політ. – політичний
полк. – полковник

поль. – польський
ПОП – підвідділ особливого призначення
пор. – поручник
поч. – початок, початковий
поч. – почет
ППД – (пістолет-пулемет Дегтярева) пістолет-кулемет
Дегтярьова [виробництва СРСР]
ППС – (пістолет-пулемет Стечкина) пістолет-кулемет Стечкина
[виробництва СРСР]
ППШ – (пістолет-пулемет Шпагіна) пістолет-кулемет Шпагіна
[виробництва СРСР]
прац. – працівник
прим. – примірник
прис. – присілок
пров. – провід, провідник
пров. – провідник
проп. – пропагандист, пропагандистський
пропон. – пропонується
проф. – професор
ПСУЗ – Південно-східні українські землі
ПТР – (противотанковое ружье) протитанкова рушниця [вироб-
ництва СРСР]

рад. – радянський
рай. – район, районний (районний)
РБСБ – районна боївка служби безпеки
рев. – революційний
реф. – референт, референтура
РКМ – (RKM – ręczny karabin maszynowy) ручний кулемет
[польського виробництва]
р-н – район
РО – (районный отдел) районний відділ
родж. – роджений
розв. – розвідник, розвідчий
рой. – ройовий
рос. – росіянин, російський

с. бул. – старший булавний
с. пвх. – сотенний політвиховник
с/рада – сільська рада
СА – (SA – Sturmabteilung) Штурмові загони [Німеччини]
сан. – санітар
СБ – Служба безпеки

СВТ – (Самозарядная винтовка Токарева) Самозарядна гвинтівка Токарева [виробництва СРСР]

СД – (SD – Sicherheitsdienst) Служба безпеки [Німеччини]

сер. – середній

серж. – сержант

Сіпо – (Sipo – Sicherheitspolizei) Поліція безпеки [Німеччини]

СК – самооборонний кущ

СКВ – самооборонний кущовий відділ

сл. п. – славної пам'яті

СО – суспільна опіка

сов. – совітський

сот. – сотенний

сотн. – сотник

спец. – спеціальний

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

СС – (SS – Schutzstaffeln) Охоронні загони [Німеччини]

сс. – села

СССР – (Союз Советских Социалистических Республик) Союз Радянських Соціалістичних Республік

ССУД – самостійна соборна українська держава

ст. – старший

ст. бул. – старший булавний

ст. віст. – старший вістун

ст. дес. – старший десятник

ст. стр. – старший стрілець

старш. – старшина, старшинський, старшинство

стр. – стрілець

СУЗ – Східні українські землі

СХЗ – Срібний Хрест заслуги

т. – точка

т. д. – так далі

т. зв. – так званий

тех. – технічний

тис. – тисячі

тов. – товариш

ТТ – (Тульский-Токарев) Тульський-Токарев [пістолет виробництва Росії / СРСР]

УВО – Українська Військова Організація

УГВР – Українська Головна Визвольна Рада

укр. – українець, український

УНР – Українська Народна Республіка

УНРА – Українська народна революційна армія
УНС - Українська народна самооборона
УОТ – Українське освітнє товариство
УПА – Українська Повстанська Армія
УПАЗ – УПА-Захід
УПАП – УПА-Північ
ур. – уроджений
уродж. – уроджений
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УССД – українська самостійна соборна держава
УССР – (Украинская Советская Социалистическая Республика)
Українська Радянська Соціалістична Республіка
УЦК – Український центральний комітет
УЧХ – Український Червоний Хрест

Форстшц – (Forstschutz) Лісова охорона [Німеччини]

характ. – характеристика, характеризується
хор. – хорунжий
хут. – хутір

ц. р. – цього року
ЦК – центральний комітет
ЦКМ – (СКМ – ciężki karabin maszynowy) важкий кулемет [польського виробництва]

ч. – число
ЧА – червона армія
чл. – член
чол. – чоловік
чот. – чотовий
ЧП – червоні партизани
ЧСВВ – Чин святого Василя Великого
ЧСР – Чехословацька республіка
ЧХ – Червоний Хрест

ШГ – штаб групи
шк. – школа
шт. – штук
Шупо – Шуцполіція
Шуцполіція – (Schutzpolizei) Охоронна поліція [Німеччини]
Шуцманшафт – (Schutzmannschaft) Охоронна команда [Німеччини]

Фото та ілюстрації

К-р ВО "Буг", крайовий провідник Львівщини
 підполк.-пвх. "Наум" ("Артем", "Горновий", "Цвочок"; Осип Дяків)
 Дереворит і фото

Відпоручник ВШВО "Буг",
 хор. "Блакитний"
 (Дмитро Чорній)

Крайовий референт пропаганди,
 редактор журналу "Літопис УПА"
 "Руга" ("Ольга Ілинська");
 Люба Гайовська

Крайовий референт
Служби безпеки ОУН
хор. СБ "Треф"
("Гончар", "Луговий"; Саган)

Крайовий референт
Служби безпеки ОУН
пор. СБ "Бомба" ("Гордієнко";
Роман Лозинський)

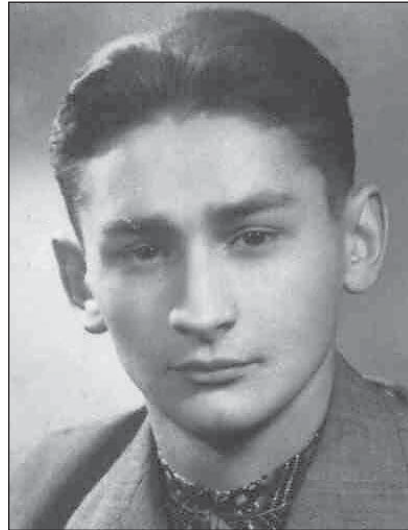
Підреферент організаційної
референтури крайового проводу
ОУН Львівщини
"Жан" (Богдан Гайовський)

Підреферент УЧХ обласного / крайового
проводу ОУН, співробітник крайового
осередку пропаганди ОУН Львівщини
"Марта" ("Ганна", "Марта Гай",
"Оксана", "Ярина"; Галина Савицька)

Слідчий обласної / крайової референтури СБ ОУН Львівщини, сотн. СБ "Влодко" (Йосиф Куляш)

Працівник обласної / крайової референтури пропаганди ОУН Львівщини "Орський" (Богдан Горбаль)

Провідник студентського сектора, член обласного проводу ОУН в м. Львові "Вільгельм" ("Ернест", "Охрім"; Роман Галібей)

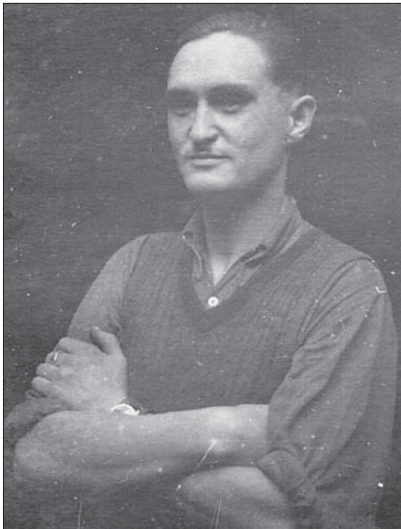
Військовий референт студентського сектора в м. Львові "Байрак" (Ярослав Косарчин)

Окружний провідник ОУН Городоччини
пор. "Бор" (Микола Мошончук)

Окружний провідник ОУН Городоччини
"Горліс" ("Ольжич", "Черемха"; Олекса
Ольховий)

Окружний провідник ОУН Золочівщини
пор.-пвх. "Олень" ("Луговий", "Олег";
Іван Червак)

Окружний провідник ОУН
Рогатинщини
"Вишня" ("Мирон", "Семен";
Михайло Іванило)

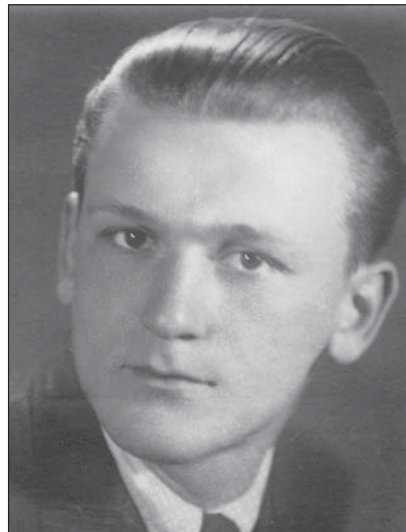
Окружний організаційний референт
ОУН Городоччини
“Майський”

Окружний організаційний референт
ОУН Городоччини
сотн. “Рен” (Мартин-Василь Мізерний)

Окружний референт пропаганди ОУН
Городоччини
“Крук” (Петро Шатинський)

Працівник окружної референтури
пропаганди ОУН Городоччини
“Гліб” (Юліан Скавинський)

Окружний провідник ОУН Сокальщини
бул. "Сірий" (Адам Куровицький)

Окружний референт пропаганди ОУН
Сокальщини
"Черник" (Василь Карпишин)

Окружний референт УЧХ Сокальщини
"Віра" (Мирослава Данилюк)

Окружний референт СБ ОУН
Золочівщини, окружний референт СБ
ОУН Городоччини, окружний референт
СБ ОУН Сокальщини
пор. СБ "Гроза" ("Гар", "Чорний");
Роман Качан)

Окружний референт Юнацтва ОУН Сокальщини, повітовий провідник ОУН Сокальщини "Ромко" ("Голуб", Микола Гуменюк)

Повітовий провідник ОУН Белзчини "Старий" (Павло Палюшинський)

Повітовий провідник ОУН Брідщини "Лев" ("Бравий", Володимир Галамага)

Надрайонний провідник ОУН Брідщини "Марко" (Євген Дуда)

Надрайонний провідник ОУН
Бібреччини
"Михайло" (Дмитро Цура)

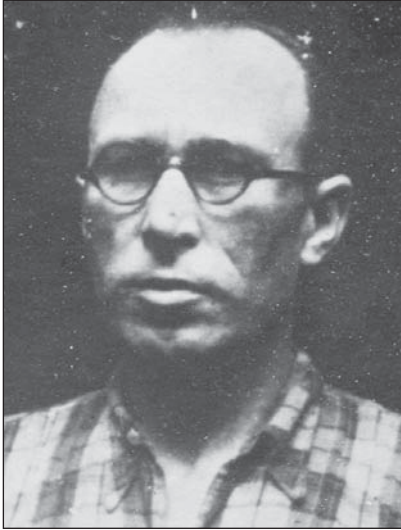
Повітовий провідник ОУН Городоччини
"Сірий" ("Крига"; Микола Балук)

Повітовий провідник ОУН Городоччини
"Ганс" (Теодор Галапач)

Надрайонний провідник ОУН
Жовківщини
"Буйтур" (Роман Щепанський)

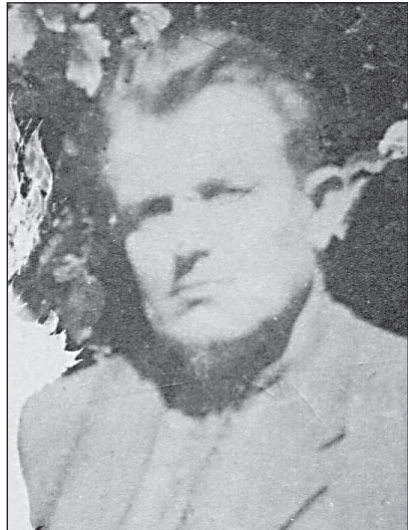
Надрайонний провідник ОУН
Золочівщини
"Лиман" (Володимир Качор)

Надрайонний провідник ОУН
Кам'яниччини
"Лобода" (Микола Федина)

Надрайонний провідник ОУН
Радехівщини
"Чорноморець" (Роман Мандрика)

Повітовий / надрайонний провідник
ОУН Рогатинщини
"Шувар" ("Довбак"; Олексій Демський)

Надрайонний провідник ОУН
Щиреччини, надрайонний провідник
ОУН Рогатинщини
"Семченко" (Михайло Кадюк)

Надрайонний провідник ОУН
Яворівщини
"Клим" (Євген Смуц)

Інструктор підстаршинського вишколу
ТВ "Асфальт", надрайонний провідник
ОУН Яворівщини
хор. СБ "Жмурко" (Юліан
Кедринський)

Надрайонний провідник ОУН
Яворівщини
ст. бул. "Тичина" (Федір Максим'як)

В. о. надрайонного провідника ОУН
Яворівщини
"Зенон" ("Ольжич")

Надрайонний референт СБ ОУН
Бібреччини
хор. СБ "Варнак" (Павло Мазовський)

Повітовий референт СБ ОУН
Городоччини
хор. СБ "Морозенко" (Петро Марутяк)

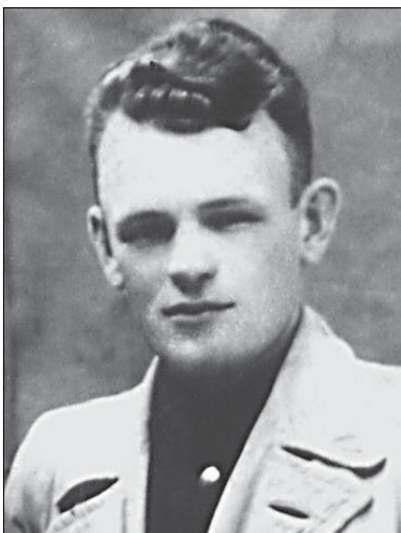
Надрайонний референт СБ ОУН
Миколаївщини
хор. СБ "Остап" (Мирослав Гельнер)

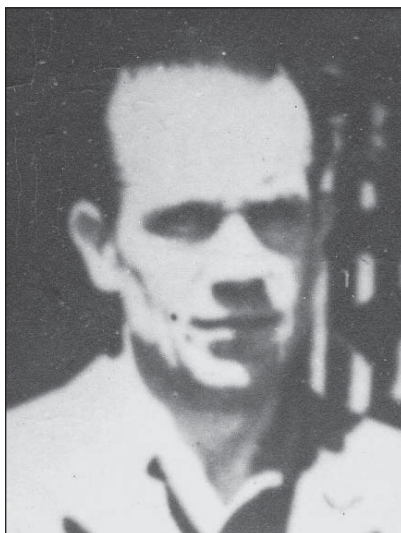
Надрайонний референт СБ ОУН
Рогатинщини
пор. "Вій" (Євген Смик)

Повітовий оргмоб Жовківщини,
к-р сотні
"Яструб" (Мирослав Кальба)

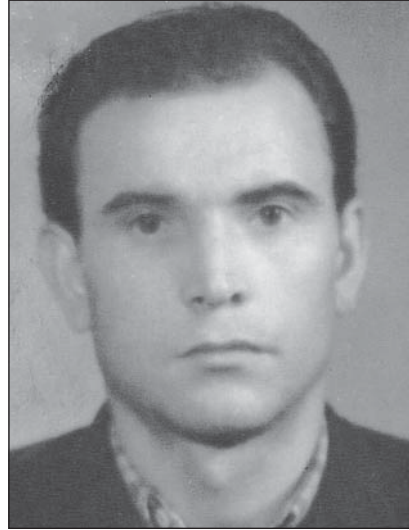
К-р куреня "Романовичі"
пор. "Ткаченко" ("Стир");
Михайло Цимбалко)

К-р сотні
пор. "Явір" (Іван Паньків)

Заступник командира сотні
"Сіроманці"
"Жулик" ("Левко"; Іван Матвіїв)

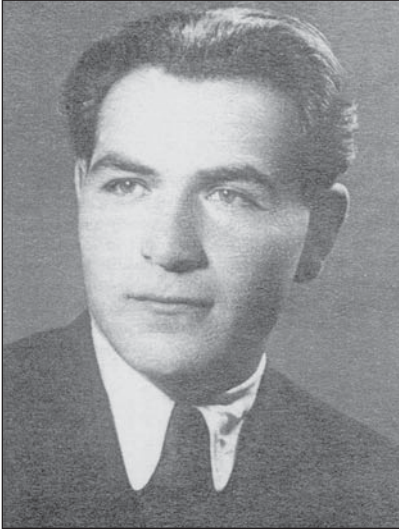
Бунчужний сотні "Кочовики"
"Поль" ("Равлик"; Іван Ткачук)

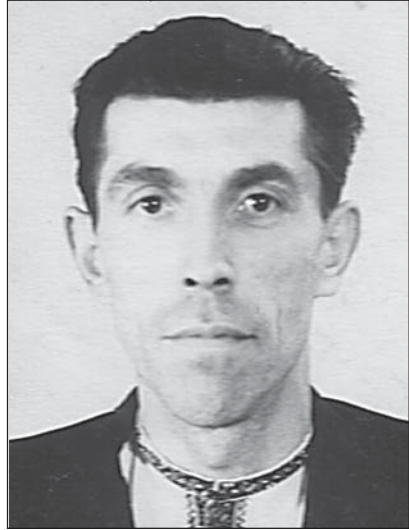
Бунчужний сотні "Кочовики"
"Перебийніс" (Борис Галамай)

Політвиховник сотні "Холодноярці II"
ст. віст. "Щербатий" (Ярослав Кіцюк)

Чотовий сотні к-ра "Чорногори"
"Білий" (Петро Якимів)

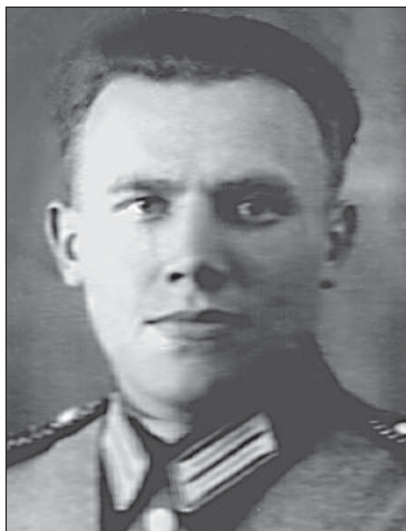
Чотовий сотні "Витязі"
ст. бул. "Голуб" (Іван Сисун)

Чотовий сотні "Льви II"
"Гонтар" (Іван Пеленський)

Чотовий сотні "Переяслави"
"Джон" (Лев Голухівський)

Чотовий сотні "Кочовики"
ст. бул. "Корній" (Євстахій Карплюк)

Чотовий сотні "Романовичі I"
"Лис" (Андрій Жеребук)

Чотовий сотні "Переяслави"
бул. "Спартак" (Андрій Бик)

Чотовий сотні "Тигри"
бул. "Срібний" (Григорій Іванів)

Крайовий провідник Львівщини "Федір" (Зиновій Тершаковець; стоїть другий зліва) зі стрільцями своєї охорони

Крайовий провідник Львівщини "Федір" (Зиновій Тершаковець) ділиться свяченим яйцем зі стрільцями. Великдень 1946 р.

Головний командир УПА "Тарас Чупринка" (Роман Шухевич, зліва) і крайовий провідник Львівщини "Федір" (Зиновій Тершаковець, справа) грають у шахи

Зліва направо: "Федір" (Зиновій Тершаковець), "Мирон" (Ярослав Дякон), "Тарапон", "Скалка", "Світовий" (Микола Триндяк), "Петро".
Великдень 1948 р.

За святковим столом; зліва направо: "Федір" (Зиновій Тершаковець), "Ворон", "Горський", "Славко".
Великдень 1948 р.

За святковим столом; зліва направо стоять: “Федір” (Зиновій Тершаковець), “Мирон” (Ярослав Дякон), “Ярема” (Євген Пришляк). Великдень 1948 р.

За святковим столом; на передньому плані зліва направо стоять: “Ярема” (Євген Пришляк) та “Мирон” (Ярослав Дякон), на задньому плані (обернений спиною) “Федір” (Зиновій Тершаковець). Великдень 1948 р.

“Бомба” (“Гордієнко”; Роман Лозинський) і рай. пров. ОУН Щиреччини / рай. пров. Судововишнянщини “Дарій” (“Павло”). Великдень 1948 р.

“Бомба” (“Гордієнко”; Роман Лозинський) крає хліб. Великдень 1948 р.

На пості. Зліва направо: “Дмитро” (Ярослав Дякон), “Семченко” (Михайло Кадюк). Не пізніше 9.11.1948 р.

Головний командир УПА “Тарас Чупринка” (Роман Шухевич, зліва) і крайовий провідник Львівщини “Наум” (Осип Дяків, справа). Не пізніше 5.03.1950 р.

“Зенко” (Михайло Заєць, зліва) і “Наум” (Осип Дяків, у центрі).
Не пізніше 28.11.1950 р.

Зліва направо: “Треф” (Саган), “Наум” (Осип Дяків), “Соловей”.
Не пізніше 28.11.1950 р.

Крайовий провідник Львівщини "Наум" (Осип Дяків) зачитує наказ; стоять:
1. "Петро", 2. "Явір", 3. "Чабан" ("Влодко"), 4. "Крук",
6. "Руґа" (Любомира Гайовська). Не пізніше 24.11.1950 р.

Крайовий провідник Львівщини "Наум" (Осип Дяків) зачитує наказ; стоять:
2. "Петро", 4. "Чабан" ("Влодко"), 5. "Крук", 7. "Руґа" (Любомира Гайовська).
Не пізніше 24.11.1950 р.

До звіту стоять: 1. "Зенко" (Михайло Заєць), 3. "Петро", 4. "Влодко" ("Чабан"),
5. "Крук", 7. "Рута" (Любомира Гайовська). Не пізніше 24.11.1950 р.

Ст. бул. "Осип" (Михайло Пілан,
справа) і "Петро".
Не пізніше 3.05.1950 р.

Крайовий референт пропаганди
"Рута" (Люба Гайовська).
Не пізніше 28.01.1954 р.

Крайовий референт СБ "Треф" (Саган). Не пізніше 16.09.1951 р.

Зліва: пор. "Явір" (Іван Паньків)

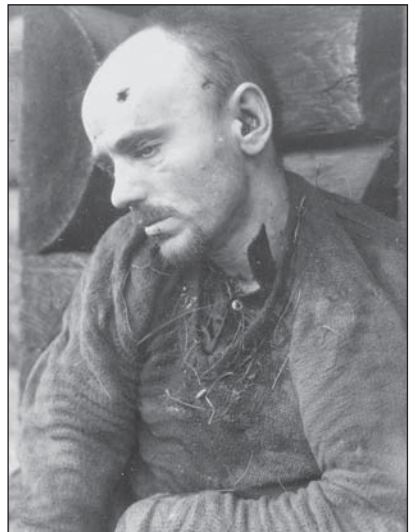
Ст. бул. "Осип" (Михайло Пілан).
Посмертне фото. 3.05.1950 р.

Пор. "Явір" (Іван Паньків)
Посмертне фото. 3.05.1950 р.

Хор. "Кірам" (Микола Мельничин)
Посмертне фото. 12.12.1950 р.

Карта військово-чекістської операції з пошуку “Явора” і “Кірама”.
Миколаївщина, початок травня 1950 р.

Зброя, вилучена під час військово-чекістської операції з пошуку “Явора” і “Кірама”.
Миколаївщина, початок травня 1950 р.

Курінь "Льви",
Миколаївщина, червень 1944 р.

Повстанці з сотні "Льви I" під час охорони Великого збору УГВР; перший зліва в першому ряду – окружний провідник ОУН Самбірщини "Кубайчук" (Богдан Кузьма); с. Сприня Самбірського р-ну, липень 1944 р.

Повстанці Львівського краю. 1. "Ворон", 2. "Чуприна", 3. "Забіяка", 4. "Дем'ян", 5. "Сич", 7. "Кирило", 8. "Майстер", 9. "Левко".

Фото вилучено 20.08.1948 р. в лісі біля с. Ілів Миколаївського р-ну у вбитого повстанця зі с. Лучани Жидачівського р-ну

Повстанці Городецької округи. 1. Рай. реф. СБ Пустомитівщини "Нечай" (Стах Садовий), 2. Кушовий в Пустомитівщині "Чумак" (Іван Коваль), 3. "Сянько" (Степан Яримович), 4. "Готур", 6. "Старик", 11. "Дюрчик", 12. "Чорнота". 13. "Шугай", 14. "Вій", 16. "Дорош", 17. "Савур" (Михайло Мочурад), 19. "Семченко" (Михайло Кадюк), 20. "Надька", 21. "Негус", 22. "Іскра", 23. "Цяпка". Не пізніше 1949 р.

Повстанці Городоцької округи. 1. "Легкий", 2. "Семченко" (Михайло Кадюк), 4. "Надька", 5. "Іскра", 6. "Негус", 7. Надр. реф. СБ ОУН Городоччини "Цяпка" ("Сурмач"), 8. Надр. реф. проп. ОУН Городоччини "Савур" (Михайло Мочурад).
Не пізніше 1949 р.

Повстанці Городоцької округи. 2. "Говір", 3. "Бор" (Микола Мошончук), 5. "Марта" (Ярослава Кінаш), 6. "Рута" (Люба Гайовська), 9. "Майський".
Не пізніше 1947 р.

Повстанці Городоцької округи; зліва направо: "Семченко" (Михайло Кадюк), "Майський", "Бор" (Микола Мошончук). Не пізніше 1947 р.

Повстанці Городоцької округи. 1. "Марта" ("Ватра", "Мая"; Ярослава Кінаш), 2. "Рута" (Люба Гайовська), 3. "Майський", 4. "Бор" (Микола Мошончук). Не пізніше 1947 р.

Повстанці Городоцької округи; зліва направо: "Горобець", кущовий "Вибух", окружний провідник "Бор" (Микола Мошончук). Не пізніше 28.11.1950 р.

Повстанці з Городоччини–Яворівщини. Зліва направо: "Сава", "Галайда", "Гамалія".
Фото 1944–1945 рр.

Повстанці сотні "Сяна"; другий зліва – "Шувар" (Степан Венгрин), перший справа – Михайло Галабуд, вгорі – Іван Гусяк; Яворівщина. Фото 1944 р.

Повстанці з Яворівщини. Зліва направо: "Ігор", "Шпак", невідомий, районний провідник ОУН Краковеччини "Гомін" (Семен Матвіїв), невідомий, невідомий, кущовий, ст. віст. "Загірний" (Тадей Венгерак). Не пізніше 4.05.1949 р.

хор. СБ "Треф" (Саган, справа). Не пізніше 16.09.1951 р.

Повстанці Яворівського надрайону. 1. "Треф" (Саган), 2. "Тичина" (Федір Максим'як), 3. "Мирон". Не пізніше 16.09.1951 р.

Повстанці Яворівського надрайону. 1. Районний референт СБ ОУН Яворівщини, бул. СБ "Кушнір" (Мирослав Хтей), 2. Бойовик СБ ОУН "Остап" (Семен Ваник), 3. "Тичина" (Федір Максим'як). Не пізніше 16.06.1950 р.

Повстанці Яворівського надрайону. Надрайонний референт пропаганди "Зенон" ("Ольжич"; зліва), Дмитро Дорош (справа). 1949–1950 рр.

Повстанці з Городоччини–Яворівщини;
“Махонько”, “Підкова”, районний
реф. СБ ОУН Городоччини “Хмара”
(Григорій Максимович).
Не пізніше 21.05.1947 р.

Надрайонний референт СБ ОУН
Жовківщини “Дужий” (Степан Рудник,
у центрі). Не пізніше вересня 1953 р.

Повстанці Жовківщини.
1. “Влодко”. 2. “Петро”. 3. “Стефко”. Не пізніше 1950 р.

Надрайонний референт СБ ОУН
Жовківщини "Дужий"
(Степан Рудник).
Не пізніше 29.09.1953 р.

Кущовий в Лопатинському р-ні
"Мирон" (Петро Лясковський).
Не пізніше 17.11.1945 р.

Повстанці Жовківщини. Зліва направо стоять: "Терлецький" (Володимир Пелюх),
"Ярко", "Мечник" (Михайло Мацевко); лежить "Стефко". Не раніше 1947 р.

Зліва направо: "Данило", районний референт СБ ОУН Жовківщини "Дужий" (Степан Рудник), районний провідник ОУН Жовківщини "Андрій" (Володимир Касараба), "Сірко";

Жовківщина, не пізніше 16.08.1947 р.

Зліва направо, стоять: районний референт СБ ОУН Жовківщини "Дужий" (Степан Рудник), районний провідник ОУН Жовківщини "Андрій" (Володимир Касараба); сидять: "Данило", районний провідник ОУН Брюховиччини, хор.

"Сивий" (Василь Панас), "Сірко"; Жовківщина, не пізніше 16.08.1947 р.

Окружний провідник ОУН Золочівщини "Бескид" (Кирило Якимець, у центрі) і надрайонний провідник ОУН Золочівщини "Зловіщий" (Михайло Квасниця, справа). Не пізніше 14.01.1949 р.

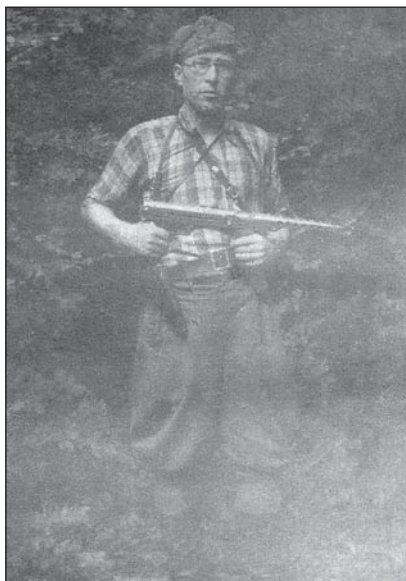
Повстанці Золочівської округи. Зліва направо, перший ряд: надр. пров. ОУН Золочівщини "Лиман" (Володимир Качор), окр. пров. ОУН Золочівщини "Олень" (Іван Червак), рай. пров. ОУН Золочівщини "Антін" (Дмитро Ходай); другий ряд: орг. реф. Поморянського р-ну "Михасько" (Павло Сеньків), орг. реф. Золочівського надр. "Андрій" (Ярослав Семенко), куш. Золочівського р-ну "Гонта" (Йосиф Квасниця). Серпень 1951 р.

1. Окружний провідник ОУН Золочівщини "Олесь" (Іван Червак).
2. Районний провідник ОУН Золочівщини "Антін" (Дмитро Ходай).
3. Надрайонний референт СБ ОУН Золочівщини "Січовий" (Дем'ян Гудима).
Золочівщина, не пізніше 5.08.1950 р.

1. Надрайонний провідник ОУН Золочівщини "Лиман" (Володимир Качор).
2. Окружний провідник ОУН Золочівщини "Олесь" (Іван Червак).
3. Орг. реф. надр. проводу ОУН Золочівщини "Андрій" (Ярослав Семенко).
Золочівщина, не пізніше 25.11.1951 р.

Надрайонний провідник ОУН
Золочівщини
"Лиман" (Володимир Качор)

Окружний провідник ОУН Золочівщини
"Олесь" (Іван Червак)

Підстаршинська школа УПА; перший зліва стоїть "Мирон" ("Вишня", Михайло Іваніло); околиці с. Стратин Рогатинського р-ну, 1944 р.

Повстанці Рогатинської округи “Лесик” (Микола Кривень, другий зліва),
окружний провідник ОУН Рогатинщини “Вишня” (Михайло Іванило; п’ятий зліва),
надрайонний провідник ОУН Рогатинщини “Шувар” (Олексій Демський; дев’ятий
зліва). Не пізніше 4.12.1951 р.

Повстанці з Перемишлянщини. “Петька” (Петро Кузьма, сидить зліва), “Свист”
(Богдан Пилипчук, лежить в центрі), “Хитрий” (Дмитро Олійник, зліва в другому
ряду). Не пізніше 18.03.1947 р.

Надрайонний провідник ОУН Бібреччини "Михайло" (Дмитро Цура) приймає звіт "Зенка" (Михайло Заець). 1. "Михайло" (Дмитро Цура), 2. "Ігор" (Йосип Мигович), 3. "Зенко" (Михайло Заець), 4. Керівник техзвена Бібрецького надрайону "Зябрик", 5. "Ткачук", 6. "Ромко", 7. "Микола", 8. "Левко", 9. "Максим", 10. "Остап", 11. "Павло" (Федір Кононович). Не пізніше 23.10.1950 р.

Надрайонний провідник ОУН Бібреччини "Михайло" (Дмитро Цура) зачитує наказ. 1. "Зенко" (Михайло Заець), 2. "Митька" ("Дмитро"; Михайло Дендерис), 3. "Влодко" (Петро Михайлишин), 4. "Павло" (Федір Кононович), 5. "Михайло", 6. "Чорний", 7. "Назар", 8. Прац. техзвена Бібрецького надр. "Довбуш" (Адам Паливода), 9. Кер. техзвена Бібрецького надр. "Зябрик", 10. "Ткачук", 11. "Ромко", 12. "Микола", 13. "Левко" (Михайло Піщула), 14. "Максим", 15. "Остап". Не пізніше 23.10.1950 р.

Надрайонний провідник ОУН Бібреччини "Михайло" (Дмитро Цура).
Не пізніше 27.02.1953 р.

Зліва направо: Районний провідник
ОУН Бібреччини "Павло" (Федір
Кононович), "Максим",
"Левко" (Михайло Піщула).
Не пізніше 10.02.1953 р.

Районний провідник ОУН
Букачівеччини
"Турист" (Михайло Левицький)

Повстанці з Перемишляниці.
В центрі „Черник” і справа “Чумак”
(Андрій Цап)

Районний пров. ОУН
Перемишляниці хор. “Свист”
 (“Сурмач”, Богдан Пилипчук, зліва) і
“Хитрий” (Дмитро Олійник). Не пізніше
9.09.1950 р.

Зліва направо: Павло Корляк, невідомий, “Черник”, “Чумак” (Андрій Цап),
Григорій Грицьків; Перемишляниці

Повстанці з сотні "Тигри",
Сокальщина, 1944 р.

Кущовий "Соловейко" (Ярослав Шиба, зліва) і ст. віст. "Олень" (Григорій
Красільчук); Радехівщина, не пізніше 25.02.1951 р.

Повстанці Сокальської округи. 1. Надр. реф. СБ ОУН Радехівщини "Андрій" (Антон Тарнавський), кер. техзвена Сокальської округи "Зубенко" ("Макар", Семен Рачун), кущовий "Ас" (Василь Коваль). Не пізніше 23.07.1952 р.

Повстанці Сокальської округи; зліва направо: архівар рай. ос. СБ ОУН Лопатинщини "Орко" (Богдан Новосад), окр. пров. ОУН Сокальщини "Срібний" ("Влодко", Володимир Панас), зв'язковий надр. ос. СБ ОУН Радехівщини "Твердий" (Василь Вилюра). Не пізніше 6.08.1950 р.

До
К - р і з і Ф е л ь д ш е р і в В і д д і л і в.

І н с т р у к ц і я .

При побудві в деяких військових частинах зауважено слідуючі недомогання під санітарним оглядом:

1. Нема порозуміння і співпраці між повітовими лікарями в Ч.Х., Фельдшерами в відділах і командирами.
2. Один до другого ставиться прямо ворожо і робить собі на перекір, а на цім терплять стрільці. Між ними повинна бути співпраця і взаємне довіря.
3. Лікар і Фельдшер з фаховими дорадниками командира в справах санітарних і командир мусять ці фахові поради, як до вони є доцільні, реалізувати.
4. Фельдшери у відділах відповідають за санітарний і гігієнічний стан свого відділу і за свій санітарний персонал. Службово підлягають командирові відділу, а ділово повітовому лікарєві.
5. Фельдшери дбають за вишкіл санітарів чотових і ройових, які ділово їм підлягають.
6. Фельдшери відповідають за ліки, матеріал санітарний і перевязочний, їх розподіл між санітарів і сталу контроль над ними.
7. Фельдшери приділяють матеріал перевязочний для санітарів, а господарчі постараються о сумки санітарки для Фельдшерів і санітарів.
8. Що місячно мусять відбуватися лікарський перегляд всіх стрільців. Звертати увагу на чистоту тіла, воні, всіх рудів, коросту і.т.п.
9. Що якийсь час /в разі можливости/ повинен відій відсутности в запліля, щоб дати можливість стрільцям виситись, опратись, змінити білля і.т.п.
10. Новобранців треба обовязково сейчас переценити проти тифу і червінки.
11. У військових відділах не вільно zatrudнювати жінок як санітарок, бо початком розкладу і деморалізації війська є жінка у військовій частині.
12. Стрільці не сміють носити довшого волосся як 4 см., щоб не допустити до множення наоікомх.
13. На кожнім постов мусять бути викопаний рів і побудована лятрина, доденно мусять бути присипана землею, а з підходом відділу рів засипаний і урядження усунене. За це відповідають санітарі перед Фельдшером і командиром осні.
14. На кожнім постов вода мусять бути збадана через Фельдшера чи добра до шитку.
15. Фельдшери мають нагляд над кухнею, а страва мусять бути смачна, достаточна в товщ, білок, вуглеводани і вітаміни /чаоник, цедуля, овочі по можності яйця і сире молоко/.
16. На постоях стрільці мають здїммати обуву /коли є можливість/ і пересушувати онучки.
17. Що 25-го кожного місяця Фельдшери змають писемний звіт з праці в своєму відділі: о стані здоровля і гігієнічнім, скількоши збитих і ранених.

О р г а н і з а ц і я с а н і т а р н о ї с л у ж б и п р и
в і й с ь к о в и х ч а с т и н а х .

На чолі санітарного відділу в курні стоїть лікар, котрий дбає за санітарний стан курні. Його завдання є нести поміч раненим і хворим. В часі бою розвиває перевязочний пункт в порозумінні з командиром курні. В кожній осні є Фельдшер, або підстаршина-санітар, чотові і розві-санітарі. Ні два останні є звичайними стрільцями, але мають перевязочний матеріал і в разі потреби мають дати першу поміч. Вся санітарна служба при військових відділах підлягає організаційно командирам відділів, а ділово санітарним органам при повітах.

Р. Дуже подяє з деякими змінами інструкцій др. Д-ра Софрона, якої стисло мусять придержуватися Командирі і Фельдшери відділів.

С Л А В А У К Р А І Н І
Г Е Р О Я М С Л А В І

Інструкція командирам і фельдшерам у санітарних справах.
25 червня 1944 р.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Дня 4-го листопада 1948 р. в лісі біля с. Любін Великий, Городжеського р-ну, Львівської області, оточений емведівсько-емгебівськими військами, загинув у нерівному бою Крайовий Провідник ОУН Львівського Краю і виконуючий обов'язки Командира Воєнної Округи УПА „БУГ“.

ТЕРШАКОВЕЦЬ ЗЕНОВІЙ — ФЕДІР (ЧАГРІВ, ЧЕРВЕНЬ, РУСИЧ).

Ся. п. друг Федір народився 1913 р. в національно свідомій і політично активній селянській сім'ї в с. Якимичі (р-н Комарно, Дрогобицької обл.). Прищеплені ще змалку любов до батьківщини і почуття служіння народові скоро спрямували його на шлях революційної боротьби. В 1929 р. 16-річним юнаком вступає в ряди ОУН. Спочатку працює на терені одної з львівських українських гімназій, а потім в студентських гуртках аж до закінчення юридичного факультету Львівського університету. Рівночасно бере живу участь у підпільній праці в рідній Комарнянщині і з'являється одним з піонерів ОУН на цьому терені. Деякий час займає пост Повітового Провідника ОУН Комарнянського повіту. В 1939-41 рр. працює над національно-політичним пробудженням Холмщини в розбудову ОУН на цьому терені. Після деякий час знову займає пост Повітового Провідника ОУН Львівської Округи, а з початком 1944 р. переходить до Крайового Осередку Проп'анди ОУН, де працює у відділі масової пропаганди. В жовтні 1944 р. очолює Дрогобицьку Округу ОУН, а з кінцем 1945 р. стає Організаційним Референтом при Проводі ОУН Карпатського Краю. З кінцем 1946 р. переходить на пост Крайового Провідника ОУН Львівського Краю, який займає до дня своєї смерті.

Вихований і загартований ОУН — ся. п. друг Федір від юнацьких років до кінця своєї життя віддано служив українському народові і боровся за його визволення з-під ярма польських, німецьких і російсько-більшовицьких окупантів. Несомний носій великих визвольних ідей, здібний організатор він поклав великі заслуги для розвитку українського національно-визвольного руху. Кожний терен, який він очолював, скоро ріс і мінів під його керівництвом як в організаційному, так і політичному відношеннях. Скрізь, де з'являвся ся. п. друг Федір, він вносив атмосферу пожвавленої праці, а одночасно з цим — атмосферу радості і шанесення. Веселий і товариський в особистому житті д. Федір був завжди мимим гостем для кожної підпільної групи.

В особі ся. п. друга Федора Організація ОУН, керована Степаном Бандерою, втратила свого старого, випробуваного члена і здібного організатора, а наш Край досвідченого керівника. Його героїська смерть, як і все сповниє працю для народу життя, стали прикладом служіння народові не тільки для тих, кого він він і виховував, але й будуть таким же прикладом для майбутніх поколінь.

ВІЧНА СЛАВА ГЕРОЄВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ!

КОМАНДУВАННЯ ВОЄННОЇ
ОКРУГИ УКРАЇНСЬКОЇ
ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ

КРАЙОВИЙ ПРОВІД
ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ
НАЦІОНАЛІСТІВ

Повідомлення про смерть командира ВО "Буг" Зеновія Тершаковця. 1949 р.

Сло

Чити ч. 7.

Звітний 4.5.1944.

Дня 4.5.1944, стіва сотні загальної висоты 150 м.

135 стійлості, 17 стійлості, 2 стійлості.

Дня 5.5.1944 до стіва сотні розширення з висоты.

Дня 6.5.1944 загальної стіва сотні висоты 154 м.

135 стійлості, 17 стійлості, 2 стійлості.

Ранок в літній наводиться Мінда.

Тема зброєння в сотні середством стіва:

2 стійлості кулеметів, Максимі.

6 легких кулеметів Вікторова.

1 кулемет Горькова.

2 польових Р.К.М.

5 П.П.Д. (стрілки).

1^а і 2^а роты зброєння в російські війни. Перша рота сформована

на курі с/о 80 мт. набойів. 2^а рота зброєння сформована

"наводери", сформована на курі с/о 70 мт. набойів.

До стійлості кулеметів має стіва с/о 5 товща лент / 1250 м.п.

До легких кулеметів Вікторова з с/о 3 динки / 123 мт. набойів.

До польових Р.К.М. з с/о 7 амуніції / 140 мт. набойів.

До стрілок з с/о 2 динки / 140 мт. набойів.

Запасу ружив і ніста (с/о).

Після в сотні наводиться 18. У стіва з верхових.

Від стіва має 5, 2 запаси, 1 полеву кулію

Взрід в сотні також більш стійлості добре, з отрим, що

виглядається браку обуви.

Дня 14.5.1944, рота перебувала спорная в тунелі і

справа перебувала ^{через} стійлості цивільне населення аж до 25.5.1944.

Дня 25.5.44, рота слабувала самостійно, афри одержу

вала із 2^а кулію рив. на рив одержувано стійлості

Початок звіту про стан та діяльність сотні "Пролом", 7 травня 1944 р.

Холодноярці

Постій, дня 25/IX.1944

Курінь.

До

Командира ВО І.

ЗВІТ

з діяльності куреня Холодноярців від 28/8.44. до 24/9.44.

I. Справи організаційні.

а/ Згідно з наказом з днем 30/8 44р створено курінь Холодноярців. На становищах виконуючих функції командирів сотень затверджено командиром 1-шої сотні Зенко /Глухий/, командиром 2-гої сотні Гвізний, командиром 3-тої сотні Лелуш. Стан персональний: 14 старшин, 34 підстаршин, 377 стрільців. Загальний стан куреня 425 людей.

б/ Заборонено не членам куреня приходити до табору куреня /курінний наказ ч.3, пункт 4 /10.
Призначено терен для сотень для рейдів і стеж.

в/ Заборонено виходити з табору без асиста коменданта варті всім козакам і підстаршинам.

г/ Дня 5/9 44 дезертувало з 3-тої сотні 12 козаків: Грім, Зоряний, Гуцул, Богдан, Стелі, Гаврило, Голуб, Гай, Бурий, Чорний, Недобитий, Воробець.

Дня 11/9 44 дезертувало з 3-тої сотні 17 козаків: Заяць, Чура, Овлик, Верблюд, Лепей, Шпак, Муравель, Клен, Скрігіль, Орлик, Снігур, Степовий, Івир, Верба, Дорота, Короткий, Полесий.

Дня 13/9 44 дезертувало з 3-тої сотні 2 козаків: Капю і Гриб.

Дня 6/9 44 дезертувало двох козаків: з сотні 2-гої: Сталевий і Гіриний.

Дня 7/9 44 дезертувало з 2-гої сотні двох козаків: Журавель і Дем'ян.

д/ Дня 8/9 44 покарано карою смерті козаків Дам'яна і Журавля з 2-гої сотні за дезерцію.

Дня 13/9 44 покарано карою смерті з заміною на кару 50 бучків козака Явора, за дезерцію з відділу.

Дня 15/9 44 покарано карою смерті з заміною на кару 50 бучків за дезерцію козака Полесого.

е/ В курінний наказі ч.5 наказано стягнути з терену всіх німців/пункт 3в/. німці які находилися в терені були дуже добре зорєнтовані в справах організаційних сітки/.

В зв'язку з наказом ВО І ч.20 видано курінний наказ ч.7 в якому знято зі становища командира 1-шої-сотні ст.вістун Зенко/Глухий/, а назначється тимчасово к-ром 1-шої сотні ст.вістун Сана. Ст.вістун Зенко/Глухий/ визначено командантом курінної розвідки. Наказ однак не був доручений і 3 сотні по причині відмови послуху.

2 Сотні перебували в лісах між місцевостями Рокетно і Поляни, в недалекій від себе віддалі. З огляду на хвилевий спокій в тім терені занята вишколом новобранців. Опорядковане тижневий плян занять після якого малося переводити вишкіл в сотнях.

3 Справи прохарчування.

Наложено на домколичні села контингент який в повні мав вистарчити на прохарчування людей у відділі. Переведення харчового пляну не зреалізовано по причині тієї, що станиці в Ясницьках, Рокетні і інших селах відказались доставляти харчі до куреня, мовляв воно достарчають і будуть достарчати харчі тільки до сотні Зенка /Глухого/. Станиций в Ясницьках мав кілька разів зів наказ явитися в штабі куреня та виконати наказ відмовився, мимого того, що досить часто являвся в сотні Зенка.

4 Справи розвідки:

Про рухи большевиків деносила власна розвідка і стежі поодиноких сотень. Села екрузуючі табор куреня прихідено для ведення розвідки сотням. Розвідчики виходили кожного дня о год 7 ранку і перебували в терені до пізнього вечора. Кождого дня вечером сотенні звітували до куреня про висліли розвідки. На ніч кожда сотня вислала в наказаному напрямі 3-4 свежі які вертали о год 9 рано наступного дня. Крім цього зорганізовано цівільну розвідку яку переведли жіноча сітка. Звіти від жіночої сітки були вислидані кожного дня рано і вечером. В цей спосіб большевикам не вдалося заскочити куреня. Дня 12/9 44 розвідки так власні як і жіночої сітки денесли про обсадження

Початок звіту про стан та діяльність куреня "Холодноярці", 25 вересня 1944 р.

Колодицяри
 16. Туринь

листний, дня 16. 1944 р.
 Збірка документів Миколи Лебедя
 (Архів Прологу, Нью-Йорк)

Посвідка
 Бруносі Воробця, який відпустив на лікування до лікарні. Урахований час зобов'язаний...

Стробица на вакансію...

1/2. Філіппі

Б. О. Лебедя

26. 11. 1944 р.
 Воробця

231607 T 16-7

Посвідка "Воробця" про відпустку на лікування, 1 листопада 1945 р.

Посвідка

Звільнення з Армії Союзів
 на лікування з 20/2/45 р.
 Листий день 1/2/45 р.
 12. Богдан

Посвідка "Сокола" про звільнення на лікування, 1 травня 1945 р.

382

- 12. Псевдо: С Р І Б Н И Й /555/
Освіта: н/середня,
Функція: н/р реф.,
Стаж: 8 роки,
Харект.: Бувший укр. поліцист. Відбув поліційну школу і повнив службу у м. Львові. Працьовитий, підприємчий. Самостійно розв'язав ряд справ внутрішньої агентури "волинського типу".
Пропон. до: хоружого. ✓

- 13. Псевдо: Т О Р Ч И Н /55/
Освіта: середня,
Функція: н/р реф.,
Стаж: 8 1/2 року,
Харект.: відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи 567. Активний, підприємчий.
Пропон. до: хоружого. ✓

- 14. Псевдо: З В Т /555/
Освіта: -
Функція: відбув теоретичний і практичний вишколи. Активний і підприємчий. Самостійно розв'язав ряд справ.
Пропон. до: хоружого. ✓

- 15. Псевдо: М А К С И М /125/
Освіта: 4 сем. ведінституту,
Функція: східчий при осередку І25,
Стаж: 1 1/2 року,
Харект.: відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Працьовитий. Як сідчий пограбить розв'язувати досить складні справи.
Пропон. до: хоружого. ✓

- 16. Псевдо: В А Р Н А К /15/
Освіта: н/середня,
Функція: н/р реф.,
Стаж: 2 1/2 року,
Харект.: відбув 2 1/2-місячний теоретичний і практичний вишколи. Бойовий і працьовитий.
Пропон. до: Хоружого. ✓

- 17. Псевдо: С М Е Р Е К А /125/
Освіта: н/середня,
Функція: співпрацівник осередку І25,
Стаж: 1 1/2 року,
Харект.: Відбув 2 1/2-місячний теоретичний і прктичний вишколи. Працьовитий
Перевів ряд справ під керівництвом І25.
Пропон. до: хоружого. ✓

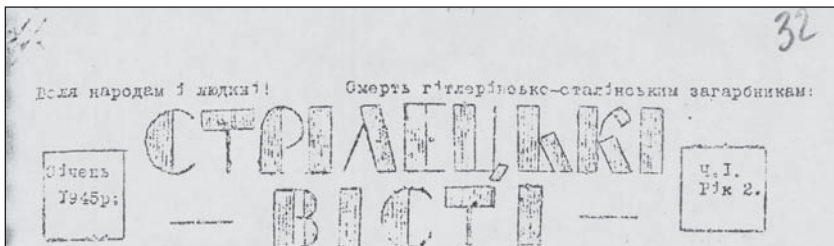
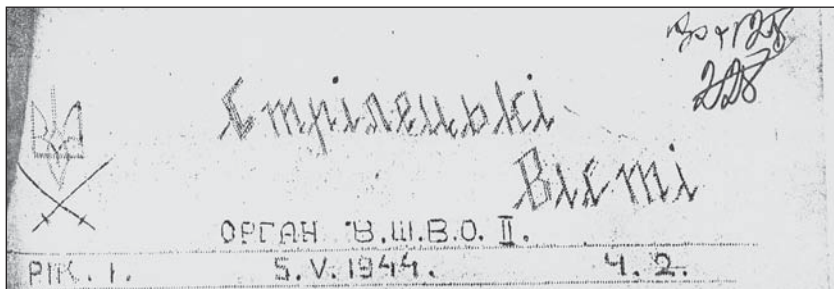
22.11.48

Постій, 27.11.1947 р.

Подав: /Дмитро/

Дмитро - поклованк СБ
Старин - стружак СБ
Ошак (Мир) - майор СБ
Протокол № 111 від 20.11.48
не аргументація
22.11.48
Дмитро

Закінчення "Номінаційної листи старшин по СБ", 27 листопада 1947 р.

Фрагменти титульних сторінок часопису "Стрільцькі вісті"

Травень
1945 р

СТРІЛЕЦЬКІ ВІСТІ

Додаток
до
ч. 5.
№ 2.

636 ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ВОСКРЕСНЕ
УКРАЇНА!

Командування Групи УПА-3 "БУГ" вітає всіх отаршин, підстаршин і бійців зі святом Воскресення Христового

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Політтеховний Відділ Групи "БУГ" бажає Дружим товаришам, політтеховникам і бійцям нашої Групи, як і всім тереновним Проводам щасливого Великодня.

УСЬОМУ УКРАЇНСЬКОМУ НАСЕЛЕННЮ НАШОЇ ПОЛОСИ ДІМІ З НАГОДИ СВЯТА ВЕЛИКОДНЯ ПЕРЕДАЄМО ГАРЯЧУ ПРИБУТІВАНІА І ПОВІЩАННЯ КРАПОГО ЗАБЕДРА. КЛИНЕМОСЬ, ЩО ПОСИЛІМО НАШУ БОРОТЬБУ, ВІДВАГО ЗАХИЩАТИ БУДУЧО УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД І ПРИБЛИЗИМО ДЕНЬ ВОСКРЕСЕННЯ УКРАЇНИ!

ПОВІЩАННЯ ГРУПИ "БУГ"

З ВЕЛИКОДНЕМ ЗДОРОВИМО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ, СПІЗРОБІТНИКІВ І ПРИГІЛЬНИКІВ ТА БАЖАЄМО ВИТРИВАЛОСТІ Й УСПІХІВ У БОРОТЬБІ.

Редакція "Стрілецьких Вістей"

Українському Червоному Хрестові та всім людям доброї волі, які з нараженням власного життя, несуть нам поміч сповнемо посилати і героїзму, нашим лікарям і медсестрам і всім медичним працівникам успішної праці і "многая літа" бажає з днем Воскресення Христа

РАНЕНУ ВОЯКИ УПА

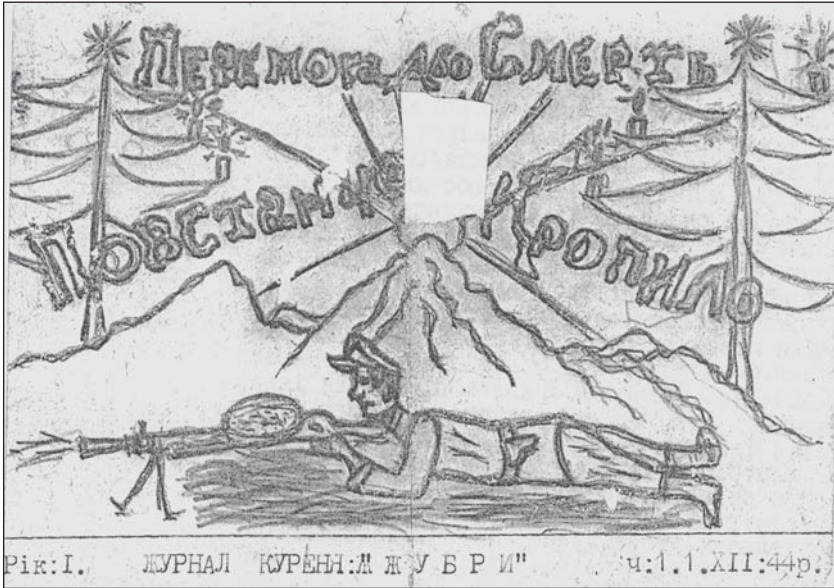
У СВЯТО ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ -

ВОСКРЕСІННЯ ПРАВДИ

Віє вітер, і сонце радісно світить. Веселиться природа і вся земля: сьогодні бо "Христос Воскрес".

Великдень свято перемоги добрих сил неба над силами пекла. Сьогодні це не даються голосом радісним і вільним - дзвони, опраблених і анепажних зародниками, українських церков. На обличчях українців-християн, які в торжественному обході вийшли: першк співають "Воскрес Боже от гроба" - кояться це вірною і чистю.

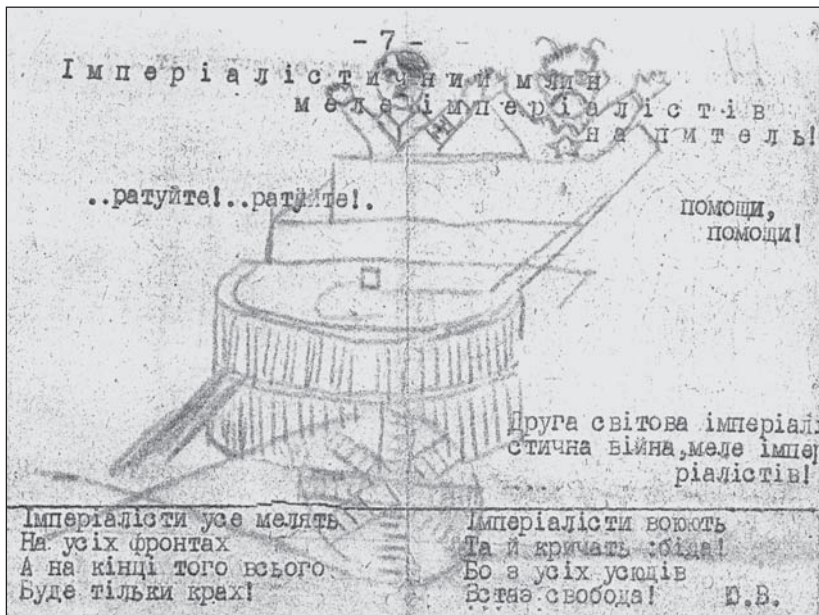
Титульна сторінка великоднього додатка до ч. 5 часопису "Стрілецькі вісті", травень 1945 р.

Фрагмент титульної сторінки журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

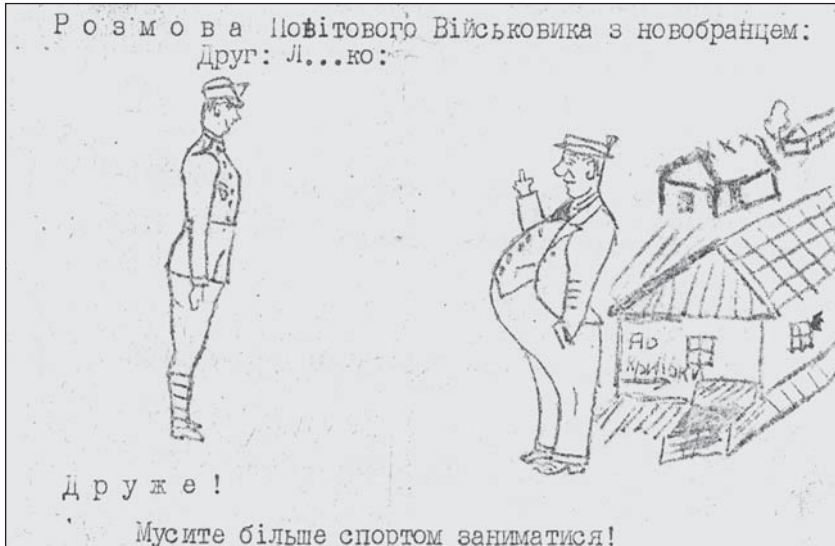
Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

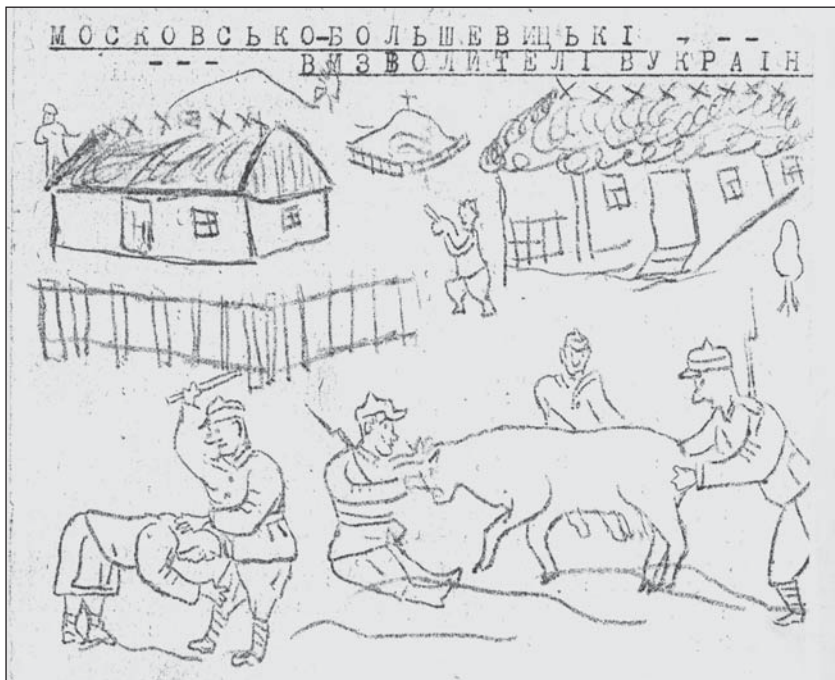
Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

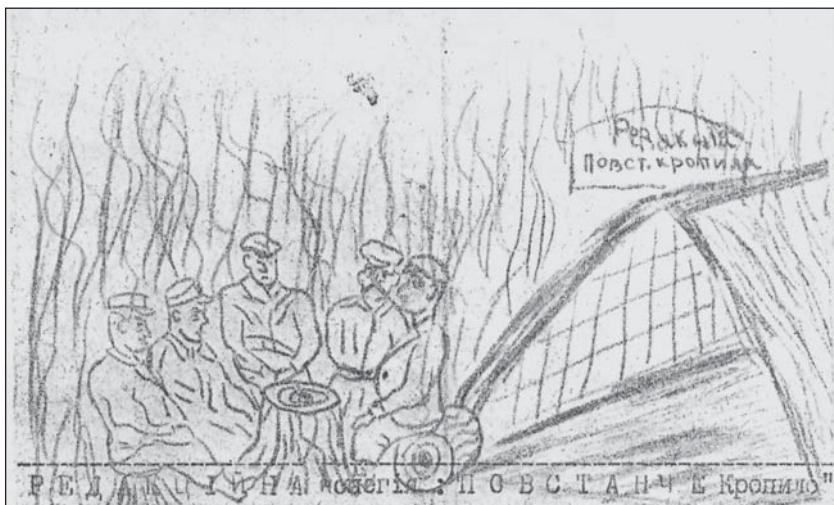
Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

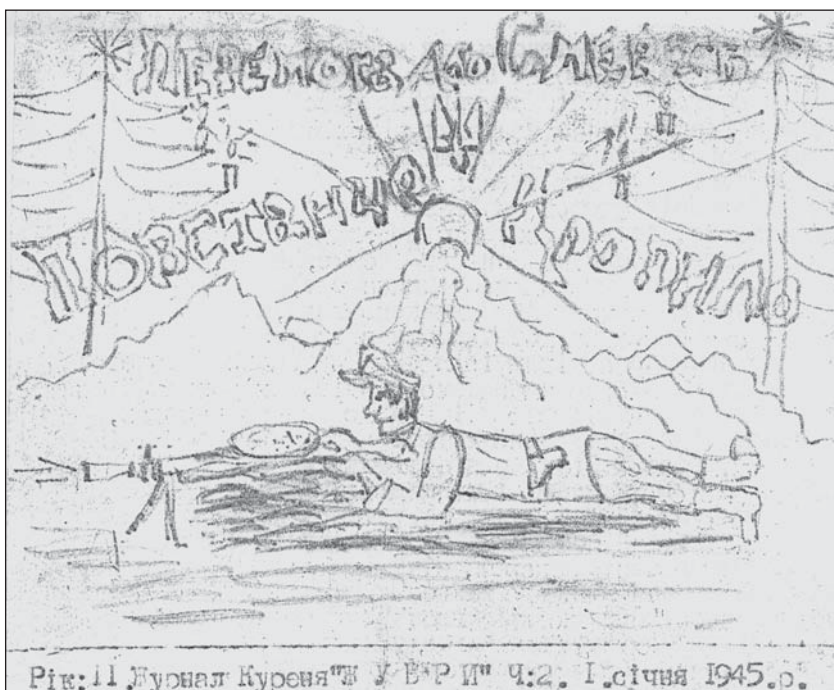
Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 1, 1 грудня 1944 р.

Фрагмент титульної сторінки журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р.

ВСТАВАЙТЕ ЛЮДЕ.

Вставайте люде за волю усі вставайте,
 Повстанці йдуть на ворогів брє, вставайте,
 Вставайте люде за волю усі, вставайте,
 Ми давно пройшли волю привели, вставайте.
 Вставайте вставайте люде за волю усі вставай
 Всі в У П А йдуть свободу несуть, вставайте.
 Вставайте люде за волю усі, і.т.д.
 УССД, затево буде вставайте.
 Вставайте люде за волю усі, і.т.д.
 Свобода буде народом усім, вставайте.
 Вставайте люде за волю усі, і.т.д.

Ю.В.

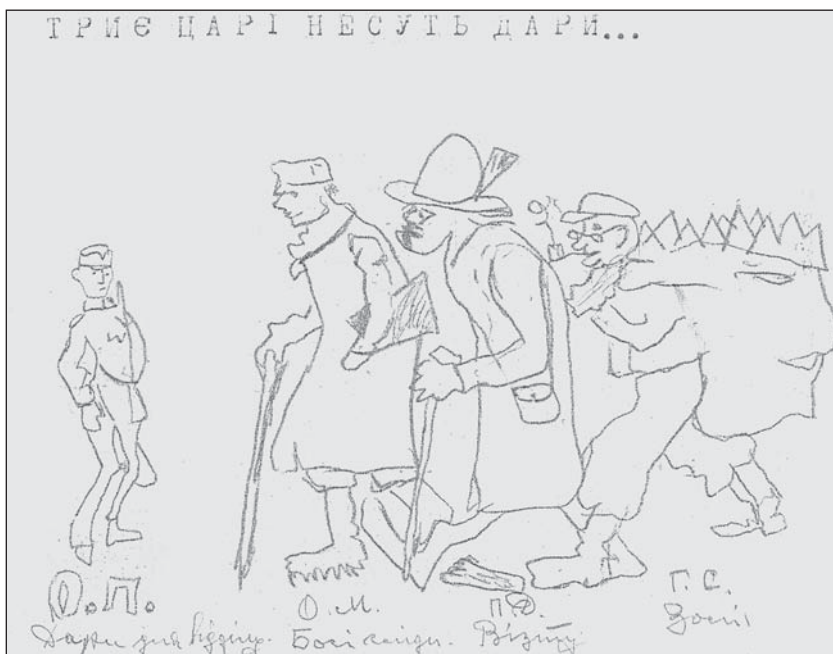
На той же му-зи за волю усі вставай.

Фрагмент сторінки журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р. з текстом пісні "Вставайте люде"

Слова і Музика Ю.В.

до збро-ї, до збро-ї до збро-ї на збро-ю
 за зем-лю за волю треба всім і ти-
 за зем-лю за волю за свободу і пра-ву,
 той змиче Берлін той змиче вше москва
 Рад'ля, вєнє наш шєрєвєць шєє вєсєлєє вє вєтє.

Фрагмент сторінки журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р. з маршем курєня "Жубри"

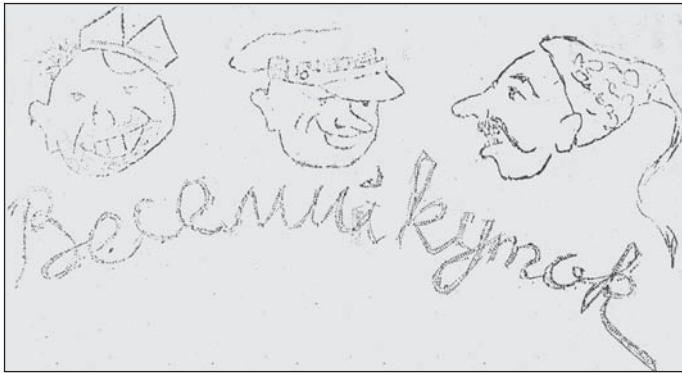
Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р.

Ілюстрація з журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р.

Ілюстрації з журналу "Повстанче кропило", ч. 2, 1 січня 1945 р.

Ілюстрація з часопису "Стрілецькі вісті", ч. 22, 11 липня 1944 р.

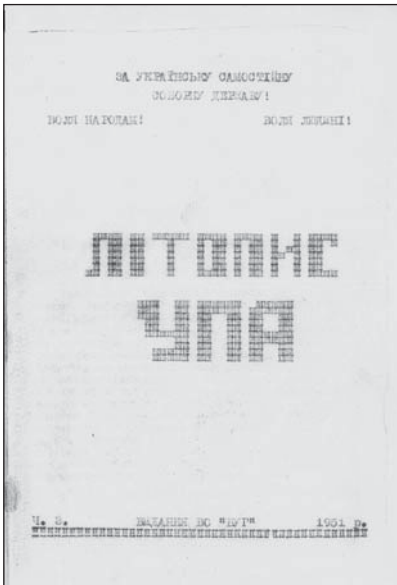
Ілюстрація з часопису "Стрілецькі вісті", ч. 23, 14 липня 1944 р.

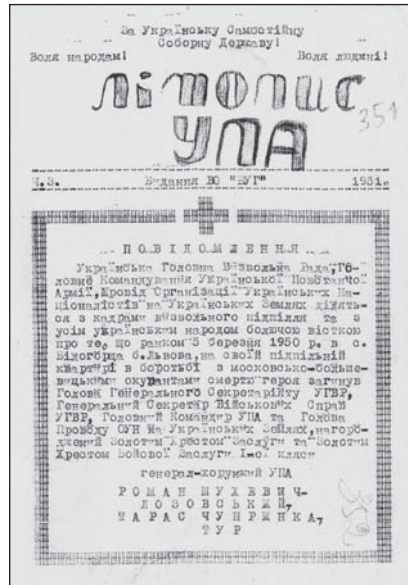
Обкладинка журналу "Літопис УПА", жовтень 1947 р.

Обкладинка журналу "Літопис УПА", ч. 2, 1949 р.

Обкладинка і титульна сторінка журналу "Літопис УПА", ч. 3, 1951 р.

Працівник окружної організаційно-мобілізаційної
референтури ОУН Сокальщини,
організатор і командир сотень
“Кочовики” і “Перебийніс”
хор. “Шумський” (“Недолугий”, Юрій Рошик*)

* У попередніх публікаціях, зокрема в першій книзі про ВО “Буг”, ім’я подавалося помилково як Юрій (Федір) Рошко (Рожко). Правильне ім’я подається на прохання п. Надії Хмари-Олійник, яка особисто знала сл.п. Юрія Рошика.

Індекс

Комплексний індекс охоплює основні реалії предметно-тематичного покажчика, а також особові і географічні назви в текстах, вступній статті, примітках та додатках. Індекс побудовано за принципом абетки, наскрізно. На початку окремо подані невідчитані за першими літерами слова та числові криптоніми.

Індекс складений за такими загальними засадами: повністю збережено правопис оригіналу; різні написання власних назв подано за перехресним принципом: Добрусин, с. *Див.* Добросин; “Байда”. *Див.* Харко Петро; вказано сучасні назви населених пунктів, при цьому колишні назви та варіанти назв представлені у дужках: Родатичі (Городятичі), с. Городоцького р-ну; Пеняки (Пиняки, Поняки), с. Бродівського р-ну.

У випадках невизначеності з назвою населеного пункту в дужках вказано варіанти уточнення сусідніх населених пунктів з подібною назвою: Дорошів (Великий, Малий), с. Жовківського р-ну.

Населені пункти представлені за належністю до районів згідно сучасного адміністративно-територіального поділу України, без зазначення області: Купичволя, с. Жовківського р-ну. Написання та адміністративно-територіальна приналежність населених пунктів, які тепер знаходяться на території Польщі, подані станом на 1.01.1939 р.

Географічні назви в індексі мають географічні терміни (хут. – хутір, с. – село, м. – місто тощо) та територіальні одиниці (р-н – район, окр. – округа тощо).

Посади, чини і інші визначення при псевдонімах зазначено у разі наявності інформації про них. Вигадані імена, прізвища, псевдоніми та криптоніми, які подаються у зразках документів та художніх творах, в індексі не представлені.

- [...]віцький Юзеф, з с. Мацошин 17
- [...]ланики, с. в Янівщині 168
- [...]тула П., з с. Велика Горожанна 221
- [...]уковський, пол. ген. 855
- “100”, осередок, пров. 605
- “125”, осередок, пров. СБ 896, 898, 901-905, 907, 908
- “13”, група СБ 905
- “14”, осередок, терен 899, 900, 902, 905, 906. *Див. теж* Городоцька (Львівська), округа
- “15”, осередок, терен 899, 901, 903-907. *Див. теж* Рогатинська, округа
- “222”, пункт 325
- “3”, осередок, пров. СБ 905
- “555”, осередок, терен 897, 898, 900, 905, 907. *Див. теж* Равська, округа; Сокальська, округа
- “567”, осередок, пров. СБ 896, 898, 899, 901, 903-905, 907
- “78”, терен, пров. 932, 939, 940, 942
- “93”, осередок, терен 898, 899, 901-904. *Див. теж* Золочівська, округа
- I/К., р-н 330
- II/Д., р-н 330, 331
- III/Б., р-н 330, 331
- А**
- “А.” 787
- “А.”, пров. 686
- “А.”, пров. 822
- АБ 90, 102, 103, 136, 282, 284, 287, 293, 297, 298, 301, 305, 318, 328-330, 921, 967
- Абвер (Abwehr), нім. війс. розв. 868
- АБН 752
- Абчинські, з Грімна 32
- “Авантура”, з ОВ, бул. 756
- Авґсбург, м. (Німеччина) 891
- Авсбург, м. *Див.* Авґсбург, м.
- Австралія 477, 710
- Австрійці 18
- Австрія 500, 541, 599
- Авшвіц. *Див.* Освенцім
- Адами, с. *Див.* Заводське, с. Буського р-ну
- Адамівка, с. Радехівського р-ну 122, 135, 978, 979, 982
- Аделіна (Адолін, Надиліна), прис. с. М’яке Грубешівського пов., тепер Польща 283, 430
- Адолін, кол. *Див.* Аделіна, прис. с. М’яке Грубешівського пов., тепер Польща
- Адріанополь, м. *Див.* Едірне, м. (Туреччина)
- Азербайджан 423
- Азербайджанці 59, 543, 749, 752
- Азійські, народи 680
- Азія 451, 459, 486, 495, 500, 507, 534, 545, 734, 752
- Айзенгавер, Д. *Див.* Ейзенхауер, Дуайт Девід
- Акт 30 червня 414, 456-459, 649-653
- Албанія (Альбанія) 460, 541
- Александрович Дмитро (“Крук”) 219, 233
- Аликсевич Дмитро (“Байда”) 957, 960
- Аліянти (Альянти) 269, 387-390, 396, 398, 400, 401, 417-420, 422, 423, 432, 433, 441, 448, 460, 461, 468, 469, 474-478, 482-484, 495-497, 506, 508-511, 514, 523, 525, 540, 541, 577, 608, 618, 619, 624, 653, 654, 708-711, 726-729
- Аліянтські, війська. *Див.* Аліянти
- Альбанія. *Див.* Албанія
- “Альпи”, терен 314
- Альянти. *Див.* Аліянти
- Альфредівка, с. *Див.* Косичі, с. Золочівського р-ну
- Америка 280, 288, 289, 388, 389,

- 424, 473, 484, 507, 514, 525, 543, 727, 728, 731. *Див. також США*
- Американська, зона 727
- Американська федерація праці 728
- Американський, уряд 506, 710
- Американські, збройні сили 387, 388, 396, 399, 728
- Американські, острови 561
- Американці 224, 231
- “Американці” 233
- “Амос”. *Див. Сас Михайло*
- Ангелівка, с. *Див. Янгелівка, с. Буського р-ну*
- Англійська, зона 893
- Англійська, палата громад 600
- Англійське, представництво в Бухаресті 600
- Англійський, парламент 561
- Англійський, уряд 506, 600, 710, 726
- Англійські, війська 387, 388, 399, 483, 496, 525
- Англійці 224, 448, 478
- Англія 231, 280, 286, 288, 289, 388, 389, 422, 424, 425, 433, 441, 448, 469, 470, 473, 477, 478, 507, 509, 511, 710, 711, 726-728, 731. *Див. теж Великобританія*
- Англо-американці 277, 389, 483, 496, 525, 531, 533, 600, 710, 728, 729
- “Ангрес”, стр. 558
- Андрей, митрополит. *Див. Шептицький Андрей, митрополит*
- Андриївка, с. *Див. Андриївка, с.*
- Андрієвська Марія 239
- Андрієвський Микола 238
- “Андрієнко”. *Див. Луцький Олександр*
- Андриївка, с. Любачівського пов., тепер Польща 267, 416, 417, 443
- Андриївка (Ферліївка, Фирлеївка, Фирліївка), с. Буського р-ну 176, 224
- Андриївка (Андриївка), с. Грубешівського пов., тепер Польща 283
- Андриївка (Андриївка), с. Радехівського р-ну 72, 125, 133, 298, 361, 555, 628, 855, 969, 1054
- Андриїшин Степан (“Шмигулис”) 416
- Андрій Боголюбський (Андрій Суздальський), князь 478, 708
- Андрій Первозванний, апостол 647, 736
- Андрій Суздальський. *Див. Андрій Боголюбський*
- “Андрій”. *Див. Касараба Володимир*
- “Андрій”. *Див. Семенко Ярослав*
- “Андрій”. *Див. Сташків Іван*
- “Андрій”. *Див. Тарнавський Антон*
- “Андрійко”, бул. ОВ 756
- Андріянів, с. Городоцького р-ну 118
- Андрусівський, договір 649
- Андрусак Василь (“Різун”, “Грегіт”) 749, 753, 896
- Андрушак Олена (“Береза”) 382
- Анкона, м. (Італія) 469, 476, 483, 484, 497
- Аннівка, с. *Див. Ганівка, с. Сокальського р-ну*
- Анріо, Філіппе, французький міністр 469
- Антанта 501, 600
- “Антін”. *Див. Ходай Дмитро*
- “Антон”, ст. стр., узбек 523, 527, 528
- “Антон”, хор. 1054
- “Антон”. *Див. Ходай Дмитро*
- Антонеску Іон, румунський маршал 418, 533
- Антонюк, нач. рай. НКВД 182
- Антосюк Анна 431
- Антосюк Євгенія (“Дарка”) 723
- Аполлон, давньогрецький бог 594
- Апостол Данило, гетьман 678

Арбайтсамт (Arbeitsamt), нім. управління праці 275
 Аргасінський, пор. 156
 Аргентина 711
 Ареццо, м. (Італія) 475-477, 482
 “Аркадій” 419, 440, 447
 “Аркадій”. *Див.* Шишка Петро
 “Аркан”, рай. реф. СБ 903
 “Аркас”. *Див.* Рудий Володимир
 “Армія Желязна” (АЖ) 435, 436
 Армія Крайова (АК) 156, 158, 259, 392, 436, 463, 506, 507, 523, 524, 542, 590
 “Арпад”. *Див.* Слюзар Дмитро
 “Арсен”, бул. 919
 “Арсен”, віст. 935
 “Арсен”, кущ. 204
 “Арсенал”, завод 269
 Артасів, с. Жовківського р-ну 213, 214
 “Артем”, віст. 934
 “Артем” *Див.* Дяків Осип
 Артим Максим 431
 Архангельськ, м. (Росія) 668
 Арцішевський Томаш, поль. прем’єр-міністр 728
 “Ас”. *Див.* Коваль Василь
 “Аскольд” 718, 719, 939
 “Аскольд”. *Див.* Дризна Василь (Володимир)
 “Асфальт”, ТВ (В.14) 814, 815, 923-929, 1015
 “Атака”, ст. віст. 755
 Атени, м. *Див.* Афіни, м. (Греція)
 Афіни (Атени), м. (Греція) 541

Б

Б., населений пункт 666
 Б., с. 568
 Б., с. 671
 “Б.” 699
 “Б.”, к-р 694
 “Б.”, к-р пвд. 611, 638
 “Б.”, пров. 686
 “Б-й”, к-р 694
 “Б-я”, вд. 694
 Бабин, прис. с. Оглядів Радехівського р-ну 150, 151, 920
 Бабичі, с. Радехівського р-ну 82, 137, 141, 151, 315, 318, 921
 Бабій Анна 248
 Бабій Настя 248
 Бабій Юліан 61
 Бабський Лесь (“Сергій”) 898
 Баб’юк Микола 84
 Баб’як, адвокат 259
 Баван, м. (Франція) 448
 Бавдінст (Баудінст, Служба Батьківщині) 10, 11, 13, 18-21, 31, 33, 60, 63, 767, 858
 Бавза Анна 129, 245
 Баглай Гринь 249
 Бадзян 75
 Бадоліо, П’єстро, італійський маршал 433
 Бажан Микола, письменник 576, 704
 “Бажан”, пов. кур’єр 67, 312
 Бажани, с. Буського р-ну 123, 135
 Базар, с. Народицького р-ну 393, 454, 490, 500, 502, 531, 597, 708, 781, 782
 “Базар”, пов. ОУН 245, 252. *Див.* теж. Бібрський пов.
 Базарко Катерина 57
 Базарко Христина 95
 Базарко Юрко 95
 Бай Л. 222
 Байда Петро 39
 “Байда”, бой. 719
 “Байда” 212
 “Байда”, з вд. “Галайда”, стр. 416
 “Байда”, кущ., з с. Болотня 204
 “Байда”, надр. реф. СБ 902
 “Байда”, стр. 612
 “Байда”, чл. СКВ, віст. 939, 941
 “Байда”. *Див.* Аликсевич Дмитро
 “Байда”. *Див.* Бандура Богдан
 “Байда”. *Див.* Дідик Петро
 “Байда”. *Див.* Середа Ярослав
 Байда-Вишневецький Дмитро, гетьман 405
 Байдига Іван (“Жук”) 421, 441, 442
 Баймаки (Бальмаки), с. Буського р-ну 36, 93, 112, 113, 522,

892, 956
 “Байрак”, кущ. 953
 “Байрак”. *Див.* Косарчин Ярослав
 Байройт, м. (Німеччина) 893
 Бак Тім (Тімоті) (Тімбак) 710
 Бакай (“Грива”) 711
 Баківці, с. Жидачівського р-ну 48,
 130, 248
 “Бакунін”. *Див.* Макарчук Петро
 Балемба Семко 296
 Балигород, м. Ліського пов., тепер
 Польща 809
 Баличі, с. Мостиського р-ну 29
 Балкани. *Див.* Балканський, пів-
 острів
 Балканський, півострів (Балкани)
 289, 387, 388, 390, 425, 470,
 509, 576, 1070
 Балко Петро (“Святослав”) 723
 Балтик. *Див.* Балтійське, море
 Балтійське, море (Балтик) 461,
 476, 506, 540
 Балук Микола (“Сірий”, “Крига”)
 1013
 Балук Олексій (“Вірний”) 953
 Балучин, с. Буського р-ну 176
 Балуш Гриць 289
 Бальюта, о. 21
 Бальмаки, с. *Див.* Баймаки,
 с. Буського р-ну
 Бандера Степан 97, 123, 166, 276,
 449, 456, 458, 500, 604, 624,
 651, 733, 742, 754, 796, 1055
 Бандери Степана, ім., легіон 449
 Бандерівці (бандеровці, банде-
 ровці, бандери, бандьори)
 11, 28, 32, 38, 42, 43, 50, 53,
 66-68, 74, 76, 78-80, 82, 84,
 85, 88-90, 94, 95, 98, 99, 104-
 107, 109, 110, 112, 113, 114,
 118-120, 122, 125, 126, 128,
 129, 131, 137, 138, 143-145,
 150, 159, 162, 165-167, 169,
 176-178, 183, 185, 186, 189,
 195, 196, 199, 203, 214, 222,
 235, 237, 238, 243, 246, 247,
 263, 277, 279-281, 295, 310,
 311, 313, 316, 467, 513, 515,
 539, 544, 562, 578, 604, 640,
 656, 662, 668, 687, 775, 785,
 793, 797, 798, 835-837, 865,
 885, 886
 Бандура Богдан (“Байда”) 899
 Бандура Федір (“Іскра”) 945, 951,
 952
 Бандури, с. *Див.* Бовдури, с. Бро-
 дівського р-ну
 Банівка (Банюка), прис. с. Сілець
 Кам’янка-Бузького р-ну 181,
 282, 720
 Баншуц 858
 Банюка, прис. *Див.* Банівка, прис.
 с. Сілець Кам’янка-Бузького
 р-ну
 Банюнин, с. Кам’янка-Бузького
 р-ну 214
 “Баняс”, бой. 953
 Баран Василь 253
 Баран Василь (“Гефайст”) 961
 Баран Гриць (“Вовчур”) 421, 443-
 445
 Баран Марія 211
 “Баран”. *Див.* Витюк Гнат
 Барані Перетоки, с. *Див.* Перетоки,
 с. Сокальського р-ну
 Барановичі, м. (Білорусь) 475-477,
 481-483
 Барановський Ярослав 11
 Барилів, с. Радехівського р-ну
 108, 288, 301, 306, 978, 979,
 982, 986
 Бартатів, с. Городоцького р-ну 189
 Басай Станіслав (“Рись”) 75, 722
 Басараб (Бесараб) Ольга 405, 408
 Басарабія. *Див.* Бесарабія
 Батиїв, с. Радехівського р-ну 69,
 148, 178, 288, 301, 978, 980,
 990
 Батий, монгольський хан 763
 Батоги, прис. с. Старий Яр Яво-
 рівського р-ну 836
 “Батько”. *Див.* Мандрика Роман
 Батюки, прис. с. Реклинець Со-
 кальського р-ну 922

- Батятичі, с. Кам'янка-Бузького р-ну 37, 84, 110, 139, 141, 146-148, 150, 290, 308, 463, 720, 724
- Баудінст. *Див.* Бавдінст
- Бачка, с. Буського р-ну 958
- “Баша”. *Див.* Звезда Федір
- Башко Володимир (“Цямбрина”, “Цямбрина”) 627, 921
- Башня Дільна. *Див.* Башня Долішня, с. Любачівського пов., тепер Польща
- Башня Долішня (Башня Дільна), с. Любачівського пов., тепер Польща 157, 158
- Башня (Долішня, Горішня), с. Любачівського пов., тепер Польща 157
- “Башта”, ВО 868, 889, 995, 1058
- ББ. *Див.* ОББ
- Бебехи, с. Радехівського р-ну 289
- Бевін, Ернст, англійський політ. діяч 710
- Беген Михайло 233
- “Бездомний”, бой. 633
- Безерник Іван 249
- Безерник Петро 249
- “Безжурний” 933
- Безеїв, с., тепер частина с. Муроване Сокальського р-ну 74
- Белей, о. 621
- Белжчина. *Див.* Белзчина
- Белз, м. Сокальського р-ну 12, 17, 73, 74, 278, 290, 439, 722, 854, 855
- Белзець, с. *Див.* Гончарівка, с. Золочівського р-ну
- Белзець, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 262, 489, 490, 893
- Белзчина (Белжчина, Белзщина) 22, 278, 285, 290, 432, 606, 1012
- Белзщина. *Див.* Белзчина
- Белзький, р-н 556
- Белзький, пов. 12
- “Бельбас”, ст. віст. 592
- Бельгія 294, 400, 417, 506, 523, 710
- Бендери, м. (Молдова) 506
- Бендури, с. *Див.* Бовдури, с. Бродівського р-ну
- Бендюга, с. Сокальського р-ну 104, 298
- Бенець Роман 253
- Бенкова Вишня, с. *Див.* Бенькова Вишня, с.
- Бенчак Іван 248
- “Бень”, к-р розв. 612
- Беньків Іван 248
- Бенькова Вишня, с. *Див.* Вишня, с. Городоцького р-ну
- Беняшівка, с. Любачівського пов., тепер Польща 478
- Бербеки, с., тепер тер. Кам'янка-Бузького р-ну 46, 280, 281, 918
- Бербелюк Василь (“Зелений”) 816, 982, 983
- Береги, с. Пустомитівського р-ну 220
- “Береговий”. *Див.* Вірлик Петро
- Бережани, м. 946
- Бережани, пов. *Див.* Бережанський пов.
- Бережанський пов. 251
- Бережанщина 117, 868, 896
- Беріжкі, с. Ліського пов., тепер Польща 693
- Береза Картузька, концтабір 421, 649, 961
- “Береза” 250
- “Береза”, кущ. госп. 211
- “Береза”, стр. 932
- “Береза”. *Див.* Андрущак Олена
- “Береза”. *Див.* Дорош Василь
- “Береза”. *Див.* Павлюк Михайло
- Берездівці, с. Миколаївського р-ну 39, 59, 78, 121, 129, 169, 170, 240, 254, 255
- Березець, с. Городоцького р-ну 233
- Березина, р. 461, 468, 474
- Березина, с. Жидачівського р-ну 60, 216-218, 230, 470

- Березинський Юрій 632, 718
 Березів, с. *Див.* Безеїв, с.
 Березівка (Ляшків, Лашків),
 с. Радохівського р-ну 17, 122,
 144, 177, 178, 208, 209, 288,
 301, 306, 978, 983, 986, 987
 “Березівка”, станиця 364
 Березовиця, с. *Див.* Велика Бе-
 резовиця, с. Тернопільсь-
 кого р-ну
 Березюк Микола 247
 “Берест” 891
 Берестеківський, р-н 142, 198,
 981, 986
 Берестечко, м. Горохівського р-ну
 67, 136, 312, 797, 981
 Берестечко, р-н. *Див.* Берестеч-
 ківський, р-н
 Берестовець, с. Костопільського
 р-ну 494
 Берестя (Берестя Литовське),
 м. *Див.* Брест, м. (Білорусь)
 Берія Лаврентій, нарком НКВД
 744
 “Беркут”, вишк. 142
 “Беркут”. *Див.* Равлик Микола
 “Беркута”, вд. *Див.* “Крилячі”, со-
 нтя
 Берлін, с. Бродівського р-ну 20,
 159, 167, 276, 958, 959
 Берлін, м. (Німеччина) 166, 390,
 396, 400, 403, 407, 419, 482,
 507, 508, 578, 650, 705, 744,
 746, 891, 1070
 Берлінська конференція 710, 727
 Бертешів, с. *Див.* Бертишів, с. Жи-
 дачівського р-ну
 Бертишів (Бертешів), с. Жида-
 чівського р-ну 130, 255, 256
 Берут, Болеслав, поль. держ. діяч
 542
 Бесарабія (Басарабія) 425, 474,
 543
 Бесараб Ольга. *Див.* Басараб
 Ольга
 Бесіди, с. Жовківського р-ну 207,
 215, 935, 936
 Бескид. *Див.* Бескиди, гірський
 масив
 “Бескид”. *Див.* Стронцицький
 Григорій
 “Бескид”. *Див.* Якимець Кирило
 Бескиди (Бескид), гірський масив
 623, 637
 Белград, м. (Сербія) 541
 Бжезінки, с. Любачівського пов.,
 тепер Польща 417
 Бивбіс, с. 960
 Бидюк Ганна 14
 Бидюк, Павліна 14
 Бидюк, Софія 14
 Бик Агафія 242
 Бик Андрій (“Спартак”) 834, 1020
 Бик Іван (“Довбуш”, “Малий”) 931,
 938
 Биків, с. Мостиського р-ну 29
 Било Стах (“Галка”) 293
 Бистре, с. Ліського пов., тепер
 Польща 809
 “Бистрий”, орг. ст. віст. 788
 “Бистрий”. *Див.* Качмарик Іван
 “Бистрий”. *Див.* Рудий Григорій
 Бих Сафат (“Ярко”) 994
 “Бич”. *Див.* Чорній Василь
 Бишів, с. Радохівського р-ну 23,
 105, 108, 134, 135, 151, 197,
 287, 314-316, 919-921, 970,
 985
 Бишівська Колонія, прис. с. Бишів
 Радохівського р-ну 200, 970
 Бібрецький, надр. 1046
 Бібрецький, р-н. *Див.* Бібрський,
 р-н
 Бібреччина 18, 30, 48, 59, 78, 87,
 98, 101, 160, 173, 192, 242,
 661, 662, 683, 865, 870, 875,
 877, 888, 1013, 1016, 1046,
 1047
 Бібрка, пов. *Див.* Бібрський, пов.
 Бібрка, м. Перемишлянського р-ну
 10, 18, 48, 60, 99, 101, 114,
 129, 194, 242, 244, 657
 Бібрський, пов. 10, 237, 245, 252,
 319, 1054

- Бібрський (Бібрецький), р-н 192, 670
- Бігун Роман ("Тернистий") 867
- Бідула 893
- Біла Церква, м. 442, 590
- Білас Василь 403, 408, 632, 718
- Білгорай, м., тепер Польща 32, 52
- Білгорайський, пов. 279
- Білгорайщина 589
- Білгород-Дністровський, м. 474
- Біле, с. Перемишлянського р-ну 204
- Білий Андрій ("Біль") 695
- Білий Двір, передм. м. Бібрка
Перемишлянського р-ну 59
- Білий Іван ("Омелян") 115
- Білий Ліс, прис. с. Туринка
Жовківського р-ну 43, 154, 272
- Білий Петро ("Білий") 695
- "Білий" 761
- "Білий", з СБ, ст. віст. 788
- "Білий". *Див.* Білий Петро
- "Білий". *Див.* Пасічник Микола
- "Білий". *Див.* Якимів Петро
- Білик, дир. друкарні 21
- Білик Володимир ("Мирослав") 815
- Білик Марія 222
- Білик Микола ("Зимовий") 791
- Білик П. 222
- Білінська І. 212
- Білка (Верхня, Нижня), с. Пустомитівського р-ну 485
- Білка Королівська, с. *Див.* Нижня
Білка, с. Пустомитівського р-ну
- Білка Шляхетська, с. *Див.* Верхня
Білка, с. Пустомитівського р-ну
- Білка, с. Перемишлянського р-ну 193
- Білобран Степан ("Малий") 941
- "Біловус", стр. 612
- Білоган Роман ("Івасик") 505, 1053
- Білогорща, с., тепер частина м. Львова 811, 1071
- Білоруси (Білорусини) 72, 469, 667, 752, 758
- Білорусь (Білорусія) 293, 469, 476, 495, 604, 752, 891
- "Білоус", стр. 462
- "Білоус". *Див.* Шульган Мар'ян
- "Біль". *Див.* Білий Андрій
- Більшівці, смт. Галицького р-ну 203
- Більшовецький, р-н 944, 945
- Більшовеччина (Болшовеччина) 949, 952
- "Більшовик", завод 269
- Більшовики (большевики) 22, 23, 26, 27, 32, 37, 38, 44-47, 51, 54, 63, 66, 67, 69-72, 76-84, 87, 88, 93-96, 98-105, 107-111, 114-116, 119, 120, 121, 124, 126-132, 133, 135-139, 142, 143, 145, 147-153, 155, 156, 158, 160, 161, 163-168, 170, 171, 173-178, 180, 181, 183-186, 187, 189-202, 206-211, 213, 216, 218-225, 227-237, 239-242, 244, 245, 247-250, 252-255, 262-264, 270, 271, 276, 277, 279-281, 283-285, 288, 289, 292, 293, 295, 297, 298, 301, 305, 311, 314-319, 346, 347, 360, 361, 381, 383, 384, 393, 395, 406, 414, 418, 420, 437, 438, 441, 443, 445, 449, 468, 469, 476, 482, 484, 493-496, 499, 501, 503, 508-511, 531, 533, 535, 541, 542, 548, 556, 560, 561, 565, 568, 571, 572, 577, 586, 588, 594, 600, 601, 611, 612, 617-620, 624, 626, 630, 633, 644, 645, 653, 654, 656-658, 660, 662, 664, 668-670, 672, 679, 682-684, 686, 687, 689, 691, 693, 695, 698-700, 706, 708, 710-712, 714-720, 722-725, 749, 759, 761, 762, 769-771, 773-778, 780-785, 791, 795, 797-800, 804, 807, 810,

- 819-821, 825, 826, 829, 834-837, 840-843, 845-847, 860, 867, 870, 873, 874, 878, 882, 883, 885, 887, 888, 891-895, 918-922, 925, 926, 928, 929, 944-946, 948, 949, 955, 956, 958, 99, 961-966, 968-993
- Більшовицька, армія (військо). *Див.* ЧА
- Більшовицьке, підпілля 268
- Більшовицькі (большевицькі), партизани (партизанка). *Див.* Червоні, партизани (партизанка)
- Більшовицько-польські, партизани 462
- Білош Степан 39
- “Біляк”, кущ. госп. 922
- “Бімба”, чот., ст. бул. 933
- Бір, ліс 102
- “Бір”, віст. 721
- “Бір”, кущ 255
- Бірки Домініканські, с. *Див.* Бірки, с. Яворівського р-ну
- Бірки Янівські, с. *Див.* Бірки, с. Яворівського р-ну
- Бірки, с. Сокальського р-ну 143
- Бірки, с. Яворівського р-ну 715, 779, 934
- Бір-Куницький, с. Жовківського р-ну 56, 184, 661
- Бірма 726
- Біренс, Джеймс, держ. секретар США 710
- Бірча, м. Перемиського пов., тепер Польща 753
- Бірча, с. *Див.* Бірче, с. Городоцького р-ну
- Бірче (Бірча), с. Городоцького р-ну 61, 81, 188, 201, 228
- “Біс”, з СБ, бул. 756
- Біси, прис. с. Пили Жовківського р-ну 187
- Біскайська, затока 433
- Блавацький Василь 62
- Благий Зенон (“Шпак”) 236
- “Блакит” 630, 661
- “Блакитний”. *Див.* Квас Богдан
- “Блакитний”. *Див.* Чорній Дмитро
- Блащук Іван (“Марко”) 67, 311
- Близький Схід 509, 728
- “Блискавіца”, радіостанція АК 507
- Блищеводи, с. *Див.* Блищиводи, с. Жовківського р-ну
- Блищиводи (Блищеводи), с. Жовківського р-ну 272, 917
- Блятівка, прис. *Див.* Листв’яний, с. Миколаївського р-ну
- Бобелі, з с. Підзвіринець 229
- “Бобер”. *Див.* Карабин Петро
- Боброїди, с. Жовківського р-ну 271
- Бобруйськ, м. (Білорусь) 460, 461, 468
- Боб’ятин (Бобятин), с. Сокальського р-ну 21, 72, 82, 103, 104, 133, 141-143, 149, 200, 284, 286, 298, 310, 556, 690
- Бовдури (Бандури, Бендури, Болдури), с. Бродівського р-ну 20, 21, 25, 27, 41, 167
- Бовшів, с. Галицького р-ну 191
- Богдан Володимир 59
- Богдан Осип 95
- “Богдан” 189
- “Богдан” 791
- “Богдан”, віст. 935
- “Богдан”, коз. 1058
- “Богдан” (син) 935
- “Богдан”, ст. віст. 721
- “Богдан”. *Див.* Марцинюк Дмитро
- “Богдан”. *Див.* Онишкевич Мирослав
- “Богдан”. *Див.* “Свобода”
- “Богдана”, сотня (вд.). *Див.* “Дружинники”, сотня (пвд.)
- Богородиця, с. Грубешівського пов., тепер Польща 557
- Богун Іван, козацький полковник 403, 488
- Богун Мирон 651
- “Богун”. *Див.* Зазуля Федь
- “Богун”. *Див.* Михальчук Іван
- Богутичі, с. Грубешівського пов., тепер Польща 75

“Бодай”. *Див.* Пилипчук Богдан
Бодаркевич Павло 308
Боднар Роман (“Сагайдачний”) 1037, 1056
Боднарєв. *Див.* Боднарєв
“Боднарєнко”, рай. пров. 219
Боднарук Петро 123
“Бодьо”, бул., орг. 788
“Боевик”, автор 768
“Боевик”, вiст. 930
Боевичі, с. Мостиського р-ну 29
Бойко Іван 12, 421
Бойко Стах (“Орiх”) 421, 443-445
Бойко Тимко (“Остап”) 971
“Бойовий”, вiст. 535, 536, 1053
“Бойовик”, вiст. 936
“Бойовик”, ст. вiст. 932
Бойцун М. 213
Бокало М. 220
Болгари 455, 533, 542, 704
Болгарія 418-420, 523, 524, 541, 542, 577
Болгарський, народ. *Див.* Болгари
Болгарський, уряд 506, 507, 523
Болгарські, партизани (партизанка) 388, 418
Болдури, с. *Див.* Бовдури, с. Бродівського р-ну
Болівія 477, 484
Боложенів, с. *Див.* Боложинів, с. Буського р-ну
Боложинів (Боложенів), с. Буського р-ну 36, 84, 86, 93, 112, 290, 641, 642, 689, 719, 892
Болозва Дільна, с. *Див.* Нижнє, с. Самбірського р-ну
Болотня, с. Перемишлянського р-ну 204, 293
“Болотюк”. *Див.* Паламар Григорій
Болшивці, р-н. *Див.* Бiльшовецький, р-н
Болшiвцi, с. *Див.* Бiльшiвцi, смт. Галицького р-ну
Большiвцi, р-н. *Див.* Бiльшовецький, р-н
Болшовеччина. *Див.* Бiльшовеччина

Бользен, озеро 448
“Бомба”. *Див.* Лозинський Роман
Бондарєв (Бондаров, Боднарєв), оперуповноважений 975, 977
Бондарєнко, секретар райкому КП(б)У 928
Бондь Лука (“Зелений”) 988
Бономі, Івановє, італійський полiт. дiяч 462, 469, 478
“Бор.” 643
Бор, поль. ген. *Див.* Бор-Коморовський, Тадеуш
Бор-Коморовський, Тадеуш, поль. ген. 542
Боратин, с. Бродiвського р-ну 86, 167, 177, 664
Боратин, с. *Див.* Борятин, с. Сокальського р-ну
Бордуляки (Бурдуляки), с. Бродiвського р-ну 40, 106, 144, 167, 178, 279, 287
Боринчi, с. Жидачiвського р-ну 39, 60, 79, 98, 241, 254, 256
“Борис”, вiст. 934
“Борис”, к-р бой. 438
“Борис”, повстанець 844-847
“Борис”, рой., к-р СКВ, куц. 920
“Борис”. *Див.* Соловiй Іван
Бориси, прис. с. Вишенька, тепер тер. Яворiвського р-ну 154
Бориси, прис. с. Любича Равського пов., тепер Польща 438
Борисiв (Борисов), м. (Бiлорусь) 468, 469, 474
Бориско Ілько (“Бук”) 695
Борiвєць, с. Бiлгорайського пов., тепер Польща 264
Борова Гора, с. Любачiвського пов., тепер Польща 157
Боровє, с. Жовкiвського р-ну 936
Боровець Тарас (“Тарас Бульба”) 17, 604
“Боровий”. *Див.* Брилевський Василь
“Бородатий”. *Див.* Хвалiбота (Фолiбота) Михайло

“Бородач”, чот. 558
 Бородчиці, с. Жидачівського р-ну 78, 94-96, 129, 245, 253
 “Борознюк”. *Див.* Скопик Володимир
 Борок, с. *Див.* Бірки, с. Сокальського р-ну
 Борсук, с. Грубешівського пов., тепер Польща 430
 Борсучий (Войтовичі), прис. с. Бордуляки Бродівського р-ну 41, 167, 288
 Бортків, с. Золочівського р-ну 194, 224
 Бортники, с. Жидачівського р-ну 58, 87, 94, 97, 128, 240
 Бортники, прис. с. Підставки Буського р-ну 35
 Борусів, с. Жидачівського р-ну 59, 79, 248, 255, 256
 Боруцький Дмитро 123
 Боруцький Микола 107
 Борчук Афанасій 431
 Борщовичі, с. Пустомитівського р-ну 65, 486
 Борятин (Боратин), с. Сокальського р-ну 22, 74, 285, 291
 “Босий” 249, 250
 “Босий”, орг., бул. 788
 “Босий”. *Див.* Думаньчук Степан
 Боснія 396, 477
 Ботра Микола 249
 Боянець, с. Жовківського р-ну 154, 185, 691, 720, 723, 917, 936, 990
 Боярчук Василь (“Коломиєць”) 976, 986
 “Бравий”. *Див.* Галамага Володимир
 Бразилія 710
 Бранденбург, м. (Німеччина) 891
 Бранденбургія, князівство (Німеччина) 479
 “Брат”, віст. 527, 536, 1053
 Браташі, прис. с. Сілець Кам’янка-Бузького р-ну 146, 199, 308, 309
 Братислава, м. (Словаччина) 419, 423
 Брахівка, с. Буського р-ну 85, 892
 Брацлавщина 643
 Брендасівка, прис. с. Завидче Радехівського р-ну 981, 983, 984
 Бренів, кол. с. Спасів Сокальського р-ну 72
 Брест Литовський, м. *Див.* Брест, м. (Білорусь)
 Брест (Берестя, Брест Литовський), м. (Білорусь) 388, 399, 481, 483, 495, 599, 600, 604
 Брик Іван 238
 Брик Настя 245
 Бриковський Ярослав (“Ворон”) 113, 894
 Брилевський Василь (“Боровий”) 909
 Бриль, власник магазину в Сокалі 21
 “Бриль”. *Див.* Гамела Ярослав
 Бринці-Загірні, с. Жидачівського р-ну 60, 95, 242, 255, 256
 Бринці-Церковні, с. Жидачівського р-ну 172
 Британські, домініони 710
 Бритійська (Британська), імперія 542
 Брицький Василь, о. 231
 Брідська Руда, с. *Див.* Руда-Брідська, с. Бродівського р-ну
 Брідський, р-н. *Див.* Бродівський, р-н
 Брідщина 20, 22, 25, 34, 158, 166, 167, 177, 194, 321, 683, 720, 723, 875, 891, 894, 1012
 “Брова”, стр. СКВ 70
 Броди, м. 13, 16, 20, 21, 34, 35, 36, 41, 57, 85, 89, 92, 93, 105, 107, 114, 114, 134, 158, 159, 166, 167, 198, 227, 293, 294, 296, 314, 317, 626, 799, 880
 Броди, надр. *Див.* Бродівський, надр.

Броди, пов. *Див.* Бродівський, пов.

Броди, р-н. *Див.* Бродівський, р-н “Бродич”, пров. 100

“Бродич”. *Див.* Вонс Ігор

Бродівський, надр. 227

Бродівський, пов. 13, 16, 35, 894

Бродівський, р-н 194, 198, 794, 797, 892, 956, 975, 982, 984, 985, 987, 988

Бродки (Бротки), с. Миколаївського р-ну 87, 88, 101, 114, 115, 169, 191

“Бродяга”. *Див.* Капало Іван

“Бродяга”. *Див.* Павлінський Михайло

Бротки, с. *Див.* Бродки, с. Миколаївського р-ну

Брошки, прис. с. Передвір'я Яворівського р-ну 925, 928

Брук Алан, британський фельдмаршал 542

Брукенталь, кол. с. Домашів Сокальського р-ну 258, 570

Брундорф, кол. с. Добряни Пустомитівського р-ну 62

Брусно (Старе Брусно, Нове Брусно), с. Любачівського пов, тепер Польща 489, 490, 688 *Див.* теж Нове Брусно, с. Любачівського пов., тепер Польща

Брухналь, с. *Див.* Терновиця, с. Яворівського р-ну

Брюс Роберт, король Шотландії 655

“Брюс” 242

Брюховицький, р-н 930-932, 934, 937-939

Брюховичі, р-н. *Див.* Брюховицький, р-н

Брюховичі, смт. Львівської міської ради 715, 779, 824-826, 874

Брюховиччина 1041

Брянськ, м. (Росія) 460

Буг, Західний, р. 22, 25, 44, 45, 47, 67, 73, 74, 109, 126, 280, 283, 285, 290, 291, 295, 296, 299, 300, 302, 307, 311, 414, 434, 462, 484, 508, 522, 557, 604, 631, 637, 650, 666, 759, 772, 790, 961, 962, 970, 972, 977

“Буг”, ВО 349, 387, 395, 398, 408, 419, 422, 432, 441, 448, 454, 468, 474, 481, 493, 579, 628, 630, 646, 702, 747, 755, 786, 787, 811, 813, 848, 849, 851, 867, 869, 871, 872, 875, 889, 894, 943, 995, 996, 1006, 1052-1056, 1061-1062, 1071, 1072

Буда Хилецька, прис. с. Стінка Золочівського р-ну 86

Будапешт, м. (Угорщина) 396, 460, 461, 561

Будзиновський В'ячеслав 489

Будка Микита, єпископ 621

Будки Незнанівські, прис. с. Незнанів Кам'янка-Бузького р-ну 297

Будьків, с. Пустомитівського р-ну 243

Бужани, с. Горохівського р-ну 288

Бузецький, р-н. *Див.* Буський, р-н Бузеччина 195, 725

Бузьк, м. *Див.* Буськ, м.

Бузьк, р-н. *Див.* Буський, р-н

“Буйний”, ст. віст. 788

“Буйтур”. *Див.* Сенюк Степан

“Буйтур”. *Див.* Щепанський Роман

“Бук” 222

“Бук”, інстр. підст. шк. “Лісові чорти” 1056

“Бук”. *Див.* Бориско Ілько

“Бук”. *Див.* Вибранівський Гаврило

Букавина, с. *Див.* Буковина, с. Жидачівського р-ну

Букарешт, м. *Див.* Бухарест, м. (Румунія)

Букачівеччина 943, 1047

Букачівці, смт. Рогатинського р-ну 203

Букова, с. Старосамбірського р-ну 663

- Буковина 393, 425, 474, 564, 599, 949
- Буковина (Букавина), с. Жидачівського р-ну 94, 96, 97, 128, 238, 240, 245
- Булат Г. 214
- “Бульба Тарас”. *Див.* Боровець Тарас
- Бульбівці 42, 467, 604
- Бумбар Іван 421
- Бунів, с. Яворівського р-ну 28, 29, 120
- Бунча, ліс 97
- “Бурак”, ст. віст. 933
- Бурдуляки, с. *Див.* Бодуляки, с. Бродівського р-ну
- “Буревій”, к-р пвд., рой., віст. 612, 717
- “Буревій”, проп. 67, 311
- “Буревій”. *Див.* Судома Володимир
- “Бурий”, коз. 1058
- “Бурий”, кул. 805
- “Бурий”, орг., ст. віст. 788
- “Бурий”. *Див.* Притулка Яків
- “Бурій” (“Василько”), ст. віст., куц. прац. 928, 935
- “Бурко”, рой. 557
- “Бурлака”, рой. 569
- “Бурмило”, повстанець 215
- “Бурулі”, куц 167
- “Буруля”. *Див.* Гнатюк Микола
- “Бурунда”. *Див.* Король Олег
- “Буря”, бой. 720
- “Буря” 188
- “Бур’ян”, віст. 936
- Буськ, м. 11, 12, 84, 109, 138, 139, 194, 211, 227, 278, 281, 290, 294, 296, 307, 316, 463
- Буськ, р-н. *Див.* Буський, р-н Буський (Бузецький), р-н 195, 227, 974, 976, 984-986
- “Бусько”. *Див.* Буцинський Мирослав
- Бутини, с. Сокальського р-ну 44, 185-187, 934, 935, 938
- “Буфальо”, хот. 824, 825
- “Буфального”, чота 824, 825
- Бухарест (Букарешт), м. (Румунія) 461, 506, 601
- Буховичі, с. Мостиського р-ну 929
- Буцинський Мирослав (“Бусько”, “Сурмач”) 953
- Бучали, с. Городоцького р-ну 117
- Бучко Ілько (“Лис”) 695
- Буша, с. Ямпільського р-ну 642, 643
- “Бяли Ожел”, поль.орг. 251
- В**
- В., с. 567
- В., с. 587
- В. Василь (“Мрія”) 756, 763, 1056
- “В.” 189
- “В.”, к-р 691
- “В.”, к-р 694
- “В.”, санітарка 700
- “В.”, хот. 568
- В.12. *Див.* “Климів”, ТВ
- В.13. *Див.* “Розточчя”, ТВ
- В.14. *Див.* “Асфальт”, ТВ
- В.15. *Див.* “Яструб”, ТВ
- В. В., с. в Жовківщині 590
- “В. Ж.”. *Див.* “Жучків В.”
- “В-я”, автор 742
- Вавришук Ніна (“Уляна”) 723
- Ваврук Василь (“Ват.”, “Ватюга”, “Верлан”, “Роса”, “Стрункий”) 206, 207, 208, 215, 389, 426, 443, 450, 478, 480, 755
- “Вадим”, ст. віст., хор. 952
- “Вадим”. *Див.* Новицький Степан
- “Важний” 815, 942
- Вальки, прис. с. Побужани Буського р-ну 282
- “Вандар”. *Див.* Гриниха Іван
- Вандзін, фільварок с. Карів Сокальського р-ну 55, 56, 406
- Ваник Семен (“Остап”) 833, 848, 1038
- Ванів, с. Сокальського р-ну 74, 143
- Вансіттард Роберт, британський дипломат 710

“Ванька”, віст. 938
 “Ванька”. *Див.* Громада Андрій
 Ваньковичі, с. Самбірського р-ну
 223
 Ваньшток Ізьо 241
 “Варва”. *Див.* Гордієнко (“Варва”)
 “Варнак”. *Див.* Мазовський Павло
 Вархоли, прис. с. Грабова Буського
 р-ну 279
 Вархоляк Михайло (“Роман”,
 “Роберт”, “Лісовий”) 164
 Варшава, м. (Польща) 33, 54, 388,
 506, 507, 523, 542, 718, 855
 “Варшава”, бунч. 553, 557
 Варяж, с. Сокальського р-ну 74,
 283, 291, 505, 555, 722, 854,
 855
 Василевський Пилип 298
 Василенко Петро (“Волош”) 598,
 762, 786, 791
 Василишин Іван 39
 Василишин М. *Див.* Василишин М.
 Василишин Микола 238
 Василишин Микола (“Подачний”)
 757
 Василишин Степанія 238
 Василів, с. Рава-Руського пов., те-
 пер Польща 291
 “Василь”, підпільник 935
 “Василько”. *Див.* “Бурій” (“Василько”)
 “Василько”, з В.13/І, СБ, ст. віст.,
 бул. 788, 814
 “Василько”, юнак 933
 “Василько”. *Див.* Трач (“Василько”)
 Васильов, нач. райвідділу МВД
 925
 Василяшко Василь (“Вірний”,
 “Перемога”, “П.”) 155, 272,
 443, 444, 567, 572, 588, 589,
 611, 612, 626, 627, 669, 683,
 698, 699, 715, 749, 753, 755,
 896, 961, 963, 969, 990
 Васілевська (Васілевська) Ванда
 74, 103, 423, 473
 Васілевської, Ванди, ім., загін ЧП
 462
 “Ват”. *Див.* Ваврук Василь
 Ватикан (Ватікан) 601, 711
 “Ватра”. *Див.* Кінаш Ярослава
 Ватутін Микола, рад. генерал 748
 “Ватюга”. *Див.* Ваврук Василь
 Вахалович Михайло (“Зір”) 756,
 900, 924
 Вацик Павло (“Прут”) 749, 753
 Вашилишин (Василишин) М. 222
 Вашингтон, м. (США) 400, 469,
 477
 Вашингтон, Джордж, президент
 США 533
 Вашук Дмитро 75
 Вашук Юліан (“Каменяря”) 303
 “Ведмеді” 480
 “Ведмідь”, сотня (вд.) 258, 314,
 330, 434, 1052
 “Ведмідь” 209
 Велика Березовиця (Березовиця),
 с. Тернопільського р-ну 960
 Велика Британія. *Див.* Велико-
 британія
 Велика Вільшаниця (Вільшаниця),
 с. Золочівського р-ну 14, 20,
 194, 195, 224
 Велика Воля (Воля Велика),
 с. Миколаївського р-ну 101,
 114, 202, 217, 218, 230, 235
 Велика Горожанна (Горожанка Вели-
 ка, Горожанна Велика), с. Ми-
 колаївського р-ну 81, 221, 587,
 773, 782, 783, 803, 1054
 Велика Русь. *Див.* Росія
 Велике (Вілька, Вілька Поториць-
 ка), с. Сокальського р-ну 66,
 104, 310
 Велике Колодно (Колодно), с. Ка-
 м’янка-Бузького р-ну 215,
 265, 290, 856
 Велике Поле, с. *Див.* Великополе,
 с. Яворівського р-ну
 Великий Любін (Любін Великий),
 смт. Городоцького р-ну 61,
 88, 132, 188, 191, 201-203,
 960, 1055
 Великий Полюхів (Полюхів), с. Зо-
 лочівського р-ну 175

- “Великий”. *Див.* Ярмолюк Василь
 ВеликіГлібовичі(Глібовичі,Глібовичі
 Великі, Глібовичі Горішні),
 с. Перемишлянського р-ну
 18, 48, 99, 100, 161, 173, 174,
 243
- Великі Мости, м. Сокальського
 р-ну 43, 82, 103, 138, 185,
 186, 208, 265, 299, 302, 311,
 318, 449, 557, 569, 633, 689-
 691, 720, 934
- Великі Мости, р-н. *Див.* Вели-
 комостівський (Велико-
 Мостівський), р-н
- Великі Очі, с. Яворівського пов.,
 тепер Польща 63, 119, 157,
 158
- ВеликіПередримихи(Передрімихи
 Великі), с. Жовківського р-ну
 213, 214
- Великі Підліски (Підліске Велике,
 Підліски Великі), с. Кам’янка-
 Бузького р-ну 212, 213
- Великобританія (Велика Британія)
 510, 511, 524, 542, 561, 618,
 653, 726. *Див. теж* Англія
- Великомостівський (Велико-
 Мостівський), р-н 200, 205,
 207, 215, 720, 723, 934, 935,
 936, 938, 969, 990
- Великонімеччина. *Див.* Німеччина
- Великополе (Велике Поле), с. Яво-
 рівського р-ну 11, 63, 189,
 228, 714
- Великосілки (Желехів, Желехів
 Великий), с. Кам’янка-Бузь-
 кого р-ну 83, 109, 180, 182,
 212, 215, 690
- Велинський Михайло 128
- Велькопольска 59
- Венгерак Тадей (“Загірний”) 1036
- Венгрин Степан (“Шувар”) 1036
- Венеція, м. (Італія) 441
- Вентспілс (Віндава), м. (Латвія)
 540
- “Верба”, з вд. “Льви І”, стр. 471
- “Верба”, коз. 1058
- “Верба”, стр. СКВ 238
- “Верба”. *Див.* Павлінський Ми-
 хайло
- Вербиця, с. Жидачівського р-ну
 127, 128, 252
- Вербиця, с. Томашівського пов.,
 тепер Польща 258, 270, 271
- Вербіж, с. Миколаївського р-ну 61,
 172, 201, 231
- Вербковичі, с. Грубешівського
 пов., тепер Польща 556, 557,
 606
- “Верблюди”, коз. 1058
- Вербляни, с. Буського р-ну 307
- Вербляни, с. Яворівського р-ну
 16, 28, 183, 662
- Верени (Верено), с. Кам’янка-
 Бузького р-ну 37, 38, 155,
 181, 185, 214, 272
- Верено. *Див.* Верени, с. Кам’янка-
 Бузького р-ну
- Верень, с. *Див.* Верин,
 с. Миколаївського р-ну
- Верес Гриць 238
- Верес Іван 96
- Вересиця, с. *Див.* Верещиця,
 с. Яворівського р-ну
- Вересюк Іван (“Іванчук”, “Іваньчук”)
 589, 859
- Верешин (Верещин), с. Грубе-
 шівського пов., тепер Польща
 32, 406, 556, 559
- Верещиця, с. *Див.* Верещиця,
 с. Яворівського р-ну
- Верещиця, р. 805
- Верещин, с. *Див.* Верешин,
 с. Грубешівського пов., те-
 пер Польща
- Верещиця (Верещиця, Вересиця),
 с. Яворівського р-ну 28, 184
- Верин (Верень, Веринь), с. Мико-
 лаївського р-ну 217, 235
- Верини, с. Жовківського р-ну 43
- Веринь, с. *Див.* Верин, с. Мико-
 лаївського р-ну
- Верисюк, д-р 49
- Веркшук 13, 891, 915

- “Верлан”. *Див.* Ваврук Василь
 Вермахт, німецька армія 13, 15, 22, 29, 31, 37, 45-48, 53, 54, 57, 59, 63, 264, 265, 276, 278, 282, 284, 285, 287, 289, 293, 295, 296, 300-302, 304, 305, 307, 387, 395, 396, 398, 399, 406, 417, 419, 422, 423, 433, 434, 437, 441, 448, 458, 460, 461, 463, 464, 468, 469, 474-476, 484, 485, 503, 506, 507, 508, 520, 523, 540, 541, 759, 766, 987
- “Верна”, сотня 924
- Вернигор-Білогуб Дмитро (“Хорольський”) 523
- Верхівці (Райтаревичі, Райтаровичі, Райтеровичі), с. Самбірського р-ну 28, 692
- Верхня Білка (Білка Шляхетська), с. Пустомитівського р-ну 64, 65, 181, 486
- Верхобуж, с. Золочівського р-ну 33, 50, 51
- “Верховий”, орг., віст. 789
- “Верховинці”, вд. 171. *Див.* теж “Сіроманці”, сотня (вд.)
- Верхолюк Роман (“Топір”) 981
- Верхрата, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 10, 53, 76, 77, 156, 258, 262, 268, 270, 4897, 490
- “Веселий” 936
- “Веселий”, віст. 938
- “Веселий”. *Див.* Самий (Самій) Петро
- “Веселка”, кущ. 72
- Вехтер, Отто, губернатор 32, 282, 868
- В’єн, м. (Франція) 506
- Виборг, м. (Росія) 482
- Вибранівка, с. Жидачівський р-н 59, 60, 255
- Вибранівський Гаврило (“Бук”) 947
- “Вибух”, кущ. 1035
- Вигнанська Е. 221
- Вигнанська Софія 221
- Виговський Іван, гетьман 479, 480, 642
- Вигода, прис. с. Куликів Радехівського р-ну 210, 288
- Видюки (Вічуки), прис. с. Ясенів Бродівського р-ну 194
- Вижляни, с. *Див.* Вижняни, с. Золочівського р-ну
- Вижняни (Вижляни), с. Золочівського р-ну 175, 960
- “Викуп”. *Див.* Пастернак Михайло Вільно, м. *Див.* Вільнюс, м. (Литва)
- Вилюра Василь (“Твердий”) 989, 1050
- “Винар”. *Див.* Рудий Володимир
- Винники, м. Львівської міськради 130, 131, 161, 162, 173, 176, 661, 960
- Винники, р-н. *Див.* Винниківський, р-н
- Винниківський, р-н 161, 193, 625
- Винниківщина (Винниччина) 130, 161, 172, 193
- Винниця, м. *Див.* Вінниця, м.
- Виннички, с. Пустомитівського р-ну 57
- Винничук Василь 892, 894
- Винниччина. *Див.* Винниківщина
- Винниччина. *Див.* Вінниччина
- Винява, с. *Див.* Віняви, с. Пустомитівського р-ну
- Вирів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 180, 182, 661, 691
- Вирки, прис. смт. Лопатин Радехівського р-ну 149, 151, 152
- Вирста Михайло 60
- Висла, р. 508, 543
- Вислобоки, с. Кам’янка-Бузького р-ну 57, 58, 182
- Вислужіль, лісничий, з Колодруб 32
- Вислужільова, з Колодруб 19
- Високофедорівка (Теодоргоф), с. Кам’янка-Бузького р-ну 45
- Висоцький, секретар волості 13
- Витки, с. Любачівського пов., тепер Польща 267

Витків, с. *Див.* Новий Витків, с. Радохівського р-ну
 Витків Новий, с. *Див.* Новий Витків, с. Радохівського р-ну
 Витюк Гнат ("Баран") 979
 "Витязі", сотня 1019
 Вихопні, с. Кам'янка-Бузького р-ну 213, 215, 266, 560
 "Вихор", ст. віст. 946, 951
 "Вихор", ст. віст., ст. бул., з Болшovesччини 952
 "Вихор", стр. 612
 "Вихор". *Див.* Огібовський Яцко
 "Вихор". *Див.* Ходак Микола
 "Вихор. *Див.* Шух Іван
 Вишенський Дмитро 49
 Вишинька Велика (Вишинька Велика), с. тепер тер. Яворівського р-ну 155
 Вишенька Мала (Вишинька Мала), с. тепер тер. Яворівського р-ну 155
 Вишенька (Вишинька), с., тепер тер. Яворівського р-ну 28, 154, 182, 184, 590
 Вишенька, с. Мостиського р-ну 692
 Вишинський Андрій, рад. діяч 601
 Вишинька, с. *Див.* Вишенька, с.
 Вишинька Велика, с. *Див.* Вишенька Велика
 Вишинька Мала, с. *Див.* Вишенька Мала
 Вишневецький Ярема, князь 674
 "Вишневий". *Див.* Тереховський Теофіль
 Вишнів, с. Грубешівського пов., тепер Польща 75
 Вишнів, с. Рогатинського р-ну 251
 Вишня Остап, письменник 576, 583, 603, 704, 729, 731
 Вишня (Бенькова Вишня, Бенкова Вишня), с. Городоцького р-ну 222, 228
 "Вишня" 162
 "Вишня" 201
 "Вишня". *Див.* Іванило Михайло
 "Вишня". *Див.* Цап Іван
 Вишняк Роман 56
 Вівсик Іван 239
 "Відважний", стр. 920
 Відень, м. (Австрія) 433, 460, 541
 Відники (Водники), с. Пустомитівського р-ну 80, 99, 192, 243
 Візантія 576
 Візний Василь 79, 241
 "Вій" 115
 "Вій" 1032
 "Вій", надр. СБ 940
 "Вій". *Див.* Смик Євген
 "Війт", окр. пров. 861
 Війтовичі, прис. *Див.* Войтовичі, прис.
 Вікаторська 34
 Вікаторський Павло 34
 Вікаторський Роман 34
 "Вікно", віст. 757
 "Віктор", бул. 814, 943
 "Вільгельм". *Див.* Галібей Роман
 Вілька, с. *Див.* Велике, с. Поториця Сокальського р-ну
 Вілька Горинецька, с. Любачівського пов., тепер Польща 689
 Вілька Коровицька, с. Любачівського пов., тепер Польща 259. *Див.* теж Вілька Коростовицька, с.
 Вілька Коростовицька, с. 259. *Див.* Вілька Коровицька, с. Любачівського пов., тепер Польща
 Вілька Поторицька, с. *Див.* Велике, с. Поториця Сокальського р-ну
 Вілька Роснівська, с. *Див.* Роснівка, с. Яворівського р-ну
 Вілька Руснівська, с. *Див.* Вілька Роснівська, с.
 Вілька Мазовецька, с. *Див.* Волиця, с. Жовківського р-ну
 Вільки Мазовецькі, с. *Див.* Волиця, с. Жовківського р-ну
 "Вільна Україна", рад. газета 186, 560, 621, 726, 727

Вільнюс (Вильно), м. (Литва) 388,
 475, 477, 481-483, 495, 496
 “Вільха”. *Див.* Максимець Дмитро
 “Вільха”. *Див.* Рачок Ілько
 Вільхівець, с. *Див.* Вільховець,
 с. Перемишлянського р-ну
 Вільховець (Вільхівець), с. Пере-
 мишлянського р-ну 87, 99,
 100, 192
 “Вільховий”, віст. 934
 “Вільці”, поль. орг. 524
 Вільчинський Франек 63
 “Вільшаний”. *Див.* Коваль Петро
 Вільшаниця, с. *Див.* Велика Віль-
 шаниця, с. Золочівського р-ну
 Вільшаниця, с. Яворівського р-ну
 164
 Вільшанка, с. *Див.* Мала Вільшанка,
 с. Золочівського р-ну
 Вільшовський, НКГБ 122
 Вілюра Михайло (“Лобода”) 963
 Віндава, м. *Див.* Вентспілс, м.
 (Латвія)
 Вінниця, м. 19, 393, 484, 891, 895
 Вінниччина (Винниччина) 67, 311,
 590, 753
 Віноградов, ст. серж. НКГБ 691
 Вінора, затока 482
 Виняви (Винява), с. Пустомитівсь-
 кого р-ну 61, 220
 Вір, р. 482, 483
 “Віра” 250
 “Віра”. *Див.* Данилюк Мирослава
 Вірлик Петро (“Береговий”, “Іж”)
 358, 614, 891, 894
 Вірлик Стефанія-Ольга (“Леся”) 954
 “Вірло”, рай. пров. 953
 Вірменія 423
 “Вірний” 936
 “Вірний”. *Див.* Балук Олексій
 “Вірний”. *Див.* Василяшко Василь
 Вісла, р. 440
 Вістовичі, с. Самбірського р-ну
 228
 “Вісь”, військовий союз 389
 Вітебськ, м. (Білорусь) 387, 422,
 433, 448, 459, 460, 461, 469
 “Вітер” 162
 “Вітер” 933
 “Вітер” 801, 802
 “Вітер”. *Див.* Грень Михайло
 “Вітер”. *Див.* Левків Степан
 “Вітер”. *Див.* Негович Володимир
 “Вітер”. *Див.* Сосновський
 Микола
 Вітовський Дмитро 408
 Вітос Анджей 542
 Вітровий Василь (“Мазенко”) 956,
 960
 Вітюк Петро (“Володимир”, “Воло-
 димирко”) 207, 215, 273, 627
 Віцень, с. *Див.* Віцинь, с.
 Віцинь (Віцень), с. *Див.* Смереківка,
 с. Перемишлянського р-ну
 Вічуки, хут. *Див.* Видюки, прис.
 с. Ясенів Бродівського р-ну
 Віші, режим у Франції 484
 Вішньовський, ст. лейт. 137, 318
 “Віщун Юрій” (“Ю. В.”), кур. пвх.
 579, 598, 733, 734, 738, 744,
 745, 849, 1064, 1068, 1069
 Україна. *Див.* Україна
 Власівці 312
 Власюк, поліцай 16
 “Влодко”, з Жовківщини 1039
 “Влодко”, к-р ВПЖ, чот. 859, 860,
 864, 865, 872, 887, 889. *Див.*
 теж “Володько”, чот.
 “Влодко”, проп., ст. віст. 789
 “Влодко”, рой. 922
 “Влодко”, стр. 921
 “Влодко”. *Див.* Гащук Дмитро
 “Влодко”. *Див.* Громада Степан
 “Влодко”. *Див.* Куляш Йосиф
 “Влодко”. *Див.* Мазуркевич Зенко
 “Влодко”. *Див.* Михайлишин
 Петро
 Влозюк Мирон (“Черемшина”)
 958, 960
 ВО I. *Див.* “Башта”, ВО
 ВО II. *Див.* “Буг”, ВО
 Вовк, селянин 189
 Вовк Зофія 228
 Вовк Михайло (“Нечай”) 203

- “Вовк” 26
 “Вовк”. *Див.* Телятинський Іван
 “Вовк”, зв’язковий 874, 875
 “Вовк”, кул. 437
 “Вовк”, стр. 128
 “Вовк”. *Див.* “Фіфак” (“Вовк”)
 “Вовки”, вд. 55, 257, 258, 391, 406,
 430, 437, 1053
 Вовків, с. Пустомитівського р-ну
 162, 220
 Вовковатиця, с. Бродівського р-ну
 166
 Вовкун М. 213
 Воврів, дир. школи 21
 Вовчатичі (Волчатичі), с. Жида-
 чівського р-ну 79, 129
 Вовчі Ями, урочище в Буському
 р-ні 138
 “Вовчур”. *Див.* Баран Гриць
 Вовчухи, с. Городоцького р-ну 31
 “Вода”, поль. вд. 59
 Водники, с. *Див.* Відники, с. Пусто-
 митівського р-ну
 “Водолаз”. *Див.* Фундель Воло-
 димир
 Возняк Микола (“Комар”) 416, 443
 Возняк Михайло, академік 576,
 704
 Возняк Павло 271
 Возняк Петро 271
 Возьний Григорій 229
 Возьний Михайло 39
 Воймілір Юсько 854
 “Войнаровський”. *Див.* Надашке-
 вич Василь
 Войтович, з с. Браташі 308
 Войтовичі (Війтовичі), прис. *Див.*
 Борсучий, прис. с. Бордуляки
 Бродівського р-ну
 Войцеховський Гриць 39
 Войцеховський, поляк 296
 Волга, р. 525, 624
 Волгоград (Сталінград), м. (Росія)
 461, 472, 507, 767
 Волес, Анрі 462
 Волинець, господиня зі с. Суховоля
 190
 Волинська, обл. 981
 Волинський Артемії, московський
 міністр 677
 Волинь 12, 21, 22, 23, 28, 34, 35,
 40, 99, 103, 114, 197, 200,
 275, 276, 278, 284, 287, 292,
 305, 390, 418, 427, 428, 539,
 638, 712, 748, 750, 750, 794,
 795, 839, 860, 891, 892, 895,
 970, 980, 982, 991
 Волиняки 109, 137
 Волиця (Волиця Комарева, Воля
 Комарева), с. Волицької сіль-
 ради Сокальського р-ну 44,
 67, 143, 274, 284, 287, 298,
 300, 303, 309, 311, 406
 Волиця, с. Двірцівської сільради
 Сокальського р-ну 10, 186,
 187
 Волиця (Вілька Мазовецька, Вільки
 Мазовецькі), с. Жовківського
 р-ну 268, 270, 407, 662, 691,
 719, 936
 Волиця (Ляцька Воля), с. Мостись-
 кого р-ну 29
 Волиця (Волиця Радванецька,
 Волиця Радованецька, Во-
 ля Радованецька), с. Раде-
 хівського р-ну 133, 151, 293
 Волиця-Барилова (Волиця
 Борилова), с. Радехівського
 р-ну 15, 82, 137, 178, 994
 Волиця Борилова, с. *Див.* Волиця-
 Барилова, с. Радехівського
 р-ну
 Волиця Висоцька, с. *Див.* Воля
 Висоцька, с. Жовківського
 р-ну
 Волиця-Деревлянська, с. Буського
 р-ну 73, 84, 302, 960. *Див теж*
 Волиця Добровлянська, с.
 Волиця Добровлянська, с. 84
Див. Волиця-Деревлянська,
 с. Буського р-ну
 Волиця Комарева, с. *Див.* Волиця,
 с. Волицької сільради Со-
 кальського р-ну

Волиця Радванецька, с. *Див.* Волиця, с. Радехівського р-ну
 Волиця Радванецька, с. *Див.* Волиця, с. Радехівського р-ну
 Воловик Іван 436
 Вологда, м. (Росія) 418
 “Володар”, з В.12/II, куш. 816
 “Володар”, пров. 92
 “Володимир”. *Див.* Віток Петро
 “Володимир”. *Див.* Прокоп Мирослав
 Володимир Великий, князь 402, 409, 647
 Володимир-Волинський, м. 75, 293
 Володимир-Волинський, пов. 471
 Володимир Мономах, князь 590
 “Володимира” 250
 “Володимирко”. *Див.* Віток Петро
 Володимирщина 471
 “Володька”, кул., східняк 825, 826
 “Володько”, чот. 824 *Див. теж*
 “Влодко”, чот.
 “Волосок”, ст. віст. 757
 Волосьонков, май. МВД 793
 “Волоцюга”, ст. стр. 721
 “Волоцюга”. *Див.* Грень Михайло
 “Волоцюги”, пвд. 589. *Див. теж*
 “Холодноярці II”, вд.; “Холодноярці III”, вд.
 “Волош Петро”. *Див.* Василенко Петро
 Волошин Василь 71
 “Волошка”, зв’язкова 875-877
 Волощина, с. Перемишлянського р-ну 161, 173, 174
 Волсвин, с. Сокальського р-ну 44, 47, 82, 102, 103, 126, 133, 285, 287, 298, 300, 969
 Волуйки (Вулуйки), с. Буського р-ну 166
 Волчатичі, с. *Див.* Вовчатичі, с. Жидачівського р-ну
 Вольтера м. (Італія) 484
 Воль-Фьєр, військова база в США 728
 Воля Велика, с. Любачівського пов., тепер Польща 16, 264, 267, 478
 Воля Велика, с. *Див.* Велика Воля, с. Миколаївського р-ну
 Воля В., с. в Равщині 435
 Воля-Висоцька (Волиця Висоцька), с. Жовківського р-ну 183, 184, 186, 930, 932, 935
 Воля Гнійницька, прис. с. Глиниці Яворівського р-ну 63
 Воля Городецька, с. Томашівського пов., тепер Польща 431
 Воля-Жовтанецька, с. Кам’янка-Бузького р-ну 43, 199, 214, 215, 272, 719, 887, 917, 919
 Воля Комарева, с. *Див.* Волиця, с. Волицької сільради Сокальського р-ну
 Воля Малинівська, с. *Див.* Малинівська Воля, с. Мостиського р-ну
 Воля Радванецька, *Див.* с. Волиця, с. Радехівського р-ну
 Волян Броніслава 302
 Вонс Ігор (“Бродич”) 207, 208, 215
 Воркута, м. (Росія) 798
 “Воробець”, коз. 1058
 “Воробець”, розв. 612
 “Воробець”, стр. 1059
 “Воробець”. *Див.* Кулич Петро
 Ворожбин, прис. с. Липники Кам’янка-Бузького р-ну 110, 145, 146
 “Ворон” 1022
 “Ворон”, бул. 756
 “Ворон”, з с. Лучани 1032
 “Ворон”, з с. Миклашів 162
 “Ворон”, з Перемишлянщини 204
 “Ворон”, кер. вд. ВШВО “Башта” 870, 872, 874, 876-878, 887
 “Ворон”, рой. СКВ, куш. 918
 “Ворон”. *Див.* Бриковський Ярослав
 “Ворон”. *Див.* Ліпкевич Михайло
 Ворона Гриць 253
 “Ворона”, стр. 558

- Вороне, с. *Див.* Воронів, с. Сокальського р-ну
 “Вороний”. *Див.* Левкович Василь
 “Вороний”, ВО 755. *Див.* “Буг”, ВО Воронів (Вороне), с. Сокальського р-ну 187
 Вороновичі (Орновичі), с. Грубешівського пов., тепер Польща 283
 Вороняки, с. Золочівського р-ну 13, 20, 86, 112
 Воротна, прис. смт. Добротвір Кам’янка-Бузького р-ну 84, 211
 Вороців, с. Яворівського р-ну 168, 190
 Вошанці, с. Самбірського р-ну 234
 ВПЖ 145, 160, 326-328, 330, 735-737, 858-863, 889, 903, 913, 914, 982, 987
 Врублевський, з Красного 16
 “Всеволод”, к-р вд. 98
 Втіховичі, с. *Див.* Утіховичі, с. Перемишлянського р-ну
 “Вудка” 162
 Вузлове (Холоїв, Холуїв), с. Радехівського р-ну 44, 68, 70, 71, 106, 108, 109, 124, 135, 137, 138, 150, 151, 276, 280, 301, 313, 318, 633, 965, 972
 Вуйціх Михайло 61
 Вулуйки, с. *Див.* Волуйки, с. Буського р-ну
 Вус Іван, з с. Підрясне 11
 Вус Іван, з смт. Добротвір 308
 “В’юн”. *Див.* Новицький Степан
 В’язівниця, с. Ярославського пов., тепер Польща 689
 В’язова, с. Жовківського р-ну 37, 183, 186, 668
- Г**
 Г., с. 636
 Г., с. 671
 Г., с. 687
 Г., с. в Равщині 261
 “Г.” 642
 “Г.”, к-р вд. 691
 “Г.”, к-р СКВ 194
 “Г.”, к-р СКВ 689
 “Г.”, пвд. 700
 “Г.”, стр. 771
 “Г. І”, пвд. *Див.* “Галайда І”, сотня (вд., пвд.)
 “Га.” 392
 Гавареччина, с. Золочівського р-ну 13, 35, 166, 892
 Гавліки, прис. с. Сілець Кам’янка-Бузького р-ну 290, 296, 406
 Гавр, м. (Франція) 476
 “Гаврило”, коз. 1058
 Гаврис Ярослав (“Славко”)
 Гаета, м. (Італія) 398
 “Гаєвий” 718
 “Гаєвий”, з В.15/І 816, 943
 “Газета Львовська”, поль. газета 462
 “Газетт де Лозанн”, швейцарська газета 728
 Гаї, прис. с. В’язова Жовківського р-ну 186
 Гаї, с. Пустомитівського р-ну 60, 162, 174
 Гаї Дубиські, с. *Див.* с. Дубина Бродівського р-ну
 Гаї Дубинські, с. *Див.* с. Дубина Бродівського р-ну
 Гаї-Дітковецькі, с. Бродівського р-ну 960
 Гай, прис. с. Горбачі Пустомитівського р-ну 115
 “Гай”, абс., ст. віст. 1056
 “Гай”, коз. 1058
 “Гай”, орг., віст. 789
 “Гай”. *Див.* Галушак Степан
 “Гай” (“Роман Гай”). *Див.* Думич Дмитро
 “Гай М.”. *Див.* “Гай Марта”
 “Гай Марта”. *Див.* Савицька Галина
 “Гайдар”. *Див.* Грек (Грач) Микола
 “Гайдук”, прац. ВШВО “Башта” 870, 872, 874-879, 887

“Гайдук”, куц. прац. 930, 932
 Гайовська Люба (“О. Ілинська”,
 “Ольга Ілинська”, “Р-та”,
 “Рута”) 828, 844, 848, 1006,
 1026, 1027, 1033, 1034
 Гайовський Богдан (“Жан”) 1007
 Галабуд Михайло 1036
 “Галайда” 1025
 “Галайда” 1035
 “Галайда”, курінь (вд.) 839, 848,
 896, 1054
 “Галайда”, сотня (вд., пвд.) 54, 257,
 259, 260, 298, 391, 416, 417,
 420, 421, 437, 443, 552, 553,
 555, 558, 570, 572, 596, 666,
 853, 896. *Див теж* “Галайда I”,
 сотня (вд., пвд.)
 “Галайда”. *Див.* Онишкевич Тарас
 “Галайда I”, сотня (вд., пвд.) 611,
 613, 629, 630, 669, 715, 714,
 717, 896, 961, 963, 969, 896,
 990
 “Галайда II”, сотня (вд., пвд.) 363-
 366, 716
 “Галайди”, сотня. *Див.* “Галайда”,
 сотня (вд., пвд.)
 “Галайдівці”. *Див.* “Галайда”, ку-
 рінь (вд.); “Галайда”, сотня
 (вд., пвд.); “Галайда I”, сотня
 (вд., пвд.); “Галайда II”, сотня
 (вд., пвд.)
 Галамага Володимир (“Бравий”,
 “Лев”) 1012
 Галамай Борис (“Перебийніс”,
 “П.”) 626, 1018
 Галамай 893
 Галан Ярослав, письменник 603
 Галапач Теодор (“Ганс”) 1013
 Галась Іван (“Шульц”) 380
 “Галина”. *Див.* Савицька Галина
 Галицька, дивізія. *Див.* “Галичина”,
 дивізія
 Галицька, земля. *Див.* Галичина
 Галицьке, прис. с. Велика
 Горожанна Миколаївського
 р-ну 782
 Галицькі, терени. *Див.* Галичина

“Галич”, прац. ООП 712
 Галичани 381, 882
 Галичина 24, 114, 197, 227, 276,
 277, 305, 393, 403, 421, 427,
 428, 435, 439, 449, 488, 489,
 564, 599, 748, 794, 839, 855,
 980, 982
 “Галичина” (СС, дивізія), дивізія
 СС 10, 11, 13, 18, 30, 32, 34,
 36, 37, 41, 120, 122, 262, 265,
 275-277, 282, 303, 304, 312,
 434, 463, 464, 880, 890, 963,
 980, 982
 Галібей Роман (“Вільгельм”,
 “Ернест”, “Охрим”, “Охрім”)
 858, 1008
 “Галка”. *Див.* Біло Стах
 Галуга Ярослав (“Зенон”) 906, 951
 Галушак Степан (“Гай”) 990, 991
 Гальо Михайло (“Коник”) 749, 753
 “Галья”, рай. реф. УЧХ 219
 “Гальянтів”, поль. банда 722
 “Гамалія” 1035
 “Гамалії”, вд. *Див.* “Крилячі”, сотня
 (вд., пвд.)
 Гамела Ярослав (“Бриль”) 714,
 717, 833, 834, 836, 837, 1056
 Гамерика. *Див.* Америка
 Ганглія. *Див.* Англія
 Ганин Яким 33
 Ганівка, с. Сокальського р-ну 72,
 142, 839
 Ганівці, с. *Див.* Ганнівці,
 с. Галицького р-ну
 Ганкау, м. (Китай) 482
 “Ганна”. *Див.* Савицька Галина
 Ганнівці (Ганівці), с. Галицького
 р-ну 191
 “Ганс”. *Див.* Галапач Теодор
 Ганунин, прис. с. Станин Раде-
 хівського р-ну 315, 965, 971
 Ганушак Андрій 253
 Ганчарі, с. *Див.* Гончари,
 с. Пустомитівського р-ну
 Гапон Теодор (“Клен”) 969
 Гапчин Матвій 33
 Гапчин Ф. 33

“Гар”. *Див.* Качан Роман
 Гарабах Михайло 119
 Гарабач Іван (“Старий”) 908, 1060
 Гарай, прис. Равського пов., тепер
 Польща 666
 Гаранівка, прис. с. Березівка Раде-
 хівського р-ну 288, 987
 Гарасевич Михайло 237
 Гарасимович Михайло 39
 “Гармаш”, хор., пор. СБ 786, 903
 Гаронівка, прис. *Див.* Гаранівка,
 прис. с. Березівка Радехівсь-
 кого р-ну
 Гах Михайло (“Запорожець”) 695
 Гаха Еміль, президент Чехослова-
 ччини 418
 Гачевська, кол. Грубешівського
 пов., тепер Польща 430
 Гашук Дмитро (“Влодко”) 933
 Гватемала (Гватимала) 484
 Гельнер Мирон (“Остап”) 906,
 1016
 Генерал-Губернаторство 812
 Генуя, м. (Італія) 423
 Гербітів, с. *Див.* Гербутів, с.
 Гербутів (Гербітів), с. *Див.* Нараївка,
 с. Галицького р-ну
 Германздирфер, бецірксляндвірт
 306
 Германів, с. *Див.* Тарасівка, с. Пус-
 томитівського р-ну
 Германія (Германия). *Див.* Німеч-
 чина
 Гес Осип 97
 “Гес” 932
 Гестапо . *Див.* Гестапо
 “Гефайст”. *Див.* Баран Василь
 Гіль, ляйтер 12
 “Гіль”, чот. 164
 Гільче, с. Сокальського пов., те-
 пер Польща 555
 Гімлера, лінія 418
 Гімлер (Гімлер) Генріх 288, 541,
 624
 “Гірка”. *Див.* Шарко Антін
 “Гірний”, коз. 1058
 Гірник Степан (“Дуб”) 437
 “Гірник”. *Див.* Грень Михайло
 Гірняки, з с. Волуйки 166
 Гірське (Горуцько), с. Миколаївсь-
 кого р-ну 81
 Гітлер (Гітлер), Адольф (Adolf Hitler) 30,
 48, 49, 80, 166, 388, 389, 394,
 407, 418, 451, 454, 472, 473,
 477, 485, 492, 508, 520, 525,
 534, 541, 545, 577, 624, 650,
 733, 734, 736, 746, 751, 767
 Гітлера, лінія 420
 Гітлерівці 514, 750-752
 “Гітлерюгент”, нім. орг. 486
 Гічвиця, с. Лиського пов., тепер
 Польща 808
 “Г-ка”, вд. 202
 Гладинюк Григорій 290
 Гладиш Іван 119
 Гладкий Андрій 191
 Гладкий Пилип 190, 191
 Гладкий Теодор 191
 Гладун Дмитро (“Чорний”) 293
 Глинець (Ляшки, Ляшки Яворівські),
 с. Яворівського р-ну 16, 63
 Глинка, прис. с. Глухівець Мико-
 лаївського р-ну 116
 Глинна, с., тепер частина м. Пусто-
 мити 61
 Глинськ, с Жовківського р-ну 660,
 661, 931-933, 938
 Глинська Марія 234
 Глинська, с. *Див.* Глинськ, с Жов-
 ківського р-ну
 Глиняни, р-н. *Див.* Глинянський, р-н
 Глиняни, м. Золочівського р-ну
 113, 114, 176, 661. *Див.* теж
 Л., райцентр
 Глинянський, р-н 957-959
 Глинянщина 174, 195, 661, 662,
 719, 724
 “Гліб”. *Див.* Лобай Євген
 “Гліб”. *Див.* Скавинський Юліан
 Глібовичі, с. *Див.* Великі Глібовичі,
 с. Перемишлянського р-ну
 Глібовичі Великі, с. *Див.* Великі
 Глібовичі, с. Перемишлянсь-
 кого р-ну

- Глібовичі Горішні, с. *Див.* Великі Глібовичі, с. Перемишлянського р-ну
 “Глухий”. *Див.* Гуль Володимир
 Глухів, с. Сокальського р-ну 74, 287
 Глухівець, с. Миколаївського р-ну 101, 114
 Глуховичі, с. Пустомитівського р-ну 60
 “Глухого”, сотня (вд.) 870, 872, 878. *Див. теж* “Холодноярці I”, вд.; “Холодноярці II”, вд.
 Глушин, с. Бродівського р-ну 166
 Глушко Володимир 102
 Гляско, місц. (Чехія-Польща) 891
 “Гнат”. *Див.* Паньків Василь
 Гнатів Михайло (“Скорий”) 788
 Гнатів Степан (“Кармелюк”) 159
 Гнатюк Микола (“Буруля”) 167
 Гнида, поляк 17
 Гнила Липа, р. 637
 “Г-нь”, автор 746
 “Говір” 1033
 Гоголів, с. Радехівського р-ну 15, 23, 45, 72, 81, 133, 142, 151, 292, 298, 304, 662
 Годвишня, с. Городоцького р-ну 190
 Годилів, с. *Див.* Городилів, с. Золочівського р-ну
 Годунько, о. 173, 621
 Голандія (Голяндія) 399, 400, 523, 710
 Голдовичі (Голодовичі), с. Жидачівського р-ну 168, 170, 241, 249
 Голе Равське, с. *Див.* Равське, с. Жовківського р-ну
 Головайчук Володимир (“Збруч”) 986
 “Головацький”. *Див.* Савка Степан
 Головач Анна 221
 Головінський Юліан 403, 408
 “Головка” 201
 Гологори, с. Золочівського р-ну 48, 93, 113, 176, 195, 224
 Голодовичі, с. *Див.* Голдовичі, с. Жидачівського р-ну
 Голокам’янка (Кам’янка-Голе), с. Жовківського р-ну 720
 Голосковичі, с. Бродівського р-ну 85, 166
 Голяяд Галина. *Див.* Савицька Галина
 Голуб Осип 39
 Голуб’є, с. Грубешівського пов., тепер Польща 722
 “Голуб” 868, 869
 “Голуб”, коз. 1058
 “Голуб”, окр. реф. СБ 897
 “Голуб”. *Див.* Гуменюк Микола
 “Голуб”. *Див.* Мельник Костянтин
 “Голуб”. *Див.* Мот Іван
 “Голуб”. *Див.* Пелех Василь
 “Голуб”. *Див.* Сисун Іван
 “Голуба”, сотня 101, 243
 Голубиця, с. Бродівського р-ну 85, 158, 166, 177
 Голухівський Лев (“Джон”) 155, 156, 1019
 Голяндія. *Див.* Голандія
 Голят І. 213
 Гольмес Василь 233
 Гомель, м. (Білорусь) 448
 Гоменецький Ілько 79
 “Гомін”. *Див.* Матвіїв Семен
 Гоміндан”, китайська партія 725
 “Гонта” 202
 “Гонта”, з В.12/II, віст. 815
 “Гонта”, кур., к-р АБ 243, 244, 1053
 “Гонта”. *Див.* Паньків Йосиф
 “Гонта”. *Див.* Зайшлий Володимир
 “Гонта”. *Див.* Мигаль Степан
 “Гонта”. *Див.* Солоп Маркіян
 “Гонтар”. *Див.* Пеленський Іван
 “Гонти”, вд. *Див.* “Чорна сотня”, вд.
 “Гонти”, куш 795
 “Гончар”. *Див.* Саган
 “Гончаренко”, стр., кур’єр 920
 Гончари (Ганчарі), с. Пустомитівського р-ну 57, 64

- Гончарівка (Белзець), с. Золочівського р-ну 13, 85, 195, 225, 724
- Гонятин (Гунятин), с. Грубешівського пов. 430
- Гонятичі, с. Миколаївського р-ну 61, 169, 172, 218
- Гонятичі, с. Томашівського пов., тепер Польща 430
- Гонятички (Гунятички), с. Томашівського пов., тепер Польща 430
- “Гопак”. *Див.* Гуль Степан
- Гора, прис. м. Белз Сокальського р-ну 74
- Гора Осип 96
- “Гора”, бой. 721
- “Гора”, з В.12/II, стр. СКВ 816
- “Гора”. *Див.* Тарнавський Петро
- Гораець, с. Любачівського пов., тепер Польща 470
- Горбаль Богдан (“Орський”) 1008
- Горбаль Михайло 243
- Горбаль Павло 161
- Горбатий Іван 97
- Горбач Антін (“Зуб”) 314, 980, 992
- Горбачі, с. Пустомитівського р-ну 115, 131, 171, 172, 190, 191, 231
- Горбків, с. Сокальського р-ну 21, 31, 66, 102-105, 148, 197, 275, 292, 293, 298-300, 305, 310, 406
- “Горбовий”, пов. пров. 244, 325
- Горбовиця, с., тепер тер. Яворівського р-ну 155
- “Гордий”, стр. 213
- “Гордий”, з вд. “Галайда”, стр. 717
- Гордієнко (“Варва”) 859-866, 870, 889
- “Гордієнко”. *Див.* Лозинський Роман
- “Гордій” 718
- “Гордій”, окр. пров. 273, 358, 614
- “Гордій”. *Див.* “Снігур” (“Гордій”)
- Гори, прис. Любачівського пов., тепер Польща 478
- Гори Кам’янецькі, прис. с. Кам’янка, тепер тер. Жовківського р-ну 261
- Горинець, с. Любачівського пов., тепер Польща 688
- Горинь Гриць 246
- “Горинь”, автор 839, 848
- “Горинь”, сот. пвх. 629
- “Горинь”. *Див.* Ільків Василь
- “Горіх” 204
- Горішне (Ляшки Горішні), с. Миколаївського р-ну 39, 78, 87, 121, 127, 128, 1701, 237, 240, 254
- Горішній Шлезьк, регіон у Польщі 482
- “Горлич”. *Див.* Думич Олекса
- “Горліс”. *Див.* Ольховий Олекса
- Горліс-Горський Юрій, письменник 863
- “Горновий”. *Див.* Дяків Осип
- “Горобець” 1035
- “Горобець”, стр. 717
- “Горобчик”, стр. 471
- Горов, нач. НКВД 189
- Городець, с. Володимирецького р-ну 494
- Городеччина. *Див.* Городоччина
- Городилів (Годилів), с. Золочівського р-ну 112, 720
- Городиславичі, с. Пустомитівського р-ну 160, 161, 174, 192, 242
- Городище (Городище Василянське), с. Сокальського р-ну 299, 305
- Городище (Городище Королівське), с. Жидачівського р-ну 59, 128, 238, 246, 248, 253
- Городище Василянське, с. *Див.* Городище, с. Сокальського р-ну
- Городище Королівське, с. *Див.* Городище, с. Жидачівського р-ну
- Городище Цетнарське, с. *Див.* Городищенське, с. Жидачівського р-ну

- Городищенське (Городище Цетнарське), с. Жидачівського р-ну 248
- Городок, м. 16, 17, 49, 118, 132, 168, 188, 202
- Городок, р-н. *Див.* Городоцький, р-н
- Городоцька (Львівська), округа 235, 319, 324, 331, 858, 861, 867, 872, 883, 909, 915, 923, 995, 1032-1035, 1055
- Городокський, р-н. *Див.* Городоцький, р-н
- Городоцький (Городокський), р-н 168, 189, 190, 191, 234, 1055
- Городочина (Городеччина) 19, 31, 49, 62, 80, 87, 118, 119, 132, 161, 168, 189, 201, 228, 233, 849, 890, 995, 1009-1011, 1013, 1016, 1035, 1039
- Городятичі, с. *Див.* Родатичі, с. Городоцького р-ну
- Горожанка, с. *Див.* Горожанна, с.
- Горожанка Велика, с. *Див.* Велика Горожанна, с. Миколаївського р-ну
- Горожанна (Велика Горожанна, Мала Горожанна), с. Миколаївського р-ну 220
- Горожанна Велика, с. *Див.* Велика Горожанна, с. Миколаївського р-ну
- Горохів, м. 274, 278, 300
- Горохівська, округа 278
- Горохівщина 28, 41
- “Горошок”. *Див.* Марцелюк Петро
- Горпин, с. Кам’янка-Бузького р-ну 45, 73, 109, 281, 308, 724
- “Горський”, з ОВ, бул. 757, 1022
- “Горський”, сан. 612
- “Горський”. *Див.* Сітний Василь
- Горті Міклош, регент Угорщини 541
- Горуцько, с. *Див.* Гірське, с. Миколаївського р-ну
- Горчин Михайло (“Грузин”) 767
- Горчинські Станіслав 251
- Гостинне, кол. Грубешівського пов., тепер Польща 430
- “Гострий”, з В.12/II, куц. 816
- Готи 763
- “Готовий”, стр. 717
- “Готур” 1032
- Гоф, м. (Німеччина) 893
- Гошовський Микола (“Помста”) 274
- ГПУ 793
- “Гр.”. *Див.* Ольховий Олекса
- “Граб”, бул. 757
- “Граб”, віст. 777, 931, 938
- “Граб”, інф. СБ 919
- “Граб”, з ОЕВ, ст. віст. 789
- Грабина, прис. с. Нестаничі Радехівського р-ну 73, 83, 149, 180
- Грабина, с. Буського р-ну 112, 957, 960
- “Грабина”, стр. 612
- Грабине (Грабівно), с. Городоцького р-ну 117, 118, 233
- Грабинська Марія 308
- Грабівно, с. *Див.* Грабине, с. Городоцького р-ну
- Грабова, с. Буського р-ну 73, 84, 109, 138, 278, 434, 625, 690, 714
- “Грабовий”, рой. 559
- Грабовський Павло 684
- Грабський, проф. *Див.* Грабський Станіслав
- Граб’янка Григорій 694, 772
- “Град”. *Див.* Маговський Олександр
- “Град”. *Див.* Цмоць Костянтин
- Града, прис. *Див.* Гряда, прис. с. Незнанів Кам’янка-Бузького р-ну
- Гранда Евстахій 300
- Гранда Ян 300
- Границя, прис. с. Скнилів Пустомитівського р-ну 62
- “Граніт”. *Див.* Квятковський Андрій
- Гранки-Кути, с. Миколаївського р-ну 17, 39, 78, 79, 238

Графка, кол. Грубешівського пов., тепер Польща 471

Грач Микола. *Див.* Грек (Грач) Микола

Гребенів, с. *Див.* Гребенне, с. Рава-Руського пов., тепер Польща

Гребенне (Гребенів, Грибенне), с. Рава-Руського пов., тепер Польща 10, 262, 271

Гребенці, с. *Див.* Гребінці, с. Жовківського р-ну

Гребінці (Гребенці), с. Жовківського р-ну 214

“Грегит”. *Див.* Андрусяк Василь

Грек (Грач) Микола (“Гайдар”) 896

“Грек”. *Див.* Кокун Григорій

Греки 455, 500

Греншуц. *Див.* Греншуц

Грень Михайло (“Вігер”, “Волоцюга”, “Гірник”, “Грізний”) 589, 824, 859, 870-873, 875, 876, 879, 880, 887, 888, 890, 1058, 1059

Гресько Мирослава (“Уляна”) 755, 789

Грех А. 213

Греція 541, 561, 710, 711

Гречихо, прис. *Див.* Грициха, прис. с. Стоянів Радехівського р-ну

Гречуха Михайло, рад. діяч 557, 581, 681, 875

“Гриб”, коз. 1058

“Гриб”. *Див.* Марушка Михайло

Грибенне, с. *Див.* Гребенне, с. Рава-Руського пов., тепер Польща

“Грибовий”, хот., східняк 559

“Грива”. *Див.* Бакай

“Григор”, орг. реф. м. Львова 858

Григорів, с. Рогатинського р-ну 240

“Григорій”. *Див.* Притулка Яків

Григоріополь (Григорюполь), м. (Молдова) 417, 422

Григорюполь, м. *Див.* Григоріополь, м. (Молдова)

Гридчишин Григорій 132

Гримаки, прис. с. Тимців Любачівського пов., тепер Польща 420

Грималівка, с. Бродівського р-ну 86, 167, 720, 794, 960

“Гримислав”, з В. 12/1 віст. 815

Гриневич Катерина 129

“Гриненко”. *Див.* Никон Петро

Гриниха Іван (“Вандар”) 629

Гринишин Тимко 119

Гринів, с. Пустомитівського р-ну 18, 48, 59, 99, 160, 243

Гринох Микита 159

Гринчук Іван (“Медвідь”, “Мідвідь”) 931, 937

“Гринько”. *Див.* Солоп Іван

Грицай Дмитро (“Перебийніс”) 236, 753, 866

Грицай Ярослав (“Чорнота”) 257, 260, 391, 569, 570

Грицевільщина 981

Грицеволя (Грициволя, Гричеволя), с. Радехівського р-ну 17, 41, 91, 93, 107, 135, 143, 144, 177, 178, 279, 288, 301, 306, 720, 987, 988, 989

Грициволя, с. *Див.* Грицеволя, с. Радехівського р-ну

Грицина Михайло (“Чайчук”, “Чучман”) 207, 215

Грициха (Грициха, Гречихо), прис. с. Стоянів Радехівського р-ну 82, 970

“Гриць”. *Див.* Стронцицький Григорій

Грицьків Григорій 1048

“Грицько”, зв’язковий 968

Гричеволя, с. *Див.* Грицеволя, с. Радехівського р-ну

“Грізний” 201

“Грізний” 215

“Грізний”, бой. 721

“Грізний”, орг., ст. віст. 789

“Грізний”. *Див.* Грень Михайло

“Грізний”. *Див.* Соломаха Григорій

“Грізного”, вд., сотня 824, 859, 870, 872, 873, 879, 890. *Див.* теж “Холоднярці II”, вд.; “Холоднярці III”, вд.

“Грім”, к-р СКВ 89

- "Грім", к-р СКВ 629
 "Грім", к-р, хор. 955, 996
 "Грім", коз. 1058
 "Грім", надр. СБ 940
 Грім", рой., ст. віст. 934
 "Грімкий", чл. ВПЖ ВШВО, віст.
 527, 535, 536, 1053
 Грімне, с. Городоцького р-ну 31,
 169, 220, 221, 232, 783, 803,
 804, 806
 Грінченко Борис 660
 "Грінченко", бой. 719, 721
 "Грішний", сот. 314
 "Грішного", сотня. *Див.* "Ведмідь",
 сотня (вд.)
 Гродно, м. (Білорусь) 604, 891
 "Гроза", зв'язковий 274
 "Гроза". *Див.* Качан Роман
 "Гроза". *Див.* "Хмарний" ("Гроза")
 Грозний Іван, рос. цар 603
 Гроза Петру, румунський діяч 601
 Громада Андрій ("Ванька") 969
 Громада Зигмунд 854
 Громада Степан ("Влодко") 961
 "Громада", стр. 717
 Громадюк Олексій ("Остріжський")
 440, 421
 "Громовий". *Див.* Лагода Петро
 "Громовий". *Див.* Шишка Василь
 "Громового", сотня. *Див.* "Жубри
 II", сотня
 "Громового", сотня. *Див.* "Ведмідь",
 сотня (вд.)
 Громош, прис. с. Ордів Радехівсь-
 кого р-ну 103
 Грубешів, пов. *Див.* Грубешівський,
 пов.
 Грубешів, м. Люблінського в-ва,
 тепер Польща 12, 22, 74-76,
 278, 290, 406, 471, 556, 569,
 604, 606
 Грубешівський, пов. 278, 406, 430,
 437, 471, 487
 Грубешівщина 285, 416, 437, 722, 839
 "Грубий", віст., к-р пвд. 612
 Груді, прис. с. Волсвин Сокальсь-
 кого р-ну 300
 "Груз". *Див.* Федорків Григорій
 "Грузин". *Див.* Горчин Михайло
 Грузини 50, 276, 749, 752
 Грузія 423
 Грусятічі, с. Жидачівського р-ну
 79, 130, 256
 "Груша" 201
 Грушецький Іван, радію діяч 226,
 791
 Грушів, с. Іваничівського р-ну 839
 Грушка, прис. с. Топорів Буського
 р-ну 179
 Грушка, с. Кам'янка-Бузького р-ну
 47, 139, 145, 148, 180, 214,
 285, 330
 Грушка, с. Сталінської обл. 437
 "Грушка", куц. 917
 "Грушка", стр. 628
 Грю, Джозеф, дипломат США 601
 Гряда (Града), прис. с. Незнанів
 Кам'янка-Бузького р-ну 73,
 109, 965
 Губенок, кол. *Див.* Губинок,
 с. Рава-Руського пов., тепер
 Польща
 Губинок (Губенок, Губінок), с. Рава-
 Руського пов., тепер Польща
 259, 260, 553, 571
 Губінок, с. *Див.* Губинок, с. Рава-
 Руського пов., тепер Польща
 Гудим Ярослав ("Морський") 72
 Гудима Дем'ян ("Січовий") 1043
 Гудима Тимко 33
 Гуанчжоу (Кантон), м., (Китай) 482
 "Гузар". *Див.* Колодзінський
 Михайло
 "Гук", сан. 612
 "Гук". *Див.* Демчук Ілля
 Гуки, прис. с. Коханівка Яворівсь-
 кого р-ну 19, 28, 833
 Гуки, ліс 19, 833
 Гуляницький Григорій, козацький
 сотник 479, 480
 Гуль Степан ("Гопак") 695
 Гуменець, с. Пустомитівського
 р-ну 81, 89, 115, 169, 218,
 219, 231, 783

- Гуменний Володимир (“Чайка” II) 958-960
- Гуменчук Осип 97
- Гуменюк Микола (“Голуб”, “Ромко”) 614, 1012
- Гумниська (Гумницька), с. Буського р-ну 11, 84, 140, 194, 195, 295, 307, 725
- Гумницька, с. *Див.* Гумниська, с. Буського р-ну
- Гунців Василь 239
- Гунятин, с. *Див.* Гонятин, с. Грубешівського пов., тепер Польща
- Гунятички, с. *Див.* Гонятички, с. Томашівського пов., тепер Польща
- “Гуран”, бунч. 717
- Гурби, с., тепер тер. Здолбунівського р-ну 753
- Гурська Анна 248
- Гурський Гриць 72
- Гус, Іван (Ян), чеський діяч 579
- Гусаків, с. Мостиського р-ну 29
- Густава, лінія 418
- Гусяк Іван 1036
- Гута (Гута Полоницька, Гута Полонична), с. Буського р-ну 109, 145, 148, 149, 211
- Гута Бабинська, прис. с. Оглядів Радехівського р-ну 69, 107, 123, 151, 179, 293
- Гута Любацька, с. *Див.* Гута Любицька, с. Рава-Руського пов., тепер Польща
- Гута Любицька (Гута Любацька), с. Рава-Руського пов., тепер Польща 258, 478
- Гута Оплицька, прис. с. Оплицько Радехівського р-ну 196
- Гута Пеняцька, прис. *Див.* Гута Пеняцька, прис. с. Пеняки Бродівського р-ну
- Гута Пеняцька (Гута Пеняцька), прис. с. Пеняки Бродівського р-ну 33-35
- Гута Полоницька, прис. *Див.* Гута, с. Буського р-ну
- Гута Полонична, прис. *Див.* Гута, с. Буського р-ну
- Гута Ружанецька, с. Любачівського пов., тепер Польща 158
- Гута Стара, с. Любачівського пов., тепер Польща 157
- Гута Суходільська, прис. с. Суходіл Перемишлянського р-ну 470
- Гута Щерцька, прис. с. Поляна Миколаївського р-ну 470
- Гутисько, прис. с. Суходіл Перемишлянського р-ну 116, 236, 470
- Гутисько, прис. с. Фійна Жовківського р-ну 153, 588, 823, 824, 933
- Гутисько, с. *Див.* Гутисько-Тур’янське, с. Буського р-ну
- Гутисько-Тур’янське (Гутисько), с. Буського р-ну 40, 41, 85
- Гутка, с. *Див.* Рудка, с. Любачівського пов., тепер Польща
- “Гуцул” 758, 761
- “Гуцул” 865
- “Гуцул”, коз. 1058
- “Гуцул”, бунч. 834
- Гучва, р. 556
- Г**
- Г., с. 565
- Гватимала. *Див.* Гватемала
- Гданськ (Данціг), м. (Польща) 389
- Гєббельс Йозеф 432, 462, 541
- Гелетій Григорій (“Тимко”) 558
- Гестапівці. *Див.* Гестапо
- Гестапо 11, 14-16, 21, 24, 60, 92, 267, 276, 277, 290, 306, 311, 414, 458, 513, 591, 624, 651, 652, 751, 864, 865, 978
- Голь, Шарль де, французький генерал 477, 484, 497
- Гонта Іван, пров. Коліївщини 403, 405, 408
- “Гонта”. *Див.* “Гонта”
- “Гонтар”. *Див.* “Гонтар”
- Горчинський, о. 621
- “Готур”. *Див.* Коваль Микола

Грабський (Грабський) Станіслав,
поль. діяч 473, 542
Греншуц 13, 15, 21
Гуль Володимир (“Береза”, “Глу-
хий”, “Женчик”, “Зенко”, “Чу-
гайстер”, “Ч.”) 694, 755, 779,
823, 858, 861, 866-872, 874-
880, 887-890, 1058

Д

Д., с. 566
Д., с. 567, 568
Д., с. 672
Д., с. в Миколаївщині 202
“Д.” 645
“Д.” 669
“Д.”, кр. пвд. 662
“Д.”, кр. пвд. 663, 664
“Д.”, пвх. 203
“Д. Г.”, к-р СКВ 194
Давид Дмитро 254
Давид Йосиф 238
Давид Михайло 254
“Давид”, куш. 921
Давидів, с. Пустомитівського р-ну
64, 131, 625
Давидович Володимир 214
Давидович Петро 111
Дагани (Дагани Великі), прис.
Рава-Руського пов., тепер
Польща 258, 478
Дагани Великі, прис. *Див.* Дагани,
прис. Рава-Руського пов.
Дагдейл Джон, британський діяч 726
Далекий Схід 725, 726
Далекосхідна консультативна ко-
місія 727
Дальман, гауптман 276, 282
Дальнич, с. Кам’янка-Бузького
р-ну 43, 182, 199, 265, 302,
308, 720, 917
“Дан”, окр. орг. реф. 131, 910
“Даниленко”. *Див.* Діжак Роман
Данилишин Дмитро 403, 408, 632, 718
“Данилко”, чот. пвх. 614
Данило Галицький, король 597,
602-603, 603

Данило Романович. *Див.* Данило
Галицький, король
“Данило”, з Жовківщини 1041
“Данило”, стр. 558
“Данило”. *Див.* Хаба Іван
“Данило”. *Див.* Чаус
Данилюк Мирослава (“Віра”) 379,
1011
Данилюк Петро (“Кармелюк”) 55,
257, 258, 391, 406
Данильців В. 221
Данильців Василь 19
Данильців Іван 221
Данильців Настя 19
Данія 400, 470, 479
Данціґ, м. *Див.* Гданськ, м.
(Польща)
Даньо, з с. Рокити 302
Дарданели, протока 470
“Дарій” (“Павло”), рай. пров. 1024
“Дарка”. *Див.* Антосюк Євгенія
“Дармоїд”, стр. СКВ 113
Даугавпілс (Двинськ), м. (Латвія)
481, 496
Дахав (Дахау), концтабір 624, 652
Даца Роман 252
Дацки, с. *Див.* Дацьки, с. Яво-
рівського р-ну
Дацків Степан (“Малий”) 894, 902
Дацко Іван 162
Дацьки (Дацки), с. Яворівського
р-ну 183
Двина (Двіна), р. 496
Двинськ, м. *Див.* Даугавпілс, м.
(Латвія)
Двірці, с. Сокальського р-ну 184,
936, 937
Де Голь. *Див.* Голь, Шарль де
Дев’ятир, с. Жовківського р-ну 76,
270
Дев’ятники, с. Жидачівського р-ну
79, 98, 130, 241, 255, 256,
662, 1054
“Дезертир”, стр. 768
Дембіца, м. (Польща) 18, 506
“Демид”. *Див.* Чижевський
Василь

Демидів, с. Жидачівського р-ну 94, 96, 97, 128, 238, 239, 241, 247, 253

Демня, с. Миколаївського р-ну 88, 101, 115, 116, 131, 132, 171, 218, 232

“Демон”. *Див.* Петришин Іван

Демський Олексій (“Довбак”, “Шувар”) 1014, 1045

Демчук Василь (“Шугай”) 966

Демчук Ілля (“Гук”, “Ромко”) 788, 815, 972

Демчук, з с. Боб’ятин 310

Демчук, оперуповноважений 975

Демюх Іван 212

“Дем’ян”, з вд. “Галайда”, стр. 443, 444

“Дем’ян”, з вд. “Сіроманці”, кул. 443

“Дем’ян”, з с. Лучани 1032

“Дем’ян”, коз. 1058

“Дем’ян”. *Див.* Петрушевич Степан

Дендерис Михайло (“Дмитро”, “Митька”) 822, 1046

Денєга Онуфрій 60

Дениска, с. *Див.* Диниська, с. Рава-Руського пов., тепер Польща

Дениски, с. *Див.* Диниська, с. Рава-Руського пов., тепер Польща

Дениська, с. *Див.* Диниська, с. Рава-Руського пов., тепер Польща

Деревляни (Дерев’яни), с. Кам’янка-Бузького р-ну 73, 83, 181, 308

Деревня, с. Жовківського р-ну 181, 184

Дерев’яни, с. *Див.* Деревляни, с. Кам’янка-Бузького р-ну

Держів, с. Миколаївського р-ну 216, 217, 230

“Деркач”, віст. 937

“Деркач”, чот. 559

Дернів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 109, 215, 290, 302, 308

ДЖ (державна жандармерія). *Див.* ВПЖ

Джавала В. 222

“Джеря” 173

“Джміль”. *Див.* Сліпець Григорій

“Джон”, з В.14/1, рай. пров. 927

“Джон”. *Див.* Голухівський Лев

Джума А. 221

Джума Марта 221

“Дзвін”, куц. 168

Дзержинський Фелікс, рад. діяч 793, 890

Дзіболки, с. *Див.* Зіболки, с. Жовківського р-ну

Дзіболщина, ліс. *Див.* Зіболщина, ліс

Дзьордзьо Петро 231

Дзюма І. 222

Дзюма М. 222

Дзюма П. 222

Дзядик Ярослав 290

“Див”, к-р розв. 589

“Див”, стр. 559

“Див”. *Див.* Сушко Ігор

Дикий Теодор 174

“Дим”. *Див.* Дмитришин Василь

“Диментій”. *Див.* Майко Михайло

“Димид”. *Див.* Чижевський Василь

Диниська (Дениска, Дениски, Дениська), с. Рава-Руського пов., тепер Польща 76, 156, 262, 413, 505

“Дир”. *Див.* Чемерис Петро

“Дира”, сотня. *Див.* “Жубри І”, сотня

Дички, с. Рогатинського р-ну 192

Діброва, передмістя м. Комарно Городоцького р-ну 118

Діброва (Домброва), с. Грубешицького пов., тепер Польща 75, 430, 435, 437

Діброва, с. *Див.* Дубрівка, с. Жовківського р-ну

Діброва (Дуброва), с. Миколаївського р-ну 217

Діброва (Салаші), с. Сокальського р-ну 187, 258, 262, 263, 662

- “Діброва”, рай. пров., бул., 938, 941
- Дідик Василь 302
- Дідик Павло 232
- Дідик Петро (“Байда”) 931
- Дідилів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 84, 92, 180, 214, 689
- Дідріган Юстина 233
- Дідусь Д. 215
- Дідух Андрій (“Лісовий”) 985
- Дідух Степан 123
- Дієп, м. (Франція) 506
- Діжак Роман (“Даниленко”, “Кармелюк”) 755, 777, 780
- Дінець Богдан (“Самур”) 614
- Дітль Едуард, нім. ген. 469, 477
- Дітмар Курт, нім. ген. 541
- “Діяч”, віст. 935
- Длугош Стах 10, 854
- Длужим Тадей 19
- Дмитерко Петро 162
- Дмитраш Іван (“Кривоніс”, “Олег”) 380, 384
- Дмитре, с. Пустомитівського р-ну 231
- Дмитришин Василь (“Дим”) 613
- Дмитрів Лев 33
- Дмитрів, с. Радехівського р-ну 67, 71, 105, 122-124, 136, 150, 151, 196, 209, 210, 301, 312, 315, 318, 724, 920, 964, 971, 972
- “Дмитро”. *Див.* Дендерис Михайло
- “Дмитро”. *Див.* Дмитрук Йосип
- “Дмитро”. *Див.* Дякон Ярослав
- Дмитровічі, с. Пустомитівського р-ну 57, 60, 173
- Дмитрук Йосип (“Дмитро”) 978
- Дніпро, р. 460, 516, 802
- Дніпро-Бузький, канал 758
- “Дніпровий”. *Див.* Костик Василь
- Дніпропетровськ, м. 15
- Дністер, р. 238, 245, 387, 399, 417, 422, 474, 475, 482, 501, 806
- “Дністер”, сот, кур. 120, 270
- Добрилівка, хут. с. Щуровичі Радехівського р-ну 208, 279
- Добрівляни, с. Жидачівського р-ну 79, 237, 254
- Добровиця, с. *Див.* Дубровиця, с. Яворівського р-ну
- “Доброволець”. *Див.* Шанківський Гриць
- Доброміль, пов. 980
- Доброміль, р-н 957
- Добросин (Добрусин), с. Жовківського р-ну 17, 37, 271, 472, 930, 931
- Добростани, с. Яворівського р-ну 228
- “Доброта” 211
- Добротвір, с. *Див.* Старий Добротвір, с. Кам’янка-Бузького р-ну
- Добрусин, с. *Див.* Добросин, с. Жовківського р-ну
- Добряни, с. Городоцького р-ну 62, 90, 132, 190, 222, 233
- Добряни, с. Николаївського р-ну 131, 219, 230, 231
- “Добрянський”. *Див.* Лисак Микола
- Доб’янка, с. *Див.* Дуб’янка, с. Пустомитівського р-ну 188
- “Довбак”. *Див.* Демський Олексій
- Довбенка Ольга 96
- Довбенка Степан 95, 96, 120
- “Довбня”, з В. 15/1 815, 943
- “Довбня”, з вд. “Галайда”, чот. 553, 559
- “Довбня”, з вд. “Дружинники”, чот. 664, 670
- “Довбня”, стр. 557
- “Довбуш” 115
- “Довбуш” 204
- “Довбуш”. *Див.* Бик Іван
- “Довбуш” рай. пров., ст. віст. 941
- “Довбуш”, з В. 12/1, СБ 816
- “Довбуш”, з вд. “Льви І”, стр. 471
- “Довбуш”, з Під’яркова 242
- “Довбуш”, к-р бой. 258
- “Довбуш”, зв’язковий 950
- “Довбуш”, рой., ст. віст. 945, 951, 952
- “Довбуш”, з СБ, ст. віст. 948, 953

“Довбуш”, чот. 559
 “Довбуш”. *Див.* “Дуб” (“Довбуш”)
 “Довбуш”. *Див.* Паливода Адам
 “Довбуш”. *Див.* Савчук Павло
 “Довбуша”, боївка 258
 Довжан, прис. с. Берлин Бродівського р-ну 159
 Довженко Олександр 560
 Додик Василь (“Січовик”) 978, 980
 “Доктор” 953
 Долгобицька, волость Грубешівського пов., тепер Польща 722
 Долгобичів, с. *Див.* Долобичів, с. Грубешівського пов., тепер Польща
 “Долина”, віст. 937
 Долини, с. Кам’янка-Бузького р-ну 146, 182
 Долинщина 30, 416
 Долішнє (Ляшки Долішні), с. Миколаївського р-ну 39, 78, 87, 127
 Долобичів (Долгобичів), с. Грубешівського пов., тепер Польща 278, 722, 854
 Домашів, с. Сокальського р-ну 55, 258
 Домброва, с. *Див.* Діброва, с. Грубешівського пов., тепер Польща
 Домбромільський, пов. 980
 Домбромільщина 437
 Домки, прис. с. Станин Радехівського р-ну 955
 Дон, р. 437, 500, 517
 “Дон”, чот., сот. 712, 717
 “Дон”, рой. 717
 “Дон”, ст. віст. 937
 “Дон”, орг., ст. віст. 788
 Донбас 109, 200, 205, 225, 414, 428, 590, 751, 988
 “Донець”, сот. пвх. 579
 “Донець”, стр. 700, 701
 Донецька (Сталінська), обл. 437
 “Донський”. *Див.* “Нестор” (“Донський”)
 Донські, козаки. *Див.* Козаки, донські

Дорнфельд, с. *Див.* Тернопілля, с. Миколаївського р-ну
 “Дорога”, коз. 1058
 Дорогичин, м. (Білорусь) 762
 Дороговичі, с. *Див.* Дроховичі, с. Жидачівського р-ну
 Дорогузьк (Дорогуськ), с. Холмського пов., тепер Польща 604
 Дорош Василь (“Береза”) 970
 Дорош Дмитро 1038
 Дорош Марія 231
 Дорош Стефан 233
 “Дорош” 1032
 “Дорош”. *Див.* Дужий Петро
 “Дорош”. *Див.* Сенюта Михайло
 “Дорошенко”. *Див.* Семенюк Іван
 Доскочинська, з с. Бринці-Загірні 242
 Доскочинський, з с. Демня 132
 Драгун Стах (“Славко”) 949
 Драла Іван 241
 Дребот Галина. *Див.* Савицька Галина
 Дрезден, м. (Німеччина) 893
 Дризна Василь (Володимир) (“Аскольд”, “Морозенко”) 298, 421, 422, 443-445, 553
 “Дріт”. *Див.* Романик Григорій
 Дрново, м. (Словенія) 477
 Дрогобицька, обл. 773, 1055
 Дрогобич, м. 58, 170, 477
 Дроговиж (Дроговиже, Дроговіже), с. Миколаївського р-ну 216, 217
 Дроговиже, с. *Див.* Дроговиж, с. Миколаївського р-ну
 Дроговичі, с. *Див.* Дроховичі, с. Жидачівського р-ну
 Дроговиже, с. *Див.* Дроговиж, с. Миколаївського р-ну
 Дрогомишль, с. Яворівського р-ну 28
 Дроховичі (Дороговичі, Дроговичі), с. Жидачівського р-ну 239, 248, 255

- Дружбляк Михайло (“Степан”) 942
 “Дружинники I”, пвд. 712
 Дружинники II, сотня (пвд.) 891, 892
 Дружинники III, сотня (пвд.) 331, 626
 “Дружинники”, сотня (вд., пвд.) 166, 167, 177, 891
 “Дружинники”, вд. 611, 628, 629, 638, 670
 Дружкопіль, с. *Див.* Журавники, с. Горохівського р-ну
 Дуб’є, с. Бродівського р-ну 159, 160, 177
 “Дуб”, КВ-14/III, куц. 926
 “Дуб”, к-р СКВ, ст. віст., ст. бул. 944, 950, 951
 “Дуб” (“Довбуш”) 686
 “Дуб”. *Див.* Гірник Степан
 “Дуб”. *Див.* Дяків Тадей
 “Дуб”. *Див.* Санайко Дмитро
 “Дуб”. *Див.* Сидорук Олекса (Анатоль)
 Дубаневичі, с. Городоцького р-ну 188, 234
 Дубас Василь (“Степовий”) 892
 Дубина (Гаї Дубиські, Гаї Дубинські), с. Бродівського р-ну 159, 167, 194
 Дубини, с. Радеківського р-ну 209
 Дубік, поляк 35
 Дубно, м. 136, 306
 “Дубовий”. *Див.* Дяків Тадей
 “Дубовий”. *Див.* Чаус
 Дубовиця, прис. с. Завидче Радеківського р-ну 301
 “Дубок”. *Див.* Патрунь Василь
 Дубрівка (Діброва), с. Жовківського р-ну 689
 Дуброва, прис. с. Верещиця Яворівського р-ну 184
 Дуброва, с. “*Див.* Діброва, с. Миколаївського р-ну
 Дубровиця (Добровиця), с. Яворівського р-ну 63, 184, 715
 “Дубський”, інт. 361
 Дуб’янка (Доб’янка), с. Пустомитівського р-ну 188
- Дуда Євген (“Марко”) 894, 1012
 “Дударик”. *Див.* Музика Ярослав
 Дудин, с. Бродівського р-ну 159
 Дудка Михайло (“Стефанівський”) 167
 Дужанська Анастасія 431
 Дужий Петро (“Дорош”) 111, 605
 “Дужий” 835
 “Дужий” 934
 “Дужий”. *Див.* Рудник Степан
 Дуліби, с. Жидачівського р-ну 97, 130, 242, 249, 250, 256
 Думанський Степан 162
 Думаньчук Степан (“Босий”) 965
 Думбартон-Окс, вілла в м. Вашингтон (США) 542
 Думин Іван 254
 Думич Дмитро (“Гай”, “Роман Гай”) 155, 591, 897
 Думич Олекса (“Горлич”, “Явір”) 155, 591-592, 897
 “Думка” 233
 Дунаєць, р. 755
 Дунаїв, с. Перемишлянського р-ну 224
 “Дунай”, з ОВ, ст. віст. 757
 “Дунай”. *Див.* Паламар Семен
 Дусик Іван (“Марцегель”) 443
 Дутка, зв’язковий 892, 894
 Дюї, Томас, губернатор у США 543
 Дюнкерк, м. (Франція) 433
 “Дюрчик” 1032
 “Дяк”, пвх., ст. віст. 934
 “Дяк” (“Марушка”) 932
 Дяків Осип (“Горновий”, “Левадний”, “Наум”, “Артем”, “Горновий”, “Цьвочок”) 817, 1006, 1024-1026
 Дяків Тадей (“Дубовий”) 959, 960
 Дякон Ярослав (“Дмитро”, “Мирон”) 908, 995, 1022-1024, 1060
 Дяченко, енкаведист 204

Е

Европа 289, 295, 396, 401, 411, 412, 425, 450, 451, 486, 488,

502, 508, 509, 510, 577, 619,
649, 654, 733, 734, 738, 748,
1070
Європа, Західна 231, 561, 728
Європа, Східна 390, 534, 459, 495,
752
Європейська, Консультативна
Комісія 524
Європейський, континент 485
Європейські, країни 601
Егліз, м. (Франція) 448
Едірне (Адріанонополь), м. (Туреч-
чина) 470
Ейзенхауер (Айзенгавер), Дуайт
Девід 441, 449, 478
Ельба, о. 448
Ельза, р. 482
“Ем”. *Див.* Пелип Дмитро
“Ема”, *вд.* *Див.* “Галайда”, курінь (*вд.*);
“Галайда”, сотня (*вд.*, *пвд.*)
Емведисти. *Див.* МВД
“Еней”. *Див.* Мартинюк Микола
Енкаведисти (НКВД-исти). *Див.*
НКВД
Енкаґебісти. *Див.* НКГБ
“Ернест”. *Див.* Галібей Роман
Есер, ляндркомісар 11
Еспанія (Іспанія) 388, 601
Естонія 279, 521, 560, 668
Естонська РСР 560

Є
Євреї 25, 29, 36, 40, 42, 44, 50,
66, 80, 86, 90, 110, 241, 269,
274, 286, 296, 302, 305, 310,
381, 394, 423, 437, 449, 477,
484-487, 515, 562, 581, 662,
719, 760
Європа. *Див.* Європа
Європейські, народи 618
Євстахевич (“Шугай”) 695
“Євшан”. *Див.* Пелип Дмитро
Єгипет 520
Єзупіль (Жовтневе), смт. Тисме-
ницького р-ну 957
Єкатери́на ІІ. *Див.* Катерина ІІ
“Єнко” 86

Ж
Ж., с. 153
Ж., с. 567
Ж., с. 669
Ж., с. 696
“Ж.”, к-р *пвд.* 217
“Ж”, *вд.* 201. *Див.* теж “Жубри”,
курінь (*вд.*); “Жубри”, сотня
(*вд.*, *пвд.*)
“Ж. І.”, автор 519
“Жаба”, автор 498
Жабич Лука (“Лукаш”, “Чорномо-
рець”) 428, 439, 487, 645, 677
Жабокруки, с. *Див.* Жабокряки,
с. Жидачівського р-ну
Жабокряки, с. Жидачівського р-ну
248
Жабче, с. Томашівського пов., те-
пер Польща 284
“Жайворонок”, *прац.* *окр.* *реф.* СБ
903
“Жайворонок”. *Див.* Левусь
Олександр
Жарків (Жорків), с. Бродівського
р-ну 20, 21, 85, 166, 177, 892,
960
Жарники, с. *Див.* Жерники, с. То-
машівського пов., тепер
Польща
Жарська, вчителька 139
Жашків, с. *Див.* Зашків, с. Золо-
чівського р-ну
Жбадин, с. *Див.* Молошки, с. Горо-
доцького р-ну
Ждан Євген 431
Ждан Марія 431
Ждан Петро 431
Желдець (Жулдець), с. Кам’янка-
Бузького р-ну 37, 38, 45, 154,
199, 214, 363, 364, 919
Желдецький, кушч 363
“Железов” 115
Желехів, с. *Див.* Великосілки,
с. Кам’янка-Бузького р-ну
Желехів Великий, с. *Див.* Велико-
сілки, с. Кам’янка-Бузького
р-ну

- Женева, м. (Швейцарія) 477, 507
 “Женчик”. *Див.* Гуль Володимир
 Жеребух Андрій (“Лис”) 1020
 Жерники (Жарники), с. Томашівського пов., тепер Польща 258, 259, 268, 391, 436, 438, 666
 “Жест”. *Див.* Панас Михайло
 “Жечполіта”, газета 507
 “Ж-и”, пвд. 230
 “Жигун”, рой. 717
 Жидачівський, р-н 768, 1032
 Жиди. *Див.* Євреї
 Жильжа, с. Костопільського р-ну 494
 Жирава, с. *Див.* Жирова, с. Жидачівського р-ну
 Жиравка, с. *Див.* Жирівка, с. Пустомитівського р-ну
 Жирівка (Жиравка), с. Пустомитівського р-ну 60, 220
 Жирова (Жирава), с. Жидачівського р-ну 78, 95, 237-241, 246, 254
 Житомир, м. 269, 442, 550
 Житомирщина 514
 Жлобін, м. (Білорусь) 460, 469
 Жмеринка, м. 893
 “Жмурко”. *Див.* Кедринський Юліан
 Жовква, м. 10, 28, 43, 54, 183, 185-187, 190, 273, 299, 661, 691, 777, 930-932, 935
 Жовква, пов. *Див.* Жовківський, пов.
 Жовква, р-н. *Див.* Жовківський, р-н Жовківська, сотня 56
 Жовківський, надр. 930, 932, 940
 Жовківський, пов. 10, 17, 42, 262, 308, 543
 Жовківський, р-н 149, 205, 208, 557, 655, 823, 930-933, 935, 937, 938, 966
 Жовківщина 17, 23, 24, 37, 42, 45, 258, 270, 271, 308, 421, 436, 449, 470, 588-591, 611, 660, 661, 668, 719, 720, 839, 995, 1013, 1017, 1039-1041
 Жовтанецкий Євген 84
 Жовтанці (Жолтанці), с. Кам’янка-Бузького р-ну 153, 154, 213, 215, 856
 Жовті Води, м. 487
 Жовтневе, смт. *Див.* Єзупіль, смт. Тисменицького р-ну
 Жоломій Володимир (“Невіль”) 816, 987
 Жолтанці, с. *Див.* Жовтанці, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Жорків, с. *Див.* Жарків, с. Бродівського р-ну
 Жорниська, с. Яворівського р-ну 889
 “Жубри” (“Зубри”), курінь (вд.) 587, 628, 732, 733, 739, 744, 782, 849, 1063, 1067, 1068
 “Жубри”, сотня (вд, пвд.) *Див.* “Жубри I”, сотня (вд, пвд.)
 “Жубри I”, сотня 326, 910
 “Жубри II”, сотня 172, 326, 909, 910
 Жужеляни (Жужіль), с. Сокальського р-ну 960
 Жужіль, с. *Див.* Жужеляни, с. Сокальського р-ну
 “Жук”, кур’єр 919
 “Жук” 829-832
 “Жук”, ст. віст. 948
 “Жук”, орг, ст. віст. 788
 “Жук”. *Див.* Байдиґа Іван
 Жуків, с. Золочівського р-ну 14, 86, 112, 165
 Жуков Георгій, рад. маршал 300, 484
 Жулдець, с. *Див.* Желдець, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 “Жулик”. *Див.* Матвіїв Іван
 Жуличі, с. Золочівського р-ну 85, 227
 Жуличі, с. Томашівського пов., тепер Польща 260, 436
 “Журавель”, коз. 1058
 “Журавель”, стр. 612
 Журавенко, с. *Див.* Журавеньки, с. Рогатинського р-ну 203

Журавенщина 171
Журавеньки (Журавенко), с. Рогатинського р-ну 203
Журавники (Дружкопіль), с. Городівського р-ну 970
Журавці, с. Томашівського пов., тепер Польща 489
Журатин, с. Буського р-ну 296, 307
Жури, прис. с. Мокротин Жовківського р-ну 720, 871, 932
Журко Василь 190
“Жучків В.” (“В. Ж.”), автор 499, 534, 554, 564, 582, 610, 633, 635, 641, 653, 669, 696, 707

З

З., с. 565
З., с. 588
З., с. 672
З., с. 687
“З.” 669
“З.” 672
“З.”, к-р 169
“З.”, подруга 671
“З.”, стр. 784
“З. М.”. *Див.* Заєць Михайло
“З-на”, автор 794, 800
Забава, с. Радехівського р-ну 70, 108, 134, 151, 314-316
Забір’я, с. Жовківського р-ну 76, 257, 258, 262, 263, 270, 391, 661, 689
“Забіяка”, стр. 210
“Забіяка”, з с. Лучани 1032
“Забіяка”. *Див.* Сологуб Олекса
Заболотецький, р-н. *Див.* Заболотцівський, р-н
Заболотне (Заболотів), с. Буського р-ну 109
Заболотів, с. *Див.* Заболотне, с. Буського р-ну
Заболотський, р-н. *Див.* Заболотцівський, р-н
Заболотці, с. Бродівського р-ну 114, 159, 626, 657, 892
Заболотцівський (Заболотецький, Заболотський), р-н 177, 663
Заборський Микола 78
Заборський Федь 246
Забріддя, прис. с. Іваники Яворівського р-ну 164
Забужжя, передмістя Кам’янки-Буської 148
Забужжя, с. Сокальського р-ну 104
Завадів, с. Жовківського р-ну 715
Завадів, с. Яворівського р-ну 16, 28
Завадка Левко (“Левко”) 931
Завадка Остап (“Швейко”) 928
Завалій Петро 182
Заваринський П. 222
Заверещиця (Цунів), с. Городоцького р-ну 119, 190
“Завзятий”, зв’язковий 857
Завидів, с. Іваничівського р-ну 284, 287, 292, 299, 305
Завидче (Завиче, Завітче), с. Радехівського р-ну 69, 135, 149, 152, 153, 178, 279, 301, 306, 920, 981, 983-985
Зависна Оріся 642, 643
Зависний, козацький сотник 643
Завицька Анна 231
Завиче, с. *Див.* Завидче, с. Радехівського р-ну
Завітче, с. *Див.* Завидче, с. Радехівського р-ну
“Завіша”, поль. ком. 260
Заводське (Адами), с. Буського р-ну 35, 82, 138, 282, 289, 295, 312
“Завойовники”, пвд. 590
Загаєвич, о. 31
Загайко Іван 214
Заганяч Василь 191
Загатка (Загадка), с. Радехівського р-ну 301
Загадка, с. *Див.* Загатка, с. Радехівського р-ну
Загіречко, с. *Див.* Загірочко, с. Жидачівського р-ну
“Загірний”, пвх. 597
“Загірний”. *Див.* Венгерак Тадей
“Загірний Улас”, автор 697

- Загірочко (Загіречко), с. Жидачівського р-ну 19, 127, 128, 238, 246, 253
- Загірці, с. Бродівського р-ну 166
- Загір'я, с. Рогатинського р-ну 293
- Заглина, прис. с. Дубрівка Жовківського р-ну 689
- Загорб, с. Великоберезнянського р-ну 693
- Загорода Костянтин ("Підкова") 569
- "Заграва", надр. проп. 155, 614
- Загреб, м. (Хорватія) 395
- Задвір'я, с. Буського р-ну 114, 175, 195, 719, 960
- Задерський Михайло 248
- "Задирака". *Див.* Наливайко Григорій
- Задирецький Іван 97
- Задирецький Пилип 97
- Задорожний Іван ("Сірко") 950
- Зазулі, с. *Див.* Зозулі, с. Золочівського р-ну
- Зазуля Федь ("Богун") 238, 254
- Заєць Михайло ("З. М.", "Зенко") 817-822, 848, 1025, 1027, 1046
- Зайшлий Володимир ("Гонта") 805
- Закавказзя 442, 451
- Закарпаття (срібна земля) 564, 593, 599, 692, 694, 812
- Закерзоння 849
- Закомар'я, с. Буського р-ну 35, 84, 112, 113
- Закопане, м. (Польща) 414, 902
- Закорчений Іван 128
- Закорченна Анна 245
- Закулевський, май. МВД 965
- "Заливайко". *Див.* Лисяк Осип
- Залізки, прис. с. Топорів Буського р-ну 179
- Залізко Петро ("Олег") 976
- "Залізний" 141
- Залізник Максим, пров. Коліївщини 403
- Залізник, з Скоморох 72
- "Залізник" 213
- "Залізник" 936
- "Залізник", бой. 721
- "Залізник", з вд. "Ведмідь", інстр. 1052
- "Залізник", пров. 362, 1056
- "Залізник", провокатор 967
- "Залізник". *Див.* Шпонтан Іван
- Залізці, с. *Див.* Заліски, с. Жидачівського р-ну
- Залісся (Залізки), прис. с. Незнанів Кам'янка-Буського р-ну 179
- Заліски (Залізці, Залісці), с. Жидачівського р-ну 78, 94, 128, 246, 253, 842
- "Залісний В. С.", автор 667
- Залісся, прис. Любачівського пов., тепер Польща 688
- Залісся, с. Золочівського р-ну 165, 176, 225
- Залісці, с. *Див.* Заліски, с. Жидачівського р-ну
- Залуже, с. Любачівського пов., тепер Польща 267, 420
- Залуже, с. *Див.* Залужжя, с. Яворівського р-ну 190
- Залужжя (Залуже), с. Яворівського р-ну 190
- Замістський (Замістя, Замість, Замосць, Замойський), пов. 431, 486, 555, 557
- Замістя (Замісць, Замостя, Замость, Замосць), м., тепер Польща 10, 156, 487, 587, 855, 893
- Замістя, пов. *Див.* Замістський, пов.
- Замість, пов. *Див.* Замістський, пов.
- Замісць, м. *Див.* Замістя, м., тепер Польща
- Замойський, пов. *Див.* Замістський, пов.
- Замостя, м. *Див.* Замістя, м., тепер Польща
- Замость, м. *Див.* Замістя, м., тепер Польща

- Замосць, м. *Див.* Замістя, м., тепер Польща
- Замосць, пов. *Див.* Замістський, пов.
- Замочок, с. Жовківського р-ну 37, 185, 187, 270, 930, 933
- Западна. *Див.* Україна, Західна
- Запитів, смт. Кам'янка-Бузького р-ну 939
- Запісоцький Василь ("Левик") 209
- Запісоцький Василь ("Чемний") 922
- Запоріжжя, м. 414
- "Запоріжжя", терен 943, 950
- Запорізка (Запоріжська) Січ 405, 679, 706
- "Запорожець", кул. 612
- "Запорожець", стр. СКВ 229
- "Запорожець", чот. 172
- "Запорожець". *Див.* Гах Михайло
- "Запорожець". *Див.* Микитка Іван
- "Запорожець". *Див.* Січевський Григорій
- Запорожські (запорізькі), козаки. *Див.* Козаки (запоріжські козаки)
- "Запорожця", чота 172
- "Зараза", к-р 1054
- Зарваниця, с. Золочівського р-ну 14, 33, 35, 36, 51, 225
- "Заріжний". *Див.* Шевчук Олекса
- "Зарічний". *Див.* Пілка Теодор
- Заруба Юрій 603
- Заруддя, с. 689
- Зарудці, с. Жовківського р-ну 265, 866
- Застав, прис. с. Топорів Буського р-ну 209
- Заставне (Ляшки Королівські), с. Золочівського р-ну 114
- Заставний Ярослав 241
- Затемне, с. Перемишлянського р-ну 195
- Затила, прис. с. Любича Рава-Руського пов., тепер Польща 271
- Затока, с. Яворівського р-ну 847
- Затонський Володимир 581
- "Захар". *Див.* Шевчук Семен
- "Захарій", підрай. пров. 271
- Захід 114, 137, 181, 183, 237, 280, 281, 435, 441, 462, 489, 517, 539, 540, 706, 734, 802, 867
- Західна Європа. *Див.* Європа, Західна
- Західна Україна. *Див.* Україна, Західна
- Західний Буг, р. *Див.* Буг, Західний, р.
- Західні Землі. *Див.* ЗУЗ
- Західні Области України. *Див.* ЗУЗ
- Зашків, с. Жовківського р-ну 411, 777, 930-932
- Зашків (Жашків), с. Золочівського р-ну 48, 224
- Зашковичі, с. Городоцького р-ну 90, 201
- Заяць Марія 251
- Заяць Микола 33
- Заяць Осип 33
- Заяць, з с. Чуловичі 188
- "Заяць", бул. 756
- "Заяць", коз. 1058
- "Заяць", східняк 102
- "Заяць". *Див.* Мельник Іван
- Збараж, м. 674
- Збараж, р-н *Див.* Збаразький, р-н Збаразький, р-н 958
- Збиця, прис. с. Яструбичі Радехівського р-ну 299, 961-963
- Збоїска, с. *Див.* Збоївська, с. Радехівського р-ну
- Збоїска, с. *Див.* Збоїська, с., тепер частина м. Львова
- Збоївська (Збоїска, Збоїська, Збойська), с. Радехівського р-ну 23, 108, 134, 151, 314, 315, 990
- Збоїська (Збоїска), с., тепер частина м. Львова 212, 780
- Збоїська, с. *Див.* Збоївська, с. Радехівського р-ну
- Збойська, с. *Див.* Збоївська, с. Радехівського р-ну

Зборівський, р-н 957
Зборів, м. 674
Зборівщина 896
Збруї, с. Бродівського р-ну 41, 82, 306
Збруч, р. 16, 266, 428, 501
“Збруч”. *Див.* Головайчук Володимир
Збудів, прис. с. Піски Пустомитівського р-ну 231
Звенигород, с. Пустомитівського р-ну 49, 99, 160, 161, 173, 174
Звертів, с. Жовківського р-ну 660
Зверов, нач. НКГБ 714
Звижень, с. Бродівського р-ну 664
Звіринець, прис. с. Підгірці Бродівського р-ну 21
Звезда Федір (“Баша”) 788
Звягель, м. *Див.* Новоград-Волинський, м.
Звьонзек Віцко 302
Згурський Петро 302
ЗДА. *Див.* США
Здешів (Здишів), прис. с. Зубів Міст Кам’янка-Бузького р-ну 84, 145, 147, 724
Здишів, прис. *Див.* Здешів, прис. с. Зубів Міст Кам’янка-Бузького р-ну
“Зелений” 248, 249
“Зелений”, окр. реф. СБ 898
“Зелений”, ст. віст., хор. 952
“Зелений”. *Див.* Бербелюк Василь
“Зелений”. *Див.* Бондь Лука
Зелів, с. Яворівського р-ну 714, 874, 875
“Зеніт”. *Див.* Мигаль Павло
“Зенко”, віст. 941
“Зенко”. *Див.* “Яромир” (“Зенко”)
“Зенко”. *Див.* Гуль Володимир
“Зенко”. *Див.* Заєць Михайло
“Зенко”. *Див.* Красіньчук Ярослав
“Зенко”. *Див.* Михайлів Теофіль
“Зенко”. *Див.* Свіркевич Андрій
“Зенко II”. *Див.* Пасерб Іван
“Зенон” (“Ольжич”), в. о. надр. пров. 1016, 1038
“Зенон”. *Див.* Галуга Ярослав
“Зенько”, стр. 443, 444
“Зеня”. *Див.* Лагодич Софія
“Зет”, ос. 843
“Зет”. *Див.* Петрушевич Степан
Зибинкевич Удик 854
Зимна-Вода, с. Пустомитівського р-ну 874
Зимно, кол. *Див.* Зімно, кол. Томашівського пов., тепер Польща
“Зимовий” 244, 1053
“Зимовий”. *Див.* Білик Микола
Зіблікевич, поль. пор. 855
Зіболки (Дзіболки), с. Жовківського р-ну 154, 155, 199, 272
Зіболки, ліс. *Див.* Зіболщина, ліс
Зіболський, ліс. *Див.* Зіболщина, ліс
Зіболщина (Дзіболщина, Зіболки, Зіболський), ліс 155, 199, 272, 591, 594, 611, 669
“Зілинський”, пвх. 597, 628
Зімно (Зимно), кол. Томашівського пов., тепер Польща 258, 392, 431, 486
“Зінгер”, стр. 523
Зінчук Тихін (“Кубік”) 763
“Зір”, бой. 664
“Зір”. *Див.* Вахалович Михайло
“Зірка”, з В.13/1, східняк, віст. 801, 802, 815, 933, 941
“Зірка”, сан. 428-430
“Зірка”, циклостилстка 208
“Зірка”. *Див.* Кушпіт Володимир
“Зірка”. *Див.* Олійний Іван
“Змий”, рой. 559
“Знайда”, стр. 628
Зобків Володимир (“Кос”) 203, 947
Зозулі (Зазулі), с. Золочівського р-ну 33
“Зозуля”, з ОВ, бул. 756
Золота Липа, р. 48
“Золотар”. *Див.* Слюзар Дмитро
“Золотаренко”, з В.12/II 816

“Золотаренко”, з СБ, ст. віст. 757
 Золочів, м. 13, 15, 33, 34, 36, 41,
 48, 57, 86, 112, 114, 165, 226,
 227, 724, 742
 Золочів, надр. 224
 Золочів, пов. *Див.* Золочівський,
 пов.
 Золочів, р-н. *Див.* Золочівський,
 р-н
 Золочівська, округа 327, 331, 953,
 995
 Золочівський, надр. 1042
 Золочівський, пов. 15, 35, 891,
 894, 1054
 Золочівський, р-н 196, 225, 724,
 1042
 Золочівщина 20, 32, 34, 48, 84,
 93, 111, 112, 165, 176, 194,
 195, 316, 331, 486, 514, 611,
 614, 719, 720, 724, 878, 891,
 894, 953, 954, 956, 996, 1009,
 1011, 1014, 1042-1044, 1054
 Зондердінст 32, 302
 Зоннеркасерне, м. (Німеччина)
 893
 “Зореслав” 935
 “Зорян”, з В.15/І 815, 943
 “Зорян”, сот. пвх. 579
 “Зорян”, ст. віст. 934
 “Зорян”, ст. стр. 634
 “Зорян”, стр. 717
 “Зорян”. *Див.* Олійний Іван
 “Зоряний”, коз. 1058
 Західні Окраїни Українських
 Земель 748, 812
 Зрада Гриць 271
 Зрада Теодор 271
 Зробок Михайло (“Муха”) 815,
 987
 “Зруб”. *Див.* Зубчик Володимир
 “Зуб”, бой. 720
 “Зуб”, з СУЗ, бул. 756
 “Зуб”, пров. 858
 “Зуб”. *Див.* Горбач Антін
 “Зуб”. *Див.* Петрушевич Степан
 Зубейки, с. Жовківського р-ну 553,
 571
 “Зубенко”. *Див.* Рачун Семен
 Зубів Міст (Зубовміст, Зубоміст,
 Зубомости), с. Кам’янка-
 Бузького р-ну 84, 110, 139,
 145, 148, 150, 180, 720
 Зубків, с. Сокальського р-ну 23,
 72, 81, 102, 104, 126, 133,
 149, 199, 274, 292, 293, 300,
 303, 305, 589, 855
 Зубоміст, с. *Див.* Зубів Міст,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Зубовміст, с. *Див.* Зубів Міст,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Зубомости, с. *Див.* Зубів Міст,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 “Зубри”, курінь. *Див.* “Жубри”, курінь
 Зубчик Володимир (“Зруб”) 779
 ЗУЗ 42, 237, 390, 411, 412, 425,
 442, 489, 519, 520, 575, 601,
 604, 620, 650, 651, 656, 948
 ЗУНР 564
 Зухаровичі, с., тепер част. с. Чор-
 нушовичі Пустомитівського
 р-ну 485, 486
 Зушиця, с. Городоцького р-ну 190, 191
 “Зябрик”, кер. надр. тхз. 1046

І

І., с. 587
 “І.”, к-р 826
 “І.”, сан. 697, 698
 “І. Л.” 568
 Іван, євангелист 736
 “Іван”, терен 917
 “Іван”, автор 766, 770
 Іваники, с. Яворівського р-ну 164
 Іванило Михайло (“Вишня”, “Мирон”,
 “Семен”) 1009, 1044, 1045
 Іваницький, р-н. *Див.* Іваничівсь-
 кий, р-н
 Іваницький Дмитро (?) (“Крук”)
 717, 834, 835
 Іваничівський, р-н 839
 Іванів Григорій (“Срібний”) 922,
 962, 1020
 Іванівка (Янчин), с. *Див.* с. Пере-
 мишлянського р-ну 413

Іванка, з с. Затока 844-846
 "Іванка", сотня (вд.). *Див.* Дружин-
 ники II, сотня (пвд.)
 Іванки, с. прис. с. Карів Сокальсь-
 кого р-ну 263
 "Іванко", бой. 859, 861, 862, 889
 "Іванко". *Див.* Котула Іван
 Іванович П. 83
 Івано-Франківськ (Станиславів),
 м. 48, 240, 395, 396, 486, 487,
 751, 752
 Івано-Франківський (Янівський),
 р-н 11, 847, 938
 Івано-Франкове (Янів), смт. Яво-
 рівського р-ну. 11, 28, 31, 52,
 63, 89, 120, 132, 168, 184,
 190, 714, 867, 879, 881, 892
 Іваново (Янівка), м. (Білорусь) 442
 Іванців Володимир 255
 "Іванчук" ("Іваньчук"). *Див.* Вере-
 сьук Іван
 "Іваньчук". *Див.* "Іванчук"
 Івасечко Яцко 233
 "Івасик". *Див.* Білоган Роман
 "Івасько" 938
 Івах Микола 96
 "Івден", бой. 671, 672
 Івоніч, м. (Польща) 915
 Ігнаш Дмитро ("Новик") 695
 Ігор Святославич, князь 405, 455
 "Ігор" 171, 172
 "Ігор" 1036
 "Ігор", з СБ, ст. віст. 757
 "Ігор", пов. сан. 382
 "Ігор", чот., сот., бул., пор. 559,
 612, 626, 717, 755
 "Ігор". *Див.* Лозовий Михайло
 "Ігор". *Див.* Лоняк Ярослав
 "Ігор". *Див.* Максимів Микола
 "Ігор". *Див.* Мигович Йосип
 "Ігор". *Див.* Підсоткевич Петро
 "Ігор". *Див.* Слука Василь
 "Ігор". *Див.* Сушко Ігор
 "Ігорченко". *Див.* Стерко Микола
 Іден Антоні, британський дипло-
 мат 542, 600, 601
 "Ідея і Чин", підпільне видання 895
 Іздрик, о. 166
 Ізерський Кароль 855
 Ізерський Франек 854, 855
 "Ізидор", сан.-пвх. 559
 Ізмайлов Андрій, царський наміс-
 ник 678
 Ікавий Михайло 228
 Ілечко Федь 128
 "Ілина", сан. 829-831
 "Ілинська О.". *Див.* Гайовська Люба
 "Ілинська Ольга" *Див.* Гайовська
 Люба
 Ілів, с. Миколаївського р-ну 98,
 172, 217, 235, 236, 1032
 Ілля, св. 736
 Ільків Василь 20, 21
 Ільків Василь ("Горинь") 755, 1056
 Ільків Теодор 20, 21
 Ільковичі, с. Сокальського р-ну 73,
 133, 300, 305, 310, 625, 713
 Ільчишин Іван ("Твердий") 959, 960
 Ільчишин, участк. НКВД 632
 "Інгул". *Див.* Кунанець Володимир
 Індія 726
 "Інтелігент" 471
 Іран 423, 711, 728
 "Ірко". *Див.* Мурин Микола
 Ірландці 533
 "Ірчин". *Див.* Пилипко Василь
 "Іскра" 1032, 1033
 "Іскра", гранатометник 437
 "Іскра". *Див.* Бандура Федір
 "Іскра". *Див.* Процишин Іван
 Ісландський, уряд 728
 Ісландія 728
 Істребітелі. *Див.* Істребітельні ба-
 тальйони
 Істребітельні батальйони (істребі-
 телі, стрибки) 132, 135, 136,
 138, 139, 143, 144, 149, 158,
 160, 161, 163, 165-169, 171,
 173-176, 178-180, 182-184,
 186, 187, 189, 193, 195, 198,
 200, 204, 205, 211-213, 222-
 226, 228-231, 233, 234, 242,
 251, 252, 254, 318, 319, 491,
 550, 557, 558, 560, 562, 566-

- 568, 588, 625, 626, 633, 640,
641, 660-662, 664, 685, 686,
689-691, 696, 724, 773, 793,
892, 925, 926, 928, 929
- Італійський, народ. *Див.* Італійці
Італійський, уряд 485
Італійські, партизани (партизанка)
423, 461
Італійці 110
Італія 388, 389, 399, 420, 422, 433,
441, 461, 468, 469, 474-477,
483, 484, 496, 506, 523, 524,
541, 709, 728
- Ї**
“Їж”. *Див.* Вірлик Петро
- Й**
Йосипівка (Юзьковичі, Юськовичі),
с. Буського р-ну 14, 85, 115, 611
Йосиф Кривавий. *Див.* Сталін
Йосип
- К**
К., м. 567
К., с. 273
К., с. 588
К., с. 588
К., с. 669
К., с. 686
К., с. Жовківського р-ну 655
“К.” 636
“К.”, к-р бой. 691
“К.”, к-р пвд. 153
“К.”, к-р пвд. 216
“К.”, пвд. 589
“К.”, стр. 785
“К.”. *Див.* “Кругіж”
“К.”. *Див.* Коваль Степан
“К.”. *Див.* Шклянка Григорій
“К.”. *Див.* Янкевич Степан
Крайова Рада Народова 542
К[...], с. в Миколаївщині 218
К[...] П. 220
Кавказ, гори 390, 423, 427, 442,
451, 517, 525, 579, 623, 658,
668, 755
Кавказзя 509, 534
Кавказькі, держави 680
Кавказькі, народи 423, 668
Кавкін, поляк 17
Кавута Микола 231
Каганович Лазар 454, 746
Каганяк Катерина 242
Кагуїв, с. Миколаївського р-ну
231
Кадлубиська, с. *Див.* Лучківці,
с. Бродівського р-ну
Кадлубища, с. *Див.* Лучківці,
с. Бродівського р-ну
Кадюк Микола 253
Кадюк Михайло (“Семченко”,
“Симченко”) 348, 1015, 1024,
1032-1034
Каєн, м. (Франція) 461, 474, 475,
482, 484, 496
Казахи 298, 745, 749, 752
Казахстан 798
“Казимир” (“Шрам”), член
окр. пров. 79
Казимирівка, с. *Див.* Кам’янисте,
с. Золочівського р-ну
Казиновський Петро 161
Казьміри, прис. с. Гаї-Смоленські
Бродівського р-ну 158
Казьмірівка, прис. с. Ляцьке, те-
пер с. Червоне Золочівського
р-ну 14
“Кайдаш”, стр. 158
Кале, м. (Франція) 506
“Калина”, стр. 612
“Калина”, к-р бой. 662, 664
“Калина”. *Див.* Химниця Гриць
Калинівка, с. Жидачівського р-ну
79, 241, 256
Калинівка (Порудно), с. Яворівсь-
кого р-ну 119, 163
Калинка, при. с. Хмелева Золо-
чівського р-ну 956
“Калинка”, зв’язкова 857
Калінський Стах 237
Каліш, м. (Польща) 295
Калка, р. 445, 649
Калмики 61, 263

- “Калмук”. *Див.* Лисяк Осип
Калнберзіньш (Калноберзін) Яніс,
рад. діяч 604
- Калноберзін. *Див.* Калнберзіньш
Яніс
- Кальба Мирослав (“Яструб”) 1017
- Кальнишевський Петро, кошовий
405, 679
- Каменобхід, с. *Див.* Кам’янобхід,
с. Яворівського р-ну 168
- Каменопіль, с. *Див.* Кам’янопіль,
с. Пустомитівського р-ну
- “Каменяр”. *Див.* Ващу Юліан
- Камінка Струмилова, р-н. *Див.* Ка-
м’янка-Струмилівський, р-н
- Камінь Каширський, м. 763
- Кам’яна гора, місцевість 290
- Кам’яна Гора, с. Жовківського р-ну
662
- Кам’яне (Чорторія), с. Жидачівсь-
кого р-ну 14, 78, 94, 121, 128,
129, 240, 245-247, 842
- Кам’янецька, округа 278
- Кам’янецький, терен. *Див.* Ка-
м’яначчина
- Кам’янецький (Кам’янка-Струми-
лівський), повіт 12, 42, 47, 51,
296, 329, 331, 406, 891
- Кам’янець-Подільський, м. 24
- Кам’янець-Подільщина 753
- Кам’яначчина 12, 23, 32, 37, 44,
73, 83, 92, 109, 122, 138, 145,
148, 180, 199, 211, 262, 268,
278, 280, 281, 283, 285, 289,
290, 294, 296, 302, 307, 369,
373-375, 378-381, 434, 625,
628, 629, 712, 714, 716, 719,
720, 723, 724, 790, 895, 1014
- Кам’янисте (Казимирівка), с. Зо-
лочівського р-ну 225
- Кам’янка, м. *Див.* Кам’янка-
Бузька, м.
- Кам’янка, пов. *Див.* Кам’янка
Струмилівський, пов.
- Кам’янка, с., тепер тер. Жовківсь-
кого р-ну 37, 44, 268, 271,
505, 802, 937
- Кам’янка-Боброїди, с. *Див.*
Боброїди, с. Жовківського
р-ну
- Кам’янка-Бузька (Кам’янка Ка-
м’янка Струмилова), м. 12,
15, 21, 32, 43, 45, 48, 67, 73,
109-111, 123, 139, 141, 147,
180, 182, 199, 214, 276, 278,
280, 283, 289, 290, 299, 302,
307, 308, 311, 373, 434, 463,
522, 690, 790
- Кам’янка-Бузький (Кам’янка-
Струмилівський), р-н. *Див.*
181, 205, 206, 211, 624, 957,
967
- Кам’янка-Волоська, с., тепер тер.
Жовківського р-ну 720
- Кам’янка-Голе, с. *Див.* Голока-
м’янка, с. Жовківського р-ну
- Кам’янка-Лісна (Кам’янка-Лісова),
с., тепер тер. Жовківського
р-ну 937
- Кам’янка-Пільце, *Див.* Пільце,
Жовківського р-ну
- Кам’янка-Струмилова, пов. *Див.*
Кам’янка-Струмилівський,
пов. *Див.* теж “Карпати”, те-
рен
- Кам’янка-Струмилівський, пов.
Див. Кам’янецький, повіт
- Кам’янка-Струмилівський, р-н.
Див. Кам’янка-Бузький, р-н
- Кам’янка Струмилова, м. *Див.*
Кам’янка-Бузька, м.
- Кам’янобхід (Каменобхід), с. Яво-
рівського р-ну 168
- Кам’янопіль (Каменопіль), с. Пу-
стомитівського р-ну 213
- Канада 511, 710
- “Канарок”. *Див.* Несторак Іван
“Канарок”, . *Див.* Сидір Дем’ян
“Канич”. *Див.* Янек Филип
- Кантон, м. *Див.* Гуанчжоу, м.
(Китай)
- Кантор Максим 414
- Капало Іван (“Бродяга”) 1052
- Капіке, м. (Франція) 475, 477

Каплун, істребітель 220
 Карабин Анна 19
 Карабин Володимир 19
 Карабин Петро (“Бобер”) 201
 Карабин Софія 221
 Карабин Т. 221
 Карабин Я. 221
 Караван Йосиф 21
 Караван Ярослав (“Семен”) 70
 Карандін, нач. вд. пожежної сторожі НКВД 690
 Карантан, м. *Див.* Карентан, м. (Франція)
 Карась, поль. пор. 855
 “Карат”. *Див.* Литвин Мирослав
 Карачинів, с. Яворівського р-ну 168
 Карельський, півострів 474, 475, 482, 495
 Карентан (Карантан), м. (Франція) 448, 476, 482, 483, 495
 Кареццо, м. *Див.* Ареццо, м. (Італія)
 “Карий” 115
 “Карий”, з В. 11, чот. 892
 “Карий”, з В. 15/І, ст. віст., ст. бул. 815, 943
 “Карий”, з ОЕВ, ст. віст. 789
 “Карий”, підрай. пров. 271
 “Карий”, з СБ, ст. віст. 757
 “Карий”. *Див.* Лисай Ярослав
 “Карий”. *Див.* Хом’як Михайло
 Карів, с. Сокальського р-ну 55, 258, 262, 271, 299, 406, 523, 537, 553, 559, 571, 592, 662, 666, 919, 920
 Карк Юзек 97
 Карло XII, король Швеції 677
 “Карло”. *Див.* Лисий Олекса
 Карльсфельд, м. (Німеччина) 893
 Карманський Петро 603
 “Кармелюк”, орг. віст. 788
 “Кармелюк”, з вд. “Вовки”, рой. 437
 “Кармелюк”, з вд. “Галайда І”, стр. 589
 “Кармелюк”, стр. 557
 “Кармелюк”, східняк 116
 “Кармелюк”, чл. куца 233
 “Кармелюк”. *Див.* Гнатів Степан
 “Кармелюк”. *Див.* Данилюк Петро
 “Кармелюк”. *Див.* Діжак Роман
 “Кармелюк”. *Див.* Кедринський Юліан
 “Кармелюк”. *Див.* Ковтун Михайло
 “Кармелюк”. *Див.* Федішин Володимир
 “Кармелюка”, чота 55, 257, 391, 406
 “Карого”, чота 892
 “Карп”, коз. 1058
 Карпати, гори 45, 108, 199, 387, 395, 498, 506, 523, 539, 540, 592, 593, 594, 598, 604, 658, 671, 692, 693, 750, 779, 789, 790, 858, 859, 873, 891, 945, 948, 956, 961
 “Карпати”, терен 329. *Див.* теж Кам’янка-Струмилівський, пов.
 Карпатська Україна 428, 485, 487, 541, 585, 650, 662, 663, 691-693, 812, 896
 Карпатський, край 1055
 Карпенко Дмитро (“Яструб”) 55, 293, 406, 592-595, 630, 637, 664, 683, 749, 753, 771
 Карпи, прис. с. Смолин Яворівського р-ну 267, 431
 Карпишин Василь (“Черник”, “Косенко”) 206, 303, 313, 972, 1011
 Карпишин Олена 973
 Карпінський Микола 18
 Карплюк Стах (“Корній”) 815, 969, 1020
 Карпо, поляк 65
 “Карпо”, окр. пров. 120, 270
 “Карпо”. *Див.* Паламар Василь
 “Карпо”. *Див.* Пилипчук Павло
 Касараба Володимир (“Андрій”) 1041
 Кассіно, м. (Італія) 398, 399
 Кастель-Форте (Костель-Форте), м. (Італія) 399

Кастіночелло, м. (Італія) 496
 “Касян” 214
 “Касян” 444
 “Касян”, інф. СБ, куц. госп. 917
 “Касян”, куц. пвх. 919
 “Касян”. *Див.* Сірий Василь
 Кат Іван 238
 “Кат” 211
 Катерина II (Єкатеририна), рос. ца-
 риця 418, 576, 581, 679
 “Катинський”, пров. 244
 Катовиці, м. (Польща) 893
 “Катруся”. *Див.* Чорній Євгенія
 Каунас (Ковно), м. (Литва) 496
 Кафа, м. *Див.* Феодосія, м.
 Кацала Богдан (“Шрам”) 96, 97
 Кацман, нацист 624
 “Качалка” 211
 Качан Остап (“Саблюк”) 753
 Качан Роман (“Гар”, “Гроза”, “Чор-
 ний”) 788, 894, 895, 905,
 1011
 Качинський Сергій (“Остап”) 747
 Качмарик Іван (Козаків Іван,
 “Бистрий”) 756, 788
 Качмарський Микола 855
 Качор Володимир (“Лиман”) 1014,
 1042-1044
 Качор Степан 56
 “Качор”, кул. 438
 “Качор”, стр. 462
 Каштеляни, прис. с. Стовпин
 Буського р-ну 134
 Каштилянський Іван 69
 Кашуба (“Чайка”) 1056
 “Кашченко” 147
 Квас Богдан (“Блакитний”) 894
 Квасниця Йосиф (“Гонта”) 1042
 Квасниця Михайло (“Зловіщий”) 1042
 Квебек (Квібек), м., пров. (Канада) 524
 Квібек, м., пров. *Див.* Квебек, м.,
 пров. (Канада)
 “Квітень” 209
 “Квітка”, ланкова 162
 “Квітка”. *Див.* Торопата Тадей
 “Квітка”. *Див.* “Очерет” (“Квітка”)
 “Квітослава” 383
 Квятковський Андрій (“Граніт”) 959, 960
 “Кедр”. *Див.* Шкамбара Михайло
 Кедринський Юліан (“Жмурко”,
 “Кармелюк”) 906, 1016
 Кельбас Маріян (“Славко”) 992,
 993
 Керенський Олександр, рос. діяч 418
 Керзон Джордж, англ. дипломат 604
 Керзона, лінія 74, 269, 600, 601,
 604, 721, 751, 925, 931, 938,
 947, 952, 962, 968, 980
 Керниця, с. Городоцького р-ну 81,
 168, 189, 190
 Керниця, с. *Див.* Криниця,
 с. Миколаївського р-ну
 Керсона, лінія. *Див.* Керзона, лінія
 Кетріке, м. (Франція) 476
 Кефлавік, м. (Ісландія) 728
 Киї, прис. с. Нестаничі
 Радехівського р-ну 23, 71,
 84, 90, 292, 299, 535
 Київ, м. 199, 224, 237, 269, 395,
 407, 414, 427, 428, 441, 478,
 487, 490, 493, 499, 501, 530,
 551, 560, 562, 564, 572, 599,
 615, 624, 674, 682, 708, 751,
 782, 802, 808, 981
 Київець, с. Миколаївського р-ну 216
 Київська Держава 455
 Київська, обл. 279
 Київщина 67, 108, 311
 Киргизи 545
 “Кирея” 26
 “Кирило”, з с. Лучани 1032
 Кирилюк Юліан (“Отава”) 947, 951
 Кисілевський Семен 162
 Кисіль Адам, козацький полк. 581
 Китай 462, 561, 711, 725-727
 Кишинів, м. (Молдова) 506
 Кізлів, с. Буського р-ну 214
 Кізяк Юзеф 34

Кіліян, ком. поліції 271
 Кінаш, директор бази 21
 Кінаш Ярослава (“Ватра”, “Марта”, “Мая”) 1033, 1034
 Кінашів, с. Галицького р-ну 191, 192
 “Кірам”. *Див.* Мельничин Микола
 Кісіль Андрій 119
 Кіт, к-р істребителів 138, 318, 633
 Кіт Василь 99, 100
 Кіт Василь (“Коваль”) 695
 Кіт Катерина 94
 Кіцюк Ярослав (“Щербатий”, “Щирбатий”) 694, 1018
 Кіш Степан 189
 Клайпеда, м. (Литва) 423
 “Клен”, віст. 935
 “Клен”, коз. 1058
 “Клен”, сан. 612
 “Клен”, стр. 930
 “Клен”. *Див.* Манчур Іван
 “Клен”. *Див.* Гапон Теодор
 “Кленовий” 92
 Клечко, ляндрвірт 767
 “Клим”, к-р окр. бой. СБ 76, 719, 720, 940
 Клим Михайло 110
 “Клим”, бой. 940
 “Клим”, гранатометник 437
 “Клим”, кул. 512
 “Клим”, ст. віст. 938
 “Клим”, стр. 578
 “Клим”, стр. СКВ 245
 “Клим”. *Див.* Смук Євген
 “Клим Савур”. *Див.* Клячківський Дмитро
 Климів Іван (“Легенда”, “Мармаш”) 405, 409, 414, 421, 457, 624, 652, 751
 “Климів”, ТВ (В.12) 815-816
 “Климівка”, терен (округа) 328, 329, 369, 370, 373, 378
 “Климко” 933
 Климук (“Крига”, “Назар”) 758, 759, 761, 762, 763, 764
 Климчук Іван (“Лисий”) 763
 “Климчук”. *Див.* Яцун Михайло
 Клінці, м. (Росія) 460
 Клодько Григорій 162
 Клоков, мол. лейт. НКГБ 690
 “Клуб” 937
 Клюге, Гюнтер фон, нім. ген. 485
 Ключів, с., тепер частина м. Червоноград 104
 Клявзевиц, Карло 450, 451
 Клямт, Гюнтер, нім. ген. 495
 Клячківський Дмитро (“Клим Савур”) 753
 “Кметь”. *Див.* Слюзар Дмитро
 Кмотів, голова райвиконкому 975
 Книш, посажник 189
 Кнісело (Кнісило), с. Жидачівського р-ну 30, 256
 Кнісило, с. *Див.* Кнісело, с. Жидачівського р-ну 30, 256
 Княже, с. Золочівського р-ну 85
 Княже (Любича-Княже), с. Рава-Руського пов., тепер Польща 271
 Кобельник Катерина 248
 “Кобзар”, кул. 773
 “Кобзар”, куц. 953
 “Кобзар”. *Див.* Хорунжак Ярослав
 “Кобзаренко”, сот. 712, 716
 Кобилецький, з Комарно 49
 Кобилінський, з Підлісок 58
 Кобрин Володимир 95
 Кобрин Микола 239
 Коваленко, депутатка 222
 Коваленко, енкаведист 894
 “Коваленко”, з ОВ, бул. 787
 Ковалик Іван 111
 “Ковалик” 209
 Ковалишин Михайло 253
 Ковалишин Михайло (“Опока”) 959, 960
 Коваль Василь (“Ас”) 1050
 Коваль Іван (“Чумак”) 1032
 Коваль Михайло 97
 Коваль Микола (“Готур”) 437
 Коваль Петро (“Вільшаний”) 898
 Коваль Степан (“К.”, “Косач”) 637, 946
 “Коваль”, віст. 777

- “Коваль”, стр. 443
 “Коваль”. *Див.* Кіт Василь
 “Коваль”. *Див.* Трач (“Коваль”)
 “Коваль Василь”. *Див.* Кук Василь
 Ковальський Гриць 96
 Ковальський О., о. 621
 Ковальський Петро (“Циган”) 177
 Ковальські, с., тепер тер. Яворівського р-ну 715
 Ковальчук, о. 16
 Ковальчук В. 215
 Ковальчук Василь 95
 Ковальчук І. 215
 Ковальчуківна, балерина 866
 “Ковгун”. *Див.* “Ковчун”
 Ковель, м. 46, 387, 475, 476, 482-484, 496
 Ковельщина 264
 Ковно, м. *Див.* Каунас, м. (Литва)
 Ковпак (Колпак) Сидір 771, 875
 Ковпаківці 136, 164, 662, 770, 797
 Ковтів, с. *Див.* Колтів, с. Золочівського р-ну
 Ковтун Михайло (“Кармелюк”) 958, 960
 “Ковчун” (Ковгун), з В.12/II, куш. госп., ст. віст. 816, 922
 Когут Володимир 486
 “Когут” 202
 “Когут”, к-р 760
 “Когут”, з СБ, ст. віст. 788
 “Когут”. *Див.* Космин Василь
 Кожемяка, оперуповноважений МВД 966
 Кожичі, с. Яворівського р-ну 873-876, 878
 Коза Теодозій (“Ярополк”) 723
 Козак Дзюнек 854
 Козак Микола (“Смок”) 908, 1060
 Козак Петро 97
 Козак, поль. ком. 75
 “Козак” 196
 “Козак” 201
 “Козак”. *Див.* Косарчин Ярослав
 “Козак”. *Див.* Мороз Ярослав
 Козаки, донські 32, 57-59, 278, 307
 Козаки (козаки запоріжські) 392, 396, 397, 402, 405, 408, 439, 455, 479, 480, 487, 489, 490, 494, 585, 622, 631, 642, 643, 673, 674, 678, 695, 696, 768, 772, 830
 Козаки, прис. с. Бордуляки Бродівського р-ну 25, 27, 40, 41, 93, 288
 Козаки, с. Золочівського р-ну 196, 225, 226
 Козаків Іван. *Див.* Качмарик Іван
 “Козар”. *Див.* Крикливець Володимир
 Козацька, держава 488
 “Козаченко”, рай. пров. 923
 “Козаченко”, стр. 443
 Козловські, ксьондз 255
 Козярський Іван (“Корсак”) 1052
 Козятин, м. 422
 Кокар, дільничий 232
 Кокун Григорій (“Грек”) 952
 Колайці (Любича-Колайці), прис. с. Любича Рава-Руського пов., тепер Польща 258, 262, 268, 271
 Колбаєвичі (Кулбуєвичі), с. Самбірського р-ну 228
 Колима, р. 798
 “Колібер”, хор. СБ 903
 Коліївщина, повстання 403
 Колісник Адам (“Хорив”) 816, 921, 983
 Колісники, прис. с. Нивиці Радехівського р-ну 83, 123, 149, 151, 152, 179, 920, 921, 983
 Кологори (Кологури), с. Жидачівського р-ну 250, 256
 Кологури, с. *Див.* Кологори, с. Жидачівського р-ну
 Кологурка Марія (“Рома”) 874, 888
 Колоденці, с. Кам’янка-Бузького р-ну 690
 Колодзінський Михайло (“Гузар”) 660
 Колодій Микола 39

- Колодно, с. *Див.* Велике Колодно, с. Кам'янка-Бузького р-ну
- Колодруби, с. Миколаївського р-ну 19, 31, 81, 116, 201, 221, 222, 229, 773, 782, 807, 1054
- Колоколин, с. Рогатинського р-ну 192, 203
- “Коломиєць”. *Див.* Боярчук Василь
- Колонія, с., тепер тер. Жовківського р-ну 272
- “Колос” 202
- “Колос” 934
- “Колос”. *Див.* Зобків Володимир
- “Колос”, стр. 612
- “Колосенко”. *Див.* Процайло Іван
- Колпак. *Див.* Ковпак Сидір
- Колтів (Ковтів), с. Золочівського р-ну 50, 51, 114
- Кольонія Воленська, прис. с. Волиця Комарева, тепер с. Волиця Волицької сільради Сокальського р-ну 143
- “Колючий”, автор 547
- Комар Степан, о. 168
- “Комар”, бой. 721
- “Комар”, інф. СБ, віст. 918
- “Комар”, з СБ 123
- “Комар”, к-р бой. 720
- “Комар”, кул. 773
- “Комар”, ст. бул. 756
- Комар”. *Див.* Возняк Микола
- Комарева Воля, *Див.* с. Волиця, с. Волицької сільради Сокальського р-ну
- Комаренщина. *Див.* Комарнянщина
- Комарів, с. Сокальського р-ну 72, 81, 102, 125, 126, 284, 286, 298, 300, 303
- Комарівка, прис. с. Глинсько Жовківського р-ну 931
- Комарівка, с. Бродівського р-ну 13, 167
- Комарнівський, р-н 81, 168, 188, 191, 588, 768, 773, 1054, 1055
- Комарно, м. Городоцького р-ну 17, 31, 49, 61, 81, 89, 116, 117, 118, 169, 203, 221, 222, 229, 230, 233, 587, 769, 803, 805-807, 810
- Комарно, р-н. *Див.* Комарнівський, р-н
- Комарнянщина (Комаренщина, Комарянщина) 19, 31, 61, 117, 118, 188, 201, 202, 220, 222, 229, 232, 807, 1055
- Комарянський, пов. 1055
- Комарянський, р-н. *Див.* Комарнівський, р-н
- Комарянщина. *Див.* Комарнянщина
- Комітет Національного Визволення Югославії 506
- “Конашевич”, сот. 73
- “Конашевича”, сотня (вд.) 73
- Кондира Микола 162
- Кондрат Михайло (“Сурмач”, “Юра Сурмач”) 68, 86, 94, 121, 910
- Коник Степан 96
- “Коник”. *Див.* Гальо Михайло
- Конів, с. Старосамбірського р-ну 960
- Коніг, Марі-П'єр, французький ген. 461
- Коновалець Євген, полк. 24, 27, 28, 403, 409-413, 428, 454, 500-502, 585, 615, 616, 654, 670, 740
- Коновальця Євгена, друкарня ім. 551, 562
- Кононович Федір (“Павло”) 1046, 1047
- Конотоп, м. 478-480
- Конотопи, с. Сокальського р-ну 74
- Константинів, м. *Див.* Старокостянтинів, м.
- Константинівка, с. *Див.* Константівка, прис. с. Старий Добротвір Кам'янка-Бузького р-ну
- Константинопіль, м. *Див.* Стамбул, м. (Туреччина)
- Константівка, прис. с. Старий Добротвір Кам'янка-Бузького

- го р-ну 145, 150, 180, 286, 308, 330, 569
- Конференція Поневолених Народів Сходу Європи і Азії, I-а 749, 752, 812
- Кончуки, з с. Корчин 310
- Конюхов, серж. НКГБ 690
- Конюшки Семенівські, с. *Див.* Луки, с. Самбірського р-ну
- Конюшки-Тулиголівські, с. Самбірського р-ну 188, 189
- Копанка, с. Жовківського р-ну 930, 935
- Копань, с. Перемишлянського р-ну 56
- “Копач” 936
- Копенгаген, м. (Данія) 470, 477
- Копитів, с. Сокальського р-ну 104, 105, 126, 133, 138, 143, 144, 149, 284, 305, 319
- “Кордуба”, к-р 431
- “Кордуби”, вд. 431
- Кордупель Ілько (“Олень”) 695
- Кордюк Степан (“Лешко”) 172
- Корейчук Дмитро (“Ткач”) 431
- Кореличі, с. Перемишлянського р-ну 204
- Кореновський Михайло 222
- Кореновський П. 222
- “Корень”, ст. віст., орг. 788
- “Корень”. *Див.* “Корінь”
- Корея 726
- Кориновська Параскевія 222
- Кориновська А. 222
- Кориновська Т. 222
- “Корінь” (“Корень”) 937
- “Корінь”, пвх., ст. віст. 172, 910
- Корляк Павло 1048
- Корнило Іван 165
- “Корнило”, заст. рай. пров. 73
- Корні, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 270
- “Корній”. *Див.* Карплюк Стах
- Корнійчук Олександр, рад. діяч 557
- “Корнійчук” 911
- Коровиця, с. Любачівського пов., тепер Польща 120, 689
- Королівка, с. Бродівського р-ну 723
- Король Анастасія 253
- Король Олег (“Бурунда”) 829-833
- Король Олекса 307
- “Король” 863-865, 889
- Коропець, с. Золочівського р-ну 112, 114
- Коропуж, с. Городоцького р-ну 189, 190, 223, 234
- Коропчик, с. Золочівського р-ну 20
- Коросно, м. *Див.* Кросно, м. (Польща)
- Коростень, м. 422, 483
- “Короткий”, коз. 1058
- “Корсак”. *Див.* Козярьський Іван
- Корсів, с. Бродівського р-ну 167
- Корсунь-Шевченківський (Корсунь), м.
- Корсунь, м. *Див.* Корсунь-Шевченківський, м. 487, 489
- Кортеліси (Кортіліси), с. Ратнівського р-ну 765
- Кортіліси, с. *Див.* Кортеліси, с. Ратнівського р-ну
- Кортонна, м. (Італія) 476
- “Корч”, ст. віст. СБ 757
- Корчемка, прис. с. Купичволя Жовківського р-ну 207, 215
- Корчин, с. Радохівського р-ну 12, 23, 45, 102, 106, 125, 133, 144, 151, 274, 292, 293, 298, 304, 305, 310, 972, 973
- “Кос”. *Див.* Зобків Володимир
- Косарчин Ярослав (“Байрак”, “Козак”) 858, 868, 1008
- “Косач”. *Див.* Коваль Степан
- “Косенко”. *Див.* Карпишин Василь
- Косичі (Альфредівка), с. Золочівського р-ну 114
- Косівський, р-н 957
- Космин Василь (“Когут”) 959, 960
- Костель-Форте, м. *Див.* Кагель-Форте, м. (Італія) 399
- Костельник Гавриїл, о. 621
- Костик Василь (“Дніпровий”, “Рік”) 886, 896, 909

Костик Осип 78
Костишин 856
Костів Василь (“Щупак”) 964, 971
Костопільщина 494
Костюк Володимир 72
Костюк Володимир (“Лівар”) 198, 816
Костюк Емілія 106
Костюк Степан (“Соловій”) 918
Костюк Федір (“Троян”) 756, 928
Костяшин, с. Сокальського пов., тепер Польща 283
Косцьельнік Стефан 251
Котельницький Григорій (“Шугай”, “Ш.”) 638, 891
Котів, с. Бережанського р-ну 32
Которів, с. Грубешівського пов., тепер Польща 430
Котула Іван (“Іванко”) 891, 892
Кох Оля 270
Кох, Еріх 624
Коцкович Степан (“Льонцький”) 594
Коцовська Анастасія 247
Коцовська Степанія (Стефанія) 253, 254
Коцовський Михайло 253
Коцовський Осип 253
Коцовський Остап 245
Коцурів, с. Пустомитівського р-ну 48, 160, 161, 242
“Кочовики”, сотня (вд., пвд.) 365, 366, 555, 714, 966, 968, 969, 973, 976, 979, 983, 985, 986, 989, 991, 993, 1018, 1020, 1052, 1070. *Див. теж:* “Шумського”, сотня (вд., пвд.)
Кочубей Василь, козацький діяч 581
Кошиковський, з с. Рокити 302
Кравець Антін 237
Кравець Дарія 237
Кравець Михайло 237, 254
Кравс, бурмістр 279
Кравс (“Орленко”) 244
Кравчук Мар’ян (“Малиновий”, “Промінь”) 331, 891, 893-896, 995
Кравчук Марія 894
Кравчук Роман (“Максим”, “Петро”) 68, 86, 94, 121, 344
Краєва Рада Народова 542
Краєвський, з с. Адами 295
Краєвський, пол. ген. 295
Край. *Див.* Україна “Край” 214
Краків, м. (Польща) 396, 407, 652, 857, 859, 891, 893
“Краківські Вісті”, газета 441, 462
Краковець, р-н. *Див.* Краковецький, р-н
Краковець, смт. Яворівського р-ну 119, 120, 156, 833, 882, 925
Краковецький, р-н 205, 925
Краковеччина 928, 1036
Красів, с. Миколаївського р-ну 169, 231, 232
Красільчук Григорій. *Див.* Красінчук Григорій
Красінчук (Красільчук) Григорій (“Олень”) 973, 1049
Красінчук Ярослав (“Зенко”) 964
Красна армія (Красная Армія). *Див.* ЧА
Красна Гора, кол. с. Берездівці Миколаївського р-ну 129, 170
Красне, р-н. *Див.* Краснянський, р-н
Красне, смт. Буського р-ну 14-16, 113, 114, 891
Красне, с. Замістьського пов., тепер Польща 279
Краснодарська, обл. (Росія) 209
Краснянський, р-н 196, 224, 954
Краснянщина 176, 194
Красько Григорій (“Янко”) 420, 443, 444, 630, 665-667, 669
Кратко Іван (“Мартин”) 816
“Кремійнь”. *Див.* Мандрика Роман
Кремль 560, 577, 613, 704, 727, 730, 749, 823
Крем’янка, прис. с. Біла, тепер частина смт. Магерів Жовківського р-ну 271

Кресан Михайло 95
 Кресанов Михайло, уповноважений РВ НКВД 182
 Крестинопіль, м. *Див.* Червоноград, м.
 Крехів, с. Жовківського р-ну 17, 154, 184, 185, 265, 590, 717, 873, 966
 Кречовський. *Див.* Кричевський Михайло
 Криве, с. Радехівського р-ну 67, 70, 71, 124, 150, 152, 153, 196, 197, 211, 312, 315, 967
 Кривень Микола (“Левич”) 947, 951
 Кривень Микола (“Лесик”) 1045
 Кривоніс Максим, козацький полк. 488
 “Кривоніс”, віст. 536, 1053
 “Кривоніс”. *Див.* Дмитраш Іван
 “Крига”, стр. 246
 “Крига”. *Див.* Балук Микола
 “Крига”. *Див.* Климук
 Крижанівський Микола, пполк. МВД 793, 965
 Крижанівський Павло 60, 241
 Криївський Михайло 246
 Крикливець Володимир (“Козар”) 959, 960
 “Крикливий”, бой. СБ, кур’єр 918
 “Крилатий”, к-р пвд. 522
 “Крилатий”. *Див.* Фартушок Михайло
 “Крилатого”, пвд. 522
 “Крилачі” (“Перекотиполе”), сотня (вд., пвд.) 406, 430, 558, 588, 961, 1053
 Крилів, с. Грубешівського пов., тепер Польща 12, 75, 471, 604, 722
 Крим 398, 399, 668
 Кримська, конференція 600
 Криниця (Керниця), с. Миколаївського р-ну 771
 Крестинопіль, м. *Див.* Червоноград, м.
 Кричевський Михайло, козацький полк. 488, 673, 674
 “Кричевський”, бул. 909, 910
 “Кричевський”, куш 171
 Кричів (Кричев), м. (Білорусь) 475
 Кришин, с. Томашівського пов., тепер Польща 431
 Кріпо 13, 17, 19, 32, 861, 902
 Кронах, м. Баварії (Німеччина) 893
 “Кропива”, пров. тех. звена 208
 Кропивна, с. Золочівського р-ну 165, 224
 Кросно, м. (Польща) 540, 915
 Кротошин, с. Пустомитівського р-ну 162
 Кроулі, амер. діяч 602
 Крочак А. 221
 Кругів, с. Золочівського р-ну 50, 51, 663
 Крук Григорій (“Хмара”) 939
 Крук Я. 213
 “Крук” 213
 “Крук” 1026, 1027
 “Крук”, бунч. 589, 613
 “Крук”, окр. реф. СБ 900
 “Крук”, орг., віст. 756
 “Крук”, пвх. 588, 589, 612
 “Крук”, стр. 612
 “Крук”. *Див.* Александрович Дмитро
 “Крук”. *Див.* Іваницький Дмитро (?)
 “Крук”. *Див.* Куцяба Лев
 “Крук”. *Див.* Тимошик Іван
 “Крук”. *Див.* Шатинський Петро
 Крукавець, с. див. Круковець, с. Самбірського р-ну 228
 Крукеницький, р-н 205, 929
 Крукеничі, р-н. *Див.* Крукеницький, р-н
 Крукениччина (Крукиниччина) 923
 Круки, прис. с. Ясениця, тепер тер. Кам’янка-Бузького р-ну 289
 Крукиничі, р-н. *Див.* Крукеницький, р-н
 Крукиниччина. *Див.* Крукениччина
 Круковець (Крукавець), с. Самбірського р-ну 228

Крупець, с. Любачівського пов., тепер Польща 489
 Крупське (Крупсько), с. Миколаївського р-ну 216, 217, 230, 235
 Крупсько, с. *Див.* Крупське, с. Миколаївського р-ну
 Крути, с. Ніжинського р-ну 393, 454, 480, 490, 500, 502, 531, 708, 715, 722
 “Крутіж” (“К.”), сот., к-р ТВ, ст. бул., пор. 169, 170, 625-627, 683, 755
 “Крутий”, стр. 612
 Крутянці 722
 Крушинець, хут. с. Паланики Городоцького р-ну 782
 Ксаверівка, с. *Див.* Романівка, с. Сокальського р-ну
 Ксьонзики, прис. с. Пониковиця Бродівського р-ну 85
 “Кубайчук”. *Див.* Кузьма Богдан 1031
 Кубань 427, 428
 “Кубець”, розв. 612
 “Кубік”. *Див.* Зінчук Тихін
 “Кубіка”, сотня 763
 Кугаїв, с. Пустомитівського р-ну 61
 Кужани, с. *Див.* Куряни, с. Березанського р-ну
 Кузбас 751
 Кузи[...], з с. Грімне 221
 Кузик Іван 241
 Кузик Марія 93
 Кузнецов Василь, рад. діяч 730
 Кузьма Богдан (“Кубайчук”) 1031
 Кузьма Олекса (“Левко”) 957, 960
 Кузьма Петро (“Петька”) 1045
 “Кузьменко”, чот. 1052
 Кузьмич Іван 39
 Кузьня, прис. с. Сілець Кам’янка-Бузького р-ну 67, 311
 Кук Василь (“Василь Коваль”, “Леміш”) 414, 814
 “Кук”, зв’язковий 921
 Кука М. 83
 Кукезів (Кукезів, Кукизів), с. Кам’янка-Бузького р-ну 212, 213, 215, 690
 Кукезів, с. *Див.* Кукезів, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Кукизів, с. *Див.* Кукезів, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Кукис (Служала) Марія (“Марійка”) 942
 “Кукурік”, стр. 558
 Кулбуевичі, с. *Див.* Колбаевичі, с. Самбірського р-ну
 “Кулеша”, сан. 921
 Кулики, прис. с. Підставки Буського р-ну 34, 35, 146, 639
 Куликів, р-н. *Див.* Куликівський, р-н
 Куликів, с. Радехівського р-ну 198, 209, 210, 301, 922
 Куликів, с. *Див.* Кулики, прис. с. Підставки Буського р-ну
 Куликів, смт. Жовківського р-ну 199
 Куликівський, р-н 205, 206, 215, 557, 560, 669, 718
 Куликівщина 199, 271, 591, 594, 660-662, 683, 718-720
 Кулинич Іван 234
 Кулинич Петро 233
 Кулич Петро (“Воробець”) 815, 992, 993
 Куличків, с. Сокальського р-ну 74, 76, 126, 299, 329
 Кулік, з Соколівки 98
 Куліки, прис. *Див.* Кулики, прис.
 Куліш Пантелеймон 601
 “Куліш”. *Див.* Шклянка Григорій
 “Культура” 432
 Кульчицький Гриць 97
 Кулява, с. Жовківського р-ну 37, 931, 934, 935, 937, 938
 Кулявець, з с. Грушка 214
 Куляш Йосиф (“Влодко”) 898, 1008
 “Кум” 933
 “Кум”, автор 737, 738
 “Кум”. *Див.* “Пушкар” (“Кум”)

Кунанець Володимир (“Інгул”) 206, 833-837
Кунин, с. Жовківського р-ну 184, 661
Куницький Леонтій, о. 621
Купичволя, с. Жовківського р-ну 153, 154, 207, 215, 936, 937
Купновичі, с. Самбірського р-ну 234
Купцева, прис. с. Зозулі Золочівського р-ну 33
Купче, с. Буського р-ну 227, 296, 297, 307
“Купчик”, орг., ст. віст. 757
Куракін Федір, рос. воєвода 479
“Курган”. Див. Мех Володимир
Курило Людвик (Людвіг) 854, 855
Курівець Іван 110
Курники, с., тепер тер. Яворівського р-ну 16, 28
Куровицький Адам (“Сірий”) 1011
Куровичі, с. Золочівський р-н 48, 114
Курочко Андрій 110
Кусяни (Кужани), с. Бережанського р-ну 251
Кустин, с. Радехівського р-ну 68, 69, 137, 178, 179, 288, 301, 312, 314, 689
Кути, с. Буського р-ну 13, 113, 114
Кути, прис. с. Заріччя, тепер частина м. Золочева 112
Куткір, с. Буського р-ну 114, 224
Кутна Анна 128
Кутний Карпо 253
Кутні, прис. с. Люблинець Новий Любачівського пов., тепер Польща 264
Кухарський, з с. Поляна 116
Кущиняк Степан 62
Куцупир Трофим 122
Куцяба Лев (“Крук”) 788
Куць Ярослав 83
Кучер, уповноважений 670
Кучер, уповноважений НКВД 661
Кучер Микола (“Сурмач”) 96
“Кучер”, з ОЕВ, бул. 788

“Кучерявий”, стр. СКВ, кур’єр 918
“Кучма”, з В.12/II 816
Кучменда Михайло 121, 240
Кушинський, з с. Незнанова 281
“Кушнір”, кер. розв. вд. ВО “Башта” 868, 869, 873
“Кушнір”. Див. Хтей Мирослав
Кушпіт Володимир (“Зірка”) 942

Л

Л., райцентр 586. Див. теж Глиняни, м. Золочівського р-ну
“Л.”, пвд. 153
“Л.”, стр. 785
“Л. Р.”, автор 823, 844, 848
Лабач, с. Див. Лабач, с. Буського р-ну
Лабач (Лабач, Лабаш), с. Буського р-ну 85, 93, 663
Лабаш, с. Див. Лабач, с. Буського р-ну
Лагівці, с., кол. Томашівського пов., тепер Польща 260
Лагода Петро (“Громовий”) 172, 258, 326, 330, 909, 910, 1052
Лагодич Стефанія (“Зеня”, “Ліда”) 816, 941
Лагодів, с. Бродівського р-ну 159
Ладога. Див. Ладожьке, озеро Ладожьке, озеро (Ладога) 461, 482, 495
Лазаркевич Василь 242
Лазаркевич Явдокія 242
Лакатош (Лякоташ) Геза, угорський діяч 506
Ланерівка (Лянерівка), с. Буського р-ну 297
Лани, с. Перемишлянського р-ну 174
Лани, с. Пустомитівського р-ну 131, 231
Лани, с. Див. Прибужани, с. Кам’янка-Бузького р-ну
Лани Польські, с. Див. Прибужани, с. Кам’янка-Бузького р-ну
Ланки, прис. с. Тадані Кам’янка-Бузького р-ну 690

Лапаївка, с. Кам'янка-Бузького р-ну 290, 307, 463
Ласків, с. Грубешівського пов., тепер Польща 283, 471
“Ластівка”, з В.15/І СБ 815, 943
“Ластівка”, стр. 717
Латвійська РСР 543, 604
Латвія 476, 481, 523, 543, 604, 667
Лашків, с. *Див.* Березівка, с. Радохівського р-ну
Лашків, с. *Див.* Лашів, с. Томашівського пов., тепер Польща
Лашко Микола 95
Лашів (Лашків), с. Томашівського пов., тепер Польща 55, 257, 391, 406, 431, 486, 606, 854
Лебедь Микола 457, 1056
“Лебедь”, санітарка 828-833
“Лев” 203
“Лев”, куш. 921
“Лев”, заст. к-ра 211
“Лев”. *Див.* Слука (“Лев”)
“Лев”, сот. 164
“Лев”, стан. 100
“Лев”. *Див.* Галамага Володимир
“Левадний”, пов. пров. 271, 558
“Левадний”. *Див.* Дяків Осип
“Левадний”. *Див.* Фарина Ярослав
“Левик”. *Див.* Запісоцький Василь
Левицький Василь 964
Левицький Кость 650
Левицький М. 215
Левицький Микола (“Юг”) 943
Левицький Михайло 122
Левицький Михайло 238
Левицький Михайло (“Турист”) 815, 943, 1047
Левицький, єпископ 668
“Левич”, стр. 558
“Левич”. *Див.* Кривень Микола
“Левич”. *Див.* Цар (Царик) Пилип
Левків Степан (“Вітер”) 894
Левко П. 83
“Левко”, з В.12/ІІ, стр. СКВ 816
“Левко”, з В.15/І, куш. 816
“Левко”, з с. Лучани 1032
“Левко”, з Рогатинської окр. 943
“Левко”, к-р бой. 661, 664
“Левко”, новик 953
“Левко”, прац. СБ 902
“Левко”, рой. 437
“Левко”. *Див.* Завадка Левко
“Левко”. *Див.* Кузьма Олекса
“Левко”. *Див.* Лойко Іван
“Левко”. *Див.* Матвіїв Іван
“Левко”. *Див.* Мороз Ярослав
“Левко”. *Див.* Піщула Михайло
Левкович Василь (“Вороний”, “Чернець”) 755, 870, 891, 1051-1053
Левкович (Романина) Ярослава (“Оля”) 816, 941
Левочко Василь (“Юрченко”) 90, 1052
Левусь Олександр (“Жайворонок”) 986
Левчук Антонія 431
“Легенда”. *Див.* Климів Іван
“Легенди”, група 414
Легкий Дмитро 39
Легкий Михайло 39
“Легкий” 1033
“Легкий”, стр. 527, 536
Лейпціг (Липськ), м. (Німеччина) 480
Лемик Микола (“Сенишин”) 624, 632, 652, 718
Лемик Петро (“Мирон”) 956, 957, 960
“Лемик”, стр. 558
“Леміш”. *Див.* Кук Василь
Лемішка Ан. 83
Лемішка П. 83
Лемішка, провокатор 691
Лемки 809
Лемківщина 428
Ленін Володимир 394, 418, 680
Ленінград, м. *Див.* Санкт-Петербург, м. (Росія)
“Ленінська кузня”, завод 269
Ленчин, с. *Див.* Лінчин, с. Березнівського р-ну 494
“Лепей”, коз. 1058
“Лепей”. *Див.* Рачок Ілько

- “Лесик”. *Див.* Кривень Микола
Лессе, м. (Франція) 476
- “Леся”. *Див.* Вірлик Стефанія-
Ольга
- “Лесько”, чл. пов. пров. 325
- “Летун” 203
- “Летун”, В.14/І, орг., ст. віст., бул.
814
- “Летун”, стр. 558
- “Летун”. *Див.* Липницький Іван
- “Летун”. *Див.* Сенюк Василь
- “Летуна”, вд. 361
- “Летуна”, сотня 824, 826, 888, 890.
Див. теж “Холодноярці ІІІ”, вд.
- “Лешко”. *Див.* Кордюк Степан
- Лешнів (Лішнев, Лошнів),
с. Бродівського р-ну 13, 34,
91, 93, 167, 194, 279, 795
- Лещатів (Лищатів), с. Сокальсь-
кого р-ну 103, 104, 133, 196,
197, 274, 284, 292
- Лещишин Ярослав (“Славко”) 967
- Лещинський Іван 119
- Ликошин, с. Томашівського пов.,
тепер Польща 504, 505
- Лилик Григорій (“Наливайко”) 70
- “Лиман”. *Див.* Качор Володимир
- Линда Остап (“Ярема”) 891
- Липа Ганна (“Тамара”) 945, 951
- Липа Юрій, д-р 120
- “Липа” 935
- “Липа”, бой. СБ, стр. СКВ 917
- Липе, с. *Див.* Липсько, с. Люба-
чівського пов.
- Липина, прис. с. Воля Висоцька
Жовківського р-ну 186
- Липівка (Лінденфельд, Ліген-
фельд), селище Николаївсь-
кого р-ну 169, 171
- Липівка (Ферлеїв),
с. Рогатинського р-ну 192
- Липівці, с. *Див.* Липовець, с. Тома-
шівського пов., тепер Польща
431
- Липник, передмістя м. Рава-
Руська Жовківського р-ну 54,
470
- Липники, с. Кам’янка-Бузького
р-ну 145, 150
- Липники, с. Пустомитівського р-ну
220, 232
- Липницький Іван (“Летун”) 824,
826, 888, 890, 1058
- Липовець, с. Яворівського р-ну 28
- Липовець (Липівці), с. Томашівсь-
кого пов., тепер Польща 431
- Липськ, м. *Див.* Лейпціг, м. (Німеч-
чина)
- Липсько, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 267, 417, 489,
490
- Лип’я, передмістя м. Комарно
Городоцького р-ну 203
- “Лис” 162
- “Лис” 242
- “Лис”, бой. 721
- “Лис”, з В.12/ІІ 815
- “Лис”, з вд. “Ведмідь”, стр. 434
- “Лис”, з вд. “Пролом”, стр. 439,
440
- “Лис”, кур. бунч. 861, 862, 864,
865, 871, 889, 890
- “Лис”, пов. проп. 270
- “Лис”, симпатик 174
- “Лис”, стр. 612
- “Лис”. *Див.* Бучко Ілько
- “Лис”. *Див.* Жеребук Андрій
- “Лис”. *Див.* Хвалібота (Фолібота)
Михайло
- “Лис”. *Див.* Шалева Іван
- Лиса Гора, передмістя м. Комарно
Городоцького р-ну 805
- “Лиса”, вд. самооборони 260
- “Лиса”, сотня (вд., пвд.). *Див.*
“Перебийніс”, сотня (вд.,
пвд.)
- Лисай Ярослав (“Карий”) 614
- Лисак Микола (“Добрянський”)
958, 960
- Лисак Розалія 245
- Лисий Олекса (Карло) 162
- “Лисий”. *Див.* Климчак Іван
- “Лисий”. *Див.* Тершаковець
Зиновій

Лісі Ями, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 157

“Лиска”, куш. 254

Лиско, о. 15

“Лиско”, віст. 937

“Лиско”. *Див.* Шалейко Петро

“Лисого”, сотня 763

Листв’яний (Блятівка), с. Миколаївського р-ну 81, 118, 773

Листопадовий Чин 597

“Листюк” 214

Лисяк Осип (“Радій”, “Заливайко”,
“Луць Заливайко”, “Калмук”)
408, 451, 527, 535, 536, 1053

Литва 483, 488, 497, 667

Литвин Мирослав (“Карат”) 331,
630, 669

Литвин Петро (“Нечай”) 1056

Литовка, с. Городоцького р-ну 233

Литовська, армія 674

Литовці 455, 484, 674

“Литуна”, сотня. *Див.* “Летуна”,
сотня

Лищатів, с. *Див.* Лещатів, с. Сокальського р-ну

Лібава, м. *Див.* Лієпая, м. (Латвія)

Лібер Анна 203

“Лівар”. *Див.* Костюк Володимир

Лівка, с. *Див.* Лівча, с. Любачівського пов., тепер Польща

Лівобережжя 668

Ліворно, м. (Італія) 461, 469, 477,
482, 483, 496

Лівча (Лівка, Лівче), с. Любачівського пов., тепер Польща
264, 267, 688

Лівче, с. *Див.* Лівча, с. Любачівського пов., тепер Польща

Лівчиці, с. Городоцького р-ну 31,
203, 220-222

Ліга Націй 400, 450

Лігурійське, побережжя 496

Ліда, м. (Білорусь) 477, 481, 495, 496

“Ліда”. *Див.* Лагодич Софія

Лієпая (Лібава), м. (Латвія) 540

Лінденфельд, прис. *Див.* Липівка,
селище Миколаївського р-ну

Лігенфельд, прис. *Див.* Липівка,
селище Миколаївського р-ну

Лінчин (Ленчин), с. Березнівського
р-ну 494

Ліон, м. (Франція) 506

Ліпкевич Михайло (“Ворон”) 788

Ліпче, кол. *Див.* Лубче, с. Томашівського пов., тепер Польща

Лірука Іван 250

“Ліска”, бой. 720

Ліски, с. Сокальського пов., тепер
Польща 283

Лісневичі, с. Пустомитівського
р-ну 190, 220, 232

Лісновичі, с. Городоцького р-ну
49, 233

Лісова, с. Любачівського пов., те-
пер Польща 420, 421, 443

Лісове, с. Топорівської сільради
Буського р-ну 179, 974, 976

Лісовець, мгр. 11

“Лісовий”, пов. госп. 629

“Лісовий”, стр. 536

“Лісовий”, стр. СКВ 918

“Лісовий”, стр. СКВ 921

“Лісовий”, чот. 613

“Лісовий”. *Див.* Дідух Андрій

“Лісовий”. *Див.* Вархоляк Михайло

“Лісовий”. *Див.* Сірко Павло

“Лісовик”, з с. Ксаверівка 299

“Лісовик”, з СБ, ст. віст. 788

“Лісовик”, чл. обл. АБ 90

Лісові, прис. с. Розжалів Раде-
хівського р-ну 67, 311

“Лісові вовки”, вд. 980

Лісові, с. Золочівського р-ну 112

“Лісові чорти”, підстарш. школа
1056

Лісок, с. Буського р-ну 182

Лісько, пов. 808

“Література і мистецтво”, рад. га-
зета 560

“Літопис УПА”, підпільний журнал
747, 786, 787, 811, 849, 1006,
1071

Лішнев, с. *Див.* Лешнів, с. Бро-
дівського р-ну

- Ліщин, с. *Див.* Ліщини, с. Жидачівського р-ну
 “Ліщина”, заст. чот. 149
- Ліщини, с. Жидачівського р-ну 80, 97, 98, 130, 242, 256
- Ло, р. 418
- Лобай Євген (“Гліб”, “Штиль”, “Штиль”) 626, 627, 662, 713, 839-841, 962, 966, 968, 969, 973, 976, 979, 985, 986, 989, 991, 993
- Лобай Іван 280
- Лобай Михайло 280
- “Лобода”, симпатик 174
- “Лобода”. *Див.* Вілюра Михайло
- “Лобода”. *Див.* Федина Микола
- “Лобуз” 149
- Логінський, аптекар 381
- Лодина, с. *Див.* Нова Лодина, с. Кам’янка-Бузького р-ну
- Лоїв, м. (Білорусь) 674
- “Лоза”, куц. госп. 920
- Лозина, с. *Див.* Лозино, с. Яворівського р-ну
- Лозино (Лозина), с. Яворівського р-ну 933, 938
- Лозинська Марія 19
- Лозинський Володимир 19
- Лозинський Іван 19
- Лозинський Роман (“Бомба”, “Гордієнко”) 905, 1007, 1024
- Лозвий Михайло (“Ігор”) 970
- “Лозовський”. *Див.* Шухевич Роман
- Лойко Іван (“Левко”) 931, 938
- Локк Едвін, американський дипломат 726
- Ломжа, м. (Польща) 506
- Лондон (Льондон), м. (Великобританія) 54, 392, 396, 399, 400, 418-420, 422, 423, 432, 448, 461, 462, 469, 470, 475, 477, 483-485, 496, 506, 509, 542, 709
- Лондонська, конференція 711
- Лонцького, тюрма 624, 876
- Лоняк Ярослав (“Ігор”) 899
- Лопатин, р-н. *Див.* Лопатинський, р-н
- Лопатин, смт. Радехівського р-ну 47, 67, 68, 70, 82, 91, 92, 105-108, 122-124, 134-137, 148, 150, 152, 153, 177-179, 196-198, 284, 287, 288, 294, 296, 301, 306, 312-314, 316-318, 668, 719, 894, 967, 970, 975, 981-985, 987, 989-992
- Лопатинський, р-н 124, 137, 144, 147, 149, 194, 209, 892, 958, 966, 967, 970, 974-992, 994, 1040
- Лопатинщина 981, 990, 1050
- Лопушна, с. Перемишлянського р-ну 60, 100, 192, 236, 243
- Лошнів, с. *Див.* Лешнів, с. Бродівського р-ну
- Лотва. *Див.* Литва
- Лотошинський Василь 212
- Лубна, с. *Див.* Лубня, с. Великобезднянського р-ну
- Лубня (Лубна), с. Великобезднянського р-ну 693
- Лубче (Ліпче, Лупче), с. Томашівського пов., тепер Польща 258-260, 392
- Луб’яна (Люб’яне, Любляни), с. Миколаївського р-ну 80, 88, 171, 231, 260
- Луг, прис. с. Ятвяги, тепер с. Прибілля Жидачівського р-ну 130
- “Луг”, товариство 437
- Лугове (Чехи), с. Бродівського р-ну 93, 892, 1054
- “Луговий”, кул. 559
- “Луговий”, стр. 717
- “Луговий”. *Див.* Саган
- “Луговий”. *Див.* Червак Іван
- Лужки, с. Жовківського р-ну 261
- “Лук”, з вд. “Месники”, стр. 695
- “Лук”. *Див.* Панас Михайло
- Лука, с. Золочівського р-ну 51
- Лука, євангелист 736
- Лукавець, с. *Див.* Луковець (Вишнівський, Журівський), с. Рогатинського р-ну

- Лукавець, с. Любачівського пов., тепер Польща 120, 157, 158
- Лукавець, с. *Див.* Лукавиця, с. Любачівського пов., тепер Польща
- Лукавиця, с. Любачівського пов., тепер Польща 267, 417, 436, 478
- Лукаевич Мар'ян ("Ягода") 55, 257, 258, 391, 406, 430
- "Лукаш". *Див.* Жабич Лука
- Луки (Конюшки Семенівські), с. Самбірського р-ну 224
- Луковець (Вишнівський, Журівський), с. Рогатинського р-ну 97, 240, 251, 253
- Лунинець, м. (Білорусь) 460
- "Луня", пвд. 522
- Лунь Володимир 891
- "Лунь", к-р пвд. 522
- Лупче, с. *Див.* Лубче, с. Томашівського пов., тепер Польща
- Луток Горішній, с. 960
- Луцик Василь ("Луцик") 437
- "Луцик". *Див.* Луцик Василь
- "Луців І." 521
- Луцків Василь ("Явір") 987
- "Луць Заливайко". *Див.* Лисяк Осип
- Луцьк, м. 275, 422, 475, 482, 539, 970
- Луцьки, прис. с. Хлівчани Сокальського р-ну 588, 666
- Луцький Олександр ("Андрієнко") 856, 857, 859, 860, 862, 863, 865, 889
- Лучак Тимко 238
- Лучаківський Владик 237
- Лучани, с. Жидачівського р-ну 80, 241, 249, 256, 1032
- Лучиці, с. Сокальського р-ну 103-105, 133, 143, 148, 197, 198, 284, 287, 292, 299, 300, 305, 839
- Лучка М. 83
- Лучківці (Кадлубиська, Кадлубища), с. Бродівського р-ну 20, 85, 159, 166, 177
- Любань, м. (Білорусь) 468
- Любача, с. *Див.* Любича, с. Рава-Руського пов., тепер Польща
- Любачичі, с. *Див.* Любича, с. Рава-Руського пов., тепер Польща
- Любачів, м., тепер Польща 54, 156, 157, 263, 298
- Любачів, пов. *Див.* Любачівський, пов.
- Любачівський, пов. 470, 543
- Любачівщина 16, 37, 52, 53, 156, 259, 263, 267, 270, 420, 421, 557, 587, 589, 611, 631, 683, 688, 722, 839
- Любеля, с. Жовківського р-ну 37, 185-187, 207, 215
- Любешка, с. Перемишлянського р-ну 255, 256
- "Любий", з СБ, ст. віст. 757
- Любині, с. Яворівського р-ну 28, 925
- Любича (Любача, Любачичі), с. Рава-Руського пов., тепер Польща 10, 16, 77, 258, 262, 268, 270, 271, 489
- Любича-Колайці, с. *Див.* Колайці, с. Рава-Руського пов., тепер Польща
- Любича-Княже, с. *Див.* Княже, с. Рава-Руського пов., тепер Польща
- Любінецький Панько 19
- Любінь (Великий, Малий), с. *Див.* Великий Любінь, смт. Городоцького р-ну; Малий Любінь, с. Городоцького р-ну
- Любленець, с. *Див.* Люблинець, с. Люблин, м. (Польща) 439, 507, 524, 542, 893
- Люблин Малий, с. *Див.* Малий Любінь, с. Городоцького р-ну
- Люблинець (Любленець) (Новий, Старий), с. Любачівського пов., тепер Польща 16, 587, 688
- Люблинець Новий, с. Любачівського пов., тепер Польща 264

- Люблинець Старий, с. Любачівського пов., тепер Польща 264
- Люблинський, дистрикт 17
- Люблинщина 277, 463
- Любляни, с. *Див.* Луб'яна, с. Миколаївського р-ну
- Люб'яне, с. *Див.* Луб'яна, с. Миколаївського р-ну
- Лютий Василь ("Рольф") 901
- "Лютий" 365
- "Лютий", бой. 940
- "Лютий", к-р бой. 720, 721
- Люце Віктор, нім. діяч 748
- "Люципер", кул. 559
- Ляї, м. *Див.* Ля де Кві м. (Франція)
- Ляї де Кві, м. *Див.* Ля де Кві м. (Франція)
- Ля де Кві (Ляї, Ляї де Кві), м. (Франція) 476, 477, 482
- Ля Манш, протока 433, 476
- Лякоташ. *Див.* Лакатос Геза
- Лялюк Василь ("Савич") 324, 325, 331, 332, 588
- Лянерівка, с. *Див.* Ланерівка, с. Буського р-ну
- Лясковський Петро ("Мирон") 1040
- Лятишевський Іван, єпископ 621
- Ляхи. *Див.* Поляки
- Ляцька Воля, с. *Див.* Волиця, с. Мостиського р-ну 29
- Ляцьке Велике, с. *Див.* Червоне, с. Золочівського р-ну
- Ляцьке, с. *Див.* Солянуватка, с. Старосамбірського р-ну
- Ляшкевич Петро ("Певний") 712
- Ляшки, с. *Див.* Глинець, с. Яворівського р-ну
- Ляшки, прис. с. Лещатів Сокальського р-ну 292
- Ляшки (Горішні, Долішні) 87
- Ляшки Горішні, с. *Див.* Горішнє, с. Миколаївського р-ну
- Ляшки Долішні, с. *Див.* Долішнє, с. Миколаївського р-ну
- Ляшки Королівські, с. *Див.* Заставне, с. Золочівського р-ну
- Ляшки Муровані, с. *Див.* Муроване, с. Пустомитівського р-ну
- Ляшки Яворівські, с. *Див.* Глинець, с. Яворівського р-ну
- Ляшків (Лашків), с. *Див.* Березівка, с. Радехівського р-ну
- "Льва", курінь. *Див.* "Переяслави", курінь
- "Льви", курінь 870, 890, 1031
- "Льви I", сотня 1031
- "Льви II", сотня 1019
- Львівська, округа. *Див.* Городоцька, округа
- Львів, м. 11-13, 15, 16, 19, 20, 28, 29, 35, 48, 57, 60, 67, 70, 82, 83, 106, 107, 113, 123, 126, 127, 147, 149, 156, 166, 180, 184-186, 190-192, 199, 212, 214, 224, 226, 231, 232, 240, 251, 252, 262, 267, 274, 280, 281, 290, 295, 302, 307, 311, 327, 380, 382, 388, 393, 395, 411, 413, 414, 428, 456, 457, 458, 463, 473, 484, 501, 505, 540, 556, 561, 575, 625, 626, 633, 650-652, 661, 677, 690, 691, 695, 718, 725, 731, 751, 777-781, 786, 810, 811, 817, 820, 821, 823, 848, 854, 857, 858, 860, 861, 865, 867-870, 872-881, 883, 886-891, 896, 905, 907, 915, 947, 1008, 1060, 1071
- Львів-село, округа. *Див.* Городоцька, округа
- Львівська, обл. 10, 14, 18, 30, 44, 46, 56, 58, 66, 69, 78, 87, 94, 102, 112, 122, 127, 133, 225, 319, 331, 366, 384, 393, 513, 657, 849, 897, 965, 995, 1055
- Львівська, сотня 889
- Львівський, край 10, 141, 163, 168, 188, 201, 205, 208, 224, 228, 319, 995, 1055
- Львівський, пов. 11, 57, 485, 486, 866
- "Львівські Вісті", часопис 915

Львівсько-Томашівське, Розточчя.
Див. Розточчя, Львівсько-Томашівське

Львівщина 9, 14, 18, 23, 25, 28, 35, 37, 39, 40, 42, 46, 51, 53, 55, 56, 58, 64, 65, 69, 78, 102, 122, 127, 133, 141, 168, 188, 235, 257, 321-323, 335, 367, 505, 587, 715, 777, 853, 909, 1006-1008, 1021, 1022, 1026

Льондон, м. *Див.* Лондон, м. (Великобританія)

Льоник, з Янова 63
“Льонцький”. *Див.* Коцкович Степан

Льоретто, м. (Італія) 483

М

М., з с. Конюшки 223

М., с. (Миколаївщина) 202

“М.”, стр. 784

М. А., господар 687

“М. К.”, хор. 773

М. О. Б. (Міжнародна Організація Безпеки) 542, 543

“М-22”. *Див.* Пелип Дмитро

Магера Гриць 212

Магерів, р-н. *Див.* Магерівський, р-н

Магерів, смт. Жовківського р-ну 17, 37, 52, 184, 185, 271, 801, 802, 933, 938

Магерівський, р-н 183, 185, 205, 801, 802, 933, 937, 938

Магерівщина 591, 715

Магій Марія 253

Маговський Олександр (“Град”, “Максим Град”) 326, 662, 712, 880, 887, 888, 890, 1059

“Маляр”, віст., СКВ 931

Мадяри 13, 30, 276, 485, 487, 524, 541, 867

Мадярське, військо 387

Мадярський, народ. *Див.* Мадяри

Мадярський, уряд 507

Мадярщина. *Див.* Угорщина

Мажіно, лінія 767

Мазарня, прис. с. Полонична Кам’янка-Бузького р-ну 148, 211

Мазарня-Каранська (Мазарня Каранська), с. Кам’янка-Бузького р-ну 105

“Мазенко”. *Див.* Вітровий Василь
Мазепа Іван, гетьман 403, 409, 411, 455, 500, 580, 599, 677, 681

Мазепа Йосиф 239

Мазепа Михайло 96

Мазепинці 411

Мазовський Павло (“Варнак”, “Мстислав”) 907, 1016, 1060

Мазур Олекса (“М’яч”) 611, 613

Мазуркевич, з с. Павлів 137

Мазуркевич Євген (“Орест”) 981

Мазуркевич Зенко (“Нечипір”, “Влодко”) 527, 535, 536, 1052, 1053

Мазяр Михайло 110

Мазярня Ваврикова, прис. с. Гута Буського-ну 280, 281

Мазярня Гоголова, прис. с. Соколя Буського р-ну 281

Мазярня Кам’янецька, прис. с. Ясениця, тепер тер. Кам’янка-Бузького р-ну 281

Мазярня Каранська, с. Мазарня-Каранська, с. Кам’янка-Бузького р-ну

Мазярня, с. Любачівського пов., тепер Польща 267

Маївка Федь 60

Майдан, прис. с. Любича Рава-Руського пов., тепер Польща 10

Майдан, прис. с. Підгірці Бродівського р-ну 16, 21, 34, 36

Майдан (Майдан Мокротинський), с. Жовківського р-ну 52, 184, 589, 824, 870, 872, 873, 887

Майдан, с. *Див.* Майдан-Гологірський, с. Золочівського р-ну

Майдан, с. *Див.* Старий Майдан, с. Радохівського р-ну

Майдан-Гологірський (Майдан),
 с. Золочівського р-ну 195
 Майдан Мокротинський, с. *Див.*
 Майдан, с. Жовківського
 р-ну
 Майданек, концтабір 652
 Майко Михайло (“Диментій”) 920
 “Майстер” 222
 “Майстер”, з с. Лучани 1032
 “Майський” 325, 332, 916, 1010,
 1033, 1034
 “Мак”, пвх. 515
 “Мак”, ст. віст. 949
 “Макар”. *Див.* Рачун Семен
 Макар М. 213
 Макар Михайло (“Оріх”) 983, 984
 Макар О. 220
 “Макар”. *Див.* Проць Михайло
 “Макаренко”, сан., ст. віст. 612
 Макарчук Петро (“Бакунін”) 969
 “Маківка”, стр. СКВ 918
 Маковецький Петро 107
 Макогін Настя 254
 Макогон Осип 39
 “Макс”. *Див.* Скорупський
 Максим
 “Максим” 937
 “Максим” 1046, 1047
 “Максим”, прац. СБ 907
 “Максим”. *Див.* Кравчук Роман
 “Максим”. *Див.* Хомин Олекса
 “Максим”. *Див.* Чопей Василь
 “Максим”. *Див.* Штика Стефан
 “Максим Град”. *Див.* Маговський
 Олександр
 “Максима”, чота (вд.) 961, 963,
 969. *Див. теж* “Тигри”, сотня
 (вд., пвд.)
 Максимець Дмитро (“Вільха”) 958,
 960
 Максимів Микола (“Ігор”) 934, 940
 “Максимів”, к-р СКВ 920
 Максимович Григорій (“Хмара”) 845,
 846, 1039
 Максим’як Михайло 60
 Максим’як Федір (“Тичина”) 815,
 1015, 1037, 1038
 Макуш Іван 241
 Макуш Текля 241
 Мала Вільшанка (Вільшанка),
 с. Золочівського р-ну 194
 Маланій Т. 221
 Маланій Д. 222
 Маланюк, секретар райкому 149
 Малая[...], госп. 211
 Малехів, с. Миколаївського р-ну,
 тепер частина м. Новий
 Розділ 129, 216-218, 235
 Малечі, с. *Див.* Маличі, с. Грубе-
 шівського пов., тепер Польща
 Малий Любінь (Любінь Малий,
 Люблин Малий), с. Горо-
 доцького р-ну 188-190, 201-
 203
 Малий Став, с. *Див.* Новий Став,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 “Малий”. *Див.* Бик Іван
 “Малий”. *Див.* Білобран Степан
 “Малий”. *Див.* Дацків Степан
 Малинів, с. *Див.* Малнів, с. Мос-
 тиського р-ну
 “Малиновий”. *Див.* Кравчук
 Мар’ян
 “Малинового”, вд. *Див.* Дружин-
 ники III”, сотня (пвд.)
 Маличі, с. Грубешівського пов.,
 тепер Польща 283
 Малі Нагірці (Нагірці), с. Кам’янка-
 Бузького р-ну 140, 180, 307
 Малі Підліски (Підліски Малі),
 с. Жовківського р-ну 939
 Малків, с. Грубешівського пов., те-
 пер Польща 32, 278, 283, 471
 Малкіня, с. Мазурського в-ва
 (Польща) 506
 Малнів (Малинів), с. Мостиського
 р-ну 29, 189, 924
 Малнівська Воля (Воля Мали-
 нівська), с. Мостиського р-ну
 924
 Малоросія. *Див.* Україна
 Малус, з Монастирця 31
 Мальованка, с. Городоцького р-ну
 190

- Мальчиці, с. Городоцького р-ну 81, 190
- Мамінська Евдокія 59
- Манастир Брідський, с. *Див.* Монастирок, с. Бродівського р-ну
- Манастир Оглядівський. *Див.* Монастирок-Оглядівський, с. Радехівського р-ну
- Манастир, прис. с. Верхрата Рава-Руського пов., тепер Польща
- Монастирок Брідський, с. *Див.* Монастирок, с. Бродівського р-ну
- Манда Микола 85
- Манджурія 726
- Мандзюк Стефан (“Сорока”) 958, 960
- Мандрик Володимир 12
- Мандрик Максим 239
- Мандрик Прокоп 239
- Мандрик Степанія 39
- Мандрика Роман (“Батько”, “Кре-мін”, “Мстислав”, “Чорно-морець”, “Юр”) 107, 923, 970, 971, 992, 1014
- Мандрика Стефанія (“Степова”) 992
- Маннергайма, лінія 449
- Мануїльський Дмитро 576, 681, 731
- Манчур Іван (“Клен”) 957, 960
- Манько Євген (“Я.”, “Ящур”) 765, 766
- Мараشانки, прис. *Див.* Маращанка, с. Кам’янка-Бузького р-ну
- Маращанка (Мараشانки, Марущанка), с. Кам’янка-Бузького р-ну 297, 892, 895, 917
- Маринів Дмитро 96
- Маринка Польська (Маріянка), прис. с. Буців Мостиського р-ну 29
- Маринюк, з с. Верени 214
- Мариняк, з с. Болозва Долішня 223
- Марисін, кол. с. Новосілки Тома-шівського пов., тепер Польща 260, 431
- “Марійка”, з с. Лучани 250
- “Марійка”, зв’язкова, з Ясницьк 875, 876, 878, 887
- “Марійка”. *Див.* Кукис Марія
- “Маруся”. *Див.* Москаленко Марія
- Маріянка, кол. *Див.* Маринка Польська, прис. с. Буців Мостиського р-ну 29
- Маріянка, прис. с. Миколаїв Радехівського р-ну 303
- Марків Василь 71
- “Маркіян”. *Див.* Романів Григорій
- Марко, євангелист 736
- “Марко” 204
- “Марко” 842
- “Марко”. *Див.* Блащук Іван
- “Марко”. *Див.* Дуда Євген
- Марков, ст. лейт. МГБ 793, 794
- Марковий (“Москвин”), з с. Великі Глібовичі, агент 99
- Маркс, Карл 394, 680
- “Мармаш”. *Див.* Климів Іван
- Марс, давньогрецький бог 594
- Марсилія (Марсель), м. (Франція) 506
- “Марта”. *Див.* Кінаш Ярослава
- “Марта Гай”. *Див.* Савицька Галина
- “Мартин”, бой., віст. 931, 935, 940
- “Мартин”, к-р пвд. 522
- Мартин”, рай. реф. СБ 901
- “Мартин”. *Див.* Кратко Іван
- “Мартина”, пвд. 522
- Мартинюк Микола (“Еней”) 310
- Мартишин Анна 84
- “Мартушка” 250
- Марусин Володимир (“Улас”) 789
- “Маруся”. *Див.* Москаленко Марія
- Марутяк Петро (“Морозенко”) 202, 900, 1016
- Марушка Михайло (“Гриб”) 931
- “Марушка”. *Див.* “Дяк” (“Марушка”)
- Марущанка, прис. *Див.* Маращанка, с. Кам’янка-Бузького р-ну

Мархвин, ліс 803, 807
“Марцегель”. *Див.* Дусик Іван
Марцелюк Петро (“Горошок”) 209
Марцинюк Дмитро (“Богдан”) 471
Марян Стах 854
Масло Михайло (“Ненаситець”) 629, 637, 638
Маслюк Йосип (“Черник”) 953
Масний Панас 249
Матвіїв Іван (“Жулик”, “Левко”) 1018
Матвіїв Семен (“Гомін”) 1036
“Матвій”, зв’язковий 966
“Матвій”, ст. віст., орг. 788
Матвійовий Г. 229
Матейчук (“Тигр”) 893
Матів, с. Сокальського р-ну 841
“Матрос”, хот. 559
Матуш Микола 238
Матушевський Ігнаци 543
Махнівок, с. Сокальського пов., тепер Польща 291, 722
“Махонько” 1039
Мацевко Михайло (“Мечник”) 1040
“Мацейка”, вд. 295, 331
Мацейко Гриць 718
“Мацейко”, к-р вд. 295, 331
Мацина Петро 228
Мацошин, с. Жовківського р-ну 17, 186
Мацьків Ксеня 108
Мацюга Франц 63
Мацюшинський Омелян 297
“Мая”. *Див.* Кінаш Ярослава
МВД 751, 785, 790, 805, 819, 826, 925, 946, 949, 965, 966
МГБ 751, 792-794, 797, 805, 928, 946, 949, 950, 965, 968, 989
“Меда”, куц. військовик 629
Медведівка, прис. с. Ляшків, тепер с. Березівка Радехівського р-ну 144
Медвідь, з с. Заріччя 165
Медвідь Михайло 247
“Медвідь”, східняк, бул. 756
“Медвідь”, зв’язковий 142
“Медвідь”, хот. 629
“Медвідь”. *Див.* Гринчук Іван
Меденичі (Мединичі), смт. Дрогобицького р-ну 230
Медиківка, прис. с. Оплицько Радехівського р-ну 149
Мединицький, р-н 771
Мединичі, райцентр. *Див.* Мединичі, смт. Дрогобицького р-ну
Медіолян, м. *Див.* Мілан, м. (Італія)
Межиріччя (Пархач), с. Сокальського р-ну 47, 67, 81, 103, 126, 285, 287, 305, 311, 633, 691
Мекелита Степан (“Фартух”) 934
Мелетин, с., тепер тер. Яворівського р-ну 184
Мелна, с. *Див.* Мельна, с. Рогатинського р-ну
Мелятин, с. *Див.* Миялятин, с. Городоцького р-ну
Мелятин, с. *Див.* Новий Миялятин, смт. Буського р-ну
Мелятинський, р-н. *Див.* Новомилятинський, р-н
Мелятичі, с. *Див.* Миялятичі, с. Пустомитівського р-ну
Мельна (Мелна), с. Рогатинського р-ну 192, 244
Мельник, дільничий НКВД 212
Мельник Андрій, полк. 604
Мельник Іван (“Заяць”) 293
Мельник Іван, з Млиниськ 104
Мельник Костянтин (“Голуб”) 101, 243
Мельник Олексій (“Чорноморець”, “Сірко”) 72, 839-842, 848
Мельник Осип (“Тарнавський”) 293
Мельники, прис. с. Станин, с. Радехівського р-ну 146
Мельниківські, боївки 12
Мельниківці. *Див.* ОУН(м)
Мельничин Микола (“Кірам”) 756, 1029, 1030
Мельничук Настя 310

- Мельничук Теодор (“Стрілець”) 816, 984
- Менсфільд Майк, амер. діяч 726
- Меншіков Александр, рос. діяч 678, 681
- Мерва, с. Горохівського р-ну 279
- “Месники” (“Местники”), вд., пвд. 259, 420, 421, 534, 598, 611, 613, 695
- “Местник”, новик 949
- “Местники”, вд. *Див.* “Месники”, вд., пвд.
- Мех Володимир (“Курган”) 565, 586, 598, 629
- “Меч” (“Сивий”), чот. 839
- “Мечник”. *Див.* Мацевко Михайло
- Мигаль Павло (“Зеніт”, “Р. Зеніт”, “Р. Павур”) 279, 283, 285, 348, 350, 360, 366, 914, 995
- Мигаль Степан (“Гонта”) 795, 796, 799, 800
- Мигович Йосип (“Ігор”) 1046
- Микити, с. Бродівського р-ну 956, 958
- Микитка Іван (“Запорожець”) 756, 928
- Микитка Олекса 232
- Микитюк Зенон (“Чернов”) 899
- Миклашів, с. Пустомитівського р-ну 20, 65, 162, 172, 193
- “Микола” 1046
- “Микола”, рой. 771
- Миколаїв, м. Львівської обл. 80, 101, 114, 172, 216-218, 229-231, 235, 236, 319, 767
- Миколаїв, с. Пустомитівського р-ну 160, 161, 173, 174, 242, 243, 636, 661
- Миколаїв, с. Радехівського р-ну 69, 135, 142, 147, 198, 279, 301, 978-980, 982, 985, 989
- Миколаївський, куц 980
- Миколаївський, р-н 217, 229, 771, 1032
- Миколаївщина 202, 216, 229, 849, 1016, 1030, 1031
- “Микольцьо” 936
- Микулинці, прис. с. Дідилів Кам’янка-Бузького р-ну 214
- Милошевичі (Молошовичі), с. Пустомитівського р-ну 220
- Милятин, с. *Див.* Новий Милятин, с. Буського р-ну
- Милятин (Мелятин), с. Городоцького р-ну 62
- Милятин, с. Сокальського р-ну 292
- Милятинський, р-н. *Див.* Новомилятинський, р-н
- Милятинщина. *Див.* Новомилятинщина
- Милятичі (Мелятичі), с. Пустомитівського р-ну 57, 170, 626
- Мильчиці, с. Городоцького р-ну 62
- “Мирний”, віст. 935
- “Мирний”. *Див.* Стецько Мирон
- Мирович І. 212
- Мирон Дмитро (“Орлик”) 409, 414, 622, 652, 749
- “Мирон” 233
- “Мирон” 1037
- “Мирон”, новик 950
- “Мирон”, ст. стр. 717
- “Мирон”, юнак 938
- “Мирон”. *Див.* Дякон Ярослав
- “Мирон”. *Див.* Іванило Михайло
- “Мирон”. *Див.* Лемик Петро
- “Мирон”. *Див.* Лясковський Петро
- “Мирослав”. *Див.* Білик Володимир
- Мисак Іван 139
- Мисаковець М. 221
- “Мисливий”, куц. 920
- Миськів Володимир (“Черешневий”) 719
- Митниця, с. Бродівського р-ну 86, 167, 958
- Митулін, с. Золочівського р-ну 33, 176
- “Митька”. *Див.* Дендерис Михайло
- Михайл, король Румунії 506
- Михайлишин Петро (“Влодко”) 817-822, 1026, 1027, 1046
- Михайлів Марія 190
- Михайлів Теофіль (“Зенко”) 904

- Михайлівка, с. Сокальського р-ну 56, 263, 270
- Михайлівці, с. *Див.* Підмихайлівці, с. Рогатинського р-ну
- “Михайло”. *Див.* Цура Дмитро
- Михайлов О. О. 602
- Михайлович Дража, югославський ген. 728
- Михальчук Іван (“Богун”) 152, 153
- Михальчук Лука (“Ярий”) 788, 799
- “Михасько”. *Див.* Сеньків Павло
- Миців, с. Сокальського пов., тепер Польща 291
- “Мідвідь”. *Див.* Гринчук Іван
- Мідяки, прис. с. Поляна Миколаївського р-ну 470
- Мізерний Мартин-Василь (“Рен”) 1010
- Мізунь (Новий, Старий), с. Долинського р-ну 891
- “Мік”, з СБ, бул. 788
- Міколайчик Станіслав, поль. діяч 507, 509, 542
- Міколайчика, уряд. *Див.* Польський, еміграційний уряд
- “Мікушка”. *Див.* Пришляк Григорій
- Мілан (Медіолян), м. (Італія) 485
- Мілер, ляндркомісар 275
- Мілюков Павло, рос. діяч 576
- Міні Джордж 730
- Мінськ, м. (Білорусь) 460, 468, 469, 474-476, 481, 484, 495
- Мінхен, м. *Див.* Мюнхен м. (Німеччина)
- Мір, м. (Білорусь) 481
- Мірча, с. пов. Грубешів, тепер Польща 406, 556, 559
- Містки, с. Пустомитівського р-ну 115, 219, 220
- Міхальце, с. Любачівського пов., тепер Польща 417
- Міхновський Микола 658, 659, 777, 784
- “Міша”, к-р 926
- “Міша”, рай. реф. СБ 903
- Млиніська, прис. с. Зубків Сокальського р-ну 104
- Млюзан Василь 96
- МОБ (Міжнародна Організація Безпеки) 542, 616
- Могила, нач. райзаготвідділу 136, 318, 975
- “Могила” 936
- “Могила”, пов. пров. 270, 558
- Могильний Михайло 239
- Могильов, м. (Білорусь) 460
- Могіляни (Могіляни), с. Жовківського р-ну 214
- Могіляни, с. *Див.* Могіляни, с. Жовківського р-ну
- “Модест”. *Див.* Рудий Володимир
- “Модний”. *Див.* Мойко Володимир
- Модринець, с. Грубешівського пов., тепер Польща 556
- Модринь, с. Грубешівського пов., тепер Польща 283, 556
- Мойко Володимир (“Модний”) 978, 985
- Мокротин, с. Жовківського р-ну 184, 265, 887, 930-933, 935
- Молдавія 398
- “Молода Україна”, рад. газета 603
- Молодечно, м. (Білорусь) 475, 476
- Молодинче (Молодиньче), с. Жидачівського р-ну 30, 57, 79, 97, 127, 128, 240, 253
- Молодиньче, с. *Див.* Молодинче, с. Жидачівського р-ну
- Моложів (Моложня), с. Грубешівського пов., тепер Польща 283, 430, 431
- Моложня, с. *Див.* Моложів, с. Грубешівського пов., тепер Польща
- “Молот”. *Див.* Панчак Степан
- Молотів, с. Жидачівського р-ну 239
- Молотов Вячеслав 393, 542, 710, 727, 731
- “Молочай”, з вд. “Галайди”, стр. 553, 557
- Молошки (Жбадин), с. Городоцького р-ну 31, 132

Молошковиці, с. Яворівського р-ну 63, 156
 Молошовичі, с. *Див.* Милошевичі, с. Пустомитівського р-ну
 Монастир (Манастир), прис. с. Верхрата Рава-Руського пов., тепер Польща 76, 270, 478, 666
 Монастир Брідський, с. *Див.* Монастирок, с. Бродівського р-ну
 Монастир Оглядівський. *Див.* Монастирок-Оглядівський, с. Радехівського р-ну
 Монастирець, с. Городоцького р-ну 31, 220
 Монастирок Брідський, с. *Див.* Монастирок, с. Бродівського р-ну
 Монастирок (Манастир Брідський, Монастир Брідський, Манастирок Брідський, Монастирок Брідський), с. Бродівського р-ну 40, 41, 70, 107, 114, 123, 134, 149, 196, 279, 313, 317, 982, 984
 Монастирок, с. Жовківського р-ну 471, 689, 800, 937
 Монастирок-Оглядівський (Манастир Оглядівський, с. Радехівського р-ну 83, 92, 107, 123, 135, 150, 151, 153, 178, 179, 312, 781
 Монашівка, прис. с. Увин Радехівського р-ну 301
 Монголи 57
 “Монета”, сот. 73, 442, 443, 449
 “Монети”, вд. 73, 442, 449
 Монтоне, м. (Італія) 484
 “Моргун”, стр. 444
 Мороз, комсомолець 203
 Мороз Ярослав (“Козак”) 788
 Мороз Ярослав (“Левко”) 504, 505
 Мороз Ярослав (“Назар”) 941
 “Мороз” 936
 “Мороз”, кур’єр 922
 “Мороз”, з ОВ, ст. віст. 756
 “Мороз”, стр. 557
 “Мороз”. *Див.* “Опора” (“Мороз”)
 “Мороз”. *Див.* “Петро” (“Мороз”)
 “Мороз”. *Див.* Скасків Ярослав
 “Морозенка”, куц 117
 “Морозенка”, сотня 56
 “Морозенко”, бой. СБ 202
 “Морозенко”, к-р 211
 “Морозенко”, куц 117
 “Морозенко”, сот. 56, 1052
 “Морозенко”, з В.15/1, орг., ст. віст., ст. бул. 815, 943
 “Морозенко”. *Див.* Дризна Василь (Володимир)
 “Морозенко”. *Див.* Марутяк Петро
 “Морський”. *Див.* Гудим Ярослав
 “Моряк”, стр. 443
 “Моряк”, стр. 715
 Мор’янці, с. Яворівського р-ну 28
 Москаленко Марія (“Марійка”), “Маруся”) 816, 941
 Москалі. *Див.* Росіяни
 Москалюк Олекса (“Скорий”) 957, 960
 Москва Дмитро 33
 Москва Павло 33
 Москва Пилип 33
 Москва с. 33
 Москва, м. (Росія) 388-390, 397, 398, 400, 401, 403, 409, 410, 418, 423, 437, 451, 453, 469, 478, 479, 500, 501, 507-509, 525, 542, 564, 572, 576, 580, 581, 601, 649, 650, 677-681, 705, 722, 723, 725, 727, 729-731, 734, 744, 749, 779, 793, 1070
 “Москвин”. *Див.* Марковий
 Москвини (Московці). *Див.* Росіяни
 Московія (Московщина). *Див.* Росія
 Московський, народ. *Див.* Росіяни
 Московські, війська 580
 Мосона, р. 483
 Мостенщина 839, 1054
 Мости Великі, м. *Див.* Великі Мости, м. Сокальського р-ну

- Мости Великі, р-н. Див. Велико-мостівський (Велико-Мостівський), р-н
- Мости, с. Городоцького р-ну 89, 201, 220
- Мостиська, р-н *Див.* Мостиський, р-н
- Мостиський, р-н 205, 928
- Мостищина 53, 923, 924, 928
- Мот Іван (“Голуб”) 957, 960
- “Мотиль”. *Див.* Трачек Василь
- Мотис Іван 243
- Мотлюк, д-р 278
- Мотовилівка, смт. Любарського р-ну 412, 479
- “Мотря” 382
- Мочари, прис. с. Бродки Миколаївського р-ну 88, 101, 114, 116
- Мочеради. с. Мостиського р-ну 29
- Мочурад Михайло (“Савур”) 1032, 1033
- Мошончук Микола (“Бор”) 1009, 1033-1035
- “Мрія”. *Див.* В. Василь (“Мрія”)
- Мрук Іван 121, 238, 240
- “Мстислав”. *Див.* Мазовський Павло
- “Мстислав”. *Див.* Мандрика Роман
- Мудрик Степан (Мудрик Я.) 280
- Мудрик Я. *Див.* Мудрик Степан
- Мужик Іван 84
- Музика Ярослав (“Дударик”) 934, 941
- Мука, рад. май. 783
- Мукані, с. Радехівського р-ну 151, 152, 963-965, 976, 992, 993
- “Мукач”, пвх., зрадник 724
- “Муравель”, коз. 1058
- Муравець Федь. *Див.* Муранець Федь
- Муравев Константин, болг. прем. 507
- Муравйов Михайло, рад. к-р 412
- Муранець (Муравець) Федь 83
- Мурин Микола (“Ірко”) 815, 943
- Муроване (Ляшки Муровані), с. Пустомитівського р-ну 211, 213
- Муровецький М. 211
- Мурович Ярослав, о. 71
- Мусії, прис. с. Старий Добровір Кам’янка-Бузького р-ну 148
- Мусоліні Беніто, італійський діяч 394, 433
- “Мутра”, з В.12/II 816
- “Муха”, бой. 720
- “Муха”, ланковий 219
- “Муха”, стр. 557
- “Муха”. *Див.* Зробок Михайло
- Мучне, с. Ліського пов., тепер Польща 694
- Мшана, с. Городоцького р-ну 62, 132
- Мюллер, Вінцент, нім. ген. 495
- Мюнхен (Мінхен), м. (Німеччина) 469, 496, 497
- М’янке, с. *Див.* М’яке, с. (Холмщина)
- М’яке (Мянке), с. Грубешівського пов., тепер Польща 283, 430
- “Мякушка”. *Див.* Пришляк Григорій
- “М’яч”. *Див.* Мазур Олекса

Н

- Н., с. 571
- Н., с. 636
- Н., с. Яворівського р-ну 513
- “Н.” 644, 645
- “Н.” 687
- “Н.”, к-р бой. 720
- “Н.”, санітарка 700
- “Н.”. *Див.* Свидницький Степан
- “Н1”, вд. 535
- “Н2”, вд. 535
- Набряж, с. Томашівського пов., тепер Польща 430, 431
- Наварія, с. Пустомитівського р-ну 61
- Нагачів, с. Яворівського р-ну 28
- Нагірці, с. Жовківського р-ну 213, 214

Нагірці, с. *Див.* Малі Нагірці, с. Кам'янка-Бузького р-ну
 Нагнибіда Микола 603
 Надашкевич Василь (“Война-ровський”) 816, 981
 Надбалтійські, народи 510
 Наддніпрянщина 806
 Надзбручанські, р-ни 109
 Надиліна, с. *Див.* Аделіна, прис. с. М'яке Грубешівського пов., тепер Польща
 Надичі (Надіча), с. Жовківського р-ну 265
 Надітичі, с. Миколаївського р-ну 217, 230
 Надіча, с. *Див.* Надичі, с. Жовківського р-ну
 “Надія”, машиністка 208
 Надрейнські, терени (Німеччина) 541
 “Надька” 1032, 1033
 “Назар” 1046
 “Назар”. *Див.* Климук
 “Назар”. *Див.* Мороз Ярослав
 “Назара”-“Криги”, курінь 763
 Назаркевич І. 215
 Назаровець Іван (“Тихоліс”) 815, 827, 941
 Найда Михайло (“Чорний”) 957, 960
 Найса, р. *Див.* Ніса, р.
 Наконечна Марина 672
 Наконечне (I, II), с. Яворівського р-ну 28, 31, 155, 164, 714, 717
 “Наливайка”, вд., сотня 317, 330
 “Наливайка”, провокативний вд. 958
 Наливайко Григорій (“Задирака”) 815
 “Наливайко”, бой. 937
 “Наливайко”, стр. 804
 “Наливайко”, чот. 149
 “Наливайко”. *Див.* Лилик Григорій
 “Наливайко”. *Див.* Савчук Степан
 Нанкон, м. (Італія) 496
 Наполеон, французький імператор 520
 Нараївка (Гербутів, Гербітів), с. Галицького р-ну 191
 Нароль (Нароль-Село, Нароль Старий), с. Любачівського пов., тепер Польща 157, 158, 262, 267, 416, 417, 437, 443, 478, 489
 Нароль-Село, с. *Див.* Нароль, с. Любачівського пов., тепер Польща
 Нароль Старий, с. *Див.* Нароль, с. Любачівського пов., тепер Польща
 Нароч, озеро 475
 Насальський Цесько 854
 Насонов, мол. лейт. НКГБ 690
 “Наталка”. *Див.* Стефаницька Софія (Зиновія)
 “Наум”. *Див.* Дяків Осип
 Наумов Михайло, рад. ген. 471
 “Нахтігаль”, курінь 891
 Національний Комітет Визволення Югославії 524
 Нацмени 261
 Неаполь, м. (Італія) 399
 “Невіль”. *Див.* Жоломій Володимир
 Негович Володимир (“Вітер”) 809
 Негрінг Йоахім. *Див.* Нерінг Йоахім
 “Негус” 1032, 1033
 “Недобитий”, коз. 1058
 “Недолугий”. *Див.* Рошик Юрій
 “Недоля”, надр. реф. СБ, пор. СБ 894, 899
 “Недоля”. *Див.* Томицький Микола
 Нежухівка, р. 770
 “Незабудька” 247
 “Нездара”, стр. 407
 “Незнаний” 174
 Незнанів, с. Кам'янка-Бузького р-ну 73, 109, 110, 140, 141, 148, 149, 181, 281, 302, 303, 434, 716, 791, 892
 Немилів (Нимилів), с. Радехівського р-ну 67, 83, 91, 106, 124, 134, 136, 137, 146, 147, 152, 209, 311, 316, 921, 963, 964, 967, 988, 993

- Немирів, м. 643
- Немирів, смт. Яворівського р-ну
29, 54, 259, 271, 553, 801
- Немирів, р-н 205
- Немирів, с. Бельського пов., тепер
Польща 602
- Немирівщина (Нимирівщина) 267,
662, 839
- Нем'яч, с. Бродівського р-ну 159
- “Ненаситець”. *Див.* Масло Михайло
- Нерінг (Негрінг, Нерінг) Йоахім,
крайсгавптман 12, 32, 278,
281, 289, 295
- “Неро”, італієць 1053
- “Несамовитий”, стр. 557
- Несвіж, м. (Білорусь) 469
- Неслухів, с. Кам'янка-Бузького р-ну
180
- Нестаничі, с. Радехівського р-ну
68, 71, 84, 90, 135-137, 145,
146, 148, 151, 284, 313, 535,
921, 987
- “Нестор”. *Див.* Шанайда Іван
- “Нестор” 888
- “Нестор”, з вд. “Галайди”, рой.
444, 553, 557
- “Нестор”, віст. 934
- “Нестор” (“Донський”) 221
- Несторак Іван (“Канарок”) 1056
- Неттуно, м. (Італія) 396, 398
- Нечай Гриць 71
- Нечай Данило, козацький полков-
ник 488
- “Нечай”, віст. 930
- “Нечай”, віст. 932
- “Нечай”, з В.12/II, стр. СКВ 816
- “Нечай”, рай. оргмоб 219
- “Нечай”. *Див.* Вовк Михайло
- “Нечай”. *Див.* Литвин Петро
- “Нечай”. *Див.* Савка Степан
- “Нечай”. *Див.* Садовий Стах
- “Нечипір”. *Див.* Мазуркевич Zenko
- “Нечуй”, кул. 717
- “Нещасний” 174
- Нивиці, с. Радехівського р-ну 22,
25, 26, 82, 83, 123, 124, 137,
146, 151, 177-180, 197, 198,
301, 306, 317, 975, 983
- Нивка (Нивки), фільварок с. Лісова
Любачівського пов., тепер
Польща 420, 421
- Нижне (Болозва Дільна), с. Сам-
бірського р-ну 223, 234
- Нижня Білка (Білка Королівська),
с. Пустомитівського р-ну.
65. *Див.* теж Білка (Верхня,
Нижня)
- Низи (Прусинів), с. Сокальського
р-ну 74, 126, 143
- Никловичі (Нікловичі), с. Самбірсь-
кого р-ну 663
- Никон Петро (“Гриненко”) 965
- Нимилів, с. *Див.* Немилів, с. Раде-
хівського р-ну
- Нимирівщина. *Див.* Немирівщина
- Нікарагуа 484
- Нікловичі, с. *Див.* Нікловичі
с. Самбірського р-ну 663
- Німан, р. 495
- Німецька, поліція 10, 13, 16, 267,
275
- Німецька, армія (військо, збройні
сили). *Див.* Вермахт
- Німецька, жандармерія 10, 11, 12,
14, 18, 19, 22, 29, 30, 47, 61,
63, 263, 265, 266, 276, 278,
283, 280, 285, 289, 291, 295,
298, 431
- Німецький, народ. *Див.* Німці
- Німеччина 25, 30, 32, 34, 62, 122,
195, 211, 224, 238, 275-277,
286, 288, 289, 294, 298, 300,
302, 387-390, 396, 398-400,
417, 420, 422-425, 433, 451,
457, 459, 462, 469, 475, 477,
483, 485, 508, 509, 523-525,
541, 542, 602, 608, 623, 624,
652, 654, 685, 703, 705, 708,
709, 710, 728, 734, 748, 754,
885, 893, 975, 977, 985, 988
- Німстів, с. Любачівського пов., те-
пер Польща 158
- Німці 10-15, 18, 20-22, 24, 27-34,
36-44, 44-46, 48, 50-57, 59-

63, 76, 97, 100, 108, 110, 119,
120, 206, 227, 231, 251, 257,
258, 261-267, 274, 275, 277,
279-281, 283-290, 292, 293,
295, 296, 298-303, 305, 307-
309, 329-331, 384, 390, 391,
399-401, 406, 414, 418-422,
424, 431, 433, 434, 441, 444,
448, 451, 455-459, 462-464,
469-472, 475-478, 481, 483-
486, 493, 497, 501, 504-508,
513, 514, 523, 524, 534, 537,
539-541, 561, 581, 592, 596,
602, 650, 653, 657, 668, 703,
705, 706, 727, 728, 738, 747,
759, 763-768, 854, 859, 865,
867, 872-874, 877, 882-888,
889, 895, 897, 920, 927, 948,
965, 971, 972, 982, 990

“Ніна”. *Див.* Шкляр-Маговська
Наталка
Ніса (Найса), р. 893
Ніцман Тадеуш 254
“Ніч”, ст. віст. 949

НКВД 43, 66-74, 76-79, 81-92, 94-
99, 100-106, 108-111, 113-
132, 134-139, 145-148, 150,
153, 154, 157, 160-163, 168,
169, 171-178, 180, 182-186,
189, 190, 193-195, 198, 202-
204, 208-213, 215, 217-226,
229-233, 236, 238-243, 245-
247, 249, 250, 252, 253, 255,
269, 272, 288, 309-313, 315,
317-319, 346, 360, 380, 382,
388, 393, 400, 437, 442, 453,
458, 493, 494, 502, 504, 505,
507, 510, 512, 513, 515, 519,
520, 522, 523, 526, 543, 544,
548, 549, 551, 555, 556, 559,
561, 562, 576, 577, 587, 591,
597, 602, 604, 611, 620, 621,
624, 626, 629, 632, 640, 651,
652, 656-658, 660-664, 668,
672, 681, 685, 686, 689-691,
693, 696, 702, 712, 715, 717,
719, 720, 723-725, 740, 743,
769, 773, 775, 778, 780, 797,
798, 800, 801, 803, 804, 807,
883, 887, 888, 891-895, 897,
978, 982, 983, 984

НКВД-исти. *Див.* НКВД
НКВС. *Див.* НКВД
НКГБ (НКГБ) 88, 91, 113, 122, 138,
149, 169, 178, 184, 189, 192,
193, 221, 226, 231, 236, 246,
249, 253, 318, 319, 559, 597,
602, 626, 663, 690, 691, 695,
714, 719, 724, 801, 882

НН., с. 572
Нова Європа 277, 396, 462, 472,
765
Нова Зеландія 710
Нова Лодина (Лодина), с. Кам’ян-
ка-Бузького р-ну 83, 109,
308
Нова Скварява, с. Жовківського р-ну
183, 184, 208, 931, 933, 938
Новгород, м. *Див.* Новогрудок, м.
(Білорусія)
Нове Брусно, с. Любачівського
пов., тепер Польща 688
Нове Село, с. Городоцького р-ну
201, 222, 233
Нове Село, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 156, 157, 263,
267, 420, 421
Новий Витків, с. Радеківського
р-ну 106, 147, 152, 197, 292,
298, 301, 434, 969
Новий Двір, с., тепер частина
м. Червоноград 304
Новий Лукавець, кол. с. Луковець
Рогатинського р-ну 251
Новий Милятин, с. Буського р-ну
110, 180, 199, 724
Новий Рогівець, с. Збарзького
р-ну 960
Новий Світ, прис. с. Любешка
Перемишлянського р-ну 244
Новий Став, с. Кам’янка-Бузького
р-ну 214, 265
Новий Яр (Новий Яжів), с. Яворівсь-
кого р-ну 183

Новий Яричів, смт. Кам'янка-Бузького р-ну 176, 182, 300
 “Новик”. *Див.* Ігнаш Дмитро
 Новини, с. *Див.* Новини Горинецькі, с. Любачівського пов., тепер Польща
 Новини, с. Яворівського р-ну 183
 Новини Горинецькі, с. Любачівського пов., тепер Польща 54, 268
 Новицький Степан (“Вадим”, “В’юн”) 260, 857-859, 870
 Нові Піски (Піски), с. Дорогощинського р-ну (Білорусь) 759, 764
 Нові Сокольники (Новосокольники), м. (Росія) 495, 497
 Нові Стрілиська (Нові Стрілища), р-н *Див.* Новострілицанський, р-н
 Нові Стрілища (Стрілиська), смт. Жидачівського р-ну 48, 129, 130, 169, 242, 248-250, 254, 256, 625, 657, 771
 Новоград-Волинський (Звягель), м. 442
 Новогрудок (Новгород), м. (Білорусія) 481
 Новозібків, м. (Росія) 448
 Новомилятинський (Мелятинський, Мелятинський, Новомилятинський), р-н 73, 92, 109, 110, 180, 182, 199, 205, 206, 212, 215, 724
 Новомилятинщина 661, 725, 990
 Новосад Богдан (“Орко”) 990, 991, 1050
 Новосельці (Новосілки, Новосільці), с. Жидачівського р-ну 79, 127-129, 240, 247, 252
 Новосілка, с. *Див.* Новосілки Перемишлянського р-ну
 Новосілка, с. *Див.* Новосілки-Опарські Миколаївського р-ну
 Новосілка Опарівська, с. *Див.* Новосілки-Опарські Миколаївського р-ну
 Новосілки (Новосілки Лісні), с. Буського р-ну 182, 724
 Новосілки, с. Золочівського р-ну 48
 Новосілки (Малі, Великі), с. Мостиського р-ну 29
 Новосілки (Новосілка), с. Перемишлянського р-ну 33, 193
 Новосілки, с. Яворівського р-ну 155
 Новосілки, с. *Див.* Новосельці, с. Жидачівського р-ну
 Новосілки, с. *Див.* Новосілки-Гостинні, с. Самбірського р-ну
 Новосілки-Гостинні (Новосілки), с. Самбірського р-ну 234
 Новосілки Кардинальські, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 271
 Новосілки Лісні, с. *Див.* Новосілки, с. Буського р-ну
 Новосілки-Опарські (Новосілка, Новосілка Опарівська), с. Миколаївського р-ну 19, 118, 203, 221, 222, 229, 233
 Новосільці, с. *Див.* Новосельці, с. Жидачівського р-ну
 Новоставці, с. Радехівського р-ну 279, 288, 301
 Новострілеччина (Ново-Стрілеччина, Стрілеччина) 30, 97, 101, 129, 168, 241, 248, 255
 Новострілицанський (Нові Стрілиська, Стрілиська), р-н 129, 170, 249
 Новошини, с. Жидачівського р-ну 251
 Новояричівський, р-н 182, 206, 724, 939
 Новояричівщина 724
 Нойкмарт, м. (Німеччина) 893
 Норвегія 710
 Нормандія 460, 461, 469, 474-476, 482-484, 496
 “Носач”. *Див.* Свидницький Степан Нумани, м. (Італія) 483

“Нумер I”, ст. бул. 756
“Нумер II”, ст. бул. 756
“Н-ч”. *Див.* Свидницький Степан
Ню Йорк (Нью-Йорк), м. (США)
400
Нюрнбергщина 895

О

О., с. 686
О., с. в Радехівщині 589
“О.” 686
“О.”, к-р 820
“О-36” 931
ОББ (ББ) 719, 793
Обертасів, с. Золочівського р-ну
225
Об’єднані нації. *Див.* ООН
Обидів, с. Кам’янка-Бузького р-ну
84, 297
Оборотів, с. *Див.* Обортів, с. Раде-
хівського р-ну
Оборошино, с. *Див.* Оброшине,
с. Пустомитівського р-ну
Обортів (Оборотів), с. Радехівсь-
кого р-ну 71, 134, 142, 147,
151, 197, 316
Оброшине (Оборошино), с. Пусто-
митівського р-ну 191, 220, 232
Обша, с. Білгорайського пов., те-
пер Польща 267
“Оверко”. *Див.* Федорків Воло-
димир
Огібовський Яцко (“Вихор”) 985
Оглядів, с. Радехівського р-ну 67,
70, 71, 106, 108, 123, 135,
137, 150, 151, 178, 196, 197,
210, 280, 301, 312, 317, 781,
966
Огородницька, з Комарна 221
Огородницький Григорій (“Прак-
тичний”) 188, 804
Огородницький Іван (“Пугач”) 115,
756, 768, 769, 773, 803-807
Огуй Родіон 881
Одеса, м. 393
“Одисей”, рай. пров. 952
Одон, р. 468, 469

“Ожидач”. *Див.* Осідач Володимир
Ожидів, с. Буського р-ну 33, 112,
114, 227, 522
ОіСУЗ (ОСУЗ) 459, 650, 651, 652,
656
“Оксана”, з В. 12/II, УЧХ 816
“Оксана”, В. 14/III, чл. надр. УЧХ
924
“Оксана”. *Див.* Савицька Галина
Олевськ, м. 483
“Олег”. *Див.* Дмитраш Іван
“Олег”. *Див.* Залізко Петро
“Олег”. *Див.* Червак Іван
Олексій I, рос. цар 418
Олександр Македонський 520
Олексюк Олекса 155
“Олена”, пов. УЧХ 382
Оленич Андрій 110
“Олені”, старш. школа 712, 753,
909, 910, 911, 995
“Оленка” 843
“Олень” 204
“Олень”, стр. 612
“Олень”. *Див.* Кордупель Ілько
“Олень”. *Див.* Красінчук Григорій
Олесь Олександр 631, 642
“Олесь”, віст. 938
“Олесь”, к-р 160
“Олесь”, кул. 612
“Олесь”, орг., ст. віст. 788
“Олесь”, ст. віст., бул. 948, 950
“Олесь”. *Див.* Червак Іван
“Олесь”. *Див.* Якубець Володимир
Олеський, р-н 194, 611, 663, 892,
894, 895, 956, 957, 959
Олесько, р-н. *Див.* Олеський, р-н
Олесько, смт. Буського р-ну 33,
114, 165, 166, 277, 522, 641,
689, 895
Олесьчина. *Див.* Олещина
Олешицький, терен 263
Олешичі, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 264
Олещина (Олесьчина) 195, 954
Олійник Андрій 253
Олійник Дмитро (“Хитрий”) 1045,
1048

Олійник Іван 96
 Олійник Іван 239
 Олійник Іван (“Зірка”, “Зорян”) 939
 Олійник Іван (“Чумак”) 974
 Олійник Микола (“Орел”) 281, 282, 285, 295
 Олійник Роман (“Чикаленко”) 145
 Оліярник Марія 267
 “Оля” 844, 845
 “Оля”. *Див.* Харків (Старка) Любов
 “Оля”. *Див.* Левкович Ярослава
 Ольга, княгиня 647
 “Ольга”, медсестра 523
 “Ольжич”. *Див.* “Зенон” (“Ольжич”)
 “Ольжич”. *Див.* Ольховий Олекса
 “Ольжич”. *Див.* Хмара Григорій
 Ольховий Олекса (“Горліс”, “Гр.”,
 “Ольжич”, “Черемха”) 803, 1009
 Ольховий, з Комарна 221
 Ольховий Осип 229
 “Омелька”, СКВ 72
 “Омелько” 936
 “Омелько”, к-р СКВ 72
 “Омелько”, кул. 559
 “Омелько”, чот. 809
 “Омелян”. *Див.* Білий Іван
 “Омелян”, бул. 712
 “Омелян” (“Туча”), віст. 934
 Онега, озеро 461
 Ониський Федь 95
 Онишкевич Мирослав (“Богдан”,
 “Орест”, “Чернява”) 55, 413, 415, 713, 869-871, 889, 890, 1052, 1053
 Онишкевич Тарас (“Галайда”) 409, 413-415, 457, 552, 596, 665, 667, 853, 995
 Онишкевич Юрко 413
 Онишків Семен 191
 Онищак Дмитро (“Явір”) 757
 Онищак Петро (“Тарас”) 939
 ООН (Об’єднані нації) 601
 Опаки, с. Золочівського р-ну 33
 Опільсько, с Сокальського р-ну 74
 Оплітна, с. Жовківського р-ну 153, 183, 184
 Оплітсько, с. *Див.* Оплицько, с. Радехівського р-ну
 Оплицько (Оплітсько), с. Радехівського р-ну 70, 135, 149, 151, 152, 294, 312, 313, 988
 “Опока”. *Див.* Ковалишин Михайло
 “Опора” (“Мороз”) 327, 331
 Оранієнбург, концтабір 624, 652
 “Оратор”, пвх. 598
 Організація. *Див.* ОУН
 Ордів, с. Радехівського р-ну 23, 108, 134, 137, 147, 151, 305, 314-316, 968
 “Орел” 220
 “Орел” 770
 “Орел” 934
 “Орел”, бой. 719
 “Орел”, віст. 535, 536, 1053
 “Орел”, к-р пвд., віст. 612
 “Орел”, куц. 917
 “Орел”, рой., ст. віст. 629
 “Орел”, сот., підхор. 258, 260, 392, 1052
 “Орел”. *Див.* Олійник Микола
 “Орест” 202
 “Орест”, автор 808
 “Орест”, пров. 558
 “Орест”, рай. реф. СБ, хор. 904
 “Орест”. *Див.* Мазуркевич Євген
 “Орест”. *Див.* Онишкевич Мирослав
 “Орися”. *Див.* Шкляр (“Орися”)
 “Оришко”, бул. 947, 948
 Оришин Гриць (“Явір”) 436
 “Оріх”. *Див.* Бойко Стах
 “Оріх”. *Див.* Макар Михайло
 Орішківці, с. Жидачівського р-ну 248, 250, 256
 “Орко”. *Див.* Новосад Богдан
 “Орла” [підхор.], сотня (вд.) 258, 260, 392
 “Орла” [Олійника Миколи], сотня (вд.) 295
 “Орленко”, з В.12/II, госп. 816

“Орленко”, з ОЕВ, бул. 789
 “Орленко”, ст. віст. 757
 “Орленко”. *Див.* Кравс
 (“Орленко”)
 Орлик Пилип, гетьман 678, 681
 “Орлик”, з В.15/І 817, 944
 “Орлик”, к-р бой., ст. віст. 720, 721,
 755
 “Орлик”, коз. 1058
 “Орлик”, орг., ст. віст. 788
 “Орлик”, ст. віст. 949
 “Орлик”, проп., ст. віст. 789
 “Орлик”, стр. 717
 “Орлик”. *Див.* Мирон Дмитро
 “Орлик”. *Див.* Притулка Яків
 Орн (Орна), р. 448, 460, 468, 496,
 497
 Орновичі, с. *Див.* Вороновичі,
 с. Грубешівського пов., те-
 пер Польща
 “Орош” 933
 “Орський”. *Див.* Горбаль Богдан
 “Орфей”, бул. 909, 910
 Орша, м. (Білорусь) 460
 “Орядин”. *Див.* Юзвяк Василь
 “Оса”, автор 466, 472
 “Оса”, провокатор 210
 “Осаул”, чот. 629
 Освенцім (Осьвенцім, Аушвіц), м.,
 концтабір (Польща) 477, 624,
 652, 751
 Оселя (Селиська, Селиська),
 с. Яворівського р-ну 119,
 155
 Осика Володимир (“Чайка”) 788
 “Осип”, з В.12/ІІ, куш. 816
 “Осип”. *Див.* Пілан Михайло
 Осиповичі, м. (Білорусь) 474
 Осівець, прис. с. Сілець Кам’янка
 Бузького р-ну 180, 182
 Осідач Володимир (“Ожидач”) 591
 “Осман”, підреф. ОП 712
 Оснабрюк (Оснабрік), концтабір
 (Німеччина) 399
 “Основа”, терен 915
 “Остап” 1046
 “Остап”, бунч. 571
 “Остап”, інформатор 361
 “Остап”, куш. госп. 917
 “Остап”. *Див.* Бойко Тимко
 “Остап”. *Див.* Ванік Семен
 “Остап”. *Див.* Гельнер Мирон
 “Остап”. *Див.* Качинський Сергій
 “Остап”. *Див.* Польовий Омелян
 “Остап”. *Див.* Служала Степан
 Остапчук Дмитро 93
 Остлянд 478, 492
 Остобіж, с. *Див.* Острівок,
 с. Сокальського р-ну
 Острів Мазовецький, м. (Польща)
 506
 Острів, с. Миколаївського р-ну 232
 Острів, с. Самбірського р-ну 234
 Острів, с. Сокальського р-ну 283,
 414, 666, 853
 Острів, прис. с. Чижиків Пустоми-
 тівського р-ну 162
 Острівок (Остобіж), с. Сокальсь-
 кого р-ну 258
 “Остріжський”. *Див.* Громадюк
 Олексій
 “Остріжського”, вд. 440, 421
 ОСУЗ. *Див.* ОіСУЗ
 Осьвенцім. *Див.* Освенцім
 “Отава”. *Див.* Кирилук Юліан
 Отиневичі, с. Жидачівського р-ну
 14, 78, 95, 97, 245, 247, 248,
 253
 ОУН 8, 16, 17, 19, 54, 59, 64, 67, 79,
 81, 95, 97, 99, 108, 119, 122,
 174, 206, 232, 267, 275, 277,
 311, 312, 319, 323, 327, 335,
 366, 398, 403, 405, 412, 413,
 421, 426, 428, 437, 446, 449,
 450, 452, 453, 457-459, 471,
 472, 513, 536, 569, 591, 595,
 596, 614, 615, 629, 630, 651,
 665, 711, 712, 725, 733, 747,
 754, 773, 781, 783, 787, 793,
 796, 811, 812, 813, 814, 849,
 891, 909, 915, 923, 925, 926,
 927, 929, 945, 946, 947, 948,
 949, 953, 955-962, 964-981,
 983-994, 1071

ОУН, II ВЗ 812
ОУН, ГВШ 812
ОУН, III НВЗ 379, 812
ОУН, СБ 15, 66, 67, 70, 73, 76, 104,
105, 108, 109, 111, 123, 141,
150, 154, 192, 200, 202, 216,
220, 235, 263, 264, 273, 287,
306, 307, 310, 311, 327, 380,
591, 592, 614, 625, 626, 630,
632, 718, 719, 755-757, 814-
816, 853, 855, 861, 865, 866,
892, 894-898, 901, 903, 905,
917-920, 923, 924, 926, 928,
930, 940, 946-949, 952, 964,
966, 968, 970, 972, 977, 979-
985, 987, 989-991, 993-995
ОУН, Юнацтво 242, 369, 569, 665,
945, 946, 948, 949, 961-964,
966-968, 971-974, 976-982,
984, 986, 988, 989, 992, 994
ОУН(м) (мельниківці) 12, 17, 264,
604, 866, 894
“Охочий”. *Див.* Твердохліб Йосип
“Охрим”. *Див.* Галібей Роман
“Охрім”. *Див.* Галібей Роман
Очадь, прис. с. Березівка (Ляшків)
Радехівського р-ну 288
“Очайдух”, інт. пвд. 365
“Очерет”, стр. СКВ 921
“Очерет” (“Квітка”), чл. надр. пров.
713
Ошмана, р. 483
Ощів, с. Грубешівського пов., те-
пер Польща 283, 855

П

П., с. 566
П., с. 670
П. Анна, з с. Татаринів 221
П., с. в Миколаївщині 202
“П.”, пвд. 154
“П.”, пвд. 535
“П.”. *Див.* Василяшко Василь
“П.”. *Див.* Галамай Борис
П.К.Н.В. 542
“П1”, вд. 535
“П2”, вд. 535

Паде Кале, департамент (Франція)
476, 477, 483
Павельци, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 417
“Павленко”, пор. 756
Павлишин Петро 238
Павличі, с. *Див.* Павлищі, с. Рава-
Руського пов., тепер Польща
Павлиші, с. *Див.* Павлищі, с. Рава-
Руського пов., тепер Польща
Павлищі (Павличі, Павлиші),
с. Рава-Руського пов., тепер
Польща 157, 262, 268
Павлів, с. Радехівського р-ну 23,
71, 82, 137, 145, 147, 151,
200, 210, 211, 284, 305, 307,
313, 315, 535, 955, 965
Павлівка (Порецьк, Порицьк),
с. Іваничівського р-ну 90
Павлінський Михайло (“Бродяга”,
“Верба”) 788, 954
“Павло” 935
“Павло” 842, 843
“Павло”. *Див.* “Дарій” (“Павло”)
“Павло”. *Див.* Кононович Федір
Павловский Григорій 254
Павлюк, ком. поліції 16
Павлюк Михайло (“Береза”) 756,
926
Павлюк Роман (“Явір”) 924
“Павлюк”, стр. 717
Павук, з с. Свидниця 119
“Павук”, радіотехнік 527, 536,
1053
“Павук”, стр. 486, 487
“Павук”. *Див.* Стеців Василь
Павуки, прис. с. Бербеки, тепер
тер. Кам’янка-Бузького р-ну
281
“Павур”. *Див.* Мигаль Павло
Паламар Василь (“Карпо”) 994
Паламар Григорій (“Болотюк”)
975, 976
Паламар Семен (“Дунай”) 695
Паланец Юзеф 98
Паланики (Паленики), с. Городоць-
кого р-ну 19, 782, 803

- Паленики, с. *Див.* Паланики, с. Городоцького р-ну
- Паливода Адам (“Довбуш”) 1046
- Паликорови, с. Бродівського р-ну 16
- “Палій”, пвх. 587
- Палюшинський Павло (“Старий”) 1012
- Панас Василь (“Сивий”) 612, 756, 938, 940, 1041
- Панас Володимир (“Срібний”) 907, 1050, 1060
- Панас Михайло (“Жест”, “Лук”) 968
- “Пантарка”. *Див.* Томицький Василь
- “Пантера”, бой. СБ 111
- Панчак Степан (“Молот”) 789
- Панчишин Василь 238
- Паньків Василь (“Гнат”, “Тарас”, “Тугар”, “Яворенко”, “Яренко”) 756, 906
- Паньків Іван (“Явір”) 235, 236, 1017, 1028-1030
- Паньків Йосиф (“Гонта”) 861, 862, 865-867, 876-879, 889
- Паньківці, с. Бродівського р-ну 959
- Панькова, с. Бродівського р-ну 25, 149, 151, 152, 306, 985, 987
- Паньчук Йосип (“Славко”) 988
- Париж, м. (Франція) 409, 454, 483, 506, 729, 730
- Парижська мирна конференція 604
- “Парис”, обл. госп. контрольний 360, 361
- Пархач, с. *Див.* Межиріччя, с. Сокальського р-ну
- Пасерб Іван (“Зенко II”) 954
- Пасічник Анна 241
- Пасічник Осип 241
- Пасічник Микола (“Білий”) 867, 869
- Пастернак Михайло (“Викуп”) 569
- Патик Михайло 39
- Патрунь Василь (“Дубок”) 950
- Патьомкін (Потьомкін) Григорій, рос. діяч 678, 681
- Пацалуй, участковий 928
- Пачовський Василь, поет 754
- “Певний” 115
- “Певний”. *Див.* Ляшкевич Петро
- Пеленський Іван (“Гонтар”) 255, 1019
- Пеленський Остап 49
- Пеленський Ярема (“Серце”) 773, 803-807
- Пеленьський Онуфрій 233
- Пелех Василь (“Голуб”) 1052
- Пелип Дмитро (“Євшан”, “Ем”, “М-22”) 126, 260, 270, 553, 557, 558, 569-572, 593, 595, 596, 664, 666, 683, 839, 896, 1054
- Пелих М. 222
- Пелих Т. 222
- Пелюх Володимир (“Терлецький”, “В. Терлецький”) 823, 848, 1040
- Пеньки (Пиньки), прис. с. Ясениця, тепертер. Кам’янка-Бузького р-ну 145, 147, 150
- Пеняки (Пиняки, Поняки), с. Бродівського р-ну 13, 16, 34, 35, 51, 85, 158, 177, 277, 957
- Ператин, с. *Див.* Пиратин, с. Радехівського р-ну
- Ператин, с. *Див.* Пирятин, с. Жовківського р-ну
- Перв’ятичі (Перев’ятичі), с. Сокальського р-ну 66, 102, 125, 126, 133, 142, 150, 198, 200, 274, 292, 300, 304, 310, 724
- Перебийніс, сотня (вд., пвд.) 73, 76, 92, 109, 436, 891, 1070. *Див. теж:* “Шумського”, сотня (вд., пвд.)
- “Перебийніс”. *Див.* Галамай Борис
- “Перебийніс”. *Див.* Грицай Дмитро
- Переводів, с. Сокальського пов., тепер Польща 291

Переволочна, с. Буського р-ну 36, 277, 522, 640, 959, 1054
 Перев'ятичі, с. *Див.* Перв'ятичі, с. Сокальського р-ну
 Перегноїв, с. Золочівського р-ну 48
 Передрімихи Великі, с. *Див.* Великі Передрімихи, с. Жовківського р-ну
 Перекалки, с. Кам'янка-Бузького р-ну 148, 215, 302
 "Перекотиполе", вд. *Див.* "Кри- лачі", сотня (вд., пвд.)
 Переліски, с. Бродівського р-ну 166
 Перемиська, єпархія 621
 Перемишль, м., тепер Польща 29, 53, 540, 604, 972, 980
 Перемишляни, м. 194, 204, 637, 661
 Перемишлянський, пов. 293
 Перемишлянський, надр. 952
 Перемишлянщина 193, 204, 1045, 1048
 "Перемога". *Див.* Василяшко Ва- силь
 "Перемога", терен 915
 Перемоги", вд. *Див.* "Галайда I", сотня (вд., пвд.)
 Переможне (Хлопи), с. Городоць- кого р-ну 31, 62, 117
 Пересоловичі, с. Грубешівського пов., тепер Польща 75, 557
 Переспа, с. Сокальського р-ну 126, 127, 133, 210, 274, 292, 293, 305, 309, 310, 660, 854, 855, 919
 Перетоки (Барані Перетоки), с. Сокальського р-ну 90, 284, 299, 300, 305, 311, 625, 713
 "Перець", підпільне видання 895
 Переяслав, м. *Див.* Переяслав- Хмельницький, м.
 "Переяслави I", вд., пвд. 714, 717, 833
 "Переяслави II", вд. 714
 "Переяслави III", вд. 714, 926
 "Переяслави", курінь 885
 "Переяслави", сотня 164, 1019, 1020, 1036
 "Переяслави", старшинський курс 1056
 "Переяслави", підстаршинська школа 1056
 Переяславська, угода 678
 Переяслав-Хмельницький, м. 479, 580
 Перзенківка, станція. *Див.* Пер- сенківка, станція, м. Львів
 Персенківка (Перзенківка), стан- ція, м. Львів 819
 Персія 455, 520, 678
 "Перстень". *Див.* Плакса Михайло
 Перударія, м. (Італія) 484
 Перун К. 221
 "Перуна", ім., група 117, 118, 768
 "Перський". *Див.* Коваль Григорій
 "Перфенюк". *Див.* Черкас Дмитро
 Петербург, м. *Див.* Санкт- Петербург, м. (Росія)
 Петлюра Симон 24, 27, 28, 408- 411, 428, 454, 459, 480, 500- 502, 615, 616, 654, 670, 674
 Петлюри, армія 428, 459
 "Петренко" 208, 209
 Петринка Іван 69
 Петришин Василь 233
 Петришин Іван ("Демон") 271
 Петрів К. 222
 Петрів Михайло 222
 Петро I, рос. цар 418, 576, 613, 678
 Петро, Св. 394, 500, 737, 872
 Петро, король Югославії 470, 711, 728
 "Петро" 822
 "Петро" 843
 "Петро" 845
 "Петро" 1022
 "Петро" 1026, 1027
 "Влодко", з Жовківщини 1039
 "Петро", з СБ, бул. 789
 "Петро", з В.15/1 816
 "Петро" ("Мороз") 944

“Петро” (“Хитрій”) 939
 Петрозаводськ, м. (Росія) 481
 Петрушевич Степан (“Дем’ян”,
 “Зет”, “Зуб”) 907, 1060
 Петрушка Іван 292
 Печена Анна 245
 Печений Дмитро 79
 Печений Іван 95
 Печеніги 402, 445
 Печенія, с. Золочівського р-ну
 784, 960
 Перацький, Броніслав 97, 718
 Пех Г. 220
 ПЖ. *Див.* УПА, ВПЖ
 ПЗУЗ 494, 908, 1060
 Пиви, с. в Кам’янецьчині 109
 Пили, с. Жовківського р-ну 187,
 933
 Пилинський О. 221
 Пилипко Василь (“Ірчин”) 104
 Пилипчук Богдан (“Свист”, “Бо-
 дай”) 815, 943, 946, 950, 951,
 1045, 1048
 Пилипчук Павло (“Карпо”) 569
 Пилип’як Семен 195
 Пилявці (Пилява), с. Староси-
 нявського р-ну 487
 Пинськ, м. (Білорусь) 460, 481,
 496
 Пиньки, прис. *Див.* Пеньки, прис.
 с. Язениці-Руської
 Пиняни, с. Томашівського пов., те-
 пер Польща 431
 Пиняки, с. *Див.* Пеняки, с. Бро-
 дівського р-ну
 Пиратин (Ператин), с. Радехівсь-
 кого р-ну 92, 124, 134, 137,
 142, 144, 152, 178, 211, 315,
 719, 922, 989, 991, 993, 994
 Пирятин (Ператин, Кам’янка
 Ператин, Кам’янка Пиратин),
 с. Жовківського р-ну 38, 261,
 505, 594
 Південна Америка 484
 Південно-африканський союз 710
 “Півень”, рой. 558
 Півовар Катерина 246
 Півовар Павло 246
 Під Телячим, хут. с. Болотня Пере-
 мишлянського р-ну 204
 Підбатиїв (Підбитий), прис.
 с. Батиїв Радехівського р-ну
 301, 978
 Підбереззя, с. Горохівського р-ну
 292
 Підберізіці, с. Пустомитівського р-ну
 161-163, 193
 Підбитий, прис. *Див.* Підбатиїв,
 прис. с. Батиїв Радехівського
 р-ну
 Підбірки, с. Пустомитівського р-ну
 161, 172
 Підволочиськ, смт. 112
 Підгаєцький, р-н 944
 Підгайці, р-н. *Див.* Підгаєцький,
 р-н
 Підгайчики, с. Золочівського р-ну
 113, 114, 960
 Підгайчики, с. Самбірського р-ну
 234
 Підгірці, с. Миколаївського р-ну
 127, 239
 Підгір’я (Угорці), с. Золочівського
 р-ну 86, 176
 Підгородище, с. Перемишлянсь-
 кого р-ну 18, 160, 174, 244
 Підгородне (Фільварки), с. Золо-
 чівського р-ну 34, 36
 Піддністряни, с. Жидачівського
 р-ну 78, 94, 95, 120, 121, 239,
 248, 587, 960
 Піддовге, с. Сокальського р-ну
 263, 443
 Піддолини, прис. с. Нове Село
 Городоцького р-ну 62, 222
 Піддубне (Піддубці), с. Сокальсь-
 кого р-ну 77, 156, 157, 262,
 270, 826, 828
 Піддубці, с. *Див.* Піддубне,
 с. Сокальського р-ну
 Підзвіринець, с. Городоцького р-ну
 117, 118, 221, 229, 233
 Підкамінецький, р-н. *Див.* Підка-
 мінський, р-н

Підкамінещина 953
 Підкамінський (Підкамінецький),
 р-н 177, 664, 956, 958, 959
 Підкамінь, р-н. *Див.* Підкамінський,
 р-н
 Підкамінь, с. Рогатинського р-ну
 293
 Підкамінь, смт. Бродівського р-ну
 13, 21, 86, 114
 Підкарані, прис. с. Шайноги Раде-
 хівського р-ну 108, 143, 209
 Підкарпаття 417, 422, 896
 Підкарпатчики 275
 “Підкова” 1039
 “Підкова”, стр. 920
 “Підкова”. *Див.* Загорода Костян-
 тин
 “Підкова”. *Див.* Сітка Олекса
 Підлипці, с. Золочівського пов. 33,
 112, 225
 Підлисса, с. Золочівського р-ну
 35, 112, 894
 Підліске Велике, с. *Див.* Великі
 Підліски, с. Кам’янка-Бузь-
 кого р-ну
 Підліски, с. Жидачівського р-ну
 57, 58, 252
 Підліски Великі, с. *Див.* Великі
 Підліски, с. Кам’янка-Бузь-
 кого р-ну
 Підліски Малі, с. *Див.* Малі Підліски,
 с. Жовківського р-ну
 Підлісний (Унтервальден), хут.
 с. Косичі Золочівського р-ну
 114
 Підлози, прис. с. Деревня Жов-
 ківського р-ну 184
 Підльвівські, терени 904
 Підляшшя 428, 599
 Підмонастирок, прис. *Див.* Підмо-
 настирок, с. Радехівського
 р-ну
 Підмихайлівці (Михайлівці),
 с. Рогатинського р-ну 203
 Підмонастир, с. Перемишлянсь-
 кого р-ну 48, 99, 100, 243,
 662
 Підмонастирок, с. Радехівського
 р-ну 279, 287, 988
 Підністрияни, с. *Див.* Піддністрияни,
 с. Жидачівського р-ну
 “Підростай”, бул. 756
 Підрудне, прис. с. Старий Доброт-
 вір Кам’янка-Бузького р-ну
 308
 Підрясна, прис. с. Рясна-Руська
 Яворівського р-ну 11
 Підсадки, с. Пустомитівського
 р-ну 220
 Підсокіл, прис. с. Соколівка Бусь-
 кого р-ну 85, 892
 Підсоснів, с. Пустомитівського
 р-ну 174, 176, 242, 661
 Підсоткевич Петро (“Ігор”) 990
 Підставки, с. Буського р-ну 639
 “Підступний”, ст. стр. 443
 Підтемне, с. Пустомитівського
 р-ну 169, 243, 625
 Під’ярків, с. Перемишлянського
 р-ну 18, 59, 160, 173, 176,
 242, 661
 Пізуни, с. Любачівського пов., те-
 пер Польща 417
 Пілан Михайло (“Осип”) 757, 787,
 1027, 1029
 Пілка Теодор (“Зарічний”) 815,
 943, 952
 Пільгани, с. Горохівського р-ну
 288
 Пільце (Кам’янка-Пільце), Жов-
 ківського р-ну 261
 “Пімста”. *Див.* Сак Іван
 Піомбіно, м. (Італія) 461
 Піро, американський кореспон-
 дент 710
 Піски, с. *Див.* Нові Піски, с. Доро-
 гинського р-ну (Білорусь)
 Піски, с. Бродівського р-ну 86, 93,
 279, 288
 Піски, с. Пустомитівського р-ну 80,
 88, 115, 116, 131, 171, 231
 “Пісня Леонід”, госп. реф. обл.
 пров. 356
 “Пісня”, сот. 867, 868, 889

Пісочна, с. Миколаївського р-ну 216, 217, 230
 “Піщанець”, пвх. 559
 Піщула Михайло (“Левко”) 1046, 1047
 “Пйон” 222
 Плазів, с. Любачівського пов., тепер Польща 158, 264
 Плакса Михайло (“Перстень”) 421
 Платонов, слідчий НКГБ 221
 Плашовецький, о. 86
 Плебани, с. Томашівського пов., тепер Польща 430
 Плешевичі (Плишевичі), с. Мостиського р-ну 29
 Плишевичі, с. *Див.* Плешевичі, с. Мостиського р-ну
 Плоєшті (Фльоєшта), м. (Румунія) 396, 483, 506
 Плуґів, с. Золочівського р-ну 112, 165, 724
 Пляуен-Гоф, м. (Німеччина) 893
 Побережжя, с. Тисменицького р-ну 960
 Побережне (Ятвяги), с. Городоцького р-ну 223, 228
 Побіч, с. Золочівського р-ну 112
 Поблю, оберляйтер 31
 Побужани, с. Буського р-ну 109, 111, 138-140, 307
 Повергів, с. Миколаївського р-ну 116-118, 221, 229
 Повітне (Повітно), с. Городоцького р-ну 190
 Повітно, с. *Див.* Повітне, с. Городоцького р-ну
 “Повстанець”, підпільний журнал 557
 “Повстанче Кропило”, підпільний журнал 732, 733, 739, 849, 1063-1070
 Погарисько, с. Жовківського р-ну 937, 938
 Погірці, с. Самбірського р-ну 31, 189
 “Погром”, к-р бой. 720
 “Подачний”. *Див.* Васишин Микола

Поділля 442, 637, 838
 Подільці, с. Самбірського р-ну 189
 Подніпров’я 442
 “Поет”, чл. ПЖ 160
 Пожарський Семен, рос. князь 479, 480
 Поздимир, с. Радехівського р-ну 12, 47, 66, 82, 126, 133, 151, 208-210, 274, 285, 293, 298, 300, 304, 309, 961
 Позичанюк Осип (“Шугай”) 250
 “Позюмко”, зв’язковий 195
 Покотило Богдан 310
 “Покотило І. Г.”, автор 545
 “Полевий”, коз. 1058
 Поледів, кол. Томашівського пов., тепер Польща 258-260, 392, 555
 Полиці, прис. с. Любича Рава-Руського пов., тепер Польща 16
 Полінський Антін 237
 Полісся 393, 428, 516, 539, 573, 629, 747, 748, 750, 759, 763, 766, 849
 Полове, с. Радехівського р-ну 67, 108, 147, 150, 152, 197, 301, 312
 Половці 402, 445, 763
 Полоничі, с. Буського р-ну 114, 175, 176
 Полонична, с. Кам’янка-Бузького р-ну 12, 73, 109, 139, 145, 148-150, 199, 211, 212, 302, 303, 434, 690, 919
 Полонка, с. *Див.* Полянка, с. Пустомитівського р-ну
 Полоцьк, м. (Білорусь) 399, 460, 468, 469, 474, 481, 482, 496
 “Полош”, сан. 612
 Полтава, м. 427, 580, 631, 678, 708, 772
 “Полтавець”, кур’єр, стр. 919
 Полтавська, обл. 279
 Полтавські, степи 789, 790
 Полтавщина 592, 595, 897

- Полтва, с. Буського р-ну 175
- Полуботок Павло, гетьман 405, 613, 678
- Полюхів, с. *Див.* Великий Полюхів, с. Золочівського р-ну
- Поляки (ляхи) 11-13, 15-17, 19-22, 25, 29-34, 36, 30, 40, 42-48, 50, 51, 53, 54, 57-65, 68, 70, 74, 75, 78-80, 83, 86, 89, 93, 95, 97-101, 103, 106, 107, 109, 111, 112, 114-118, 122, 129, 131, 132, 137, 141, 143, 156-159, 161-164, 169, 170, 172, 175, 177, 182, 182, 193, 206, 227, 232, 237, 239-242, 246, 248, 251, 253-256, 258-260, 262, 264-267, 271, 274, 277, 278, 281, 283-287, 290, 294-297, 299, 300, 302-304, 307-309, 311, 312, 314, 315, 318, 328, 329, 347, 383, 393, 403, 420, 423, 430, 431, 435-440, 444, 462, 478, 485, 487, 489, 490, 501, 503, 507, 533, 555-557, 588, 589, 600, 623, 630, 643, 668, 674, 692, 705, 706, 722, 749, 759, 768, 824, 854, 855, 861, 867, 883, 884, 888, 890, 893, 922, 962, 970
- Поляна, с. Миколаївського р-ну 57, 115, 116, 235, 236
- Поляна (Свинуша), с. Городоцького р-ну 222
- Поляни, с. Жовківського р-ну 824-826, 870, 872-875, 878, 887, 888, 937, 1058
- Поляни (Риків), с. Золочівського р-ну 33, 225
- Полянка, с. Пустомитівського р-ну 215, 220
- Полянки, кол. с. Варяж Сокальського р-ну 854
- “Поль”. *Див.* Польовий Федір
- “Поль”. *Див.* Ткачук Іван
- Польовий Мартин 237
- Польовий Омелян (“Остап”) 896
- Польовий Федір (“Поль”) 753
- Польська, армія (військо) 75, 103, 116, 156, 158, 251, 289, 295, 542, 590, 728, 867, 880, 962, 975
- Польська, держава. *Див.* Польща
- Польська, міліція 75, 76, 80, 81, 100, 114, 121, 134, 156, 158, 238-241, 243, 315, 507, 555, 689
- Польська Партія Роботніча (ППР) 463
- Польська Партія Соціалістична (ППС) 522
- Польська, поліція 31, 104, 112, 270, 271, 413, 274, 764, 766, 970, 975, 977, 984
- Польська, суспільність. *Див.* Поляки
- Польське, населення. *Див.* Поляки
- Польське, підпілля 45, 54, 61, 75, 193, 212, 240, 854
- Польський Комітет Національного Визволення 74, 507, 542
- Польський, тимчасовий уряд 722
- Польський червоний хрест 75
- Польський, еміграційний уряд 423, 507, 509, 524, 542, 601, 620, 711, 728
- Польський, легіон 12
- Польський, народ. *Див.* Поляки
- Польський, боївки 12, 21, 54, 60-63, 114, 265, 266, 267, 281, 289, 748, 860, 861, 866
- Польські, партизани (партизанка) 16, 77, 264, 266, 280, 281, 430, 668, 854, 855, 893, 995
- Польські, стрибки 158
- Польща 31, 59, 62, 74, 103, 107, 109, 122, 157, 181, 227, 289, 314, 393, 402, 403, 426, 446, 479, 488, 500, 501, 509, 524, 533, 542, 577, 579, 580, 581, 600, 601, 604, 649, 673, 674, 678, 710, 718, 749, 752, 760, 854, 855, 962, 963, 964, 966, 968-970, 973, 979, 989, 991
- Помагіль Павло 854
- Поморянський, р-н 1042

Поморянщина 193, 954
 “Помста”. *Див.* Гошовський Микола
 “Помста”, підпільне видання 385,
 605, 607. *Див. теж* “Стрілецькі
 вісті”, підпільне видання
 Пониква, с. Бродівського р-ну 159,
 167, 177
 Пониковиця, с. Бродівського р-ну
 85, 114, 158, 166
 Пиняки, с. *Див.* Пеняки, с. Бро-
 дівського р-ну
 Понятини, с. 98
 Попеляни, с. Пустомитівського
 р-ну 80, 115, 131, 219, 231
 Попельники, с. Снятинського р-ну
 960
 Поперека М. 222
 Попівці, с. Бродівського р-ну 159
 “Попович”, рой. 443
 Поповичі, прис. с. Топорів Буського
 р-ну 179
 Поради, прис. с. Гута Буського
 р-ну 134, 306
 Порецьк, с. *Див.* Павлівка,
 с. Іваничівського р-ну
 Порицьк, с. *Див.* Павлівка,
 с. Іваничівського р-ну
 Порічча Янівське, с. *Див.* Поріччя,
 с. Яворівського р-ну
 Поріччя, с. Яворівського р-ну 190
 Поріччя Задвірне, с. Городоцького
 р-ну 233
 Португалія 396
 Поруденко, с. Яворівського р-ну
 28, 63, 163
 Порудно, с. *Див.* Калинівка, с. Яво-
 рівського р-ну
 Поршна, с. Пустомитівського р-ну
 61, 115, 219, 220, 232
 Посадів, с. Томашівського пов.,
 тепер Польща 12, 55, 257-
 260, 391, 392, 406, 436, 438,
 606, 922
 “Пословські”, ліси 758
 “Послушний”, рой., стр. 612, 717
 Постишев Павло, рад. діяч 681
 Постолок, з с. Красне 15
 Потелич (Потилич), с. Жовківсь-
 кого р-ну 76, 258
 Потилич, с. *Див.* Потелич, с. Жов-
 ківського р-ну
 Потічний Петро Й., проф. 200
 Потоки, прис. с. Любича Рава-
 Руського пов., тепер Польща
 16, 258
 Потоки, прис. с. Нивиці Радехівсь-
 кого р-ну 40, 41, 83, 107, 306
 Поториця, с. Сокальського р-ну
 12, 24, 66, 72, 105, 286, 298,
 300, 305, 309, 310
 Потоцький Станіслав, поль. геть-
 ман 643
 Потсдамська, угода 710
 “Потуренко”, автор 492
 Потуржин, с. Томашівського пов.,
 тепер Польща 855
 Похідні групи ОУН 421, 428, 651
 “Похмурий”. *Див.* Юзвяк Василь
 Почапи, с. Золочівського р-ну 85,
 225
 “Правда”, рад. газета 418, 548,
 549, 560, 602, 604
 Правобережжя 748
 Прага, м. (Чехія) 523
 “Практичний”. *Див.* Огородниць-
 кий Григорій
 Прибалтика 508, 509, 523, 534,
 540, 576, 604
 Прибалтійські, держави (країни)
 390, 425
 Прибега Микола (“Чайка”) 523,
 639
 Прибілля (Ятвяги), с. Жидачівсь-
 кого р-ну 79, 97, 130, 241,
 256
 Прибужани (Лани, Лани Польські),
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 307, 308, 463
 Прийма, прис. м. Миколаєва 235
 “Прикрий”, ст. бул. 756
 Прилбичі, с. Яворівського р-ну 63,
 156, 926
 Прип’ять, р. 23, 416, 442, 469, 481,
 496, 674

Приставські, з Стрептова 289
 Пристанський Микола (“Сірко”) 816, 979
 Пристань, с. Сокальського р-ну 936
 Приступа Марія (“Славка”) 723
 Присяжний, з с. Залісся 165
 Притулка Яків (“Бурій”, “Григорій”, “Орлик”, “Радич”) 25, 27, 291, 297, 303, 309, 328, 329, 331, 447, 922, 923, 955, 1051
 Прихідько М. 213
 Пришляк Григорій (“Мікушка”) 877, 878
 Пришляк Євген (“Ярема”) 905, 1023
 Прісся, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 270
 “Пробоем”, орг. 75
 Продиус Іван 39
 Прокоп Мирослав (“Володимир”) 864
 Прокопів Богдан (“Степан”) 904
 Прокопів Петро (“Тарасенко”) 927
 “Пролом”, сотня (вд., пвд.) 109, 257-260, 344, 366, 380, 391, 392, 434-437, 439, 624, 625, 712, 714, 1053, 1057
 “Промінь”. *Див.* Кравчук Мар’ян
 Просверов, май. МГБ 793
 “Просвіта”, товариство 13, 226, 970, 974, 977, 978, 990
 Процайло Іван (“Колосенко”) 917
 Процикевич Василь 96
 Процишин Іван (“Іскра”) 958, 960
 Проць Михайло (“Макар”) 901
 Процько Михайло 228
 Прус Микола 431
 Пруси, с. *Див.* Ямпіль, с. Пустомитівського р-ну
 Пруси, Східні. *Див.* Прусія, Східна
 Прусинів, с. *Див.* Низи, с. Сокальського р-ну
 Прусія, Східна (Пруси, Східні) 476, 496, 506, 508, 540, 891
 Прут, р. 432
 “Прут” 202
 “Прут”, з В.12/II, ст. віст. 816
 “Прут”. *Див.* Вацик Павло
 “Прут”. *Див.* Шведа Володимир
 Псков, м. (Росія) 460
 “Пташко”, розв., віст. 612
 Пташники, прис. с. Сілець Кам’янка-Бузького р-ну 290, 406
 Пташок, сексот 100
 “Пугач”. *Див.* Огородницький Іван
 “Пугач”. *Див.* Федір Адам
 Пугачі, прис. Любачівського пов., тепер Польща 688
 Пузровський Павло 855
 Пузяк, з Яворова 882
 Пукало Данило, бой. 403
 Пуків, с. Рогатинського р-ну 203
 Пустельники, с. Радехівського р-ну 108, 123, 134, 151, 178, 179, 200, 921
 Пустомити, м. 61, 80, 168, 188, 189, 219, 230
 Пустомити, р-н. *Див.* Пустомитівський, р-н
 Пустомитівський, р-н 168, 170
 Пустомитівщина (Пустомиччина, Пустомитщина) 190, 219, 232, 929
 Пустомитські, ліси 494
 Пустомитщина. *Див.* Пустомитівщина
 Пустомиччина. *Див.* Пустомитівщина
 Путятинці, с. *Див.* Путятинці, с. Рогатинського р-ну
 Путятинці (Путятинці), с. Рогатинського р-ну 203
 Путятичі, с. Городоцького р-ну 62, 190, 228
 “Пушкар”, бой. 155
 “Пушкар” (“Кум”), бунч. 628, 783, 1054
 Пшек Степан 80
 Пшепюрський Мирослав 12
 Пшибила 855
 Пшик Михайло 96
 “П’ява” 767
 П’ятничани, с. Жидачівського р-ну 97, 98, 250

- Р**
- Р, с. 566
- Р, с. 667
- Р, с. 686
- Р, с. в Миколаївщині 202
- Р, с. *Див.* Радванці, с. Радехівського р-ну
- Р, с. *Див.* Рокитне, с. Яворівського р-ну
- “Р.”, к-р 222, 223
- “Р.”. *Див.* Скиба Павло
- “Р. Зеніт”. *Див.* Мигаль Павло
- “Р. Павур”. *Див.* Мигаль Павло
- “Рабка”, стр. 717
- Рава Руська, пов. *Див.* Рава-Руський, пов.
- Рава, м. *Див.* Рава-Руська, м. Жовківського р-ну
- Рава-Руська, м. Жовківського р-ну 10, 15, 16, 17, 19, 28, 52, 54-57, 76, 77, 89, 184, 257, 259, 261, 262, 267, 270, 271, 278, 391, 421, 431, 437, 470, 505, 556, 604, 660, 689, 801, 854, 891, 892
- Рава-Руська, округа. *Див.* Равська, округа
- Рава-Руська, р-н 205, 934, 937
- Рава-Руський, пов. 10, 17, 44, 413, 420, 421, 543
- Равіч, м. (Польща) 413
- Равлик Іван 457
- Равлик Микола (“Беркут”) 553, 557, 558, 569-571, 839, 961, 1053
- “Равлик”. *Див.* Ткачук Іван
- Равська (Рава-Руська), округа 28, 54, 55, 257, 261, 265-267, 270, 319
- Равське (Голе Равське), с. Жовківського р-ну 934
- Равський, пов. *Див.* Рава-Руський, пов.
- Равщина 10, 17, 19, 23, 24, 37, 43-45, 52-54, 67, 76, 153, 183, 257, 261, 262, 265, 267, 268, 270, 291, 312, 391, 434, 435, 438, 462, 471, 537, 553, 557, 588, 591, 592, 595, 606, 614, 626, 661, 662, 683, 689, 719, 720, 839, 892, 893, 896, 897, 1054
- Радванці (Радованці), с. Радехівського р-ну 23, 24, 71, 90, 106, 126, 127, 133, 151, 178, 210, 284, 293, 297, 298, 299, 627, 634, 669, 714, 921, 962, 964, 966, 969, 973, 974
- Радеску Ніколае, румунський діяч 601
- Радехів, м. 12, 22, 24, 31, 47, 71, 83, 92, 103, 105, 106, 108, 123-125, 133, 134, 136-138, 142, 144, 146, 147, 182, 198, 209-211, 276-278, 280, 288, 291, 298, 306, 311, 315-318, 463, 626, 634, 638, 657, 691, 790, 921, 955, 965, 971
- Радехів, пов. *Див.* Радехівський, пов.
- Радехів, р-н. *Див.* Радехівський, р-н Радехівський, пов. 11, 24, 25, 67, 126, 205, 279, 301, 313, 314, 319, 434
- Радехівський, р-н 126, 133, 149, 205, 589, 961-964, 966, 967, 969, 970, 972-975, 979, 981, 985, 987-989, 991, 993, 994
- Радехівський, терен 47, 284
- Радехівщина 21, 36, 40, 44, 47, 67, 69, 82, 91, 105, 122, 134, 198, 274-276, 279, 284, 287, 293, 301, 305, 312, 314, 369, 373-377, 379-381, 434, 535, 555, 589, 662, 719, 720, 839, 968, 996, 1014, 1049, 1050
- Радивил Януш, лит. князь 674
- Радивилів, м. 41, 105
- “Радич”. *Див.* Притулка Яків
- “Радій”. *Див.* Лисяк Осип
- Радків, с. Томашівського пов., тепер Польща 260
- Радованці, с. *Див.* Радванці, с. Радехівського р-ну

Радруж, с. Рава-Руського пов., те-
 пер Польща 555
 Радюк Пилип (“Хрущ”) 925
 “Радянська Україна”, рад. газета
 603, 726, 728, 729
 Радянський Союз. *Див.* СССР
 Радянські, війська. *Див.* ЧА
 Ражнів (Рожнів), с. Бродівського
 р-ну 85, 114, 160, 167, 960
 Райтаровський Гриць 39
 Райтаревичі, с. *Див.* Верхівці,
 с. Самбірського р-ну
 Райтаровичі, с. *Див.* Верхівці,
 с. Самбірського р-ну
 Райтеровичі, с. *Див.* Верхівці,
 с. Самбірського р-ну
 Райх 10, 15, 18, 30, 389, 396, 398,
 433
 Рак Ярослав 651
 “Рак”, з ОВ, бул. 757
 “Рак”, к-р СКВ, віст. 918
 Раківець, с. *Див.* Раковець,
 с. Пустомитівського р-ну
 Ракобовти (Ракобути), с. Буського
 р-ну 307
 Ракобути, с. *Див.* Ракобовти,
 с. Буського р-ну
 Ракова, с. Старосамбірського р-ну
 692
 Раковець (Раківець), с. Пустоми-
 тівського р-ну 625, 627
 Раковиська, прис. с. Холоїв, те-
 пер с. Вузлове Радехівського
 р-ну 921
 Раковський Ярослав 18
 Рата, р. 67, 311
 “Ратай”, пвх. 401, 454, 701
 Ратич Петро 96
 Ратичів, с. Томашівського пов., те-
 пер Польща 258, 392, 438
 Рачок Ілько (“Вільха”, “Лепей”)
 870
 Рачун Семен (“Зубенко”, “Макар”)
 1050
 Ревер Михайло 39
 Редька Теофіл 307
 Рейнсько-вестфальський (ренсь-
 ко-вестфальський), район
 (область) 460, 468, 474, 475
 Реклинець, с. Сокальського р-ну
 47, 285
 Ремезівці, с. Золочівського р-ну
 32, 86, 112, 165
 Ременів, с. Кам’янка-Бузького
 р-ну 181, 182, 295, 633, 661,
 718, 917
 “Рен”. *Див.* Мізерний Мартин-
 Василь
 Ренсько-вестфальський, район
 (область). *Див.* Рейнсько-
 вестфальський (ренсько-
 вестфальський), район (об-
 ласть)
 “Реня”, з Рогатинської окр. 945,
 951
 Репехів, с. Жидачівського р-ну
 248, 255
 Речичани (Річичани), с. Городоць-
 кого р-ну 89, 132, 189, 714
 “Рибак” 201
 Рибаки, з с. Лісновичі 49
 Рига, м. (Латвія) 484, 523, 540,
 649
 Рижани, с. Буського р-ну 112
 Ризький, договір 649
 Риків, с. *Див.* Поляни, с. Золо-
 чівського р-ну
 Рильський Максим 576, 603, 604,
 645
 Рим, м. (Італія) 419, 422, 433, 485
 Римська, імперія 520
 “Рись”. *Див.* Басай Станіслав
 Рихва, заст. голови райвиконкому
 211
 Ричагів (Ричигів), с. Миколаївсь-
 кого р-ну 221
 Ричигів, с. *Див.* Ричагів, с. Мико-
 лаївського р-ну
 Рівенська, обл. 494
 Рівенщина 494
 Рівне (Рівно), м. 422, 476, 483,
 751, 981, 982
 Рівно, м. *Див.* Рівне, м.
 “Ріг”, з СКВ, стр. 245

- “Рідна Школа”, товариство 437
 “Різун”, рой. 716
 “Різун”. *Див.* Андрусак Василь
 “Різуна”, курінь 896
 “Рій” 195
 “Рій”, куц., ст. віст. 789
 “Рік”. *Див.* Костик Василь
 Ріплин, с. Томашівського пов., тепер Польща 260, 283
 Рісна Руська, с. *Див.* Рясна-Руська, с. Яворівського р-ну
 Річиця, с. Рава-Руського пов. 76, 258, 262, 270, 391, 436, 606
 Річичани, с. *Див.* Речичани, с. Городоцького р-ну
 Річки, с. Жовківського р-ну 10, 54, 257, 258, 261, 270, 391, 666
 “Роберт”. *Див.* Вархоляк Михайло
 Рогалі, прис. с. Старий Добротвір Кам’янка-Бузького р-ну 148
 Рогатин, м. 48, 87, 192, 194
 Рогатин, пов. *Див.* Рогатинський, пов.
 Рогатинська, округа 943, 944, 950-952, 995, 1045
 Рогатинський, пов. 293
 Рогатинський, р-н 1044
 Рогатинщина 171, 191, 203, 251, 683, 995, 1009, 1014, 1015, 1017
 Родатичі (Городятичі), с. Городоцького р-ну 16, 62, 89, 132, 233
 Рожанка, с. Кам’янка-Бузького р-ну 84, 138, 180, 265, 286, 292, 308
 Рождалів, с. *Див.* Розжалів, с. Радехівського р-ну
 Рожище, м. 539
 Рожнів, с. Косівського р-ну 960
 Рожнів, с. *Див.* Ражнів, с. Бродівського р-ну
 Розвадів, с. Миколаївського р-ну 217, 218
 Розваж, с. Золочівського р-ну 112, 894
 Розджалів, с. *Див.* Розжалів, с. Радехівського р-ну
 Розворяни, с. Золочівського р-ну 113, 960
 Розділ, смт. Миколаївського р-ну 217, 218, 229, 230, 235, 236, 767
 Розенберг Альфред 484, 485, 492
 Розжалів (Рожджалів, Розджалів), с. Радехівського р-ну 15, 23, 67, 103, 108, 125, 133, 210, 274, 298, 311, 597, 634, 855, 1054
 Розточча 611, 637
 Розточчя, Львівсько-Томашівське 715
 “Розточчя”, ТВ (В. 13) 331, 814-816, 1056
 Розумовський Кирило, гетьман 678, 679
 Рокети (Рокити, Рукити), с. Кам’янка-Бузького р-ну 23, 24, 110, 139, 140, 145, 146, 182, 214, 302, 308
 Рокити, с. *Див.* Рокети, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Рокитне (Рокитно, Рокітно), с. Яворівського р-ну 63, 184, 715, 779, 823, 824, 868, 873, 874, 888, 934, 937, 1058
 Рокітно (Рокітно, Рохітно), с. Томашівського пов., тепер Польща 260, 264
 Рокітно, с. *Див.* Рокітно, с. Яворівського р-ну
 Рокітно, с. *Див.* Рокітно, с. Яворівського р-ну
 Рокітно, с. *Див.* Рокітно, с. Томашівського пов., тепер Польща
 Рохітно, с. *Див.* Рокітно, с. Томашівського пов., тепер Польща
 Роліківка, прис. с. Свитазів Сокальського р-ну 73, 142
 “Рольф”. *Див.* Лютий Василь
 Роля-Жимерський Міхал, поль. ген. 507
 “Ром[...]” 210

“Рома”. *Див.* Кологурка Марія
 “Рома”. *Див.* Стефаницька Марія
 Ромадановський. *Див.* Ромо-
 дановський Григорій
 Роман Великий, князь 500
 “Роман”, орг., ст. віст. 788
 “Роман”. бой. 632
 “Роман”. *Див.* Вархоляк Михайло
 “Роман Гай”. *Див.* Думич Дмитро
 Романик Григорій (“Дріт”) 956,
 960
 Романина Євгенія. *Див.* Чорній
 Євгенія
 Романина Ярослава. *Див.* Левко-
 вич Ярослава
 Романишин Михайло 33
 Романів Григорій (“Маркіян”) 990,
 991
 Романів 480
 Романів Федір (“Скала”) 992, 993
 Романів, с. Перемишлянського
 р-ну 18, 99, 160, 173, 174,
 192, 242, 244, 1054
 Романівка, с. Городоцького р-ну 202
 Романівка, с. Радехівського р-ну
 13, 196
 Романівка (Ксаверівка), с. Со-
 кальського р-ну 198, 292,
 293, 299, 304, 305, 311, 922
 Романови, династія 418, 680
 “Романовичі”, курінь 1017
 “Романовичі I”, сотня 1020
 Романовський Болек 855
 Романюк Степан (“Явір”) 959, 960
 Ромош, с. Сокальського р-ну 21
 Ромер Тадеуш 542
 “Ромко” 1046
 “Ромко”, з В.11/І, куш., ст. віст.
 789
 “Ромко”, ст. віст. 938
 “Ромко”. *Див.* Гуменюк Микола
 “Ромко”. *Див.* Демчук Ілля
 “Ромко”. *Див.* Скиба Павло
 Роммель Ервін, нім. ген. 294, 469
 Ромодановський (Ромадановсь-
 кий) Григорій, рос. воевода
 479
 “Ромцьо”, віст. ОВ 757
 “Роса”. *Див.* Ваврук Василь
 Російська імперія 519
 Російська православна церква 620
 Російський народ. *Див.* Росіяни
 Росінан, м. (Італія) 483
 Росія 97, 195, 393, 401, 418, 425,
 426, 446, 480, 509-511, 543,
 549, 563, 579, 601, 681, 703,
 704, 708, 711, 782
 Росіяни 11, 25, 29, 42, 44, 50, 51,
 116, 164, 189, 220, 221, 226,
 239, 269, 293, 307, 451, 479,
 480, 510, 526, 534, 543-545,
 547, 581, 601, 602, 622, 623,
 645, 679, 680, 726, 731, 743,
 759, 760, 771, 779, 826
 Роснівка (Вілька Роснівська, Вілька
 Руснівська), с. Яворівського
 р-ну 28
 Росович Володимир 186, 620
 “Рось” 929
 “Рось”, терен 380, 382
 Роттердам, м. (Нідерланди) 409, 454
 Рошик Юрій (“Недолугий”,
 “Шумський”) 493, 626, 962,
 963, 966, 968, 969, 972, 977,
 980, 989, 991, 993, 1070
 Роятин, с. Сокальського р-ну 287
 “Р-та”. *Див.* Гайовська Люба
 “Рубай”, бунч. 780
 Рубак Анна 304
 Руда, с. Жидачівського р-ну 95,
 239, 768
 Руда, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 84, 141, 690
 Руда, с. Рогатинського р-ну 192
 Руда, с. *Див.* Руда-Бридська,
 с. Бродівського р-ну
 Руда-Бридська (Руда),
 с. Бродівського р-ну 114,
 196, 279
 Руда-Колтівська, с. Золочівського
 р-ну 33
 Руда Ружанецька, с. Любачівського
 пов., тепер Польща 157, 158,
 263, 264

- Руда-Сілецька, с. Кам'янка-Бузького р-ну 145, 146, 212, 213, 281, 690, 723, 790, 918
- Руданці, с. Кам'янка-Бузького р-ну 181, 182, 290, 660, 690, 718, 724
- Руденко, с. Радехівського р-ну 69, 135, 137, 178, 198, 209, 210, 317, 984
- Рудеччина 188, 222, 228, 234
- Рудий Володимир, з Язениці-Руської 280
- Рудий Володимир ("Аркас", "Винар", "Модест") 207, 208, 215, 326, 634, 713, 1952, 1053
- Рудий Григорій ("Бистрий") 956, 960
- "Рудий", прац. ос. СБ "125" 902
- "Рудий". *Див.* Стельмашук Юрій
- Рудка (Гутка), с. Любачівського пов., тепер Польща 259
- Рудківський, р-н 223, 229
- Рудки, м. Самбірського р-ну 118, 223, 230
- Рудки, р-н. *Див.* Рудківський, р-н
- Рудки, поль. родина з с. Дальнич 308
- Рудник Степан ("Дужий") 1039-1041
- Рудники, с. Миколаївського р-ну 216-218, 229, 770, 771
- Рузвельт, Франклін, президент США 394, 433, 462, 469, 484, 497, 524, 543, 746
- Рукити, с. *Див.* Рокети, с. Кам'янка-Бузького р-ну
- Румуни 507, 533, 541, 601, 704
- Румунія 393, 396, 399, 461, 474, 506-508, 523, 524, 533, 541, 577, 601
- Румунська, армія (війська, частини) 395, 396, 398, 417, 506, 541
- Румунський, народ. *Див.* Румуни
- Румунський Уряд Національного З'єднання 506
- Румянцев Петро, рос. діяч 678, 679, 681
- Рундтштедт, Карл Рудольф Герд фон, нім. ген. 441, 483
- Рурський, басейн 476, 483, 484
- Русилів, с. Буського р-ну 194
- Русини 742
- "Русич" 160
- "Русич". *Див.* Тершаковець Зино-вій
- "Руслан", пвх. 566, 597
- Русскі. *Див.* Росіяни
- Русь 500, 577, 601
- Русь, Південна (Южная Русь). *Див.* Україна
- Руська, земля. *Див.* Русь
- "Рута". *Див.* Гайовська Люба
- Рух" 204
- "Ручай", рой., рай. реф. СБ, ст. віст. 934, 941
- "Ручай". *Див.* Щибіль Михайло
- Рясна Польська, с, тепер частина м. Львів 63, 938
- Рясна-Руська (Рісна Руська), с. Яворівського р-ну 11, 189, 778, 872, 874-876, 890

С

- С., с. 587
- С., с. 669
- С., с. 671
- С., с. 687
- "С." 671
- "С." 769
- "С." 774
- "С.", бунч. 568
- "С.", к-р вд. 694
- "С", ліс 687
- "С.", пвд. 535
- "С.", ст. сан. 698-700
- "С-н" 953
- "Сабаль". *Див.* "Семен" ("Сабаль")
- Сабанівка, с. Радехівського р-ну 152, 970
- "Саблюк". *Див.* Качан Остап
- "Сава" 1035
- "Сава". *Див.* Хомин Федір

- Савицька Галина (за chol. Голояд, Дребот, "Галина", "Ганна", "Марта", "Марта Гай", "Оксана", "Ярина") 828, 838, 848, 1007
- "Савич" 381
- "Савич". *Див.* Лялюк Василь
- Савка Богдан ("Софрон") 1051
- Савка Степан ("Головацький", "Нечай") 449
- "Савка", з ОВ, бул. 756, 775
- Савченко, голова райвиконкому 881, 882, 884, 886
- Савчук, з с. Бабичі 82
- Савчук Павло ("Довбуш") 961
- Савчук Степан ("Наливайко") 317, 330, 894, 895, 958
- Сагайдачний Петро, гетьман 403, 654
- "Сагайдачний". *Див.* Боднар Роман
- Саган ("Треф", "Гончар", Луговий") 906, 1007, 1025, 1028, 1037
- Сагринь, с. Грубешівського пов., тепер Польща 283, 556
- Сади, прис. с. Ясенів Бродівського р-ну 638
- Садовий, голова сільради 108
- Садовий Стах ("Нечай") 1032
- "Садовий", стр. 612
- "Садовий", стр. 717
- Садоха Ярослав 79
- Сазюн, с. Станиславівського р-ну 960
- Сайдан Ян 16
- Сайки, с. *Див.* Сайків, с. Миколаївського р-ну
- Сайків (Сайки), с. Миколаївського р-ну 115, 768, 807
- Сак Іван ("Пімста") 963
- Сакала Степан 16
- "Сакра", сот. 890
- "Сакра", сотня 890. *Див теж* "Холодноярці III", вд.
- Салабан Іван 247
- Салан Андрій 119
- Салаші, с. Любачівського пов., тепер Польща 156
- Салаші, с. *Див.* Діброва, Сокальського р-ну
- Салаші, Ференц, угор. діяч 541
- Салашка, с. Бродівського р-ну 167
- Салаяк Юліан ("Сокіл", "Тиміш") 779, 856, 865, 868, 870-874, 887, 890
- Сальмі, смт. в Карелії (Росія) 476, 482
- Самагальський (Самагальський) Ярослав 883-886
- "Самар", рай. пров. 26
- Самбір, м. 223, 234, 395
- Самбірський, р-н 1031
- Самбірщина 28
- Самий (Самій) Петро ("Веселий") 949, 952
- Самійленко Володимир, письменник 776
- Самооборона. *Див.* СКВ
- Самостійна Україна. *Див.* УССД
- "Самостійник", підпільне видання 895
- Сампара Степан, о. 621
- Самсін А. 213
- "Самур". *Див.* Дінець Богдан
- Сан, р. *Див.* Сян, р.
- Сан Савер Ле Віконт, м. (Франція) 448
- Сан-Сальвадор, м. (Сальвадор) 484
- Сан-Франціско, м. (США) 601, 616, 618, 619, 653
- Санайко Дмитро ("Дуб") 695
- Санкт-Петербург, м. (Росія) 418
- "Санчо", сот. 471
- "Сапер", куш. військовик 191
- Сапіжанка, с. Кам'янка-Бузького р-ну 145, 308
- Сарненщина 494
- Сарни, м. 422
- Сарни (Серни), с. Яворівського р-ну 28, 29, 119
- Сас Михайло ("Амос") 756
- Сасів, с. Золочівського р-ну 15, 51, 114

СБ. *Див.* ОУН, СБ
 Сб-істи. *Див.* ОУН, СБ
 СВ. *Див.* СКВ
 Сверх, с. *Див.* Свірж, с. Перемишлянського р-ну
 Свереди, прис. с. Кулява Жовківського р-ну 185
 Сверчевський Кароль, поль. ген. 748
 Свидниця, с. Яворівського р-ну 119
 Свидницький Володимир (“Сергій”) 859
 Свидницький Степан (“Носач”, “Н.”, “Н-ч”) 411, 424, 777, 780
 Свинуша, с. *Див.* Поляна, с. Городоцького р-ну
 “Свист”, ст. віст. 932
 “Свист”. *Див.* Пилипчук Богдан
 Свистун Іван (“Черник”) 626, 962, 972
 Свистун Марія 84
 Свистун Микола (“Ясень”) 749, 753
 Свитазів, с. Сокальського р-ну 21, 81, 125, 143, 305
 Свірж (Сверх), с. Перемишлянського р-ну 176, 244, 661
 Свіркевич Андрій (“Зенко”) 939
 Світлий Іван 189
 Світлик Богдана (“Світляна”) 875-878, 881, 888
 “Світляна”. *Див.* Світлик Богдана
 “Світовий”. *Див.* Триндяк Микола
 “Свобода” (“Богдан”), сот. 166, 167, 177, 195, 1059
 “Свободи”, сотня (вд., пвд.). *Див.* “Дружинники”, сотня (вд., пвд.)
 Святослав Завойовник, князь 402, 408, 455, 500, 597, 670, 708
 “Святослав”, кур. пвх. 575, 579
 “Святослав”. *Див.* Балко Петро
 СД 21, 278
 Севастополь, м. 387, 395, 396
 “Сезон”, бой. 721
 Секвань, р. 432
 Секута Іван 110
 Селеська, с. *Див.* Оселя, с. Яворівського р-ну
 Селеська, с. *Див.* Селиська, с. Перемишлянського р-ну
 Селець Белзьський, с. *Див.* Сілець, с. Сокальського р-ну
 Селиська, с. Рава-Руського пов., тепер Польща 262
 Селиська (Селеська, Селичі), с. Перемишлянського р-ну 18, 160, 173, 242, 244
 Селиська, с. *Див.* Оселя, с. Яворівського р-ну
 Селиська, с. *Див.* Селисько, с. Пустомитівського р-ну
 Селисько (Селиська), с. Пустомитівського р-ну 56, 60, 131, 173, 243, 625
 Селичі, с. *Див.* Селиська, с. Перемишлянського р-ну
 Селищі, с. *Див.* Селиська, с. Перемишлянського р-ну
 “Сельвестер”. *Див.* “Сильвестер”
 Сембратович Сильвестр, кардинал 668
 “Семен” (“Сабаль”), віст. 931
 “Семен”. *Див.* Караван Ярослав
 “Семен”, куш. 171
 “Семен”. *Див.* Іванолю Михайло
 “Семена”, куш. 171
 “Семенів”. *Див.* Соколюк Зиновій
 Семенівка (Семинівка), с. Пустомитівського р-ну 61, 88
 Семенко Ярослав (“Андрій”) 954, 1042, 1043
 Семенюк Іван (“Дорошенко”) 284
 Семенюк Олена 292
 Семенюк Теодор 104
 Семигальський. *Див.* Самагальський Ярослав
 Семигород 704. *Див.* теж Трансильванія
 Семинівка, с. *Див.* Семенівка, с. Пустомитівського р-ну
 Семинович Станислав 308

- Семкович Юліан (“Стріха”) 383
“Семченко”. *Див.* Кадюк Михайло
Сен-Льо, м. (Франція) 496
Сена, р. 482
Сенишин Гриць 243
“Сенишин”. *Див.* Лемик Микола
Сенів, с. Жидачівського р-ну 97,
256
Сенюк Василь (“Летун”) 361, 628,
664, 683, 1054
Сенюк Степан (“Буйтур”) 788, 815
Сенюта Михайло (“Дорош”) 941
Сень Пилип 33
Сень Федір 33
Сеньків, с. *Див.* Синьків, с. Раде-
хівського р-ну
Сеньків Павло (“Михасько”) 954,
1042
Сенью (Флеак-сюр-Сьонь), м.
(Франція) 468
Серби 704
Сербія 207
Сергій, литовський митрополит
388
“Сергій”. *Див.* Бабський Лесь
“Сергій”. *Див.* Свидницький Воло-
димир
Сергійчук Володимир 237
Сердиця, с. Пустомитівського р-ну
80, 87-89, 218
Середа Ярослав (“Байда”) 920
Середземне Море 509
Середкевичі (Улицько, Улицько-
Середкевич, Улицько-Серед-
ковичі, Улицько), с. Яворівсь-
кого р-ну 188, 258, 626, 689,
937
Середпільці, с. Радехівського р-ну
11, 134, 152, 209, 316, 979,
994
Серет, р. 395
Серни, с. *Див.* Сарни, с. Яворівсь-
кого р-ну
Серники, с. *Див.* Сірники, с. Пере-
мишлянського р-ну
“Серце”. *Див.* Пеленський Ярема
Сех Марія 159
Сибір 98, 100, 113, 177, 193, 217,
218, 220, 221, 228, 229, 250,
393, 469, 507, 543, 596, 612,
613, 616, 634, 649, 680, 681,
740, 798, 806, 828
Сивак, з хут. Домки 955
Сивенький Григорій (“Чорний”) 963
“Сивий” 202
“Сивий”, бой. СБ, стр. СКВ 918
“Сивий”, орг. ст. віст. 788
“Сивий”. *Див.* “Меч” (“Сивий”)
“Сивий”. *Див.* Панас Василь
Сивко Василь 247
Сидір Дем’ян (“Канарок”) 957, 960
Сидор Василь (“Шелест”) 857,
859, 860, 865-870, 872, 874,
889, 891
Сидор Іван, з с. Сугрів 18
Сидор Іван, з с. Чортория 78
Сидор Нестор 125
Сидор О. 215
Сидор Осип 39
Сидор Юсько 854
Сидорак Анастасія 221
Сидорак Хима 221
Сидорук, нач. НКГБ 719
Сидорук Олекса (Анатоль) (“Дуб”,
“Яструб”) 559, 723
“Сизий”, з ОЕВ, бул. 788
“Сизокрилий”, стр. 612
“Силань”, стр. 712
“Сильвестер” (“Сельвестер”) 251,
252, 256
“Симченко”. *Див.* Кадюк Михайло
“Синій”. *Див.* Старух Ярослав
Синьків (Сеньків), с. Радехівського
р-ну 137, 276
Синьковичі, с. Жовківського р-ну 77
“Сирота”. *Див.* Сфорак Дмитро
“Сирота”. *Див.* Шиндюк Василь
Сисун Іван (“Голуб”) 1019
Ситихів, с. Жовківського р-ну 181
“Сич”, хот. 717
“Сич”, з с. Лучани 1032
Сідехара Кідзуру, японський діяч
727
Сідльці, м. (Польща) 413

- Сієна, м. (Італія) 474, 476
Сікорський М. 83
Сілець Белзький, с. *Див.* Сілець, с. Сокальського р-ну
Сілець Бенків, с. *Див.* Сілець, с. Кам'янка-Бузького р-ну
Сілець Беньків, с. *Див.* Сілець, с. Кам'янка-Бузького р-ну
Сілець (Сілець Белзький, Селець Белзький), с. Сокальського р-ну 67, 76, 81, 103, 105, 126, 179, 200, 286, 287, 311, 362, 1056
Сілець (Сілець Беньків, Сілець Бенків), с. Кам'янка-Бузького р-ну 44, 45, 83, 110, 111, 122, 140, 144-148, 179-182, 200, 211, 215, 280, 282, 283, 296, 302, 309, 689-691, 720, 790, 919, 921
Сілецький, кушч 73
Сінкевичі, станція (Білорусь) 481
Сіоністи 400
Сіпо 15
Сірий Василь ("Касян") 957, 960
"Сірий". *Див.* Балук Микола
"Сірий". *Див.* Куровицький Адам
Сірко Павло ("Лісовий") 891
"Сірко" 310
"Сірко", кушч., ст. віст. 930, 932, 1041
"Сірко". *Див.* Задорожний Іван
"Сірко". *Див.* Мельник Олексій
"Сірко". *Див.* Пристанський Микола
Сірники (Серники), с. Перемишлянського р-ну 87
"Сіроманці", сотня (вд.) 55, 92, 94, 100, 293, 406, 416, 417, 434, 437, 443, 592-595, 630, 637, 671, 753, 771, 772, 896, 946, 1018. *Див теж* "Верховинці", вд.
Сітка Олекса ("Підкова") 788
Сітний Василь ("Горський") 953
Січевський Григорій ("Запорожець") 988
"Січний". *Див.* Телятинський Микола
"Січовий". *Див.* Гудима Дем'ян
"Січовик", сот., заст. сот. 116, 236, 587, 588
"Січовик". *Див.* Додик Василь
"Січовика", сотня 116, 236
Скавинський Юліан ("Гліб") 1010
Скавронський Осип 246
"Скала", з В.15/1, орг. 815, 943
"Скала", кушч. 245
"Скала", сот. 109, 344, 380, 553, 557, 558, 569, 570, 1053, 1054
"Скала". *Див.* Романів Федір
"Скала". *Див.* Шкамбара Михайло
"Скала". *Див.* Якимів Петро
"Скали", вд. *Див.* "Пролом", сотня (вд, пвд.)
"Скалка" 1022
Скандинавія 1070
Скасвів Ярослав ("Мороз") 1051
СКВ 88-93, 105, 108, 124, 134-138, 140-153, 155, 157, 160, 161, 163, 169, 171, 173, 174, 176-180, 185, 197-200, 209-211, 213, 216, 217, 220, 223, 227-230, 233, 236, 310-313, 315, 317-319, 380, 382, 625, 629, 660-662, 688-691, 719, 720, 724, 804, 807, 815, 816, 890, 914, 918-920, 931, 944, 947, 963-967, 970-976, 981-985, 987, 988, 992, 994
Скварява (Нова, Стара), с. Жовківського р-ну 184, 719
Скварява, с. *Див.* Нова Скварява, с. Жовківського р-ну
Скварява Нова, с. *Див.* Нова Скварява, с. Жовківського р-ну
Скварява Стара, с. *Див.* Стара Скварява, с. Жовківського р-ну
Скварява, с. Золочівського р-ну 113
Скелівка (Фельштин, Фульстин), с. Старосамбірського р-ну 663

Скерчинський Едвард 75
“Скиба”, к-р пвд., віст. 612
“Скиба”, к-р розв. 586
Скиба Павло (“Ромко”) 625, 626
Скіпчак Іван 214
Склянка, з х. Лісових 311
Скнилів, с. Золочівського р-ну 113,
194, 224
Скнилівок, с., тепер част. м. Львів
886
Сковрон Олекса 362, 1056
Скоморохи, с. Сокальського р-ну
72, 299, 300, 311
Скоморохи Старі, с. *Див.* Старі
Скоморохи, с. Галицького
р-ну
Скопик Володимир (“Борознюк”)
968
“Скорий”, ст. стр. 756
“Скорий”. *Див.* Гнатів Михайло
“Скорий”. *Див.* Москалюк Олекса
“Скоропад”, стр. 69
Скоропадський Іван, гетьман 678
Скорупський Максим (“Макс”) 895
“Скрегулець”, з СБ, ст. віст. 756
Скриба Андрій 16
Скриглів, с. *Див.* Скригове, с. Горо-
хівського р-ну
Скригове (Скриглів, Скриголів),
с. Горохівського р-ну 288,
986
Скриголів, с. *Див.* Скригове, с. Го-
рохівського р-ну
“Скрипач” 244
“Скритий”, стр. СКВ 919
“Скрігіль”, коз. 1058
Скробацький Володимир 100
Скрутовський Микола 95
“Скутар” (“Скутор”), з В.15/І 816,
943
“Скутор”. *Див.* “Скутар”
Слабий Андрій 239
“Слав”, автор 773, 774
“Славич”, пров. 120
“Славка”. *Див.* Приступа Марія
“Славко” 1022
“Славко”, бой. 720
“Славко”, бой. надр. 954
“Славко”, з ОВ, бул. 756
“Славко”, орг., віст. 789
“Славко”. *Див.* Драгун Стах
“Славко”. *Див.* Кельбас Маріян
“Славко”. *Див.* Лещишин Ярослав
“Славко”. *Див.* Паньчук Йосип
“Славко”. *Див.* Фарина Ярослав
“Славко”. *Див.* Янишин
Сліпець Григорій (“Джміль”) 590,
591
Сліпий Йосиф, митрополит 621
Словаки 749
Словакія. *Див.* Словаччина
Словаччина (Словакія) 419, 507,
523, 704, 749, 752, 753
Словянські, народи 601
Слонім, м. (Білорусь) 483, 495
Служала Марія. *Див.* Кукис Марія
Служала Степан (“Остап”) 941
Служба Батьківщині. *Див.*
Бавдінст
Слука Василь (“Ігор”) 931
Слука (“Лев”) 940
Слуцьк (Слуцк), м. (Білорусь) 468
Слюзар Дмитро (“Арпад”, “Золо-
тар”, “Кметь”, “Юліан”) 207,
215, 755, 857-859, 861, 863,
866, 868-871, 875
Смаль Володимир (“Тарас”) 177
“Смерека” 115
“Смерека” 842
“Смерека”, кур’єр, віст. 918
“Смерека”, лікар 712
“Смерека”, прац. ос. СБ “125” 908,
1060
“Смерека”. *Див.* Стрілецький
Володимир
Смереків, с. Жовківського р-ну 266
Смереківка, с. Перемишлянського
р-ну 33, 112, 114, 224, 227
Смеречинський, аптекар 75
Смик Євген (“Вій”) 756, 950, 951,
1017
“Смик”, стр. 612
Смиків, прис. с. Велика Горожанна
Миколаївського р-ну 782

“Смілий”, віст. 933
 “Смок”. *Див.* Козак Микола
 “Смола”, бунч., ст. бул. 363-365, 933
 Смоленськ, м. (Росія) 461
 Смоликевич П. 222
 Смолен, с. Яворівського р-ну 258, 267, 431, 555, 571
 Сморгун Константин 67, 311
 Сморгів, с. Радехівського р-ну 152, 153, 177, 178, 210, 279, 287, 301, 315, 981, 990
 Смурк Євген (“Клим”) 927, 1015
 “Снігур”, бой., ст. віст. 941
 “Снігур”, з В.13/І, ст. віст., бул. 814, 815
 “Снігур”, коз. 1058
 “Снігур”, стр., ст. віст. 930, 935
 “Снігур” (“Гордій”), стр., віст. 930, 935
 Снятин, м. 960
 Снятинський, р-н 956
 Собеский, з Берездовець 39
 Собескі Зойшек 39, 40
 Соболин, слідчий НКВД 221
 Собчишин Кость, проф. 30
 Совінські, з Чулович 31
 Совіти (совети) 31, 74-76, 81, 105, 160, 239, 288, 310, 313, 393, 418, 420, 423, 441, 457, 459, 461, 462, 469, 476., 483, 506, 645, 692, 882
 Сопітський Союз. *Див.* СССР
 Сопітський, уряд 505
 Сопітські (Советські), партизани. *Див.* Червоні, партизани (партизанка)
 Сопітські, війська. *Див.* ЧА
 “Сойка” 842
 “Сойка”, кул. 559
 “Сойка”, надр. оргмоб. 331, 629
 Сокаль, м. 12, 15, 21, 24, 31, 66, 72, 74, 82, 90, 102, 104, 105, 125-127, 135, 148, 196-198, 200, 210, 262, 274, 275, 278, 284, 286, 287, 292, 298, 299, 300, 303, 304, 309, 310, 373, 374, 381, 414, 434, 463, 535, 552, 556, 723, 841, 854-856, 961, 972, 973
 Сокаль, пов. *Див.* Сокальський, пов.
 Сокаль, р-н. *Див.* Сокальський, р-н
 Сокальська, округа 274, 279, 284, 286, 292, 298, 303, 309, 319, 328, 369, 373, 380, 384, 917, 995, 1050
 Сокальський, пов. 12, 15, 24, 25, 305, 406, 713, 854, 1054
 Сокальський, р-н 105, 125, 138, 205, 319, 839, 968, 969, 991
 Сокальсько-Радехівський, надр. 317, 319
 Сокальщина 12, 21, 23, 31, 44, 46, 66, 72, 81, 90, 102, 122, 125, 133, 141, 177, 196, 199, 208, 274, 275, 279, 283, 284, 286, 287, 292, 298, 300, 303, 305, 309, 331, 369, 373-375, 377-381, 421, 434, 556, 557, 592, 611, 614, 625, 637, 628, 634, 660, 713, 719, 724, 853, 856, 959, 968, 995, 1011, 1012, 1049, 1050, 1070
 “Сокирка”, кул. 834
 Сокіл, поліцист 16
 “Сокіл” 115
 “Сокіл”, з В.15/І 815, 943
 “Сокіл”, з сотні “Дружинники” 1050
 “Сокіл”, рой. СКВ 121, 241
 “Сокіл”, ст. віст., бул. 952
 Сокіл”, стр. 640
 “Сокіл”, товариство 970
 “Сокіл”. *Див.* Салаяк Юліан
 “Сокіл”. *Див.* Солтис Іван
 Соколе, с. *Див.* Соколя, с. Буського р-ну
 Соколи, с. *Див.* Соколя, с. Мостиського р-ну
 Соколів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 73, 180, 182
 Соколівка, с. Буського р-ну 13, 36, 85, 112, 113, 892

- Соколівка, с. Жидачівського р-ну
30, 98, 250, 256
- Соколюк Зиновій (“Семенів”) 408,
910
- Соколя (Соколе), с. Буського р-ну
44, 73, 83, 92, 109, 138, 150,
181, 212, 213, 295, 297, 303,
434, 463, 535, 625, 628, 712,
714, 918, 1054
- Соколя (Соколи), с. Мостиського
р-ну 29, 924
- Солова, с. Золочівського р-ну 175,
176, 661, 662, 960
- “Соловей” 1025
- “Соловейко”. *Див.* Шибя Ярослав
- Соловецькі острови (Соловки)
393, 613, 616, 649, 679, 681,
740
- Соловій Іван (“Борис”) 234
- “Соловій” 806
- “Соловій”, віст. 938
- “Соловій”, з В.12/І, СБ, віст. 815
- “Соловій”, з В.13/І ст. віст., бул.
814
- “Соловій”, з В.15, ст. віст., бул.
952
- “Соловій”, з В.15/І 817, 944
- “Соловій”, кул. 612
- “Соловій”. *Див.* Костюк Степан
- Соловки. *Див.* Соловецькі остро-
ви
- Сологуб Олекса (“Забіяка”) 921
- Солокія, р. 74, 143, 414, 631, 666,
772
- Соломаха Григорій (“Грізний”) 937
- Солонка, с. Пустомитівського р-ну
867
- Солоп Іван (“Гринько”) 816, 965
- Солоп Маркіян (“Гонта”) 967, 968
- Солтис Іван (“Сокіл”) 505
- Солтиси, прис. с. Любича, тепер
Польща 271
- Солудчик Михайло 308
- Солянуватка (Ляцьке),
с. Старосамбірського р-ну
980
- Сомик Дмитро 239
- Сомик Микола 239
- Сомик Степан 96
- “Сомко”, рой., віст. 612, 717
- “Сон”, пов. проп. 177
- “Сонце”. *Див.* Яримчишин Діоніз
- Сполечни осередок помісничі
(СОП) 435
- Соплі, с. Любачівського пов., те-
пер Польща 157, 158, 688
- Сопошин, с. Жовківського р-ну
185
- Сорока Михайло 104
- “Сорока” 933
- “Сорока”, віст. 558, 559
- “Сорока”, к-р 498
- “Сорока”, стр. 492
- “Сорока”. *Див.* Мандзюк Стефан
- “Сорока”. *Див.* Шумський Степан
- Сороки-Львівські, с. Пустоми-
тівського р-ну 181
- Сорокін, уч. НКВД 233
- “Сосна”, стр. 558
- Соснівка, р. 479
- Соснковський Казимир, поль. ген.
524, 542
- Сосновський Микола (“Вітер”)
964, 971
- Сосюра Володимир 576
- “Сотка”, віст. 933
- Софія, м. (Болгарія) 601
- “Софрон”, підрайонний 100
- “Софрон”. *Див.* Савка Богдан
- Сохан Андрій 171
- Сохан Михайло 253
- “Спадун” 890
- “Спартак”. *Див.* Бик Андрій
- “Спартанці”, вд. (група) 867, 869,
871, 872, 890
- Спас Осип 39
- Спас, с. Кам’янка-Бузького р-ну
83, 151, 181, 308, 624, 714
- Спасів, с. Сокальського р-ну 21,
31, 66, 72, 104, 104, 125, 133,
149, 150, 200, 274, 300, 310,
361, 724, 968, 969
- Співак Іван (“Тарас”) 965
- Співак Степан (“Явір”) 982

“Співак”, гранатометник 437
 Спліт, м. (Хорватія) 395
 Сприня, с. Самбірського р-ну 1031
 “Спритний”, рай. проп. 219
 Срібна Земля. *Див.* Закарпаття
 “Срібний”. *Див.* Іванів Григорій
 “Срібний”. *Див.* Панас Володимир
 СРСР. *Див.* ССРСР
 СС 60, 61, 68, 95, 105, 242, 262, 265, 274, 276, 277, 279, 280, 282, 286, 298, 301-304, 307, 312, 331, 434, 437, 486, 504, 541, 915
 СС, дивізія. *Див.* “Галичина”, дивізія
 ССРСР (СРСР) 45, 67, 159, 231, 311, 418, 453, 507, 509-511, 513, 514, 524, 525, 542, 543, 545, 549, 550, 561, 577, 602, 603, 618, 620, 649, 650, 680, 681, 704, 705, 708-711, 721, 727, 728, 730, 748, 752, 754, 760, 793, 812
 Ст. Мер, м. (Франція) 448
 “Став”, терен 915
 Ставки (Ставок), с. Яворівського р-ну 63, 867, 938
 Ставок, с. *Див.* Ставки, с. Яворівського р-ну
 Ставчани, с. Пустомитівського р-ну 191, 219, 220, 232
 Стадня, с. Золочівського р-ну 224
 Стаї, с. *Див.* Стаївка, с. Сокальського р-ну
 Стаївка (Стаї), с. Сокальського р-ну 291
 “Сталевий”, коз. 1058
 Сталін Йосип 67, 80, 104, 208, 237, 240, 254, 280, 305, 311, 316, 388, 389, 393, 394, 400, 418, 451, 453, 454, 469, 470, 473, 502, 509, 511, 514, 520, 525, 533, 542, 545, 550, 551, 576-578, 602, 603, 618, 624, 635, 650, 651, 656, 679-681, 704, 705, 711, 725, 726, 729, 731, 733, 734, 736-738, 744-746, 751, 752, 785, 1063
 Сталінград, м. *Див.* Волгоград, м. (Росія)
 Сталіно, обл. *Див.* Донецька обл.
 “Сталінські діти”, вд. 190
 Сталінські, партизани (партизанка). *Див.* Червоні, партизани (партизанка)
 Сталінці 214, 218, 537, 587, 588, 611, 625, 626, 627, 629, 633, 638-640, 642, 773
 Стальнік Апольонія 251
 Стамбул (Царгород), м. (Туреччина) 397, 444, 470, 576
 Стани, с. Ярославського пов., тепер Польща 97
 Станімир, с. Перемишлянського р-ну 113, 174, 195, 637, 719, 724
 Станин, с. Радехівського р-ну 146, 148, 149, 209, 211, 301, 307, 955, 965
 Станіславів, м. *Див.* Івано-Франківськ, м.
 Станіславівка, с. *Див.* Станіславівка, прис. с. Боянець Жовківського р-ну
 Станіславівський, р-н 957
 Станіславівщина 957, 959
 Станіславчик, с. *Див.* Станіславчик, с. Бродівського р-ну
 Станіславщик, с. *Див.* Станіславчик, с. Бродівського р-ну
 Станіславка (Станіславівка, Станіславок), прис. с. Боянець Жовківського р-ну 258, 265, 449
 Станіславок, с. *Див.* Станіславка, прис. с. Боянець Жовківського р-ну
 Станіславчик (Станіславчик, Станіславщик), с. Бродівського р-ну 22, 25, 27, 40, 107, 108, 114, 123, 144, 167, 196, 198, 279, 306, 307, 313, 959, 975, 985

- Станківці, с. Миколаївського р-ну 78, 239, 246
- Станьківці, с. *Див.* Станківці, с. Миколаївського р-ну
- Стара Скварява, с. Жовківського р-ну 17, 184, 931, 937
- Старе Село, с. Томашівського пов., тепер Польща 430, 435
- Старе Село, с. Любачівського пов., тепер Польща 688
- Старе Село, с. Пустомитівського р-ну 64
- Старий Витків, с., тепер частина с. Новий Витків Радехівського р-ну 152
- Старий Добротвір (Добротвір), с. Кам'янка-Бузького р-ну 23, 24, 44, 83, 110, 111, 139, 140, 145-149, 151, 180, 181, 210, 211, 213, 214, 296, 302, 308, 434, 919
- Старий Майдан (Майдан), с. Радехівського р-ну 83, 134, 178
- Старий Милятин, с. Буського р-ну 297
- Старий Яр (Старий Яжів), с. Яворівського р-ну 16, 28, 63, 155, 183
- Старий Яричів, с. Кам'янка-Бузького р-ну 213
- "Старий", з СБ 855
- "Старий". *Див.* Гарабач Іван
- "Старий". *Див.* Палюшинський Павло
- Старик Володимир 632
- "Старик" 1032
- Старичі, с. Яворівського р-ну 19
- Старі Броди, с., тепер частина м. Броди 16
- Старі Скоморохи (Скоморохи Старі), с. Галицького р-ну 192
- Старі Стрілища (Стрілиська Старі), с. Жидачівського р-ну 130, 256
- Старка Любов. *Див.* Харків (Старка) Любов
- Стародубська, округа 442
- Старокостянтинів (Константинів), м. 674
- Старух Ярослав ("Синій", "Ясенко") 397, 414, 457, 947
- Стасюк Катерина 431
- Шашків Іван ("Андрій") 946, 951
- Стебельський Степан ("Хрін") 749
- Стельмах Олекса 39
- Стельмащук Юрій ("Рудий") 763
- Стенятин (Стинятів), с., кол. Томашівського пов., тепер Польща 55, 257, 259, 260, 391, 406, 438, 471
- Стенятин (Стинятин), с. Сокальського р-ну 66, 105, 125, 149, 197, 287, 293, 300, 304, 305, 311
- "Степан", бой. СКВ 954
- "Степан". *Див.* Дружбляк Михайло
- "Степан". *Див.* Прокопів Богдан
- Степанюк Петро ("Чайка") 977, 978
- "Степова" 382
- "Степова". *Див.* Мандрика Стефанія
- "Степовий", бой. АБ 921
- "Степовий", коз. 1058
- "Степовий", пом. надр. реф. СБ 903
- "Степовий". *Див.* Дубас Василь
- "Степовий". *Див.* Хмара Григорій
- "Степовик", східняк 116
- "Степового", чота 892
- Степчук Олександр ("Сторчан") 749
- Стеранівський Микола 79
- Стерківці, с. *Див.* Стирківці, с. Радехівського р-ну
- Стерко Микола ("Ігорченко") 416
- "Стефа", зв'язкова 878
- "Стефаник". *Див.* Федоришин Михайло
- Стефаницька Марія ("Рома") 816, 826, 848, 942
- Стефаницька Софія (Зиновія) ("Наталка") 938, 941

- “Стефанівський”. *Див.* Дудка Михайло
- “Стефанівського”, куц 167
- “Стефка”, зв’язкова 843
- “Стефко”, з Жовківщини 1039, 1040
- “Стефко”, стр. СКВ 919
- Стецик Клим 189
- Стеців Василь (“Павук”) 242
- Стець Іван 108
- Стець Софія 161
- Стець Тома 83
- Стецько Мирон (“Мирний”) 900
- Стецько Ярослав 457, 458, 624, 650, 651
- Стинятин, с. *Див.* Стенятин, с. Сокальського р-ну
- Стинятів, с. *Див.* Стенятин, с., кол. Томашівського пов., тепер Польща
- Стир, р. 41, 91, 123, 287, 306, 794
- “Стир”. *Див.* Цимбалко Михайло
- Стирківці, с. Радехівського р-ну 142, 279
- Ститкевич А. 83
- Ститкевич К. 83
- Ститкевич П. 83
- Стібно, с. Перемиського пов., тепер Польща 29
- Стіл, радіокоментатор 710
- Стільсько, с. Миколаївського р-ну 101, 114, 216-218, 230, 235, 236
- Стінка, с. Золочівського р-ну 1054
- “Стіс” 164
- Сто моргів, ліс. *Див.* Стоморги, ліс
- Стовпин (Столпин), с. Буського р-ну 84, 112, 146, 179, 639
- Стоки, с. Перемишлянського р-ну 244
- Столпин, с. *Див.* Стовпин (Столпин), с. Буського р-ну
- Столпці (Столбці), м. (Білорусь) 469
- Стоморги (Сто моргів), ліс 155, 273
- Сторона, с. *Див.* Сторонна, прис. с. Мальчиці Яворівського р-ну
- Сторонибаби, с. Буського р-ну 114, 224
- Сторонна (Сторонне, Сторона), прис. с. Мальчиці Яворівського р-ну 169, 190, 470
- Сторонна, с. Дрогобицького р-ну 471
- Сторонне, с. *Див.* Сторонна, прис. с. Мальчиці Яворівського р-ну
- “Сторчан”. *Див.* Степчук Олександр
- Стоянів, с. Радехівського р-ну 11, 82, 91, 137, 151, 276, 305, 306, 657, 963, 966, 967, 970, 981, 989, 990
- Страдч, с. Яворівського р-ну 873, 887
- Стратин, с. Рогатинського р-ну 1044
- Стараховиці, м. (Польща) 891
- “Стребки”. *Див.* Істребітельні батальйони
- Стремільче (Стримільче), с. Радехівського р-ну 196, 279, 287, 301
- Стремільч, с. Сокальського р-ну 153, 185, 265, 935, 936
- Стронець, с. *Див.* Тщенець, с. Мостиського р-ну
- Стрептів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 83, 109, 180, 212, 289, 308, 691, 918
- “Стрибки”. *Див.* Істребітельні батальйони
- “Стрибожич”, к-р пвд. 660
- Стрига Іван 247
- Стриганка, с. Кам’янка-Бузького р-ну 47, 84, 145-147, 285, 719, 918
- Стрий, м. 14, 19, 30, 57, 216, 229, 231, 856
- Стрийщина 300, 416
- Стримільче, с. *Див.* Стремільче, с. Радехівського р-ну

- Стрипа, р. 867
 “Стріл”, коз. 1058
 “Стрілець”. *Див.* Мельничук Теодор
 Стрілецький Володимир (“Сме-
 река”) 989
 “Стрілецькі вісті”, підпільне видання
 387, 395, 398, 408, 419, 422,
 432, 436, 441, 448, 454, 468,
 473, 474, 481, 492, 493, 499,
 505, 515, 516, 531, 535, 537,
 552, 553, 562, 563, 579, 605,
 607, 615, 646, 649, 677, 702,
 712, 713, 772, 849, 895, 1053,
 1061, 1062, 1070. *Див. теж*
 “Помста”, підпільне видання
 Стрілеччина. *Див.* Новострілеч-
 чина
 Стріліська, р-н. *Див.* Новостріли-
 щанський р-н
 Стрілеська, с. *Див.* Нові Стрілиша,
 смт. Жидачівського р-ну
 Стріліська, с. *Див.* Нові Стрілиша,
 смт. Жидачівського р-ну
 Стріліська Старі, с. *Див.* Старі
 Стрілища Жидачівського р-ну
 Стрілища, с. *Див.* Нові Стрілиша,
 смт. Жидачівського р-ну
 “Стріха”. *Див.* Семкович Юліан
 “Стронніцтво Людове”, пол. парт.
 524
 Стронцицький Григорій (“Бескид”,
 “Гриць”) 703, 712
 Струк І. 214
 Струк К. 213
 “Струна”, чот. 558
 “Стрункий”. *Див.* Ваврук Василь
 “Струя” 244, 1053
 Студенець, ліс 833
 “Стьопа”, рай. реф. СБ 901
 “Субота” 936
 Суботів, с. Чигиринського р-ну
 490, 579, 580
 Сугорів, с. *Див.* Сугрів, с. Жида-
 чівського р-ну
 Сугрів (Сугорів), с. Жидачівського
 р-ну 18, 19, 57, 79, 95, 97,
 128, 171, 245, 247, 252
 Судова Вишня, м. Мостиського
 р-ну 29, 63
 Судова Вишня, р-н. *Див.* Судово-
 вишнянський (Судово-
 Вишенський), р-н
 Судово-Вишенський, р-н. *Див.*
 Судово-вишнянський, р-н
 Судово-вишнянський (Судово-Ви-
 шенський), р-н 205, 926, 928
 Судово-вишнянщина (Судово-
 Вишенщина) 663, 928, 1024
 Судом Володимир (“Буревій”) 209
 СУЗ 50, 224, 278, 390, 412, 414,
 421, 428, 441, 442, 489, 494,
 559, 611, 638, 641, 668, 756,
 771, 798, 806, 949, 978, 982
 Суздаль, м. (Росія) 478, 708
 “Сук”, з вд. “Галайди”, рой. 553,
 557
 Сукманів, прис. с. Підгір'я Золо-
 чівського р-ну 86
 “Сулима”, рай. реф. СБ 904
 Сун-Цзи-вень, кит. діяч 726
 Супилів, с. 148
 “Сурма”, стр. 612
 “Сурма”, стр. 717
 “Сурма”. *Див.* Шевчук Семен
 “Сурма”. *Див.* Юнко Тимофій
 “Сурмач” 798, 799
 “Сурмач”, кур. пвх., пор., сотн.
 589, 598, 933
 “Сурмач”. *Див.* Буцинський Ми-
 рослав
 “Сурмач”. *Див.* Кондрат Михайло
 “Сурмач”. *Див.* Кучер Микол
 “Сурмач”. *Див.* “Цяпка” (“Сурмач”)
 “Сурмач”. *Див.* Шпак Федір
 “Сурмач Юра”. *Див.* Кондрат
 Михайло
 Сус[...]ковський, поль. ген. 855
 Суся, с. *Див.* Сусолів, с. Сам-
 бірського р-ну
 Сусік Дмитро 241
 Сусол Михайло 15
 Сусолів (Сусолівичі, Сусулів),
 с. Самбірського р-ну 62, 189,
 223

- Сусоловичі, с. *Див.* Сусолів, с. Самбірського р-ну
- Сусулів, с. *Див.* Сусолів, с. Самбірського р-ну
- “Сух”. *Див.* Щурко Микола
- Суха Воля, с. Любачівського пов., тепер Польща 156, 157, 263
- Суховаля, с. Городоцького р-ну 62, 190
- Суховаля, с. Сокальського р-ну 142
- Суходіл, с. Перемишлянського р-ну 99, 100, 173, 174, 192, 243
- Суходоли, с. Бродівського р-ну 158
- Сухоріччя, с. Пустомитівського р-ну 181
- Сушки, з с. Волуйки 166
- СушкоГор(“Гор”, “Див”, “Хмурий”) 404, 410, 702, 703, 711, 713, 716, 717, 723, 731, 755
- “Сушко”, кущ., ст. віст. 930, 932
- Сушно, с. Радехівського р-ну 23, 70, 71, 82, 105, 108, 147, 151, 305
- Сфорак Дмитро (“Сирота”) 723
- Схід 124, 137, 140, 457, 462, 517, 601, 734, 749, 868, 890, 891, 895
- Східна Європа (Європа). *Див.* Європа, Східна
- Східна Прусія (Східні Пруси). *Див.* Прусія, Східна
- Східна Україна. *Див.* Україна, Східна
- Східні, землі. *Див.* СУЗ
- Східняки 20, 24, 37, 38, 58, 59, 61, 74, 77, 102, 109, 116, 178, 188, 233, 239, 263, 281, 292, 294, 298, 303, 307, 330, 346, 381, 876, 890, 895, 933
- США (ЗДА) 497, 510, 511, 524, 542, 543, 601, 602, 618, 653, 710, 711, 726-728. *Див. також* Америка
- Сьвідзінський 75
- Сян (Сан), р. 63, 132, 269, 414, 427, 489, 508, 540, 543, 624, 650, 693, 694
- “Сян”, сот. 824, 825, 890, 1036
- “Сян”, ст. віст. 1058
- “Сяна”, стоня. *Див.* “Переяслави”, сотня
- Сянік, пов., тепер Польща 808
- “Сянько”. *Див.* Яримович Степан

Т

- Т., с. 566
- Т., с. в Миколаївщині 202
- Тадані, с. Кам’янка-Бузького р-ну 44, 45, 109, 111, 283, 308, 535
- “Таймс”, англійська газета 477
- “Тамара” 382
- “Тамара”. *Див.* Липа Ганна
- Танжер, м. (Марокко) 388
- “Таран”, східняк, стр., ст. стр., ст. віст. 523, 611, 638, 641, 755
- “Тарапон”, з ОВ, бул. 756, 788, 1022
- “Тарас”, віст. 934
- “Тарас”, ст. стр. 721
- “Тарас”, стр. СКВ 918
- “Тарас”. *Див.* Онищак Петро
- “Тарас”. *Див.* Паньків Василь
- “Тарас”. *Див.* Смаль Володимир
- “Тарас”. *Див.* Співак Іван
- “Тарасенко”. *Див.* Прокопів Петро
- Тарасівка (Германів), с. Пустомитівського р-ну 60, 212
- Тарнавка, с. Старосамбірського р-ну 693, 694
- Тарнавський Антон (“Андрій”) 816, 1050
- Тарнавський Ігнац 854
- Тарнавський Мирон, ген. 502
- Тарнавський Петро (“Гора”) 788, 815, 979, 989
- “Тарнавський”. *Див.* Мельник Осип
- Тарнів, прис. с. Станин Радехівського р-ну 146
- Тарногород, с. Білгорайського пов., тепер Польща 279

Тарногородщина 683
 Тарнопіль, м. *Див.* Тернопіль, м.
 Тарношин, с. Рава-Руського пов.,
 тепер Польща 569
 Тарнуватка, с. Томашівського пов.,
 тепер Польща 855
 ТАРС, рад. інформагентство 507,
 561, 601
 Тартаків, с. *Див.* Тершаків, с. Горо-
 доцького р-ну
 Тартаків, с. Сокальського р-ну 31,
 72, 102, 104, 127, 275, 284,
 292, 304, 305
 Тартаківець, прис. с. Тартаків
 Сокальського р-ну 197
 “Тат.”. *Див.* “Татар”
 “Татар” 202
 “Татар” (“Тат.”), прац. ред. 387,
 394, 402, 408
 Татари 19, 41, 50, 402, 403, 479,
 480, 520, 634, 636, 642, 672,
 745, 752, 763
 Татаринів, с. Городоцького р-ну
 89, 117, 118, 188, 201, 203,
 221, 229, 233, 803, 805, 807
 Татарія 549
 Твардовський, поляк 67, 312
 “Твердий”. *Див.* Вилюра Василь
 “Твердий”. *Див.* Ільчишин Іван
 Твердохліб Йосип (“Охочий”) 717,
 972
 Тегеран, м. (Іран) 727
 Теїнк, м. (Китай) 418
 Теляж, с. Сокальського р-ну 290
 Телятин, с. Томашівського пов.,
 тепер Польща 260
 Телятинський Іван (“Вовк”) 929
 Телятинський Микола (“Січний”)
 757, 929
 Тенетиська, с. Рава-Руського пов.,
 тепер Польща 489, 490
 Теодоргоф, кол. *Див.* Високофедо-
 рівка, с. Кам’янка-Бузького
 р-ну
 Терезія, с. Буського р-ну 166
 Терезія, кол. с. Лопушна Пере-
 мишлянського р-ну 100
 Терезія, прис. с. Сілець Кам’янка-
 Бузького р-ну 309
 Терезія, с. Грубешівського пов.,
 тепер Польща 283, 556
 Терезія, прис. с. Нестаничі
 Радехівського р-ну 290
 Тереховський Теофіль (“Вишне-
 вий”) 956, 960
 “Терлецький”. *Див.* Пелюх Воло-
 димир
 “Тернистий”. *Див.* Бігун Роман
 Тернівка, прис. с. Полове Раде-
 хівського р-ну 147
 Терновиця (Брухналь), с. Яворівсь-
 кого р-ну 163
 Тернопілля (Дорнфельд), с. Мико-
 лаївського р-ну 169, 231
 Тернопіль (Тарнополь), м. 393,
 482, 631, 772, 856
 Тернопільська, обл. 225, 865, 958
 Терпентина, ліс 470
 Терпіння, прис. с. Дмитрів Раде-
 хівського р-ну 315
 Тершаків (Тартаків), с. Городоць-
 кого р-ну 201
 Тершаковець Зиновій (“Лисий”,
 “Русич”, “Федір”, “Чагрів”,
 “Червень”) 775, 776, 1021-
 1023, 1055
 Тесля Михайло 61
 Тетевчиці (Титевчичі), с. Радехівсь-
 кого р-ну 83, 134, 136, 144,
 152, 315, 318
 “Тетяна”, підрайонова 100
 Тешиця, с. *Див.* Тишиця, с. Ка-
 м’янка-Бузького р-ну
 Тибінька Олекса 242
 “Тигоднік Жолнежа”, видання АК
 392
 “Тигр” (“Т-р”), кур. 326, 587, 735,
 741, 746
 “Тигр”, з ОВ, бул. 756
 “Тигр”. *Див.* Матейчук (“Тигр”)
 “Тигри”, сотня (вд., пвд.) 258-
 260, 392, 430, 713, 962,
 1020, 1049, 1052. *Див теж.*
 “Максима”, чота (вд.)

- Тилепи, прис. *Див.* Типили, прис. с. Люблинець Новий Любачівського пов., тепер Польща
- “Тиміш”, вiст. 936
- “Тиміш”, провokатор 894, 895
- “Тиміш”, стр. 717
- “Тиміш”. *Див.* Саляк Юліан
- “Тимко”. *Див.* Гелетій Григорій
- “Тимошенко” 955
- Тимошик Іван (“Крук”) 894
- Тимців, с. Любачівського пов., тепер Польща 420
- Тимчасовий Уряд (Росія) 576
- Типили, прис. с. Люблинець Новий Любачівського пов., тепер Польща 264, 587
- Тираспіль, м. (Молдова) 506
- Тирлецька Анастазія 222
- Тирлецький В. 222
- “Тирса”, пов. сан. 381
- Тиса, р. 427
- Тисмениця, м. 960
- Тисяча, с. *Див.* Тишиця, с. Кам’янка-Бузького р-ну
- Титевчичі, с. *Див.* Тетевчиці, с. Радехівського р-ну
- Тихий, океан 525
- Тихобіж (Тихобуж), с. Грубешівського пов., тепер Польща 471
- Тихобуж, с. *Див.* Тихобіж (Тихобуж), с. Грубешівського пов., тепер Польща
- “Тихоліс”. *Див.* Назаровець Іван
- Тичина Павло 576, 581, 618, 681, 704
- “Тичина”. *Див.* Максим’як Федір
- Тичок, прис. с. Сілець Кам’янка-Бузького р-ну 146
- Тишиця (Тешиця, Тисяча), с. Кам’янка-Бузького р-ну 23, 24, 44, 71, 73, 83, 84, 90, 145, 147, 151, 296, 297, 299, 522, 571, 714, 967
- Тишівці, с. Томашівського пов., тепер Польща 430, 431, 556, 606
- Тілі, м. (Франція) 448, 460
- Тімбак. *Див.* Бак Тім (Тімоті)
- Тінтонвілл, м. (США) 729
- Тіто, армія. *Див.* Югославські, партизани
- Тіто Йосиф Броз, югославський діяч 388, 423, 433, 470, 477, 506, 507, 523, 541, 704, 760
- Ткач, дільничий НКВД 632
- “Ткач”, інстр. підст. шк. “Лісові чорти” 1056
- “Ткач”. *Див.* Корейчук Дмитро
- Ткаченко, нач. рай. вд. НКВД 149
- “Ткаченко”. *Див.* Цимбалко Михайло
- Ткачишин Марія 111
- “Ткачук”, бой., ст. вiст., бул. 948, 952, 953, 1046
- Ткачук Іван (“Поль”, “Равлик”) 1018
- Тоболів, с. Радехівського р-ну 23, 71, 105, 108, 134, 147, 151, 210, 292, 313, 316, 920
- Товмач (Толмач), с. Кам’янка-Бузького р-ну 43, 83, 110, 147, 148, 150, 182, 214, 302, 308
- Товщів, с. Пустомитівського р-ну 60, 131, 161, 162, 625
- “Тодт” (Організація Тодт, ОТ), нім. орг. 308, 486
- Тої Карі, м. (Карелія) 475
- Толмач, с. *Див.* Товмач, с. Кам’янка-Бузького р-ну
- Толстой, секретар райвиконкому 70
- Томашів, м, тепер Польща 17, 156, 271
- Томашівський пов., тепер Польща 417
- Томашівський Степан, історик 489
- Томашівщина 416
- Томицький Василь (“Пантарка”) 789
- Томицький Микола (“Недоля”) 756
- “Топір”, інсп. 155, 156, 592, 867, 869-872, 889, 890

“Топір”, к-р пвд. 522
 “Топір”. *Див.* Верховлюк Роман
 “Тополя”, інформатор 361
 “Тополя”, розв. 612
 “Тополя”, стр. 536
 Топорів, с. Буського р-ну 21, 22, 69, 70, 82, 83, 91, 92, 105-108, 123, 134-137, 146, 147, 150, 151, 178-180, 197, 198, 209, 279, 307, 312, 315, 316, 625, 782, 892, 974, 976, 984, 986, 993
 Топорівщина 70, 123
 Торговиця, урочище 479
 Торки, с. Радехівського р-ну 23, 108, 134, 147, 151, 314, 719, 841, 921
 Торонто, м. (Канада) 200
 Торопата Тадей (“Квітка”) 958, 960
 “Торчин”, надр. реф. СБ 907, 1060
 Тосканія 461
 “Т-р”. *Див.* “Тигр” (“Т-р”)
 Трада Василь 232
 Траземенське, озеро 460
 Трансильванія 541, 601. *Див. теж* Семигород
 Трансильванські Альпи, гори 523
 Трапезунт (Трабзон), м. (Туреччина) 402
 Тратенау (Трутнов), м. (Чехія) 893
 Трач (“Василько”) 859, 865
 Трач (“Коваль”) 859, 861, 862, 864, 865
 “Трач”. бой. 633
 Трачек Василь (“Мотиль”) 969
 “Трембіта” 203
 “Трембіта”, вд. 569, 948, 1052
 “Треф”. *Див.* Саган
 Трибоківці, с. Жидачівського р-ну 248, 256
 Триндяк Микола (“Світовий”) 789, 1022
 Трифонов (Трихонов) Трифон, болгарський ген. 420
 Трихонов. *Див.* Трифонов Трифон
 Трійця, с. Радехівського р-ну 22, 25, 26, 40, 41, 83, 92, 107, 123, 124, 134, 146, 150, 151, 178, 179, 200, 277, 306, 312, 922, 974-977, 983, 985, 987, 993
 “Тріска” 381, 382
 “Тріска”, бой. 70
 Троєцький, куш 975
 Тростянець Малий, с. *Див.* Тростянець, с. Золочівського р-ну
 Тростянець, с. Золочівського р-ну 34, 35, 50, 51, 85, 165, 176, 225, 226
 Тростянець, с. Миколаївського р-ну 217, 230
 Тростянець, с., тепер тер. Яворівського р-ну 28
 Трохим Петро 59
 Троцько Василь 96
 Троцько Катерина 248
 Троцько Михайло 239
 Троцько Явдоха 248
 Троян Сиверин 19
 “Троян”. *Див.* Костюк Федір
 Трубецкой Олексій, рос. воєвода 479, 480
 Трудовач, с. Золочівського р-ну 176, 224
 Труйло, с. 40
 Трумен Гарі, президент США 619, 726, 729
 Труш Анна 240
 Труш Іван 253
 Труш Пилип 240
 “Тугар”. *Див.* Паньків Василь
 Тугій, рад. службовець 879
 Тудорковичі, кол. *Див.* Турковичі, с. Грубешівського пов., тепер Польща
 Тудорковичі, с. Сокальського р-ну 45, 283
 Тужанівці, с. Миколаївського р-ну 78
 Тулиголове (Тулиголови), с. Городоцького р-ну 62, 223
 Тулиголови, с. *Див.* Тулиголове, с. Городоцького р-ну
 Тульон, м. (Франція) 506

Тулюза, м. (Франція) 506
Тунятини, ліс 94
“Тур”, з с. Боложинів 86
“Тур”. *Див.* Шухевич Роман
Турецька, імперія 455
Туреччина 470, 579, 580, 678, 711, 728
Тур’є, с. *Див.* Тур’я, с. Буського р-ну
Турина, с. Жовківського р-ну 37, 43, 47, 183, 185, 186, 285, 691, 935, 936, 938
“Турист”. *Див.* Левицький Михайло
Турів, м. (Білорусь) 476
Турія, с. *Див.* Тур’я, с. Буського р-ну
Турки 455, 542, 634, 673
Турки, хут. с. Ясениця Кам’янка-Бузького р-ну 281
Туркмени 752
“Турко”, чот., рай. реф. СБ, бул., ст.бул. 933, 941
Турковичі, с. Грубешівського пов., тепер Польща 75, 283, 556
Турнзеверін, м. (Румунія) 396
Тур’я (Турія, Тур’є), с. Буського р-ну 41, 92, 123, 135, 719, 958
“Туча”, стр. 234
“Туча”. *Див.* “Омелян” (“Туча”)
Тучапи, с. Грубешівського р-ну 431
Тучапи, с. Городоцького р-ну 62, 89, 132, 189, 202, 233
Тушецька Марія 242
Тушецький Михайло 242
Тушків, прис. с. Заболоття Сокальського р-ну 854
Тщенець (Стринєць, Щенець), с. Мостиського р-ну 29
Тютюко Богдан 60
Тяглів, с. Сокальського р-ну 258
Тятрі, прис. с. Туринка Жовківського р-ну 186

У

У., с. 565
Убині, с. Кам’янка-Бузького р-ну 139, 180, 919
Увин, с. Радехівського р-ну 69, 178, 198, 210, 288, 301, 982, 983, 989
УВО 403, 412, 811
УГА 428, 459, 480, 501, 616, 708
УГВР 516-518, 563-565, 585, 598, 610, 657, 658, 681, 734, 749, 754, 755, 787, 811-814, 1071
УГВР, Бюро інформації 814, 848
УГВР, І Великий збір 812, 1031
УГВР, Генеральний секретаріат 811, 812, 813, 1071
УГВР, Президент 812
УГВР, Універсал 557
Угерці, с. *Див.* Угри, с. Городоцького р-ну
Угнів (Ухнів), м. Сокальського р-ну 55, 74, 77, 156, 157, 262, 267, 270, 406, 413, 487, 606, 853, 893
Угнівський, р-н 556
Угнівщина 17, 76, 268, 416, 436, 828
Угорці, с. *Див.* Підгір’я, с. Золочівського р-ну
Угорці, с. *Див.* Угри, с. Городоцького р-ну
Угорщина (Мадрщина) 395, 423, 460, 479, 506, 523, 541, 561
“Угрєнко”, стр. 557
Угри (Угерці, Угорці), с. Городоцького р-ну 62, 132, 228, 229
Угринів, с. Сокальського р-ну 855
Узбеки 14, 19, 41, 62, 267, 293, 294, 381, 420, 523, 527, 543, 745, 752, 767
Україна, Радянська 74, 107, 238, 240, 543, 549, 576, 603, 656, 710, 726, 728
Україна 11, 14, 17, 22, 25, 27, 34, 36, 38, 40, 41, 44, 46, 50-52, 56, 61, 64, 65, 68, 76-78, 94, 96, 97, 101, 107, 111, 115, 121, 127, 132, 141, 163, 164,

- 167, 187, 198, 200, 203, 204, 206, 208, 219, 220, 223, 227, 234, 255, 257, 261, 265, 266, 269, 271, 273, 279, 283, 285, 291, 297, 313, 316, 317, 323-328, 344, 348, 356, 360, 362, 372, 379, 380, 390-393, 395, 397, 398, 403, 405, 408-412, 414, 419, 421-423, 426-429, 432, 437, 440, 442, 447, 449, 451, 453-459, 465, 469, 473, 478-480, 485, 487, 489, 492-494, 499-502, 504, 505, 507-509, 513, 515-517, 519, 521-523, 525, 527, 530, 532, 534, 536, 541, 543, 545, 548, 549, 551, 553, 557-559, 562-564, 569, 572-574, 576, 578-581, 583, 598-601, 603, 604, 606, 608, 609, 612, 613, 615-617, 623, 624, 628, 629, 633, 635, 638, 642, 644-650, 652, 654, 655, 656, 657, 664, 665, 669, 673, 674, 677-681, 683, 685, 692, 694, 697, 700, 701, 703-706, 708, 711, 713, 721, 723, 731-734, 738-742, 744, 745, 747-754, 757, 760, 763, 769-771, 777, 781, 784-786, 794-796, 798-800, 802, 807, 808, 810-814, 827, 848, 849, 853, 855, 890, 908-911, 916, 922, 923, 929, 931, 939, 942, 944, 951-955, 960, 974, 991
- Україна, Закарпатська. *Див.* Закарпаття
- Україна, Західна 103, 411, 501, 751, 793, 802
- Україна, Придніпрянська. *Див.* Україна, Східна
- Україна, Східна 131, 564, 806
- Українка Леся 592, 597, 622, 655, 773
- Українська греко-католицька церква 620, 621, 723
- Українська православна церква 620
- Українська самостійна соборна держава (УССД) 91, 93, 125, 159, 408, 409, 413, 419, 428, 432, 441, 448, 454-456, 458, 459, 465, 468, 474, 480, 481, 493, 495, 502, 503, 516-518, 521, 560, 563-565, 573, 590, 605, 609, 614-616, 621, 624, 646, 649-654, 656, 658, 663, 666, 677, 680, 684, 694, 702, 705, 731, 732, 734, 737, 740, 743-745, 749, 750, 754, 770, 794, 796, 808, 811, 813, 1061, 1062, 1068
- Українська Інформаційна Служба 493, 621
- Українська Республіка. *Див.* УНР
- Українська Центральна Рада 563, 599
- Українська Центральна Рада, IV Універсал 563, 564
- Українська, армія (військо) 32, 442, 445, 452, 464, 573, 584, 708
- Українська, Держава. *Див.* УССД
- Українська, міліція 49, 240
- Українська, Нація. *Див.* Українці
- Українська, поліція 10, 13, 15, 17, 18, 24, 29, 31, 58, 61, 62, 65, 67, 83, 97, 267, 276, 278, 280, 311, 421, 901, 904, 905, 907, 915, 991
- Українська, територія. *Див.* Україна
- Українське, Державне Правління 650
- Українське, населення. *Див.* Українці
- “Український Доброволець”, газета 441
- Український, комітет. 58, 278, 280. *Див.* теж УЦК
- Український, Легіон 812, 879, 922, 962, 969, 977
- Український, народ. *Див.* Українці
- Українські, землі. *Див.* Україна
- Українські, партизани (партизанка) 14, 39, 42, 263, 278, 294, 302. *Див.* також УПА

Українські, повстанці 87, 90, 105, 219, 230, 231, 233, 234, 276, 282, 287, 439, 442, 516, 517, 519-521, 526, 537, 545, 551, 554, 568, 597, 608-610, 612, 613, 616, 617, 637, 653, 656-659, 663, 667, 669-671, 673, 682-687, 695, 696, 701, 703, 704, 706, 708, 732-734, 739, 748, 773, 982. *Див. також* УПА

Українські, революціонери 585, 592, 608, 609, 632, 651, 652. *Див. також* ОУН

Українські, січові стрільці 403, 412, 428, 585

Українсько-литовська, держава 455

Українці 12, 14-17, 19, 21-23, 25, 27, 29-34, 41-48, 50, 53, 54, 57-63, 67, 68, 72, 75, 76, 78-81, 83, 87, 88, 97-100, 102, 105, 107, 114, 116, 117, 119, 121-124, 129, 131, 137, 148, 156-158, 160, 162, 170, 172, 183, 188, 206, 226, 230, 242, 248, 251, 252, 255, 259, 263, 264, 266-269, 274-277, 279-281, 284, 286, 289, 290, 293, 297, 299-302, 304, 305, 307, 308, 311, 312, 315, 324, 327, 347, 374, 381, 390, 392, 400, 402, 408-412, 414, 426-428, 434, 438, 442, 444, 445, 450-452, 454-459, 463-465, 469, 472, 473, 478, 486, 488-490, 494, 495, 499-501, 504, 505, 507, 509, 510, 512-514, 516-520, 526-528, 531, 532, 543-545, 553, 555, 557, 558, 563-566, 573, 576, 579-582, 585, 587-590, 595, 598-601, 606-613, 615-619, 621-624, 626-628, 630, 632, 635, 637, 638, 641, 642, 645-647, 649-654, 656-660, 662, 663, 665, 668, 670, 673, 678-682, 684-686, 688, 692, 694, 695, 703-706, 713, 720-723, 725, 731, 732, 734, 736, 738, 747, 748, 751, 752, 754, 759, 763, 766, 768, 779, 791, 797, 806, 808, 812-814, 829, 830, 861, 885, 945, 954

“Улас”. *Див.* Марусин Володимир

Улиць, с. *Див.* Середкевичі, с. Яворівського р-ну

Улицько, с. *Див.* Середкевичі, с. Яворівського р-ну

Улицько-Середкевич, с. *Див.* Середкевичі, с. Яворівського р-ну

Улицько-Середковичі, с. *Див.* Середкевичі, с. Яворівського р-ну

“Уляна”, зв’язкова 856

“Уляна”. *Див.* Ваврищук Ніна

“Уляна”. *Див.* Гресько Мирослава

Ульвівок, с. Сокальського р-ну 286

Ульгівок, с. Томашівського пов., тепер Польща 260, 270, 271, 436, 487

Умань, м. 421

Умберту, італ. король 433, 462, 469

Унів, с. Перемишлянського р-ну 94, 113

УНР 410, 455, 500, 561, 564, 599, 600, 613

УНР, Армія 501, 616, 674, 707, 708, 713

УНР, Директорія 410, 613

УНРА 119, 656, 875

УНС 20-26, 859

Унтервальден, прис. *Див.* Підлісний, прис. с. Косичі Золочиського р-ну

УОТ 10

УПА 13, 24, 42, 45, 47, 50-53, 55-57, 59-61, 64, 69, 81, 83, 87-90, 93, 94, 98-101, 106, 113, 114, 119, 120, 122, 124-126, 130, 135, 137, 138, 140-144, 149-152, 154, 155, 159, 160,

- 164, 166, 169, 170, 172, 173,
178-180, 191, 199, 237, 242,
255, 258, 262, 265, 267, 268,
270, 272, 275-278, 282, 285,
287, 290-293, 298, 299, 301,
305, 307, 314-316, 324, 326,
328, 330, 331, 335, 337, 348,
352, 354, 357, 361, 366, 384,
390, 403-406, 414, 421, 428,
435-437, 439, 442, 445-447,
450-453, 459, 462, 464, 465,
470, 471, 480, 486, 487, 490,
491, 493-495, 501-505, 510,
512-514, 519-522, 527, 528,
532, 535-537, 551, 553-556,
560, 562, 565, 568, 574, 579,
582-585, 587, 590, 592, 596-
598, 606-608, 610-612, 614,
616, 621, 626-629, 632, 635,
637, 646-648, 653, 656-658,
662-664, 666, 681, 682, 684,
688, 689, 691, 694, 697, 703,
705-707, 712, 713, 717, 718,
724, 733-740, 742-754, 760,
766, 781, 784, 786, 787, 791,
793, 813, 815, 836, 839, 853-
855, 875, 880, 887, 890, 892,
894, 895, 897, 903, 914, 916,
919, 920, 922, 927, 930, 932,
943-951, 955-963, 966, 968,
969, 972, 973, 976, 977, 979,
980, 982, 983, 986, 989, 990,
993, 995, 1062, 1068, 1071.
Див. теж Українські, партиза-
ни (партизанка); Українські,
повстанці
- УПА, волинський вд. 142
УПА, ВПЖ. *Див.* ВПЖ
УПА, ГВШ 950
УПА, ГК 585, 600, 610, 702, 705,
749, 754, 755, 787, 811, 812,
814, 817, 822
УПА, КВШ 870
УПА-Захід 603, 628, 646, 754, 859,
891, 915, 1056
УПА-Північ 91, 258, 259, 260, 558,
589, 876, 895
- УПА-Схід 876
Упісти. *Див.* УПА
Урал, гори 122, 751
УРСР. *Див.* УССР
УСРР. *Див.* УССР
УССД. *Див.* Українська самостійна
соборна держава
УССР 157, 193, 195, 268, 453, 543,
561, 576, 656, 657, 681, 704,
952
Устилуг, смт. Володимир-Волинсь-
кого р-ну 604
Устя, с. Миколаївського р-ну 217
Утіховичі (Втіховичі), с. Пере-
мишлянського р-ну 204
Утішків, с. Буського р-ну 114, 224
Ухан Іван 128
Ухнів, м. *Див.* Угнів, м. Сокальського
р-ну
УЦК 49, 277, 472. *Див. теж*
Український комітет
“Учасник”, автор 781
УЧХ (ЧХ) 195, 219, 345, 348, 367,
369, 373, 379, 384, 614, 629,
646, 697, 699, 755, 816, 863,
915, 924, 945, 954, 1062
Ушня, с. Золочівського р-ну 13
- Ф**
Ф., с. 641
Фалас Григорій (“Циган”) 612, 695
Фарина Ярослав (“Славко”, “Ле-
вадний”) 788, 962
“Фартух”. *Див.* Мекелита Степан
Фартушок Михайло (“Крилатий”)
980
Фастів (Хвастів), м. 399, 422
Федина Микола (“Лобода”) 206,
917, 1014
Фединський Іван (“Явір”) 925
Федиш Анна 239
Федиш Теодор 59
Федишин Володимир
 (“Кармелюк”) 26
Федишин Дмитро 123
Федишин Петро 69
Федишин Яків 123

Федір Адам (“Пугач”) 98
“Федір”. *Див.* Тершаковець Зиновій
Федоришин Михайло (“Стефаник”) 250
Федоришин Роман 59
Федорів Анна 242
Федорів Василь 242
Федорків Володимир (“Оверко”) 892
Федорків Григорій (“Груз”) 203
Федорович Владислав 251
Федорусь Прокоп 71
Федунь Т. 222
“Федь”, пров. 948
Фельджандармерія, нім. польова поліція 33, 65, 280, 281, 304
Фелькоро, нім. ген. 495
Фелько, ком. поль. бой. 75
Фельштин (Фульстин), с. *Див.* Скелівка, с. Старосамбірського р-ну
Феодосія (Кафа), м. 402
Ференчак Володимир 255
Ферлеїв, с. *Див.* Липівка, с. Рогатинського р-ну
Ферліївка, с. *Див.* Фирліївка, с.
Филиповська Катерина 241
Филиповський Микола 241
Фирлеївка, с. *Див.* Фирліївка, с.
Фирліївка (Ферліївка, Фирлеївка), с. *Див.* Андріївка, с. Буського р-ну
Фійна (Фуйна), с. Жовківського р-ну 184, 873, 933
Філіпов, слідчий НКВД 662, 669
Філіповський Володимир 241
Фільварки, прис. с. Німців Любачівського пов., тепер Польща 157, 158
Фільварки, с. *Див.* Підгородне, с. Золочівського р-ну
Фіни 425, 455
Фінляндія 485, 524, 577
Фінляндський, народ. *Див.* Фіни
Фінська, затока 561
Фінські, війська 482
Фірер. *Див.* Гітлер Адольф
“Фіфак” (“Вовк”), сот. 555, 557, 1053, 1054
Фіцик Анастасія 243
Фішер, сексот 80
Фльоєшта, м. *Див.* Плоєшті, м. (Румунія)
Фльоренція (Флоренція), м. (Італія) 477
Фольксдойчері (фольксдойчі) 11, 61, 62, 258, 265, 266, 285, 286, 291, 303, 304, 392, 431, 485, 486
“Фон Мольтке”. *Див.* Онишкевич Тарас
“Фош”, надр. реф. СБ 901
Фрайфельд, с. Любачівського пов., тепер Польща 259
Франк Ганс, нім. рейхміністр 624
Франко Іван 24, 27, 405, 413, 446, 609, 610, 614, 621-623, 654, 660, 682, 770
Франко Франціско, іспанський діяч 711
Франкфурт-над-Одрою, м. (Німеччина) 891
Франція 51, 294, 387-389, 398, 400, 417, 432, 433, 441, 449, 469, 475-477, 482-484, 488, 496, 497, 506, 511, 523, 561, 584, 601
Французи 263, 455
Французька Краєва Армія 506
Французька, партизанка 400, 461, 483
Французька, революція 533, 619
Французький Комітет Національного Визволення 497
“Франь”, стр. 559
Фуйна, с. *Див.* Фійна, с. Жовківського р-ну
Фульстин, с. *Див.* Скелівка, с. Старосамбірського р-ну
Фундель Володимир (“Водолаз”) 437
Фурашов, комісар 73, 74
Фусів, с. Сокальського р-ну 839
Футряк Текля 212

Фушаров. *Див.* Фурашов

Х

Х., місцевість 575

Х., с. 154

Х., с. 686

Х., с. в Радехівщині 211

“Х.”, автор 847, 848

“Х.”, к-р СКВ 169

Хаба Іван (“Данило”) 816, 978

Хабаль Єва 221

Хай І. 223

Хай М. 223

Хамусяк Павло 96

Харачевський Іван 96

Харів Марія 191

Харків, з Радехова 306

Харків, м. 427, 428, 549, 599

Харків Віктор (“Хмара”) 856, 889-890, 995

Харків (Старка) Любов (“Оля”, “Христина”) 860, 875-877

Харківщина 513, 881

Харченко К. 215

“Харченко” 310

“Харчук” 950-952

Харчун Михайло (“Ярема”) 919, 967, 968

Хвалібота (Фолібота) Михайло (“Бородатий”, “Лис”) 73, 76, 92, 109, 573, 839, 891

Хвастів, м. *Див.* Фастів, м.

Хвастів, с. *Див.* Хватів, с. Буського р-ну

Хватів (Хвастів), с. Буського р-ну 166, 960

Хемніц, м. (Німеччина) 893

“Хижак”, бой. 938

Химниця Гриць (“Калина”) 443, 449

Хитрейки, с. Жовківського р-ну 183, 184, 265

“Хитрий”, з В.15/І 817, 944

“Хитрий”, з В.15, СБ, ст. віст. 952

“Хитрий”, стр. СКВ 254

“Хитрий”. *Див.* Олійник Дмитро

“Хитрій”. *Див.* “Петро” (“Хитрій”)

Хишевичі (Хішевичі), с. Городоцького р-ну 228, 234

Хімки, прис. с. Старий Добротвір Кам'янка-Бузького р-ну 330

“Хітос” 936

Хішевичі, с. *Див.* Хишевичі, с. Городоцького р-ну

Хлівчани, с. Сокальського р-ну 17, 76, 77, 271, 443, 449, 570, 588, 660, 690, 719, 724

Хлопи, с. *Див.* Переможне, с. Городоцького р-ну

Хмара Григорій (“Ольжич”, “Степовий”) 614

“Хмара” 221

“Хмара” 480

“Хмара” 936

“Хмара” 939

“Хмара”, бой. 307

“Хмара”, віст. 558

“Хмара”, к-р вд. 100

“Хмара”, к-р пвд., віст. 612

“Хмара”, к-р СКВ 629

“Хмара”, к-р СКВ 940

“Хмара”, рой., ст. віст. 626, 630

“Хмара”, стр. 717

“Хмара”. *Див.* Крук Григорій

“Хмара”. *Див.* Максимович Григорій

“Хмара”. *Див.* Харків Віктор

“Хмара”. *Див.* Янісевич Степан

“Хмари”, курінь. *Див.* “Холодноярці”, курінь

“Хмари”, вд. 100

“Хмарний” (“Гроза”), рой., куц., ст. віст. 937, 940

“Хмарний”, к-р бой. СБ 154

Хмелева, с. Золочівського р-ну 114

Хмелі, с. Любачівського пов., тепер Польща 462

Хмель, гетьман. *Див.* Хмельницький Богдан

“Хмель” 204

“Хмель”, стр. 558

Хмельницький Богдан, гетьман 403, 408, 409, 443, 455, 459,

- 479, 487-490, 500-502, 533,
564, 579, 580, 584, 654, 670,
673, 674, 677, 678, 681, 688,
708, 740, 757
- Хмельниччина 489
- “Хміль”, бунч. 612, 717
- “Хміль”, інф. СБ 919
- “Хміль”, пвх., ст. віст. 934
- Хмільно, с. Радехівського р-ну 67,
70, 91, 105, 106, 108, 122,
137, 142, 143, 152, 178, 301,
311, 312, 919, 967, 983, 992,
993
- “Хмурий”. *Див.* Сушко Ігор
- “Хмурий Ігор”. *Див.* Сушко Ігор
- “Хмурого Ігоря”, друкарня ім. 731
- Ходай Дмитро (“Антін”, “Антон”)
954, 1029, 1042, 1043
- Ходак Микола (“Вихор”) 816, 943
- Ходак Михайло (“Чайка”) 960
- Ходерківці, с. *Див.* Ходорківці,
с. Жидачівського р-ну
- Ходованці, с. Томашівського пов.,
тепер Польща 258
- Ходорів, м. Жидачівського р-ну.
14, 18, 30, 57, 58, 78, 79,
87, 95-97, 128, 129, 192, 216,
237, 239, 246, 247, 249, 250,
252-254
- Ходорів, р-н. *Див.* Ходорівський,
р-н
- Ходорівський, надр. 168
- Ходорівський, пов. провід 325
- Ходорівський, р-н 17, 128, 170,
245, 956
- Ходорівщина 14, 18, 30, 58, 94,
101, 120, 127, 168, 169, 172,
237, 245, 252
- Ходорківці (Ходерківці),
с. Жидачівського р-ну 129,
256
- Холевка Надія 242
- Холм, м., тепер Польща 507, 591
- Холмськ, м. *Див.* Хомськ, м.
(Білорусь)
- Холмська, Земля. *Див.* Холмщина
- Холмська, округа 370
- “Холмщак”, бой. 720
- Холмщина 12, 28, 32, 73, 259, 263,
268, 283, 285, 292, 414, 415,
427, 428, 435, 439, 442, 471,
504, 505, 536, 537, 552, 553,
555-557, 599, 606, 666, 839,
920, 922, 962, 1055
- Холодний Яр, урочище 403
- “Холодний”, др 115
- “Холоднярці I”, вд. 714, 716. *Див.*
теж. “Глухого”, вд.
- “Холоднярці II”, вд. 715, 1018.
Див. теж “Грізного”, вд.;
“Глухого”, вд.
- “Холоднярці III”, вд. 712, 716, 717.
Див. теж “Летуна”, сотня;
“Сакри”, сотня; “Грізного”,
вд.
- “Холоднярці IV”, пвд. (ПОП) 715
- “Холоднярці”, курінь (вд.) 712,
824, 871, 872, 880, 889, 995,
1054, 1058, 1059
- Холоїв, с. *Див.* Вузлове, с. Раде-
хівського р-ну
- Холуїв, с. *Див.* Вузлове, с. Раде-
хівського р-ну
- Холявінський І. (“Шрам”) 115
- Хома Анна 96, 97
- Хома Олекса 19
- Хомик Федір 16
- Хомин Олекса (“Максим”) 558,
961, 963, 969
- Хомин Федір 231
- Хомин Хведір (“Сава”) 416, 443
- “Хомин”, станичний 217
- Хомишин Григорій, єпископ 621
- Хомськ (Холмськ), м. (Білорусь) 758
- Хомусяк Антон 30
- Хомусяк Василь 97
- Хомусяк Павло 97
- Хом’як Михайло (“Карий”) 984
- Хорвати 704
- Хорватія 423, 433
- “Хорив”. *Див.* Колісник Адам
- Хорів Олекса 248
- Хоробрів, с. Сокальського р-ну 12,
74

“Хорольський”. *Див.* Вернигор-Білогуб Дмитро
Хоронів, прис. с. Хлівчани Сокальського р-ну 187, 258
Хоросниця, с. Мостиського р-ну 119
Хоросно, с. Пустомитівського р-ну 61, 168
Хоростків, с. Гусятинського р-ну 449
“Хортиця”, терен 380, 384, 686. *Див.* теж Сокальська, округа
Хорунжак Ярослав (“Кобзар”) 756, 757, 925
Хренів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 83, 110, 689
“Христина”. *Див.* Харків (Старка) Любов
“Хрін”. *Див.* Стебельський Степан
“Хрущ”. *Див.* Радюк Пилип
Хрущов Микита, рад. діяч 123, 453, 681, 875
Хтей Мирослав (“Кушнір”) 1037
Худаков, міліціонер 219
“Хутір”, терен 205
Хшанів, хут. с. Стоянів Радехівського р-ну 981

Ц

Ц., с. 686
Цап Андрій (“Чумак”) 1048
Цап Іван (“Вишня”) 189
Цар (Царик) Пилип (“Левич”) 922
Царгород, м. *Див.* Стамбул, м. (Туреччина)
“Царенко”, рой., к-р СКВ 921
Цвик Михайло 110
Цвікау, м. (Німеччина) 893
“Цвіркун”, з В.15/І 815, 943
Цеблів, с. Сокальського р-ну 569
Цегельський Ігнатій, о. 32, 141, 180
Цейко Стефанія 287, 293
Центральні Хіни. *Див.* Китай, Центральний
Цеперів, с. Кам’янка-Бузького р-ну 212, 939

Церковий Іван 18
Церковий Іван 95
Цетуля (Цитуля), с. Яворівського р-ну 120, 164
Цибран, з Букавини 97
Цибуляк, з с. Цішки 85
“Циган”, бул. 757
“Циган”, з куреня “Жубри”, стр. 783
“Циган”, стр. 230
“Циган”. *Див.* Ковальський Петро
“Циган”. *Див.* Фалас Григорій
“Циган”. *Див.* Шайнога Степан
Циганік, з Комарна 61
“Циганка”, пов. санітарної служби 381
Цимбалко Михайло (“Стир”, “Ткаченко”) 1017, 1054, 1056
“Цимбринна”. *Див.* Башко Володимир
Цип, поліцай 16
Цитуля, с. Жовківського р-ну 184, 185
Цитуля, с. *Див.* Цетуля, с. Яворівського р-ну
Цицори, с. Козівського р-ну 960
Ціндао, м. (Китай) 726
“Цісар”, бой. 859, 862, 889
Цісарева, гора 825
Ціха[...]ський А. 213
Ціхановські 877
Цішки, с. *Див.* Чишки, с. Буського р-ну
Цмоць Костянтин (“Град”) 250
Цубра Іван 251
Цунів, с. *Див.* Заверещиця, с. Городоцького р-ну
Цура Дмитро (“Михайло”) 1013, 1046, 1047
“Цямбринна”. *Див.* Башко Володимир
“Цяпка” (“Сурмач”), надр. реф. СБ 1032, 1033
“Цяпка”, кур. пвх. 598, 629
“Цьвочок”. *Див.* Дяків Осип

Ч

- Ч., агент 898
Ч., с. 636
Ч., с. 640
Ч., с. 672
Ч., с. 843
“Ч.” 672
“Ч.” 842
“Ч.”, к-р 181
“Ч.”, к-р 670
“Ч.”, к-р пвд. 209
“Ч.”, к-р пвд. 638
“Ч.”. *Див.* Гуль Володимир
ЧА. *Див.* Червона армія
“Чабан”, пров. робітничого сектора 858
“Чабан”. *Див.* Михайлишин Петро
“Чагрів”. *Див.* Тершаковець Зиновій
Чад Пелагія 253
“Чайка” 96
“Чайка”, бой. 664
“Чайка”, з В. 12/1, СБ, віст. 815
“Чайка”, з СКВ, віст. 931
“Чайка”, ад’ютант к-ра ВО “Башта” 870, 872, 874
“Чайка”. *Див.* Кашуба
“Чайка”. *Див.* Осика Володимир
“Чайка”. *Див.* Прибега Микола
“Чайка”. *Див.* Степанюк Петро
“Чайка”. *Див.* Ходак Михайло
“Чайка” II. *Див.* Гуменний Володимир
Чайківський, з поль. міліції, пор. 156
Чайковичі, с. Самбірського р-ну 189
“Чайчук”. *Див.* Грицина Михайло
Чан Кай-ші, китайський діяч 462, 469, 726
Чангкайшек (Чан-Кай-шек). *Див.* Чан Кай-ші
Чаниж (Чаніж, Чениж), с. Буського р-ну 70, 82, 146, 148, 179, 180, 316
Чаніж, с. *Див.* Чаниж, с. Буського р-ну
Чапаєва, ім., загін ЧП 758, 759
Чарнецький Микола, єпископ 621
Чаус (“Данило”, “Дубовий”) 930, 932
Чемерис Петро (“Дир”) 326, 587, 910, 1054
“Чемний”. *Див.* Запісоцький Василь
Чениж, с. *Див.* Чаниж, с. Буського р-ну
Чепелі (Чепілі), с. Бродівського р-ну 177, 664
Чепелі, с. *Див.* Чепелі, с. Бродівського р-ну
Чепіль Михайло 162
Червак Іван (“Олень”, “Луговий”, “Олег”) 954, 1009, 1042-1044
“Червень”. *Див.* Тершаковець Зиновій
Червона армія (ЧА) 20, 24, 29, 43, 45, 47, 48, 66, 67, 68, 76, 79-82, 84, 86, 88, 89-91, 94, 97, 100, 102, 103, 105-110, 114-117, 119, 120, 122-124, 126, 128-133, 138, 145, 147, 151, 165, 171-173, 183, 185, 186, 188, 193, 194, 196, 197, 202-205, 209, 212-214, 223, 224, 231, 233, 234, 236, 237, 239-241, 243, 245, 246, 251, 256, 269, 270, 272, 277, 279, 280, 289, 309-313, 316, 318, 324, 393, 398, 399, 419, 437, 442, 449, 460, 461, 468, 469, 474-476, 481, 483, 486, 493-498, 502, 504, 506, 508-515, 519, 523-526, 539-541, 543-545, 556, 562, 578, 590, 602, 611, 612, 618, 624, 634, 667, 685, 696, 715, 727, 764, 778, 836, 884, 891, 892, 895, 924, 928, 980, 981, 987, 1066. *Див. також* Червоні
Червоне (Ляцьке), с. Золочівського р-ну 14, 195
Червоні 26, 34, 36, 80, 81, 84-86, 89, 91-94, 113, 136, 138,

140, 148, 177, 178, 180, 270, 272, 273, 315, 434, 444, 539, 627, 640, 645. *Див. також* ЧА; Червоні, партизани

Червоні, партизани (партизанка, ЧП) 19, 20, 22, 23, 28, 33, 35, 37, 40, 42, 44, 47, 50-53, 61, 68, 71, 74, 77, 82, 99, 106, 107, 118, 128, 130, 182, 254, 262-264, 268, 275, 276, 277, 279, 280, 282, 284, 286, 291, 299, 305, 306, 313, 406, 420, 434, 437, 438, 442, 443, 463, 471, 495, 592, 606, 705, 747, 748, 750, 751, 758, 759, 761, 763, 766, 868, 871, 874, 877, 895. *Див. також* Червоні

Червоноармійці. *Див.* ЧА

Червоноград (Кристинопіль, Кристонопіль), м. 12, 45, 67, 304, 312, 414, 690

“Черемош”, сот. 92, 1054

“Черемош”, к-р пвд. 443

“Черемош”, кур’єр 952

“Черемоша”, вд. 92

“Черемоша”, пвд. 443

Черемошня, с. Золочівського р-ну 960

“Черемха”. *Див.* Ольховий Олекса

Черемхів, с. Жидачівського р-ну 79, 127, 128, 240, 252, 254

“Черемшина”, з вд. “Холодноярці” 870, 872, 874

“Черемшина”. *Див.* Влозюк Мирон

Черепин, с. Пустомитівського р-ну 60, 131, 161, 625

“Черешневий”. *Див.* Миськів Володимир

“Черешня” 201

Черкас Дмитро (“Перфенюк”) 717, 835

Черкаси, м. 442

Черкаси, с. Пустомитівського р-ну 116, 131, 219

Черневе(Чернява), с. Мостиського р-ну 29

“Чернець”, кущ. 920

“Чернець”. *Див.* Левкович Василь

“Черник” 759, 761, 762, 764, 765

“Черник” 1048

“Черник”, к-р бой. СБ 626

“Черник”, стр. СКВ 171

“Черник”, чот. 824

“Черник”. *Див.* Карпишин Василь

“Черник”. *Див.* Маслюк Йосип

“Черник”. *Див.* Свистун Іван

“Черника”, вд. 962, 972

Чернилява, с. Яворівського р-ну 834, 835

Черниця, с. Бродівського р-ну 13, 321

Черниця, с. Миколаївського р-ну 216, 217

Чернів, с. Рогатинського р-ну 173, 192

Чернівці, м. 393

Чернігівська, обл. 279

“Чернов”. *Див.* Микитюк Зенон

Чернява, с. *Див.* Черневе, с. Мостиського р-ну

“Чернява”. *Див.* Онишкевич Мирослав

Черняк Маріян 854

Черукуватиця, хут. с. Стоянів Радехівського р-ну 967

Черчіль Уінстон, британський діяч 394, 401, 469, 478, 524, 541, 542, 600

Чесанів, м. Любачівського пов., тепер Польща 259

Чесанівщина 267, 688

Честині, с. Кам’янка-Бузького р-ну 265, 662, 664

Чеська, поліція 893

Четвірна, ліс 823

“Чех”, віст. 935

Чехи 50

Чехи, с. *Див.* Лугове, с. Бродівського р-ну

Чехія 893

Чехович, комісар поль. поліції 718

Чехословацька, держава. *Див.* Чехословачина

Чехословаччина (ЧСР) 485, 523, 541, 948
 Чигирин, м. 487, 579
 “Чигирин”, з ОВ, бул. 756
 Чижевський Василь (“Демид”, “Димид”) 857, 859, 860, 862, 863, 865
 Чижевський Стах 34
 Чижиків, с. Пустомитівського р-ну 57, 60, 131, 161, 162
 Чижичі, с. Жидачівського р-ну 241, 256
 Чижів, с. Золочівського р-ну 165, 176
 Чижки, с. *Див.* Чишки, с. Пустомитівського р-ну
 “Чикаленко”. *Див.* Олійник Роман
 “Чипіль” 162
 Чишки (Чижки, Чіжки, Чішки), с. Пустомитівського р-ну 131, 163, 193
 Чіжки, с. *Див.* Чишки, с. Пустомитівського р-ну
 “Чік”, віст. 937
 Чіта-Кастелло, м. (Італія) 496
 Чіфу, м. (Китай) 726
 Чишки (Цішки), с. Буського р-ну 85
 Чішки, с. *Див.* Чишки, с. Пустомитівського р-ну
 Чоловичі, с. *Див.* Чуловичі, с. Городоцького р-ну
 Чолотко Юзеф 63
 Чопей Василь (“Максим”) 100, 249
 “Чор”, к-р бой. СБ 200
 “Чорна сотня”, вд. 867, 868, 889, 890
 Чорне Море 396, 500, 623
 “Чорний Ліс”, місцевість 753
 Чорний ліс, місцевість 56
 Чорний міст, місцевість 770
 Чорний Острів, с. Жидачівського р-ну 14, 59, 95, 246, 248
 “Чорний” 937
 “Чорний” 1046
 “Чорний”, бул. 909-911
 “Чорний”, куц., віст. 930, 933
 “Чорний”. *Див.* Гладун Дмитро
 “Чорний”. *Див.* Качан Роман
 “Чорний”. *Див.* Найда Михайло
 “Чорний”. *Див.* Сивенький Григорій
 Чорнишин, с. в Бродівщині 13
 Чорній, посадник 16
 Чорній Василь (“Бич”) 693
 Чорній Дмитро (“Блакитний”) 207, 208, 215, 1006
 Чорній (Романина) Євгенія (“Катруся”) 816, 941
 “Чорній”, к-р 117
 “Чорній”, коз. 1058
 “Чорнобій”, рой., стр. 612, 717
 “Чорногора”, сот. 1019
 “Чорногори”, сотня 1019
 Чорнокінці, прис. *Див.* Чорнокунці, с. Яворівського р-ну
 Чорнокунці, с. Яворівського р-ну 62, 63
 “Чорноморець”, віст. 934
 “Чорноморець”. *Див.* Жабич Лука
 “Чорноморець”. *Див.* Мандрика Роман
 “Чорноморець”. *Див.* Мельник Олексій
 “Чорноморця”, вд. 72, 839-842
 “Чорносільці, с. *Див.* Яорнокунці, с. Яворівського р-ну
 “Чорнота” 147
 “Чорнота” 213
 “Чорнота” 835, 837
 “Чорнота” 1032
 “Чорнота”, к-р вд. 556
 “Чорнота”. *Див.* Грицай Ярослав
 “Чорноти”, вд. 556
 “Чорноти”, чота 260
 Чорношовичі, с. *Див.* Чорнушовичі, с. Пустомитівського р-ну
 Чорнушовичі (Чорношовичі), с. Пустомитівського р-ну 211
 Чортків, м. 751
 Чортория, с. *Див.* Кам’яне, с. Жидачівського р-ну
 “Чортюк” 767

“Чос”, к-р АБ 102, 103, 1053
“Чотовий”, автор 782
ЧСР. *Див.* Чехословаччина
“Чубатий”, кущ. 953
Чувашія 399
“Чугайстер”. *Див.* Гуль
Володимир
“Чугайстир” 842
“Чугайстир”, з Рогатинської окр.
953
“Чудак”, стр. 612
Чуй Юстина 159
“Чуйка”. *Див.* “Чуйко”
“Чуйкевич”, госп. пров. 358
“Чуйко”, віст. 934
“Чуйко” (“Чуйка”), пов. пров. 894
Чуловичі (Чоловичі), с. Городоць-
кого р-ну 31, 132, 188, 188,
203
“Чумак”, віст. 939
“Чумак”, з ОВ, ст. віст. 757
“Чумак”, к-р бой. 930, 933
“Чумак”, орг., ст. віст. 789
“Чумак”, рой. 559
“Чумак”, ст. віст. 932
“Чумак”, стр. 612
“Чумак”. *Див.* Коваль Іван
“Чумак”. *Див.* Олійник Іван
“Чумак”. *Див.* Цап Андрій
“Чуприна”, з с. Лучани 1032
“Чупринка”, оргмоб 629
“Чупринка”, ст. бул. 713
“Чупринка Тарас”. *Див.* Шухевич
Роман
“Чура”, коз. 1058
Чухай Лука 431
Чучман Іван 84
“Чучман”. *Див.* Грицина Михайло
Чучмани, с. Буського р-ну 109,
138, 195, 307, 725
Чучмани, прис. с. Топорів Буського
р-ну 179
Чучмани Гумніські, с. *Див.*
Чучмани, с. Буського р-ну
Чучмани-Заболотні, прис. с. Забо-
лотне Буського р-ну 84, 111,
140, 290, 307

“Чучупака”, бой. 721
ЧХ. *Див.* УЧХ

Ш

“Ш.” 188
“Ш.”, к-р 571
“Ш.”. *Див.* Котельницький Гри-
горій
Шабельня, с. Жовківського р-ну
154
Шайнер Тадек 854
Шайнога Степан (“Циган”) 633
Шалева Іван (“Лис”) 260
Шалейко Петро (“Лиско”) 788
“Шалений”, пор. 1054
Шальвіра Василь 96
Шанайда Іван (“Нестор”) 865
Шанківський Гриць
 (“Доброволець”) 122
Шаран Ілько 253
Шаран Микола 238
Шарко Антін (“Гірка”) 627, 975,
983, 984
Шарпанці, с. Сокальського р-ну
15, 105, 197, 284, 287, 292,
299, 300, 305
Шатановці, загін ЧП 462
Шатинський Петро (“Крук”) 1010
Шатковський, з Боринич 241
Шавляй, м. (Литва) 540
“Шахай”, рой. 558
“Швагер”, ст. віст. 933
Швайки, прис. с. Заболотці
Бродівського р-ну 166
Швед Юліян 247
Шведа Володимир (“Прут”) 899
Шведи 455, 677
Шведський, уряд 485
“Швейко”. *Див.* Завадка Остап
Швеція 479, 576
“Швець”, бой. 471
“Швидкий”, стр. 716
Шевченко Тарас 24, 27, 415, 455,
528, 532, 579-581, 598, 604,
609, 613, 622, 635, 665, 678,
681, 697, 757
Шевчук, з с. Перв’ятичі 304

Шевчук Олекса (“Заріжний”) 816
Шевчук Семен (“Захар”, “Сурма”) 614, 629
Шегині (Шигені), с. Мостиського р-ну 29
“Шелест”. *Див.* Сидор Василь
Шелесть Федь 39
“Шелест”, поль. пор. 463
“Шепель”, бой. 664
“Шепель”, з СБ, ст. віст. 756
Шепетівка, м. 387, 422
Шеплоти, с. *Див.* Щеплоти, с. Яворівського р-ну
Шептицький Андрей, митрополит 457, 621, 650, 668
Шербург, м. (Франція) 460-462, 468
Шербургський, півострів 461, 476, 477, 482
Шереметьєв Василь, рос. воєвода 479
“Шершень”, орг. реф. рай. пров., ст. віст. 947, 951
Шиба Ярослав (“Соловейко”) 973, 1049
Шигені, с. *Див.* Шегині, с. Мостиського р-ну
Шийка Ірина 222
Шийка Ю. 222
Шиковецька Ольга 85
Шиндюк Василь (“Сирота”) 596, 597, 1054
Шишка Василь (“Громовий”) 791, 816, 922, 965, 975, 976
Шишка Григорій (“Ярослав”) 816, 974, 975, 976, 977
Шишка Петро (“Аркадій”) 816, 976, 977
“Шишка”, стр. 211
Шишківці, с. Бродівського р-ну 177
Шкамбара Михайло (“Кедр”, “Скала”) 25, 27, 36, 38, 40, 44, 53, 54
Шкло, смт. Яворівського р-ну 19, 20
Шклянка Григорій (“К.”, “Куліш”) 155
Шкляр (“Орися”) 888
Шкляр-Магівська Наталка (“Ніна”) 874-878, 880, 881, 888, 890
“Шкляр”, к-т пов. АБ 282
“Школяр”, бунч., рай. пров. 921
Шкоропад Михайло 271
Шкот Василь 308
Шляк Михайло 97
Шлібен Карл Вільгельм фон, ген. 460, 461
Шльонзаки, прис. с. Адами, тепер с. Заводське Буського р-ну 289
Шляхта, прис. с. Липник Жовківського р-ну 720
“Шмигулис”. *Див.* Андрієшин Степан
Шмідт, нім. ген. 495
Шморгун Теофіля 122
Шнирів, с. Бродівського р-ну 159
Шоломиничі, с. Городоцького р-ну 190
Шоломинь (Шоломия), с. Пустомитівського р-ну 64, 161
Шоломия, с. *Див.* Шоломинь, с. Пустомитівського р-ну
Шоробура Степан 128
Шоробура Осип 80
Шорубура Степан 96
Шостак Микола 314
“Шофер”, стр. 717
Шпак Федір (“Сурмач”) 816
“Шпак”, бой. 937
“Шпак” 213
“Шпак” 1036
“Шпак”, коз. 1058
“Шпак”, кухар 498
“Шпак”. *Див.* Благий Зенон
Шпендер Дмитро 15
Шпиколоси, с. Сокальського р-ну 919
“Шпилька” 189
Шпитула, поляк 63
Шпонтан Іван (“Залізник”) 420, 593, 598, 683
“Шрам”. *Див.* Казимир (“Шрам”)
“Шрам”. *Див.* Кацала Богдан

“Шрам”. *Див.* Холявінський І.
“Шрамченко” 408
Штандерівка, прис. с. Селисько
Пустомитівського р-ну 625
Штетин (Щецін), м. (Польща) 399
Штика Стефан (“Максим”) 959,
960
“Штиля”, вд. *Див.* “Кочовики”, со-
тня (вд.)
“Штиль”. *Див.* Лобай Євген
“Штіль”. *Див.* Лобай Євген
“Штокгольмс Тіднінген”, часопис
469
Штонь Катерина 306
“Шувар”. *Див.* Венгрин Степан
“Шувар”. *Див.* Демський Олексій
“Шугай” 180
“Шугай” 1032
“Шугай”, стр. 443
“Шугай”. *Див.* Демчук Василь
“Шугай”. *Див.* Євстахевич
“Шугай”. *Див.* Котельницький
Григорій
“Шугай”. *Див.* Позичанюк Осип
Шульган, о. 891
Шульган Яків 310
Шульган Мар’ян (“Білоус”) 923
Шульгани, з с. Корчин 310
“Шульц”. *Див.* Галась Іван
“Шум”, бой. 664
“Шум”, з В.12/І, орг., бул. 788, 815
“Шум”, ст. віст. 933, 940
Шумський Степан (“Сорока”) 789
“Шумський”. *Див.* Рошик Юрій
“Шумського”, сотня (вд., пвд.)
962, 963, 966, 968, 969, 972,
977, 989, 991, 993. *Див. теж:*
“Кочовики”, сотня (вд., пвд.);
“Перебийніс”, сотня (вд.,
пвд.)
Шунь 160
Шупінський Метек 854
Шупо. *Див.* Щуцполіція
Шутова, с. Яворівського р-ну 63
Шух Іван (“Вихор”) 789
Шухевич Роман (“Тарас Чупринка”,
“Тур”) 600, 702, 705, 749,

754, 811-814, 848, 865, 876,
878, 890, 908, 962, 995, 1022,
1024, 1060, 1071

Щуцкий, поль. пор. 855
Щуцманшафт 889
Щуцполіція (Шупо) 15, 29, 37, 257,
263, 267, 306, 307, 391, 406,
407, 431, 596

Щ

Щара, р. 483, 495
Щенець, с. *Див.* Тщенець, с. Мос-
тиського р-ну 29
Щепанський Роман (“Буйтур”)
1013
Щеплоти (Шеплоти), с. Яворівсь-
кого р-ну 16, 28, 471
Щерба Леонід, о. 231
Щербан, поліцист 84
Щербата Анна 254
Щербата Марія 254
Щербатий Дмитро 254
“Щербатий”. *Див.* Кіцюк Ярослав
Щерець, м. *Див.* Щирець, смт.
Пустомитівського р-ну
Щерецький, р-н. *Див.* Щирецький,
р-н
Щибіль Михайло (“Ручай”) 805
“Щигол”, ст. віст. 939
“Щирбатий”. *Див.* Кіцюк Ярослав
Щирець, прис. с. Середкевичі
Яворівського р-ну 185
Щирець, р-н. *Див.* Щирецький,
р-н
Щирець (Щерець), смт. Пусто-
митівського р-ну 61, 88, 115,
116, 172, 189, 230-232
Щирецький (Щерецький), р-н 81,
169, 188, 191, 625, 768, 807
Щиречина 11, 19, 31, 61, 114, 131,
168, 169, 171, 190, 218, 219,
230, 231, 927, 1015, 1024
Щіпна Анна 241
“Щоденні Вісти”, підпільне видан-
ня 79
Щорс, м. 448
“Щупак”, стр. 558

“Щупак”. *Див.* Костів Василь
“Щур”, бул. 756
“Щур”, кущ. 950
“Щур”, ст. віст., бул. 952
“Щур”, стр. 612
Щури, прис. с. Оглядів Радехівського р-ну 107
Щурко Микола (“Сух”) 695
Щуровичі, с. Радехівського р-ну 47, 91, 106, 107, 122, 144, 178, 196, 210, 279, 284, 287, 301, 306, 977, 979

Ю

“Ю.”, автор 390
“Ю. В.”. *Див.* “Вішун Юрій”
“Юг”. *Див.* Левицький Микола
Югославія 388, 396, 425, 470, 506, 507, 523, 524, 541, 710, 711, 728
Югославські, партизани 387, 388, 395, 433, 460
Югославський, королівський уряд 506, 507
Юзвяк Василь (“Орядин”, “Похмурий”) 816, 919
Юзич В. 221
Юзич На[...] 221
Юзич Юстина 221
“Юзь”, з тех. звена пвх. вд. 527, 536, 1053
Юзькевич Гаврило 123
Юзькевич Теодор 197
Юзьковичі, с. *Див.* Йосипівка, с. Буського р-ну
“Юліан”. *Див.* Слюзар Дмитро
Юліянка, прис. с. Стовпин Буського р-ну 639
Юльїн, комісар 75
Юнацтво ОУН. *Див.* ОУН, Юнацтво
Юнко Тимофій (“Сурма”) 471
“Юр”. *Див.* Мандрика Роман
“Юра”. *Див.* Кондрат Михайло
Юревич Теодор 58
Юрів, с. Томашівського пов., тепер Польща 392
Юрій VI, британський король 449

“Юрій”, віст. 910
“Юрка”, сотня 330
“Юрко” 934
“Юрко”, віст. 934
“Юрко”, з СБ, бул. 755, 787
“Юрко”, з ОВ, ст. бул. 757
“Юрко”, сот. 330
“Юрко”. *Див.* Кук Василь
“Юрченко”. *Див.* Левочко Василь
Юськовичі, с. *Див.* Йосипівка, с. Буського р-ну
Юшкевич Февронія 191
Юшкевич Юлія 191
Юшківці, с. Жидачівського р-ну 130, 250, 256

Я

Я., с. 567
Я., с. 669
Я., с. *Див.* Яструбичі, с. Радехівського р-ну
“Я.”. *Див.* Манько Євген
Яблонковський Володимир (“Якубець”) 993
Яблунівка, с. Буського р-ну 73, 84, 109, 111, 138-140, 297, 434
“Явір” 208
“Явір” 1026
“Явір”, автор 842, 848
“Явір”, віст. 930, 932
“Явір”, з В.12/II, СБ 816
“Явір”, з вд. “Сіроманці”, чот. 443
“Явір”, з с. Майдан 195
“Явір”, заст. рай. пров. 73
“Явір”, коз. 1058
“Явір”, орг., віст. 789
“Явір”, ст. стр. 717
“Явір”, стр. 219
“Явір”, стр. 717
“Явір”, чл. тех. звена, ст. стр. 703, 712
“Явір”. *Див.* Думич Олекса
“Явір”. *Див.* Луцків Василь
“Явір”. *Див.* Онищак Дмитро
“Явір”. *Див.* Орищин Гриць
“Явір”. *Див.* Павлюк Роман
“Явір”. *Див.* Паньків Іван

“Явір”. *Див.* Романюк Степан
 “Явір”. *Див.* Співак Степан
 “Явір”. *Див.* Фединський Іван
 “Явора”, сотня 235, 236
 “Яворенко”. *Див.* Паньків Василь
 Яворів, м. 11, 16, 19, 28, 29, 31, 63,
 90, 120, 156, 164, 184, 591,
 717, 833, 834, 837, 873, 879-
 883, 886, 892, 924, 928
 Яворів, пов. *Див.* Яворівський,
 пов. 11, 31
 Яворів, р-н. *Див.* Яворівський, р-н
 Яворівський, надр. 1037, 1038
 Яворівський, пов. 11, 31
 Яворівський, р-н 190, 205, 513,
 717, 879, 880, 926
 Яворівщина 11, 19, 28, 29, 31, 45,
 51, 62, 63, 119, 155, 163, 226,
 270, 592, 683, 714, 882, 883,
 926, 927, 1015, 1016, 1035,
 1036, 1038, 1039
 “Явшан”. *Див.* “Євшан”
 Ягідня (Ягуня, Ягуші), с. Кам’янка-
 Бузького р-ну 84, 265
 “Ягода”. *Див.* Лукасевич Мар’ян
 “Ягоди”, вд. *Див.* “Вовки”, вд.
 Ягуня (Ягоня), с. *Див.* Ягідня,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Ягуші, с. *Див.* Ягуня, с.
 Яжів Новий, с. *Див.* Новий Яр,
 с. Яворівського р-ну
 Яжів Старий, с. *Див.* Старий Яр,
 с. Яворівського р-ну
 Язениця, с. *Див.* Ясениця, с., те-
 пер тер. Кам’янка-Бузького
 р-ну
 Язениця Польська, с., тепер тер.
 Кам’янка-Бузького р-ну
 46, 281. *Див.* теж Ясениця,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Язениця Руська, с. *Див.* Ясениця,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Язиниця Польська, с. *Див.* Язениця
 Польська, с., тепер тер.
 Кам’янка-Бузького р-ну
 Язиниця Руська, с. *Див.* Ясениця,
 с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Якеменко, прац. обл. НКВД 148,
 149
 Якемчук Іван 290
 “Яким” 202
 Якімець Кирило (“Бескид”) 794,
 1042
 Якимів, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 73, 83, 139, 213
 Якимів Петро (“Білий”) 1019
 Якимів Петро (“Скала”) 789
 Якимович Я. 83
 Якимчиці, с. Городоцького р-ну 80,
 188, 1055
 Якубець Володимир (“Олесь”) 919
 “Якубець”. *Див.* Яблонковський
 Володимир
 Якша, філварок б. Яворова 164
 Ялівка, с. Волковиського пов., те-
 пер Польща 604
 Ялтинська, угода 710
 Ямельня (Ямлинна), с. Яворівсь-
 кого р-ну 824
 Ямлинна, с. *Див.* Ямельня, с. Яво-
 рівського р-ну
 Ямпіль (Пруси), с. Пустомитівсь-
 кого р-ну 212
 Янгелівка, с. Буського р-ну 35,
 227
 Янек Филип (“Канич”) 957, 958,
 960
 Янишин (“Славко”) 949
 Янів Володимир Михайло 648,
 651
 Янів Ілько 214
 Янів, м. (Польща) 463
 Янів, м. *Див.* Івано-Франкове, смт.
 Яворівського р-ну
 Янівський, р-н. *Див.* Івано-
 Франківський, р-н
 Янівка, м. *Див.* Іваново, м.
 (Білорусь)
 Янівщина 31, 168, 189, 714, 889,
 890
 Янісевич Степан (“Хмара”) 963
 Янкевич Степан (“К.”, “Крук”) 202,
 230
 “Янко”. *Див.* Красько Григорій

Янчин, с. *Див.* Іванівка, с. Перемишлянського р-ну
 Янчишин, з с. Збоїська 212
 Японія 389, 427, 524, 525, 708, 709, 711, 725, 727, 729
 Японська, армія (війська) 418, 482, 604
 Японці 561
 “Яр” 775, 776
 “Яр” 845, 846
 “Яр”, к-р СКВ 98
 “Яр”, кур’єр 922
 “Яр”, сот., пров. 326, 910
 “Яра”, сотня. *Див.* “Жубри І”, сотня
 Ярема Іван 220
 “Ярема” 933
 “Ярема”, з госп. вд. ВШВО 629
 “Ярема”. *Див.* Линда Остап
 “Ярема”. *Див.* Пришляк Євген
 “Ярема”. *Див.* Харчун Михайло
 Яремко, з Гути Любичької, коваль 478
 Яремко, з Зубкова 102
 “Яренко”. *Див.* Паньків Василь
 “Ярий”. *Див.* Михальчук Лука
 Яримович Степан (“Сянько”) 789, 1032
 Яримчишин Діоніз (“Сонце”) 959, 960
 Яримчук Степан 189
 “Ярина”. *Див.* Савицька Галина
 Яричів, р-н. *Див.* Новояричівський, р-н
 ЯричівНовий, с. *Див.* Новий Яричів, смт. Кам’янка-Бузького р-ну
 Яричів Старий, с. *Див.* Старий Яричів, с. Кам’янка-Бузького р-ну
 Яричівський, р-н. *Див.* Новояричівський, р-н
 Яричівщина 20, 60
 “Ярко”, з Жовківщини 1040
 “Ярко”. *Див.* Бих Сафат
 Ярмолук Василь (“Великий”) 788, 816, 979, 980
 “Яромир” (“Зенко”), кущ., віст. 930, 932
 “Ярополк”. *Див.* Коза Теодозій
 Ярослав (Ярославський), пов., тепер Польща 98
 Ярослав, м., тепер Польща 11, 53, 54, 158, 263, 470, 591, 689
 “Ярослав”, пвх. 598
 Ярослав, пов. *Див.* Ярославський, пов.
 “Ярослав”, пров. 858
 “Ярослав”. *Див.* Шишка Григорій
 Ярославський, пов. 97
 Ярош Гнат 19
 Ярош Марія 19
 Ясениця (Язениця, Язениця Руська, Язениця Руська), с., тепертер. Кам’янка-Бузького р-ну 46, 109, 111, 145-148, 181, 199, 215, 280, 281, 289, 625, 714, 720, 790, 918
 Ясенів, ліс 95
 Ясенів, с. Бродівського р-ну 20, 21, 34, 166, 167, 194
 Ясенів, прис. с. Нове Село Городоцького р-ну 62
 “Ясенко”. *Див.* Старух Ярослав
 “Ясень”, орг., ст. віст. 789
 “Ясень”. *Див.* Свистун Микола
 Яскерський Іван 95
 Яскерський Стах 78
 Ясниська, с. Яворівського р-ну 715, 873-875, 1058
 Ясси, м. (Румунія) 422, 441, 506
 Ястрибків, с. *Див.* Яструбків, с. Пустомитівського р-ну
 “Яструб”, к-р пвд., віст. 612
 “Яструб”, розв. 612
 “Яструб”, стр. 932
 “Яструб”, ТВ (В.15) 814-817
 “Яструб”. *Див.* Кальба Мирослав
 “Яструб”. *Див.* Карпенко Дмитро
 “Яструб”. *Див.* Сидорук Олекса (Анатоль)
 “Яструба”, сотня. *Див.* Сіроманці”, сотня (вд.)
 Яструбичі, с. Радехівського р-ну 23, 24, 44, 71, 90, 126, 127, 133, 151, 178, 210, 286, 287,

293, 297-299, 304, 406, 571,
595, 919, 922, 961-963, 967,
969, 972, 973, 991, 993, 1054
Яструбків (Ястрибків), с. Пустоми-
тівського р-ну 80
Ясьолда, р. 758
Ятвяги, с. *Див.* Прибілля,
с. Жидачівського р-ну

Ятвяги, с. *Див.* Побережне,
с. Городоцького р-ну
Яцків Город, с. Любачівського пов.,
тепер Польща 417
Яцун Михайло (“Климчук”) 505
“Ящур”. *Див.* Манько Євген

* * *

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ І МАТЕРІАЛІВ

РОЗДІЛ IV. ІНФОРМАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ СТРУКТУР ОУН НА ЛЬВІВЩИНІ

Львівська область (Львівський край)

102. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 17 жовтня 1943 р.]*..... 10
103. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 15 листопада 1944 р.]*..... 14
104. Вісті з львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *9 лютого 1944 р.* 18
105. Спеціальне повідомлення про дії червоних партизанів. *17 лютого 1944 р.* 23
106. Надзвичайний звіт про події в с. Нивиці. *17 лютого 1944 р.* 25
107. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 1/44, *16 лютого 1944 р.*..... 28
108. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *5 березня 1944 р.* 30
109. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 2/44, *8 березня 1944 р.*..... 35
110. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 3/44, *8 березня 1944 р.*..... 37
111. Повідомлення про німецьку облаву в с. Бориничі . *8 березня 1944 р.* 39
112. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. *19 березня 1944 р.* 40
113. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 10, *8 квітня 1944 р.* 42
114. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 11, *7 квітня 1944 р.* 44
115. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *23 квітня 1944 р.* 46
116. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. *25 квітня 1944 р.* 50
117. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. *8 травня 1944 р.* 51
118. Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів. № 20, *8 травня 1944 р.* 53
119. Надзвичайний звіт про стан та дії польського населення. № 21, *8 травня 1944 р.* 54
120. Повідомлення про німецькі акції проти УПА в Рава-Руській окрузі. *16 травня 1944 р.* 55

121. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 15 червня 1944 р.]* 56
122. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *4 липня 1944 р.* 58
123. Надзвичайний звіт про польську акцію в с. Шоломия. *4 липня 1944 р.* 64
124. Надзвичайний звіт про польську акцію в с. Миклашів. *4 липня 1944 р.* 65
125. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *25 серпня 1944 р.* 66
126. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *Серпень 1944 р.* 69
127. Вісті з Львівської області про терор радянських органів. *30 жовтня 1944 р.* 77
128. Вісті з Львівської області про діяльність УПА і самооборонних кущових відділів. *30 жовтня 1944 р.* 87
129. Витяг з вістей про військовий та суспільно-політичний стан у Львівській області. *[30 жовтня 1944 р.]* 94
130. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *14 листопада 1944 р.* 102
131. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *15 листопада 1944 р.* 112
132. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *18 листопада 1944 р.* 122
133. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 5 грудня 1944 р.]* 127
134. Вісті з Львівської області про військовий та суспільно-політичний стан. *Січень 1945 р.* 133
135. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 28 березня 1945 р.]* 141
136. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 31 березня 1945 р.]* 163
137. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *3 червня 1945 р.* 168
138. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 25 липня 1945 р.]* 188
139. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *Вересень 1945 р.* 201
140. Інформація про жертви радянського терору у Львівському краю. *30 листопада 1945 р.* 205
141. Інформація про втрати серед керівного складу. *[Не раніше 19 грудня 1945 р.]* 207

142. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. *28 квітня 1946 р.* 208
143. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. [*Не раніше 24 липня 1946 р.*] 224
144. Вісті з Львівського краю про військовий та суспільно-політичний стан. [*Не раніше 28 липня 1946 р.*] 228

Городоцька (Львівська) округа

145. Надзвичайний звіт про облаву в миколаївських лісах. [*Не раніше 13 вересня 1944 р.*] 235
146. Вісті з Бібрського повіту про військовий та суспільно-політичний стан. № 18, *12 жовтня 1944 р.* 237
147. Вісті з Бібрського повіту про військовий та суспільно-політичний стан. № 24/44, *5 січня 1945 р.* 245
148. Вісті з Бібрського повіту про військовий та суспільно-політичний стан. № 1/45, *23 січня 1945 р.* 252

Равська округа

149. Інформація про протипольські акції в Равській окрузі. [*Не раніше 27 квітня 1944 р.*] ... 257
150. Вісті з Равської округи про військовий та суспільно-політичний стан. [*Не раніше 17 червня 1944 р.*] 261
151. Вісті з Равської округи про військовий та суспільно-політичний стан. *4 липня 1944 р.* 265
152. Вісті з Равської округи про військовий та суспільно-політичний стан. *4 липня 1944 р.* 266
153. Вісті з Равської округи про військовий та суспільно-політичний стан. *4 липня 1944 р.* 267
154. Інформація про суспільний та господарський стан в УРСР. [*Не пізніше липня 1944 р.*] 268
155. Вісті з Равської округи про військовий та суспільно-політичний стан. [*Не раніше 31 грудня 1944 р.*] 270
156. Повідомлення про бої та облави. *14 квітня 1945 р.* 272

Сокальська округа

157. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *1 березня 1944 р.* 274
158. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *8 квітня 1944 р.* 279
159. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *19 квітня 1944 р.* 284
160. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *1 травня 1944 р.* 286

161. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *16 травня 1944 р.* 292
162. Вісті з Сокальської округи про військовий та суспільно-політичний стан. *16 червня 1944 р.* 298
163. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *30 червня 1944 р.* 303
164. Вісті з Сокальської округи про суспільно-політичний стан. *17 серпня 1944 р.* 309
165. Інформація про покарання мародера. *17 листопада 1944 р.* 314
166. Вісті з Радехівського повіту про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 11 грудня 1944 р.]*..... 314
167. Вісті з Сокальсько–Радехівського надрайону про військовий та суспільно-політичний стан. *[Не раніше 10 січня 1945 р.]*..... 317

РОЗДІЛ V. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МОБІЛІЗАЦІЙНА (ВІЙСЬКОВА) РЕФЕРЕНТУРА ОУН НА ЛЬВІВЩИНІ

Городоцька (Львівська) округа

168. Розпорядження окружного проводу організаційно-мобілізаційним референтам. *[Не пізніше 7 жовтня 1944 р.]*..... 324
169. Звіт окружного організаційно-мобілізаційного референта про формування відділів УПА. *23 листопада 1944 р.*..... 326

Золочівська округа

170. Інструкція окружної жандармерії про засади діяльності. *7 грудня 1944 р.* 327

Сокальська округа

171. Звіт про формування відділів УПА. *1 травня 1944 р.* 328
172. Звіт з Кам'янка-Струмилівського повіту про стан та діяльність збройних підрозділів. *10 червня 1944 р.*..... 329

РОЗДІЛ VI.
ГОСПОДАРСЬКІ ДОКУМЕНТИ УПА І ОУН
НА ЛЬВІВЩИНІ

173. Інструкція обласної господарської референтури про організацію діяльності та співпрацю з УПА. *14 серпня 1944 р.* 337
174. Звернення про матеріально-побутове забезпечення сотні “Пролом”. *5 жовтня 1944 р.* 344
175. Інструкція про діяльність господарської референтури. [*Не пізніше 15 жовтня 1944 р.*] 345
176. Наказ про організацію господарського забезпечення відділів УПА. № 1/44, *22 жовтня 1944 р.*..... 349
177. Інструкція про діяльність господарської референтури. *10 листопада 1944 р.* 351
178. Наказ про інвентаризацію майна, суспільну опіку та покращення забезпечення підрозділів УПА. № 2/44, *25 листопада 1944 р.* 357
179. Інформація про втрату майна куреня УПА. *5 грудня 1944 р.* 361
180. Вимога на харчі для санітарного курсу. [*1944 р.*] 362
181. Розписка про отримання харчів сотнею “Галайда II”. *20 січня 1945 р.* ... 363
182. Розписка про отримання харчів сотнею “Галайда II”. № 1/45, [*Не раніше 30 січня 1945 р.*] ... 363
183. Розписка про отримання харчів сотнею “Галайда II”. № 2/45, *30 січня 1945 р.* 364
184. Розписка про отримання харчів сотнею “Галайда II”. № 10/45, [*Не пізніше 19 лютого 1945 р.*]..... 364
185. Розписка про отримання харчів сотнею “Галайда II”. № 12/45, *19 лютого 1945 р.* 365
186. Розписка про отримання харчів сотнею “Кочовики”. *19 лютого 1945 р.*..... 365

РОЗДІЛ VII. ДОКУМЕНТИ УКРАЇНСЬКОГО
ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА НА ЛЬВІВЩИНІ

187. Звіт про формування і діяльність в Сокальській окрузі. [*Не раніше 18 травня 1944 р.*] 369
188. Звіт про діяльність в Сокальській окрузі. *30 червня 1944 р.* 373

189. Медична довідка стрільця “Шульца”. 30 вересня 1944 р. 380
190. Звіт про діяльність санітарної служби в Сокальській окрузі. 31 жовтня 1944 р. 380

РОЗДІЛ VIII. ПРЕСОВІ ВИДАННЯ

Часопис “Стрілецькі вісті”

191. “Стрілецькі вісті”. № 2, 5 травня 1944 р. 387
192. “Стрілецькі вісті”. № 3, 8 травня 1944 р. 395
193. “Стрілецькі вісті”. № 4, 14 травня 1944 р. 398
194. “Стрілецькі вісті”. № 7-8, 23 травня 1944 р. 408
195. “Стрілецькі вісті”. № 9, 26 травня 1944 р. 419
196. “Стрілецькі вісті”. № 10, 1 червня 1944 р. 422
197. “Стрілецькі вісті”. № 14, 10 червня 1944 р. 432
198. “Стрілецькі вісті”. № 15-16, 16 червня 1944 р. 441
199. “Стрілецькі вісті”. № 17, 21 червня 1944 р. 448
200. “Стрілецькі вісті”. № 19, 30 червня 1944 р. 454
201. “Стрілецькі вісті”. № 20, 3 липня 1944 р. 468
202. “Стрілецькі вісті”. № 21, 7 липня 1944 р. 474
203. “Стрілецькі вісті”. № 22, 11 липня 1944 р. 481
204. “Стрілецькі вісті”. № 23, 14 липня 1944 р. 493
205. “Стрілецькі вісті”. № 25, 4 вересня 1944 р. 499
206. “Стрілецькі вісті”. № 26, 4 жовтня 1944 р. 516
207. “Стрілецькі вісті”. № 27, 25 жовтня 1944 р. 531
208. “Стрілецькі вісті”. № 28, 25 грудня 1944 р. 552
209. “Стрілецькі вісті”. № 1, Січень 1945 р. 563
210. “Стрілецькі вісті”. № 2-3, Лютий – березень 1945 р. 579
211. “Стрілецькі вісті”. № 4, Квітень 1945 р. 605
212. “Стрілецькі вісті”. № 5, Травень 1945 р. 615
213. Додаток до “Стрілецьких вістей”. Травень 1945 р. 646
214. “Стрілецькі вісті”. № 6, Червень 1945 р. 649
215. “Стрілецькі вісті”. № 7, Липень 1945 р. 677
216. “Стрілецькі вісті”. № 8, Серпень – жовтень 1945 р. 702

Журнал “Повстанче кропило”

217. “Повстанче кропило”. № 1, 1 грудня 1944 р. 732
218. “Повстанче кропило”. № 2, 1 січня 1945 р. 739

Журнал “Літопис УПА”

219. “Літопис УПА”. Жовтень 1947 р. 747

220. “Літопис УПА”. № 2, 1949 р. 786
 221. “Літопис УПА”. № 3, 1951 р. 811

РОЗДІЛ ІХ. ДОКУМЕНТИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВО “БУГ”

Документи Служби безпеки ОУН на Львівщині

222. Інформація про загибель друга “Галайди”. 13 квітня 1944 р. 853
 223. Протокол допиту учасника польських партизанських формувань про боротьбу з УПА. 15 травня 1944 р. 854
 224. Витяг із свідчень Віктора Харківа – “Хмари” про діяльність у травні 1943 – серпні 1944 р. [Не раніше 29 серпня 1944 р.]..... 856
 225. Повідомлення про стан в курені “Холодноярці”. 25 січня 1945 р. 889
 226. Інформація про діяльність командира “Малинового”. 1 грудня 1945 р. 891
 227. Пропозиції до призначення старшинських ступенів працівникам Служби безпеки. 27 листопада 1947 р. 896

Документи підпілля ОУН на Львівщині

228. Лист у справі розподілу випускників старшинської школи “Олені”. 20 жовтня 1944 р. 909
 229. Лист у справі розподілу випускників старшинської школи “Олені”. 17 листопада 1944 р. 910
 230. Лист у справі розподілу випускників старшинської школи “Олені”. 28 листопада 1944 р. 911
 231. Інструкція про засади військово-організаційної діяльності. 1 червня 1944 р. 911
 232. Розпорядження організаційного референта Городоцької округи у справах організаційної роботи та УЧХ. 14 липня 1944 р. 915
 233. Пропозиції про відзначення за поранення підпільників Сокальської округи. 1 листопада 1946 р. 917
 234. Пропозиції до відзначення підпільників Городоцької округи. 20 вересня 1947 р. 923
 235. Пропозиції до призначення військових ступенів полеглим підпільникам Жовківського надрайону. 12 травня 1949 р. 930

236. Пропозиції до призначення військових ступенів полеглим підпільникам Жовківського надрайону. <i>19 березня 1950 р.</i>	932
237. Пропозиції до відзначення підпільників Жовківського надрайону. <i>19 березня 1950 р.</i>	940
238. Наказ у персональних справах Рогатинської округи. <i>21 квітня 1950 р.</i>	943
239. Пропозиції до відзначення підпільників Рогатинської округи. <i>Липень 1950 р.</i>	944
240. Інформація про персональні справи Рогатинської округи. <i>[Не раніше 30 липня 1950 р.]</i>	950
241. Пропозиції до призначення військових ступенів підпільникам Рогатинської округи. <i>Липень 1950 р.</i>	951
242. Пропозиції до відзначення підпільників Рогатинської округи. <i>15 серпня 1950 р.</i>	952
243. Наказ у персональних справах Золочівської округи. № 1/52, <i>5 серпня 1952 р.</i>	953

Інформації про полеглих

244. Некролог командира "Грома". <i>30 жовтня 1946 р.</i>	955
245. Некрологи повстанців Золочівщини. <i>[Не раніше грудня 1946 р.]</i>	956
246. Некрологи підпільників Радехівського району. <i>20 червня 1951 р.</i>	961
247. Некрологи підпільників Лопатинського району. <i>22 липня 1952 р.</i>	974

ПЕРЕЛІК ФОТОГРАФІЙ ТА ІЛЮСТРАЦІЙ

Надзвичайний звіт про дії червоних партизанів	320
Надзвичайний звіт про дії УПА	321
Повідомлення про німецько-польську акцію	322
Розпорядження окружного проводу	332
Інструкція про засади військово-організаційної діяльності ...	333
Наказ про організацію господарського забезпечення	334
“Наум” (Осип Дяків). Дереворит і фото	1006
“Блакитний” (Дмитро Чорній)	1006
“Рута” (Люба Гайовська)	1006
“Треф” (Саган).....	1007
“Бомба” (Роман Лозинський)	1007
“Жан” (Богдан Гайовський)	1007
“Марта” (Галина Савицька)	1006
“Влодко” (Йосиф Куляш)	1008
“Орський” (Богдан Горбаль).....	1008
“Вільгельм” (Роман Галібей)	1008
“Байрак” (Ярослав Косарчин)	1008
“Бор” (Микола Мошончук)	1009
“Горліс” (Олекса Ольховий)	1009
“Олесь” (Іван Червак)	1009
“Вишня” (Михайло Іванило)	1009
“Майський”	1010
“Рен” (Мартин-Василь Мізерний)	1010
“Крук” (Петро Шатинський)	1010
“Гліб” (Юліан Скавинський)	1010
“Сірий” (Адам Куровицький)	1011
“Черник” (Василь Карпишин).....	1011
“Віра” (Мирослава Данилюк)	1011
“Гроза” (Роман Качан)	1011
“Ромко” (Микола Гуменюк)	1012
“Старий” (Павло Палюшинський)	1012
“Лев” (Володимир Галамага)	1012
“Марко” (Євген Дуда)	1012
“Михайло” (Дмитро Цура).....	1013
“Сірий” (Микола Балук)	1013
“Ганс” (Теодор Галапач)	1013
“Буйтур” (Роман Щепанський).....	1013
“Лиман” (Володимир Качор).....	1014
“Лобода” (Микола Федина)	1014
“Чорноморець” (Роман Мандрика)	1014
“Шувар” (Олексій Демський)	1014

“Семченко” (Михайло Кадюк)	1015
“Клим” (Євген Смуk)	1015
“Жмурко” (Юліан Кедринський)	1015
“Тичина” (Федір Максим’як)	1015
“Зенон” (“Ольжич”)	1016
“Варнак” (Павло Мазовський)	1016
“Морозенко” (Петро Марутяк)	1016
“Остап” (Мирослав Гельнер)	1016
“Вій” (Євген Смик)	1017
“Яструб” (Мирослав Кальба)	1017
“Ткаченко” (Михайло Цимбалко)	1017
“Явір” (Іван Паньків)	1017
“Жулик” (Іван Матвіїв)	1018
“Поль” (Іван Ткачук)	1018
“Перебийніс” (Борис Галамай)	1018
“Щербатий” (Ярослав Кіцюк)	1018
“Білий” (Петро Якимів)	1019
“Голуб” (Іван Сисун)	1019
“Гонтар” (Іван Пеленський)	1019
“Джон” (Лев Голухівський)	1019
“Корній” (Євстахій Карплюк)	1020
“Лис” (Андрій Жеребух)	1020
“Спартак” (Андрій Бик)	1020
“Срібний” (Григорій Іванів)	1020
“Федір” (Зиновій Тершаковець) зі стрільцями охорони	1021
“Федір” (Зиновій Тершаковець) зі стрільцями	1021
“Тарас Чупринка” (Роман Шухевич) і “Федір” (Зиновій Тершаковець)	1022
“Федір” (Зиновій Тершаковець), “Мирон” (Ярослав Дякон), “Тарапон”, “Скалка”, “Світовий” (Микола Триндяк), “Петро”	1022
“Федір” (Зиновій Тершаковець), “Ворон”, “Горський”, “Славко”	1022
“Федір” (Зиновій Тершаковець), “Мирон” (Ярослав Дякон), “Ярема” (Євген Пришляк)	1023
“Ярема” (Євген Пришляк), “Мирон” (Ярослав Дякон), “Федір” (Зиновій Тершаковець)	1023
“Бомба” (Роман Лозинський), “Дарій”	1024
“Бомба” (Роман Лозинський)	1024
“Дмитро” (Ярослав Дякон), “Семченко” (Михайло Кадюк) ...	1024
“Тарас Чупринка” (Роман Шухевич), “Наум” (Осип Дяків)	1024

“Зенко” (Михайло Заєць, зліва) і “Наум” (Осип Дяків, у центрі)	1025
“Треф” (Саган), “Наум” (Осип Дяків), “Соловей”	1025
“Наум” (Осип Дяків), “Петро”, “Явір”, “Чабан”, “Крук”, “Рута” (Любомира Гайовська)	1026
“Наум” (Осип Дяків), “Петро”, “Чабан”, “Крук”, “Рута” (Любомира Гайовська)	1026
“Зенко” (Михайло Заєць), “Петро”, “Влодко”, “Крук”, “Рута” (Любомира Гайовська)	1027
“Осип” (Михайло Пілан), “Петро”	1027
“Рута” (Люба Гайовська)	1027
“Треф” (Саган).....	1028
“Явір” (Іван Паньків)	1028
“Осип” (Михайло Пілан).....	1029
“Явір” (Іван Паньків)	1029
“Кірам” (Микола Мельничин)	1029
Карта військово-чекістської операції	1030
Зброя, вилучена під час військово-чекістської операції	1030
Курінь “Льви”	1031
Повстанці з сотні “Льви І”	1031
“Ворон”, “Чуприна”, “Забіяка”, “Дем’ян”, “Сич”, “Кирило”, “Майстер”, “Левко”	1032
Повстанці Городоцької округи.....	1032
“Легкий”, “Семченко” (Михайло Кадюк), “Надька”, “Іскра”, “Негус”, “Цяпка”, “Савур” (Михайло Мочурад)	1033
“Говір”, “Бор” (Микола Мошончук), “Марта” (Ярослава Кінаш), “Рута” (Люба Гайовська), “Майський”	1033
“Семченко” (Михайло Кадюк), “Майський”, “Бор” (Микола Мошончук).....	1034
“Марта” (Ярослава Кінаш), “Рута” (Люба Гайовська), “Майський”, “Бор” (Микола Мошончук)	1034
“Горобець”, “Вибух”, “Бор” (Микола Мошончук).....	1035
“Сава”, “Галайда”, “Гамалія”	1035
Повстанці з соті “Сяна”	1036
Повстанці з Яворівщини	1036
“Треф” (Саган).....	1037
“Треф” (Саган), “Тичина” (Федір Максим’як), “Мирон”.....	1037
“Кушнір” (Мирослав Хтей), “Остап” (Семен Ванік), “Тичина” (Федір Максим’як)	1038
“Зенон”, Дмитро Дорош	1038

“Махонько”, “Підкова”, “Хмара”	1039
“Дужий” (Степан Рудник)	1039
“Влодко”, “Петро”, “Стефко”	1039
“Дужий” (Степан Рудник)	1040
“Мирон” (Петро Ляковський)	1040
“Терлецький” (Володимир Пелюх), “Ярко”,	
“Мечник” (Михайло Мацевко), “Стефко”	1040
“Данило”, “Дужий” (Степан Рудник),	
“Андрій” (Володимир Касараба), “Сірко”	1041
“Дужий” (Степан Рудник), “Андрій” (Володимир Касараба),	
“Данило”, “Сивий” (Василь Панас), “Сірко”	1041
“Бескид” (Кирило Якимець), “Зловіщий”	
(Михайло Квасниця)	1042
“Лиман” (Володимир Качор), “Олесь” (Іван Червак),	
“Антін” (Дмитро Ходай), “Михасько” (Павло Сеньків),	
“Андрій” (Ярослав Семенко), “Гонта” (Йосиф Квасниця)	1042
“Олесь” (Іван Червак), “Антін” (Дмитро Ходай),	
“Січовий” (Дем’ян Гудима)	1043
“Лиман” (Володимир Качор), “Олесь” (Іван Червак),	
“Андрій”	1043
“Лиман” (Володимир Качор)	1044
“Олесь” (Іван Червак)	1044
Підстаршинська школа УПА	1044
Повстанці Рогатинської округи	1045
Повстанці з Перемишлянщини	1045
“Михайло” (Дмитро Цура), “Ігор” (Йосип Мигович), “Зенко”	
(Михайло Заєць), “Зябрик”, “Ткачук”, “Ромко”, “Микола”, Левко”,	
“Максим”, “Остап”, “Павло” (Федір Кононович)	1046
“Зенко” (Михайло Заєць), “Митька” (Михайло Дендерис),	
“Влодко” (Петро Михайлишин), “Павло” (Федір Кононович),	
“Михайло”, “Чорний”, “Назар”, “Довбуш” (Адам Паливода),	
“Зябрик”, “Ткачук”, “Ромко”, “Микола”, “Левко” (Михайло	
Піщула), “Максим”, “Остап”	1046
“Михайло” (Дмитро Цура)	1047
“Павло” (Федір Кононович), “Максим”, “Левко”	
(Михайло Піщула)	1047
“Турист” (Михайло Левицький)	1047
Повстанці з Перемишлянщини	1048
“Свист” (Богдан Пилипчук), Хитрий” (Дмитро Олійник)	1048
Павло Коряк, “Черник”, “Чумак” (Андрій Цап),	
Григорій Грицьків	1048

Повстанці з сотні “Тигри”	1049
“Соловейко” (Ярослав Шибя), “Олень” (Григорій Красільчук)	1049
Повстанці Сокальської округи	1050
“Орко” (Богдан Новосад), “Срібний” (Володимир Панас), “Твердий” (Василь Вилюра)	1050
Інструкція командирам і фельдшерам у санітарних справах	1051
Наказ ВО “Буг” ч. 6/44	1052
Посмертний листок до віздначення “Нечипора” (Зиновія Мазуркевича)	1052
Посмертний листок з пропозиціями до підвищення старшин і підстаршин	1053
Початок звіту ВО “Буг”	1054
Повідомлення про смерть командира ВО “Буг” Зеновія Тершаковця	1055
Диплом “Нечая” (Петра Литвина)	1056
Посвідка “Сагайдачного” (Романа Боднара)	1056
Посвідка “Гая”	1056
Вимога на харчі для санітарного курсу	1056
Початок звіту про стан та діяльність сотні “Пролом”	1057
Початок звіту про стан та діяльність куреня “Холоднярці” ..	1058
Посвідка “Воробця”	1059
Посвідка “Сокола”	1059
Закінчення “Номінаційної листи старшин по СБ”	1060
Фрагменти титульних сторінок часопису “Стрілецькі вісті” ..	1061
Титульна сторінка додатка до часопису “Стрілецькі вісті”	1062
Фрагмент титульної сторінки журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1063
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1063
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1064
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1064
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1065
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1065
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1066
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1066
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 1	1067
Фрагмент титульної сторінки журналу “Повстанче кропило”, ч. 2	1067
Фрагмент сторінки з журналу “Повстанче кропило”, ч. 2	1068
Фрагмент сторінки з журналу “Повстанче кропило”, ч. 2 з маршем куреня “Жубри”	1068
Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 2	1069

Ілюстрація з журналу “Повстанче кропило”, ч. 2	1069
Ілюстрації з журналу “Повстанче кропило”, ч. 2	1070
Ілюстрація з часопису “Стрілецькі вісті”, ч. 22	1070
Ілюстрація з часопису “Стрілецькі вісті”, ч. 23	1070
Обкладинка журналу “Літопис УПА” 1947 р.	1071
Обкладинка журналу “Літопис УПА” 1949 р.	1071
Обкладинка і титульна сторінка журналу “Літопис УПА” 1951 р.	1071
“Шумський” (Юрій Рошик)	1072

ВИДАННЯ "ЛІТОПISУ УПА"

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріяли до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два-три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіяльним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріяли – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріялу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is a series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than that indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are also given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely-used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Серійне книжкове видання документів,
матеріалів і наукових праць
до історії Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА основної серії:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині та Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація. Книга друга. Книга містить підпільні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3-4. Чорний Ліс: видання команди Станиславівського тактичного відтинка УПА, 1947 – 1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіяли, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3. Книга перша: 1947 – 1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4. Книга друга: 1948 – 1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії та додаткові підпільні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – повідомлення про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942-1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, повідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліційних установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942-1945; книга друга: серпень 1944-1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944-1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4 (7), серпень 1945), статті та матеріали з 1944-45 рр., які стосуються цілості визвольного руху. 1980р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946-1948. Книга містить видання УГВР *Самостійність* і *Бюро*

інформацій УГВР та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949-1952. Книга містить документи, офіційні повідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними **Бюро інформацій УГВР**, вип. 4, 6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список впадших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підпільне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько ста невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., XXXII – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа УПА («Лисоня»). Книга містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – «Лисоня» від листопада 1943 р. до серпня 1945 року, збірник підпільних пісень «**Повстанський стяг**» – виданий з нагоди п'ятиріччя УПА в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА «Лисоня». 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу «Бурлаки» (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу («Ударники»-4, 94а) за час від жовтня 1946 р. до 24 жовтня 1947 р., ведений бунчужним «Буркуном», з епілогом Богдана Гука («Скали»). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного «Крилача» (Ярослава Коцьолка) з 1944 і 1947 років, які продовжував по його смерті сотенний «Бурлака» (Володимир Щигельський), денник сотні «Крилача» (ведений бунчужним «Орестом») і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Костянтин Гімбельрайх: Спогади командира відділу особливого призначення «УПА-Схід»; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до «звільнення» з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до Ча, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення «УПА-Схід». 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закерзонської України, 1945-1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: «**Тижневісті**», «**Лісовик**», «**Інформативні вісті**», «**Інформатор**» і «**Перемога**». Всі числа цих журналів супроводяться англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закерзонні та Акт оскарження Олени Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англомовні видання українського підпілля, 1946-1947. Збірник містить передруки підпільних видань: «Нові Лідіце», «Виселення єпископа Коциловського», «Вибори в СРСР», «Нова голодова катастрофа в Україні», «Фашистське страшило», «До братніх чеського і словацького народів». 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА «Говерля»; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА «Маківка». 1990 р., 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА «Говерля»; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Охоплює збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще в Україні або відразу після переходу на еміграцію. 1992 р., 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Показчик до «Літопису УПА»; книга перша: 1-19 томи. Книга містить показчики псевдонімів, прізвиськ, географічних назв, інституцій, алфавітні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів «Літопису УПА». 1994 р., 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941-1943; Книга третя: червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також переклади українських документів для центральних політичних і поліційних установ. 1991 р., 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи «Вісла». Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи «Вісла» за період від травня до вересня 1947 р. 1992 р., 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщено підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992 р., 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942-1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що видавався 1942-1946рр. Журнал містив важливу інформацію про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995 р., 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов'язаних з боротьбою УПА. Збірник охоплює не тільки властиві пісні вояків УПА, але й укладені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію і варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у

піснях героїв чи події. Збірник містить понад 600 пісень і їх варіантів. 1997 р., XXIV+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР 2001 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко. За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від часу війни у 1939 р. до відходу на Захід у 1945 р.. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 р. у підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА «Заграва», від літа 1943 р. – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Дм. Клячківський) і від літа 1944 р. – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом М. Лебеда. 1997 р., 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин. Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 р. до 1953 р. – у підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954 р.. Від 1945 р. була дружиною В. Галаси, заступника пров. ОУН Закерзонського краю, від 1947 р. співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 р. – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закерзонні, в Карпатах, на Волині, а також – в тюрмі КГБ у Києві. 1995 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів («Палій»). З юнацьких мрій – у ряди УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 р. до осені 1947 р. в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину зі щоденного життя повстанців та їхніх командирів, та про важке становище українського населення на цих теренах. 1999 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського («Хріна»), к-ра ТВ УПА 24 «Маківка» – «Крізь сміх заліза», «Зимом в бункері» та спогади Олекси Конопядського («Острове́рха») – «Спомини чотового УПА Острове́рха». Автори оповідають про свої дії в УПА від 1944 р. до 1949 р. року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000 р., 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943 – 1947. Книга містить спогади «Сої», «Спартака», «Зенона Семеніва» та інших членів відділу УПА к-ра «Бриля». Також подано оперативні звіти к-ра «Бриля» та к-ра «Гамалії» («Переяслави І» та «Переяслави ІІ») з Тактичного Відтинку УПА «Розточчя». 2000 р., 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомини санітарів, медсестер, медиків, лікарів та інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001 р., 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що стосуються історії та діяльності відділів УПА ТВ-«Лемко» в 1944-1947 рр., оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. «Коника». 2001 р., 900 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації, мапи.

Том 34. Лемківщина і Перемищина – «Холодний Яр», «Бескид», «Верховина»: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947 рр.. 2001 р., 974 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 35. Показчик до «Літопису УПА»; книга 2: томи 21-34, томи та 1-3 Нової Серії та томи 1-3 серії «Бібліотека». Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи «Літопису УПА» Основної та Нової Серій, також книги «Повстанські могили» т.1 за ред. Євгена Місила. 2002 р., 870 стор., тверда обкладинка.

Том 36. «Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини». Книга містить отримані з радянських архівів короткі біографії членів ОУН і УПА, які загинули на Львівщині. 2002 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 37. Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945-1955. Книга містить спогади Івана Лика («Скали», «Богдана») – «На грані мрії і дійсності» та спогади Миколи Терефенка («Медведя») – «На грані двох світів». Автори оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині та в польських тюрмах. 2002 р., 644 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 38. Петро Й. Потічний. Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів. Книга містить схеми та описи різних криївок УПА й запілля, та перелік з'єднань Червоної Армії та Внутрішніх Військ НКВД, які були залучені до боротьби проти підпілля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954 рр., який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2002 р., 430 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 39. Тактичний відтинок УПА 28-й «Данилів»: Холмщина і Підляшшя. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА на Холмщині й Підляшші в 1945 – 1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у («Вольносьць

і Незавіслосьць»), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом, та інше. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Унівеситеті Торонто. 2003 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 40. Тактичний Відтинок УПА 27-й “Бастіон”: Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. Документи і матеріали. Містить огляди й документи про дії УПА в 1945–1948 роках. Серед документів — звіти Команди Тактичного Відтинку, хроніки відділів куреня УПА “Месники”, звіти й огляди керівництва II Округи ОУН “Батурин”, господарські звіти тощо. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2004 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. Книга містить документи та матеріали про Президента УГВР Кирила Осьмака, його життя, наукову діяльність і смерть. 2004 р., 880 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 42. Петро Й. Потічний. Літопис УПА – Історія: Документи і матеріали. Вояки УПА, які в 1947-1949 роках пробилися рейдом у Західну Європу, вважали своїм обов’язком залишити для історії та майбутніх поколінь пам’ять про визвольні змагання в часі Другої світової війни та після її закінчення. Це стало реальністю в 1974 р., коли було створено видавництво “Літопис УПА”. Книга містить документи та матеріали про нелегкі будні становлення та діяльності видавництва “Літопис УПА” за 30-літній період діяльності, короткі біографії членів видавничого комітету, адміністрації видавництва, редакторів, авторів, упорядників і фундаторів томів. 2005 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 43-44. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946-1948. Книги містять протоколи переслухань працівниками Служби Безпеки (СБ) ОУН Тернопільської області осіб, підозрілих у співпраці з органами державної безпеки СРСР. Матеріали походять з підпільного архіву, віднайденого у 2004 р. в селі Озерна Зборівського р-ну Тернопільської обл., завдяки с. п. Софрону Кутному. На їх базі можна вивчати організацію, обсяг та дії підпільних структур щонайменше в межах однієї області у 1946–1948 рр., коли тиск на підпілля радянських силових структур був надзвичайно потужний. Також матеріали протоколів яскраво відображають жорстокість, нелюдяність та брутальність радянських репресивних органів, які шляхом терору та насилля снували павутину імперії зла на теренах Західної України.

Том 43. Книга 1: В першій книзі поміщено 85 з 193 наявних протоколів допитів, що охоплюють 13 районів Тернопільщини, зокрема: Бережанський, Білобожницький, Борщівський, Бучацький, Великобірківський, Великоглибочоцький, Великодедеркальський, Вишнівецький, Заліщицький, Залозецький, Збараський і Зборівський райони. 2006 р., 1332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, схеми.

Том 44. Книга 2: Книга є продовженням 43 тому та містить подальших 108 протоколів переслухань СБ ОУН, зокрема, з теренів

таких районів як: Золотопотіцький, Золотниківський, Козівський, Козлівський, Коропецький, Кременецький, Ланівецький, Микулинецький, Новосільський, Підволочиський, Підгаєцький, Почаївський, Пробіжнянський, Скала-Подільський, Скалатський, Теробовлянський, Товстецький, Чортківський, Шумський, та з Рогатинського району Станиславівської області. Тут також поміщені Протоколи ТОС-у, Протоколи смерті, Лист підпільників на Далекий Схід, Протокол однієї події, список функціонерів МВД і МГБ та список слідчих СБ. Вступна стаття до обох книг поміщена в т. 43. 2006 р., 1288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 45. Генерал Роман Шухевич – “Тарас Чупринка” Головний Командир УПА. Книга містить спогади про ген. Романа Шухевича–Тараса Чупринку, його життя, підпільну діяльність і смерть. 2006 р., 572 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 46. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946-1948. Книга 3. Книга є важливим доповненням і продовженням тт. 43-44 та містить протоколи переслухань СБ ОУН з п’яти районів Тернопільської обл., зокрема: Великодедеркальського, Вишнівецького, Збаразького, Золотниківського та Кременецького. Документи походять з повстанських архівів, віднайдених в околицях сіл Пліхів, Краснопуща Бережанського р-ну та Петриків Тернопільського р-ну. 2007 р., 896 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 47. Підпільна Пошта України. Видання присвячене діяльності Підпільної Пошти України містить ілюстрації філателістичної колекції Петра Й. Потічного про підпільну і протипідпільну боротьбу в Україні з коротким описом рисунків марок і блоків, а також вступні статті, що привідкривають історію діяльності ППУ. Книжка розрахована на широке коло читачів, які цікавляться філателістичною справою, а також історією та культурою України. 2009 р., 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації

Готуються до друку:

– Тернопільщина: “Вістки з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”.

– УПА у світлі словацьких та чеських документів 1945-1948.

У новій серії, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України Державним комітетом архівів України та Центральним державним архівом громадських об'єднань (ЦДАГО) України появилися такі томи «Літопису УПА»:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: «*До зброї*», № 16, 1943, «*Повстанець*», № 1-6, 1944-1945, «*Український перець*», № 1-3, 1943-1945 та «*Бойовий правильник піхоти*». Київ – Торонто, 1995 р., 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА-Північ та документи Військових Округ «Заграва», «Богун», «Турів» та «Тютюнник». Київ – Торонто. 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943-1959. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з'їздів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також подано листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У. Київ-Торонто. 2001, 652 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ (1943–1959). Книга перша: (1943–1945). У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1943–1945 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ–Торонто. 2002, 597 стор., тверда обкладинка.

5. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга друга: 1946–1947. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1946–1947 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ–Торонто. 2002, 574 стор., тверда обкладинка.

6. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1948 р. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 523 стор., тверда обкладинка.

7. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга четверта: 1949–1959. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1949–1959 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ–Торонто, 2003, 716 стор., тверда обкладинка.

8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944–1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА–Північ і УПА–Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) «Заграва», «Богун», «Тютюнник» і з'єднань груп «ЗЗ» (ПЗК «Москва»), «44» (ПСК «Одеса»). Київ–Торонто. 2006, 1448 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

9. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. Книга містить архівні документи з переслухань радянськими репресивними органами таких осіб, як: Михайло Степаняк, Євген Басюк, Мирослав Гайдук, Ярослав Білінський, Артемізія Галицька, Олександр Луцький, Юрій Стельмашук, Петро Дужий, Микола Дужий, Володимир Павлик, Омелян Польовий, Федір Воробець, Дмитро Вітовський, Василь Левкович. Київ–Торонто, 2007, 912 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

10. Життя боротьба генерала “Тараса Чупринки” (1907–1950). Документи і матеріали. У книзі зібрані документи та матеріали за 1907–2005 рр., які характеризують основні віхи життя і діяльності керівника українського визвольного революційного руху в 1943–1950 рр. ген. Романа Шухевича (“Тараса Чупринки”) та присвячені його пам'яті. Поряд з документами Галузевого державного архіву СБ України до збірника увійшли документи Державного історичного архіву України у Львові і, частково, – ЦДАВО України, а також матеріали, які публікувалися в “Літописі Української Повстанської Армії” (Торонто) та в інших виданнях. Київ–Торонто, 2007, 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

11. Мережа ОУН(б) і запілля УПА на території ВО “Заграва”, “Турів”, “Богун” (серпень 1942 – грудень 1943 рр.). До книги увійшли 353 раніше не опублікованих документи з різних територіальних осередків ОУН(б) і запілля УПА на Волині й Південному Поліссі за серпень 1942 – грудень 1943 рр., які відображають діловодство КП, округ, районів ОУН(б) на ПЗУЗ (серпень 1942 – вересень 1943 рр.), а також округ, надрайонів, районів, куштів, підрайонів і станиць запілля УПА на ПЗУЗ (вересень – грудень 1943 р.). Київ–Торонто, 2007, 848 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

12. Воєнна Округа УПА «Буг» 1944–1948. Документи і матеріали. Книга 1. Том містить документи командування

воєнної округи і окремих підрозділів, пресові видання “Буг”, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ–Торонто, 2009 р., 800 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

13. Воєнна Округа УПА «Буг» 1943-1952. Документи і матеріали. Книга 2. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ–Торонто, 2009 р., 1232 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку томи НС:

– **Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Книга 2.**

– **УПА і запілля на ПЗУЗ. 1943-1945. Невідомі документи.** Публікація включатиме документи, нещодавно виявленні в різних архівах України.

Серія «Літопис УПА» – Бібліотека

1. Юрій Ступницький. Спогади про пережите. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі «Дружинники». Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ятрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940-1950 років – рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – «Чорнота», Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини «Чорноти». У книзі описані спогади чотового командира УПА «Чорноти» про події, що відбувалися в 1943-1945 роках на Закарпатті, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Книга містить спогади Василя Левковича (“Вороного”), його дружини Ярослави, сотенного Миколи Тарабана (“Тучі”), вояків УПА Івана Філя (“Шеремети”), Івана Василевського–Путко (“Вуса”), оргмоба Костя Міхалика (“Думи”) та зв’язкової Катерини Когут–Лялюк (“Грізної”). В книзі подана коротка згадка про Якова І. Чорнія (“Кулю”, “Мушку”, “Ударника”), командира Перемиської 6 ВО УПА, авторства Федора Лопадчака. Львів, 2003, 448 стор., тверда палітурка в суперобкладинці, ілюстрації.

5. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов’язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобиччини). 1944-1947 (за архівними документами). Книга є підсумком опрацювання архівних документів з фондів Державного архіву Львівської області за 1944-1947 роки. Ці документи мають інформаційно-звітний характер (також плани заходів, стенограми нарад, протоколи засідань та допитів, підпільні документи, прокурорські аналізи, агентурні справи тощо) й викривають суть боротьби комуністичного режиму проти національно-визвольного руху на вказаних теренах. У довіднику подані ключові ідентифікаційні дані про осіб, які були пов’язані з тим рухом, та джерела інформації цих даних. Львів, 2003, 416 стор., м’яка палітурка.

6. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов’язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини. 1939-1950 (за архівними документами). У цій праці зібрана трагічна інформація про особи та події, що, безпосередньо чи опосередковано, у позитивному чи негативному плані, були пов’язані з визвольною боротьбою на території тодішньої Дрогобицької області у 1939–50-х роках. Основна інформація – результат опрацювання документів архівних справ Державного архіву Львівської області (ДАЛО) та інших архівів, а також видань, публікацій і машинописів з цієї тематики; дописів, свідчень, спогадів та листів. Львів, 2005, 1312 стор., ілюстрації, тверда палітурка.

7. Володимир Ковальчук. Діяльність ОУН (б) та Запілля УПА на Волині та південному Поліссі (1941-1944 рр.). В книзі досліджено інформативний потенціал джерел з історії діяльності мережі ОУН і запілля УПА на ПЗУЗ. Обговорюється формування первісної джерельної бази, особливості фондоутворення, діловодство, проводиться класифікація документального масиву джерел та з’ясовано особливості діяльності референтур ОУН(б) і запілля УПА. Львів, 2006, 512 стор., тверда палітурка.

8. Онишко Леся. «Нам сонце всміхалось кризь ржавії ґрати». Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. У цій монографії на основі архівних документів та матеріалів, спогадів учасників подій досліджено етапи становлення світогляду Катерини Зарицької, її участь в формуванні Українського Червоного Хреста; діяльність в референтурі пропаганди ОУН (б) та налагодження зв’язків головнокомандувача УПА

Романа Шухевича; показано її життєвий шлях в тюрмах і таборах СРСР, а потім на волі. Львів, 2007, 928 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

9. Коханська Галина. З Україною у серці. Спомини. Спомини присвячені історії національно-визвольного руху на Волині 1930-1950 рр. Вони відображають діяльність польського окупаційного режиму та більшовицькі репресії 1939-1941 рр. Авторка детально розповідає про свій вступ в ряди ОУН, проходження вишколів, свою діяльність в Колківській республіці УПА у відділі розвідки. Окремий розділ споминів присвячений ув'язненню в комуністичних таборах. Львів, 2008, 400 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

Серія «Події і люди»

1. Посівнич Микола. Нескорений командир. У нarisі висвітлюється життєвий шлях провідного члена ОУН та Головного командира УПА Романа Шухевича, незламного лідера національно-визвольної боротьби українського народу. Торонто-Львів, Видання 2-е, доповнене. 2008, 80 стор., ілюстрації.

2. Осьмак Наталка. Кирило Осьмак – нескорений Президент УГВР. Пропоноване дослідження розкриває на основі архівних документів і матеріалів невідомі сторінки життя і діяльності одного з чільних керівників українського визвольного руху 1940-х років. – Торонто-Львів, 2008, 128 стор., ілюстрації.

3. Посівнич Микола. Степан Бандера. Життя присвячене свободі. Пропоноване дослідження присвячене життю та діяльності Провідника ОУН та ЗЧ ОУН Степана Бандери в 1920–1959 рр. На основі спогадів та документів у книзі висвітлено боротьбу і роль ОУН і ЗЧ ОУН та її лідера у тогочасних суспільно-політичних процесах. Крім того, читач зможе довідатися про родинне, шкільне, студентське оточення, в якому формувалася особистість майбутнього Голови проводу ОУН та ЗЧ ОУН. Торонто–Львів, 2008, 112 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

4. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Короткий біографічний спомин Петра-Йосифа Потічного, написаний англійською мовою, охоплює період від народження до часу, коли він, як юнак, вояк УПА, прибув зі своїм відділом до Західної Німеччини під кінець 1947 р. Торонто–Львів, 2008, 124 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

5. «Грім» – полковник УПА Микола Твердохліб. Спогади і матеріали. / Упорядник Роман Грицьків. Видання присвячене полковнику Української Повстанської Армії Миколі Твердохлібу – «Грому». Крізь призму спогадів безпосередніх учасників подій та інших матеріалів у збірнику зображено життя і діяльності видат-

ного повстанського командира, а також висвітлено національно-визвольну боротьбу 1930-х – 1950-х років у Карпатах. Торонто–Львів, 2008, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

6. Михайло Романюк. Петро Федун – «Полтава» – провідний ідеолог ОУН та УПА. Пропоноване видання присвячене життю та діяльності одного із керівників збройного підпілля ОУН та УПА Петра Федуну – «Полтави». На основі архівних документів висвітлено процес формування світоглядних позицій, національно-патріотичних переконань та його творчої спадщини. Торонто–Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

7. Українська Головна Визвольна Рада / Упорядники П. Й. Потічний, М. Посівнич. У книзі про УГВР поміщено статті Р. Шухевича, М. Дужого і А. Камінського, спогади Л. Шанковського, Д. Ребет у яких висвітлено боротьбу і роль УГВР у тогочасних українських суспільно-політичних процесах. Торонто–Львів, 2009, 136 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

“ЛІТОПИС УПА” В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва “Літопис УПА” детальну інформацію українською та англійською мовами про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.litopysupa.com>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серій (*Introduction to the Series*), який дає загальні інформації про “Літопис УПА” та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (*Ordering information*), які дають короткі інформації про кожний том серій та як їх замовляти.

3. Книги “Літопис УПА” (*Litopys UPA volumes*), де про кожний том подано не тільки повну бібліографічну інформацію (титульна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також повний текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований знімками, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (*Related Materials*). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та Збройного підпілля в Україні.

Аналогічну інформацію англійською мовою можна знайти також на web сторінці за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopysupa/index.html>

*Про подальші інформації можна звертатися на адресу
Адміністрації:*

— Микола Кулик — **mykola.kulyk@litopysupa.com**

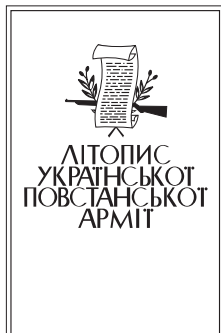
або Редакції:

— Петро Й. Потічний — **peter.potichnyj@litopysupa.com**

Адміністрація в Україні — litopys@bs.lviv.ua

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

*Пишіть на подані адреси або також на
mail@litopysupa.com*

**ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США Й КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ім. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США Й КАНАДІ**

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ “ЛІТОПІСУ УПА”

*М. Бошно, І. Василевський-Путко, О. Дольницький, О. Жигар,
Ірина Камінська, Б. Ковалик, М. Ковальчин, Ю. Котляр, М. Кошик,
М. Кулик, Р. Кулик, М. Лушак, М. Мігус, П. Мицак, Емілія Нагірна Зінько,
Марія Пискір, П. Потічний, С. Рогатинський, І. Росіл, В. Сорочак,
Ярослава Філь, О. Цилюпа, С. Шпак, Є. Штендера.*

Адміністрація:

М. Кулик, Р. Кулик, Емілія Нагірна Зінько, Наталка Солтис

Адреса:

*LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station “C”
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada
E-mail: mail@litopysupa.com*

Адміністрація в Україні:

Ігор Гомзяк, Богдан Столяр

**Благодійний Громадський Фонд “Літопис УПА”
ім. Володимира Макара**

Микола Посівнич

Адреса: “Літопис УПА”

*пл. Міцкевича, 6/7, Львів 79000 Україна
тел.(38-032) 235-8485 e-mail: litopys@bs.lviv.ua*

Наукове видання
ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
Нова серія, том 13

Воєнна округа
УПА “Буг”

Документи і матеріали
1943-1952

Книга 2

Упорядники:

В. МОРОЗ, О. ВОВК

Підписано до друку 10.09.2009. Формат 70 x 100¹/₁₆
Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 23,17. Обл.-видавн. арк. 18,12.
Наклад 2000. Зам. № 10-09/09

ЛІТОПИС УПА

ТОМ

13